

HE 67/2006 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

NIDE I

Hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Roomassa lokakuussa 2004 tehdyn sopimuksen Euroopan perustuslaista ja sen voimaansaattamislain. Sopimukseen liittyy 36 pöytäkirjaa, kaksi liitettä sekä päätösasiakirja ja 30 julistusta. Liitteet ja pöytäkirjat ovat erottamaton osa sopimusta.

Sopimus Euroopan perustuslaista on Euroopan unionin jäsenvaltioiden välinen kansainvälinen sopimus. Uusi yhtenäinen perustuslakisopimus korvaa eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta voimassa olevat sopimukset, joihin Euroopan unioni perustuu. Uuteen sopimukseen perustuva Euroopan unioni on oikeudellisesti ja poliittisesti olemassa olevan Euroopan unionin seuraaja. Sopimuksella yhdistetään Euroopan yhteisö ja Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustettu unioni yhdeksi, yhtenäiseksi oikeushenkilöksi. Kokonaisuudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat perussopimusten selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen, unionin toiminnan tehostaminen ja unionin tuominen lähemmäksi kansalaisia.

Perustuslakisopimuksen johdannossa kuvataan Euroopan kehitykselle keskeisiä arvoja, päämääriä ja vaikuttimia. Sopimuksen ensimmäisessä osassa määritellään yleisellä tasolla unionin luonne ja sen toimintaa koskevat keskeiset periaatteet. Sopimuksen toisen osan muodostaa Euroopan unionin perusoikeuskirja. Sopimuksen kolmanteen osaan sisältyvät yksityiskohtaiset määräykset unionin politiikoista ja toiminnasta. Sopimuksen neljäs osa sisältää yleiset määräykset ja loppumääräykset. Merkittävä osa uuden sopimuksen määräyksistä vastaa sisällöltään unionin nykyisten perussopimusten määräyksiä.

Perustuslakisopimuksen alussa mainittujen unionin arvojen luettelo on aiempaa kattavampi. Arvoilla korostetaan unionin luonnetta arvoyhteisönä. Sopimuksella vahvistetaan

unionin perus- ja ihmisoikeuslottuvuutta muun muassa siirtämällä perusoikeuskirja unionin perussopimukseen ja mahdollistamalla unionin liittymisen Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

Kokonaisuudistuksella pyritään saattamaan unionin toimielinjärjestelmä ajan tasalle ja kehittämään unionin toimintakykyä, avoimuutta ja kansanvaltaisuutta. Perustuslakisopimuksella korvataan nykyinen jäsenvaltioiden painotettuihin ääniin perustuva neuvoston määräenemmistö päätöksenteon järjestelmä niin sanotulla kaksoisenemmistöön perustuvalla järjestelmällä. Euroopan komission jäsenten määrää supistetaan siirtymäkauden jälkeen siten, että siinä on kerrallaan yksi kansalainen kahdesta kolmasosasta jäsenvaltioita yhden kolmasosan jäsenvaltioita ollessa kullakin hetkellä komission ulkopuolella.

Perustuslakisopimuksella vahvistetaan unionin annetun toimivallan periaatetta: toimivalta, jota perustuslaissa ei ole annettu unionille, kuuluu jäsenvaltioille. Unionin toimivaltaa täsmennetään ja selkeytetään muutoinkin. Unionin toimivallan alaa muutetaan lisäämällä siihen joitakin uusia politiikka-aloja ja kehittämällä edelleen nykyisiä toimivaltuuksia.

Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Lailla kumotaan Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annettu laki, Amsterdamin ja Nizzan sopimusten voimaansaattamislait sekä vuoden 2003 laajentumissopimuksen voimaansattamislaki. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen kanssa.

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT	6
1. Johdanto	6
2. Nykytila ja asian valmistelu	7
2.1. Perustuslakisopimuksen tausta, valmistelu ja tavoitteet.....	7
2.1.1. Nizzan ja Laekenin julistukset	7
2.1.2. Valmistelukunta	7
2.1.3. Hallitustenvälinen konferenssi	8
2.1.4. Asian valmistelu Suomessa.....	9
2.1.5. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja niiden toteutuminen.....	10
3. Perustuslakisopimuksen keskeinen sisältö	11
3.1. Perustuslakisopimuksen rakenne, luonne ja suhde unionin nykyisiin perus- sopimuksiin.....	11
3.1.1. Nykyisten perussopimusten kumoaminen ja oikeudellinen jatkuvuus.....	11
3.1.2. Perustuslakisopimuksen rakenne.....	13
3.1.3. Perustuslakisopimuksen oikeudellinen luonne.....	15
3.1.4. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta.....	16
3.2. Perustuslakisopimuksen keskeinen sisältö ja merkitys.....	16
3.2.1. Yleiset kysymykset ja keskeiset periaatteet	16
3.2.1.1. Unionin arvot ja tavoitteet	16
3.2.1.2. Unionin kansalaisuus	17
3.2.1.3. Unionin oikeushenkilöllisyys	18
3.2.1.4. Unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako.....	18
3.2.1.4.1. Yleistä	18
3.2.1.4.2. Unionin toimivallan ala.....	19
3.2.1.4.3. Unionin toimivallan luonne	21
3.2.1.4.4. Unionin toimivallan käyttöä koskevat periaatteet.....	23
3.2.1.5. Unionin oikeuden ensisijaisuus ja vilpittömän yhteistyön periaate ...	24
3.2.1.6. Demokratian toteutuminen unionissa	26
3.2.1.7. Unionin jäsenyys.....	27
3.2.1.8. Tiiviimpi yhteistyö.....	28
3.2.1.9. Unionin varainhoito	30
3.2.1.10. Unionin tunnukset.....	31
3.2.1.11. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta.....	32
3.2.2. Unionin perusoikeusulottuvuus.....	34
3.2.2.1. Yleistä	34
3.2.2.2. Perusoikeudet perustuslakisopimuksessa.....	34
3.2.2.3. Perusoikeuskirja.....	35
3.2.2.3.1. Aineellisten oikeuksien kattavuus.....	35
3.2.2.3.2. Yleiset määräykset	37
3.2.2.4. Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen	39
3.2.2.5. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta.....	40

3.2.3. Unionin toimielimet, päätöksentekomenettelyt ja säädökset	43
3.2.3.1. Unionin toimielinjärjestelmä	43
3.2.3.1.1. Euroopan parlamentti.....	43
3.2.3.1.2. Eurooppa-neuvosto	44
3.2.3.1.3. Ministerineuvosto	46
3.2.3.1.4. Määräenemmistön määritelmä ministerineuvostossa ja Eurooppa-neuvostossa	47
3.2.3.1.5. Euroopan komissio	48
3.2.3.1.6. Unionin ulkoasiainministeri.....	50
3.2.3.1.7. Euroopan unionin tuomioistuin.....	51
3.2.3.1.8. Unionin muut toimielimet ja neuvoa-antavat elimet.....	53
3.2.3.1.9. Toimielimiin liittyvät siirtymämääräykset.....	53
3.2.3.2. Päätöksentekomenettelyt	54
3.2.3.3. Unionin säädökset.....	57
3.2.3.4. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta.....	59
3.2.4. Kansallisten parlamenttien asema	65
3.2.4.1. Kansallisten parlamenttien tiedonsaantioikeus ja toissijaisuus- periaatteen valvonta	65
3.2.4.2. Muut perustuslakisopimuksessa kansallisille parlamenteille osoitetut uudet tehtävät ja parlamenttien väliset yhteistyömuodot	67
3.2.4.3. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta.....	68
3.2.5. Unionin politiikat ja toiminta	70
3.2.5.1. Yleistä	70
3.2.5.2. Sisäiset politiikat ja toimet.....	70
3.2.5.2.1. Uudet oikeusperustat ja politiikka-alat	70
3.2.5.2.2. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue	74
3.2.5.2.3. Muita aloja koskevat politiikat.....	79
3.2.5.3. Unionin ulkoinen toiminta	86
3.2.5.3.1. Unionin ulkoisen toiminnan tavoitteet ja keskeiset periaatteet	88
3.2.5.3.2. Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka.....	88
3.2.5.3.3. Yhteinen kauppapolitiikka	92
3.2.5.3.4. Ulkoisen toiminnan muut kysymykset.....	94
3.2.5.3.5. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta	97
3.2.6. Sopimuksen hyväksyminen ja voimaantulo	100
3.2.7. Sopimuksen tarkistusmenettelyt ja valtuutuslausekkeet	100
3.2.7.1. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta.....	104
3.2.8. Sopimuksen pöytäkirjat.....	105
3.2.8.1. Neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskeva pöytäkirja	105
3.2.8.1.1. Ahvenanmaan erityisasema	107
3.2.8.2. Muut pöytäkirjat	107
3.2.8.3. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta.....	108
3.2.9. Päätösasiakirja ja siihen liitetyt julistukset.....	109
4. Esityksen vaikutukset	110
4.1. Taloudelliset vaikutukset.....	110
4.2. Vaikutukset viranomaisten tehtäviin ja menettelytapoihin.....	110

4.3. Ympäristövaikutukset	112
4.4. Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	113
5. Esityksen riippuvuus muista esityksistä ja kansainvälisistä sopimuksista.....	114
YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT.....	116
1. Hallitustenvälisessä konferenssissa hyväksytyt asiakirjat ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön	116
1.1. Sopimus Euroopan perustuslaista.....	116
I OSA.....	116
I OSASTO – UNIONIN MÄÄRITTELY JA TAVOITTEET	116
II OSASTO – PERUSOIKEUDET JA UNIONIN KANSALAISSUUS.....	123
III OSASTO – UNIONIN TOIMIVALTA	124
IV OSASTO – UNIONIN TOIMIELIMET JA ELIMET	131
I LUKU – TOIMIELINJÄRJESTELMÄ.....	131
II LUKU – UNIONIN MUUT TOIMIELIMET JA NEUVOA-ANTAVAT ELIMET.....	136
V OSASTO – UNIONIN TOIMIVALLAN KÄYTTÖ.....	138
I LUKU – YLEISET MÄÄRÄYKSET	138
II LUKU – ERITYISMÄÄRÄYKSET	142
III LUKU – TIIVIIMPI YHTEISTYÖ	146
VI OSASTO – DEMOKRATIAN TOTEUTTAMINEN UNIONISSA	146
VII OSASTO – UNIONIN VARAINHOITO	146
VIII OSASTO – UNIONI JA LÄHIYMPÄRISTÖ	150
IX OSASTO – UNIONIN JÄSENYYS	151
II OSA EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJA.....	152
Johdanto	152
I OSASTO – IHMISARVO.....	152
II OSASTO – VAPAUDET	154
III OSASTO – TASA-ARVO	159
IV OSASTO – YHTEISVASTUU	162
V OSASTO – KANSALAISTEN OIKEUDET	166
VI OSASTO – LAINKÄYTTÖ	169
VII OSASTO – PERUSOIKEUSKIRJAN TULKINTAA JA SOVELTAMISTA KOSKEVAT YLEISET MÄÄRÄYKSET	172
III OSA UNIONIN POLITIIKAT JA TOIMINTA.....	174
I OSASTO – YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET	174
II OSASTO – SYRJINTÄKIELTO JA KANSALAISSUUS	175
III OSASTO – SISÄISET POLITIIKAT JA TOIMET.....	176
I LUKU – SISÄMARKKINAT	176
II LUKU – TALOUS- JA RAHAPOLITIIKKA	182
III LUKU – MUITA ALOJA KOSKEVAT POLITIIKAT	185
IV LUKU – VAPAUDEN, TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALUE.....	192

V LUKU –	ALAT, JOILLA UNIONI VOI PÄÄTTÄÄ TOTEUTTAA TUKI-, YHTEENSOVITTAMIS- TAI TÄYDENNYSTOIMIA....	207
IV OSASTO –	MERENTAKAISTEN MAIDEN JA ALUEIDEN ASSOSIAATIO	210
V OSASTO –	UNIONIN ULKOINEN TOIMINTA	211
I LUKU –	YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET	212
III LUKU –	YHTEINEN KAUPPAPOLITIikka.....	217
IV LUKU –	YHTEISTYÖ KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA JA HUMANITAARINEN APU.....	219
V LUKU –	RAJOITTAVAT TOIMENPITEET	221
VI LUKU –	KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET	221
VII LUKU –	UNIONIN SUHTEET KANSAINVÄLISIIN JÄRJESTÖIHIN JA KOLMANSIIN MAIHIN SEKÄ UNIONIN EDUSTUSTOT	225
VIII LUKU –	YHTEISVASTUULAUSEKKEEN TÄYTÄNTÖÖNPANO	226
VI OSASTO –	UNIONIN TOIMINTA.....	264
I LUKU –	INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET	226
II LUKU –	VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET	236
III LUKU –	TIIVIIMPI YHTEISTYÖ	239
VII OSASTO –	YHTEISET MÄÄRÄYKSET.....	241
IV OSA YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET		241
1.2. Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen liitetyt pöytäkirjat ja sopimuksen liitteet		248
A. Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen liitetyt pöytäkirjat		248
B. Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen liitteet.....		277
1.3. Hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirja.....		277
A. Perustuslain määräyksiä koskevat julistukset		277
B. Perustuslakiin liitettyjä pöytäkirjoja koskevat julistukset		286
2. Lakiehdotuksen perustelut		292
3. Voimaantulo		292
4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys		292
4.1. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus		292
4.2. Käsittelyjärjestys		294
Lakiehdotus		310

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Euroopan unionin (EU) perustana olevien sopimusten tarkistamisen edellytyksenä on jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssin (jäljempänä hallitusten välinen konferenssi, HVK) järjestäminen. Konferenssissa perussopimusten muutokset hyväksytään kaikkien jäsenvaltioiden yhteisellä sopimuksella ja muutokset tulevat voimaan, kun kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Roomassa 4 päivänä lokakuuta 2003 avattu hallitusten välinen konferenssi saatiin poliittiseen päätökseen 17-18 päivänä kesäkuuta 2004 Brysselissä pidetyssä Eurooppa-neuvoston kokouksessa, kun jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehet hyväksyivät osaltaan sopimuksen Euroopan perustuslaista (jäljempänä perustuslakisopimus). Euroopan unionin jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehet ja ulkoasiainministerit allekirjoittivat perustuslakisopimuksen sekä koskevan HVK:n päätösasiakirjan Roomassa 29 päivänä lokakuuta 2004.

Tämänkertainen hallitustenvälinen konferenssi poikkesi edellisistä sekä valmisteltavan että lopputuloksen suhteen. Sitä edelsi erityinen valmistelukunta (konventti), joka työskenteli vuoden 2002 helmikuusta vuoden 2003 heinäkuuhun ja laati hallitustenvälisen konferenssin työn pohjaksi ehdotuksen sopimukseksi Euroopan perustuslaista. Valmistelukunnassa olivat edustettuina ehdokasmaiden parlamentit sekä komissio ja Euroopan parlamentti. Valmistelukunnan kutsui koolle Eurooppa-neuvosto ja sen perustamisen tavoitteena oli hallitustenvälisen konferenssin aiempaa laajempi ja avoimempi valmistelu. Valmistelukunnan työn aikana ja jo sitä ennen käytiin laajaa julkista keskustelua EU:n tulevaisuudesta.

Aiemmissa hallitusten välisissä konferensseissa tekniikkana on ollut muutosten ja lisäysten tekeminen olemassa oleviin perussopimuksiin, jotka ovat niin muutettuina jääneet voimaan. Nyt oli kuitenkin kysymys laajamittaisemmasta uudistustyöstä. Tämänkertaisessa konferenssissa hyväksytty perustus-

lakisopimus on tarkoitettu korvaamaan olemassa olevat sopimukset, joihin Euroopan unioni perustuu. Perustuslakisopimus säilyttää kuitenkin oikeudellisen jatkuvuuden aiemmista sopimuksista uuteen sopimukseen ja sillä perustettava Euroopan unioni on sekä poliittisessa että oikeudellisessa mielessä nykyisen Euroopan unionin seuraaja. Unioni sopimusperustan yksinkertaistaminen ja selkeyttäminen oli nimenomaisesti yksi keskeinen tavoite.

Euroopan unionin jäsenvaltiot aloittivat sopimuksen ratifiointiprosessin kukin oman valtiosääntönsä mukaisesti. Touko-kesäkuun vaihteessa 2005 Ranskassa ja Alankomaissa järjestetyissä kansanäänestyksissä enemmistö äänesti sopimuksen ratifioimista vastaan. Eurooppa-neuvosto päätti sen vuoksi kesäkuussa 2005 perustuslakisopimukseen liittyvästä pohdintatauosta. Eurooppa-neuvoston julkilausuman mukaan ”pohdinta-aikana kussakin maassa käydään laaja keskustelu, johon otetaan mukaan niin kansalaiset, kansalaisyhteiskunta, työmarkkinaosapuolet, kansalliset parlamentit kuin poliittiset puolueetkin”. Eurooppa-neuvosto ei ottanut kantaa siihen, tulisiko jäsenvaltioiden jatkaa ratifiointiprosessia pohdinta-tauon aikana. Kukin jäsenvaltio päättää siitä itse oman tilannearvionsa pohjalta. Tähän mennessä yhteensä 13 jäsenvaltiota on saattanut kansallisen ratifiointinettelynsä päätökseen, ja niistä yksitoista on tallettanut ratifioimiskirjansa Italian hallituksen huostaan.

Suomessa valtioneuvosto antoi eduskunnalle marraskuussa 2005 selonteon, jossa valtioneuvosto piti perustuslakisopimusta edelleen tarpeellisena parannuksena unionin nykyisiin perussopimuksiin verrattuna. Eduskunta esitti selonteon pohjalta, että hallitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi esityksen Euroopan unionin perustuslakisopimuksen hyväksymisestä (Eduskunnan päätös 12.5.2006). Eduskunnan reaktioiden ja eurooppalaisen keskustelun ja tilanteen perusteella hallitus on päättänyt antaa eduskunnalle hallituksen esityksen perustuslakisopimuksen hyväksymisestä.

2. Nykytila ja asian valmistelu

2.1. Perustuslakisopimuksen tausta, valmistelu ja tavoitteet

2.1.1. Nizzan ja Laekenin julistukset

Euroopan unionin perussopimuksia muutettiin viimeksi vuonna 2001 Nizzan sopimuksella. Sopimuksessa ratkaistiin unionin laajentumisen edellyttämät toimeilimiä koskevat kysymykset, jotka olivat Amsterdamin sopimuksessa jääneet avoimiksi. Konferenssin aikana oli kuitenkin käynyt ilmeiseksi, että perussopimukset kaipasivat edelleen uudistamista. Hallitustenvälinen konferenssi hyväksyi päätösasiakirjaan liitetyn unionin tulevaisuutta koskevan julistuksen (*Nizzan julistus*) perussopimusten seuraavan uudistamisen pohjustamiseksi.

Julistuksessa kutsuttiin vuoden 2001 puheenjohtajavaltiot Ruotsi ja Belgia edistämään laaja-alaista keskustelua unionin tulevaisuudesta ja todettiin, että Laekenin Eurooppa-neuvosto tulee joulukuussa 2001 tekemään prosessin jatkon kannalta tarpeellisia aloitteita. Nizzan julistuksessa määriteltiin neljä teemaa, joita tulevaisuuskeskustelussa olisi tarkasteltava: Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivaltajaon tarkentaminen ja valvominen, poliittisena julistuksena annetun perusoikeuskirjan aseman määrittäminen, perussopimusten yksinkertaistaminen ja kansallisten kansanedustuslaitosten asema eurooppalaisissa rakenteissa. Lisäksi julistuksessa todettiin, että kun tarpeelliset valmistelut on tehty, kutsutaan vuonna 2004 koolle hallitustenvälinen konferenssi, jossa käsitellään julistuksessa mainittuja asioita tarpeellisten muutosten tekemiseksi perussopimuksiin.

Laekenin Eurooppa-neuvostossa 14–15 joulukuuta 2001 hyväksytty julistus (Laekenin julistus) Euroopan unionin tulevaisuudesta jatkoi uudistustarpeiden määrittelemistä ja käsitteli tavoitteita Nizzan julistusta yksilöidymmin.

Ensimmäisenä tavoitteena julistuksessa mainittiin unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivaltajaon tarkentaminen. Ensisijaisesti tämän tavoitteen katsottiin liittyvän tarpeeseen selkeyttää ja yksinkertaistaa perussopi-

muksia. Lisäksi nähtiin tarpeellisenä selvittää, tulisiko unionin ja jäsenvaltioiden välistä toimivaltanjakoa muuttaa ja miten toimivaltanjakoa ja unionin toimivaltan käyttöä koskevan toissijaisuusperiaatteen noudattamista voitaisiin valvoa.

Toiseksi tavoitteeksi Laekenin julistuksessa määriteltiin unionin välineiden eli päätöksentekemuotojen yksinkertaistaminen. Tarcoitus oli pohtia, tulisiko unionin päätöksentekemuodot määritellä uudelleen ja olisiko erilaisten muotojen lukumäärää vähennettävä.

Kolmantena tavoitteena oli unionin tekeminen demokraattisemmaksi, avoimemmaksi ja tehokkaammaksi. Tämä tavoite jakaantui komission, Euroopan parlamentin ja neuvoston demokraattisen legitimiuden ja avoimuuden lisäämiseen, kansallisten parlamenttien aseman määrittelyyn sekä päätöksenteon ja toimielinten toiminnan tehostamiseen.

Viimeisenä tavoitteena oli perussopimusten yksinkertaistaminen ja mahdollinen uudelleenjärjestäminen mukaan lukien perusoikeuskirjan sisällyttäminen perussopimukseen ja sen selvittäminen, tuleeko Euroopan yhteisön liittyä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Viimeiseen tavoitteeseen kuului myös kysymys siitä, voisiko perussopimusten yksinkertaistaminen ja uudelleenjärjestäminen johtaa siihen, että unionille hyväksyttäisiin perustuslaki.

Vuodesta 2000 alkaen unionin tulevaisuudesta oli käyty vilkasta keskustelua, johon osallistui poliitikkoja, tutkijoita ja kansalaisyhteiskunnan edustajia. Nizzan ja Laekenin julistuksessa mainittujen teemojen ohella keskustelussa olivat keskeisesti esillä myös unionin ulkoisen toiminnan tehostaminen sekä eräät yksittäiset unionin politiikkoihin liittyvät kysymykset. Nizzan ja Laekenin julistukset sekä käyty tulevaisuuskeskustelu muodostivat lähtökohdan perustuslakisopimuksen laatimiselle ja hyväksymiselle.

2.1.2. Valmistelukunta

Laekenissa joulukuussa 2001 kokoontunut Eurooppa-neuvosto päätti kutsua koolle valmistelukunnan (konventti) pohtimaan ratkaisuehdotuksia Nizzan ja Laekenin julistuksissa mainittuihin EU:n tulevaisuuden haastei-

siin. Tällä tavoin Eurooppa-neuvosto pyrki varmistamaan seuraavan hallitustenvälisen konferenssin mahdollisimman laajapohjaisen ja avoimen valmistelun. Vastaavaa niin sanottua konventtimenetelmää oli käytetty ensimmäisen kerran laadittaessa EU:n perusoi-keuskirjaa vuosina 1999–2000.

Kuten Laekenin julistuksessa määrättiin, valmistelukunta koostui puheenjohtajan ja kahden varapuheenjohtajan lisäksi jäsenvaltioiden ja ehdokasmaiden valtion- tai hallitusten päämiesten edustajista, kahdesta kunkin jäsenvaltion ja ehdokasmaan parlamentin edustajasta, kahdesta komission edustajasta sekä 16 Euroopan parlamentin jäsenestä.

Sekä pääministeri Paavo Lipposen, pääministeri Anneli Jäätteenmäen että pääministeri Matti Vanhasen edustajana konventissa toimi valtiotieteiden tohtori Teija Tiilikainen ja hänen varajäsenenään EU-asioiden valtiosihteerinä Antti Peltomäki valtioneuvoston EU-sihteeristöstä. Eduskunnan edustajina konventin työhön osallistuivat varsinaisina jäseninä kansanedustajat Kimmo Kiljunen, Matti Vanhanen (9.5.2003 saakka) sekä Jari Vilén (9.5.2003 alkaen). Varajäseninä toimivat kansanedustajat Esko Helle, Riitta Korhonen (28.5.2003 saakka) sekä Hannu Takkula (28.5.2003 alkaen).

Valmistelukunta kokoontui Brysselissä ja aloitti työnsä helmikuussa 2002. Konventti kokoontui runsaan 16 kuukauden työskentelynsä aikana yhteensä 24 viralliseen ja kahteen epäviralliseen täysistuntoon.

Rinnakkain valmistelukunnan työn kanssa käytiin laajamittaista kansalaiskeskustelua unionin toiminnasta ja tavoitteista. Useissa jäsenvaltioissa perustettiin muodollisia rakenteita tällaista keskustelua varten. Suomessa hallitus kutsui koolle 1-2 kertaa puheenjohtajuuskaudessa kokoontuvan kansalaisjärjestöfoorumin, johon osallistuu noin 90 kansalaisjärjestöä ja yhteiskunnallista toimijaa esittämään näkemyksiään EU:n kehittämisestä ja valmistelukunnan työn etenemisestä. Keskustelua ja tiedonsaantia edistämään luotiin myös erityinen verkkosivusto "Minun Eurooppani" (www.minuneurooppani.fi). Lisäksi Suomen konventtiedustajat osallistuivat aktiivisesti muun muassa eri kansalaisjärjestöjen organisoimiin EU:n tulevaisuutta ja konventtia koskeneisiin seminaareihin ja

keskustelutilaisuuksiin.

Valmistelukunta järjesti erikseen kansalaisjärjestöistunnon kesäkuussa 2002 sekä 18–25-vuotiaille eurooppalaisille tarkoitetun nuorisokonventin heinäkuussa 2002. Vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa käytiin työskentelyn aikana myös puheenjohtajiston ylläpitämässä alakohtaisissa kontaktiryhmissä. Valmistelukunnan työskentelyn seuraamista helpotti se, että kaikki asiakirjat olivat saatavilla internetissä kaikilla unionin virallisilla kielillä.

Valmistelukunta sai työnsä päätökseen heinäkuussa 2003, minkä jälkeen konventin puheenjohtaja Valéry Giscard d'Estaing luovutti työn tuloksena syntyneen yhden yhtenäisen asiakirjan "Ehdotus sopimukseksi Euroopan perustuslaista" puheenjohtajavaltio Italialle. Konventin ehdotus esiteltiin kesäkuussa 2003 Thessalonikissa kokoontuneelle Eurooppa-neuvostolle, joka katsoi tekstin muodostavan hyvän perustan hallitustenvälisen konferenssin aloittamiselle.

2.1.3. Hallitustenvälinen konferenssi

Hallitustenvälinen konferenssi avattiin Roomassa 4 päivänä lokakuuta 2003 valtion- tai hallitusten päämiesten tasolla pidetyssä istunnossa. Ennen konferenssin avaamista neuvosto kuuli Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 48 artiklan mukaisesti Euroopan parlamenttia, komissiota ja Euroopan keskuspankkia ja sai näiltä myönteiset lausunnot. Komissio antoi lausuntonsa (KOM(2003) 548 lopullinen) 17 päivänä syyskuuta. Euroopan keskuspankki antoi lausuntonsa (CON/2003/20) 19 päivänä syyskuuta ja Euroopan parlamentin lausunto (T5-0407/2003) saatiin 24 päivänä syyskuuta 2003.

Hallitustenvälisen konferenssin poliittiset neuvottelut käytiin valtion- tai hallitusten päämiesten sekä yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvoston jäsenenä toimivien ministerien tasolla. Ministerit kokoontuivat syksyllä 2003 viisi kertaa HVK-työistuntoon ja lisäksi järjestettiin yksi epävirallinen ministerikonklaavi. Keväällä 2004 ministereillä oli kolme HVK-työistuntoa. Valtion- tai hallitusten päämiesten tasolla neuvotteluja käytiin Eurooppa-neuvostojen kokousten yhteydessä

loka- ja joulukuussa 2003. Seuraavan vuoden keväällä valtion- tai hallitusten päämiehet keskustelivat HVK:n etenemisestä maaliskuun Eurooppa-neuvoston yhteydessä ja kävivät viimeiset neuvottelut kesäkuussa 2004 pidetyn Eurooppa-neuvoston yhteydessä. Lisäksi syksyllä 2003 järjestettiin kaksi valmistelevaa virkamiestason kokousta ja keväällä 2004 yksi vastaava kokous.

Komission edustaja osallistui konferenssiin ja kaksi Euroopan parlamentin jäsentä osallistui tarkkailijoina ministeritason istuntoihin. Lisäksi Euroopan parlamentin puhemies kutsuttiin osallistumaan konferenssiin valtion- tai hallitusten päämiesten tasolla. Touku- kuussa 2004 unioniin liittyneet kymmenen uutta jäsenvaltiota osallistuivat konferenssiin täysimääräisesti. Bulgaria, Romania ja Turkki osallistuivat konferenssiin tarkkailijoina.

Hallitustenvälisen konferenssin käynnistyttyä aloitti työnsä myös oikeudellisten asiantuntijoiden ryhmä, joka suoritti konventin esityksen oikeudellisen tarkistuksen. Lisäksi ryhmälle kuuluivat nykyisten perussopimusten ja liittymissopimusten oikeudellisen jatkuvuuden varmistamiseen liittyvät tehtävät. Ryhmä myös laati perustuslakisopimukseen liitetyt pöytäkirjat ja liitteet. Oikeudellisten asiantuntijoiden ryhmä toimi neuvoston pääsihteeristön johtamana ja se koostui jäsenvaltioiden sekä muiden konferenssiin osallistuneiden tahojen edustajista.

Hallitusten välisen konferenssin työskentelyn pohjana oli konventin ehdotus sopimukseksi Euroopan perustuslaista. Lisäksi keskeisen pohjan muodostivat puheenjohtajavaltion tilanneanalyysit sekä puheenjohtajavaltion muotoilemat artiklaluonnokset.

HVK:n käynnistyttyä syksyllä 2003 puheenjohtajavaltio Italia selvitti avoinna olevat kysymykset ja jäsenvaltioiden kannat toimitamiensa kirjallisten kyselyiden, kokouksissa käytyjen keskustelujen ja kahdenvälisen yhteyksien pohjalta. Puheenjohtajavaltion tavoitteena oli saada HVK päätökseen joulukuun 2003 Eurooppa-neuvoston yhteydessä pidetyissä valtion- tai hallitusten päämiesten neuvotteluissa. Tässä ei kuitenkaan onnistuttu. Neuvoston päätöksenteossa käytettävän määränemmistön määrittelystä ei ollut löydettävissä yhteisymmärrystä eikä muista

avoinna olleista kysymyksistä edes neuvoteltu. Eurooppa-neuvoston päätelmissä seuraavaa puheenjohtajavaltiota Irlantia pyydettiin raportoimaan maaliskuussa kokoontuvalle Eurooppa-neuvostolle etenemismahdollisuuksista.

Irlanti kävi puheenjohtajakautensa alussa kahdenvälisiä keskusteluja jäsenvaltioiden kanssa. Keskusteluja käytiin sekä poliittisella että virkamiestasolla, ja niiden pohjalta puheenjohtajavaltio antoi selvityksen maaliskuussa 2004 Eurooppa-neuvostolle. Selvityksissä todettiin keskeisimmät avoinna olevat kysymykset, mutta ei annettu ratkaisuehdotuksia. Eurooppa-neuvoston päätelmissä puheenjohtajavaltiota pyydettiin jatkamaan jäsenvaltioiden kuulemista ja huolehtimaan siitä, että virallisia neuvotteluja voitaisiin jatkaa mahdollisimman pian. Tavoitteeksi asetettiin yhteisymmärryksen saavuttaminen viimeistään kesäkuun Eurooppa-neuvostossa.

HVK-neuvottelut jatkuivat toukokuussa. Ministeritasolla pidettiin kaksi HVK-työistuntoa toukokuussa ja yksi juuri ennen kesäkuun Eurooppa-neuvostoa. Neuvotteluja käytiin puheenjohtajavaltion laatimien asiakirjojen pohjalta. Näihin kuuluivat toimieliimiin liittyvät kysymykset (määränemmistön määrittely, komission kokoonpano, Euroopan parlamentin paikkajako), määränemmistön käyttöalan laajentaminen sekä eräät muut kysymykset.

Hallitustenvälinen konferenssi saatiin poliittiseen päätökseen 17-18 päivänä kesäkuuta 2004 pidetyssä Eurooppa-neuvoston kokouksessa. Tämän jälkeen sopimuksen teksti vielä viimeisteltiin oikeudellisesti ja teknisesti. Valtion- tai hallitusten päämiehet sekä ulkoasiainministerit allekirjoittivat perustuslakisopimuksen sekä sitä koskevan HVK:n päätösasiakirjan Roomassa 29 päivänä lokakuuta 2004. Sopimus tulee määräystensä mukaan voimaan kaikkien jäsenvaltioiden ratifioitua sen valtiosääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti. Joissakin jäsenvaltioissa järjestetään kansanäänestys sopimuksen hyväksymisessä.

2.1.4. Asian valmistelu Suomessa

Valtioneuvosto antoi 26 päivänä lokakuuta 2001 eduskunnalle selonteon Euroopan unio-

nin tulevaisuudesta (VNS 3/2001 vp). Selonteossa esitellään eurooppalaista keskustelua Euroopan unionin tulevaisuudesta sekä hallituksen näkemyksiä unionin kehittämisen perussuunnasta ja hallitustenvälisen konferenssin valmistelutavasta. Eduskunta vastasi valtioneuvoston selontekoon (UaVM 18/2001 vp, SuVL 4/2001 vp, PeVL 56/2001 vp). Suuri valiokunta edellytti lausunnossaan, että valtioneuvosto toimittaa sille selvityksen siitä, onko nykyinen toimivallanjako yhteisön ja jäsenvaltioiden välillä tarkoituksenmukainen ja toimiva. Valtioneuvosto antoi toimivallanjakoa Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden välillä koskevan selvityksen (E 66/2002 vp) suurelle valiokunnalle 14 päivänä kesäkuuta 2002. Ulkoasiainvaliokunta (UaVL 4/2002 vp), perustuslakivaliokunta (PeVL 38/2002 vp) ja suuri valiokunta (SuVL 5/2002 vp) antoivat valtioneuvostolle asiasta lausunnot.

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle selvitykset valmistelukunnan työryhmien tai pohdintaryhmien loppuraporteista (E 117/2002 vp, E 118/2002 vp, E 123/2002 vp, E 130/2002 vp, E 131/2002 vp, E 141/2002 vp, E 154/2002 vp, E 21/2003 vp). Lakivaliokunta antoi 28.1.2003 valtioneuvostolle lausunnon konventin työryhmien X (oikeus- ja sisäasiat) ja IX (yksinkertaistaminen) loppuraporteista laaditusta selvityksestä (LaVL 25/2002 vp — E 130/2002 vp).

Valtioneuvosto antoi 17 päivänä tammikuuta 2003 eduskunnalle selvityksen Suomen kannoista liittyen Euroopan unionin tulevaisuuteen ja konventin työskentelyn kuluessa esille nousseisiin kysymyksiin (E 139/2002 vp). Suuri valiokunta antoi valtioneuvostolle asiasta lausunnon 17 päivänä tammikuuta 2003 (SuVL 6/2002 vp) sekä 18 päivänä kesäkuuta 2003 (SuVL 1/2003 vp).

Valtioneuvosto antoi 29 päivänä elokuuta 2003 eduskunnalle selonteon valmistelukunnan tuloksista ja valmistautumisesta Euroopan unionin hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp). Neuvottelujen edetessä valtioneuvosto antoi eduskunnalle lisäselvityksiä Suomen kantojen täsmentämiseksi. Eduskunta vastasi valtioneuvoston selontekoon (UaVM 4/2003 vp, SuVL 2/2003 vp, PeVL 7/2003 vp, VaVL 10/2003 vp, YmVL 10/2003 vp, HaVL 3/2003 vp, SiVL 4/2003

vp, TaVL 9/2003 vp, StVL 4/2003 vp, PuVL 2/2003 vp) ja neuvottelujen kuluessa annettuihin lisäselvityksiin.

Tasavallan presidentti asetti Suomen neuvotteluvaltuuskunnan 22 päivänä elokuuta 2003. Valtuuskuntaa johti ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja ja sen varapuheenjohtajana toimi ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paula Lehtomäki. Neuvotteluvaltuuskuntaan kuului kahdeksan virkamiesjäsentä. Lisäksi valtuuskuntaan kuului virkamiesasiantuntijoita. Tasavallan presidentti valtuutti 8 päivänä lokakuuta 2004 pääministeri Vanhasen ja ulkoasiainministeri Tuomiojan allekirjoittamaan perustuslakisopimuksen Suomen puolesta.

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle 25 päivänä marraskuuta 2005 selonteon Euroopan unionin perustuslakisopimuksesta (VNS 6/2005 vp). Ulkoasiainvaliokunta antoi asiasta mietinnön 28 päivänä huhtikuuta 2006 (UaVM 2/2006 vp) eduskunnan eri valiokuntien käsiteltäviä asioita laajasti (SuVL 2/2006 vp, PeVL 9/2006 vp, YmVL 7/2006 vp, TyVL 5/2006 vp, TaVL 11/2006 vp, StVL 11/2006 vp, SiVL 7/2006 vp, PuVL 2/2006 vp, MmVL 1/2006 vp, LaVL 5/2006 vp, HaVL 7/2006 vp). Eduskunta on hyväksynyt 12 toukokuuta 2006 selonteon johdosta lausuman, jossa esitetään, että hallitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi esityksen Euroopan unionin perustuslakisopimuksen hyväksymisestä. Hallituksen esitys ja sitä edeltänyt valtioneuvoston selonteko on valmisteltu valtioneuvoston kansliassa, ulkoasiainministeriössä ja oikeusministeriössä yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

2.1.5. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja niiden toteutuminen

Suomen yleistavoitteena konventissa ja hallitustenvälisessä konferenssissa oli unionin nykyisen sopimusperustan selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen. Samalla tuli kuitenkin säilyttää unionin oikeudellinen perusluonne muuttumattomana. Perustuslakisopimuksen rakenne ja oikeudellinen luonne vastaavat Suomen tavoitteita. Yksi, yhtenäinen perustuslakisopimus, joka korvaa aiemmat perussopimukset, on rakenteeltaan huomattavasti aiempia perussopimuksia selkeämpi ja

johdonmukaisempi. Unionin oikeudellinen luonne jäsenvaltioiden ja kansalaisten välisenä yhteisönä ei sen myötä kuitenkaan muutu.

Toimielimiin liittyvät kysymykset olivat keskeisimpiä kysymyksiä sekä tulevaisuuskonventissa että hallitustenvälisessä konferenssissa. Suomen tavoitteena oli toimielinjärjestelmän kehittäminen siten, että toimielinten välinen tasapaino, jäsenvaltioiden välinen tasa-arvo ja yhteisömenetelmän laaja-alainen käyttäminen turvataan. Toimielimiä koskevan ratkaisun voidaan katsoa pääosin toteuttavan nämä tavoitteet.

Perussopimusten uudistamista koskeva keskeinen tavoite oli myös unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon tarkentaminen. Valtioneuvoston peruslähdekohtana oli, että unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon tarkentamisessa keskitytään laajojen toimivallanjakoa koskevien muutosten asemesta nykyistä selkeämmän kokonaisnäkömyksen luomiseen unionille luovutusta toimivallasta (E 66/2002 vp). Perustuslakisopimuksen voidaan katsoa nykyisiä perussopimuksia paremmin toteuttavan tavoitetta unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon tarkentamisesta, toimivallanjakoa kuitenkin olennaisesti muuttamatta.

Myös päätöksenteon tehostaminen oli keskeinen kysymys tulevaisuuskonventissa ja hallitustenvälisessä konferenssissa. Suomi olisi ollut valmis perustuslakisopimusta pidemmälle meneviin ratkaisuihin. Ministerineuvoston äänestysjärjestelmän uudistamisessa Suomen tavoitteena oli siirtyminen niin sanottuun yksinkertaiseen kaksoisenemmistöön, jonka mukaan päätös syntyy, kun sen takana on puolet jäsenvaltioista ja puolet unionin väestöstä. Samoin määränemmistö-päätöksenteon alaa Suomi olisi ollut valmis laajentamaan enemmän kuin nyt tehtiin. Toteutunut äänestysjärjestelmä kuitenkin tehostaisi unionin päätöksentekoa nykyiseen järjestelmään verrattuna. Samoin määränemmistö-päätösten ala laajenisi nykyisestä.

Perusoikeuslottuvuuden osalta Suomi on pitänyt erityisen tärkeänä EU:n liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen, minkä perustuslakisopimus mahdollistaisi. Perustuslakisopimuksen myötä myös Nizzan Eurooppa-neuvostossa joulukuussa 2000 poliittisena julistuksena hyväksytystä perusoikeuskirjasta

tulisi oikeudellisesti sitova. Sopimuksessa omaksuttu ratkaisu toteuttaisikin lähes täysimääräisesti Suomen pitkäaikaisen tavoitteen perus- ja ihmisoikeuksien suojan vahvistamisesta EU:ssa.

Suomi piti neuvotteluissa tärkeänä myös saattaa loppuun Nizzan sopimuksessa aloitettu yhteisen kauppapolitiikan tehostaminen ja uudistaminen vastaamaan kansainvälisen kaupan rakenteiden kehityksen asettamiin haasteisiin. Suomen yleistavoite kauppapolitiikan tehostamisesta toteutui perustuslakisopimuksessa.

Perustuslakisopimuksella kumottaisiin kaikki unioniin liittyneitä maita koskevat liittymissopimukset, mutta niihin sisältyvien oikeudellisesti merkityksellisten määräysten oikeudellinen jatkuvuus säilytettäisiin. Suomen liittymissopimukseen sisältyvät merkitykselliset määräykset koskevat erityisesti Suomen työeläkejärjestelmän poikkeusasetmaa, eräitä liittymissopimuksemme maataloutta koskevia määräyksiä, saamelaiden asemaa, Ahvenanmaan erityisasemaa sekä pohjoisten, erittäin harvaanasuttujen alueiden pysyvää erityisasemaa. Näiden Suomea koskevien määräysten oikeudellinen jatkuvuus turvattaisiin Suomen tavoitteiden mukaisesti.

Hallitustenvälisestä konferenssista muodotui Suomen tavoitteiden mukaisesti aito neuvotteluprosessi, joka paransi konventin ehdotusta monelta osin. Suomen neuvottelutavoitteita ja niiden toteutumista tarkastellaan tarkemmin jäljempänä kunkin asiakokonaisuuden yhteydessä.

3. Perustuslakisopimuksen keskeinen sisältö

3.1. Perustuslakisopimuksen rakenne, luonne ja suhde unionin nykyisiin perussopimuksiin

3.1.1. Nykyisten perussopimusten kumoaminen ja oikeudellinen jatkuvuus

Perustuslakisopimuksella perustettaisiin uusi Euroopan unioni ja kumottaisiin pääsäännön mukaan kaikki ne sopimukset, joihin Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustettu Euroopan unioni perustuu.

Ensinnäkin perustuslakisopimuksella ku-

mottaisiin Euroopan yhteisön perustamissopimus (EY-sopimus, SEY) ja sopimus Euroopan unionista (EU-sopimus, SEU) sekä pääsäännön mukaan kaikki ne asiakirjat ja sopimukset, joilla mainittuja sopimuksia on täydennetty tai muutettu. Viimeksi mainitut asiakirjat ja sopimukset, samoin kuin eräät poikkeukset edellä mainittuun pääsääntöön, on yksilöity perustuslakiosopimukseen liitetystä pöytäkirjassa (n:o 33) Euroopan yhteisön perustamissopimusta ja Euroopan unionista tehtyä sopimusta täydentäneistä tai muuttaneista asiakirjoista ja sopimuksista.

Tärkeimmän poikkeuksen edellä mainittuun pääsääntöön muodostaa Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimus, joka jäisi voimaan. Euratom-sopimuksen asemaa tai sen muuttamista ei varsinaisesti käsitelty konventissa tai HVK:ssa. Sopimukseen tehtiin lähinnä vain sellaisia muutoksia, jotka katsottiin tarpeellisiksi sopimuksen mukauttamiseksi perustuslakiosopimuksella vahvistettaviin uusiin, erityisesti toimielinjärjestelmää ja varainhoitoa koskeviin sääntöihin. Muutokset, jotka sisältyvät pöytäkirjaan (n:o 36) Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta, tehtäisiin Euratom-sopimukseen sellaisena kuin se on voimassa perustuslakiosopimuksen voimaantulopäivänä. Tarkoituksena on, että yhtäältä sopimuksilla, joilla Euroopan yhteisön perustamissopimusta ja Euroopan unionista tehtyä sopimusta on täydennetty tai muutettu, sekä toisaalta liittymissopimuksilla Euratom-sopimukseen tehtyjen muutosten oikeudelliset vaikutukset eivät muuttuisi, vaikka sanottu sopimukset ja asiakirjat pääsäännön mukaan kumottaisiinkin. Myöskään Euratom-sopimuksen perusteella annettujen voimassa olevien säädösten oikeudelliset vaikutukset eivät muuttuisi.

Unionin nykyisten perussopimusten kumoaminen perustuslakiosopimuksella ei kuitenkaan merkitsisi sitä, että ensiksi mainitut sopimukset menettäisivät merkityksensä perustuslakiosopimuksen tullessa voimaan. Kuten perustuslakiosopimuksessa nimenomaisesti vahvistetaan, uudistuksen kantavana ajatuksena on jatkaa nykyisillä perussopimuksilla tehtyä työtä ja varmistaa yhteisön säännösten (acquis communautaire) jatkuvuus. Perustuslakiosopimuksella perustettava Euroo-

pan unioni olisi toisin sanoen sekä poliittisessa että oikeudellisessa merkityksessä Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustetun Euroopan unionin ja Euroopan yhteisön seuraaja.

Perustuslakiosopimuksen ja unionin nykyisten perussopimusten suhdetta arvioitaessa on ensinnäkin huomattava, että merkittävä osa perustuslakiosopimuksen määräyksistä vastaa sisällöltään unionin nykyisten perussopimusten määräyksiä. Näiltä osin perustuslakiosopimuksessa on tehty lähinnä vain sellaisia teknisiä mukautuksia, joita on pidetty aiheellisina kyseisten määräysten saattamiseksi so-
pusointuun perustuslakiosopimuksen kanssa. Perustuslakiosopimuksessa olisikin periaatteessa voitu soveltaa unionin aiempien perussopimusmuutosten yhteydessä noudatettua tekniikkaa, jolloin nykyiset perussopimukset olisivat jääneet voimaan ja niihin olisi tehty perustuslakiosopimuksen sisältämät muutokset. Ratkaisu ei kuitenkaan olisi palvellut perussopimusten yksinkertaistamisen ja selkeyttämisen tavoitetta, joka nimenomaan oli yksi suoritettujen uudistusten keskeisistä päämääristä.

Toiseksi perustuslakiosopimus sisältää yksityiskohtaiset määräykset, joiden tarkoituksena on varmistaa oikeudellinen jatkuvuus unionin nykyisten perussopimusten ja perustuslakiosopimuksen välillä. Kyseiset määräykset koskevat unionin toimielinten, elinten ja laitosten toimintaa, kumottujen perussopimusten mukaisesti hyväksytyjen säädösten ja muun yhteisön ja unionin säännösten osien voimassaoloa, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytännön asemaa unionin oikeuden tulkinnan lähteenä sekä ennen perustuslakiosopimuksen voimaantuloa aloitettujen hallinnollisten ja oikeudellisten menettelyjen jatkuvuutta.

Perustuslakiosopimuksella kumottaisiin myös liittymissopimukset, joiden nojalla Tanskan kuningaskunta, Irlanti ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta (vuoden 1972 liittymissopimus), Helleenien tasavalta (vuoden 1979 liittymissopimus), Espanjan kuningaskunta ja Portugalin tasavalta (vuoden 1985 liittymissopimus), Itävallan tasavalta, Suomen tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta (vuoden 1994 liittymis-

missopimus) sekä Tšekin tasavalta, Viron tasavalta, Kyproksen tasavalta, Latvian tasavalta, Liettuan tasavalta, Unkarin tasavalta, Maltan tasavalta, Puolan tasavalta, Slovenian tasavalta ja Slovakian tasavalta (vuoden 2003 liittymissopimus) ovat tulleet Euroopan yhteisöjen ja Euroopan unionin jäseniksi sekä yhteisöjen ja unionin perussopimusten osapuoliksi.

Liittymissopimusten edelleen merkityksellisten määräysten osalta oikeudellinen jatkuvuus on perustuslakisopimuksessa varmistettu joko sisällyttämällä ne perustuslakisopimukseen ja Euratom-sopimukseen liitettävään pöytäkirjaan tai viittaamalla niihin sanotussa pöytäkirjassa siten, että kyseiset määräykset pysyvät voimassa ja niiden oikeusvaikutukset säilyvät. Tässä yhteydessä näihin määräyksiin on tehty yksinomaan teknisiä mukautuksia niiden saattamiseksi sopusointuun perustuslakisopimuksen kanssa ilman, että niiden oikeusvaikutuksia muutetaisiin. Vuosien 1972, 1979, 1985 ja 1994 liittymissopimuksia koskee oma pöytäkirjansa (n:o 8) ja vuoden 2003 liittymissopimusta omansa (n:o 9).

3.1.2. Perustuslakisopimuksen rakenne

Perustuslakisopimuksen myötä Euroopan unioni saa yhden, yhtenäisen perussopimuksen. Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimus jää kuitenkin voimaan muodollisesti erillisenä, joskin erityisesti toimielinjärjestelmän osalta perustuslakisopimukseen kiinteästi kytkeytyvänä perussopimuksena.

Rakenteeltaan perustuslakisopimus jakautuu johdantoon ja neljään varsinaiseen artiklamääräykseen sisältävään osaan. Myös sopimuksen kaksi liitettä ja 36 pöytäkirjaa ovat erottamaton osa sopimusta. Hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjan liitteenä on 41 konferenssin hyväksymää ja kahdeksan konferenssin huomioon ottamaa julistusta.

Sopimuksen johdannossa kuvataan Euroopan kehitykselle keskeisiä arvoja, päämääriä ja vaikuttimia. Vaikka johdannon luonne onkin lähinnä julistuksellinen, voi sillä olla sopijapuolten tarkoituksen ilmentäjänä merkitystä sopimuksen määräysten tulkinnassa. Johdannosta ei kuitenkaan voi seurata itseänsä oikeusvaikutuksia.

Sopimuksen ensimmäistä osaa voidaan luonnehtia varsinaiseksi perustuslailliseksi osaksi, jossa määritellään yleisellä tasolla unionin luonne ja sen toimintaa koskevat keskeiset periaatteet. Ensimmäiseen osaan sisältyvät yleiset määräykset unionin perustamisesta, sen arvoista ja tavoitteista, unionin ja jäsenvaltioiden välisestä suhteesta sekä unionioikeuden keskeisistä periaatteista. Unionin luonnetta paitsi jäsenvaltioiden myös kansalaisten yhteisönä korostavat etenkin määräykset perusoikeuksista, unionin kansalaisuudesta sekä demokratian toteuttamisesta unionissa. Unionin toiminnan kannalta keskeisiä taas ovat määräykset unionin toimivaltaa ja sen käyttöä koskevista keskeisistä periaatteista, yleismääräykset unionin toimielimistä ja elimistä sekä unionin säädöksistä ja niiden antamisessa noudatettavista menettelyistä. Lisäksi sopimuksen ensimmäinen osa sisältää määräykset unionin jäsenyydestä, unionin ja sen lähiympäristön välisistä suhteista, yleismääräykset unionin varainhoidosta sekä luonteeltaan korostetun symboliset määräykset unionin tunnuksista. Ensimmäisessä osassa on yhteensä 60 artiklaa.

Sopimuksen toisen osan muodostaa Euroopan unionin perusoikeuskirja. Perusoikeuskirjan teksti on teknisiä ja eräitä asiallisia muutoksia lukuun ottamatta yhteneväinen sen tekstin kanssa, jonka perusoikeuskirjan valmistelua varten koolle kutsuttu konventti esitti, ja joka hyväksyttiin poliittisena julistuksena Nizzan Eurooppa-neuvostossa vuonna 2000. Toisessa osassa on yhteensä 54 artiklaa.

Sopimuksen kolmanteen osaan sisältyvät yksityiskohtaiset määräykset unionin politiikoista ja toiminnasta. Osan kaksi ensimmäistä osastoa ovat soveltamisalaltaan horisontaalisia. Ensimmäiseen osastoon sisältyvät yleisesti sovellettavat määräykset ja toiseen syrjäntäkieltoa ja kansalaisuutta koskevat määräykset. Kolmannen osan laajimman kokonaisuuden muodostaa kolmas osasto, joka koskee unionin sisäisiä politiikkoja ja toimia. Näihin kuuluvat sisämarkkinat, talous- ja rahapolitiikka, eräitä muita aloja koskevat politiikat, vapauden, oikeuden ja turvallisuuden alue, sekä alat, joilla unioni voi päättää toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täyden-

nystoimia. Kolmannen osan neljänteen osastoon puolestaan sisältyvät määräykset merentakaisen alueiden assosiaatiosta. Viidenteen osastoon on koottu unionin ulkoista toimintaa koskevat määräykset, jotka kattavat muun muassa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan, yhteisen kauppapolitiikan sekä kolmansien maiden kanssa tehtävän yhteistyön ja humanitaarisen avun. Kolmannen osan kuudes osasto sisältää tarkemmat institutionaaliset ja varainhoitoa sekä tiiviimpää yhteistyötä koskevat määräykset. Seitsemänteen osastoon sisältyy eräitä yhteisiä määräyksiä. Kolmas osa on sopimuksen neljästä osasta laajin ja sisältää kaikkiaan 322 artiklaa.

Valtaosa sopimuksen kolmannen osan määräyksistä vastaa asiallisesti EU-sopimuksen ja EY-sopimuksen määräyksiä. Eniten muutoksia aikaisempiin perussopimukseen verrattuna sisältävät määräykset vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueesta, yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta sekä yhteisestä kauppapolitiikasta. Kokonaan uusina politiikka-aloina sopimuksen III osa sisältää määräykset yleistä taloudellista etua koskevista palveluista, teollis- ja tekijänoikeuksien eurooppalaisesta suojasta, avaruusalasta, energiasta, matkailusta, urheilusta, pelastuspalvelusta, hallinnollisesta yhteistyöstä, humanitaarisesta avusta sekä yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanosta.

Sopimuksen neljäs osa sisältää yleiset määräykset ja loppumääräykset. Neljännen osan määräyksistä periaatteellisesti merkittävimmät koskevat aikaisempien perussopimusten kumoamista sekä seuraantoa ja oikeudellista jatkuvuutta Euroopan yhteisöön ja EU-sopimuksella perustettuun Euroopan unioniin nähden, sopimuksen tarkistamisessa sovellettavia menettelyjä sekä sopimuksen ratifiointia ja voimaantuloa. Lisäksi neljäs osa sisältää määräykset sopimuksen alueellisesta soveltamisalasta, alueellisista liitoista, sopimuksen pöytäkirjojen ja liitteiden oikeudellisesta asemasta, sopimuksen voimassaoloajasta sekä todistusvoimaisesta tekstistä ja käännöksistä. Tiettyjä toimielimiä koskevien siirtymämääräysten osalta neljännessä osassa viitataan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä tehtyyn pöytäkirjaan. Neljännessä osassa on yhteensä kymmenen artiklaa.

Perustuslakisopimukseen liitetyistä pöytäkirjoista kymmenen on sisällöllisesti uusia. Näitä ovat pöytäkirja kansallisista parlamentteista (n:o 1), toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteita koskeva pöytäkirja (n:o 2), liittymissopimuksia koskevat pöytäkirjat (n:o 8 ja 9), pöytäkirja euroryhmästä (n:o 12), pöytäkirja pysyvästä rakenteellisesta yhteistyöstä (n:o 23), Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittymistä koskeva pöytäkirja (n:o 32), pöytäkirja Euroopan yhteisön perustamissopimusta ja Euroopan unionista tehtyä sopimusta täydentäneistä tai muuttaneista asiakirjoista ja sopimuksista (n:o 33), pöytäkirja toimielimiä koskevista siirtymämääräyksistä (n:o 34) ja Euratom-sopimuksen muuttamista koskeva pöytäkirja (n:o 36).

Muissa perustuslakisopimukseen liitetyissä pöytäkirjoissa on kysymys nykyisiin perussopimukseen liitetyistä pöytäkirjoista, joihin on tehty lähinnä vain sellaisia teknisiä muutoksia, jotka on katsottu aiheellisiksi pöytäkirjojen saattamiseksi sopusointuun perustuslakisopimuksen kanssa.

Vaikka perustuslakisopimuksella muodollisesti kumotaan sopimus Euroopan unionista ja Euroopan yhteisön perustamissopimus niihin tehtyine muutoksineen, merkitsee perustuslakisopimus asiallisesti näiden kahden sopimuskokonaisuuden yhdistämistä yhdeksi yhtenäiseksi perussopimukseksi. Kun Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimus kuitenkin jäisi voimaan, pienentyisi unionin perussopimusten lukumäärä kolmesta kahteen. Muutoksen päätavoitteena on selkeyttää vuosikymmenten saatossa huomattavan epäyhtenäiseksi ja hajanaiseksi kehittyneitä perussopimusten järjestelmää, jossa merkitykseltään keskeiset ja luonteeltaan teknisemmät sopimusmääräykset ovat satunnaisesti hajallaan eri sopimuksissa. Sopimuksen ensimmäiseen osaan on pyritty kokoamaan perustuslain luonteiset määräykset, kun taas sopimuksen käytännön soveltamisen kannalta keskeisimmät määräykset on sisällytetty sopimuksen kolmanteen osaan. Perustuslakisopimuksessa ei kuitenkaan luoda muodollista hierarkiaa sopimuksen neljän eri osan välille.

Perustuslakisopimuksella puretaan ainakin muodollisesti EU-sopimuksella luotu ns. pilarirakenne, jossa ensimmäisen pilarin muodostivat Euroopan yhteisöjen perustamisso-

pimukset, toisen pilarin EU-sopimuksen määräykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja kolmannen pilarin EU-sopimuksen määräykset poliisiyhteistyöstä ja oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa. Rakenteensa puolesta perustuslakisopimukseen ei sisälly vastaavaa jaottelua, vaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset ovat osa unionin ulkoista toimintaa koskevaa perustuslain III osan V osastoa ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa ja poliisiyhteistyötä koskevat määräykset osa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevaa sopimuksen III osan III osaston IV lukua. Näillä politiikka-aloilla sovellettaisiin lähtökohtaisesti myös samoja unionioikeuden yleisiä periaatteita kuin muillakin unionin toiminnan aloilla. Sisällöllisesti varsinkin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka kuitenkin säilyisi luonteeltaan korostetun hallitustenvälisenä etenkin toimielinten toimivaltuuksien, päätöksentekomenettelyjen ja käytettävissä olevien säädöslajien osalta. Unionin toiminnan yhteisöllistäminen koskisi siis käytännössä lähinnä oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa sekä poliisiyhteistyötä.

3.1.3. Perustuslakisopimuksen oikeudellinen luonne

Sopimus Euroopan perustuslaista on nimensä mukaisesti oikeudelliselta muodoltaan kansainvälisoikeudellinen valtiosopimus. Asiallisesti sopimus kuitenkin sisältää määräyksiä, joita voidaan luonnehtia perustuslailliseksi. Nimeen ”Sopimus Euroopan perustuslaista” sisältyvät molemmat näkökohdat. Ratkaisua voidaan pitää eräänlaisena kompromissina suoraan ns. perustuslakia säätävään valtaan (pouvoir constituant) nojautuvaa valtiollista perustuslakia vaatineiden federalistien ja unionin luonnetta jäsenvaltioiden väliseen sopimukseen pohjautuvana yhteisönä korostaneiden tahojen välillä. Perustuslakisopimuksen nimeen sisältyvästä termistä ”perustuslaki” (engl. ”constitution”) sinänsä ei tule tehdä sopimuksen oikeudellista luonnetta koskevia päätelmiä. Eräiden muidenkin kansainvälisten järjestöjen perustamissopimusten nimissä (esim. Kansainvälinen työjärjestön (ILO) perussäännössä, SopS 23/1920) esiintyy termi ”constitution”, vaikk

ka järjestöjen perustamissopimukset eroavatkin sisällöltään olennaisesti perustuslakisopimuksesta.

Perustuslakisopimuksen luonnetta valtiosopimuksena korostaa ensinnäkin sen laatiminen valtioiden välisen sopimuksen muotoon sekä sopimuksen voimaantulon kytkeminen sen ratifiointiin ”korkeiden sopimuspuolten” toimesta ja kaikkien sopimuspuolten ratifioimiskirjojen tallettamiseen tallettajavaltion huostaan. Niinkään viimekätinen valta sopimuksen tarkistamiseen säilyy eräitä tarkkarajaisia poikkeuksia lukuun ottamatta jäsenvaltioilla. Niin sanotussa tavanomaisessa tarkistusmenettelyssä eli hallitustenvälisessä konferenssissa hyväksytyt sopimusmuutokset tulevat voimaan vasta, kun kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Myös niin sanotuissa yksinkertaistetuissa tarkistusmenettelyissä jäsenvaltioilla tai niiden kansallisilla parlamenteilla säilyy viimekätinen valta estää muutosten tekeminen sopimukseen. Perustuslakisopimus antaa myös jäsenvaltiolle mahdollisuuden erota unionista vapaaehtoisesti. Tässä mielessä voidaan katsoa, ettei perustuslakisopimuksella tehdä tyhjäksi jäsenvaltioiden kansainväliseen oikeuteen pohjautuvaa viimekätistä suvereniteettia.

Jäsenvaltioiden asemaa perustuslakia säätävän vallan lähteenä korostaa myös perustuslakisopimukseen aiempaa yksiselitteisemmin kirjattu ns. annetun toimivallan periaate, jonka mukaan unioni toimii jäsenvaltioiden sille perustuslakisopimuksessa antaman toimivallan rajoissa ja siinä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimivalta, jota perustuslakisopimuksessa ei ole annettu unionille, kuuluu jäsenvaltioille.

Perustuslaillisen sisältönsä osalta perustuslakisopimus kuvastaa paljolti sitä valtiosääntöistä kehitystä, joka on ollut tunnusomaista Euroopan yhteisöille ja unionille jo useamman vuosikymmenen ajan. Erityisesti EY-tuomioistuin on jo 1960-luvulta lähtien korostanut sitä, että EY-sopimuksella luotu oikeusjärjestys on merkinnyt jäsenvaltioiden suvereenien oikeuksien rajoittamista ja sisältänyt sellaisia perinteisestä kansainvälisestä oikeudesta poikkeavia piirteitä kuin yhteisöoikeuden ensisijaisuus suhteessa jäsenvaltioiden oikeuteen nähden ja niin sanottu yhtei-

söoikeuden välitön oikeusvaikutus. Tällä perusteella tuomioistuin on luonnehtinut EY-sopimusta ”oikeusyhteisön perustuslakia vastaavaksi asiakirjaksi” (lausunto 1/91, kohta 21). Viittaus perustuslakisopimuksen perustuslailliseen sisältöön tulee ymmärtää viittauksena näihin unionioikeuden ominaispiirteisiin sekä siihen seikkaan, että unioni hoitaa eräitä perinteisesti valtiolle kuuluviksi ymmärrettyjä tehtäviä. Perustuslakisopimus voidaan nähdä osaltaan tämän valtiosääntöisen kehityksen kodifiointina. Tätä ilmentää se, että perustuslakisopimuksen ensimmäiseen ja toiseen osaan on sisällytetty eräitä EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön pohjautuvia ja luonteeltaan perustuslailliseksi katsottavia periaatteita (esim. unionin oikeuden ensisijaisuus, perusoikeudet).

3.1.4. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Perustuslakisopimus vastaa rakenteensa ja oikeudellisen luonteensa puolesta Suomen tavoitteita. Rakenteeltaan yksi, yhtenäinen perustuslakisopimus on huomattavasti aiempia perussopimuksia selkeämpi ja johdonmukaisempi. Sopimuksen jakoa neljään, luonteeltaan erilaiseen osaan voidaan niin ikään pitää onnistuneena. Sopimuksessa lähdetään siitä, että unionia kehitetään tulevaisuudessaikin sekä jäsenvaltioiden että kansalaisten yhteenliittymänä. Unionin oikeudellinen perusluonne ei muutu, vaan sopimuksen luonteeltaan perustuslailliset elementit merkitsevät olennaisilta osiltaan jo aiempien perussopimusten nojalla toteutuneen valtiosääntöistymiskehityksen kodifioimista (PeVL 7/2003 vp). Yksi, yhtenäinen perussopimus vastaa Suomen johdonmukaisesti omaksumaa tavoitetta unionin perussopimusten selkeyttämisestä ja yksinkertaistamisesta (VNS 3/2001 vp ja UaVM 18/2001 vp).

Perustuslakisopimuksessa on otettu asianmukaisesti huomioon unionin aiempien perussopimusten, mukaan lukien liittymissopimukset, kumoamisesta johtuva tarve turvata oikeudellinen jatkuvuus viimeksi mainittujen sopimusten ja perustuslakisopimuksen välillä. Sopimuksen tältä osin sisältämiä ratkaisuja voidaan pitää onnistuneina.

3.2. Perustuslakisopimuksen keskeinen sisältö ja merkitys

3.2.1. Yleiset kysymykset ja keskeiset periaatteet

3.2.1.1. Unionin arvot ja tavoitteet

Unionin arvot ilmaistaan perustuslakisopimuksen I-2 artiklassa. Unionin perustana olevat jäsenvaltioille yhteiset arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina. Näitä arvoja toteutetaan yhteiskunnassa, jolle on ominaista moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo.

Unionin arvojen mainitseminen unionin perustana ja sijoittaminen aivan perustuslakisopimuksen alkuun korostaa unionin pyrkimystä määritellä itsensä nimenomaan arvoyhteisönä. Arvojen kunnioittamiseen on liitetty myös oikeudellisia vaikutuksia. Tämän vuoksi sopimuksessa rajoitetaan luettelemaan lyhyesti ne kaikkien hyväksymät keskeisimmät arvot, jotka ovat oikeudellisesti niin selkeitä, että niiden kunnioittaminen voidaan asettaa unioniin liittymisen edellytykseksi ja niitä vakavasti rikkoneeseen jäsenvaltioon voidaan kohdistaa seuraamuksia. Arvoilla on lisäksi liityntä unionin tavoitteisiin, sillä unionin päämääräksi määritellään omien arvojensa edistäminen.

Perustuslakisopimuksen sisältämä arvojen luettelo on jossain määrin kattavampi kuin EU-sopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukainen luettelo (vapaus, kansanvalta, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen, oikeusvaltion periaatteet). EU-sopimuksessa unionin arvojen kunnioittaminen on määritetty edellytykseksi unionin jäsenyyden hakeemiselle (SEU 49 artikla) ja niiden rikkomisen perusteeksi sopimuksesta johtuvien, jäsenvaltiolle kuuluvien oikeuksien pidättämiselle (SEU 7 artikla).

Unionin tavoitteet on lueteltu yleisellä tasolla perustuslakisopimuksen I-3 artiklassa ja politiikkakohtaisesti sopimuksen III osassa. Perustuslakisopimuksen I-3 artiklan mukaiset päämäärät koskevat unionin toiminnan kaik-

kia aloja. Määräyksen mukaan unionin päämääränä on rauhan, omien arvojen sekä kansojensa hyvinvoinnin edistäminen. Unioni tarjoaa kansalaisilleen vapautteen, turvallisuuden ja oikeuteen perustuvan alueen sekä sisämarkkinat. Unionin tavoitteena on Euroopan kestävä kehitys, joka on määritelty kestävä kehityksen kolmen ulottuvuuden (talous- sosiaali- ja ympäristöulottuvuus) kautta (tasapainoinen talouskasvu ja hintavaaka, täystyöllisyyttä ja sosiaalista edistystä tavoitteleva erittäin kilpailukykyinen sosiaalinen markkinatalous sekä korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja ympäristön laadun parantaminen). Tavoitteena on I-3 artiklan mukaan myös tieteellisen ja teknisen kehityksen, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja sosiaalisen suojelun, tasa-arvon, sukupolvien välisen yhteisvastuun, lapsen oikeuksien suojelun, taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden sekä jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun edistäminen. Unioni torjua sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää, kunnioittaa kulttuuriensa ja kieltensä rikkautta ja monimuotoisuutta sekä huolehtii Euroopan kulttuuriperinnön vaalimisesta ja kehittämisestä. Kansainvälisissä suhteissaan unioni vaalii ja puolustaa arvojaan ja edistää osaltaan rauhaa, turvallisuutta, maapallon kestävä kehitystä, kansojen välistä yhteisvastuuta ja keskinäistä kunnioitusta, vapaata ja oikeudenmukaista kauppaa, köyhyyden poistamista ja ihmisoikeuksien suojelua. Lisäksi perustuslakisopimuksen I-3 artiklassa korostetaan kansainvälisen oikeuden tarkkaa noudattamista ja kehittämistä mainiten erityisesti YK:n peruskirjan periaatteet.

Unionin toimivalta on perustuslakisopimuksessa kytketty sen tavoitteiden toteuttamiseen. Unioni pyrkii toteuttamaan tavoitteensa asianmukaisin keinoin perustuslakisopimuksessa annetun toimivallan mukaisesti. Lisäksi niin sanotun joustolausekkeen (I-18 artikla) mukaisesti neuvosto voi yksimielisesti ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan hyväksyä aiheelliset toimenpiteet siinäkin tapauksessa, jos jokin unionin toimi osoittautuu perustuslaissa asetetun tavoitteen saavuttamiseksi tarpeelliseksi III osassa määritellyillä politiikan aloilla eikä perustuslakisopimuksessa ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksista. Unionin tavoitteilla on

merkitystä myös jäsenvaltioiden toiminnassa, sillä niiden velvollisuutena on vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti tukea unionia sen täyttäessä tehtäviään ja pidättäytyä kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa unionin tavoitteiden toteutumisen (I-5 artiklan 2 kohdan kolmas alakohta).

Perustuslakisopimuksen sisältämät unionin tavoitteet vastaavat pitkälti EY-sopimuksen päämääriä (SEY 2 artikla) ja EU-sopimuksen tavoitteita (SEU 2 artikla). Yhden yhtenäisen perussopimuksen myötä tavoitteet on ollut mahdollista koota yhteen ja samalla kehittää niiden sisältöä vastaamaan paremmin unionin nykyisiä ja tulevaisuuden haasteita. Tavoitteissa pyritään entistä selkeämmin tuomaan esiin taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöulottuvuuden välinen tasapaino. Myös unionin tavoitteet kansainvälisten suhteiden alalla on nostettu näkyvämmiin esille ja niiden kautta on pyritty määrittelemään unionin kansainvälisen toiminnan painopisteet. Tavoitteiden ja toimivallan suhde vastaa pääpiirteissään nykyjärjestelmää.

3.2.1.2. Unionin kansalaisuus

Unionin kansalaisuutta koskevat määräykset sisältyvät perustuslakisopimuksen I-10 artiklaan, jota täydentävät III osan 125–129 artiklat. Lisäksi perusoikeuskirjaan eli perustuslakisopimuksen II osaan sisältyy kansalaisten oikeuksia koskeva V osasto (II-99–II-106 artikla). Kansalaisuutta koskevat määräykset vastaavat sisällöllisesti pääpiirteissään EY-sopimuksen kansalaisuutta koskevia määräyksiä.

Unionin kansalaisuuteen liittyvä toimivalta laajenee jossain määrin, sillä perustuslakisopimuksen III-125 artiklan mukaan neuvosto voi yksimielisesti eurooppalailla tai -puitelailla säätää toimenpiteistä, jotka koskevat passeja, henkilötodistuksia, oleskelulupia tai muita niihin rinnastettavia asiakirjoja, sekä toimenpiteistä, jotka koskevat sosiaaliturvaa tai sosiaalista suojelua. Nykyisen EY-sopimuksen 18 artiklan mukaan nämä kysymykset on nimenomaisesti suljettu yhteisön toimivallan ulkopuolelle.

Perusoikeuskirjassa kansalaisten oikeuksia on täydennetty oikeudella hyvään hallintoon (II-101 artikla). Oikeutta ei kuitenkaan ole

sidottu unionin kansalaisuuteen, vaan se kuuluu kaikille.

3.2.1.3. Unionin oikeushenkilöllisyys

Perustuslakisopimuksen I-7 artiklassa tunnustetaan nimenomaisesti unionin oikeushenkilöllisyys. Oikeushenkilöllisyydellä eli oikeussubjektiudella tarkoitetaan yleisesti kykyä esiintyä tiettyyn oikeusjärjestykseen kuuluvien oikeuksien ja velvollisuuksien haltijana. Vaikka perustuslakisopimuksen I-7 artikla on kirjoitettu yleiseen muotoon ("Unioni on oikeushenkilö."), määräyksen pääasiallisena tarkoituksena on osoittaa unionin olevan kansainvälisen oikeuden subjekti. Tietyn toimijan asema kansainvälisen oikeuden subjektina määräytyy periaatteessa vain kansainvälisen oikeuden perusteella, mutta kansainvälisessä oikeudessa annetaan keskeinen merkitys esimerkiksi kansainvälisen järjestön säännöille. On selvää, että perustuslakisopimuksella perustettava Euroopan unioni täyttäisi tässä suhteessa kansainvälisen oikeuden oikeushenkilöllisyydelle asettamat vaatimukset.

Nykyisin Euroopan yhteisön oikeushenkilöllisyys on tunnustettu nimenomaisesti yhteisön perustamissopimuksessa ja se on vakiintunut käytännössä. Vaikka Euroopan unionista tehty sopimus ei sisällä nimenomaisia määräyksiä unionin oikeushenkilöllisyydestä, unionin oikeushenkilöllisyyden voidaan katsoa kehittyneen käytännössä erityisesti unionin omista nimissään tekemien kansainvälisten sopimusten kautta. Kun sekä yhteisön perustamissopimus että sopimus Euroopan unionista kumotaan perustuslakisopimuksella, ja kun perustuslakisopimus sisältää nimenomaisen määräyksen unionin oikeushenkilöllisyydestä, kysymys on asiallisesti Euroopan yhteisön ja Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustetun unionin yhdistämisestä yhdeksi, yhtenäiseksi oikeushenkilöksi. Euroopan atomienergiayhteisön sijaan säilyisi itsenäisenä oikeushenkilönä.

Yhden, yhtenäisen oikeushenkilöllisyyden kautta saavutettaisiin merkittäviä käytännön etuja. Esimerkiksi kansainvälisissä suhteissa voitaisiin välttää tilanne, jossa unioni koostuu useasta muodollisesti erillisestä toimijas-

ta, joiden kaikkien osallistuminen esimerkiksi tiettyihin kolmansien valtioiden kanssa solmittaviin sopimuksiin saattaa olla välttämätöntä. Näin yhdellä, yhtenäisellä oikeushenkilöllisyydellä olisi paitsi käytännön menettelyjä yksinkertaistava myös unionin ulkoisen toiminnan kuvaa yhtenäistävä vaikutus.

Oikeushenkilöllisyydellä ei sen sijaan olisi vaikutusta unionin sopimus- tai muun ulkoisen toimivallan laajuuteen tai luonteeseen. Viimeksi mainittuja koskevat perustuslakisopimuksen muut määräykset. Oikeushenkilöllisyys tarkoittaa, että tietyllä oikeussubjektilla voi periaatteessa olla oikeuksia ja velvollisuuksia tietyssä oikeusjärjestyksessä. Siitä ei kuitenkaan voida tehdä päätelmiä näiden oikeuksien ja velvollisuuksien laajuudesta, luonteesta tai sisällöstä.

Vaikka unionin oikeushenkilöllisyyttä koskevan I-7 artiklan ensisijaisena tavoitteena onkin osoittaa unionin olevan nimenomaa kansainvälisen oikeuden subjekti, perustetaan unionille sopimuksessa oikeussubjektin asema myös jäsenvaltioiden kansallisissa oikeusjärjestyksissä ja unionin oikeudessa. Tämä on selvää paitsi unionin oikeushenkilöllisyyttä koskevan määräyksen yleisen sanamuodon myös sopimuksen III osaan sisältyvän, unionin oikeuskelpoisuutta koskevan III-426 artiklan valossa. Sen mukaan unionilla on kaikissa jäsenvaltioissa laajin kansallisen lainsäädännön mukaan oikeushenkilöllä oleva oikeuskelpoisuus, ja se voi erityisesti hankkia ja luovuttaa irtainta ja kiinteää omaisuutta sekä esiintyä kantajana ja vastaajana oikeudenkäynneissä. Tämä vastaa tarkoitukseltaan Euroopan yhteisöä nykyisin koskevaa sääntelyä, joskin määräyksen soveltamisala laajenee yhden yhtenäisen perussopimuksen ja pilarijaon purkamisen seurauksena myös yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön alalle.

3.2.1.4. Unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako

3.2.1.4.1. Yleistä

Nizzan ja Laekenin julistuksissa asetettiin yhdeksi unionin perussopimusten uudista-

mista koskevaksi keskeiseksi tavoitteeksi unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon tarkentaminen. Ensisijaisesti kyseinen tavoite nähtiin osana yleisempää pyrkimystä selkeyttää ja yksinkertaistaa unionin perussopimuksia. Taustalla oli käsitys, jonka mukaan nykyisistä perussopimuksista ei riittävän selvästi ilmene, mihin toimenpiteisiin unioni voi toimivaltansa puitteissa ryhtyä ja mitkä asiat taas kuuluvat jäsenvaltioiden hoidtaviksi. Toisena osakysymyksenä toimivallanjaon tarkentamista koskevaan tavoitteeseen kuului kuitenkin myös sen arvioiminen, oliko unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako nykyisellään ylipäänsä tarkoituksenmukainen vai tulisiko sitä muuttaa asiallisesti. Kolmas tässä yhteydessä selvitetävä kysymys oli, miten toimivallanjakoa ja etenkin unionin toimivallan käyttöä koskevan toissijaisuusperiaatteen noudattamista voitaisiin valvoa.

Perustuslakisolimuksen vaikutuksia unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjaokoon koskevan arvioinnin lähtökohtana tulee pitää edellä kuvattua tavoitteenasettelua ja sen kolmea osatekijää. On toisin sanoen pyrittävä erottamaan toisistaan nykyjärjestelmän selkeyttämistä tarkoittavat muutokset, asialliset muutokset unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjaokoon sekä muutokset, joiden tavoitteena on edesauttaa unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon noudattamisen valvontaa. Vasta tämän tarkastelun perusteella on mahdollista arvioida, missä määrin perustuslakisolimus merkitsee unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon muuttamista.

Vaikka perustuslakisolimuksessa ei määritelläkään unionin toimivallan käsitettä, katsotaan sen yleensä tarkoittavan unionille perussopimuksen nojalla kuuluvaa oikeudellista valtaa toteuttaa sopimuksessa tarkoitettuja toimenpiteitä sopimuksessa yksilöityjä oikeudellisia välineitä käyttäen. Unionin toimivallasta tulee erottaa ensinnäkin unionin toimielimille sopimuksen nojalla kuuluvat toimivaltuudet. Toiseksi unionin toimivallan käsitteestä erillään tulee pitää kysymys unionin oikeuden jäsenvaltioille asettamista velvollisuuksista. Viimeksi mainituissahan ei välttämättä ole lainkaan kysymys unionin toimivallasta tai sen käytöstä vaan jäsenval-

tioiden velvollisuudesta noudattaa unionin oikeutta omassa toiminnassaan.

Perustuslakisolimuksen määräysten perusteella kysymystä sopimuksen vaikutuksista unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjaokoon voidaan tarkastella kolmen eri osakysymyksen kautta: kysymyksenä unionin toimivallan alasta, sen luonteesta ja toimivallan käyttöä koskevista periaatteista. Kunkin osakysymyksen valossa on erikseen arvioitava, miltä osin perustuslakisolimus merkitsisi nykyjärjestelmän selkeyttämistä, unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon asiallista muuttamista tai toimivallanjaon noudattamista koskevien edellytysten tarkistamista Nizzan ja Laekenin tavoitteenasettelun mukaisesti.

3.2.1.4.2. Unionin toimivallan ala

Unionin toimivallan alaa arvioitaessa tärkeimmän perusperiaatteen muodostaa perustuslakisolimuksen I-11 artiklaan sisältyvä annettun toimivallan periaate. Sen mukaan unioni toimii jäsenvaltioiden sille perustuslaissa antaman toimivallan rajoissa ja siinä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Unionin toimivalta on toisin sanoen aina luonteeltaan rajattua erityistoimivaltaa, jonka jäsenvaltiot ovat perustuslakisolimuksen välityksellä sille antaneet. Yleistoimivalta, mukaan lukien perustuslakia luova valta (pouvoir constituant), kuuluu yksinomaan jäsenvaltioille. Tätä korostaa annettun toimivallan periaatetta koskevaan määräykseen sisällytetty nimenomainen täsmennys, jonka mukaan toimivalta, jota perustuslaissa ei ole annettu unionille, kuuluu jäsenvaltioille. Jäsenvaltioiden toimivallan luonne yleistoimivaltana selittää myös sen, miksi perustuslakisolimus ei sisällä määräyksiä jäsenvaltioiden toimivallan alasta. Perustuslakisolimuksen järjestelmä vastaa tältä osin unionin nykyisiä perussopimuksia. Annetun toimivallan periaatetta koskevaan määräykseen tehty täsmennys vahvistaa periaatteen asemaa.

Annetun toimivallan periaatteesta seuraa, että unioni voi toimia vain ja ainoastaan silloin, kun perustuslakisolimuksesta voidaan osoittaa kaavaillun toimenpiteen valtuuttava määräys, niin sanottu oikeusperustamääräys. Kyseiset määräykset sisältyvät eräitä poikke-

uksia lukuun ottamatta perustuslakisopimuksen III osan politiikka-alakohtaisiin määräyksiin. Tähän viitataan sopimuksen I-12 artiklan 6 kohdassa, jonka mukaan unionin toimivallan laajuus ja sen käyttöä koskevat säännöt määritetään sopimuksen III osan kutakin alaa koskevissa määräyksissä. Yksityiskohtaisen käsityksen saaminen unionin toimivallan laajuudesta edellyttääkin kyseisten määräysten ja erityisesti varsinaisten oikeusperustamääräysten tarkastelua. Myös tämän perussysteematiikan osalta perustuslakisopimus vastaa unionin nykyisten perussopimusten järjestelmää.

Unionin toimivallan alan määrittämisen kannalta keskeinen on myös periaate, jonka mukaan unionille perustuslaissa annettu toimivalta on luonteeltaan leimallisesti toimivaltaa unionille perustuslaissa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Unionin toimivallan alaa määrittävät toisin sanoen paitsi perustuslakisopimuksen III osan oikeusperustamääräykset myös perustuslain I osassa unionille asetetut tavoitteet ja niiden muotoilu. Järjestelmä vastaa unionin nykyisiä perussopimuksia.

Perustuslakisopimuksen aiheuttamat muutokset unionin toimivallan alaan voidaan lähtökohtaisesti jakaa kolmeen pääluokkaan. Ensinnäkin perustuslakisopimus sisältää uusina unionin toimintaan kuuluvina politiikka-aloina määräykset yleistä taloudellista etua koskevista palveluista, teollis- ja tekijänoikeuksien eurooppalaisesta suojasta, avaruusalasta, energiasta, matkailusta, urheilusta, pelastuspalvelusta, hallinnollisesta yhteistyöstä, humanitaarisesta avusta sekä yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanosta. Toiseksi eräillä jo nykyisten perussopimusten mukaan unionin toimivaltaan kuuluvilla aloilla sopimukseen on sisällytetty uusia nimenomaisia oikeusperustamääräyksiä, joista osa merkitsee muutosta unionin toimivallan alaan. Esimerkkinä voidaan mainita Euroopan syyttäjänviraston perustamisen mahdollistava määräys. Kolmanneksi eräitä nykyisiin perussopimuksiin sisältyviä määräyksiä muutetaan tavalla, joka vaikuttaa unionin toimivallan laajuuteen. Esimerkkinä voidaan mainita yhteistä kauppapolitiikkaa koskevat määräykset. Koska eräitä edellä mainittujen määräysten soveltamisalaan kuuluvia toi-

menpiteitä on jo nykytilanteessa katsottu voitavan toteuttaa EY-sopimuksen 308 artiklan nojalla, eivät kaikki edellä luetellut muutokset kuitenkaan merkitse unionin toimivallan alan laajentamista. Yksityiskohtaisempi arvio unionin toimivallan alaa koskevista muutoksista esitetään erikseen jäljempänä jaksossa 3.2.5 yksittäisiä politiikka-aloja koskevien määräysten käsittelyn yhteydessä.

Yleisesti unionin toimivallan alaan vaikuttaa myös perustuslakisopimuksen I-18 artikla eli niin sanottu joustolauseke: jos jokin unionin toimi osoittautuu tarpeelliseksi perustuslaissa asetetun tavoitteen saavuttamiseksi III osassa määritellyillä politiikan aloilla eikä perustuslaissa ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksista, neuvosto voi hyväksyä aiheelliset toimenpiteet yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Määräyksen tarkoituksena on tuoda unionin toimivallan määrittämiseen tiettyä joustavuutta ja mahdollistaa sen toiminnan mukautuminen eri tilanteisiin. Unionin toimenpiteiden voidaan esimerkiksi joskus katsoa olevan tarpeellisia, vaikka perussopimus ei sisällä nimenomaista tai tulkinnallakaan johdettavaa valtuutusta niiden toteuttamiseen. Tällöin voidaan viimeisenä keinona harkita joustolausekkeen käyttöä tarpeelliseksi osoittautuneen toimen oikeusperustana. Näin ollen joustolauseke muodostaa tavallaan unionin toimivallan ”uloimman kehän”.

Joustolauseke vastaa sekä tarkoitukseltaan että peruseriaateiltaan nykyisen EY-sopimuksen 308 artiklaa. Tästä poiketen joustolausekkeen käytön edellytyksenä ei kuitenkaan ole toteutettavan toimenpiteen tarpeellisuus yhteismarkkinoiden toiminnan kannalta, vaan I-18 artiklan mukaan riittävää on unionin toimen osoittautuminen tarpeelliseksi unionin tavoitteiden saavuttamiseksi perustuslakisopimuksen III osassa määritellyillä politiikan aloilla. Joustolausekkeen uusi muotoilu vastaa kuitenkin EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä aikaisemmin muodostunutta tulkintaa.

Joustolausekkeen soveltamisalan kannalta suurempana muutoksena voidaan pitää sitä, että rakenteeltaan yhtenäisen perussopimuksen myötä sen soveltamisala laajenee koskemaan myös yhteistä ulko- ja turvallisuuspoli-

tiikkaa sekä poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa. Muutos laajentaisi unionin toimivaltaa kyseisillä aloilla.

Perustuslakisopimuksessa joustolausekkeen käytölle asetetaan kuitenkin tiukat edellytykset. Ensinnäkään joustolauseke ei oikeuta poikkeamaan annetun toimivallan periaatteesta unionin toimivallan määräytymistä koskevana pääsääntönä, eikä lausekkeen käytöllä näin ollen voida laajentaa perustuslaissa unionille annettua toimivaltaa. Lausekkeen nojalla toteutettavien toimien tulee olla tarpeellisia perustuslakisopimuksessa asetetun tavoitteen saavuttamiseksi sopimuksen III osassa määritellyillä politiikan aloilla (I-18 artiklan 1 kohta). Lisäksi joustolausekkeeseen perustuvat toimenpiteet eivät voi käsitellä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista tapauksissa, joissa tämä ei ole perustuslakisopimuksen mukaan mahdollista (I-18 artiklan 3 kohta). Kolmanneksi joustolausekkeen nojalla toteutettavat toimenpiteet edellyttävät paitsi yksimielisyyttä neuvostossa myös, SEY 308 artiklasta poiketen, Euroopan parlamentin hyväksyntää. Lausekkeen luonnetta poikkeusmääräyksenä korostaa myös siinä komissiolle asetettu velvollisuus tiedottaa sen perusteella tehdyistä ehdotuksista kansallisille parlamenteille perustuslakisopimukseen sisältyvän toissijaisuusperiaatteen valvontaa koskevan menettelyn yhteydessä.

Kokonaisuutena voidaan todeta, että vaikka joustolausekkeen soveltamisala jossain määrin laajentuu EU-sopimukseen sisältyvän pilarirakenteen purkamisen myötä, sen soveltamisedellytykset eivät muutu nykyisestä. Määräykseen tehdyt muutokset merkitsevät lähinnä lausekkeen käyttöedellytysten täsmentämistä.

3.2.1.4.3. Unionin toimivallan luonne

Kysymyksellä unionin toimivallan luonteesta viitataan unionin toimivallan ja jäsenvaltioiden toimivallan väliseen suhteeseen. Perustuslakisopimuksessa unionin toimivalta on luokiteltu sen luonteen perusteella unionin yksinomaiseen toimivaltaan, unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan sekä aloihin, joilla unioni voi toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Sopi-

muksen I osan III osastoon sisältyy kunkin toimivaltaluokan määritelmä sekä luettelo kyseiseen toimivaltaluokkaan kuuluvista politiikka-aloista. Talous- ja työllisyyspolitiikan yhteensovittaminen sekä yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on perustuslakisopimuksessa sijoitettu kolmen päätoimivaltaluokan ulkopuolelle, ja niitä koskevat sopimuksen I osan III osaston erityismääräykset.

Perustuslakisopimuksen I-12 artiklan 1 kohdan mukaan unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvilla aloilla ainoastaan unioni voi säätää lakeja ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä. Jäsenvaltiot voivat ryhtyä näillä aloilla lainsäädännöllisiin toimiin ainoastaan unionin valtuuttamina tai unionin antamien säädösten täytäntöön panemiseksi. Unionin toimivallan käyttöä koskevista periaatteista toissijaisuusperiaatetta ei sovelleta unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvissa kysymyksissä. Unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvat perustuslakisopimuksen I-13 artiklan mukaan seuraavat alat:

- tulliliitto;
- sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen;
- euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden rahapolitiikka;
- meren elollisten luonnonvarojen säilyttäminen yhteisen kalastuspolitiikan yhteydessä;
- yhteinen kauppapolitiikka.

Sekä unionin yksinomaisen toimivallan määritelmä että luettelo kyseiseen luokkaan kuuluvista aloista vastaavat pääosin yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Euroopan yhteisöllä ei oikeuskäytännön perusteella kuitenkaan nykyisin voida katsoa olevan yksinomaista toimivaltaa sisämarkkinoiden toimintaan vaikuttavien kilpailusääntöjen alalla, vaan jäsenvaltioiden velvollisuus pidättäytyä toteuttamasta yhteisön kilpailulainsäädännön kanssa ristiriidassa olevia toimenpiteitä seuraa yksinomaan vilpittömän yhteistyön periaatteesta.

Unionilla on lisäksi yksinomainen toimivalta kansainvälisten sopimusten tekemiseen tietyissä tapauksissa, joita käsitellään jäljempänä jaksossa 3.2.5.3.4.

Perustuslakisopimuksen I-12 artiklan 2 kohdan mukaan unionin ja jäsenvaltioiden

jaettuun toimivaltaan kuuluvilla aloilla sekä unioni että jäsenvaltiot voivat säätää lakeja ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä. Jäsenvaltiot käyttävät toimivaltaansa siltä osin kuin unioni ei käytä omaa toimivaltaansa tai on päättänyt lakata käyttämästä sitä. Jaetun toimivallan aloilla jäsenvaltion mahdollisuudet säätää lakeja tai antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä riippuvat toisin sanoen siitä, missä määrin säädöksenantovaltaa on tosiasiallisesti käytetty unionin tasolla.

Unionin toimivalta on luonteeltaan pääsääntöisesti jaettua toimivaltaa. Perustuslakisopimuksen I-14 artiklan mukaan seuraavat unionin toiminnan pääalat kuuluvat unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan:

- sisämarkkinat;
- sosiaalipolitiikka sopimuksen III osassa määriteltyjen näkökohtien osalta;
- taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus;
- maatalous ja kalastus, meren elollisten luonnonvarojen säilyttämistä lukuun ottamatta;
- ympäristö;
- kuluttajansuoja;
- liikenne;
- Euroopan laajuiset verkot;
- energia;
- vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue;
- kansanterveyteen liittyvät yhteiset turvallisuuskysymykset sopimuksen III osassa määriteltyjen näkökohtien osalta;
- tutkimus, teknologian kehittäminen ja avaruus sekä
- kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu.

Luettelo ei kuitenkaan ole luonteeltaan tyhjentävä, vaan perustuslakisopimuksen mukaan luonteeltaan jaettua on kaikki muukin perustuslaissa unionille annettu toimivalta, joka ei kuulu unionin yksinomaiseen toimivaltaan tai aloihin, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Esimerkiksi taloudellisen, teknisen ja rahoitusyhteistyön harjoittaminen kolmansien maiden kanssa kuuluu unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Sen sijaan talous- ja työllisyyspolitiikkojen yhteensovittamista ja yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ei ole perusteltua lukea jaetun toimivallan luokkaan kuuluviksi, koska pe-

rustuslakisopimuksen I osan III osastoon sisältyy kyseisiä aloja koskevat, kolmesta päätoimivaltalokasta erilliset erityismääräykset (I-15 ja I-16 artikla).

Tutkimus, teknologian kehittäminen ja avaruus sekä kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu poikkeavat muista jaetun toimivallan aloista siten, ettei unionin toimivallan käyttäminen kyseisillä aloilla voi estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa. Näin ollen edellä mainittu, yleinen jaetun toimivallan käyttöä koskeva periaate, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat käyttää toimivaltaansa vain siltä osin kuin unioni ei käytä omaa toimivaltaansa tai on päättänyt lakata käyttämästä sitä, ei sovellu näillä aloilla.

Perustuslakisopimukseen sisältyvä jaetun toimivallan määritelmä vastaa pääperiaatteiltaan yhteisöjen tuomioistuimen EY-sopimusta koskevaa oikeuskäytäntöä. Kyseisen oikeuskäytännön mukaan myös yhteisön toimivalta on pääsäännön mukaan luonteeltaan jaettua toimivaltaa. Oikeuskäytännössä on tunnustettu niin ikään kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun erityisasema pitkälti perustuslakisopimukseen sisältyvää kirjausta vastaavasti. Muutoinkin sopimukseen sisältyvä luettelo jaettuun toimivaltaan kuuluvista aloista vastaa pääosin EY-tuomioistuimen vakiintunutta oikeuskäytäntöä.

Aloilla, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa jäsenvaltioiden toimintaa tukevia, yhteen sovittavia tai täydentäviä toimia, sen toimivalta ei korvaa jäsenvaltioiden toimivaltaa näillä aloilla, eivätkä oikeudellisesti velvoittavat unionin säädökset voi kyseisillä aloilla käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Tukitoimialoja ovat I-17 artiklan mukaan:

- ihmisten terveyden suojeleminen ja kohentaminen;
- teollisuus;
- kulttuuri;
- matkailu;
- yleissivistävä koulutus, nuoriso, urheilu ja ammatillinen koulutus;
- pelastuspalvelu sekä
- hallinnollinen yhteistyö.

Matkailu, urheilu, pelastuspalvelu ja hallinnollinen yhteistyö ovat politiikka-aloina uusia. Matkailu ja pelastuspalvelu mainitaan EY-sopimuksen toimenpideluettelossa, mutta

nykyisiin perussopimukseen ei sisälly näitä aloja koskevaa varsinaista oikeusperustaa. Niitä perustuslakiosopimuksen mukaisia tuki-toimialoja, joista on määräykset EY-sopimuksessa, koskee teollisuutta lukuun ottamatta jo nykyisin kielto yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lakeja ja asetuksia. Myös tältä osin toimivaltaluokittelun voidaan katsoa merkitsevän lähinnä nykyisen oikeustilan selventämistä.

Talous- ja työllisyyspolitiikan yhteensovittamista sekä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat erityismääräykset poikkeavat kolmea päätoimivaltaluokkaa koskevista määräyksistä. Talous- ja työllisyyspolitiikan yhteensovittamista koskevissa määräyksissä ei erikseen määritellä unionin toimivallan luonnetta tai sen oikeusvaikutuksia. Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista määräyksistä taas ilmenee, että unionin toiminnan tavoitteena on unionin tasolla määriteltävä yhteinen politiikka. Talous- ja työllisyyspolitiikan alalla kysymys sen sijaan on toimenpiteistä, joilla pyritään jäsenvaltioiden politiikkojen yhteensovittamiseen.

Perustuslakiosopimuksen toimivaltaluokittelua koskevien määräysten voidaan kokonaisuutena katsoa antavan nykyisten perussopimusten määräyksiä paremman yleiskuvan unionin toimivallan luonteesta sen toiminnan eri aloilla. Sekä toimivaltaluokkien määrittely että niiden politiikka-alakohtainen jaottelu vastaa pääosin EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä.

3.2.1.4.4. Unionin toimivallan käyttöä koskevat periaatteet

Unionin toimivallan käyttöä koskevin periaatteina perustuslakiosopimuksen I-11 artiklassa mainitaan nimenomaisesti toissijaisuusperiaate ja suhteellisuusperiaate.

Toissijaisuusperiaatteen mukaan unioni toimii aloilla, jotka eivät kuulu sen yksinomaiseen toimivaltaan, ainoastaan jos ja siltä osin kuin jäsenvaltiot eivät voi keskushallinnon tasolla tai alue- tai paikallishallinnon tasolla riittävällä tavalla saavuttaa suunnitellun toiminnan tavoitteita, vaan tämä voi toiminnan laajuuden tai vaikutusten vuoksi tapahtua paremmin unionin tasolla. Suhteellisuusperiaatteen mukaan unionin toiminnan sisältö ja

muoto eivät saa ylittää sitä, mikä on tarpeen perustuslakiosopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lukuun ottamatta toissijaisuusperiaatteen määritelmään lisättyä viittausta suunnitellun toiminnan tavoitteiden saavuttamiseen nimenomaan jäsenvaltioiden keskushallinnon tasolla tai alue- tai paikallishallinnon tasolla periaatteiden määritelmät vastaavat nykyisen EY-sopimuksen määräyksiä. Perustuslakiosopimuksen yhtenäisen rakenteen seurauksena periaatteiden soveltamisala kuitenkin laajenee koskemaan myös turvallisuuspolitiikkaa sekä poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa.

Toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden soveltamisesta sekä toissijaisuusperiaatteen noudattamisen valvonnasta määrätään perustuslakiosopimukseen liitetyssä pöytäkirjassa (n:o 2) toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta. Pöytäkirja perustuu pitkälti Amsterdamin sopimuksen liitteenä olevaan toissijaisuusperiaatetta koskevaan pöytäkirjaan, jota on täydennetty määräyksillä kansallisten parlamenttien tiedonsaantioikeudesta sekä näiden suorittamasta toissijaisuusperiaatteen noudattamisen ennakkollisesta valvonnasta. Pöytäkirjaa käsitellään jäljempänä jaksossa 3.2.4.1.

Perustuslakiosopimuksen mukaan unionin oikeuteen kuuluu myös muita yleisiä periaatteita, joita unionin tulee toimivaltaansa käyttäessään noudattaa mutta jotka eivät toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaateista poiketen koske yksinomaan unionin toimivallan käyttöä. Esimerkiksi perusoikeudet, joita käsitellään jäljempänä jaksossa 3.2.2, velvoittavat unionin toimielimiä myös aina näiden toteuttaessa toimenpiteitä, jotka merkitsevät unionin toimivallan käyttöä. Muina tällaisina periaatteina voidaan mainita perustuslakiosopimuksen I-5 artiklan 1 kohtaan sisältyvä niin sanottu jäsenvaltioiden kansallisen ominislaadun kunnioittamisen periaate sekä pääsäännön mukaan sopimuksen III osan I osaston määräyksiin sisältyvät, unionin toimintaa koskevat niin sanotut horisontaalisesti sovellettavat periaatteet.

Perustuslakiosopimuksen I-5 artiklan 1 kohdan mukaan unioni kunnioittaa perustuslakiosopimusta sovellettaessa jäsenvaltioiden tasarvoa ja niiden kansallista identiteettiä myös

alueellisen ja paikallisen itsehallinnon osalta. Määräyksen mukaan unioni kunnioittaa myös keskeisiä valtion tehtäviä, erityisesti niitä, joiden tavoitteena on valtion alueellisen koskemattomuuden turvaaminen, yleisen järjestyksen ylläpitäminen sekä kansallisen turvallisuuden takaaminen. Vaikka määräyksen pääasiallinen merkitys onkin sen sanamuodon yleisluontoisuus huomioon ottaen poliittinen, voidaan sen sisältämällä periaatteella katsoa olevan myös oikeudellista merkitystä unionin toimivallan käytön ohjaajana. Unionin nykyiset perussopimukset eivät sisällä vastaavaa määräystä.

Perustuslakisopimukseen sisältyvät horisontaalisesti sovellettavat periaatteet ovat luonteeltaan päämääriä, jotka tulee ottaa huomioon kaikkien, sopimuksen III osassa tarkoitettujen unionin poliitikkojen määrittelyssä ja toteuttamisessa. Kyseisten periaatteiden kautta ei kuitenkaan luoda unionille tavoitteita, vaan niiden tehtävänä on tiettyjen rajoitusten asettaminen unionin toiminnalle. Osa sanotuista periaatteista on uusia; osa sisältyy jo nykyisin Euroopan yhteisön perustamissopimukseen.

Uusina horisontaalisesti sovellettavina periaatteina perustuslakisopimuksen III osan I osasto sisältää määräykset riittävän sosiaalisen suojelun takaamiseen, sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseen ja korkeatasoiseen koulutukseen liittyvien vaatimusten huomioon ottamisesta, pyrkimyksestä kaiken sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiseen sekä eläinten hyvinvoinnin täysimääräisestä huomioon ottamisesta.

Euroopan yhteisön perustamissopimukseen jo nykyisin sisältyvät, perustuslakisopimuksen III osan I osastoon kirjatut periaatteet koskevat sukupuolten tasa-arvoa, korkeaa työllisyystasoa, ihmisten terveyden suojelua, ympäristönsuojelua, kuluttajansuojaa sekä yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen asemaa. Lisäksi perustuslakisopimuksen taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta, teollisuutta, kulttuuria sekä kehitysyhteistyötä koskeviin politiikkaalakohtaisiin määräyksiin sisältyy nykyistä EY-sopimusta vastaavat määräykset kyseisiä

aloja koskevista, horisontaalisesti sovellettavista periaatteista. Perustuslakisopimuksessa horisontaalisten, nykyisin EY-sopimukseen sisältyvien periaatteiden soveltamisala kuitenkin laajenee kattamaan myös yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä poliisiyhteistyön ja rikosasioissa toteutettavan oikeudellisen yhteistyön.

Perustuslakisopimuksen määräykset unionin toimivallan käyttöä koskevista periaatteista vastaavat pääosin EY-sopimuksen nykyisiä määräyksiä. Jäsenvaltioiden kansallisen ominaislaadun kunnioittamisen periaate ja osa horisontaalisesti sovellettavista periaatteista ovat kuitenkin uusia. Nykyistä EY-sopimusta vastaavien periaatteiden osalta merkittävin muutos olisi kyseisten periaatteiden soveltamisalan laajentuminen koskemaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä.

3.2.1.5. Unionin oikeuden ensisijaisuus ja vilpittömän yhteistyön periaate

Perustuslakisopimuksella vahvistetaan unionin oikeusjärjestyksen keskeisimmät periaatteet, jotka nykyisin perustuvat osittain EY-sopimukseen, osittain EY-tuomioistuinten sopimusta tulkitsevaan oikeuskäytäntöön. Näihin lukeutuvat sopimuksen I-5 artiklan sisältämä vilpittömän yhteistyön periaate, jonka pohjana on oikeuskäytännössä kehittynyt lojaliteettiperiaate, sekä sopimuksen I-6 artiklan unionioikeuden ensisijaisuuden periaate, jolla kodifioidaan oikeuskäytäntöön perustuva yhteisöoikeuden etusijaperiaate. Unionin oikeuden keskeisistä periaatteista annetun toimivallan periaatetta käsitellään erikseen jaksossa 3.2.1.4.2, unionin toimivallan käyttöä koskevia periaatteita jaksossa 3.2.1.4.4 ja perusoikeuksia jaksossa 3.2.2.

Koska vilpittömän yhteistyön periaate ja unionin oikeuden ensisijaisuus liittyvät toisiinsa, niitä on syytä käsitellä yhdessä. Periaatteet määrittävät unionin ja jäsenvaltioiden välisiä suhteita ja kuvaavat unionin oikeusjärjestyksen keskeisimpiä piirteitä.

Perustuslakisopimuksen I-6 artiklan mukaan perustuslaki ja unionin toimielinten niille annetun toimivallan perusteella antama

lainsäädäntö ovat ensisijaisia jäsenvaltioiden oikeuteen nähden. Perustuslakisopimuksessa vahvistettava unionin oikeuden ensisijaisuus vastaa sisällöllisesti yhteisön oikeuden etusijaperiaatetta, joka on yksi yhteisön oikeusjärjestyksen keskeisimmistä periaatteista. EY-tuomioistuin vahvisti periaatteen jo 1960-luvun alussa, mutta sen oikeudellinen sisältö on tarkentunut myöhemmässä oikeuskäytännössä. Periaatteella tarkoitetaan sitä, että unionioikeuden normin ja kansallisen oikeuden normin välisessä ristiriitatilanteessa lainsoveltajalla on velvollisuus turvata unionioikeuden tehokkuus ja tarvittaessa jättää viran puolesta soveltamatta kansallisen oikeuden normia, sen säädöshierarkisesta tasosta riippumatta. Unionioikeuden tehokkuuden turvaamisessa etusijan antaminen unionin oikeudelle on kuitenkin vasta viimekätinen keino, johon nähden ensisijaisena tulee nähdä kansallisten normien tulkinnallinen harmonisointi unionin oikeuden kanssa (PeVL 7/2003 vp).

Kuten eduskunnan perustuslakivaliokunta on konventin tuloksia ja valmistautumista hallitustenväliseen konferenssiin koskenutta valtioneuvoston selontekoa (VNS 3/2001 vp) koskeneessa lausunnossaan todennut, unionioikeuden etusijaperiaate on jo nykyisin unionin jäsenyyteen liittyvä perusluonteinen seikka (PeVL 7/2003 vp). Valiokunnan näkemyksen mukaan konventin ehdotukseen sisällytynyt etusijaperiaatetta koskeva määräys, jota perustuslakisopimuksen I-6 artikla vastaa, oli kuitenkin muotoiltu varsin jyrkästi ja saattoi olla jopa EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä laajempi. Ongelman ratkaisemiseksi hallitustenvälisen konferenssin päätöksiin liitettiin julistus (n:o 1) I-6 artiklasta, jossa konferenssi toteaa kyseisen määräyksen olevan EY-tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukainen. Julistuksella tehdään selväksi se, ettei I-6 artiklan tarkoituksena ole muuttaa vallitsevaa oikeus-tilaa, vaan yksinomaan kodifoida perustuslakisopimuksen EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntö.

Perustuslakisopimuksen I-6 artikla merkitsi unionin perussopimusten selkeyttämistä. Nykyisin etusijaperiaate ei perustu nimenomaisiin sopimusmääräyksiin, mitä muun muassa eduskunnan perustuslakivaliokunta

on pitänyt epätydyttävänä (PeVL 14/1994 vp). Ainoa asiallinen muutos nykytilaan verrattuna olisi se, että periaatteen soveltamisala yhden yhtenäisen perussopimuksen seurauksena laajenisi koskemaan nimenomaisesti myös yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa.

Perustuslakisopimuksen I-5 artikla sisältää määräykset vilpittömän yhteistyön periaatteen, joka nykyisin perustuu EY-sopimuksen 10 artiklaan, ja laajempaan, EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettuun niin sanottuun lojaliteettiperiaatteeseen. Periaate on välttämätön edellytys unionin oikeuden ensisijaisuuden toteutumiseksi. EY-tuomioistuin on tukeutunut siihen muun ohella määritellään jäsenvaltioiden viranomaisille etusijaperiaatteesta seuraavia velvollisuuksia.

Vilpittömän yhteistyön periaate merkitsee, paitsi unionin ja jäsenvaltioiden keskinäistä velvoitetta avustaa toisiaan positiivisin toimin perustuslakisopimuksesta johtuvia tehtäviä täyttäessään, myös jäsenvaltioiden velvoitetta pidättäytyä toimenpiteistä, joiden seurauksena sopimuksen tavoitteiden toteutuminen voisi vaarantua. Nykyisen EY-sopimuksen 10 artiklaan verrattuna perustuslakisopimuksen I-5 artikla korostaa unionin ja jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja keskinäistä kunnioittamista koskevien velvoitteiden molemminpuolisuutta. Vaikka periaate sisältyy unionin ja jäsenvaltioiden välisiä suhteita koskevaan määräykseen, laajempi oikeuskäytäntöön perustuva lojaliteettiperiaate koskee myös unionin toimielinten, elinten ja laitosten välistä yhteistyötä. Perustuslakisopimuksessa asiaa koskeva määräys sisältyy I-19 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan toimielimet tekevät keskenään lojaalia yhteistyötä.

Unionioikeuden ensisijaisuutta koskevan perustuslakisopimuksen I-6 artiklan tavoin myös I-5 artiklan määräykset vilpittömän yhteistyön periaatteesta merkitsevät EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön kirjaamista perussopimuksen tekstiin. Etusijaperiaatteen liittyvien muutosten tavoin asiallista muutosta nykytilaan merkitsisi lähinnä vilpittömän yhteistyön periaatteen soveltamisalan laajeneminen koskemaan nimenomaisesti

myös yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa. EY-tuomioistuin on tosin jo olemassa olevassa oikeuskäytännössään katsonut, että lojaliteettiperiaate velvoittaa myös rikosoikeudellisen ja poliisiyhteistyön alalla. Lojaliteettiperiaate edellyttää tuomioistuimen mukaan erityisesti, että jäsenvaltiot toteuttavat kaikki yleis- ja erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia niille Euroopan unionin oikeudesta johtuvien velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi (asia C-105/03, Maria Pupino, tuomio 16.6.2005, kohta 42).

3.2.1.6. Demokratian toteutuminen unionissa

Perustuslakisopimuksen I osan VI osasto kokoaa yhteen demokratian toteuttamista unionissa koskevat säännöt ja periaatteet. Määräysten tarkoituksena on korostaa unionin kansanvaltaisia perusteita ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia.

Sopimuksen I-45 artiklan mukaan unioni noudattaa kaikessa toiminnassaan demokraattisen yhdenvertaisuuden periaatetta, joka velvoittaa unionin toimielimet, elimet ja laitokset kohtelemaan kansalaisia yhdenvertaisesti. Periaatteella on merkitystä sekä välittömästi kansalaisten yhdenvertaisuutta unionin toiminnassa koskevana periaatteena että välillisesti unionin päätöksentekorakenteiden tasolla. Ilmauksena kyseisen periaatteen toteuttamisesta unionin päätöksenteossa voidaan nähdä jäsenvaltioiden väkiluvulle annettu merkitys sekä Euroopan parlamentin paikkajakoa että ministerineuvoston päätöksentekoa koskevat säännöt.

Toinen demokratian toteuttamiseen unionissa liittyvä periaate koskee edustuksellista demokratiaa. Sopimuksen I-46 artiklan mukaan periaate toteutuu unionissa kahdella tasolla. Euroopan parlamentti edustaa kansalaisia suoraan unionin tasolla. Toisaalta jäsenvaltioita edustaa Eurooppa-neuvostossa valtion- tai hallituksen päämies sekä neuvostossa hallitus, jotka ovat vastuussa joko jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille tai kansalaisille. Sopimuksen I-46 artiklassa tunnustetaan lisäksi Euroopan tason puolueiden asema osana edustuksellisen demokratian toteuttamista unionissa.

Kolmas demokratian toteuttamista unionis-

sa koskeva periaate on osallistuvan demokratian periaate (I-47 artikla). Sen mukaan unionin toimielimet antavat kansalaisille ja etujärjestöille mahdollisuuden esittää ja vaihtaa julkisesti mielipiteitä kaikilla unionin toiminta-aloilla asianmukaisten kanavien kautta. Erityisesti komissiota koskee uusi velvoite kuulla asianomaisia osapuolia laajamittaisesti, jotta unionin toimien johdonmukaisuus ja avoimuus voidaan varmistaa. Unionin kansalaisilla on perustuslakisopimuksen mukaan myös oikeus vedota unionin toimielimiin ja erityisesti oikeus esittää vetoamus Euroopan parlamentille.

Keskeinen perustuslakisopimukseen sisältyvä osallistuvan demokratian toteuttamiseen tähtäävä uudistus on erityisen kansalaisaloitteen mahdollistaminen. Sopimuksen mukaan miljoona EU-kansalaista merkittävästä määrästä jäsenvaltioita voi kehottaa komissiota tekemään ehdotuksen perustuslakisopimuksen soveltamiseksi (I-47 artiklan 4 kohta). Kansalaisaloitteesta säädetään tarkemmin eurooppalaisilla perustuslakisopimuksen tullessa voimaan. Komissiolla ei kuitenkaan ole velvollisuutta tehdä aloitteen tarkoittamaa ehdotusta.

Demokratian toteuttamisen kannalta keskeinen merkitys on myös unionin toimielinten, elinten ja laitosten päätöksenteon avoimuudella. Yleisenä periaatteena on, että päätökset tehdään mahdollisimman avoimesti ja lähellä kansalaisia (I-46 artikla). Unionin toimielimet, elimet ja laitokset noudattavat toiminnassaan mahdollisimman suurta avoimuutta edistääkseen hyvää hallintotapaa ja varmistaa kansalaisyhteiskunnan osallistumisen toimintaansa (I-50 artikla). Päätöksenteon avoimuutta turvataan myös sillä, että Euroopan parlamentin istunnot ovat julkisia aina ja neuvoston istunnot silloin, kun neuvosto käsittelee esityksiä lainsäätämisyksessä hyväksyttäväksi säädöksiksi (eurooppalaiset ja -puitelait) ja äänestää niistä.

Avoimuuden ytimenä on kansalaisten oikeus tutustua unionin toimielinten, elinten ja laitosten asiakirjoihin. Tämä oikeus kuuluu perusoikeutena (II-102 artikla) paitsi kaikille unionin kansalaisille myös kaikille luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille, joiden asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jossakin jäsenvaltiossa. Asiakirjajulki-

suutta koskevista yleisistä periaatteista sekä rajoituksista siihen säädetään eurooppalailla (I-50 artikla). Sopimuksessa on tunnustettu perusoikeutena myös jokaisen oikeus tutustua häntä koskeviin asiakirjoihin (II-101 artiklan 2 kohdan b alakohta).

Unionin toiminnan avoimuuden lisäksi perustuslakisopimus korostaa myös yleisemmin hyvän hallinnon periaatteiden keskeistä merkitystä osana demokratian toteutumista. Oikeus hyvään hallintoon kuuluu perusoikeutena jokaiselle (II-101 artikla). Jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä ja oikeushenkilöllä, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on oikeus tehdä kantelu Euroopan oikeusasiamiehelle (I-49 ja II-103 artikla), jonka tehtävänä on valvoa hyvän hallinnon periaatteiden noudattamista unionin toiminnassa. Sopimus sisältää myös uuden oikeusperustan, jonka nojalla voidaan antaa säännökset avoimesta, tehokkaasta ja riippumattomasta eurooppalaisesta hallinnosta (III-398 artikla).

Myös oikeus henkilötietojen suojaan on jokaiselle kuuluva perusoikeus (II-68 artikla). Eurooppalailla tai eurooppapuitelaila säädetään henkilötietojen suojasta sekä säännöistä, jotka koskevat näiden tietojen vapaata liikkuvuutta (I-51 artikla).

Edellä mainittujen kysymysten lisäksi perustuslakisopimuksen I osan VI osasto sisältää myös määräykset työmarkkinaosapuolten välisestä ja itsenäisestä sosiaalisesta vuoropuhelusta (I-48 artikla) sekä kirkkojen ja eittunnustuksellisten järjestöjen asemasta.

Unionin nykyiseen perussopimukseen verrattuna perustuslakisopimuksen I osan VI osaston sisältämiä merkittävimpiä muutoksia olisivat demokratian toteuttamiseen liittyvien yleisten periaatteiden kirjaaminen perussopimuksen tekstiin, määräykset kansalaisaloitteesta ja komission laajasta kuulemisveloitteesta sekä unionin toimielinten, elinten ja laitosten toiminnan avoimuutta lisäävät uudistukset. Viimeksi mainituista keskeisimpinä voidaan pitää lainsäädäntötyön avoimuuden lisääntymistä neuvoston istuntojen lisääntyvän julkisuuden myötä sekä asiakirjajulkisuutta koskevien perussopimuksen määräysten soveltamisalan ulottamista kaikkiin unionin toimielimiin, elimiin ja laitoksiin.

Merkittävää on myös se, että unionin toiminnan avoimuus nostetaan perustuslakisopimuksessa muiden demokratian toteuttamista koskevien tavoitteiden ja periaatteiden rinnalle.

Perustuslakisopimuksessa myös henkilötietojen suoja koskevien määräysten soveltamisala laajenee nykyisen EU-sopimuksen V ja VI osaston kattamiin kysymyksiin eli yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sekä poliisiyhteistyöhön ja oikeudelliseen yhteistyöhön rikosasioissa. Hyvää hallintoa koskeva nimenomainen oikeusperusta on kokonaan uusi, samoin määräykset työmarkkinaosapuolten välisestä ja itsenäisestä sosiaalisesta vuoropuhelusta sekä kirkkojen ja eittunnustuksellisten järjestöjen asemasta.

3.2.1.7. Unionin jäsenyys

Unionin jäsenyyttä koskevaan perustuslakisopimuksen I osan IX osastoon sisältyvät määräykset unioniin liittymisestä, jäsenysoikeuksien pidättämisestä sekä unionista eroamisesta. Liittymistä ja jäsenysoikeuksien pidättämistä koskevat määräykset vastaavat pääpiirteissään nykymääräyksiä.

Unionista eroamista koskeva määräys sen sijaan olisi unionin jäsenvaltioiden kannalta yksi periaatteellisesti merkittävimmistä uudistuksista. Yleisesti kuitenkin on katsottu, että eroaminen on mahdollista jo Wienin valtiotosopimus-oikeutta koskevan yleissopimuksen nojalla (SopS 32–33/1980). Unionista eroamista koskevan määräyksen sisällyttäminen perustuslakisopimukseen onkin osoitus pyrkimyksestä korostaa unionin perusluonnetta jäsenvaltioidensa vapaaehtoisuuteen perustuvana yhteisönä. Samalla tarkoitus on poistaa kaikki tulkintaerimielisyydet siitä, voidaanko ja millä edellytyksillä unionista erota.

Jos jäsenvaltio päättäisi erota, unioni aloitaisi neuvottelut ja tekisi sopimuksen kyseisen jäsenvaltion kanssa eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä. Sopimus laadittaisiin Eurooppa-neuvoston antamien suuntaviivojen perusteella ja ottaen huomioon kyseisen valtion myöhempiä suhteita unioniin sääntelevät puitteet. Sopimus neuvoteltaisiin unionin ulkosopimusten te-

kemisessä sovellettavien yleisten menettelyiden mukaisesti, ja sen tekisi unionin puolesta neuvosto määräenemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Eroava jäsenvaltio ei osallistuisi neuvostossa asian käsittelyyn eikä päätöksentekoon.

Eroamistapauksessa perustuslakisopimusta lakattaisiin soveltamasta eroavaan jäsenvaltioon ja ero tulisi voimaan joko eroa koskevan sopimuksen voimaantulopäivänä tai, jos sopimusta ei ole saatu aikaan, kahden vuoden kuluttua jäsenvaltion antamasta eroilmoituksesta. Näin ollen unionista eroaminen olisi käytännössä mahdollista aina viimeistään kahden vuoden kuluttua eroilmoituksen tekemisestä. Eurooppa-neuvosto voisi yhteisymmärryksessä asianomaisen jäsenvaltion kanssa päättää yksimielisesti pidentää tätä määräaikaa.

3.2.1.8. Tiiviimpi yhteistyö

Tiiviimmän yhteistyön mekanismin kehittämistä on unionissa pidetty tärkeänä erityisesti laajentuneen unionin toimivuuden kannalta. Tiiviimmässä yhteistyössä joukolle jäsenvaltioita annetaan mahdollisuus edetä integraatiossa koko unionia pidemmälle, kuitenkin niin, että yhteistyö tapahtuu unionin rakenteiden puitteissa, ja siihen sovelletaan unionin yleisiä päätöksentekomenettelyjä. Menetelmän taustalla on ajatus siitä, ettei unionin aina tulisi edetä hitaimman jäsenvaltion mukaan. Tiiviimmän yhteistyön mekanismi on kuitenkin tarkoitettu viimeiseksi keinoksi, johon turvaudutaan ainoastaan, mikäli asetettuja tavoitteita ei voida saavuttaa kohtuullisessa ajassa yhteisesti koko unionin toimesta. Tiiviimmän yhteistyön tarkoituksena on sekä nykyisten perussopimusmääräysten että perustuslakisopimuksen mukaan edistää unionin tavoitteiden saavuttamista, suojella sen etuja ja vahvistaa yhdentymisketä.

Tiiviimmän yhteistyön mekanismi luotiin Amsterdamin sopimuksella ensimmäisen pilarin yhteisöasioita ja kolmannen pilarin poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä varten. Nizzan sopimuksella sen soveltamisalaa laajennettiin toisen pilarin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalle, jossa menetelmää voidaan käyttää yhteisen toi-

minnan tai yhteisen kannan täytäntöönpanossa, lukuun ottamatta asioita, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla. Nizzan sopimuksella myös mahdollistettiin tiiviimmän yhteistyön käynnistäminen aiempaa joustavammin. Toistaiseksi tiiviimmän yhteistyön mekanisme ei sellaisenaan kuitenkaan ole käytetty. Vaikka joillakin aloilla, kuten talous- ja rahaliitossa tai Schengen-yhteistyössä, kaikki jäsenvaltiot eivät osallistu täysimittaisesti unionin toimintaan, kyse ei ole varsinaisesti tässä kuvatun tiiviimmän yhteistyön menetelmän käytöstä.

Tiiviimpää yhteistyötä koskevat perussopimusmääräykset ovat nykyisin hajallaan EU-sopimuksessa ja EY-sopimuksessa. Perustuslakisopimuksessa kaikki tiiviimpää yhteistyötä koskevat määräykset on koottu sopimuksen I-44 artiklaan sekä III osan VI osaston III lukuun. Tiiviimpää yhteistyötä koskeviin määräyksiin tehdyt sisällölliset muutokset kehittävät tiiviimmän yhteistyön menetelmää edelleen muuttamatta kuitenkaan olennaisesti sen luonnetta tai merkitystä.

Perustuslakisopimukseen ei sisälly tiiviimmän yhteistyön soveltamisalaa nykyisin koskevaa rajoitusta, jonka mukaan tiiviimpi yhteistyö yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla voi koskea vain yhteisen kannan tai yhteisen toiminnan täytäntöönpanoa, edellyttäen ettei niillä ole sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen kannalta. Tiiviimpää yhteistyötä voidaan näin ollen perustuslakisopimuksen mukaan harjoittaa kaikilla aloilla, joilla unionilla on toimivaltaa, lukuun ottamatta unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia aloja. On myös huomattava, että yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla voidaan perustuslakisopimuksen mukaan lisäksi harjoittaa niin sanottua pysyvää rakenteellista yhteistyötä, joka on tiiviimmän yhteistyön menetelmästä erillinen, sotilaallisia voimavaroja koskeva yhteistyömenetelmä. Pysyvää rakenteellista yhteistyötä käsitellään tarkemmin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevassa jaksossa 3.2.5.3.2.

Tiiviimpää yhteistyötä koskevia määräyksiä on perustuslakisopimuksessa yhtenäistetty ja selkeytetty merkittävästi. Tiiviimmän yhteistyön käynnistämistä ja siihen liittymis-

tä koskevat menettelymääräykset on nykyisten yhteisöasioiden sekä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön osalta yhdistetty. Rikosoikeudellisen yhteistyön osalta perustuslakisopimuksessa on kuitenkin tiettyjä rikosprosessia, rikosten ja seuraamusten määrittelyä ja rikoslainsäädäntöjen lähentämistä koskevia erityismääräyksiä tiiviimmän yhteistyön aloittamisesta. Tiiviimmän yhteistyön aloittamisoikeuden myöntämistä ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ja myöhempiä liittymistä tuolla alalla jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön koskevien menettelyiden osalta perustuslakisopimuksessa säilyvät omat erillismääräykset.

Tiiviimmän yhteistyön aloittavien jäsenvaltioiden vähimmäismäärä muuttuu perustuslakisopimuksessa nykyisestä kahdeksasta jäsenvaltiosta yhdeksi kolmasosaksi jäsenvaltioista. Komission ja Euroopan parlamentin asema tiiviimmän yhteistyön käynnistämisvaiheessa vahvistuu. Tiiviimmän yhteistyön aloittamisoikeuden myöntämisestä päättää neuvosto, kuten nykyisinkin. Päätös aloitussopimuksen myöntämisestä edellyttää perustuslakisopimuksen mukaan muilla aloilla kuin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla komission jäsenvaltioiden pyynnöstä tekemää ehdotusta. Nykyisten määräysten mukaan jäsenvaltiot voivat kääntyä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alaa koskevan tiiviimmän yhteistyön osalta suoraan neuvoston puoleen, jos komissio ei ehdotusta tee. Lisäksi muilla aloilla kuin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla neuvosto tekee perustuslakisopimuksen mukaan päätöksensä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Nykyiset perussopimusmääräykset edellyttävät yhteispäätösmenettelyn alaisia yhteisöasioita lukuun ottamatta vain Euroopan parlamentin kuulemista.

Perustuslakisopimuksessa tiiviimmän yhteistyön aloittamisoikeuden myöntämistä koskevasta menettelystä poistuu yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan osalta myöntämistä vastustavan neuvoston jäsenen mahdollisuus saattaa kysymys Eurooppa-neuvoston yksimielisesti päätettäväksi. Lisäksi poistuu yhteisöasioiden sekä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alan osalta neuvoston jäsenen mahdollisuus saattaa asia Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi

ennen neuvoston lopullista päätöstä. Muutosten voidaan katsoa tehostavan päätöksentekomenettelyä ja vahvistavan niin sanottua yhteisömetodia.

Sekä nykyisten perussopimusmääräysten että perustuslakisopimuksen mukaan kaikkien jäsenvaltioiden pitää lähtökohtaisesti voida liittyä tiiviimpään yhteistyöhön valintansa mukaan joko sen aloittamisvaiheessa tai myöhemmin. Päätettäessä myöhemmästä liittymisestä jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön komission päätösvallan voidaan perustuslakisopimuksessa katsoa heikentyvän hieman yhteisöasioissa harjoitetun tiiviimmän yhteistyön osalta ja vahvistuvan poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alan osalta.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla unionin ulkoasiainministeri osallistuu perustuslakisopimuksen mukaan neuvoston ja komission ohella päätöksentekoon tiiviimmän yhteistyön käynnistämisestä ja myöhemmästä liittymisestä siihen. Unionin ulkoasiainministeri antaa komission ohella tiiviimmän yhteistyön aloittamisoikeudesta päätettäessä neuvostolle lausunnon, ja neuvosto kuulee häntä päätettäessä jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön liittymisestä. Nykyisten EU-sopimuksen määräysten mukaan komissio antaa molemmissa tapauksissa lausunnon neuvostolle.

Perustuslakisopimukseen sisältyvän, tiiviimpää yhteistyötä koskevan valtuutuslausekkeen mukaan tiiviimmän yhteistyön puitteissa voidaan päättää siirtyä sopimuksen jossakin määräyksessä määrätystä yksimielisyydestä neuvoston päätöksenteossa määränemistön käyttöön. Myös perustuslakisopimuksessa määrätystä erityisestä lainsäätämismääräyksistä voidaan siirtyä tavanomaiseen lainsäätämismääräykseen (III-422 artikla). Siirtyminen ei kuitenkaan ole mahdollista, mikäli asialla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla. Päätöksen tekee neuvosto yksimielisesti tiiviimmän yhteistyön kokoonpanossaan, jolloin äänestää voivat vain tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltioiden edustajat. Valtuutuslauseke vastaa ajatukseltaan perustuslakisopimuksen yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä, mutta näiden määräysten välillä on päätöksentekomenettelyihin liittyviä eroja.

3.2.1.9. Unionin varainhoito

Perustuslakisopimukseen sisältyy unionin varainhoitoa koskevat määräykset unionin toimintansa rahoittamiseen tarvitsemista omista varoista, sen monivuotisesta rahoituskehuksesta ja tämän puitteissa annettavasta vuotuisesta talousarviosta sekä petosten torjunnasta. Perustuslakisopimuksella nykyisten perussopimusten varainhoitoa koskeviin määräyksiin tehtävillä muutoksilla tehostettaisiin ja selkeytettäisiin päätöksentekomenettelyjä. Perustuslakisopimus säilyttäisi kuitenkin pääosin jäsenvaltioiden ja unionin sekä unionin eri toimielinten välisen päätösvaltaa koskevan nykyisen tasapainon. Muutoksissa korostuu myös varainhoidon suunnitelmallisuuden ja budjettikurin takaaminen.

Unionin omien varojen järjestelmää koskevat säännökset annetaan perustuslakisopimuksen mukaan neuvoston eurooppalailla nykyisen EY-sopimuksen määräyksiä vastaavassa menettelyssä. Neuvosto tekee päätöksensä yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan, ja eurooppalaki tulee voimaan vasta kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Uusien omien varojen luokkien käyttöön ottamisesta ja olemassa olevan luokan poistamisesta päätetään samaa menettelyä noudattaen. Täten esimerkiksi itsenäisen verotusoikeuden antaminen unionille edellyttäisi edelleen neuvoston yksimielistä päätöstä ja kansallista ratifiointia. Omien varojen järjestelmää koskevien täytäntöönpanotoimien osalta perustuslaissa on uusi oikeusperusta, jonka mukaan näistä toimista säädetään eurooppalailla, jonka hyväksymisestä neuvosto päättäisi määräenemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Käytännön kautta syntynyt niin sanottujen monivuotisten rahoitusnäkymien vahvistamisen menettely on kirjattu perusteiltaan lähes sellaisenaan perustuslakisopimukseen. Vuodesta 1988 alkaen Euroopan yhteisön ja myöhemmin Euroopan unionin varainkäyttöä on niiden omien varojen puitteissa ohjailtu laatimalla rahoitusnäkyviksi kutsuttuja kehityksiä. Rahoitusnäkymistä on päättänyt Eurooppa-neuvosto, jonka päätöksen pohjalta niistä on tehty Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission välinen sopimus. Rahoitus-

näkymissä on vahvistettu vuosittaiset enimmäismäärät määrärahoille menoluokittain. Rahoitusnäkyvät ovat osoittautuneet erittäin tärkeäksi keinoksi pyrittäessä parantamaan unionin varainhoidon suunnitelmallisuutta ja takaamaan sen menojen hallittu kehitys. Perustuslakisopimuksessa rahoitusnäkymistä käytetään nimitystä monivuotinen rahoituskehys.

Perustuslakisopimuksen mukaan monivuotinen rahoituskehys vahvistetaan neuvoston eurooppalailla vähintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Neuvosto päättää asiasta yksimielisesti saatuaan Euroopan parlamentin kaikkien jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän. Eurooppa-neuvosto voi kuitenkin yksimielisesti päättää, että neuvosto voi tehdä ratkaisunsa tässä asiassa määräenemmistöllä. Määrärahojen vuotuisten enimmäismäärien lisäksi rahoituskehyksessä säädetään muistakin toimenpiteistä, jotka ovat hyödyksi vuotuisen talousarviomenettelyn toteuttamisessa. Vastaavia määräyksiä on sisältänyt myös tähän asti tehtyihin toimielinten väliin sopimuksiin.

Unionin vuotuinen talousarvio vahvistetaan perustuslakisopimuksen määräysten mukaan eurooppalailla monivuotista rahoituskehystä noudattaen. Rahoituskehyksestä tulee siten budjettivalmistelua oikeudellisesti sitova. Vuotuisen talousarvion vahvistamisen menettelyä koskevista määräyksistä poistuu pakollisten ja ei-pakollisten menojen välinen erottelu, joka nykyisin määrittää Euroopan parlamentin ja neuvoston keskinäisen vallan päättää viime kädessä menoista. Pakollisilla menoilla on tarkoitettu menoja, jotka budjettivallan käyttäjien on otettava talousarvioon perustamissopimuksista tai niiden nojalla annetuista säädöksistä johtuvien oikeudellisten sitoumusten täyttämiseksi, muiden menojen ollessa ei-pakollisia menoja. EY-sopimuksen nykyisten määräysten mukaan pakollisista menoista lopullisen päätöksen tekee neuvosto ja ei-pakollisista Euroopan parlamentti. Menojen luokittelu pakollisiksi tai ei-pakollisiksi on aiheuttanut huomattavia erimielisyyksiä näiden toimielinten välille. Erottelun poistumisen ja unionin menojen kehitystä ohjaavan rahoituskehysmenettelyn kirjaamisen myötä poistuu myös EY-sopimuksen määräysten mukainen, ei-

pakollisten menojen korotuksille vuosittain vahvistettava enimmäismäärä.

Vuotuisen talousarvion vahvistamismenettely muuttuu pakollisten ja ei-pakollisten menojen välisen erottelun poistumisen myötä. Perustuslakisopimuksen määräysten mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto käyttävät budjettivaltaa yhdessä. Menettely koostuu nykyisen menettelyn tavoin kahdesta käsittelystä Euroopan parlamentissa ja neuvostossa. Lisäksi talousarvioesitystä käsiteltäisiin uudessa menettelyssä Euroopan parlamentin ja neuvoston välisessä sovittelukomiteassa ellei ensimmäisessä käsittelystä päästä yhteisymmärrykseen. Myös komissio osallistuisi sovittelukomitean työskentelyyn. Komiteakäsittely on uuden menettelyn keskeinen vaihe, jossa Euroopan parlamentin ja neuvoston tulisi sopia talousarvion sisällöstä. Jos sovittelukomitea hyväksyy yhteisen tekstin, Euroopan parlamentti ja neuvosto päättävät toisessa käsittelystä sen mukaisen budjetin hyväksymisestä. Toisessa käsittelystä Euroopan parlamentin asemaa voidaan pitää jonkin verran neuvoston asemaa vahvempana, sillä se voi hylätä sovittelukomitean hyväksymän yhteisen tekstin vaikka neuvosto sen hyväksyisi. Euroopan parlamentti voi toisaalta vahvistaa talousarvioesitykseen tekemänsä tarkistukset erityisellä määräenemmistöllä jo ensimmäisessä käsittelystä siinä tapauksessa, että neuvosto hylkää sovittelukomitean yhteisen tekstin.

Euroopan parlamentin asema vahvistuu perustuslakisopimuksessa hieman myös siten, että se päättää neuvoston kanssa tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä varainhoitosäännöistä, joissa määritellään erityisesti talousarvion laatimista, toteuttamista ja valvomista sekä tilinpäätöksen esittämistä ja tilintarkastusta koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Nykyisten EY-sopimuksen määräysten mukaan Euroopan parlamenttia vain kuullaan näissä asioissa.

Petosten torjunnan osalta perustuslakisopimus poistaisi EY-sopimukseen sisältyvän rajoituksen, jonka mukaan yhteisön toimet sen taloudellisten etujen suojaamiseksi petolliselta menettelyltä ja tällaisen menettelyn torjumiseksi eivät voi koskea kansallisen rikosoikeuden soveltamista tai kansallista oikeudenhoitoa. Tarvittavista toimenpiteistä

säädetään perustuslakisopimuksen mukaan tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä eurooppalailla tai -puitelailla, kun tilintarkastustuomioistuinta on kuultu. Lisäksi perustuslakisopimuksen mukaan voidaan perustaa unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten torjumiseksi Euroopan syyttäjänvirasto. Euroopan syyttäjänvirastoa käsitellään kohdassa 3.2.5.2.2.

3.2.1.10. Unionin tunnukset

Perustuslakisopimuksen I-8 artiklaan on kirjattu unionin tunnukset, jotka ovat lippu, hymni, tunnuslause, raha sekä Eurooppapäivä. Perustuslakisopimuksessa ei kuitenkaan velvoiteta jäsenvaltioita käyttämään unionin tunnuksia, eikä niiden tarkoituksena ole korvata jäsenvaltioiden omia kansallisia tunnuksia. Unionin tunnukset edustavat jäsenvaltioiden yhteisiä arvoja ja moninaisuutta ja niiden arvo on ennen kaikkea symbolinen. Unionin tunnuksia ei ole sisällytetty nykyisiin unionin perussopimuksiin, mutta osa niistä on ollut käytössä jo pidemmän aikaa.

Unionin lipussa on sinisellä pohjalla kahdentoista kultaisen tähden muodostama ympyrä, jonka on katsottu kuvastavan eurooppalaisten välistä yhteisvastuullisuutta ja sopusointua. Lippu on alun perin Euroopan neuvoston jo vuonna 1955 tunnukseseen valitsema lippu. Lippu on otettu käyttöön Euroopan yhteisössä vuoden 1985 Milanon Eurooppa-neuvoston kokouksessa, jossa yhteisön jäsenvaltioiden päämiehet valitsivat lipun yhteisön tunnukseksi. Se on edelleen myös Euroopan neuvoston käytössä. Lipun käytöstä esimerkiksi julkisissa rakennuksissa voidaan säätää kunkin jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä.

Unionin hymni on sävelmä "Oodi ilolle", joka on lähtöisin Ludvig van Beethovenin yhdeksännen sinfonian viimeisestä osasta. Myös unionin hymni on alun perin ollut käytössä Euroopan neuvostossa, joka on käyttänyt sävelmää omana hymninään vuodesta 1972. Hymnin käytöstä myös Euroopan yhteisössä päätettiin unionin lipun tavoin vuoden 1985 Milanon Eurooppa-neuvoston kokouksessa.

Unionin tunnuslause on: "Moninaisuudessaan yhtenäinen". Tunnuslause valittiin erään

kansalaisryhmän aloitteesta Euroopan kouluissa järjestetyssä kilpailussa koululaisten tekemistä ehdotuksista.

Unionin raha on euro. Raha on unionin tunnuksista ainoa, jonka voidaan katsoa jossain määrin korvaavan jäsenvaltioiden omat rahat niiden mahdollisina tunnuksina. Käytännössä tämä koskee tällä hetkellä vain niitä 12 jäsenvaltiota, jotka ovat ottaneet euron käyttöön. Eurokolikoissa on myös kansalliset symbolit, ja näin niiden voidaan ymmärtää olevan yhtä aikaa sekä kansallisia että unionin tunnuksia.

Unionin tunnuksiin kuuluu lisäksi Eurooppa-päivä, jota vietetään kaikkialla unionissa yhdeksäntenä päivänä toukokuuta. Tuona päivänä vuonna 1950 Ranskan silloinen ulkoministeri Robert Schuman esitti julistuksensa järjestäytyneen Euroopan luomisesta rauhanomaisten suhteiden säilyttämiseksi. Julistuksessa ehdotettiin strategisesti tärkeiden hiilen ja teräksen tuotannon saattamista ylikansallisen eurooppalaisen elimen hallinnon alaisuuteen. Julistusta on pidetty Euroopan unionin perustamisen ensimmäisenä askeleena. Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden edustajat tekivät juhlapäivästä päätöksen Milanon Eurooppa-neuvoston kokouksessa 1985.

3.2.1.11. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Unionin arvot ja tavoitteet

Valtioneuvosto kannatti selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) unionin arvojen, tavoitteiden ja keskeisten periaatteiden selkeää kirjaamista osaksi perustuslakisopimusta. Valtioneuvosto katsoi, että arvojen ja tavoitteiden sekä keskeisten periaatteiden kokoaminen ja määrittäminen perustuslakisopimuksen ensimmäisen osan alussa lukeutui konventin keskeisiin saavutuksiin. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään (UaVM 4/2003 vp) valtioneuvoston kantaan.

Unionin arvoja vakavasti rikkoneeseen jäsenvaltioon voidaan kohdistaa seuraamukseen jäsenyydestä johtuvien oikeuksien pidät-

täminen. Vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti jäsenvaltioiden tulee tukea unionia sen täyttäessä tehtäviään sekä pidättäytyä kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa unionin tavoitteiden toteutumisen. Kyseiset velvoitteet eivät merkitsisi nykyisiin unionijäsenyydestä johtuviin velvoitteisiin verrattuna Suomelle uudennaisia velvoitteita. Suomi voi täysin määrin sitoutua perustuslakisopimuksessa määriteltäviin unionin arvoihin ja tavoitteisiin.

Unionin oikeushenkilöllisyys

Unionin yksi, yhtenäinen oikeushenkilöllisyys vastaa Suomen tavoitteita. Suomi on jo aiempiin perussopimusmuutoksiin johtaneissa neuvotteluissa kannattanut Euroopan yhteisön ja Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustetun unionin yhdistämistä yhdeksi oikeushenkilöksi (VNS 3/2001 vp). Muutos paitsi parantaisi unionin mahdollisuuksia esiintyä yhtenäisenä kansainvälisenä toimijana, myös yksinkertaistaisi käytännön tasolla etenkin kansainvälisten sopimusten tekemisessä noudatettavia menettelyjä.

Unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako

Valtioneuvosto on pitänyt peruslähtökohanaan sitä, että unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon tarkentamisessa keskitytään laajojen toimivallanjakoa koskevien muutosten asemesta enemminkin nykyistä selkeämmän kokonaisnäkömyksen luomiseen unionille luovutetusta toimivallasta (E 66/2002 vp). Selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto katsoi voivansa hyväksyä konventin ehdotukseen sisältyneen toimivaltaluokittelun, vaikkei se täysin vastannutkaan asetettuja tavoitteita. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään (UaVM 4/2003 vp) valtioneuvoston kantaan. Perustuslakivaliokunta katsoi, että konventin ehdotuksen voitiin toimivallanjaon tarkentamisen osalta katsoa merkitsevän pääosin unionin nykyisten perussopimusten selkeyttämistä (PeVL 7/2003 vp).

Perustuslakisopimuksen sisältämät yleiset,

unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon tarkentamista koskevat muutokset vastaavat eräitä teknisluonteisia tarkistuksia lukuun ottamatta konventin ehdotusta. Sopimuksen voidaan katsoa merkitsevän pääosin nykyisen oikeustilan selventämistä. Etenkin annetun toimivallan periaatteen asema keskeisimpänä unionin toimivallan alaa määrittävänä periaatteena ilmenee perustuslakisopimuksesta nykyisiä perussopimuksia selvemmin. Perustuslakisopimuksen I-18 artiklaan sisältyvä joustolauseke ei merkitsisi poikkeusta kyseiseen periaatteeseen, ja lauseketta voidaan siihen sisältyvien rajoitusten valossa odottaa käytettävän lähinnä poikkeustilanteissa. Unionin toimivallan luonteen kannalta selkeyttämistä merkitsisi ennen kaikkea kolmitasoisien toimivaltaluokittelun sisällyttäminen perussopimukseen. Vaikka luokittelu ei systematiikaltaan ja eräiden politiikka-alojen luonteen osalta täysin vastaa Suomen näkemyksiä, voidaan sen nykyisiä perussopimuksia paremmin katsoa toteuttavan tavoitetta unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon tarkentamisesta.

Demokratian toteutuminen unionissa

Perustuslakisopimuksen demokratian toteuttamista koskevilla määräyksillä selkiytetään unionin toiminnan kansanvaltaisuuden perusteita ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia, mitä valtioneuvosto selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) piti perusteltuna. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään (UaVM 4/2003 vp) valtioneuvoston kantaan.

Perustuslakisopimuksen avoimuutta koskevat määräykset vastaavat sisällöltään valtioneuvoston kantaa. Erityisen myönteistä on, että avoimuus ja hyvä hallinto rinnastetaan muihin demokratiaa koskeviin unionin tavoitteisiin. Myös avoimuuden ja asiakirjajulkisuuden laajentaminen kaikkiin unionin toimielimiin, elimiin ja laitoksiin vastaa Suomen tavoitteita (VNS 2/2003 vp). Edelleen on tärkeää, että perustuslakisopimus luo yhtenäisen ja kattavan oikeusperustan kaikkea henkilötietoja koskevalle sääntelylle (HaVL 7/2006 vp).

Unionin jäsenyys

Vaikka valtioneuvosto kannattikin eroamislauseketta, se piti selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) tärkeänä, ettei lauseketta käytetä painostuskeinona jäsenvaltiota kohtaan tapauksissa, joissa se ei kykene ratifioimaan perustuslakisopimuksen muuttamiseksi tehtävää sopimusta. Toisaalta valtioneuvoston mukaan on tärkeää, että eroamistapauksessa tehtävässä sopimuksessa myös yksilöiden ja yritysten oikeusasema turvataan.

Tiiviimpi yhteistyö

Perustuslakisopimuksen tiiviimpää yhteistyötä koskevat määräykset vastaavat pääosin Suomen tavoitteita. Määräyksiin tehtävillä muutoksilla lähinnä kehitettäisiin tiiviimmän yhteistyön menetelmää muuttamatta menetelmän luonnetta tai merkitystä.

Valtioneuvosto ei pitänyt selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin ongelmallisena tiiviimmän yhteistyön soveltamisalan laajentamista kattamaan koko yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan, yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka mukaan lukien. (VNS 2/2003 vp) Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan erityisluonnetta korostavat ja turvaavat perustuslakisopimuksessakin tiiviimpään yhteistyöhön tällä alalla sovellettavat erityismääräykset.

Valtioneuvosto suhtautui selonteossaan varauksellisesti perustuslakisopimukseen sisällytettyyn valtuutuslausekkeeseen, jonka mukaan tiiviimmän yhteistyön puitteissa voidaan päättää siirtyä sopimuksen jossakin määräyksessä määrätystä yksimielisyydestä neuvoston päätöksenteossa määränemmistön käyttöön, sekä vastaavasti jossakin perustuslakisopimuksen määräyksessä määrätystä erityisestä lainsäätämisyjärjestyksestä tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen. Valtioneuvosto on katsonut lausekkeen voivan vaikeuttaa muiden jäsenvaltioiden myöhempää liittymistä tiiviimpään yhteistyöhön. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään valtioneuvoston kantaan (UaVM 4/2003 vp).

Unionin varainhoito

Unionin varainhoitoa koskevat perustuslakisopimuksen määräykset ovat osittain Suomen kantojen mukaisia.

Unionin omien varojen järjestelmän osalta valtioneuvosto piti selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin tärkeänä, että uusien omien varojen luokkien käyttöönotto, esimerkiksi itsenäisen verotusoikeuden antaminen unionille, edellyttäisi jatkossakin neuvoston yksimielistä päätöstä ja jäsenvaltioiden valtiosääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti antamaa hyväksyntää (VNS 2/2003 vp). Tavoite toteutui. Valtioneuvosto piti hyväksyttävänä sopimukseen sisällytettyä, omien varojen järjestelmää koskeviin täytäntöpanotoimiin sovellettavaa uutta oikeusperustaa, jonka mukaan näistä toimista säädetään neuvoston määränemmistöllä, Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan, antamalla eurooppalailla.

Valtioneuvosto korosti unionin varainhoidon suunnitelmallisuuden merkitystä ja kannatti oikeudellisesti sitovaa monivuotista rahoituskehystä koskevien määräysten sisällyttämistä perustuslakisopimukseen. Valtioneuvosto katsoi, että neuvostolla tulisi olla määrävä asema monivuotisesta rahoituskehystä päätettäessä. Ulkoasiainvaliokunta ja valtiovarainvaliokunta yhtyivät mietinnössään valtioneuvoston unionin varainhoitoa koskeviin kantoihin (UaVM 4/2003 vp; VaVL 10/2003 vp). Myös suuri valiokunta yhtyi tietyin varauksin valtioneuvoston kantoihin (SuVL 1/2003 vp). Perustuslakisopimuksen mukaan monivuotinen rahoituskehys vahvistetaan neuvoston eurooppalailla, jota koskevan ratkaisunsa neuvosto tekee yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Valtioneuvosto kannatti vuotuisen talousarvion vahvistamisen menettelyn yksinkertaistamista ja Euroopan parlamentin ja ministerineuvoston määrittelemistä yhtäläisinä budjettivallan käyttäjinä. Lopputulos ei täysin vastaa Suomen kantoja, sillä se ei anna neuvostolle yhtäläistä asemaa Euroopan parlamentin kanssa budjettimenettelyn loppuvaiheissa.

3.2.2. Unionin perusoikeuslottuvuus

3.2.2.1. Yleistä

Unionin perus- ja ihmisoikeuslottuvuuden selkeä vahvistaminen on eräs merkittävimmistä perustuslakisopimuksen sisältämistä unionin oikeusjärjestelmää koskevista muutoksista. Keskeisin uudistus on perusoikeuskirja, joka korostaa unionin ja jäsenvaltioiden sitoutumista siinä määriteltujen perusoikeuksien turvaamiseen unionin kansalaisille ja muille unionin alueella oleskeleville. Perustuslakisopimuksessa ihmisoikeuksien kunnioittaminen lukeutuu unionin arvoihin ja tavoitteisiin. Lisäksi sopimus sisältää uuden oikeusperustan unionin liittymiselle Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Kokonaisuutena tarkastellen uudistukset merkitsisivät unionin sitoutumista entistä vahvempaan perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja edistämiseen sekä sisäisessä että ulkoisessa toiminnassaan.

Perustuslakisopimus vahvistaa unionin perus- ja ihmisoikeuslottuvuutta kodifioimalla vallitsevan oikeustilan. Erityisesti Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on jo vuosikymmenien ajan katsonut perusoikeuksien kuuluvan yhteisön oikeuden yleisiin periaatteisiin. Perustuslakisopimuksen perus- ja ihmisoikeuksia koskevat kirjaukset vahvistavat myös yksilön oikeusasemaa erityisesti suhteessa unionin toimielimiin määrittelemällä unionissa sovellettavaksi tulevien perusoikeuksien sisällön ja tulkinnan. Samalla perustuslakisopimuksen määräykset ilmentävät unionin pyrkimystä sitoutua erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen kunnioittamiseen ja valmiuden hyväksyä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen harjoittama ulkopuolinen ihmisoikeusvalvonta. Omaksuttu ratkaisu kertoo myös siitä, että perusoikeuksien sisäinen ja unionin ulkopuolinen valvonta ymmärretään perustuslakisopimuksessa toisiaan täydentäviksi elementeiksi.

3.2.2.2. Perusoikeudet perustuslakisopimuksessa

Perustuslakisopimus sisältää useita perus- ja ihmisoikeuksia koskevia kirjauksia. Sopimuksen I osan 9 artiklassa määritellään yleis-

sellä tasolla ne lähtökohdat, joihin perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen perustuu. Artikla sisältää viittauksen perusoikeuskirjaan, oikeusperustan unionin liittymiselle Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä yleisen määräyksen perusoikeuksien asemasta osana unionin oikeutta sen yleisinä periaatteina. Ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina, sisältyvät I-2 artiklan mukaan unionin arvoihin. Unioni edistää kansainvälisissä suhteissaan I-3 artiklan mukaisesti osaltaan ihmisoikeuksien, erityisesti lasten oikeuksien, suojelua. Perusoikeuskirja muodostaa sopimuksen II osan.

Myös perustuslakisopimuksen III osassa on eräitä viittauksia perus- ja ihmisoikeuksiin. Sosiaalipolitiikkaa koskevassa III-209 artiklassa on viittaus Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan ja työntekijöiden sosiaalisia oikeuksia koskevaan yhteisön peruskirjaan. III-257 artiklan mukaan unioni muodostaa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla kunnioitetaan perusoikeuksia. Unionin ulkoinen toiminta perustuu III-292 artiklan mukaisesti muun muassa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleismaailmallisuuden ja jakamattomuuden sekä ihmisarvon kunnioittamisen periaatteille.

Perustuslakisopimuksen määräyksistä uusia ovat unionin liittymisen Euroopan ihmisoikeussopimukseen mahdollistava oikeusperusta, vähemmistöjen oikeuksien ja lasten oikeuksien mainitseminen unionin arvoina ja tavoitteina sekä perusoikeuksien kunnioittamisen velvoitteen kytkeminen nimenomaisesti vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen yhteyteen. Perustuslakisopimus antaa myös unionin perusoikeuskirjalle oikeudellisesti sitovan aseman. Pääosin kysymys on kuitenkin EY-tuomioistuimen perusoikeuksia koskevan oikeuskäytännön kodifioinnista.

3.2.2.3. Perusoikeuskirja

Perusoikeuskirjan valmisteli vuosina 1999–2000 kokoontunut EU:n perusoikeuskirjan valmistelukunta (ns. perusoikeuskirjakonventti), joka toimi esikuvana myös tulevaisuuskonventin kokoonpanolle. Siihen osallistui tulevaisuuskonventin tavoin edustajia EU:n jäsenvaltioiden hallituksista ja parla-

menteista sekä Euroopan parlamentista ja komissiosta. Valmistelukunta sai työnsä valmiiksi syksyllä 2000, ja perusoikeuskirja hyväksyttiin poliittisena julistuksena Nizzan Eurooppa-neuvostossa joulukuussa 2000. Perusoikeuskirja sisällytettiin perustuslakisopimukseen lähes sisällöllisesti muuttamattomana. Siitä tulee perustuslakisopimuksen voimaan tullessa oikeudellisesti sitova.

Perusoikeuskirja muodostaa itsenäisenä kokonaisuutena perustuslakisopimuksen II osan. Se muodostuu johdannosta, aineellisista oikeuksista ja yleisistä määräyksistä. Perusoikeuskirjan määräykset on jaettu seitsemään osastoon, joista kuusi ensimmäistä (ihmisarvo, vapaudet, tasa-arvo, yhteisvastuu, kansalaisten oikeudet, lainkäyttö) sisältävät aineellisia oikeuksia ja seitsemäs koko perusoikeuskirjaa koskevia yleisiä määräyksiä. Lisäksi perusoikeuskirjalla on muista sopimuksen osista poiketen oma johdantonsa. Perusoikeuskirjan eri osat muodostavat kuitenkin tulkinnan kannalta tiiviin kokonaisuuden, ja esimerkiksi aineellisten oikeuksien soveltamisalan määrittely edellyttääkin perusoikeuskirjan yleisten määräysten soveltamista. Lisäksi oikeuksien tulkinnassa on II-112 artiklan 7 kohdan mukaan otettava huomioon perusoikeuskonventin puheenjohtajiston laatimat ja tulevaisuuskonventin puheenjohtajiston johdolla päivitetyt perusoikeuskirjan selitykset, jotka on liitetty julistuksena vuoden 2004 hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan (julistus n:o 12 perusoikeuskirjan selityksistä). Selitykset eivät sellaisenaan ole oikeudellisesti sitovia, mutta niiden tarkoituksena on selventää perusoikeuskirjan määräyksiä.

3.2.2.3.1. Aineellisten oikeuksien kattavuus

Perusoikeuskirjan johdannon mukaisesti perusoikeuskirjassa vahvistetaan oikeudet, jotka perustuvat erityisesti jäsenvaltioille yhteisiin valtiosääntöperinteisiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin, Euroopan ihmisoikeussopimukseen, unionin ja Euroopan neuvoston hyväksymiin sosiaalisiin peruskirjoihin sekä Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Näin ollen perusoikeuskirjan tarkoituksena on lähinnä kodifoida ne oikeudet,

jotka jo kuuluvat unionin oikeuteen sekä EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön että EU-sopimuksen 6 artiklan 2 kohdan nojalla. Perusoikeuskirjan selityksissä on selvitetty yksityiskohtaisesti mistä lähteestä oikeudet on johdettu. Lähteitä ovat Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukset kuten Euroopan ihmisoikeussopimus (SopS 18–19/1990), Euroopan sosiaalinen peruskirja (SopS 43–44/1991; 78, 80/2002) sekä ihmisoikeuksia ja biolääketiedettä koskeva yleissopimus; YK:n alaisuudessa laaditut ihmisoikeusasiakirjat kuten ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, lasten oikeuksien yleissopimus (SopS 59–60/1991), kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (SopS 7–8/1976) sekä pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus (SopS 77/1968); unionin omat perussopimukset ja jäsenvaltioiden yhteinen valtiosääntöperinne. Lisäksi selityksissä viitataan usean oikeuden kohdalla EY-tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja unionin omien perussopimusten mukaiset oikeudet on siirretty perusoikeuskirjaan lähes sellaisinaan. Euroopan ihmisoikeussopimuksesta johdettujen oikeuksien sanamuotoja on joiltain osin päivitetty vastaamaan paremmin nykyajan vaatimuksia.

Perusoikeuskirjassa on yhteensä 50 oikeuksia sisältävää artiklaa. Oikeuksien ala ja kattavuus ovat perusoikeuskirjassa hyvin laajoja verrattuna esimerkiksi useimpien jäsenvaltioiden kansalliseen lainsäädäntöön sisältyviin perusoikeusluetteloihin sekä ihmisoikeussopimuksiin. Perusoikeuskirja sisältää niin perinteisiä vapausoikeuksia ja kansalais- ja poliittisia oikeuksia (KP-oikeudet) kuin taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia (TSS-oikeudet). Perusoikeuskirjaan on kirjattu myös eräitä unionin oikeusjärjestykseen nimenomaisesti kuuluvia oikeuksia kuten unionin kansalaisten oikeudet ja oikeus yleistä taloudellista etua koskeviin palveluihin. Lisäksi perusoikeuskirja sisältää eräitä perusoikeuksia koskevan viimeaikaisen kehitykseen kuuluvia oikeuksia, kuten oikeus hyvään hallintoon ja ympäristönsuojelu. Perusoikeuskirjan määräykset ovat osittain päällekkäisiä eräiden perustuslakisopimuksen I ja III osaan sisältyvien määräysten kanssa.

Perusoikeuskirjan aineellisia oikeuksia koskevien määräysten kirjoitustapa vaihtelee. Osa oikeuksista on kirjattu subjektiivisen oikeuden muotoon (valtaosa I, II, V ja VI osaston oikeuksista sekä eräät III ja IV osan oikeuksista), kun taas joitakin oikeuksia unioni tunnustaa ja kunnioittaa (esim. ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden oikeudet (II-85 ja II-86 artikla), sosiaaliturva ja toimeentulotuki (II-94 artikla)). Osa oikeuksista puolestaan varmistetaan tai turvataan (esim. perheen oikeudellinen, taloudellinen ja yhteiskunnallinen suoja (II-93 artikla) ja teollis- ja tekijän-oikeudet (II-77 artikla)); osa määräyksistä taas on kirjoitettu muotoon, jonka mukaan unioni kunnioittaa tiettyä periaatetta (esim. uskonnollinen ja kielellinen monimuotoisuus (II-82 artikla) tai sisällyttää sen politiikkoihinsa (ympäristönsuojelun korkea taso ja kuluttajansuoja (II-97 ja II-98 artikla)). Määräysten vaihteleva kirjoitustapa tulee todennäköisesti vaikuttamaan siihen, miten kutakin oikeutta tulkitaan lainsäädäntö- tai lainsoveltamistoiminnassa. Niillä on myös yhteys yleisten määräysten sisältämään oikeuksia ja periaatteita koskevaan erotteluun (II-112 artiklan 5 kohta). Lisäksi eräiden oikeuksien yhteyteen on liitetty lisämääre, jonka mukaan oikeus taataan, tunnustetaan tai sitä kunnioitetaan oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti (esim. oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe (II-69 artikla) ja vapaus perustaa oppilaitoksia (II-74 artikla)) taikka sekä unionin oikeuden että kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti (esim. elinkeinonvapaus (II-76 artikla) ja eräät työntekijöiden oikeudet (II-87 ja II-88 artikla)). Omaksutusta ratkaisusta ilmenee, että osa perusoikeuskirjan sisältämisestä oikeuksista voidaan unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon mukaisesti turvata joko vain kansallisella tasolla tai sekä unionin että kansallisella tasolla. Vaikka toimivaltaan liittyvä lisämääre onkin liitetty vain eräisiin oikeuksiin, on yleisten määräysten (erityisesti II-111 artikla) nojalla selvää, että muillakaan perusoikeuskirjan sisältämällä aineellisilla oikeuksilla ei ole vaikutuksia unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon.

Perusoikeuskirjan suojaamien oikeuksien henkilöpiiri on nykyaikaisen perus- ja ihmis-

oikeusajattelun mukaisesti hyvin laaja ja vastaa pääpiirteissään myös Suomen perustuslaissa omaksuttua lähtökohtaa. Oikeudet on taattu pääsääntöisesti kaikille unionin oikeudenkäyttöpiiriin kuuluville, ja vain harvat oikeudet on kytketty unionin kansalaisuuteen tai henkilöpiiriä on muuten rajattu. Tällaisia ovat lähinnä vain V osastoon sisältyvät kansalaisten oikeudet, joista niistäkin osa kuuluu jokaiselle (II-101 artikla) tai kansalaisten lisäksi jokaiselle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jossain jäsenvaltiossa (II-102, II-103 ja II-104 artikla). Joissakin perusoikeuskirjan määräyksissä henkilöpiiriä on rajattu (II-94 artiklan 2 kohdassa unionissa laillisesti asuviin ja siellä laillisesti liikkuviin); joskus ei-kansalaisten oikeuksia ei ole turvattu täysin samassa laajuudessa kuin kansalaisten (esim. II-75 artikla ja II-81 artiklan 2 kohta).

3.2.2.3.2. Yleiset määräykset

Perusoikeuskirjan loppuun sijoitetuissa yleisissä määräyksissä määritellään sen tulkintaa ja soveltamista koskevat yleiset periaatteet. Yleiset määräykset sisältävät määräyksiä perusoikeuskirjan soveltamisalasta, toimivaltavaikutuksista, oikeuksien rajoitusedellytyksistä, oikeuksien ja periaatteiden ulottuvuudesta ja tulkinnasta, suojan tasosta sekä oikeuksien väärinkäytön kiellosta. Aineellisten oikeuksien tavoin yleiset määräykset kodifioivat pitkälti EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Eräissä suhteissa niiden voidaan katsoa myös tarkentavan oikeuskäytännössä luotuja oikeuksien soveltamista ja tulkintaa koskevia periaatteita sekä asettavan eräitä lisäedellytyksiä oikeuksien soveltamiselle ja tulkinnalle.

Perusoikeuskirjan soveltamisala on rajoitettu koskemaan unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia sekä jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta. Tällöin niiden tulee sekä kunnioittaa että edistää perusoikeuksien soveltamista toimivaltansa mukaisesti. Yhtäältä tämä merkitsee sitä, että perusoikeuskirjan oikeudet velvoittavat kaikkia unionin elimiä niiden kaikessa toiminnassa. Toisaalta soveltamisalan rajausta osoittaa se, että perusoikeuskirjan velvoittavuus

kohdistuu Suomenkin julkisen vallan elimiin (eduskunta, hallitus, viranomaiset, tuomioistuimet) vain niiden toimiessa unionin oikeuden soveltamisalalla. Toimiessaan kansallisen oikeuden soveltamisalalla niitä velvoittavat jäsenvaltion omat perusoikeudet ja kansainväliset ihmisoikeusveloitteet. Vastavasti soveltamisalan rajausta osoittaa oikeuksien haltijoille, että nämä voivat vedota perusoikeuskirjan sisältämiin aineellisiin oikeuksiin vain, mikäli asialla on riittävä liityntä muuhun unionin oikeuteen. Soveltamisalan rajauksesta seuraa myös perusoikeusjärjestelmien periaatteellinen erillisyyden siten, että aineellisen oikeuden soveltamisala ratkaisee sovellettavan perus- ja ihmisoikeusjärjestelmän. Näiden erillisyyden ei kuitenkaan voi olla täysin ehdotonta muun muassa sen vuoksi, että unionin oikeuden ja kansallisen oikeuden soveltamisalat eivät ole kaikissa tapauksissa ongelmitta erotettavissa toisistaan.

Perusoikeuskirjan yleisten määräysten mukaan sillä ei laajenneta unionin oikeuden soveltamisalaa eikä luoda unionille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä. Näin ollen toimivallan unionin toimielinten toimille on perustuttava joko perustuslakisopimuksen III osan tai poikkeuksellisesti I osan - nimenomaisesti oikeusperustamääräyksiin. Perusoikeuskirja siis ensisijaisesti ohjaa ja rajoittaa unionin toimielinten toimivallan käyttöä silloin kun ne ryhtyvät toimenpiteisiin unionin perustuslakisopimuksen muissa osissa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toisin sanoen unionilla on vain harvoissa tapauksissa toimivaltaa ryhtyä toimenpiteeseen, jonka itsenäisenä tavoitteena on perus- tai ihmisoikeuksien suojeleminen, koska perusoikeuskirjan sisältämät oikeudet eivät voi toimia itsenäisinä oikeusperustoina unionin lainsäädäntö- tai muille toimille. Unionin toimielimillä on kuitenkin velvollisuus edistää perusoikeuskirjan oikeuksien soveltamista toimivaltansa mukaisesti ja perustuslakisopimuksen muissa osissa annetun toimivallan rajoja noudattaen.

Perusoikeuskirjassa tunnustettujen perusoikeuksien käyttämistä voidaan eräin edellytyksin myös rajoittaa, mutta vain ennalta määriteltyjen rajoitusedellytysten mukaisesti. Oikeuksia voidaan rajoittaa vain lailla (laillisen säätämisen vaatimus) ja niiden keskeistä sisältöä kunnioittaen (perusoikeuden ydinalu-

een koskemattomuuden vaatimus). Lisäksi rajoituksista voidaan suhteellisuusperiaatteen mukaisesti säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia (suhteellisuus- ja välttämättömyysvaatimus). Perusoikeuskirjan rajoitusedellytykset vastaavat sisällöllisesti pitkälti kansallisiin perustuslakeihin ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin sisältyviä rajoitusedellytyksiä. Perusoikeuskirjassa omaksuttu ratkaisu kirjata perusoikeuksien rajoitusedellytykset yhteen yleiseen rajoituslausekkeeseen (II-112 artiklan 1 kohta) poikkeaa kuitenkin sekä esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimuksessa että Suomen perustuslaissa omaksutuista ratkaisuista. Euroopan ihmisoikeussopimuksessa rajoitusedellytykset on ilmaistu kunkin oikeuden yhteydessä. Koska Suomen perustuslain järjestelmään ei sisälly yleistä perusoikeuksien rajoitussäännöstä, perusoikeuksien rajoitusten sallittavuus määräytyy yleisen perusoikeuksien rajoitussäännöksen puuttuessa Suomessa lainsäädäntökäytännössä ja oikeustieteessä yleisemmin kehitettyjen perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten täyttymisen perusteella.

Perusoikeuksien tulkinnan osalta perusoikeuskirjan lähtökohtana on se, että oikeuksia sovelletaan ja tulkitaan niiden lähteenä olevia oikeuksienmukaisesti. Siten siltä osin kuin perusoikeuskirjan sisältämät oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin sopimuksessa. Euroopan ihmisoikeussopimus asettaa kuitenkin vain perusoikeuksien suojan minimitason, jota laajempaa suojaa voidaan antaa unionissa. Vastaavasti niitä oikeuksia, joista on määräyksiä perustuslakiosopimuksen muissa osissa, sovelletaan näissä määräyksissä määriteltujen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti. Jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johdettuja oikeuksia tulee puolestaan soveltaa mainitun perinteen mukaisesti. Muista lähteistä johdettujen oikeuksien osalta vastaavaa määräästä tulkita ja soveltaa oikeuksia alkuperäislähteen mukaisesti ei kuitenkaan ole. Perusoikeuskirjassa omaksuttu lähtökohta vastaa pitkälti EY-tuomioistuimen

oikeuskäytännössään määrittelemää doktriinia perus- ja ihmisoikeuksien tulkinnasta. Eryteisesti suhteessa Euroopan ihmisoikeussopimukseen perusoikeuskirja kuitenkin jopa vahvistaa unionin sitoutumista sekä sopimuksen sisältöön että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön.

Perusoikeuskirjan yleisiin määräyksiin sisältyy tuomioistuinten toimivaltaa koskeva rajaus siltä osin, kuin kysymys on perusoikeuskirjan periaatteita sisältävistä määräyksistä (II-112 artiklan 5 kohta). Ne voidaan saattaa ratkaistaviksi tuomioistuimissa vain sikäli kuin on kyse periaatteiden täytäntöönpanoa koskevien säädösten tulkinnasta tai niiden laillisuuden valvonnasta. Tämä merkitsee sitä, että näihin perusoikeuskirjan määräyksiin ei voi muissa tapauksissa suoraan vedota tuomioistuimissa. Tältä osin periaatteiden soveltamisala on suppeampi kuin perusoikeuskirjan oikeuksia sisältävien määräysten soveltamisala. Tämä määräys sisällytettiin perusoikeuskirjaan tulevaisuuskonventissa eräiden jäsenvaltioiden vaatimuksesta. Eryteisesti Isolle-Britannialle määrääksen sisällyttäminen oli edellytys koko perusoikeuskirjan hyväksymiselle osaksi perustuslakiosopimusta. Määräystä voidaan pitää ongelmallisena kahdestakin syystä. Ensinnäkin määrääksen perusteella jää epäselväksi se, mitkä perusoikeuskirjan aineellisista määräyksistä ovat periaatteita, koska tällaista määrittelyä ei ole tehty aineellisten määräysten yhteydessä. Toinen periaatteellisempi ongelma on se, että perusoikeuskirjan sisältämää aineellisten määräysten jaottelua yhtäältä oikeuksiin ja toisaalta periaatteisiin ei voida täysin pitää nykyaikaisen ihmisoikeusajattelun ja Suomessakin perusoikeusuudistuksessa omaksutun perus- ja ihmisoikeuksien jakamattomuusperiaatteen mukaisena. Oikeuksien ja periaatteiden välistä rajanvetoa koskeva tulkinta tuleekin jäämään viime kädessä EU-tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Yleisillä määräyksillä turvataan se, että perusoikeuskirjan määräysten ei voi tulkita rajoittavan tai loukkaavan unionin oikeudessa, kansainvälisessä oikeudessa tai jäsenvaltioiden valtiosäännöissä tunnustettuja ihmis- ja perusoikeuksia (II-113 artikla). Määräykseen sisältyy rajaus, jonka mukaan rajoitus tai loukkaus ei voi kohdistua näihin ihmis- ja

perusoikeuksiin niiden soveltamisalalla. Tämä yhdessä III-111 artiklan soveltamisalaa koskevan määräyksen kanssa merkitsee sitä, ettei perusoikeuskirjan ole tarkoitus vaikuttaa ainakaan rajoittavasti kansainvälisten ihmisoikeuksien ja kansallisten perusoikeuksien soveltamiseen tai tulkintaan silloin, kun kysymys ei ole unionin oikeuden soveltamisesta. Tämä merkitsisi käytännössä myös sitä, että perusoikeuskirjan sisältämät oikeudet eivät saisi etusijaa suhteessa kansallisella tasolla turvattuihin ihmis- ja perusoikeuksiin unionin oikeuden soveltamisalan ulkopuolella toimittaessa. Sen sijaan suojan tasoa ja soveltamisalaa koskevat määräykset yhdessä luettuna merkitsisivät sitä, että perusoikeuskirjan oikeuksia tulisi aina soveltaa unionin oikeuden soveltamisalalla ja ne saisivat tällöin etusijan suhteessa kansallisiin perusoikeuksiin.

Oikeuksien väärinkäytön kiellon (II-114 artikla) tarkoituksena on estää perusoikeuskirjan oikeuksiin vetoamisen menestyminen sellaisissa tapauksissa, joissa oikeuteen vetoaminen tekisi tyhjäksi jonkin toisen perusoikeuskirjassa turvattun perusoikeuden toteutumisen tai rajoittaisi sitä enemmän kuin perusoikeuskirjan sisältämien rajoitusedellytysten nojalla on sallittua.

3.2.2.4. Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen

Perustuslakisopimuksen I-9 artiklan 2 kohdan mukaan unioni liittyy Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Oikeusperustan lisääminen sopimuksen alkuartikloihin korostaa unionin sitoutumista sen omassa perusoikeuskirjassa määriteltyjen perusoikeuksien lisäksi myös kansainvälisiin ihmisoikeuksiin. Ilman tällaisen oikeusperustan lisäämistä unionilla ei olisi EY-tuomioistuimen vuonna 1996 antaman ratkaisun (Lausunto 2/94, Kok.1996 I-1759) mukaan toimivaltaa liittyä Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

Käytännössä uusi oikeusperusta merkitsee sitä, että unionin liittymiselle Euroopan ihmisoikeussopimukseen ei enää ole unionin oikeuteen perustuvaa estettä. Myös Euroopan ihmisoikeussopimusta on vuonna 2004 muutettu siten, että unioni voi liittyä sopimukseen (14 pöytäkirjan 17 artikla, jolla muutetaan

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 59 artiklaa). Liittyminen on kuitenkin mahdollista vasta, kun sekä perustuslakisopimus että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 pöytäkirja ovat tulleet voimaan. Perustuslakisopimuksen voimaantuloon vaaditaan kaikkien unionin jäsenvaltioiden ratifiointi. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 pöytäkirjan voimaantulo edellyttää kaikkien ihmisoikeussopimuksen sopimuspuolten hyväksymistä tai ratifiointia. Lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimusta on vielä muutettava, jotta liittyminen olisi oikeudellisesti ja teknisesti mahdollista. Oikeusperustan lisääminen perustuslakisopimukseen on kuitenkin tärkeä ensimmäinen askel kohti liittymistä. Oikeusperusta on kirjoitettu velvoittavaan muotoon ("unioni liittyy..."), joten se sisältää unionille aktiivisen velvoitteen ryhtyä toimenpiteisiin liittymisen valmistelemiseksi. Päätöksen liittymisestä tekisi neuvosto määränemistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan (III-325 artikla).

Perustuslakisopimukseen liitettyssä I-9 artiklan 2 kohtaa koskevassa pöytäkirjassa (n:o 32) on määräyksiä siitä, mitä unionin liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen säätelevässä sopimuksessa on määrättävä unionin ja unionin oikeuden erityispiirteiden säilyttämiseksi. Pöytäkirja sisältää erityiset menettelysäännöt, joita sovelletaan, jos unioni osallistuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen valvontaelinten toimintaan sekä tarpeelliset järjestelyt, joilla varmistetaan, että Euroopan unionin ulkopuolisten valtioiden valitukset sekä yksilövalitukset osoitetaan tapauksen mukaan jäsenvaltioille ja/tai unionille. Lisäksi hallitustenvälisen konferenssin päätöksiin liitettyssä julistuksessa (n:o 2) korostetaan unionin oikeuden erityispiirteiden säilyttämistä liittymisen yhteydessä. Julistuksessa viitataan myös EU:n tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen välillä säännöllisesti käytävään vuoropuheluun, jota voidaan vahvistaa, kun unioni liittyy Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

Perustuslakisopimuksen I-9 artiklan 2 kohdassa on myös määräys, jonka mukaan Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyminen ei vaikuta unionin toimivaltaan. Näin liittyminen ei vaikuttaisi unionin ja jäsenvaltioi-

den väliseen toimivallanjakoon. Määräys vastaa tarkoitukseltaan perusoikeuskirjan määräystä (II-110 artiklan 2 kohta), jolla suljetaan pois perusoikeuskirjan vaikutukset unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon. Pöytäkirjassa (n:o 32) myös korostetaan sitä, että liittymissopimuksessa on varmistettava, että unionin liittyminen ei vaikuta unionin toimivaltaan eikä sen toimielinten toimivaltuuksiin. Pöytäkirjan mukaan liittymissopimuksessa on varmistettava myös, että liittyminen ei vaikuta jäsenvaltioiden asemaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen sopimuspuolina erityisesti niiden tekemien varaumien osalta. Pöytäkirjassa vahvistetaan myös, että ainoastaan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista perustuslakisopimuksen tulkintaan tai soveltamiseen liittyvät riidat.

Unionin oikeushenkilöllisyys ja Euroopan yhteisön lakkaaminen puolestaan mahdollistavat sen, että Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyy nimenomaan Euroopan unioni, ei Euroopan yhteisö. Näin keskustelu siitä, kumman näistä tulisi sopimukseen liittyä, ei enää ole ajankohtainen.

Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen parantaisi unionin oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvien henkilöiden oikeusasemaa. Liittymisen seurauksena jokainen voisi ihmisoikeussopimuksen edellyttämien seikkojen vallitessa osoittaa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvattujen oikeuksien loukkaamista koskevan valituksensa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelle myös kaikissa niissä kysymyksissä, joissa yksittäistapaukseen on sovellettu unionin oikeutta. Tämä kattaisi myös tapaukset, jotka EU-tuomioistuin on ratkaissut viimeisenä oikeusasteena tai joista se on antanut ennakkoratkaisun kansalliselle tuomioistuimelle.

Unionin kannalta katsoen liittyminen merkitsisi käytännössä EU-tuomioistuimen vahvempaa sitoutumista Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön sekä unionin toimielinten saattamista ulkopuolisen ihmisoikeusvalvonnan alaisuuteen. Liittyminen vahvistaisi jo perusoikeuskirjassa ilmaistua sitoumusta luomalla sille kansainvälisoikeudellisesti velvoittavat puitteet. Lisäksi liittyminen vahvistaisi kahden eurooppalaisen

tuomioistuimen ihmisoikeusasioita koskevan oikeuskäytännön sopusointuista kehitystä. Unionin kannalta liittyminen antaisi sille mahdollisuuden puolustautua suoraan ihmisoikeustuomioistuimessa silloin, kun arvioitavana on, täyttääkö unionin oikeus Euroopan ihmisoikeussopimuksen asettamat vaatimukset. Nykytilanteessa jäsenvaltiot ovat joutuneet vastaamaan ihmisoikeustuomioistuimessa sellaisista toimenpiteistä, jotka ainakin välillisesti perustuvat unionin oikeuteen (asia 17862/91 Cantoni v. Ranska, asia 45036/98, Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Irlanti). Lisäksi ihmisoikeustuomioistuin ei valvo unionin toimielinten toimenpiteiden suhdetta ihmisoikeussopimukseen, koska unioni ei ole sopimuksen osapuoli.

3.2.2.5. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Perus- ja ihmisoikeuksien suojan parantaminen EU:ssa on ollut Suomen keskeisenä tavoitteena koko Suomen unionijäsenyyden ajan. Erityisen tärkeänä on pidetty EU:n liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen (ks. esim. VNS 1/1996 vp, PeVL 29/2000 vp). Myös perusoikeuskirjan oikeudellistamista on pidetty rinnakkaisena keinona vahvistaa tätä suojaa (esim. VNS 3/2001 vp, E 118/2002 vp, PeVL 29/2000 vp, PeVL 25/2001 vp, PeVL 56/2001 vp, UaVM 18/2001 vp). Suomen edustajat konventissa ja hallitustenvälisessä konferenssissa vaikuttivat aktiivisesti näiden tavoitteiden saavuttamiseen. Valtioneuvosto ja eduskunnan valiokunnat suhtautuivat myönteisesti perusoikeuskirjan sisällyttämiseen perustuslakisopimuksen II osaksi ja liittymisen mahdollistamaan oikeusperustaan konventin jälkeen valmistauduttaessa vuoden 2003 hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp, PeVL 7/2003 vp, UaVM 4/2003 vp). Perustuslakisopimuksessa omaksuttu ratkaisu toteuttaa lähes täysimääräisesti Suomen pitkäaikaisen tavoitteen perus- ja ihmisoikeuksien suojan vahvistamisesta EU:ssa (UaVM 2/2006 vp, SuVL 2/2006 vp, LaVL 2/2006 vp).

Eduskunnan perustuslakivaliokunta täh-

densi vuonna 2001 Nizzan Eurooppa-neuvoston hyväksyttyä perusoikeuskirjan poliittisena julistuksena, että Suomen perustuslain mukaisen perusoikeusjärjestelmän tulee olla perusoikeuskirjan oikeudellistamisen jälkeenkin lähtökohtaisesti yhtä kattava kuin aiemmin (PeVL 25/2001 vp). Perustuslakivaliokunta asetti joitakin keskeisiä edellytyksiä perusoikeuskirjan muodollista oikeudellistamista koskevan kantansa määrittelemiselle. Näitä olivat oikeudellisesti sitovien TSS-oikeuksien ja ympäristöä ja vähemmistöjä suojaavien oikeuksien sisältyminen EU:n perusoikeuksiin, EU:n perusoikeuksien kuulumisen lähtökohtaisesti kaikille unionin oikeuspiirissä ilman henkilöön perustuvaa syrjintää (joitakin poliittisia oikeuksia ja liikkumista ja oleskeluoikeuksia lukuun ottamatta) sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisen vähimmäistason takaaminen myös EU:n perusoikeuksien osalta. Näiden sitovuus saa ulottua jäsenvaltioihin vain niille kuuluvissa EU:n oikeuden toimeenpanotehtävissä eikä saa tällöinkään heikentää kansallisen perusoikeussuojan tasoa. Lisäksi perustuslakivaliokunta katsoi, että koska perusoikeuskirjan 51 ja 53 artiklan (perustuslakisopimuksen II-111 ja II-113 artikla) perusteella EU:n perusoikeuksilla voidaan katsoa olevan etusija suhteessa kansallisiin perusoikeuksiin unionin oikeuden soveltamisalalla, EU:n perusoikeuksien näin laaja sovellettavuus on kansalliselta kannalta hyväksyttävissä vain, mikäli EU:n perusoikeuksien ja Suomen perustuslain perusoikeussäännösten voidaan katsoa olevan sisällöltään pitkälti toisiaan vastaavia. Lisäksi sekä valtioneuvosto että perustuslakivaliokunta ovat korostaneet, että perusoikeuskirjan ei tule laajentaa EU:n tehtäviä tai toimivaltuuksia (VNS 3/2001 vp, PeVL 2/2000 vp). Edellisten edellytysten lisäksi sekä valtioneuvosto että eduskunnan perustuslakivaliokunta ovat pitäneet periaatteellisesti ongelmallisena tulevaisuuskonventissa perusoikeuskirjaan lisättyä määräystä siitä, että periaatteiden soveltuvuus tuomioistuimissa on oikeuksien soveltuvuutta suppeampi (VNS 2/2003 vp, PeVL 7/2003 vp).

Kaikki edellä mainitut edellytykset perusoikeuskirjan oikeudellistamiselle on perusoikeuskirjassa otettu vähintään tyydyttävällä tavalla huomioon. Oikeuksien kattavuus —

mukaan lukien taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet, ympäristö ja vähemmistöjen oikeudet

on laaja ja vastaa pääosin Suomen perusoikeussäännösten sisältöä. Lisäksi on huomattava, että vähemmistöjen oikeuksien suoja vahvistettiin hallitustenvälisessä konferenssissa vielä lisäämällä perustuslakisopimuksen I-2 artiklaan sisältyvään luetteloon unionin perustana olevista arvoista maininta vähemmistöihin kuuluvien oikeuksista. Perusoikeuksien henkilöllinen ulottuvuus vastaa eduskunnan perustuslakivaliokunnan asettamaa edellytystä perusoikeuksien kuulumisesta kaikille unionin oikeuden käyttöpiirissä eräitä hyväksyttäviä poikkeuksia lukuun ottamatta. EU:n perusoikeuksien suojan taso suhteessa Euroopan ihmisoikeussopimukseen on turvattu sekä tätä koskevalla nimenomaisella määräyksellä perusoikeuskirjassa (II-112 artiklan 3 kohta) että luomalla oikeusperusta unionin liittymiselle ihmisoikeussopimukseen. Perusoikeuksien sitovuutta jäsenvaltioihin nähden on rajoitettu siten, että perusoikeuskirjan määräykset koskevat jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta (II-111 artiklan 1 kohta). Perusoikeuskirjalla ei myöskään luoda unionille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä eikä muuteta perustuslakisopimuksen muissa osissa määriteltyjä toimivaltuuksia tai tehtäviä (II-111 artiklan 2 kohta). Toimivaltavaikutuksia rajoitettiin vielä entisestään tulevaisuuskonventissa. II-111 artiklan 1 kohtaan lisättiin maininta siitä, että unioni voi edistää perusoikeuksien toteutumista vain unionille perustuslain muissa osissa annetun toimivallan rajoja noudattaen. II-111 artiklan 2 kohtaa täsmennettiin määräyksellä, jonka mukaan perusoikeuskirjalla ei uloteta unionin oikeuden soveltamisalaa unionin toimivaltaa laajemmaksi.

Vaatimus siitä, että perusoikeuskirjan oikeudellistaminen ei saa heikentää Suomen kansallisen perusoikeussuojan tasoa on kansallisen oikeuden soveltamisalalla toteutettu siten, että perusoikeuskirjan oikeuksia ei lähtökohtaisesti sovelleta lainkaan tällä alueella (II-111 artiklan 1 kohta). Tätä vahvistetaan vielä määräyksellä, jonka mukaan perusoikeuskirjan määräysten ei saa tulkita rajoittavan tai loukkaavan jäsenvaltioiden valtiosään-

noissa tunnustettuja perusoikeuksia näiden soveltamisalalla (II-113 artikla). Unionin oikeuden soveltamisalalla vaatimus toteutuu ensisijaisesti siten, että perusoikeuskirjan oikeuksien ja niiden suojan tason voidaan olettaa vastaavan pääpiirteissään Suomen perustuslain turvaamia perusoikeuksia. EY-tuomioistuimen aiemman oikeuskäytännön valossa on selvää, että yksittäisiä EU-oikeuden säännöksiä ei saa tulkita perusoikeuskirjan sisältämien perusoikeuksien vastaisella tavalla, ja mikäli jokin säännös antaa sijaa tulkintavaihtoehdoille, niistä on valittava kaikkein perusoikeusmyönteisin (asia C-100/88, Oyowe ja Traore, ja asia C-5/88, Wachauf, ks. myös PeVL 5/2001 vp). Niissä todennäköisesti erittäin harvinaisissa tilanteissa, joissa sovellettavaksi tulisivat sekä unionin että Suomen oikeuden säännökset ja joissa Suomen perustuslaki turvaisi yksittäistapauksessa EU:n perusoikeuskirjaa ja sen soveltamiskäytäntöä korkeamman suojan tason, olisi näitä säännöksiä Suomessa syytä tulkita sellaisella perusoikeusmyönteisellä tavalla, joka toteuttaisi unionin perusoikeuksien ohella myös Suomen perustuslain oikeuksien suojan tason turvaamisen. Tämä ei kuitenkaan saisi johtaa unionin oikeuden tehokkuuden ja yhtenäisyyden sekä unionin oikeuden etusijaperiaatteen vastaiseen ratkaisuun. Tällaisissa erityislaatuissa tulkintatilanteissa saattaisi olla tavanomaista korostumpi tarve ennakkoratkaisupyynnön esittämiseen EU-tuomioistuimelle. Vastaavasti unionin asioiden kansallisessa ennakkokäsittelyssä Suomen kantoja arvioidaan sekä unionin perusoikeuksien että Suomen perustuslain ja Suomea velvoittavien perus- ja ihmisoikeussopimusten kannalta. Unionin säädösten kansallisen täytäntönnäpönnän yhteydessä on syytä unionin säädösten mahdollisesti jättämän liikkumavaran puitteissa pyrkiä mahdollisuuksien mukaan ratkaisuihin, jotka turvaavat EU:n perusoikeuksien lisäksi myös Suomen perusoikeussuojan loukkamattomuuden. Tuomioistuimen oikeuskäytännön nojalla unionioikeuden etusijaperiaate on kuitenkin jo aikaisemmin koskenut myös kansallisia perustuslakeja ja niissä määritellyjä perusoikeuksia (asia 11/70, Internationale Handelsgesellschaft, Kok. 1970, s. 501).

Sekä valtioneuvosto (VNS 2/2003 vp) että eduskunnan perustuslakivaliokunta (PeVL 7/2003 vp) pitivät tulevaisuuskonventissa perusoikeuskirjaan lisättyä erottelua oikeuksiin ja periaatteisiin (II-112 artiklan 5 kohta) periaatteellisesti ongelmallisena perus- ja ihmisoikeuksien jakamattomuuden näkökulmasta. Perustuslakivaliokunta kuitenkin tähdensi, että perusoikeuskirjan määräyksiä tulee ensisijaisesti tulkita ja soveltaa niiden sanamuodon perusteella. Perustuslakivaliokunnan mukaan yhtäkään oikeutta ei perusoikeuskirjassa määritellä. Perusoikeuskirjassa periaatteilla tarkoitetaan oletettavasti lähinnä eräitä TSS-oikeuksia sekä muita sellaisia perusoikeuskirjan aineellisia määräyksiä, joita ei ole lainkaan kirjoitettu oikeuksien muotoon (esim. ympäristönsuojelu ja kuluttajan suoja). Tältä osin periaatteiden voidaan lähinnä katsoa rinnastuvan sellaisiin Suomenkin perustuslaissa oleviin perusoikeussäännöksiin, joita ei ole kirjoitettu yksilön oikeuden muotoon ja jotka kohdistuvat nimenomaisesti vain lainsäätäjään eivätkä ole sellaisenaan suoraan sovellettavissa tuomioistuimissa tai muissa viranomaisissa (PeVM 25/1994 vp, s. 6). Tällaisia perustuslaillisia toimeksiantoja sisältyy esimerkiksi Suomen perustuslain sukupuolten välistä tasa-arvoa koskevaan 6 §:n 4 momenttiin, perustoimeentuloa ja riittäviä sosiaali- ja terveystalveluita koskevaan 19 §:n 2 ja 3 momenttiin ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeita koskevaan 21 §:n 2 momenttiin. Käytännössä erottelu ei välttämättä ole kovinkaan merkittävä ottaen huomioon sen, että myös oikeuksien soveltamisala on yleisten määräysten nojalla rajoitettu.

Suomen pitkäaikainen tavoite mahdollistaa unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen toteutui perustuslakisopimuksen yhteydessä täysimääräisesti. Oikeusperusta velvoittaa unionin aktiivisiin toimiin liittymisen toteuttamiseksi. Lisäksi liittymisen ei Suomen tavoitteiden mukaisesti vaikuttaisi laajentavasti unionin toimivaltaan. Suomi pitää tärkeänä kiirehtiä sekä Euroopan unionin että Euroopan neuvoston toimia liittymisen mahdollistamiseksi.

Perusoikeuskirjan oikeudellistaminen vahvistaa Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuulu-

vien henkilöiden mahdollisuuksia vedota unionin perusoikeuksiin niissä tapauksissa, jotka kuuluvat unionin oikeuden soveltamisalaan. Vastaavasti liittyminen ihmisoikeussopimukseen mahdollistaisi toteutuessaan yksilövalitukset Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen myös tapauksissa, joihin on sovellettu unionin oikeutta. Perusoikeuskirjan oikeudellistaminen merkitsisi myös sitä, että suomalaisten tuomioistuinten ja viranomaisten olisi sovellettava perusoikeuskirjan määräyksiä unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan rooli perus- ja ihmisoikeuksien tulkintaa ja valvontaa harjoittavana toimielimenä kansallisessa lainsäädäntömenettelyssä ja unionin asioiden kansallisessa ennakokäsittelyssä ei perusoikeuskirjan oikeudellistamisen tai unionin Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittymisen seurauksena muuttuisi (PeVL 7/2003 vp). Perustuslakivaliokunta on jo viitannut perusoikeuskirjaan useasti, vaikka se ei olekaan ollut oikeudellisesti sitova asiakirja (esim. PeVL 46/2000 vp, PeVL 12/2003 vp).

Perusoikeuskirja ei korvaa kansallisia perustuslakeja, vaan sen vaikutukset rajoittuvat unionin oikeuden soveltamisalaan. Perusoikeuskirja ei myöskään aiheuta tarvetta muuttaa Suomen perustuslain perusoikeussäännöksiä.

3.2.3. Unionin toimielimet, päätöksentekomenettelyt ja säädökset

3.2.3.1. Unionin toimielinjärjestelmä

Yhtenä perussopimusten kokonaisuudistuksen tavoitteena oli unionin toimielinjärjestelmän päivittäminen ja sen toimintakyvyn, avoimuuden ja kansanvaltaisuuden kehittäminen. Unionin tulevat laajentumiset asettivat erityisen haasteen uudistustyölle.

Perustuslakisopimukseen sisällytetty ratkaisu selkeyttää unionin toimielinjärjestelmän käsitettä. Nykyisessä sopimuksessa unionin toimielimiä koskevia määräyksiä sisältyy sekä EU-sopimukseen että EY-sopimukseen. Nyt nämä määräykset on koottu yhteen perustuslakisopimuksen I osan IV osastoksi.

Toimielinjärjestelmää koskevan I-19 artik-

lan mukaan unionin toimielinjärjestelmän tavoitteena on pyrkiä edistämään unionin arvoja ja tavoitteita, palvella unionin, sen kansalaisten ja jäsenvaltioiden etua sekä varmistaa unionin politiikkojen ja toimien tehokkuus, johdonmukaisuus ja jatkuvuus. Tehtävistä kaksi ensimmäistä ovat uusia; toimielimillä ei nykyisin ole nimenomaisesti perussopimuksesta johtuvaa velvoitetta edistää unionin arvoja ja tavoitteita tai sen kansalaisten ja jäsenvaltioiden etua.

Unionin toimielinjärjestelmän muodostavat perustuslakisopimuksen mukaan Euroopan parlamentti, Eurooppa-neuvosto, ministerineuvosto, josta sopimus käyttää nimitystä "neuvosto", Euroopan komissio ja unionin tuomioistuin. Näin myös Eurooppa-neuvosto saa oikeudellisesta toimielimen aseman. Euroopan keskuspankki ja tilintarkastustuomioistuin ovat myös unionin toimielimiä. Euroopan keskuspankin osalta asema unionin toimielimenä merkitsee muutosta nykytilaan. Alueiden komitea ja talous- ja sosiaalikomitea ovat perustuslakisopimuksen mukaan neuvoa-antavia elimiä.

Perustuslakisopimukseen sisältyy lisäksi uusi määräys siitä, että toimielimet tekevät lojalaalia yhteistyötä keskenään (I-19 artiklan 2 kohta).

3.2.3.1.1. Euroopan parlamentti

Perustuslakisopimus vahvistaa Euroopan parlamentin asemaa unionin päätöksentekojärjestelmässä merkittävästi. Samalla kun lainsäätämisenjärjestyksestä tulee I-34 artiklan mukaisesti unionissa pääsääntö, Euroopan parlamentin asema neuvoston kanssa rinnakkaisena lainsäätäjänä vahvistuu. Yhteensä lähes viidessäkymmenessä asiassa siirrytään tavanomaiseen lainsäätämisenjärjestykseen, ja useissa muissa merkittävissä päätöksissä edellytetään jatkossa parlamentin hyväksyntää. Parlamentti saa myös yleisen tiedonsaanti- ja kuulemisoikeuden yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla, jossa lainsäätämisenmenettelyä ei sovelleta. Talousarvion osalta jaottelu pakollisiin ja ei-pakollisiin menoihin poistuu, ja parlamentin toimivalta budjettikysymyksissä laajenee koskemaan kaikkia unionin menoja. Parlamentti saa perustuslakisopimuksessa myös oikeuden päättää ko-

mission puheenjohtajan nimittämisestä. Lisäksi sen toimivaltuudet kansainvälisten sopimusten hyväksymisessä laajenevat olennaisesti.

Myös Euroopan parlamentin asema perustuslakisopimuksen muuttamista koskevassa menettelyssä vahvistuu. Parlamentti saa komission ja jäsenvaltioiden rinnalla oikeuden tehdä ehdotuksia sopimuksen muuttamiseksi. Se on myös edustettuna muutosten valmistelusta vastaavassa valmistelukunnassa samalla tavoin, kuin perustuslakisopimusta edeltäneessä konventissa. Konventtimenettelyn soveltamisesta luopuminen hallitustenvälisiä konferenssia edeltävänä valmisteluvaiheena edellyttää sekin parlamentin hyväksyntää.

Perustuslakisopimus ei sinänsä tuo muutoksia parlamentin paikkalukuun tai paikkojen jakautumiseen. Molemmista säädetään jatkossa Euroopan parlamentin aloitteesta Eurooppa-neuvoston eurooppapäätöksellä eikä enää perussopimuksen tasolla. Sopimus asettaa kuitenkin parlamentin paikkojen enimmäismääräksi 750. Yhdellä jäsenvaltiolla voi olla vähintään 6 ja enintään 96 paikkaa. Nykyinen sopimus ei sisällä vastaavia jäsenvaltiokohtaisia vähimmäis- tai enimmäisrajoituksia. I-20 artiklan mukaisesti paikkajaon lähtökohtana säilyy nykyisinkin sovellettava alenevan suhteellisuuden periaate. Unionin laajentumisten myötä kaikkien paitsi aivan pienimpien jäsenvaltioiden suhteellinen osuus paikoista kuitenkin pienenee tulevaisuudessa. Tällä hetkellä parlamentissa on 732 paikkaa, joihin sisältyvät seuraavasta vaalikaudesta lukien myös tulevaisuudessa jäseniksi liittyvien Romanian ja Bulgarian parlamenttipaikat.

Euroopan parlamentin paikkajako säilyy vaalikauden 2004–2009 ajan nykyisen sopimuksen mukaisena. Eurooppa-neuvoston on määrä tehdä yksimielisesti Euroopan parlamentin aloitteesta ja sen hyväksynnän saatuaan päätös Euroopan parlamentin kokoonpanosta. Päätös tulisi tehdä hyvissä ajoin ennen vuoden 2009 Euroopan parlamentin vaaleja. Perustuslakisopimus ei sisällä määräyksiä siitä, missä tilanteissa paikkajaon muuttaminen tulisi jatkossa kysymykseen. Kyse olisi ennen muuta Euroopan unionin laajentumisen edellyttämästä paikkojen uudelleenjaosta, joka siis jatkossa voidaan toteuttaa

nykyistä yksinkertaisemmin, ilman hallitustenvälisen konferenssin koollekutsumista. Aloiteoikeus asiassa on Euroopan parlamentilla itsellään.

Perustuslakisopimuksesta ei seuraa muutoksia parlamentin jäsenten ohjesääntöä tai Euroopan tason poliittisia puolueita kosviin määräyksiin.

3.2.3.1.2. Eurooppa-neuvosto

Merkittävin perustuslakisopimuksen sisältämä unionin toimielinjärjestelmää koskeva muutos on EU:n jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehistä koostuvan Eurooppa-neuvoston aseman vahvistaminen. Perustuslakisopimukseen sisältyvää kokonaisratkaisua voidaan kuitenkin pitää kompromissina sekä Eurooppa-neuvostolle vahvempaa asemaa unionin työn ohjauksessa ja painopisteiden asettamisessa ajaneiden että toimielinten välistä tasapainoa ja yhteisömenetelmän ensisijaisuutta korostaneiden tahojen kesken.

Perustuslakisopimuksen mukaan Eurooppa-neuvosto saa muodollisesti unionin toimielimen aseman. Eurooppa-neuvosto valitsee itselleen pidempiaikaisen puheenjohtajan, eikä neuvostossa nykyisin sovellettavaa kiertävää puheenjohtajuusjärjestelmää siis jatkossa enää sovelleta Eurooppa-neuvostossa. Eurooppa-neuvosto saa myös eräitä uusia toimivaltuuksia oikeudellisesti sitovien eurooppapäätösten tekemiseen. Näistä merkittävimmät koskevat perustuslakisopimuksen yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä.

Toimielimenä Eurooppa-neuvostoa koskevat perustuslakisopimuksen mukaan samat esimerkiksi avoimuutta, asiakirjajulkisuutta ja demokraattista vuoropuhelua koskevat yleiset määräykset kuin muitakin unionin toimielimiä. Euroopan unionin tuomioistuimien valvoo Eurooppa-neuvoston säädösten lainmukaisuutta niiden säädösten osalta, joiden tarkoituksena on tuottaa oikeusvaikutuksia suhteessa kolmansiin osapuoliin. Tuomioistuimeen voi vedota myös, mikäli Eurooppa-neuvosto perustuslakisopimuksen vastaisesti laiminlyö ratkaisun tekemisen.

Institutionaalisesti merkittävin Eurooppa-neuvostoa koskeva uudistus on pidempiaikaisen, neuvoston puheenjohtajuusjärjestelmästä erillisen puheenjohtajan valitseminen. Perus-

tuslakisopimuksen mukaan Eurooppa-neuvosto valitsee itselleen määränemmistöllä puheenjohtajan 2,5 vuoden toimikaudeksi, joka voidaan uusia kerran. Määränemmistö Eurooppa-neuvostossa on tällöin 72 prosenttia jäsenvaltioista ja 65 prosenttia väkiluvusta, koska päätös ei perustu komission ehdotukseen. Ehdokasasettelusta ei ole erityisiä määräyksiä, mutta perustuslakisopimuksen I-22, I-27 ja I-28 artiklasta annetun julistuksen (n:o 3) mukaan komission puheenjohtajan, Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan ja unionin ulkoasiainministerin virkojen täytössä on otettava asianmukaisesti huomioon unionin maantieteellinen ja väestöllinen moninaisuus. Käytännössä tämä tarkoittanee esimerkiksi sitä, etteivät nämä saa olla samojen valtioiden kansalaisia. Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalla ei myöskään saa samanaikaisesti olla kansallista tointa. Hän voi kuitenkin periaatteessa olla esimerkiksi jonkin toisen unionin toimielimen palveluksessa.

Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa lukuun ottamatta puheenjohtajan tehtävät on perustuslakisopimuksessa rajattu koskemaan vain Eurooppa-neuvoston työskentelyä. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja johtaa puhetta Eurooppa-neuvoston kokouksissa ja huolehtii työn valmistelusta ja jatkuvuudesta yhteistyössä komission puheenjohtajan kanssa ja yleisten asian neuvoston työn pohjalta. Lisäksi hän toimii sillanrakentajana pyrkien edistämään yhteenkuuluvuutta ja yhteisymmärrystä Eurooppa-neuvoston jäsenten välillä. Puheenjohtaja myös raportoi Euroopan parlamentille Eurooppa-neuvoston kokousten tuloksista. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta perustuslakisopimuksessa on erikseen todettu, että Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja huolehtii asemaansa vastaavalla tasolla unionin ulkoisesta edustamisesta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla tämän kuitenkaan vaikuttamatta unionin ulkoasiainministerin toimivaltuuksiin.

Perustuslakisopimuksen I-21 artiklan mukaan Eurooppa-neuvostoon kuuluvat jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehet sekä Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja. Unionin ulkoasiainministeri ei ole Eurooppa-neuvoston jäsen, mutta osallistuu sen työskentelyyn. Eurooppa-neuvoston jäsentä voi tarvittaessa

avustaa ministeri ja komission puheenjohtaja komissaari, jos Eurooppa-neuvosto näin päättää. Eurooppa-neuvoston jäsenenä eivät siis enää automaattisesti toimisi jäsenvaltioiden ulkoasiainministerit, vaan sen kokoonpano voisi vaihdella esimerkiksi käsiteltävän aiheen mukaan.

Eurooppa-neuvosto kokoontuu perustuslakisopimuksen mukaan kerran neljännesvuodessa, mutta puheenjohtaja voi myös kutsua koolle ylimääräisen kokouksen, jos tilanne sitä vaatii. Eurooppa-neuvoston kotipaikka olisi jatkossakin Bryssel, vaikka Eurooppa-neuvostoa ei mainita perustuslakisopimukseen liitettyssä unionin toimielinten kotipaikkoja koskevassa pöytäkirjassa (n:o 6) unionin toimielinten ja tiettyjen elinten, laitosten ja yksikköjen kotipaikan sijainnista. Asiaa koskeva Nizzan sopimuksen päätösasiakirjaan liitetty julistus (n:o 22) Eurooppa-neuvoston kokouspaikasta säilyy oikeudellisesti sitovana seuraantoa ja oikeudellista jatkuvuutta koskevan perustuslakisopimuksen IV-438 artiklan mukaisesti.

Eurooppa-neuvoston keskeisimpänä tehtävänä säilyy unionin yleisten poliittisten linjojen määrittely. Perustuslakisopimuksen mukaan Eurooppa-neuvosto antaa unionille sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet ja määrittelee sen yleiset poliittiset suuntaviivat ja painopisteet. Eurooppa-neuvostolla ei ole lainsäädäntö- tai toimeenpanovaltaa, eikä sen siten tule puuttua neuvoston ja parlamentin lainsäädäntötyöhön. Eurooppa-neuvosto voi kuitenkin tarvittaessa keskustella lainsäädäntötyössä ilmenneistä erityisistä ongelmista. Eräissä sosiaaliturvan ja rikosoikeuden alaan liittyvissä kysymyksissä jäsenvaltiot voivat perustuslakisopimuksen erityismääräysten nojalla myös pyytää Eurooppa-neuvostoa käsittelemään lainsäädäntöehdotuksia, joiden ne katsovat vaikuttavan joko sosiaaliturvai- tai rikosoikeusjärjestelmänsä perusteisiin.

Eurooppa-neuvosto saa myös toimivaltuuksia tehdä eurooppapäätöksiä perustuslakisopimuksessa määrätyissä tapauksissa. Merkittävimpiä näistä ovat IV-444 ja IV-445 artiklassa tarkoitettut eurooppapäätökset, joilla perustuslakisopimusta voidaan muuttaa yksinkertaistetussa tarkistusmenettelyssä ilman konventin tai hallitustenvälisen konferenssin koolle kutsumista (yksinkertaistetusta

tarkistusmenettelystä tarkemmin luvussa 3.2.7). Eurooppa-neuvosto voi myös muuttaa eurooppapäätöksellä neuvoston päätöksentekomenettelyjä yksimielisyydestä määränemmistöpäätöksentekoon perustuslakisopimuksen erityismääräysten nojalla yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ja monivuotisten rahoituskehysten osalta, sekä tehdä unionin strategisia etuja ja tavoitteita koskevia eurooppapäätöksiä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja muilla unionin ulkoisen toiminnan aloilla. Nämä ovat uusia toimivaltuuksia. Lisäksi Eurooppa-neuvosto tekee perustuslakisopimuksen mukaan eurooppapäätöksiä myös Euroopan parlamentin ja komission kokoonpanosta sekä neuvoston kokoonpanoista. Nämä päätökset kuuluvat nykyisen sopimuksen mukaan neuvostolle.

Jollei perustuslakisopimuksessa toisin määrätä, tekee Eurooppa-neuvosto päätöksensä nykyiseen tapaan jäsentensä yhteisymmärryksessä eli konsensuksella. Tämä koskee lähinnä unionin yleisten poliittisten suuntaviivojen ja painopisteiden määrittelyä Eurooppa-neuvoston hyväksymien päätelmien kautta. Tehdessään eurooppapäätöksiä Eurooppa-neuvosto käyttää kussakin perustuslakisopimuksen määräyksessä määriteltyä päätöksentekomenettelyä, eli tekee päätöksensä joko yksimielisesti, määränemmistöllä tai yksinkertaisella enemmistöllä. Silloin kun Eurooppa-neuvosto tekee päätöksensä määränemmistöllä, koskevat sitä samat säännöt kuin neuvostoa (määränemmistöpäätöksentekomenettelystä lähemmin luvussa 3.2.3.1.4). Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja eivät osallistu Eurooppa-neuvoston äänestyksiin. Menettelytapakysymyksistä Eurooppa-neuvosto päättää perustuslakisopimuksen mukaan yksinkertaisella enemmistöllä.

3.2.3.1.3. Ministerineuvosto

Ministerineuvoston osalta perustuslakisopimuksella tehtävät keskeisimmät muutokset koskevat puheenjohtajuusjärjestelmää. Lisäksi perustuslakisopimuksella muutetaan määräyksiä neuvoston kokoonpanoista ja istuntojen julkisuudesta.

Perustuslakisopimuksen mukaan jäsenvaltiot vastaavat jatkossakin pääsääntöisesti

neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajuudesta. Jäsenvaltioiden edustajat toimivat ulkoasiainneuvostoa lukuun ottamatta neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajina tasaisen vuorottelun järjestelmän mukaisesti. Ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana toimii unionin ulkoasiainministeri.

Perustuslakisopimuksella ei määrätä uuden puheenjohtajuusjärjestelmän yksityiskohdista, eikä se sisällä EY-sopimukseen sisältyvää mainintaa kuuden kuukauden puheenjohtajuuskausista. Sen sijaan Eurooppa-neuvosto säätää järjestelmän edellytyksistä eurooppapäätöksellä, jonka se hyväksyy määränemmistöllä. HVK:n päätösasiakirjaan liitettyyn puheenjohtajuuden hoitamista koskevaan julistukseen (n:o 4) on sisällytetty ehdotus Eurooppa-neuvoston eurooppapäätökseksi, joka on määrä hyväksyä perustuslakisopimuksen voimaantulopäivänä.

Eurooppapäätösehdotuksen mukaan kolmen jäsenvaltion ryhmät hoitavat 18 kuukauden ajan neuvoston puheenjohtajuutta ulkoasiainneuvostoa lukuun ottamatta. Ryhmät muodostetaan tasaisen vuorottelun perusteella. Kukin ryhmän jäsen toimii vuorollaan kuuden kuukauden ajan neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajana. Muut ryhmän jäsenet avustavat puheenjohtajaa tämän kaikissa tehtävissä yhteisen ohjelman mukaisesti. Käytännössä järjestelmä ei siis ulkosuhdeneuvostoa lukuun ottamatta merkittävästi muutu nykyisistä kuuden kuukauden puheenjohtajuuskausista, vaikka kyseessä onkin eräänlainen ryhmäpuheenjohtajuusmalli. Joustavuutta järjestelmään tuo kuitenkin määräys, jonka mukaan ryhmän jäsenet voivat sopia keskenään vaihtoehtoisista järjestelyistä. Tämä mahdollistaa neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajuuksien jakamisenryhmän kesken pääsäännöstä poikkeavalla tavalla.

Puheenjohtajuuden hoitamista koskevan julistuksen mukaan neuvosto säätää edellä kuvatuun Eurooppa-neuvoston päätöksen pohjalta järjestelmän soveltamistoimenpiteistä eurooppalailla, jolle tulisi antaa poliittinen hyväksyntä jo kuusi kuukautta perustuslakisopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Jäsenmaat saavuttivat kyseisestä ehdotuksesta neuvoston eurooppapäätökseksi poliittisen yhteisymmärryksen yleisten asiain ja ul-

kosuhteiden neuvoston kokouksessa 13 joulukuuta 2004. Se vastaa sisällöltään pitkälti edellä kuvattua Eurooppa-neuvoston eurooppapäättöstä, ja sen liitteenä on luettelo kolmen jäsenmaan ryhmistä koostuvista puheenjohtajuustiimeistä vuosille 2007–2020.

Neuvoston kokoonpanojen osalta perustuslakisopimuksella eriytetään yleisten asioiden neuvosto ja ulkoasiainneuvosto toisistaan. Yleisten asioiden neuvoston tehtävänä on neuvoston eri kokoonpanojen työskentelyn johdonmukaisuudesta huolehtiminen, Eurooppa-neuvoston kokousten valmistelu ja niistä aiheutuvien jatkotoimien toteutus. Ulkoasiainneuvosto muotoilee unionin ulkoista toimintaa Eurooppa-neuvoston määrittelemien strategisten suuntaviivojen mukaisesti ja huolehtii toiminnan johdonmukaisuudesta. Eurooppa-neuvosto tekee määräenemmistöllä eurooppapäättöksen, jolla vahvistetaan luettelo muista kokoonpanoista. Nykyisissä sopimusmääräyksissä ei yksittäisiä neuvoston kokoonpanoja ole mainittu lainkaan. Neuvoston kokoonpanosta päättää nykymenttelyn mukaan yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvosto.

Perustuslakisopimuksella lisätään neuvoston toiminnan avoimuutta. Sopimuksen I-24 artiklan 6 kohdan mukaan neuvoston istunnot ovat julkisia aina silloin, kun se käsittelee lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävää säädöstä tai äänestää siitä. Tätä varten neuvoston istunnot jaetaan kahteen osaan, joista toisessa käsitellään lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä ja toisessa käsitellään muut kuin lainsäädäntöasiat. Nykyisessä EY-sopimuksessa määrätään vain siitä, että neuvoston toimiessa lainsäätäjänä äänestystulos, äänestyselitykset ja pöytäkirjaan merkityt lausumat ovat julkisia. Muilta osin neuvoston toiminnan avoimuudesta on säädetty tarkemmin sen työjärjestyksessä. Avoimuutta koskevia perustuslakisopimuksen määräyksiä on käsitelty lähemmin jaksossa 3.2.1.6.

3.2.3.1.4. Määräenemmistön määritelmä ministerineuvostossa ja Eurooppa-neuvostossa

Perustuslakisopimuksessa nykyinen jäsenvaltioiden painotettuihin ääniin perustuva

neuvoston määräenemmistöpäätöksenteon järjestelmä korvataan niin sanottuun kaksoisenemmistöön perustuvalla järjestelmällä. Uudistuksen tarkoituksena on sekä tehostaa että yksinkertaistaa neuvoston päätöksentekoa. Samaa järjestelmää sovelletaan myös Eurooppa-neuvoston tehdessä päätöksiä määräenemmistöllä. Kaksoisenemmistöjärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön 1 päivänä marraskuuta 2009 eli samaan aikaan kun komission seuraava toimikausi alkaa.

Uuden kaksoisenemmistöjärjestelmän mukaan määräenemmistön syntyminen edellyttää neuvostossa (ja Eurooppa-neuvostossa) vähintään 55 prosenttia jäsenvaltioista ja vähintään 65 prosenttia unionin yhteenlasketusta väestöstä. Päätöksen estämiseen tarvitaan aina kuitenkin vähintään neljä jäsenvaltiota. Lisäksi edellytetään, että 55 prosenttiin jäsenvaltioista on kuuluttava vähintään viisi-toista jäsenvaltiota. Käytännössä tällä kriteerillä ei ole merkitystä, sillä unioni laajentuu nykyisestä ennen järjestelmän käyttöönottoa ja 27 jäsenvaltion tai sitä suuremmassa unionissa 55 prosenttia on aina vähintään 15 jäsenvaltiota. Nykyisin jokaisella jäsenvaltiolla on neuvostossa käytössään lähtökohtaisesti niin sanotun alenevan suhteellisuuden periaatteen nojalla määritelty äänimäärä. Neuvoston tehdessä määräenemmistöpäätöksiä, määräenemmistöön vaaditaan vähintään noin 72 prosenttia jäsenvaltioiden painotetuista äänistä. Päätöksentekoon vaaditaan aina myös jäsenvaltioiden enemmistö. Lisäksi jäsenvaltio voi pyytää tarkistamaan, että maat, jotka määräenemmistön muodostavat, edustavat vähintään 62 prosenttia unionin kokonaisväestöstä.

Edellä selostetun pääsäännön mukainen kaksoisenemmistöjärjestelmä soveltuu silloin, kun neuvosto tai Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa komission tai unionin ulkoasianministerin ehdotuksesta. Mikäli neuvoston tai Eurooppa-neuvoston ratkaisun pohjana on jokin muu aloite, vaaditaan määräenemmistöön vähintään 72 prosenttia jäsenmaista ja 65 prosenttia väestöstä. Tämä vastaa nykyistä SEY 205 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan määräystä, jonka mukaan silloin kun päätöstä ei tehdä komission ehdotuksesta, vaaditaan äänten määräenemmistön lisäksi kaksi kolmasosaa jäsenmaista (66,6

prosenttia). Uusi määräys nostaa hieman päätöksen edellyttämää jäsenmaiden määrää näissä tilanteissa.

Lisäksi HVK:n päätösasiakirjaan on liitetty julistus (n:o 5) I-25 artiklasta, johon sisältyy sopimuksen voimaantulopäivänä hyväksyttävä ehdotus neuvoston eurooppapäätökseksi määräenemmistöpäätöksenteon soveltamista. Ehdotuksen mukaan neuvoston tulisi keskustella ja pyrkiä löytämään laajempi yhteisymmärrys määräenemmistöllä hyväksyttävää säädöksestä, mikäli kolme neljäsosaa päätösten estämiseen tarvittavasta väestöstä (26,25 prosenttia) tai jäsenmaiden määrästä (33,7 prosenttia) vastustaisi päätöstä. Neuvoston tulisi tehdä voitavansa päästökseen tyydyttävään ratkaisuun kohtuullisessa ajassa ja tuottamatta haittaa unionin oikeudessa asetettujen määräaikojen soveltamiselle. Ehdotuksen merkitys on lähinnä poliittinen, eikä sen nojalla voida estää päätöksen syntymistä. Päätös olisi voimassa vähintään vuoteen 2014. Sen jälkeen neuvosto voisi kumota sen eurooppapäätöksellä. Päätösehdotus vastaa pitkälti ennen Suomen, Itävallan ja Ruotsin unioniin liittymistä vuonna 1994 tehtyä niin sanottua Ioanninan kompromissia, joka velvoitti vastaavasti määräenemmistöä laajemman yhteisymmärryksen etsimiseen neuvoston päätöksenteossa.

Uusi määräenemmistöpäätöksenteon järjestelmä lisäisi jonkin verran neljän suurimman jäsenvaltion painoarvoa päätöksenteossa, sillä jäsenvaltion väkiluku heijastuisi suoraan 65 prosentin väestökriteerin kautta äänivaltaan. Lisäksi suuremmat jäsenvaltiot hyötyisivät siitä, että väestökriteeri on jäsenvaltiokriteeriä korkeampi. Suurten vaikutusvalta kasvaisi lähinnä päätösten estämisen helpotumisen kautta. Kolmella suurella jäsenvaltiolla olisi yhteensä yli 35 prosenttia unionin väestöstä eli niiden vastustaessa päätöksen tekemistä muut eivät saa esityksen taakse vaadittavaa 65 prosenttia. Toisaalta lisäedellytys, jonka mukaan päätösten estämiseen tarvitaan aina vähintään neljä jäsenvaltiota, tasapainottaisi järjestelmää pienempien maiden hyväksi. Kriteeri voi käytännössä merkitä sitä, että päätös voitaisiin tehdä, vaikka huomattavasti allekin 65 prosenttia unionin väestöstä edustavista jäsenvaltioista olisivat sen takana, jos kaikki kolme vastaan äänes-

tävää jäsenvaltiota kuuluisivat unionin suurimpiin jäsenvaltioihin.

Suomen ja muiden samankokoisten jäsenmaiden vaikutusvalta pysyisi uudessa järjestelmässä pitkälti ennallaan. Suurimpien maiden lisäksi myös kuusi pienintä jäsenvaltiota lisäisivät vaikutusvaltaansa. Tämä johtuu siitä, että nykyisin päätösten estämiseen tarvitaan jäsenmaiden enemmistö ja uudessa järjestelmässä 45 prosenttia. Pienimmille maille päätökseen vaadittava jäsenmaiden määrä on ratkaiseva tekijä niiden painoarvon kannalta. Painoarvoaan menettäisivät eniten puolestaan keskikokoiset jäsenvaltiot, ja erityisesti Espanja ja Puola, joiden osalta Nizzan sopimukseen sisältyvä ratkaisu on erityisen suosiollinen.

Järjestelmän etuna nykyiseen verrattuna olisi se, että painotettujen äänten poistuminen tehostaisi päätöksentekoa. Nykyisin vain 2 prosenttia kaikista mahdollisista maaryhmittymistä kykenee täyttämään päätöksenteon edellytyksenä olevan määräenemmistövaatimuksen. Uudessa järjestelmässä määräenemmistöön riittävien jäsenvaltioryhmien määrä nousisi noin viisinkertaiseksi, eli noin joka kymmenes kaikista mahdollisista maaryhmittymistä muodostaisi määräenemmistön. Määräenemmistöpäätöksenteko on vaikeutunut jokaisen laajentumisen yhteydessä ja kaksoisenemmistöjärjestelmällä pyrittiin vastaamaan tähän ongelmaan. Painotettujen äänten poistuminen ja siirtyminen kaksoisenemmistöjärjestelmään merkitsisi päätöksenteon helpottumista erityisesti siksi, että keskisuurten maiden mahdollisuudet päätösten estämiseen heikentyisivät. Tehokkuuden kannalta ongelmallista taas olisi se, että suurimpien maiden mahdollisuudet päätösten estämiseen kasvavat.

Uusi järjestelmä olisi selkeämpi kuin nykyinen, joka perustuu sekä painotettujen äänten enemmistöön että jäsenmaiden määrää (enemmistö) ja väestömäärää (62 prosenttia) koskeviin kriteereihin.

3.2.3.1.5. Euroopan komissio

Komission perustehtävät on perustuslakisopimuksessa säilytetty nykyisellään. Sopimuksen I-26 artiklan mukaisesti komissiolla on keskeinen asema sekä unionin yleisen

edun että perustuslakisopimuksen ja sen nojalla hyväksytyjen toimenpiteiden toteuttamisen valvojana. Komissio myös valvoo unionioikeuden soveltamista Euroopan unionin tuomioistuimen valvonnassa sekä hoitaa erilaisia yhteensovitus-, täytäntöönpano- ja hallinnointitehtäviä perustuslakisopimuksessa määrättyjen edellytysten mukaisesti.

Perustuslakisopimus sisältää kuitenkin joiakin sellaisia määräyksiä, joiden nojalla komission aseman ja toimintaedellytysten voidaan katsoa jonkin verran vahvistuvan. Komission asema unionin yksinomaisten lainsäädäntöaloitteiden antajana vahvistuu pilari- jaon purkamisen myötä. Poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön osalta rinnakkainen aloiteoikeus on perustuslakisopimuksen mukaan myös yhtä neljäsosaa jäsenvaltiosta edustavalla ryhmällä. Myös komission asema unionin lainsäädäntötoiminnan ohjauksessa vahvistuu sen myötä, että unionin yksi- ja monivuotiset toimintaohjelmat hyväksytään perustuslakisopimuksen mukaan sen aloitteesta. Komissio saa lisäksi vahvemman roolin talouspolitiikan koordinaatiossa. Jos komissio katsoo, että jäsenvaltiossa on tai siellä voi ilmetä liiallinen alijäämä, voi komissio jatkossa itsenäisesti antaa asiasta lausunnon suoraan kyseiselle jäsenvaltiolle.

Ulkosuhteiden osalta perustuslakisopimukseen on nimenomaisesti kirjattu, että yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja eräitä muita perustuslaissa määriteltyjä tapauksia lukuun ottamatta komissio huolehtii unionin ulkoisesta edustuksesta. Määräyksen taustalla on komission aseman varmistaminen unionin ulkoisen edustuksen osalta suhteessa Eurooppa-neuvoston pidempiaikaiseen puheenjohtajaan ja unionin ulkoasiainministeriin sekä Euroopan ulkosuhdehallintoon. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja edustaa unionia omalla tasollaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla, ja tämän vaikutukset komission ja erityisesti sen puheenjohtajan asemaan ovat nähtävissä vasta myöhemmin. Unionin ulkoasiainministerin tehtävässä yhdistyvät ulkosuhteista nykyisin vastaavan komission jäsenen sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtävät. Ulkoasiainministerin päätehtävänä on osaltaan turvata unionin ulkoisen toiminnan johdonmukaisuus, mutta tehtävän perustami-

sella ei muuteta toimielinten välistä tehtäväjakoja. Komissiossa unionin ulkoasiainministeri vastaa ulkosuhteiden alaan kuuluvista tehtävistä sekä unionin ulkoisen toiminnan muiden näkökohtien yhteensovittamisesta. Ulkoasiainministerin asemaa käsitellään tarkemmin luvussa 3.2.3.1.6.

Komission kokoonpanosta muodostui hallitustenvälisessä konferenssissa keskeinen neuvottelukysymys. Perustuslakisopimukseen sisällytetty ratkaisu pyrkii huomioimaan sekä jäsenvaltioiden tasapuolisen edustuksen turvaamiseen että komission työskentelyn tehokkuuden parantamiseen. Komission jäsenten tasavertaisuus ja päätöksenteon kollegiaalisuus ovat myös perustuslakisopimuksen mukaan sen työn keskeinen perusta. Komissiossa on yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta aina ensimmäisen perustuslakisopimuksen nojalla nimitetyn komission toimikauden loppuun asti, eli vuoteen 2014 saakka. Tämän jälkeen komission jäsenen lukumäärää supistettaisiin niin, että siinä on kerralla yksi kansalainen 2/3 jäsenvaltioista 1/3 ollessa ulkopuolella. Perustuslakisopimus antaa kuitenkin mahdollisuuden Eurooppa-neuvostolle yksimielisellä päätöksellä muuttaa komission kokoonpanoa koskevaa ratkaisua ilman hallitustenvälistä konferenssia.

Eurooppa-neuvosto hyväksyisi yksimielisellä eurooppapäätöksellä säännöt, joiden mukaisesti komission supistaminen toteutettaisiin. Perustuslakisopimuksessa kuitenkin määrätään, että komission jäsenyyden on perustuttava Nizzan sopimukseen sisältyneeseen tasapuoliseen kiertoon, jossa jäsenvaltioita kohdellaan ehdottoman tasa-arvoisesti päätettäessä siitä, missä järjestyksessä ja kuinka kauan niiden kansalaiset toimivat komission jäseninä. Ero kahden eri jäsenvaltion kansalaisten toimikausien kokonaismäärien välillä ei saa koskaan olla suurempi kuin yksi.

Perustuslakisopimukseen sisältyy uutena määräys, jonka mukaan edellä kuvatun tasaisen vuorottelun sallimissa rajoissa komissio pyrittäisiin aina muodostamaan siten, että sen kokoonpano ilmentäisi unionin jäsenvaltioiden väestöllistä ja maantieteellistä kirjoa. Hallitustenvälisen konferenssin päätöskirjaan liitettyssä julistuksessa (n:o 6) I-26 artiklasta painotetaan lisäksi, että silloin kun

komissiossa ei enää ole kansalaisia kaikista jäsenvaltioista, tulee sen kiinnittää erityistä huomiota avoimeen toimintaan suhteessa kaikkiin jäsenvaltioihin, myös niihin, joiden kansalaista ei ole komission jäsenenä, sekä pitää tiivistä yhteyttä ja huomioida täysimääräisesti näiden poliittiset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset olosuhteet.

Pöytäkirjassa (n:o 34) unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä määrätään, että perustuslakisopimuksen voimaantulopäivänä virassa olevat komission jäsenet pysyvät virassaan toimikautensa loppuun asti. Se komission jäsen, jolla on sama kansalaisuus kuin unionin ulkoasiainministerillä, joutuu kuitenkin eroamaan, kun unionin ulkoasiainministeri nimitetään.

Komission puheenjohtajan valinnan suorittaa Euroopan parlamentti, joka äänestää Eurooppa-neuvoston määräenemmistöllä nimeämästä ehdokkaasta jäsentensä yksinkertaisella enemmistöllä. Muutosta merkitsee se, että Eurooppa-neuvoston tulee ehdokasta nimitessään ottaa huomioon Euroopan parlamentin vaalien tulos. Lisäksi komission puheenjohtajan, Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan ja unionin ulkoasiainministerin virkojen täytössä on otettava asianmukaisesti huomioon unionin maantieteellinen ja väestöllinen moninaisuus. Jos ehdokas ei saa parlamentin enemmistön kannatusta, on Eurooppa-neuvoston esitettävä uusi ehdokas yhden kuukauden kuluessa. Määräenemmistö Eurooppa-neuvostossa on 72 prosenttia jäsenvaltioista ja 65 prosenttia väkiluvusta, koska päätös ei perustu komission ehdotukseen. Sinänsä menettely ei merkitsisi kovin suurta muutosta nykykäytäntöön, jossa parlamentti jo äänestää komission puheenjohtajaehdokkaan hyväksyttävyydestä, mutta uudistusta on erityisesti Euroopan parlamentissa pidetty periaatteellisista syistä tärkeänä.

Perustuslakisopimuksella myös täydennetään Nizzan sopimuksen määräyksiä komission puheenjohtajan aseman vahvistamisesta komission sisäisessä työskentelyssä. Komission puheenjohtajan asemaa vahvistetaan antamalla hänelle valta nimittää itsenäisesti komissiolle varapuheenjohtajia sekä pyytää yksittäistä komission jäsentä, mukaan lukien unionin ulkoasiainministeriä, eroamaan. Nykyisen sopimuksen puitteissa nämä toimet

edellyttävät kollegion hyväksyntää.

Perustuslakisopimus ei tuo muutoksia komission jäsenten asemaan tai tehtäviin lukuun ottamatta unionin ulkoasiainministerin nimittämisestä johtuvia seikkoja. Myös komission jäsenten valintamenettely säilyy ennallaan, kuitenkin niin täsmennettynä, että komission nimittää Eurooppa-neuvosto Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Aiemmin nimityksen on tehnyt neuvosto. Konventin esitystä, jonka mukaan kukin jäsenvaltio olisi esittänyt kolmea ehdokasta komissaariksi, näiden joukossa kummankin sukupuolen edustajia, ei hyväksytty hallitustenvälisessä konferenssissa.

3.2.3.1.6. Unionin ulkoasiainministeri

Yksi keskeisistä kysymyksistä perustuslakisopimuksen valmistelussa oli unionin ulkoisen edustuksen uudelleenjärjestäminen ulkoisen toiminnan tehostamiseksi ja unionin vaikutusvallan ja näkyvyyden parantamiseksi. Perustuslakisopimus sisältää määräykset unionin ulkoasiainministerin tehtävän sekä ulkoasiainministerin alaisuudessa toimivan Euroopan ulkosuhdehallinnon perustamisesta. Nykyistä järjestelyä, jossa ulkoisen edustautumisen tehtäviä hoitavat neuvoston puheenjohtajana kulloinkin toimiva jäsenvaltio, komission puheenjohtaja ja jäsenet, sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, pidetään yleisesti hajanaisena ja vaikeaselkoisena.

Unionin ulkoasiainministerin päätehtävänä on perustuslakisopimuksen mukaan osaltaan turvata unionin ulkoisen toiminnan johdonmukaisuus ja yhtenäisyys. Yhtäältä unionin ulkoasiainministeri johtaa ja toteuttaa unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa Euroopan ulkosuhdehallinnon avustamana. Toisaalta hän on yksi komission varapuheenjohtajista ja vastaa komissiossa unionin ulkosuhteista. Unionin ulkoasiainministerin tehtävässä yhdistyvät näin ulkosuhteista nykyisin vastaavan komission jäsenen ja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtävät.

Unionin ulkoasiainministeri valmisteleo unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan kuuluvat asiat, ja hänellä on tähän liittyen itsenäinen komissiosta riippumaton

aloiteoikeus. Hän toimii myös näistä kysymyksistä päättävän ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana. Unionin ulkoasiainministeri toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa neuvoston valtuuttamana ja edustaa unionia kyseisen politiikan alaan kuuluvissa asioissa.

Komissiossa unionin ulkoasiainministeri vastaa komissiolle ulkosuhteiden alalla kuuluvista tehtävistä ja unionin ulkoisen toiminnan eri näkökohtien yhteensovittamisesta. Hän on yhtenä komission varapuheenjohtajista komission täysivaltainen jäsen. Unionin ulkoasiainministerin vahva kytkeminen komissioon turvaa komission asemaa unionin ulkosuhteissa. Samalla tällä pyritään siihen, että unionin ulkoasiainministerin tehtävän perustaminen ei merkittävästi vaikuta toimielinten väliseen tasapainoon.

Unionin ulkoasiainministerin tehtävän kytkeminen sekä neuvostoon että komissioon voi tehdä tehtävän käytännön hoitamisen haasteelliseksi. Voidaan kuitenkin katsoa, että järjestely samalla takaa unionin ulkoasiainministerin poliittisen painoarvon unionin ulkoisena edustajana.

Eurooppa-neuvosto nimittää unionin ulkoasiainministerin määränemmistöllä yhteisymmärryksessä komission puheenjohtajan kanssa ja se voi erottaa hänet samaa menettelyä noudattaen. Valtion- tai hallitusten päämiehet sopivat kesäkuussa 2004, että yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimiva Javier Solana nimitetään unionin ulkoasiainministeriksi perustuslakisopimuksen voimaantulopäivänä.

Perustuslakisopimuksen mukaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikka koskevissa asioissa unionin ulkoisesta edustuksesta huolehtii omalla tasollaan myös Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja. Tämä ei kuitenkaan perustuslakisopimuksen nimenomaisen määräyksen mukaan saa rajoittaa unionin ulkoasiainministerin toimivaltaa.

Perustuslakisopimus ennakoii unionille omaa edustustoverkosta kolmansissa maissa ja kansainvälisissä järjestöissä. Unionin edustustot toimisivat unionin ulkoasiainministerin alaisuudessa ja läheisessä yhteistyössä jäsenvaltioiden diplomaattisten edustustojen ja konsuliedustustojen kanssa.

Unionin ulkoasiainministeriä avustaa pe-

rustuslakisopimuksen mukaan Euroopan ulkosuhdehallinto, jonka perustamisella pyritään myös tehostamaan unionin ulkoista toimintaa ja lisäämään ulkoisen toiminnan yhdenmukaisuutta. Ulkosuhdehallinnon tehtävänä on valmistella unionin ulkoasiainministerin toimia ja avustaa hänen tehtäviensä hoidossa. On todennäköistä, että etenkin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ulkosuhdehallinnolla tulee olemaan merkittäviä tehtäviä. Ulkosuhdehallinto toimii yhteistyössä jäsenvaltioiden ulkoasiainhallintojen kanssa, ja se koostuu neuvoston pääsihteeristön ja komission toimivaltaisten yksiköiden virkamiehistä sekä jäsenvaltioiden lähettämästä ulkoasiainhallinnon henkilöstöstä. Ulkosuhdehallinnon organisaatio ja toiminta on määrä vahvistaa muodollisesti sopimuksen voimaantulon jälkeen tehtävällä neuvoston eurooppapäätöksellä. Kyse ei kuitenkaan ole uuden unionin toimielimen luomisesta, vaan olemassa olevien resurssien uudelleenorganisoimisesta.

Hallitustenvälisen konferenssin hyväksymässä julistuksessa (n:o 24) todetaan, että ulkosuhdehallinnon perustamista koskevat valmistelut olisi aloitettava heti, kun perustuslakisopimus on allekirjoitettu. Ulkosuhdehallinto voi kuitenkin aloittaa toimintansa vasta perustuslakisopimuksen tultua voimaan. Valmistelut käynnistettiinkin sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen.

3.2.3.1.7. Euroopan unionin tuomioistuin

Unionin tuomioistuinjärjestelmän pääpiirteet sekä sen organisaation että toiminnan osalta säilyvät perustuslakisopimuksessa ennallaan. Sopimus sisältää kuitenkin joitakin merkittäviä uudistuksia tuomioistuinjärjestelmään. Määräykset tuomioistuimesta ovat perustuslakisopimuksen I-29 artiklassa sekä III osan IV osaston I luvun 1 jakson 5 alajakossosa.

Perustuslakisopimuksessa tuomioistuimesta toimielimenä käytetään nimitystä Euroopan unionin tuomioistuin (EU-tuomioistuin). Siihen kuuluvat unionin tuomioistuin, unionin yleinen tuomioistuin ja erityistuomioistuimia. Unionin tuomioistuin vastaa nykyistä Euroopan yhteisöjen tuomioistuinta, joka on nykyisin myös koko toimielimen nimi. Unio-

nin yleinen tuomioistuin puolestaan vastaa nykyistä Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta.

Tuomarien ja julkisasiamiesten valintamennettelyyn lisätään uusi välivaihe. Perustuslakisopimuksella perustetaan komitea, joka antaa lausunnon siitä, ovatko jäsenvaltioiden asettamien tuomari- ja julkisasiamiesehdokaiden ansiot riittävät tehtävien hoitamista ajatellen.

Myös erityistuomioistuinten perustamista koskevaa menettelyä muutetaan. Nykyisin erityistuomioistuin voidaan perustaa neuvoston yksimielisellä päätöksellä, mutta perustuslakisopimuksen mukaan tämä tapahtuu eurooppalailla.

Jäsenvaltioille osoitettujen jäsenyysselvotteiden laiminlyöntiä koskevaa valvonta- ja seuraamusjärjestelmää tehostetaan. Perustuslakisopimuksessa rikkomustuomioiden noudattamatta jättämistä koskevaan menettelyyn ei sisälly niin sanotun perustellun lausunnon vaihetta. Näin ollen jos komissio katsoo, että jäsenvaltio ei ole toteuttanut sille osoitetun, jäsenyysselvotteiden rikkomista koskevan tuomion täytäntöönpanon edellyttämiä toimia, komissio voi saattaa asian kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon määräämistä varten tuomioistuimen käsiteltäväksi varattuun kyseiselle valtiolle tilaisuuden esittä huomautuksensa. Jos kyse on jäsenvaltion viivästyksestä eurooppapuitelain täytäntöönpanossa, komissio voi jo täytäntöönpanon viivästyminen koskevassa kanteessa pyytää tuomioistuinta määräämään jäsenvaltiolle kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon.

Perustuslakisopimuksessa laajennetaan kanneoikeutta eri tavoin. Kumoamis- ja laiminlyöntikanteen voi tietyissä tapauksissa nostaa myös unionin elimiä ja laitoksia vastaan, mikä ei nykyisin ole mahdollista. Kumoamiskanteen kohteena voi olla myös Eurooppa-neuvoston eurooppapäätös ja laiminlyöntikanteen kohteena tilanne, jossa Eurooppa-neuvosto on laiminlyönyt ratkaisun tekemisen. Lisäksi luonnollisen henkilön ja oikeushenkilön kanneoikeutta laajennetaan. Tällä hetkellä yksityisen kanneoikeuden edellytyksenä on, että kyse on hänelle osoitetusta päätöksestä sekä muustakin säädöksestä, joka koskee häntä suoraan ja erikseen. Perustuslakisopimuksen mukaan henkilö voi

nostaa näiden lisäksi kanteen myös sääntelytoimesta, joka koskee häntä suoraan ja joka ei edellytä täytäntöönpanotoimenpiteitä.

Tuomioistuimen toimivaltaa koskeva yleinen järjestelmä laajenee perustuslakisopimuksen myötä koskemaan kaikkea unionissa toteutettavaa oikeus- ja sisäasioiden yhteistyötä. Ainoan poikkeuksen tältä osin muodostaa määräys, jonka mukaan tuomioistuimella ei perustuslakisopimuksen poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevien määräysten perusteella ole toimivaltaa tutkia jäsenvaltion poliisiviranomaisen tai muiden lainvalvontaviranomaisten toteuttamien toimien pätevyyttä tai oikeasuhteisuutta taikka antaa ratkaisua niiden velvollisuuksien suorittamisesta, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi. Vastava määräys on nykyisin EU-sopimuksen poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevassa osastossa, jonka muut erityiset tuomioistuimen toimivaltaa koskevat määräykset poistuvat perustuslakisopimuksen myötä. EY-sopimukseen sisältyvien oikeus- ja sisäasioiden osalta kaikki nykyiset erityiset menettelyt poistuvat, ja yleinen järjestelmä tulee niiden osalta sovellettavaksi kaikilta osin.

Sen sijaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat perustuslakisopimuksen määräykset eivät pääsäännön mukaan kuulu tuomioistuimen toimivaltaan. Tuomioistuimella on kuitenkin toimivalta ratkaista yksityisen kanneoikeutta koskevien yleisten edellytysten mukaisesti vireille pannut kanteet, jotka koskevat luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle osoitetun, neuvoston yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien perustuslakisopimuksen määräysten nojalla tekemän, rajoittavia toimenpiteitä sisältävän eurooppapäätöksen laillisuuden tutkimista.

Ennakkoratkaisupyynnöiden osalta muutosta merkitsee määräys, jonka mukaan Euroopan unionin tuomioistuimen on tehtävä ratkaisunsa mahdollisimman pian, jos ennakkoratkaisupyynnö on esitetty kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, joka koskee pidätettyä henkilöä.

Perustuslakisopimuksessa määrätään erityisestä menettelystä niiden säädösten laillisuu-

den toteamiseksi, joita Eurooppa-neuvosto ja neuvosto antavat sopimuksen I-59 artiklassa tarkoitettussa, jäsenvaltion tiettyjen jäsenyys-oikeuksien pidättämiseen mahdollisesti johtavassa menettelyssä. Kyseisten säädösten laillisuuden tuomioistuimien voi tutkia ainoastaan toteamuksen kohteena olevan jäsenvaltion pyynnöstä ja yksinomaan I-59 artiklaan sisältyvien menettelyä koskevien sääntöjen noudattamisen osalta. Asia käsitellään erityisesti, nopeutetussa menettelyssä. Nykyisissä perussopimuksissa ei ole määräyksiä tuomioistuimen toimivallasta tällaisessa tilanteessa.

3.2.3.1.8. Unionin muut toimielimet ja neuvoo-antavat elimet

Perustuslakisopimuksen I-30—I-32 artikla sisältää määräykset unionin muista toimielimistä ja neuvoo-antavista elimistä. Muita toimielimiä ovat Euroopan keskuspankki ja tilintarkastustuomioistuimien. Neuvoo-antavia elimiä ovat alueiden komitea sekä talous- ja sosiaalikomitea.

Euroopan keskuspankin asemaa, perustehäviä tai päätöksentekoa ei perustuslakisopimuksen I-30 artiklassa esitetä muutettavaksi nykyisestä. Pankin toimintaan liittyvä merkittävä uudistus on kuitenkin se, että neuvosto nimittää pankin johtokunnan jäsenet määränemmistöllä, ei enää yksimielisesti. Tämän nähtiin vastaavan paremmin unionissa vallitsevaa käytäntöä, jossa päätökset keskeisistä henkilönimityksistä tehdään määränemmistöllä.

Lisäksi Euroopan keskuspankki on oikeudellisesti määriteltä unionin toimielimeksi, ja sitä koskevat siis vastaisuudessa samat yleiset säännöt kuin muitakin unionin toimielimiä.

Perustuslakisopimus ei tuo muutoksia tilintarkastustuomioistuimen asemaan tai tehtäviin. Sopimuksen I-31 artiklan kirjoitusasua tarkennettiin kuitenkin hallitustenvälisessä konferenssissa niin, että siinä yksiselitteisesti todetaan tilintarkastustuomioistuimen olevan toimielin.

Myös alueiden komiteaa ja talous- ja sosiaalikomiteaa koskevat määräykset on sisällytetty perustuslakisopimukseen lähes nykyisen kaltaisina. Niiden tehtäviin tai kokoonpanoon ei tehdä muutoksia. Muutosta merkitsevät

kuitenkin alueiden komitealle myönnetty oikeus nostaa III-365 artiklan mukaisesti kanne unionin tuomioistuimessa oikeuksiensa turvaamiseksi sekä oikeus saattaa toissijaisuusperiaatteen noudattamista koskeva kysymys tuomioistuimen ratkaistavaksi silloin, kun on kyse säädöksestä, jonka hyväksyminen edellyttää alueiden komitean kuulemistä.

3.2.3.1.9. Toimielimiin liittyvät siirtymämääräykset

Perustuslakisopimuksen toimielimiä koskeviin määräyksiin liittyy useita siirtymämääräyksiä. Näiden pääasiallinen tarkoitus on varmistaa uusien järjestelyjen mahdollisimman saumaton käyttöönotto esimerkiksi erilaisten toimikausien päättyminen ja vaalien ajoittuminen huomioon ottaen. Siirtymäsäännöksiä käytettiin hallitustenvälisessä konferenssissa kuitenkin myös yhtenä neuvottelujen osatekijänä, jonka avulla uudistuksiin varauksellisesti suhtautuneet jäsenvaltiot saatiin joidenkin ratkaisujen taakse.

Varsinaiset toimielimiä koskevat siirtymämääräykset sisältyvät perustuslakisopimuksen pöytäkirjaan (n:o 34) Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä. Määräykset koskevat Euroopan parlamenttia, Eurooppa-neuvostoa ja neuvostoa, Euroopan komissiota, unionin ulkoasiainministeriä, yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimivaa neuvoston pääsihteeriä ja varapääsihteeriä sekä unionin neuvoo-antavia elimiä. Joitakin siirtymämääräyksiä sisältyy kuitenkin myös perustuslakisopimuksen toimielimiä koskeviin määräyksiin.

Eurooppa-neuvostoa ja sen puheenjohtajaa koskevat määräykset astuvat voimaan välittömästi perustuslakisopimuksen voimaantulua. Valmistelut Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan nimittämiseksi käynnistyvätkin todennäköisesti jo hyvissä ajoin ennen sopimuksen voimaantuloa.

Perustuslakisopimuksen Eurooppa-neuvoston ja neuvoston määränemmistön määrittämistä koskevien siirtymämääräysten mukaisesti nykyisen ääntenpainotusjärjestelmän on määrä olla voimassa 31 päivään lokakuuta 2009 saakka. Uusi niin sanottuun kaksoisemmistöön perustuva määränemmistön

määritelmä tulisi voimaan 1 päivänä marraskuuta 2009 samana vuonna pidettävien Euroopan parlamentin vaalien jälkeen, kun myös päätös Euroopan parlamentin kokoonpanosta olisi tehty.

Myös ne perustuslakisopimukseen sisältyvät määränemmistön määrittelyä koskevat määräykset, jotka koskevat tapauksia, joissa kaikki neuvoston jäsenet eivät osallistu äänestykseen, tulisivat voimaan 1 päivänä marraskuuta 2009. Näihin lukeutuvat muun muassa määräykset päätöksenteosta tiiviimmän yhteistyön ja rakenneyhteistyön alueella, päätös tiettyjen unionin oikeuksien pidättämisestä jäsenvaltiolta, liiallisia alijäämiä koskevan suosituksen antaminen jäsenvaltiolle sekä euroaluetta koskeva päätöksenteko. Niiden osalta sovellettaisiin 31 päivään loka-kuuta 2009 asti nykyistä äänenpainotusjärjestelmää.

Neuvoston puheenjohtajuuden osalta perustuslakisopimuksessa määrätään, että Eurooppa-neuvosto tekee sopimuksen voimaan tultua päätöksen, neuvoston puheenjohtajuuskierron toteuttamisesta tasapuolisen vuorottelun periaatetta noudattaen. Päätöksen sisällöstä on kuitenkin jo ennakolta sovittu, ja se on kirjattu hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan liitettyyn julistukseen (n:o 4).

Perustuslakisopimuksen voimaantultua Eurooppa-neuvoston tulee määränemmistöllä vahvistaa luettelo neuvostolla yleisten asiain neuvoston ja ulkoasiainneuvoston lisäksi olevista kokoonpanoista. Siirtymämääräysten mukaan neuvoston muut kokoonpanot voidaan vahvistaa yleisten asiain neuvostossa yksinkertaisella enemmistöllä tehtävällä eurooppapäätöksellä kunnes Eurooppa-neuvoston päätös on tullut voimaan. Näin varmistettaisiin neuvoston työn jatkuminen eri kokoonpanoissa mahdollisimman saumattomasti. Muut neuvostoa koskevat perustuslakisopimuksen määräykset tulisivat voimaan välittömästi perustuslakisopimuksen voimaantullessa.

Euroopan parlamenttia koskevat määräykset tulisivat voimaan välittömästi perustuslakisopimuksen voimaantullessa. Pöytäkirjassa toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä vahvistetaan Euroopan parlamenttiin kustakin maasta valittavien edustaji-

en lukumäärän säilyvän nykyisellään vaalikauden 2004–2009 ajan. Hyvässä ajoin ennen vuonna 2009 pidettäviä Euroopan parlamentin vaaleja Eurooppa-neuvosto tekisi yksimielisesti ja Euroopan parlamentin aloitteesta eurooppapäätöksen Euroopan parlamentin kokoonpanosta I-20 artiklassa määrättyjen kriteerien mukaisesti niin, että edustus on suhteellisesti aleneva ja kustakin jäsenvaltiosta voidaan valita vähintään 6 ja enintään 96 edustajaa.

Unionin ulkoasiainministerin on määrä aloittaa tehtävässään heti perustuslakisopimuksen tultua voimaan. Komission ja unionin ulkoasiainministerin osalta varsinaiset siirtymämääräykset liittyvät perustuslakisopimuksen komission kokoonpanoa koskevaan ehtoon, jonka mukaan komissiossa on yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta. Tämän vuoksi sen komission jäsenen, jolla on sama kansalaisuus kuin unionin ulkoasiainministerillä, toimikausi päättyisi päivänä, jona unionin ulkoasiainministeri nimitettäisiin.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimivan neuvoston pääsihteerin ja neuvoston varapääsihteerin osalta perustuslakisopimuksessa määrätään, että näiden toimikausi päättyy perustuslakisopimuksen voimaantulopäivänä. Tämä on johdonmukainen seuraus unionin ulkoasiainministerin viran perustamisesta, jonka myötä korkean edustajan tehtävä lakkaa. Neuvosto nimittäisi uuden neuvoston pääsihteerin määränemmistöllä.

Neuvoa-antavien elinten eli alueiden komitean ja talous- ja sosiaalikomitean osalta siirtymämääräyksissä määrätään niiden paikka-ajan säilyvän nykyisellään, kunnes neuvosto on komission aloitteesta vahvistanut niiden kokoonpanon yksimielisellä eurooppapäätöksellä.

3.2.3.2. Päätöksentekomenettelyt

Perustuslakisopimuksessa unionin päätöksentekomenettelyjen määrää vähennetään ja eri menettelyt ja niissä annettavat säädökset erotellaan nykyistä selkeämmin. Menettelyt jaetaan lainsäätämisyjärjestykseen ja muihin menettelyihin. Jaottelu on perustuslakisopi-

muksen mukaan pääsääntöisesti käytössä kaikilla muilla politiikka-aloilla paitsi yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla, jolla unionin toimielimet eivät perustuslakisopimuksen mukaan voi antaa lainsäädännöksi luokiteltavia säädöksiä. Lainsäätämisyjärjestystä sovelletaan aina annettaessa eurooppalakeja ja eurooppapuitelakeja. Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä voivat antaa ainoastaan ministerineuvosto ja Euroopan parlamentti yhdessä tai erityistapauksissa jompikumpi näistä toimielimistä, jolloin toinen toimielin osallistuu säädöksen antamiseen ilman varsinaista hyväksymisvaltaa. Muissa perustuslakisopimuksessa määritellyissä menettelyissä erikseen määrätyt toimielimet voivat antaa säädöksiä, joita ei luokitella lainsäädännöksi.

Perustuslakisopimuksen mukaan pääsäännöksi lainsäädäntömenettelyssä määritellään tavanomainen lainsäätämisyjärjestys, joka on käytännössä lähes sama kuin nykyinen yhteispäätös menettely. Vähäiset muutokset yhteispäätös menettelyn menettelyihin korostavat Euroopan parlamentin tasaveroista asemaa neuvoston kanssa. Periaatteena on, että lait ja puitelait annetaan komission ehdotuksesta ja että ministerineuvosto ja Euroopan parlamentti ovat tasa-arvoisia lainsäätäjiä. Komission yksinomaiseen aloitteentekooikeuteen lainsäädäntömenettelyssä on poikkeuksena ainoastaan oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla ja poliisiyhteistyö, joissa jäsenvaltioilla on erityismääräyksen mukaisesti komission kanssa rinnakkainen aloiteoikeus. Tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä käytettäessä neuvosto tekee aina päätöksensä määränemmistöllä ja Euroopan parlamentti jäsentensä enemmistöllä. Yksittäisissä oikeusperustamääräyksissä tai erillisissä määräyksissä voidaan lainsäätäjälle asettaa velvoite kuulla unionin muita toimielimiä tai neuvoa-antavia elimiä.

Eräillä sellaisilla aloilla, joilla unionin erityisluonne edellyttää itsenäisiä päätöksentekomenettelyjä tai jotka ovat jäsenvaltioille poliittisesti hyvin arkaluonteisia, sovelletaan perustuslakisopimuksen mukaan poikkeuksellisesti erityisiä lainsäätämisyjärjestyksiä. Erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä joko Euroopan parlamentti hyväksyy eurooppalait tai -puitelait ministerineuvoston osallistuessa

menettelyyn, tai ministerineuvosto Euroopan parlamentin osallistuessa menettelyyn. Erottelu tavanomaiseen ja erityisiin lainsäädäntömenettelyihin heijastuu perustuslakisopimuksessa kautta linjan siten, että käytettäessä tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä viitataan yksinkertaisesti eurooppalakien tai -puitelakien antamiseen. Erityisiä lainsäätämisyjärjestyksiä käytettäessä sopimuksessa viitataan neuvoston tai Euroopan parlamentin eurooppalakeihin tai -puitelakeihin, ja käytettävä menettely on kirjattu kuhunkin artiklaan erikseen. Tämäkin korostaa tavanomaisen lainsäätämisyjärjestyksen luonnetta pääsääntönä.

Tavanomaisen lainsäätämisyjärjestyksen käyttöalaa laajennetaan perustuslakisopimuksessa merkittävästi nykyisen yhteispäätös menettelyn käyttöalaan verrattuna. Sitä sovelletaan 86 alalla nykyisen 37 alan sijasta. Kaiken kaikkiaan 30 alalla siirrytään muusta nykyisin käytössä olevasta menettelystä, jossa Euroopan parlamentilla ei nykyisin ole tasa-arvoista lainsäätäjän asemaa neuvoston kanssa, tavanomaisen lainsäätämisyjärjestyksen käyttämiseen. Uusista tavanomaisen lainsäätämisyjärjestyksen käyttöaloista merkittäviä ovat muun muassa eräät maatalous- ja kalastuspolitiikan kysymykset sekä rikosoikeudellinen yhteistyö ja poliisiyhteistyö. Yhteensä 19 alalla kyseessä on uusi oikeusperusta, sisältäen sekä politiikka-alojen sisäisiä laajennuksia että kokonaan uusia politiikkaaloja. Lähes kaikilla uusien oikeusperustojen kattamalla aloilla sovelletaan tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä.

Erityistä lainsäätämisyjärjestystä sovelletaan perustuslakisopimuksen mukaan yhteensä 30 alalla. Erityisiä lainsäätämisyjärjestyksiä käytetään yhteensä kuudessa erilaisessa menettelyssä. Näitä ovat budjettimenettely, Euroopan parlamentin lakien antamisen menettely (yhteensä kolme alaa, joilla vaaditaan neuvoston ja komission hyväksyntä) sekä neuvoston lakien antamisen menettelyt (neljä eri menettelyä, joista viidellä alalla vaaditaan yksimielisyys ja Euroopan parlamentin hyväksyntä, 17 alalla vaaditaan yksimielisyys ja Euroopan parlamentin kuuleminen, yhdellä alalla vaaditaan määränemmistö ja Euroopan parlamentin hyväksyntä sekä kolmella alalla määränemmistö ja Euroopan parlamentin kuule-

minen). Budjettimenettelyä on käsitelty erikseen luvussa 3.2.1.9. Alat, joilla Euroopan parlamentti antaa eurooppalakeja tai -puiteakeja, ovat sellaisia, joilla se nykyisinkin toimii itsenäisesti. Lähes kaikki alat, joilla neuvosto antaa eurooppalakeja tai puitelakeja, ovat sellaisia, joilla neuvosto nykyisinkin toimii joko yksin tai Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan taikka Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Perustuslakisopimuksen mukaan neuvoston päätöksenteossa siirrytään yksimielisestä päätöksenteosta määränemmistöpäätöksentekoon yhteensä 17 alalla. Näistä 13 alalla siirrytään myös tavanomaisen lainsäätämisyjärjestyksen käyttöön. Merkittäviä aloja, joilla siirrytään määränemmistöpäätöksentekoon, ovat muun muassa täytäntönnäpövalan käytön valvontamenettelyistä päättäminen (nykyinen ns. komitologiapäätös), sosiaaliturvaetuudet työntekijöiden vapaan liikkuvuuden yhteydessä sekä oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla. Myös lähes kaikkiin uusiin oikeusperustoihin sovelletaan neuvostossa määränemmistöpäätöksentekoa. Siltä osin kuin uusien oikeusperustojen aloilla on säädösten antamiseen käytetty oikeusperustana nykyistä EY-sopimuksen 308 artiklaa, tämä merkitsee siirtymistä yksimielisestä päätöksenteosta määränemmistöpäätöksentekoon. Yksimielinen päätöksenteko neuvostossa säilyy kuitenkin eräillä aloilla, joilla jäsenvaltiot katsoivat tärkeäksi turvata vaikutusmahdollisuutensa täysimääräisesti (esim. välillisen verotuksen yhdenmukaistaminen, eräät sosiaalipolitiikan ja ympäristöpolitiikan alan kysymykset, energiaverotusta koskevat toimenpiteet).

Eräillä tavanomaisen lainsäätämisyjärjestyksen kattamilla aloilla perustuslakisopimukseen sisältyy niin sanottu hätäjarrumekanismi. Näitä aloja ovat sosiaaliturvaetuudet työntekijöiden vapaan liikkuvuuden alalla (III-136 artikla) ja rikosoikeudellisen menettelyn osatekijöiden (III-270 artiklan 2 kohta) ja rikostunnusmerkistöjen ja seuraamusten lähentäminen (III-271 artiklan 1 ja 2 kohta). Menettelyyn turvautuminen on mahdollista, jos jäsenvaltio katsoo, että lainsäädäntöehdotus voi vaikuttaa joko sen sosiaaliturvajärjestelmän perusteisiin (III-136 artikla) tai rikosoikeusjärjestelmän perusteisiin (III-270 ja

III-271 artikla). Jäsenvaltio voi tällöin pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi ja menettelyn keskeyttämistä. Eurooppa-neuvoston on tällöin neljän kuukauden kuluessa menettelyn keskeyttämisestä joko palautettava asia neuvostolle menettelyn jatkamiseksi tai pyydetävä komissiota tekemään uusi ehdotus. Hätäjarrumekanismi on täysin uusi menettely näillä lainsäätämisyjärjestyksen kattamilla aloilla. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla vastaavanlainen hätäjarrumekanismi on käytössä jo nykyisin (EU-sopimuksen 23 artiklan 2 kohta) ja se sisältyy myös perustuslakisopimukseen (III-300 artiklan 2 kohta).

Unionin toimielimet voivat perustuslakisopimuksen mukaan antaa säädöksiä eräissä tapauksissa myös muissa menettelyissä kuin lainsäätämisyjärjestyksessä. Tällaisia menettelyjä ovat suoraan perustuslakisopimukseen perustuvat muut menettelyt, säädösvallan siirtoon perustuva menettely sekä täytäntönnäpömenettelyt. Kyseisissä menettelyissä ei voida antaa eurooppalakeja tai -puiteakeja, vaan ainoastaan eurooppa-asetuksia ja/tai -päätöksiä.

Perustuslakisopimuksessa erikseen määrätyissä tapauksissa Eurooppa-neuvosto, neuvosto, komissio ja Euroopan keskuspankki voivat antaa säädöksiä suoraan sopimuksen nojalla. Tällöin asianomainen toimielin noudattaa kyseisen määräyksen mukaista menettelyä.

Lisäksi eurooppalaissa tai -puitelaisissa voidaan komissiolle siirtää valta antaa eurooppa-asetuksia, joilla voidaan täydentää tai muuttaa lain tai puitelain tiettyjä, muita kuin sen keskeisiä osia. Tällöin lainsäädäntövallan käyttäjä (neuvosto ja Euroopan parlamentti) vahvistaa eurooppalaissa tai -puitelaisissa nimenomaisesti säädösvallan siirtoa koskevat ehdot. Kumpikin lainsäätäjä voi itsenäisesti päättää peruuttaa säädösvallan siirron. Säädösvallan siirron nojalla annettu eurooppa-asetus voi tulla voimaan ainoastaan, jos neuvosto tai Euroopan parlamentti ei vastusta sitä asetetun määräajan kuluessa. Mahdollisuus lainsäädäntövallan siirtoon komissiolle on uusi menettely unionin päätöksentekojärjestelmässä. Sen tarkoituksena on tehostaa lainsäätäjän toimintaa vapauttamalla se teknisten yksityiskohtien käsittelystä.

Perustuslakisopimuksen mukaan komissio voi hyväksyä täytäntöönpanosäädöksiä, jos unionin oikeudellisesti velvoittavat säädökset edellyttävät yhdenmukaista unionin tason täytäntöönpanoa ja kyseisillä säädöksillä siirretään täytäntöönpanovaltaa komissiolle. Asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa täytäntöönpanovaltaa voidaan siirtää myös neuvostolle. Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat täytäntöönpanosäädökset antaa aina neuvosto. Komissiolle kuuluvan täytäntöönpanovalan käyttö vastaa pääpiirteissään nykyistä komitologiamenettelyä. Komitologiasta annetaan perustuslakisopimuksen voimaantulon jälkeen uusi eurooppalaki, joka korvaa nykyisen niin sanotun komitologiapäätöksen (neuvoston päätös 1999/468/EY, EYVL L 184, 17.7.1999, s. 23). Nykyinen komitologiapäätös on annettu EY-sopimuksen 202 artiklan nojalla neuvoston yksimielisellä päätöksellä. Komitologiaa koskeva eurooppalaki sen sijaan annettaisiin tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, joten Euroopan parlamentti osallistuu sen antamiseen neuvoston kanssa tasaveroisena lainsäätäjänä. Tällä saattaa olla jäsenvaltioiden valvontavaltaa kaventava vaikutus komitologiamenettelyn tulevaisuuden muotoihin, vaikka eurooppalaki koskee perustuslakisopimuksen nimenomaisen määräyksen (I-37 artiklan 3 kohta) mukaan ainoastaan jäsenvaltioiden mahdollisuuksia valvoa täytäntöönpanovalan käyttöä. Komissio on tehnyt jo vuonna 2002 ehdotuksen neuvoston päätökseksi menettelystä komissiolle siirrettyä täytäntöönpanovaltaa käytettäessä tehdyn päätöksen 1999/468/EY muuttamisesta (KOM(2002) 719 lopullinen). Komissio on antanut edelleen keväällä 2004, juuri ennen perustuslakisopimuksen valmistumista, muutetun ehdotuksen neuvoston päätökseksi (KOM(2004) 324 lopullinen), joka koskee SEY 251 artiklan mukaisessa yhteispäätös-menettelyssä annettavien säädösten täytäntöönpanoa. Ehdotuksen lähtökohtana on, että Euroopan parlamentti ja neuvosto asetettaisiin tasavertaiseen asemaan yhteispäätös-menettelyssä annettavien säädösten täytäntöönpanon osalta.

Perustuslakisopimuksessa ei ole tarkkoja määräyksiä siitä, milloin ja missä laajuudessa uutta mahdollisuutta siirtää säädösvaltaa ko-

missiolle käytettäisiin. Säädösvallan siirron nojalla annettavien säädösten käyttöala suhteessa sekä lainsäädännön alaan että täytäntöönpanosäädösten alaan hahmottuu vasta käytännössä. Todennäköisesti uuden menettelyn luominen kuitenkin merkitsisi yhtäältä sitä, että lainsäätämisyjärjestyksessä annettavat eurooppalait ja -puitelait olisivat vähemmän yksityiskohtaisia kuin nykyisin lainsäätämisyjärjestystä vastaavissa menettelyissä annettavat säädökset. Mahdollista on myös, että lainsäätämisyjärjestyksessä annettavien säädösten määrä jossain määrin vähenisi. Toisaalta on todennäköistä, että osa nykyisin komitologiamenettelyssä käsiteltävistä asioista siirtyisi säädösvallan siirron nojalla komissiolle kuuluvaan toimivaltaan. Tämän seurauksena komission käyttämän säädösvalan valvonta siirtyisi jäsenvaltioiden komitologiamenettelyssä käyttämän valvontavallan alueelta neuvostolle ja Euroopan parlamentille kuuluvan säädösvallan siirtoon liittyvän valvontavallanalueeseen.

Avoimesta koordinaatiomenetelmästä ei ole sisällytetty perustuslakisopimukseen yleislauseketta, vaikka konventti asiaa harkitsikin. Vastaava menettely sisältyy kuitenkin eräisiin oikeusperustamääräyksiin (sosiaalipolitiikka III-213, tutkimus III-250, kansanterveys III-278 ja teollisuus III-279 artikla). Näillä aloilla kysymys on siten unionin toimivaltaan kuuluvasta toiminnasta, ei varsinaisesti avoimesta koordinaatiomenetelmästä. Muilla aloilla, joilla menetelmä EU:ssa sovelletaan, avoin koordinaatiomenetelmä säilyy perustuslakisopimuksessa sääntelemättömänä, joustavana, jäsenvaltioiden välisen poliittisen yhteistyön välineenä.

3.2.3.3. Unionin säädökset

Unionin säädösjärjestelmän yksinkertaistaminen ja selkeyttäminen on yksi merkittävimmistä perustuslakisopimuksen sisältämistä uudistuksista. Säädösten järjestelmän uudistaminen on läheisesti kytköksissä päätöksentekomenettelyjen uudistamiseen ja erityisesti lainsäädäntömenettelyn (lainsäätämisyjärjestys) ja alemmanasteisten säädösten antamisen menettelyn selkeämpään erotteluun. Tämän erottelun seurauksena unionin säädös-

ten järjestelmää voitiin kehittää vastaamaan paremmin jäsenvaltioiden oikeusjärjestysten säädösjärjestelmiä. Lisäksi pilarijaon poistaminen mahdollistaa yhtenäisten säädöstyyp-
pien käytön unionin kaikilla toimialoilla. Keskeisimmät uudistukset ovat säädösten määrän vähentäminen, niiden uudelleen nimeäminen ja säädöstyyp-
pien kytkeminen niiden antamismenettelyyn. Uudistusten seurauksena unionin säädösten hierarkia voidaan hahmottaa nykyjärjestelmää selkeämmin.

Perustuslakisopimuksessa säädöstyyp-
pien lukumäärä vähenee nykyisestä noin 15:sta kuuteen. Tämä on ennen kaikkea seurausta pilarirakenteen poistumisesta, joka mahdol-
listaa samojen säädöstyyp-
pien käytön unionin toimialoilla, mukaan lukien oikeus- ja sisäasiat ja yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Muista aloista poiketen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla säädö-
styyppien on alan luonteen vuoksi kuitenkin käytössä ainoastaan eurooppapäätös. Myös eräillä muilla aloilla on käytössä olevia sää-
dösvaihtoehtoja tiettyjen toimien osalta rajoit-
tettu.

Säädösten nimet on perustuslakisopimuk-
sessa muutettu vastaamaan jäsenvaltioiden oikeusjär-
jestyksissä käytössä olevia säädös-
ten nimiä. Uudet nimet ilmaisevat myös sel-
keämmin säädöksiä hyväksyttäessä käytetyn menettelyn ja niiden oikeudelliseen luonteen sekä niiden oikeusvaikutusten että sää-
döshierarkkisen aseman osalta. Perustuslaki-
sopimuksen mukaisia säädöksiä ovat euroop-
palaki, eurooppapuitelaki, eurooppa-asetus, eurooppapäätös sekä suositus ja lausunto.

Perustuslakisopimuksessa säädökset jae-
taan nykyjärjestelmästä poiketen niiden an-
tamismenettelyjen mukaisesti kahteen luok-
kaan: lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyt-
tiin ja muissa menettelyissä kuin lainsäät-
misjärjestyksessä hyväksyttäviin säädöksiin. Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä ovat eurooppalaki ja eurooppapui-
telaki. Muissa menettelyissä annettavia sää-
döksiä ovat eurooppa-asetus, eurooppapäätös, suositus ja lausunto. Tällä jaottelulla on merkitystä säädöshierarkian kannalta, sillä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksytyt sää-
dökset voidaan pääsääntöisesti katsoa ylem-
mänasteisiksi kuin muissa menettelyissä hy-
väksytyt säädökset, vaikka hierarkiasta ei

olekaan perustuslakisopimuksessa nimen-
omaista määräystä. Lisäksi jaottelulla on merkitystä myös siksi, että kansallisten par-
lamenttien harjoittama toissijaisuusperiaat-
teen valvonta kohdistuu ainoastaan lainsäät-
ämisyjärjestyksessä hyväksyttäviin säädöksiin ja neuvoston istunnot ovat julkisia vain sen käsitellessä lainsäätämisyjärjestyksessä hy-
väksyttäviä säädöksiä.

Perustuslakisopimuksessa säädökset jae-
taan myös niiden sitovuuden osalta kahteen luokkaan: sitoviin ja ei-sitoviin säädöksiin. Sitovia säädöksiä ovat eurooppalaki, eurooppapuitelaki, eurooppa-asetus ja eurooppapäätös. Ei-sitovia säädöksiä ovat suositus ja lausunto. Säädöstyyp-
pien oikeusvaikutukset on määritelty perustuslakisopimuksessa, ja ne vastaavat uuteen järjestelmään sovellettuna pääpiirteissään EY-sopimuksen 249 artiklan määräyksiä. Eurooppalain oikeusvaikutukset vastaavat nykyisen asetuksen oikeusvaiku-
tuksia. Eurooppapuitelain oikeusvaikutukset vastaavat direktiivin oikeusvaikutuksia. Perustuslakisopimuksen joissakin III osan oikeusperustamääräyksissä, erityisesti ns. tukialoilla (I-17 artikla), on kuitenkin määrätty, etteivät lait tai puitelait voi käsittää jäsenvaltioiden lakien tai asetusten yhdenmukaista-
mista. Eurooppa-asetukset voivat olla oikeusvaikutuksiltaan joko nykyisen asetuksen tai direktiivin luonteisia. Eurooppapäätös vastaa oikeusvaikutuksiltaan lähinnä nykyistä päätöstä, mutta sen määritelmä on jossain mää-
ritelmän laajempi, sillä nykyisestä päätöksen määritelmästä poiketen eurooppapäätös voi olla myös yleisesti velvoittava, ei ainoastaan päätöksessä määriteltäviä tahoja sitova. Määritelmän laajennuksen tarkoituksena on mahdollistaa eurooppapäätösten käyttö myös yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla sekä kattaa jo nykyisin käytössä olevat niin sanotut epätyypilliset päätökset, joilla ei ole varsinaista kohdetta.

Perustuslakisopimuksessa tehdyssä lain-
säädäntövallan ja täytäntönnäpönnän sekä niitä käytettäessä annettujen säädösten nykyistä selkeämmästä erottelusta seuraava säädösten hierarkia selkeyttää unionin käytössä olevien säädösten välisiä suhteita. Säädöshierarkia toteutuu pääpiirteissään kolmiportaisena: lait ja puitelait ovat hierarkiassa ylimpänä, säädösvallan siirron nojalla annet-

tavat komission asetukset ovat näitä alempana, ja komission tai neuvoston täytäntöönpanosäädökset ovat alimmanasteisia säädöksiä. Suositukset ja lausunnot eivät ole sitovia säädöksiä, joten ne eivät ole varsinaisesti sijoitettavissa säädösten hierarkiaan. Niillä voi olla lähinnä tulkinnallista vaikutusta. On kuitenkin huomattava, että perustuslakisopimuksen sisältämistä säädöksistä koskevasta määräyksistä ei voi yksiselitteisesti johtaa sitä, että säädösvallan siirron nojalla annettujen asetusten säädöshierarkkinen asema olisi täytäntöönpanosäädöksiä korkeampi. Vaikka perustuslakisopimuksessa ei olekaan nimenomaisesti määräystä säädösten hierarkiasta tai normikonfliktien ratkaisemisesta, lienee selvää, että alemmanasteiset säädökset eivät saa olla ristiriidassa niitä ylemmänasteisten säädösten kanssa ja että konkreettisessa ristiriitatilanteessa alemmanasteisia säädöksiä ei voi soveltaa. Alemmanasteista säädöstä ei myöskään voida antaa ilman, että ylemmänasteisen säädös sisältäisi nimenomaisen valtuutuksen sen antamiseen.

Käytännössä perustuslakisopimuksen mukainen säädöshierarkia kuitenkin toteutuu selkeäpiirteisenä vain niillä aloilla, joilla lainsäätämisyjärjestys on poikkeuksetta käytössä. Esimerkiksi yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan eurooppapäätökset eivät siten ole ongelmitta sijoitettavissa säädöshierarkiaan. Sama koskee aloja, joilla säädöksiä voidaan hyväksyä sekä lainsäätämisyjärjestyksessä (eurooppalait ja -puitelait) että suoraan perustuslakisopimuksen erityismääräysten nojalla (neuvoston eurooppa-asetukset ja -päätökset). Esimerkkinä voidaan mainita maatalous- ja kalastuspolitiikka (III-231 artikla). Perustuslakisopimuksessa ei myöskään määritellä tarkasti säädöslajien käyttöalojen rajoja niilläkään aloilla, joilla pääsäännön mukaiset säädöstyypit ovat käytössä. Näin sekä lainsäädännön ala että säädösvallan siirron nojalla annettujen säädösten käyttöalan suhde täytäntöönpanosäädöksiin jäävät jossain määrin epäselviksi. Näiden kysymysten ratkaiseminen jää paljolti tulevan lainsäädäntö- ja tuomioistuinkäytännön varaan.

3.2.3.4. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Unionin toimielinjärjestelmä

Suomen keskeisenä tavoitteena hallitusten välisessä konferenssissa oli toimielimiä koskevien määräysten täsmentäminen siten, että toimielinten välinen tasapaino ja jäsenvaltioiden tasa-arvo sekä yhteisömenetelmän laaja-alainen soveltaminen turvataan (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp). Eduskunnan suuri valiokunta tarkensi lausunnossaan, johon ulkoasiainvaliokunta yhtyi, että tasapainoinen lopputulos edellyttää muutoksia konventin esitykseen ministerineuvoston puheenjohtajuusjärjestelmästä, komission kokoonpanosta ja Eurooppa-neuvoston ja unionin ulkoasiainministerin toimien määrittämisestä sekä määränemmistöön vaadittavasta enemmistöstä (SuVL 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp).

Peruslähdekohdat unionin toimielinjärjestelmän osalta säilyvät perustuslakisopimuksessa ennallaan lukuun ottamatta joitakin muutoksia, joista merkittävimpiä ovat Eurooppa-neuvoston muuttaminen unionin toimielimeksi ja sen saattaminen EU:n tuomioistuimen valvonnan alaiseksi sekä pidempiaikaisen puheenjohtajan nimittäminen Eurooppa-neuvostolle, Euroopan parlamentin aseman vahvistuminen ja unionin ulkoasiainministerin viran perustaminen. Lisäksi toimielinten kokoonpanoihin tehdään perustuslakisopimuksessa eräitä muutoksia. Näiden ei kuitenkaan sellaisenaan voida katsoa horjuttavan toimielintenvälistä tasapainoa. Suomen tavoitteiden arvioinnin näkökulmasta keskeisiä saavutuksia ovat lainsäätämisyjärjestyksen tekeminen pääsäännöksi unionin lainsäädäntöä hyväksyttäessä, jäsenvaltioiden yhteisen kiertävän puheenjohtajuuden säilyttäminen pääpiirteittäin nykyistä vastaavana sekä komission jäsenyyden perustuminen ehdottomaan tasapuolisuuteen. Vaikka neuvoston osalta saavutettu kaksoisenemmistöratkaisu ei täysin vastaakaan Suomen tavoitteita, säilyttäisi se kuitenkin Suomen suhteellisen aseman lähes nykyistä vastaavana helpottaen samalla päätöksentekoa neuvostossa yleisesti. Eurooppa-neuvoston aseman selkeä vah-

vistuminen ei vastaa Suomen tavoitteita, mutta tältäkin osin positiivisena voidaan pitää erityisesti yleisten toimielimiä koskevien sääntöjen soveltumista Eurooppa-neuvostoon sen toimielinaseman seurauksena.

Euroopan parlamentti

Suomi katsoi konventin Euroopan parlamenttia koskevien esitysten vastaavan pääosin sen näkemyksiä, eikä suuria muutostarpeita ollut. Suomi ei nähnyt tarvetta Euroopan parlamentin paikkajaon perusteiden muuttamiseen, vaan piti tärkeänä alenevan suhteellisuuden periaatteen määrittelemistä siten, ettei se merkitse olennaista muutosta nykyiseen paikkajakoon. Lisäksi Suomi kannatti parlamentin paikkajaon muuttamista vain hallitustenvälisessä konferenssissa, ei Eurooppa-neuvoston eurooppapäätöksellä (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp).

Euroopan parlamenttia koskevan lopputuloksen voidaan katsoa pääosin vastaavan Suomen tavoitteita. Perustuslakisopimuksella ei muuteta parlamentin paikkajaon periaatteita eikä sillä näin ole vaikutusta parlamentissa vallitsevaan, alenevaan suhteellisuuteen perustuvaan tasapainoon. Vaikka parlamentin yksityiskohtaisesta paikkajaosta ei määrätä perustuslakisopimuksessa vaan Eurooppa-neuvoston eurooppapäätöksellä, tapahtuu tämä kuitenkin yksimielisesti. Lisäksi vähimmäispaikkamäärän asettaminen on erityisesti unionin pienimmille jäsenvaltioille tärkeä tae siitä, että niiden edustus säilyy osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien näkökulmasta riittävällä vähimmäistasolla. Enimmäismäärän rajaaminen vastaavasti estää mitään jäsenvaltiota kasvattamasta suhteellista vaikutusvaltaansa nykyistä suuremmaksi.

Eurooppa-neuvosto

Perustuslakisopimukseen johtaneissa neuvotteluissa Suomi suhtautui varauksellisesti esitykseen Eurooppa-neuvoston aseman virallistamisesta ja sen pidempiaikaisen puheenjohtajan nimittämisestä. Koska Eurooppa-neuvoston asema kytkeytyi läheisesti toimielimiä koskevaan kokonaisratkaisuun, mukaan lukien neuvoston määräänemistön laskentatapa, asetettiin ratkaisun hyväksymi-

sen edellytyksiksi toimielintenvälisen tasa-painon ja jäsenvaltioiden tasa-arvoisuuden turvaaminen unionin päätöksentekojärjestelmän kokonaisuudessa. Perustuslakisopimuksen institutionaalinen kokonaisratkaisu on kompromissi, jonka osana Eurooppa-neuvoston vahvistaminen oli neuvotteluissa perusteltua hyväksyä (UaVM 2/2006 vp). Suomi katsoi, että Eurooppa-neuvostoon tulisi myös soveltaa samoja periaatteita kuin muihin toimielimiin, mukaan lukien unionin tuomioistuimen oikeus tutkia sen toimien lainmukaisuutta. Suuri valiokunta suhtautui lisäksi varauksellisesti valtuutuslausekkeilla tapahtuvaan perustuslaillisen vallan siirtämiseen jäsenvaltioilta Eurooppa-neuvostolle. (SuVL 2/2003 vp).

Eurooppa-neuvoston puheenjohtajuuteen liittyen Suomi edellytti, että puheenjohtajan tehtävä rajataan tarkasti ja että hänelle asetetaan vastaavia riippumattomuuteen ja itsenäisyyteen liittyviä vaatimuksia kuin komission muille jäsenille (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp). Valtioneuvosto piti erityisen tärkeänä, ettei puheenjohtajalle anneta neuvoston työskentelyä ohjaavia tehtäviä eikä häntä varten luoda muiden toimielinten kanssa kilpailevia valmistelurakenteita (VNS 2/2003 vp).

Eurooppa-neuvoston osalta perustuslakisopimukseen sisällytettyä ratkaisua voidaan osittain pitää sen nykyisen aseman virallistamisena. Eurooppa-neuvoston varsinaiset tehtävät säilyvät pääosin ennallaan, ja lainsäädäntö- ja toimeenpanovallan käyttö on rajattu näiden ulkopuolelle. Eurooppa-neuvoston toimivaltuudet tehdä eurooppapäätöksiä vahvistavat kuitenkin sen painoarvoa myös oikeudellisesti sitovien päätösten tekijänä. Lisäksi on todennäköistä, että toimielimeksi muuttaminen ja pidempiaikaisen puheenjohtajan nimittäminen käytännössä vahvistaisivat Eurooppa-neuvoston asemaa. Tämä on haaste, johon myös Suomen on osaltaan vastattava edistämällä jatkossakin toimielintenvälisestä tasapainosta sekä yhteisömenetelmän tehokasta ja laaja-alaista soveltamista.

Toisaalta toimielimeksi muuttaminen myös asettaa Eurooppa-neuvoston samaan asemaan muiden toimielinten kanssa ja edistää muun muassa sen toiminnan avoimuutta ja vastuul-

lisuutta. Toimielimenä Eurooppa-neuvosto on velvoitettu toimimaan mahdollisimman avoimesti edistääkseen hyvää hallintotapaa ja varmistaakseen kansalaisyhteiskunnan osallistumisen. Siihen sovelletaan myös unionin avoimuutta ja asiakirjajulkisuutta koskevaa lainsäädäntöä. Eurooppa-neuvoston tulee myös käydä avointa ja säännöllistä vuoropuhelua etujärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Lisäksi sen toiminta tulee unionin tuomioistuimen valvonnan alaiseksi Suomen edellyttämällä tavalla.

Eurooppa-neuvoston pidempiaikaisen puheenjohtajan tehtäviä tai asemaa ei enää hallitustenvälisessä konferenssissa muutettu konventin esityksestä. Puheenjohtajan käyttöön ei luotu erillisiä valmistelurakenteita. Sopimuksen I-24 artiklan mukaisesti Eurooppa-neuvoston kokousten valmistelusta vastaa yleisten asiain neuvosto, ja käytännön työssä Eurooppa-neuvostoa ja sen puheenjohtajaa avustaa neuvoston sihteeristö. Yleisten asiain neuvosto huolehtii myös Eurooppa-neuvoston kokouksista aiheutuvien jatko toimien toteutuksesta ollen yhteydessä Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaan ja komissioon. Yleisten asiain neuvostolla on näin keskeinen asema Eurooppa-neuvoston ja komission yhteistoiminnan edistämässä ja roolien tasapainottamisessa. Käytännössä haaste kohdistuu neuvoston senhetkiseen puheenjohtajavaltioon. Ulkosuhteiden osalta vastaava asema on ulkoasiainneuvostolla, joka tekee päätöksiä unionin ulkoisesta toiminnasta Eurooppa-neuvoston määrittelemien suuntaviivojen mukaisesti ja vastaa tällä saralla unionin toiminnan johdonmukaisuudesta. Tasapainoinen suhde ulkosuhdeneuvoston puheenjohtajana toimivaan unionin ulkoasiainministeriin on näin ollen myös ensiarvoisen tärkeä.

Eurooppa-neuvoston roolin muuttuminen on merkityksellinen seikka myös Suomen valtioelinten välisten suhteiden kannalta. Perustuslakivaliokunnan mukaan Eurooppa-neuvoston asema unionin virallisena toimielimenä ei voi olla merkityksetön seikka tasavallan presidentin ja valtioneuvoston välillä noudatettavien käytäntöjen kannalta. Kysymys on viime kädessä siitä, että perustuslain 93 §:n 2 momentissa osoitetaan valtioneuvoston toimivaltaan unionissa tehtävien pää-

tösten kansallinen valmistelu (PeVM 10/1998 vp, s. 26/II) ja että unionin perussopimusten – tulevaisuudessa perustuslaillisen sopimuksen – muutosten valmisteluun sovelletaan saman pykälän 1 momentin säännöksiä (HE 1/1998 vp, s. 146) (PeVL 7/2003 vp). Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta ja suuri valiokunta ovat korostaneet myös tarvetta varmistaa eduskunnan perustuslainmukainen tiedonsaantioikeus ja osallistuminen, mikäli Eurooppa-neuvoston asema virallistetaan. Tämä koskee yksiselitteisesti myös unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, joka kuuluu selkeästi valtioneuvoston toimivaltaan. (UaVM 2/2003 vp, UaVM 2/2006 vp, SuVL 2/2003 vp, SuVL 2/2006 vp). Suomen perustuslain esitöissä on korostettu valtioneuvoston ja tasavallan presidentin yhteistyötä ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla toteamalla, että erityisesti unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvia asioita valmisteltaessa valtioneuvoston tulee toimia kiinteässä yhteistyössä presidentin kanssa. Kiinteä yhteistoiminta presidentin ja valtioneuvoston kesken sekä Suomen yleisen ulkopolitiikan että Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla on välttämätöntä ulkopolitiikan yhtenäisyyden ja johdonmukaisuuden turvaamiseksi (HE 1/1998 vp s. 146/I ja PeVM 10/1998 vp s. 26/I). Erittäin tärkeää on se, että valtioneuvosto huolehtii oikea-aikaisesta yhteydenpidosta eduskuntaan niissä tapauksissa, joissa Eurooppa-neuvosto tekee oikeudellisesti sitovia eurooppapäätöksiä.

Ministerineuvosto

Suomen keskeisimpänä tavoitteena oli neuvoston puheenjohtajuusjärjestelmän perustuminen jatkossakin jäsenmaiden tasapuoliseen vuorotteluun (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp). Tältä osin perustuslakisopimus vastaa hyvin Suomen tavoitteita, lukuun ottamatta ulkoasiainministerin toimimista ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana, mihin Suomi suhtautui varauksellisesti.

Valtioneuvoston tavoitteena oli myös, että järjestelmä kirjattaisiin itse sopimukseen, eikä jätettäisi Eurooppa-neuvoston päätettäväksi (VNS 2/2003 vp). Vaikka lopulta pää-

dyttiin ratkaisuun, jossa ehdotus Eurooppa-neuvoston eurooppapäätökseksi kirjattiin julistukseen, itse ehdotuksen sisältö uudesta järjestelmästä vastaa melko hyvin Suomen tavoitteita. Konventissa ja HVK:n aikana oli esillä ehdotus, jonka mukaan neuvoston eri kokoonpanojen puheenjohtajuus jaetaan ryhmän jäsenten kesken ja neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajuus kestää vähintään vuoden. Eduskunnan suuri valiokunta edellytti lausunnossaan (SuVL 2/2003 vp), että HVK:ssa pyrittäisiin neuvoston toiminnan koordinoimien turvaamiseksi ratkaisuun, joka mahdollistaisi myös vuotta lyhyemmät puheenjohtajuudet. Perustuslakisopimus vastaa tätä tavoitetta. Samalla on kuitenkin huomioitava, että järjestelmää voidaan jatkossa muuttaa määräenemmistöllä. Myös tällöin Suomelle keskeisin tasapuolisen vuorottelun periaate on turvattu.

Neuvoston istuntojen julkisuuden lisääminen vastaa hyvin Suomen tavoitteita (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp). Myös neuvoston kokoonpanoja koskeva ratkaisu vastaa Suomen tavoitteita. HVK poisti konventin esitykseen sisältyneen ehdotuksen lakiasäättävän neuvoston perustamisesta lainsäädäntötyön avoimuuden lisäämiseksi. Tämä vastaa Suomen kantaa, jonka mukaan avoimuuden edistäminen ei edellytä kyseisen neuvoston perustamista.

Määräenemmistön määritelmä Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa

Suomen ensisijaisena tavoitteena oli niin sanottu yksinkertainen kaksoisenemmistö, jossa määräenemmistö päätökseen vaadittaisiin jäsenmaiden ja unionin kokonaisväestön enemmistö (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp, SuVL 2/2003 vp). Järjestelmä nähtiin jäsenmaiden tasapuolisuuden, tehokkuuden ja selkeyden kannalta parhaana ratkaisuna. Toissijaisena tavoitteena todettiin valtioneuvoston selonteossa (VNS 2/2003 vp) Nizzan ratkaisun säilyttäminen, mutta neuvotteluiden loppuvaiheessa pyrittiin erityisesti pitämään jäsenmaa- ja väestökriteerien välinen ero mahdollisimman pienenä. Suomi ei kannattanut konventin ehdotusta, jonka mukaan määräenemmistöön vaadittaisiin jäsenmaiden enemmistö ja vähintään kolme viidesosaa

väestöstä.

Neuvotteluiden lopputulos ei vastaa Suomen ensisijaista tavoitetta. Suomen kannalta on kuitenkin merkittävää, ettei sen oma painoarvo neuvoston päätöksenteossa olennaisesti muutu. Lisäksi on huomattava, että lopullinen ratkaisu on pienempien maiden painoarvon kannalta konventin ehdotusta parempi. Tähän vaikuttaa erityisesti jäsenvaltiokriteerin korottaminen jäsenmaiden enemmistöstä 55 prosenttiin. Lisäksi 65 prosentin väestökriteerin käyttöön HVK:ssa lisätty vaatimus siitä, että päätöksen estämiseen vaaditaan vähintään neljä jäsenmaata, tasapainottaa järjestelmää jonkin verran pienempien maiden eduksi.

Tehokkuutta ja selkeyttä koskeneiden Suomen tavoitteiden osalta neuvottelutulosta voidaan pitää hyvänä ja uutta järjestelmää Nizzan sopimuksella hyväksytyä ratkaisua parempana. Suomi kannatti kaksoisenemmistöjärjestelmää jo vuoden 2000 hallitustenvälisessä konferenssissa. Perustuslakisopimukseen sisältyvän uuden järjestelmän etuna on myös se, ettei äänimäärästä tarvitse neuvotella tulevien laajentumisten vuoksi uudelleen (UaVM 2/2006 vp, SuVL 2/2005 vp).

Euroopan komissio

Komissiota koskevien uudistusten osalta Suomi painotti komission toimintakyvyn ja puolueettoman aseman varmistamista myös laajentuneessa unionissa. Yksinomaisen aloitekeuden säilyttämisen lisäksi tärkeänä nähtiin komission aseman vahvistaminen myös nykyisten II ja III pilarin osalta. Tämä nivoutuu keskeisellä tavalla Suomen yleistavoitteeseen toimielintenvälisen tasapainon varmistamisesta.

Komission kokoonpanon osalta Suomi ei pitänyt hyvänä konventin alkuperäistä ehdotusta, jossa komissio olisi jakautunut äänivaltaisiin ja äänivallattomiin komissaareihin. Suomen keskeisenä tavoitteena oli sellaisen järjestelyn luominen, joka turvaisi jäsenvaltioiden tasa-arvoisuuden ja komission kollegiaalisuuden sekä sen jäsenten tasavertaisuuden. Suomi katsoi, että komissiossa tulisi olla yksi äänivaltainen jäsen kustakin jäsenvaltiosta ja tehtävänjaon komission sisällä tulisi perustua tasapuoliseen vuorotteluun. Suomi

katsoi myös, että kunkin jäsenvaltion tulisi esittää vain yksi ehdokas komission jäseneksi (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp).

Perustuslakisopimukseen sisältyvät määräykset komission asemasta ja tehtävistä vastaavat Suomen tavoitteita: ne vahvistavat komission yksinomaista aloiteoikeutta sekä sen asemaa talouspolitiikan koordinaation alalla.

Komission kokoonpanosta vaikeiden neuvottelujen jälkeen saavutettu ratkaisu vastaa kohtuullisen hyvin Suomen asettamia tavoitteita. Perustuslakisopimuksen mukainen ratkaisu, jossa komissiossa olisi jäsen kustakin jäsenvaltiosta vuoteen 2014 asti ja sen jälkeen siirryttäisiin tasapuoliseen vuorotteluun perustuvaan järjestelmään, turvaa sekä jäsenvaltioiden että komission jäsenten tasa-arvoisuuden. Komission sisälle ei synny muodollisia hierarkioita, eikä millään jäsenvaltiolla ole etuoikeutta omaan kansalaiseen komissiossa. Pienempään komissioon ja tasapuoliseen vuorotteluun perustuva malli sisältyi jo Nizzan sopimukseen, jonka määräysten mukaisesti kyseiseen malliin siirryttäisiin jo silloin kun unionin jäsenmäärä on 27. Perustuslakisopimuksen sisältämä pidempi aikaväli antaa uusista jäsenvaltioista tuleville komission jäsenille paremmat mahdollisuudet työhön ja käytäntöihin perehtymiseen. Myös eduskunta on pitänyt parempana vaihtoehtona pienempää komissiota, joka perustuu jäsenvaltioiden väliseen tasapuoliseen kiertoon, kuin konventin esitystä äänivaltaisista ja äänivallattomista komissaareista (SuVL 2/2003 vp, UaVM 2/2206 vp).

Unionin ulkoasiainministeri

Unionin ulkoasiainministeriä koskevat perustuslakisopimuksen määräykset vastaavat pääpiirteissään Suomen tavoitteita. Suomi korosti sekä konventissa että hallitustenvälisessä konferenssissa erityisesti sitä, että unionin ulkoasiainministerin tehtävän perustaminen ei saa horjuttaa komission asemaa ulkosuhteissa eikä vaikuttaa merkittävästi toimielinten väliseen tasapainoon. Suomen tavoitteiden mukaisesti unionin ulkoasiainministeri toimii komission varapuheenjohtajana ja on komission täysivaltainen jäsen. Unionin ulkoasiainministerinä toimivan hen-

kilön kansallisuus otetaan Suomen tavoitteiden mukaisesti huomioon komission muiden jäsenten valinnassa noudatettavan tasaisen vuorottelun järjestelmän puitteissa.

Euroopan ulkosuhdehallinnon perustamisen tarkoituksena on parantaa unionin ulkoisen toiminnan yhdenmukaisuutta, mikä myös on Suomen tavoitteiden mukaista. Selonteos- saan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto katsoi, että ulkoasiainhallinnon perustaminen ei saa johtaa uusien, päällekkäisten rakenteiden luomiseen vaan sen tavoitteena tulee olla olemassa olevien resurssien tehokkaampi ja yhtenäisempi hyödyntäminen. Ulkosuhdehallintoa koskevat määräykset ovat tältä osin Suomen tavoitteiden mukaisia. Sekä valtioneuvosto että eduskunnan ulkoasiainvaliokunta katsoivat myös, ettei ulkoasiainhallinnon perustamisella tule olla vaikutusta toimielinten väliseen tehtävänjakoon (UaVM 4/2003 vp).

Osa Euroopan ulkosuhdehallinnon henkilöstöstä rekrytoidaan kansallisista ulkoasiainhallinnoista, millä on oma vaikutuksensa Suomenkin valtionhallintoon, erityisesti ulkoasiainhallinnon osalta. Ulkosuhdehallinnon luominen onkin huomioitava ennen kaikkea ulkoasiainministeriön henkilöstöpolitiikassa. Tulevaisuudessa Euroopan ulkosuhdehallinto voi tarjota uusia välineitä varsinkin unionin pienille jäsenvaltioille niiden hoitaessa ulkosuhteitaan, esimerkiksi poliittisen raportoinnin ja konsulipalveluiden hoitamisessa.

Euroopan unionin tuomioistuin

Euroopan unionin tuomioistuinta koskevat perustuslakisopimuksen määräykset vastaavat pääpiirteissään Suomen tavoitteita. Merkittävänä voidaan pitää tuomioistuimen toimivallan laajentamista Eurooppa-neuvoston säädösten (eurooppapäätösten) valvontaan, mitä sekä valtioneuvosto että eduskunnan suuri valiokunta, ulkoasiainvaliokunta ja perustuslakivaliokunta pitivät tärkeänä (VNS 2/2003 vp, SuVL 2/2003 vp, UaVM 7/2003 vp ja PeVL 7/2003 vp). Sama koskee tuomioistuimen toimivallan laajentamista oikeus- ja sisäasioiden sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla, vaikka Suomi oli-

sikin ollut valmis vahvistamaan tuomioistuimen asemaa edelleen sellaisten yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan toimenpiteiden laillisuusvalvonnan osalta, jotka vaikuttavat luonnollisten ja oikeushenkilöiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Myös sekä valtioneuvoston selonteossa että suuren valiokunnan lausunnossa ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä kannatettu rikkomustuomioiden noudattamatta jättämistä koskevan seuraamusjärjestelmän tehostaminen sisältyy perustuslakisopimukseen. Perustuslakisopimuksessa toteutettua luonnollisen henkilön ja oikeushenkilön kanneoikeuden laajentamista kannatettiin suuren valiokunnan lausunnossa.

Tuomioistuimen eri osien nimiä muutettiin käsittelyn kuluessa informatiivisempaan ja johdonmukaisempaan suuntaan siten kuin valtioneuvoston selonteossa sekä suuren valiokunnan lausunnossa ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä edellytettiin. Neuvoantavan komitean perustamiseen tuomarien valintamenettelyn yhteyteen ja nopeutetun menettelyn käyttöönottoon eurooppapuitelain täytäntönnäpönnön laiminlyöntitapauksissa sen sijaan suhtauduttiin valtioneuvoston selonteossa ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä varauksellisesti.

Unionin muut toimitelimet ja neuvoa-antavat elimet

Perustuslakisopimuksen muita toimitelimiä ja neuvoa-antavia elimiä koskevien määräysten osalta Suomen keskeisin neuvottelutavoite kohdistui Euroopan keskuspankin johtokunnan jäsenten nimitystapaan. Suomen tavoitteena oli Euroopan keskuspankin perussäännön muuttaminen niin, että päätöstä sen johtokunnan nimittämisestä ei tehtäisi määränemmistöllä, vaan joko yksinkertaisella enemmistöllä tai yksimielisesti. Tällä tavoin olisi varmistettu jäsenvaltioiden tasavertaisuus valintamenettelyssä. (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp).

Perustuslakisopimus ei tältä osin vastaa Suomen tavoitteita. Suomen esitys ei saanut hallitustenvälisessä konferenssissa kannatusta, ja siitä päätettiin neuvottelujen loppuvaiheessa tinkiä tasapainoisen kokonaisratkaisun varmistamiseksi. Keskeisenä vaikuttimena toimi saavutettu ratkaisu neuvoston ään-

tenpainotuksesta, jota tullaan soveltamaan myös keskuspankin johtokunnan nimittämiseen.

Tilintarkastustuomioistuimen osalta Suomi korosti, ettei sen asemaa unionin toimielinjärjestelmässä tule heikentää nykyisestä. Tältä osin perustuslakisopimus vastaa Suomen tavoitteita.

Päätöksentekomenettelyt

Suomi piti konventissa uudistettua päätöksentekojärjestelmää pääpiirteissään onnistuneena sen vuoksi, että jaottelu lainsäädäntömenettelyyn ja muihin menettelyihin parantaa unionin päätöksentekojärjestelmän selkeyttä ja hyväksyttävyyttä. Lisäksi Suomi kannatti tavanomaisen lainsäätämisyjärjestyksen määrittämistä päätöksenteon pääsäännöksi (VNS 2/2003 vp). Näihin perusratkaisuihin ei tehty muutoksia hallitustenvälisessä konferenssissa. Yleisesti ottaen Suomi kannatti myös siirtymistä muista menettelyistä tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen eräitä yksittäisiä aloja lukuun ottamatta. Suomi olisi unionin toiminnan tehostamiseksi ollut valmis hyväksymään siirtymisen neuvoston määränemmistö päätöksentekoon useammillakin aloilla, kuin mihin lopulta päädyttiin (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003).

Siirtyminen uuteen kolmiportaiseen säädösten antamista koskevaan päätöksentekojärjestelmään saattaisi johtaa siihen, että varsinaisen lainsäädännön tason säädösten yksityiskohtaisuus ja mahdollisesti myös määrä vähentyisivät tulevaisuudessa, jos mahdollisuutta erityisesti säädösvallan siirtoon komissiolle ryhdyttäisiin käyttämään laajassa mitakaavassa. EU-asioiden kansallisen valmistelun kannalta tämä merkitsisi sitä, että Suomen kannanmuodostuksessa olisi muun ohella syytä kiinnittää huomiota myös eurooppalakeihin tai -puitelakeihin sisältyviin säädösvallan siirron ehtoihin.

Unionin säädökset

Unionin uudistettu säädosjärjestelmä vastaa kokonaisuutena arvioiden Suomen tavoitetta järjestelmän yksinkertaistamisesta ja selkeyttämisestä. Perustuslakisopimuksen määräykset vastaavat Suomen vakiintunutta

kantaa säädöshierarkian luomisesta. Kuten suuri valiokunta on todennut, uudistuksen merkitys varmistuu kuitenkin vasta käytännön kokemusten perusteella (SuVL 1/2003 vp). Jatkossa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kansalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin keskeisesti vaikuttavat säädökset hyväksyttäisiin unionissa lainsäätämisyjärjestyksessä ja että niiden sisältö aina vastaisi toimivaltaluokittelua ja III osan oikeuserustamääräyksiä. Erityisesti aloilla, joilla unionilla olisi toimivaltaluokittelun mukaisesti toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia, sitovien säädösten erityisesti lakien ja puitelakien käyttäminen ei saisi johtaa siihen, että unionin toimivalta käytännössä korvaisi jäsenvaltioiden toimivallan tai johtaisi jäsenvaltioiden lakien tai asetusten yhdenmukaistamiseen.

3.2.4. Kansallisten parlamenttien asema

Erityisesti konventin työssä keskeisenä tavoitteena oli parantaa kansallisten parlamenttien mahdollisuuksia vaikuttaa unionin päätöksentekoon, kuten Laekenin julistuksessa oli esitetty. Kansallisten parlamenttien asemaa on kehitetty perustuslakisopimuksessa vahvistamalla niiden mahdollisuuksia vaikuttaa unionin päätöksentekoon sekä jäsenmaansa hallituksen kautta että erällä suorilla vaikuttamistavoilla. Tärkeimpiä uudistuksia ovat kansallisten parlamenttien oikeus saada eräitä keskeisiä asiakirjoja ja lainsäädäntöaloitteita suoraan unionin toimielimiltä sekä mahdollisuus valvoa toissijaisuusperiaatteen toteutumista unionissa. Kansalliset parlamentit voivat myös osallistua vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen osalta eräisiin arviointijärjestelmiin sekä Euroopan poliisiviraston Europolin poliittiseen valvontaan ja usean EU:n jäsenvaltion alueelle ulottuvia tutkinta- ja syytetoimia koordinoivan Eurojustin toiminnan arviointiin. Lisäksi yksikin kansallinen parlamentti voi suoraan perustuslakisopimuksen nojalla eräissä tapauksissa estää Eurooppa-neuvoston sopimuksen yksinkertaistettua tarkistamista merkitsevän eurooppapäätöksen tekemisen. Myös kansallisten parlamenttien välisen yhteistyön muotoja vahvistetaan perustuslakisopimuksessa jossain määrin. Niin sanotun konventtimene-

telmän virallistamisen yhteydessä vahvistetaan myös kansallisten parlamenttien edustajien osallistuminen sopimusmuutoksia tulevaisuudessa valmisteleviin valmistelukuntiin.

3.2.4.1. Kansallisten parlamenttien tiedonsaantioikeus ja toissijaisuusperiaatteen valvonta

Perustuslakisopimuksessa on kaksi toisiaan täydentävää pöytäkirjaa, joiden tarkoituksena on parantaa kansallisten parlamenttien asemaa unionissa. Pöytäkirjaa (n:o 1) kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa (ns. parlamenttipöytäkirja) ja pöytäkirjaa (n:o 2) toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta (ns. toissijaisuuspöytäkirja) vastaavat pöytäkirjat on liitetty jo unionin nykyisiin perussopimukseen, mutta niiden sisältöä muutetaan perustuslakisopimuksella merkittävästi. Ensinnäkin pöytäkirjoissa unionin toimielimet veloitetaan toimittamaan säädösehdotuksensa ja eräitä muita keskeisiä asiakirjoja suoraan kansallisille parlamenteille. Toiseksi jokainen kansallinen parlamentti saa oikeuden esittää perustellun lausunnon syistä, joiden perusteella se arvioi, että lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävä unionin säädös ei ole toissijaisuusperiaatteen mukainen.

Perustuslakisopimuksen mukaan komissio toimittaa suoraan kansallisille parlamenteille komission vihreät ja valkoiset kirjat sekä tiedonannot, komission vuotuisen lainsäädäntöohjelman, muut lainsäädännön suunnittelua tai poliittista strategiaa koskevat asiakirjat sekä vuotuisen selvityksen perustuslakisopimuksen I-11 artiklan soveltamisesta. Komissio toimittaa parlamenteille myös siltä lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviksi eurooppasäädöksiksi sekä muutetut esityksensä samanaikaisesti kuin se lähettää ne Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Euroopan parlamentti toimittaa siltä lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviksi eurooppasäädöksiksi ja muutetut esityksensä suoraan kansallisille parlamenteille. Neuvosto puolestaan toimittaa jäsenvaltioiden ryhmältä, unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä

hyväksyttäväksi eurooppasäädöksiksi sekä niiden muutokset kansallisille parlamenteille. Myös Euroopan parlamentin lainsäädäntöpäätöslauselmat ja neuvoston kannat toimitetaan kansallisille parlamenteille heti niiden tultua hyväksytyiksi. Lisäksi kansallisille parlamenteille toimitetaan suoraan neuvoston istuntojen esityslistat ja käsittelyn tulokset, perustuslakisopimuksen IV-443 artiklan tarkoittamat ehdotukset sopimuksen muuttamiseksi, IV-444 artiklan tarkoittamat Eurooppa-neuvoston aloitteet eurooppapäätöksiksi sekä tilintarkastustuomioistuimen vuosikertomukset. Näistä ainoastaan komission vihreät ja valkoiset kirjat sekä tiedonannot toimitetaan nykyisen parlamenttipöytäkirjan mukaisesti suoraan kansallisille parlamenteille. Näin kansallisille parlamenteille suoraan toimitettavien asiakirjojen määrä kasvaa perustuslakisopimuksen myötä moninkertaiseksi.

Toissijaisuusperiaatteen valvonta kohdistuu perustuslakisopimuksen mukaan edellä mainituista asiakirjoista ainoastaan esityksiin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädöksiksi sekä kyseisten esitysten muutoksiin. Esityksiin tulee liittää selvitys, jonka perusteella toissijaisuusperiaatteen noudattamista voidaan arvioida. Kansalliset parlamentit voivat kuuden viikon kuluessa esityksen toimittamisesta esittää unionin toimielimille perusteltuja lausuntoja niistä syistä, joiden perusteella ne katsovat, että esitys ei ole toissijaisuusperiaatteen mukainen. Tällöin sovellettavassa menettelyssä jokaisella kansallisella parlamentilla on kaksi ääntä, jotka jakautuvat jäsenvaltion kansallisen parlamenttijärjestelmän perusteella. Kaksikamarisessa parlamenttijärjestelmässä kummallakin kamarilla on yksi ääni. Jos pääsäännön mukaan vähintään kolmasosa jäsenvaltioiden kansallisten parlamenttien ja kansallisten parlamenttien kamarien kokonaisuuden määräästä tukee näkemystä, jonka mukaan komission ehdotuksessa ei ole noudatettu toissijaisuusperiaatetta, ehdotuksen tekijän tulee tarkastella ehdotustaan uudelleen. Kun on kyse vapautteen, turvallisuuden ja oikeuteen perustuvaa aluetta koskevasta perustuslakisopimuksen III-264 artiklan tarkoittamasta esityksestä, ehdotuksen uudelleen tarkastelun edellytyksenä on neljäsosa äänistä. Euroopan parlamentin, neuvoston sekä esityksen

tekijän velvollisuutena on ottaa huomioon kansallisten parlamenttien tai kansallisen parlamentin kamarin antamat perustellut lausunnot. Esityksen tekijä voi päättää joko pitää voimassa esityksensä, muuttaa sitä tai peruuttaa sen. Päätös on aina perusteltava. Kansallisilla parlamenteilla ei toisin sanoen ole ehdotonta oikeutta vaatia esityksen tekijää muuttamaan esitystään. Lisäksi on huomattava, että kansalliset parlamentit voivat esittää perusteltuja lausuntoja ainoastaan säädösesitysten toissijaisuusperiaatteen mukaisuudesta. Ne eivät siten voi esittää lausuntoja esimerkiksi esitysten suhteellisuusperiaatteen mukaisuudesta tai kuulumisesta unionin toimivaltaan.

Kansallisten parlamenttien harjoittama toissijaisuusperiaatteen ennakkollinen valvonta olisi täysin uusi menettely unionin toiminnassa. Parlamentit saisivat sen myötä mahdollisuuden vaikuttaa suoraan unionitason päätöksentekoon. Nykyisin toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden soveltamista koskevassa pöytäkirjassa määrätään lähinnä vain periaatteista, joita unionin toimielinten tulee noudattaa toissijaisuusperiaatetta soveltaessaan. Samalla menettely lisäisi kansallisten parlamenttien EU-asioita koskevaa työmäärää, vaikka vasta käytäntö osoittaisi, kuinka paljon samanaikaisesti toteutettava päätöksenteko- ja säädösjärjestelmän uudistaminen vaikuttaisi kansallisille parlamenteille toimitettavien lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävien säädösten määrään ja yksityiskohtaisuuteen. Kansallisten parlamenttien oikeus toimittaa toissijaisuusperiaatteen noudattamatta jättämistä koskevia lausuntoja unionin toimielimille seuraa suoraan perustuslakisopimuksesta, mutta jokainen jäsenvaltio voi sisäisesti päättää menettelyistä, joita se soveltaa toissijaisuusperiaatteen valvontaan.

Toissijaisuuspöytäkirjan mukaan ainoastaan kansallinen parlamentti tai kansallisen parlamentin kamari voi toimittaa unionin toimielimille lausuntoja, joissa se arvioi, ettei esitys ole toissijaisuusperiaatteen mukainen. Oikeus ei siten koske esimerkiksi alueellisia parlamentteja. Sen sijaan kansallisen parlamentin tai kansallisen parlamentin kamarin olisi tarvittaessa itse järjestettävä lainsäädäntövaltaa käyttävien alueellisten parlamenttien kuuleminen. Kuulemisen järjestämisen tar-

peellisuuden arviointi ja mahdollisen kuulemisen muodot jäisivät jokaisessa jäsenvaltiossa päätettäväksi.

Ennakollisen ja luonteeltaan poliittisen valvonnan rinnalla säilyy perustuslakisopimuksen mukaan kuitenkin myös toissijaisuusperiaatteen jälkikäteinen, EU:n tuomioistuimen harjoittama oikeudellinen valvonta. Jäsenvaltioilla on mahdollisuus saattaa vireille kansallisen parlamenttinsa tai sen kamarin puolesta, joka koskee toissijaisuusperiaatteen noudattamatta jättämistä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävän säädöksen käsittelyssä. Toissijaisuuspöytäkirjan 8 artiklan mukaan tuomioistuimella on toimivalta ratkaista nämä kanteet. Artiklan tarkoituksena on korostaa kansallisille parlamenteille perustuslakisopimuksessa annetun valvontatehtävän jatkumista vielä säädöksen antamisen jälkeenkin. Määräyksellä ei kuitenkaan perusteta jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille tai kansallisten parlamenttien kamareille suoraa kanneoikeutta, vaan kanteen vireille panijana on näissäkin tapauksissa perustuslakisopimuksen III-365 artiklan mukaisesti aina jäsenvaltio. Viittaus kansalliseen oikeusjärjestykseen merkitsee sitä, että kanteen nostamista koskevat menettelyt voidaan kussakin jäsenvaltiossa sovittaa kyseisen jäsenvaltion kansallisen oikeusjärjestyksen mukaiseen valtioelinten suhteita koskevaan järjestelmään. Alueiden komitealle määräyksen sijaan perustaa suoran kanneoikeuden silloin, kun kyse on sellaisesta lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävästä säädöksestä, jonka hyväksyminen edellyttää sen kuulemistä.

3.2.4.2. Muut perustuslakisopimuksessa kansallisille parlamenteille osoitetut uudet tehtävät ja parlamenttien väliset yhteistyömuodot

Perustuslakisopimuksen mukaan jäsenvaltioiden kansalliset parlamentit voivat osallistua vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen osalta arviointijärjestelmiin, jotka voivat koskea esimerkiksi unionin yhteisen politiikan toteuttamista jäsenvaltioissa. Lisäksi kansalliset parlamentit osallistuvat Europolin poliittiseen valvontaan sekä

Eurojustin toiminnan arviointiin. Kansallisille parlamenteille annetaan perustuslakisopimuksen nojalla myös tietoja neuvoston yhteyteen perustettavan operatiivista yhteistyötä ja kansallisten viranomaisten toiminnan yhteensovittamista edistävän pysyvän komitean työstä. Kansallisten parlamenttien osallistumisoikeudet vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen valvonnassa ja arvioinnissa saivat tarkemman sisältönsä perustuslakisopimuksen voimaantulon jälkeen annettavien eurooppalakien kautta. Mahdollisia osallistumisen muotoja voisivat olla esimerkiksi säännönmukaisten raporttien toimittaminen kansallisille parlamenteille ja niihin liittyvä parlamenttien lausunnonanto-oikeus sekä ajoittaisten parlamenttikokousten järjestäminen.

Perustuslakisopimuksella annetaan kansallisille parlamenteille erityisasema IV-444 artiklan tarkoittamassa sopimuksen yksinkertaistetussa tarkistusmenettelyssä. Jokainen kansallinen parlamentti saa käytännössä veto-oikeuden estää määräenemmistöpäätöksentekoon tai tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen siirtymistä jollakin alalla koskevan eurooppapäätöksen tekeminen. Yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä tarkastellaan erikseen luvussa 3.2.7.

Perustuslakisopimuksessa tunnustetaan valmistelukunnan eli konventin asema perussopimusmuutosten säännönmukaisena valmisteluvelimenä. Kansallisten parlamenttien edustajien määrästä valmistelukunnassa ei ole erityistä määräystä.

Parlamenttipöytäkirjan mukaan Euroopan parlamentti ja kansalliset parlamentit sopivat yhdessä parlamenttien välisen tehokkaan ja säännöllisen yhteistyön järjestämisestä ja edistämisestä Euroopan unionissa. Unionin asioita käsittelevien parlamentaaristen elinten konferenssi (COSAC) voi saattaa aiheellisia pitämänsä näkemykset Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission tietoon. Konferenssi edistää muun muassa kansallisten parlamenttien ja Euroopan parlamentin välistä tietojen ja parhaiden toimintatapojen vaihtoa myös niiden erikoisvaliokuntien välillä. Konferenssi voi myös järjestää parlamenttien välisiä kokouksia tietyistä aiheista, etenkin keskustellakseen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksistä, yhteinen turvalli-

suus- ja puolustuspolitiikka mukaan luettuna. Konferenssin näkemykset eivät sido kansallisia parlamentteja eivätkä määrää ennalta niiden kantaa. Pöytäkirjan määräykset tunnustavat nykyisessä perussopimuksessa olevan COSAC-konferenssin aseman ja luovat josain määrin uudistetun viitekehyksen parlamenttien väliselle yhteistyölle.

3.2.4.3. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Kansallisten parlamenttien aseman vahvistaminen unioniasioiden valmistelussa vastaa pääosin Suomen näkemyksiä. Suomi suhtautui myönteisesti toissijaisuusperiaatteen valvonnan tehostamiseen ja nimenomaan kansallisten parlamenttien rooliin valvonnan suorittajana. Luonteeltaan poliittista, säädösvalmistelun alkuvaiheeseen sijoittuvaa toissijaisuusperiaatteen noudattamisen ennakovalvontaa Suomi piti hyvänä ratkaisuna. Suuri valiokunta korosti myös sitä, että toissijaisuusperiaatteen toteutumisen valvonnan on oltava mahdollista koko lainsäädäntöprosessin ajan (SuVL 2/2003 vp). Erityisen onnistuneena pidettiin nimenomaisesti esiin kirjattavaa lainsäädäntöesityksen tekijän velvollisuutta pyrkiä liittämään esitykseen toissijaisuusperiaatteen valvontaa varten yksityiskohdainen selvitys esityksen taloudellisista ja lainsäädäntövaikutuksista. Eduskunnan valiokunnat suhtautuivat kuitenkin pidättyvästi ehdotuksiin, joiden tarkoituksena on säännellä yksityiskohtaisesti kansallisten parlamenttien asemaa unionin tasoisin järjestelyin ja korostivat, etteivät unionin tason järjestelyt saa heikentää Suomessa perustuslain mukaisia valtioneuvoston velvollisuuksia ja eduskunnan oikeuksia (SuVL 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp).

Perustuslakisopimus vaikuttaa eduskunnan toimintaan lähinnä siten, että eräissä kysymyksissä eduskunta saa oikeuden osoittaa kannanottonsa valtioneuvoston lisäksi myös suoraan unionin toimielimille. Eduskunnan uutta, suoraan perustuslakisopimukseen perustuvaa toimivaltuutta toissijaisuusmuistutuksen tekemiseen voidaan pitää eduskunnan nykyisiin Suomen perustuslain 96 ja 97 §:n perustuviin valtuuksiin nähden täydentävänä. Uudet suorat toimivaltuudet ja muut kansal-

listen parlamenttien asemaa koskevat muutokset eivät vaikuta eduskunnan Suomen perustuslain mukaiseen oikeuteen saada tietoja valtioneuvostolta ja vaikuttaa Suomen kannanmuodostukseen unioniasioissa. Perustuslakivaliokunta katsoi, että perustuslain 96 ja 97 §:n nojalla jo nyt noudatettava menettely luo ilman erillisiä institutionaalisia järjestelyjäkin hyvän perustan eduskunnan osallistumiselle unionin asioiden arvioimiseen myös toissijaisuusperiaatteen valvonnan näkökulmasta (PeVL 7/2003 vp, SuVL 2/2006 vp, UaVM 2/2006 vp).

Kansallisten parlamenttien mahdollisuus ilmaista kantansa suoraan EU:n toimielimille (toissijaisuuspöytäkirjan mukainen lausunto ja IV-444 artiklan mukainen menettely) on kuitenkin jossain määrin ongelmallinen Suomen perustuslaissa määritellyn EU-asioiden käsittelyä koskevan järjestelmän kannalta, sillä se sisältää ainakin implisiittisesti oletuksen siitä, että jäsenvaltion hallituksen ja sen kansallisen parlamentin kannat voisivat joissain kysymyksissä erota. Tässä yhteydessä olisikin syytä kiinnittää erityistä huomiota siihen, että uudet menettelyt eivät valtiosisäisesti syrjäytä nykyisiä perustuslain 96 ja 97 §:ään perustuvia valtioneuvoston ja eduskunnan välisiä yhteistyömuotoja.

Perustuslakisopimuksen sisältämät uudistukset eduskunnan asemaan eivät edellytä Suomen perustuslain muuttamista, vaan niiden edellyttämät toimenpiteet voidaan toteuttaa nykyisen järjestelmän puitteissa ja sisällyttämällä eduskunnan työjärjestyksen perustuslakisopimuksen kansallisia parlamentteja koskevien määräysten edellyttämät menettelytapasäännökset. Myös perustuslakivaliokunta on katsonut, että eduskunnan uusi tehtävä ei perustuslakiuudistuksen tavoitteiden mukaisesti kansallisena kysymyksenä edellytä perustuslain tasoista sääntelyä, vaan uudesta tehtävästä mahdollisesti aiheutuvista säännöstarpeista voidaan perustuslain 39 ja 52 §:n mukaan huolehtia eduskunnan työjärjestyksessä (PeVL 7/2003 vp). Puhemiesneuvoston ehdotusta eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta perustuslakisopimuksen voimaan tuleminen johdosta on valmisteltu puhemiesneuvoston 21 päivänä marraskuuta 2003 asettamassa EU-menettelyjen tarkistustoimikunnassa. Toimikunnan mietin-

tö valmistui 18 päivänä helmikuuta 2005 (Eduskunnan kanslian julkaisu 2/2005).

Perustuslakisopimuksen myötä eduskunnan suoraan unionin toimielimiltä parlamenttipöytäkirjan ja toissijaisuuspöytäkirjan nojalla saamien asiakirjojen määrä moninkertaistuisi nykyisestä. Eduskunta saisi todennäköisesti runsaasti myös sellaisia eduskunnan toimivaltaan kuulumattomia tai muuten vähämerkityksisiä asiakirjoja, joita se ei kaikissa tapauksissa saa Suomen perustuslain 96 tai 97 §:n nojalla valtioneuvoston kautta. Keskeistä on, ettei toimielinten velvollisuus toimittaa kansallisille parlamenteille asiakirjoja Suomessa heikennä perustuslain mukaisia valtioneuvoston velvollisuuksia ja eduskunnan oikeuksia. Eduskunta päättää itse siitä, miten se käytännössä järjestäisi suoraan toimielimiltä saatujen asiakirjojen käsittelyn.

Toissijaisuuspöytäkirjan mukainen toissijaisuusperiaatteen ennakkovalvonta on luonteeltaan erilaista kuin nykyiset EU-asioiden käsittelyä valtioneuvostossa ja eduskunnassa koskevat menettelyt. Suomalaisessa järjestelmässä olisi kuitenkin luontevaa, että eduskunta kuulee jatkossakin valtioneuvostoa myös toissijaisuusperiaatteen noudattamista koskevissa kysymyksissä Suomen perustuslain 96 ja 97 §:n mukaisissa menettelyissä. Eduskunnan olisi tästä huolimatta aiheellista määrittellä sisäiset menettelynsä toissijaisuusvalvonnan järjestelmällisyyden varmistamiseksi ja unionin toimielimille toimitettavan perustellun lausunnon antamista varten. Näistä menettelyistä voitaisiin säätää eduskunnan työjärjestyksessä.

Jäsenvaltio voi toissijaisuuspöytäkirjan 8 artiklan mukaisesti panna EU:n tuomioistuimessa vireille kanteen toissijaisuusperiaatteen noudattamatta jättämisestä oikeusjärjestyksensä mukaisesti myös kansallisen parlamenttinsa puolesta. Käytännössä tällaiset kanteet olisivat ainakin Suomen tapauksessa todennäköisesti hyvin harvinaisia ja koskisivat lähinnä vain tilanteita, joissa unionin toimielin ei ole ottanut asianmukaisesti huomioon eduskunnan tekemää perusteltua lausuntoa ennakkovalvontavaiheessa. Toissijaisuuspöytäkirjan 8 artiklan viittaus kansallisen oikeusjärjestyksen mukaisuuteen merkitsee sitä, että jokainen jäsenvaltio voi sovittaa kanteen nostamista koskevat menettelyt oi-

keusjärjestyksensä mukaiseen valtioelinten suhteita koskevaan järjestelmään. Suomen valtiosäännön mukaisesti olisi luontevaa, että eduskunta voisi esittää valtioneuvostolle oman kantansa, minkä jälkeen kanteen nostamisesta päättäisi valtioneuvosto. Eduskunnan tahdon mahdollisen sivuuttamisen merkitys arvioitaisiin parlamentaariselle järjestelmämme keinoin (ks. PeVM 10/1998 vp s. 28, PeVM 10/1994 vp s. 3/I, HE 318/1994 vp s. 21). Eduskunnan sisäisestä menettelystä kanteen nostamista koskevan kannan muodostamisessa voitaisiin säätää eduskunnan työjärjestyksessä.

Perustuslakisopimuksen I-42 artiklan määräykset kansallisten parlamenttien osallistumisesta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta Europolin poliittiseen valvontaan ja Eurojustin toiminnan arviointiin saivat sisältönsä vasta myöhemmin annettavien asiaa koskevien eurooppalakien kautta. Suomen eduskunnan toimivaltaan määräyksellä ei olisi merkittävää vaikutusta, koska valtioneuvoston parlamentaarinen vastuunalaisuus on tähänkin asti koskenut myös oikeus- ja sisäasioita. Eduskunnan ensisijaisena vaikuttamisen keinona säilyisi jatkossakin Suomen perustuslain mukainen osallistuminen EU:n säädösehdotusten kansalliseen valmisteluun. Asiaa tulisi arvioida erikseen myös eduskunnan kannalta edellä mainittujen eurooppalakien antamisen yhteydessä.

Valmistelukunnan eli konventin virallistaminen sopimusmuutosten valmisteluun merkitsisi sitä, että myös eduskunnan edustajat osallistuisivat tulevaisuudessakin sopimusmuutosten valmisteluun valmistelukunnan jäseninä. Vaikka osallistuminen tapahtuisi samalla tavalla kuin jo kokoontuneiden valmistelukuntien yhteydessä, edellyttää valmistelukunnan valmistelutehtävän kirjaaminen perustuslakisopimukseen eduskunnan konventtiin nimeämien edustajien muodollisen aseman tarkistamista. Eduskunnan nimeämien edustajien valinnasta ja muodollisesta asemasta voitaisiin säätää eduskunnan työjärjestyksessä ja sen nojalla annettavissa yleisohjeissa.

Oikeusministeriön asettama työryhmä on katsonut, että Ahvenanmaan maakuntapäiviä on pidettävä toissijaisuuspöytäkirjan mukaisena lainsäädäntövaltaa käyttävänä alueelli-

sena parlamenttina (EU:n perustuslakisopimus ja Ahvenanmaan maakunta, työryhmämietintö 2005:9, 31.5.2005). Maakuntapäivät eivät kuitenkaan muodosta pöytäkirjan tarkoittamaa kaksikamarisen parlamenttijärjestelmän yhtä kamaria, jolla olisi käytettävissä yksi pöytäkirjan tarkoittama ääni. Työryhmän ehdotuksen mukaan Ahvenanmaan itsehallintolain 59 a §:ään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa maakuntapäiville varattaisiin sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tilaisuus ilmoittaa eduskunnalle käsityksensä siitä, onko ehdotus eurooppapäätökseksi toissijaisuusperiaatteen mukainen.

3.2.5. Unionin politiikat ja toiminta

3.2.5.1. Yleistä

Unionin politiikkoja ja toimintaa koskevassa perustuslakisopimuksen III osassa unionin politiikka-aloja koskevan pääjaottelun muodostavat yhtäältä sisäiset politiikat ja toimet (III osasto) sekä toisaalta unionin ulkoinen toiminta (V osasto). Vastaavaa jaottelua noudatetaan myös seuraavassa unionin politiikkoja ja toimintaa koskevassa käsittelyssä. Unionin sisäiset politiikat ja ulkoinen toiminta eivät kuitenkaan muodosta toisiinsa nähden erillisiä kokonaisuuksia, vaan niillä on myös sopimusjärjestelmän tasolla monia yhtymäkohtia. Esimerkkinä voidaan mainita perustuslakisopimuksen III osan I osaston yleisesti sovellettavat määräykset, jotka soveltuvat sekä sisäisten politiikkojen ja toimien että unionin ulkoisen toiminnan alalla. Yleiset määräykset koskevat muun ohella niin sanottuja horisontaalisesti sovellettavia periaatteita. Koska viimeksi mainituissa on kysymys ennen kaikkea unionin toimivallan käyttöä määrittävistä periaatteista, on niitä käsitelty erikseen edellä luvussa 3.2.1.4.4.

Sisäiset politiikat jaotellaan seuraavassa uusiin oikeusperustoihin ja politiikka-aloihin (3.2.5.2.1), vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen (3.2.5.2.2) sekä muita aloja koskeviin politiikkoihin (3.2.5.2.3). Koska perustuslakisopimukseen sisältyy viimeksi mainittujen osalta olennaisesti vähemmän muutoksia nykytilaan verrattuna, ei kyseisiä aloja ole tarkoituksenmukaista käsitellä yhtä yksityiskohtaisesti.

3.2.5.2. Sisäiset politiikat ja toimet

3.2.5.2.1. Uudet oikeusperustat ja politiikka-alat

Yleistä taloudellista etua koskevat palvelut

Perustuslakisopimuksen mukaan niin sanoituilla yleistä taloudellista etua koskevilla palveluilla on erityisasema unionin toiminnassa. Vaikka sopimus ei sisälläkään kyseisten palvelujen määritelmää, kysymys on lähtökohtaisesti sellaisista yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tuotetuista palveluista, joiden tuottamista ja toimittamista koskevassa sääntelyssä esimerkiksi alueellisten tai sosiaalisten näkökohtien huomioon ottaminen on perusteltua. Perustuslakisopimuksen III-122 artiklan mukaan unionin ja jäsenvaltioiden tulee kunkin toimivaltansa mukaisesti huolehtia siitä, että tällaiset palvelut toimivat niille asetetun tehtävän täyttämisen kannalta asianmukaisten periaatteiden sekä erityisesti riittävien taloudellisten ja rahoituksellisten edellytysten pohjalta. Kysymys on horisontaalisesta, perustuslakisopimuksen koko soveltamisalalla noudatettavasta periaatteesta. Lisäksi yleistä taloudellista etua koskevia palveluja koskevat eräät muut perustuslakisopimuksen määräykset, joiden soveltamista III-122 artiklan yleismääräyksellä ei rajoiteta.

Yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen aseman huomioon ottamista koskeva velvoite vastaa nykyistä SEY 16 artiklaa. Tärkeimpänä muutoksena nykytilaan verrattuna perustuslakisopimuksen III-122 artikla sisältää kuitenkin nimenomaisen oikeusperustan, jonka nojalla unioni voi määritellä eurooppalailla yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen toimintaa sääntelevät periaatteet sekä niitä koskevat taloudelliset ja rahoitukselliset edellytykset. Määräys perustaa toisin sanoen unionille toimivallan antaa luonteeltaan horisontaalista sääntelyä yleistä taloudellista etua koskevasta palveluista, mukaan lukien kyseisten palvelujen rahoitusta koskevat ehdot. Sääntelyn ei edellytetä kytkeytyvän perustuslakisopimuksen muiden määräysten nojalla toteutettaviin toimenpiteisiin, ja oikeusperustaa voidaan näin ollen käyttää myös aloilla, joita unionin sisämark-

kina- tai muu lainsäädäntö ei koske. Toisaalta uudella oikeusperustalla ei rajoiteta mahdollisuuksia toteuttaa yleistä taloudellista etua koskeviin palveluihin liittyviä toimenpiteitä perustuslakisopimuksen erityismääräysten nojalla. Toimivallan luonteen osalta kysymys on unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan kuuluvasta asiasta. Päätöksentekomenettelynä on tavanomainen lainsäätämisenjärjestys.

Hallitustenvälisessä konferenssissa perustuslakisopimuksen III-122 artiklaa täydennettiin kahdella määräyksen soveltamisalaa kaventavalla kirjauksella. Ensimmäisen mukaan velvollisuus ottaa huomioon yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen asema ei rajoita perustuslain I-5 artiklaan sisältyvien, unionin ja jäsenvaltioiden välisiä suhteita koskevien periaatteiden soveltamista. Toisen mukaan kyseisiä palveluja koskevien periaatteiden ja edellytysten määrittelyllä ei rajoiteta jäsenvaltioiden toimivaltaa tarjota, tilata ja rahoittaa tällaisia palveluja perustuslakisopimuksen muiden määräysten mukaisesti. Muutosten taustalla oli useiden jäsenvaltioiden kielteinen tai varauksellinen suhtautuminen yleistä taloudellista etua koskevia palveluja koskevaan uuteen oikeusperustamääräykseen. Vaikka muutokset nähtiin poliittisesti tärkeiksi, niiden oikeudellista merkitystä on vaikea ennakolta arvioida.

Teollis- ja tekijänoikeudet

Perustuslakisopimuksen sisämarkkinoita koskevaan lukuun sisältyy uusi oikeusperusta (III-176 artikla), jonka tarkoituksena on mahdollistaa teollis- ja tekijänoikeuksien eurooppalaisen suojan luominen. Määräyksen nojalla voidaan toteuttaa kyseisen päämäärän saavuttamiseksi toimenpiteitä teollis- ja tekijänoikeuksien yhdenmukaisen suojan varmistamiseksi unionissa sekä keskitettyjen luvananto-, koordinointi- ja valvontajärjestelmien muodostamiseksi unionin tasolla. Kysymys on unionin ja jäsenvaltioiden jaetusta toimivallasta. Päätöksentekomenettelynä on tavanomainen lainsäätämisenjärjestys. Eurooppalaista suojaa koskevista kielijärjestelyistä säädettäisiin kuitenkin neuvoston eurooppalailla, jonka hyväksymisestä neuvosto päät-

täisi yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Nykyisten perussopimusten mukaan muiden kuin jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämistä tarkoittavien toimenpiteiden toteuttaminen SEY 94 ja 95 artiklan nojalla ei ole mahdollista, vaikka kysymys olisikin sisämarkkinoita koskevista toimenpiteistä. Nimenomaisen oikeusperustan puuttuessa myös teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat, jäsenvaltioiden kansallisia järjestelmiä täydentävät lainsäädäntötoimet on jouduttu toteuttamaan SEY 308 artiklan nojalla. Uusi oikeusperusta vähentäisi tarvetta käyttää viimeksi mainittua määräystä teollis- ja tekijänoikeuksien eurooppalaista suojaa koskevien lainsäädäntötoimien oikeusperustana.

Avaruusala

Perustuslakisopimuksessa tutkimusta ja teknologian kehittämistä koskevien määräysten yhteyteen on sisällytetty määräykset eurooppalaisesta avaruuspolitiikasta ja sen kehittämiseksi tarvittavista toimenpiteistä (III-254 artikla). Unionin avaruuspolitiikan päämääränä on edistää tieteellistä ja teknistä kehitystä sekä teollisuuden kilpailukykyä unionissa. Toimivaltaluokittelussa avaruusala kuuluu unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Jaettua toimivaltaa koskevasta pääperiaatteesta poiketen unionin toimivallan käyttäminen ei kuitenkaan estä jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa. Päätöksentekomenettelynä on tavanomainen lainsäätämisenjärjestys.

Koska unionin nykyiset perussopimukset eivät sisällä avaruusalaa koskevia nimenomaisia sopimusmääräyksiä, toimenpiteitä on toteutettu yhtäältä EY-sopimuksen tutkimusta ja teknologian kehittämistä koskevien määräysten pohjalta sekä toisaalta SEY 308 artiklan nojalla. Nimenomaisen oikeusperustan sisällyttämisellä perussopimukseen voidaan katsoa olevan paitsi unionin toimintaedellytyksiä parantava myös sopimusta selkeyttävä vaikutus.

Energia

Perustuslakisopimuksen III-256 artikla sisältää määräykset unionin energiapolitiikasta.

Määräyksen nojalla toteutettavilla toimenpiteillä pyritään varmistamaan energiamarkkinoiden toimivuus ja energian toimitusvarmuus unionissa. Niin ikään pyrkimyksenä on edistää energiatehokkuutta ja energiansäästöä sekä uusiin ja uusiutuviin energialähteisiin perustuvien energiamuotojen kehittämistä. Toimivaltaluokittelussa energia kuuluu unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan.

Energiahuollon järjestäminen ja siihen liittyvät kysymykset on perinteisesti mielletty valtion keskeisiin tehtäviin kuuluviksi. Perustuslakisopimusta valmisteltaessa nimenomainen energiaa koskeva oikeusperusta herättikin sopimukseen sisällytetyistä uusista oikeusperustoista selvästi eniten keskustelua ja eräissä jäsenvaltiossa suoranaista vastustusta. Pitkälti tästä syystä III-256 artiklan unionille perustama toimivalta on määritelty sangen tarkkarajaisesti. Määräyksen nojalla toteutettavilla toimenpiteillä tulee olla liitynyt sisämarkkinoiden toteuttamiseen ja toimintaan, ja niiden tulee ottaa huomioon ympäristön säilyttämistä ja sen tilan parantamista koskevat vaatimukset. Toimenpiteillä ei voida vaikuttaa jäsenvaltion oikeuteen määritellä energiavarojensa hyödyntämisen ehdot, niiden eri energialähteiden välillä tekemiin valintoihin tai energiahuollon yleiseen rakenteeseen. Niin ikään HVK:ssa tehdyn muutoksen seurauksena etupäässä verotuksellisista toimenpiteistä säädettäisiin tavanomaisen lainsäätämisyjärjestyksen asemesta neuvoston eurooppalaisella, jota koskevan ratkaisunsa neuvosto tekee yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan. HVK:ssa III-256 artiklaan lisätyn rajoituksen mukaan määräyksellä unionille annettava toimivalta ei kuitenkaan rajoita perustuslakisopimuksen muiden määräysten soveltamista. Siten esimerkiksi energiavarojen hyödyntämisen ehtoja, energialähteiden valintaa tai energiahuollon yleisiä rakenteita koskevien toimenpiteiden rajaaminen III-256 artiklan soveltamisalan ulkopuolelle ei vaikuta unionin toimivaltaan säännellä näitä kysymyksiä muiden oikeusperustamääräysten, kuten esimerkiksi ympäristöä koskevan III-234 artiklan 2 kohdan nojalla.

Nykyisen EY-sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan u alakohdan mukaan yhteisön toimintaan sisältyy muun ohella toimenpiteet energian alalla. Unionin nykyiset perussopi-

mutukset eivät kuitenkaan sisällä nimenomaisesti oikeusperustaa kyseisten toimenpiteiden toteuttamiseksi, vaan yhteisön tähänastiset toimet energian alalla ovat perustuneet etenkin EY-sopimuksen sisämarkkinoita (95 artikla), Euroopan laajuisia verkkoja (154 artikla) ja ympäristöä (175 artikla) koskeviin määräyksiin sekä 308 artiklaan.

Matkailu

Perustuslakisopimuksen III-281 artikla perustaa unionille toimivallan toteuttaa jäsenvaltioiden toimintaa täydentäviä toimenpiteitä matkailun alalla. Toiminnan tavoitteena on erityisesti edistää alalla toimivien unionissa sijaitsevien yritysten kilpailukykyä kannustamalla niiden kehittämiseksi suotuisan ympäristön luomista ja tukemalla jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä. Toimivallan luonteen puolesta matkailu kuuluu aloihin, joilla unioni voi toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Päätöksentekomenettelynä on tavanomainen lainsäätämisyjärjestys.

Nykyisin matkailun alan toimet mainitaan energian tavoin EY-sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan u alakohdassa, mutta sopimus ei sisällä muita nimenomaisia matkailua koskevia määräyksiä. Nimenomaisen oikeusperustan puuttuessa asiaa koskevia yksittäisiä toimenpiteitä on toteutettu sopimuksen muiden määräysten, esimerkiksi SEY 308 artiklan nojalla. Konventin ehdotus ei sisältänyt matkailua koskevia määräyksiä, vaan nämä lisättiin perustuslakisopimukseen vasta HVK:ssa.

Urheilu

Perustuslakisopimuksen yleissivistävää koulutusta, nuorisoa ja urheilua koskevaan III-282 artiklaan sisältyy nimenomainen urheiluun liittyvät toimet mahdollistava oikeusperusta. Urheilun alalla unionin toiminnan tavoitteena on edistää urheilukilpailujen rehellisyyttä ja avoimuutta ja urheilusta vastaavien järjestöjen välistä yhteistyötä sekä suojella urheilijoiden, erityisesti nuorten urheilijoiden, fyysistä ja henkistä koskemattomuutta. Toiminnassa tulee ottaa huomioon urheilun erityispiirteet, vapaaehtoisuuteen perustuvat rakenteet sekä yhteiskunnallinen

ja kasvatuksellinen tehtävä. Toimivalta- luokittelussa urheilu kuuluu aloihin, joilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Eurooppalait ja -puitelait annetaan tavanomaisessa lainsäätämisyjärjes- tyksessä.

Koska unionin nykyiset perussopimukset eivät sisällä urheilua koskevaa nimenomaista oikeusperustaa, liikuntaa koskevat toimenpi- teet on toteutettu EY-sopimuksen muita poli- tiikka-aloja koskevien määräysten nojalla. Tähän on useissa tapauksissa liittynyt tulkin- nanvaraisuuksia, ja kaavailtu oikeusperusta on eräissä tapauksissa osoittautunut riittämät- tömäksi. Nimenomaisella oikeusperustamää- räyksellä voitaisiin myötävaikuttaa kansalais- toimintaan perustuvan urheilun kehittymi- seen ja edistää sen kasvatuksellista ja yhteis- kunnallista merkitystä sekä urheilun euroop- palaisia erityispiirteitä. Oikeusperusta antaisi pohjan myös urheilua koskevien toimintaoh- jelmien rahoitukselle.

Pelastuspalvelu

Perustuslakisopimus sisältää nimenomaiset määräykset pelastuspalvelusta (III-284 artik- la). Määräysten tarkoituksena on kannustaa jäsenvaltioita keskinäiseen yhteistyöhön luonnonmullistusten tai ihmisen aiheuttamien suuronnettomuuksien estämistä ja niiltä suo- jautumista koskevien järjestelmien tehosta- miseksi. Unionin toteuttamat toimet voivat koskea jäsenvaltioiden (kansallisen, alueelli- sen ja paikallisen tason), unionin sekä kan- sainvälisen tason toimintaa. Toimivalta- luokittelussa pelastuspalvelu kuuluu aloihin, joilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovitusta- tai täydennystoimia. Päätöksentekomenette- lynä on tavanomainen lainsäätämisyjärjestys.

Unionin nykyisiin perussopimuksiin ei si- sällä nimenomaista pelastuspalvelua koske- vaa oikeusperustaa, vaan kyseisen alan toi- menpiteet mainitaan yksinomaan EY- sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan u alakohdas- sa. Pelastuspalvelualaa koskevan sääntelyn toteuttamista ja koordinoitua onkin vaikeut- tanut se, että sovellettaviksi ovat tulleet useaa eri politiikka-alaa koskevat perussopimuksen määräykset. Nimenomaisilla pelastuspalve- lua koskevilla määräyksillä voidaankin kat-

soa olevan paitsi unionin toimintaedellytyk- siä parantava myös kyseisen alan toimintaa selkeyttävä vaikutus.

Pelastuspalveluyhteistyöhön vaikuttaa myös perustamissopimuksen I-43 artikla eli yhteisvastuulauseke, joka koskee terrorismia sekä luonnon ja ihmisten aiheuttamia onnet- tomuuksia. Yhteisvastuulausekkeen täytän- töönpanosääntöjä on tarkennettu III-329 ar- tiklassa. Näiden lisäksi yhteistä ulko- ja tur- vallisuuspolitiikkaa koskevat säännöt vaikut- tavat pelastuspalveluyhteistyöhön unionin ulkopuolelle kohdistuvissa toimissa.

Hallinnollinen yhteistyö

Perustuslakisopimuksen III-285 artikla si- sältää määräykset hallinnollisesta yhteistyös- tä. Kysymys on unionin toimista, joiden tar- koituksena on tukea jäsenvaltioiden pyrki- myksiä parantaa hallinnollista valmiuttaan unionin oikeuden täytäntöönpanemiseksi. III- 285 artikla on toissijainen perustuslakisopi- muksen muihin hallinnollista yhteistyötä koskeviin määräyksiin nähden, eikä sillä ra- joiteta komission oikeuksia ja velvollisuuksia unionioikeuden täytäntöönpanon valvojana. Toimivalta- luokittelussa hallinnollinen yhteis- työ kuuluu aloihin, joilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Päätöksentekomenettelynä on tavanomainen lainsäätämisyjärjestys.

Jo nykyisin unionilla on käytössä luonteel- taan ei-sitovia ohjelmia, joiden tarkoituksena on edistää jäsenvaltioiden hallintojen välistä yhteistyötä unionilainsäädännön toimeenpa- nossa. Hallinnollista yhteistyötä koskevan määräyksen tarkoituksena on luoda asianmu- kainen oikeudellinen perusta tämänkaltaisille toimille, joita nykyisin voidaan toteuttaa vain yhteisen ohjelman kautta.

Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Useat jäsenvaltiot, Suomi mukaan lukien, suhtautuivat varauksellisesti yleistä taloudel- lista etua koskevia palveluja koskevaan uu- teen oikeusperustaan. Valtioneuvoston kan- nan mukaan (VNS 2/2003 vp), johon edus-

kunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi (UaVM 4/2003 vp), julkisten palveluvelvoitteiden asema unionin sisämarkkinalainsäädäntöä kehitettäessä olisi ollut mahdollista turvata perussopimukseen nykyisin sisältyvien määräysten puitteissa. Perustuslakisopimuksen III-122 artiklan nojalla toteutettavien toimien sisältöä on vaikea arvioida ennakolta jo pelkästään määräyksen kattamien palvelujen määritelmää koskevien näkemuserojen vuoksi. Sopimuksen III-122 artiklaan HVK:ssa tehdyt muutokset eivät täysin tyydyttävällä tavalla poista määräyksen soveltamisalaa liittyvää tulkinnanvaraisuutta (TaVL 11/2006 vp).

Teollis- ja tekijänoikeuksien eurooppalaisen suojan luomista koskeva uusi oikeusperusta palvelee Suomen tavoitetta, jonka mukaan perustuslakisopimuksen I-18 artiklan joustolausekkeen käytön tulisi rajoittua vain poikkeuksellisiin tilanteisiin (VNS 2/2003 vp ja UaVM 4/2003 vp). Määräys myös yksinkertaistaa ja selkeyttää perussopimuksia (TaVL 11/2006 vp).

Vaikka Suomen tavoitteena oli energian toimitusvarmuutta koskevien kysymysten sulkeminen unionin toimivallan ulkopuolelle (VNS 2/2003 vp ja UaVM 4/2003 vp), on perustuslakisopimuksen energiaa koskeva määräys sanamuodoltaan tarkkarajaisena Suomen hyväksyttävissä osana perussopimusten yksinkertaistamista ja selkeyttämistä. Talousvaliokunta on lisäksi todennut energian toimitusvarmuuteen liittyvien kysymysten osalta, että olosuhteet ovat merkittävästi muuttuneet asian aiempaan käsittelyvaiheeseen verrattuna. Määräyksellä ei luoda oikeusperustaa, jonka nojalla Suomi voitaisiin velvoittaa luopumaan ulkomaisen ydinjätteen käsittelyn, varastoinnin ja sen pysyväksi tarkoitetun sijoittamisen Suomessa kieltävästä lainsäädännöstä. (TaVL 11/2006 vp)

Pelastuspalvelua koskeva nimenomainen oikeusperusta sisällytettiin konventin ehdotukseen Suomen edustajien aloitteesta (VNS 2/2003 vp). Valtioneuvosto kannatti myös hallinnollista yhteistyötä koskevaa nimenomaista oikeusperustaa ja oli valmis hyväksymään avaruusala ja urheilua koskevat uudet oikeusperustat (VNS 2/2003 vp). Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi näiltä osin valtioneuvoston kantaan (UaVM 4/2003 vp).

3.2.5.2.2. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevat tavoitteet ja keskeiset periaatteet

Perustuslakisopimuksen mukaan Euroopan unioni tarjoaa kansalaisilleen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla ei ole sisärajoja. Tämä on unionin keskeinen tavoite, joka mainitaan sopimuksen I-3 artiklassa yhdessä sisämarkkinoiden toteuttamista koskevan tavoitteen kanssa. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevat määräykset sisältyvät sopimuksen I-42 artiklaan ja III osan III osaston IV lukuun.

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue merkitsee ensinnäkin henkilöiden vapaan liikkuvuuden takaamista ilman sisärajoja ja yhteisen turvapaikka- ja maahanmuuttoasioita sekä ulkorajavalvontaa koskevan politiikan kehittämistä. Toiseksi alueen politiikoilla, erityisesti yksityisoikeudellisella yhteistyöllä, helpotetaan oikeussuojan saatavuutta rajat ylittävissä tilanteissa. Kolmanneksi unioni pyrkii vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen alaan kuuluvalla poliisiyhteistyöllä ja rikosoikeudellisella yhteistyöllä varmistamaan kansalaisilleen korkean turvallisuustason.

Keskeistä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevaa uudistusta perustuslakisopimuksessa merkitsee nykyisen EU-sopimuksen mukaisen pilarirakenteen purkamisen. Nykyisin viisumi-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka, muu henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvä politiikka sekä oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa kuuluvat yhteisösopimuksen (unionin I pilarin) alaisuuteen. Poliisiyhteistyö ja rikosoikeudellinen yhteistyö taas muodostavat EU-sopimuksen III pilarin, jonka alalla sovellettavat periaatteet, menettelyt ja oikeudelliset välineet eroavat monin kohdin yhteisösopimuksen alalla noudatettavista. Perustuslakisopimuksessa kaikki vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen liittyvät määräykset sijoitetaan yhdeksi kokonaisuudeksi. Samalla poliisiyhteistyö ja rikosoikeudellisen yhteistyö siirretään osaksi perustuslakisopimuksen yleistä oikeudellista viitekehystä, kun yhteisöoikeuden keskeisiä tekijöi-

tä (kuten komission aloiteoikeus, määränemmistöpäätöksenteko neuvostossa, Euroopan parlamentin asema, EU-tuomioistuimen toimivalta) aletaan soveltaa pääsääntöisesti myös poliisiyhteistyöhön ja rikosoikeudelliseen yhteistyöhön. Muutosta voidaan kuvata kyseisten alojen yhteisöllistämisenä. Samalla kuitenkin myös jäsenvaltioiden sisäinen täysivaltaisuus poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla on haluttu turvata jäljempänä selostettavin keinoin.

Perustuslakisopimuksen mukaan koko vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen, mukaan lukien poliisiyhteistyö ja rikosoikeudellinen yhteistyö, soveltuvat sopimuksen I osan yleiset määräykset unionin tavoitteista, toimivallasta ja sen käytöstä, joskin sopimuksen I-42 artiklaan sisältyy eräitä kyseistä alaa koskevia erityismääräyksiä.

Suurin muutos perustuslakisopimuksessa nykytilaan verrattuna koskee poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä, joka vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen muiden osa-alueiden tavoin kuuluu unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevat perustuslakisopimuksessa unionin oikeuden yleiset periaatteet sekä unionin toimivaltaa ja sen käyttöä koskevat periaatteet, kuten toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaate. Niin ikään sopimuksen I-18 artiklan joustolauseke sekä tiiviimpää yhteistyötä koskevat erityissäännöt soveltuvat kyseisellä alalla. Poliisiyhteistyössä ja rikosoikeudellisessa yhteistyössä nykyisin käytettyjen erityisten oikeudellisten välineiden yhteisten kantojen, puitepäätösten, päätösten ja yleissopimusten - tilalla ovat unionin kaikille politiikoille yhteiset säädöstyypit.

Yleisemminkin koko vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen alalle ulotetaan perustuslakisopimuksessa unionin toimintaa koskevat yleiset määräykset liittyen mm. tavanomaisen lainsäätämisyjärjestyksen asemaan pääsääntöisenä päätöksentekomenettelynä, komission aloiteoikeuteen ja sen tehtävään sopimuksen noudattamisen valvojana sekä ns. komitologian käyttöön unionioikeuden täytäntöönpanossa. Niin ikään Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa koskevia yleisiä periaatteita sovelletaan eräin poliisi-

sihteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevin poikkeuksin koko vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella, mitä voidaan pitää erityisesti perusoikeus- ja muun oikeusturvan kannalta merkittävänä uudistuksena. EY-sopimukseen sisältyvien oikeus- ja sisäasioiden osalta kaikki nykyiset erityiset tuomioistuimen toimivaltaa koskevat määräykset poistuvat, ja yleinen järjestelmä tulee niiden osalta sovellettavaksi kaikilta osin. Myös EU-sopimuksen poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevat erityiset menettelyt poistuvat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Unionin tuomioistuimen toimivallan ulkopuolelle jää edelleen poliisiviranomaisten ja muiden lain noudattamista valvovien viranomaisten toteuttamien toimien oikeellisuuden ja suhteellisuuden arviointi sekä jäsenvaltion velvollisuuksien täyttämisen arviointi yleisen järjestyksen ylläpitämisen ja sisäisen turvallisuuden suojaamisen osalta.

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevissa perustuslakisopimuksen määräyksissä on etenkin poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön osalta pyritty ottamaan huomioon kyseisen politiikka-alan erityispiirteet, jotka liittyvät jäsenvaltioissa viranomaisten julkisen vallan käyttöön sekä yleisemminkin valtion (sisäiseen) täysivaltaisuuteen. Ensinnäkin Eurooppa-neuvoston roolia unionin toiminnan suunnannäyttäjänä korostetaan: Eurooppa-neuvosto määrittelee lainsäädännön ja operatiivisen toiminnan suunnittelun strategiset suuntaviivat. Toiseksi jäsenvaltiot osallistuvat vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien politiikkojen täytäntöönpanon arviointimenettelyyn. Poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla kansalliset parlamentit osallistuvat suoraan Europolin ja Eurojustin toiminnan valvontaan sekä valvovat normaalia laajemmin toimivaltuuksin toissijaisuusperiaatteen toteutumista. Lisäksi poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alueella yhtä neljäsosaa jäsenvaltioista edustavalla jäsenvaltioiden ryhmällä on komission ohella aloiteoikeus.

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen erityispiirteet on otettu huomioon perustuslakisopimuksessa myös unionin toimivaltaa ja sen käyttöä koskevilla erityisillä rajoituksilla. Peruslähdekohtana on, että unionin

toiminnan tulee kunnioittaa jäsenvaltioiden eri oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä. Vastuu yleisen järjestyksen ylläpitämisestä ja sisäisen turvallisuuden suojaamisesta on yksiselitteisesti jäsenvaltioilla, eikä Euroopan unionin tuomioistuimella ole toimivaltaa tutkia tältä osin jäsenvaltion viranomaisten toimia.

Perustuslakisopimuksella myös selkiytetään yleisellä tasolla eroa unionin lainsäädännöllisen toiminnan ja unionin puitteissa toteutettavan jäsenvaltioiden viranomaisten välisen käytännön operatiivisen yhteistyön välillä. Operatiivinen yhteistyö on vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella ja etenkin sen sisäistä turvallisuutta koskevilla aloilla käytettävä erityinen yhteistyömuoto, jolla viitataan jäsenvaltioiden poliisiviranomaisten ja muiden lainvalvontaviranomaisten sekä oikeusviranomaisten väliseen yhteistyöhön rajat ylittävissä rikosasioissa. Sopimuksella perustetaan erityinen sisäisen turvallisuuden komitea operatiivisen yhteistyön edistämiseksi ja tehostamiseksi.

Pilarijaon purkaminen ja niin sanottua yhteisömenetelmää vastaavien periaatteiden käyttöönotto myös poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla ei itsessään merkitse toimivallan siirtoa jäsenvaltioilta unionille. Kyseiset muutokset eivät kuitenkaan voi olla vaikuttamatta unionin toimivallan luonteeseen, sen käytön muotoihin ja toimivallan käytöstä seuraaviin oikeudellisiin vaikutuksiin esimerkiksi sitä kautta, että EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistetut yhteisöoikeuden yleiset periaatteet tulevat koskemaan myös poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä. Rakenteeltaan yhtenäisen perussopimuksen myötä niin ikään esimerkiksi I-18 artiklan joustolausekkeen soveltamisala verrattuna nykyiseen SEY 308 artiklaan laajenee koskemaan myös poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä. Näistä muutoksista unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon on sen sijaan erotettava muutokset, jotka seuraavat välittömästi vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen eri politiikka-aloja koskeviin määräyksiin tehtävistä tarkistuksista tai kokonaan uusista kyseisiä aloja koskevista oikeusperustamääräyksistä. Perustuslakisopimuksen vaikutusta unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjakoon vapauden, turvallisuuden

ja oikeuden alueen politiikkalohkolla arvioidaan erikseen jäljempänä.

Oikeus- ja sisäasioiden erityispiirre on eräiden jäsenvaltioiden asemaan liittyvät poikkeusjärjestelyt sekä eräiden unionin ulkopuolisten valtioiden osallistuminen unionin säännöstöön. Perustuslakisopimus ei muuta Irlantia, Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Tanskaa koskevien poikkeusjärjestelyjen perusteita. Perustuslakisopimus ei myöskään vaikuta Schengeniin liittymistä koskeviin määräyksiin, joiden mukaan säännöstöön täysimääräinen soveltaminen ja sisärajaratkastusten poistaminen edellyttää uusien jäsenvaltioiden kohdalla erillistä neuvoston päätöstä.

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen politiikat

Unionin yhteisen rajavalvontapolitiikan tavoitteena on alue, jonka sisällä henkilöt voivat liikkua kansalaisuudestaan riippumatta vapaasti ilman rajatarkastuksia, sekä yhdenmetyt ulkorajojen valvontajärjestelmän kehittäminen. Viimeksi mainittu ei kuitenkaan merkitse Euroopan unionin rajavalvontaviranomaisen perustamista jäsenvaltioiden vastuulla olevan rajavalvontatoiminnan tilalle. Yhdenmetyt ulkorajojen valvontajärjestelmätavoite sisältyy jo nykyiseen EY-sopimukseen. Rajavalvontapolitiikan toteuttamisessa keskeisessä asemassa ovat viranomaisten operatiivinen yhteistyö ja sitä koskevat unionin toimenpiteet sekä viisumipolitiikka.

Nykyinen EU:n turvapaikka-asioita koskeva politiikka on käsittänyt pääasiassa alan vähimmäissääntöjen antamista. Perustuslakisopimuksen mukaan unioni antaisi säännöksiä, jotka koskevat yhteistä eurooppalaista turvapaikkajärjestelmää. Unionin turvapaikka-asioita sekä toissijaista ja tilapäistä suojelua koskevan yhteisen politiikan tarkoituksena on antaa asianmukainen asema kaikille kansainvälistä suojelua tarvitseville kolmansien maiden kansalaisille ja varmistaa palauttamiskiellon periaatteen noudattaminen. Poliitiikan soveltamisessa tulee ottaa huomioon kansainvälisten sopimusten, muun muassa pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleisopimuksen ja pöytäkirjan (SopS 77–78/

1968) vaatimukset.

Yhteisellä maahanmuuttopolitiikalla pyritään varmistamaan muuttovirtojen tehokas hallinta, laillisesti unionin alueella oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten oikeudenmukainen kohtelu sekä laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan ehkäiseminen ja tehostettu torjunta. Perustuslakisopimus sisältää myös uuden oikeusperustan laillisesti unionin alueella oleskelevien ihmisten kotoittamista koskevia kannustus- ja tukitoimenpiteitä varten. Ihmiskaupan torjuntaa koskevia toimenpiteitä voidaan täydentää myös rikosoikeudellisen yhteistyön avulla. Unionilla ei kuitenkaan perustuslakisopimuksen mukaan ole toimivaltaa päättää siitä, kuinka paljon kolmansista maista tulevia kolmansien maiden kansalaisia päästetään unionin jäsenvaltioiden alueelle hakemaan työtä palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammattinharjoittajana.

Verrattuna nykyisiin EY-sopimuksen turvapaikka-, rajavalvonta ja maahanmuuttopolitiikkaa koskeviin määräyksiin perustuslakisopimus yksinkertaistaa kyseisiä oikeusperustoja ja yhtenäistää sovellettavia päätöksentekomenettelyjä. Sopimuksella vahvistetaan jo nykyisin yleisperiaatteena sovellettava jäsenvaltioiden solidaarista ja oikeudenmukaista vastuunjakoa koskeva periaate sisältäen myös sen rahoitusvaikutukset (ns. solidaarisuuslauseke). Perustuslakisopimuksen rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikkaa koskevilla määräyksillä ei laajenneta unionin toimivaltaa merkittävästi nykyiseen verrattuna, vaan muutokset merkitsevät lähinnä nykyisen toimivallan jaon selkiyttämistä.

Yksityisoikeuden alalla tehtävässä yhteistyössä unionin toiminnan päätavoitteena on varmistaa tuomioistuinten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteutuminen rajat ylittävissä tilanteissa henkilöiden oikeussuojan parantamiseksi. Perustuslakisopimuksella ei laajenneta merkittävästi unionin toimivaltaa nykyisestä.

Myös rikosoikeuden alalla toteutettavan yhteistyön osalta perustuslakisopimuksessa on pääperiaatteeksi kirjattu päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaate. Sopimuksessa unionille annetaan toimivalta säätää rikosoikeudellista menettelyä koskevista vä-

himmäissäännöistä sikäli kuin se on tarpeen tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen sekä poliisiyhteistyön ja oikeudellisen yhteistyön helpottamiseksi rajat ylittävissä rikosasioissa. Perustuslakisopimuksessa määritellään lähtökohtaisesti tyhjentävästi ne rikosasioiden käsittelyn osatekijät, jotka päätösten vastavuoroista tunnustamista tai viranomaisten yhteistyötä koskevat vähimmäissäännöt kattavat. Vähimmäissäännöt voivat kuitenkin koskea myös muita rikosasioiden käsittelyn erityisiä osatekijöitä, jotka neuvosto on ennalta määrittänyt eurooppapäätöksellä. Neuvosto tekee kyseisen eurooppapäätöksen yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Vähimmäissäätely ei estä jäsenvaltioita pitämästä yllä korkeatasoisempaa yksilön suojelua, esimerkiksi rikosten uhrien oikeuksia koskevaa sääntelyä.

Menettelyllisen rikosoikeudellisen yhteistyön alaan kuuluu myös jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välisen yhteistyön edistäminen esimerkiksi jäsenvaltioiden välisiä tuomioistuimien toimivaltaa koskevia ristiriitoja ehkäisemällä. Tarvittavista toimenpiteistä säädetään perustuslakisopimuksen mukaan eurooppalaeilla tai -puitelaeilla.

Perustuslakisopimuksessa unionille annettava toimivalta säätää vähimmäissäännöistä tiettyjen rikosten ja niihin liittyvien seuraamusten määrittelemiseksi on merkittävä ai-neellista rikosoikeudellista yhteistyötä koskeva uudistus. Perustuslakisopimuksessa määritellyt toimenpiteet voivat koskea ensinnäkin sopimuksessa tyhjentävästi lueteltuja, luonteeltaan vakavan, rajat ylittävän rikollisuuden muotoja. Näitä ovat terrorismi, ihmiskauppa sekä naisten ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, laiton huumausainekauppa, laiton asekauppa, rahanpesu, lahjonta, maksuvälineiden värentäminen, tietokone-rikollisuus ja järjestäytynyt rikollisuus. Luetteloa voidaan kuitenkin myös laajentaa neuvoston yksimielisellä eurooppapäätöksellä. Toiseksi vähimmäissäännöt voivat koskea rikoslainsäädäntöjen lähentämistä, mikäli tämä on välttämätöntä unionin politiikan tehokkaan toteuttamisen varmistamiseksi alalla, jolla on toteutettu yhdenmukaistamistoimenpiteitä, esimerkiksi ympäristöpolitiikassa.

Sekä rikosoikeudellista menettelyä että ai-

neellista rikosoikeutta koskevista perustuslakisopimuksen määräyksissä mahdollistetaan tavanomaisesta lainsäätämisyjärjestyksestä poikkeaminen erityisen ns. hätäjarrumekanismin avulla. Jäsenvaltio, joka katsoo eurooppapuitelakiehdotuksen vaarantavan sen rikosoikeusjärjestelmän perusteita, voi saattaa ehdotuksen Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Mikäli vähintään kolmasosa jäsenvaltioista on valmis aloittamaan keskenään tiiviimmän yhteistyön säädösesityksen pohjalta, jäsenvaltio voi viime kädessä jättäytyä kaavaillon säädöksen ulkopuolelle.

Edellä kuvattua vähimmäissääntelyä ja viranomaisten välisen yhteistyön edistämistä täydentävät unionin toteuttamat rikollisuuden torjuntaa koskevat kannustus- ja tukitoimet.

Perustuslakisopimukseen sisältyvät määräykset laajentaisivat unionin toimivaltaa SEU 31 ja 34 artiklaan verrattuna siitä huolimatta, että sen toimivalta rikosoikeudellisen menettelyn osatekijöitä, rangaistuksia ja seuraamuksia koskevan vähimmäissääntelyn osalta rajoittuu yhä lähtökohtaisesti erityiskysymyksiin. Yhteisöllä on tosin jo nykyisin katsottu olevan tietyillä edellytyksillä toimivalta velvoittaa jäsenvaltiot säätämään kansallisessa lainsäädännössään rikosoikeudellisista seuraamuksista yhteisöläinsäädännön tehokkaan täytäntönnäponon varmistamiseksi. Toimivalta päättää seuraamusten tasosta ja luonteesta kuuluu kuitenkin jäsenvaltioille (asiassa C-176/03 komissio v. neuvosto (ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin tehty neuvoston puittepäätöstä 2003/80/YOS koskeva kumoamiskanne) 13.9.2005 annettu tuomio). Unionin toimivallan alan laajennuksina voidaan sen sijaan pitää oikeusperustoja, joiden nojalla vähimmäissääntöjen kattamia rikosoikeudellisen menettelyn osatekijöitä tai vakavia, rajat ylittäviä rikoksia koskevaa tyhjentävää luetteloa voidaan laajentaa yksimielisellä neuvoston eurooppapäätöksellä.

Operatiivisen rikosoikeudellisen yhteistyön alaan kuuluvat ensinnäkin kansallisten tutkinta- ja syyttäviviranomaisten toiminnan yhteensovittamisen tukeminen ja yhteistyö vakavan, rajat ylittävän rikollisuuden alalla. Tätä tehtävää varten perustuslakisopimukseen sisältyy nimenomainen oikeusperusta Eurojustin perustamiseksi eurooppalailla, joka korvaisi nykyisen Eurojustin perustamista

koskevan neuvoston päätöksen (neuvoston päätös 2002/18/YOS, EYVL L 63, 6.3.2002 s. 1.) Perustuslakisopimuksen mukaan Eurojustin tehtävänä on vakavan rikollisuuden torjunnan ja erityisesti siihen liittyvän oikeudellisen yhteistyön tehostaminen. Tällä hetkellä Eurojust koordinoi usean jäsenvaltion alueelle ulottuvia tutkinta- ja syytetoimia. Eurojustin toiminnan pohjalta voidaan perustuslakisopimuksen nojalla perustaa Euroopan syyttävivirasto, jonka tehtävät rajoittuisivat lähtökohtaisesti unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten torjuntaan. Syyttäviviraston toimivaltuuksia voidaan kuitenkin laajentaa Eurooppa-neuvoston yksimielisellä eurooppapäätöksellä koskemaan myös rajat ylittävää vakavaa rikollisuutta. Kumpikaan päätös ei edellytä kansallisten parlamenttien hyväksyntää. Syyttäviviranomaisen toimivaltuudet liittyvät oleellisesti jäsenvaltioiden viranomaisten julkisen vallan käyttöön ja erityisesti Suomen perustuslain syyttäjälaitosta koskevan 104 §:n alaan. Sekä Eurojustia että erityisesti syyttäviviranomaista koskevat määräykset laajentavat unionin toimivaltaa.

Perustuslakisopimuksen mukaan unionissa toteutettaisiin poliisiviranomaisten ja muiden rikosten ehkäisemiseen, paljastamiseen ja tutkintaan erikoistuneiden lainvalvontaviranomaisten kesken poliisiyhteistyötä, jonka alaan kuuluvista toimenpiteistä voidaan säätää eurooppalailla tai eurooppapuitelailla. Silloin kun kyse on näiden viranomaisten operatiivisesta yhteistyöstä, neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti.

Perustuslakisopimus sisältää Euroopan poliisivirastoa (Europol) koskevan oikeusperustan, joka mahdollistaa sen toiminnan pohjana nykyisin olevan yleissopimuksen (SopS 78–79/1998) korvaamisen eurooppalailla. Jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille ja Euroopan parlamentille annetaan Europolin valvontaan liittyviä tehtäviä. Perustuslakisopimuksella mahdollistetaan myös operatiivisten tehtävien antaminen Europolille. Europol voisi kuitenkin toteuttaa niitä vain yhteistyössä sen jäsenvaltion viranomaisten kanssa, jonka alueella toimitaan ja vain heidän suostumuksellaan. Perustuslakisopimuksesta ei aiheutuisi merkittäviä muutoksia unionin toimivallan laajuuteen poliisiyhteistyön osalta, joskin Europolin osalta jäsenvaltioiden vi-

ranomaisten toimivaltaa täydentävä unionin toimivalta laajenisi jossain määrin lainvalvonnan operatiivisen yhteistyön alueella.

Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Suomen pitkäaikaisena tavoitteena on ollut unionin päätöksenteon tehostaminen ja lainsäädäntömenettelyjen yhtenäistämisen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella. Suomi on kannattanut yhteisömenetelmän ja etenkin määräenemistöpäätöksenteon laajentamista koskemaan lähtökohtaisesti koko vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta. Tämän keskeisen neuvottelutavoitteen voidaan katsoa toteutuneen. Perustuslakisopimuksella vahvistetaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen politiikkokojen tehokkuutta sekä avoimuuden ja demokratian periaatteiden toteutumista. Myös tuomioistuimen toimivallan ulottaminen poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalle vastaa Suomen tavoitetta edistää perusoikeuksien toteutumista unionissa.

Suomen erityiset neuvottelutavoitteet koskivat aineellista rikosoikeutta sekä mahdollisuutta Euroopan syyttäjänviraston perustamiseen. Aineellisen rikosoikeuden alalla siirtyminen määräenemistöpäätöksentekoon neuvostossa oli valtioneuvoston hyväksyttävissä edellyttäen, että unionin rikosoikeudellinen toimivalta määriteltäisiin riittävän tarkkarajaisesti ja se koskisi tiettyjä tyhjentävästi lueteltuja, luonteeltaan vakavia ja rajat ylittäviä rikoksia (VNS 2/2003 vp). Eduskunta yhtyi valtioneuvoston kantaan (UaVM 4/2003 vp). Perustuslakisopimukseen sisältyvä neuvottelutulos ei toimivallan tarkkarajaisuuden osalta täytä Suomen asettamia tavoitteita (VNS 2/2003 vp). Se mahdollistaa kuitenkin edellä kuvattujen menettelyllisten takeiden (ns. hätäjärrumenettely) kautta tarvittaessa Suomen jättäytymisen sellaisen eurooppaunionin soveltamisen ulkopuolelle, jonka voidaan katsoa vaarantavan rikosoikeusjärjestelmämme perusteita (LaVL 5/2006 vp).

Toinen keskeinen neuvotteluissa esillä ollut kysymys koski Euroopan syyttäjänviraston

perustamista. Monen muun jäsenvaltion tavoin myöskään Suomi ei ole pitänyt viraston perustamista tarpeellisena, koska viraston perustaminen ei olisi sopusoinnussa rikosoikeudelliseen yhteistyön yleisenä periaatteena sisältyvän päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisen kanssa. Suomi on korostanut, että kyseisen periaatteen tulee olla unionin puitteissa toteutettavan oikeudellisen yhteistyön kulmakivi (VNS 2/2003 vp). Myös eduskunnan kanta viraston perustamiseen on ollut kielteinen (PeVL 7/2003 vp, UaVM 4/2003 vp, LaVL 5/2006 vp). Saavutettu neuvottelutulos, jonka mukaisesti perustuslakisopimuksella ei perusteta syyttäjänvirastoa vaan yksinomaan mahdollistetaan viraston perustaminen neuvoston yksimielisesti hyväksymällä eurooppalailla, on Suomen hyväksyttävissä. Suomella on viime kädessä mahdollisuus estää viraston perustaminen tai varmistaa, että viraston toimivaltuudet ja tehtävät määritellään riittävän selkeästi ja tarkkarajaisesti koskemaan vain tiettyjä rikosten lajeja.

3.2.5.2.3. Muita aloja koskevat politiikat

Sisämarkkinat

Sisämarkkinoita koskevat määräykset on perustuslakisopimuksessa koottu III osan III osaston I lukuun (III-130—III-179 artikla). Lukuun ottamatta eräitä lähinnä päätöksentekomenettelyä koskevia muutoksia ne vastaavat EY-sopimuksen kolmannen osan I, III ja VI osaston määräyksiä.

Perustuslakisopimuksessa tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen siirtyvät tietyn toimialan sulkeminen sopimuksen sijoittautumisvapautta koskevien määräysten soveltamisalan ulkopuolelle (III-139 artiklan toinen kohta), itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymistä ja toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana koskevien jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhteensovittaminen (III-141 artiklan 1 kohdan b alakohta), palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien sopimusmääräysten ulottaminen koskemaan unionin sijoittautuneita kolmannen valtion kansalaisia (III-144 artiklan toinen kohta) sekä tietyn palvelun vapauttamista koskevat toimenpiteet (III-147 artikla). Tavanomaista lainsäätämisyjär-

jestystä sovelletaan myös eräitä pääomanliikkeitä koskeviin toimenpiteisiin (III-157 artiklan 2 kohta ja III-160 artikla), sisämarkkinoita koskevan vääristymän poistamiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin (III-174 artikla) sekä eräisiin sosiaaliturva-alan toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamiseksi (III-136 artikla). Viimeksi mainittuun määräykseen lisätihtiin kuitenkin HVK:ssa niin sanottu hätäjarumekanismi: mikäli jokin jäsenvaltio katsoo esityksen eurooppalaiksi tai -puitelaiksi vaikuttavan sen sosiaaliturvajärjestelmän perusteisiin tai kyseisen järjestelmän rahoituksen tasapainoon, se voi pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Asiaa käsiteltävään Eurooppa-neuvosto voi joko palauttaa esityksen neuvostolle tai pyytää komissiota tekemään uuden ehdotuksen.

Sisämarkkinat kuuluvat toimivaltuokittelussa jaetun toimivallan alaan lukuun ottamatta sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistamista, joka kuuluu unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Edellä jaksossa 3.2.5.2.1 käsiteltävä teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaa uutta oikeusperustaa lukuun ottamatta unionin toimivallan ala ei laajene nykytilaan verrattuna.

Talous- ja rahapolitiikka

Perustuslakisopimuksen III osan III osaston II luku sisältää määräykset talous- ja rahapolitiikasta, josta EY-sopimuksessa määrätään kolmannen osan VII osassa. Muutokset nykyisiin määräyksiin koskevat etenkin noudatettavia päätöksentekomenettelyjä.

Komission asemaa jäsenvaltioiden talouspolitiikkojen monenvälisessä valvontamenettelyssä (III-179 artikla) vahvistetaan perustuslakisopimuksessa antamalla sille oikeus antaa varoitus jäsenvaltiolle, jonka talouspolitiikka ei ole neuvoston vahvistamien unionin talouspolitiikan yleislinjojen mukaista tai jonka talouspolitiikka voi vaarantaa talous- ja rahaliiton moitteettoman toiminnan. Käsittelevä neuvostossa poikkeava nykyisestä siten, ettei asianomaisen jäsenvaltion edustaja osallistu asiaa koskevaan äänestykseen.

Myös julkisen talouden alijäämää koskevassa menettelyssä (III-184 artikla) komission asema on perustuslakisopimuksessa nykyistä vahvempi.

Se voi osoittaa liiallista alijäämää koskevan lausuntonsa neuvoston ohella myös kyseiselle jäsenvaltiolle. Pakottava päätösvalta menettelyssä säilyy kuitenkin neuvostolla. Määräenemmistö määräytyy nykyisestä poiketen perustuslakisopimuksen yleisten määräenemmistöä koskevien määräysten mukaisesti.

Perustuslakisopimus sisältää euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita koskevan erillisen jakson (III osan III osaston II luvun 4 jakso), jonka määräyksillä kiinnitetään erityistä huomiota euroalueen valtioiden talouspolitiikkojen yhteensovittamiseen ja budjettikuriin sekä euroalueen ulkoiseen edustukseen. Neuvosto hyväksyy euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita koskevat budjettipolitiikkojen kurinalaisuuteen tähtäävät toimenpiteet ja laatii kyseisiä jäsenvaltioita koskevat talouspolitiikan yleislinjat. Tällöin sovelletaan edellä mainittuja jäsenvaltioiden talouspolitiikkojen yhteensovittamista ja julkisen talouden alijäämän valvontaa koskevia yleisiä menettelyjä. Päätöksentekoon neuvostossa osallistuvat vain euroalueen valtiot.

Euroalueen valtioiden talouspolitiikkojen yhteensovittamista kehitetään perustuslakisopimuksessa myös korostamalla näiden jäsenvaltioiden ministereistä koostuvan epävirallisen euroryhmän asemaa (III-195 artikla). Perustuslakisopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan on kirjattu euroryhmän toimintaa koskevat periaatteet pääosin ryhmän nykyistä toimintaa vastaavasti. Uutta pöytäkirjassa on se, että euroryhmä valitsee jäsentensä enemmistöllä puheenjohtajan kahden ja puolen vuoden toimikaudeksi.

Euroalueen ulkoisen edustuksen osalta neuvosto hyväksyy perustuslakisopimuksen mukaan yhteiset kannat talous- ja rahaliiton kannalta erityisen merkittäviin kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja konferensseissa käsiteltäviin kysymyksiin. Neuvosto voi myös hyväksyä aiheellisia toimenpiteitä yhtenäisen edustuksen varmistamiseksi kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja konferensseissa (III-196 artikla). Muutoksena nykyisiin määräyksiin verrattuna äänestyksiin neuvostossa osallistuvat tällöin vain euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet.

Perustuslakisopimus merkitsee tiettyjä

muutoksia lainsäädäntömenettelyihin talous- ja rahaliiton alalla, mikä ei kuitenkaan muuta olennaisesti toimielinten valtasuhteita. Perustuslakisopimuksessa siirrytään tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen monenvälistä valvontamenettelyä koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen vahvistamisessa (III-179 artiklan 6 kohta), Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön eräiden määräysten muuttamisessa (III-187 artiklan 3 kohta) sekä sellaisten toimenpiteiden osalta, jotka ovat tarpeen euron käytössä yhteisenä rahana (III-191 artikla). Toisaalta Euroopan parlamentin asema tietyissä talous- ja rahaliittoa koskevissa kysymyksissä heikkenee, kuten päätettäessä eräiden kieltojen täsmentämiseksi tarvittavista säännöistä (III-183 artiklan 2 kohta), erityistehtävien antamista Euroopan keskuspankille (III-185 artiklan 6 kohta) sekä liikkeeseen laskettavien eurometallirahojen yksikköarvojen ja teknisten määritelmien yhdenmukaistamisesta (186 artiklan 2 kohta).

Muutosta merkitsee myös se, että päättäänsään Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön muuttamisesta neuvosto tekee perustuslakisopimuksen mukaan ratkaisunsa määräänemmistöllä myös toimiessaan komission ehdotuksesta. Nykyisin määräänemmistöpäätöksentekoa sovelletaan vain toimittaessa Euroopan keskuspankin aloitteen pohjalta, kun taas komission ehdotusta koskevana päätöksentekosääntönä on yksimielisyys.

Toimivaltaluokittelussa rahapolitiikka kuuluu unionin yksinomaiseen toimivaltaan euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden osalta, kun taas muiden jäsenvaltioiden osalta kysymys on jaetusta toimivallasta. Talouspolitiikka ei sen sijaan kuulu mihinkään unionin kolmesta päätoimivaltaluokasta, vaan sitä koskevat perustuslakisopimuksen määräykset jäsenvaltioiden talous- ja työllisyyspolitiikkojen yhteensovittamisesta. Unionin talous- ja rahapolitiikkaa koskevan toimivallan ala ei muutu nykyisestä.

Työllisyys

Työllisyyttä koskevat määräykset sisältyvät perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 1 jaksoon (III-203—III-208 artikla). Ne vastaavat eräitä vähäisiä muutoksia lu-

kuun ottamatta nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan VIII osaston määräyksiä.

Työllisyys ei kuulu mihinkään unionin kolmesta päätoimivaltaluokasta, vaan sitä koskevat perustuslakisopimuksen määräykset jäsenvaltioiden talous- ja työllisyyspolitiikkojen yhteensovittamisesta. Unionin toimivallan ala ei perustuslakisopimuksen seurauksena laajene nykyisestä.

Sosiaalipolitiikka

Sosiaalipolitiikkaa koskevat perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 2 jakson määräykset (III-209—III-219 artikla). Ne vastaavat pääosin nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan XI osaston 1 ja 2 luvun määräyksiä.

Sosiaalipolitiikan ala kuuluu osittain jaettuun toimivaltaan ja osittain alaan, jota koskevat perustuslakisopimuksen määräykset jäsenvaltioiden talous-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikkojen yhteensovittamisesta. Vaikka sopimuksessa ei ole yksiselitteisesti määritellyt niitä sosiaalipolitiikanaloja, jotka kuuluvat jaettuun toimivaltaan, näihin on katsottava kuuluvan ainakin sopimuksen III-210 artiklan 2 kohdan b alakohdan unionille perustama toimivalta säätää sanotun määräyksen 1 kohdan a-i alakohdassa tarkoitettuja aloja koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä III-214 artiklan 3 kohdan mukainen toimivalta toteuttaa kyseisen määräyksen tarkoittamia miesten ja naisten tasa-arvoa, työtä ja ammattia koskevia toimenpiteitä. Muilta osin unionin toimivaltaan kuuluvassa sosiaalipolitiikassa on kysymys sopimuksen I-15 artiklan 3 kohdan tarkoittamasta jäsenvaltioiden sosiaalipolitiikkojen yhteensovittamisesta. Peruslähtökohtana säilyy näin ollen se, että sosiaaliturvajärjestelmän peruseriaatteiden määrittäminen kuuluu jäsenvaltioiden kansalliseen toimivaltaan. Perustuslakisopimus ei laajenna unionin toimivaltaa sosiaalipolitiikan alalla.

Perustuslakisopimuksen III-213 artikla perustaa komissiolle toimivaltuuden edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja helpottaa niiden toiminnan yhteensovittamista sopimuksen sosiaalipolitiikkaa koskevan jakson kattamilla aloilla unionin sosiaalipolitiikkaa koskevien tavoitteiden toteuttamiseksi. Tätä varten komissio on kiinteässä yhteydessä jä-

senvaltioihin ja tekee tutkimuksia, antaa lausuntoja ja järjestää neuvotteluja sekä kansallisista että kansainvälisille järjestöille kuuluvista kysymyksistä ja tekee erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää tietojen vaihtoa parhaista käytännöistä sekä valmistella tarvittavat edellytykset säännöllistä seuranta ja arviointia varten. Vaikka määräyksen tarkoittamat keinot muistuttavat sisällöltään niin sanottua avointa koordinaatiomenetelmää, niissä — toisin kuin avoimessa koordinaatiossa on kysymys määräyksen asettamisrajoissa tapahtuvasta unionin toimivallan käytöstä. Avoimen koordinaation menetelmä on käsitelty luvussa 3.2.3.2.

Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus

Taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta määrätään perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 3 jaksossa (III-220—III-224 artikla). EY-sopimuksen kolmannen osan XVII osaston nykyisiin määräyksiin verrattuna voidaan merkittävimpänä yleisenä uudistuksena pitää alueellisen yhteenkuuluvuuden lisäämistä rakennerahastojen tavoitteisiin taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden rinnalle. Lisäksi rakennerahastojen tehtävien määrittelyssä ja koheesiorahaston perustamisessa tul-taisiin siirtymäkauden jälkeen noudattamaan tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä.

Suomen kannalta merkittävimpänä muutoksena voidaan kuitenkin pitää koheesiopolitiikan keskeiseen tavoiteartiklaan (III-220 artikla) HVK:ssa sisällytettyä määritelmää niistä alueista, joihin kyseistä politiikkaa toteutettaessa kiinnitetään erityistä huomiota. Näihin kuuluvat muiden ohella vakavista ja pysyvistä luontoon tai väestöön liittyvistä haitoista kärsivät alueet, kuten pohjoisimmat alueet, joiden väestöntiheys on erittäin alhainen. Määräyksellä luodaan olennaisesti nykyistä paremmat edellytykset turvata pysyvällä tavalla Suomen ja Ruotsin erittäin harvaan asutuille alueille vuoden 1994 liittymissopimuksen pöytäkirjassa n:o 6 tunnustettu erityisasema. Liittymissopimuksen pöytäkirjan mukainen tavoite 6 arvioitiin Agenda 2000 -uudistuksen yhteydessä uudelleen ja

sisällytettiin niin sanottuun tavoitteeseen 1. Pohjoisimpien erittäin harvaan asuttujen alueiden aseman tunnustaminen perussopimuksen tasolla koheesiopolitiikan tavoiteartiklassa vahvistaa olennaisesti kyseisten alueiden asemaa tulevilla rahoituskausilla. Kyseistä määräystä täydentää perustuslakisopimukseen liitetyn vuosien 1972, 1979, 1985 ja 1994 liittymissopimuksia koskevan pöytäkirjan 63 artikla, jolla pidetään voimassa sekä vuoden 1994 liittymissopimuksen pöytäkirjan n:o 6 mukainen pohjoisten erittäin harvaan asuttujen alueiden määritelmä että viimeksi mainitun pöytäkirjan liitteeseen 1 sisältyvä luettelo kyseisessä määräyksessä tarkoitetuista alueista.

Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus kuuluu toimivaltaluokittelussa jaettuun toimivaltaan. Unionin koheesiopolitiikkaa koskevan toimivallan alaan perustuslakisopimuksella ei ole merkittäviä vaikutuksia.

Maatalous ja kalastus

Unionin yhteistä maatalous- ja kalastuspolitiikkaa koskevat perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 4 jakson määräykset (III-225—III-232 artikla). Nykyiseen EY-sopimuksen kolmannen osan II osastoon verrattuna merkittävimmät perustuslakisopimuksesta johtuvat muutokset koskevat päätöksentekomenettelyä, erityisesti suhteellisen laajamittaista siirtymistä tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen ja sitä kautta Euroopan parlamentin toimivaltuuksien olennaista laajentamista yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan aloilla.

Yhteistä maatalous- ja kalastuspolitiikkaa koskevan lainsäädännön antamisessa siirrytään perustuslakisopimuksen mukaan pääsääntöisesti tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen (III-231 artiklan 2 kohta). Tiettyjä kysymyksiä — hintojen, maksujen, tukien ja määrällisten rajoitusten vahvistamista sekä kalastusmahdollisuuksien vahvistamista ja jakamista — koskevaan sääntelyyn ei kuitenkaan käytetä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä, vaan tarvittavat toimenpiteet toteutetaan eurooppa-asetuksilla tai -päätöksillä, jotka neuvosto hyväksyy määränemmistöllä komission ehdotuk-

sesta (III-231 artiklan 3 kohta). Rajanveto tavanomaisen lainsäätämisyjärjestyksen alaan kuuluvien ja alemmanasteisilla säädöksillä säänneltävien kysymysten välillä on jossain määrin epäselvä ja tulkinnanvarainen, ja sen toimivuus selviää vasta käytännössä. Saattaa olla, että nykyiset yhteiset markkinajärjestelyasetukset jouduttaisiin pilkkomaan osiin päätösvallan kuuluessa osittain neuvostolle ja osittain neuvostolle ja parlamentille yhdessä.

Sen sijaan unionin tavoitteet tai sen toimivallan laajuus maatalous- ja kalastuspolitiikan alalla eivät perustuslakisopimuksen seurauksena muutu. Toimivaltaluokittelussa maatalous- ja kalastuspolitiikka kuuluu jaettuun toimivaltaan lukuun ottamatta meren elollisten luonnonvarojen säilyttämiseen tärkeitä toimia, jotka kuuluvat unionin yksinomaiseen toimivaltaan.

Ympäristö

EY-sopimuksen kolmannen osan XIX osaston ympäristöä koskevat määräykset on sisällytetty lähes sellaisenaan perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 5 jaksoon (III-234—III-235 artikla). Korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja ympäristön laadun parantaminen on otettu huomioon myös sopimuksen I osaan kirjatuihin unionin tavoitteisiin. Ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset tulee myös sisällyttää kaikkien sopimuksen III osassa tarkoitettujen unionin politiikkojen ja toimien määrittelyyn ja toteuttamiseen. Myös perusoikeuskirjaan sisältyy ympäristönsuojelua koskeva määräys (II-97 artikla).

Perustuslakisopimus ei muuta unionin toimivallan alaa ympäristöpolitiikassa. Toimivaltaluokittelussa ympäristö kuuluu jaettuun toimivaltaan.

Kuluttajansuoja

Kuluttajansuojaa koskeva perustuslakisopimuksen III-235 artikla vastaa asiallisesti EY-sopimuksen 153 artiklaa. Kuluttajansuojaa koskevat vaatimukset tulee ottaa huomioon myös unionin muita politiikkoja ja toimia määriteltäessä ja toteutettaessa. Myös

perusoikeuskirjassa on kuluttajansuojaa koskeva määräys (II-98 artikla).

Perustuslakisopimus ei muuta unionin kuluttajansuojaa koskevan toimivallan alaa. Kuluttajansuoja kuuluu toimivaltaluokittelussa jaettuun toimivaltaan.

Liikenne

Perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 7 jakson (III-236—III-245 artikla) liikennettä koskevat määräykset vastaavat asiallisesti EY-sopimuksen kolmannen osan V osaston määräyksiä.

Perustuslakisopimus ei vaikuta unionin liikennettä koskevan toimivallan alaan. Toimivaltaluokittelussa liikenne kuuluu jaettuun toimivaltaan.

Euroopan laajuiset verkot

Euroopan laajuisia verkkoja koskeva perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 8 jakso (III-246—III-247 artikla) vastaa asiallisesti EY-sopimuksen kolmannen osan XV osaston määräyksiä.

Perustuslakisopimuksella ei muuteta unionin toimivallan alaa Euroopan laajuisten verkkojen osalta. Toimivaltaluokittelussa ala kuuluu jaettuun toimivaltaan.

Tutkimus ja teknologian kehittäminen

Perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 9 jakso (III-248—III-255 artikla) sisältää määräykset tutkimuksesta ja teknologian kehittämisestä sekä avaruusalaan. Viimeksi mainittua on käsitelty erikseen edellä jaksossa 3.2.5.2.1.

Konventin ehdotuksessa tutkimusta ja teknologian kehittämistä koskevat määräykset vastasivat asiallisesti EY-sopimuksen XVIII osaston määräyksiä. HVK:ssa unionin toiminnan tavoitetasoa tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla kuitenkin nostettiin asettamalla nimenomaiseksi päämääräksi eurooppalainen tutkimusalue, jossa tutkijat, tiedellinen tietämys ja teknologia liikkuvat vapaasti, sekä sisällyttämällä sopimukseen kyseisen päämäärän saavuttamiseksi tarvittavien toimenpiteiden toteuttamista koskeva uusi oikeusperusta (III-251 artiklan 4 kohta). Ky-

seisistä toimenpiteistä säädetään tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä eurooppalailla.

Useat jäsenvaltiot, Suomi mukaan lukien, kuitenkin katsoivat, etteivät eurooppalaisen tutkimusalueen luomiseen tähtäävät toimet saa vaarantaa jäsenvaltioiden kansallisten tutkimuspolitiikkojen toteuttamista. Edellä mainittuun eurooppalaista tutkimusalueetta koskevaan muutoksen liittyikin hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan liitetty julistus (n:o 21), jonka mukaan unionin toiminnassa tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla tulee ottaa asianmukaisesti huomioon jäsenvaltioiden tutkimuspolitiikkojen peruslinjat ja -valinnat. Niin ikään HVK:ssa tehdyllä muutoksella tutkimuksen ja teknologian kehittämisen monivuotiset puiteohjelmat rajattiin koskemaan unionin rahoittamia toimia.

Kansallisten tutkimuspolitiikkojen aseman turvaaminen korostuu myös tutkimusta ja teknologian kehittämistä sekä avaruutta koskevasta toimivaltaluokitteluun sisältyvästä erityismääräyksestä, jonka mukaan unionin toimivallan käyttäminen ei estä jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa, vaikka kysymys onkin unionin ja jäsenvaltioiden jaetusta toimivallasta (I-14 artiklan 3 kohta).

Perustuslakisopimuksen III-250 artikla perustaa komissiolle toimivaltuuden yhteistoiminnassa jäsenvaltioiden kanssa tehdä aloitteita edistääkseen jäsenvaltioiden toiminnan yhteensovittamista tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla sekä erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää tietojen vaihtoa parhaista käytännöistä ja valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Vaikka määräyksen tarkoittamat keinot muistuttavat sisällöltään niin sanottua avointa koordinaatiomenetelmää, niissä — toisin kuin avoimessa koordinaatiossa — on kysymys unionin toimivallan käytöstä. Avoin koordinaation menetelmää on käsitelty jaksossa 3.2.3.2.

Kansanterveys

Kansanterveyttä koskee perustuslakisopimuksen III-278 artikla, jota EY-

sopimuksessa vastaa 152 artikla. Vaikka kyseiset määräykset vastaavat perusrakenteeltaan toisiaan, sisältää perustuslakisopimus useita merkittäviä muutoksia nykyiseen perussopimukseen verrattuna. Nykyisin kyseisen toiminnan ala kattaa terveyden edistämisen, sairauksien ehkäisyn ja niiden riskitekijöiden torjunnan sekä huumeainesten aiheuttamien terveyshaittojen vähentämisen. Yleisellä tasolla kansanterveyttä koskevan unionin toiminnan liityntää yhteisiin turvallisuuskysymyksiin on perustuslakisopimuksessa vahvistettu ja se on ulotettu koskemaan myös rajat ylittävien vakavien terveysuhkien valvontaa, niistä hälyttämistä ja niiden torjuntaa.

Kansanterveydelle politiikka-alana on leimallista sen jakautuminen perustuslain mukaisessa toimivaltaluokittelussa kahteen eri toimivaltaluokkaan. Osittain on kysymys jaettuun toimivaltaan kuuluvasta alasta, osittain taas alasta, jolla unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Jaettuun toimivaltaan kuuluu unionin toimivalta toteuttaa III-278 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä, joilla voidaan puuttua yhteisiin turvallisuuskysymyksiin. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi eläinlääkinnän ja kasvinsuojelualan toimenpiteitä, joiden välittömänä tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen. Muut kansanterveyden alan toimenpiteet ovat luonteeltaan tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia, jotka eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Jako kahteen eri toimivaltaluokkaan ilmenee perustuslakisopimuksesta nykyistä selvemmin.

Perustuslakisopimus laajentaa unionin toimivaltaa sekä yhteisiä turvallisuuskysymyksiä koskevien toimenpiteiden että tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimien osalta. Turvallisuutta koskevaa oikeusperustaa laajennettiin HVK:ssa sisällyttämällä siihen lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden laatu- ja turvallisuusvaatimuksia koskevat toimenpiteet sekä toimenpiteet, jotka koskevat rajat ylittävien vakavien terveysuhkien valvontaa, niistä hälyttämistä ja niiden torjumista. Lääkkeitä ja lääkinnällisiä laitteita koskevaa sääntelyä voidaan edelleen antaa myös sisämarkkina-artiklojen perusteella silloin, kun

sääntelyn tavoitteet liittyvät ensisijaisesti sisämarkkinoiden toteuttamiseen. Tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimien alaan liitettiin ensin konventin ehdotuksessa rajat ylittävien laajalle levinneiden vaarallisten sairauksien torjuntaa koskevat toimenpiteet ja HVK:ssa toimenpiteet, joiden välittömänä tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen ehkäisemällä tupakointia ja alkoholin väärinkäyttöä. Päätöksentekomenettelynä on kaikissa tapauksissa tavanomainen lainsäätämisyjärjestys.

Suomen kannalta erityisen merkittävinä voidaan pitää perustuslakisopimuksen III-278 artiklan 7 kohtaan HVK:ssa tehtyjä muutoksia. Suomen keskeisenä neuvottelutavoitteena HVK:ssa oli ratkaisu, jolla terveystalveluiden kansallinen rahoitus, järjestäminen ja tarjoaminen turvataisiin. Kyseisessä määräyksessä vahvistetaan nimenomaisesti se, että unionin toiminnassa otetaan huomioon jäsenvaltioiden terveyspolitiikan määrittelyyn sekä terveystalvelujen ja sairaanhoidon järjestämiseen ja tarjoamiseen liittyvät velvollisuudet. Jäsenvaltioiden tehtäviin todetaan määräyksessä nimenomaisesti kuuluvan terveystalvelujen ja sairaanhoidon hallinnointi sekä niihin osoitettujen voimavarojen kohdentaminen. Siinä missä EY-sopimukseen nykyisin sisältyvä vastaava lauseke koskee soveltamisalaltaan vain unionin kansanterveyden alan toimintaa, on perustuslakisopimuksen muutetun määräyksen soveltamisala yleinen, kaiken unionitoiminnan kattava.

Perustuslakisopimuksen III-278 artiklan 2 kohta perustaa komissiolle toimivaltuuden kiinteässä yhteydessä jäsenvaltioihin tehdä aloitteita edistääkseen jäsenvaltioiden toiminnan yhteensovittamista artiklassa määritellyillä kansanterveyden alueilla. Tämä koskee erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaita käytäntöjä koskevien tietojen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seuranta ja arviointia varten. Vaikka määräyksen tarkoittamat keinot muistuttavat sisällöltään niin sanottua avointa koordinaatiomenetelmää, niissä — toisin kuin avoimessa koordinaatiossa — on kysymys unionin toimivallan käytöstä. Avoimen koordinaation menetelmää on käsitelty jaksossa 3.2.3.2.

Teollisuus

Perustuslakisopimuksen teollisuutta koskeva määräys (III-279 artikla) vastaa asiallisesti EY-sopimuksen 157 artiklaa. Toimivaltuuskittelussa teollisuus kuuluu aloihin, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia.

Perustuslakisopimus (III-279 artiklan 2 kohta) perustaa komissiolle toimivaltuuden tehdä aiheellisia aloitteita edistääkseen jäsenvaltioiden toiminnan yhteensovittamista teollisuuden alalla sekä erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaita käytäntöjä koskevien tietojen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seuranta ja arviointia varten. Vaikka määräyksen tarkoittamat keinot muistuttavat sisällöltään niin sanottua avointa koordinaatiomenetelmää, niissä — toisin kuin avoimessa koordinaatiossa — on kysymys unionin toimivallan käytöstä. Avoimen koordinaation menetelmää on käsitelty jaksossa 3.2.3.2.

Kulttuuri

Perustuslakisopimuksen kulttuuria koskeva määräys (III-280 artikla) vastaa asiallisesti EY-sopimuksen 151 artiklaa. Eurooppalait ja -puitelait annetaan kuitenkin tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Kulttuuri kuuluu toimivaltuuskittelussa aloihin, joilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovitus- tai täydennystoimia.

Yleissivistävä koulutus, nuoris ja ammatillinen koulutus

Koulutusta, nuorisoa ja ammatillista koulutusta koskevat määräykset (III-282—III-283 artikla) muodostavat sopimuksen III osan III osaston V luvun 5 jakson. Niihin on lisätty tavoite kannustaa nuoria osallistumaan Euroopan demokratian toimintaan sekä uutena politiikka-alana urheilu, jota on käsitelty erikseen edellä jaksossa 3.2.5.2.1. Muilta osin perustuslakisopimuksen määräykset vastaavat asiallisesti EY-sopimuksen kolmannen osan XI osaston 3 luvun määräyksiä.

Perustuslakisopimuksella ei ole merkittäviä

vaikutuksia unionin toimivallan alaan koulutusta, nuorisoa ja ammatillista koulutusta koskevissa kysymyksissä. Nämä kuuluvat aloihin, joilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovitus- tai täydennystoimia.

Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto asetti Suomen tavoitteeksi ratkaisun, jolla ensisijaisesti turvattaisiin perustuslakisopimuksen palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien määräysten yhteydessä terveystalouden kansallinen rahoitus, järjestäminen ja tarjoaminen turvattaisiin. Myös eduskunnan ulkoasiainvaliokunta edellytti valtioneuvoston toimivan niin, että perussopimuksen määräyksiä ja niiden tulkintaa täsmennettäisiin kyseisen tavoitteen varmistamiseksi (UaVM 4/2003 vp). Vaikka Suomen tavoitteena olikin ensisijaisesti perustuslakisopimuksen palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien määräysten täsmittäminen, voidaan sopimuksen kansanterveyttä koskevan III-278 artiklan 7 kohtaan hallitustenvälisessä konferenssissa tehtyjen muutosten vastaavan Suomen tavoitetta. Sen sijaan tavoite siirtymisestä määränemmistö päätöksentekoon ympäristö- ja energiaverotuksen alalla ei toteutunut.

Perustuslakisopimukseen sisältyvät muutokset koskien jäsenvaltioiden talouspolitiikkojen tiivistämistä vastaavat Suomen näkemyksiä. Tämä koskee myös muutoksia unionin ja euromaiden ulkoisen edustautumisen tehostamiseksi. Sen sijaan talous- ja rahapolitiikan alan päätöksentekomenettelyjen osalta Suomen tavoitteet eivät toteutuneet täysimääräisesti. Valtioneuvosto (VNS 2/2003 vp) ja eduskunnan ulkoasiainvaliokunta (UaVM 4/2003 vp) eivät pitäneet kannatettavana siirtymistä tavanomaiseen lainsäätämisenjärjestykseen monenvälisen valvontamenettelyn yksityiskohtaisten sääntöjen vahvistamisessa ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön muuttamisessa. Toisaalta Suomenkin vastustamaa lainsäädäntömenettelyn ulottamista koske-

maan rahoituslaitosten valvontaa koskevien erityistehtävien siirtämistä Euroopan keskuspankille ei hyväksytty hallitustenvälisessä konferenssissa.

Sekä valtioneuvosto (VNS 2/2003 vp) että eduskunnan ulkoasiainvaliokunta (UaVM 4/2003 vp) pitivät yhtenä Suomen keskeisimmistä neuvottelutavoitteista pohjoisten erittäin harvaan asuttujen alueiden pysyvän erityisaseman tunnustamista perustuslakisopimuksessa. Hallitustenvälisessä konferenssissa konventin ehdotukseen tehtyjen muutosten seurauksena kyseisten alueiden asema tunnustetaan sekä unionin koheesiopolitiikan keskeisessä tavoiteartiklassa että perustuslakisopimukseen liitettyssä, vuosien 1972, 1979, 1985 ja 1994 liittymissopimuksia koskevan pöytäkirjassa, mikä toteuttaa Suomen neuvottelutavoitteen. Sen sijaan Suomen tavoite kolmansien maiden kanssa tehtävää rajayhteistyötä koskevasta oikeusperustasta ei toteutunut.

Selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto piti konventin ehdotusta maatalous- ja kalastuspolitiikkaa koskevien päätöksentekomenettelyjen uudistamiseksi oikeasuuntaisena. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi valtioneuvoston kantaan (UaVM 4/2003 vp). Suomen tavoitteet tavanomaisen lainsäätämisenjärjestyksen käyttöalan tarkentamisesta eivät kuitenkaan toteutuneet hallitustenvälisessä konferenssissa.

3.2.5.3. Unionin ulkoinen toiminta

Perustuslakisopimusta laadittaessa keskeisenä tavoitteena oli unionin ulkoisen toiminnan osalta johdonmukaisuuden ja tehokkuuden parantaminen. Tähän pyrittiin erityisesti selkeyttämällä unionin ulkoista toimintaa koskevia määräyksiä ja kokoamalla nämä samaan perustuslakisopimuksen osastoon, sekä tekemällä unionin ulkoiseen edustukseen institutionaalisia muutoksia. Unionin ulkoisen toiminnan edellytyksiä parantaa myös unionin pilarirakenteen poistuminen ja unionille annettava oikeushenkilöllisyys. Pilarirakenteen poistumisen myötä ulkoinen toiminta tulee kaikilta osa-alueiltaan rakenteeltaan yhtenä-

sen unionin harjoitettavaksi. Näin myös unionin oikeuden yleiset periaatteet tulevat koskemaan kaikkea unionin ulkoista toimintaa.

Tällä hetkellä unionin ulkoista toimintaa koskevat määräykset ovat hajallaan EUsopimuksen yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevassa V osastossa ja EY-sopimuksen kolmannen osan IX osastossa (yhteinen kauppapolitiikka), XX osastossa (kehitysyhteistyö) ja XXI osastossa (talollinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa). Lisäksi unionin muiden politiikkojen osalta perussopimuksissa on niiden ulkoisia näkökohtia koskevia määräyksiä. Perustuslakisopimuksessa unionin ulkosuhteita koskevat määräykset koostaan yhteen. Unionin ulkoista toimintaa koskeva sopimuksen III osan V osasto sisältää ulkoiseen toimintaan yleisesti sovellettavat määräykset (I luku), sekä määräykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka mukaan lukien (II luku), yhteisestä kauppapolitiikasta (III luku), yhteistyöstä kolmansien maiden kanssa ja humanitaarisesta avusta (IV luku), rajoittavista toimenpiteistä (V luku), kansainvälisistä sopimuksista (VI luku), unionin suhteista kansainvälisiin järjestöihin ja kolmansiin maihin ja unionin edustustoista (VII luku), sekä yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanosta (VIII luku).

Pilarijaon poistumisen myötä unioni muodostaa perustuslakisopimuksessa yhden yhtenäisen kokonaisuuden ilman nykyisenkaltaista muodollista jakoa Euroopan yhteisön ja Euratomin muodostamaan ensimmäiseen pilariin, yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan muodostamaan toiseen pilariin sekä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön muodostamaan kolmanteen pilariin. Unionille annetaan perustuslakisopimuksella yksi yksinomainen oikeushenkilöllisyys (pois lukien Euratom).

Pilarirakenteen poistuminen ja unionin oikeushenkilöllisyys eivät kuitenkaan muuta olennaisesti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan luonnetta. Unionin ulkoisessa toiminnassa voidaan pilarirakenteen purkamisesta ja unionin oikeushenkilöllisyydestä huolimatta lähtökohtaisesti katsoa säilyvän jakautuneisuus "yhteisölliseen" ja "hallitustenväliseen" ulkoiseen toimintaan, yhteisen

ulko- ja turvallisuuspolitiikan kuuluessa jälkimmäiseen kategoriaan. Päätöksenteon nykyisenkaltaiset erityispiirteet säilyvät perustuslakisopimuksen mukaan yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Lisäksi yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan hallitustenvälisestä luonnetta korostaa perustuslakisopimuksessa Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan rooli unionin ulkoisessa edustamisessa unionin ulkoasiainministerin rinnalla. Kuten nykyisten perussopimusten mukaan, Euroopan unionin tuomioistuimella ei perustuslakisopimuksenkaan mukaan ole eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta toimivaltaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten osalta.

Perustuslakisopimuksella tehdään unionin ulkoiseen edustukseen institutionaalisia muutoksia, jotka lisäävät unionin ulkoisen toiminnan tehokkuutta ja johdonmukaisuutta. Sopimuksella luotavaa unionin ulkoasiainministerin toimea koskevien määräysten mukaan unionin ulkoasiainministeri johtaa unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja edustaa unionia siihen kuuluvissa asioissa. Hän osallistuu ehdotuksillaan tämän politiikan muotoiluun ja toteuttaa sitä neuvoston valtuuttamana. Unionin ulkoasiainministeri myös huolehtii unionin kaiken ulkoisen toiminnan johdonmukaisuudesta. Häntä avustaa Euroopan ulkosuhdehallinto ja hänen alaisuudessaan toimivat myös unionin edustustot kolmansissa maissa ja kansainvälisissä järjestöissä. Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan tehtäviin kuuluu perustuslakisopimuksen mukaan huolehtia omalla tasollaan unionin ulkoisesta edustuksesta yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevissa asioissa. Tämä ei kuitenkaan saa rajoittaa unionin ulkoasiainministerin tehtäviä ja toimivaltaa. Unionin ulkoasiainministeriä, Euroopan ulkosuhdehallintoa ja Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaa käsitellään tarkemmin unionin toimielinjärjestelmää koskevassa jaksossa 3.2.3.1.

Unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako selkeytyy perustuslakisopimuksessa, johon lähinnä kirjataan nimenomaisesti nykyinen toimivallanjako. Unionin ulkosuhteiden osalta toimivaltamääräykset eivät sisällä olennaisia muutoksia tämänhetkiseen oikeustilaan.

3.2.5.3.1. Unionin ulkoisen toiminnan tavoitteet ja keskeiset periaatteet

Unionin ulkoisen toiminnan periaatteet ja tavoitteet määritellään perustuslakisopimuksessa kootusti ja ulkoisen toiminnan kaikki osa-alueet kattavasti. Yhtenäisellä lähestymistavalla pyritään takaamaan näiden periaatteiden ja tavoitteiden johdonmukainen toteutuminen unionin ulkoisessa toiminnassa. Perustuslakisopimuksen mukaan unioni vaalii ja puolustaa arvojaan ja etujaan kansainvälisissä suhteissaan. Se edistää rauhaa, turvallisuutta, maapallon kestävä kehitystä, kansojen välistä yhteisvastuuta ja keskinäistä kunnioitusta, vapaata ja oikeudenmukaista kauppaa, köyhyyden poistamista ja ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien suojelua, sekä kansainvälisen oikeuden tarkkaa noudattamista ja kehittämistä, etenkin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden kunnioittamista. Keskeisinä arvoina unionin kansainvälisessä toiminnassa mainitaan demokratia, oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleismaailmallisuus ja jakamattomuus, ihmisarvon kunnioittaminen, tasa-arvo ja yhteisvastuu.

Perustuslakisopimukseen on myös kirjattu tavoitteita, joiden voidaan nykyisinkin katsoa ohjaavan unionin ulkoista toimintaa, mutta joita ei nykyisissä perussopimuksissa nimenomaisesti mainita. Köyhyyden poistaminen mainitaan perustuslakisopimuksessa kehitysmaiden kestävä kehityksen edistämisen ensisijaisena tavoitteena. Unioni pyrkii myös yleisesti edistämään kestävä kehitystä osallistumalla ympäristön laadun ja maapallon luonnonvarojen kestävä hoidon ylläpitämiseen ja parantamiseen tähtäävien kansainvälisten toimenpiteiden kehittämiseen. Se kannustaa kaikkien maiden yhdentymistä maailmantalouteen. Unioni myös auttaa kansoja, maita ja alueita selviytymään luonnonmullistuksista tai ihmisen aiheuttamista suuronnettomuuksista. Yleisemmin unionin tavoitteena on perustuslakisopimuksen mukaan edistää entistä tiiviimpään monenväliseen yhteistyöhön perustuvaa kansainvälistä järjestelmää, sekä maailmanlaajuisia hyvää hallintotapaa.

Eurooppa-neuvosto määrittää eurooppapäätöksellä unionin ulkoisen toiminnan periaatteiden ja tavoitteiden pohjalta tarkemmin

unionin strategiset edut ja tavoitteet. Nämä eurooppapäätökset voivat koskea kaikkia ulkoisen toiminnan aloja ja olla maa-, alue-, tai aihekohtaisia. Unioni noudattaa perustuslakisopimuksen mukaan ulkoisen toiminnan periaatteitaan ja pyrkii tuon toiminnan tavoitteisiin varsinaisen ulkoisen toiminnan eri osa-alueiden lisäksi myös sisäisten politiikkojensa ulkoisten näkökohtien osalta. Neuvoston ja komission tehtävänä on huolehtia yhdessä unionin ulkoasiainministerin kanssa johdonmukaisuudesta unionin ulkoisen toiminnan eri alojen välillä sekä näiden alojen ja unionin sisäisten politiikkojen välillä.

3.2.5.3.2. Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka

Periaatteet ja tavoitteet

Perustuslakisopimuksen unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevissa yleisissä määräyksissä määritellään yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan toiminnan erityiset periaatteet ja tavoitteet. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yhdenmukaisuutta muiden unionin toimialojen kanssa kuitenkin vahvistetaan. Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ei kuulu mihinkään perustuslakisopimuksen mukaisista kolmesta päävaltalukuokasta, vaan muodostaa talous- ja työllisyyspolitiikkojen yhteensovittamisen tavoin oman erityistapauksensa. Toimielinten tehtävien ja päätöksentekomenettelyjen osalta yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka poikkeaa selvästi muista unionin ulkoisen toiminnan aloista. Unionin ulkoasiainministerin asema yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan valmistelussa ja täytäntöönpanossa on keskeinen. Tuomioistuimen toimivalta puuttuu lähes kokonaan ja Euroopan parlamentin sekä komission asema yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätöksentekomenettelyissä on Eurooppa-neuvostoa, neuvostoa ja jäsenvaltioita selvästi heikompi.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan periaatteet ja tavoitteet ovat olennaisesti samansisältöiset kuin nykyisessä EUsopimuksessa. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tulee perustuslakisopimuksen mukaan pohjautua jäsenvaltioiden keskinäisen poliittisen yhteisvastuun kehittämiseen, yleistä etua koskevien kysymysten määrittämiseen sekä jäsenvaltioiden toimien jatku-

vaan lähentämiseen. Jäsenvaltioilla on velvollisuus tukea yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa lojaalisuuden ja keskinäisen yhteisvastuun hengessä. Niiden tulee myös pidättäytyä kaikista sellaisista toimista, jotka ovat unionin etujen vastaisia tai voivat heikentää unionin sen toiminnan tehokkuutta kansainvälisissä suhteissa. Neuvoston ja unionin ulkoasiainministerin tehtävänä on perustuslakisopimuksen mukaan näiden periaatteiden noudattamisesta huolehtiminen.

Perustuslakisopimuksella yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskeviin määräyksiin tehdyt muutokset eivät vaikuta Ahvenanmaan kansainvälisoikeudelliseen asemaan.

Päätöksenteko

Ulko- ja turvallisuuspolitiikassa käytettäviä säädytöyppöjä on perustuslakisopimuksessa uudistettu ja selkeytetty. Vaikka niiden käyttötarkoitus ja sisältö vastaavat nykytilaa, niiden oikeudellinen muoto muuttuu. Eurooppa-neuvosto määrittää unionin strategiset edut ja vahvistaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteet eurooppapäätöksillään. Strategiset edut ja tavoitteet voivat koskea unionin suhteita yksittäiseen maahan tai alueeseen, tai tiettyä aihetta tai asiakokonaisuutta. Strategiset edut vastaavat nykysopimusten yhteisiä strategioita kuitenkin siten, että perustuslakisopimus liittyy ne unionin ulkosuhteiden kokonaistavoitteisiin. Eurooppa-neuvoston tehtävä on perustuslakisopimuksen mukaan näin ollen määrittellä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yleiset suunta- viivat myös asioissa, joilla on merkitystä puolustuksen alalla.

Eurooppa-neuvoston määrittelemien yhteisten suuntaviivojen mukaisesti neuvosto toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa omilla eurooppapäätöksillään, joilla määrittellään yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan mukaiset toimet ja kannat. Unionin ulkoasiainministeri ja jäsenvaltiot panevat toimet ja kannat täytäntöön kansallisia ja unionin voimavaroja käyttäen.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ei voida käyttää eurooppalakeja tai -puitelakeja.

Unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätöksenteossa pääsääntönä säilyy perustuslakisopimuksen mukaan yksimielisyys. Unio-

nin strategisia etuja ja tavoitteita koskevat päätökset tekee Eurooppa-neuvosto yksimielisesti neuvoston suosituksesta. Neuvosto tekee yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan mukaisia toimia ja kantoja määrittelevät eurooppapäätökset yksimielisesti tai tietyissä tapauksissa määränemmistöllä. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätöksentekoon sisältyy kuitenkin edelleen niin sanottu rakentava pidättäytyminen, jota koskevat perustuslakisopimuksen määräykset vastaavat nykyisen EU-sopimuksen määräyksiä.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätöksenteon tehokkuutta lisätään perustuslakisopimuksessa ulottamalla neuvoston määränemmistö päätöksenteon käyttöala tilanteeseen, jossa neuvosto tekee eurooppapäätöksen sellaisen unionin toiminnan tai kannan määrittelemiseksi, joka perustuu unionin ulkoasiainministerin ehdotukseen. Ulkoasiainministeri antaa ehdotuksensa joko Eurooppa-neuvoston pyydettyä sitä joko omasta aloitteestaan tai ulkoasiainministerin nimenomaisesta aloitteesta. Tämän lisäksi Eurooppa-neuvosto voi niin sanotun valtuutuslausekkeen mukaisesti päättää yksimielisesti laajentaa neuvoston mahdollisuuksia tehdä ratkaisunsa määränemmistöllä. Määränemmistö päätöksentekoa ja valtuutuslauseketta ei kuitenkaan voida soveltaa silloin, kun päätöksellä on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

Kuten nykyisinkin, neuvoston jäsen voi ilmoittaa, että se esittämistään elintärkeistä kansalliseen politiikkaan liittyvistä syistä aikoo vastustaa määränemmistöllä tehtävän eurooppapäätöksen tekemistä, jolloin asiasta ei äänestetä (ns. hätäjarru). Perustuslakisopimuksen mukaan unionin ulkoasiainministerin tulee pyrkiä löytämään kaikille hyväksyttävä ratkaisun neuvottelemalla tiiviisti kyseisen jäsenvaltion kanssa. Mikäli tällaisissa neuvotteluissa ei päästä tulokseen, neuvosto voi nykyiseen tapaan pyytää määränemmistöllä asian saattamista Eurooppa-neuvoston päätettäväksi yksimielisen eurooppapäätöksen tekemiseksi.

Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka

Perustuslakisopimuksen mukaan yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on erot-

tamaton osa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Sopimus pyrkii tehostamaan unionin nykyistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Se sisältää myös määräyksiä uusista sitoumuksista ja toimintamuodoista. Sopimusteksti heijastaa yhteisessä turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa viime vuosina tapahtunutta kehitystä, jossa keskeisellä sijalla on ollut siviili- ja sotilasvoimavarojen kehittäminen Eurooppa-neuvoston linjauksilla. Keskeiset sopimukseen otetut uudistukset liittyvät kriisinhallintaan, voimavarojen kehittämiseen sekä unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistamiseen.

Perustuslakisopimuksessa tarkennetaan ja täydennetään unionin kriisinhallintatehtäviä mainitsemalla erikseen myös yhteiset toimet aseidenriisun alalla, neuvonta ja tuki sotilasasioissa, konfliktinesto, konfliktin jälkeinen vakauttaminen sekä tuen antaminen kolmansille maille terrorismin torjumiseksi niiden alueella. Unioni on tosin voinut toimia kyseisillä aloilla jo nykyisen EU-sopimuksen nojalla. Perustuslakisopimuksen mukaan neuvosto tekee kriisinhallintatehtäviä koskevat eurooppapäätökset yksimielisesti sekä määrittelee näiden tehtävien tavoitteet, laajuuden ja yleiset toteuttamistavat. Unionin ulkoasiainministeri valvoo neuvoston alaisuudessa kriisinhallintatehtävien siviili- ja sotilasnäkökohtien yhteensovittamista tiiviissä ja jatkuvassa yhteydessä poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteaan.

Perustuslakisopimuksen mukaan neuvosto voi antaa kriisinhallintatehtävän toteuttamisen jäsenvaltioiden ryhmälle, joka on siihen halukas ja jolla on tehtävään tarvittavat voimavarat. Tällöinkin neuvosto päättää operaation käynnistämisestä yksimielisesti. Osallistuvat jäsenvaltiot sopivat tehtävän hoidosta keskenään yhteistyössä unionin ulkoasiainministerin kanssa. Vastaavaa mahdollisuutta ei ole nimenomaisesti kirjattu nykyisiin EU-sopimuksen määräyksiin, mutta käytännössä kaikkiin tähän mennessä toteutettuihin operaatioihin on osallistunut vain osa jäsenvaltioista.

Perustuslakisopimuksella myös vahvistetaan unionin siviilikriisinhallintakyvyn merkitystä lisäämällä asiaa koskevia mainintoja sopimustekstiin. Sopimuksessa muun muassa todetaan, että unionin operatiivinen toimintakyky

perustuu siviili- ja sotilasvoimavaroihin.

Perustuslakisopimuksen mukaan jäsenvaltiot sitoutuvat parantamaan sotilaallisia voimavarojaan. Sopimuksessa määrätään myös Euroopan puolustusmateriaali-, tutkimus- ja sotilasvoimavaraviraston (Euroopan puolustusvirasto) perustamisesta. Viraston toimintaan voivat osallistua kaikki halukkaat jäsenvaltiot. Sen tehtävänä on määrittää unionin operatiiviset tarpeet ja edistää niiden toteutumista, myötävaikuttaa puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan vahvistamiseen, osallistua voimavarakysymyksiä koskevan eurooppalaisen politiikan määrittelyyn sekä avustaa neuvostoa sotilaallisten voimavarojen kehittämisen arvioinnissa.

Eurooppalainen puolustusmateriaaliyhteistyö on ollut tähän asti sirpaloitunutta ja sitä on toteutettu pienempien maaryhmittymien kesken. Euroopan puolustusviraston perustamisen myötä tavoitteena on yhteistyön keskittäminen unionin rakenteisiin. Thessalonikin Eurooppa-neuvosto antoi kesäkuussa 2003 neuvoston tehtäväksi käynnistää puolustusviraston perustamiseen liittyvät valmistelut. Neuvosto päätti viraston perustamisesta heinäkuussa 2004 (neuvoston yhteinen toiminta 2004/551/YUTP, EYVL [1997] L 245, 17.7.2004, s. 17) ja viraston toiminta käynnistyi tammikuussa 2005.

Perustuslakisopimuksella luodaan uusi, sotilaallisten voimavarojen alalla harjoitettava yhteistyötä koskeva pysyvä rakenteellinen yhteistyön mekanismi. Jäsenvaltiot, jotka täyttävät korkeammat sotilaallisia voimavaroja koskevat vaatimukset ja ovat tehneet keskenään tiukempia sitoumuksia, voivat aloittaa pysyvän rakenteellisen yhteistyön vaativimpien tehtävien suorittamiseksi. Pysyvä rakenteellinen yhteistyö antaa halukkaille jäsenvaltioille mahdollisuuden edetä nopeammin sotilaallisten voimavarojen kehittämässä vaativimpien tehtävien suorittamiseksi.

Pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltioiden sotilaallisia voimavaroja koskevista vaatimuksista ja niihin liittyvistä sitoumuksista määrätään perustuslakisopimukseen liitettyssä pysyvää rakenteellista yhteistyötä koskevassa pöytäkirjassa (n:o 23). Vaatimuksissa on kyse lähinnä voimavaratavoitteita koskevista yleisistä sitoumuksista.

Pysyvän rakenteellisen yhteistyön käynnistämistä päättäisi neuvosto määränemmistöllä unionin ulkoasiainministeriä kuultuaan. Käynnistämispäätöksessä päätettäisiin aloittaa tiettyjen jäsenvaltioiden kesken pysyvä rakenteellinen yhteistyö ja vahvistettaisiin osallistuvien jäsenvaltioiden luettelo. Pysyvä rakenteellinen yhteistyö on avointa kaikille jäsenvaltioille, jotka sitoutuvat sotilaallisten voimavarojen kehittämiseen ja osallistuvat Euroopan puolustusviraston toimintaan sekä sitoutuvat osallistumaan nopean toiminnan kyvyn luomiseen vuoteen 2007 mennessä. Toimet unionin nopean toiminnan joukkojen muodostamiseksi on jo aloitettu kesäkuussa 2004 Eurooppa-neuvostossa hyväksytyyn yleis-tavoite 2010 mukaisesti, eikä niiden toteutuminen ole sidoksissa perustuslakisopimuksen voimaantuloon.

Kyseessä on mekanismi, joka siten mahdollistaa sellaisen sotilaallisten voimavarojen kehittämistyön, johon kaikki jäsenvaltiot eivät osallistu. Osallistumisen ehdot on kuitenkin kirjattu niin, että periaatteessa kaikki jäsenvaltiot voivat osallistua yhteistyöhön.

Perustuslakisopimuksen mukaan päätöksen myöhemmin mukaan haluavan jäsenvaltion osallistumisesta pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön tekevät neuvostossa ne jäsenvaltiot, jotka jo osallistuvat kyseiseen toimintaan. Päätös tehdään määränemmistöllä unionin ulkoasiainministerin kuulemisen jälkeen. Perustuslakisopimuksessa on myös määräykset tietyn jäsenvaltion osallistumisen keskeyttämisestä, mikäli se ei enää täytä pysyvän rakenteellisen yhteistyön vaatimuksia, sekä jäsenvaltion mahdollisuudesta vetäytyä pysyvästä rakenteellisesta yhteistyöstä.

Perustuslakisopimuksen mukaan yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka johtaa yhteiseen puolustukseen, kun Eurooppa-neuvosto yksimielisesti niin päättää. Yhteiseen puolustukseen siirtymisen mahdollisuus on kirjattu jo Maastrichtin sopimukseen. Siirtymisen toteuttaminen Eurooppa-neuvoston päätöksellä sisällytettiin EU-sopimukseen Amsterdamin sopimuksella. Perustuslakisopimuksessa määräyksen sanamuotoa on jonkin verran vahvistettu verrattuna nykyisiin sopimusmääräyksiin. Nykyisen EU-sopimuksen määräysten mukaan yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka saattaa

johtaa yhteiseen puolustukseen, jos Eurooppa-neuvosto niin päättää. Sekä nykyisten että perustuslakisopimuksen määräysten mukaan yhteiseen puolustukseen siirtyminen edellyttää Eurooppa-neuvoston yksimielistä päätöstä sekä kunkin jäsenvaltion Eurooppa-neuvoston suosituksesta valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti tekemää kansallista päätöstä.

Uutena määräyksenä perustuslakisopimukseen on sisällytetty jäsenvaltioiden avunantovelvoite alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi joutunutta jäsenvaltiota kohtaan. Muut jäsenvaltiot ovat velvollisia antamaan tällaisen hyökkäyksen kohteeksi joutuneelle jäsenvaltiolle apua kaikin käytettävissä olevin keinoin YK:n peruskirjan 51 artiklan mukaisesti. Perustuslakisopimuksen mukaan määräyksellä ei ole vaikutusta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen, ja Nato on jäseninään oleville valtioille edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava järjestö.

Avunantovelvoite yhdessä yhteisvastuulausekkeen (ks. 3.2.5.3.4) kanssa vahvistaa jäsenvaltioiden keskinäistä solidaarisuutta. Avunantovelvoite on kirjattu sellaiseen muotoon, että se koskee kaikkia jäsenvaltioita ja säilyttää siten unionin yhtenäisyyden.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan rahoitus

Perustuslakisopimus ei asiallisesti muuta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan rahoitusta koskevia nykysopimusten määräyksiä muuten kuin kiireellisten toimien rahoittamisen osalta. Sopimuksen mukaan neuvosto tekee eurooppapäätöksen erityis-menettelyistä, joilla taataan, että määrärahat, jotka on otettu unionin talousarvioon yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla tehtävien kiireellisten aloitteiden rahoittamista varten, saadaan käyttöön nopeasti ja tehokkaasti. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Tämän lisäksi perustuslakisopimuksella määrätään erityisen, kiireellisten toimien käynnistysrahaston perustamisesta. Neuvosto valtuuttaa unionin ulkoasiainministerin käyt-

tämään tätä rahastoa, mikäli tiettyjä valmistelutoimia ei voida rahoittaa unionin talousarviosta. Käynnistysrahasto rahoitetaan jäsenvaltioiden erillisistä rahoitusosuuksista. Esimerkiksi sotilaallisia toimia sisältävien kriisinhallintatehtävien valmistelutoimet, joita ei oteta menoina unionin talousarvioon, voidaan rahoittaa tästä erityisestä käynnistysrahastosta. Neuvosto tekee määräenemmistöllä unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta eurooppapäätökset, joilla vahvistetaan käynnistysrahaston perustamista ja rahoittamista, sen hoitoa ja varainhoidon valvontaa koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

Euroopan unionin toteuttamat rajoittavat toimenpiteet

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan mukaisesti päätettyjä rajoittavia toimenpiteitä (pakotteita) koskevat määräykset säilyvät perustuslakisopimuksessa periaatteellisesti muuttumattomina. Pääsääntönä on edelleenkin se, että pakotteiden toteuttaminen edellyttää sekä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten mukaisesti tehtyä päätöstä että kyseisen päätöksen toimeenpanoa erillisellä täytäntöönpanosäädöksellä. Poikkeuksen muodostavat pääoman liikkeitä ja maksuja koskevat hallinnolliset toimenpiteet, jotka ovat tarpeen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi. Näiden osalta vaatimus yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten nojalla tehtävästä päätöksestä poistuu.

Perustuslakisopimuksen mukaan pakotteiden käyttöalaa laajennetaan. Nykyisestä poiketen pakotteiden kohteena voivat olla myös sellaiset luonnolliset tai oikeushenkilöt ja ryhmät tai muut kuin valtiolliset yhteisöt, joilla ei ole kytkeä kolmansiin maihin. Jo unionin nykyisten perussopimusten nojalla on kohdistettu taloudellisia pakotteita yksityisiä tahoja kohtaan, mutta tilanteissa, joissa näillä ei ole ollut kytkeä kolmanteen maahan, on nimenomaisen oikeusperustan puuttuessa jouduttu turvautumaan EY-sopimuksen 308 artiklaan. Siinä missä nykyisten perussopimusten sanamuodon mukaan pakotteiden edellytetään olevan luonteeltaan taloudellisia, perustuslakisopimuk-

sessä pakotteet määritellään laajemmin, ja ne voivat sisältää myös muuntotyypisiä rajoittavia toimenpiteitä.

Lisäksi perustuslakisopimuksesta seuraa tiettyjä muutoksia pakotteita koskeviin päätöksentekomenettelyihin ja toimielinten toimivaltuuksiin. Erityisesti sopimuksessa korostuu pakotteiden kohteena olevien tahojen oikeusturvasta huolehtiminen. Tässä suhteessa keskeinen uudistus on perustuslakisopimuksessa Euroopan unionin tuomioistuimelle annettu uusi toimivalta tutkia tässä tarkoitettun yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan puitteissa tehdyn pakotepäätöksen laillisuus pakotteiden kohteena olevan yksityisen tahon kanteesta. Pääsäännön mukaan Euroopan unionin tuomioistuimella ei jatkossakaan ole toimivaltaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla.

3.2.5.3.3. Yhteinen kauppapolitiikka

Yhteinen kauppapolitiikka politiikka-alana on kuulunut Euroopan yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan 1970-luvun alusta lähtien. Sen perustana ovat olleet muun muassa tariffimuutoksia, tulli- ja kauppasopimuksia sekä tuonti- ja vientipolitiikkaa koskeneet yhtenäiset periaatteet etenkin tavara- ja palvelukaupan alalla. Nizzan sopimuksella yhteisön toimivaltaa laajennettiin palvelukaupan sekä henkisen omaisuuden kauppaa koskevien näkökohtien aloilla. Perustuslakisopimuksella yhteistä kauppapolitiikkaa pyritään edelleen kehittämään ja tehostamaan. Huomattavimmat yhteisen kauppapolitiikan alueella perustuslakisopimuksen tuloksena tapahtuvat muutokset koskisivat ulkomaisia suoria sijoituksia, palvelukauppaa ja Euroopan parlamentin asemaa kauppapolitiikan alaan kuuluvia toimenpiteitä koskevassa päätöksenteossa. Kauppapolitiikka kuuluu perustuslakisopimuksen mukaan kokonaisuudessaan unionin yksinomaiseen toimivaltaan.

Yhteistä kauppapolitiikkaa koskevat määräykset sisältyvät perustuslakisopimuksen III-314 ja III-315 artiklaan. Määräyksillä laajennetaan unionin kauppapolitiittisen toimivallan alaa siirtämällä ulkomaiset suorat sijoitukset kyseisen toimivallan alaan. Kulttuuri- ja audiovisuaalisten palveluiden sekä koulutus-, sosiaali- ja terveystalouden osalta pe-

rustuslakisopimus merkitsee unionin toimivallan luonteen muuttumista unionin ja jäsenvaltioiden jaetusta toimivallasta unionin yksinomaiseksi toimivallaksi. Sopimuksen mukaan yhteisen kauppapolitiikan soveltamisalaan kuuluisivat näin ollen perinteinen tavara- ja palvelukauppa kokonaisuudessaan, ulkomaiset suorat sijoitukset sekä teollis- ja tekijänoikeuksien kaupalliset näkökohdat. Ainoan poikkeuksen muodostaisivat liikenteen alan kansainväliset sopimukset, joiden neuvottelemisessa ja tekemisessä noudatettaisiin perustuslakisopimuksen liikennepolitiikkaa koskevia määräyksiä.

Kauppapoliittisen toimivallan laajentamisen tarkoituksena on tehostaa unionin ulkoista toimintakykyä ja parantaa sisäistä yhtenäisyyttä kansainvälisen kaupan alueella. Unionin kauppapoliittista toimialaa laajennettaessa jaetun toimivallan ala ja jäsenvaltioiden ratifiointia edellyttävien niin sanottujen sekasopimusten käyttöala kaventuu, ja kauppapoliittikan alaan kuuluvat sopimukset tulisivat voimaan yksinomaan unionitason päätöksellä.

Perustuslakisopimus vahvistaisi merkittävästi Euroopan parlamentin asemaa kauppapoliittisessa päätöksenteossa. Sopimuksen mukaan toimenpiteistä, joilla määritellään yleiset puitteet yhteisen kauppapolitiikan toteuttamiseksi, säädetään eurooppalailla, jotka hyväksytään tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Nykyisen EY-sopimuksen nojalla Euroopan parlamentilla ei ole muodollista päätösvaltaa yhteisen kauppapolitiikan alalla. Euroopan parlamentin toimivalta on tosin perustuslakisopimuksessakin nimenomaisesti rajattu koskemaan vain yhteisen kauppapolitiikan toteuttamista koskevien puitteiden määrittelyä tarkoittavien eurooppalakien antamista. Näin ollen parlamentti ei tulisi osallistumaan yhteisen kauppapolitiikan täytäntöönpanoon liittyvien päätösten hyväksymiseen. Näin päätöksenteon toimivuus ja tehokkuus eivät vaarantuisi nopeaa päätöksentekoa vaativissa kysymyksissä, esimerkiksi päätöksissä polkumyynnitulleista.

Euroopan parlamentin asema vahvistuisi perustuslakisopimuksen myötä myös kauppapoliittisten sopimusten solmimisessa. Perustuslakisopimuksen mukaan neuvosto päättää sopimusten tekemisestä kauppapolitiikan

alalla Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Nykyisin Euroopan parlamentti ei muodollisesti osallistu kauppapoliittisia sopimuksia koskevaan päätöksentekoon. Perustuslakisopimuksessa myös määrätään, että komission on annettava neuvoston kauppapoliittisia neuvotteluita varten nimeämän erityiskomitean lisäksi Euroopan parlamentille säännöllisesti tietoja sopimuksia koskevien neuvotteluiden etenemisestä.

Neuvosto tekee kauppapolitiikan alalla ratkaisunsa pääsääntöisesti määränemmistöllä. Palvelukauppaa, teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisia näkökohtia sekä suoraa ulkomaisia sijoituksia koskevien sopimusten osalta neuvosto tekee kuitenkin päätöksensä yksimielisesti silloin, kun näihin sopimuksiin sisältyy määräyksiä, joiden osalta vastaavien unionin sisäisten sääntöjen antaminen edellyttää yksimielisyyttä (ns. päätöksenteon parallelismien periaate).

Perustuslakisopimusta valmisteltaessa kysymys jäsenvaltioiden tarjoamien julkisten peruspalvelujen asemasta suhteessa unionin yhteiseen kauppapolitiikkaan herätti keskustelua. Hallitustenvälisessä konferenssissa yhteistä kauppapolitiikkaa koskeviin määräyksiin lisättiinkin Suomen ja Ruotsin aloitteesta sosiaali-, koulutus- ja terveystalouden kauppa koskeva erityismääräys. Sen mukaan neuvosto päättää määränemmistön sijaan yksimielisesti sopimuksista sosiaali-, koulutus- ja terveystalouden kaupan alalla, mikäli sopimukset voivat vakavasti haitata näiden palveluiden järjestämistä kansallisella tasolla ja vaikeuttaa niiden tarjoamista jäsenvaltioiden toimesta. Määräys vastaa tarkoitukseltaan ja rakenteeltaan kulttuuri- ja audiovisuaalipalvelujen kauppa koskevaa poikkeusta, joka sisällytettiin Ranskan vaatimuksesta jo konventin ehdotukseen. Kulttuuri- ja audiovisuaalisten palvelujen kaupan alalla neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti silloin, kun tehtävät sopimukset voivat haitata unionin kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta.

Määräyksen johdosta päätöksenteko on siis yksimielistä, jos on olemassa vaara, että unionin kauppapolitiikan kautta syntyisi mahdollista vakavaa haittaa hyvinvointipalveluiden perusrakenteille. Perustuslakisopimus ei sisällä nimenomaisia määräyksiä

mahdollisen haitan määrittelytavasta, mutta se tulisi käytännössä tapahtumaan osana unionin normaalia päätöksentekoprosessia unionin toimielinjärjestelmän puitteissa. Mikäli asiassa ei päästäisi ratkaisuun, kysymys määräyksen tulkinnasta olisi mahdollista saattaa unionin tuomioistuimen ratkaistavaksi. Määräyksen soveltamiseen ja tulkintakäytäntöön tulisi kiinnittää erityistä huomiota Suomen etujen mukaisesti. Tämän erityismääräyksen sekä yllä mainitun päätöksenteon parallelismin periaatteen lisäksi jäsenvaltioiden kansallisia etuja turvaa perustuslakisopimuksessakin niin sanottu harmonisointikielto: unionin kauppapoliittisen toimivallan käyttö ei saa merkitä jäsenvaltioiden lakien ja määräysten yhdenmukaistamista silloin, kun se ei ole perustuslakisopimuksen mukaan muutenkaan mahdollista. Kauppapoliittisen toimivallan käyttö ei myöskään vaikuta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivalanjakoon.

3.2.5.3.4. Ulkoisen toiminnan muut kysymykset

Yhteistyö kolmansien maiden kanssa sekä humanitaarinen apu

Perustuslakisopimuksen ulkoista toimintaa koskevaan osastoon sisältyvät myös unionin kehitysyhteistyöpolitiikkaa koskevat määräykset. Sopimuksen mukaan unionin kehitysyhteistyöpolitiikkaa harjoitetaan unionin ulkoisen toiminnan periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Pyrkimys varmistaa ulkoisen toiminnan eri politiikkalohkojen välinen johdonmukaisuus ulottuu siis myös kehitysyhteistyöpolitiikan alalle. Vastaavasti kehitysyhteistyöpolitiikan tavoitteet tulee ottaa huomioon unionin muissakin politiikoissa, jotka voivat vaikuttaa kehitysmaihin.

Unionin kehitysyhteistyötä koskevat määräykset sisällytettiin konventin ehdotukseen pääpiirteiltään EY-sopimuksen määräysten mukaisina. Kehitysyhteistyöpolitiikan päätavoitteeksi nostettiin kuitenkin köyhyyden vähentäminen ja lopulta sen poistaminen. Konventin ehdotukseen ei kehitysyhteistyön osalta tehty sisällöllisiä muutoksia hallitustenvälisessä konferenssissa.

Oleellinen uudistus unionin kehitysyhteis-

työpolitiikan alalla on humanitaarista apua koskevan uuden oikeusperustan luominen. Yhteisö on toiminut humanitaarisen avun alalla jo nykyistenkin perussopimusten määräysten nojalla, mutta perustuslakisopimukseen on kirjattu asiasta nimenomaiset määräykset. Humanitaariseen apuun liittyvien unionin toimien toteuttamisen yleiset puitteet määritellään eurooppalailla tai -puitelaililla. Toimien tarkoituksena on avustaa ja suojella kolmannen maan asukkaita tapauskohtaisesti luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden sattuessa.

Perustuslakisopimuksen mukaan unionin ja jäsenvaltioiden kehitysyhteistyöpolitiikat ja humanitaarisen avun alalla toteutettavat toimet täydentävät ja tukevat toisiaan. Kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun alat kuuluvat unionin jaettuun toimivaltaan tietynlaisina poikkeusaloina, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa toimia ja harjoittaa yhteistä politiikkaa ilman, että tämä estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa (I-14 artiklan 4 kohta). Kehitysyhteistyöpolitiikka osana unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ehkäisee ennalta konflikteja ja väkivaltaa.

Perustuslakisopimukseen sisältyy uusi oikeusperusta myös nuorten eurooppalaisten humanitaarisen avun vapaaehtoisjoukkojen perustamiseksi. Vapaaehtoisjoukkojen perussääntö ja toimintatavat vahvistetaan eurooppalailla. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta totesi mietinnössään (UaVM 4/2003 vp), että kyseinen oikeusperusta on herättänyt keskustelua avustusjärjestöjen piirissä, jotka katsovat, etteivät määräyksen mukaiset vapaaehtoisjoukot sovellu humanitaarisen avun antamiseen. Kyseinen perustuslakisopimuksen määräys kuitenkin mahdollistaa vapaaehtoisjoukkojen joustavan käytön, joten niiden soveltuvuutta kuhunkin tehtävään voidaan tarkastella tapauskohtaisesti.

Kehitysyhteistyötä ja humanitaarista apua koskevien määräysten yhteyteen on perustuslakisopimuksessa liitetty Nizzan sopimuksella voimaantullut oikeusperusta muiden kolmansien maiden kuin kehitysmaiden kanssa tehtävästä taloudellisesta, teknisestä ja rahoitusyhteistyöstä. Nämäkin määräykset sisällytettiin perustuslakisopimukseen pääpiirteiltään muuttumattomina. Perustuslakisopimuksessa Euroopan parlamentin toimivaltuudet

kuitenkin laajentuvat, sillä yhteistyön toteuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä säädetään tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Lisäksi perustuslakisopimuksella luodaan erillinen oikeusperusta kiireellistä rahoitusapua tarvitsevien kolmansien maiden tukemiseksi.

Unionin toimivalta tehdä kansainvälisiä sopimuksia ja kansainvälisten sopimusten asema

Perustuslakisopimuksen määräykset sisältävät useita sekä periaatteellisesti että käytännön kannalta merkittäviä uudistuksia koskien kansainvälisten sopimusten tekemistä. Sopimuksen unionille nimenomaisesti tunnustamaa oikeushenkilöllisyyttä ja sen merkitystä on käsitelty edellä jaksossa 3.2.1.3. Muita kansainvälisten sopimusten tekemistä koskevia keskeisiä uudistuksia perustuslakisopimuksessa ovat EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perustuvien, niin sanottua implisiittistä ulkoista toimivaltaa koskevien periaatteiden kirjaaminen perussopimukseen sekä määräykset yhtenäisestä menettelystä, jota sovelletaan kansainvälisten sopimusten neuvottelemiseen ja hyväksymiseen lähtökohtaisesti kaikilla perustuslakisopimuksen kattamilla aloilla.

Perustuslakisopimus sisältää määräykset sekä siitä, milloin unionilla on toimivalta kansainvälisten sopimusten tekemiseen (III-323 artiklan 1 kohta) että siitä, milloin tämä toimivalta on luonteeltaan yksinomaista eli jäsenvaltioiden vastaavan toimivallan poisulkevaa (I-13 artiklan 2 kohta). Viimeksi mainittua määräystä tarkistettiin hallitusten välisessä konferenssissa siten, että siihen sisältyvä niin sanottua ERTA-doktriinia koskeva kirjaus mahdollisimman tarkasti vastaisi EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä (esim. asia 22/70 komissio v. neuvosto; asia C-469/98 komissio v. Suomi). Tarkistuksen seurauksena on yksiselitteistä, että unionilla voi kyseisen määräyksen nojalla olla yksinomainen toimivalta kansainvälisen sopimuksen tekemiseen vain siltä osin kuin kulloinkin kyseessä oleva sopimus voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta. Muutosta nykytilaan nähden merkitsee vain se, että nykyisin yksinomaan Euroopan

yhteisön sopimustoimivaltaa koskevien periaatteiden soveltamisala laajenee myös EU-sopimuksen II ja III pilarin nykyisin kattamille aloille eli yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sekä poliisiyhteistyöhön ja rikosoikeudelliseen yhteistyöhön.

Määräykset kansainvälisten sopimusten neuvottelemiseen ja hyväksymiseen sovellettavasta menettelystä sisältyvät perustuslakisopimuksen III-325 artiklaan, jossa yhdistyvät nykyisen SEY 300 artiklan ja SEU 24 artiklan määräykset. Kuten nykyisinkin, sekä kauppapolitiikan että rahapolitiikan alan sopimuksia koskevat lisäksi tietyt erityismääräykset.

Nykyisen SEU 24 artiklan nojalla neuvoston puheenjohtajavaltiolle kuuluvat sopimusten neuvotteluun liittyvät tehtävät yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla siirtyvät perustuslakisopimuksessa unionin ulkoasiainministerille. Poliisiyhteistyön ja rikosasioita koskevan oikeudellisen yhteistyön alalla taas sovelletaan perustuslakisopimuksen yleisiä määräyksiä kansainvälisten sopimusten neuvottelusta ja tekemisestä. Unionin edellä mainituilla aloilla tekemät sopimukset tulevat vastaisuudessa unionin toimielimien ja jäsenvaltioita sitoviksi suoraan unionin tasolla tehtävällä hyväksymispäätöksellä. Perustuslakisopimus ei toisin sanoen sisällä SEU 24 artiklaa vastaavaa määräystä, jonka mukaan jäsenvaltio voi asettaa sopimuksen kansallisen ratifioinnin sen sitovuuden edellytykseksi. Perinteiset sekasopimukset, jotka sisältävät yhtäältä unionin sekä toisaalta jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia osia, edellyttävät jatkossakin jäsenvaltion valtiösääntönsä mukaisessa järjestyksessä suorittamaa ratifiointia.

Nykyistä EY-sopimusta vastaavien kysymysten osalta suurinta menettelytapoja koskevaa muutosta perustuslakisopimuksessa merkitsee Euroopan parlamentin hyväksynnän edellyttäminen kaikille lainsäädäntömenettelyn piiriin kuuluvilla aloilla tehtäville sopimuksille. Määräys tulisi sovellettavaksi myös yhteisen kauppapolitiikan alalla.

Unioni ja sen lähiympäristö

Perustuslakisopimuksen I-57 artiklan mukaan unioni luo naapurimaitensa kanssa eri-

tyissuhteet pyrkien luomaan arvoihinsa perustuvan alueen, jolla vallitsevat yhteistyöhön perustuvat hyvät naapurussuhteet. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi unioni voi tehdä naapurivaltioiden kanssa erityisiä sopimuksia, joihin voi sisältyä vastavuoroisia oikeuksia ja velvollisuuksia sekä mahdollisuus toteuttaa yhteisiä toimia.

Kansainväliset järjestöt ja toiminta niissä

Unionin ulkoinen toiminta koskee myös kansainvälisiä järjestöjä. Edellytyksenä on, että unionin osallistuminen on mahdollista näiden järjestöjen sisäisten määräysten ja unionin oikeuden nojalla. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti unioni pyrkii tehostamaan toimintaansa kansainvälisenä toimijana kehittämällä ulkoisen toiminnan yhtenäisyyttä ja koordinaatiota. Perustuslakisopimuksen III-305 artiklan mukaan jäsenvaltiot sovittavat toimintansa yhteen järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa puolustaen niissä unionin kantoja. Uutena elementtinä on, että unionin ulkoasiainministerille on uskottu vastuu yhteensovittamisesta. Niissä kansainvälisissä konferensseissa ja järjestöissä, joihin kaikki jäsenvaltiot eivät osallistu tai ole edustettuna, osallistuvat jäsenvaltiot puolustavat unionin etuja ja huolehtivat tiedottamisesta muille jäsenvaltioille. YK:n turvallisuusneuvoston jäsenmailla on lisäksi asetettu erityinen velvollisuus tiedottaa muita jäsenvaltioita ja unionin ulkoasiainministeriä. Jos unionilla on kanta YK:n turvallisuusneuvoston asialistalla olevasta aiheesta, turvallisuusneuvoston jäseninä olevat jäsenvaltiot pyytävät, että unionin ulkoasiainministeri kutsutaan esittämään unionin kanta. Unionin ulkoasiainministerille ja komissiolle on uskottu tehtävä huolehtia unionin ja kansainvälisten järjestöjen yhteistyötä ja yhteyksiä koskevan toiminnan täytäntöönpanosta.

Unionin edustustot kolmansissa maissa ja kansainvälisissä järjestöissä huolehtivat unionin edustuksesta niissä. Unionin edustustot toimivat perustuslakisopimuksen mukaan ulkoasiainministerin alaisuudessa ja läheisessä yhteistyössä jäsenvaltioiden diplomaattisten ja konsuliedustustojen kanssa. Komission nykyiset edustustot korvautuisivat ajan myö-

tä unionin edustustoilla. Tulevaisuudessa unionin edustustot voisivat tarjota jäsenvaltioille uusia välineitä ulkosuhteiden hoitoon, esimerkiksi poliittisen raportoinnin ja konsulipalveluiden osalta.

Yhteisvastuulauseke

Perustuslakisopimukseen sisältyy yhteisvastuulauseke (I-43 artikla), joka velvoittaa unionin ja sen jäsenvaltiot toimimaan yhteisvastuun hengessä, mikäli jäsenvaltio joutuu terrori-iskun, luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi. Lausekkeen mukaan unioni ottaa tällaisessa tilanteessa käyttöön kaikki käytettävissään olevat keinot, mukaan lukien jäsenvaltioiden unionin käyttöön asettamat sotilaalliset voimavarat.

Yhteisvastuulausekkeen mukaan jäsenvaltioiden on autettava jonkin lausekkeen soveltamisalaa kuuluvan tapahtuman kohteeksi joutunutta jäsenvaltiota, mikäli tämä pyytää apua. Terrorismin osalta apu voi koskea terrori-iskun sattuessa annettavan välittömän avun lisäksi terrorismin uhan torjuntaa tai demokraattisten instituutioiden ja siviiliväestön suojelua. Jäsenvaltiot sovittavat neuvostossa yhteen ne toimenpiteet, joihin jonkin jäsenvaltion avustamiseksi on ryhdytty. Neuvosto tekee komission ja unionin ulkoasiainministerin yhteisestä ehdotuksesta eurooppapäätöksen yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanosta. Mikäli päätöksellä on merkitystä puolustuksen alalla, neuvosto tekee päätöksensä yksimielisesti.

Yhteisvastuulauseketta vastaavaa määräystä ei ole unionin nykyisissä perussopimuksissa. Yhteisvastuulauseke vahvistaisi jäsenvaltioiden yhteenkuuluvuutta ja unionin terrorisminvastaista toimintaa. Unionilla olisi mahdollisuus käyttää yhteisvastuulausekkeen soveltamisessa myös jäsenvaltioiden asettamia sotilaallisia voimavaroja.

Huolimatta siitä, ettei perustuslakisopimuksen yhteisvastuulauseke ole vielä tullut voimaan oikeudellisesti velvoittavana, Madridissa 11 päivänä maaliskuussa 2004 tapahtuneen terrori-iskun jälkeen kaikki nykyiset jäsenvaltiot sitoutuivat 26 päivänä maaliskuuta 2004 Eurooppa-neuvostossa toimimaan jatkossa yhteisvastuulausekkeen hen-

gessä. Asiaa koskevassa julistuksessa viitattiin nimenomaan terrorismiin. Perustuslakisopimuksen III-284 artiklassa määrätään unionin ja jäsenvaltioiden toiminnasta pelastuspalvelun alalla luonnonmullistusten tai suuronnettomuuksien yhteydessä.

3.2.5.3.5. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka

Yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskeviin määräyksiin tehdyt muutokset vastaavat pitkälti Suomen tavoitteita. Suomi on toiminut unionissa aktiivisesti yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseksi. Perustuslakisopimuksen sisältämät muutokset kehittävät turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa osana yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa unionin kokonaisuutta vahvistavalla tavalla.

Suomen tavoitteiden mukaisesti perustuslakisopimuksessa on tarkennettu ja täydennetty kriisinhallintatehtäviä. Uudet tehtävät ovat ajankohtaisia ja unionille sopivia. Selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto ennakoii, että tehtäväluettelon täydentäminen saattaa merkitä unionin kriisinhallintatehtävien kasvua ja näin ollen myös yhteisten kulujen kasvamista. Tämä merkinnee selonteon mukaan myös joukkovaatimusluettelon sekä kriisinhallintatoiminnan käsitteiden tarkistamista. Eduskunnan puolustusvaliokunta puolestaan toteaa lausunnossaan (PuVL 2/2003 vp), ettei uusilla tehtävillä olisi toiminnallisesti suuria vaikutuksia Suomen puolustusvoimiin. Sopimuksen artikloissa on Suomen tavoitteiden mukaisesti huomioitu siviilikriisinhallinta nykyisiä perussopimuksia vahvemmin.

Suomi on johdonmukaisesti kannattanut puolustusmateriaaliyhteistyön tiivistämistä osana EU:n kriisinhallintakyvyn kehittämistä ja Euroopan puolustusviraston perustamista koskevat määräykset ovat Suomen tavoitteiden mukaisia. Selonteossaan valtioneuvosto toteaa, että Suomi suhtautuu myönteisesti unionin kriisinhallintavoimavarojen kehittämiseen. Sen mukaan konventin pysyvää ra-

kenteellista yhteistyötä koskeva ehdotus oli kuitenkin ongelmallinen eikä sellaisenaan Suomen hyväksyttävissä. Valtioneuvoston mukaan kriisinhallinta- ja voimavarayhteistyön kehittämisen tulee olla jäsenvaltioiden yhteistä toimintaa, joka perustuu yhdessä sovituihin tavoitteisiin. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään (UaVM 4/2003 vp) valtioneuvoston kantaan. Hallitustenvälisessä konferenssissa pysyvää rakenteellista yhteistyötä koskevia määräyksiä sekä pöytäkirjaa muokattiin siten, että ne ovat nyt Suomen hyväksyttävissä: yhteistyön kriteerit on määritetty niin, että yhteistyö on avointa kaikille halukkaille jäsenvaltioille. Yhteistyön lähtökohdat on määritelty kaikkien jäsenvaltioiden kesken ja Suomen tavoitteiden mukaisesti vaatimukset yhteistyöhön osallistumiselle ovat luonteeltaan lähinnä voimavaratavoitteita koskevia yleisiä sitoumuksia.

Keskinäisen avunantovelvoitteen kirjaaminen sopimukseen vahvistaa jäsenvaltioiden keskinäistä solidaarisuutta ja vahvistaa siten myös Suomen turvallisuutta. Keskinäisellä avunantovelvoitteella on tosiasiallista merkitystä. Euroopan unioni on tiivis poliittinen liitto, jonka jäsenvaltioita yhdistää laaja ja tiivis poliittinen kanssakäyminen. Tällaisessa liitossa hyökkäys yhtä jäsenvaltiota kohtaan merkitsisi muiden apuun tuloa monin keinoin, mukaan lukien sotilaalliset toimet. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että vaikka unionilla ei ole suunnitelmia yhteisen aluepuolustuksen toteuttamisesta on samalla huomattava, että unionin jäsenvaltioina on sotilaallisesti kyvykkäitä maita, ml. kaksi ydinasevaltiota. Jäsenvaltioilla on hyvät keskinäiset yhteistoimintavalmiudet, joita on kehitetty myös kriisinhallinnan kautta. Myös käytännössä sotilaallista apua voidaan EU-maiden kesken antaa ja tämän avun mahdollisuus itsessään muodostaa merkittävän unionin jäsenvaltioita suojaavan pelotteen. Unionin institutionaalisten rakenteiden kehittäminen tässä tarkoituksessa olisi omiaan lisäämään tämän valmiuden uskottavuutta (UaVM 2/2006 vp).

Valtioneuvosto katsoo, että yhteisvastuulausekkeen tavoin turvatakuu on jo vallitseva poliittinen velvoite perustuslakisopimuksen voimaantulosta riippumatta.

Selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitusten väliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto ei pitänyt toivottavana konventin ehdottamaa määräystä, joka mahdollistaisi pienemmän maaryhmän etenemisen yhteiseen puolustusvelvoitteeseen. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään (UaVM 4/2003 vp) tähän valtioneuvoston kantaan. Suomen tavoitteiden mukaisesti keskinäistä avunantovelvoitetta koskeva lauseke on perustuslakisopimuksessa nyt kirjattu sellaiseen muotoon, että se koskee valtioneuvoston kannan mukaan kaikkia jäsenvaltioita ja säilyttää siten unionin yhtenäisyyden. Määräys ei merkitse puolustusliiton perustamista. Suomen tavoitteiden mukaista on, että yhteiseen puolustukseen siirtyminen edellyttää perustuslakisopimuksessa edelleen yksimielistä päätöstä Eurooppa-neuvostossa sekä kunkin jäsenvaltion Eurooppa-neuvoston suosituksesta valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti tekemää kansallista päätöstä.

Yhteinen kauppapolitiikka

Yhteistä kauppapolitiikkaa koskevat Suomen tavoitteet konventissa ja hallitustenvälisessä konferenssissa perustuivat pääosin samoihin linjauksiin kuin jo Nizzan sopimusta valmistelleessa HVK:ssa. Suomen yleisenä tavoitteena oli saattaa loppuun tuolloin aloitettu yhteisen kauppapolitiikan tehostaminen ja uudistaminen vastaamaan kansainvälisen kaupan rakenteiden kehityksen asettamiin haasteisiin. Laajentuneen unionin kyky toimia tehokkaasti neuvoteltaessa kauppapoliittisia sopimuksia kolmansien maiden kanssa on Suomen ulkomaankaupasta riippuvalle taloudelle erityisen tärkeää. Suomen yleistavoite kauppapolitiikan tehostamisesta toteutuu perustuslakisopimuksessa (UaVM 2/2006 vp, TaVL 11/2006 vp).

Kauppapolitiikan tehostaminen liittyy erityisesti unionin kauppapoliittisen toimivallan laajentamiseen kattamaan kaiken palvelukaupan sekä ulkomaiset suorat sijoitukset. Selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto toteaa tämän mahdollistavan EU:lle kokonaisvaltaisen kauppapolitiikan harjoittamisen. Myös

eduskunnan suuri valiokunta piti muutosta yhteisen kauppapolitiikan tehokkuuden kannalta merkittävänä (SuVL 2/2003). Niiltä osin kuin unionin kauppapoliittinen toimivalta perustuslakisopimuksen mukaan muuttuu yksinomaiseksi, niin sanottujen sekasopimusten tekemisessä käytetty menettely korvautuu yksinomaan unionin tasolla tehtävillä sopimuksilla. Tämä kaventaa eduskunnan toimivaltaa hyväksyä muodollisesti kolmansien maiden kanssa tehtävät kauppapoliittiset sopimukset. Tällaisista kauppapoliittisista sopimuksista tulee perustuslakisopimuksen mukaan kokonaan unioniasioita, jotka eduskunta käsittelee jo ennen sopimuksen hyväksymistä unionin tasolla ja joista se ilmaisee kantansa hallitukselle. Yhteisen kauppapolitiikan tehokkuuden kannalta muutosta voidaan pitää merkittävänä. Laajentuneessa unionissa kansallisten ratifiointien viipyminen usein jopa vuosilla voi heikentää unionin ulkoista toimintakykyä ja sen uskottavuutta merkittävästi.

Perustuslakisopimuksessa ulkomaiset suorat sijoitukset siirtyvät unionin yksinomaiseen kauppapoliittiseen toimivaltaan. Näin ollen jäsenvaltiot eivät voisi enää itsenäisesti aloittaa esimerkiksi investointisuojaosopimuksia koskevia neuvotteluja kolmansien maiden kanssa. Muutoksen seurauksena unionin asema ja vaikutusvalta suhteessa kolmansiin maihin vahvistuisi investointien suojaamista ja edistämistä koskevilla neuvotteluilla.

Selonteossaan (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto piti välttämättömänä, että sopimuksen yhteistä kauppapolitiikkaa koskevat määräykset turvaavat julkisia peruspalveluja, kuten sosiaali-, koulutus- ja terveystalv palveluja, koskevan päätöksenteon säilymisen kansallisella tasolla. Myös eduskunnan ulkoasiainvaliokunta korosti tätä mietinnössään (UaVM 4/2003 vp). Tähän liittyen Suomen tavoitteena HVK:ssa oli täsmentää konventin ehdotusta siten, että niin sanotun päätöksenteon parallelismin periaatteen soveltuminen myös kauppapoliittisiin sopimuksiin ja niiden täytäntöönpanotoimiin on yksiselitteistä. Tämä tavoite saavutettiin. Lisäksi sopimukseen sisällytettiin Suomen yhdessä Ruotsin kanssa vaatima poikkeusmääräys, joka koskee päätöksentekoa neuvoteltaessa ja tehtäessä sopimuksia sosiaali-, koulutus- ja terveystalv

lujen kaupan alalla. Nämä kaksi konventin esitykseen HVK:ssa tehtyä muutosta pyrkivät täyttämään valtioneuvoston ja eduskunnan asettaman edellytyksen.

Selonteossaan valtioneuvosto totesi myös, että perustuslakisopimuksen tulee mahdollistaa Suomen ja Venäjän välisen liikenteen kannalta tärkeiden kahdenvälisen sopimusten tekeminen jatkossakin. Perustuslakisopimuksen mukaan liikenteen alan kansainvälisen sopimusten neuvottelemisessa ja tekemisessä noudatetaan edelleen sopimuksen liikennepolitiikkaa koskevia määräyksiä. Valtioneuvosto katsoi selonteossaan tämän täytävän Suomen tavoitteen tyydyttävästi, sillä se mahdollistaa nykyisten liikennesopimusten mukaisen tilanteen jatkumisen toistaiseksi.

Euroopan parlamentin aseman osalta valtioneuvosto korosti, että parlamentin toimivaltuudet kauppapoliittisessa päätöksenteossa tulisi rajata koskemaan laajoja kauppapolitiikan yleisiin puitteisiin liittyviä lainsäädännöllisiä kysymyksiä, eikä niiden tulisi ulottua esimerkiksi yksittäisiin täytäntöönpanokysymyksiin (VNS 2/2003 vp). Tällä taattaisiin valtioneuvoston mukaan se, että kauppapoliittisen päätöksenteon toimivuus ja tehokkuus eivät vaarantuisi. Tämä tavoite toteutui hallitustenvälisessä konferenssissa ja yhteistä kauppapolitiikkaa koskevien perustuslakisopimuksen määräysten voidaan katsoa pääosin vastaavan Suomen tavoitteita.

Unionin toimivalta tehdä kansainvälisiä sopimuksia ja kansainvälisten sopimusten asema

Suomen tavoitteena hallitustenvälisessä konferenssissa oli perustuslakisopimuksen I-13 artiklan 2 kohdan muotoilun tarkistaminen siten, että määräyksen sisältö vastaisi EY-tuomioistuimen nykyistä oikeuskäytäntöä (VNS 2/2003 vp ja UaVM 4/2003 vp). Määräykseen hallitustenvälisessä konferenssissa tehtyjen tarkistusten jälkeen sopimuksen I-13 artiklan 2 kohdan voidaan katsoa vastaavan kyseistä oikeuskäytäntöä ja etenkin ERTA-doktriinia, mikä merkitsee Suomen keskeisen neuvottelutavoitteen toteutumista.

Yhteistyö kolmansien maiden kanssa sekä humanitaarinen apu

Perustuslakisopimuksen kehitysyhteistyöpolitiikkaa koskevat määräykset vastaavat Suomen tavoitteita. Sopimus asettaa köyhyyden poistamisen paitsi unionin kehitysyhteistyöpolitiikan päämääräksi myös sen kaiken toiminnan, erityisesti ulkoisten politiikkojen yhdeksi tavoitteeksi, mikä vastaa Suomen kansallisen kehityspoliittisen ohjelman linjauksia. Sopimuksen mukaan unionin kehitysyhteistyöpolitiikkaa harjoitetaan unionin ulkoisen toiminnan periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Pyrkimys varmistaa unionin ulkoisen toiminnan eri politiikkalohkojen välinen johdonmukaisuus oli Suomen ensisijainen tavoite sekä konventissa että hallitustenvälisessä konferenssissa kehitysyhteistyöpolitiikkaa koskevia määräyksiä uudistettaessa.

Yhteisvastuulauseke

Yhteisvastuulauseke oli Suomen hyväksyttävissä konventin ehdottamassa muodossa eikä siihen tehty muutoksia hallitustenvälisessä konferenssissa. Selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto toteaa, että lauseke vahvistaa unionin jäsenvaltioiden yhteenkuuluvuutta ns. ei-sotilaallisten turvallisuusuuhkien ja turvallisuusongelmien käsittelyssä ja tällä tavoin osaltaan myös vahvistaa unionissa jo käynnissä olevaa terrorisminvastaista toimintaa. Myös eduskunnan ulkoasiainvaliokunta piti perusteltuna, että unioni ja jäsenvaltiot varautuvat unionin alueella tapahtuviin suur-onnettomuuksiin sekä terrorismiin myös unionin tason toimilla (UaVM 4/2003 vp).

Valtioneuvosto toteaa selonteossaan edelleen, että avunantoon osallistuvan jäsenvaltion tulee voida viime kädessä päättää siitä, millä keinoin se voi avustamiseen osallistua. Käytännössä toiminta ulottuisi selonteon mukaan erityisesti pelastus- ja poliisitoiminnan aloille. Kyseeseen voi tulla myös sotilaallisten voimavarojen käyttö. Eduskunnan puolustusvaliokunnan lausunnossa todetaan, että sotilasyksiköitä käytettäisiin todennäköisesti antamaan virka-apua muille viranomaisille, erityisesti pelastus- ja poliisiviranomai-

sille (PuVL 2/2003 vp). Yhteisvastuulauseketta voidaan pitää merkittävänä askeleena jäsenvaltioiden kansalaisten turvallisuuden vahvistamisessa (UaVM 2/2006 vp).

3.2.6. Sopimuksen hyväksyminen ja voimaantulo

Perustuslakisopimuksen IV-447 artiklan määräykset merkitsevät, että sopimus voi tulla voimaan vain, jos kaikki sopimuspuolet ratifioivat sen. Määräykset vastaavat nykyisen SEU 48 artiklan määräyksiä. Perustuslakisopimuksella ei sen IV-437 artiklan sanamuodon mukaan muuteta, vaan kumotaan, unionin nykyiset perussopimukset Euratom-sopimusta lukuun ottamatta. Nykyisen SEU 48 artiklan määräykset perussopimusten tarkistusmenettelystä tulevat kuitenkin sovellettaviksi, koska nykyisten perussopimusten kumoamisessa on oikeudellisessa mielessä kysymys niiden muuttamisesta. Jo konventin aikana katsottiin, että SEU 48 artiklassa määrätystä eroava voimaantulomääräys olisi ollut oikeudellisesti mahdoton.

Perustuslakisopimus tulisi voimaan aikaisintaan 1 päivänä marraskuuta 2006, jos kaikki ratifioimiskirjat olisi talletettu siihen mennessä. Muussa tapauksessa sopimus tulee voimaan viimeisen ratifioimiskirjan tallettamista seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä. Ranskan ja Alankomaiden kansanäänestysten jälkeen on selvää, ettei perustuslakisopimus tule voimaan suunnitellusti. Hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan on liitetty julistus (n:o 30) Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen ratifioinnista, jossa konferenssi toteaa, että jos neljä viidesosaa jäsenvaltioista on ratifioinut Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen kahden vuoden kuluttua sen allekirjoittamisesta, mutta ratifiointi tuottaa yhdelle tai useammalle jäsenvaltiolle vaikeuksia, Eurooppa-neuvosto ottaa asian käsiteltäväkseen. Julistuksella ei mahdollisteta poikkeamista sopimuksen hyväksymistä ja voimaantuloa koskevasta menettelystä, vaan Eurooppa-neuvoston tehtävänä olisi lähinnä arvioida tilanteen poliittiset seuraukset.

Perustuslakisopimuksen ratifiointia ja voimaantuloa koskevat nykyistä EU-sopimuksen 48 artiklaa vastaavat määräykset

ovat Suomen tavoitteiden mukaisia (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp).

3.2.7. Sopimuksen tarkistusmenettelyt ja valtuutuslausekkeet

Perustuslakisopimuksen muuttaminen ja tarkistaminen sen voimaantulon jälkeen on mahdollista useita eri menettelyjä noudattaen. Varsinaisia sopimuksen muuttamis- ja tarkistusmenettelyjä ovat IV-443 artiklan tarkoittama tavanomainen tarkistusmenettely sekä IV-444 ja IV-445 artiklan tarkoittamat yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt. Lisäksi sopimukseen sisältyy niin sanottuja valtuutuslausekkeitä, jotka käytännössä merkitsevät sitä, että Eurooppa-neuvosto tai neuvosto voi eurooppapäätöksillä tarkistaa eräitä sopimuksen määräyksiä käyttämättä sopimuksen IV osassa määriteltyjä sopimuksen tarkistusmenettelyjä ja muuttamatta muodollisesti itse sopimustekstiä.

Tavanomainen tarkistusmenettely

Perustuslakisopimuksen IV-443 artiklassa tarkoitettu tavanomainen tarkistusmenettely vastaa pääosin nykyisen SEU 48 artiklan mukaista unionin perussopimusten muuttamisenmenettelyä. SEU 48 artiklan tapaan perustuslakisopimuksenkin muutosten voimaantuloon tavanomaista tarkistusmenettelyä käytettäessä vaaditaan kaikkien jäsenvaltioiden valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukainen ratifiointi. Tavanomaista tarkistusmenettelyä käytettäessä myös hallitustenvälinen konferenssi on kutsuttava koolle hyväksymään yhteisellä sopimuksella perustuslakisopimukseen tehtävät muutokset.

Keskeisin muutos SEU 48 artiklaan verrattuna IV-443 artiklassa on se, että tavanomaista tarkistusmenettelyä käytettäessä sopimusmuutoksia valmistelemään asetetaan pääsääntöisesti valmistelukunta, joka koostuu kansallisten parlamenttien, jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiesten, Euroopan parlamentin ja komission edustajista. Valmistelukunnan tehtävänä on perustuslakisopimukseen tehtyjen muutosehdotusten tutkiminen ja muutoksia koskevien suositusten antaminen hallitustenväliselle konferenssille. Tämä merkitsee käytännössä niin sanotun

konventtimenetelmän virallistamista sopimusmuutosten valmistelussa ja siinä mielessä vahvempaa asemaa sopimusmuutosten valmistelun yhteydessä erityisesti kansallisille parlamenteille ja Euroopan parlamentille. Valmistelukunta voidaan kuitenkin olla kutsumatta koolle, jos muutosten laajuus ei sitä edellytä. Tällöin muutoksista päättää hallitustenvälinen konferenssi ilman erillistä valmisteluvaihetta.

Perustuslakisopimuksen tavanomainen tarkistusmenettely poikkeaa myös eräiltä muilta osin SEU 48 artiklan mukaisesta tarkistusmenettelystä. Perustuslakisopimuksen nojalla myös Euroopan parlamentti saa jäsenvaltioiden hallitusten ja komission lisäksi aloiteoikeuden tehdä neuvostolle ehdotuksia perustuslakisopimuksen muuttamiseksi. Eurooppa-neuvosto ja sen puheenjohtaja saavat erityisen aseman sopimusmuutosten valmistelun aloittamista koskevassa päätöksenteossa ja valmistelukunnan kokoon kutumisessa. Nykyisin Eurooppa-neuvostolla ei ole virallista asemaa sopimusmuutosten valmistelussa, vaan neuvosto vastaa hallitustenvälisen konferenssin järjestämisestä ja koolle kutumisesta. Nykysopimuksesta poiketen myös kansalliset parlamentit saavat tavanomaisen tarkistusmenettelyn osaltakin suoraan perussopimukseen pohjautuvan aseman, kun niille toimitetaan sopimuksen muuttamista koskevat ehdotukset ja niiden edustajat osallistuvat sopimusmuutoksia valmistelevalle valmistelukunnan työhön.

Yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt

Perustuslakisopimuksen tarkistamista on tietyissä tapauksissa helpotettu luomalla kaksi uutta erillistä yksinkertaistettua sopimusmääräysten tarkistusmenettelyä. Näiden menettelyjen tarkoituksena on mahdollistaa sopimuksen tarkistaminen tietyissä sopimuksen III osassa määritellyissä kysymyksissä ilman hallitustenvälistä konferenssia ja valmistelukuntaa siirtämällä sopimustarkistuksista päättäminen Eurooppa-neuvoston tehtäväksi. Määräykset yksinkertaistetuista tarkistusmenettelyistä sisältyvät perustuslakisopimuksen IV-444 ja IV-445 artiklaan.

Perustuslakisopimuksen IV-444 artiklan mukaisessa yksinkertaistetussa tarkistusme-

nettelyssä Eurooppa-neuvosto voi tehdä yksimielisesti eurooppapäätöksen, jonka mukaan neuvosto siirtyy käyttämään määränemmistöpäätöksentekoa sellaisella alalla tai sellaisessa tapauksessa, jossa sopimuksen III osan määräysten mukaan päätökset tehdään neuvostossa yksimielisesti. Tämä ei kuitenkaan sovellu päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla. Vastaavasti Eurooppa-neuvosto voi tehdä eurooppapäätöksen siirtymisestä tavanomaisen lainsäätämisyjärjestyksen käyttämiseen sellaisilla aloilla, joilla sopimuksen III osan määräysten mukaan sovelletaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä. Molemmissa tapauksissa on kysymys Eurooppa-neuvoston omasta aloitteesta, joten aloiteoikeutta ei tavanomaisen tarkistusmenettelyn tai IV-445 artiklassa tarkoitettuna yksinkertaistetun tarkistusmenettelyn tapaan ole jäsenvaltioiden hallituksilla, Euroopan parlamentilla tai komissiolla. Eurooppa-neuvosto tekee tämän artiklan mukaiset eurooppapäätöksensä yksimielisesti. Lisäksi sekä kansallisilla parlamenteilla että Euroopan parlamentilla on mahdollisuus erikseen estää artiklan tarkoittaman eurooppapäätöksen tekeminen. Yksikin kansallinen parlamentti voi ilmoittaa vastustavansa aloitetta kuuden kuukauden kuluessa aloitteen toimittamisesta, jolloin eurooppapäätöstä ei voi tehdä. Käytännössä siis jokaisella kansallisella parlamentilla on käytössään veto-oikeus. Euroopan parlamentin on puolestaan erikseen hyväksyttävä Eurooppa-neuvoston eurooppapäätös kaikkien jäsentensä enemmistöllä, jotta se voitaisiin tehdä. Sen sijaan komission asema rajoittuu sen puheenjohtajan oikeuteen kuulua Eurooppa-neuvostoon ilman äänioikeutta.

Perustuslakisopimuksen IV-445 artiklan mukaisessa yksinkertaistetussa tarkistusmenettelyssä Eurooppa-neuvosto voi tehdä yksimielisen eurooppapäätöksen perustuslakisopimuksen III osan sisäisiä politiikkoja ja toimia koskevan III osaston määräysten muuttamisesta kokonaan tai osittain. Aloiteoikeus on näissä tapauksissa samoilla tahoilla, kuin tavanomaisen tarkistusmenettelyn osalta, eli jäsenvaltioiden hallituksilla, Euroopan parlamentilla ja komissiolla. Eurooppa-neuvosto tekee eurooppapäätökset yksimielisesti kuultuaan Euroopan parlamenttia

ja komissiota sekä Euroopan keskuspankkia sen toimivaltaan kuuluvilta osin. Näillä ei kuitenkaan ole ehdotonta oikeutta estää Eurooppa-neuvoston eurooppapäätöksen tekemistä. Sen sijaan menettely sisältää tavanomaisen viittauksen siihen, että päätös tulee voimaan vasta, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Merkittävää on, että IV-445 artiklan tarkoittamalla eurooppapäätöksellä ei voida lisätä perustuslakisopimuksessa unionille annettua toimivaltaa, vaan ainoastaan tarkistaa määräyksiä sisällöllisesti puuttumatta toimivallanjakoon tai siirtää toimivaltaa takaisin jäsenvaltioille. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että unionin toimivaltuuksien lisääminen vaatisi jatkossakin hallitustenvälisen konferenssin koolle kutsumista ja että niin sanottu kompetenssi-kompetenssi, eli viimekätinen valta päättää unionin toimivallan laajentamisesta, säilyisi siten yksiselitteisesti jäsenvaltioilla.

Perustuslakisopimuksen IV-444 ja IV-445 artiklan mukaiset yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt merkitsevät sitä, että niiden katmissa kysymyksissä perustuslakisopimuksen muuttamisvalta siirtyy muodollisesti jäsenvaltioilta eli hallitustenväliseltä konferenssilta EU:n toimielimelle eli Eurooppa-neuvostolle. Eurooppa-neuvoston eurooppapäätökset eivät ole valtioiden välisiä sopimuksia vaan unionin toimielimen antamia säädöksiä, joilla muutetaan unionin perussopimuksen sanamuotoa. Jossain määrin sopimuksen tarkistusmenettelyjä koskevan muutoksen käytännön merkitystä vähentävät kuitenkin eräät Eurooppa-neuvoston kokoonpanoon ja päätöksentekomenettelyyn liittyvät tekijät. Ensinnäkin Eurooppa-neuvostossa kokoontuvat hallitustenvälisen konferenssin tapaan jäsenvaltiot, joita edustavat jäsenvaltion valtion- tai hallitusten päämiehet. Eurooppa-neuvostoon kuuluvat tosin myös Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja, mutta nämä eivät I-25 artiklan 4 kohdan nojalla osallistu Eurooppa-neuvoston äänestyksiin, mukaan lukien eurooppapäätöksiä koskevat äänestykset. Koska IV-444 ja IV-445 artiklassa tarkoitettujen eurooppapäätösten tekemisen on jokaisen jäsenvaltion hallituksella jatkossakin aina mahdollisuus estää tällaisen eu-

rooppapäätöksen tekeminen. Myös kansallisten parlamenttien asema on turvattu yksinkertaistettujen tarkistusmenettelyjen yhteydessä vastaavin, joskin erilaisin tavoin kuin EU-sopimuksen 48 artiklan mukaisessa ratifiointia vaativassa menettelyssä. Yksinkertaistettuihin tarkistusmenettelyihin sisältyvät Eurooppa-neuvoston toimivaltaa ja kansallisten parlamenttien roolia muuttavat määräykset saattavat eri jäsenvaltioissa johtaa uudelleenlaisiin valtiosisäisiin valtiolinten suhteita koskeviin järjestelyihin. Niillä ei kuitenkaan ole merkittävää vaikutusta jäsenvaltioiden hallitusten ja parlamenttien mahdollisuuksiin vaikuttaa sopimuksen muuttamista koskeviin päätöksiin.

Yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt ovat käytettävissä ainoastaan tarkistettaessa perustuslakisopimuksen III osan määräyksiä. I, II ja IV osan määräyksiä voidaan jatkossakin muuttaa vain tavanomaista tarkistusmenettelyä käyttäen. Lisäksi sekä IV-444 että IV-445 artiklassa on määräyksiä, jotka rajoittavat jossain määrin yksinkertaistettujen tarkistusmenettelyjen käyttöalaa. Niiden käyttöala on kuitenkin selvästi laajempi kuin niiden ns. valtuutuslausekkeiden ala, jotka sisältyvät esimerkiksi Nizzan sopimukseen ja toisaalta perustuslakisopimuksen I ja III osaan. Toisaalta kansallisten parlamenttien vaikutusmahdollisuudetkin on edellä mainitulla tavalla turvattu yksinkertaistettujen tarkistusmenettelyjen yhteydessä perinteisiä valtuutuslausekkeitä paremmin. Kansallisten parlamenttien vaikuttamismahdollisuudet turvataan yksinkertaistettujen tarkistusmenettelyjen osalta perustuslakisopimuksessa paremmin kuin alkuperäisessä konventin ehdotuksessa, jossa näiden määräysten osalta kansallisille parlamenteille taattiin vain oikeus saada tiedokseen Eurooppa-neuvoston päätös.

Valtuutuslausekkeet

Perustuslakisopimuksen I ja III osaan sisältyy valtuutuslausekkeitä, joiden nojalla Eurooppa-neuvosto tai neuvosto voi tehdä eurooppapäätöksiä, jotka merkitsisivät sopimuksen tarkistamista ilman, että sopimuksen tekstiä muutettaisiin. Näiden valtuutuslausekkeiden osalta määräyksiin ei sisälly ratifiointimenettelyä tai senkaltaisia osallistumis-

mahdollisuuksia, jotka yksinkertaistetuissa tarkistusmenettelyissä on annettu kansallisille parlamenteille. Päätökset tehdään kuitenkin kaikissa tapauksissa yksimielisesti. Osa valtuutuslausekkeista on uusia ja osa niistä sisältyy jo nykyiseen EY-sopimukseen.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla Eurooppa-neuvosto voi I-40 artiklan 7 kohdan ja III-300 artiklan 3 kohdan nojalla tehdä yksimielisen eurooppapäätöksen, jonka mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä muissakin kuin III-300 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. Määräys mahdollistaa määränemmistöpäätöksenteon käyttöalan laajentamisen potentiaalisesti koko yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalle, vaikka käytännössä se voisi todennäköisesti tulla käytettäväksi lähinnä yksittäistapauksissa.

Tiiviimmän yhteistyön osalta neuvosto voi tehdä perustuslakisopimuksen III-422 artiklan nojalla eurooppapäätöksen, jonka mukaan tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot siirtyvät määränemmistöpäätöksentekoon alalla, jolla perustuslakisopimuksen mukaan muuten sovelletaan yksimielisyyttä neuvostossa. Vastaavanlainen eurooppapäätös voidaan tehdä siirtymisestä erityisestä lainsäätämisyjärjestyksestä tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen. Näissä tapauksissa eurooppapäätökset tehdään neuvostossa yksimielisesti, mutta I-44 artiklan 3 kohdan mukaisesti äänestykseen voivat osallistua vain tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet. III-422 artiklan määräykset mahdollistavat määränemmistöpäätöksentekoon tai tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen siirtymisen tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvien jäsenmaiden kesken lähes kaikilla niillä aloilla, joilla voidaan soveltaa tiiviimpää yhteistyötä ja joilla käytössä on yksimielinen päätöksenteko tai erityinen lainsäätämisyjärjestys. Tämä ei kuitenkaan koske päätöksiä, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

Monivuotisten rahoituskehysten osalta Eurooppa-neuvosto voi I-55 artiklan nojalla tehdä yksimielisen eurooppapäätöksen, jonka mukaan neuvosto siirtyy käyttämään määränemmistöpäätöksentekoa sopimuksessa määritellyn yksimielisyysvaatimuksen sijasta

vahvistaessaan rahoituskehysten neuvoston eurooppalailla.

Perustuslakisopimuksen III-274 artiklan 4 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto voi tehdä yksimielisen eurooppapäätöksen, jolla muutetaan saman artiklan 1 ja 2 kohdassa määriteltyjä Euroopan syyttäjänviraston toimivaltuuksia.

Perustuslakisopimuksen III-269 artiklan 3 kohdan mukaan sellaisista perheoikeudellisista toimenpiteistä, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia, säädetään muista yksityisoikeudellisista toimenpiteistä poiketen neuvoston eurooppalailla tai -puitelailla. Saman kohdan toisessa alakohdassa on kuitenkin valtuutus, jonka mukaan neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä yksimielisen eurooppapäätöksen, jolla määritetään ne perheoikeudelliset seikat, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia ja joista voidaan antaa säädöksiä tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Lisäksi perustuslakisopimukseen sisältyy myös eräitä jo nykyiseen EY-sopimukseen sisältyviä tarkoin rajattuja valtuutuslausekkeita, joiden nojalla neuvosto voi yksimielisesti päättää päätöksentekomenettelyn muuttamisesta esimerkiksi tiettyjen sosiaalipolitiikan alan kysymysten osalta.

Eräänlaisina valtuutuslausekkeina voidaan pitää myös niitä toimielimiä ja neuvonantavia elimiä koskevia määräyksiä, joiden osalta perustuslakisopimuksessa siirrytään käyttämään eurooppapäätöksiä sellaisissa toimielinten kokoonpanoa koskevilla kysymyksissä, joista nykyisissä sopimuksissa määrätään perussopimusten tasolla. Euroopan parlamentin paikkajaosta päättää Eurooppa-neuvosto yksimielisellä Euroopan parlamentin aloitteen pohjalta tehtävällä eurooppapäätöksellä. Alueiden komitean sekä talous- ja sosiaalikomitean kokoonpano vahvistetaan neuvoston komission ehdotuksesta tekemällä eurooppapäätöksellä.

Perustuslakisopimuksella muutetaan myös eräitä Nizzan sopimuksen sisältämiä toimielimiä koskevia valtuutuslausekkeita, joiden nojalla neuvosto voi myöhemmin päättää muutoksista, jotka vaikuttavat Nizzan sopimuksen mukaisesti toimielimiä koskeviin järjestelyihin. Nizzan sopimuksen mukaan erityistuomioistuimia voidaan perustaa neuvoston yksimielisellä päätöksellä, mutta perus-

tuslakisopimuksen mukaan tämä tapahtuu eurooppalailla. Perustuslakisopimuksen pöytäkirjassa vahvistettua unionin tuomioistuimen perussääntöä voidaan tietyin osin myös muuttaa eurooppalailla neuvoston yksimielisen päätöksen sijasta. Tämä muutos merkitsee sitä, että primaarioikeuteen kuuluvia määräyksiä voidaan muuttaa tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä käyttäen ja määränemmistöllä neuvostossa. Perustuslakisopimuksen pöytäkirjassa vahvistettua Euroopan investointipankin perussääntöä sen sijaan voidaan muuttaa vain neuvoston yksimielisellä eurooppalailla, joten määräys vastaa sisällöllisesti Nizzan sopimuksen vastaavaa määrystä.

3.2.7.1. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto katsoi, että perustuslakisopimusta koskevien tarkistusten voimaantumisen edellytyksenä on jatkossakin oltava kaikkien jäsenvaltioiden valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti suoritettava ratifiointi. Valtioneuvosto katsoi kuitenkin voivansa tarvittaessa harkita mahdollisuuksia yksinkertaisemman tarkistusmenettelyn käyttöön ottamiseksi, mikäli menettelyn käyttöä rajataan etukäteen riittävän yksiselitteisesti. Sopimusmuutosten voimaantumisen edellytyksenä oli valtioneuvoston kannan mukaan kuitenkin aina oltava kaikkien jäsenvaltioiden hyväksyntä. Valtioneuvosto suhtautui varauksellisesti uusiin päätöksentekoa koskeviin valtuutuslausekkeisiin, mutta katsoi voivansa harkita niitä osana sopimusten joustavuutta lisäävää kokonaisratkaisua. Erityisen varauksellisesti valtioneuvosto suhtautui tiiviimpää yhteistyötä koskevaan valtuutuslausekkeeseen. Valtioneuvosto oli myös valmis hyväksymään konventtimenetelmän virallistamisen. Ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään (UaVM 4/2003 vp) valtioneuvoston kantaan päätöksentekomenettelyistä, mutta suhtautui suuren valiokunnan tavoin valtioneuvostoa varauksellisemmin Eurooppa-neuvostolle

annettaviin päätöksentekomenettelyjä koskeviin valtuutuslausekkeisiin. Perustuslakivaliokunta puolsi konventtimenetelmän käyttämistä sopimusta muutettaessa ennen muuta konventin laaja-alaisuuden ja avoimuuden takia korostaen kuitenkin samalla sitä, että sääntöjen konventin roolista tulisi olla selkeitä ja ennalta vahvistettuja (PeVL 7/2003 vp).

Hallitustenvälisessä konferenssissa konventin ehdottama yleinen valtuutuslauseke (konventin ehdotuksen 24 artiklan 4 kohta) siirrettiin sopimuksen IV osaan (IV-444 artikla) ja sitä muutettiin siten, että yksikin kansallinen parlamentti voi estää määräyksen tarkoittaman eurooppapäätöksen tekemisen. Muutos vastaa sisällöllisesti Suomen kantaa erityisesti sen vuoksi, että muutetussa muodossaan määräys turvaa eduskunnan vaikutusmahdollisuudet sopimusta muutettaessa, vaikka siihen ei sisällykään perinteistä hyväksymis- ja voimaansaattamismenettelyä. Hallitustenvälisessä konferenssissa hyväksyty uusi yksinkertaistettu tarkistusmenettely, jonka mukaan Eurooppa-neuvosto voi muuttaa sopimuksen III osan III osaston määräyksiä tietyiltä osin (IV-445 artikla), vastaa myös Suomen kantaa, sillä eurooppapäätöksen hyväksyminen edellyttää valtiosisäistä hyväksymismenettelyä kaikissa jäsenvaltiossa. Keskeistä on lisäksi, että molemmat määräykset edellyttävät yksimielisyyttä Eurooppa-neuvostossa, ja ettei kummassakaan menettelyssä voida siirtää toimivaltaa jäsenvaltioilta unionille. Sen sijaan sopimukseen jäi eräitä valtuutuslausekkeitä, joiden mukaisiin menettelyihin ei sisälly ratifiointimenettelyä tai vastaavaa eduskunnan asemaa turvaavaa menettelyä. Näistä erityisesti tiiviimpää yhteistyötä koskeva valtuutuslauseke ei vastaa Suomen tavoitteita.

Sopimuksen uudet yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt edellyttäisivät Suomessa eräitä tarkistuksia normaaleihin kansainvälisten velvoitteiden valmistelua sekä hyväksymistä ja voimaansaattamista koskeviin perustuslain 93–95 §:n mukaisiin käytäntöihin. Asiaa käsittelevä järjestystä koskevassa jaksossa. Muutos ei kuitenkaan vaikuttaisi sopimusmuutosten valmistelua ja Suomen kannanmuodostusta koskeviin valtioneuvoston ja eduskunnan välisiin suhteisiin, jotka perustu-

vat edelleen perustuslain 97 §:n 1 ja 2 momentin mukaisiin menettelyihin.

Perustuslakisopimuksen IV-444 artiklan sisältämä kansallisten parlamenttien veto-oikeus merkitsee poikkeusta normaaliin kansainvälisten velvoitteiden hyväksymis- ja voimaansaattamismenettelyyn. Perustuslain 94 ja 95 §:n mukaiset kansainvälisten velvoitteiden hyväksymis- ja voimaansaattamismenettelyt eivät soveltuisi määräyksen tarkoitettujen eurooppapäätösten hyväksymiseen, vaan eduskunta ottaisi kantaa perustuslakisopimuksen muuttamiseen muuten kuin hallituksen esityksen perusteella. Menettely perustuu suoraan Suomessa lakina voimaansaattettavaan perustuslakisopimukseen. Tällaisesta eduskunnan uudesta tehtävästä aiheutuvista eduskunnan sisäisiä menettelyjä koskevista säännöstarpeista voitaisiin perustuslain 39 ja 52 §:n mukaan huolehtia eduskunnan työjärjestyksessä.

Sekä yksinkertaistettujen tarkistusmenettelyjen että valtuutuslausekkeiden nojalla tehtävien eurooppapäätösten valmistelussa valtioneuvoston tulisi jatkossa kiinnittää erityistä huomiota sekä tasavallan presidentin että eduskunnan oikea-aikaiseen informointiin.

Konventtimenetelmän virallistaminen ei edellyttäisi muutoksia valtioneuvoston toimintaa koskevaan lainsäädäntöön. Pääministeri nimeäisi aiempaan tapaan edustajansa perustuslakisopimuksen IV-443 artiklan tarkoittamaan valmistelukuntaan, johon myös eduskunta valitsisi omat edustajansa.

3.2.8. Sopimuksen pöytäkirjat

Perustuslakisopimukseen on liitetty kaikkiaan 36 pöytäkirjaa, jotka ovat erottamaton osa sopimusta ja sisältävät siten oikeudelliselta velvoittavuudeltaan samantasoisia määräyksiä kuin itse perustuslakisopimus. Suurin osa pöytäkirjoista on jo aiempiin perussopimukseen kuuluneita pöytäkirjoja, jotka on liitetty ajantasaistettuna perustuslakisopimukseen. Kokonaan uusia pöytäkirjoja ovat seuraavat kymmenen:

— 1 (Pöytäkirja kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa)

— 2 (Pöytäkirja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta)

— 8 (Pöytäkirja Tanskan kuningaskunnan, Irlannin ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksista ja -asiakirjoista)

— 9 (Pöytäkirja Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta)

— 12 (Pöytäkirja euroryhmästä)

— 23 (Pöytäkirja unionin perustuslain I-41 artiklan 6 kohtaan ja III-312 artiklaan perustuvasta pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä)

— 32 (Pöytäkirja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen liittymistä koskevasta perustuslain I-9 artiklan 2 kohdasta)

— 33 (Pöytäkirja Euroopan yhteisön perustamissopimusta ja Euroopan unionista tehtyä sopimusta täydentäneistä tai muuttaneista asiakirjoista ja sopimuksista)

— 34 (Pöytäkirja Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä)

— 36 (Pöytäkirja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta)

Uusista pöytäkirjoista neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskeva pöytäkirja (n:o 8) on Suomen kannalta erityisen merkityksellinen, koska se käsittelee myös Suomen liittymissopimusta vuodelta 1994. Tämän vuoksi kyseisen pöytäkirjan määräyksiä käsitellään seuraavassa tarkemmin. Kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa tehdyn pöytäkirjaa (n: 1) sekä toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehtyä pöytäkirjaa (n:o 2) on käsitelty edellä jaksossa 3.2.4.

3.2.8.1. Neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskeva pöytäkirja

Perustuslakisopimuksella kumotaan pääsäännön mukaan kaikki ne sopimukset, joihin Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella

perustettu Euroopan unioni perustuu (ks. edellä jakso 3.1.1). Perustuslakisopimuksella kumotaan myös kaikki unioniin liittyneitä maita koskevat liittymissopimukset. Koska liittymissopimukseen sisältyy eräitä määräyksiä, jotka ovat edelleen oikeudellisesti merkityksellisiä, on näiden määräysten oikeudellinen jatkuvuus säilytetty sisällyttämällä ne perustuslakisopimukseen ja Euratom-sopimukseen liitettäviin pöytäkirjoihin siten, että kyseiset määräykset pysyvät voimassa ja niiden oikeusvaikutukset säilyvät. Neljää ensimmäistä, eli vuosien 1972, 1979, 1985 ja 1994 liittymissopimusta koskee pöytäkirja n:o 8 (Pöytäkirja Tanskan kuningaskunnan, Irlannin ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksista ja -asiakirjoista). Tämän pöytäkirjan johdannossa todetaan erityisesti, että liittymissopimukseen ja liittymisasiakirjoihin sisältyy eräitä edelleen merkityksellisiä määräyksiä, joiden oikeudellinen jatkuvuus on turvattava.

Pöytäkirjaan n:o 8 sisältyy eräitä Suomen kannalta merkityksellisiä määräyksiä. Nämä määräykset koskevat erityisesti Suomen työeläkejärjestelmän poikkeusasemaa; maatalouteen liittyviä määräyksiä; saamelaisia; pohjoisten, erittäin harvaanasuttujen alueiden pysyvän erityisaseman tunnustamista sekä Ahvenanmaan erityisasemaa.

Pöytäkirjassa turvataan Suomen työeläkejärjestelmän poikkeusaseman (ns. TEL-poikkeus) säilyminen nykyisen kaltaisena. Suomen liittyessä Euroopan unioniin Suomen lakisääteinen työeläkejärjestelmä sai liittymisasiakirjamme 29 artiklassa ja liitteessä I poikkeusaseman siten, että Suomi sai oikeuden poiketa velvoitteesta saattaa ensimmäinen henkivakuutusdirektiivi voimaan siltä osin kuin sitä olisi muutoin sovellettava työntekijäin eläkelaisissa säädettyyn vakuutustointintaan. Poikkeus toteutettiin henkivakuutusdirektiiviin otetulla mukautussäännöksellä.

Neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskevan pöytäkirjan 3 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan ne liittymisasiakirjojen määräykset, joiden tarkoituksena on yhteisö- ja

unionilainsäädännön kumoaminen tai muuttaminen muuten kuin siirtymäkauden ajaksi, pysyvät voimassa sellaisina kuin Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on niitä tulkinnut. Artiklan toisen kohdan, joka vastaa vuoden 1994 liittymisasiakirjan 9 artiklaa, mukaan tällaisilla määräyksillä on kuitenkin sama oikeudellinen luonne kuin näin kumotuilla tai muutetuilla määräyksillä, ja niitä koskevat samat säännöt kuin jälkimmäisiä määräyksiä.

Edellä kuvatulla määräyksellä varmistetaan yhteisö- ja unionilainsäädäntöä koskevia mukautuksia koskeva oikeudellinen jatkuvuus vuoden 1994 liittymissopimuksen ja perustuslakisopimuksen välillä. Määräyksellä turvataan muun ohella Suomen niin sanotun TEL-poikkeuksen säilyminen oikeudellisesti samanlaisena kuin se on liittymissopimuksemme mukaan.

Neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskevaan pöytäkirjaan (47–53 artikla) on sisällytetty vuoden 1994 liittymisasiakirjan artikloiden 141, 142, 143, 144, 148 ja 149 maataloutta koskevat määräykset tarvittavin teknisillä tarkistuksilla. Suomen kannalta merkityksellisiä ovat etenkin pöytäkirjan 47 ja 48 artikla.

Pöytäkirjan 47 artiklassa määrätään, että jos liittymisestä aiheutuu vakavia vaikeuksia, jotka ovat yhä olemassa sen jälkeen kun 48 artiklaa ja unionissa voimassa oleviin sääntöihin perustuvia muita toimenpiteitä on sovellettu täysimittaisesti, komissio voi tehdä eurooppapäätöksen, jolla annetaan Suomelle lupa myöntää tuottajille kansallisia tukia, joiden tarkoituksena on helpottaa näiden yhdenytymistä yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Määräys toistaa näin ollen asiallisesti liittymisasiakirjamme 141 artiklan ja turvaa sen oikeudellisen jatkuvuuden.

Pöytäkirjan 48 artikla toistaa teknisesti tarkistettuna liittymisasiakirjamme 142 artiklan määräyksen, jolla annetaan Ruotsille ja Suomelle lupa myöntää pitkäaikaisia kansallisia tukia sen varmistamiseksi, että maataloutta pidetään yllä erityisillä alueilla. Nämä alueet käsittävät 62. leveyspiirin pohjoispuolella sijaitsevat maatalousalueet ja erät kyseisen leveyspiirin eteläpuolella sijaitsevat lähialueet, joilla vallitsevat vastaavanlaiset maatalouden harjoittamisen erityisen vaikeaksi tekevät ilmasto-olosuhteet. Artikla turvaa liit-

tymisasiakirjamme 142 artiklan oikeudellisen jatkuvuuden.

Pöytäkirjan 60–62 artikla sisältävät vuoden 1994 liittymisasiakirjaan liitettyä saamelaisista tehtyä pöytäkirjaa vastaavat määräykset sellaisin teknisin tarkistuksin, jotka johtuvat unionin nykyisten perussopimusten korvaamisesta perustuslakisopimuksella. Vuoden 1994 liittymisasiakirjan saamelaisista tehdyn pöytäkirjan johdanto-osa on poistettu, mutta 62 artiklassa todetaan, että jakson määräysten soveltamisessa otetaan huomioon hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan liitetty julistus (n:o 32) saamelaisista, jossa tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta toistetaan kyseisen johdanto-osan sisältö. Liittymisasiakirjan saamelaisia koskevien määräysten oikeudellinen jatkuvuus on siten toteutettu täysimääräisesti.

Pöytäkirjan 63 artikla koskee pohjoisten, erittäin harvaanasuttujen alueiden pysyvää erityisasemaa. Tämä artikla liittyy erityisesti rakennerahastojen osalta Suomessa ja Ruotsissa sovellettaviin erityismääräyksiin. Artikla sisältää liittymissopimuksemme pöytäkirjan n:o 6 määräykset teknisesti tarkistettuina. Artikla toistaa näin ollen liittymissopimuksemme pöytäkirjan n:o 6 määräykset sekä olosuhde- (erittäin harvaanasutut alueet) että aluemäärittelystä (enintään 8 asukasta neliökilometrillä) ja turvaa näiden oikeudellisen jatkuvuuden. Kyseisessä artiklassa tarkoitetut alueet luetellaan liittymissopimuksen pöytäkirjan n:o 6 liitteessä 1 (EYVL C 241, 29.8.1994, s.355).

3.2.8.1.1. Ahvenanmaan erityisasema

Ahvenanmaalla on unionissa erityisasema ja siksi siihen sovelletaan tiettyjä poikkeuksia. Poikkeukset on vahvistettu vuoden 1994 liittymissopimukseen liitettyllä Ahvenanmaasta tehdyllä pöytäkirjalla (Ahvenanmaa-pöytäkirja, n:o 2). Ahvenanmaan erityisase- man säilyttäminen oli Suomelle tärkeä erityiskysymys nykyisten perussopimusten ja perustuslakisopimuksen välisen oikeudellisen jatkuvuuden järjestämisessä.

Ahvenanmaan erityisasema on perustuslakisopimuksen kokonaisuudessa säilytetty kolmella eri tavalla. Ensiksikin perustuslakisopimuksen neljää ensimmäistä liittymisso-

pimusta koskevan pöytäkirjan (n:o 8) 56–58 artikla sisältävät Ahvenanmaa-pöytäkirjan määräykset asiallisesti sellaisenaan. Niihin on tehty ainoastaan teknisiä tarkistuksia, jotka johtuvat unionin nykyisten perussopimusten korvaamisesta perustuslakisopimuksella. Toiseksi perustuslakisopimuksen IV-440 artiklan 5 kohdassa ja perustuslakisopimuksen pöytäkirjan n:o 36 nojalla muutettavassa Euratom-sopimuksen 198 artiklassa nimenomaisesti määrätään, että sopimuksia sovelletaan Ahvenanmaahan niine poikkeuksineen, jotka oli alun perin mainittu Ahvenanmaa-pöytäkirjassa ja jotka nyt on otettu neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskevan pöytäkirjan Ahvenanmaata koskeviin määräyksiin.

Kolmanneksi hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan liitettyssä julistuksessa (n:o 31) Ahvenanmaasta todetaan, että perustuslakisopimuksen IV-440 artiklan 5 kohdassa tarkoitettu Ahvenanmaahan sovellettava järjestely on perustettu Ahvenanmaan kansainvälisen oikeuden mukainen erityisasema huomioon ottaen. Kyseinen viittaus kansainvälisen oikeuden perusteella olevaan erityisasemaan on vuoden 1994 liittymisasiakirjaan liitetyn Ahvenanmaa-pöytäkirjan johdanto-osassa, jota ei ole suoraan sisällytetty neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskevan pöytäkirjan Ahvenanmaata koskeviin määräyksiin. Sen sijaan neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskevan pöytäkirjan (n:o 8) 59 artiklaan kirjattiin viittaus Ahvenanmaata koskevaan julistukseen. Tämän takia perustuslakisopimukseen liitetty julistus Ahvenanmaasta luettuna yhdessä pöytäkirjan n:o 8 59 artiklan kanssa liittyy kyseisen viittauksen asiallisesti perustuslakisopimukseen. Ratkaisu ei vaikuta Ahvenanmaan kansainvälisioikeudelliseen asemaan, mukaan lukien demilitarisointi ja neutralisointi.

3.2.8.2. Muut pöytäkirjat

Perustuslakisopimukseen liitettyistä pöytäkirjoista kymmenen on kokonaan uusia. Seuraavassa on lyhyesti kuvattu näistä muiden kuin liittymissopimuksia koskevien pöytäkirjojen sisältö. Pöytäkirjasta n:o 8 (Pöytäkirja Tanskan kuningaskunnan, Irlannin ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen

kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksista ja -asiakirjoista) on selostettu edellä jaksossa 3.2.8.1 ja pöytäkirjasta n:o 9 (Pöytäkirja Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta) yksityiskohtaisissa perusteluissa kohdassa 1.2 Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen liitetyt pöytäkirjat ja sopimuksen liitteet.

Pöytäkirja kansallisten parlamenttien asemasta Euroopassa sisältää määräykset tietojen antamisesta kansallisille parlamenteille sekä määräykset parlamenttien välisestä yhteistyöstä. Pöytäkirja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta määrittelee, miten unionin toimitukset soveltavat toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatetta. Lisäksi pöytäkirjassa määrätään menettely, jolla kansalliset parlamentit valvovat toissijaisuusperiaatteen noudattamista (ks. molempien pöytäkirjojen osalta luku 3.2.4.1).

Euroryhmää koskevaan pöytäkirjaan n:o 12 on kirjattu euroryhmän toimintaa koskevat määräykset. Nämä vastaavat pitkälti euroryhmän nykyisiä toimintaperiaatteita (ks. luku 3.2.5.2.3).

Pöytäkirja n:o 23 koskee sopimuksen I-41 artiklan 6 kohtaan ja III-312 artiklaan perustuvaa pysyvää rakenteellista yhteistyötä (ks. luku 3.2.5.3.2).

Pöytäkirja n:o 32 sisältää tarkentavia määräyksiä, jotka koskevat unionin liittymistä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen (ks. luku 3.2.2.4).

Pöytäkirjalla n:o 33 kumotaan eräät asiakirjat ja sopimukset, joilla Euroopan yhteisön perustamissopimusta on täydennetty tai muutettu. Näihin kuuluvat mm. Amsterdamin ja Nizzan sopimukset. Lisäksi pöytäkirja sisältää Luxemburgia koskevia erityismääräyksiä, jotka aiheutuivat Euroopan yhteisöjen yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta 1960-luvulla. Edelleen pöytäkirjassa ajantasaistetaan 1970-luvulta peräisin oleva Euroopan parlamentin vaalisäädös.

Euroopan unionin toimitelimiä ja elimiä koskevat siirtymämääräykset ovat pöytäkirjassa n:o 34. Määräyksiä on selostettu tarkemmin luvussa 3.2.3.1.9.

Pöytäkirja n:o 36 Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta sisältää Euratom-sopimukseen tehtävät tekniset mukautukset, joita perustuslakisopimukseen siirtyminen edellyttää. Perustuslakisopimus ei kumoa Euratom-sopimusta, vaan se jää voimaan edelleen.

3.2.8.3. Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Liittymissopimukseen sisältyvien merkityksellisten määräysten oikeudellinen jatkuvuus on perustuslakisopimuksessa varmistettu neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskevassa pöytäkirjassa Suomen tavoitteiden mukaisesti.

Neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskeva pöytäkirja varmistaa liittymissopimuksessamme määritellyn Suomen työeläkejärjestelmän poikkeusaseman säilymisen nykyisen kaltaisena Suomen tavoitteiden mukaisesti. Lausunnossaan valtioneuvoston selontekoon konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitusten väliseen konferenssiin (StVL 4/2003 vp) eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi, että Suomen työeläkejärjestelmää koskeva poikkeus on kirjattava myös uuteen sopimukseen niin, että se varmistaa voimassaolevan käytännön jatkumisen, koska kysymys on keskeisestä osasta lakisäateistä sosiaaliturvaamme, jonka asemaa ei tule muuttaa siitä, mitä liittymissopimuksessa sovittiin. Ulkoasiainvaliokunta edellytti mietinnössään (UaVM 4/2003 vp) sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnon kantaan viitaten, että Suomen työeläkejärjestelmän liittymissopimuksen mukainen poikkeusasema turvataan hallitusten välisessä konferenssissa. Tämä turvattiin hallitustenvälisessä konferenssissa eduskunnan edellyttämällä tavalla (StVL 5/2006 vp).

Pöytäkirja varmistaa vuoden 1994 liittymisasiakirjan maataloutta koskevien määräysten oikeudellisen jatkuvuuden Suomen tavoitteiden mukaisesti. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta kehotti mietinnössään (UaVM

4/2003 vp) valtioneuvostoa selvittämään, voidaanko hallitusten välisessä konferenssissa vahvistaa Eurooppa-neuvoston hyväksymä periaate, jonka mukaan monitoiminnallinen maatalous säilytetään kaikilla Euroopan alueilla. Vuoden 1994 liittymisasiakirjan 141 ja 142 artiklojen oikeudellisen jatkuvuuden varmistaminen vahvistaa osaltaan tätä periaatetta.

Liittymisasiakirjamme 141 artiklasta on esitetty erilaisia tulkintoja. Artiklaa on voitu tulkita siten, että sen nojalla myönnettävät tuet olisivat väliaikaisia, eikä niille olisi enää perusteita tietyn ajan kuluttua sen jälkeen, kun Suomi on liittynyt unioniin. Toisen tulkinnan mukaan artiklalla tarkoitetaan pysyvämpiä vaikeuksia. Koska neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskevaan pöytäkirjaan on sisällytetty ainoastaan ne liittymissopimusten ja -asiakirjojen määräykset, jotka ovat edelleen oikeudellisesti merkityksellisiä, voidaan tämän katsoa tukevan viimeksi mainittua tulkintaa (MmVL 1/2006).

Vuoden 1994 liittymissopimuksen saamelaisia koskevien määräysten oikeudellinen jatkuvuus on toteutettu Suomen tavoitteiden mukaisesti neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskevassa pöytäkirjassa.

Rakenerahastojen osalta Suomessa ja Ruotsissa sovellettavat erityismääräykset on määritelty neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskevassa pöytäkirjassa tavalla, joka säilyttää niiden oikeudellisen jatkuvuuden. Valtioneuvosto katsoi selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp), että sopimukseen tulee sisällyttää määräys, jolla tunnustetaan pohjoisten erittäin harvaan asuttujen alueiden pysyvä erityisasema ja mahdollistetaan näiden alueiden kehittäminen tulevaisuudessakin erityisesti valtioneuvostojen ja rakenerahastojen kautta. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta piti mietinnössään (UaVM 4/2003 vp) valtioneuvoston kantaan viitaten tärkeänä, että sopimukseen pyritään sisällyttämään oikeusperustat pohjoisten harvaan asuttujen alueiden erityisongelmien huomioimisesta. Neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskevaan pöytäkirjaan sisältyvät määräykset ovat tältä osin Suomen tavoitteiden mukaisia. Lisäksi perustuslakisopimuksen III-220 artiklassa todetaan, että ta-

loudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden lujittamisessa kiinnitetään erityistä huomiota mm. pohjoisimpiin alueisiin, joiden väestötiheys on erittäin alhainen.

Ahvenanmaan erityisasemaa koskeva oikeudellinen jatkuvuus on perustuslakisopimuksessa varmistettu Suomen tavoitteiden mukaisesti. Valtioneuvosto totesi selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp), että se tulee varmistamaan, että Ahvenanmaa-pöytäkirja liitetään tarvittaessa perustuslakisopimukseen ja että siihen tehdään vain liittämisen edellyttämät tekniset muutokset. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään (UaVM 4/2003 vp) valtioneuvoston kantoihin ja totesi, että tässä yhteydessä on varmistettava Ahvenanmaa-pöytäkirjaankin sisältyvän Ahvenanmaan kansainvälisoikeudellisen erityisaseman säilyttäminen. Vuoden 1994 liittymisasiakirjaan liitettyä Ahvenanmaasta tehtyä pöytäkirjaa vastaavien määräysten sisällyttäminen teknisesti tarkistettuina neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskevaan pöytäkirjaan, perustuslakisopimukseen kirjattu määräys sopimuksen soveltamisesta Ahvenanmaahan sekä perustuslakisopimukseen liitetty julistus Ahvenanmaasta muodostavat kokonaisuuden, joka toteuttaa tämän tavoitteen, sillä kaikki Ahvenanmaa-pöytäkirjan olennaiset osat on huomioitu perustuslakisopimuksessa. Suomen liittymissopimuksen erityismääräykset voidaan katsoa sisällytetyn perustuslakisopimukseen kokonaisuudessaan tyydyttävällä tavalla (UaVM 2/2006 vp).

3.2.9. Päätösasiakirja ja siihen liitetyt julistukset

Hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjassa, joka allekirjoitettiin perustuslakisopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä Roomassa 29 päivänä lokakuuta 2004, luetellaan kaikki unionin perussopimusten uudistamiseen liittyvät asiakirjat. Päätösasiakirjassa todetaan, että hallitustenvälinen konferenssi, joka oli kutsuttu koolle Brysseliin 30 päivänä syyskuuta 2003, on sopinut Euroopan perustuslakisopimuksen, sopimukseen liitettävien pöytäkirjojen sekä sopimuksen liitteiden teksteistä. Liitteitä asiakirjaan sisältyy kaksi (liit-

teet I–II) ja pöytäkirjoja 36 (pöytäkirjat n:o 1–36). Edelleen päätösasiakirjassa todetaan, että konferenssi on hyväksynyt asiakirjaan liitetyt julistukset. Näitä jäsenvaltioiden yhdessä ja erikseen antamia julistuksia sisältyy päätösasiakirjaan yhteensä 30.

Päätösasiakirja ei ole osa perustuslakisopimusta, vaan erillinen, luonteeltaan allekirjoitustilaisuuden pöytäkirjaa muistuttava asiakirja. Päätösasiakirja ja siihen sisältyvät julistukset eivät siten ole oikeudellisesti sitovan perustuslakisopimuksen osia. Näillä julistuksilla jäsenvaltiot haluavat ilmaista poliittisen kantansa johonkin perustuslakisopimuksen sisältämään määräykseen.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Unionitason vaikutukset

Perustuslaillisen sopimuksen tavoitteena on selkeyttää unionin toimintaa ja lähentää sitä kansalaisiin. Uudistuksesta aiheutuvat kustannukset riippuvat tehtävien säädösten ja muiden päätösten sisällöstä. Tämän vuoksi aiheutuvien välillisten ja välittömien kustannusten vaikutuksia ei voida arvioida täsmällisesti.

Sopimus yksinkertaistaa unionin monimutkaista lainsäädäntöjärjestelmää tekemällä yhteispäätösmenettelystä pääasiallisen lainsäädäntömenettelyn ja siirtämällä uusia lainsäädäntötoimivaltoja sen piiriin. Lainsäädäntöjärjestyksen muuttaminen vahvistaa parlamentin valtaa. Samalla se laajentaa määränemmistö päätöksenteon alaa ministerineuvostossa. Yhteispäätösmenettelyn laajentamisesta lisännee hallinnollisia kustannuksia. Sen sijaan määränemmistö päätöksenteon lisääminen todennäköisesti vahvistaa unionin päätöksentekokykyä, mikä tuonee säästöjä verrattuna nykytilanteeseen. Tavanomaiseen lainsäädäntömenettelyyn kuuluu jatkossa 65 eri lainsäädäntöalaa, kun erityistä lainsäädäntöjärjestystä sovelletaan 20 alalla.

Euroopan parlamentin asema vahvistuu varainhoitoa koskevassa päätöksenteossa. Unionin varainhoitoa koskevat määräykset muodostuvat monivuotisista rahoituskehystistä, vuotuisesta talousarviomenettelystä se-

kä toimielinten välisestä sopimuksesta. Rahoituskehystiä koskevat päätökset tehdään erityistä lainsäädäntömenettelyä noudattaen siten, että monivuotinen rahoituskehys vahvistetaan ministerineuvoston määränemmistöllä tekemällä eurooppalailla, kun Euroopan parlamentti on sen ensin hyväksynyt.

Parlamentin vallan kasvu liittyy vuotuista talousarviota koskeviin päätöksiin, joilla poistetaan määrärahojen jaottelu pakollisiin ja ei-pakollisiin menoihin. Uuden sopimuksen mukaan talousarviopäätös tehdään eurooppalailla erityistä lainsäädäntömenettelyä noudattaen. Sen mukaan parlamentti voi jäsentensä enemmistöllä ja kolmella viidesosalla annetuista äänistä vahvistaa ministerineuvoston kannasta poikkeavan tarkistusehdotuksensa komission talousarvioehdotukseen. Lähtökohtana on, että uudistus keventää nykyistä raskasta budjettimenettelyä ja tuo näin ollen hallinnollisia säästöjä ainakin jossain määrin.

Kansallisen tason vaikutukset

Sopimuksella voidaan odottaa olevan vain vähäisiä kansallisia kustannusvaikutuksia. Selviä välittömiä uusia vaikutuksia ei ole luotettavasti arvioitavissa. Välilliset vaikutukset liittyvät lähinnä em. hallinnosta aiheutuviin kustannuksiin, jotka ovat vastakkaisuuntaisia. Ne eivät vaikuttane havaittavissa määrin Suomen maksuosuuden kehitykseen EU:n budjettiin.

4.2. Vaikutukset viranomaisten tehtäviin ja menettelytapoihin

Kansallisten parlamenttien asemaa on kehitetty vahvistamalla niiden mahdollisuuksia vaikuttaa hallitustensa kautta unionin päätöksentekoon ja suorilla vaikuttamistavoilla. Tärkeimpiä uudistuksia ovat kansallisten parlamenttien oikeus saada eräitä keskeisiä asiakirjoja ja lainsäädäntöaloitteita unionin toimielimiltä sekä mahdollisuus valvoa toissijaisuusperiaatteen toteutumista unionissa. Kansalliset parlamentit voivat osallistua vapautteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen osalta eräisiin arviointijärjestelmiin sekä Europolin poliittiseen valvontaan ja Eurojustin toiminnan arviointiin. Yk-

sikin kansallinen parlamentti voi eräissä tapauksissa estää Eurooppa-neuvoston perustuslakisopimuksen yksinkertaistettua tarkistamista merkitsevän eurooppapäätöksen tekemisen. Yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä ei voida pitää pelkästään tavanomaisia kansainvälisten velvoitteiden hyväksymis- ja voimaansaattamismenettelyjä täydentävänä, suoraan kansainväliseen velvoitteeseen sisältyvänä menettelyinä. Myös kansallisten parlamenttien välisen yhteistyön muotoja vahvistetaan jossain määrin.

Perustuslakisopimuksella vahvistetaan jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehistä koostuvan Eurooppa-neuvoston asemaa. Siitä tulee unionin varsinainen toimielin, johon sovelletaan yleisiä EU:n toimielimiä koskevia sääntöjä. Eurooppa-neuvoston aseman muuttuminen on merkityksellinen seikka myös tasavallan presidentin ja valtioneuvoston välillä noudatettavien käytäntöjen kannalta. Lisäksi siitä seuraa, että eduskunnan tiedonsaantioikeus ja osallistuminen on varmistettava.

Perustuslakisopimuksella perustetaan unionin ulkoasiainministerin tehtävä sekä hänen alaisuudessaan toimiva Euroopan ulkosuhdehallinto. Unionin ulkoasiainministerin tehtävässä yhdistyvät ulkosuhteista nykyisin vastaavan komission jäsenen sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtävät. Euroopan ulkosuhdehallinto toimii yhteistyössä jäsenvaltioiden ulkoasiainhallintojen kanssa, ja se koostuu neuvoston pääsihteeristön ja komission toimivaltaisten yksiköiden virkamiehistä sekä jäsenvaltioiden lähettämästä ulkoasiainhallinnon henkilöstöstä. Kyse ei ole uuden unionin toimielimen luomisesta, vaan olemassa olevien resurssien uudelleenorganisoinnista. Osa ulkosuhdehallinnon henkilöstöstä rekrytoidaan kansallisista ulkoasiainhallinnoista, millä on vaikutuksensa Suomenkin valtioonhallintoon. Euroopan ulkosuhdehallinnon luominen on huomioitava ulkoasiainministeriön henkilöstöpolitiikassa. Euroopan ulkosuhdehallinto voi tarjota uusia välineitä pienille jäsenvaltioille niiden hoitaessa ulkosuhteitaan, esimerkiksi poliittisen raportoinnin ja konsulipalvelujen hoitamisessa.

Perustuslakisopimukseen sisältyy nimenomainen oikeusperusta Eurojustin perustami-

seksi eurooppalailla. Eurojustin tehtävänä on vakavan rikollisuuden torjunnan ja siihen liittyvän oikeudellisen yhteistyön tehostaminen. Eurojustin toiminnan pohjalta voidaan perustaa Euroopan syyttäjävirasto. Tämän toimivaltuuksia voidaan vielä laajentaa Eurooppa-neuvoston yksimielisellä eurooppapäätöksellä. Perustuslakisopimus mahdollistaa Europolin pohjana olevan yleissopimuksen korvaamisen eurooppalailla. Euroopan parlamentille annetaan jäsenvaltioiden kansallisten parlamenttien ohella Europolin valvontaan liittyviä tehtäviä. Europol voi toteuttaa myös operatiivisia tehtäviä asianomaisen jäsenvaltion suostumuksella. Jäsenvaltioiden viranomaisten toimivaltaa täydentävä unionin toimivalta laajenee jossain määrin lainvalvonnan operatiivisen yhteistyön alueella.

Perustuslakisopimuksen pelastuspalvelua koskevien määräysten tarkoituksena on kannustaa jäsenvaltioita keskinäiseen yhteistyöhön luonnonmullistuksia tai ihmisen aiheuttamien suuronnettomuuksien estämistä ja niiltä suojautumista koskevien järjestelmien tehostamiseksi. Unionilla on nykyisin käytössä luonteeltaan ei-sitovia ohjelmia, joiden tarkoituksena on edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä unionilainsäädännön toimeenpanossa. Perustuslakisopimuksen hallinnollista yhteistyötä koskevien määräysten tarkoituksena on luoda asianmukainen oikeudellinen perusta toimille, jotka on toteutettu yhteisen ohjelman kautta.

Perustuslakisopimuksesta seuraa välillisesti tai suoraan muitakin vaikutuksia viranomaisen tehtäviin tai toimintatapoihin. Tällaisia vaikutuksia johtuu muun muassa Euroopan parlamentin budjettivallan laajenemisesta ja siitä, että lainsäätämisyjärjestyksestä tulee unionissa pääsääntö ja parlamentti päättää komission puheenjohtajan nimittämisestä. Ministerineuvoston puheenjohtajuusjärjestelmä muuttuu, ja istuntojen julkisuutta lisätään. Kaksoismääräenemmistö päätös otetaan käyttöön. Komission asema vahvistuu jossain määrin pilarijaon purkamisen myötä. Komission asema varmistetaan unionin ulkoisen edustuksen osalta suhteessa unionin ulkoista toimintaa koskeviin sopimusmuutoksiin. Avunantovelvoite yhdessä yhteisvastuulausekkeen kanssa vahvistaa jäsenvaltioiden keskinäistä solidaarisuutta.

4.3. Ympäristövaikutukset

EY-sopimuksen varsinaiset ympäristöartiklat on sisällytetty lähes sellaisenaan perustuslakisopimukseen (III-233-234 artikla). Perustuslakisopimus ei muuta unionin toimivallan alaa ympäristöpolitiikassa. Näiltä osin se ei siten sisällä ympäristöpolitiikkaa koskevia merkittäviä muutoksia. Perustuslakisopimuksella tiettyihin muihin määräyksiin tehtäviä muutoksia sekä tuohon sopimukseen sisällytettyjä tiettyjä uusia määräyksiä voidaan kuitenkin pitää ympäristön kannalta merkityksellisinä ja ympäristöpolitiikan päämääriä tukevinä.

Ympäristö on perustuslakisopimuksessa varsin hyvin esillä unionin toiminnan tavoitteita koskevista määräyksistä. Tämän voidaan ajatella tukevan ympäristönäkökohtien johdonmukaista huomioon ottamista unionin toiminnassa.

Kestävä kehitys ja yhtenä sen kolmesta ulottuvuudesta korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja ympäristön laadun parantaminen mainitaan I-3 artiklan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa unionin tavoitteena. Kestävään kehitykseen viitataan nykyisissäkin perustamissopimuksissa, mutta perustuslakisopimuksen kyseisessä määräyksessä se määritellään selvästi ja sen voidaan myös katsoa olevan siinä näkyvämmän esillä unionin tavoitteiden joukossa. Kestävä kehitys on perustuslakisopimuksessa huomioitu myös unionin ulkoista toimintaa ohjaavissa päämäärissä. Unionin ulkoisen toiminnan tavoitteina mainitaan III-292 artiklan 2 kohdassa kehitysmaiden talouden, yhteiskunnan ja ympäristön kannalta kestävän kehityksen edistäminen, sekä toimenpiteet, jotka tähtäävät ympäristön laadun ja maapallon luonnonvarojen kestävän hoidon edistämiseen kestävän kehityksen varmistamiseksi.

Niin sanottua ympäristönsuojelun läpäisyperiaatetta koskeva määräys, jonka mukaan ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset on sisällytettävä unionin politiikkojen ja toimien määrittelyyn ja toteuttamiseen, erityisesti kestävän kehityksen edistämiseksi, on hyvin sijoitettuna perustuslakisopimuksen III osan yleisesti sovellettavia määräyksiä koskevaan I osastoon (III-119 artikla). Myös perustuslakisopimukseen sisällytetyn perus-

oikeuskirjan II-97 artiklassa määrätään, että ympäristönsuojelun korkea taso ja ympäristön laadun parantaminen on sisällytettävä unionin politiikkoihin ja varmistettava kestävä kehityksen periaatteen mukaisesti.

Ympäristön säilyttäminen ja sen tilan parantaminen mainitaan perustuslakisopimukseen uutena oikeusperustana otetussa, unionin energiapolitiikkaa koskevassa III-256 artiklassa tämän politiikan puitteissa huomioon otettavana näkökohtana. Lisäksi ympäristön kannalta merkittävää on, että tämän energiapolitiikan yhtenä tavoitteena on energiatehokkuuden ja energiansäästön edistäminen, sekä uusiin ja uusiutuviin energialähteisiin perustuvien energiamuotojen kehittäminen. Energiapolitiikkaa koskevan oikeusperustan soveltaminen ei vaikuta perustuslakisopimuksen muiden määräysten soveltamiseen, ympäristöä koskevat määräykset mukaan lukien.

Ympäristöpolitiikan kannalta merkittäviä ovat myös perustuslakisopimuksen rikosoikeudellista yhteistyötä koskevat määräykset. Perustuslakisopimuksen III-271 artiklan 2 kohdan mukaan unioni voi säätää rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevia vähimmäissääntöjä kun tämän on välttämätöntä unionin politiikan tehokkaan toteuttamisen varmistamiseksi alalla, jolla on toteutettu yhdenmukaistamistoimenpiteitä. Näistä rikoslainsäädäntöjen lähentämistoimista säädetään eurooppapuitelaila, joka annetaan kyseisten yhdenmukaistamistoimenpiteiden hyväksymisessä noudatetun menettelyn mukaisesti. Rikoslainsäädäntöjen lähentäminen olisi siten mahdollista esimerkiksi unionin ympäristöpolitiikan tehokkaan toteuttamisen turvaamiseksi ja menettelynä olisi tavanomainen lainsäätämisyjärjestys silloin kun kyseinen ympäristölainsäädäntö on hyväksytty tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Perustuslakisopimuksen allekirjoittamisen jälkeen EY-tuomioistuin on antanut 13.9.2005 asiassa C-176/03 komissio vastaan neuvosto päätöksen, jossa se totesi, että yhteisöllä on jo nyt rajattua toimivaltaa velvoittaa jäsenvaltiot säätämään kansallisessa lainsäädännössään rikosoikeudellisia seuraamuksia yhteisölainsäädännön tehokkaan täytäntöönpanon turvaamiseksi. Perustuslakisopimus selkeyttäisi ja laajentaisi kyseistä periaatetta jonkin verran.”

Alueellisen yhteenkuuluvuuden lisäämisen taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden oheen unionin koheesiopolitiikkaa koskeviin perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 3 jakson määräyksiin ja siten myös unionin rakennerahastojen tavoitteisiin voidaan arvioida olevan omiaan vahvistamaan mahdollisuuksia kytkeä aluesuunnittelua ja ympäristöä koskevia näkökohtia entistä vahvemmin osaksi koheesiopolitiikkaa sekä unionin toimintaa muilla aloilla.

4.4. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Perustuslakisopimukseen perustuva Euroopan unioni on oikeudellisesti ja poliittisesti olemassa olevan Euroopan unionin seuraaja. Sopimuksella yhdistetään Euroopan yhteisö ja Euroopan unioni yhdeksi, yhtenäiseksi oikeushenkilöksi. Kokonaisuudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat olleet unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon tarkentaminen, unionin päätöksentekomuotojen tarkastelu, unionin tekeminen demokraattisemmaksi, avoimemmaksi ja tehokkaammaksi, perussopimusten yksinkertaistaminen ja selkeyttäminen sekä unionin perusoikeuskirjan sisällyttäminen sopimukseen.

Euroopan unionin perussopimuksia muutettiin viimeksi vuonna 2001 Nizzan sopimuksella. Tässä ratkaistiin unionin laajentumisen edellyttämät toimitelmiä koskevat kysymykset. Nizzan unionin tulevaisuutta koskeva julistus hyväksyttiin perussopimusten seuraavan uudistamisen pohjaksi. Laekenin samana vuonna annettu julistus Euroopan unionin tulevaisuudesta käsitteli tavoitteita Nizzan julistusta yksilöidymmin. Vuodesta 2000 alkaen käyty tulevaisuuskeskustelu nosti julistusten aiheiden ohella esille myös unionin ulkoisen toiminnan tehostaminen ja eräät politiikkoihin liittyvät kysymykset.

Kun Ranskassa ja Alankomaissa järjestetyissä kansanäänestyksissä touko-kesäkuun vaihteessa 2005 selvä enemmistö äänesti sopimuksen ratifiointia vastaan, Eurooppa-neuvosto päätti ottaa sopimuksen suhteen pohdintatauon. Tämän aikana kussakin maassa ja unionin toimielimissä on käyty keskustelua. Esille on tullut, että unioni voi tehdä enemmän ja toimia tehokkaammin myös nykyisten perussopimusten nojalla, jos

jäsenvaltioilla on poliittista tahtoa. Unionin tulee keskittyä sellaiseen toimintaan, joka parantaa EU:n mahdollisuuksia vastata tulevaisuuden haasteisiin yhteisönä ja josta saadaan lisäarvoa. Toimet koskevat erityisesti turvallisuutta, unionin roolia kansainvälisessä yhteistyössä sekä menestymistä globaalissa taloudessa. Unionin sisäinen kehittäminen ja laajentuminen ovat rinnakkaisia, toisiaan tukevia prosesseja.

Unionin toiminnan tehostaminen ja entistä parempi suuntaaminen olennaisiin asioihin auttaa lähentämään unionia ja sen kansalaisia. Näiden kannalta on olennaista nähdä, että unioni pystyy tehtävänsä ja toimivaltansa puitteissa järkevään ja tehokkaaseen toimintaan. Unionin hyväksyttävyyteen ja sen nauttimaan luottamukseen vaikuttaa myös se, miten kansalaiset kokevat voivansa vaikuttaa unionin päätöksiin ja miten he saavat tietoa päätöksenteosta sekä miten perusoikeudet on turvattu. Perustuslakisopimus muodostaa tasapainoisen ja Suomen kannalta hyväksyttävän kokonaisuuden, joka vahvistaa Euroopan unionin toiminta- ja päätöksentekokykyä tulevaisuuden haasteisiin vastaamiseksi. Kansalaisten näkökannalta jo yksi yhtenäinen perustuslakisopimus selventää kuvaa unionista. Samaan suuntaan vaikuttavat unionin oikeushenkilöllisyys, unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivaltajaon tarkentaminen, päätöksentekomenettelyjen karsiminen ja päätöksenteon avoimuus.

Unionin perus- ja ihmisoikeuslottuvuuden vahvistaminen on eräs merkittävimmistä perustuslakisopimuksen sisältämistä uudistuksista. Perusoikeuskirja korostaa unionin ja jäsenvaltioiden sitoutumista turvata unionin kansalaisille ja muille unionin alueella oleskeleville perusoikeuskirjassa määritellyt perusoikeudet. Unionin sitoutumista kansainvälisiin ihmisoikeuksiin osoittavat sekä ihmisoikeuksien kunnioittamisen määrittelemineen unionin arvoiksi ja tavoitteiksi että uuden oikeusperustan luominen unionin liittymiselle Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Uudistukset merkitsevät unionin sitoutumista entistä vahvempaan perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja edistämiseen sekä sisäisessä että ulkoisessa toiminnassaan. Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on perustuslakisopimuksen mukaan varmistettava kaikilla

aloilla työelämä ja palkkaus mukaan lukien.

Perustuslakisopimuksella vahvistetaan edellytyksiä EU:n sisäisen turvallisuuden lisäämiseksi. Keskeinen uudistus on unionille annettava toimivalta säätää vähimmäissäännöistä tiettyjen rikosten ja niihin liittyvien seuraamusten määrittämiseksi. Toimenpiteet voivat koskea sopimuksessa lueteltuja, luonteeltaan vakavan, rajat ylittävän rikollisuuden muotoja: terrorismi, ihmiskauppa sekä naisten ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, laitton huumausainekauppa, laitton asekauppa, rahanpesu, lahjonta, maksuvälineiden vääräntäminen, tietokonerikollisuus ja järjestäytynyt rikollisuus. Vähimmäissäännöt voivat myös koskea rikoslainsäädäntöjen lähentämistä, milloin tämä on välttämätöntä unionin politiikan tehokkaalle toteuttamiselle. Rikosoikeudellisen yhteistyön alaan kuuluvat kansallisten tutkinta- ja syyttäjäviranomaisten toiminnan yhteensovittamisen tukeminen ja yhteistyö vakavan, rajat ylittävän rikollisuuden alalla. Eurojustin pohjalta voidaan perustaa Euroopan syyttäjänvirasto, jonka tehtävät koskevat lähtökohtaisesti unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten torjuntaa. Syyttäjäviranomaisia voidaan laajentaa koskemaan myös rajat ylittävää vakavaa rikollisuutta. Unionissa toteutetaan poliisiviranomaisten ja muiden rikosten ehkäisemiseen, paljastamiseen ja tutkintaan erikoistuneiden lainvalvontaviranomaisten kesken poliisiyhteistyötä. Sopimuksessa luodaan Europolille oikeusperusta ja tehdään mahdolliseksi se, että Europolille voidaan antaa operatiivisia tehtäviä.

Perustuslakisopimuksen merkittävimpiä muutoksia demokratian toteuttamisessa ovat demokratian toteuttamiseen liittyvien yleisten periaatteiden kirjaaminen perussopimuksen tekstiin, määräykset kansalaisaloitteesta ja komission laajasta kuulemisvelvoitteesta sekä unionin toimielinten, elinten ja laitosten toiminnan avoimuutta lisäävät uudistukset. Viimeksi mainituista keskeisimpinä voidaan pitää lainsäädäntötyön avoimuuden vahvistamista neuvoston istuntojen kasvavan julkisuuden myötä sekä asiakirjajulkisuutta koskevien perussopimuksen määräysten soveltamisalan ulottamista kaikkiin unionin toimielimiin, elimiin ja laitoksiin. Unionin toiminnan avoimuus nostetaan sopimuksessa

muiden demokratian toteuttamista koskevien tavoitteiden ja periaatteiden rinnalle.

Perustuslakisopimuksessa on unionin varainhoitoa koskien määräykset unionin toimintansa rahoittamiseen tarvitsemista omista varoista, unionin monivuotisesta rahoituskehystä ja sen puitteissa annettavasta vuotuisesta talousarviosta, sekä petosten torjunnasta. Varainhoitoa koskeviin määräyksiin tehdyillä muutoksilla tehostetaan ja selkeytetään päätöksentekomenettelyitä säilyttäen pääosin jäsenvaltioiden ja unionin sekä toisaalta unionin eri toimielinten välinen päätösvaltasapaino. Muutoksissa korostuu myös pyrkimys taata varainhoidon suunnitelmallisuus ja budjettikuri.

Perustuslakisopimuksen pöytäkirjaan n:o 8 sisältyy eräitä Suomen kannalta merkityksellisiä määräyksiä. Nämä määräykset koskevat erityisesti Suomen työeläkejärjestelmän poikkeusasemaa; maatalouteen liittyviä määräyksiä; saamelaisia; pohjoisten, erittäin harvaanasuttujen alueiden pysyvän erityisaseman tunnustamista sekä Ahvenanmaan erityisasemaa.

5. Esityksen riippuvuus muista esityksistä ja kansainvälisistä sopimuksista

Hallitus on antanut joulukuussa 2005 eduskunnalle esityksen Bulgarian ja Romanian liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja siihen liittyvästä laista. (HE 218/2005 vp) Bulgarian ja Romanian liittymissopimuksella on kiinteä yhteys perustuslakisopimukseen. Jos perustuslakisopimus on voimassa silloin, kun Bulgaria ja Romania tulevat Euroopan unionin jäseniksi, sovelletaan Bulgarian ja Romanian jäsenyyteen liittymissopimukseen kuuluvan liittymispöytäkirjan määräyksiä. Samalla tuosta liittymispöytäkirjasta tulee yksi perustuslakisopimuksen pöytäkirjoista ja siten erottamaton osa perustuslakisopimusta.

Jos taas perustuslakisopimus ei ole voimassa silloin, kun Bulgaria ja Romania tulevat Euroopan unionin jäseniksi, sovelletaan Bulgarian ja Romanian jäsenyyteen liittymissopimukseen kuuluvan liittymisasiakirjan määräyksiä. Jos perustuslakisopimus tulee Bulgarian ja Romanian jäsenyyden jo alettua myöhemmin voimaan, niin edellä mainittu liitty-

mispöytäkirja korvaa automaattisesti liittymisasiakirjan perustuslakisopimuksen voimaantulopäivänä. Myös tuolloin tuosta liittymispöytäkirjasta tulee yksi perustuslakisopimuksen pöytäkirjoista ja siten erottamaton osa perustuslakisopimusta.

Eduskunnan puhemiesneuvosto asetti marraskuussa 2003 toimikunnan, jonka tuli tarkastella unioniasioiden eduskuntakäsittelylle luodun järjestelmän toimivuutta, selvittää perustuslakisopimuksen vaikutukset eduskunnan työhön ja valmistella tarpeelliset muutosehdotukset asianomaisiin säännöksiin. Toimikunta luovutti mietintönsä puhemiesneuvostolle helmikuussa 2005 (Eduskunnan Kanslian julkaisu 2/2005).

Toimikunnan mielestä perustuslakisopimuksen kansallisia parlamentteja koskevista määräyksistä toissijaisuusperiaatteen noudattamisen valvonta ja perustuslakisopimuksen yksinkertaistettuun tarkistusmenettelyyn liittyvä kansallisen parlamentin veto-oikeus edellyttävät eduskunnan työjärjestyksen täydentämistä. Toimikunnan ehdottaa, että jos suuri valiokunta katsoo EU:n säädösehdotuksen loukkaavan toissijaisuusperiaatetta, sen tulisi ehdottaa eduskunnan täysistunnolle, että asiasta tehdään perustuslakisopimuksen mukainen huomautus. Perustuslakisopimuksen yksinkertaistettua muuttamista koskevat ehdotukset käsiteltäisiin täysistunnossa.

Edelleen toimikunta ehdotti, että eduskunnan nimittäessään edustajansa perustuslakisopimuksen tulevia muutoksia valmistelemaan niin sanottuun konventtiin vahvistaisi samalla heille johtosäännön, jossa määrätään konventtiedustajan raportointivelvollisuudesta sekä neuvonpidosta eduskunnan toimivaltaisten elinten kanssa.

Toimikunnan ehdotti, että puhemiesneuvoston ehdotuksen muotoon kirjoittamansa eduskunnan työjärjestyksen muutosehdotukset käsiteltäisiin eduskunnassa siten, että puhemiesneuvoston ehdotus voitaisiin antaa vä-

littömästi tämän hallituksen esityksen antamisen jälkeen.

Oikeusministeriö asetti joulukuussa 2004 työryhmän, jonka tehtävän oli arvioida, mihin toimenpiteisiin valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan tulisi yhdessä ryhtyä perustuslakisopimuksen johdosta. Työryhmä käsiteli erityisesti niin sanottua konventtimenettelmää, toissijaisuusvalvontaa, perustuslakisopimuksen yksinkertaistettuja tarkistusmenettelyjä sekä maakuntapäivien suostumusta perustuslakisopimuksen voimaantulemiselle maakunnassa. Työryhmä luovutti mietintönsä oikeusministeriölle toukokuussa 2005 (Oikeusministeriön työryhmämietintö 2005:9).

Työryhmä ehdottaa, että Ahvenanmaan itsehallintolakiin lisättäisiin säännökset, joiden mukaan maakunnan hallitukselle on aina, myös silloin kun asia ei kuulu maakunnan toimivaltaan, tiedotettava perustuslakisopimuksen muuttamista koskevista neuvotteluista. Lisäksi maakunnan hallitukselle olisi unionissa käytävien tällaisten neuvottelujen aikana varattava tilaisuus esittää maakunnan kannanotot käsiteltävänä oleviin muutosehdotuksiin. Samoin maakuntapäiville olisi ennen tällaisten muutosten hyväksymistä annettava tilaisuus lausua näkemyksensä sellaisistakin perustuslakisopimuksen muutoksista, joihin ei normaalisti tarvita maakuntapäivien suostumusta.

Toissijaisuusvalvonnan osalta työryhmä ehdottaa, että Ahvenanmaan maakuntapäiville olisi sen lainsäädäntövaltaan kuuluvissa asioissa varattava tilaisuus ilmoittaa eduskunnalle käsityksenä siitä, onko ehdotus eurooppasäädökseksi toissijaisuusperiaatteen mukainen.

Näiden lisäksi työryhmä käsiteli muun muassa Ahvenanmaan maakunnan puheoikeutta Euroopan unionin tuomioistuimessa, vaikkei se suoranaisesti liity perustuslakisopimukseen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Hallitustenvälisessä konferenssissa hyväksytyt asiakirjat ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön

Hallitustenvälinen konferenssi hyväksyi sopimuksen Euroopan perustuslaista sekä siihen liitetyt pöytäkirjat ja liitteet. Perustuslakisopimuksen allekirjoituksen yhteydessä allekirjoitettiin myös konferenssin päätösasiakirja, johon sisältyvät konferenssissa hyväksytyt tiettyjä perustuslakisopimuksen määräyksiä ja pöytäkirjoja koskevat julistukset. Päätösasiakirja ei ole osa oikeudellisesti sitovaa sopimusta, vaan erillinen luonteeltaan konferenssin päätöstilaisuuden pöytäkirjaa muistuttava poliittinen asiakirja.

Seuraavassa kuvataan perustuslakisopimuksen ja siihen liitettyjen pöytäkirjojen määräykset verrattuna niitä EU:n nykyisten perussopimusten vastaaviin määräyksiin. Myös päätösasiakirjaan sisältyvät julistukset kuvataan.

1.1. Sopimus Euroopan perustuslaista**I OSA****I OSASTO****UNIONIN MÄÄRITTELY JA TAVOITTEET**

I-1 artiklassa (Unionin perustaminen) määrittää unionin perustamisesta, unionin luonteesta ja keskeisistä ominaispiirteistä sekä unioniin kuulumisen edellytyksistä.

Artiklan 1 kohdan mukaan perustuslakisopimuksella perustetaan Euroopan unioni. Määräyksen tarkoittama Euroopan unioni on muodollis-oikeudellisesti erillinen suhteessa nykyiseen, Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustettuun Euroopan unioniin, jonka olemassaolo päättyy perustuslakisopimuksen voimaantulohetkellä. Perustuslakisopimuksen IV-437 artiklan 1 kohdan mukaan sopimuksella kumotaan Euroopan yhteisön perustamissopimus ja sopimus Euroopan unionista sekä viimeksi mainittuja sopimuksia täydentäneistä tai muuttaneista asia-

kirjoista ja sopimuksista tehdyssä pöytäkirjassa (n:o 33) vahvistetuin ehdoin ne asiakirjat ja sopimukset, joilla kyseisiä sopimuksia on täydennetty tai muutettu. Unionin muodollisesta uudelleen perustamisesta huolimatta perustuslakisopimuksella perustettavan Euroopan unionin tarkoituksena on jatkaa unionin nykyisten perussopimusten puitteissa tehdyn työn pohjalta. Poliittisena päämääränä tämä tarkoitus ilmenee sopimuksen johdannon viidennestä kappaleesta. Oikeudellisesti niin sanotun yhteisön säännöstön (*acquis communautaire*) jatkuvuutta koskee IV-438 artikla sekä liittymissopimusten osalta IV-437 artiklan 2 kohta.

Artiklan 1 kohdan määräyksellä, jonka mukaan perustuslakisopimus ilmentää Euroopan kansalaisten ja valtioiden tahtoa rakentaa tulevaisuuttaan yhdessä, viitataan unionin luonteeseen paitsi jäsenvaltioiden myös kansalaisten yhteisönä sekä tähän kytkeytyvään ajatukseen unionin toiminnan eräänlaisesta kaksoislegitimiteetistä. I-1 artiklan 1 kohdassa tuodaan myös yksiselitteisesti esiin se, että kaikki unionin toimivalta on peräisin sen jäsenvaltioilta eikä siis johdu perustuslakisopimuksesta itsestään. Tältä osin määräys vahvistaa unionin luonnetta I-11 artiklan 2 kohdan tarkoittaman annetun toimivallan periaatteelle pohjautuvan järjestelmän. I-1 artiklan 1 kohdasta ilmenee myös selkeästi unionille perustuslakisopimuksessa asetettujen tavoitteiden asema unionin toimivallan määrittäjinä. Unionin toimivalta on aina toimivaltaa tiettyjen, perussopimuksessa määritettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Myös jäsenvaltioiden politiikkojen yhteensovittaminen on määräyksessä kytketty unionin tavoitteiden saavuttamiseen.

SEU 1 artiklaan nykyisin sisältyvä viittaus Euroopan kansojen yhä läheisempään liittoon on siirretty perustuslakisopimuksen johdantoon (kolmas johdantokappale), kun taas määräys päätösten tekemisestä mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman lähellä kansalaisia sisältyy edustuksellisen demokration periaatetta koskevan I-46 artiklan 3 kohtaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan unioniin voivat

liittyä kaikki Euroopan valtiot, jotka kunnioittavat sen arvoja ja sitoutuvat edistämään niitä yhdessä. Liittymistä koskevia vaatimuksia ja menettelyä koskee varsinaisesti I-58 artikla, joka liittymistä koskevien vaatimusten osalta sisältää nimenomaisen viittauksen unionin arvoja koskevaan I-2 artiklaan. Liittymistä koskevien vaatimusten sisällyttämisellä I-58 artiklan lisäksi I-1 artiklaan korostetaan asian keskeistä poliittista merkitystä.

I-2 artiklassa (Unionin arvot) määrätään unionin arvoista, jotka ovat jäsenvaltioille yhteiset. Nämä arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mukaan lukien vähemmistöihin kuuluvien oikeudet. Näistä uusia nykyisiin, SEU 6 artiklaan sisältyviin määräyksiin verrattuna ovat tasa-arvo sekä viittaus vähemmistöihin kuuluvien oikeuksiin.

Lisäksi I-2 artiklassa määrätään sen yhteiskunnan ominaispiirteistä, jossa yhteisiä arvoja toteutetaan. Sille ominaista on moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo. Nämä ominaispiirteet sisältyvät jo nykyisellään unionin tavoitteisiin, joista määrätään SEU 2 artiklassa ja SEY 2 artiklassa sekä eräissä politiikkakohtaisissa oikeusperustoissa. Tässä muodossaan määräys on kuitenkin uusi.

Uutta on myös se, että I-2 artiklaan sisältyvien arvojen kunnioittaminen ja sitoutuminen niiden yhteiseen edistämiseen on unioniin liittymiseen sovellettavia vaatimuksia ja menettelyjä koskevassa I-58 artiklassa asetettu ehdoksi unioniin liittymiselle. Yhteiset arvot ovat näin koko unionin ja sen jäsenyyden perusta.

I-3 artikla (Unionin tavoitteet) sisältää yleiset määräykset unionin tavoitteista. Nykyisin vastaavat määräykset sisältyvät EY-sopimuksen tavoitteet määrittelevään SEY 2 artiklaan ja EU-sopimuksen tavoitteet määrittelevään SEU 2 artiklaan sekä eräisiin politiikkakohtaisiin tavoitteisiin ja oikeusperustoihin.

Artiklan 1 kohdassa asetetaan unionin päämääräksi rauhan, sen omien arvojen sekä kansojensa hyvinvoinnin edistäminen. Rauha sekä unionin yhteisten arvojen turvaaminen eivät nykyisessä sopimuksessa lukeudu SEY

2 artiklassa ja SEU 2 artiklassa määriteltyihin unionin yleisiin tavoitteisiin, mutta ne asetetaan yhteiseksi tavoitteeksi SEU 11 artiklassa, joka sisältää määräykset yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteista. Sopimukseen ei sen sijaan nykyisin sisälly nimenomaista tavoitetta kansojen hyvinvoinnin edistämisestä. Sen voidaan kuitenkin tulkita sisältyvän SEU 2 artiklan ja SEY 2 artiklan määräyksiin, joissa tavoitteeksi asetetaan muun muassa taloudellinen ja sosiaalinen edistys, tasapainoinen ja kestävä kehitys sekä elintason ja elämänlaadun nousu.

Artiklan 2 kohdan mukaan unioni tarjoaa kansalaisilleen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen jolla ei ole sisärajoja, sekä sisämarkkinat joilla kilpailu on vapaata ja vääristymätöntä. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskeva tavoite sisältyy nykyisin SEU 2 artiklaan. Sisämarkkinoiden toteuttamisen tavoitteesta määrätään puolestaan nykyisin SEY 2 artiklassa, joka sisältää myös hyvän kilpailukyyn tavoitteen. Sen sijaan vapaa ja vääristymätön kilpailu eivät nykyisessä sopimuksessa sisälly yleisiin tavoitteisiin, vaan vääristymättömän kilpailun turvaavan järjestelmän toteuttamisesta määrätään SEY 3 artiklassa, joka sisältää toimet yhteisön tavoitteiden toteuttamiseksi.

Artiklan 3 kohdan mukaisesti unioni pyrkii Euroopan kestäväan kehitykseen sekä edistää tieteellistä ja teknistä kehitystä. Kestävän kehityksen perustana ovat tasapainoinen talouskasvu ja hintavakaus, täystyöllisyyttä ja sosiaalista edistystä tavoitteleva erittäin kilpailukykyinen sosiaalinen markkinatalous, sekä korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja ympäristön laadun parantaminen. Tavoitteet sisältyvät lähes vastaavassa muodossa SEU 2 artiklaan ja SEY 2 artiklaan. Työllisyyden osalta tavoitetta on kuitenkin vahvistettu, sillä SEY 2 artiklan vastaavassa määräyksessä sekä yhteisön sosiaalipolitiikan tavoitteet sisältävässä SEY 136 artiklassa tavoitteena on nykyisin työllisyyden korkea ja kestävä taso, ei täystyöllisyys. Lisäksi artiklan 3 kohdan sisältämiin tavoitteisiin on uutena lisätty sosiaalinen markkinatalous.

Artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaisesti unioni torjuu sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää sekä edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja sosiaalista suojelua,

naisten ja miesten tasa-arvoa, sukupolvien välistä yhteisvastuuta ja lapsen oikeuksien suojelua. Näistä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, sukupolvien välisen yhteisvastuun ja lapsen oikeuksien suojelun tavoitteet ovat kokonaan uusia. Sosiaalisen syrjäytymisen ja syrjinnän torjuminen eivät puolestaan nykyisessä sopimuksessa lukeudu unionin yleisiin tavoitteisiin, vaan ne sisältyvät SEY 137 artiklaan sosiaaliin määräykseen. Ne ovat siis unionin yleisinä tavoitteina uusia, vaikka ovatkin jo aiemmin sisältyneet EU- ja EY-sopimuksiin.

Artiklan 3 kohdan kolmannessa alakohdassa määrätään unionin edistävän taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta sekä jäsenvaltioiden välistä yhteisvastuuta. Määräys vastaa SEY 2 artiklaa, lukuun ottamatta alueellista yhteenkuuluvuutta, joka on kokonaan uusi tavoite. Sen lisääminen unionin tavoitteisiin on johdonmukainen seuraus siitä, että alueellinen yhteenkuuluvuus on uutena lisätty myös III-220 artiklaan, jossa siis määrätään sosiaalisesta, taloudellisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta. SEY 157 artiklan vastaava määräys sisältää vain sosiaalisen ja taloudellisen yhteenkuuluvuuden.

Artiklan 3 kohdan neljännessä alakohdassa määrätään unionin kunnioittavan kulttuurien ja kieltensä monimuotoisuutta sekä huolehtivan Euroopan kulttuuriperinnön vaalimisesta ja kehittämisestä. Kulttuurin osalta nämä tavoitteet sisältyvät nykyisin SEY 151 artiklaan, sekä SEY 6 artiklaan, jossa määrätään unionin pitävän arvossa jäsenvaltioidensa kansallista ominaislaatua. Ne ovat siten unionin toiminnan yleisinä tavoitteina uusia. Kielten monimuotoisuutta koskeva yleistavoite on sen sijaan kokonaan uusi SEY 290 artiklan sisältäessä ainoastaan määräykset yhteisön toimielimissä käytettävistä kielistä.

Artiklan 4 kohdassa määrätään unionin ulkoisen toiminnan yleisistä tavoitteista. Sen mukaisesti unioni vaalii ja puolustaa arvoaan ja etujaan kansainvälisissä suhteissaan sekä edistää osaltaan rauhaa, turvallisuutta, maapallon kestävä kehitystä, kansojen välistä yhteisvastuuta ja keskinäistä kunnioitusta, vapaata ja oikeudenmukaista kauppaa, köyhyyden poistamista ja ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien suojelua, sekä kansainvälisen oikeuden tarkkaa noudattamista

ja kehittämistä, etenkin YK:n peruskirjan periaatteiden kunnioittamista. Osittain vastaavat määräykset sisältyvät SEU 2 ja SEU 11 artiklaan sekä SEY 2 artiklaan. I-3 artiklaan sisältyvä rauhan edistäminen on kuitenkin aktiivisempi muotoilu SEU 11 artiklassa määrättyyn rauhan säilyttämiseen verrattuna. Maapallon kestävä kehitys on unionin ulkoiselle toiminnalle uusi tavoite, sillä SEU2 artiklassa ja SEY 2 artiklassa se asetetaan vain unionin sisäisen kehityksen tavoitteeksi. Kansojen välinen yhteisvastuu ja keskinäinen kunnioitus ovat samoin uusia tavoitteita; SEU 11 artikla asettaa tavoitteeksi yksinomaan kansainvälisen yhteistyön edistämisen.

Oikeudenmukaisen kaupan edistäminen on myös uutena nostettu unionin toiminnan yleiseksi tavoitteeksi. Nykyisin yhteistä kauppapolitiikkaa koskevat tavoitteet sisältyvät SEY 131 artiklaan, jossa määrätään ainoastaan maailmankaupan sopusointuisen kehityksen edistämiseksi jäsenvaltioiden yhteisen edun mukaisesti. Myös köyhyyden poistaminen on kokonaan uusi tavoite. Ihmisoikeuksien ja YK:n peruskirjan periaatteiden kunnioittaminen puolestaan sisältyvät jo SEU 11 artiklaan, mutta niitä on täydennetty uusilla viittauksilla lapsen oikeuksien kunnioittamiseen ja kansainvälisen oikeuden tarkkaan noudattamiseen ja kehittämiseen.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet unionin ulkoisen toiminnan osalta sisältyvät III-292 artiklaan. Artiklan 3 kohdan mukaisesti nämäkin tavoitteet ovat horisontaalisia, eli koskevat kaikkia unionin politiikkoja niiden ulkoisten näkökohtien osalta.

Artiklan 5 kohdassa määrätään unionin pyrkivän tavoitteisiinsa asianmukaisin keinoin sille perustuslakisopimuksessa annetun toimivallan mukaisesti. Määräys vastaa SEY 5 artiklaa.

I-4 artikla (Perusvapaudet ja syrjintäkielto) sisältää määräykset perusvapauksista ja syrjintäkiellosta. Määräys on sijoitettu unionin määrättelyä ja tavoitteita koskevaan I osan I osastoon.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni takaa alueellaan henkilöiden, palvelujen, tavaroiden ja pääomien vapaan liikkuvuuden sekä sijoittautumisvapauden sen mukaan, mitä perustuslakisopimuksessa määrätään. Määräys

vahvistaa unionin yleisten tavoitteiden tasolla kyseiset perusvapaudet, joiden toteuttamista koskevat tarkemmat määräykset sisältyvät sopimuksen III osan III osaston sisämarkkinoita koskevaan I lukuun. Se vastaa tarkoitukseltaan ja sisällöltään nykyisen SEY 14 artiklan 2 kohtaa, johon verrattuna määräyksessä on yhdenmukaistettu perusvapauksista käytetty nimikkeistö ja siihen on tehty kaksi täsmennystä. Ensinnäkin määräyksen sijoittamisella unionin määrittelyä ja tavoitteita koskevaan I osan I osastoon sekä valitulla muotoilulla korostetaan määräyksessä tarkoitettujen perusvapauksien olevan unionin yleisiä tavoitteita, kun SEY 14 artiklan 2 kohdassa ne mainitaan varsinaisesti lähinnä sisämarkkinoiden määrittelyn yhteydessä. Toiseksi I-4 artiklan 1 kohdassa täsmennetään, että perusvapaudet käsittävät henkilöiden, palvelujen, tavaroiden ja pääomien vapaan liikkuvuuden lisäksi myös sijoittautumisvapauden. Kysymyksessä ei ole asiallinen muutos, vaan sijoittautumisvapauden lisäämisellä on tarkoitus tuoda kattavammin esiin perusvapauksien sisältö. Sijoittautumisvapauden voidaan nykyisinkin katsoa kuuluvan henkilöiden vapaan liikkuvuuden alaan, ja sen täytäntöönpanoa koskeva III-137 artikla sisältyykin henkilöiden vapaata liikkuvuutta sekä palvelujen tarjoamisen vapautta koskevaan perustuslakisopimuksen jaksoon.

Artiklan 2 kohdassa vahvistetaan periaate, jonka mukaan perustuslakisopimuksen soveltamisalalla kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä, tämän kuitenkin rajoittamatta sopimuksen erityismääräysten soveltamista. Määräys vastaa tarkoitukseltaan ja sisällöltään nykyistä SEY 12 artiklan 1 kohtaa. Säännöt kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon täytäntöönpanosta voidaan antaa III osan II osastoon (syrjintäkielto ja kansalaisuus) sisältyvän III-123 artiklan nojalla. Viimeksi mainittu määräys puolestaan vastaa nykyistä SEY 12 artiklan 2 kohtaa. Asiallinen muutos nykytilaan verrattuna on, että yhden yhtenäisen perussopimuksen seurauksena kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon soveltamisala laajenee koskemaan nykyisin EU-sopimuksen V ja VI osaston kattamia kysymyksiä, eli yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa.

I-5 artikla (Unionin ja jäsenvaltioiden väliset suhteet) koskee unionin ja jäsenvaltioiden välisiä suhteita. Määräys asettaa unioni velvoitteen kunnioittaa jäsenvaltioiden tasa-arvoa, niiden kansallista identiteettiä, joka on olennainen osa niiden poliittisia ja valtiosäännön rakenteita, sekä keskeisiä valtion tehtäviä (1 kohta). Lisäksi siinä määrätään unionin ja jäsenvaltioiden välisen vilpittömän yhteistyön periaatteesta (2 kohta).

Artiklan 1 kohdassa määritetään ne pääperiaatteet, jotka koskevat unionin ja jäsenvaltioiden suhteita sekä erityisesti unionin toimivallan käyttöä. Nämä periaatteet ovat olennainen osa unionin perusluonnetta. Määräyksen mukaan unioni kunnioittaa jäsenvaltioiden tasa-arvoa perustuslakisopimusta sovellettaessa. Jäsenvaltioiden tasa-arvo on välttämätön edellytys sille, että unioni säilyy erityislaatuisena jäsenvaltioiden ja kansalaisten yhteisönä. Muodollisessa tarkastelussa jäsenvaltioiden tasa-arvo sisältyy jo perustuslakisopimuksen luonteeseen jäsenvaltioiden välisenä kansainvälisenä sopimuksena ja sen toteutumista käytännössä on omiaan edistämään esimerkiksi yhteisömenetelmän soveltaminen. I-5 artiklan 1 kohta asettaa kuitenkin unionille nimenomaisen velvoitteen kunnioittaa jäsenvaltioiden tasa-arvoa. Unionin edellä mainitun kaksoisluonteen valossa määräyksen voidaan nähdä täydentävän kansalaisten yhdenvertaisuutta koskevaa I-45 artiklaa. Tältäkin osin unionin perusluonne ei muutu, vaan kyseiset määräykset yhdessä merkitsevät paremminkin unionin luonteen selkeämpää esiintuomista.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni kunnioittaa jäsenvaltioiden tasa-arvon lisäksi jäsenvaltioiden kansallista identiteettiä, joka on olennainen osa niiden poliittisia ja valtiosäännön rakenteita, myös alueellisen ja paikallisen itsehallinnon osalta. Tämä poliittisesti merkittävä periaate esitetään määräyksessä täsmällisemmin ja vahvemmin kuin nykyisen unionisopimuksen 6 artiklan 3 kohdassa, jonka mukaan unioni pitää arvossa jäsenvaltioiden kansallista ominaislaatua. Perustuslakisopimuksen I-5 artiklan 1 kohdassa esitetään täsmällisemmin ajatus, että kansallinen identiteetti tai ominaislaatu on vaikuttanut siihen, millaisiksi jäsenvaltion poliittinen järjestelmä ja valtiosääntö ovat muotou-

tuneet. Määräyksellä myös korostetaan alueellisen ja paikallisen itsehallinnon merkitystä kansallisen identiteetin kannalta.

Edelleen artiklan 1 kohdan mukaan unioni kunnioittaa keskeisiä valtion tehtäviä, erityisesti niitä, joiden tavoitteena on valtion alueellisen koskemattomuuden turvaaminen, yleisen järjestyksen ylläpitäminen sekä kansallisen turvallisuuden takaaminen. Määräyksen voidaan nähdä täsmentävän unionin velvoitetta kunnioittaa jäsenvaltioiden kansallista ominaislaatua, joka käsittää myös valtiollisen identiteetin eli valtion perustehtävät. Vaikka nykyisen unionisopimuksen 6 artiklan 3 kohta ei tuo esille unionin velvollisuutta kunnioittaa valtion perustehtäviä osana kansallista ominaislaatua, sekä nykyiset perussopimukset että perustuslakisopimus antavat tälle poliittiselle periaatteelle oikeudellista sisältöä valtion keskeiset tehtävät turvaavien erityismääräysten nojalla. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen erityispiirteet on otettu perustuslakisopimuksessa huomioon määräyksellä, jonka mukaan vastuu yleisen järjestyksen ylläpitämisestä ja sisäisen turvallisuuden suojaamisesta on jäsenvaltioilla (III-262 artikla), sekä Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa koskevalla poikkeuksella (III-377 artikla).

Artiklan 1 kohdan merkitys on sen sanamuodon yleisluontoisuus huomioon ottaen ennen kaikkea poliittinen. Vaikka määräyksen yleisen periaatteen voidaan katsoa ennen kaikkea ohjaavan unionin toimivallan käyttöä, sillä on oikeudellista merkitystä myös perustuslakisopimuksen muiden määräysten yhteydessä.

Artiklan 2 kohdassa määrätään vilpittömän yhteistyön periaatteesta. Kysymys on unionin oikeusjärjestyksen keskeisestä periaatteesta, joka nykyisin perustuu EY-sopimuksen 10 artiklaan sekä EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Oikeuskäytännössä periaate tunnetaan myös lojalalin yhteistyön periaatteena tai lojaliteettiperiaate.

Artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan unioni ja jäsenvaltiot kunnioittavat ja avustavat toisiaan perustuslakisopimuksesta johtuvia tehtäviä täyttäessään. Määräys korostaa vilpittömän yhteistyön periaatteen velvoitteiden molemminpuolisuutta eli vahvistaa, että vilpittömän yhteistyön velvoite ei

asetta velvoitetta vain jäsenvaltioille, vaan myös toimielimille suhteessa jäsenvaltioihin. Määräyksen on tarkoitus tältä osin ajanmukaistaa periaatteen sopimusperusta vastaamaan EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. EY-tuomioistuin on vahvistanut oikeuskäytännöllään, että vilpittömän yhteistyön periaatteesta johtuvat velvoitteet eivät vain velvoita jäsenvaltioita toteuttamaan kaikki toimenpiteet, joilla voidaan turvata unionin oikeuden ulottuvuus ja tehokkuus, vaan se asettaa myös unionin toimielimille vastaavasti velvoitteita toimia hyvässä yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa (esimerkiksi EY-tuomioistuimen määräys 13.7.1990 asiassa C-2/88, Zwartveld ym.).

Artiklan 2 kohdan toinen ja kolmas alakohda vastaavat sisällöltään nykyistä EY-sopimuksen 10 artiklan ensimmäistä ja toista kohtaa. Niissä vahvistetaan, että vilpittömän yhteistyön periaate sisältää ensinnäkin jäsenvaltioiden velvoitteen toteuttaa kaikki toimenpiteet, joilla voidaan varmistaa unionin oikeuden noudattaminen, sekä lisäksi velvoitteen tukea unionia sen täyttäessä tehtäviään. Toiseksi periaate edellyttää, että jäsenvaltioiden on pidättäydyttävä kaikista toimenpiteistä, jotka vaarantaisivat unionin tavoitteiden toteutumisen.

EY-tuomioistuin on oikeuskäytännössään täsmentänyt vilpittömän yhteistyön periaatteen soveltamisalaa ja periaatteesta johtuvia velvoitteita. Oikeuskäytännön mukaan vilpittömän yhteistyön periaate edellyttää ennen kaikkea, että perussopimuksen noudattaminen toteutuu ja siinä määrättyjä rajoituksia noudatetaan riippumatta siitä, onko unioni käyttänyt toimivaltaansa tietyllä jaetun toimivallan alalla tai onko unionilla lainkaan toimivaltaa kyseisellä alalla (esimerkiksi asia 208/80, Lord Bruce of Donington). Periaate koskee paitsi jäsenvaltioiden ja unionin toimielintenvälisiä suhteita, myös toimielinten välisiä suhteita ja yhteistyötä. Vilpittömän yhteistyön periaatteella on jo itsessään oikeudellisia vaikutuksia, ja EY-tuomioistuin onkin katsonut nykyisen SEY 10 artiklan muodostavan erillisen sopimuksen rikkomusperusteen, mikäli asiaa koskevia erityisiä säännöksiä ei ole annettu. Vilpittömän yhteistyön periaate edellyttää jäsenvaltioilta esimerkiksi, että nämä toimivat vilpittömässä

yhteistyössä komission valvontamenettelyn yhteydessä ja ryhtyvät kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin komission avustamiseksi suoriutumaan tehtävistään (esimerkiksi asia C-375/92, komissio v. Espanja). EY:n tuomioistuimien on myös johtanut vilpittömän yhteistyön periaatteesta täsmällisempiä velvoitteita, joiden tarkoitus on varmistaa, että kansallisilla säännöksillä ja menettelyillä ei estetä unionin oikeuden tehokkuuden toteutumista jäsenvaltioissa. Erityisesti kansallisilla säännöksillä ei saa heikentää niitä oikeuksia, joihin jäsenvaltioiden kansalaiset voivat unionin oikeuden perusteella vedota (esimerkiksi asia 68/88, komissio v. Kreikka).

Yhden yhtenäisen perussopimuksen ja pilarijaon purkamisen seurauksena vilpittömän yhteistyön periaatetta koskevien sopimusmääräysten soveltamisala laajenee koskemaan myös muita kuin Euroopan yhteisön perustamissopimuksen soveltamisalaan nykyisin kuuluvia unionin politiikka-aloja, eli yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä rikosoikeudellista yhteistyötä ja poliisiyhteistyötä.

I-6 artikla (Unionin oikeus) sisältää uuden määräyksen unionin oikeuden ensisijaisuudesta jäsenvaltioiden oikeuteen nähden. Unionin oikeudella tarkoitetaan määräyksen mukaan perustuslakisopimusta sekä lainsäädäntöä, jota unionin toimielimet antavat käyttäessään unionille annettua toimivaltaa.

Määräystä koskee HVK:n päätösasiakirjaan liitetty julistus (n:o 1), jossa konferenssi vahvistaa I-6 artiklan olevan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukainen. I-6 artikla ei siten muuta vallitsevaa oikeustilaa vaan tuo nykyistä selkeämmin esiin EY-tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisen periaatteen unionin oikeuden ensisijaisuudesta (etusijaperiaate).

EY-tuomioistuimen etusijaperiaatetta koskeva oikeuskäytäntö perustuu lähtökohtaan, että unionin oikeudella tulee olla yhdenmukainen merkitys, sisältö ja oikeusvaikutukset kaikissa jäsenvaltioissa sen voimaantulosta lähtien ja koko sen normien voimassaolon ajan. Jäsenvaltion ei tule voida tehdä yksipuolisesti tyhjäksi unionioikeuden oikeusvaikutuksia sen vastaisilla kansallisilla nor-

meilla. Etusijaperiaate käsittää välittömästi unionioikeuden normin voimaantulosta lukien vaikuttavan, kaikkiin kansallisiin viranomaisiin kohdistuvan kiellon soveltaa sen kanssa yhteensopimatonta kansallista normia. Kielto koskee minkä tahansa tasoista kansallista säännöstä. Periaate ei kuitenkaan merkitse hierarkkista suhdetta unionioikeuden ja kansallisen oikeuden välillä. Siitä ei seuraa itsestään vaikuttavaa, unionioikeuden kanssa ristiriidassa olevan kansallisen normin mitätömyyttä. Jäsenvaltioiden on valittava kansallisen oikeusjärjestyksen menettelysäännöistä ja keinoista ne, jotka soveltuvat unionioikeudesta johtuvien oikeuksien suojelemiseksi tehokkaasti sekä tarvittaessa ristiriidan poistamiseksi. Etusijan antaminen unionioikeudelle eli kansallisen normin soveltamatta jättäminen on vasta viimekätinen keino, johon nähden ensisijaisena tulee nähdä ristiriidan poistaminen kansallisen oikeuden tulkinna avulla (PeVL 7/2003 vp).

Etusijaperiaatetta koskevan nimenomaisen määräyksen puuttuminen nykyisistä perussopimuksista on nähty oikeustilan selkeyden ja -varmuuden toteutumisen kannalta ongelmalliseksi. Suomen liittymissopimusta käsiteltäessä eduskunnan perustuslakivaliokunta huomautti, että etusijaperiaatteen perustuminen yksinomaan oikeuskäytäntöön saattaa muodostua epätydyttäväksi verrattuna ETA-sopimukseen, jota koskevaan lakiin sisältyivät nimenomaiset säännökset tästä periaatteesta (PeVL 14/1994 vp, PeVL 7/2003 vp). Etusijaperiaatetta pidetään vakiintuneesti jo nykyisin unionin jäsenyyteen sisältyvänä perusluonteisena seikkana (PeVL 7/2003 vp). I-6 artikla säilyttää etusijaperiaatteen sisällön sellaisena kuin se on vahvistettu oikeuskäytännössä. Yhden yhtenäisen perussopimuksen seurauksena periaatteen soveltamisalan kuitenkin laajenee koskemaan nykyisin EU-sopimuksen V ja VI osaston kattamia kysymyksiä eli yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa.

I-7 artiklan (Oikeushenkilöys) mukaan unioni on oikeushenkilö. Määräys vastaa tarkoitukseltaan nykyistä SEY 281 artiklaa, jonka on vakiintuneesti katsottu muodostavan EY-sopimuksen mukaisen perustan Euroopan yhteisön asemalle kansainvälisen oi-

keuden subjektina sekä yhteisön yleiselle kelpoisuudelle esiintyä kansainvälisoikeudellisten oikeussuhteiden osapuolena yhteisöo-
pimuksen kattamilla politiikka-aloilla (asia 22/70 komissio v. neuvosto, ERTA). Yhteisön asema kansainvälisoikeudellisena oikeushenkilönä on myös kolmansien maiden, kansainvälisten järjestöjen sekä muiden kansainvälisen oikeuden subjektien yleisesti tunnustama. Sama koskee myös Euroopan atomienergiayhteisöä, jonka perustamissopimuksen 184 artikla vastaa SEY 281 artiklaa ja jonka asema kansainvälisen oikeuden subjektina on niin ikään yleisesti tunnustettu.

Euroopan unionin oikeushenkilöllisyydestä ei sen sijaan ole nimenomaista määräystä unionin nykyisissä perussopimuksissa. Koska unioni kuitenkin on tehnyt useita kansainvälisoikeudellisia sopimuksia SEU 24 ja 38 artiklan nojalla, voidaan unionille sanotun käytännön kautta katsoa muodostuneen asema itsenäisenä kansainvälisen oikeuden subjektina. Euroopan yhteisö, Euroopan atomienergiayhteisö ja Euroopan unioni muodostavat täten nykyisin kukin oman, toisistaan erillisen kansainvälisoikeudellisen oikeushenkilönsä.

Koska perustuslakisopimuksella kumotaan sekä Euroopan yhteisön perustamissopimus että sopimus Euroopan unionista, merkitsee perustuslakisopimuksen I-7 artikla asiallisesti Euroopan yhteisön ja Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustetun Euroopan unionin yhdistämistä yhdeksi oikeushenkilöksi, Euroopan unioniksi. Perustuslakisopimuksen IV-438 artiklan 1 kohdan mukaan sopimuksella perustettavan Euroopan unioni on Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustetun Euroopan unionin ja Euroopan yhteisön seuraaja. Suhteessa muihin kansainvälisen oikeuden subjekteihin koskevat yhteisön ja unionin yhdistymistä yhdeksi oikeushenkilöksi sekä tähän liittyvää seuraantoa luonnollisesti yleisen kansainvälisen oikeuden säännöt ja periaatteet. Viimeksi mainituissa keskeinen merkitys annetaan kuitenkin esimerkiksi kansainvälisen järjestön säännöille ja siis tässä tapauksessa perustuslakisopimuksen asiaa koskeville määräyksille. Euroopan atomienergiajärjestön perustamissopimuksen 184 artikla sen sijaan jää voimaan, ja Euratom muodostaa perustuslakiso-

pimuksen voimaantultuakin Euroopan unionista erillisen kansainvälisen oikeuden subjektin.

Artiklan voidaan sanamuodoltaan yleisenä katsoa koskevan unionin asemaa paitsi kansainvälisen oikeuden myös sekä unionin oikeuden että jäsenvaltioiden kansallisten oikeusjärjestysten mukaisena subjektina. Unionioikeuden osalta voidaan viitata esimerkiksi Euroopan yhteisön vahingonkorvausvastuuta koskevan SEY 288 artiklaan sekä EY-tuomioistuimen kyseistä määräystä koskevaan oikeuskäytäntöön, jonka valossa on selvää, että yhteisö voi nykyisin olla tiettyjen yhteisöoikeuteen perustuvien oikeuksien ja velvollisuuksien subjekti (esim. yhdistetyt asiat C-104/89 ja C-37/90 Mulder ym. v. neuvosto ja komissio). Euroopan unioni saa perustuslakisopimuksen myötä vastaavan aseman, joskin kyseisen oikeushenkilöllisyyden ala laajenee yhden yhtenäisen perussopimuksen ja pilarijaon purkamisen seurauksena rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön sekä periaatteessa myös yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalle. Euroopan atomienergiayhteisö säilyy tässäkin suhteessa unionista erillisenä oikeushenkilönä.

Unionin asema jäsenvaltioiden kansallisten oikeusjärjestysten mukaisena oikeushenkilönä seuraa paitsi I-7 artiklasta myös III-426 artikla, joka sisältää määräykset unionin oikeuskelpoisuudesta. III-426 artiklan sisältöä selostetaan kyseistä määräystä koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa. Myös jäsenvaltioiden kansallisissa oikeusjärjestyksissä Euroopan atomienergiayhteisö säilyy unionista erillisenä oikeushenkilönä, jonka oikeuskelpoisuutta koskee Euratom-sopimuksen 185 artikla.

I-8 artikla (Unionin tunnuksset) on kokonaan uusi ja sisältää kuvaukset unionin tunnuksista.

Artiklan ensimmäisen alakohdan mukaan unionin lipussa on sinisellä pohjalla kahden-toista kultaisen tähden muodostama ympyrä.

Artiklan toisen alakohdan mukaan unionin hymnin perustana on ote "Oodi ilolle" Ludwig van Beethovenin yhdeksännestä sinfoniasta.

Artiklan kolmannen alakohdan mukaan unionin tunnuslause on: "Moninaisuudessaan yhtenäinen".

Artiklan neljännen alakohdan mukaan unionin raha on euro.

Artiklan viidennen alakohdan mukaan Eurooppa-päivää vietetään kaikkialla unionissa yhdeksäntenä päivänä toukokuuta.

II OSASTO

PERUSOIKEUDET JA UNIONIN KANSALAIKUUS

I-9 artikla (Perusoikeudet) määrittelee yleisellä tasolla ne lähtökohdat, joihin perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen unionissa perustuu. Artikla sisältää kolme elementtiä: viittauksen perusoikeuskirjaan, oikeusperustan unionin liittymiselle Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä vahvistuksen sille, että Euroopan ihmisoikeussopimuksesta ja jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuvat perusoikeudet ovat yleisinä oikeusperiaatteina edelleen osa unionin oikeutta.

Artiklan 1 kohdassa on viittaus perustuslakisopimuksen II osan muodostavaan perusoikeuskirjaan, jossa esitetään unionin tunnusamat oikeudet, vapaudet ja periaatteet.

Artiklan 2 kohta sisältää oikeusperustan sille, että unioni voi liittyä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Ilman tällaisen oikeusperustan lisäämistä unionilla ei olisi EY-tuomioistuimen vuonna 1996 antaman ratkaisun (Lausunto 2/94, Yhteisöjen liittymisen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen, Kok. 1996 I-1759) mukaan toimivaltaa liittyä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Perustuslakisopimuksen sisältämä määräys unionin oikeushenkilöllisyydestä sekä Euroopan yhteisön olemassaolon lakkaaminen mahdollistavat sen, että Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyy unioni, ei Euroopan yhteisö. Oikeusperustan pääasiallisena tarkoituksena on ulottaa ulkopuolinen ihmisoikeusvalvonta myös unionin toimielinten toimintaan ja mahdollistaa unionin oikeutta koskevat yksilövalitukset Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen liittymisen tapahduttua.

Oikeusperustan luominen liittymiselle merkitsee käytännössä sitä, että unioni voi perustuslakisopimuksen tultua voimaan aloit-

taa neuvottelut unionin liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Liittyminen edellyttää kuitenkin myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen muuttamista siten, että valtioiden lisäksi myös Euroopan unioni voi liittyä siihen. Tätä koskeva muutos on jo tehty ihmisoikeussopimukseen (14 lisäpöytäkirjan 17 artikla), mutta se vaatii voimaantullakseen kaikkien ihmisoikeussopimuksen sopimuspuolten hyväksymisen tai ratifioinnin. Liittymisneuvotteluissa unionin ja Euroopan neuvoston välillä on lisäksi päätettävä teknisistä ja oikeudellisista järjestelyistä esimerkiksi unionin osallistumisesta ihmisoikeussopimuksen valvontaelinten toimintaan ja unionin oikeuden erityispiirteiden merkityksestä ihmisoikeussopimuksen soveltamisen kannalta. Perustuslakisopimukseen on liitetty pöytäkirja (n:o 32), jossa on määritelty unionin lähtökohdat liittymisneuvotteluissa. Tätä täydentää HVK:n päätösasiakirjaan liitetty julistus (n:o 2).

Liittymisen mahdollistava oikeusperusta on kirjoitettu velvoittavaan muotoon ("Unioni liittyy..."), joten se sisältää unionille aktiivisen velvoitteen ryhtyä toimenpiteisiin liittymisen valmistelemiseksi. Neuvosto tekee liittymistä koskevat päätöksensä III-325 artiklan mukaan määränemmistöllä ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Artiklan 2 kohtaan sisältyy myös määräys, jonka mukaan liittyminen ei vaikuta perustuslakisopimuksessa määriteltyyn unionin toimivaltaan. Määräys selventää sitä lähtökohdtaa, ettei liittyminen vaikuta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon perusoikeuksien osalta eikä anna unionille yleistä perusoikeuksia koskevaa toimivaltaa. Liittymisen seuraukset rajoittuvat siten sellaisiin kysymyksiin, joiden suhteen unionilla on muutoin perustuslakisopimukseen perustuvaa toimivaltaa.

Artiklan 3 kohta vahvistaa, että tulevaisuudessakin Euroopan ihmisoikeussopimuksesta ja jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuvat perusoikeudet ovat yleisinä periaatteina osa unionin oikeutta. Määräys vastaa EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön kodifiointia nykyistä SEU 6 artiklan 2 kohtaa. Määräyksen suhde saman artiklan edeltäviin kohtiin jää jossain määrin epäselväksi, mutta sen tarkoituksena on lähinnä täydentää

perusoikeuskirjan tarjoamaa suojaa ja ilmaista samalla, että unionin oikeudessa voidaan ottaa huomioon tulevat Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja jäsenvaltioiden valtiosääntöihin tehtävät muutokset.

I-10 artikla (Unionin kansalaisuus) sisältää unionin kansalaisuutta koskevat yleiset periaatteet ja luettelon kansalaisuuteen liittyvistä oikeuksista. Unionin kansalaisuutta koskevat artiklan 1 kohtaan sisältyvät yleiset periaatteet vastaavat SEY 17 artiklan määräyksiä. Unionin kansalaisen oikeudet on 2 kohdassa lueteltu tiivistetyssä muodossa. Oikeudet vastaavat SEY 18-21 artiklan määräyksiä. Tarkemmat määräykset kansalaisuuteen liittyvien oikeuksien käytöstä ja niiden toteuttamiseen liittyvät oikeusperustat sisältyvät III osan 125-129 artiklaan. Lisäksi perusoikeuskirjassa on osasto kansalaisten oikeuksista (V osasto).

III OSASTO

UNIONIN TOIMIVALTA

I-11 artikla (Perusperiaatteet) sisältää määräykset unionin toimivaltaa koskevista perusperiaatteista, joita ovat annetun toimivallan periaate, toissijaisuusperiaate ja suhteellisuusperiaate.

Artiklan 2 kohta sisältää annetun toimivallan periaatteen määrittelyn. Periaatteen mukaisesti unioni toimii jäsenvaltioiden sille perustuslakisopimuksessa antaman toimivallan rajoissa ja siinä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Määräys vastaa tarkoitukseltaan ja sisällöltään nykyisen SEY 5 artiklan ensimmäistä kohtaa, johon verrattuna siihen on kuitenkin tehty kaksi täsmennystä. Ensinnäkin määräyksessä täsmennetään, että toimivallan unionille ovat perustuslakisopimuksessa antaneet nimenomaan jäsenvaltiot. Toiseksi sen toimivallan, jota sopimuksessa ei ole annettu unionille, vahvistetaan nimenomaisesti kuuluvan jäsenvaltioille. Muutosten tarkoituksena on korostaa unionin toimivallan luonnetta rajattuna erityistoimivaltana sekä sitä, että yleistoimivalta kuuluu aina jäsenvaltioille.

Artiklan 3 kohta koskee toissijaisuusperiaatetta. 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mu-

kaan unioni toimii aloilla, jotka eivät kuulu sen yksinomaiseen toimivaltaan, ainoastaan jos ja siltä osin kuin jäsenvaltiot eivät voi keskushallinnon tasolla tai alueellisella taikka paikallisella tasolla riittävällä tavalla saavuttaa suunnitellun toiminnan tavoitteita, vaan ne voidaan suunnitellun toiminnan laajuuden tai vaikutusten vuoksi saavuttaa paremmin unionin tasolla. Määritelmä vastaa sisällöllisesti SEY 5 artiklan toiseen kohtaan sisältyvää toissijaisuusperiaatteen määrittelyä. Viittaus jäsenvaltioiden suunnitellun toiminnan tavoitteiden saavuttamiseen jäsenvaltioiden keskushallinnon tasolla tai alueellisella taikka paikallisella tasolla on kuitenkin uusi.

Artiklan 3 kohdan toisen alakohdan sisältöä viittauksen pöytäkirjaan (n:o 2) toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta, jonka mukaisesti unionin toimielimet soveltavat toissijaisuusperiaatetta ja jossa määrätyn menettelyn mukaisesti jäsenvaltioiden kansalliset parlamentit valvovat kyseisen periaatteen noudattamista.

Artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan unionin toiminnan sisältö ja muoto eivät saa ylittää sitä, mikä on tarpeen perustuslakisopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä suhteellisuusperiaatteen määrittely vastaa sisällöllisesti SEY 5 artiklan kolmatta kohtaa. Unionin toimielimet soveltavat suhteellisuusperiaatetta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyn pöytäkirjan mukaisesti.

I-12 artikla (Toimivallan jaottelu) sisältää määräykset unionin toimivallan jaottelusta unionin yksinomaiseen toimivaltaan, unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan sekä aloihin, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Määräyksessä yksilöidään unionin ja jäsenvaltioiden toimivallan suhdetta koskevat keskeiset säännöt kunkin kolmen päätoimivaltaluokan osalta. Lisäksi I-12 artikla sisältää erityismääräykset jäsenvaltioiden talous- ja työllisyyspolitiikkojen yhteensovittamisesta sekä yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, jotka eivät kuulu mihinkään kolmesta päätoimivaltaluokasta.

Unionin nykyiset perussopimukset eivät sisällä vastaavia yleisiä määräyksiä unionin tai yhteisön toimivallan jaottelusta. EY-

tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa I-12 artiklaan kirjatut periaatteet vastaavat kuitenkin pääosin nykyistä oikeustilaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvalla alalla ainoastaan unioni voi säätää lakeja ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä. Jäsenvaltiot sen sijaan voivat tehdä näin ainoastaan unionin valtuuttamina tai unionin antamien säästösten täytäntöön panemiseksi. Määräys vastaa EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä (esim. asia 804/79, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, Kok. suomenk. erityispainos VI, s. 81, kohta 17-20 ja 30 sekä asia 174/84, Bulk Oil v. Sun International Limited ja Sun Oil Trading Company, Kok. suomenk. erityispainos VIII, s. 451, kohta 31).

Artiklan 2 kohdan mukaan unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan kuuluvalla alalla sekä unioni että jäsenvaltiot voivat säätää lakeja ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin käyttää toimivaltaansa vain siltä osin kuin unioni ei käytä omaansa tai on päättänyt lakata käyttämästä sitä. EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltiot eivät nykyisinkään voi jaetun toimivallan alalla itsenäisesti toteuttaa toimenpiteitä, jotka ovat ristiriidassa jo olemassa olevan yhteisön sekundaarioikeuden kanssa (esim. asia C-154/00, komissio v. Kreikka, Kok. 2002, s. I-3879, kohta 12). Eri asia on, että jatkossakin voidaan tietyissä tapauksissa sallia jäsenvaltion poikkeavan unionin säädöksestä joko suoraan perustuslakisopimuksen määräyksen tai kyseiseen säädökseen sisältyvän valtuutussäännöksen nojalla.

Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot soveltavat yhteen talous- ja työllisyyspolitiikkansa perustuslakisopimuksen III osassa määrättyjen sääntöjen mukaisesti, joiden laatiminen kuuluu unionin toimivaltaan. Määräyksessä ei kuitenkaan lähemmin yksilöidä unionin toimivallan luonnetta kyseisellä alalla. Talous- ja työllisyyspolitiikan yhteensovittamisen sisällyttäminen I-12 artiklaan erilliseksi artiklakohdaksi kuitenkin osoittaa, ettei kysymys ole artiklan 2 kohdassa tarkoitettua jaetusta toimivallasta eikä artiklan 5 kohdassa tarkoitettua alasta, jolla unionilla on toimivalta toteuttaa jäsenvaltioiden toimintaa tukevia, yhteen sovittavia tai täyden-

täviä toimia. Sama koskee I-12 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua unionin toimivaltaa määrittellä ja toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, mihin määräyksen mukaan kuuluu myös yhteisen puolustuspolitiikan asettaminen määrittely.

Artiklan 5 kohdan mukaan unionilla on perustuslakisopimuksessa määrätyillä aloilla ja siinä määrätyin edellytyksin toimivalta toteuttaa jäsenvaltioiden toimintaa tukevia, yhteen sovittavia tai täydentäviä toimia. Määräyksessä tarkoitettua toimivallan luonne poikkeaa unionin ja jäsenvaltioiden jaetusta toimivallasta ensinnäkin siinä suhteessa, ettei unionin toimivalta näillä niin sanotuilla tukitoimialoilla milloinkaan korvaa jäsenvaltioiden toimivaltaa. Unionin toimivallan käyttämisestä ei toisin sanoen seuraa, että jäsenvaltiot menettäisivät oikeuden käyttää omaa toimivaltaansa unionin toteuttamien toimenpiteiden kattamissa kysymyksissä.

Periaatetta, jonka mukaan tukitoimialoilla lainsäädäntövallan ja muutoinkin toteuttavan politiikan pääpaino kuuluu selkeästi jäsenvaltioille, korostaa myös kaikkia tukitoimialoja koskeva, I-12 artiklan 5 kohdan toiseen alakohtaan kirjattu harmonisointikielto. Sen mukaan sopimuksen III osan määräysten perusteella annettavat oikeudellisesti velvoittavat unionin säädökset eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista kyseisillä aloilla. Vaikka säädöstyyppeinä tukitoimialoilla ovatkin käytössä sekä eurooppalaki että eurooppapuitelaki, rajoittaa harmonisointikielto niiden toimenpiteiden sisältöä, joihin unionin toimielimet voivat kyseisiä aloja koskevien määräysten perusteella ryhtyä. Perustuslakisopimuksen mukaisista tukitoimialoista vastaava harmonisointikielto koskee nykyisin koulutusta, ammatillista koulutusta ja nuorisoa (SEY 149 artiklan 4 kohta ja 150 artiklan 4 kohta), kulttuuria (SEY 151 artiklan 5 kohta) sekä kansanterveyttä (SEY 151 artiklan 5 kohta). EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä kyseisiä aloja ei kuitenkaan ole vakiintuneesti luonnehdittu erityiseen, jaetun toimivallasta erilliseen tukitoimialojen toimivaltaluokkaan kuuluviksi, vaan perustuslakisopimuksen mukaisen tukitoimialojen toimivaltaluokan taustalla voidaan katsoa olevan lähinnä oikeuskirjallisuuteen pohjautuva tiettyjen, lähinnä

edellä mainitun harmonisointikiellon piiriin kuuluvien yhteisön politiikka-alojen systematisointi yhteisön niin sanotuksi täydentäväksi toimivallaksi.

Artiklan 5 kohdan toisen alakohdan harmonisointikiellon kattamisissa tapauksissa jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistaminen ei ole mahdollista myöskään perustuslakisopimuksen I-18 artiklan joustolausekkeen eikä yhteistä kauppapolitiikkaa koskevan III-315 artiklan nojalla kyseisiin määräyksiin sisältyvin nimenomaisten kieltojen valossa. Vastaavaa määräystä ei sen sijaan sisälly perustuslakisopimuksen III-172 artiklaan (nykyinen SEY 95 artikla).

Artiklan 6 kohdan mukaan unionin toimivallan laajuus ja sen käyttöä koskevat säännöt määritetään perustuslakisopimuksen III osan kutakin alaa koskevissa määräyksissä. I-12 artiklan muista määräyksistä poiketen 6 kohta ei varsinaisesti koske artiklan otsikossa tarkoitettua toimivallan luokittelua, vaan sen tarkoituksena on vahvistaa periaate, jonka mukaan unionin toimivallan laajuus samoin kuin sen käyttöä koskevat menettelyt määräytyvät viime kädessä sopimuksen III osan kutakin politiikka-alaa koskevien määräysten perusteella.

I-13 artikla (Unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvat alat) sisältää luettelon aloista, jotka kuuluvat unionin yksinomaiseen toimivaltaan, sekä määräykset tilanteista, jolloin unionin toimivalta tehdä kansainvälisiä sopimuksia on luonteeltaan yksinomaista myös muilla kuin edellä mainittuun luetteloon kuuluvilla aloilla.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvat seuraavat alat:

- tulliliitto;
- sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen
- euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden rahapolitiikka;
- meren elollisten luonnonvarojen säilyttäminen yhteisen kalastuspolitiikan yhteydessä sekä
- yhteinen kauppapolitiikka.

Määräys perustuu EY-tuomioistuimen vaikiintuneeseen oikeuskäytäntöön tulliliiton ja kauppapolitiikan (asia 8/73, Hauptzollamt Bremerhaven v. Massey-Ferguson, Kok.

suomenk. erityispainos II, s.139; lausunto 1/75, Kok. suomenk. erityispainos II, s. 521 ja lausunto 1/78, suomenk. erityispainos IV, s. 561) sekä meren elollisten luonnonvarojen säilyttämisen (asia 804/79, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, Kok. suomenk. erityispainos VI, s. 81) osalta. Euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden rahapolitiikkaa nykyisin koskevan Euroopan yhteisön toimivallan luonteesta ei ole nimenomaista EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, mutta kyseisen yhteisötoimivallan yksinomaisen luonteen voidaan katsoa johtuvan asian luonteesta. Sen sijaan sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen ei EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan kuulu yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan, vaan jäsenvaltioiden velvollisuus pidäytyä toteuttamasta yhteisön kilpailulainsäädännön kanssa ristiriidassa olevia toimenpiteitä on katsottu seuraavan SEY 10 artiklan mukaisesta vilpittömän yhteistyön periaatteesta (asia 14/68, Walt Wilhelm ym. vastaan Bundeskartellamt, Kok. suomenk. erityispainos I, s. 377).

Artiklan 2 kohdassa määrätään tilanteista, joissa unionin toimivalta kansainvälisen sopimuksen tekemiseen on luonteeltaan yksinomaista myös muilla kuin I-13 artiklan 1 kohdan tarkoittamilla aloilla. I-13 artiklan 2 kohta ei toisin sanoen perusta unionille yksinomaista toimivaltaa tietyillä politiikka-aloilla tai tietyssä asiakysymyksessä, vaan unionin toimivallan yksinomainen luonne on kytketty määräyksessä yksilöityjen, soveltamisalaltaan yleisten edellytysten täyttymiseen kutakin sopimusta koskevassa yksittäistapauksessa. I-13 artiklan 2 kohta koskee vain unionin sopimustoimivallan luonnetta, kun taas määräykset siitä, milloin unionilla on toimivalta tehdä kansainvälinen sopimus sisältyvät sopimuksen III-323 artiklan 1 kohtaan.

Sopimuksen I-13 artiklan 2 kohdan määräykset unionin yksinomaisesta sopimustoimivallasta perustuvat EY-tuomioistuimen Euroopan yhteisön ulkoista toimivaltaa koskevaan oikeuskäytäntöön. I-13 artiklan 2 kohdan mukaan unionilla on yksinomainen toimivalta tehdä kansainvälinen sopimus, kun sopimuksen tekemisestä on säädetty lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävässä unionin

säädöksessä (lausunto 1/94, Kok. suomenk. erityispainos XVI s. 237, kohta 95 ja asia C-469/98 komissio v. Suomi, Kok. 2002, s. I-9627, kohta 83) tai kun tämä on välttämätöntä, jotta unioni voi käyttää sisäistä toimivaltaansa (lausunto 1/94, kohta 85-86 ja asia C-469/98 komissio v. Suomi, kohta 58), tai siltä osin kuin se voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta (asia 22/70 komissio v. neuvosto (ns. ERTA-tapaus), Kok. suomenk. erityispainos I, s. 553, kohta 17 ja 22 ja asia C-469/98 komissio v. Suomi, kohta 77).

Sanotuista unionin yksinomaisen sopimus-toimivallan perusteista käytännön merkitykseltään selvästi keskeisimpänä voidaan pitää EY-tuomioistuimen ERTA-oikeuskäytäntöä vastaavaa määräystä, jonka mukaan unionilla on yksinomainen toimivalta siltä osin kuin tehtävä kansainvälinen sopimus voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta. Sen sijaan perustetta, joka edellyttää sopimuksen tekemisestä säädetyn lainsäätämismääräyksessä hyväksyttävässä säädöksessä, voidaan oikeuskäytännön valossa pitää lähinnä ERTA-oikeuskäytännön alaan kuuluvana erityistapauksena (asia C-469/98 komissio v. Suomi, kohta 80-83). Perustetta, jossa edellytyksenä on sopimuksen tekemisen välttämättömyys unionin sisäisen toimivallan käytön kannalta, voidaan puolestaan pitää soveltamisalaltaan suhteellisen kapea-alaisena (asia C-469/98 komissio v. Suomi, kohta 58).

ERTA-doktriinia vastaavan yksinomaisen toimivallan perusteen osalta I-13 artiklan 2 kohdassa täsmennetään nimenomaisesti se nykyisin EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön sisältyvä periaate, että unionin toimivalta on luonteeltaan yksinomaista vain siltä osin kuin tehtävä sopimus voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta. Näin ollen jäsenvaltioilla säilyy oikeus tulla sopimuksen osapuoliksi unionin rinnalla, mikäli unionilla ei I-13 artiklan muiden määräysten nojalla ole sopimuksen kokonaisuudessaan kattavaa yksinomaista toimivaltaa. Tältäkin osin I-13 artiklan 2 kohta vastaa tarkoin EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä.

I-14 artiklassa (Jaettuun toimivaltaan kuuluvat alat) määrätään unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan kuuluvista aloista.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin toimi-

valta on luonteeltaan jäsenvaltioiden kanssa jaettua silloin, kun se ei koske I-13 artiklan nojalla unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia aloja taikka I-17 artiklassa tarkoitettuja aloja, joilla unioni voi toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Systematiikka, jonka mukaan unionin toimivalta on pääsäännön mukaan luonteeltaan jaettua, vastaa nykyistä oikeustilaa. EY-tuomioistuin on oikeuskäytännössään noudattanut johdonmukaisesti periaatetta, jonka mukaan Euroopan yhteisön toimivalta on luonteeltaan lähtökohtaisesti jaettua, jollei erityisellä perusteella voida katsoa sen olevan yksinomaista (esim. lausunto 1/94, Kok. suomenk. erityispainos XVI s. 237, lausunto 2/92, Kok. 1995, s. I-521 ja lausunto 2/00, Kok. 2001, s. I-9713). Toisin sanoen jo nykyisessä, EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perustuvassa toimivaltaluokittelussa yhteisön ja jäsenvaltioiden jaettu toimivalta on toimivaltaluokkana residuaalinen suhteessa yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan. Kuten edellä I-12 artiklan 5 kohtaa koskevissa yksityiskohteisissa perusteluissa on selvitetty, ei jaetun toimivallan luokasta erillisellä tukitoimialojen toimivaltaluokalla sen sijaan ole vakiintunutta asemaa EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä.

Artiklan 2 kohta sisältää unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan kuuluvia aloja koskevan luettelon, joka sanamuotonsa valossa ei kuitenkaan ole tyhjentävä. Jaettuun toimivaltaan kuuluvat:

- sisämarkkinat; sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen kuuluu kuitenkin I-13 artiklan 1 kohdan nojalla unionin yksinomaiseen toimivaltaan;

- sosiaalipolitiikka sopimuksen III osassa määriteltyjen näkökohtien osalta; näihin kuuluvat ainakin III-210 artiklan 2 kohdan b alakohdan unionille perustama toimivalta säätää sanotun määräyksen 1 kohdan a-i alakohdassa tarkoitettuja aloja koskevasta vähimmäisvaatimuksista sekä III-214 artiklan 3 kohdan mukainen toimivalta toteuttaa kyseisen määräyksen tarkoittamia miesten ja naisten tasa-arvoa, työtä ja ammattia koskevia toimenpiteitä. Sosiaalipolitiikan muita unionin toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä koskee I-15 artiklan 3 kohta;

— taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus;

— maatalous ja kalastus, lukuun ottamatta meren elollisten luonnonvarojen säilyttämistä, joka kuuluu I-13 artiklan 1 kohdan nojalla unionin yksinomaiseen toimivaltaan;

— ympäristö;

— kuluttajansuoja;

— liikenne;

— Euroopan laajuiset verkot;

— energia;

— vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue;

— kansanterveyteen liittyvät yhteiset turvallisuuskysymykset sopimuksen III osassa määriteltyjen näkökohtien osalta; määräys viittaa unionin toimivaltaan toteuttaa III-278 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä, joilla puututaan yhteisiin turvallisuuskysymyksiin. Unionin muiden kansanterveyden alan toimenpiteiden osalta on kysymys I-17 artiklan tarkoittamista ihmisten terveyden suojelua ja kohentamista koskevista toimista;

— tutkimus, teknologian kehittäminen ja avaruus sekä

— kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu.

Koska I-14 artiklan 2 kohdan luettelo ei kuitenkaan ole luonteeltaan tyhjentävä, luonteeltaan jaettua on kaikki muukin sopimuksessa unionille annettu toimivalta, joka ei koske unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia aloja tai aloja, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamistai täydennystoimia. Poikkeuksen muodostavat kuitenkin talous- ja työllisyyspolitiikkojen yhteensovittaminen sekä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikka, joita koskevat I-15 ja I-16 artiklan erityismääräykset ja joiden ei voida katsoa kuuluvan mihinkään kolmesta päätoimivaltaluokasta.

Artiklan 2 kohdan luettelo vastaa pääosin EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Kuten edellä I-13 artiklaa koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä on todettu, sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen ei kuitenkaan nykyisin kuulu yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan. Toisaalta taas teollisuutta, joka on perustuslakisopimuksen I-17 artiklassa luokiteltu tukitoimialaksi, ei nykyisin EY-sopimuksessa koske perustuslakisopimuksen I-12 artiklaan sisältyvä harmonisointikielto,

joten teollisuutta voidaan nykyisin pitää luonteeltaan lähinnä yhteisön ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan kuuluvana. Artiklan 2 kohdassa luetelluista aloista energia, avaruus ja humanitaarinen apu ovat politiikka-aloina uusia. Nykyisen SEY 3 artiklan 1 kohdan u alakohdan mukaan yhteisön toimintaan tosin sisältyvät toimenpiteet muun ohella energian alalla, mutta EY-sopimus sisältää muita nimenomaisia määräyksiä kyseisestä alasta.

Muutosta nykyiseen oikeustilaan merkitsee myös se, että poliisiyhteistyö ja rikosoikeudellinen yhteistyö kuuluu osana vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Nykyisin kyseisiä aloja koskevat määräykset ovat EU-sopimuksen VI osastossa (III pilarissa), eikä kyseisiin määräyksiin perustuva unionin toimivalta ole kaikilta osin luonteeltaan rinnastettavissa EY-sopimuksen mukaiseen jaettuun toimivaltaan (SEU 47 artikla ja asia C-170/96, komissio v. neuvosto, Kok. 1998, I-2763).

Artiklan 3 kohdan mukaan tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja avaruuden aloilla unionilla on toimivalta määritellä ja panna täytäntöön ohjelmia sekä toteuttaa muitakin toimia ilman, että tämän toimivallan käyttäminen kuitenkaan estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa. Artiklan 4 kohta sisältää vastaavan määräyksen koskien kehitysyhteistyötä ja humanitaarista apua. Kyseisten määräysten seurauksena jaetun toimivallan aloja I-12 artiklan 2 kohdan mukaan koskeva peruseriaate, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat käyttää näillä aloilla toimivaltaansa vain siltä osin kuin unioni ei käytä omaansa tai on päättänyt lakata käyttämästä sitä, ei siten sovellu I-14 artiklan 3 ja 4 kohdassa mainituilla aloilla. Tältä osin unionin toimivalta kyseisillä aloilla vastaa asiallisesti luonteeltaan toimivaltaa, joka unionilla on I-17 artiklassa tarkoitetuilla tukitoimialoilla. EY-sopimukseen ei nykyisin sisälly vastavia määräyksiä, joskin EY-tuomioistuimen oikeuskäytännöstä on osoitettavissa tiettyjä tukea unionin toimivallan kuvatulaiselle erityisluonteelle kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun aloilla (asia C-316/91, parlamentti v. neuvosto, Kok. suomenk. erityispainos XV, s. I-55, ja yhdistetyt asiat C-

181/91 ja C-248/91, parlamentti v. neuvosto ja komissio, Kok. suomenk. erityispainos XIV, s. I-289).

I-15 artikla (Talous- ja työllisyyspolitiikojen yhteensovittaminen) sisältää määräykset jäsenvaltioiden talous-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikkojen yhteensovittamisesta. Kysymys on I-12 artiklan 3 kohdan tarkoittamasta unionin toimivallasta, joka ei luonteeltaan kuulu mihinkään I-12 artiklan mukaisesta kolmesta päätoimivaltaluokasta.

Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot sovittavat yhteen talouspolitiikkansa unionin puitteissa, mitä varten ministerineuvosto hyväksyy toimenpiteitä, erityisesti näiden politiikkojen yleislinjat. Euron käyttöön otaneisiin jäsenvaltioihin sovelletaan erityismääräyksiä. Määräys vastaa EY-sopimuksen kolmannen osan VII osastoon nykyisin sisältyviä peruseriaatteita ja SEY 99 määräyksiä talouspolitiikan laajoista suuntaviivoista. Myös euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita koskeva määräys vastaa nykyistä oikeustilaa.

Artiklan 2 kohdan mukaan unioni toteuttaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikkojen yhteensovittaminen. Kyseisistä toimenpiteistä määräyksessä on erikseen mainittu jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikkoja koskevien suuntaviivojen määrittely. Nykyisin työllisyyttä koskevista suuntaviivoista, jotka jäsenvaltioiden tulee ottaa huomioon työllisyyspolitiikassaan, määrätään SEY 128 artiklassa.

Artiklan 3 kohdan mukaan unioni voi tehdä aloitteita, joilla varmistetaan jäsenvaltioiden sosiaalipolitiikkojen yhteensovittaminen. Määräyksellä viitataan muihin unionin toimivallassa oleviin sosiaalipolitiikan näkökohtiin kuin niihin, jotka I-14 artiklan 2 kohdan mukaan kuuluvat unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Jaettuun toimivaltaan kuuluvia sosiaalipolitiikan näkökohtia on käsitelty edellä I-14 artiklaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

I-16 artiklassa (Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka) määrätään yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevasta unionin toimivallasta, joka ei luonteeltaan kuulu mihinkään I-12 artiklan mukaisesta kolmesta päätoimivaltaluokasta.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin toimi-

valta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla käsittää kaikki ulkopolitiikan alat ja kaikki unionin turvallisuuteen liittyvät kysymykset, muun muassa asteittain määriteltävän yhteisen puolustuspolitiikan, joka voi johtaa yhteiseen puolustukseen. Määräys vastaa sisällöllisesti SEU 11 artiklan 1 kohtaa. Perustuslakisopimuksesta ilmenee kuitenkin SEU 11 artiklaa selvemmin se, että yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on kysymys unionin toimivaltaan kuuluvasta politiikka-alasta eikä jäsenvaltioiden unionin puitteissa harjoittamasta yhteistyöstä. Perustuslakisopimuksen I-16 artiklan 1 kohta ei myöskään sisällä SEU 11 artiklan 1 kohtaa vastaavaa luetteloa unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteista, vaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat perustuslakisopimuksen I-3 artiklan 4 kohdassa ja III-292 artiklassa määritellyt unionin ulkoisen toiminnan tavoitteet.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tulee tukea aktiivisesti ja varauksetta unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa lojalisuuden ja keskinäisen yhteisvastuun hengessä sekä kunnioittaa unionin toimintaa tällä alalla. Niiden tulee pidättäytyä kaikista toimista, jotka ovat unionin etujen vastaisia tai voivat heikentää yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tehokkuutta. Määräys vastaa sisällöltään SEU 11 artiklan 2 kohtaa. Nimenomainen velvoite kunnioittaa unionin toimintaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla on uusi ja viittaa jäsenvaltioiden velvollisuuteen noudattaa unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla antamia säädöksiä. Toisin kuin SEU 11 artiklan 2 kohdassa perustuslakisopimuksen I-16 artiklassa ei myöskään aseteta neuvostolle erityistä velvoitetta huolehtia määräykseen sisältyvien periaatteiden noudattamisesta.

I-17 artikla (Alat, joilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia) sisältää luettelon aloista, unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Artiklan 1 kohdan mukaan määräyksen tarkoittamia aloja ovat:

— ihmisten terveyden suojeleminen ja kohentaminen; määräys koskee unionin toimivaltaa kansanterveyden alalla lukuun ottamatta III-278 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä, joilla puututaan yhteisiin turvalli-

suuskysymyksiin ja jotka kuuluvat I-14 artiklan mukaan jaettuun toimivaltaan;

- teollisuus;
- kulttuuri;
- matkailu;
- yleissivistävä koulutus, nuoriso, urheilu ja ammatillinen koulutus;
- pelastuspalvelu sekä
- hallinnollinen yhteistyö.

Määräyksessä mainituista aloista matkailu, urheilu, pelastuspalvelu ja hallinnollinen yhteistyö ovat politiikka-aloina uusia. Vaikka nykyisen SEY 3 artiklan 1 kohdan u alakohdan mukaan yhteisön toimintaan sisältyvätkin toimenpiteet muun ohella pelastuspalvelun ja matkailun aloilla, ei EY-sopimus sisällä muita nimenomaisia määräyksiä sanotuista politiikka-aloista. I-17 artiklassa mainituista aloista perustuslakisopimuksen I-12 artiklan 5 kohdan määräystä vastaava harmonisointikielto koskee nykyisin koulutusta, ammatillista koulutusta ja nuorisoa (SEY 149 artiklan 4 kohta ja 150 artiklan 4 kohta), kulttuuria (SEY 151 artiklan 5 kohta) sekä kansanterveyttä (SEY 151 artiklan 5 kohta). Teollisuutta kyseinen kielto ei SEY 103 artiklan mukaan nykyisin koske, joten tältä osin on kysymys unionin toimivallan luonteen muutoksesta.

I-18 artikla (Joustolauseke) vastaa tarkoitukseltaan ja perusperiaatteiltaan nykyistä SEY 308 artiklaa, johon on kuitenkin tehty eräitä sen soveltamisedellytyksiä ja

tapaa koskevia muutoksia. Luonteeltaan yleisempi muutos on joustolausekkeen soveltamisalan laajeneminen pilarirakenteen purkamisen ja perussopimuksen yhtenäisen rakenteen seurauksena koskemaan myös nykyisen EU-sopimuksen V ja VI osastoa vastaavia aloja - yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa.

Artiklan 1 kohdan mukaan jos jokin unionin toimi osoittautuu tarpeelliseksi sopimuksessa asetetun tavoitteen saavuttamiseksi sopimuksen III osassa määritellyillä politiikan aloilla eikä tässä perustuslaissa ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksista, neuvosto hyväksyy aiheelliset toimenpiteet yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. SEY 308 artiklaan verrattuna määräyksestä on poistet-

tu edellytys yhteisön tavoitteen kytkeytymisestä yhteismarkkinoiden toimintaan, mikä vastaa SEY 308 artiklaa koskevaa soveltamiskäytäntöä. Määräyksen nojalla on toteutettu toimenpiteitä, joilla on tavoiteltu lukuisia muitakin kuin yhteismarkkinoiden toimintaan kytkeytyviä päämääriä (esim. neuvoston päätös (2004/100/EY) yhteisön toimintaohjelmasta unionin aktiivisen kansalaisuuden edistämiseksi (kansalaisosallistuminen), EYVL L 30 2004, s. 6). Toisaalta joustolausekkeeseen on lisätty vaatimus toteuttavan toimenpiteen tarpeellisuudesta unionin tavoitteen saavuttamiseksi sopimuksen III osassa määritellyillä politiikan aloilla. Myös joustolauseketta koskevaa päätöksentekomenettelyä on tarkistettu. Kun SEY 308 artiklan mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan, edellytetään perustuslakisopimuksen I-18 artiklan 1 kohdassa parlamentin hyväksyntää.

Artiklan 2 kohdassa asetetaan komissiolle uusi velvollisuus tiedottaa lausekkeeseen perustuvista ehdotuksista kansallisille parlamenteille perustuslakisopimukseen sisältyvän toissijaisuusperiaatteen valvontaa koskevan menettelyn yhteydessä.

Artiklan 3 kohdan mukaan joustolausekkeeseen perustuvat toimenpiteet eivät voi käsitellä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista niissä tapauksissa, joissa tämä ei ole perustuslakisopimuksen mukaan mahdollista. Määräys viittaa harmonisointikieltoon, joka I-12 artiklan 5 kohdan nojalla koskee I-17 artiklassa tarkoitettuja tukitoimialoja sekä sopimuksen III osan erityismääräysten nojalla eräitä muita toimia sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän kiellon (III-124 artiklan 2 kohta), työllisyyden (III-207 artikla), sosiaalipolitiikan (III-210 artiklan 2 kohdan a alakohta), maahanmuuttopolitiikan (III-267 artiklan 4 kohta) sekä rikosoikeudellisen yhteistyön (III-272 artikla) aloilla. Sanotuissa kysymyksissä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistaminen ei toisin sanoen ole mahdollista myöskään I-18 artiklan joustolausekkeen nojalla.

IV OSASTO
UNIONIN TOIMIELIMET JA ELIMET
I LUKU
TOIMIELINJÄRJESTELMÄ

I-19 artiklassa (Unionin toimielimet) määrätään unionin toimielinjärjestelmästä. Sitä koskevat määräykset sisältyvät nyt SEY 7 artiklaan ja SEU 3 artiklaan, kuitenkin perustuslakisopimusta suppeammassa muodossa.

Artiklan 1 kohta sisältää määräykset toimielinjärjestelmän tavoitteista sekä sen kokoonpanosta. Sen mukaisesti unionin toimijärjestelmällä pyritään politiikkojen ja toimien johdonmukaisuuden varmistamisen lisäksi myös edistämään unionin arvoja, ajamaan sen tavoitteita sekä palvelemaan unionin, sen kansalaisten ja jäsenvaltioiden etuja. Toimielinjärjestelmän tavoitteista määrätään nyt SEU 3 artiklassa.

Unionin toimielinjärjestelmän muodostavat Euroopan parlamentti, Eurooppa-neuvosto, ministerineuvosto, Euroopan komissio sekä Euroopan unionin tuomioistuin. Näistä Eurooppa-neuvosto on uusi toimielin. Unionin toimielimistä määrätään nykyisin SEY 7 artiklassa.

Artiklan 2 kohdassa määrätään toimielinten asemasta ja yhteistyöstä. Näistä määrätään nykyisin SEY 7 artiklassa. Uutta on kuitenkin toimielimille asetettu velvoite tehdä lojalia yhteistyötä keskenään. Nykyisellään SEU 3 artiklaan sisältyvä velvoite koskee vain neuvoston ja komission välistä yhteistyötä unionin ulkoisen toiminnan yhdenmukaisuuden varmistamiseksi.

I-20 artikla (Euroopan parlamentti) sisältää määräykset Euroopan parlamentista. Artiklaan on koottu kaikki Euroopan parlamentin asemaa ja tehtäviä koskevat keskeiset määräykset, jotka tällä hetkellä sijaitsevat useissa eri artikloissa. Näitä on myös täydennetty parlamentin perustuslakisopimuksen mukaisista asemaa ja tehtäviä paremmin vastaaviksi. Keskeisiltä osiltaan artiklan määräykset vastaavat SEY 189, 190, 192, 197 ja 214 artiklaa.

Artiklan 1 kohta sisältää määräykset Euroopan parlamentin tehtävistä. Siihen sisälty-

vän uuden määräyksen mukaisesti Euroopan parlamentti toimii toisena lainsäätäjänä neuvoston rinnalla. Tämä on yhdenmukaista sen kanssa, että I-34 mukaisesti Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat lait ja puitelait yhdessä. Parlamentti myös huolehtii poliittisesta valvonnasta ja antaa neuvoja perustuslaissa määrättyjen edellytysten mukaisesti. Lisäksi se valitsee komission puheenjohtajan. Näistä määrätään nykyisin SEY 192 ja 214 artiklassa.

Artiklan 2 kohdassa määrätään parlamentin kokoonpanosta. Vastaava määräys sisältyy SEY 190 artiklaan. Poiketen nykyisestä sopimuksesta ei parlamentin jäsenvaltiokohtaista paikkaluetteloakaan enää ole sisällytetty sopimukseen. I-20 artiklassa määrätään ainoastaan, että parlamentti koostuu unionin kansalaisten edustajista, joiden enimmäismäärä on 750. Kansalaisten edustus on alenevasti suhteellinen siten, että vähimmäismäärä on 6 jäsentä ja enimmäismäärä 96 jäsentä jäsenvaltiota kohden. Tämä on uusi määräys.

Artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa määrätään vastaavasti, että Eurooppa-neuvosto tekee yksimielisesti Euroopan parlamentin aloitteesta eurooppapäätöksen, jolla määritellään Euroopan parlamentin paikkojen jakautuminen jäsenvaltioiden kesken alenevan suhteellisuuden periaatetta noudattaen. Tarkemmat määräykset tähän liittyen sisältyvät pöytäkirjaan n:o 34 Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä.

Artiklan 3 kohdassa määrätään Euroopan parlamentin jäsenten toimikaudesta ja vaalitavasta. Määräykset vastaavat SEY 190 artiklaa. Vaalitapaa on kuitenkin I-20 artiklassa vielä täsmennetty täydentämällä, että vaalien tulee olla paitsi yleiset ja välittömät, myös vapaat ja salaiset. Määräyksen sanamuoto viittaa siihen, että äänioikeus Euroopan parlamentin vaaleissa on vain unionin kansalaisilla.

Artiklan 4 kohdassa määrätään parlamentin puhemiehen ja puhemiesistön valinnasta. Määräykset vastaavat SEY 197 artiklaa.

I-21 artikla (Eurooppa-neuvosto) sisältää määräykset Eurooppa-neuvostosta. Eurooppa-neuvostoa koskevat määräykset sisältyvät nykyisessä sopimuksessa SEU 4 ja SEU 13

artikloihin. Tässä muodossaan artikla on kuitenkin uusi, sillä Eurooppa-neuvosto ei aiemmin ole ollut osa unionin toimielinjärjestelmää, vaikkakin sen asema on tunnustettu SEU 4 artiklassa.

Artiklan 1 kohdassa todetaan Eurooppa-neuvoston antavan unionille sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet ja määrittelevän kehittämisen yleiset poliittiset suuntaviivat sekä painopisteet. Määräykset vastaavat SEU 4 artiklaa. I-21 artiklaan on kuitenkin lisätty määräys, jonka mukaisesti Eurooppa-neuvosto ei toimi lainsäätäjänä. Tämä oli tarpeellinen tarkennus neuvoston ja Euroopan parlamentin aseman suojaamiseksi unionin lainsäätäjänä.

Artiklan 2 kohdassa määrätään Eurooppa-neuvoston jäsenistä. Vastaavat määräykset sisältyvät SEU 4 artiklaan. Niitä on kuitenkin muutettu vastaamaan Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan osalta käyttöön otettavaa uutta järjestelyä siten, että myös Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja mainitaan erikseen Eurooppa-neuvoston jäsenenä. Samoin määrätään, että unionin ulkoasiainministeri osallistuu Eurooppa-neuvoston työskentelyyn.

Artiklan 3 kohta sisältää määräykset Eurooppa-neuvoston koollekutsumisesta sekä sen jäsenten avustamisesta. Vastaavat määräykset sisältyvät SEU 4 artiklaan. Eurooppa-neuvoston kokousten lukumäärää on kuitenkin lisätty; se kokoontuu puheenjohtajansa kutsusta kerran kunakin vuosineljänneksenä, kun kirjaus nykyisen sopimuksen mukaisesti on ainakin kahdesti vuodessa. Lisäksi määrätään, että Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja kutsuu koolle Eurooppa-neuvoston ylimääräisen kokouksen jos tilanne sitä vaatii. Tämä on käytäntö, jota jo nykyisellään on sovellettu, mutta se tulee nyt kirjatuksi myös perustuslakisopimukseen. Uutta on myös se, että kun Eurooppa-neuvoston jäsenet voivat päättää, että heitä avustaa kokouksessa ministeri, jos käsiteltävät asiat sitä edellyttävät, ei avustavan ministerin enää edellytetä olevan ulkoasiainministeri.

Artiklan 4 kohdassa määrätään päätöksenteosta Eurooppa-neuvostossa. Sen mukaisesti Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yhteisymmärryksessä, ellei perustuslaissa toisin määrätä. Nykyinen sopimus ei sisällä määräyksiä päätöksenteosta Eurooppa-neuvostossa,

mutta perustuslakisopimuksen määräys vastaa nykyistä käytäntöä. Nykyisin Eurooppa-neuvosto, joka ei ole unionini toimielin, tekee kaikki päätökset yhteisymmärrys- eli konsensusperiaatteella.

I-22 artikla (Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja) sisältää määräykset Eurooppa-neuvoston puheenjohtajasta. Artikla on uusi, sillä Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan tehtävä perustetaan perustuslakisopimuksella. Aiemmin Eurooppa-neuvostossa on sovellettu kiertävää puheenjohtajuutta SEU 4 artiklan mukaisesti.

Artiklan 1 kohdan mukaisesti Eurooppa-neuvosto valitsee puheenjohtajansa määränemmistöllä kaksi ja puoli vuotta kestäväksi kaudeksi, joka voidaan kerran uusida. Jos puheenjohtaja on estynyt tai syyllistyy vakavaan rikkomukseen, voi Eurooppa-neuvosto keskeyttää hänen toimikautensa samaa menettelyä noudattaen.

Artiklan 2 kohta sisältää määräykset Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan tehtävistä. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja toimii Eurooppa-neuvoston kokouksissa puheenjohtajana ja ohjaa sen työskentelyä, huolehtii yhteistyössä komission puheenjohtajan kanssa ja yleisten asiain neuvoston työskentelyn pohjalta Eurooppa-neuvoston kokousten valmistelusta ja sen työskentelyn jatkuvuudesta, pyrkii helpottamaan yhteenkuuluvuutta ja yhteisymmärrystä Eurooppa-neuvostossa sekä antaa Euroopan parlamentille kertomuksen kunkin Eurooppa-neuvoston kokouksen johdosta.

Artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja huolehtii omalla tasollaan ja tässä ominaisuudessa unionin ulkoisesta edustuksesta yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevissa asioissa, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin ulkoasiainministerin tehtävää.

Artiklan 3 kohdassa määrätään, että Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ei saa hoitaa kansallista tehtävää. Sen sijaan toisen unionin tehtävän hoitamista ei ole suljettu pois.

I-23 artikla (Ministerineuvosto) sisältää määräykset neuvoston tehtävistä ja sen kokoonpanosta. Määräykset vastaavat osittain nykyistä SEY 202 artiklaa, 203 artiklan ensimmäistä kohtaa ja 205 artiklan 1 kohtaa.

Artiklan 1 kohdassa todetaan, että neuvosto

toimii yhdessä Euroopan parlamentin kanssa lainsäätäjänä ja budjettivallan käyttäjänä. Se määrittelee ja sovittaa yhteen unionin politiikkoja perustuslakisopimuksessa määräytyin edellytyksin. Määräykset vastaavat pääosin nykyistä SEY 202 artiklaa. Määräykset neuvostosta täytäntöönpanovallan käyttäjänä ja toimivallan siirtämisestä komissiolle on kuitenkin siirretty täytäntöönpanosäädöksiä koskevaan I-37 artiklaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto koostuu yhdestä kunkin jäsenvaltion ministeritason edustajasta, jolla on edustamansa jäsenvaltion hallitusta sitovat valtuudet ja äänioikeus. Määräys vastaa asiallisesti SEY 203 artiklan ensimmäistä kohtaa. Uutta on maininta äänioikeudesta.

Artiklan 3 kohdan mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä, jollei perustuslakisopimuksessa toisin määrätä. Nykyisen SEY 205 artiklan 1 kohdan mukaan pääsääntönä on jäsenen yksinkertainen enemmistö. Nykysopimuksissa määrätään kuitenkin useimpien kysymysten osalta määränemmistöpäätöksenteosta tai yksimielisyydestä. Siten pääsäännön muuttumisen merkittävin vaikutus onkin se, että sopimusteksti selkeytyy kun viittaukset määränemmistöpäätöksentekoon poistuvat yksittäisistä artikloista.

I-24 artiklassa (Ministerineuvoston kokoonpanot) määrätään neuvoston kokoonpanoista, istuntojen julkisuudesta ja neuvoston puheenjohtajuuden hoitamisesta. Määräykset ovat pääosin uusia. Nykyisin neuvoston työn organisoinnista ja puheenjohtajuuksista määrätään SEY 203 artiklan toisessa kohdassa ja 207 artiklassa. Nykysopimukseen ei ole kirjattu neuvoston kokoontumista eri kokoonpanoissa.

Artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto koostuu eri kokoonpanoissa. Tämä vastaa nykyistä käytäntöä, jota ei kuitenkaan ole kirjattu nykyisiin perussopimuksiin.

Artiklan 2 kohdan mukaan yleisten asioiden neuvosto huolehtii neuvoston eri kokoonpanojen työskentelyn johdonmukaisuudesta. Se valmistelelee Eurooppa-neuvoston kokoukset ja toteuttaa kokouksista aiheutuvat jatkotoimet ollen yhteydessä Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaan ja komissioon. Määräys on uusi. Yleisten asioiden neuvos-

ton tehtävien osalta määräys vastaa nykykäytäntöä. Se merkitsee kuitenkin nykyisen yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvoston jakamista kahteen erilliseen kokoonpanoon. Nykyisin yleisiä asioita ja ulkosuhteita käsitellään yhdessä neuvostokokoonpanossa, mutta kuitenkin erillisissä istunnoissa.

Artiklan 3 kohdan mukaan ulkoasiainneuvosto muotoilee unionin ulkoista toimintaa Eurooppa-neuvoston määrittelemien strategisten suuntaviivojen mukaisesti ja huolehtii unionin toiminnan johdonmukaisuudesta. Määräys on uusi. Kuten edellä on todettu, nykytilanteeseen verrattuna uutta on se, että yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvosto jakaantuu kahdeksi eri kokoonpanoksi.

Artiklan 4 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto tekee määränemmistöllä eurooppapäätöksen, jolla vahvistetaan luettelo neuvoston muista kokoonpanoista. Määräys on uusi. Nykyisin neuvoston kokoonpanot on lueteltu neuvoston työjärjestyksen liitteenä.

Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden hallitusten pysyvien edustajien komitea huolehtii neuvoston työskentelyn valmistelusta. Määräys vastaa pääosin nykyistä SEY 207 artiklan 1 kohtaa. Siitä on kuitenkin poistettu maininta siitä, että komitea suorittaa neuvoston antamat toimeksiannot ja voi tehdä menettelyitä koskevia päätöksiä neuvoston työjärjestyksessä määräytyissä tapauksissa.

Artiklan 6 kohdan mukaan neuvoston istunnot ovat julkisia sen käsitellessä ehdotusta lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi tai äänestäessä siitä. Tätä varten jokainen neuvoston istunto on jaettu osaan, jossa käsitellään lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset ja osaan, jossa käsitellään muut kuin lainsäädäntöasiat. Määräys on uusi ja merkitsee neuvoston työn avoimuuden lisääntymistä. Nykyisessä EY-sopimuksessa määrätään vain siitä, että neuvoston toimiessa lainsäätäjänä äänestystulos, äänestysseilytykset ja pöytäkirjaan merkityt lausumat ovat julkisia. Muilta osin avoimuudesta on säädetty neuvoston työjärjestyksessä.

Artiklan 7 kohdan mukaan jäsenvaltioiden edustajat toimivat ulkoasiainneuvostoa lukuun ottamatta neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajina tasaisen vuorottelun järjestelmän mukaisesti. Eurooppa-neuvosto säätää

määräenemmistöllä tehtävällä eurooppapäätöksellä järjestelmän edellytyksistä. Ehdotus kyseiseksi Eurooppa-neuvoston päätökseksi on sisällytetty HVK:n päätösasiakirjaan liitettyyn puheenjohtajuuden hoitamista koskevaan julistukseen (n:o 4) (sisältö on kuvattu tarkemmin jäljempänä julistusta koskevassa osiossa). Määräys on uusi. Nykyisin puheenjohtajuudesta säädetään SEY 203 artiklan toisessa kohdassa, jonka mukaan kukin jäsenvaltio toimii vuorollaan neuvoston puheenjohtajana kuuden kuukauden ajan neuvoston yksimielisesti päättämässä järjestyksessä. Merkittävin muutos nykytilaan on se, että ulkosuhteiden neuvoston puheenjohtajuus siirtyy unionin ulkoministerille I-28 artiklan 3 kohdan nojalla.

I-25 artiklassa (Määräenemmistö Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa) määrätään määräenemmistön muodostamisesta Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa. Määräykset ovat uusia. Nykyisin määräenemmistöpäättöksenteosta määrätään SEY 205 artiklassa. I-25 artikla merkitsee siirtymistä nykyisestä jäsenvaltioiden painotettuihin ääniin perustuvasta järjestelmästä uuteen niin sanottuun kaksoisenemmistöön perustuvaan järjestelmään.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan määräenemmistöön vaaditaan vähintään 55 prosenttia neuvoston jäsenistä, jotka edustavat vähintään 65 prosenttia unionin väestöstä. Lisäksi edellytetään, että 55 prosenttiin jäsenvaltioista on kuuluttava vähintään viisitoista jäsenvaltiota. Käytännössä tällä kriteerillä ei ole merkitystä, sillä 27 jäsenvaltion tai sitä suuremman unionissa 55 prosenttia on aina vähintään 15 jäsenvaltiota. Artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan määrävähemmistössä on oltava aina vähintään neljä jäsenvaltiota. Tämä määräys merkitsee käytännössä sitä, että kolme suurta jäsenvaltiota tarvitsevat päätöksen estämiseen vähintään yhden vastustavan jäsenvaltion lisäksi, vaikka ne edustavatkin yli 35 prosenttia unionin väestöstä.

Artiklan 2 kohdan mukaan silloin kun neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta, määräenemmistöön tarvitaan vähintään 72 prosenttia neuvoston jäsenistä, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia unionin

väestöstä. Määräys vastaa tarkoitukseltaan nykyisen SEY 205 artiklan 2 kohdan toiseen alakohtaan sisältyvää määräystä, jonka mukaan määräenemmistöön edellytetään kaksi kolmasosaa jäsenmaista silloin kun päätöstä ei tehdä komissio ehdotuksesta. Kynnystä on nostettu kahdesta kolmasosasta 72 prosenttiin, sillä myös pääsääntönä olevaa jäsenmaiden määrää on nostettu nykyisestä jäsenmaiden enemmistöä I-25 artiklan 1 kohdan mukaiseen 55 prosenttiin.

Artiklan 3 kohdan mukaan edellä kuvattua järjestelmää sovelletaan myös Eurooppa-neuvostoon, silloin kun se tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä. Määräys on uusi. Nykyisin Eurooppa-neuvosto tekee kaikki päätökset yhteisymmärrysperiaatteella (käsitelty tarkemmin Eurooppa-neuvostoa koskevan I-22 artiklan perusteluissa).

Artiklan 4 kohdan mukaan Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja eivät osallistu Eurooppa-neuvoston äänestyksiin. Määräys on uusi. Kuten edellä on todettu, Eurooppa-neuvosto ei nykyisin äänestä, vaan tekee päätökset yhteisymmärryksellä.

I- 26 artikla (Euroopan komissio) sisältää määräykset Euroopan komissiosta. Artiklaan on koottu kaikki komission asemaa ja tehtäviä koskevat keskeiset määräykset, jotka tällä hetkellä sijaitsevat hajallaan eri puolilla sopimusta. Keskeisiltä osiltaan vastaavat määräykset sisältyvät nykyisin SEY 211, 213 ja 214 sekä 251 artiklaan.

Artiklan 1 kohta sisältää määräykset komission tehtävistä. Määräykset vastaavat SEY 211 artiklaa. I-26 artiklaan on kuitenkin lisäksi nimenomaisesti kirjattu, että yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä muita perustuslakisopimuksessa määriteltyjä tapauksia lukuun ottamatta komissio huolehtii unionin ulkoisesta edustuksesta. Artiklaan sisältyy myös uusi määräys siitä, että komissio tekee aloitteet unionin yksi- ja monivuotisten ohjelmien laatimiseksi pyrkien toimielinten välisiin sopimuksiin.

Artiklan 2 kohdassa määrätään, että komission aloiteoikeudesta unionin säädösten antamiseen. Vastaavat määräykset sisältyvät SEY 251 artiklaan. Artiklan 3 kohdassa määrätään komission toimikaudeksi viisi vuotta. Määräykset vastaavat SEY 214 artiklaan.

Artiklan 4 kohdassa määrätään komission jäsenten valintaperusteista. Vastaavat määräykset sisältyvät SEY 213 artiklaan. I-26 artiklassa komission jäseniltä edellytetään yleisen pätevyyden lisäksi kuitenkin myös sitoutumista Euroopan asiaan, joka on uusi ehto.

Artiklan 5 kohdan mukaan ensimmäisessä perustuslakisopimuksen nojalla nimitettävissä komissiossa on yksi kansalainen kustakin jäsenvaltioista. Näihin luetaan myös komission puheenjohtaja ja unionin ulkoministeri. Määräykset vastaavat SEY 213 artiklaa.

Artiklan 6 kohta sisältää uudet määräykset komission kokoonpanosta. Sen mukaisesti ensimmäisen uuden sopimuksen määräysten mukaisesti valitun komission toimikauden päättymisen jälkeen komission jäsenmäärää supistetaan niin, että se vastaa kahta kolmasosaa jäsenvaltioiden lukumäärästä. Eurooppa-neuvosto voi kuitenkin yksimielisellä eurooppapääätöksellä muuttaa tätä lukumäärää. Komission jäsenet valitaan tasapuolisen vuorottelun mukaisesti. Eurooppa-neuvosto hyväksyy tämän vuorottelujärjestelmän yksimielisellä eurooppapääätöksellä. Nykyisen sopimuksen mukaisesti päätöksen hyväksymisestä tekee neuvosto. Vuorottelussa noudatetaan periaatteita, jotka voimassa olevassa sopimuksessa sisältyivät Nizzan sopimukseen liitetyn Euroopan unionin laajentumista koskevaan pöytäkirjaan: jäsenvaltioita kohdellaan ehdottoman tasa-arvoisesti, ja sen puitteissa komission muodostamisessa pyritään huomioimaan myös maantieteellinen ja väestöllinen kirjo.

Artiklan 7 kohdassa määrätään komission jäsenten yleisestä riippumattomuudesta. Määräykset vastaavat SEY 213 artiklaa. I-26 artiklaan on kuitenkin lisätty määräys siitä, ettei kielto ottaa vastaan ohjeita kuitenkaan saa rajoittaa unionin ulkoministerin mahdollisuuksia hoitaa tehtävänsä myös neuvostossa I-28 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Artiklan 8 kohta sisältää määräykset epäluottamuslauseen antamisesta komissiolle. Määräykset vastaavat SEY 201 artiklaa. Unionin ulkoministerin osalta määrätään, että Euroopan parlamentin antaessa komissiolle epäluottamuslauseen, on myös unionin ulkoministerin komission kollegion jäsenenä erottava toimestaan yhtäaikaisesti muiden komissaarien kanssa. Tämä koskee kuitenkin

vain niitä toimia, joita hän on hoitanut komissiossa.

I-27 artikla (Euroopan komission puheenjohtaja) sisältää määräykset komission puheenjohtajan tehtävistä ja nimittämisestä. Määräykset vastaavat SEY 214 artiklaa.

Artiklan 1 kohdassa määrätään komission puheenjohtajan nimittämisessä sovellettavasta menettelystä, jonka mukaisesti Eurooppa-neuvosto tekee määräenemmistöllä ja tarvittavien kuulemisten jälkeen Euroopan parlamentille esityksen ehdokasta komission puheenjohtajan tehtävään. Euroopan parlamentti päättää ehdokkaan hyväksymisestä jäsentensä enemmistöllä. Artiklaan on sisällytetty uusi määräys, jonka mukaan Eurooppa-neuvoston on ehdokkaan valinnassa otettava huomioon Euroopan parlamentin vaalien tulos. Lisäksi artiklassa asetetaan Eurooppa-neuvostolle uusi velvoite ehdottaa parlamentille uutta ehdokasta komission puheenjohtajaksi kuukauden kuluessa, mikäli aiempi ehdokas ei saa taakseen vaadittua enemmistöä.

Artiklan 2 kohdassa määrätään komission jäsenten nimittämisestä. Nämä valitaan jäsenvaltioiden tekemien ehdotusten pohjalta I-26 artiklan 4 kohdassa ja 6 kohdan toisessa alakohdassa määrättyjä valintaperusteita noudattaen. Määräykset vastaavat SEY 214 artiklaa. I-27 artiklan toisessa alakohdassa määrätään kuitenkin, että Euroopan parlamentin hyväksymisen jälkeen Eurooppa-neuvosto nimittää komission määräenemmistöllä. Nykyisen sopimuksen mukaisesti nimityksen tekee neuvosto.

Artiklan 3 kohdan toisessa alakohdassa määrätään, että komission jäsenen tulee erota, jos komission puheenjohtaja sitä häneltä pyytää. Vastaava määräys sisältyy SEY 217 artiklaan, mutta siinä edellytetään komission puheenjohtajan pyynnön ohella myös kollegion tukea. Unionin ulkoasiainministeri eroaa I-28 artiklan 1 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen, jos komission puheenjohtaja sitä häneltä pyytää.

I-28 artikla (Unionin ulkoasiainministeri) on kokonaan uusi ja se sisältää määräykset unionin ulkoasiainministeristä.

Artiklan 1 kohdan mukaan ulkoasiainministerin nimittää tehtävänsä Eurooppa-neuvosto määräenemmistöllä komission puheenjohtajan suostumuksella. Eurooppa-

neuvosto voi myös päättää hänen toimikautensa samaa menettelyä noudattaen.

Artiklan 2 kohdan mukaan ulkoasiainministeri johtaa unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Hän osallistuu ehdotuksillaan tämän politiikan muotoiluun ja toteuttaa sitä neuvoston valtuuttamana. Tämä koskee myös yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa.

Artiklan 3 kohdan mukaan ulkoasiainministeri toimii ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana.

Artiklan 4 kohdan mukaan ulkoasiainministeri on yksi komission varapuheenjohtajista tehtävänänsä unionin ulkoisen toiminnan johdonmukaisuudesta huolehtiminen. Hän vastaa komissiossa sille ulkosuhteiden alalla kuuluvista tehtävistä ja unionin ulkoisen toiminnan muiden näkökohtien yhteensovittamisesta. Hoitaessaan komissiossa näitä tehtäviä ulkoasiainministerin on noudatettava komission toimintaa sääteleviä menettelytapoja siltä osin kuin se sopii yhteen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan johtamisen sekä ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana toimimisen kanssa.

I-29 artikla (Euroopan unionin) tuomioistuimien sisältää yleiset määräykset Euroopan unionin tuomioistuimen rakenteesta ja tehtävistä sekä tuomareita ja julkisasiamiehiä koskevat perusvaatimukset. Lisäksi artiklassa velvoitetaan jäsenvaltiot säätämään tehokkaista oikeussuojakeinoista. Osa määräyksistä on aiemmin sisältynyt EY-sopimuksen yhteisöjen tuomioistuinta koskeviin artikloihin, ja osa on uusia.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan Euroopan unionin tuomioistuin käsittelee unionin tuomioistuimen, unionin yleisen oikeusasteen tuomioistuimen ja erityistuomioistuimia. Nimitykset ovat uusia. Euroopan unionin tuomioistuin viittaa tuomioistuimeen toimielimenä. Unionin tuomioistuin vastaa nykyistä Euroopan yhteisöjen tuomioistuinta, joka on nykyisin myös koko toimielimen nimi. Unionin yleinen tuomioistuin puolestaan vastaa nykyistä Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta. Erityistuomioistuimet vastaavat nykyisiä lainkäyttölautakuntia.

Artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan jäsenvaltiot säätävät tarvittavista muu-

toksenhakukeinoista tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla. Määräys on uusi. Se on yhteydessä II-107 artiklaan, joka koskee muun muassa oikeutta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin.

Artiklan 2 kohta koskee tuomioistuinten jäseniä, ja siihen on koottu määräyksiä EY 221-224 artikloista. Sen ensimmäisessä ja toisessa alakohdassa määrätään tuomarien määräksi unionin tuomioistuimessa yksi jäsenvaltiota kohden ja unionin yleisessä tuomioistuimessa vähintään yksi jäsenvaltiota kohden. Unionin tuomioistuinta avustavat julkisasiamiehet. Artiklan kolmannen alakohdan mukaan tuomarit ja julkisasiamiehet nimitetään jäsenvaltioiden yhteisellä sopimuksella, ja heidän uudelleentalintansa toimikauden päättyessä on mahdollinen. Kyseiseen alakohtaan sisältyy myös tuomarien ja julkisasiamiesten riippumattomuutta koskeva määräys, mutta tarkempien edellytysten osalta viitataan III-355 ja III-356 artikloihin. Tässä muodossaan määräys on uusi.

Artiklan 3 kohdassa määrätään Euroopan unionin tuomioistuimen toimivallasta. Sen mukaan Euroopan unionin tuomioistuin ratkaisee jäsenvaltioiden, toimielinten ja luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden nostamat kanteet, ja antaa ennakkoratkaisuja kansallisille tuomioistuimille. Lisäksi tuomioistuin tekee ratkaisun muissa perustuslaissa määrättyissä tapauksissa. Määräys on uusi, mutta siinä ei anneta Euroopan unionin tuomioistuimelle uutta toimivaltaa.

II LUKU

UNIONIN MUUT TOIMIELIMET JA NEUVOA-ANTAVAT ELIMET

I-30 artikla (Euroopan keskuspankki) sisältää kootusti määräykset Euroopan keskuspankista. Määräykset vastaavat SEY 8, 105-108 ja 110 artiklaa.

Artiklan 1 kohta sisältää määräykset Euroopan keskuspankkijärjestelmästä ja sen tehtävistä. Määräykset vastaavat t SEY 106 ja 107 artiklaa.

Artiklan 2 kohdassa määrätään Euroopan keskuspankkijärjestelmän tehtävistä. Määräykset vastaavat SEY 105 artiklaa.

Artiklan 3 kohdassa määrätään Euroopan

keskuspankin asemasta ja riippumattomuudesta. Määräykset vastaavat SEY 106, 107 ja 108 artiklaa. Uutta on kuitenkin se, että I-30 artiklassa määrätään Euroopan keskuspankin olevan unionin toimielin. Sitä koskevat määräykset on perustuslakisopimuksessa näin ollen sijoitettu muita toimielimiä koskevien määräysten yhteyteen. Nykyisessä sopimuksessa Euroopan keskuspankkia koskevat määräykset sijaitsevat talous- ja rahapolitiikkaa koskevassa osastossa.

Artiklan 4 kohdassa määrätään Euroopan keskuspankin päätöksenteosta. Euroopan keskuspankki hyväksyy tehtäviensä toteuttamisen edellyttämät toimenpiteet III-185 - 191 ja III-196 artiklan mukaisesti sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännössä määrätyin edellytyksin. Vastaavat määräykset sisältyvät SEY 105 - 110 artiklaan ja 123 artiklan 4 kohtaan. Niitä täydentävästi on I-30 artiklassa kuitenkin vielä määrätty, että ne jäsenvaltiot, jotka eivät ole ottaneet käyttöön euroa, sekä näiden jäsenvaltioiden keskuspankit säilyttävät oman toimivaltansa rahapolitiikan alalla. Nämä artiklan määräykset vastaavat sisällöllisesti EKP:n perussäännön 42 artiklan 2 kohtaa.

Artiklan 5 kohdassa määrätään EKP:n kuulemisesta ja sen oikeudesta antaa lausuntoja. Määräykset vastaavat SEY 105 artiklaa.

Artiklan 6 kohta sisältää määräykset Euroopan keskuspankin päätöksentekoaikojen, niiden kokoonpanojen ja toimintasääntöjen määrittelystä. Näistä määrätään III-382 ja III-383 artiklassa, sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännössä. Määräykset vastaavat SEY 112 ja 113 artiklaa.

I-31 artikla (Tilintarkastustuomioistuin) sisältää määräykset tilintarkastustuomioistuimen tehtävistä ja kokoonpanosta. Määräykset vastaavat SEY 246, 247 ja 248 artiklaa.

Artiklan 1 kohtaan sisältyy uusi määräys siitä, että tilintarkastustuomioistuin on unionin toimielin. Nykyisessä perustamisopimuksessa tilintarkastustuomioistuinta koskevat määräykset on sijoitettu yhteisön toimielimiä koskevien institutionaalisten määräysten yhteyteen, eikä tästä näin ollen ole tarvinnut erikseen määrätä. Tilintarkastustuomioistuin ei kuitenkaan kuulu perustuslaki-

sopimuksen I-19 artiklassa määriteltyyn unionin toimielinjärjestelmään, vaan sitä koskevat määräykset on sijoitettu muita toimielimiä ja elimiä koskevan uuden otsikon alle. Tämän vuoksi on I-31 artiklassa on tarpeellista nimenomaisesti määrätä tilintarkastustuomioistuimen asemasta toimielimenä.

Artiklan 2 kohdassa määrätään tilintarkastustuomioistuimen tehtävistä. Määräykset vastaavat SEY 248 artiklaa.

Artiklan 3 kohdassa määrätään tilintarkastustuomioistuimen kokoonpanosta ja sen toiminnan riippumattomuudesta. Määräykset vastaavat SEY 247 artiklaa.

I-32 artikla (Unionin neuvoo-antavat elimet) sisältää määräykset unionin neuvoo-antavista elimistä. Määräykset vastaavat SEY 257-259 ja SEY 263 artiklaa.

Artiklan 1 kohdassa määrätään, että unionin neuvoo-antavat toimielimet ovat alueiden komitea ja talous- ja sosiaalikomitea, jotka avustavat Euroopan parlamenttia, neuvostoa ja komissiota. Määräykset vastaavat SEY 257 ja 263 artiklaa.

Artiklan 2 kohta sisältää määräykset alueiden komitean jäsenistä. Määräykset vastaavat SEY 263 artiklaa. Poiketen nykyisestä sopimuksesta ei alueiden komitean jäsenvaltiokohtaista paikkaluetteloa kuitenkaan enää ole sisällytetty tähän yhteyteen, vaan sitä koskevat määräykset sisältyvät III-386 artiklaan sekä pöytäkirjaan (n:o 34) Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä. Komitean kokoonpano tullaan jatkossa vahvistamaan neuvoston yksimielisellä eurooppapäätöksellä III-386 artiklan mukaisesti.

Artiklan 3 kohta sisältää määräykset talous- ja sosiaalikomitean jäsenistä. Määräykset vastaavat SEY 257 artiklaa. Poiketen nykyisestä sopimuksesta ei myöskään talous- ja sosiaalikomitean jäsenvaltiokohtaista paikkaluetteloa kuitenkaan enää ole sisällytetty tähän yhteyteen, vaan sitä koskevat määräykset sisältyvät III-389 artiklaan sekä pöytäkirjaan (n:o34) Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä. Komitean kokoonpano tullaan jatkossa vahvistamaan neuvoston yksimielisellä eurooppapäätöksellä III-389 artiklan mukaisesti.

Artiklan 4 kohdassa määrätään alueiden komitean ja talous- ja sosiaalikomitean jäsen-

ten riippumattomuudesta. Määräykset vastaavat SEY 258 ja 263 artiklaa.

Artiklan 5 kohdassa määrätään alueiden komitean ja talous- ja sosiaalikomitean kokoonpanoa, jäsenten nimeämistä, toimivaltuuksia ja toimintaa koskevista säännöistä. Nämä säännöt määrittävät III-386-392 artikloissa. Kyseisten artiklojen määräykset vastaavat SEY 258-260 ja 262-265 artiklaa.

Artiklan 5 kohdan toisen alakohdan mukaisesti neuvosto tarkastelee komiteoiden kokoonpanon luonnetta koskevia 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja sääntöjä säännöllisin väliajoin uudelleen unionin taloudellisen, yhteiskunnallisen ja väestörakenteen kehityksen huomioon ottamiseksi. Neuvosto tekee komission ehdotuksesta asiaa koskevat eurooppapäätökset. Tämä on uusi määräys, jonka tarkoituksena on mahdollistaa komiteoiden jäsenkuntaa koskevien muutosten tekeminen aiempaa yksinkertaisemmalla tavalla tarpeen niin vaatiessa. Tällainen päätös voi kuitenkin koskea vain jäsenyysvaatimusten määrittelyä, ei jäsenten lukumäärää tai paikkojen jakautumista jäsenvaltioiden kesken.

V OSASTO

UNIONIN TOIMIVALLAN KÄYTTÖ

I LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

I-33 artikla (Unionin säädökset) unionin säädöksistä vastaa tarkoitukseltaan nykyistä SEY 249 artiklaa. Säädösjärjestelmän kokonaisuudistuksen seurauksena artiklan systematiikka on kuitenkin jossain määrin erilainen kuin SEY 249 artiklan systematiikka. Keskeisin uudistus on se, että säädöstyypit on määritelty sitovuutensa ja oikeusvaikutuksensa lisäksi myös menettelynsä mukaan lainsäätämisyjärjestyksessä annettaviin säädöksiin ja muissa menettelyissä kuin lainsäätämisyjärjestyksessä annettaviin säädöksiin. Lisäksi unionin säädösten nimet on uudistettu vastamaan paremmin jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä käytössä olevia säädöstyypien nimiä. Pilarijaon poistumisen seurauksena samoja säädöksiä käytetään kaikilla perustuslakisopimuksen kattamilla aloilla,

mukaan lukien nykyisen EU-sopimuksen kattamat alat eli poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa sekä yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla tosin ei voida antaa I-40 artiklan 6 kohdan mukaan eurooppalakeja tai -puitelakeja.

Artiklan 1 kohdan 1 alakohdassa on lueteltu toimielinten käytössä olevat säädöstyypit. Näitä ovat eurooppalaki, eurooppapuitelaki, eurooppa-asetus, eurooppapäätös sekä suositukset ja lausunnot. Määräys vastaa SEY 249 artiklan 1 kohtaa, jossa on lueteltu nykyisin I pilarin alalla käytössä olevat säädöstyypit.

Artiklan 1 kohdan 2 alakohdassa määritelty eurooppalaki on kaikilta osiltaan velvoittava ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Oikeusvaikutuksiltaan se vastaa SEY 249 artiklan mukaista asetusta. Eurooppalakeja voidaan hyväksyä ainoastaan lainsäätämisyjärjestyksessä. Asetusten osalta vastaavaa rajoitusta ei sisälly nykyiseen EY-sopimukseen.

Artiklan 1 kohdan 3 alakohdassa määritelty eurooppapuitelaki velvoittaa saavutettavaan tulokseen nähden jokaista jäsenvaltiota, jolle se on osoitettu, mutta jättää kansallisten elinten valittavaksi muodon ja keinot. Oikeusvaikutuksiltaan se vastaa SEY 249 artiklan mukaista direktiiviä. Eurooppapuitelakeja voidaan hyväksyä ainoastaan lainsäätämisyjärjestyksessä. Direktiivien osalta vastaavaa rajoitusta ei sisälly nykyiseen EY-sopimukseen.

Artiklan 1 kohdan 4 alakohdassa määritelty eurooppa-asetus voi olla oikeusvaikutuksiltaan joko eurooppalain tai eurooppapuitelain kaltainen eli vastata SEY 249 artiklan mukaisia asetuksia tai direktiivejä. Eurooppa-asetuksia ei voida antaa lainsäätämisyjärjestyksessä. Niillä voidaan panna täytäntöön lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset I-36 ja I-37 artiklan mukaisissa menettelyissä sekä eräät perustuslakisopimuksen määräykset.

Artiklan 1 kohdan 5 alakohdassa määritelty eurooppapäätös on kaikilta osiltaan velvoittava säädös. Eurooppapäätös voidaan antaa joko yleisenä kaikkia velvoittavana säädöksenä tai siinä voidaan nimetä ne, joille se on osoitettu. Viimeksi mainitussa tapauksessa eurooppapäätös velvoittaa ainoastaan siinä

nimettyjä tahoja. Oikeusvaikutuksiltaan eurooppapäätös vastaa lähinnä SEY 249 artiklassa määriteltyä päätöstä, mutta tästä poiketen eurooppapäätös voi olla myös yleisesti sovellettava. Säädöksen käyttöalan laajentaminen johtuu siitä, että sitä on voitava käyttää myös yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla. Lisäksi määritelmä kattaa nykyisinkin käytössä olevat niin sanotut epätyypilliset päätökset, joilla ei ole varsinaista kohdetta.

Artiklan 1 kohdan 6 alakohdan mukaan suositukset ja lausunnot eivät ole sitovia. Tämä vastaa SEY 249 artiklan määräystä suosituksista ja lausunnoista.

Artiklan 2 kohdan mukaan kun Euroopan parlamentin ja neuvoston käsiteltäväksi annetaan ehdotus lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi, ne pidättyvät antamasta sellaista säädöstä, joka ei ole kyseeseen alaan sovellettavan lainsäädäntömenettelyn mukainen. Määräys on uusi perussopimustasolla, mutta vastaava määräys sisältyy nykyisin neuvoston työjärjestyksen 7 artiklaan.

I-34 artiklassa (Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset) on määritelty ne menettelyt, jotka ovat käytössä annettaessa eurooppalakeja ja -puitelakeja. Koko artikla on uusi, sillä nykyisyyteen ei sisälly määräyksiä, jotka kytkeytyvät tietyt säädöstyypit vain lainsäätäjän (Euroopan parlamentti ja neuvosto) toimivaltaan kuuluviksi.

Artiklan 1 kohdassa määritellään eurooppalakien ja -puitelakien antamisen menettelyn osalta pääsäännöksi niin sanottu tavanomainen lainsäätämisyjärjestys. Tavanomainen lainsäätämisyjärjestys vastaa nykyistä SEY 251 artiklan mukaista yhteispäätös menettelyä, jonka mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat säädökset yhdessä komission ehdotuksesta. Perustuslakisopimuksen III-396 artiklassa on tarkemmat määräykset tavanomaisesta lainsäätämisyjärjestyksestä. Tavanomaisen lainsäätämisyjärjestyksen määrittelyssä pääsäännöksi laintasoisia säädöksiä annettaessa merkitsee myös sitä, että perustuslakisopimuksen oikeusperustojen viitattaessa eurooppalakeihin ja/tai -puitelakeihin tarkoittaa tämä aina tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä annettavaa säädöstä ellei toisin nimenomaan todeta.

Artiklan 2 kohdan mukaan erityistapauksissa eurooppalakeja ja -puitelakeja voidaan antaa myös erityisiä lainsäätämisyjärjestyksiä noudattaen. Tällöin säädöksen antaa joko neuvosto tai Euroopan parlamentti. Se toimielin, joka ei anna säädöstä, osallistuu jollain muulla lailla (kuuleminen tai hyväksyntä) menettelyyn. Oikeusperustojen yhteydessä on aina erikseen mainittu erityisen lainsäätämisyjärjestyksen menettely. Jos tällaista määrittelyä ei oikeusperustaan sisälly, annetaan laki tai puitelaki aina pääsäännön mukaan tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Artiklan 3 kohdan mukaan eräissä erityistapauksissa eurooppalait ja puitelait voidaan antaa muutenkin kuin pääsäännön mukaisesti komission ehdotuksesta. Perustuslakisopimuksessa erikseen määritellyissä tapauksissa jäsenvaltioiden ryhmä tai Euroopan parlamentti voivat tehdä aloitteita, Euroopan keskuspankki suosituksia ja unionin tuomioistuin tai Euroopan investointipankki pyyntöjä säädösten antamiseksi.

I-35 artiklassa (Muut kuin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät) säädökset on määritelty tyhjentävästi se, mitä säädöksiä unionin toimielimet voivat antaa muissa menettelyissä kuin lainsäätämisyjärjestyksessä. Artikla on tässä muodossa uusi. Eurooppa-neuvosto voi antaa eurooppapäätöksiä seuraavien artiklojen nojalla:

— I-20 artiklan 2 kohdan 2 alakohta (yksimielinen eurooppapäätös, jolla määritellään Euroopan parlamentin kokoonpano; tehdään Euroopan parlamentin aloitteesta ja sen hyväksynnän saatuaan)

— I-24 artiklan 4 kohta (määräenemmistöllä tehtävä eurooppapäätös, jolla vahvistetaan luettelo neuvoston muista kokoonpanoista, kuin yleisten asioiden neuvostosta ja ulkoasiainneuvostosta)

— I-24 artiklan 7 kohta (määräenemmistöllä tehtävä eurooppapäätös, jossa säädetään edellytykset neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajuuksille)

— I-26 artiklan 6 kohdan 2 alakohta (yksimielinen eurooppapäätös, jolla vahvistetaan vuodesta 2014 alkaen sovellettava komission jäsenten vuorottelujärjestelmä)

— I-40 artiklan 3 kohta (tarpeelliset eurooppapäätökset yhteisen ulko- ja turvalli-

suuspolitiikan alalla; pääsääntöisesti yksimielisesti lukuun ottamatta I-40 artiklan 6 kohdassa mainittuja III osassa tarkoitettuja erityistapauksia), tätä koskeva varsinainen oikeusperusta on III-293 artiklan 1 kohta (yksimieliset eurooppapäätökset, joissa määritellään unionin strategiset edut ja tavoitteet yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä muiden unionin ulkoisen toiminnan aloilla)

— I-40 artiklan 7 kohta (yksimielinen eurooppapäätös, jonka mukaan neuvosto voi siirtää tekemään ratkaisunsa määräenemmistöllä muissakin, kuin III osassa tarkoitetuissa tapauksissa), tämän määräyksen sisältö on toistettu III-300 artiklan 3 kohdassa

— I-55 artiklan 4 kohta (yksimielinen eurooppapäätös, jonka mukaan neuvosto voi siirtyä tekemään monivuotista rahoituskehystä koskevan neuvoston eurooppalain määräenemmistöllä)

— I-59 artiklan 2 kohta (yksimielinen eurooppapäätös, jossa todetaan, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti ja jatkuvasti I-2 artiklassa mainittuja arvoja; asianomaista jäsenvaltiota edustava Eurooppa-neuvoston jäsen ei I-59 artiklan 5 kohdan mukaan osallistu äänestykseen)

— III-274 artiklan 4 kohta (yksimielinen eurooppapäätös, jolla laajennetaan syyttäjänviraston toimivaltuuksia koskemaan rajat ylittävää vakavaa rikollisuutta)

— III-300 artiklan 2 kohdan 2 alakohta (yksimielinen eurooppapäätös ns. hätäjarrun käyttämisen jälkeen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla)

— IV-440 artiklan 7 kohta (yksimielinen eurooppapäätös, jolla muutetaan IV-440 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettun Tanskan, Ranskan tai Alankomaiden maan tai alueen asemaa unioniin nähden; voidaan antaa vain asianomaisen jäsenvaltion aloitteesta)

— IV-444 artiklan 1 kohta (yksimielinen eurooppapäätös, jonka mukaan neuvosto voi siirtyä käyttämään määräenemmistöpäätöksentekoa tietyllä alalla tai tietyssä tapauksessa, jossa sopimuksen III osan mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti;)

— IV-444 artiklan 2 kohta (yksimielinen eurooppapäätös, jonka mukaan eurooppalait tai — puitelait, jotka sopimuksen III osan mukaan annetaan erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä, voidaan antaa tavanomaisessa

lainsäätämisyjärjestyksessä; 3 kohdan mukaan yksikin kansallinen parlamentti voi määräajassa estää päätöksen tekemisen)

— IV-445 artiklan 2 kohta (yksimielinen eurooppapäätös, jolla voidaan muuttaa sopimuksen III osan III osaston määräyksiä kokonaan tai osittain; päätös tulee voimaan vasta kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti eikä päätöksellä voida 3 kohdan mukaan lisätä unionin toimivaltaa)

Nykyisten perussopimusten mukaan Eurooppa-neuvostolla ei ole lainkaan toimivaltaa antaa oikeudellisia säädöksiä.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto ja komissio voivat hyväksyä eurooppapäätöksiä ja -asetuksia etenkin I-36 ja I-37 artiklan mukaisissa tapauksissa eli säädösvallan siirron nojalla ja oikeudellisesti velvoittavien säädösten täytäntöönpanemiseksi. Säädösvallan siirron nojalla annettavia eurooppa-asetuksia voi kuitenkin määräyksen sanamuodosta huolimatta antaa I-36 artiklan mukaan ainoastaan komissio. Lisäksi sekä neuvosto että komissio voivat määräyksessä mainittujen tapausten lisäksi antaa eurooppapäätöksiä ja -asetuksia myös suoraan perustuslakisopimuksen erityismääräysten nojalla esimerkiksi yhteisen maatalouspolitiikan alalla. Euroopan keskuspankki voi antaa eurooppa-asetuksia ja -päätöksiä perustuslakisopimuksessa erikseen määritellyissä erityistapauksissa. Tällä viitataan lähinnä perustuslakisopimuksen III-190 artiklaan, joka puolestaan vastaa SEY 110 artiklaa.

Artiklan 3 kohdan mukaan suosituksia voivat antaa neuvosto ja komissio sekä perustuslakisopimuksessa määritellyissä erityistapauksissa myös Euroopan keskuspankki. 3 kohta sisältää myös määräykset neuvoston suosituksia annettaessa noudatettavasta menettelystä. Neuvosto voi tehdä suosituksia ainoastaan komission ehdotuksesta, jos perustuslakisopimuksessa on määrätty, että neuvosto hyväksyy säädöksiä kyseisellä alalla komission ehdotuksesta. Neuvosto antaa suosituksen samaa menettelyä käyttäen, kuin minkä kukin oikeusperusta määrittää menettelyksi säädöksiä annettaessa. Komission yleisestä toimivallasta antaa suosituksia määrätään nykyisin SEY 211 artiklassa. Perustuslakisopimuksella yleinen toimivalta suositusten an-

tamiseen laajennetaan neuvostoon. SEY 249 artiklan mukaan neuvosto voi antaa suosituksia vain sopimuksessa määrätyin edellytyksin eli oikeusperustan tämän mahdollistaessa.

I-36 artikla (Säädösvallan siirron nojalla annettavat eurooppa-asetukset) sisältää määräykset säädösvallan siirron nojalla annettavien eurooppa-asetusten käyttöalasta ja niitä annettaessa sovellettavasta menettelystä. Menettely on uusi, joten artiklakin on kokonaisuudessaan uusi.

Artiklan 1 kohdassa määrätään säädösvallan siirron kohteesta, käyttöalasta ja sen rajoituksista, sekä säädösvaltaa delegoivien säädösten sisällöstä. Säädösvallan siirto voidaan toteuttaa vain ottamalla siitä määräykset lainsäätämisyjärjestyksessä annettavaan eurooppalakiin tai -puitelakiin. Säädösvaltaa voidaan siirtää vain komissiolle eurooppa-asetuksin annettavaksi. Näillä eurooppa-asetuksilla voidaan muuttaa tai täydentää lain ja puitelain tiettyjä, muita kuin sen keskeisiä osia. Tietyn alan keskeisistä osista voidaan säätää vain lailla. Lainsäädännön alaa eli sitä, mitä ”tietyn alan keskeisillä osilla” tarkoitetaan, ei kuitenkaan ole tarkemmin määritelty. Tämä jää myöhemmän lainsäädäntö- ja tuomioistuinkäytännön varaan. Säädösvallan siirron tavoitteet, sisältö, soveltamisala ja kesto on kuitenkin määriteltävä erikseen kussakin säädösvallan siirron sisältävässä eurooppalaisissa tai -puitelaisissa.

Artiklan 2 kohdassa on määräykset säädösvallan siirtoa koskevista ehdoista eli niin sanotusta takaisinotto-oikeudesta, jolla voidaan turvata lainsäätäjän (neuvosto ja parlamentti) asema suhteessa delegoidun säädösvallan käyttäjään (komissio). Säädösvallan siirron sisältävässä laissa tai puitelaisissa vahvistetaan siirrolle ehdot, joiden nojalla sekä Euroopan parlamentti että neuvosto voivat itsenäisesti valvoa delegoidun säädösvallan käyttöä. Laissa tai puitelaisissa lainsäätäjä voi määrätä säädösvallan käytön ehdoista kahdella eri tavalla. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat joko pidättää itselleen toisistaan riippumattoman oikeuden peruuttaa kokonaan säädösvallan siirto, tai määrätä, että säädösvallan siirron nojalla annettu eurooppa-asetus voi tulla voimaan vain, jos sekä parlamentti että neuvosto eivät vastusta sitä laissa tai puitelaisissa asetetun määräajan kuluessa. Päätä-

essään takaisinottamisesta sekä säädösvallan siirron peruuttamisen että eurooppa-asetuksen vastustamisen yhteydessä Euroopan parlamentti tekee ratkaisunsa jäsentensä enemmistöllä ja neuvosto määräenemmistöllä.

Artiklaan liittyy HVK:n hyväksymä julistus (n:o 8) I-36 artiklasta, jossa todetaan komission aikovan jatkaa jäsenvaltioiden nimeämien asiantuntijoiden kuulemista valmistellessaan sellaisia rahoituspalvelualaa koskevia eurooppa-asetuksia, jotka annetaan säädösvallan siirron nojalla. Kyseessä on niin sanotun Lamfalussy-menettelyn jatkuvuuden tunnustaminen

I-37 artiklassa (Täytäntöönpanosäädökset on määräykset) unionin oikeudellisesti velvoittavien säädösten täytäntöönpanosta. Artikla vastaa tarkoitukseltaan ja peruseriaateiltaan nykyistä SEY 202 artiklan kolmatta alakohtaa, joka koskee neuvoston oikeutta siirtää komissiolle toimivalta antamiensa säädösten täytäntöönpanoon (ns. komitologiamenettely). Säädösten järjestelmän kokonaisuudistuksen seurauksena I-37 artikla poikkeaa kuitenkin monilta osin SEY 202 artiklasta.

Artiklan 1 kohdassa ilmaistaan pääperiaate eli se, että unionin säädösten täytäntöönpanosta vastaavat ensisijaisesti jäsenvaltiot, joiden velvollisuutena on toteuttaa kaikki tarvittavat kansallisen lainsäädäntönsä mukaiset toimenpiteet unioni säädösten panemiseksi täytäntöön.

Artiklan 2 kohdassa on määräykset niiden tapausten varalta, jolloin unionin oikeudellisesti velvoittavat säädökset edellyttävät yhdenmukaista täytäntöönpanoa unionin tasolla. Tällöin pääsääntönä on se, että täytäntöönpanovalta siirretään säädöksessä komissiolle (komitologiamenettely). Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla täytäntöönpanosäädösten antamisesta vastaa kuitenkin aina neuvosto. Lisäksi neuvostolle voidaan siirtää täytäntöönpanovaltaa myös muissa asianmukaisesti perustelluissa erityistapauksissa. Artiklan 2 kohta vastaa SEY 202 artiklan kolmannen alakohdan määräyksiä neuvoston oikeudesta täytäntöönpanovallan siirtoon. Perustuslakisopimuksessa oikeutta ei kuitenkaan ole rajattu vain neuvostoon. Lisäksi perustuslakisopimukseen ei sisälly neu-

vostolle ehdotonta mahdollisuutta pidättää itselleen oikeus käyttää välitöntä täytäntöönpanotoimivaltaa, vaan täytäntöönpanotoimivallan siirtäminen neuvostolle on aina perusteltava asianmukaisesti.

Artiklan 3 kohdan mukaan eurooppalailla säädetään etukäteen komitologiamenettelyn yleiset säännöt ja periaatteet, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanotoimivallan käyttöä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että komitologiaa koskeva eurooppalaki tulisi antaa heti perustuslakisopimuksen voimaantulua tai ainakin hyvin nopeasti sen jälkeen. Nykyisen SEY 202 artiklan menettelystä poiketen säädös komitologiasta annetaan tavanomaisessa lainsäätämisyksikössä annettavalla Euroopan parlamentin ja neuvoston yhteisellä säädöksellä. Nykyisen niin sanotun komitologiapäätöksen on antanut neuvosto yksimielisesti Euroopan parlamentin lausunnon saatuaan. Perustuslakisopimuksessa vahvistetaan näin olennaisesti Euroopan parlamentin mahdollisuuksia vaikuttaa komitologiaa koskevan perussäädöksen sisältöön. I-37 artiklan 3 kohta poikkeaa 202 artiklasta myös siinä, että komissioon kohdistuvan valvontavallan käyttäjiksi määritellään neuvoston asemesta jäsenvaltiot. Käytännössä tämä määräys lähinnä selkeyttää määräystä vastaamaan nykytilannetta.

Artiklan 4 kohdassa määritellään unionin täytäntöönpanovälineet, joita ovat eurooppalaiset täytäntöönpanoasetukset ja eurooppalaiset täytäntöönpanopäätökset.

I-38 artikla (Unionin säädöksiä koskevat yleiset periaatteet) sisältää kaikkien unionin säädösten antamista ja säädösten lajin valintaa koskevat yhteiset periaatteet.

Artiklan 1 kohdan mukaisesti säädösten lajin valinnassa otetaan huomioon perustuslakisopimuksen määräysten mukaiset menettelyt ja noudatetaan suhteellisuusperiaatetta niissä tapauksissa, joissa perustuslakisopimuksessa ei ole erikseen määrätty annettavan säädöksen lajia. Tämä tarkoittaa välillisesti myös sitä, etteivät toimielimet voi käyttää muita kuin nimenomaisesti määriteltyjä säädöstyyppejä, jos ne on politiikka-alakohteisissa määräyksissä määritelty. Vastaavaa määräystä ei sisälly nykyisiin perussopimuksiin.

Artiklan 2 kohdan mukaan säädökset perustellaan, ja niissä viitataan perustuslakisopimuksessa määrättyihin ehdotuksiin, aloitteisiin, suosituksiin, pyyntöihin ja lausuntoihin. Määräys vastaa asiallisesti SEY 253 artiklaa.

I-39 artikla (Julkaiseminen ja voimaantulo) sisältää määräykset unionin säädösten allekirjoittamisesta, julkaisemisesta ja voimaantulosta. Artikla vastaa SEY 254 artiklaa, mutta siihen on tehty uudistettuun säädösjärjestelmään siirtymisestä aiheutuvat tarpeelliset mukautukset

II LUKU

ERITYISMÄÄRÄYKSET

I-40 artiklassa (Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat erityismääräykset) annetaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat erityismääräykset.

Artiklan 1 kohdassa mainitut yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan periaatteet ja tavoitteet ovat olennaisesti samansisältöiset kuin SEU 11 artiklassakin: keskinäisen poliittisen yhteisvastuun kehittäminen, yleistä etua koskevien kysymysten määrittäminen ja jäsenvaltioiden toimien jatkuva lähentäminen.

Sen sijaan ulko- ja turvallisuuspolitiikassa käytettäviä päätösmuotoja on uudistettu ja selkiytetty SEU 13 artiklaan verrattuna. Niidenkin käyttötarkoitus ja sisältö pyrkivät vastaamaan nykytilaa, mutta niiden oikeudellinen muoto muuttuu.

Artiklan 2 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto määrittelee unionin strategiset edut ja vahvistaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteet eurooppapäätöksillään. Strategiset edut ja tavoitteet vastaavat nyky-sopimusten yhteisiä strategioita kuitenkin siten, että perustuslakisopimus liittyy ne unionin ulkosuhteiden kokonaistavoitteisiin. Eurooppa-neuvoston tehtävä on näin määritellä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yleiset suuntaviivat myös asioissa, joilla on merkitystä puolustuksen alalla.

Kohdassa 3 todetaan, että määriteltyjen yhteisten suuntaviivojen mukaisesti neuvosto toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa omilla eurooppapäätöksillään. Tämä

kohta korvaa SEU 12 artiklan yhteiset toimet ja kannat. Artiklan 6 kohta sulkee eurooppalait ja -puitelait pois Eurooppa-neuvoston ja neuvoston yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevasta päätöksenteosta.

Kohdan 4 mukaan unionin ulkoasiainministeri ja jäsenvaltiot panevat yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan täytäntöön kansallisia ja unionin voimavaroja käyttäen. Uutta on unionin ulkoasiainministerin osallistuminen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan täytäntöönpanoon.

Kohdan 5 mukaan jäsenvaltiot neuvottelevat keskenään Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa kaikista yleistä etua koskevista ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksistä yhteisen lähestymistavan määrittelemiseksi. Kukin jäsenvaltio kuulee muita jäsenvaltioita Eurooppa-neuvostossa tai neuvostossa, ennen kuin se toteuttaa kansainvälisiä toimia tai tekee sitoumuksia, jotka voivat vaikuttaa unionin etuihin. Jäsenvaltiot varmistavat toimiaan lähentämällä, että unionin edut ja arvot ovat esillä kansainvälisissä yhteyksissä. Jäsenvaltiot ovat toisiaan kohtaan solidaarisia. Tämä vastaa SEU 11 artiklan 2 kohtaa sekä SEU 16 artiklaa.

Artiklan 6 kohta vahvistaa unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätöksenteossa pääsäännöksi yksimielisyyden. Aiempi komission aloiteoikeus on poistunut ja se on muuttunut unionin ulkoasiainministerin ehdotukseksi, joko yksin tai siten, että komissio kannattaa ehdotusta. Tähän päätöksentekoon sisältyy kuitenkin edelleen niin sanottu rakentava pidättäytyminen III-300 artiklan 1 kohdassa, jota koskevat määräykset vastaavat SEU 23 artiklaa. Määräenemmistöpäätöksenteon käyttöalaa kuitenkin laajennetaan yhdessä uudessa tapauksessa: neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä tehdessään eurooppapäätöksen, jossa määritellään unionin toiminta tai kanta ja joka perustuu unionin ulkoasiainministerin ehdotukseen, joka on tehty sen jälkeen, kun Eurooppa-neuvosto on omasta aloitteestaan tai tämän ministerin aloitteesta sitä häneltä nimenomaisesti pyytänyt artiklan III-300 2 kohdan b alakohdan mukaan.

Tämän lisäksi Eurooppa-neuvosto voi artiklan 7 kohdan niin sanotun valtuuslausekkeen mukaisesti päättää yksimielisesti laajen-

taa neuvoston mahdollisuuksia tehdä ratkaisunsa määräenemmistöllä, ei kuitenkaan silloin, kun päätöksellä on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla. Määräys on uusi.

Artiklan 8 kohdan mukaan Euroopan parlamenttia kuullaan säännöllisesti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisistä näkökohdista ja perusvalinnoista. Se pidetään tietoisena sen kehityksestä. SEU 21 artiklassa Euroopan parlamentin informointi oli määritelty puheenjohtajavaltion ja komission tehtäväksi.

I-41 artikla (Yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat erityismääräykset) käsittää yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat erityismääräykset.

Artiklan 1 kohdan mukaan yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on erottamaton osa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Tämä sisältyy asiallisesti SEU 11 ja SEU 17 artiklaan, vaikka on perustuslakisopimuksessa kirjoitettu niitä suuremmin. Edelleen I-41 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka turvaa unionin operatiivisen toimintakyvyn, joka perustuu siviili- ja sotilasvoimavaroihin. Näitä voimavarojaan unioni voi käyttää ulkopuolellaan toteutettaviin tehtäviin huolehtiakseen rauhanturvaamisesta, konfliktinestosta ja kansainvälisen turvallisuuden lujittamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden mukaisesti. Mainitut tehtävät toteutetaan käyttämällä jäsenvaltioiden tarjoamia voimavaroja. Nykyisessä EU-sopimuksessa ei nimenomaisesti määrätä unionin operatiivisesta toimintakyvystä, vaan sen siviili- ja sotilasvoimavaroja on kehitetty Eurooppa-neuvoston päätösten nojalla. Unionin kriisinhallintatehtävistä määrätään SEU 17 artiklan 2 kohdassa.

Artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka käsittää unionin asteittain määriteltävän yhteisen puolustuspolitiikan. Määräyksen mukaan se johtaa yhteiseen puolustukseen, kun Eurooppa-neuvosto yksimielisesti niin päättää. Määräyksen sanamuotoa on tältä osin jonkin verran vahvistettu verrattuna SEU 17 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan yhteinen puolustuspolitiikka saattaa johtaa yhteiseen puolustukseen, jos Eurooppa-

neuvosto niin päättää. Sekä EU-sopimuksen että perustuslakisopimuksen määräysten mukaan yhteiseen puolustukseen siirtyminen edellyttää lisäksi kunkin jäsenvaltion Eurooppa-neuvoston suosituksesta valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti tekemää kansallista päätöstä. Artiklan 2 kohdan toinen alakohta vastaa SEU 17 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa.

Artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan jäsenvaltiot asettavat unionin käyttöön yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan toteuttamiseksi siviili- ja sotilasvoimavaroja myötävaikuttaakseen neuvoston määrittelemien tavoitteiden toteutumiseen. Ne jäsenvaltiot, jotka muodostavat keskenään monikansallisia joukkoja, voivat asettaa ne myös yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan käyttöön. Vaikka nykyiseen EU-sopimukseen ei sisälly vastaavanlaista määräystä, kyseessä on vallitsevan tilanteen kodiointi.

Artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaan jäsenmaat sitoutuvat asteittain parantamaan sotilaallisia voimavarojaan. Siinä määrätään perustettavaksi puolustusvoimavarojen kehittämisestä, tutkimuksesta ja hankinnasta vastaava virasto (Euroopan puolustusvirasto). Viraston tehtävänä on määrittää operatiiviset tarpeet ja edistää niiden täyttämistä, myötävaikuttaa puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan vahvistamiseen, osallistua voimavaroja ja puolustusmateriaalia koskevan eurooppalaisen politiikan määrittelyyn sekä avustaa neuvostoa sotilaallisten voimavarojen parantamisen arvioinnissa. SEU 17 artiklan 1 kohdassa määrätään, että jäsenvaltiot voivat tehdä puolustusmateriaaleja koskevaa yhteistyötä pitäessään sitä aiheellisena. Perustuslakisopimuksen määräys siis vie tätä yhteistyötä EU-sopimukseen sisältyvää määräystä pidemmälle.

Artiklan 4 kohdassa määrätään, että neuvosto tekee yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat eurooppapäätökset yksimielisesti unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta tai jäsenvaltion aloitteesta. Tämä koskee myös määräyksessä tarkoitettujen tehtävien käynnistämistä koskevia päätöksiä. Unionin ulkoasiainministeri voi ehdottaa, tarvittaessa yhdessä komission kanssa, kansallisten voimavarojen sekä unionin välinei-

den käyttämistä. Yksimielisyysvaatimuksen osalta määräys vastaa SEU 23 artiklan 1 kohtaa. SEU 22 artiklan mukaan jäsenvaltio tai komissio voi tehdä yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä ehdotuksia neuvostolle. I-41 artiklan 4 kohdassa uutta on siis unionin ulkoasiainministerin aloiteoikeus.

Artiklan 5 kohdan mukaan neuvosto voi antaa unionin puitteissa suoritettavan tehtävän toteuttamisen jäsenvaltioiden ryhmälle unionin arvojen vaalimiseksi ja sen etujen palvelemiseksi. Tällaisen tehtävän toteuttamiseen sovelletaan III-310 artiklaa, jossa määrätään tarkemmin vaadittavista edellytyksistä. Vastaavaa määräystä ei nimenomaisesti ole kirjattu nykyiseen EU-sopimukseen, mutta tähänkään mennessä kaikki jäsenvaltiot eivät ole osallistuneet kaikkiin unionin toteuttamiin operatioihin.

Artiklan 6 kohta on uusi. Siinä määrätään, että jäsenvaltiot, joiden sotilaalliset voimavarat täyttävät korkeammat vaatimukset ja jotka ovat tehneet keskenään tiukempia sitoumuksia suorittaakseen vaativimpia tehtäviä, aloittavat unionin puitteissa pysyvän rakenteellisen yhteistyön. Tähän sovelletaan III-312 artiklaa, joka sisältää määräykset pysyvän rakenteellisen yhteistyön käynnistämisestä, siihen myöhemmin mukaan haluavien jäsenvaltioiden liittymisestä, tietyn jäsenvaltion osallistumisen keskeyttämisestä sekä yhteistyöstä vetäytymisestä. Yhteistyö ei vaikuta III-309 artiklan määräysten soveltamiseen eli pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuva jäsenvaltio ei ole velvoitettu osallistumaan unionin kriisinhallintatehtävien toteuttamiseen.

Artiklan 7 kohta sisältää niin sanotun jäsenvaltioiden avunantovelvoitteen ja on kokonaan uusi. Jos jäsenvaltio joutuu alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, määräys velvoittaa muut jäsenvaltiot antamaan sille apua kaikin käytettävissään olevin keinoin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan mukaisesti. Tämä ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen. Artiklan 7 kohdan toisen alakohdan mukaan tämän alan sitoumusten ja yhteistyön on oltava Pohjois-Atlantin liiton puitteissa tehtyjen sitoumusten mukaisia, ja Pohjois-

Atlantin liitto on jäseninä oleville valtioille edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava elin.

Artiklan 8 kohdan mukaan Euroopan parlamenttia kuullaan säännöllisesti yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan keskeisistä näkökohdista ja perusvalinnoista. Se pidetään tietoisena yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehityksestä. Vastaava määräys sisältyy SEU 21 artiklaan, jonka mukaan puheenjohtajavaltio kuulee Euroopan parlamenttia yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisistä näkökohdista ja perusvalinnoista ja antaa sille yhdessä komission kanssa tietoja tuon politiikan kehityksestä.

EU-sopimuksen turvallisuuspolitiikkaa koskevaa 17 artiklaa on muutettu vielä siten, että sen kohdat 3, 4 ja 5 on poistettu tarpeettomina. Kohdan 3 mukaan määräyksessä tarkoitettujen puolustuksen alalla merkityksellisten päätösten tekeminen ei rajoita Pohjois-Atlantin liiton politiikkojen ja velvoitteiden soveltamista. Tämä määräys sisältyy kuitenkin asiallisesti I-41 artiklan 2 kohdan toiseen alakohtaan ja 7 kohdan toiseen alakohtaan. Poistetussa SEU 17 artiklan 4 kohdassa puolestaan määrätään, etteivät SEU 17 artiklan määräykset estä kiinteämmän yhteistyön kehittämistä kahden tai useamman jäsenvaltion välillä kahdenvälisesti Länsi-Euroopan unionin (WEU) tai Naton yhteydessä, ellei tällainen yhteistyö ole ristiriidassa unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan yhteistyön kanssa tai estä sitä. Poistetussa SEU 17 artiklan 5 kohdassa taas edellytetään, että kyseisen määräyksen tavoitteiden edistämiseksi sen määräyksiä tarkistetaan SEU 48 artiklan mukaisesti eli hallitustenvälisissä konferenssissa.

I-42 artikla (Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevat erityismääräykset) sisältää vapauden turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevia erityismääräyksiä. Vaikka artikla kuuluu unionin toimivallan käyttöä koskevaan sopimuksen I osan V osastoon, eivät I-42 artiklan määräykset sisällöltään varsinaisesti merkitse poikkeuksia kyseisen osaston 1 luvun yleisiin unionin säädöksiä koskeviin määräyksiin. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta sovellettaviksi tulevat pääsäännön mukaan unionin yleiset, perustuslakisopimuksen I-31 artiklan

mukaiset säädöstyypit sekä näitä koskevat säännöt ja periaatteet. Määräyksen taustalla voidaankin nähdä ensisijaisesti se vaihe perustuslakisopimuksen valmistelussa, jolloin unionin yleisen säädöksiä koskevan järjestelmän soveltuminen nykyisin EU-sopimuksen VI osaston sääntelemään poliisiyhteistyöhön sekä rikosoikeuden alalla toteutettavaan oikeudelliseen yhteistyöhön oli epäselvää.

Artiklan 1 kohdassa määrätään vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen muodostamisen keinoista. Näitä ovat eurooppalakien ja -puitelakien antaminen, jolla tarvittaessa pyritään lähentämään jäsenvaltioiden lakeja ja asetuksia III osassa tarkoitetuilla aloilla; erityisesti tuomioistuinten päätösten sekä muiden päätösten keskinäinen tunnustaminen, millä edistetään jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten keskinäistä luottamusta sekä jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten, kuten poliisi- ja tulliviranomaisten sekä rikosten ehkäisemiseen ja paljastamiseen erikoistuneiden muiden viranomaisten operatiivinen yhteistyö. Sopimuksen III osan III osaston IV luvun valossa I-42 artiklan 1 kohdan luettelo ei kuitenkaan ole tyhjentävä, ja se painottuu sanotun IV luvun oikeudellista yhteistyötä rikosoikeuden alalla koskevan 4 jakson sekä poliisiyhteistyötä koskevan 5 jakson tarkoitamiin toimenpiteisiin.

Artiklan 2 kohta määrätään viittausmenomaisesti kansallisten parlamenttien mahdollisuudesta osallistua III-260 artiklassa tarkoitettuihin, unionin politiikan toteuttamista vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta koskeviin arviointijärjestelmiin. Niin ikään 2 kohdassa määrätään kansallisten parlamenttien osallistumisesta Europolin poliittiseen valvontaan ja Eurojustin toiminnan arviointiin III-276 ja III-273 artiklan mukaisesti. Unionin nykyiset perussopimukset eivät sisällä vastaavia määräyksiä.

Artiklan 3 kohta sisältää viittausmääräyksen III-264 artiklaan, jonka mukaan poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla aloiteoikeus on paitsi komissiolla myös yhtä neljäsosaa jäsenvaltioista edustavalla jäsenvaltioiden ryhmällä. Nykyisen SEU 34 artiklan 2 kohdan mukaan komission kanssa rinnakkainen aloiteoikeus on jokaisella jäsenvaltiolla.

I-43 artiklassa (Yhteisvastuulauseke) eli yhteisvastuulausekkeessa määrätään, että unioni ja sen jäsenvaltiot toimivat yhdessä yhteisvastuun hengessä, jos jokin jäsenvaltio joutuu terrori-iskun, luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi. Artikla on uusi.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni ottaa yhteisvastuulausekkeen perusteella toimiessaan käyttöön kaikki käytettävissään olevat välineet, mukaan lukien jäsenvaltioiden sen käyttöön asettamat sotilaalliset voimavarat. Artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan unioni ryhtyy toimiin torjuakseen terrorismin uhan jäsenvaltioiden alueella; suojellakseen demokraattisia instituutioita ja siviiliväestöä mahdolliselta terrori-iskulta; tai antaakseen apua jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä terrori-iskun tapahtuessa. Edelleen b alakohdan mukaan unioni toimii antaakseen apua jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden tapahtuessa.

Määräyksen täytäntöönpanoa koskevat säännöt ovat artiklan 2 kohdan mukaisesti III-329 artiklassa.

III LUKU

TIIVIIMPI YHTEISTYÖ

I-44 artikla (Tiiviimpi yhteistyö) sisältää perusmääräykset tietyjen jäsenvaltioiden keskinäisestä tiiviimmästä yhteistyöstä. Artikla vastaa pääpiirteissään SEU 43, 43a, 43b ja 44 artikloita kuitenkin siten, että näissä artikloissa olevat tietyt tekniset ja yksityiskohdaisemmat määräykset on kirjoitettu perustuslakisopimuksen III osan tiiviimpää yhteistyötä koskeviin artikloihin (III-416-423).

Artiklan 1 kohdan mukaan tietyt jäsenvaltiot voivat aloittaa keskenään tiiviimmän yhteistyön kaikilla aloilla, joilla unionilla on toimivaltaa lukuun ottamatta unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia aloja.

Artiklan 2 kohdassa tiiviimmän yhteistyön aloittavien jäsenvaltioiden vähimmäismäärä on muutettu nykyisestä kahdeksasta jäsenvaltiosta yhdeksi kolmasosaksi jäsenvaltioista.

Artiklan 3 kohdan toisessa alakohdassa määränemmistön määrittelyä on muutettu

neuvoston tehdessä tiiviimpää yhteistyötä koskevia määränemmistöpäätöksiä. Määränemmistöön tarvitaan vähintään 55 prosenttia tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvista jäsenvaltioista, joiden tulee samalla edustaa vähintään 65 prosenttia tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä.

Artiklan 3 kohdan kolmannen alakohdan mukaan määrävähemmistöön tarvitaan puolestaan niin monta jäsenvaltiota, että ne edustavat vähintään 35 prosenttia tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä lisättynä yhdellä jäsenvaltiolla, muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määränemmistö. Artiklan 3 kohdan neljännen alakohdan mukaan mainitusta laskutavasta poiketaan kuitenkin tilanteessa, jossa neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai ulkoasiainministerin ehdotuksesta. Tällöin nimittäin määränemmistöön vaaditaan vähintään 72 prosenttia osallistuvista jäsenvaltioista, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä.

Artiklan 4 kohdan mukaan tiiviimmän yhteistyön alalla hyväksytyt säädökset sitovat ainoastaan yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita, mutta tätä määräystä on täsmennetty siten, että myöskään unionin jäsenyyttä hakevien valtioiden ei ole hyväksyttävä näitä säädöksiä osana unionin sitovaa säännöstöä (*acquis*).

VI OSASTO

DEMOKRATIAN TOTEUTTAMINEN UNIONISSA

I-45 artiklassa (Demokraattisen yhdenvertaisuuden periaate) määrätään demokraattisen yhdenvertaisuuden periaatteen noudattamisesta kaikessa unionin toiminnassa. Sen mukaisesti unionin toimielimet, elimet ja laitokset kohtelevat kansalaisia yhdenvertaisesti. Artikla on uusi.

I-46 artikla (Edustuksellisen demokratian periaate) sisältää yleiset määräykset edustuksellisen demokratian periaatteen noudattamisesta unionissa. Artiklaan on koottu tätä koskevia määräyksiä useista eri EU-sopimuksen

ja EY-sopimuksen artikloista. Niiden sanamuotoa on kuitenkin selkeytetty.

Artiklan 1 kohdassa määrätään unionin toiminnan perustuvan edustukselliseen demokratiaan. Määräys vastaa SEU 6 artiklan 1 kohdan viittausta unionin perustumisesta kansanvaltaan.

Artiklan 2 kohdassa määrätään unionin kansalaisten ja jäsenvaltioiden edustuksesta unionissa. Sen mukaisesti Euroopan parlamentti edustaa suoraan kansalaisia unionin tasolla. Jäsenvaltiota edustaa Eurooppa-neuvostossa valtion tai hallituksen päämies, ja neuvostossa hallitus, jotka ovat demokratian mukaisessa vastuussa joko kansallisille parlamenteilleen tai kansalaisilleen. Näin muotoiltuna artiklan määräykset ovat uusia. Euroopan parlamentin asemasta määrätään nykyisin SEY 189 artiklassa. Edustautumisesta Eurooppa-neuvostossa määrätään nykyisin SEU 4 artiklassa. Siinä ei nyt nimenomaisesti edellytetä valtion- tai hallitusten päämiehiltä demokraattista vastuullisuutta.

Artiklan 3 kohdassa määrätään unionin kansalaisten oikeudesta osallistua demokratian toteuttamiseen unionissa. Unionin kansalaisten äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta määrätään nykyisin SEY 19 artiklassa. Artiklan 3 kohdassa määrätään myös päätösten tekemisestä aina mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman lähellä kansalaisia. Tästä on nykyisin määräys SEU 1 artiklassa.

I-47 artikla (Osallistuvan demokratian periaate) sisältää määräykset osallistuvan demokratian periaatteen toteuttamisesta unionissa. Artiklaan sisältyvät kansalaisten ja näitä edustavien järjestöjen tiedonsaannin ja vaikuttamismahdollisuuksien kannalta keskeiset määräykset.

Artiklan 1 kohdassa määrätään toimielinten antavan kansalaisille ja etujärjestöille mahdollisuuden esittää ja vaihtaa julkisesti mielipiteitä kaikilla unionin toimialoilla asianmukaisten kanavien kautta. Tämä on uusi määräys.

Artiklan 2 kohdassa määrätään toimielinten käyvän avointa ja säännöllistä vuoropuhelua etujärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Määräys on uusi. Nykyisen sopimuksen mukaisesti työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu mainitaan tosin sosiaalisia perusoikeuksia koskevana tavoitteena SEY 136

artiklassa. Lisäksi SEY 259 artiklan mukaan neuvosto voi pyytää lausunnon sellaisilta talous- ja yhteiskuntaelämän eri aloja edustavilta eurooppalaisilta järjestöiltä, joita yhteisön toiminta koskee. Perustuslakisopimuksella vuoropuheluvaikeus laajennetaan koskemaan kaikkia toimielimiä ja kansalaisyhteiskuntaa kokonaisuudessaan. Lisäksi vuoropuhelun tulee olla säännöllistä ja avointa.

Artiklan 3 kohdan mukaisesti komissio kuulee asianosaisia osapuolia laajamittaisesti varmistaakseen unionin toimien johdonmukaisuuden ja avoimuuden. Määräys on uusi. Nykyisen sopimuksen SEY 138 artiklan mukaisesti komission kuulemisvaikeus koskee ainoastaan työmarkkinajärjestöjä kun on kyse sosiaalipolitiikan alalla annettavasta sääntelystä. Perustuslakisopimuksella kuulemisvaikeus laajentuu koskemaan kaikkia asianosaisia laajamittaisesti.

Artiklan 4 kohta sisältää määräykset kansalaisaloitteesta. Vähintään miljoona unionin kansalaista merkittävästä määrästä jäsenvaltioita voi tehdä aloitteen, jossa komissiota kehoitetaan toimivaltuuksiensa rajoissa tekemään asianmukainen ehdotus asioista, joissa näiden kansalaisten mielestä tarvitaan unionin säädöstä perustuslakisopimuksen soveltamiseksi. Tarkemmat määräykset kansalaisaloitteen tekemistä varten vaadittavista menettelyistä ja edellytyksistä, mukaan lukien niiden jäsenvaltioiden vähimmäismäärä joista aloitteen tekijöiden on oltava kotoisin, annetaan eurooppalailla.

Artiklan 4 kohdan mukaisesti Euroopan tason poliittiset puolueet myötävaikuttavat eurooppalaisen poliittisen tietoisuuden muodostumiseen ja unionin kansalaisten tahdon ilmaisemiseen. Määräys vastaa SEY 191 artiklaa.

I-48 artikla (Työmarkkinaosapuolet ja itsenäinen sosiaalinen vuoropuhelu) sisältää työmarkkinaosapuolia ja itsenäistä sosiaalista vuoropuhelua koskevat määräykset. Näistä määrätään nykyisin SEY 136 ja 138 artiklassa.

Artiklan ensimmäisen alakohdan mukaisesti unioni tunnustaa Euroopan tason työmarkkinaosapuolten aseman ja edistää sitä ottaen huomioon kansallisten järjestelmien monimuotoisuuden. Se helpottaa työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua niiden itsenäi-

syöttä kunnioittaen. Työmarkkinaosapuolten aseman ja kansallisten järjestelmien monimuotoisuuden tunnustamista koskeva määräys on uusi. Vuoropuhelun helpottamista koskeva velvoite koskee SEY 138 artiklan mukaisesti nyt vain komissiota, ja laajenee siis perustuslakisopimuksen myötä koskemaan kaikkia toimielimiä. Myös velvoite kunnioittaa työmarkkinajärjestöjen itsenäisyyttä on uusi.

Artiklan toisessa alakohdassa määrätään sosiaalialan kolmikantahuippukokouksen osallistuvan sosiaaliseen vuoropuheluun. Määräys on uusi. Eurooppa-neuvoston kokousten edellä viime vuosina järjestetyt kasvua ja työllisyyttä käsittelevät kolmikantahuippukokoukset ovat tähän asti toimineet neuvoston päätöksen pohjalta, ilman että niiden asemaa olisi kirjattu perussopimukseen. (Neuvoston päätös (2003/174/EY) kasvua ja työllisyyttä käsittelevän huippukokouksen perustamisesta.)

I-49 artikla (Euroopan oikeusasiamies) sisältää määräykset Euroopan oikeusasiamiehestä. Määräykset vastaavat SEY 195 artiklaa.

I-50 artiklassa (Unionin toimielinten, elinten ja laitosten toiminnan avoimuus) määrätään unionin toimielinten, elinten ja laitosten toiminnan avoimuudesta ja asiakirjajulkisuudesta.

Artiklan 1 kohta on uusi ja sisältää yleisen avoimuusperiaatteen. Artiklassa määrätään että unionin toimielimet, elimet ja laitokset toimivat mahdollisimman avoimesti edistääkseen hyvää hallintotapaa ja varmistaakseen kansalaisyhteiskunnan osallistumisen. Myös SEU 1 artiklan toinen kohta sisältää avoimuusperiaatteen. Artikla asettaa kuitenkin vain tavoitteen kansojen yhä läheisemmästä liitosta, jossa päätökset tehdään mahdollisimman avoimesti ja läheisyysperiaatetta noudattaen.

Artiklan 2 kohta on uusi ja sisältää määräyksen Euroopan parlamentin ja neuvoston istuntojen julkisuudesta. Euroopan parlamentin istunnot ovat aina julkisia. Neuvoston istunnot ovat julkisia silloin kun se käsittelee esityksiä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviksi säädöksiksi ja äänestää niistä. Artikla toistaa neuvoston osalta I-24 artiklan 6 kohdan määräyksen (ks. 4.3.1.3).

Artiklan 3 kohta sisältää määräyksen toimielinten, elinten ja laitosten asiakirjojen julkisuudesta ja vastaa asiasisällöltään SEY 255 artiklaa. I-50 artiklan 3 kohdan soveltamisala on kuitenkin laajempi ja kattaa Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission ohella kaikki muutkin unionin toimielimet sekä elimet ja laitokset. Artiklaan on tehty lisäys, että oikeus tutustua asiakirjoihin on riippumaton tallennemuodosta. Oikeus tutustua asiakirjoihin toteutuu perustuslaillisen sopimuksen III osassa määräytyin edellytyksin (ks. III-399 artikla). Toisen alakohdan mukaan eurooppalailla säädetään yleisistä periaatteista ja rajoituksista, joilla julkisen ja yksityisen edun huomioon ottamiseksi säännellään oikeutta tutustua asiakirjoihin.

Artiklan 4 kohta vastaa asiasisällöltään SEY 255 artiklan 3 kohtaa. Kukin toimielin, elin ja laitos antaa omassa työjärjestyksessään I-50 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun eurooppalain mukaisesti erityismääräykset, jotka koskevat oikeutta tutustua sen asiakirjoihin.

I-51 artikla (Henkilötietojen suoja) sisältää henkilötietojen suojaa koskevan määräyksen ja vastaa asiallisesti SEY 286 artiklaa.

Artiklan 1 kohta on uusi ja sisältää määräyksen, jonka mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Artikla toistaa II-68 artiklan 1 kohdan määräyksen.

Artiklan 2 kohta sisältää oikeusperustamääräyksen. Eurooppalailla tai eurooppapuitelailailla säädetään luonnollisten henkilöiden suojaa koskevista säännöistä, jotka koskevat unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamaa henkilötietojen käsittelyä. Oikeusperusta koskee myös jäsenvaltioiden suorittamaa henkilötietojen käsittelyä silloin kun jäsenvaltiot toteuttavat unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa. Eurooppalailla tai eurooppapuitelailailla säädetään myös artiklassa tarkoitettujen henkilötietojen vapaasta liikkuvuudesta.

Voimassa olevassa yhteisön lainsäädännössä yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettu ns. tietosuojadirektiivi (95/46/EY) sääntelee henkilötietojen käsittelyä jäsenvaltioissa. Tietosuojadirektiivi on annettu SEY 95 (ent. 100 a) artiklan nojalla. Yhteisöjen toimielinten ja elinten osalta vas-

taava sääntely perustuu SEY 286 artiklan nojalla annettuun tietosuojasetukseen (45/2001). Unionin III pilarin alalla tietosuoja koskeva sääntely on tällä hetkellä pirstaleista. Asiaa koskevia määräyksiä on sisällytetty useisiin eri instrumentteihin, esimerkiksi niihin jotka koskevat Euroopan laajuisia tietojärjestelmiä. I-51 artiklan 2 kohta muodostaa siten ensi kerran kattavan oikeusperustan henkilötietoja koskevalle sääntelylle unionissa.

Artiklan 2 kohdan mukaan sääntöjen noudattamista valvoo riippumaton viranomainen. Artikla toistaa tältä osin II-68 artiklan 3 kohdan määräyksen.

Voimassa olevassa yhteisön lainsäädännössä tietosuojasetuksen sääntöjen noudattamista valvoo tietosuojasetuksen 41 artiklassa tarkoitettu riippumaton viranomainen, Euroopan tietosuojavaltuutettu. Jäsenvaltioiden osalta tietosuojasäännösten noudattamista valvoo tietosuojadirektiivin 28 artiklan tarkoittama kansallinen tietosuojaviranomainen, joka toimii tehtäviään suorittaessaan itsenäisesti. I-51 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu riippumaton viranomainen tullaan määrittelemään artiklan nojalla annettavassa säädöksessä.

I-52 artiklassa (Kirkkojen ja eitunnustuksellisten järjestöjen asema) määrätään kirkkojen ja eitunnustuksellisten järjestöjen asemasta. Artikla on uusi, mutta sen 1 ja 2 kohdassa toistetaan kokonaisuudessaan Amsterdamin sopimukseen liitetty julistus (n:o 11) kirkkojen ja eitunnustuksellisten järjestöjen asemasta.

Artiklan 1 kohdassa määrätään unionin kunnioittavan kirkkojen ja uskonnollisten yhdistysten tai yhdyskuntien asemaa, joka niillä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Artiklan 2 kohdassa määrätään unionin kunnioittavan myös elämäntutkimuksellisten ja eitunnustuksellisten järjestöjen asemaa, joka niillä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Artiklan 3 kohdassa määrätään unionin käyvän avointa ja säännöllistä vuoropuhelua näiden kirkkojen ja järjestöjen kanssa tunnustaen niiden identiteetin ja erityisen tehtävän.

VII OSASTO

UNIONIN VARAINHOITO

I-53 artikla (Talousarviota ja varainhoitoa koskevat periaatteet) sisältää määräykset unionin talousarviota ja varainhoitoa koskevista tärkeimmistä periaatteista.

Artiklan 1—3 kohdat vastaavat asiallisesti SEY 268 artiklaa ja 271 artiklan 1. kohtaa, mutta uudesta artiklasta on jätetty pilarijan poistumisen johdosta tarpeettomina pois nykyisestä unionin pilarijasta johtuvat, yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta sekä yhteistyöstä oikeus- ja sisäasioista aiheutuvien hallinto- ja toimintamenojen ottamista yhteisön talousarvioon koskevat erityismääräykset.

Artiklan 4 kohtaan on tehty kokonaan uusi lisäys, jonka mukaan talousarvioon otettujen menojen toteuttaminen edellyttää, että on annettu oikeudellisesti velvoittava unionin säädös, joka toimii oikeusperustana unionin toiminnalle ja vastaavan menon toteuttamiselle. Lisäyksellä vahvistetaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä vakiintunut tulkinta sekä Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission väliseen toimielinten välisessä sopimuksessa edellytetty käytäntö.

Artiklan 5 kohta sisältää SEY 270 artiklan määräyksen talousarvion kurinalaisuudesta täydennettynä uudella määräyksellä rahoituskehysten sitovuudesta suhteessa unionin säädöksiin ja toimintaan lainsäätäjänä. Artiklan 5 kohdan mukaan talousarvion kurinalaisuuden turvaamiseksi unioni ei anna sellaisia säädöksiä, joilla saattaa olla huomionarvoisia vaikutuksia talousarvioon, ellei se pysty esittämään vakuuksia sille, että niistä aiheutuvat menot voidaan rahoittaa unionin omilla varoilla ja monivuotisen rahoituskehysten puitteissa.

Artiklan 6 kohdassa määrätään moitteettoman varainhoidon periaatteen noudattamisesta unionin talousarvion toteuttamisessa. Nykyisen SEY 274 artiklan mukaan komissio on velvollinen noudattamaan talousarvion toteuttamisessa moitteettoman varainhoidon periaatteita ja jäsenvaltiot ovat yhteistyössä komission kanssa sen varmistamiseksi, että määrärahat käytetään moitteettoman varainhoidon periaatteiden mukaisesti. Uudessa

I-53 artiklan 6 kohdassa määrätään yleisesti talousarvion toteuttamisessa sovellettavasta moitteettoman varainhoidon periaatteesta ilman, että velvoite olisi osoitettu erityisesti komissiolle ja lisäksi kohdassa määrätään SEY 274 vastaavalla tavalla jäsenvaltioiden ja komission toiminnasta yhteistyössä sen varmistamiseksi, että talousarvion määrärahat käytetään moitteettoman varainhoidon periaatteen mukaisesti. Periaatetta koskevat tarkemmat määräykset ovat III-407 artiklassa.

Artiklan 7 kohdassa määrätään, että unioni ja jäsenvaltiot suojaavat unionin taloudellisia etuja petoksilta ja muulta laittomalta toiminnalta III-415 artiklan mukaisesti. Kohta vastaa SEY 280 artiklan 1 kohdan ensimmäistä virkettä.

I-54 artikla (Unionin omat varat) sisältää määräykset unionin omista varoista.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni huolehtii siitä, että sillä on tavoitteidensa saavuttamiseen ja politiikkansa toteuttamiseen tarvittavat varat. Kohta vastaa nykyistä SEU 6 artiklan 4 kohtaa.

Artiklan 2 kohdan mukaan talousarvio rahoitetaan kokonaisuudessaan omin varoin, mikä ei kuitenkaan rajoita muita tuloja. Määräys vastaa SEY 269 artiklan ensimmäistä kappaletta.

Artiklan 3 kohdassa määrätään unionin omien varojen järjestelmää koskevasta säädöksestä. Määräys vastaa asiallisesti nykyisen SEY 269 artiklan 2 kohtaa unionin omien varojen järjestelmää koskevasta neuvoston päätöksestä, mutta uudessa artiklassa unionin omia varojen järjestelmää koskevan säädöksen oikeudelliseksi muodoksi määrätään neuvoston eurooppalaki ja lisäksi uudessa artiklassa mainitaan, että kyseisellä eurooppalailla voidaan ottaa käyttöön ja poistaa käytöstä omien varojen luokkia. Nykyisen SEY 269 artiklan mukaisen omien varojen järjestelmää koskevan neuvoston päätöksen säätämisyjärjestyksestä vastaavasti neuvosto antaa yksimielisesti ja Euroopan parlamenttia kuultuaan omien varojen järjestelmää koskevan eurooppalain ja se tulee voimaan kuitenkin vasta, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen omien valtiosääntöjensä mukaisesti. Omien varojen järjestelmää koskeva säädös on siten edelleen nykyisen SEY:n määräyksiä vastaa-

valla tavalla ratifioitava jäsenvaltioissa.

Artiklan 4 kohdan mukaan omien varojen järjestelmää koskevat täytäntöönpanotoimenpiteet vahvistetaan neuvoston määränemmistöllä antamalla eurooppalailla, johon vaaditaan parlamentin hyväksyntä.

I-55 artikla (Monivuotinen rahoituskehys) on kokonaan uusi ja sisältää määräykset monivuotisesta rahoituskehyksestä.

Artiklan 1 kohdan mukaan monivuotisella rahoituskehyksellä pyritään takaamaan, että unionin menot kehittyvät hallitusti sen käytettävissä olevien omien varojen rajoissa. Monivuotinen rahoituskehys annetaan vähintään viideksi vuodeksi. Kehyksessä vahvistetaan sitovasti unionin määrärahojen vuotuiset ylärajat menoluokittain III-402 artiklan mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan rahoituskehys vahvistetaan erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä annetulla eurooppalailla siten, että neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti saatuaan parlamentin kaikkien jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän.

Artiklan 3 kohdan mukaan unionin vuotuinen talousarvio laaditaan monivuotisesta rahoituskehystä noudattaen.

Artiklan 4 kohdan mukaan Eurooppa neuvosto voi yksimielisesti tehdä eurooppapäätöksen, jonka mukaan neuvosto voi 2 kohdassa tarkoitettuna eurooppalain antaessaan tehdä ratkaisunsa määränemmistöllä.

I-56 artikla (Unionin talousarvio) on unionin talousarvion oikeudellista muotoa koskeva uusi artikla, jonka mukaan unionin vuotuinen talousarvio vahvistetaan talousarvion hyväksymismenettelyä koskevan III-404 artiklan mukaisesti eurooppalailla. Unionin talousarvion oikeudellinen muoto muuttuu SEY 272 artiklan mukaisesta erityistyyppisestä päätöksestä eurooppalaiksi

VIII OSASTO

UNIONI JA LÄHIYMPÄRISTÖ

Artikla I-57 (Unioni ja sen lähiympäristö) on uusi ja siinä määrätään unionista ja sen lähiympäristöstä.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni luo naapurimaittensa kanssa erityissuhteet pyrkiä luomaan unionin arvoihin perustuvan alueen,

jolla vallitsee vauraus ja hyvä naapuruus ja jolle ovat ominaisia yhteistyöhön perustuvat läheiset ja rauhanomaiset suhteet.

Artiklan 2 kohdassa todetaan, että ensimmäisessä kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi unioni voi tehdä erityisiä sopimuksia kyseisten valtioiden kanssa. Näihin sopimuksiin voi sisältyä vastavuoroisia oikeuksia ja velvollisuuksia sekä mahdollisuus toteuttaa yhteisiä toimia. Sopimusten täytäntöönpanosta neuvotellaan määräajoin.

Tämä artikla ei vaikuta unionin mahdollisuuksiin tehdä artiklan III-324 tarkoittamia assosiaatiosopimuksia yhden tai useamman kolmannen maan tai kansainvälisen järjestön kanssa.

IX OSASTO

UNIONIN JÄSENYYS

I-58 artikla, (Unioniin liittymistä koskevat vaatimukset ja menettely) joka sisältää määräykset unioniin liittymisestä, vastaa asiasällöltään SEU 49 artiklaa.

Artiklan 1 kohtaa on kuitenkin muutettu siten, että sen mukaan unioniin voivat liittyä kaikki Euroopan valtiot, jotka kunnioittavat I-2 artiklassa tarkoitettuja arvoja ja sitoutuvat edistämään niitä yhdessä, kun SEU 49 artiklassa todetaan jäsenyyden hakemisen edellyttävän SEU 6 artiklan 1 kohdassa määrättyjen periaatteiden noudattamista.

Artiklan 2 kohtaan on tehty lisäys, jonka mukaan jäsenhakemuksesta ilmoitetaan Euroopan parlamentin lisäksi myös kansallisille parlamenteille.

I-59 artikla, (Tiettyjen unionin jäsenyydestä johtuvien oikeuksien pidättäminen) joka sisältää määräykset tiettyjen unionin jäsenyydestä johtuvien oikeuksien pidättämisestä, vastaa pääpiirteittäin SEU 7 artiklaa.

Artiklan 1 kohdasta on kuitenkin poistettu nykyinen määräys, jonka mukaan jäsenvaltion rikkoessa jäsenvelvoitteitaan neuvosto voi pyytää riippumattomia henkilöitä esittämään kohtuullisessa ajassa selvityksen kyseisen jäsenvaltion tilanteesta.

Artiklan 3 kohdassa todetaan, että neuvosto voi päättää pidättää yhden jäsenvaltion äänioikeuden. Nykyisessä SEU 7 artiklassa mää-

rätään väliaikaisesta pidättämisestä, kun taas I-59 artiklasta sana väliaikaisesti on poistettu.

Artiklan 5 kohdan ensimmäisessä alakohdassa menettelyä on muutettu siten, että neuvoston tehdessä jäsenvaltion äänioikeuden pidättämiseen tai pidättämisen kumoamiseen tai muuttamiseen liittyviä eurooppapäätöksiä määräenemmistöllä siihen tarvitaan vähintään 72 prosenttia neuvoston jäsenistä, joihin ei lueta menettelyn kohteena olevaa jäsenvaltiota, ja joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia päätöksentekoon osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä.

Artiklan 5 kohdan toisen alakohdan mukaan äänioikeuden pidättämisen jälkeen määräenemmistö määritellään tällä samalla tavalla, myös niissä muissa tapauksissa, kun neuvosto tekee perustuslakisopimuksen mukaisia määräenemmistöpäätöksiä. Määräenemmistö määritellään kuitenkin eri tavalla, jos neuvosto toimii komission tai ulkoasiainministerin ehdotuksesta. Tällöin määräenemmistö määritellään siten, että sen on oltava vähintään 55 prosenttia päätöksentekoon osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä. Jälkimmäisessä tapauksessa edellytetään myös, että määrävähemmistössä on oltava vähintään niin monta neuvoston jäsentä, että he edustavat yli 35 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä lisättynä yhdellä jäsenellä. Muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

I-60 artikla (Vapaa-ehtoinen unionista eroaminen) on kokonaan uusi ja sisältää määräykset unionista eroamisesta.

Artiklan 1 kohdan mukaan jokainen jäsenvaltio voi valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti päättää erota unionista.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltion on ilmoitettava aikomuksestaan Eurooppa-neuvostolle. Unioni aloittaa ilmoituksen johdosta neuvottelut kyseisen jäsenvaltion kanssa ja tekee sopimuksen eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä Eurooppa-neuvoston antamien suuntaviivojen perusteella. Tällaisessa sopimuksessa otetaan erityisesti huomioon kyseisen valtion myöhempiä suhteita unioniin sääntelevät puitteet. Sopimus neuvotellaan unionin normaalien

ulkosopimusten tekemisessä noudatettavien menettelyiden mukaan III-325 artiklan 3 kohtaa soveltaen. Neuvosto tekee unionin puolesta eroamista koskevan sopimuksen määränemmistöllä parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Artiklan 3 kohdan mukaan perustuslakisopimusta lakataan soveltamasta asianomaiseen jäsenvaltioon sinä päivänä, kun erosopimus tulee voimaan tai, jos sopimusta ei ole, kahden vuoden kuluttua jäsenvaltion tekemästä eroamisilmoituksesta. Eurooppa-neuvosto voi yhteisymmärryksessä jäsenvaltion kanssa päättää yksimielisesti pidentää tätä määräaika.

Artiklan 4 kohdan mukaan eroavaa jäsenvaltiota edustava Eurooppa-neuvoston ja neuvoston jäsen ei voi kuitenkaan osallistua kyseistä jäsenvaltiota koskevan asian käsitteilyyn eikä sitä koskevien päätösten tekoon Eurooppa-neuvostossa tai neuvostossa. Artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan määränemmistöön tarvitaan vähintään 72 prosenttia neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat päätöksentekoon osallistuvia jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä.

Artiklan 5 kohdan mukaan jos unionista eronnut jäsenvaltio hakee uudelleen jäsenyyttä, sen hakemus käsitellään samassa menettelyssä kuin normaalisti jäsenyyttä haettaessa.

II OSA

EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJA

Johdanto

Perusoikeuskirjalla on oma johdantonsa. Johdanto sisältää lyhyessä ja juhlallisessa muodossa unionin arvot ja tavoitteet. Johdannossa korostetaan lisäksi perusoikeuskirjan tarkoitusta eli sitä, että sillä vahvistetaan perusoikeuksien suojaa ja tuodaan ne paremmin näkyviin. Lisäksi johdannossa mainitaan ne lähteet, joihin perusoikeuskirjan oikeudet perustuvat (jäsenvaltioille yhteinen valtiosääntöperinne, kansainväliset velvoitteet, Euroopan ihmisoikeussopimus ja unionin ja Euroopan neuvoston hyväksymät sosi-

aaliset peruskirjat). Johdannossa viitataan myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Tällaista viittausta ei sisälly mihinkään perusoikeuskirjan määräykseen.

I OSASTO

IHMISARVO

II-61 artiklan (ihmisarvo) mukaan ihmisarvo on loukkaamaton ja sitä on kunnioitettava ja suojeltava.

Perusoikeuskirjan selityksissä korostetaan, että ihmisarvo ei ole ainoastaan yksi perusoikeuksista vaan myös kaikkien perusoikeuksien perusta. Selityksissä viitataan tältä osin myös ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen johdanto-osaan. Yhteisöjen tuomioistuin vahvisti asiassa C-377/98, Alankomaat v. Euroopan parlamentti ja neuvosto (Kok. 2001, s. I-7079, n:o 70–77), että ihmisarvo on unionin oikeuteen kuuluva perusoikeus. Selitysten mukaan tästä seuraa muun muassa, ettei mitään perusoikeuskirjassa vahvistettua oikeuksista voi käyttää toisen ihmisen arvon loukkaamiseen ja että ihmisarvo kuuluu tässä perusoikeuskirjassa vahvistettuihin olennaisiin oikeuksiin. Näin ollen sitä ei saa loukata myöskään silloin, kun jotain oikeutta rajoitetaan.

Suomen perustuslaissa viittaus ihmisarvon loukkaamattomuuteen sisältyy 7 §:n 2 momenttiin.

II-62 artiklassa (oikeus elämään) on määräykset oikeudesta elämään ja kuoleman tuomion kielto.

Artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus elämään. Tämä perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) 2 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen virkkeeseen.

Artiklan kuolemanrangaistuksen kieltoa koskeva 2 kohta perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen kuudennen lisäpöytäkirjan 1 artiklaan.

Perusoikeuskirjan selitysten mukaan II-63 artiklan sisältämillä oikeuksilla on perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 3 kohdan mukaisesti sama merkitys ja kattavuus kuin em. Euroopan ihmisoikeussopimuksen määräyksillä. Näin ollen Euroopan ihmisoikeussopimuksessa olevien oikeuksia koskevien

rajoitusten (EIS 2 artiklan 2 kohta ja kuudennen lisäpöytäkirjan 2 artikla) on katsottava sisältyvän myös perusoikeuskirjaan.

Suomen perustuslaissa oikeus elämään sisältyy 7 §:n 1 momenttiin ja kuolemanrangaistuksen kielto 7 §:n 2 momenttiin.

II-63 artikla (oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen) sisältää määräykset oikeudesta ruumiilliseen ja henkiseen koskemattomuuteen ja tarkentavat määräykset siitä, mitä vaatimuksia ja kieltoja lääketieteen ja biologian alalla on noudatettava tämän oikeuden turvaamiseksi. Artiklan tarkoituksena on ottaa huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen tekemisen jälkeen erityisesti lääketieteen ja biologian alalla tapahtunut kehitys.

Artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus ruumiilliseen ja henkiseen koskemattomuuteen. Täysin vastaavaa määräystä ei sisälly Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

Artiklan 2 kohdassa on lueteltu lääketieteen ja biologian alalla noudatettavia vaatimuksia ja kieltoja oikeuden turvaamiseksi. Luettelo ei ole tyhjentävä. 2 kohdan a alakohdan mukaan lääketieteen ja biologian alalla tehtävään tutkimukseen tarvitaan asianomaisen henkilön vapaaehtoinen ja asiaan vaikuttavista seikoista tietoisena annettu suostumus. Tällainen suostumus on saatava laissa säädettyjä menettelytapoja noudattaen. 2 kohdan b alakohdassa määrätään ihmisten geneettiseen jalostamiseen tähtäviin käytäntöjen kiellosta. Erityisesti kielletään geneettinen jalostaminen, jonka tavoitteena on ihmisten valikointi. 2 kohdan c alakohdassa kielletään taloudellisen hyödyn hankkiminen ihmisruumiista ja sen osista sellaisenaan. 2 kohdan d alakohdassa kielletään ihmisten jäljentämistarkoituksessa tapahtuva kloonauus.

Perusoikeuskirjan selityksissä viitataan II-63 artiklan periaatteiden osalta Euroopan neuvoston puitteissa tehtyyn ihmisoikeuksia ja biolääketiedettä koskevaan yleissopimukseen ja sen lisäpöytäkirjaan. Perusoikeuskirjassa ei ole selitysten mukaan tarkoitus poiketa näistä määräyksistä, ja näin ollen II-63 artiklan d alakohdassa kielletään ainoastaan lisääntymistarkoituksessa tapahtuva kloonauus. Muita kloonauksen muotoja ei sallita eikä kielletä. Perusoikeuskirjassa ei siis mitenkään estetä lainsäätäjää kieltämästä muita kloonauksen muotoja.

Artiklan 2 kohdan b alakohdan viittaus ihmisten geneettiseen jalostamiseen tähtäviin käytäntöihin, erityisesti sellaisiin, joiden tavoitteena on ihmisten valikointi, kohdistuu perusoikeuskirjan selitysten mukaan mahdollisuuteen järjestää ja toteuttaa valintaohjelmia, joihin sisältyy esimerkiksi sterilisointikampanjoita tai kampanjoita, joissa pakotetaan raskauteen tai etniseen avioliittoon. Kaikki nämä teot ovat kansainvälisiä rikoksia Roomassa 17 päivänä heinäkuuta 1998 hyväksytyyn kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön mukaan (katso 7 artiklan 1 kohdan g alakohda).

Perusoikeuskirjan selityksissä viitataan 2 kohdan a alakohdan osalta yhteisöjen tuomioistuimen tapaukseen C-377/98, Alankomaat v. Euroopan parlamentti ja neuvosto (Kok. 2001, s. I-7079, perustelujen n:o 70 ja 78–80), jossa vahvistetaan, että ihmisarvo on unionin oikeuteen kuuluva perusoikeus, mikä lääketieteen ja biologian alalla edellyttää luovuttajan ja vastaanottajan vapaaehtoista ja asiaan vaikuttavista seikoista tietoisena annettua suostumusta.

Suomen perustuslain 7 §:n 1 ja 3 momentissa on säännökset oikeudesta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Perusoikeus uudistuksen esitöiden mukaan oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen antaa suojaa myös esimerkiksi pakolla toteutettavia lääketieteellisiä tai vastaavia toimenpiteitä vastaan (HE 309/1993 vp, s. 47/I).

Suomi on allekirjoittanut Euroopan neuvoston yleissopimuksen ihmisoikeuksien ja yksilön ihmisarvon suojaamiseksi biologian ja lääketieteen alalla ja siihen liittyvän ihmisen kloonauksen kieltämistä koskevan lisäpöytäkirjan. Sopimuksen ratifiointi Suomessa on yhteydessä hedelmöityslainsäädännön etenemiseen.

II-64 artiklassa (kidutuksen sekä epäinhimillisen tai halventavan rangaistuksen ja kohtelun kielto) tarkoitettu oikeus vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklassa turvattua oikeutta, ja kyseisten artiklojen sanamuoto on samanlainen. Oikeudella on perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 3 kohdan mukaisesti sama merkitys ja kattavuus kuin mainitulla EIS 3 artiklalla.

Kidutuksen kielto sisältyy Suomen perustuslain 7 §:n 2 momenttiin. Samassa momen-

tissa säädetty kielto kohdella ketään ihmisarvon vastaisesti on tarkoitettu kattamaan kaikki julmat, epäinhimilliset tai halventavat rangaistukset tai muun kohtelun muodot (HE 309/1993 vp, s. 47/II).

II-65 artiklan (orjuuden ja pakkotyön kielto) mukainen orjuuden ja pakkotyön kielto vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen samansisältöisen 4 artiklan 1 ja 2 kohtaa. Näin ollen sillä on perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 3 kohdan mukaisesti sama merkitys ja kattavuus kuin mainitulla EIS 4 artiklan kohdilla.

Artiklan 3 kohdassa kielletään ihmiskauppa. Määräys on perusoikeuskirjan selitysten mukaan suoraan seurausta ihmisarvosta, ja siinä otetaan huomioon järjestäytyneen rikollisuuden uudet kehityssuunnat, kuten laitoman maahanmuuton kanavien tai seksuaalisen hyväksikäytön verkostojen järjestäminen hyötymistarkoituksessa. Selityksissä viitataan ihmiskaupan määritelmän osalta Europol-yleissopimuksen ihmiskauppaa seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa koskevaan liitteeseen. Selityksissä viitataan myös unionin säännöstöön liitetyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen VI lukuun ja erityisesti sen järjestettyä laitonta maahanmuuttoa koskevaan 27 artiklan 1 kohtaan. Lisäksi selityksissä on viittaus neuvoston on 19 päivänä heinäkuuta 2002 tekemään puitepäätöksen (2002/629/405) ihmiskaupan torjunnasta (EYVL L 203, 1.8.2002, s. 1), jonka 1 artiklassa määritellään yksityiskohtaisesti työvoiman hyväksikäyttötarkoituksessa tai seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaan ihmiskauppaan liittyvät rikokset, jotka jäsenvaltion on säädettävä rangaistaviksi kyseisen puitepäätöksen mukaisesti.

Suomen perustuslaissa ei ole erillisiä säännöksiä orjuuden ja pakkotyön kieltämisestä, mutta nämä Suomen oloissa sinänsä yksiselitteisesti voimassa olevat kiellot seuraavat riidattomasti perustuslain 7 §:n 1 momentin henkilökohtaista vapautta, koskemattomuutta ja turvallisuutta koskevasta yleissäännöksestä (HE 309/1993 vp, s. 46/II).

II OSASTO

VAPAUDET

II-66 artiklan (oikeus vapauteen ja turvallisuuteen) mukaan jokaisella on oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Oikeus vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklassa turvattua oikeutta, joten sillä on perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 3 kohdan mukaisesti sama merkitys ja kattavuus. Tästä johtuen rajoitukset, jotka niihin laillisesti voidaan tehdä, eivät voi ylittää Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklassa sallittuja rajoituksia.

Perusoikeuskirjan selityksissä korostetaan, että II-66 artiklan mukaisia oikeuksia on kunnioitettava erityisesti silloin, kun Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat lakeja ja -puitelakeja rikosasioita koskevan oikeudellisen yhteistyön alalla perustuslakisopimuksen III-270, III-271 ja III-273 nojalla eritoten määritelläkseen rikosten ja rangaistusten luokittelua koskevia vähimmäissäännöksiä ja tiettyjä prosessioikeuden näkökohtia.

Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen sisältyy Suomen perustuslain 7 §:n 1 momenttiin.

II-67 artikla (yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen) sisältää määräyksen yksityis- ja perhe-elämän, kodin sekä viestien kunnioittamisesta. Artiklassa turvatut oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattuja oikeuksia. Tekniikan kehityksen huomioon ottamiseksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan sisältämä sana "kirjeenvaihtonsa" on korvattu sanalla "viestiensä". Perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 3 kohdan mukaisesti tällä oikeudella on sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaavalla artiklalla. Tämän vuoksi tähän oikeuteen voidaan laillisesti tehdä ainoastaan ne rajoitukset, jotka on sallittu kyseisessä 8 artiklassa.

Suomen perustuslain 10 § sisältää yksityiselämän suojaa koskevan yleislausekkeen (1 mom.) sekä säännökset kunnian ja kotirauhan suojasta (1 mom.) ja luottamuksellisen viestin salaisuudesta (2 mom.). Perustuslaissa ei ole perusoikeuskirjan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen tavoin erityistä mainintaa perhe-elämän suojasta. Tämä johtuu muun

muassa perhe-elämän käsitteen ongelmallisuudesta ja sen määrittelyn vaikeudesta. Perhe-elämäkin kuuluu kuitenkin perustuslain 8 §:n tarkoittaman yksityiselämän suojan piiriin (HE 309/1993 vp, s. 53/I).

II-68 artikla (henkilötietojen suoja) sisältää määräykset henkilötietojen suojasta, henkilötietojen käsittelystä sekä sääntöjen noudattamista valvovasta viranomaisesta. Artikla perustuu EY-sopimuksen 286 artiklaan (perustuslakisopimuksen I-51 artikla) ja yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 95/46/EY (EYVL L 281, 23.11.1995, s. 31) sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaan ja yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä 28 päivänä tammikuuta 1981 tehtyyn Euroopan neuvoston yleissopimukseen (SopS 35 ja 36/92) Perusoikeuskirjan selityksissä viitataan myös asetukseen (EY) N:o 45/2001 yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (EYVL L 8, 12.1.2001, s. 1), joka edellä mainitun direktiivin lisäksi sisältää henkilötietojen suojaa koskevan oikeuden käyttöön liittyviä edellytyksiä ja rajoituksia. Perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 2 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettuja oikeuksia, joista on määräyksiä perustuslakisopimuksen muissa osissa, sovelletaan niissä määriteltyjen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti.

Voimassa olevassa yhteisön lainsäädännössä tietosuojasetuksen sääntöjen noudattamista valvoo tietosuojasetuksen 41 artiklassa tarkoitettu riippumaton viranomainen, Euroopan tietosuojavaltuutettu. Jäsenvaltioiden osalta tietosuojasääntösten noudattamista valvoo tietosuojadirektiivin 28 artiklan tarkoittama kansallinen tietosuojaviranomainen, joka toimii tehtäviään suorittaessaan itsenäisesti. I-51 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu riippumaton viranomainen tullaan määrittelemään artiklan nojalla annettavassa säädöksessä.

Suomen perustuslain 10 §:n 1 momentti sisältää erityisen tietosuojaa koskevan säännöksen, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Säännös

viittaa tarpeeseen lainsäädännöllisesti turvata yksilön oikeusturva ja yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä.

II-69 artikla (oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe) perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 12 artiklaan. Perusoikeuskirjan selitysten mukaan artiklan sanamuotoa on EIS 12 artiklaan verrattuna uudistettu, jotta se kattaa tapaukset, joissa kansalliset lainsäädännöt tunnustavat muita perheen perustamisen muotoja kuin avioliiton. Avioliittoaseman myöntämistä samaa sukupuolta olevien henkilöiden välisille liitoille ei kiellä eikä määrätä tässä artiklassa.

Suomen perustuslaissa ei ole säädöstä oikeudesta solmia avioliitto tai oikeudesta perustaa perhe. Avioliiton solmimisesta säädetään avioliittolaissa (234/1929). Rekisteröidyn parisuhteen solmimisesta on säännökset rekisteröidystä parisuhteesta annettussa laissa (950/2001).

II-70 artikla (ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus) sisältää määräykset ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaudesta sekä oikeudesta kieltäytyä asepalveluksesta omantunnon syistä.

Artiklan 1 kohdassa turvattu oikeus vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklassa turvattua oikeutta. Perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 3 kohdan mukaisesti kyseisten artiklojen merkitys ja kattavuus ovat samat. Rajoitusten on näin ollen noudatettava EIS 9 artiklan 2 kohtaa.

Artiklan 2 kohdassa tunnustettu oikeus kieltäytyä asepalveluksesta omantunnon syistä vastaa perusoikeuskirjan selitysten mukaan kansallisia valtiosääntöperinteitä ja asiaa koskevien kansallisten lakien kehitystä.

Uskonnon ja omantunnon vapaudesta säädetään Suomen perustuslain 11 §:ssä. Oikeudesta kieltäytyä asepalveluksesta omantunnon syistä ei ole säädetty perustuslain tasolla. Siitä säädetään siviilipalveluslaissa (1723/1991).

II-71 artikla (sanavapaus ja tiedonvälityksen vapaus) sisältää määräykset sananvapaudesta sekä tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden kunnioittamisesta.

Artiklan 1 kohta vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklaa. Perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 3 kohdan mukaisesti tällä oikeudella on sama merkitys ja katta-

vuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvatulla oikeudella. Tähän oikeuteen tehtävät rajoitukset eivät näin ollen voi ylittää EIS 10 artiklan 2 kappaleessa määriteltyjä rajoituksia. Perusoikeuskirjaan ei ole sisällytetty EIS 10 artiklan 1 kappaleen kolmatta virkettä, jonka mukaan ”tämä artikla ei estä valtioita tekemästä radio-, televisio- ja elokuvayhtiöitä luvanvaraisiksi.” Perusoikeuskirjan selityksissä todetaankin, ettei artikla rajoita unionin kilpailulainsäädännössä määriteltyjä rajoituksia jäsenvaltioiden oikeudelle ottaa käyttöön Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 1 kohdan kolmannessa virkkeessä tarkoitettuja lupamenettelyjä.

Artiklan 2 kohdassa selvennetään 1 kohdan seuraukset tiedotusvälineiden vapauden osalta. Tämä kohta pohjautuu perusoikeuskirjan selitysten mukaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön televisiotoiminnan alalla muun muassa asiassa C-288/89, Stichting Collectieve Antennevoorziening Gouda ym. (Kok. 1991, s. I-4007) ja perustuslakisopimukseen liitettyyn jäsenvaltioiden julkisen palvelun yleisradiotoimintaa koskevaan pöytäkirjaan sekä televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiiviin 89/552/EY (ks. erityisesti sen johdanto-osan 17 kappale).

Sananvapaudesta on säädetty Suomen perustuslain 12 §:n 1 momentissa. Perustuslain sananvapaussäännöksen yhtenä keskeisenä tarkoituksena on myös taata joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus (ks. HE 309/1993 vp, s. 56/II).

II-72 artikla (kokoontumis- ja yhdistymisvapaus) sisältää määräykset kokoontumis- ja yhdistymisvapaudesta sekä unionin tason poliittisten puolueiden roolista.

Artiklan 1 kohdan määräykset kokoontumis- ja yhdistymisvapaudesta vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklan määräyksiä. Niillä on sama merkitys kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaavilla määräyksillä, mutta niiden kattavuus on perusoikeuskirjan selitysten mukaan laajempi, sillä niitä voidaan soveltaa kaikilla tasoilla, siis myös Euroopan tasolla. Tätä oikeutta koskevat rajoitukset eivät perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 3 kohdan mukaisesti voi ylittää ihmisoikeussopimuksen 11 artik-

lan 2 kohdan perusteella laillisina pidettäviä rajoituksia. Tämä oikeus perustuu myös työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 11 artiklaan.

Artiklan 2 kohta, jonka mukaan unionin tason poliittiset puolueet myötävaikuttavat unionin kansalaisten poliittisen tahdon ilmaisemiseen, vastaa perustuslakisopimuksen I-46 artiklan 4 kohta.

Kokoontumis- ja yhdistymisvapaudesta on säädetty Suomen perustuslain 13 §:ssä.

II-73 artiklan (taiteen ja tutkimuksen vapaus) mukaan taiteen ja tieteellisen tutkimuksen vapaus turvataan ja akateemista vapautta kunnioitetaan. Perusoikeuskirjan selitysten mukaan tämä oikeus johtuu ensi sijassa ajatuksen- ja sananvapaudesta. Vapauksiin voidaan siten tehdä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 2 kappaleessa sallittuja rajoituksia.

Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapauden turvaamisesta on säädetty Suomen perustuslain 16 §:n 3 momentissa. Perustuslain 123 §:n 1 momentissa on säännös yliopistojen itsehallinnosta.

II-74 artikla (oikeus koulutukseen) sisältää määräyksen oikeudesta koulutukseen ja tätä yleismääräystä tarkentavia määräyksiä. Artikla on perusoikeuskirjan selitysten mukaan saanut vaikutteita sekä jäsenvaltioille yhteisistä valtiosääntöperinteistä että Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 2 artiklasta.

Artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus koulutukseen ja oikeus saada ammatillista koulutusta sekä jatko- ja täydennyskoulutusta. Oikeus koulutukseen on siis nimenomaisesti ulotettu koskemaan myös pääsyä ammatilliseen ja jatko- ja täydennyskoulutukseen. Tältä osin perusoikeuskirjan selityksissä viitataan työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 15 kohtaan ja Euroopan neuvoston sosiaalisen peruskirjan 10 artiklaan.

Artiklan 2 kohdassa tähdennetään, että oikeuteen kuuluu myös mahdollisuus saada maksutta oppivelvollisuuteen perustuvaa koulutusta. Tämän periaatteen sanamuoto tarkoittaa perusoikeuskirjan selitysten mukaan ainoastaan, että oppivelvollisuuteen perustuvan opetuksen osalta jokaisella lapsella on mahdollisuus päästä oppilaitokseen, jossa

opetus on maksutonta. Se ei sen sijaan tarkoita, että kaikki koulutusta, ammatillista koulutusta tai jatko- ja täydennyskoulutusta antavat oppilaitokset, muun muassa yksityiset oppilaitokset, olisivat maksuttomia. Siinä ei myöskään kielletä eräiden erityisten koulutusmuotojen maksullisuutta, mikäli valtio toteuttaa toimenpiteitä taloudellisen korvauksen myöntämiseksi. Siltä osin kuin perusoikeuskirjaa sovelletaan unioniin, tämä tarkoittaa, että unionin on koulutusta koskevien politiikkojensa puitteissa kunnioitettava oppivelvollisuuteen perustuvan opetuksen maksuttomuutta, mutta tällä ei luoda unionille uusia toimivaltuuksia.

Artiklan 3 kohdan mukaisesti unioni kunnioittaa vapautta perustaa oppilaitoksia demokratian periaatteita kunnioittaen sekä vanhempien oikeutta varmistaa lapsilleen omien uskonnollisten, aatteellisten ja kasvatuksellisten vakaumustensa mukainen koulutus. Näiden osalta kohdassa viitataan siihen, että oppilaitosten perustamisesta ja vanhempien oikeudesta varmistaa lapsilleen vakaumustensa mukainen koulutus säädetään kansallisella tasolla. Perusoikeuskirjan selityksissä todetaan, että vapaus perustaa yleisiä tai yksityisiä oppilaitoksia on turvattu yhtenä elinkeinovapauden muotona, mutta sitä rajoittaa velvollisuus kunnioittaa demokraattisia periaatteita, ja sitä käytetään kansallisissa lainsäädännöissä määriteltyjen sääntöjen mukaisesti.

Sivistyksellisistä oikeuksista on säännökset Suomen perustuslain 16 §:ssä. Pykälässä turvataan maksuton perusopetus (1 mom.), muun opetuksen yhtäläinen saatavuus (2 mom.) sekä tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus (3 mom.). Perustuslain 123 §:n 2 momentin mukaan valtion ja kuntien järjestämän muun opetuksen perusteista samoin kuin oikeudesta järjestää vastaavaa opetusta yksityisissä oppilaitoksissa säädetään lailla. Säännös ei edellytä säädettäväksi yksityisten oppilaitosten perustamisesta, vaan oikeudesta järjestää opetusta. Säännös osoittaa, että on oltava oikeus perustaa yksityisiä oppilaitoksia. Perusopetuslain (628/1998) 4 §:ssä säädetään kunnan velvollisuudesta järjestää perusopetusta ja 7 §:ssä rekisteröityjen yhteisöjen ja säätiöiden opetuksen järjestämisen edellytyksistä siten, että toimintaan saa valti-

onosuutta. Lukiolain (629/1998) 2 luvussa (3-5 §) ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 2 luvussa (8-10 §) sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 2 luvussa (4-6 §) säädetään koulutuksen järjestämisen edellytyksistä siten, että toimintaan saa valtionosuutta.

II-75 artiklassa (ammatillinen vapaus ja oikeus tehdä työtä) on määräykset oikeudesta tehdä työtä ja harjoittaa ammattia, vapaudesta hakea ja tehdä työtä sekä sijoittautua tai tarjota palveluja missä tahansa jäsenvaltiossa sekä kolmansien maiden kansalaisten oikeudesta samanlaisiin työehtoihin kuin unionin kansalaisilla.

Artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus tehdä työtä ja harjoittaa vapaasti valitsemaansa tai hyväksymäänsä ammattia. Se pohjautuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 1 artiklan 2 kohtaan sekä yhteisön peruskirjaan työntekijöiden sosiaalisista perusoikeuksista. Ilmaus "työehdot" on perusoikeuskirjan selitysten mukaan käsitettävä perustuslakisopimuksen III-213 artiklan mukaisesti. Artiklan 1 kohdassa vahvistettu ammatillinen vapaus tunnustetaan myös yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä (ks. esim. asia 4/73, Nold, Kok. 1974, 491, perustelujen kohta 12-14; asia 44/79, Hauer, Kok. 1979, s. 3727; asia 234/85, Keller, Kok. 1986, 2897, perustelujen kohta 8).

Artiklan 2 kohta sisältää perustuslakisopimuksen I-4, III-133, III-137 ja III-144 artiklassa turvatut kolme vapautta eli työntekijöiden turvatut kolme vapautta eli työntekijöiden vapaan liikkuvuuden, sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden. Koska 2 kohdassa tunnustetusta oikeudesta on määräyksiä perustuslakisopimuksen muissa osissa, sovelletaan oikeutta II-112 artiklan 2 kohdan mukaisesti niissä määriteltyjen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti.

Artiklan 3 kohdan mukaan kolmansien maiden kansalaisilla, joilla on lupa tehdä työtä jäsenvaltioiden alueella, on oikeus samanlaisiin työehtoihin kuin unionin kansalaisilla. Se perustuu EY-sopimuksen 137 artiklan 3 kohdan neljänteen luetelmakohtaan (perustuslakisopimuksen III-210 artiklan 1 kohdan g alakohta) sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 19 artiklan 4 kohtaan. Koska 3 kohdassa tunnustetusta oikeudesta on määräyksiä perustuslakisopimuksen III osassa, sovelle-

taan oikeutta II-112 artiklan 2 kohdan mukaisesti III osassa määriteltyjen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti. Perusoikeuskirjan selityksissä todetaan 3 kohdan osalta lisäksi, että kolmansien valtioiden kansallisuuden omaavien merimiesten palvelukseen ottamista unionin jäsenvaltion lipun alla purjehtivien alusten miehistöihin säädellään unionin oikeudella ja kansallisilla lainsäädännöillä ja käytännöillä.

Ammatillisesta vapaudesta ja oikeudesta työhön on säädetty Suomen perustuslain 18 §:n 1 momentissa, jonka mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä tai ammatilla.

II-76 artiklan (elinkeinonvapaus) mukaan elinkeinonvapaus tunnustetaan unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti. Artikla perustuu lähinnä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Tuomioistuin on tunnustanut vapauden harjoittaa taloudellista tai kaupallista toimintaa (ks. esim. asia 4/73, Nold, Kok. 1974, s. 491, perustelujen kohta 14 ja asia 230-78, SP A Eridania ja muut, Kok. 1979, s. 2749, perustelujen kohdat 20 ja 31) sekä sopimusvapauden (ks. esim. asia 151/78, "Sukkerfabriken Nykøbing", Kok. 1979, s. 1, perustelujen kohta 19; asia C-240/97 Espanja vs. komissio, Kok. [1999], s. I-6571, perustelujen kohta 99). Lisäksi artikla perustuu perustuslakisopimuksen I-3 artiklan 2 kohtaan, jossa tunnustetaan vapaan kilpailun periaate. Elinkeinonvapauden käyttöä koskevat perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 1 kohdassa määritetyt yleiset rajoitusedellytykset.

Elinkeinonvapaudesta on säädetty Suomen perustuslain 18 §:n 1 momentissa, jonka mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla. Artiklan sisältämä viittaus kansallisiin lainsäädäntöihin ja käytäntöihin tarkoittaa Suomessa lähinnä elinkeinonharjoittamisen oikeudesta annettua lakia (122/1919), jossa on kaikkia elinkeinoja koskevia säännöksiä. Lisäksi Suomen lainsäädännössä on runsaasti erityissäädöksiä sellaisista elinkeinoista, joiden harjoittaminen edellyttää lupaa, rekisteröintiä tai ilmoitusta.

II-77 artiklassa (omistusoikeus) on määrykset omaisuudensuojasta sekä teollis- ja tekijänoikeuksista.

Artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus nauttia laillisesti hankkimastaan omaisuudesta sekä käyttää, luovuttaa ja testamentata sitä. Lähtökohtana on, että kenenkään omaisuutta ei saa riistää muutoin kuin yleisen edun sitä vaatiessa. Yleisen edun nimissä tapahtuvan omaisuuden riistämisen on perustuttava lakiin ja sen on tapahduttava laissa säädettyjen ehtojen mukaisesti. Omaisuuden riistämisen kohteeksi joutuneelle on suoritettava kohtuullisessa ajassa oikeudenmukainen korvaus omaisuuden menetyksestä. Omaisuuden käyttöä voidaan yleisen edun sitä vaatiessa rajoittaa, mutta tämän on oltava välttämätöntä ja perustuttava lakiin.

Artiklan 1 kohta vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artiklaa. Sanamuotoa on kyseiseen EIS:n lisäpöytäkirjan artiklaan verrattuna nykykaistettu, mutta perusoikeuskirjan selitysten mukaan se vastaa perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 3 kohdan tarkoittamalla tavalla Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattua vastaavaa oikeutta. Siten tällä oikeudella on sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvatulla oikeudella eikä ihmisoikeussopimuksessa määriteltyjä rajoituksia saa ylittää. Perusoikeuskirjan selityksissä todetaan myös, että omistusoikeus on kaikille kansallisille perustuslaeille yhteinen peruseriaate. Omaisuuden suoja on tunnustettu myös yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä (ks. esim. asia 44/79, Liselotte Hauer vs. Land Rheinland-Pfalz, Kok. 1979, s. 3727).

Omistusoikeuteen liittyvä teollis- ja tekijänoikeuksien suoja mainitaan perusoikeuskirjan perustelujen mukaan 2 kohdassa erikseen sen kasvaneen merkityksen ja unionin johdetun oikeuden perusteella. Teollis- ja tekijänoikeudet koskevat selitysten mukaan kirjallisten ja taiteellisten teosten lisäksi muun muassa patenteja ja tavaramerkkejä sekä lähioikeuksia. Artiklan 1 kohdassa määriteltyjä takuita sovelletaan asianmukaisella tavalla teollis- ja tekijänoikeuksiin.

Suomen perustuslain 15 §:n 1 momentin sisältämän yleislausekkeen mukaan jokaisen omaisuus on suojattu. Perustuslain 15 §:n 2 momentissa on pakkolunastuslauseke, jonka mukaan omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan

säädetään lailla. Pakkolunastuslausekkeen täyden korvauksen periaate poikkeaa jossain määrin perustuslakisopimuksen II-77 artiklan 1 kohdan mukaisesta määräyksestä, jonka mukaan omaisuuden menetyksestä suoritetaan kohtuullisessa ajassa oikeudenmukainen korvaus. Toisaalta on otettava huomioon, että perustuslakisopimuksen III-425 artiklan mukaan perustuslailla ei puututa jäsenvaltioiden omistusoikeusjärjestelmiin (EY-sopimuksen 295 artikla).

II-78 artiklassa (oikeus turvapaikkaan) taa-taan oikeus turvapaikkaan Geneven pakolais-sopimuksen ja siihen liitetyn pöytäkirjan mukaisesti. Artiklan teksti perustuu EY-sopimuksen 63 artiklaan (perustuslakisopi-muksen III-266 artikla), joka velvoittaa unio-nin noudattamaan pakolaisten oikeusasemaa koskevaa Geneven yleissopimusta. Perusoi-keuskirjan selityksissä viitataan tältä osin Yhdistynyttä kuningaskuntaa, Irlantia ja Tanskaa koskeviin erityisjärjestelyihin sekä todetaan, että artiklassa noudatetaan perus-tuslakiin liitettyä turvapaikkaa koskevaa pöy-täkirjaa (pöytäkirja n:o 22 jäsenvaltioiden kansalaisten oikeudesta turvapaikkaan).

II-79 artikla (suoja palauttamis-, karkotta-mis- ja luovuttamistapauksissa) sisältää joukkokarkotusten kiellon sekä kiellon pa-lauttaa, karkottaa tai luovuttaa ketään sellai-seen maahan, jossa häntä vakavasti uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäin-himillinen tai halventava rangaistus tai koh-telu (palauttamiskiello eli ns. non-refouleme-nt -periaate).

Artiklan 1 kohdan sisältämällä joukkokar-kotusten kiellolla on sama merkitys ja katta-vuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen neljännen lisäpöytäkirjan joukkokarkotusta koskevalla 4 artiklalla. Perusoikeuskirjan se-litysten mukaan artiklakohdan tarkoituksena on taata, että jokainen päätös tutkitaan erik-seen ja että kaikkien tietyn valtion kansalais-ten karkotuksesta ei voida päättää yhdellä toimenpiteellä. Tältä osin viitataan myös YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oi-keuksia koskevan yleissopimuksen 13 artik-laan.

Artiklan 2 kohdan mukaan ketään ei saa palauttaa, karkottaa tai luovuttaa sellaiseen maahan, jossa häntä vakavasti uhkaa kuole-manrangaistus, kidutus tai muu epäinhimilli-

nen tai halventava rangaistus tai kohtelu. Pa-lauttamiskiellon muotoilussa on otettu huo-mioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan (kidutuksen kiello) soveltamista kos-keva Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö (ks. esim. Ahmed v. Itävalta, tuomio 17.12.1996 sekä Soering, tuomio 7.7.1989).

Suomen perustuslain 9 §:ssä säädetään Suomen kansalaisten ja ulkomaalaisten lii-kumisvapaudesta. Pykälän 3 momentin mu-kaan Suomen kansalaista ei saa estää saapu-masta maahan, karkottaa maasta eikä vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toisen maahan. Perustuslaissa asetettu luovuttamisen ja siir-tämisen kiello on ehdoton. Momentin tarkis-taminen on parhaillaan vireillä. Tarkoitukse-na on luopua perustuslaissa olevasta ehdot-tomasta kiellosta. Eduskunta hyväksyi 14.10.2005 perustuslain 9 §:n 3 momentin muuttamista koskevan lakiehdotuksen jätet-täväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäl-keen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin. Lakiehdotuksen mukaan momenttiin lisättäi-siin seuraava säännös: " Lailla voidaan kui-tenkin säätää, että Suomen kansalainen voi-daan rikoksen johdosta tai oikeudenkäyntiä varten taikka lapsen huoltoa tai hoitoa kos-kevan päätöksen täytäntöönpanemiseksi luo-vuttaa tai siirtää maahan, jossa hänen ihmis-oikeutensa ja oikeusturvansa on taattu." Vi-reillä olevan perustuslain muutos on yhden-mukainen perustuslakisopimuksen kanssa. Ulkomaalaisen luovuttamisesta säädetään perustuslain 9 §:n 4 momentissa, jonka mukaan ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu.

III OSASTO

TASA-ARVO

II-80 artiklan (yhdenvertaisuus lain edessä) mukaan kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Artiklan sisältämä yhdenvertai-suuslauseke vastaa perusoikeuskirjan selitys-ten mukaan yleistä periaatetta, joka on otettu mukaan kaikkiin eurooppalaisiin perustusla-keihin ja jonka myös yhteisöjen tuomioistuin

on tunnustanut yhteisön oikeuden peruseriaatteeksi (asia 283/83, Racke, Kok. 1984, s. 3791; asia C-15/95, EARL, Kok. 1997, I-1961 ja asia C-292/97, Karlsson, Kok. 2000, s. 2737).

Vastaava yleinen yhdenvertaisuuslauseke on Suomen perustuslain 6 §:n 1 momentissa.

II-81 artikla (syrjintäkielto) sisältää yleisen syrjinnän kiellon ja erityisen kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon.

Artiklan 1 kohdassa kielletään kaikenlainen syrjintä. Kohdassa mainitaan erikseen sukupuoleen, rotuun, ihonväriin tai etniseen taikka yhteiskunnalliseen alkuperään, geneettisiin ominaisuuksiin, kieleen, uskontoon tai vakaumukseen, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä. Kiellettyjen syrjintäperusteiden lista ei ole tyhjentävä. Määräys perustuu perusoikeuskirjan selitysten mukaan EY-sopimuksen 13 artiklaan (perustuslakisopimuksen III-124 artikla) ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artiklaan sekä geeniperimän osalta ihmisoikeuksista ja biolääketieteestä tehdyn yleissopimuksen 11 artiklaan. II-81 artiklan sisältämien kiellettyjen syrjintäperusteiden lista on kuitenkin jonkin verran laajempi kuin EIS 14 artiklan ja EY-sopimuksen 13 (perustuslakisopimuksen III-124 artikla). Selitysten mukaan II-81 artiklaa sovelletaankin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artiklan mukaisesti niiltä osin kuin se on yhteneväinen kyseisen artiklan kanssa. On kuitenkin otettava huomioon, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artikla — toisin kuin esimerkiksi kansalaisoikeuksia ja poliittisia koskevan yleissopimuksen 26 artikla - ei ole itsenäinen määräys vaan se takaa vain sopimuksessa tunnustettujen oikeuksien nauttimisen ilman syrjintää. Tämä asettaa tiettyjä rajoituksia perustuslakisopimuksen II-81 artiklan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artiklan rinnastamiselle perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 3 kohdan merkityksessä.

Perusoikeuskirjan selitysten mukaan II-81 artiklan 1 kohdan ja perustuslakisopimuksen III-124 artiklan välillä ei ole ristiriitaa tai yhteensopimattomuutta. Viimeksi mainitulla artiklalla on toinen soveltamisala ja tarkoitus:

siinä annetaan unionille valta hyväksyä säädöksiä, myös sellaisia, joilla yhdenmukaistetaan jäsenvaltioiden lakeja ja asetuksia, tiettyjen, kyseisessä artiklassa tyhjentävästi lueteltujen syrjinnän muotojen torjumiseksi. Tämä lainsäädäntö voi kattaa jäsenvaltioiden viranomaisten toiminnan (sekä yksityisten ihmisten väliset suhteet) millä tahansa unionin toimivaltaan kuuluvalla alalla. Sen sijaan II-81 artiklan 1 kohdassa ei anneta minkäänlaisia valtuuksia hyväksyä syrjintää kieltäviä lakeja jäsenvaltioiden tai yksityisen toiminnan näillä aloilla. Selitysten mukaan siinä käsitellään vain itse unionin toimielinten ja elinten harjoittamaa syrjintää niiden käyttäessä unionin perustuslain I ja III osan muiden artiklojen mukaista toimivaltaansa ja jäsenvaltioiden harjoittamaa syrjintää ainoastaan silloin, kun ne panevat täytäntöön unionin lainsäädäntöä. Näin ollen 1 kohta ei muuta unionin perustuslain III-124 artiklan nojalla myönnetyn toimivallan laajuutta eikä mainitun artiklan tulkintaa.

Artiklan 2 kohta vastaa perusoikeuskirjan selitysten mukaan perustuslakisopimuksen I-4 artiklan 2 kohtaa, ja sitä on sovellettava kyseisen artiklan mukaisesti.

Suomen perustuslain 6 §:n 2 momentti sisältää vastaavan yleisen syrjintäkiellon, jonka sisältämä kiellettyjen syrjintäperusteiden luettelo ei perustuslakisopimuksen II-81 artiklan tavoin ole tyhjentävä.

II-82 artiklan (kulttuurinen, uskonnollinen ja kielellinen monimuotoisuus) mukaan unioni kunnioittaa kulttuurista, uskonnollista ja kielellistä monimuotoisuutta. Artikla perustuu perusoikeuskirjan selitysten mukaan EU-sopimuksen 6 artiklaan ja EY-sopimuksen 151 artiklan 1 ja 4 kohtaan (perustuslakisopimuksen III-280 artiklan 1 ja 4 kohta). Kulttuurien ja kielten monimuotoisuuden kunnioittamisesta määrätään nyt myös perustuslakisopimuksen I-3 artiklan 3 kohdassa. Artiklaan on selitysten mukaan vaikuttanut myös Amsterdamin sopimuksen päätösasiakirjaan liitetty kirkkojen ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen asemaa koskeva julistus n:o 11, joka on sisällytetty unionin perustuslakisopimuksen I-52 artiklaan.

Kulttuurisen, uskonnollisen ja kielellisen monimuotoisuuden kunnioittaminen käy esil-

le useasta Suomen perustuslain säännöksestä (esim. 17 § oikeudesta omaan kieleen ja kulttuuriin, 11 § uskonnon ja omantunnon vapaudesta).

II-83 artiklassa (naisten ja miesten välinen tasa-arvo) on yleismääräys naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta sekä erityismääräys, jonka mukaan tämä ei estä niin sanottua positiivista erityiskohtelua.

Artiklan ensimmäisen kohdan mukaan naisten ja miesten välinen tasa-arvo on varmistettava kaikilla aloilla työelämä ja palkkaus mukaan lukien. Määräys perustuu EY-sopimuksen 2 artiklaan ja 3 artiklan 2 kohtaan (perustuslakisopimuksessa vastaavat määräykset sisältyvät I-3 artiklan 3 kohtaan ja III-116 artiklaan), joissa unionin päämääräksi määritellään naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen sekä EY-sopimuksen 141 artiklan 1 kohtaan (perustuslakisopimuksen III-214 artiklan 1 kohta). Se perustuu myös EY-sopimuksen 141 artiklan 3 kohtaan (perustuslakisopimuksen III-214 artiklan 3 kohta), sekä naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY (EYVL L 39, 14.2.1976, s. 40) 2 artiklan 4 kohtaan. Lisäksi määräys on perusoikeuskirjan selitysten mukaan saanut vaikutteita myös 3 päivänä toukokuuta 1996 tehdyn tarkistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 20 artiklasta sekä työtekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 16 kohdasta.

Artiklan toiseen kohtaan on otettu lyhyemmässä muodossa unionin perustuslain III-214 artiklan 4 kohta, jonka mukaan yhdenvertaisen kohtelun periaate ei estä pitämästä voimassa tai toteuttamasta sellaisia erityisetuja tarjoavia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on helpottaa aliedustettuna olevan sukupuolen ammatillisen toiminnan harjoittamista taikka ehkäistä tai hyvittää ammatituaan liittyviä haittoja. Perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 2 kohdan mukaisesti tällä kohdalla ei muuteta unionin perustuslain III-214 artiklan 4 kohtaa.

Suomen perustuslain yhdenvertaisuutta koskeva 6 § sisältää erityissäännöksen sukupuolten välisestä tasa-arvosta (4 mom.). Sen

mukaan sukupuolten tasa-arvoa edistetään yhteiskunnallisessa toiminnassa sekä työelämässä, erityisesti palkkauksesta ja muista palvelussuhteen ehtoista määrättäessä, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Perustuslain 6 §:n säännökset eivät estä tosiasiallisen tasa-arvon turvaamiseksi tarpeellista positiivista erityiskohtelua (HE 309/1993 vp, s. 44).

II-84 artikla (lapsen oikeudet) sisältää määräykset lapsen oikeudesta suojeluun ja huolenpitoon sekä mielipiteen ilmaisuun, lapsen edun huomioon ottamisesta ja lapsen oikeudesta ylläpitää suhteita vanhempiinsa. Artikla perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen (SopS 59 ja 60/91).

Artiklan 1 kohdan mukaan lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon sekä oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä. Lapsen mielipide on otettava huomioon häntä koskevissa asioissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Määräys perustuu lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan 2 kappaleeseen ja 12 artiklaan.

Artiklan 2 kohdassa korostetaan lapsen edun huomioon ottamista kaikissa häntä koskevissa viranomaisten ja yksityisten laitosten toimissa. Määräys perustuu lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan 1 kappaleeseen.

Artiklan 3 kohdassa määrätään lapsen oikeudesta ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa, jollei se ole lapsen edun vastaista. Määräys perustuu lapsen oikeuksien yleissopimuksen 9 artiklaan. Perusoikeuskirjan selityksissä tuodaan erikseen esille tapaamisoikeuden liittyntä rajat ylittäviin tapauksiin. Niiden mukaan 3 kohdassa otetaan huomioon, että vapautteen, turvallisuuden ja oikeuteen perustuvan alueen toteuttamisen osana oleva unionin lainsäädäntö sellaisissa yksityisoikeudellisissa asioissa, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia ja joita varten unionin perustuslain III-269 artiklassa annetaan tarpeellinen toimivalta, voi sisältää nimenomaan tapaamisoikeuden, jolla varmistetaan, että lapsi voi säännöllisesti ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa.

Suomen perustuslain yhdenvertaisuutta

koskeva 6 § sisältää erityissäännöksen lapsen oikeuksista (3 mom.). Sen mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Lisäksi perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

II-85 artiklassa (ikäntyneiden henkilöiden oikeudet) tunnustetaan ikäntyneiden henkilöiden oikeus ihmisarvoiseen ja itsenäiseen elämään sekä oikeus osallistua yhteiskunnalliseen elämään ja kulttuurielämään. Artikla pohjautuu tarkistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 23 artiklaan sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 24 ja 25 kohtaan. Perusoikeuskirjan selityksissä huomautetaan, että oikeuteen osallistua yhteiskunnalliseen elämään ja kulttuurielämään sisältyy luonnollisesti oikeus osallistua poliittiseen elämään.

Suomen perustuslaissa ei ole erillistä säännöstä ikäntyneiden ihmisten oikeuksista. Syrjintäkieltoon (PL 6 §:n 2 mom.) sisältyy kuitenkin myös kielto asettaa ketään ilman hyväksyttävää perustetta eri asemaan iän perusteella.

II-86 artiklassa (vammaisten sopeutuminen yhteiskuntaan) tunnustetaan vammaisten oikeus päästä osalliseksi toimenpiteistä, joilla edistetään heidän itsenäistä elämäänsä, yhteiskunnallista ja ammatillista sopeutumistaan sekä osallistumistaan yhteiskuntaelämään. Artikla perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 15 artiklaan ja se on myös saanut vaikutteita työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 26 kohdasta.

Suomen perustuslaissa ei ole erillistä säännöstä vammaisten oikeuksista. Syrjintäkieltoon (PL 6 §:n 2 mom.) sisältyy kuitenkin myös kielto asettaa ketään ilman hyväksyttävää perustetta eri asemaan vammaisuuden perusteella.

IV OSASTO

YHTEISVASTUU

II-87 artiklan (työntekijöiden oikeus saada

tietoja ja tulla kuulluksi yrityksessä) mukaan työntekijöille tai heidän edustajilleen on asianmukaisilla tasoilla taattava mahdollisuus saada riittävän ajoissa tietoa ja tulla kuulluksi yrityksessä. Oikeutta sovelletaan unionin oikeudessa ja kansallisissa lainsäädännöissä määrättyjen edellytysten mukaisesti. Artikla pohjautuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 21 artiklaan sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 17 ja 18 kohtaan. Viittauksella asianmukaisiin tasoihin tarkoitetaan unionin oikeudessa tai kansallisissa lainsäädännöissä ja käytännöissä määriteltyjä tasoja, joihin voi sisältyä Euroopan taso, kun unionin lainsäädännössä niin säädetään. Perusoikeuskirjan selityksissä viitataan erikseen eräisiin unionin asiaa koskeviin säädöksiin, joita ovat direktiivit 94/45/EY (eurooppalainen yritysneuvosto), 98/59/EY (joukkovähentäminen), 2001/23/EY (yrityksen luovutus) ja 2002/14/EY (työntekijöille tiedottamista ja heidän kuulemistaan koskevat yleiset puitteet Euroopan yhteisössä). Lisäksi selityksissä viitataan perustuslakisopimuksen III-211 (SEY 138 artikla) ja III-212 (SEY 139 artikla) artiklaan, joissa määrätään työmarkkinaosapuolten kuulemisesta ja näiden välisestä vuoropuhelusta ja sopimisesta unionin tasolla.

Suomen perustuslaissa ei ole säännöstä työntekijöiden oikeudesta saada tietoja ja tulla kuulluksi yrityksessä. Tätä koskevia säännöksiä on laissa yhteistoiminnasta yrityksissä (725/1978), henkilöstörahasolaissa (814/1989), laissa henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa (725/1990) ja laissa henkilöstöedustuksesta eurooppayhtiössä (758/2004). Lisäksi työsopimuslaissa on säännös oikeudesta saada tietoja työsuhteen ehdoista (TSL 2 luvun 4§).

II-88 artikla (neuvotteluoikeus ja oikeus työtaistelutoimiin) sisältää määräyksen työntekijöiden ja työnantajien tai näiden järjestöjen oikeudesta neuvotella ja tehdä työ- ja virkaehtosopimuksia sekä oikeudesta ryhtyä eturistiriitatilanteissa etujensa puolustamiseksi työtaistelutoimiin, lakko mukaan lukien. Näitä oikeuksia toteutetaan sekä unionin oikeuden että kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti asianmukaisilla tasoilla.

Artikla perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 6 artiklaan sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevaan yhteisön peruskirjaan (12–14 kohta). Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on tunnustanut lakko-oikeuden yhdeksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklassa esitetyn ammatillisen järjestäytymisoikeuden osaksi. Viittauksella asianmukaisiin tasoihin tarkoitetaan unionin oikeudessa tai kansallisissa lainsäädännöissä ja käytännöissä määriteltyjä tasoja, joihin voi sisältyä Euroopan taso, kun unionin lainsäädännössä niin säädetään. Perusoikeuskirjan selitysten mukaan yhteistoimien, kuten lakon, toteuttamista koskevien menettelyjen ja rajoitusten osalta noudatetaan kansallisia lainsäädäntöjä ja käytäntöjä. Tähän kuuluu myös kysymys siitä, voidaanko niitä toteuttaa samanaikaisesti useassa jäsenvaltiossa. Perustuslakiosopimuksen III-210 artiklan 6 kohdan (EY-sopimuksen 137 artiklan 5 kohta) mukaan III-210 artiklan sisältämiä oikeusperustoja ei sovelleta järjestäytymisoikeuteen, lakko-oikeuteen eikä oikeuteen julistaa työsulku. Unionin tasolla tehtävistä työmarkkinaosapuolten välisistä sopimuksista on määräyksiä perustuslakiosopimuksen III-211 ja III-212 artiklassa (EY-sopimuksen 138 ja 139 artikla).

Suomen perustuslain 13 §:n 2 momentissa on turvattu ammatillinen yhdistymisvapaus ja vapaus järjestäytyä muiden etujen valvomiseksi. Kyseessä on yhdistymisvapautta koskevaa yleislauseketta täydentävä erityissäännös. Neuvotteluoikeudesta ja oikeudesta työtaistelutoimenpiteisiin säädetään tarkemmin erityisesti työehtosopimuslaissa (436/1946), valtion virkaehtosopimuslaissa (664/1970), laissa työriitojen sovittelusta (420/1962) sekä laissa työtuomioistuimesta (646/1974). Lisäksi rikoslain 47 luvun 5 §:ssä on rikosoikeudelliset säännökset työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta. II-88 artiklan viittaus kansallisiin käytäntöihin pitää sisällään myös kansalliset työ- ja virkaehtosopimukset.

II-89 artiklan (oikeus työnvälityspalveluihin) mukaan jokaisella on oikeus maksuttomiin työnvälityspalveluihin.

Artikla perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 1 artiklan 3 kohtaan sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan

yhteisön peruskirjan 6 kohtaan.

Suomen perustuslaissa ei ole säännöstä oikeudesta työnvälityspalveluihin. Oikeudesta työnvälityspalveluihin on säädetty laissa julkisista työvoimapalveluista (30.12.2000/1295). Lain 5 §:n 1 momentin mukaan työvoimatoimiston tarjoamat palvelut ovat henkilöasiakkaalle maksuttomia. Työnantajille maksuttomia ovat työnvälityspalvelut.

II-90 artiklan (suoja perusteettoman irtisanomisen yhteydessä) mukaan jokaisella työntekijällä on oikeus suojaan perusteettomalta irtisanomiselta unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

Artikla pohjautuu tarkistetun sosiaalisen peruskirjan 24 artiklaan. Perusoikeuskirjan selityksissä viitataan myös direktiiviin 80/987/ETY työntekijöiden suojasta työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa (EYVL L 283, 28.10.1980, s. 23) ja direktiiviin 2001/23/EY työntekijöiden oikeuksien turvaamisesta yrityksen luovuttamisen yhteydessä (EYVL L 82, 22.3.2001, s. 16).

Suomen perustuslain 13 §:n 3 momentin mukaan ketään ei saa ilman lakiin perustuvaa syytä erottaa työstä. Keskeisimmät irtisanomiseen liittyvät säännökset sisältyvät työsuojelulakiin (55/2001) ja valtion virkamieslakiin (750/1994).

II-91 artikla (oikeudenmukaiset ja kohtuulliset työolot ja työehdot) sisältää määräykset oikeudesta terveellisiin, turvallisiin ja ihmisarvoisiin työoloihin ja työehtoihin sekä oikeudesta enimmäistyöajan rajoitukseen, lepoaikoihin ja palkalliseen vuosilomaan.

Artiklan 1 kohta perustuu toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä annettuun direktiiviin 89/391/ETY (EYVL L 183, 29.8.1989, s. 1). Sen pohjana on myös sosiaalisen peruskirjan 3 artikla ja työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 19 kohta sekä siltä osin kuin on kyse oikeudesta nauttia arvostusta työssä, tarkistetun sosiaalisen peruskirjan 26 artikla. Ilmaus "työehdot" on perusoikeuskirjan selitysten mukaan käsitettävä unionin perustuslain III-213 artiklan mukaisesti.

Suomen perustuslain 18 §:n 1 momentissa on säännös, jonka mukaan julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta. Sään-

nöksellä on merkitystä ennen kaikkea työsuojelussa ja siihen liittyvässä toiminnassa. Julkisen vallan on huolehdittava työolojen turvallisuudesta ja terveellisyydestä (HE 309/1993 vp, s. 69/I). Periaate ulottuu kaikkiin heidän valitsemastaan toimeentulomuodosta huolimatta (PeVM 25/1994 vp, s. 10/I).

II-92 artikla (lapsityövoiman käytön kieltö ja nuorten suojelu työssä) kieltää lapsityövoiman käytön ja määrää, että työhön pääsemiseksi vaadittava vähimmäisikä ei saa olla alempi kuin ikä, jolloin oppivelvollisuus päättyy. Nuorille suotuisimmat säännöt ja rajoitetut poikkeukset ovat kuitenkin sallittuja. Artiklassa on myös määräykset nuorille työntekijöille annettavista työoloista ja -ehdoista sekä nuorten suojelemisesta hyväksikäytöltä ja vahingolliselta työltä.

Artikla perustuu nuorten työntekijöiden suojelusta annettuun direktiiviin 94/33/EY (EYVL L 216, 20.8.1994, s. 12) sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 7 artiklaan ja työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 20–23 kohtaan.

Suomen perustuslaissa ei ole erityissäännöstä lapsityövoiman kiellosta tai nuorten suojelusta työssä.

II-93 artiklassa (perhe- ja työelämä) on määräykset perheen oikeudellisesta, taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta suojasta sekä perhe- ja työelämän yhteensovittamisesta.

Artiklan 1 kohdan mukaan perheen oikeudellinen, taloudellinen ja yhteiskunnallinen suoja varmistetaan. Kohta perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 16 artiklaan.

Artiklan 2 kohta sisältää määräyksen perhe- ja työelämän yhteensovittamisesta. Sen mukaan jokaisella on oikeus suojaan irtisanomiselta äitiyteen liittyvän syyn vuoksi sekä oikeus vanhempainlomaan ja palkalliseen äitiyslomaan lapsen syntymän tai lapseksiotamisen johdosta. 2 kohta pohjautuu neuvoston direktiiviin 92/85/EY toimenpiteistä raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden tai imettävien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen kannustamiseksi työssä sekä direktiiviin 96/34/EY UNICE:n, CEEP:n ja EAY:n tekemästä vanhempainlomaa koskevasta puitesopimuksesta. Se perustuu myös Euroopan sosiaalisen peruskirjan 8 artiklaan (äitiyssuojelu) ja on saanut vaikut-

teita tarkistetun sosiaalisen peruskirjan 27 artiklasta (perheellisten työntekijöiden oikeus tasavertaisiin mahdollisuuksiin ja tasavertaiseen kohteluun). Äitiyteen sisältyy perusoikeuskirjan selitysten mukaan ajanjakso hedelmöitymisestä imettämiseen.

Suomen perustuslakiin ei sisälly säännöstä perhe- ja työelämän yhteensovittamisesta, mutta erityisesti perustuslain 19 §:n 3 momentin säännös julkisen vallan velvollisuudesta tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu ilmentää pitkälti vastaavaa ajatusta. Perustuslain 19 §:n 2 momentin mukaan lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan muun muassa lapsen syntymän perusteella.

II-94 artiklan (sosiaaliturva ja toimeentuloturva) mukaan unioni tunnustaa oikeuden sosiaaliturvaetuksiin ja sosiaalipalveluihin sekä toimeentuloturvaan ja asumisen tukeen. Lisäksi artikla sisältää erityismääräyksen unionin alueella laillisesti asuvan ja siellä laillisesti liikkuvan oikeudesta sosiaaliturvaetuksiin ja sosiaalisiin etuihin.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni tunnustaa oikeuden sosiaaliturvaetuksiin ja sosiaalipalveluihin. Näiden tarkoituksena on taata suoja muun muassa raskauden ja synnytyksen aikana ja sairauden, työtapaturman, hoidon tarpeen ja vanhuuden varalta sekä työpaikan menetyksen yhteydessä. Oikeus taataan sekä unionin oikeuden että kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti. Artiklan 1 kohdassa esitetty periaate perustuu EY-sopimuksen 137 ja 140 artiklaan (perustuslakisopimuksen III-210 ja III-213 artikla) sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 artiklaan ja työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 10 kohtaan. Perusoikeuskirjan selitysten mukaan unionin on noudatettava tätä periaatetta, kun se toteuttaa unionin perustuslain III-210 ja III-213 artiklassa sille annettua toimivaltaa. Viittaus sosiaalipalveluihin koskee selitysten mukaan tapauksia, joissa tällaisia palveluja on otettu käyttöön tiettyjen etuuskien varmistamiseksi, mutta se ei tarkoita, että tällaiset palvelut olisi otettava käyttöön, jos niitä ei ole olemassa. Äitiyteen sisältyy selitysten mukaan ajanjakso hedelmöitymisestä imettämiseen.

Artiklan 2 kohdan mukaan jokaisella unionissa laillisesti asuvalla ja siellä laillisesti liikkuvalla on oikeus sosiaaliturvaetuuksiin ja sosiaalisiin etuihin. Oikeudet turvataan unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti. Kohta perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 artiklan 4 kohtaan ja 13 artiklan 4 kohtaan sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 2 kohtaan. Siinä esitetään säännöt, jotka johtuvat asetuksesta N:o 1408/71 ja asetuksesta N:o 1612/68.

Artiklan 3 kohdan mukaan unioni tunnustaa yhteiskunnallisen syrjäytymisen ja köyhyyden torjumiseksi oikeuden toimeentuloturvaan ja asumisen tukeen. Näiden tarkoituksena on turvata ihmisarvoinen elämä jokaiselle, jolla ei ole riittävästi varoja. Oikeudet turvataan unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti. 3 kohtaan ovat vaikuttaneet Euroopan sosiaalisen peruskirjan 13 artikla ja tarkistettun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 30 ja 31 artikla sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 10 kohta. Perusoikeuskirjan selitysten mukaan unionin on noudatettava 3 kohtaa politiikoissa, jotka perustuvat unionin perustuslain III-210 artiklaan.

Suomen perustuslain 19 § sisältää säännökset oikeudesta sosiaaliturvaan. Perustuslain 19 §:n 2 momentti, jonka mukaan lailla turvataan jokaiselle oikeus perustoimeentuloturvaan vastaa lähinnä perustuslakisopimuksen II-94 artiklan 1 kohtaa. Perustuslain 19 §:n 1 ja 4 momentissa on II-94 artiklan 3 kohtaa vastaavat säännökset toimeentuloturvasta ja asumisen tuesta.

Artiklan 1 kohdan tarkoittamista sosiaaliturvaetuuksista ja sosiaalipalveluista säädetään Suomessa useissa eri laeissa ja asetuksissa (mm. äitiysavustuslaki 477/1993, sairausvakuutuslaki 1224/2004, tapaturmavakuutuslaki 1948/608, kansaneläkelaki 347/1956, työntekijäin eläkelaki 395/1961, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki 134/1962, maatalousyrittäjien eläkelaki 467/1969, yrittäjien eläkelaki 468/1969, merimieseläkelaki 72/1956). Artiklan 2 kohdan mukaisista maahanmuuttajien sosiaalisista oikeuksista säädetään Suomessa muun muas-

sa laissa ja asetuksessa maahanmuuttajan erityistuesta (1192/2002 ja 194/2003). Artiklan 3 kohdan mukaisista toimeentuloturvaan ja asumisen tukeen liittyvistä oikeuksista on säännöksiä muun muassa sosiaalihuoltolaissa (710/1982) ja laissa toimeentulotuesta (1412/1997).

II-95 artiklan (terveyden suojelu) mukaan jokaisella on oikeus saada ehkäisevää terveydenhoitoa ja sairaanhoitoa. Oikeus turvataan kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisin edellytyksin. Lisäksi artikla sisältää läpäisyausekkeen, jonka mukaan kaikkien unionin politiikkojen ja toimintojen määrittelyssä ja toteuttamisessa varmistetaan ihmisten terveyden korkeatasoinen suojelu.

Artiklan periaatteet perustuvat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 152 artiklaan (perustuslakisopimuksen III-278 artikla) sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 11 ja 13 artiklaan. Artiklan toisessa virkkeessä toistetaan perustuslakisopimuksen kansanterveyttä käsittelevän III-278 artiklan 1 kohta.

Suomen perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvet ja edistettävä väestön terveyttä. Ehkäisevästä terveydenhoidosta ja perusterveydenhuollosta on säädetty kansanterveyslaissa (66/1972) ja -asetuksessa (802/1992). Erikoissairanhoidosta säädetään erikoissairanhoidolaissa (1062/1989). Lisäksi artiklassa tarkoitettua kansallista lainsäädäntöä ovat Suomessa muun muassa mielenterveyslaki (1116/1990) ja -asetus (1247/1990), potilaan asemasta ja oikeuksista annettu laki (785/192) sekä työterveyshuoltolaki (1383/2001).

II-96 artiklassa (mahdollisuus käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja) unioni tunnustaa mahdollisuuden käyttää kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisia yleistä taloudellista etua koskevia palveluja. Artiklassa on viittaus siihen, että tämä oikeus on turvattu myös muualla perustuslakisopimuksessa (III-122 artikla). Perusoikeuskirjan selitysten mukaan artikla noudattaa täysin perustuslakisopimuksen III-122 artiklaa eikä siinä luoda uutta oikeutta. Selitysten mukaan siinä vain vahvistetaan periaate, jonka mukaan unioni kunnioittaa kansallisessa lainsäädännössä säädettyä mahdol-

lisuutta käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja, mikäli säännökset ovat sopusoinnussa unionin oikeuden kanssa.

Yleistä taloudellista etua koskevia palveluita ei ole Suomessa määritelty eikä Suomen lainsäädäntö tunne ko. käsitettä. Artikla voi periaatteessa koskea muun muassa sosiaalivakuutusta, sosiaali- ja terveystaloudellista, valtiontunnetta ja asumista säätelevää lainsäädäntöä.

II-97 artiklan (ympäristönsuojelu) mukaan ympäristönsuojelun korkea taso ja ympäristön laadun parantaminen on sisällytettävä unionin politiikkoihin ja varmistettava kestävä kehityksen periaatteen mukaisesti.

Artikla perustuu EY-sopimuksen 2, 6 ja 174 artiklaan (perustuslakisopimuksen I-3 artiklan 3 kohta, III-119 artikla sekä III-233 artikla). Kysymyksessä on eräänlainen läpäisyperiaate, jota ei ole ilmaistu subjektiivisen oikeuden muodossa.

Perusoikeuskirjan selitysten mukaan artikla on myös saanut vaikutteita tietyistä kansallisista perustuslaeista. Näihin kuuluu myös Suomen perustuslaki, jonka 20 §:ssä säädetään ympäristöön kohdistuvasta vastuusta ja asetetaan julkisen vallan oikeutta ympäristöön koskevat perustuslailliset velvollisuudet.

II-98 artiklan (kuluttajansuoja) mukaan unionin politiikoissa varmistetaan korkeatasoinen kuluttajansuoja.

Artikla perustuu EY-sopimuksen 153 artiklaan (perustuslakisopimuksen III-235 artikla). Kysymyksessä on eräänlainen läpäisyperiaate, jota ei ole ilmaistu subjektiivisen oikeuden muodossa.

Suomen perustuslaissa ei ole säännöstä kuluttajansuojasta.

V OSASTO

KANSALAISTEN OIKEUDET

II-99 artikla (äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa) sisältää määräykset unionin kansalaisten äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta Euroopan parlamentin vaaleissa sekä Euroopan parlamentin vaaleja koskevat periaatteet.

Artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoi-

suus Euroopan parlamentin vaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omilla kansalaisilla. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen I-10 artiklan 2 kohdan b alakohdassa turvattua oikeutta. Perustuslakisopimuksen III-126 artiklassa on puolestaan oikeusperusta kyseisen oikeuden käyttämistä koskevien yksityiskohtaisten järjestelyjen hyväksymiseksi. Artiklan 1 kohtaa sovelletaan siten perustuslakisopimuksen I ja III osassa määrättyin edellytyksin (II-112 artiklan 2 kohta).

Artiklan 2 kohta vastaa perustuslakisopimuksen I-20 artiklan 3 kohtaa.

Perustuslain 14 §:n 1 momentissa on yleissäännös valtiollisten vaalien äänioikeudesta: jokaisella Suomen kansalaisella, joka on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, on oikeus äänestää valtiollisissa vaaleissa. Vakiintuneen käytännön mukaan valtiollisina vaaleina pidetään eduskuntavaaleja, presidentinvaalia ja europarlamenttivaaleja.

Vaalilaissa (714/1998) on säädetty perustuslakia täydentävät säännökset äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta sekä vaalien toimittamisen keskeisistä periaatteista.

Vaalilain 2 §:n mukaan europarlamenttivaaleissa äänioikeutettu on jokainen Suomen kansalainen, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää kahdeksantoista vuotta. Äänioikeutettu on myös Euroopan unionin muun jäsenvaltion kansalainen, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää kahdeksantoista vuotta ja jolla on kotikuntalaisena (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa, jollei hän ole menettänyt äänioikeuttaan europarlamenttivaaleissa siinä valtiossa, jonka kansalainen hän on. Muun unionin jäsenvaltion kansalaisen äänioikeuden edellytyksenä on, että henkilö ilmoittautuu määrääjässä äänioikeusrekisteriin Suomessa (vaalilain 18 § 5 mom.)

Perustuslain 27 §:n 1 momentin mukaan eduskuntavaaleissa on vaalikelpoinen jokainen äänioikeutettu, joka ei ole vajaavaltainen. Vaalilain 164 §:n mukaan Suomen kansalaisten vaalikelpoisuudesta europarlamenttivaaleissa on voimassa, mitä vaalikelpoisuudesta eduskuntavaaleissa säädetään. Suomessa äänioikeutettu Euroopan unionin muun jäsenvaltion kansalainen on vaalikelpoinen Suomessa toimitettavissa europarlamenttivaaleissa, jollei hän ole menettänyt vaalikel-

poisuuttaan europarlamenttivaaleissa kotivaltiossaan.

Perustuslain 25 §:n mukaan eduskuntavaalit ovat välittömät, suhteelliset ja salaiset ja jokaisella äänioikeutetulla on yhtäläinen äänioikeus. Vaalilaissa säädetään näiden periaatteiden käytännön toteuttamisesta myös europarlamenttivaalien osalta.

II-100 artikla (äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa) sisältää määräykset unionin kansalaisten äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta kunnallisvaaleissa. Artiklan mukaan jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omilla kansalaisilla. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen I-10 artiklan 2 kohdan b alakohtaa. Artiklaa sovelletaan perustuslakisopimuksen I ja III osassa määrätyin edellytyksin (II-112 artiklan 2 kohta). Perustuslakisopimuksen III-126 artiklaan sisältyy oikeuserusta kyseisen oikeuden käyttämisestä koskevien yksityiskohtaisten järjestelyjen hyväksymiseksi.

Suomen perustuslaissa oikeudesta äänestää kunnallisvaaleissa säädetään 14 §:n 2 momentissa. Kyseisen artiklan mukaan jokaisella Suomen kansalaisella ja maassa vakinaisesti asuvalla ulkomaalaisella, joka on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, on oikeus äänestää kunnallisvaaleissa ja kunnallisessa kansanäänestyksessä sen mukaan kuin lailla säädetään. Suomen perustuslaki antaa näin ollen saman oikeuden muillekin kuin unionin kansalaisille. Suomen perustuslakiin ei sisälly säännöstä vaalikelpoisuudesta kunnallisvaaleissa. Siitä säädetään erikseen kuntalaissa (1995/365)

II-101 artikla (oikeus hyvään hallintoon) sisältää määräykset hyvään hallintotapaan liittyvistä periaatteista ja unionin vahingonkorvausvelvollisuudesta. Oikeus hyvään hallintoon liittyy kiinteästi perustuslakisopimuksen II-107 artiklan määräyksiin oikeudesta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin. Lisäksi perustuslakisopimuksen III-398 artiklan 1 kohdan mukaan unionin toimielimet, elimet ja laitokset tukeutuvat tehtäviään hoitaessaan avoimeen, tehokkaaseen ja riippumattomaan eurooppalaiseen hallintoon. III-398 artiklan 2 kohta sisältää oikeuserustan tätä tavoitetta

tukevia eurooppalailla hyväksyttäviä säännöksiä varten.

Artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että unionin toimielimet ja laitokset käsittelevät hänen asiansa puolueettomasti, oikeudenmukaisesti ja kohtuullisessa ajassa. Artiklan 2 kohdassa tarkennetaan, että oikeus hyvään hallintoon sisältää erityisesti kolme periaatetta: ensinnäkin jokaisen oikeuden tulla kuulluksi ennen kuin unioni ryhtyy toimenpiteeseen, joka vaikuttaa henkilön epäedullisesti, toiseksi oikeuden tutustua itseään koskeviin asiakirjoihin, kuitenkin luottamuksellisuuden, salassapitovelvollisuuden ja liikesalaisuuden asettamat vaatimukset huomioon ottaen, ja kolmanneksi hallintoelinten velvoitteen perustella päätöksensä. Viimeksi mainittu sisältyy myös perustuslakisopimuksen unionin säädöksiä koskevaan I-38 artiklaan.

Perusoikeuskirjan selityksissä viitataan 1 ja 2 kohdan osalta EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, jossa tuomioistuin on korostanut esimerkiksi hallintopäätösten lainmukaisuuden tarvetta ja viranomaisen perusteluvetoa (asia 222/86 *Heylens*, Kok. suomenk. erityispainos IX, s. 225, kohta 17) puolustautumisoikeuksia (asia 374/87 *Orkem*, Kok. suomenk. erityispainos X s. 231, kohdat 33-34) ja toimivaltaiselle toimielimelle kuuluvaa velvoitetta tutkia huolellisesti ja puolueettomasti kaikki käsiteltävänä olevan tapauksen kannalta merkitykselliset seikat (asia 269/90 *TU München*, Kok. suomenk. erityispainos XI s. I-485 kohta 28). Lisäksi ensimmäisen asteen tuomioistuin on tulkinnut hyvän hallinnon edellytyksiä omassa oikeuskäytännössään (esim. asia T-450/93 *Lisrestal*, Kok. 1994, s. II-1177; (asia T-167/94 *Nölle*, Kok. 1995 sivu II-2589).

Artiklan 3 kohdan mukaan jokaisella on oikeus saada unionilta korvausta vahingoista, jotka ovat aiheutuneet sen toimielimien tai sen henkilökuntaan kuuluvien toiminnasta heidän suorittaessaan tehtäviään, jäsenvaltioiden lainsäädännön yhteisten periaatteiden mukaisesti. Sama oikeus sisältyy myös perustuslakisopimuksen III-431 artiklan 2 kohtaan. Artiklaa sovelletaan perustuslakisopimuksen I ja III osassa määrätyin edellytyksin (II-112 artiklan 2 kohta).

Artiklan 4 kohdan mukaan jokaisella on

oikeus ottaa yhteyttä unionin toimielimiin joillakin perussopimusten kielistä ja saada vastaus samalla kielellä. Sama oikeus sisältyy perustuslakisopimuksen I-10 artiklan 2 kohdan d alakohtaan, jossa kuitenkin mainitaan unionin varsinaisten toimielinten lisäksi erikseen myös Euroopan oikeusasiamies ja unionin neuvoa-antavat elimet. I-10 artiklan mukaisia unionin kansalaisuuteen liittyviä oikeuksia voidaan täydentää III-129 artiklan nojalla.

Suomen perustuslaissa oikeudesta hyvään hallintoon säädetään oikeusturvaa käsittelevässä 21§:ssa, jossa määrätään, että jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. 21§:n 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

II-102 artiklan (oikeus tutustua asiakirjoihin) mukaan jokaisella unionin kansalaisella on oikeus tutustua unionin toimielinten, elinten ja laitosten asiakirjoihin niiden tallenne muodosta riippumatta. Sama oikeus kuuluu jokaiselle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jossakin unionin jäsenvaltiossa. Artiklaa sovelletaan perustuslakisopimuksen I ja III osassa määräytyin edellytyksin (II-112 artiklan 2 kohta). Sama oikeus sisältyy perustuslakisopimuksen I-50 artiklan 3 kohdan 1 alakohtaan. Perustuslakisopimuksen III-399 artiklan mukaan unionin toimielimet, elimet ja laitokset huolehtivat työskentelynsä avoimuudesta ja hyväksyvät työjärjestyksissään erityissäännökset, jotka säätelevät yleisön oikeutta tutustua niiden asiakirjoihin. Määräys koskee Euroopan unionin tuomioistuinta, Euroopan keskuspankkia ja Euroopan investointipankkia ainoastaan niiden hallinnollisten tehtävien osalta. III-399 artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto huolehtivat lainsäädäntömenettelyihin liittyvien asiakirjojen julkisuudesta edellytyksin jotka määrää-

tään eurooppalaisia. I-50 artiklan 3 kohdan 2 alakohdan mukaan asiakirjajulkisuuden yleisistä periaatteista ja julkisen tai yksityisen edun huomioon ottamiseksi säädettävistä rajoituksista säädetään eurooppalaisilla. Tällä hetkellä asiakirjajulkisuudesta määrätään Euroopan parlamentin ja neuvoston 30. toukokuuta 2001 antamassa asetuksessa (EY) N:o 1049/2001 Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi (EYVL L 145, 31.5.2001, s. 43), joka jää voimaan kunnes III-399 artiklan 2 kohdan mukainen eurooppalaki on hyväksytty I-50 artiklan 3 kohdan 2 alakohdan nojalla.

Suomen perustuslaissa asiakirjajulkisuudesta säädetään 12§:n 2 momentissa, jonka mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, ellei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

II-103 artikla (Euroopan oikeusasiamies) sisältää määräykset oikeudesta kannella Euroopan oikeusasiamiehelle. Artiklan mukaan kantelu-oikeus kuuluu jokaisen unionin kansalaisen lisäksi myös jokaiselle luonnolliselle henkilölle ja oikeushenkilölle, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jossakin unionin jäsenvaltiossa. Kantelu voi koskea unionin toimielinten, elinten tai laitosten toiminnassa ilmenneitä epäkohtia. Unionin tuomioistuimen toiminta ei kuitenkaan kuulu oikeusasiamiehen toimivaltaan.

Artiklaa sovelletaan perustuslakisopimuksen I ja III osassa määräytyin edellytyksin (II-112 artiklan 2 kohta). Oikeudesta kannella Euroopan oikeusasiamiehelle määrätään perustuslakisopimuksen I-10 artiklan 2 kohdan d alakohdassa, jonka mukaan unionin kansalaisella on oikeus kannella Euroopan oikeusasiamiehelle jollakin perustuslain kielellä ja saada vastaus samalla kielellä. Euroopan oikeusasiamiehen tehtävistä, toimivaltuuksista, valitsemisesta ja riippumattomuudesta on tarkemmat määräykset perustuslakisopimuksen III-335 artiklassa.

II-104 artiklan (oikeus esittää vetoamus) mukaan jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vedota Euroopan parlamenttiin. Sama oikeus kuuluu myös jokaiselle luonnolliselle

henkilölle ja oikeushenkilölle, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jossakin unionin jäsenvaltiossa. Artiklaa sovelletaan perustuslakisopimuksen I ja III osassa määrätyin edellytyksin (perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 2 kohta). Oikeus esittää vetoamus sisältyy myös I-10 artiklassa lueteltuihin unionin kansalaisen oikeuksiin. Kyseisen artiklan mukaan unionin kansalaisilla on oikeus vedota Euroopan parlamenttiin jollakin perustuslain kielellä ja saada vastaus samalla kielellä. Perustuslakisopimuksen III-334 artikla rajoittaa oikeuden koskemaan asioita, jotka kuuluvat unionin toiminnan alaan ja koskevat kantelijaa välittömästi. III-334 artiklan mukaan kantelun voi tehdä myös yhdessä toisten henkilöiden kanssa.

II-105 artikla (liikkumis- ja oleskeluvapaus) sisältää yleisen määräyksen liikkumis- ja oleskeluvapaudesta. Artiklan ensimmäisen kohdan mukaan jokaisella unionin kansalaisella on oikeus liikkua vapaasti ja oleskella jäsenvaltioiden alueella. Artiklaa sovelletaan perustuslakisopimuksen I ja III osassa määrätyin edellytyksin (II-112 artiklan 2 kohta). Sama oikeus sisältyy myös I-10 artiklan 2 kohdan a alakohtaan. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että oikeus oleskella toisessa jäsenvaltiossa pohjautuu henkilön oikeuksiin unionin kansalaisuuteen, ei niinkään siihen, että henkilö työskentelee siellä (asia C-413/99 *Baumbast*, Kok. 2002 s. I-7091, 94 kohta ja tuomiolauselman 3 kohta). Vaikka oikeuden käyttämistä sääntelevätkin määräyksessä tarkoitetut rajoitukset ja ehdot, toimivaltaisten viranomaisten ja tarvittaessa kansallisten tuomioistuinten on valvottava, että rajoituksia ja ehtoja sovelletaan yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden, erityisesti suhteellisuusperiaatteen, mukaisesti.

Perustuslakisopimuksen III-125 sisältyy oikeusperusta, jonka nojalla voidaan säätää toimenpiteistä unionin kansalaisen liikkumis- ja oleskeluvapauden toteuttamista varten. Artiklan ensimmäisen kohdan mukaan unionin toiminnan helpottamiseksi voidaan säätää euroopalakeja tai -puitelakeja. III-125 artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto voi Euroopan parlamenttia kuultuaan säätää tätä tarkoitusta varten yksimielisesti myös toimenpiteistä, jotka koskevat passeja, henkilötodistuksia,

oleskelulupia tai muita niihin rinnastettavia asiakirjoja, sekä toimenpiteistä jotka koskevat sosiaaliturvaa tai sosiaalista suojelua.

II-105 artiklan toisen kohdan mukaan liikkumis- ja oleskeluvapaus voidaan myöntää jäsenvaltion alueella laillisesti asuville kolmansien maiden kansalaisille. Oikeuden toteutuminen edellyttää näin unionin III-265 artiklan toisen kohdan c alakohtaan ja III-267 artiklan mukaisen toimivallan käyttöä.

Suomen perustuslaissa liikkumisvapaudesta säädetään 9 §:ssä.

II-106 artikla (diplomaatti- ja konsuliviranomaisten antama suojelu) sisältää määräykset unionin kansalaisten oikeudesta diplomaatti- ja konsuliviranomaisten antamaan suojeluun kolmannen maan alueella. Artiklan mukaan unionin kansalaisella on oikeus suojeluun minkä tahansa jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omilla kansalaisilla, mikäli sillä jäsenvaltiolla, jonka kansalainen hän on, ei ole omaa edustusta kyseisessä kolmannessa maassa. Artiklaa sovelletaan perustuslakisopimuksen I ja III osassa määrätyin edellytyksin (II-112 artiklan 2 kohta). Sama oikeus sisältyy myös perustuslakisopimuksen unionin kansalaisuutta koskevan I-10 artiklan 2 kohdan c alakohtaan. Perustuslakisopimuksen III-127 artikla sisältää määräykset tämän oikeuden turvaamiseksi vaadittavien toimenpiteiden toteuttamista varten.

VI OSASTO

LAINKÄYTTÖ

II-107 artiklassa (oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen) määrätään tuomioistuinkäsittelyyn liittyvistä oikeussuojakeinoista. Artiklan 1 kohdassa määrätään, että jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattu oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava tässä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimessa. Artiklan 1 kohta perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13 artiklaan, jonka mukaan jokaisella on oltava käytettävissään tehokas oikeussuojakeino kansallisen viranomaisen edessä. Perusoikeuskirjan seli-

tysten mukaan II-107 artiklan 1 kohtaan sisältyvä määräys on kuitenkin ihmisoikeussopimuksen määräystä laajempi, sillä siinä turvataan oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa.

Perusoikeuskirjan selityksissä viitataan myös yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Tuomioistuin on todennut, että tuomioistuinten harjoittama valvonta ilmentää kaikille jäsenvaltioille yhteisten valtiosääntöperiaatteiden taustalla olevaa yleistä oikeusperiaatetta. Näin ollen jäsenvaltioiden on myös kyettävä takaamaan, että tuomioistuimet valvovat tehokkaasti yhteisön oikeuden sovellettavien säännösten ja määräysten noudattamista. Sama velvollisuus koskee myös sellaista kansallista lainsäädäntöä, jonka tarkoituksena on panna täytäntöön direktiivissä säädettyjä oikeuksia (asia 222/84 *Johnston*, Suomenk. erityispainos VIII s. 629 kohdat 18-19). Tuomioistuimen mukaan tehokas tuomioistuinvalvonta edellyttää myös sitä, että asiaa käsittelevä tuomioistuin voi vaatia toimivaltaista viranomaista ilmoittamaan tekemänsä päätöksen perustelut. Tämä mahdollistaa sen, että henkilö voi puolustaa oikeuksiaan parhaissa mahdollisissa olosuhteissa ja harkita asiaan vaikuttavista seikoista tietoisena, kannattaako tapaus saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi (asia 222/86 *Heylens*, Suomenk. erityispainos IX s. 225, kohdat 14-15). Kun jäsenvaltio ryhtyy toimenpiteisiin osana yhteisön päätöksentekomenettelyä, sen velvollisuutena on noudattaa myös kansallisten toimien osalta tuomioistuinten suorittamaa valvontaa koskevaa vaatimusta (asia C-97/91 *Borelli*, Suomenk. erityispainos XIII sivu I-00215, kohta 14).

Näin ollen II-107 artiklan 1 kohdassa määrättyä periaatetta sovelletaan sekä unionin toimielimiin että jäsenvaltioihin silloin kun ne panevat täytäntöön yhteisön oikeutta siltä osin kun on kysymys unionin takaamista oikeuksista. Yhteisöjen tuomioistuin on tulkin- takäytännössään liittännyt oikeuden oikeudenkäyntiin erityisesti siihen, että EY on oikeusyhteisö, jossa sekä toimielimet että jäsenvaltiot ovat yhteisöjen tuomioistuimen laillisuusvalvonnan alaisia Mikäli soveltamisalaltaan yleisten säädöksen hallinnollinen täytäntöönpano kuuluu yhteisön toimielimille, luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt voivat

nostaa kanteen yhteisöjen tuomioistuimessa sellaisia soveltamistoimia vastaan, jotka on niille osoitettu tai koskevat niitä ja erikseen, ja vedota kanteen tueksi tällaisen toimen perustana olevan säädöksen lainvastaisuuteen. Mikäli säädösten täytäntöönpano kuuluu kansallisille viranomaisille, säädösten päte- mättömyyteen voidaan vedota kansallisissa tuomioistuimissa ja saada nämä esittämään yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksiä. (kts esim. asia 194/83, *Vihreät vastaan Euroopan parlamentti*, Suomenk. erityispainos VII s. 551, kohta 23).

Oikeuskäytännön kirjaaminen osaksi perusoikeuskirjaa ei kuitenkaan muuta perustuslakiosopimuksen mukaista oikeussuojakeinojärjestelmää ja erityisesti asian tutkittavaksi ottamista koskevia sääntöjä. Näin ollen 1 kohdassa säädetty periaate toteutetaan perustuslakiosopimuksen III-353-381 artiklassa määrättyjä menettelytapoja noudattaen. Oikeuden toteuttamisen kannalta erityisen tärkeässä asemassa on III-365 artiklan 4 kohta, jonka mukaan luonnollinen henkilö voi nostaa kanteen hänelle osoitetusta säädöksestä tai säädöksestä, joka koskee häntä suoraan ja erikseen, sekä sääntelytoimesta, joka koskee häntä suoraan ja joka ei edellytä täytäntöönpanotoimenpiteitä, mikäli niiden tarkoituksena on tuottaa oikeusvaikutuksia suhteessa kolmansiin osapuoliin.

II-107 artiklan 2 kohdan mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa, puolueettomassa ja etukäteen laillisesti perustetussa tuomioistuimessa. Jokaisella on myös oikeus oikeusapuun. Artiklan 2 kohta perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohtaan. Perusoikeuskirjan selityksissä korostetaan, että oikeutta saada asiansa käsiteltäväksi tuomioistuimessa sovelletaan unionin oikeudessa myös muihin kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen edellyttämiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin koskeviin riita-asioihin. Ihmisoikeussopimuksessa annettuja takuita sovelletaan kuitenkin unionissa samalla tavalla, vaikka niiden soveltamisala on laajempi.

Artiklan 3 kohdassa määrätään maksuttoman oikeusavun antamisesta vähävaraisille tilanteissa joissa oikeus saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi edellyttää avun

saamista. Perusoikeuskirjan selityksissä viitataan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön, erityisesti tapaukseen *Airey*, (Airey v. Irlanti; tuomio 9.10.1979, Sarja A, nro 32, 11) jonka mukaan oikeusapua on annettava tapauksissa joissa sen puuttuminen tekisi tehokkaan oikeussuojan takuun tehottomaksi.

Suomen perustuslaissa oikeusturvasta määrätään 21 §:ssä. Riippumattomista tuomioistuimista määrätään 3:n 3 momentissa. Perustuslain 98 §:n 4 momentissa kielletään satunnaisten tuomioistuinten asettaminen.

II-108 artiklan (syyttömyysolettama ja oikeus puolustukseen) ensimmäisessä kohdassa määrätään, että jokaista syytettyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen. Määräys vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 kohtaa.

II-108 artiklan toisen kohdan mukaan jokaiselle syytetylle taataan oikeus puolustukseen. Määräys vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 kohdan c alakohtaa, jonka mukaan jokaisella rikoksesta syytetyllä on oikeus puolustautua henkilökohtaisesti tai itse valitsemansa oikeudenkäyntiavustajan välityksellä. Mikäli syytetyllä ei kykene itse maksamaan saamastaan oikeusavusta, hänen on saatava se korvauksetta oikeudenmukaisuuden näin vaatiessa. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kohdassa luetaan myös muita rikoksesta syytetyille kuuluvia vähimmäisoikeuksia. Perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 3 kohdan mukaan perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat tästä huolimatta Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia.

II-109 artiklaan (laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhtaisuuden periaate) sisältyy rikosoikeudellisten lakien ja rangaistusten taannehtivan soveltamisen kielto. Artiklan 1 kohdan mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen sellaisen teon tai laiminlyönnin perusteella, joka ei tekohekellä ollut rikos kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan. Artiklan mukaan rikoksesta ei saa määrätä ankarampaa rangaistusta kuin mitä sen tekohekellä sovellettiin, ja mikäli rikoksen teon jälkeen laissa säädetään lievemmästä rangaistuksesta, sitä on sovellettava. Ensimmäinen

kohta vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artiklan 1 kohtaa, joskin siihen on lisätty lievemmän rangaistuksen taannehtiva soveltaminen, joka sisältyy kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 15 artiklaan (SopS 8/1976).

II-109 artiklan 2 kohdassa tarkennetaan, etteivät artiklan määräykset estä panemasta vireille oikeudenkäyntiä ja tuomitsemasta rangaistukseen teosta tai laiminlyönnistä, joka kansakuntien yhteisesti tunnustamien yleisten periaatteiden mukaan oli tekohekellä rikos. Määräys vastaa pääpiirteissään Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artiklan 2 kohtaa, jonka mukaan kyseinen artikla ei estä oikeudenkäyntiä ja tuomitsemista rangaistukseen sellaisesta teosta tai laiminlyönnistä, joka sivistyskansojen hyväksymien yleisten oikeusperiaatteiden mukaan oli tekohekellä rikollinen teko. Artiklalla viitataan erityisesti rikoksiin ihmiskuntaa vastaan, ja perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 3 kohdan mukaan artikloilla on sama sisältö ja kattavuus.

Artiklan 3 kohdan mukaan rangaistuksen tulee olla suhteessa rikoksen vakavuuteen. Perusoikeuskirjan selitysten mukaan rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhtaisuus on sekä jäsenvaltioiden yhteisissä valtiosääntöperinteissä että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä vakiintunut periaate.

Suomessa rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta säädetään perustuslain 8 §:ssä.

II-110 artikla (kielto syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta) sisältää määräykset *non bis in idem* -periaatteen soveltamisesta. Artiklan mukaan ketään ei saa syyttää tai rangaista rikoksesta, josta hänet on unionissa eli jossakin unionin jäsenvaltiossa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti. Määräys vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 lisäpöytäkirjan 4 artiklan 1 kohtaa. Ihmisoikeussopimuksen 7 lisäpöytäkirjan 4 artiklan 2 kohdassa kuitenkin määrätään myös, ettei 1 kohdan kielto estä ottamasta tapausta uudelleen tutkittavaksi, mikäli asiassa on näyttöä uusista tai vasta esiin tulleista tosiseikoista tai mikäli aiemmassa prosessissa on tapahtunut sellainen perustavaa laatua oleva virhe joka saattaisi vaikuttaa sen lopputulokseen. Perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 3

kohdan mukaan artikloilla on sama sisältö ja kattavuus. Unioni voi kuitenkin myöntää laajempaa suojaa kuin mitä ihmisoikeussopimus edellyttää. II-110 artiklan mukaan *non bis in idem* -periaatetta sovelletaankin ei ainoastaan saman valtion tuomioistuimiin vaan myös useiden jäsenvaltioiden välillä. Periaate sisältyy perusoikeuskirjan selitysten mukaan useisiin unionin tekemiin sopimuksiin, mukaan lukien Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54-58 artikla, yhteisön taloudellisten etujen suojaamisesta tehdyn yleissopimuksen 7 artikla ja lahjonnan torjuntaa koskevan yleissopimuksen 10 artikla. Periaatteeseen tehdyt poikkeukset kuuluvat perustuslakisopimuksen II-112 artiklan 1 kohdan horisontaalisten määräysten alueeseen. Perusoikeuskirjan selityksissä viitataan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön (erityisesti yhdistetyt asiat 18/65 ja 35/65 *Max Gutmann v. Euratomin komissio*, Kok. 1966 s. 150 ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio T-305/94, Kok. 1999 II-931).

VII OSASTO

PERUSOIKEUSKIRJAN TULKINTAA JA SOVELTAMISTA KOSKEVAT YLEISET MÄÄRÄYKSET

II-111 artikla (soveltamisala) sisältää yleiset määräykset perusoikeuskirjan vaikutuksista unionin toimivaltaan. Artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjan määräykset koskevat unionin toimielimiä elimiä ja laitoksia. Tällä viitataan yleisesti kaikkiin perussopimuksilla tai johdetun oikeuden säädöksillä perustettuihin elimiin. Lisäksi perusoikeuskirjan määräykset koskevat jäsenvaltioita silloin, kun nämä soveltavat unionin oikeutta. Periaate on vahvistettu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä (esimerkiksi asia 5/88 *Wachauf*, Kok. s. 2609, kohta 19; asia C-292/97 *Kjell Karlsson*, Kok. 2000 s. I-2737, kohta 37). Periaatetta sovelletaan jäsenvaltioissa sekä keskusviranomaisiin että paikallisviranomaisiin ja julkisyhteisöihin silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta.

Artiklan 2 kohdassa vahvistetaan, etteivät perusoikeuskirjan määräykset laajenna unionin toimivaltaa. Näin ollen perusoikeuskirja

ei muuta tai laajenna sitä toimivaltaa ja tehtäviä, jotka perustuslain muut osat unionille määrittelevät. Perusoikeuksilla on siis vaikutuksia unionin toimintaan vain perustuslakisopimuksen I ja III osissa määriteltyjen toimivaltuuksien puitteissa, ja unionin toimielimille 1 kohdassa määritelty velvollisuus edistää perusoikeuskirjan sisältämien periaatteiden noudattamista rajoittuu unionille muualla määriteltyihin toimivaltuuksiin. Artiklan 2 kohdassa vahvistetaan, etteivät perusoikeuskirjan määräykset voi laajentaa unionin oikeuden soveltamisalaa yli niiden toimivaltuuksien, jotka unionille on perustuslakisopimuksen I ja III osissa määritelty. Tuomioistuin on todennut (Asia C-249/96 *Grant*, Kok. 1998 s. I-621, kohta 45), että vaikka yleisten oikeusperiaatteiden oleellisen osan muodostavien perusoikeuksien kunnioittaminen onkin edellytys yhteisön säädösten lainmukaisuudelle, perusoikeudet eivät itsessään voi laajentaa perustamissopimuksen määräysten soveltamisalaa yhteisön toimivallan ulkopuolelle. Perusoikeuskirjan selityksissä korostetaan, että se, että perusoikeuskirja on muodostaa osan unionin perustuslakisopimusta, ei tarkoita, että jäsenvaltioiden toimivaltuuksista entistä suurempi osa kuuluisi unionin oikeuden soveltamisalaan.

II-112 artikla (oikeuksien ja periaatteiden ulottuvuus ja tulkinta) sisältää määräykset perusoikeuskirjaan sisältyvien oikeuksien laajuudesta ja niiden tulkintamisesta. Artiklan 1 kohdassa määrätään, että perusoikeuskirjaan sisältyviä oikeuksia ja vapauksia voidaan rajoittaa vain lailla ja niiden keskeistä sisältöä kunnioittaen, suhteellisuusperiaatetta noudattaen. Tuomioistuin on todennut (asia C-292/97 *Kjell Karlsson*, Kok. 2000 s. I-2737 kohta 45) että perusoikeuksien käyttöä voidaan rajoittaa, kunhan rajoitukset tosiasias-
assa palvelevat yleisen edun mukaisia yhteisön tavoitteita eikä niillä puututa näihin oikeuksiin tavoitellun päämäärän kannalta suhteettomasti ja tavalla, jolla loukattaisiin näiden oikeuksien keskeistä sisältöä. II-112 artiklan 1 kohdassa viitataan myös unionin tunnustamiin yleisen edun mukaisiin tavoitteisiin ja muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojelemiseen. Unionin yleisen edun mukaiset tavoitteet sisältävät I-3 artiklassa mainittujen unionin tavoitteiden lisäksi

myös perustuslakisopimuksen muissa artikloissa mainitut erityiset tavoitteet.

Artiklan 2 kohdassa määrätään, että niitä oikeuksia, joista perustuslain muut osat sisältävät määräyksiä, sovelletaan kyseisissä kohdissa olevien määräysten mukaisesti. Näin ollen perusoikeuskirjan määräykset eivät muuta muissa perustuslakisopimuksen muissa osissa annettujen oikeuksien sisältöä.

Artiklan 3 kohta sisältää määräyksen, jonka mukaan sellaisia oikeuksia, jotka sisältyvät sekä Euroopan ihmisoikeussopimukseen että perusoikeuskirjaan, sovelletaan kyseisen yleissopimuksen asettamassa merkityksessä ja laajuudessa. Unioni voi myöntää laajemman suojan perusoikeuksille kuin mitä EIS edellyttää; perusoikeuskirjan takaama suojan taso ei kuitenkaan voi koskaan olla EIS:n tarjoamaa suojaa alhaisempi. Perusoikeuskirjan selitysten mukaan kohdan tarkoituksena on varmistaa johdonmukaisuus perusoikeuskirjan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja sen lisäpöytäkirjojen välillä; siksi lainsäätäjän on perusoikeuskirjaan sisältyviä oikeuksia rajoittaessaan noudatettava samoja vaatimuksia, joista määrätään Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiskohtaisia rajoituksia koskeissa määräyksissä. Turvattujen oikeuksien merkitys ja kattavuus määrittyy sekä ihmisoikeussopimuksen ja sen lisäpöytäkirjojen että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella. II-112 artiklan 3 kohta ei kuitenkaan vaikuta unionin oikeuden tai sen tuomioistuimen riippumattomuuteen. Perusoikeuskirjan selityksiin sisältyy myös lista niistä oikeuksista, jotka vastaavat jotakin EIS:een sisältyvää oikeutta. Tässä esityksessä vastaavuus on todettu kyseisen artiklan yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

Perusoikeuskirja ei vaikuta jäsenvaltioiden mahdollisuuksiin vedota Euroopan ihmisoikeussopimuksen 15 artiklaan, joka sallii sopimusvelvoitteista poikkeamisen hätätilan aikana. Tämä heijastaa I-5(1), III-131 ja III-262 artiklan määräyksiä jäsenvaltioiden muun muassa alueelliseen koskemattomuuteen, yleisen järjestyksen ylläpitämiseen ja kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä tehtävistä.

II-112 artiklan 4 kohdan mukaan perusoikeuskirjan oikeuksia on tulkittava samansi-

sältöisesti kuin jäsenvaltioiden yhteiseen valtiosääntöperinteeseen pohjautuvia oikeuksia. Artikla pohjautuu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Tuomioistuin on todennut, että perusoikeudet muodostavat erottamattoman osa yleisiä oikeusperiaatteita, joiden noudattamista se valvoo. Valvoessaan näiden oikeuksien toteutumista tuomioistuin tukeutuu jäsenvaltioille yhteisiin valtiosääntöperinteisiin. Tuomioistuimen mukaan yhteisössä ei voida sallia toimenpiteitä, jotka olisivat ristiriidassa kyseisten valtioiden valtiosääntöihin kirjattujen perusoikeuksien kanssa, vaarantaisihan tämä myös yhteisön oikeuden aineellisen yhtenäisyyden ja tehokkuuden (asia 44/79 *Hauer*, Suomenk. erityispainos IV s. 677, kohta 14-15). Tuomioistuin on myös tarkastellut jäsenvaltioiden oikeusjärjestysten yhteisiä periaatteita ja käsityksiä ja todennut, että jäsenvaltioiden välisestä eroista huolimatta niiden kansallisista oikeusjärjestyksistä on löydettävissä yhteisiä arviointiperusteita (asia 155/79 *AM&S*, Suomenk. erityispainos VI s. 427, kohta 18, 21) Perusoikeuskirjan selitysten mukaan 4 kohdan määräyksen tavoitteena ei olekaan niinkään alimman yhteisen nimittäjän löytäminen, vaan sen varmistaminen, että perusoikeuskirjalla kyetään tarjoamaan korkea suojan taso, joka täyttää unionin oikeuden asettamat vaatimukset ja on yhteensopiva jäsenvaltioiden yhteisten perusoikeusperinteiden kanssa.

II-112 artiklan 5 kohta sisältää määräykset perusoikeuskirjan sisällön jakamisesta oikeuksiin ja periaatteisiin. Siinä määrätään, että ne perusoikeuskirjan määräykset, jotka sisältävät periaatteita, voidaan panna täytäntöön unionin toimielinten, elinten ja laitosten oman toimivaltansa puitteissa lainsäätämisen järjestyksessä hyväksymillä säädöksillä, täytäntöönpanosäädöksillä, sekä säädöksillä, joita jäsenvaltiot antavat unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi. Unionin tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan periaatteita sisältäviä määräyksiä koskevat asiat vain jos kysymyksessä on niiden tulkintaan tai laillisuuden valvontaan liittyvä asia. Perusoikeuskirjan selityksissä viitataan tuomioistuimen markkinoiden vapauden ja kohtuullisten odotusten (reasonable expectations) periaatteiden toteuttamista maatalouspolitiikan alaa koskevaan oikeuskäytäntöön (asia C-265/85 *Van*

den Bergh, Kok. 1987 s. 1155) ja ensimmäisen asteen tuomioistuimen tulkintaan, joka koskee ennalta varautumisen periaatteen soveltamista yhteisen maatalouspolitiikan alalla (asia T-13/99 Pfizer Kok. 2002 s. II-3306). Perusoikeuskirjan selityksissä periaatteiksi määritellään vanhusten oikeudet (II-25 artikla), vammaisten sopeutuminen yhteiskuntaan (II-26 artikla) ja ympäristönsuojelu (II-37 artikla). Jotkut perusoikeuskirjan määräykset sisältävät selitysten mukaan sekä oikeuksiksi että periaatteiksi luokiteltavia osia, kuten miesten ja naisten välinen tasa-arvo (II-23 artikla), perhe- ja työelämä (II-33 artikla) ja sosiaaliturva ja sosiaaliapu (II-34 artikla).

Artiklan 6 kohdassa määrätään, että kansalliset lainsäädännöt ja käytännöt on otettava täysin huomioon perusoikeuskirjan määräysten mukaisesti.

Artiklan 7 kohdan mukaan perusoikeuskirjan tulkittamista varten laaditut selitykset on otettava asianmukaisesti huomioon unionin ja jäsenvaltioiden tuomioistuimissa.

II-113 artikla (suojan taso) sisältää määräyksen perusoikeuskirjan suhteesta muihin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, unionin oikeuteen ja jäsenvaltioiden valtiosääntöoikeuteen. Määräyksen tavoitteena on säilyttää kunkin soveltamisalalla tällä hetkellä annetun suojan taso, kuitenkin niin, että perusoikeuskirjan tarjoama taso voi olla muissa säädöksissä määriteltyä suojan tasoa korkeampi. Artiklan mukaan perusoikeuskirjan määräyksiä ei tule tulkita niin, että ne rajoittavat tai loukkaavat unionin muussa oikeudessa tunnustettuja ihmisoikeuksia tai perusvapauksia. Sama kielto koskee sellaisten oikeuksien soveltamista, jotka on tunnustettu kansainvälisissä yleissopimuksissa, joiden osapuolina unioni tai kaikki jäsenvaltiot ovat, erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksessa. Perusoikeuskirjaa tulee myös soveltaa samoilla ehdoilla kuin jäsenvaltioiden valtiosäännöissä tunnustettuja oikeuksia.

II-114 artikla (oikeuksien väärinkäytön kielto) sisältää määräyksen perusoikeuskirjan tulkittamisesta sen tavoitteiden kannalta ristiriitaisella tavalla. Artiklan mukaan perusoikeuskirjan määräyksiä ei tule tulkita niin, että ne oikeuttaisivat sellaisen toiminnan tai teot, jotka tekevät tyhjäksi jonkin siinä tunnustetun oikeuden tai vapauden tai rajoittavat sitä

enemmän kuin perusoikeuskirjassa on sallittu. Artikla vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 17 artiklaa.

III OSA

UNIONIN POLITIIKAT JA TOIMINTA

I OSASTO

YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET

Osaston määräykset koskevat luonteeltaan horisontaalisesti sovellettavia periaatteita, joita tulee noudattaa määriteltäessä ja toteutettaessa sopimuksen III osassa tarkoitettuja unionin politiikkoja. Määräyksillä ei aseteta unionille uusia tavoitteita, vaan kysymys on periaatteista, jotka määrittävät sopimuksen III osan politiikka-alakohtaisten määräysten soveltamista.

III-115 artiklan mukaan unioni varmistaa tässä osassa tarkoitettujen eri politiikkojen ja toimien välisen johdonmukaisuuden kaikki tavoitteensa huomioon ottaen ja annetun toimivallan periaatetta noudattaen. Määräys vastaa tarkoitukseltaan nykyistä SEU 3 artiklan ensimmäistä kohtaa, jonka mukaan unionin yhteisen toimielinjärjestelmän tehtävänä on turvata muun ohella unionin tavoitteiden saavuttamiseksi suoritettavien toimien johdonmukaisuus. Nykyinen SEU 3 artiklan toinen kohta sisältää erityismääräyksen unionin ulkoisen toiminnan johdonmukaisuudesta. Perustuslakisopimuksessa vastaava määräys sisältyy III-292 artiklan 3 kohdan toiseen alakohtaan.

III-116 artikla vastaa SEY 3 artiklan 2 kohtaa.

III-117 artikla vastaa korkean työllisyystason edistämisen periaatteen osalta SEY 127 artiklan 2 kohtaa ja ihmisten terveyden korkeatasoisen suojelun liittyviä vaatimuksia koskevan periaatteen osalta SEY 152 artiklan 1 kohdan ensimmäistä alakohtaan. Määräykset riittävän sosiaalisen suojelun takaamiseen, sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseen sekä korkeatasoiseen koulutukseen liittyvien vaatimusten huomioon ottamisesta sopimuksen III osassa tarkoitettua unionin politiikan

ja toiminnan määrittelyssä ja toteuttamisessa ovat uusia.

III-118 artiklan mukaan unioni pyrkii sopimuksen III osassa tarkoitettujen politiikkojen ja toimien määrittelyssä ja toteuttamisessa torjumaan kaiken sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän. Vaikka nykyinen SEY 13 artikla, jota perustuslakisopimuksessa vastaa III-124 artikla, mahdollistaakin yhteisön toimivallan rajoissa edellä mainittujen syrjinnän muotojen torjumiseksi tarvittavien toimenpiteiden toteuttamisen, eivät unionin nykyiset perussopimukset sisällä perustuslakisopimuksen III-118 artiklaa vastaavaa yleisesti sovellettavaa määräystä

III-119 artikla vastaa SEY 6 artiklaa.

III-120 artikla vastaa SEY 153 artiklan 2 kohtaa.

III-121 artikla vastaa eräitä määräyksen sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta Amsterdamin sopimuksella EY-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa eläinten suojelusta ja hyvinvoinnista.

III-122 artiklaan sisältyvä, unionia ja jäsenvaltioita koskeva velvoite huolehtia siitä, että yleistä taloudellista etua koskevat palvelut toimivat sellaisten periaatteiden pohjalta ja erityisesti sellaisin taloudellisin ja rahoituksellisin edellytyksin, että ne voivat täyttää tehtävänsä, vastaa keskeisiltä osiltaan nykyistä SEY 16 artiklaa. Muutoksena viimeksi mainittuun määräykseen III-122 artiklassa korostetaan nimenomaisesti määräyksen tarkoittamien palvelujen toimintaa koskevien taloudellisten ja rahoituksellisten edellytysten turvaamista. Lisäksi III-122 artiklan luetteloa erityismääräyksistä, joiden soveltamista III-122 artiklalla ei rajoiteta, on täydennetty unionin ja jäsenvaltioiden välisiä suhteita koskevalla perustuslakisopimuksen I-5 artiklalla.

Nykyistä SEY 16 artiklaa vastaavien määräysten lisäksi III-122 artikla perustaa unionille toimivallan määrittellä eurooppalailla yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen toimintaa sääntelevät periaatteet sekä niitä koskevat taloudelliset ja rahoitukselliset edellytykset. Unionille määräyksellä perustettava toimivalta ei kuitenkaan rajoita jäsen-

valtioiden toimivaltaa tarjota, tilata ja rahoittaa määräyksen tarkoittamia palveluja perustuslakisopimuksen mukaisesti. Koska III-122 artikla ei määräyksen nimenomaisen sanamuodon mukaan rajoita perustuslakisopimuksen I-5, III-166, III-167 ja III-238 artiklan soveltamista, III-122 artiklaan perustuva toimivalta ei rajoita myöskään unionin mahdollisuuksia toteuttaa yleistä taloudellista etua koskeviin palveluihin liittyviä toimenpiteitä edellä mainittujen perustuslakisopimuksen määräysten nojalla. Tältä osin erityisen keskeinen on III-166 artikla, jonka mukaan perustuslakisopimuksen määräyksiä soveltaan vain siltä osin, kuin ne eivät oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottavia yrityksiä hoitamasta niille uskottuja erityistehtäviä. III-166 artiklaa vastaavan SEY 86 artiklan sekä EY-sopimuksen muiden sisämarkkinoita koskevien määräysten nojalla yhteisö onkin toteuttanut yleistä taloudellista etua koskevia palveluja koskevia säädöksiä muun ohella posti-, telekommunikaatio- ja energiasektoreilla.

II OSASTO

SYRJINTÄKIELTO JA KANSALAISUUS

III-123 artikla täydentää perustuslakisopimuksen I-4 artiklan kansalaisuuteen perustuvaa syrjinnän kieltoa koskevaa 2 kohtaa. Artikla on oikeusperusta, jonka mukaan eurooppalailla tai -puitelaililla voidaan antaa tarkempia kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa koskevia sääntöjä. Artikla vastaa sisällöltään SEY 12 artiklan 2 kohtaa, mutta sen soveltamisala laajenee kattamaan myös nykyisen unionisopimuksen alan.

III-124 artikla on oikeusperusta, jonka nojalla unioni voi vahvistaa tarvittavat toimenpiteet syrjinnän torjumiseksi. Artikla vastaa sisällöltään SEY 13 artiklaa, mutta sen soveltamisala laajenee kattamaan myös nykyisen unionisopimuksen alan. Artiklan 1 kohdan menettelyä on muutettu siten, että neuvosto tekee yksimielisen ratkaisunsa Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. SEY 13 artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto vain kuulee Euroopan parlamenttia.

III-125 artikla täydentää perustuslakisopimuksen unionin kansalaisuutta koskevan I-10 artiklan liikkumis- ja oleskeluvapautta koskevaa 2 kohdan a alakohtaa. Artikla on oikeusperusta toimenpiteille, joilla helpotetaan unionin kansalaisten mahdollisuutta käyttää liikkumis- ja oleskeluvapauttaan. Artikla vastaa SEY 18 artiklan 2 ja 3 kohtaa.

Artiklan 1 kohta vastaa asiallisesti SEY 18 artiklan 2 kohtaa.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvoston yksimielisellä eurooppalailla tai -puitelaililla voidaan säätää toimenpiteistä, jotka koskevat passeja, henkilötodistuksia oleskelulupia tai muita niihin rinnastettavia asiakirjoja, sekä toimenpiteistä, jotka koskevat sosiaaliturvaa tai sosiaalista suojelua.

Nykyisen SEY 18 artiklan 3 kohdan mukaan nämä kysymykset on suljettu yhteisön toimivallan ulkopuolelle, mutta esimerkiksi SEY 62 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla on voitu yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden myöntämien passien turvatekijät, mukaan lukien biometriset tunnisteet (neuvoston asetus (EY) N:ro 2252/2004, annettu 13 päivänä joulukuuta 2004, jäsenvaltioiden myöntämien passien ja matkustusasiakirjojen turvatekijöitä ja biometriikkaa koskevista vaatimuksista (EUVL L 385, 29.12.2004, s.1)).

III-126 artikla täydentää perustuslakisopimuksen unionin kansalaisuutta koskevan I-10 artiklan äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta Euroopan parlamentin vaaleissa ja kunnallisvaaleissa koskevaa 2 kohdan b alakohtaa. Artikla on oikeusperusta antaa neuvoston yksimielisiä eurooppalakeja tai -puitelakeja, joissa säädetään yksityiskohtaisista äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta koskevista säännöistä. Artikla vastaa SEY 19 artiklan 2 kohtaa.

III-127 artikla täydentää perustuslakisopimuksen unionin kansalaisuutta koskevan I-10 artiklan diplomaatti- ja konsulisuojelun turvaamista koskevaa 2 kohdan c alakohtaa. Artikla vastaa SEY 20 artiklaa, jonka mukaan jäsenvaltiot vahvistavat suojelun turvaamista koskevat tarpeelliset säännöt keskenään ja aloittavat tällaisen suojelun turvaamiseksi tarvittavat kansainväliset neuvottelut. III-127 artiklan 3 kohdassa tarkennetaan, että suojelua helpottavista tarpeellisista toimenpiteistä säädetään neuvoston eurooppalailla.

III-128 artikla sisältää tarkemmat määrä-

ykset perustuslakisopimuksen unionin kansalaisuutta koskevan I-10 artiklan 2 kohdan d alakohdassa turvatus vetoamisoikeuden toteuttamisesta. Artikla vastaa SEY 21 artiklaa. III-128 artiklan soveltamisala on hieman laajempi kuin SEY 21 artiklan, sillä se kattaa myös Eurooppa-neuvoston ja Euroopan keskuspankin.

III-129 artiklan 1 kohdan mukaan komissio antaa kolmen vuoden välein artiklassa mainituille toimielimille kertomuksen I-10 artiklan ja syrjintäkieltoa ja kansalaisuutta koskevan III osan II osaston soveltamisesta. Määräys vastaa asiallisesti SEY 22 artiklan 1 kohtaa.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto voi täydentää I-10 artiklan mukaisia oikeuksia yksimielisellä eurooppalailla tai -puitelaililla Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Määräys vastaa SEY 22 artiklan 2 kohtaa, jonka mukaan neuvosto kuitenkin vain kuulee Euroopan parlamenttia.

III OSASTO

SISÄISET POLITIIKAT JA TOIMET

I LUKU

SISÄMARKKINAT

1 jakso

Sisämarkkinoiden toteuttaminen ja toiminta

Määräykset koskevat sisämarkkinoiden määritelmää, sisämarkkinoiden toteuttamisen ja toiminnan pääperiaatetta sekä eräitä sisämarkkinoiden toimintaan liittyviä erityislanteita. Eräitä määräysten sanamuotoa ja sijaintia koskevia teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta ne vastaavat nykyisen EY-sopimuksen määräyksiä.

III-130 artikla vastaa SEY 14 ja 15 artiklaa. Vanhentunut viittaus sisämarkkinoiden toteuttamiskauteen on poistettu.

III-131 ja 132 artikla vastaavat SEY 297 ja 298 artiklaa.

2 jakso**Henkilöiden ja palvelujen vapaa liikkuvuus**

1 alajakso

Työntekijät

III-133-136 artikla sisältävät määräykset työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta unionissa. III-136 artiklaa lukuun ottamatta ne vastaavat nykyisen EY-sopimuksen 39-42 artiklaa, johon on tehty yksinomaan eräitä määräysten sanamuotoa koskevia teknisiä tarkistuksia.

III-136 artiklassa tarkoitettujen, työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamiseksi tarpeellisten sosiaaliturva-alan toimenpiteiden osalta siirrytään neuvoston yksimielisestä päätöksenteosta tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen. Määräykseen sisältyy kuitenkin niin sanottu hätäjarrumekanismi. Sen mukaan neuvoston jäsen, joka katsoo esityksen määräyksessä tarkoitetuksi eurooppalaiksi tai puitelaiksi voivan vaikuttaa sen sosiaaliturvajärjestelmän perusteisiin, sen soveltamisala, kustannukset tai rahoitusrakenne mukaan luettuina, taikka kyseisen järjestelmän rahoituksen tasapainoon, voi pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa lainsäädäntömenettely keskeytetään. Asiaa käsiteltyään Eurooppa-neuvoston tulee neljän kuukauden kuluessa menettelyn keskeyttämisestä joko palauttaa esitys neuvostolle, mikä lopettaa lainsäädäntömenettelyn keskeyttämisen, tai pyytää komissiota tekemään uusi ehdotus. Viimeksi mainitussa tapauksessa katsotaan, ettei alun perin ehdotettua säädöstä ole annettu. Ottaen huomioon ettei III-136 artikla sisällä nimenomaisia määräyksiä Eurooppa-neuvoston ratkaisun muodosta eikä noudatettavasta päätöksentekomenettelystä, kysymys on luonteeltaan poliittisesta ratkaisusta, jonka Eurooppa-neuvosto tekee I-21 artiklan 4 kohdan pääsäännön mukaan yhteisymmärryksessä. Näin ollen sopimus ei myöskään sisällä määräyksiä sen tilanteen varalta, ettei Eurooppa-neuvosto lainkaan tekisi kumpakaan III-136 artiklassa tarkoitetuista ratkaisuista. Täten jäsenvaltio voi periaatteessa hä-

täjarruun turvautumalla estää määräyksessä tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttamisen. Edellä mainittua päätöksentekomenettelyä koskevaa muutosta lukuun ottamatta III-136 artikla vastaa SEY 42 artiklaa.

2 alajakso

Sijoittautumisvapaus

Määräykset koskevat jäsenvaltioiden kansalaisten ja yhtiöiden oikeutta sijoittautua toisen jäsenvaltion alueelle, sijoittautumisoikeuteen sovellettavia pääperiaatteita sekä toimielimille sijoittautumisvapauden toteuttamiseksi annettuja tehtäviä. Eräitä päätöksentekomenettelyä koskevia muutoksia sekä määräysten sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta määräykset vastaavat EY-sopimuksen kolmannen osan III osaston 2 luvun määräyksiä.

III-137 ja 138 artikla vastaavat SEY 43 ja 44 artiklaa.

III-139 artikla vastaa SEY 45 artiklaa seuraavin muutoksin. III-139 artiklassa tarkoitettujen toimenpiteet, joilla tietty toimiala suljetaan sopimuksen sijoittautumisvapautta koskevien määräysten soveltamisalan ulkopuolelle, siirtyvät tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen. SEY 45 artiklan nojalla kyseiset toimenpiteet toteuttaa neuvosto määräenemmistöllä. III-139 artiklassa on yksilöity neuvoston käytössä olevat instrumentit, joita ovat Eurooppa-laki ja -puitelaki. SEY 45 artiklassa ei ole vastaavaa instrumenttien yksilöintiä.

III-140 artikla vastaa SEY 46 artiklaa.

III-141 artikla koskee toimenpiteitä, joilla helpotetaan itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymistä ja toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana. Määräys vastaa SEY 47 artiklaa, kuitenkin siten että III-141 artiklan tarkoittamia toimenpiteitä toteutettaessa siirrytään kaikilta osin tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen ja määräenemmistöpäätöksentekoon neuvostossa. Nykyisin neuvosto tekee ratkaisunsa SEY 47 artiklan 2 kohdan tarkoittamista direktiiveistä kaikissa SEY 251 artiklan tarkoittamissa menettelyissä yksimielisesti, jos niiden täytäntöönpano edellyttää ainakin yhdessä jäsenvaltiossa lain tasoisia muutoksia niihin ammatin harjoittami-

sen periaatteisiin, jotka koskevat luonnollisten henkilöiden koulutusta ja ammattiin pääsyn edellytyksiä.

III-142 artikla vastaa SEY 48 artiklaa.

III-143 artikla vastaa SEY 294 artiklaa.

3 alajakso

Vapaus tarjota palveluja

Määräykset koskevat palvelujen tarjoamisen vapauden pääperiaatteita sekä unionin ja jäsenvaltioiden toimia palvelujen tarjoamisen vapauttamiseksi. Eräitä päätöksentekomenettelyä koskevia muutoksia sekä määräysten sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta määräykset vastaavat nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan III osaston 3 luvun määräyksiä.

III-144 artikla vastaa SEY 49 artiklaa seuraavin muutoksin. III-144 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilla toimenpiteillä voidaan palvelujen tarjoamisen vapautta koskeva alajakso ulottaa koskemaan myös sellaisia palvelun tarjoajia, jotka ovat unioniin sijoittautuneita kolmannen valtion kansalaisia. Näiden toimenpiteiden osalta siirrytään tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen. SEY 49 artiklan nojalla kyseiset toimenpiteet toteuttaa neuvosto määränemmistöllä. III-144 artiklan 2 kohdassa on yksilöity neuvoston käytössä olevat instrumentit, joita ovat Eurooppa-laki ja –puitelaki. Nykyisessä SEY 49 artiklassa ei ole vastaavaa instrumenttien yksilöintiä.

III-145 ja 146 artikla vastaavat SEY 50 ja 51 artiklaa.

III-147 artikla vastaa SEY 52 artiklaa seuraavin muutoksin. III-147 artiklassa tarkoitettujen tietyn palvelun vapauttamista koskevien toimenpiteiden osalta siirrytään tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen. SEY 52 artiklan nojalla toimenpiteistä päättää neuvosto Euroopan parlamenttia kuultuaan.

III-148-150 artikla vastaavat SEY 53-55 artiklaa.

3 jakso

Tavaroiden vapaa liikkuvuus

Määräykset koskevat tulliliiton määritelmää ja siihen sovellettavia peruseriaatteita,

tulliyhteistyötä, tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevia pääperiaatteita sekä vapaan liikkuvuuden toteuttamiseksi toimielimille annettuja tehtäviä. Eräitä päätöksentekomenettelyä koskevia muutoksia sekä määräysten sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta määräykset vastaavat nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan I osaston määräyksiä.

1 alajakso

Tulliliitto

III-151 artikla vastaa SEY 23 - 27 artiklaa seuraavin muutoksin. III-151 artiklassa tarkoitettuja yhteisiä tullitariffeja vahvistaessaan neuvosto voi antaa joko Eurooppa-asetuksia tai –päätöksiä. SEY 26 artiklassa ei ole yksilöity neuvoston käytössä olevia säädstyyppisiä tullitariffeja vahvistettaessa, mutta käytännössä neuvosto on antanut SEY 249 artiklan tarkoittamia asetuksia SEY 26 artiklan nojalla.

2 alajakso

Tulliyhteistyö

III-152 artikla vastaa SEY 135 artiklaa. III-152 artiklassa on yksilöity käytettävissä olevat instrumentit, joita ovat Eurooppa-laki ja –puitelaki. SEY 135 artiklassa ei ole vastaavaa yksilöintiä. Artiklasta on poistettu määräys, jonka mukaan toteutettavat toimenpiteet eivät koske kansallisen rikosoikeuden soveltamista tai kansallista oikeudenhoitoa. Kyseinen määräys on tarpeen SEY 135 artiklassa, koska Euroopan yhteisöllä ei ole toimivaltaa rikosoikeuden alalla, jota koskevasta toimivalta määräätään EU-sopimuksen VI osastossa. Pilarijaon poistamisen myötä tulliyhteistyötä koskeva erillinen määräys käy tarpeettomaksi, koska perustuslakisopimus sisältää myös rikosoikeudellista yhteistyötä koskevat määräykset.

3 alajakso

Määrällisten rajoitusten kieltäminen

III-153-155 artikla vastaavat SEY 28-31 artiklaa.

4 jakso

Pääomat ja maksut

Määräykset koskevat pääomien vapaata liikkuvuutta koskevia pääperiaatteita, jäsenvaltioiden toimivallan rajoittamista sekä unionin toimivaltaa yhtäältä unionin sisällä tapahtuvien ja toisaalta jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisten pääomanliikkeiden ja maksujen osalta. Eräitä päätöksentekomenettelyä ja pääomaliikkeitä rajoittavia toimenpiteitä koskevia muutoksia sekä määräysten sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta määräykset vastaavat EY-sopimuksen kolmannen osan III osaston 4 luvun määräyksiä.

III-156 artikla vastaa SEY 56 artiklaa.

III-157 artikla vastaa SEY 57 artiklaa seuraavin muutoksin. III-157 artiklan 1 kohdassa määrätään, että 31.12.1993 voimassa olleiden kolmansia maita koskevien rajoitusten soveltaminen on edelleen mahdollista. Viro ja Unkari voivat soveltaa edelleen 31.12.1999 voimassa olleita rajoituksia. Määräys vastaa vuoden 2003 liittymissopimuksen 18 artiklaa.

Pääomanliikkeitä kolmansiin maihin tai kolmansista maista koskevien III-157 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden osalta siirrytään pääsäännön mukaan tavantomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen. III-157 artiklan 2 kohdassa on yksilöity käytettävissä olevat instrumentit, joita ovat Eurooppa-laki ja -puitelaki. Määräyksessä tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttamista nykyisin SEY 57 artiklan 2 kohdan nojalla pääsäännön mukaan neuvosto, joka tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä. SEY 57 artiklan 2 kohdassa ei ole vastaavaa instrumenttien yksilöintiä. Toimenpiteet, jotka merkitsevät unionin oikeudessa taantumista kolmansiin maihin tai kolmansista maista suuntautuvien pääomaliikkeiden vapautumisessa, toteutetaan III-157 artiklan 3 kohdan mukaan neuvoston eurooppalailla tai -puitelaila, jota koskevan ratkaisun neuvosto tekee yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan. Nykyisin neuvosto tekee näitä toimenpiteitä koskevan ratkaisunsa SEY 57 artiklan 2 kohdan nojalla yksimielisesti. SEY 57 artiklassa ei nykyisin yksilöidä käytössä olevia säädöstyyppejä eikä edellytetä Euroopan parlamentin kuulemistä.

III-158 artikla vastaa artiklan 4 kohtaa lukuun ottamatta SEY 58 artiklaa. III-158 artiklassa määrätään toimenpiteistä, jotka jäsenvaltio voi toteuttaa pääomia ja maksuja koskevien määräysten tätä rajoittamatta. III-158 artiklan 4 kohta on uusi määräys, joka antaa jäsenvaltiolle mahdollisuuden tietyin edellytyksin pyytää komissiota tekemään Eurooppa-päätös, jossa todetaan, että jäsenvaltion yhden tai useamman kolmannen maan osalta toteuttamia rajoittavia verotoimenpiteitä on pidettävä perustuslakisopimuksen mukaisina. Jäsenvaltio voi pyytää komission päätöstä silloin, kun neuvosto ei ole antanut Eurooppa-lakia tai -puitelakia III-157 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuissa asioissa, jos jäsenvaltion toteuttamat toimenpiteet perustuvat johonkin unionin tavoitteeseen ja ovat sopusoinnussa sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa. Ellei komissio ole tehnyt päätöstä kolmen kuukauden kuluessa jäsenvaltion pyynnöstä, neuvosto voi tehdä jäsenvaltion pyynnöstä Eurooppa-päätöksen yksimielisesti.

III-159 artikla vastaa SEY 59 artiklaa. III-159 artiklassa on yksilöity neuvoston käytössä olevat instrumentit, joita ovat Eurooppa-asetus ja -päätös. SEY 59 artiklassa ei ole vastaavaa yksilöintiä.

III-160 artikla vastaa tarkoitukseltaan SEY 60 artiklaa. III-160 artikla koskee unionin tasolla toteutettavia pääomaliikkeitä ja maksuja rajoittavia hallinnollisia toimenpiteitä, kuten luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, ryhmän tai muun kuin valtiollisen yhteisön omistamien tai hallussaan pitämien varojen, muun rahoitusomaisuuden tai saadun taloudellisen hyödyn jäädyttäminen. Toimenpiteitä toteutetaan sikäli kuin se on tarpeen III-257 artiklassa tarkoitettujen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen tavoitteiden saavuttamiseksi terrorismin ja siihen liittyvän toiminnan ennalta ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

Eurooppa-laila määrittää puitteet artiklassa tarkoitetuille hallinnollisille toimenpiteille. Eurooppa-lait pannaan täytäntöön artiklan 2 kohdan mukaan neuvoston hyväksymillä Eurooppa-asetuksilla tai -päätöksillä.

Artiklan nojalla annettuihin säädöksiin tulee artiklan 3 kohdan nojalla sisällyttää tarvittavat säännökset oikeusturvasta. III-160

artiklasta ja III-132 artiklasta on annettu julistus (nro 15), jossa konferenssi muistuttaa, että perusoikeuksien ja -vapauksien kunnioittaminen edellyttää erityisesti asianmukaisen huomion kiinnittämistä siihen, että kyseisten henkilöiden tai yhteisöjen oikeutta lailla säädettyihin oikeusturvan takeisiin suojellaan ja kunnioitetaan. Julistuksessa edellytetään, että näillä päätöksillä on selkeät ja ilmeiset perusteet, jotka vastaavat kunkin rajoittavan toimenpiteen erityispiirteitä.

Tällä järjestelyllä korvataan SEY 60 artiklaan sisältyvä järjestelmä. Nykyisin SEY 60 artikla mahdollistaa pääomaliikkeiden rajoittamisen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sitä edellyttäessä, kun taas III-160 artikla ei edellytä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten nojalla tehtyä päätöstä. III-160 artiklan nojalla voidaan toteuttaa sekä unionin sisäisiä toimenpiteitä että kolmansiin maihin kohdistuvia toimenpiteitä. SEY 60 artiklaan ei sisälly vastaavanlaista esimerkkiluetteloa artiklan tarkoittamista toimenpiteistä kuin mitä III-160 artiklaan sisältyy. Jäsenvaltiolla on mahdollisuus toteuttaa SEY 60 artiklan nojalla ennen neuvoston toimenpiteitä vakavin poliittisin perustein ja kiireellisyyssyistä kolmatta maata koskevia yksipuolisia pääomien liikkuvuutta ja maksuja koskevia toimenpiteitä. Vastavaanlaista jäsenvaltioiden yksipuolisia toimia koskevaa määräystä ei sisälly III-160 artiklaan.

5 jakso

Kilpailusäännöt

1 alajakso

Yrityksiin sovellettavat säännöt

Määräykset koskevat yrityksiin sovellettavien kilpailusääntöjen pääperiaatteita sekä unionin toimielinten ja jäsenvaltioiden viranomaisten toimivaltaa kilpailuasioissa. Määräykset vastaavat sisällöltään pääpiirteissään EY-sopimuksen kolmannen osan VI osaston 1 luvun 1 jakson määräyksiä. Määräyksiin on tehty eräitä muutoksia päätöksentekomenettelyiden osalta sekä eräitä sanamuotoja koskevia ja teknisiä tarkistuksia.

III-161-162 artikla vastaavat SEY 81-82 artiklaa.

III-163 artikla vastaa SEY 83 artiklaa seuraavin muutoksin. Neuvosto voi antaa III-163 artiklan nojalla Eurooppa-asetuksia. SEY 83 artiklan nojalla neuvosto voi antaa asetuksia ja direktiivejä. Muutos ei merkitse muutosta nykyiseen oikeustilaan, sillä perustuslakisopimuksen tarkoittamat Eurooppa-asetukset voivat olla oikeusvaikutuksiltaan joko EY-sopimuksen tarkoittamien direktiivien tai asetusten kaltaisia.

III-164 artikla vastaa SEY 84 artiklaa.

III-165 artikla vastaa SEY 85 artiklaa seuraavin muutoksin. III-165 artiklan 3 kohta on uusi määräys, jonka nojalla komissio voi antaa sellaisten sopimusten ryhmiä koskevia Eurooppa-asetuksia, joista neuvosto on antanut III-163 artiklan toisen kohdan b alakohdan mukaisen Eurooppa-asetuksen. Komission antamat asetukset ovat III-161 artiklan 3 kohdan soveltamista koskevia ns. ryhmäpoikkeusasetuksia. EY-sopimuksessa ei ole vastaavaa määräystä, jossa nimenomaisesti todettaisiin komission toimivaltuus antaa asetuksia SEY 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta sopimusten ryhmiin. Komissiolla on kuitenkin jo nykyisin mahdollisuus antaa SEY 81 artiklan 3 kohdan soveltamista koskevia ryhmäpoikkeusasetuksia, jos neuvosto on asetuksella antanut komissiolle siihen toimivaltuudet. Komission toimivallan kirjaaminen perustuslakisopimukseen ei siten tuo muutosta vallitsevaan oikeustilaan.

III-166 artikla vastaa SEY 86 artiklaa komission käytössä olevia instrumentteja lukuun ottamatta. Komissio hyväksyy III-166 artiklan 3 kohdan nojalla tarvittaessa aiheettiset Eurooppa-asetukset tai -päätökset. Komissio voi nykyisin antaa direktiivejä tai päätöksiä SEY 86 artikla 3 kohdan nojalla.

2 alajakso

Jäsenvaltion myöntämä tuki

Määräykset koskevat jäsenvaltion myöntämän tuen soveltumista sisämarkkinoille sekä komission ja neuvoston toimivaltaa tukiasioissa. Määräyksiin on tehty eräitä erityisalueita ja päätöksentekomenettelyjä koskevia

muutoksia sekä sanamuotoja koskevia ja teknisiä tarkistuksia.

III-167 artikla vastaa seuraavin muutoksin SEY 87 artiklaa. III-167 artiklan 2 kohta koskee sisämarkkinoille soveltuvia tukia. III-167 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan sisämarkkinoille soveltuvana pidetään tukea tietyille Saksan liittotasavallan alueille, joihin Saksan jako on vaikuttanut, jos tuki on tarpeen jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi. Neuvostolla on mahdollisuus kumota III-167 artiklan 2 kohdan c alakohta Eurooppa-päätöksellä viiden vuoden kuluttua perustuslaillisen sopimuksen voimaantulosta. Vastaavaa valtuutuslauseketta ei sisälly nykyiseen EY-sopimukseen.

III-167 artiklan 3 kohdassa määritellään tuet, joita voidaan pitää sisämarkkinoille soveltuvina. III-167 artiklan 3 kohdan a alakohdassa on lisätty uusi määräys, jonka nojalla sisämarkkinoille soveltuvana voidaan pitää tukea taloudellisen kehityksen edistämiseen III-424 artiklassa mainituilla alueilla ottaen huomioon niiden rakenteellinen, taloudellinen ja sosiaalinen tilanne. III-424 artiklassa mainittuja alueita ovat Ranskan merentakaiset departementit, Azorit, Madeira ja Kanariansaaret. Perustuslakisopimuksessa vahvistetaan näiden alueiden kuuluminen 167 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisen tuen piiriin. Kyseisiä alueita ei ole mainittu SEY 87 artiklan 3 kohdan a alakohdassa, mutta käytännössä näiden alueiden on nykyisin katsottu kuuluvan 87 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisen tuen piiriin. Näiden alueiden kirjaamisella 167 artiklan 3 kohdan a alakohdassa mahdollistetaan nykyisen käytännön jatkuminen kaikkien kyseisten alueiden osalta myös tulevaisuudessa.

III-167 artiklan 3 kohdan e alakohdassa on yksilöity neuvoston käytössä olevat instrumentit, joita ovat Eurooppa-asetus ja -päätös. SEY 87 artiklan 3 kohdan e alakohdassa ei ole vastaavaa yksilöintiä.

III-168 artikla vastaa SEY 88 artiklaa seuraavin muutoksin. III-168 artiklan kohdassa 4 on uusi määräys, jonka nojalla komissio voi antaa Eurooppa-asetuksia niistä valtioneuvosto- tai valtiontukimuodoista, jotka neuvosto on III-169 artiklan mukaisesti määrittellyt sellaisiksi, jotka voidaan vapauttaa 168 artiklan 3 kohdassa määrätystä ilmoitusmenettelystä. Nykyisessä EY-

sopimuksessa ei ole vastaavaa määrystä, jossa nimenomaisesti annettaisiin komissiolle valtuus tällaisten asetusten antamiseen. Neuvosto voi nykyisin antaa asetuksella komissiolle valtuuden antaa vastaavanlaisia asetuksia. Neuvosto on antanut asetuksella N:o 659/1999 komissiolle valtuuden antaa ryhmäpoikkeusasetuksia joidenkin valtioneuvoston tukimuotojen osalta.

III-169 artikla vastaa SEY 89 artiklaa.

6 jakso

Veroja ja maksuja koskevat määräykset

Määräykset koskevat veroihin ja maksuihin sovellettavia pääperiaatteita sekä neuvoston toimivaltaa niiden osalta. Määräykset vastaavat eräitä instrumentteja koskevia muutoksia sekä määräysten sanamuodon teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan VI osaston 2 luvun määräyksiä.

III-170 artikla vastaa SEY 90-92 artiklaa seuraavin muutoksin.

Artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen veroja ja maksuja koskevien toimenpiteiden hyväksymisen osalta artiklassa on yksilöity neuvoston käytössä olevaksi instrumentiksi eurooppapäätös. SEY 92 artiklassa ei ole vastaavaa yksilöintiä.

III-171 artikla vastaa SEY 93 artiklaa seuraavin muutoksin. III-173 artiklassa on yksilöity neuvoston käytössä olevat instrumentit, joita ovat Eurooppa-laki ja -puitelaki. SEY 93 artiklassa ei ole vastaavaa yksilöintiä.

7 jakso

Yhteiset määräykset

Jakso sisältää määräykset unionin toimivalta sisämarkkinoita toteutettaessa sekä yhdenmukaistamistoimenpiteisiin sovellettavasta päätöksentekomenettelystä. Jaksossa määrätään myös jäsenvaltioiden toimivallasta yhdenmukaistamistoimenpiteiden toteuttamisen jälkeen. Määräykset vastaavat pääpiirteissään nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan VI osaston 3 luvun määräyksiä. Määräykseen on tehty eräitä muutoksia päätöksentekomenettelyiden osalta sekä eräitä

sanamuotoja koskevia ja teknisiä tarkistuksia.

III-172 artikla vastaa SEY 95 artiklaa seuraavin muutoksin. III-172 artiklan 1 kohdassa on yksilöity käytössä olevat instrumentit, joita ovat Eurooppa-laki ja -puitelaki. III-172 artiklan 4 ja 5 kohdassa on yksilöity komission käyttämäksi instrumentiksi Eurooppa-asetus ja 6 kohdassa eurooppapäätös. Vastaavaa instrumenttien yksilöintiä ei sisälly nykyiseen SEY 95 artiklaan.

III-173 artikla vastaa SEY 94 artiklaa seuraavin muutoksin. III-173 artiklassa on uusi määräys, jonka mukaan III-173 artikla ei rajoita III-172 artiklan soveltamista. Tämä tarkoittaa, että III-172 artikla on ensisijainen III-173 artiklaan nähden. Vastaavaa määräystä ei sisälly nykyiseen SEY 94 artiklaan, mutta määräys vastaa nykyistä oikeustilaa. Käytännössä SEY 95 artiklaa ja SEY 94 artiklaa on tulkittu siten, että SEY 95 artikla on ensisijainen SEY 94 artiklaan nähden.

III-174 artikla vastaa SEY 96 artiklaa seuraavin muutoksin. III-174 artiklassa määrätään menettelystä, jota noudatetaan, jos komissio toteaa, että jäsenvaltioiden lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten välillä oleva eroavuus vääristää kilpailun edellytyksiä sisämarkkinoilla ja johtaa vääristymään, joka on poistettava. Jollei vääristymän poistamisesta päästä sopimukseen asiaa koskevien jäsenvaltioiden välillä, tarvittavista toimenpiteistä säädetään eurooppapuitelaililla. Toteutettavien toimenpiteiden osalta siirrytään tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen. SEY 96 artiklan nojalla neuvosto toteuttaa toimenpiteet yksin antamalla direktiivejä.

III-175 artikla vastaa SEY 97 artiklaa.

III-176 artiklassa määrätään unionin toimivallasta teollis- ja tekijänoikeuksien unionin tasolla toteutettavan suojan osalta, jota koskevia eurooppalakeja ja -puitelakeja voidaan antaa tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. III-176 artiklan 1 kohdan nojalla voidaan säätää toimenpiteistä, joilla luodaan eurooppalainen suoja teollis- ja tekijänoikeuksien yhdenmukaisen suojan varmistamiseksi unionissa ja joilla muodostetaan keskitetyt luvananto-, yhteensovittamis- ja valvontajärjestelmät unionin tasolla. EY-sopimukseen ei sisälly vastaavaa oikeusperustaa,

mutta kyseisiä toimenpiteitä on toteutettu SEY 308 artiklan nojalla (esim. Neuvoston asetus (EY) N:o 40/49 yhteisön tavaramerkistä). III-176 artikla ei koske jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämistä tarkoittavia toimenpiteitä, joita voidaan jatkossakin antaa III-172 ja 173 artiklan nojalla, jotka vastaavat SEY 95 ja 94 artiklaa (esim. Ensimmäinen neuvoston direktiivi jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä (89/104/ETY)).

Artiklan 2 kohdassa määrätään eurooppalaista suojaa koskevista kielijärjestelyistä, joita koskevia eurooppalakeja neuvosto voi antaa Euroopan parlamenttia kuultuaan. Neuvosto tekee kielijärjestelyjä koskevan ratkaisunsa yksimielisesti.

II LUKU

TALOUS- JA RAHAPOLITIikka

III-177 artikla, jossa määritellään unionin talous- ja rahapolitiikan tavoitteet, vastaa asiasisällöltään SEY 4 artiklaa.

1 jakso

Talouspolitiikka

III-178 artikla, jossa jäsenvaltiot velvoitetaan harjoittamaan talouspolitiikkaansa niin, että ne myötävaikuttavat unionin tavoitteiden toteuttamiseen, vastaa asiasisällöltään SEY 98 artiklaa.

III-179 artikla, jossa määrätään unionin ja jäsenvaltioiden talouspolitiikan yleislinjojen laatimisesta sekä taloudellisen kehityksen valvomisesta, vastaa pääpiirteittäin SEY 99 artiklaa.

Artiklan 4 kohdan mukaan neuvosto voi antaa jäsenvaltiolle suosituksia, mikäli sen talouspolitiikka ei ole unionin asettamien yleislinjojen mukaista. Uutta on se, että komissio on saanut yksin valtuudet antaa jäsenvaltiolle varoituksen. Myös määräykset neuvoston päätöksentekomenettelystä kyseisissä asioissa ovat uusia. Kun neuvosto päättää suosituksista, asiassa osallisena olevan jäsenvaltion edustaja saa osallistua keskusteluun, mutta hänellä ei ole äänioikeutta.

Artiklassa on määritelty erikseen, miten määränemmistö saavutetaan kyseisissä tapauksissa. Määränemmistöön tarvitaan vähintään 55 prosenttia äänioikeutettujen neuvoston jäsenten äänistä. Artiklan mukaan näiden neuvoston jäsenten tulee myös edustaa vähintään 65 prosenttia äänestykseen osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä. Tämä 65 prosentin vaatimus ei ole kuitenkaan ehdoton, koska päätöksenteon estävään määrävähemmistöön tarvitaan äänioikeutettuja jäseniä, jotka edustavat yli 35 prosenttia jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä lisätynä yhdellä jäsenellä. Jos tämä vaatimus ei toteudu, katsotaan määränemmistö saavutetuksi edellyttäen että 55 prosenttia neuvoston äänioikeutetuista jäsenistä puoltaa esitystä.

III-180 artikla, joka antaa neuvostolle poikkeusvaltuudet taloudellisissa erityistilanteissa, vastaa asiasisällöltään SEY 100 artiklaa.

III-181 artikla, jossa kielletään niin sanottu keskuspankkirahoitus, vastaa asiasisällöltään SEY 101 artiklaa.

III-182 artikla, joka kieltää unionin ja jäsenvaltioiden elimiltä ja viranomaisilta erityisoikeudet rahalaitoksissa, vastaa SEY 102 artiklaa lukuun ottamatta sitä, että kyseisen artiklan oikeusperusta, jonka perusteella voidaan antaa artiklassa määrätyn kiellon soveltamiseksi tarvittavat määritelmät, on siirretty III-183 artiklaan.

III-183 artikla, jonka mukaan unioni ei ole vastuussa jäsenvaltioiden veloista tai niiden muista antamista taloudellisista sitoumuksista, vastaa asiasisällöltään SEY 103 artiklaa.

Artiklan 2 kohtaa on laajennettu niin, että sen perusteella voidaan antaa myös III-182 artiklan soveltamista varten tarvittavat tarkemmat määräykset.

III-184 artikla, joka velvoittaa jäsenvaltioita välttämään julkisen talouden liiallisia alijäämiä, vastaa SEY 104 artiklaa lukuun ottamatta artiklan 6 ja 7 kohdissa olevia äänestys- ja määränemmistösäännöksiä.

Artiklan 6 ja 7 kohdissa on määräyksiä neuvoston menettelystä, kun se päättää liiallisen alijäämän olemassaolosta sekä siihen liittyvistä seuraamuksista. Määräykset päätöksentekomenettelystä näissä asioissa ovat uusia. Kun neuvosto päättää liiallisen alijäämän olemassaolosta, asiassa osallisena ole-

van jäsenvaltion edustaja saa osallistua keskusteluun, mutta hänellä ei ole äänioikeutta. Päätöksenteossa sovelletaan III-179 artiklan yhteydessä selostettua määränemmistön määritelmää.

2 jakso

Rahapolitiikka

III-185 artikla, jossa määritellään Euroopan keskuspankkijärjestelmän tavoitteet ja tehtävät, vastaa asiasisällöltään SEY 105 artiklaa.

III-186 artikla, jossa määrätään setelien ja metallirahojen liikkeelle laskemisesta, vastaa SEY 106 artiklaa sillä lisäyksellä, että neuvoston tulee kuulla myös Euroopan parlamenttia ennen kuin se päättää metallirahojen yksikköarvojen ja teknisten määritelmien yhdenmukaistamisesta.

III-187 artikla, jossa määrätään Euroopan keskuspankin johdosta sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä, sen muuttamisesta ja sen perusteella annettavista eurooppa-asetuksista ja -päätöksistä, vastaa asiasisällöltään SEY 107 artiklaa.

Artiklan 3 kohdassa määrätään kuitenkin SEY 107 artiklasta poiketen, että muutettaessa perussääntöä komission ehdotuksesta neuvosto tekee päätöksensä aiemman yksimielisyyden sijasta määränemmistöllä.

III-188 artikla, jossa määrätään Euroopan keskuspankin ja kansallisten keskuspankkien päätöksentekovelinten jäsenten riippumattomuudesta, vastaa asiasisällöltään SEY 108 artiklaa.

III-189 artikla, jossa määrätään jäsenvaltioiden velvollisuudesta huolehtia siitä, että kansallinen lainsäädäntö on sopusoinnussa perustuslain ja EKPJ:n ja EKP:n perussäännön kanssa, vastaa asiasisällöltään SEY 109 artiklaa.

III-190 artikla, jossa määrätään Euroopan keskuspankin toimivaltuuksista, vastaa pääpiirteittäin SEY 110 artiklaa.

Artiklan 2 kohdassa ei kuitenkaan enää määritellä eri päätöstyyppien oikeusvaikutuksia.

III-191 artikla sisältää määräykset unionin toimivallasta päättää niistä toimenpiteistä,

jotka ovat tarpeen euron käyttämiseksi yhteisenä rahana. Artikla vastaa asiasisällöltään SEY 123 artiklan neljättä kohtaa. Aiemmalla määräyksellä oli kuitenkin tarkoitus antaa unionille ainoastaan väliaikaiset toimivaltuudet, kun taas uudessa muodossaan artikla antaa pysyvät toimivaltuudet.

SEY 111 artikla on siirretty rahapolitiikkaa koskevasta jaksosta kansainvälisiä sopimuksia koskevaan jaksoon III-326 artiklaksi.

3 jakso

Institutionaaliset säännökset

III-192 artikla, jossa määrätään talous- ja rahoituskomiteasta ja sen tehtävistä, vastaa asiasisällöltään SEY 114 artiklaa. Teknisiin muutoksiin kuuluu, että entinen raha-asiainkomiteaa koskeva kohta on poistettu tarpeettomana talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alettua.

III-193 artikla, jossa määrätään neuvostolle sekä jäsenvaltioille annetaan oikeus pyytää komissiota antamaan suosituksia tietyissä asioissa, vastaa asiasisällöltään SEY 115 artiklaa.

SEY 112 ja 113 artiklat on siirretty institutionaalisten määräysten kuudenteen alajaksoon III-382 ja III-383 artiklaksi.

4 jakso

Euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita koskevat erityismääräykset

II-194 artikla on uusi viittausnormi, joka koskee talous- ja rahaliiton moitteettoman toiminnan varmistamista.

Artiklan 1 kohdan mukaan III-179 tai III-184 artikloissa tarkoitetuissa menettelyissä voidaan hyväksyä toimenpiteitä, jotka koskevat niitä valtioita, joissa euro on otettu käyttöön. Neuvosto voi hyväksyä toimenpiteitä, joilla joko tehostetaan näiden jäsenvaltioiden budjettipolitiikkojen kurinalaisuuden yhteensovittamista ja valvontaa tai laaditaan näitä jäsenvaltioita koskevat talouspolitiikan yleislinjat. Euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita koskevista talouspolitiikan yleislinjoista päätettäessä tulee huolehtia yleislinjojen yhteensopivuudesta koko unionin osalta hy-

väksytytjen talouspolitiikan yleislinjojen kanssa.

Artiklan 2 kohdan mukaan kyseisistä asioista päätetään määräenemmistöllä ja äänestukseen osallistuvat vain edustajat niistä jäsenvaltiosta, jotka ovat ottaneet euron käyttöön. Päätöksenteossa sovelletaan III-179 artiklan yhteydessä selostettua määräenemmistön määritelmää.

III-195 artikla, joka koskee euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden ministereiden välisten kokouksien järjestelyjä, on uusi. Artiklan mukaan kokousten järjestelyt vahvistetaan euroryhmää koskevassa pöytäkirjassa.

III-196 artikla, joka koskee toimenpiteitä euron aseman varmistamiseksi kansainvälisessä valuuttajärjestelmässä, on uusi.

Artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto vahvistaa komission ehdotuksesta yhteiset kannat talous- ja rahaliiton kannalta erityisen merkittäviin kysymyksiin, joita käsitellään toimivaltaisissa kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja -konferensseissa.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä myös aiheellisia toimenpiteitä yhtenäisen edustuksen varmistamiseksi kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja rahoituskonferensseissa. Neuvosto kuulee Euroopan parlamenttia ennen kuin se tekee asiassa ratkaisun.

Artiklan 3 kohdan mukaan kyseisistä asioista päätetään määräenemmistöllä ja äänestukseen osallistuvat vain edustajat niistä jäsenvaltiosta, jotka ovat ottaneet euron käyttöön. Päätöksenteossa sovelletaan III-179 artiklan yhteydessä selostettua määräenemmistön määritelmää.

5 jakso

Siirtymämääräykset

Siirtymämääräyksiä koskevaa lukua on lyhennetty aiempaan perustamissopimukseen verrattuna. Tämä johtuu siitä, että osa perustamissopimukseen sisällytetyistä siirtymämääräyksistä koski toimivaltamääräyksiä ryhtyä tiettyihin toimenpiteisiin, kuten esimerkiksi Euroopan keskuspankin perustamiseen. Koska kyseiset toimenpiteet on jo suoritettu, vastaavat toimivaltamääräykset on poistettu tarpeettomina. Kaikki jäljellä olevat

siirtymäsäännökset koskevat sellaisia maita, jotka eivät ole vielä ottaneet euroa käyttöön, mutta ovat kuitenkin valmistautumassa siihen.

III-197 artikla, jossa määrätään, mitä artikloita ei sovelleta niihin jäsenvaltioihin, jotka eivät ole täyttäneet euron käyttöön ottamiseksi vaadittavia edellytyksiä, vastaa SEY 122 artiklan ensimmäistä, kolmatta ja viidettä kohtaa.

Artiklan 2 kohdan mukaan aiempien rajoitusten lisäksi kyseisiin jäsenvaltioihin ei sovelleta myöskään III-179 artiklan toista kohtaa, III-191 artiklaa eikä III-196 artiklan ensimmäistä kohtaa.

Artiklan 4 kohdassa on äänestysmääräykset muutettu siten ettei kyseisillä jäsenvaltioilla ole äänioikeutta III-179 artiklan 4 kohdan eikä III-184 artiklan 6,7,8 ja 11 kohdissa tarkoitettussa päätöksenteossa. Päätöksenteossa sovelletaan uutta määräenemmistön määritelmää, joka on selostettu III-179 artiklan yhteydessä.

III-198 artikla, joka koskee uusien jäsenvaltioiden hyväksymistä euron käyttäjiksi, vastaa asiallisesti SEY 121 artiklan ensimmäistä kohtaa, SEY 122 artiklan toista kohtaa sekä SEY 123 artiklan neljännen kohdan ensimmäistä lausetta.

Artiklan 2 kohdassa olevia päätöksentekomenettelysäännöksiä on kuitenkin uusittu. Uusitun määräyksen mukaan neuvoston on, ennen kuin se tekee normaalikokoonpanossaan lopullisen päätöksen uuden jäsenvaltion hyväksymisestä euron käyttäjäksi, saatava suositus euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden edustajilta. Kyseinen suositus annetaan määräenemmistöllä, joka on määritelty III-179 artiklan yhteydessä.

III-199 artikla vastaa asiasisällöltään SEY 123 artiklan kolmatta kohtaa sekä SEY 117 artiklan toista kohtaa teknisiä muutoksia lukuun ottamatta. III-199 artikla koskee Euroopan keskuspankin yleisneuvostoa sekä Euroopan keskuspankin tehtäviä niihin valtioihin liittyen, jotka eivät ole vielä ottaneet euroa käyttöön.

III-200 artikla, joka koskee valuuttakurssi-politiikkaa niiden maiden osalta, joissa euroa ei ole otettu käyttöön, vastaa asiasisällöltään SEY 124 artiklaa.

III-201 artikla, joka koskee maksutasevai-

keuksista johtuvia toimenpiteitä ja avustuksia, vastaa asiasisällöltään SEY 119 artiklaa.

III-202 artikla, joka koskee suojatoimenpiteitä äkillisen maksutasekriisin johdosta, vastaa asiasisällöltään SEY 120 artiklaa.

III LUKU

MUITA ALOJA KOSKEVAT POLITIIKAT

1 jakso

Työllisyys

Unionin työllisyyspolitiikkaa koskevat määräykset ovat perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 1 jaksossa. Kyseiseen jaksoon sisältyvät määräykset vastaavat jäljempänä selvitettävien muutoksien sekä eräitä sanamuotoa ja sijaintia koskevia teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta EY-sopimuksen kolmannen osan VIII osaston määräyksiä.

III-203 artikla vastaa SEY 125 artiklaa. III-203 artiklassa viitataan toimintaa ohjaavina tavoitteina pyrkimyksiin I-3 artiklassa tarkoitettujen unionin tavoitteiden saavuttamiseksi. Näiden tavoitteiden uudistamista aiempiin SEU 2 ja SEY 2 artiklaan verrattuna on tarkasteltu lähemmin I-3 artiklaa koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

III-204 ja 205 artikla vastaavat SEY 126 ja 127 artiklaa.

III-206 artikla vastaa SEY 128 artiklaa. III-206 artiklan 4 kohdassa tarkoitettujen suositusten osalta on poistettu viittaus tarkasteluun suositusten antamisen aiheellisuudesta.

III-207 ja 208 artikla vastaavat SEY 129 ja 130 artiklaa. III-207 artiklassa yksilöidään, että kannustustoimenpiteistä voidaan säätää eurooppalailla tai -puitelilla. III-208 artiklassa yksilöidään, että työllisyyskomitean osalta käytetään eurooppapäätöstä.

2 jakso

Sosiaalipolitiikka

Unionin sosiaalipolitiikkaa koskevat määräykset ovat perustuslakisopimuksen III osan

III osaston III luvun 2 jaksossa. Ne vastaavat jäljempänä selvitettävien muutoksin sekä eräin määräysten sanamuotoa ja sijaintia koskevin teknisin tarkistuksin nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan XI osaston 1 ja 2 lukua.

III-209 artikla vastaa SEY 136 artiklaa.

III-210 artikla vastaa SEY 137 artiklaa seuraavin muutoksin. III-210 artiklan 2 kohdassa yksilöidään säädösinstrumenteiksi eurooppalaki ja -puitelaki ja III-210 artiklan 3 kohdan toisessa alakohdassa eurooppapäätös. III-210 artiklan 4 kohdassa, joka vastaa SEY 137 artiklan 3 kohtaa, on EY-sopimuksen määräykseen nähden lisätty niiden instrumenttien määrää, joiden täytäntöönpanon jäsenvaltio voi tarvittaessa antaa työmarkkinaosapuolten tehtäväksi niiden yhteisestä pyynnöstä. III-210 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltio voi antaa työmarkkinaosapuolille niiden eurooppapuitelakien taikka eurooppa-asetusten tai -päätösten täytäntöönpanon, joihin tässä kohdassa viitataan, kun SEY 137 artiklan 3 kohdan mukainen mahdollisuus koskee vain siinä tarkoitettuja direktiivejä.

III-211 artikla vastaa SEY 138 artiklaa.

III-212 artikla vastaa SEY 139 artiklaa. III-212 artiklan 2 kohdassa määrätään SEY 139 artiklan 2 kohtaan verrattuna kuitenkin lisäksi siitä, että määräyksessä tarkoitetuista asioista ilmoitetaan Euroopan parlamentille. Lisäksi käytettäväksi säädösinstrumentiksi yksilöidään eurooppa-asetus tai -päätös.

III-213 artikla vastaa SEY 140 artiklaa. III-213 artiklan toisessa kohdassa määrätään kuitenkin SEY 140 artiklan 2 kohtaan verrattuna täydentävästi, että edistäessään jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja helpottaessaan niiden toiminnan yhteensovittamista sosiaalipolitiikan aloilla komissio tekee erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää tietojen vaihtoa parhaista käytännöistä sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Nämä keinot muistuttavat sisällöltään niin sanottua avointa koordinaatiomenetelmää. III-213 artiklan osalta kyse on kuitenkin unionin toimivallan käytöstä. III-213 artiklan toisessa kohdassa määrätään SEY 140 artiklaan verrattuna lisäksi Euroopan parlamentin pitämisestä asiassa täysin ajan tasalla.

III-213 artiklaa koskee HVK:n päätösasiakirjaan liitetty julistus (n:o 18) III-213 artiklasta. Julistus koskee toimivallan jakautumista unionin ja jäsenvaltioiden välillä. Sitä on selvitetty tarkemmin julistuksia koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

III-214 artikla vastaa SEY 141 artiklaa. III-214 artiklan 3 kohdassa säädösinstrumentiksi yksilöidään eurooppalaki tai -puitelaki.

III-214 artiklaa koskee perustuslakisopimukseen liitetty pöytäkirja (n:o 28) unionin perustuslain III-214 artiklasta. Pöytäkirja koskee ajankohtaa, jota edeltäviin työskentelykausiin perustuvia ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisia etuuksia ei pidetä artiklassa tarkoitettuna korvauksena. Pöytäkirjaa on selvitetty tarkemmin pöytäkirjoja koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

III-215-218 artikla vastaavat SEY 142-145 artiklaa. III-217 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään eurooppapäätöksen käyttämisestä neuvoo-antavan sosiaalisen suojelun komitean osalta.

III-219 artikla vastaa SEY 146-148 artiklaa eli EY-sopimuksen kolmannen osan XI osaston 2 lukua, joka koskee Euroopan sosiaalirahastoa. III-219 artiklan 3 kohdassa säädösinstrumentiksi yksilöidään eurooppalaki.

3 jakso

Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus

Määräykset unionin politiikasta, joka koskee taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta, ovat perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 3 jaksossa. Jakson määräykset vastaavat jäljempänä selvitettävien muutoksin sekä eräitä sanamuotoa ja sijaintia koskevia teknisii tarkistuksia lukuun ottamatta nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan XVII osastoa. EY-sopimuksessa vastaavan osion otsikkona on taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus. Perustuslakisopimuksessa otsikkoon ja niihin 3 jakson määräyksiin, joissa käytetään tätä käsitettä, on EY-sopimukseen verrattuna lisätty taloudellisen ja sosiaalisen näkökulman rinnalle alueellisen yhteenkuuluvuuden näkökulma.

Kyseistä 3 jaksoa koskee perustuslakisopimukseen liitetty pöytäkirja (n:o 29) taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta. Pöytäkirjaa on selvitetty tarkemmin pöytäkirjoja koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

III-220 artikla vastaa SEY 158 artiklaa seuraavin muutoksin. III-220 artiklan kolmannessa kohdassa määrätään SEY 158 artiklaan nähden täydentävästi, että pyrketään vähentämään eri alueiden välisiä kehityseroja sekä heikoimmassa asemassa olevien alueiden jälkeenjääneisyyttä asianomaisista alueista kiinnitetään erityistä huomiota maaseutuun, teollisuuden muutosprosessissa oleviin alueisiin sekä vakavista ja pysyvistä luontoon tai väestöön liittyvistä haitoista kärsiviin alueisiin, kuten pohjoisimpiin alueisiin, joiden väestötiheys on erittäin alhainen, ja saaristo-, rajaseutu- ja vuoristoalueisiin. Viittaus pohjoisimpiin alueisiin, joiden väestötiheys on erittäin alhainen, koskee erityisesti Suomea.

III-220 artiklaa täydentää perustuslakisopimukseen liitetyn vuosien 1972, 1979, 1985 ja 1994 liittymissopimuksia koskevan pöytäkirjan (n:o 8) V osaston 7 jaksossa oleva 63 artikla, joka koskee rakennerahastojen osalta Suomessa ja Ruotsissa sovellettavia erityismääräyksiä. Pöytäkirjan artiklaa on selvitetty tarkemmin pöytäkirjoja koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

Lisäksi HVK:n päätösasiakirjaan on liitetty julistus (n:o 19) III-220 artiklasta. Julistuksessa todetaan, että saaristoalue voi tarkoittaa myös kokonaista saarivaltiota. Julistusta on selvitetty tarkemmin julistuksia koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

III-221 ja 222 artikla vastaavat SEY 159-160 artiklaa. III-221 artiklan kolmannessa kohdassa yksilöidään säädösinstrumentiksi eurooppalaki tai -puitelaki.

III-223 artikla vastaa SEY 161 artiklaa seuraavin muutoksin. III-223 artiklassa yksilöidään artiklassa tarkoitettujen toimenpiteiden osalta käytettäväksi säädösinstrumentiksi eurooppalaki. III-223 artiklan 1 kohdassa määrätään tavanomaisesta lainsäätämisyjärjestyksestä sekä alueiden komitean ja talous- ja sosiaalikomitean kuulemisesta. III-223 artiklan 2 kohdassa määrätään kuitenkin, että ensimmäiset rakennerahastoja ja koheesiiora-

hastoa koskevat säännökset, jotka annetaan perustuslakisopimuksen allekirjoituspäivänä voimassa olevien säännösten jälkeen, vahvistetaan neuvoston eurooppalailla ja että neuvosto tällöin tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. SEY 161 artiklan ensimmäisen ja toisen kohdan mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti komission ehdotuksesta, saatuaan Euroopan parlamentin puoltavan lausunnon sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan. SEY 161 artiklan kolmas kohta sisältää päätöksentekosäännön osalta siirtymämääräyksen, jonka mukaan vuoden 2007 alusta neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä. SEY 161 artiklan siirtymämääräyksen soveltaminen on kuitenkin sidottu monivuotisten rahoitusnäkymien ja niihin liittyvän toimielinten välisen sopimuksen hyväksymiseen.

III-224 artikla vastaa SEY 162 artiklaa. III-224 artiklan ensimmäisessä kohdassa täsmennetään säädösinstrumentiksi eurooppalaki, jolla vahvistetaan täytäntöönpanotoimenpiteet.

4 jakso

Maatalous ja kalastus

Määräykset unionin politiikasta, joka koskee maataloutta ja kalastusta, ovat perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 4 jaksossa. EY-sopimuksessa vastaavat määräykset ovat kolmannen osan II osastossa. Määräykset vastaavat toisiaan jäljempänä selvitetävin muutoksin. Lisäksi on tehty teknisiä tarkistuksia, erityisesti sanamuotojen ja määräysten sijainnin osalta. Perustuslakisopimuksen kyseisessä 4 jaksossa määrätään, toisin kuin nykyisen EY-sopimuksen kyseisessä II osastossa, maatalouden lisäksi nimenomaisesti myös kalastuksesta.

Suomessa harjoitettavaa maataloutta koskevat lisäksi määräykset, jotka ovat perustuslakisopimukseen liitetyn vuosien 1972, 1979, 1985 ja 1994 liittymissopimuksia koskevan pöytäkirjan (n:o 8) V osaston 2 jaksossa. Näitä pöytäkirjamääräyksiä on selvitetty tarkemmin pöytäkirjoja koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

III-225 artikla vastaa SEY 32 artiklan 1 kohdan toista virkettä seuraavin muutoksin. III-225 artiklan ensimmäisessä kohdassa todetaan unionin määrittelevän yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan ja toteuttavan sitä. Nykyisessä EY-sopimuksessa viittaus yhteiseen maatalouspolitiikkaan ja kalastuspolitiikkaan on SEY 3 artiklassa. II-225 artiklan toisessa kohdassa määrätään, että viittauksilla yhteiseen maatalouspolitiikkaan tai maatalouteen ja ilmaisulla "maatalous-" tarkoitetaan myös kalastusta tämän alan erityispiirteet huomioon ottaen.

III-226 artikla vastaa SEY 32 artiklaa poislukien 1 kohdan toinen virke, jota vastaa edellä mainittu III-225 artikla.

III-227-229 artikla vastaavat SEY 33-35 artiklaa.

III-230 artikla vastaa SEY 36 artiklaa seuraavin muutoksin. III-230 artiklan 1 kohdassa on viittaus tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä koskevaan pääsääntöön. Sitä sovelletaan tämän kohdan viittausmääräyksen mukaan myös sen määrittelyyn, miltä osin maataloustuotteiden tuotantoon ja kauppaan sovelletaan perustuslakiosopimuksen kilpailusääntöjä koskevaa jaksoa. SEY 36 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään viittausmääräyksen avulla sovellettavaksi menettelyä, jossa Euroopan parlamentin asema rajoittuu kuulemiseen. Lisäksi muutosta merkitsee se, että III-230 artiklan 2 kohdan mukainen neuvoston lupa tuen myöntämiseen annetaan komission ehdotuksesta, kun SEY 36 artiklan 2 kohdassa ei edellytetä komission tekemän ehdotusta asiasta. Käytettäväksi säädösinstrumenteiksi III-230 artiklan 2 kohdassa yksilöidään eurooppa-asetus tai -päätös.

III-231 artikla vastaa SEY 37 artiklaa seuraavin muutoksin. SEY 37 artiklan 1 kohdan vanhentunut viittaus maataloutta koskevan konferenssin koollekutsumisesta sen jälkeen, kun perustamissopimus on tullut voimaan, on poistettu. III-231 artiklan 2 kohdassa määrätään tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä koskevasta pääsäännöstä sekä talous- ja sosiaalikomitean kuulemisesta. Tätä menettelyä noudatetaan säädettäessä yhteisestä maatalouden markkinajärjestelystä sekä muista yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan tavoitteiden toteuttamisessa tarvittavista säännök-

sistä. Säädösinstrumenttina on eurooppalaki tai -puitelaki. SEY 37 artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto antaa määräenemmistöllä, komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan asetuksia ja direktiivejä sekä tekee päätöksiä. SEY 37 artiklan 2 kohdassa on päätöksentekomenettelyn osalta suositusten antamista koskeva poikkeus. Päätöksenteon osalta III-231 artiklan 3 kohdassa määrätään vielä, että neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta hintojen, maksujen, tukien ja määrällisten rajoitusten vahvistamiseen sekä kalastusmahdollisuuksien vahvistamiseen ja jakamiseen liittyvät eurooppa-asetukset tai -päätökset.

Myös eläinlääkintä- ja kasvinsuojelualalla siirrytään kokonaan tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen III-231 artiklan 2 kohdan mukaisesti, kun EY-sopimuksen mukaan yhteispäätösmenettelyä noudatetaan vain silloin, kun säädökset annetaan kansanterveyttä koskevan SEY 152 artiklan 4 kohdan b alakohdan nojalla. Eläinlääkintä- ja kasvinsuojelualalla säilyy kuitenkin säädösperustan kaksijakoisuus, sillä jos toimenpiteiden välittömänä tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen, annetaan säädökset kansanterveyttä koskevan III-278 artiklan 4 kohdan b alakohdan nojalla.

III-232 artikla vastaa SEY 38 artiklaa. III-232 artiklan toisessa kohdassa täsmennetään, että komissio tekee artiklassa tarkoitettut ratkaisut eurooppa-asetuksin tai -päätöksin.

5 jakso

Ympäristö

Unionin ympäristöpolitiikkaa koskevat määräykset ovat perustuslakiosopimuksen III osan III osaston III luvun 5 jaksossa. Jäljempänä selvitettävien muutoksin ja eräitä määräysten sanamuotoa ja sijaintia koskevia teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta jakson kumpikin artiklaa vastaa nykyisen EY-sopimuksen määräyksiä, jotka EY-sopimuksessa ovat kolmannen osan XIX osastossa.

III-233 artikla vastaa SEY 174 artiklaa.

III-234 artikla vastaa SEY 175 ja 176 artiklaa seuraavin muutoksin. III-234 artiklan 1, 2 ja 3 kohdassa yksilöidään käytettäväksi

eurooppalakia tai -puitelakia. Lisäksi päätöksentekosääntöjen osalta III-234 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa on valtuutussäännös, jonka nojalla neuvosto voi tehdä komission ehdotuksesta yksimielisen eurooppapäätöksen, jolla artiklan ensimmäisessä alakohdassa neuvoston yksimielisen päätöksenteon piirin rajattuihin aloihin sovelletaan tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä. SEY 175 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa on tätä asiallisesti vastaava mahdollisuus. III-234 artiklan 3 kohdasta on SEY 175 artiklan 3 kohtaan nähden poistettu rajausta, jonka mukaan "muilla aloilla" neuvosto hyväksyy yleiset toimintaohjelmat.

6 jakso

Kuluttajansuoja

III-235 artikla on ainoa artikla unionin kuluttajansuojapolitiikkaa koskevassa perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 6 jaksossa. Se vastaa nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan XIV osaston ainoaa artiklaa eli SEY 153 artiklaa eräitä määräysten sanamuotoa ja sijaintia koskevia teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta. Käytettäväksi säädösinstrumenteiksi III-235 artiklan 3 kohdassa yksilöidään eurooppalaki tai -puitelaki.

SEY 153 artiklan 2 kohdan horisontaalinen määräys kuluttajansuojaa koskevien vaatimusten huomioonottamisesta muilla politiikan aloilla ja muussa toiminnassa on siirretty III-120 artiklaan, jossa se on osana perustuslakisopimuksen unionin politiikkoihin ja toimintaan yleisesti sovellettavia määräyksiä. III-120 artiklaa on selvitetty tarkemmin tätä artiklaa koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

7 jakso

Liikenne

Unionin liikennepolitiikkaa koskevat määräykset ovat perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 7 jaksossa. Määräykset vastaavat jäljempänä selostettavin muutoksin niitä määräyksiä, jotka ovat EY-sopimuksen

kolmannen osan V osastossa. Eräitä määräysten sanamuotoja ja sijaintia koskevia teknisiä tarkistuksia on niin ikään tehty.

III-236 artikla vastaa SEY 70 ja 71 artiklaa seuraavin muutoksin. Verrattuna EY-sopimuksen vastaavaan määräykseen III-236 artiklan 1 kohdasta on poistettu viittaus siihen, että liikennettä koskevan jakson alaan kuuluvissa asioissa tavoitteita toteuttavat jäsenvaltiot. Perustuslakisopimuksen kyseisessä määräyksessä todetaan vain yleisemmin, että perustuslakisopimuksen tavoitteita toteutetaan yhteisellä liikennepolitiikalla. III-236 artiklan 2 kohdassa käytettäväksi säädösinstrumenteiksi yksilöidään eurooppalaki ja -puitelaki. III-236 artiklan 3 kohdassa määrätään eurooppalakia tai -puitelakia liikenteen alalla annettaessa huomioon otettaviksi tapaukset, joissa kyseisen eurooppalain tai -puitelain soveltaminen voisi joillakin alueilla vaikuttaa vakavasti elintasoon ja työllisyyteen sekä kuljetuskaluston käyttöön. SEY 71 artiklan 2 kohdassa on asiallisesti vastaava rajoituslauseke, jossa kuitenkin määrätään kyseisen kohdan soveltamisalaan kuuluvien tilanteiden osalta, että neuvoston päätöksenteossa noudatetaan tällöin yksimielisyyttä ja että Euroopan parlamentin osalta sen osallistuminen rajoittuu kuulemiseen.

III-237-239 artikla vastaavat SEY 72-74 artiklaa.

III-240 artikla vastaa SEY 75 artiklaa seuraavin muutoksin. III-240 artiklan 1 kohdassa täsmennetään erilaisten kuljetusmaksujen tai -ehtojen osalta unionin sisäisessä liikenteessä kielletyksi syrjintä, joka ilmenee kuljetettavien tavaroiden alkuperä- tai määräjäsenvaltion perusteella sovellettuina, kun vastaavan SEY 75 artiklan 1 kohdan mukaan poistetaan syrjintä, joka ilmenee alkuperä- tai määrämaan perusteella. III-240 artiklan 3 ja 4 kohdassa yksilöidään käytettäväksi säädösinstrumentiksi eurooppa-asetus ja -päätös.

III-241 artikla vastaa SEY 76 artiklaa. Käytettäväksi säädösinstrumentiksi yksilöidään eurooppapäätös.

III-242 artikla vastaa SEY 77 artiklaa. III-242 artiklassa määrätään kuitenkin jäsenvaltioiden pyrkivän ylipäätään pienentämään kustannuksia, jotka johtuvat liikenteenharjoittajan rajanylityksen vuoksi veloittamista maksuista tai kuluista, kun vastaavan SEY 77

artiklan mukaan näitä kustannuksia pyritään pienentämään asteittain.

III-243 artikla vastaa SEY 78 artiklaa. III-243 artikla sisältää myös SEY 78 artiklaan sisältyvän poikkeuksen niiden toimenpiteiden osalta, jotka ovat tarpeen Saksan jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi. EY-sopimukseen nähden perustuslakisopimuksen III-243 artiklaan on lisätty toinen virke, jonka mukaan viiden vuoden kuluessa perustuslakisopimuksen voimaantulosta neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä eurooppapäätöksen tämän artiklan kuomomisesta.

HVK:n päätösasiakirjaan on liitetty julistus (n:o 20) III-243 artiklasta. Julistus koskee artiklan määräysten soveltamista ja tulkittamista nykyisen käytännön ja oikeuskäytännön mukaisesti. Julistusta on selvitetty tarkemmin julistuksia koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

III-244 artikla vastaa SEY 79 artiklaa.

III-245 artikla vastaa SEY 80 artiklaa seuraavin muutoksin. III-245 artiklan 2 kohdassa määrätään, että eurooppalailla tai -puitelaililla voidaan säätää meri- ja lentoliikennettä koskevista aiheellisista toimenpiteistä. SEY 80 artiklan 2 kohdassa määrätään neuvoston voivan määränemmistöllä päättää, annetaanko meri- ja lentoliikennettä koskevia aiheellisia säännöksiä sekä missä laajuudessa ja mitä menettelyä noudattaen niitä annetaan ja että tällöin sovelletaan SEY 71 artiklan määräyksiä menettelystä.

8 jakso

Euroopan laajuiset verkot

III-246 ja 247 artikla muodostavat Euroopan laajuisia verkkoja koskevan perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 8 jakson. EY-sopimuksessa Euroopan laajuisista verkoista määrätään kolmannen osan XV osastossa. Kyseiseen 8 jaksoon kuuluva III-246 artikla vastaa asiallisesti SEY 154 artiklaa ja III-247 artikla SEY 155 ja 156 artiklaa. Eräitä määräysten sanamuotoa ja sijaintia koskevia teknisiä tarkistuksia on kuitenkin tehty. III-247 artiklan 2 kohdassa yksilöidään käytettäväksi säädösinstrumentiksi eurooppalaki tai -puitelaki.

9 jakso

Tutkimus ja teknologian kehittäminen sekä avaruusala

Tutkimusta ja teknologian kehittämistä sekä avaruusalaa koskevat määräykset ovat perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 9 jaksossa. Ne vastaavat jäljempänä selvitettävien muutoksin sekä eräitä määräysten sanamuotoa ja sijaintia koskevia teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta tutkimusta ja teknologista kehittämistä koskevan EY-sopimuksen kolmannen osan XVIII osaston määräyksiä. Nykyiseen EY-sopimukseen verrattuna jaksossa on kuitenkin myös uusia määräyksiä, kuten eurooppalaisen tutkimusalueen perustamista ja avaruusalaa koskevat määräykset.

III-248 artikla vastaa SEY 163 artiklaa seuraavin muutoksin. III-248 artiklan 1 kohdassa on uusi määräys eurooppalaisen tutkimusalueen toteuttamisesta. Kyse on alueesta, jolla tieteellinen tietämys ja teknologia liikkuvat vapaasti. Lisäksi III-248 artiklan 1 kohdassa määrätään ylipäätään tieteellisen ja teknologisen perustan lujittamisesta, kun vastaavassa SEY 163 artiklan 1 kohdassa määrätään rajatun nimenomaan teollisuuden tieteellisen ja teknologisen perustan lujittamisesta. Lisäksi III-248 artiklan 1 kohdassa määrätään unionin kilpailukyvyyn tukemisestä täsmennäen, että kyse on myös unionin teollisuuden kilpailukyvyyn tukemisestä. III-248 artiklan 2 kohdassa täsmennetään lisäksi SEY 163 artiklan 2 kohtaan verrattuna, että unionin pyrkimyksenä on erityisesti se, että tutkijat voivat tehdä yhteistyötä vapaasti rajoista riippumatta.

HVK:n päätösasiakirjaan on liitetty julistus (n:o 21) III-248 artiklasta. Julistus koskee jäsenvaltioiden tutkimuspolitiikkojen peruslinjojen ja -valintojen huomioonottamista unionin toiminnassa. Julistusta on selvitetty tarkemmin julistuksia koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

III-249 artikla vastaa SEY 164 artiklaa.

III-250 artikla vastaa SEY 165 artiklaa seuraavin muutoksin. III-250 artiklan 2 kohdassa on SEY 165 artiklan 2 kohtaan verrattuna täsmennetty, että tehdessään aloitteita

tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla komissio voi erityisesti tehdä aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää tietojen vaihtoa parhaista käytännöistä sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seuranta- ja arviointia varten. Nämä keinot muistuttavat sisällöltään niin sanottua avointa koordinaatiomenetelmää. III-250 artiklan 2 kohdan osalta kyse on kuitenkin unionin toimivallan käytöstä. III-252 artiklan 2 kohdassa määrätään myös Euroopan parlamentin pitämisestä täysin ajan tasalla.

III-251 artikla vastaa SEY 166 artiklaa seuraavin muutoksin. III-251 artiklan 1 kohdassa täsmennetään SEY 166 artiklan 1 kohtaan nähden, että unionin monivuotinen puiteohjelma kattaa kaikki toimet, jotka ovat unionin rahoittamat. Käytettäväksi säädösinstrumentiksi yksilöidään III-251 artiklan 1, 3 ja 4 kohdassa eurooppalaki. Eurooppalaista tutkimusaluetta koskevan päämäärän saavuttamiseksi tarpeellisten toimenpiteiden toteuttamiseksi perustuslakisopimuksen III-251 artiklan 4 kohdassa on uusi oikeusperusta. Siinä määrätään, että eurooppalailla säädetään eurooppalaisen tutkimusalueen toteuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä monivuotisen puiteohjelman mukaisten toimien täydentämiseksi ja että laki annetaan, kun talous- ja sosiaalikomitea on kuultu.

III-252 artikla vastaa SEY 167-170 artiklaa sekä SEY 172 artiklan toista kohtaa. Käytettäväksi säädösinstrumentiksi yksilöidään III-252 artiklan 1 kohdassa eurooppalaki tai -puitelaki sekä 2 ja 3 kohdassa eurooppalaki.

III-253 artikla vastaa SEY 171 artiklaa ja SEY 172 artiklan ensimmäistä kohtaa. III-253 artiklan nojalla annettavat säädökset ovat eurooppa-asetuksia tai -päätöksiä.

III-254 artikla sisältää uudet määräykset eurooppalaisesta avaruuspolitiikasta ja sen kehittämiseksi tarvittavista toimenpiteistä. III-254 artiklan nojalla unioni kehittää eurooppalaisen avaruuspolitiikan edistääkseen tieteellistä ja teknistä kehitystä, teollisuuden kilpailukykyä ja politiikkansa toteuttamista. Tältä osin unioni voi edistää yhteisiä aloitteita, tukea tutkimusta ja teknologian kehittämistä sekä sovittaa yhteen avaruuden tutkimuksen ja käytön edellyttämiä toimia. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi eurooppa-

lailla tai -puitelaila säädetään tarvittavista toimenpiteistä, joiden toteuttamismuotona voi olla eurooppalainen avaruusohjelma. Lisäksi artiklassa määrätään, että unioni luo tarvittavat yhteydet Euroopan avaruusjärjestöön.

III-255 artikla vastaa SEY 173 artiklaa.

10 jakso

Energia

III-256 artikla on ainoa artikla energiaa koskevassa perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 10 jaksossa. III-256 artiklassa määrätään unionin energiapolitiikasta. Se on uusi määräys eikä sillä ole vastinetta EY-sopimuksessa. Nykyisen EY-sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan u alakohdan mukaan yhteisön toimintaan sisältyy muun ohella toimenpiteet energian alalla, mutta nykyiset perussopimukset eivät sisällä nimenomaista oikeusperustaa kyseisten toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin energiapolitiikalla pyritään sisämarkkinoiden toteuttamisen ja toiminnan yhteydessä sekä ympäristön säilyttämistä ja sen tilan parantamista koskevan vaatimuksen huomioon ottaen varmistamaan energiamarkkinoiden toimivuus, varmistamaan energian toimitusvarmuus unionissa sekä edistämään energiatehokkuutta ja energiansäästöä sekä uusiin ja uusiutuviin energialähteisiin perustuvien energiamuotojen kehittämistä.

Artiklan 2 kohdan mukaan unionin energiapolitiikkaa koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä säädetään eurooppalailla tai -puitelaila, sanotun kuitenkaan rajoittamatta perustuslakisopimuksen muiden määräysten soveltamista. Laki tai puitelaki annetaan, kun alueiden komitea sekä talous- ja sosiaalikomitea on kuultu. Tämä laki tai puitelaki ei vaikuta jäsenvaltion oikeuteen määrittellä energiavarojensa hyödyntämisen ehdot, jäsenvaltion eri energialähteiden välillä tekemiin valintoihin eikä jäsenvaltion energiahuollon yleiseen rakenteeseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta ympäristöä koskevaan 5 jaksoon kuuluvan III-234 artiklan 2 kohdan c alakohdan soveltamista. Tämä ympäristöjakson alakohta

koskee toimenpiteitä, jotka vaikuttavat merkittävästi jäsenvaltion eri energialähteiden välillä tekemiin valintoihin ja jäsenvaltion energiahuollon yleiseen rakenteeseen.

Artiklan 3 kohdassa määrätään poikkeuksesta, jonka mukaan niistä tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä, jotka ovat etupäässä verotuksellisista, säädetään neuvoston eurooppalailla tai -puitelaililla. Neuvosto tekee tällöin ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

HVK:n päätösasiakirjaan on liitetty julistus (n:o 22) III-256 artiklasta. Julistus koskee jäsenvaltioiden oikeutta toteuttaa tarvittavat toimenpiteet energiahuoltonsa varmistamiseksi. Julistusta on selvitetty tarkemmin julistuksia koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

IV LUKU

VAPAUDEN, TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALUE

1 jakso

Yleiset määräykset

III-257 artiklassa määritellään yleisellä tasolla ne unionin toiminnan alat, jotka muodostavat unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevan politiikan, sekä sanotun toiminnan perustavoitteet. Artikla pohjautuu SEU 29 artiklaan ja SEY 61 artiklaan, joiden sisältö jäljempänä lähemmin selostettavin muutoksin kootaan yhteen. Unionin toiminnan alojen ja tavoitteiden kirjaaminen yhteen artiklaan kuvastaa perustuslakisopimuksesta seuraavaa pilarijaon purkamista eli nykyisin yhtäältä EU-sopimuksen VI osaston ja toisaalta EY-sopimuksen III osan IV osaston kattamien politiikkojen koostamista vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevaksi perustuslakisopimuksen III osan III osaston IV luvuksi.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni muodostaa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla kunnioitetaan perusoikeuksia sekä jäsenvaltioiden eri oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä. Eräänlaista painotuksen muutosta SEU 29 artiklaan ja SEY 61 artiklaan verrattuna merkitsee se, ettei vapauden, turvalli-

suuden ja oikeuden aluetta III-257 artiklassa määritellä asteittain toteutettavaksi tavoitetilaksi, vaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen viitataan suoraan perustuslakisopimuksesta johtavana asiantilana. Oikeus- ja sisäasioiden normalisointi osaksi unionin tavanomaista työskentelyä näkyy myös siinä, ettei perustuslakisopimus, toisin kuin EU- ja EY-sopimukset, sisällä nimenomaisia määräaikoja tiettyjen toimenpiteiden toteuttamiselle.

Perustuslakisopimuksen tasolle kirjataan ensimmäistä kertaa periaate, jonka mukaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella kunnioitetaan perusoikeuksia sekä jäsenvaltioiden eri oikeusjärjestelmiä ja perinteitä. Taustalla on lähtökohta, jonka mukaan oikeudellista yhteistyötä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella kehitetään ensisijaisesti tuomioistuinten päätösten ja muiden päätösten vastavuoroiseen tunnustamisen periaatteen kautta ja vasta toissijaisesti jäsenvaltioiden lainsäädäntöjä lähentämällä. Lisäksi vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevat toimet edellyttävät säännönmukaisesti yksilön oikeusasemaan puuttumista, minkä vuoksi perusoikeuksien kunnioittamisen merkitykseen on tarpeellista kiinnittää erityistä huomiota.

Artiklan 2 kohdan mukaan unioni varmistaa sen, ettei henkilöitä tarkasteta sisärajoilla. Määräys vastaa tarkoitukseltaan SEY 61 artiklan a kohtaa. Toisin kuin SEY 61 artiklan a kohdassa III-257 artiklan 2 kohdassa ei kuitenkaan ole viittausta henkilöiden vapaan liikkuvuuden takaamiseksi sisämarkkinoiden alalla toteuttaviin toimenpiteisiin (SEY 14 artikla, jota perustuslakisopimuksessa vastaa III-130 artiklan 1-3 kohta). Perustuslakisopimuksen I-3 artiklan 2 kohdassa kuitenkin korostetaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen luonnetta alueena, jolla ei ole sisärajoja, sekä viitataan myös sisämarkkinoihin, joilla kilpailu on vapaata ja vääristymätöntä. Sisärajatarkastusten palauttamisesta säädettäisiin nykyiseen tapaan lainsäädännöllä.

Edelleen artiklan 2 kohdan mukaan unioni kehittää turvapaikka- ja maahanmuuttoasioita sekä ulkorajavalvontaa koskevan yhteisen politiikan, joka perustuu jäsenvaltioiden väliseen yhteisvastuuseen ja joka on oikeuden-

mukainen kolmansien maiden kansalaisia kohtaan. SEY 61 artiklan b kohtaan verrattuna artiklan 2 kohdassa täsmennetään unionin turvapaikka- ja maahanmuuttoasioita sekä ulkorajavalvontaa koskevaa yhteistä politiikkaa siten, että sanotun yhteisen politiikan edellytetään perustuvan jäsenvaltioiden väliseen yhteisvastuuseen ja oikeudenmukaisuuteen kolmansien valtioiden kansalaisia kohtaan. III-257 artiklan 2 kohdassa määrätään myös nimenomaisesti kansalaisuudettomien henkilöiden rinnastamisesta kolmansien maiden kansalaisiin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevaa lukua sovellettaessa. Unionin nykyiset perussopimukset eivät sisällä vastaavaa määräystä, joskin niitä koskeva tulkintakäytäntö vastaa tältä osin perustuskäytännöstä.

Artiklan 3 kohdassa asetetaan unionin toiminnan tavoitteeksi korkean turvallisuustason varmistaminen ja määrätään eräistä kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi tarpeellisista, lähinnä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alaan kuuluvista toimenpiteistä. Näitä ovat ensinnäkin rikollisuutta, rasismia ja muukalaisvihaa ehkäisevät ja torjuvat toimenpiteet, joista kaikista määrätään myös SEU 29 artiklassa. III-257 artiklan 3 kohta ei sen sijaan SEU 29 artiklasta poiketen sisällä esimerkkiluetteloa määräyksen tarkoittamista rikollisuuden lajeista. Toiseksi artiklan III-257 artiklan 3 kohdassa määrätään poliisiviranomaisten ja oikeusviranomaisten ja muiden toimivaltaisten viranomaisten välisestä yhteensovittamis- ja yhteistyötoimenpiteistä. Määräys on jossain määrin SEU 29 artiklan vastaavaa määräystä yleisluontoisempi. Kolmantena keinona korkeamman turvallisuustason varmistamiseksi III-257 artiklan 3 kohdassa määrätään rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta, josta ei ole nimenomaisia määräyksiä SEU 29 artiklassa. Jäsenvaltioiden rikoslainsäädäntöjen lähentämistä koskeva määräys sen sijaan vastaa sisällöllisesti SEU 29 artiklaa.

Artiklan 4 kohta koskee oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeuden alalla. Sen mukaan unionin tavoitteena on helpottaa oikeussuojan saatavuutta. Tähän unioni pyrkii muun muassa soveltamalla yksityisoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioistuinten päätösten

ja muiden päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta. Määräys vastaa tarkoitukseltaan SEY 61 artiklan c alakohtaa, joka ei kuitenkaan sisällä unionin toiminnan tavoitetta tai keinoja koskevia määräyksiä.

III-258 artiklan mukaan Eurooppa-neuvosto määrittelee lainsäädännön ja operatiivisen toiminnan suunnittelun strategiset suuntaviivat vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella. Kysymys on perussopimuksen tasolla uudesta, Eurooppa-neuvostolle osoitetusta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevasta toimivaltuudesta. Jo nykyisinkin Eurooppa-neuvoston rooli unionin toiminnan yleisten suuntaviivojen määrittäjänä on tosin ollut korostunut juuri oikeus- ja sisäasioiden alalla (Tampereen ja Haagin ohjelmat). Koska III-258 artiklan tarkoittamia suuntaviivoja ei hyväksytä eurooppapäätöksellä tai muullakaan unionin säädöksellä, kysymys on toimenpiteestä, jota koskevan ratkaisunsa Eurooppa-neuvosto tekee I-21 artiklan 4 kohdan mukaan yhteisymmärryksessä. Eurooppa-neuvoston III-258 artiklan mukaista tehtävän laajuutta ja luonnetta arvioitaessa on myös otettava huomioon I-21 artiklan 1 kohdan määräys, jonka mukaan Eurooppa-neuvosto ei toimi lainsäätäjänä.

III-259 artikla sisältää viittausmääräyksen toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamista koskevan pöytäkirjan (n:o 2) 7 artiklan kolmannen kohdan viimeiseen virkkeeseen. Kun pääsäännön mukaan lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävää eurooppasäädöstä tulee tarkastella uudelleen vähintään yhden kolmasosan pöytäkirjan mukaisesta kansallisten parlamenttien tai niiden kamarien kokonaisäänimäärästä edustaessa sellaisia perusteltuja lausuntoja, joiden mukaan esityksessä ei ole noudatettu toissijaisuusperiaatetta, tarvittava äänien vähimmäismäärä on neljännes, kun kysymys on rikosoikeuden alalla toteutettavaa oikeudellista yhteistyötä tai poliisiyhteistyötä koskevasta säädösehdotuksesta tai -aloitteesta.

III-260 artiklassa määrätään mahdollisuudesta antaa yksityiskohtaisia sääntöjä jäsenvaltioiden yhteistoiminnassa komission kanssa suorittamasta, vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevan politiikan toteuttamista koskevasta objektiivisesta ja puoluu-

eettomasta arvioinnista. Kysymys on perussopimuksen tasolla uudesta menettelystä, jonka tarkoituksena on mahdollistaa sen arviointi, miten jäsenvaltioiden viranomaiset toteuttavat kyseistä unionin politiikkaa. Pyrkimyksenä on erityisesti edistää vastavuoroista tunnustamista koskevan periaatteen täysimääräistä soveltamista. Vaikka unionin nykyiset perussopimukset eivät sisälläkään III-260 artiklaa vastaavaa määräystä, toteutetaan erällä oikeus- ja sisäasioiden aloilla nykyisinkin tarkoitukseltaan vastaavanlaista arviointia.

Arviointia koskevat yksityiskohtaiset säännöt hyväksyy neuvosto eurooppa-asetuksella tai –päätöksellä komission ehdotuksesta. III-260 artiklaan sisältyvän nimenomaisen määräyksen mukaan tällä ei kuitenkaan rajoiteta sopimuksen III-360–362 artiklassa tarkoitettujen, jäsenyysselvotteiden laiminlyönnin toteamista koskevien yleisten menettelyjen soveltamista.

Artiklan mukaan Euroopan parlamentille sekä jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille tehdään selkoa määräyksen tarkoittaman objektiivisen ja puolueettoman arvioinnin sisällöstä ja tuloksista. I-42 artiklan 2 kohdassa edellytetään myös, että jäsenvaltioiden kansalliset parlamentit voivat osallistua III-260 artiklan tarkoittamiin arviointijärjestelmiin.

III-261 artiklan nojalla neuvoston yhteyteen perustetaan pysyvä komitea, jonka tehtävänä on huolehtia unionin sisällä toteutettavan operatiivisen yhteistyön edistämisestä ja tehostamisesta sisäiseen turvallisuuteen kuuluvissa asioissa. Uusi sisäisen turvallisuuden operatiivinen komitea edistää jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten toiminnan yhteensovittamista. Artiklassa on erityinen maininta siitä, ettei uusi komitea rajoita jäsenvaltioiden hallitusten pysyvistä edustajista muodostuvan III-344 artiklan mukaisen komitean (Coreper) toimivaltaa. Uudella komitealla korvataan SEU 36 artiklassa tarkoitettu koordinaatorkomitea.

Artiklan nojalla perustettavan komitean toimiala, joka määräyksen sanamuodon mukaan kattaa kaikki sisäiseen turvallisuuteen kuuluvat asiat, on laajempi kuin SEU 36 artiklassa tarkoitettujen komitean toimiala, jonka piiriin kuuluvat nykyisin yksinomaan SEU

29 artiklassa tarkoitettujen alarajien III-261 artiklan mukainen komitea on siis toimivaltainen käsittelemään myös esimerkiksi rajavalvonta-, turvapaikka- tai maahanmuuttopolitiikan alaan kuuluvia kysymyksiä. Käytännössä näitäkin kysymyksiä käsitellään tällä hetkellä komiteatasolla Coreperin alaisessa strategisessa komiteassa (SCIFA). Toisaalta uuden komitean toimiala on SEU 36 artiklan komitean toimialaa kapeampi siinä mielessä, että komitea käsittelee III-261 artiklan mukaan yksinomaan operatiiviseen toimintaan kuuluvia kysymyksiä.

Artiklan mukaan unionin asianomaisten elinten ja laitosten edustajat voidaan ottaa mukaan komitean työskentelyyn. Määräys koskee esimerkiksi Europolin, Eurojustin, rajavalvontaviraston sekä tulevaisuudessa mahdollisesti perustettavan Euroopan syyttäjänviranomaisen edustajia. III-261 artiklan mukaan myös Euroopan parlamentti ja kansalliset parlamentit tulee pitää tietoisina komitean työskentelystä.

III-262 artiklan mukaan sopimuksen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskeva luku ei vaikuta niihin velvollisuuksiin, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi. Määräys vastaa sisällöltään SEU 33 artiklaa ja SEY 64 artiklan 1 kohtaa.

III-263 artikla perustaa unionille toimivaltan toteuttaa tarvittavat toimenpiteet jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välisen sekä näiden viranomaisten ja komission välisen hallinnollisen yhteistyön varmistamiseksi sopimuksen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevassa luvussa tarkoitetuilla aloilla. Määräys vastaa SEY 66 artiklaa, mutta sen soveltamisala on laajempi, sillä III-263 artikla koskee myös rikosoikeuden alalla toteutettavaa oikeudellista yhteistyötä ja poliisiyhteistyötä. Määräyksen soveltamisala on nimenomaisesti rajattu koskemaan vain siinä tarkoitettujen viranomaisten välistä hallinnollista yhteistyötä, eikä sen piiriin näin ollen kuulu operatiivinen yhteistyö.

Säädöstyypiksi III-263 artiklassa yksilöidään neuvoston eurooppa-asetus, jota koskevan ratkaisunsa neuvosto tekee määränemistöllä komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan. Päätöksentekomenetely vastaa Nizzan sopimukseen sisältyvän,

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 67 artiklaa koskevan pöytäkirjan mukaista menettelyä. Ainoa menettelyä koskeva muutos, jonka taustalla on määräyksen soveltamisalan laajeneminen rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön alalle, on aloiteoikeuden kuuluminen III-264 artiklan tarkoittamissa tilanteissa komission ohella myös yhtä neljäsosaa jäsenvaltioista edustavalle jäsenvaltioiden ryhmälle.

III-264 artiklassa määrätään poikkeuksesta I-26 artiklan 2 kohdan pääsääntöön, jonka mukaan lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät unionin säädökset annetaan aina komission ehdotuksesta. Rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla kaikki unionin säädökset sekä III-263 artiklassa tarkoitettut eurooppa-asetukset, joilla varmistetaan hallinnollinen yhteistyö rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla, annetaan III-264 artiklan mukaan joko komission ehdotuksesta tai aloitteesta, jonka on tehnyt yhtä neljäsosaa jäsenvaltioista vastaava jäsenvaltioiden ryhmä. Nykyisin, ja vielä jäsenvaltioiden lukumäärän ollessa 28, yhden neljäsosan vähimmäisvaatimus tarkoittaa seitsemää jäsenvaltiota. SEU 34 artiklan 2 kohdan nojalla aloiteoikeus rikosoikeudellisen ja poliisiyhteistyön aloilla kuuluu komission ohella jokaiselle jäsenvaltiolle itsenäisesti.

EY-sopimuksen kolmannen osan IV osaston tarkoittamissa asioissa komissiolla on jo nykyisin yksinomainen aloiteoikeus kaikissa tapauksissa, joskin SEY 67 artiklan 2 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan nojalla komissiolla on nimenomainen velvollisuus käsitellä jäsenvaltioiden sille esittämät pyynnöt, jotka koskevat ehdotuksen tekemistä neuvostolle. Määräys koskee SEY 63 artiklan 3 kohdan a alakohdan ja 4 kohdan tarkoittamia toimenpiteitä sekä SEY 67 artiklan 5 kohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitettuja perheoikeutta koskevia kysymyksiä. Vastaavaa erityismääräystä ei sisälly perustuslakisopimukseen.

2 jakso

Rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka

Määräyksissä määritellään unionin toimi-

valta ja yhteisen politiikan tavoitteet rajavalvontaa, turvapaikkaa ja maahanmuuttoa koskevissa asioissa.

III-265 artikla sisältää määräykset unionin rajavalvontapolitiikasta.

Artiklan 1 kohdassa määritellään unionin kehittämän rajavalvontapolitiikan tavoitteet. Unionin politiikan tarkoituksena on artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan varmistaa, ettei sisärajoja ylittäviä henkilöitä tarkasteta, heidän kansalaisuudestaan riippumatta. Tarkoituksena on myös b alakohdan mukaan varmistaa henkilöiden tarkastukset ja tehokas valvonta ulkorajojen ylittämisen yhteydessä sekä c alakohdan mukaan ottaa vaiheittain käyttöön yhdenmukainen ulkorajojen valvontajärjestelmä. III-265 artiklaan sisältyvä unionin politiikan tavoitteiden määrittely vastaa asialliselta laajuudeltaan niitä toimenpiteitä, jotka neuvostovoito toteuttaa jo nykyisin SEY 62 artiklan nojalla. SEY 62 artiklassa ei kuitenkaan ole III-265 artiklan 1 kohtaa vastaavaa määräystä yhteisen politiikan kehittämisestä, vaan siinä ainoastaan luetellaan toimenpiteet, jotka neuvosto toteuttaa viiden vuoden kuluessa Amsterdamin sopimuksen voimaantulosta. III-265 artikla ei sisällä määräystä kansalliset rajavartiolaitokset korvaavan ylikansallisen rajavalvontaviranomaisen perustamisesta.

Artiklan 2 kohdassa määrätään toimenpiteistä, jotka voidaan toteuttaa 1 kohdassa lueteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla voidaan säätää toimenpiteistä, jotka koskevat viisumeja ja muita lyhytaikaisia oleskelulupia koskevaa yhteistä politiikkaa. Määräys vastaa tarkoitukseltaan nykyistä SEY 62 artiklan 2 kohdan b alakohtaa, jonka nojalla voidaan toteuttaa sääntelyä, joka koskee enintään kolmeksi kuukaudeksi suunniteltua oleskelua varten myönnettäviä viisumeja.

Artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla voidaan säätää toimenpiteistä, jotka koskevat ulkorajoja ylittäville henkilöille tehtäviä tarkastuksia. Määräys vastaa tarkoitukseltaan SEY 62 artiklan 2 kohdan a alakohtaa, joka koskee vaatimuksia ja menettelyjä, joita jäsenvaltioiden on noudatettava ulkorajoilla tapahtuvissa henkilötarkastuksissa.

Artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla voidaan säätää edellytyksistä, joiden mukaisesti

kolmansien maiden kansalaiset voivat vapaasti liikkua unionin alueella lyhyen ajan. Määräys vastaa tarkoitukseltaan SEY 62 artiklan 3 kohtaa, jonka nojalla toteutetaan toimenpiteet niiden edellytysten vahvistamiseksi, joiden mukaisesti kolmansien maiden kansalaiset voivat vapaasti matkustaa jäsenvaltioiden alueella enintään kolmen kuukauden ajan. Määräys kolmen kuukauden määräajasta on poistettu.

Artiklan 2 kohdan d alakohdan nojalla voidaan säätää tarvittavista toimenpiteistä, joilla otetaan vaiheittain käyttöön yhdenmukainen ulkorajojen valvontajärjestelmä. EY-sopimus ei sisällä d alakohtaa vastaavaa määräystä, mutta yhdenmukaisen ulkorajojen valvontajärjestelmän käsitteen sisältöä on kehitetty Sevillan Eurooppa-neuvostossa vuonna 2002 ja tämän jälkeen useissa muissa Eurooppa-neuvostoissa. Yhdenmukainen rajavalvontajärjestelmä voidaan kuvailla politiikaksi, joka perustuu yhteiseen lainsäädäntöön, yhtenäiseen koulutukseen ja operatiivisen yhteistyön vahvistamiseen. Yhdenmukaisen rajavalvontajärjestelmän tarkoituksena on vahvistaa yhteistyötä lainsäädännön tasolla sekä operatiivisen toiminnan osalta. Määräyksellä selkeytetään yhteisöllä jo nykyisin olevaa toimivaltaa.

Artiklan 2 kohdan e alakohta, joka koskee sisärajoja ylittävälle henkilölle tehtävien tarkastusten poistamista koskevia toimenpiteitä, vastaa SEY 62 artiklan 1 kohtaa.

Artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa asioissa siirrytään kaikilta osin tavanomaiseen lainsäätämisympäristöön. Nykyisin niihin sovelletaan SEY 251 artiklan mukaista menettelyä muiden paitsi SEY 62 artiklan 2 kohdan b alakohdan i ja iii alakohdissa tarkoitettujen viisumiasioiden osalta, joita koskevan ratkaisun neuvosto tekee SEY 67 artiklan 3 kohdan nojalla määränemmistöllä Euroopan parlamenttia kuultuaan. SEY 62 artiklan 2 kohdan b alakohdan ii ja iv alakohdassa tarkoitetuissa viisumiasioissa noudatetaan SEY 251 artiklan mukaista menettelyä SEY 67 artiklan 4 kohdan nojalla. SEY 67 artiklan 2 kohdan nojalla on annettu neuvoston päätös 2004/927/EY (EUVL L 396 2004, s. 45), jonka 1 artiklan mukaan SEY 251 artiklassa määrättyä menettelyä sovelletaan SEY 62 artiklan 1 kohdassa, 2 kohdan a alakohdassa ja 3 kohdassa tarkoitettuja rajavalvontaa koske-

via toimenpiteitä toteutettaessa 1.1.2005 alkaen.

III-265 artiklan 2 kohdassa on yksilöity käytettävissä olevat instrumentit, joita ovat eurooppalaki ja puitelaki.

Artiklan 3 kohdassa on kirjattu perustuslakisopimuksen tasolle periaate, jonka mukaan III-265 artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden toimivaltaan, joka koskee niiden maantieteellisten rajojen määrittelyä kansainvälisen oikeuden mukaan.

III-266 artikla koskee turvapaikkapolitiikkaa.

Artiklan 1 kohdassa määritellään unionin tavoitteet turvapaikka-asioissa sekä toissijaisista ja tilapäistä suojelua koskevista asioista. Yhteisen politiikan tarkoituksena on antaa asianmukainen asema kaikille kansainvälistä suojelua tarvitseville kolmansien maiden kansalaisille ja varmistaa palauttamiskiellon periaatteen noudattaminen. SEY 63 artiklassa ei vastaavalla tavalla määritellä yhteistä politiikkaa ja sen tavoitteita, vaan siinä ainoastaan luetellaan toimenpiteet, jotka neuvosto toteuttaa viiden vuoden kuluessa Amsterdamin sopimuksen voimaantulosta. III-266 artiklan yhteistä turvapaikkajärjestelmää koskevien määräysten nojalla unionilla on toimivalta antaa jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhdenmukaistamista tarkoittavia säädöksiä, kun taas EY-sopimuksen määräykset mahdollistavat yksinomaan vähimmäissääntöjen antamisen. Artiklan 1 kohdan viittaus kansainvälisiin sopimuksiin vastaa SEY 63 artiklan 1 kohdan viittausta.

Artiklan 2 kohdassa määrätään toimenpiteistä, joista voidaan säätää 1 kohdassa lueteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla voidaan säätää koko unionissa voimassa oleva yhdenmukainen turvapaikka-asema kolmansien maiden kansalaisille. Määräystä vastaavan SEY 63 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla voidaan säätää sitä koskevista vähimmäisvaatimuksista, milloin kolmansien maiden kansalaisia on pidettävä pakolaisina.

Artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla voidaan säätää yhdenmukaisesta toissijaisen suojelun asemasta kolmansien maiden kansalaisille, jotka eivät saa turvapaikkaa unionissa, mutta jotka tarvitsevat kansainvälistä suojelua. EY-sopimuksessa ei ole nykyisin tois-

sijaista suojelua koskevaa määräystä. Toissijaista suojelua koskevia säädöksiä on kuitenkin annettu SEY 63 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla (neuvoston direktiivi 2004/83/EY kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelyä pakolaisiksi tai muuta kansainvälistä suojelua tarvitseviksi henkilöiksi koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä myönnetyn suojelun sisällöstä, EUVL L 304 2004, s. 12).

Artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla voidaan säätää yhteisestä järjestelmästä tilapäisen suojelun antamiseksi kotimaastaan siirtymään joutuneille joukoittaisen maahantulon yhteydessä. Määräys vastaa SEY 63 artiklan 2 kohdan a ja b alakohtaa

Artiklan 2 kohdan d alakohdan nojalla voidaan säätää yhteisistä menettelyistä turvapaikkaa tai toissijaista suojelua koskevan yhdenmukaisen aseman myöntämisessä ja peruuttamisessa. Kohta vastaa SEY 63 artiklan 1 kohdan d alakohtaa kuitenkin siten, ettei EY-sopimuksessa mainita toissijaista suojelua.

Artiklan 2 kohdan e alakohdan nojalla voidaan säätää perusteista ja menettelyistä, joiden nojalla voidaan ratkaista turvapaikkaa tai toissijaista suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa oleva jäsenvaltio. Määräys vastaa SEY 63 artiklan 1 kohdan a alakohtaa.

Artiklan 2 kohdan f alakohdan nojalla voidaan säätää turvapaikkaa tai toissijaista suojelua hakevien vastaanotto-olosuhteita koskevista vaatimuksista. Määräys vastaa SEY 63 artiklan 1 kohdan b alakohtaa.

Artiklan 2 kohdan g alakohdan nojalla voidaan säätää toimenpiteistä, jotka koskevat kumppanuutta ja yhteistyötä kolmansien maiden kanssa turvapaikkaa taikka toissijaista tai tilapäistä suojelua hakevien henkilöiden maahantulon hallinnoimiseksi. EY-sopimus ei sisällä vastaavaa määräystä. Marraskuussa 2004 hyväksytty Haagin ohjelma kuitenkin sisältää tavoitteet ja toimenpiteet perustullaillisessa sopimuksessa mainitusta kumppanuudesta kolmansien maiden kanssa. Ohjelmassa kumppanuus ja yhteistyö ulotetaan sekä turvapaikka- että maahanmuuttoasioihin ja siinä on lueteltu toimenpiteet kumppanuuden ja yhteistyön edistämiseksi.

III-266 artiklan 2 kohdan osalta siirrytään kaikilta osin tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen. SEY 63 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja turvapaikkapolitiikkaa koskevia toimenpiteitä toteutettaessa noudatettavasta menettelystä määrätään nykyisin SEY 67 artiklassa. Artiklan 2 kohdan nojalla on annettu neuvoston päätös (2004/927/EY, EUVL L 396 2004, s. 45), jonka 1 artiklan mukaan SEY 251 artiklassa määrättyä menettelyä sovelletaan SEY 63 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä toteutettaessa 1.1.2005 alkaen. SEY 63 artiklan 1 kohdassa ja 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä toteutettaessa sovelletaan SEY 67 artiklan 5 kohtaa, jonka perusteella näihin toimenpiteisiin on sovellettu SEY 251 artiklan mukaista menettelyä 67 artiklan 5 kohdan ensimmäisessä luettelukohdassa mainittujen säädösten hyväksymisen jälkeen. SEY 63 artiklan 1 kohdan a-d alakohtien nojalla on annettu seuraavat neljä säädöstä: neuvoston asetus (EY) N:o 343/2003 niiden perusteiden ja menettelyjen vahvistamisesta, joiden mukaisesti määritetään kolmannen maan kansalaisen johonkin jäsenvaltioon jättämän turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa oleva jäsenvaltio (EYVL L 50 2003, s. 1), neuvoston direktiivi 2003/9/EY turvapaikanhakijoiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vähimmäisvaatimuksista (EYVL L 31 2003, s. 18), neuvoston direktiivi 2004/83/EY kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelyä pakolaisiksi tai muuta kansainvälistä suojelua tarvitseviksi henkilöiksi koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä myönnetyn suojelun sisällöstä (EUVL L 304 2004, s. 12) ja neuvoston direktiivi 2005/85/EY pakolaisaseman myöntämisestä tai poistamista koskevissa menettelyissä jäsenvaltioissa sovellettavista vähimmäisvaatimuksista (EYVL L 326 2005, s.13). SEY 62 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla on annettu neuvoston direktiivi 2001/55/EY vähimmäisvaatimuksista tilapäisen suojelun antamiseksi siirtymään joutuneiden henkilöiden joukoittaisen maahantulon tilanteissa, ja toimenpiteistä näiden henkilöiden vastaanottamisen ja vastaanottamisesta jäsenvaltioille aiheutuvien rasitusten tasapuolisen jakautumisen edistämiseksi (EYVL L 212 2001, s. 12).

II-266 artiklan 2 kohdassa on yksilöity käytettävissä olevat instrumentit, joita ovat eurooppalaki ja puitelaki.

Artiklan 3 kohta koskee neuvoston mahdollisuutta hyväksyä väliaikaisia toimenpiteitä yhden tai useamman jäsenvaltion hyväksi silloin, jos kolmansien maiden äkillinen joukoittainen maahantulo aiheuttaa yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa hätätilanteen. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan. Neuvoston käytössä olevaksi instrumentiksi on yksilöity eurooppa-asetus tai -päätos. Kohta vastaa SEY 64 artiklan 2 kohtaa sillä poikkeuksella, että EY-sopimuksen nojalla neuvosto voi määränemmistöllä toteuttaa enintään kuusi kuukautta kestäviä väliaikaisia toimenpiteitä.

III-267 artikla sisältää määräykset unionin maahanmuuttopolitiikasta.

Artiklan 1 kohdassa määritellään yhteisen maahanmuuttopolitiikan tavoitteet. Unionin yhteisellä maahanmuuttopolitiikalla pyritään kaikissa vaiheissa varmistamaan muuttovirtojen tehokas hallinta, jäsenvaltioissa laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten oikeudenmukainen kohtelu sekä laitoman maahanmuuton ja ihmiskaupan ehkäiseminen ja torjunta. SEY 63 artiklassa ei ole vastaavaa määräystä yhteisen maahanmuuttopolitiikan kehittämisestä, vaan siinä ainoastaan luetellaan toimenpiteet, jotka neuvosto toteuttaa viiden vuoden kuluttua Amsterdamin sopimuksen voimaantulosta. III-267 artikla 1 kohtaan sisältyvän yhteisen politiikan määrittely vastaa kuitenkin asialliselta laajuudeltaan niitä toimenpiteitä, jotka neuvoston tulee toteuttaa SEY 63 artiklan nojalla. Unionin maahanmuuttopolitiikkaa koskevan toimivallan ja sitä koskevien tavoitteiden nykyistä täsmällisempi määrittely ei merkitse muutosta nykyiseen oikeustilaan.

Artiklan 2 kohdassa määrätään toimenpiteistä, jotka voidaan toteuttaa 1 kohdassa lueteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi

Artiklan 2 kohdan a alakohta vastaa SEY 63 artiklan 3 kohdan a alakohtaa.

Artiklan 2 kohdan b alakohta vastaa SEY 63 artiklan 4 kohtaa eräin määräyksen sanamuotoa koskevin täsmennyksin.

Artiklan 2 kohdan c alakohta vastaa SEY 63 artiklan 3 kohdan b alakohtaa seuraavin täsmennyksin. III-267 artiklan 2 kohdan c

alakovien nojalla on mahdollista toteuttaa maasta poistamista koskevia toimenpiteitä, joita ei ole nimenomaisesti mainittu SEY 63 artiklan 3 kohdan b alakovien kohdassa. Tämän määräyksen nojalla on kuitenkin annettu maasta poistamista koskevia säädöksiä (esim. neuvoston direktiivi 2001/40/EY kolmansien maiden kansalaisia koskevien maastapoistamispäätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta, EYVL L 149 2001 s. 34 ja neuvoston direktiivi 2003/110/EY avunannosta kauttakulkuutilanteissa lentoteitse tapahtuvien palauttamistoimenpiteiden yhteydessä, EYVL L 321 2003, s. 26).

Artiklan 2 kohdan d alakohta on uusi. Sen nojalla voidaan säätää ihmiskauppaa, erityisesti nais- ja lapsikaupan torjuntaa koskevista toimenpiteistä. Määräys korostaa ihmiskaupan torjuntaa koskevien näkökohtien merkitystä unionin olemassa olevassa politiikassa.

Artiklan 2 kohdan tarkoittamissa kysymyksissä siirrytään kaikilta osin tavanomaiseen lainsäätämismenettelyyn. SEY 63 artiklan 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja maahanmuuttopolitiikkaa koskevia toimenpiteitä toteutettaessa noudatettavasta menettelystä määrätään nykyisin SEY 67 artiklassa. Artiklan 2 kohdan nojalla on annettu neuvoston päätös 2004/927/EY (EUVL L 396 2004, s. 45), jonka 1 artiklan mukaan SEY 251 artiklassa määrättyä menettelyä sovelletaan SEY 63 artiklan 3 kohdan b alakovien kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä toteutettaessa 1.1.2005 alkaen. Mainittu neuvoston päätös ei koske SEY 63 artiklan 3 kohdan a alakohtaa eikä 4 kohtaa, joten niiden osalta neuvosto toteuttaa edelleen toimenpiteet SEY 67 artiklan 1 ja 2 kohdan nojalla yksimielisellä päätöksellä Euroopan parlamenttia kuultuaan. III-267 artiklan 2 kohdassa on yksilöity käytettävissä olevat instrumentit, joita ovat eurooppalaki ja puitelaki.

Artiklan 3 kohdan nojalla unioni voi tehdä kolmansien maiden kanssa sopimuksia sellaisten kolmansien maiden kansalaisten takaisinotosta alkuperä- ja lähtömaahan, jotka eivät täytä tai jotka eivät enää täytä jäsenvaltion alueelle pääsyn, kyseisellä alueella oleskelun tai asumisen edellytyksiä. Unionin nykyiset perussopimukset eivät sisällä nimenomaisia määräyksiä asiasta. Neuvosto on kuitenkin SEY 63 artiklan 3 kohdan b alakovien

nojalla valtuuttanut komission neuvottelemaan EY:n ja kolmansien valtion välisistä takaisinottosopimuksista. Perustuslaillisen sopimuksen III-267 artiklan 3 kohta ei siten tuo muutosta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon.

Artiklan 4 kohdan nojalla voidaan säätää toimenpiteistä, joilla kannustetaan ja tuetaan jäsenvaltioiden toimintaa niiden alueella laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten kotouttamiseksi ja jotka eivät käsitä jäsenvaltion lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Jo nykyisin EY-sopimus mahdollistaa turvapaikanhakijoiden vastaanottoa koskevan vähimmäistasoa sääntelevän lainsäädännön antamisen (63 artiklan 1 kohdan b alakohta) sekä pakolaisten vastaanottamiseen ja siitä jäsenvaltioille aiheutuvien rasisitusten tasapuoliseen jakaantumisen edistämistä tarkoittavien toimien toteuttamisen (63 artiklan 2 kohdan b alakohta). III-267 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä säädetään tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Käytettävissä oleviksi instrumenteiksi on yksilöity eurooppalaki ja –puitelaki.

Artiklan 5 kohtaa vastaavaa määräystä ei sisälly nykyisiin perussopimuksiin. Sen mukaan III-267 artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen päättää siitä, kuinka paljon kolmansista maista tulevia kolmansien maiden kansalaisia päästetään niiden alueelle hakemaan työtä palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana.

III-268 artiklan mukaan rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikkaa koskevassa unionin politiikassa ja sen toteuttamisessa noudatetaan jäsenvaltioiden yhteisvastuun periaatetta, myös rahoituksen osalta. Unionin III osan IV luvun 2 jakson nojalla antamiin säädöksiin sisällytetään aina tarvittaessa asianmukaisia säännöksiä jäsenvaltioiden yhteisvastuun periaatteen soveltamiseksi. EY-sopimuksessa ei ole vastaavaa määräystä, mutta periaatetta sovelletaan yleisperiaatteena unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja rajavalvontapolitiikoissa. SEY 63 artiklan 2 kohdan b alakohdassa on mainittu pakolaisten ja kotiseudultaan siirtymään joutuneiden henkilöiden vastaanottamisesta jäsenvaltioille aiheutuvien rasisitusten tasapuolisen jakaantumisen edistäminen. Yhteisön yhteisvastuun periaate on mainittu myös yh-

teisössä annetuissa säädöksissä (muun muassa neuvoston direktiivi 2001/55/EY vähimmäisvaatimuksista tilapäisen suojelun antamiseksi siirtymään joutuneiden henkilöiden joukoittaisen maahantulon tilanteissa, ja toimenpiteistä näiden henkilöiden vastaanottamisen ja vastaanottamisesta jäsenvaltioille aiheutuvien rasisitusten tasapuolisen jakaantumisen edistämiseksi, EYVL L 212 2001, s. 12).

3 jakso

Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeuden alalla

III-269 artikla vastaa SEY 65 ja 67 artiklaa seuraavin täsmennyksin. III-269 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan unioni kehittää oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia. Yhteistyö perustuu tuomioistuinten päätösten ja muiden päätösten vastavuoroiseen tunnustamiseen ja siihen voi kuulua jäsenvaltioiden lakien ja asetusten lähentämistä koskevien toimenpiteiden hyväksymistä. Vaikka unionin toimivalta yksityisoikeudellisissa asioissa on määritelty III-269 artiklan 1 kohdassa aiempaa täsmällisemmin, ei 1 kohta merkitse muutosta nykyiseen oikeustilaan. Yhteistyön perustuminen tuomioiden ja muiden päätösten vastavuoroiseen tunnustamiseen muodostaa jo nykyisin oikeudellisen yhteistyön peruskiven yksityisoikeuden alalla (vuoden 1999 Tampereen Eurooppa-neuvoston päätelmät ja vuoden 2004 Haagin ohjelma). Vaikka EY-sopimuksessa ei ole nimenomaisesti mainittu mahdollisuutta yhtenäistää jäsenvaltioiden lainsäädäntöjä yksityisoikeuden alalla, on SEY 65 ja 67 artiklaa tulkittu siten, että niiden on katsottu mahdollistavan myös jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhdenmukaistamista tarkoittavien toimenpiteiden toteuttamisen esimerkiksi juuri jäsenvaltioiden välistä siviilioikeudellista yhteistyötä tarkoittavan lainsäädännön osalta.

Artiklan 2 kohdassa yhteistyön kattama ala on määritelty tyhjentävän luettelon muodossa, kun taas SEY 65 artiklaan sisältyvä luettelo on luonteeltaan esimerkkiluettelo. Unionin toimenpiteillä pyritään varmistamaan III-269 artiklan 2 kohdassa lueteltujen päämää-

rien toteutuminen erityisesti silloin, kun sisämarkkinoiden moitteeton toiminta sitä edellyttää. Kun SEY 65 artiklan nojalla toimenpiteitä voidaan toteuttaa vain siinä määrin kuin ne ovat tarpeen sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi, III-269 artiklan sanamuodon (”erityisesti”) valossa toimenpiteiden tarpeellisuus sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kannalta ei ole ehdoton edellytys. Sisämarkkinakytentää koskevaa vaatimusta on siten lievennetty nykyisestä. III-269 artiklassa on yksilöity toimenpiteitä toteutettaessa käytettävissä olevat instrumentit, joita ovat euroopalaki ja puitelaki.

Artiklan 2 kohdan a, b, c, d ja f alakohta vastaavat SEY 65 artiklan 1 kohdan a, b ja c alakohtaa. Artiklan 2 kohdan alakohdat e, g ja h ovat uusia. Uuden e alakohdan nojalla pyritään varmistamaan tehokas oikeussuojan saatavuus, millä tarkoitetaan mm. yhteisiä vähimmäisvaatimuksia, joilla taataan asianmukainen oikeudellisen avun taso rajat ylittävissä tapauksissa koko Unionin alueella. Uuden g alakohdan nojalla pyritään kehittämään vaihtoehtoisia riidanratkaisumenetelmiä. Nämä ovat tarpeellisia, jotta voidaan yksinkertaistaa ja nopeuttaa riidanratkaisua muun muassa kuluttajalainsäädännön alaisten vaatimusten osalta sekä luoda yhteiset minimisäännöt monikielisille vakiolomakkeille ja asiakirjoille rajat ylittävissä menettelyissä. Uuden h alakohdan nojalla voidaan toteuttaa tuomareiden ja oikeuslaitoksen henkilöstön koulutuksen tukemista koskevia toimenpiteitä. Vastaava määräys on rikosoikeudellista yhteistyötä koskevassa III-270 artiklan 1 kohdan c) alakohdassa. Uudet alakohdat eivät merkitse toimivallan laajennusta yksityisoikeuden alalla, sillä SEY 65 artiklaan sisältyvä luettelo on esimerkkiluettelo ja 65 artikla mahdollistaa yhteistyön myös muiden kuin luettelossa mainittujen toimenpiteiden osalta.

Artiklan 3 kohta koskee unionin toimivaltaa sellaisten perheoikeudellisten toimenpiteiden osalta, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia. III-269 artiklan 3 kohdan ensimmäiseen alakohtaan sisältyvä menettely vastaa perheoikeudellisiin toimenpiteisiin nykyisin sovellettavaa menettelyä. Toimenpiteitä voidaan III-269 artiklan 3 kohdan ensimmäisen

alakohdan nojalla toteuttaa neuvoston eurooppalailla tai –puitelaila, jota koskevan ratkaisunsa neuvosto tekee yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Artiklan 3 kohdan toinen alakohta sisältää valtuutuslausekkeen, jonka nojalla neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä eurooppapäätöksen, jolla määritellään ne perheoikeudelliset seikat, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia ja joista voidaan antaa säädöksiä tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan. Vastaavaa valtuutuslauseketta ei sisälly EY-sopimukseen.

4 jakso

Oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla

III-270 artikla sisältää määräykset rikosoikeudenkäyntimenettelyä koskevasta yhteistyöstä jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten tai vastaavien viranomaisten välillä. Artikla vastaa jäljempänä lähemmin selostettavin muutoksin SEU 31 artiklan 1 kohdan a-d alakohtaa. Käytettävissä olevia säädöksiä ja noudatettavia päätöksentekomenettelyjä koskevat määräykset sisältyvät nykyisin SEU 34 artiklaan.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan oikeudellinen yhteistyö unionissa rikosoikeuden alalla perustuu tuomioistuinten tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen. Määräyksellä kirjataan kyseinen periaate ensimmäistä kertaa perussopimukseen, vaikkakin periaatteen asema rikosoikeudellisen yhteistyön peruskivenä tunnustettiin jo vuoden 1999 Tampereen Eurooppa-neuvostossa. Oikeudelliseen yhteistyöhön kuuluu myös jäsenvaltioiden rikosoikeudellisen menettelyn erityisiä osatekijöitä koskevien vähimmäis-sääntöjen antaminen artiklan 2 kohdan tarkoittamissa tapauksissa sekä tunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäis-sääntöjen antaminen III-271 artiklan mukaisesti.

Artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa on täsmennetty jäsenvaltioiden viranomaisten

välisen rikosoikeudellisen yhteistyön tavoitteet, joita ovat:

— sääntöjen ja menettelyjen laatiminen kaikenmuotoisten tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten tunnustamisen varmistamiseksi koko unionissa (a alakohta);

— jäsenvaltioiden välisiä tuomioistuimen toimivaltaa koskevia ristiriitojen ehkäiseminen ja ratkaiseminen (b alakohta);

— tuomareiden ja oikeuslaitoksen henkilöstön koulutuksen tukeminen (c alakohta);

— jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten tai vastaavien viranomaisten yhteistyön helpottaminen rikosasioiden käsittelyn ja päätösten täytäntöönpanon yhteydessä (d alakohta);

Kyseisistä määräyksistä b alakohta vastaa SEU 31 artiklan 1 kohdan d alakohtaa ja d alakohta SEU 31 artiklan 1 kohdan a alakohtaa, kun taas a ja c alakohta ovat uusia.

Artiklan 1 kohdan tarkoittamat toimenpiteet toteutetaan eurooppalailla tai -puitelaila. Päätöksentekomenettelynä on tavanomainen lainsäätämisyjärjestys, ja aloiteoikeus on III-264 artiklan mukaan komissiolla tai yhtä neljäsosaa jäsenvaltioista edustavalla jäsenvaltioiden ryhmällä. Tämä merkitsee muutosta verrattuna SEU 34 artiklaan, jonka tarkoittamat yhteiset kannat, puitepäätökset, päätökset ja yleissopimukset, toteuttaa neuvosto yksimielisesti komission tai jäsenvaltion ehdotuksesta. Artiklan tarkoittamilla eurooppala-eilla että puitelaeilla voi myös olla välitön oikeusvaikutus, joka SEU 34 artiklassa on puitepäätösten ja päätösten osalta nimenomaisesti suljettu pois.

Artiklan 2 kohta perustaa unionille toimivallan säätää rikosoikeudenkäyntimenettelyä koskevista vähimmäissäännöistä sikäli kuin tämä on tarpeen tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen sekä poliisiyhteistyön ja oikeudellisen yhteistyön helpottamiseksi rajat ylittävissä rikosasioissa. Vähimmäissäännöissä tulee ottaa huomioon jäsenvaltioiden oikeusperinteiden ja -järjestelmien erot.

Artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan vähimmäissäännöt voivat koskea:

— todisteiden vastavuoroista hyväksyttävyyttä jäsenvaltioissa (a alakohta);

— yksilön oikeuksia rikosasioiden käsitellessä (b alakohta);

— rikosten uhrien oikeuksia (c alakohta);

— muita rikosasioiden käsittelyn erityisiä osatekijöitä, jotka neuvosto on ennalta määrittänyt eurooppapäätöksellä. Neuvosto tekee tällaisen eurooppapäätöksen yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan (d alakohta).

EU-sopimus ei sisällä yhtä yksityiskohtaista oikeusperustaa jäsenvaltioiden rikosoikeudenkäyntimenettelyä koskevien vähimmäissääntöjen antamiselle, vaan SEU 31 artiklan 1 kohdan c alakohdassa määrätään yleisellä tasolla rikosasioita koskevan oikeudellisen yhteistyön mahdollisesti edellyttämästä, jäsenvaltioissa sovellettavien sääntöjen yhteensopivuuden varmistamista koskevista toimenpiteistä.

Artiklan 2 kohdan kolmannen alakohdan mukaan vähimmäissääntöjen hyväksyminen ei estä jäsenvaltioita pitämästä yllä tai ottamasta käyttöön niitä korkeatasoisempaa yksilön suojelua.

Artiklan 2 kohdan tarkoittamat toimenpiteet toteutetaan tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä annettavilla eurooppapuitelaeilla. Lukuun ottamatta sitä, ettei eurooppalakeja voida käyttää, määräyksestä johtuvat muutokset SEY 34 artiklan mukaiseen järjestelmään vastaavat lähtökohtaisesti artiklan 1 kohdan yhteydessä selostettuja. SEU 34 artiklan tarkoittamista säädöstyypeistä kysymykseen tulevat nykyisin käytännössä vain viimeksi mainitun artiklan 2 kohdan b alakohdan tarkoittamat puitepäätökset. Lisäksi artiklan 2 kohdan tarkoittamien eurooppapuitelakeja koskevan päätöksentekomenettelyn osalta tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä kuitenkin täydentää erityinen, niin sanottu hätäjarrumekanismi sekä sen käyttöön kytkeytyvä mahdollisuus tiiviimmän yhteistyön aloittamiseen perustuslakisopimuksen yleisistä tiiviimmän yhteistyön aloittamista koskevista määräyksistä poikkeavilla edellytyksillä.

Artiklan 3 kohdan mukaan neuvoston jäsen, joka katsoo esityksen määräyksessä tarjotuksi eurooppapuitelaksi vaikuttavan sen rikosoikeusjärjestelmän perusteisiin, voi pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa lainsäädäntömenettely keskeytetään. Asiaa käsiteltyään Eurooppa-neuvoston tulee neljän kuukauden kuluessa menettelyn keskeyttämisestä joko

palauttaa esitys neuvostolle, mikä lopettaa lainsäädäntömenettelyn keskeyttämisen, tai pyytää komissiota tai puitelakiesityksen tehnyttä jäsenvaltioiden ryhmää tekemään uusi esitys. Viimeksi mainitussa tapauksessa katsotaan, ettei alun perin esitettyä säädöstä ole annettu. Koska III-270 artikla sisällä nimenomaisia määräyksiä Eurooppa-neuvoston ratkaisun muodosta eikä noudatettavasta päätöksentekomenettelystä, Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa I-21 artiklan 4 kohdan mukaan yhteisymmärryksessä.

Artiklan 4 kohdassa määrätään vähintään yhtä kolmasosaa jäsenvaltioista edustavan jäsenvaltioiden ryhmän oikeudesta aloittaa I-44 artiklan 2 kohdassa ja III-419 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tiiviimpi yhteistyö tilanteessa, jossa Eurooppa-neuvosto ei ole toteuttanut toimia neljän kuukauden kuluessa lainsäädäntömenettelyn keskeyttämisestä tai jos eurooppapuitelakia ei ole annettu 12 kuukauden kuluessa siitä, kun uusi esitys eurooppapuitelaksi on tehty. Tällöin määräyksen tarkoittaman jäsenvaltioiden ryhmän tulee yksinomaan ilmoittaa Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle halustaan aloittaa tiiviimpi yhteistyö kyseisen puitelakiesityksen pohjalta, ja lupa yhteistyön aloittamiseen katsotaan annetuksi ja sopimuksen määräyksiä tiiviimmistä yhteistyöstä sovelletaan. Jäsenvaltiolle, joka katsoo puitelakiesityksen vaikuttavan sen rikosoikeusjärjestelmän perusteisiin, artiklan 3 ja 4 kohdan määräykset tarjoavat keinon viime kädessä jättäytyä kysymyksessä olevan säädöksen soveltamisen ulkopuolelle.

III-271 artikla koskee aineellista rikosoikeutta ja perustaa unionille toimivallan säätää rikosten tunnusmerkistöjen ja seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä erityisen vakavan rajat ylittävän rikollisuuden sekä aloilla, jotka vaikuttavat unionin politiikan kohteena olevaan yleiseen etuun ja joilla rikosoikeudelliset seuraamukset osoittautuvat välttämättömiksi kyseisen politiikan tehokkaan täytäntöönpanon varmistamisessa. Artikla vastaa jäljempänä lähemmin selostettavin muutoksin SEU 31 artiklan 1 kohdan e alakohtaa. Säädösten ja päätöksentekomenettelyä koskevien määräysten osalta vastaavat määräykset sisältyvät nykyisin SEU 34 artiklaan.

Artiklan 1 kohta mahdollistaa rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevien vähimmäissääntöjen antamisen erityisen vakavan rikollisuuden alalla, joka on rajat ylittävää joko rikosten luonteen tai vaikutusten johdosta tai sen vuoksi, että niiden torjuminen yhteisin perustein on erityisesti tarpeen.

Artiklan 1 kohdan toisen alakohtaan sisältyvän tyhjentyvän luettelon mukaan tällaisia rikollisuuden lajeja ovat terrorismi, ihmiskauppa sekä naisten ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, laitton huumausainekauppa, laitton asekauppa, rahanpesu, lahjonta, maksuvälineiden väärentäminen, tietokonerikollisuus ja järjestäytyneet rikollisuus. Määräyksen soveltamisala on laajempi kuin SEU 31 artiklan 1 kohdan e alakohtaan, jonka nojalla unionilla on toimivalta vahvistaa järjestäytyneet rikollisuutta, terrorismia ja laitonta huumausainekauppaa koskevia tunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevia vähimmäissääntöjä. Toisaalta SEU 29 artiklan toisessa kohdassa määrätään yleisesti järjestäytyneen tai muunkin rikollisuuden ehkäisemisestä ja torjumisesta, joskin varsinainen oikeusperustamääräys sisältyy SEU 31 artiklan 1 kohdan e alakohtaan.

Artiklan 1 kohdan kolmas alakohta sisältää valtuuslausekkeen, jonka nojalla neuvosto voi rikollisuudessa tapahtuneen kehityksen perusteella voi tehdä eurooppapäätöksen, jossa määritellään muitakin rikollisuuden aloja, joiden katsotaan täyttävän tässä kohdassa tarkoitettujen edellytykset. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. EU-sopimus ei sisällä vastaavaa määräystä.

Artiklan 2 kohta mahdollistaa rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevien vähimmäissääntöjen antamisen tietyllä unionin politiikka-alalla silloin, kun rikoslainsäädäntöjen lähentäminen osoittautuu välttämättömäksi unionin kyseisen politiikan tehokkaan täytäntöönpanon varmistamisessa alalla ja kun kyseillä alalla on jo toteutettu yhdenmu kaistamistoimenpiteitä. III-271 artiklan 1 kohdasta poiketen 2 kohdassa ei ole yksilöity määräyksen tarkoittamia niin sanottuja unionin yhteiseen etuun kohdistuvia rikoksia, vaan kysymys on luonteeltaan horisontaalisesta oikeusperustasta, jota voidaan soveltaa lähtökohtaisesti kaikilla unionin politiikka-

aloilla, kunhan määräyksen edellytys toimenpiteiden välttämättömyydestä unionin kyseisen politiikan tehokkaan täytäntöönpanon kannalta täyttyy. Pelkkä rikosoikeudellisten toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuus tai tarpeellisuus unionin politiikan täytäntöönpanon kannalta ei siis vielä riitä perustamaan unionille määräyksen tarkoittamaa toimivaltaa.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin antoi 13.9.2005 päätöksen asiassa C-176/03 komissio v. neuvosto, jossa se kumosi ympäristön suojelua rikosoikeudellisin keinoin koskevan neuvoston puitepäätöksen 2003/80/YOS. Päätöksessään tuomioistuin katsoi, että tiettyjen edellytysten täytyessä yhteisön perustamissopimuksen ympäristöä koskevat määräykset luovat yhteisölle toimivallan velvoittaa jäsenvaltiot säätämään kansallisessa lainsäädännössään ympäristöä vahingoittavia, yhteisösäännöksissä määriteltyjä tekoja koskevista kriminalisoinneista sekä kyseisiä tekoja koskevista luonteeltaan rikosoikeudellisista seuraamuksista. Perustuslakisopimuksen III-271 artiklan 2 kohta ja tuomioistuimen asiassa C-176/03 annettu tuomio eivät ole kaikilta osin täysin samansisältöiset esimerkiksi mitä tulee yhteisölle annettavan toimivallan edellytyksiin. Vaikka perustuslakisopimuksessa annettu toimivalta on toisaalta tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettuja periaatteita laajempi, sitä toisaalta tasapainottavat sopimukseen sisällytetyt erityismääräykset, kuten III-271 artiklan 3 kohtaan sisältyvä hätäjarrumekanismi

Perustuslakisopimuksen III-271 artiklan 2 kohdan määräyksen tarkoittamina rikoslajeina kysymykseen saattaisivat tulla esimerkiksi erityisesti unionin taloudellista etua haittaavat petokset, euron väärentäminen, laittoman maahantulon ja oleskelun järjestäminen, ympäristörikollisuus sekä rasismi ja muukalaisviha. Edellytyksenä kuitenkin on, että kyseisellä unionipolitiikan alalla on jo toteutettu jäsenvaltioiden lainsäädäntöjä koskevia yhdenmukaistamistoimia. EU-sopimuksen nojalla unionilla ei ole vastaavaa toimivaltaa antaa kuvatuunlaisia, unionin yhteiseen etuun kohdistuvia rikoksia koskevaa sääntelyä.

Artiklan 1 ja 2 kohdan tarkoittamat toimenpiteet toteutetaan tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä annettavilla euroop-

papuitelaeilla. Verrattuna SEU 34 artiklaan käytettävissä olevia säädöstyyppisiä sekä päätöksentekomenettelyjä koskevat muutokset vastaavat edellä III-270 artiklan 2 kohtaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa selostettuja, joskin SEU 34 artiklan tarkoitamista säädöstyypeistä kysymykseen tulevat nykyisin käytännössä vain viimeksi mainitun artiklan 2 kohdan b alakohdan tarkoittamat puitepäätökset. Poikkeuksen muodostavat kuitenkin III-271 artiklan 2 kohdan tarkoittamat eurooppapuitelait, jotka annetaan kyseisessä määräyksessä tarkoitettujen yhdenmukaistamistoimenpiteiden hyväksymisessä noudatetun menettelyn mukaisesti kuitenkin siten, että komissiolisäksi myös yhtä neljäsosaa jäsenvaltioista edustavalla jäsenvaltioiden ryhmällä on III-264 artiklan mukainen aloiteoikeus.

Artiklan 3 ja 4 kohta sisältävät III-270 artiklan 3 ja 4 kohtaa vastaavat määräykset niin sanotusta hätäjarrumekanismista sekä mahdollisuudesta tiiviimmän yhteistyön aloittamiseen. Kyseisten määräysten sisältöä on selostettu edellä III-270 artiklan 3 ja 4 kohtaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

III-272 artiklassa määrätään unionin toimivallasta säätää jäsenvaltioiden toimintaa rikollisuuden torjunnan alalla tukevista toimenpiteistä. Määräykseen sisältyvän nimenomaisen rajoituksen mukaan kyseiset toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Määräyksen unionille perustama toimivalta rinnastuu siten luonteeltaan unionin toimivaltaan sopimuksen I-17 artiklan tarkoittamilla aloilla, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Toimenpiteet toteutetaan eurooppalailla tai -puitelaila ja päätöksentekomenettelynä on tavanomainen lainsäätämisyjärjestys. EU-sopimukseen ei sisälly vastaavaa määräystä. Rikollisuuden ehkäisemisestä ja torjumisesta määrätään SEU 29 artiklassa, mutta SEU 30 ja 31 artikla eivät sisällä asiaa koskevaa nimenomaista oikeusperustaa.

III-273 artikla sisältää yleiset määräykset Eurojust-yksikön tehtävistä sekä oikeusperustan Eurojustin rakenteen, toiminnan, toiminta-alan ja tehtävien määrittämiseksi eurooppalailla. Eurojust on jo perustettu EU-sopimuksen 31 artiklan ja 34 artiklan 2 koh-

dan c alakohdan nojalla tehdyllä neuvoston päätöksellä (neuvoston päätös 2002/187/YOS, tehty 28 päivänä helmikuuta 2002, Eurojust-yksikön perustamisesta vakavan rikollisuuden torjunnan tehostamiseksi, EYVL L 63 2002, 1, joka tuli voimaan 6.3.2002), mutta III-273 artikla mahdollistaa Eurojustin rakenteen ja tehtävien määrittelyn tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävällä eurooppalailla.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan Eurojustin tehtävänä on jäsenvaltioiden viranomaisten sekä Europolin toteuttamien operaatioiden ja toimittamien tietojen perusteella tukea ja tehostaa kansallisten tutkinta- ja syyttäjäviranomaisten toiminnan yhteensovittamista ja yhteistyötä sellaisen vakavan rikollisuuden alalla, joka koskee kahta tai useampaa jäsenvaltiota tai edellyttää yhteisin perustein toteutettavia syytetoimia.

Artiklan 1 kohdan toinen alakohta koskee Eurojustin rakenteen, toiminnan, toimintaa ja tehtävien määrittämisestä eurooppalailla, sekä Eurojustille tässä yhteydessä annettavia tehtäviä, joita voivat olla:

— rikostutkinnan aloittaminen ja ehdotuksen tekeminen toimivaltaisten kansallisten viranomaisten toteuttamien syytetoimien vireillepanosta erityisesti niiden koskiessa unionin taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia (a alakohta);

— a alakohdassa tarkoitettujen tutkinta- ja syytetoimien yhteensovittaminen (b alakohta); sekä

— oikeudellisen yhteistyön tehostaminen, myös tuomioistuinten toimivaltaa koskevien ristiriitojen ratkaiseminen, ja tiivis yhteistyö Euroopan oikeudellisen verkoston kanssa (c alakohta).

Paitsi että sovellettavaksi tuleva päätöksen tekomenettely poikkeaa SEU 34 artiklasta, III-273 artiklan ensimmäinen ja toinen alakohta ovat sanamuodoltaan SEU 31 artiklan 2 kohtaa yleisempiä, mikä antaa unionin toimielimille nykyistä enemmän liikkumavaraa Eurojustin tehtävien ja toimivaltuuksien kehittämiseksi. Merkittävintä muutosta nykytilaan verrattuna merkitsee mahdollisuus antaa Eurojustille toimivaltuudet päättää rikostutkinnan aloittamisesta. Konventin ehdotuksesta poiketen Eurojustin tehtäviin ei kuitenkaan voi kuulua syytetoimien aloittamisesta päät-

täminen, vaan hallitustenvälisessä konferenssissa Eurojustin mahdolliset toimivaltuudet rajattiin tältä osin rikostutkinnan aloittamiseen ja ehdotuksen tekemiseen toimivaltaisten kansallisten viranomaisten toteuttamien syytetoimien vireillepanosta. Muutosta nykytilaan verrattuna merkitsee myös Eurojustin mahdollinen rooli tuomioistuinten toimivaltaa koskevien ristiriitojen ratkaisemisessa. III-273 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan osalta huomattakoon myös hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan liitetty julistus (n:o 23), jossa konferenssi katsoo, että määräyksen tarkoittamassa eurooppalaissa olisi otettava huomioon rikostutkinnan aloittamista koskevat kansalliset säännöt ja käytännöt.

Artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan mukaan eurooppalailla säädetään myös menettelytavoista, jotka koskevat Euroopan parlamentin ja jäsenvaltioiden kansallisten parlamenttien osallistumista Eurojustin toiminnan arviointiin. Kysymys on nykytilaan verrattuna uudesta menettelystä, jonka tarkoituksena on varmistaa Eurojustin parlamentaarisen valvonnan toteutuminen.

Artiklan 2 kohdassa rajataan nimenomaisesti Eurojustin toimivaltuuksien ulkopuolelle kansalliseen tuomioistuinmenettelyyn kuuluvat viralliset toimenpiteet. Näiden suorittaminen on kansallisten viranomaisten tehtävä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan syyttäjänviranomaisen perustamista koskevan III-274 artiklan soveltamista.

III-274 artiklassa annetaan unionille toimivalta perustaa Euroopan syyttäjänvirasto, jonka tehtävänä on tutkia viraston perustamista koskevassa eurooppalaissa määritettäviä unionin taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia ja toimia syyttäjän tehtävissä näitä koskevissa rikosasioissa jäsenvaltioiden kansallisissa tuomioistuimissa. EU-sopimus ei sisällä vastaavaa oikeusperustaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan syyttäjänvirasto voidaan perustaa Eurojustin pohjalta unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten torjumiseksi. Virasto perustetaan neuvoston eurooppalailla, jota koskevan ratkaisunsa neuvosto tekee yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Määräykseen sisältyvän ilmaisun ”Eurojustin pohjalta” tarkoituksena on selventää, ettei virasto olisi Eurojustista erillinen yksikkö vaan pe-

rustettaisiin Eurojustin pohjalta ja sitä kehit-
tään.

Artiklan 2 kohdan mukaan 1 kohdassa tar-
koitetussa syyttäjänviraston perustamista
koskevassa eurooppalaisissa määritetään ne
unionin taloudellisia etuja vahingoittavat rik-
kokset, joita virastolla on toimivalta tutkia ja
joiden tekijät ja osalliset sillä on toimivalta
asettaa syytteeseen. Kyseisessä eurooppalais-
sa neuvosto voi myös määritellä syyttäjänvi-
raston aseman suhteessa Europoliin. Artiklan
2 kohdassa määrätään nimenomaisesti, että
virasto toimii syyttäjän tehtävissä toimival-
tuuksien piiriin kuuluvia tekoja koskevissa
rikosasioissa jäsenvaltioiden kansallisissa
tuomioistuimissa.

Artiklan 3 kohdan mukaan 1 kohdassa tar-
koitetussa eurooppalaisissa säädetään myös
syyttäjänviraston perussäännöstä, sen tehtä-
vien hoitamista koskevista ehdoista, sen toi-
mintaan sovellettavista ja todisteiden hyväk-
syttävyyttä koskevista menettelysäännöistä
sekä viraston tehtäviensä hoidossa toteutta-
mien menettelyllisten toimien oikeudelliseen
valvontaan sovellettavista säännöistä.

Artiklan 4 kohta sisältää valtuuslausek-
keen, jonka nojalla Eurooppa-neuvoston voi
eurooppapäätöksellä muuttaa artiklan 1 koh-
taa syyttäjänviraston toimivaltuuksien laa-
jentamiseksi koskemaan rajat ylittävää va-
kavaa rikollisuutta ja 2 kohtaa vastaavasti
siten, että se koskee useita jäsenvaltioita
koskevien vakavien rikosten tekijöitä ja nii-
hin osallisia. Määräyksessä tarkoitettu eu-
rooppapäätös voidaan tehdä joko samanaik-
kaisesti, kun viraston perustamista koskeva
artiklan 1 kohdassa tarkoitettu eurooppalaki
annetaan, tai myöhemmin. Mikäli euroop-
papäätös viraston toimivaltuuksien laajen-
tamisesta tehdään ja viraston perustamista
koskeva eurooppalaki annetaan samanaikai-
sesti, voidaan viraston toimivaltuudet siis jo
alusta lähtien määritellä kattamaan paitsi
unionin taloudellisia etuja vahingoittavia rik-
koksia myös rajat ylittävän vakavan rikolli-
suuden lajeja. Määräyksen tarkoittamaa eu-
rooppapäätöstä koskevan ratkaisunsa Eu-
rooppa-neuvosto tekee yksimielisesti Eu-
roopan parlamentin hyväksynnän saatuaan
ja komissiota kuultuaan.

5 jakso

Poliisiyhteistyö

III-275 artiklassa määrätään jäsenvaltioi-
den toimivaltaisten viranomaisten välisestä
poliisiyhteistyöstä. Artikla vastaa jäljempänä
lähemmin selostettavin muutoksin SEU 30
artiklan 1 kohtaa, jossa määritellään poliisi-
yhteistyön yhteinen toiminta. Säädöksiä ja
päätöksentekomenettelyä koskevat määräyk-
set sisältyvät SEU 34 artiklaan. EU-
sopimuksen määräyksiin verrattuna III-275
artiklassa erotetaan selkeämmin toisistaan jä-
senvaltioiden asianomaisten viranomaisten
välistä yhteistyötä koskevat, luonteeltaan
lainsäädännölliset toimenpiteet kyseisten vi-
ranomaisten välistä operatiivista yhteistyötä
koskevista toimenpiteistä. Ensiksi mainittuja
koskee artiklan 2 kohta ja viimeksi mainittuja
artiklan 3 kohta.

Artiklan 1 kohta sisältää yleisen määräyk-
sen jäsenvaltioiden toimivaltaisten viran-
omaisten välisestä poliisiyhteistyöstä. Sen
mukaan kysymys on jäsenvaltioiden kaikkien
toimivaltaisten viranomaisten, kuten poliisi-
ja tulliviranomaisten sekä rikosten ehkäise-
miseen, paljastamiseen ja tutkintaan erikois-
tuneiden muiden lainvalvontaviranomaisten
välisestä yhteistyöstä. Artiklan sovelta-
misalaan kuuluvien viranomaistahojen mää-
ritelmä vastaa nykyisen SEU 30 artiklan 1
kohdan sisältämää.

Artiklan 2 kohta perustaa unionille toimi-
vallan säätää toimenpiteistä, jotka koskevat:

— asiaa koskevien tietojen keräämistä, tal-
lentamista, käsittelyä, analysointia ja vaihtoa
(a alakohta);

— henkilöstön koulutuksen tukemista sekä
henkilöstövaihtoa, välineistöä ja yhteistyötä
rikosten selvittämistä koskevan tutkimuksen
osalta (b alakohta); sekä

— yhteisiä tutkintatekniikoita vakavan jär-
jestäytyneen rikollisuuden paljastamiseksi (c
alakohta).

Kyseisistä määräyksistä a alakohta vastaa
pääosin SEU 30 artiklan 1 kohdan b alakoh-
taa, b alakohta vastaa SEU 30 artiklan 1 koh-
dan c alakohtaa ja c alakohta vastaa pääosin
SEU 30 artiklan 1 kohdan d alakohtaa.

Määräyksen tarkoittamat toimenpiteet to-
teutetaan eurooppalailla tai -puitelilla. Pää-

töksentekomenettelynä on tavanomainen lainsäätämismenettely, ja aloiteoikeus on III-264 artiklan mukaan komissiolla tai yhtä neljäsosaa jäsenvaltioista edustavalla jäsenvaltioiden ryhmällä. Tämä merkitsee muutosta verrattuna SEU 34 artiklaan, jonka tarkoittamat yhteiset kannat, puitepäätökset, päätökset ja yleissopimukset, toteuttaa neuvosto yksimielisesti komission tai jäsenvaltion aloitteesta. Artiklan tarkoittamilla eurooppalailla ja -puitelailla voi myös olla välitön oikeusvaikutus, joka SEU 34 artiklassa on puitepäätösten ja päätösten osalta nimenomaisesti suljettu pois.

Artiklan 3 kohdan nojalla unionilla on toimivalta säätää III-275 artiklassa tarkoitettujen jäsenvaltioiden viranomaisten välisestä operatiivisesta yhteistyöstä. Määräys vastaa SEU 30 artiklan 1 kohdan a alakohtaa.

Määräyksen tarkoittamat toimenpiteet toteutetaan neuvoston eurooppalailla tai -puitelailla. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan. Lukuun ottamatta päätöksentekomenettelyä muutokset SEU 34 artiklaan nähden vastaavat edellä artiklan 2 kohdan yhteydessä selostettuja.

III-276 artikla sisältää yleiset määräykset Europolin tehtävistä sekä oikeusperustan Europolin rakenteen, toiminnan, toiminta-alan ja tehtävien määrittämiseksi eurooppalailla. Perustuslakisopimus ei siten sisältäisi SEU 30 artiklan 2 kohtaa vastaavia yksityiskohtaisia määräyksiä Europolille annettavista tehtävistä, vaan näistä säädetään tavallisessa lainsäätämismenettelyssä eurooppalailla, jolla siis korvataan yleissopimus Euroopan poliisiviraston perustamisesta (EYVL C 316 1995 s. 2).

Artiklan 1 kohta sisältää määräykset Europolin perustehtävästä. Sen mukaan Europolin tehtävänä on tukea ja tehostaa jäsenvaltioiden poliisiviranomaisten ja muiden lainvalvontaviranomaisten toimintaa ja niiden keskinäistä yhteistyötä, jolla ehkäistään ja torjutaan kahta tai useampaa jäsenvaltiota koskevaa vakavaa rikollisuutta, terrorismia ja johonkin unionin politiikkaan kuuluvaa yhteistä etua vahingoittavia rikollisuuden muotoja.

Artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta koskee Europolin rakenteen, toiminnan, toiminta-alan ja tehtävien määrittämistä eu-

rooppalailla. Määräyksen mukaan Europolin tehtäviin voi sisältyä:

— erityisesti jäsenvaltioiden sekä kolmansien maiden tai elinten viranomaisten välitämien tietojen kerääminen, tallentaminen, käsittely, analysointi ja vaihto (a alakohta); ja

— yhdessä jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa toteutettujen tai yhteisten tutkintaryhmien toteuttamien tutkintatoimien ja operatiivisten toimien yhteensovittaminen, järjestäminen ja toteuttaminen, ollen tarvittaessa yhteydessä Eurojustiin (b alakohta).

Sekä säädöstyypin että noudatettava päätöksentekomenettely poikkeavat SEU 34 artiklan mukaisista. Artiklan 2 kohdan a alakohtassa tarkoitettujen tehtävien kuuluvat Europolin tehtäviin jo nyt voimassa olevan Europol-yleissopimuksen perusteella. Sen sijaan b alakohtaan mukainen mahdollisuus antaa Europolille operatiivisia toimivaltuuksia on uutta ja mahdollistaa jossain määrin Europolin toimivaltuuksien laajentamisen nykyiseen verrattuna.

Artiklan 2 kohdan toisen alakohtaan mukaan eurooppalailla vahvistetaan myös menettelyt, joilla Euroopan parlamentti yhdessä jäsenvaltioiden kansallisten parlamenttien kanssa valvoo Europolin toimintaa. Kysymys on uudesta määräyksestä, joka laajentaa Euroopan parlamentin ja kansallisten parlamenttien toimivaltaa Europolin valvonnassa.

Artiklan 3 kohta sisältää nimenomaisen Europolin mahdollisia operatiivisia toimivaltuuksia koskevan rajoituksen, josta artiklan 2 kohdassa tarkoitettua eurooppalaissa ei voida poiketa. Määräyksen mukaan Europolin operatiivinen toiminta on aina toteutettava ollen yhteydessä sen jäsenvaltion tai niiden jäsenvaltioiden viranomaisiin, joiden alueella toimitaan, ja näiden viranomaisten suostumuksella. Pakkokeinojen käyttö kuuluu yksinomaan toimivaltaisille kansallisille viranomaisille.

III-277 artikla koskee niiden edellytysten ja rajoitusten vahvistamista, joiden mukaisesti III-270 ja III-275 artiklassa tarkoitettujen jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset voivat toimia toisen jäsenvaltion alueella. Toisen jäsenvaltion alueella voidaan toimia vain ollen yhteydessä kyseisen jäsenvaltion viranomaisiin ja näiden viranomaisten suos-

tumuksella. Määräys vastaa sisällöllisesti SEU 32 artiklaa.

Sekä säädöstyyppejä että noudatettava päätöksentekomenettely poikkeavat kuitenkin SEU 34 artiklan mukaisista. Kyseiset edellytykset ja rajoitukset vahvistetaan neuvoston eurooppalailla tai -puitelailailla, jota koskevan ratkaisunsa neuvosto tekee yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

V LUKU

ALAT, JOILLA UNIONI VOI PÄÄTTÄÄ TOTEUTTAA TUKI-, YHTEENSOVITAMIS- TAI TÄYDENNYSTOIMIA

1 jakso

Kansanterveys

III-278 artiklaan sisältyvät kansanterveyttä koskevat määräykset. Artiklan määräykset perustuvat jäljempänä selostetuina muutoksiin sekä eräitä määräysten sanamuotoa koskevia ja luonteeltaan teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta SEY 152 artiklaan.

Artiklan 1 kohdassa unionin toimintaan kuuluviksi määritellään SEY 152 artiklan 1 kohdassa mainittujen toimien lisäksi myös rajat ylittävien vakavien terveysuhkien seuranta, niistä hälyttäminen ja niiden torjunta. Ihmisten terveyden täsmennetään käsittävän sekä fyysisen että psyykkisen terveyden.

Artiklan 2 kohdassa täsmennetään SEY 152 artiklan 2 kohdan määräyksiä siten, että unioni kannustaa jäsenvaltioita erityisesti sellaiseen yhteistyöhön, jonka tarkoituksena on parantaa jäsenvaltioiden tarjoamien terveyspalveluiden täydentävyyttä jäsenvaltioiden välisten rajojen molemmin puolin sijaitsevilla alueilla. Edelleen täsmennetään sitä, millaisia aloitteita komissio voi tehdä kiinteässä yhteydessä jäsenvaltioihin näiden politiikkojen ja ohjelmien yhteensovittamisen edistämiseksi. Näitä niin sanottua avointa koordinaatiomenetelmää muistuttavia keinoja ovat erityisesti aloitteet, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaita käytäntöjä koskevien tietojen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seuranta- ja arviointia varten. Lisäksi

2 kohdan mukaan Euroopan parlamentti pidetään täysin ajan tasalla.

Artiklan 3 kohta, joka koskee yhteistyötä kolmansien maiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa, vastaa SEY 152 artiklan 3 alakohtaa eräitä määräysten sanamuotoa koskevia ja luonteeltaan teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta.

Artiklan 4 kohdan uuden c ja d alakohdan mukaan unioni voi eurooppalailla tai -puitelailailla säätää sellaisista toimenpiteistä, joilla asetetaan lääkkeille ja lääkinnällisille laitteille korkeat laatu- ja turvallisuusvaatimukset, sekä toimenpiteistä, jotka koskevat rajat ylittävien vakavien terveysuhkien seuranta- ja hälyttämistä tai niiden torjumista. Säädösinstrumenteiksi yksilöidään eurooppalaki tai -puitelaki, jotka voidaan antaa kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu. Eläinlääkintä- ja kasvinsuojelualalla toteutettavien toimenpiteiden osalta III-278 artiklan 4 kohdan b alakohtaa vastaa muilta osin SEY 152 artiklan 4 kohdan b alakohtaa, mutta se ei sisällä vastaavaa viittausta mahdollisuuteen poiketa maataloutta koskevasta SEY 37 artiklasta. III-278 artiklan muista määräyksistä poiketen sen 4 kohdassa mainitut toimenpiteet, joilla voidaan puuttua yhteisiin turvallisuustoimenpiteisiin, kuuluvat I-14 artiklan 2 kohdan k alakohdan mukaisesti jaetun toimivallan piiriin. I-14 artiklaa on selvitetty tarkemmin sitä koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

Artiklan 5 kohta vastaa sisällöllisesti SEY 152 artiklan 4 kohdan c alakohtaa, johon on kuitenkin tehty täsmennävä lisäys kannustus-toimenpiteiden kohteista, joita voivat erityisesti olla myös laajalle levinneiden vaarallisten sairauksien torjunta sekä toimenpiteet, joiden välittömänä tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen ehkäisemällä tupakointia ja alkoholin väärinkäyttöä. III-278 artiklan 5 kohdassa yksilöidään säädösinstrumenteiksi eurooppalaki tai -puitelaki, jotka voidaan antaa kun alueiden komiteaa ja talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu. SEY 152 artiklassa ei ole vastaavaa instrumenttien yksilöintiä.

Artiklan 6 kohta, joka koskee komission ehdotuksesta annettavia suosituksia, vastaa SEY 152 artiklan 4 alakohdan viimeistä kap-

paletta eräitä sanamuotoa koskevia ja luonteeltaan teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta.

Artiklan 7 kohta vastaa SEY 152 artiklan 5 kohdan määräystä. Artiklan 7 kohtaa on täsmennetty siten, että sen mukaan unionin toiminnassa tulee ottaa huomioon jäsenvaltioiden velvollisuudet, jotka liittyvät niiden terveyspolitiikan määrittelyyn sekä terveyspalvelujen ja sairaanhoidon järjestämiseen ja tarjoamiseen. Määräykseen ei sisälly SEY 152 artiklan 5 kohdan mukaista rajoitusta jäsenvaltioiden velvollisuuksien täysimääräisestä huomioimisesta ainoastaan kansanterveyden alalla tapahtuvassa unionin toiminnassa, vaan III-278 artiklan 7 kohta soveltuu lähtökohtaisesti kaikkeen unionin toimintaan. Lisäksi 7 kohdassa määrätään, että terveyspalveluiden ja sairaanhoidon hallinnointi sekä niihin osoitettujen voimavarojen kohdentaminen kuuluvat jäsenvaltioiden tehtäviin.

2 jakso

Teollisuus

III-279 artikla sisältää määräykset teollisuuden kilpailukyvyyn kannalta tärkeiden edellytysten turvaamisesta. Artikla vastaa jäljempänä selostetuista muutoksista sekä eräitä määräyksen sanamuotoa koskevia ja luonteeltaan teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta SEY 157 artiklaa.

Artiklan 2 kohdassa määrätään, että helpottaessaan jäsenvaltioiden toiminnan yhteensovittamista teollisuuden alalla komissio tekee erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää tietojen vaihtoa parhaista käytännöistä sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Nämä keinot muistuttavat sisällöltään niin sanottua avointa koordinaatiomenetelmää. Artiklan 2 kohtaan sisältyy myös määräys Euroopan parlamentin pitämisestä ajan tasalla.

Artiklan 3 kohdassa yksilöidään säädösinstrumentit, joita ovat eurooppalaki tai -puitelaki, jotka voidaan antaa kun alueiden komiteaa ja talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu. SEY 157 artiklassa ei ole vastaavaa instrumenttien yksilöintiä. Lisäksi määrätään, ettei tämän artiklan mukaisesti säädetyillä erityis-

toimenpiteillä voida yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lakeja tai asetuksia. SEY 157 artikla ei sisällä vastaavaa rajoitusta.

3 jakso

Kulttuuri

III-280 artikla sisältää määräykset unionin toiminnasta jäsenvaltioiden kulttuurien kehittämiseksi. Artikla vastaa asiallisesti SEY 151 artiklaa, lukuun ottamatta eräitä määräyksen sanamuotoa koskevia ja luonteeltaan teknisiä tarkistuksia. Päätöksentekomenettelyn osalta käytetään kuitenkin III-280 artiklan 5 kohdan mukaan tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä. Säädösinstrumenteiksi yksilöidään eurooppalaki tai -puitelaki, jotka voidaan antaa kun alueiden komiteaa on kuultu. Neuvosto voi myös antaa komission ehdotuksesta suosituksia. SEY 152 artiklassa ei ole vastaavaa instrumenttien yksilöintiä. Päätöksentekomenettelyä on muutettu SEY 151 artiklan 5 kohdan mukaisesta määräyksestä, jonka mukaan neuvosto voi antaa edistämistoimia yhteispäätösmenettelyssä kuultuaan alueiden komiteaa. SEY 151 artiklan 5 kohdan mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa kaikissa 251 artiklassa tarkoitetuissa menettelyissä yksimielisesti. Neuvosto voi SEY 151 artiklan 5 kohdan nojalla antaa yksimielisesti komission ehdotuksesta suosituksia.

4 jakso

Matkailu

III-281 artikla sisältää uudet määräykset unionin täydentävistä toimista matkailun alalla. SEY 3 artiklan 1 kohdan u alakohdan mukaan yhteisön toimintaan sisältyvät muun ohella toimenpiteet matkailun alalla, mutta SEY ei sisällä nimenomaista oikeusperustaa näiden toimenpiteiden toteuttamiseksi. Tarvittavat toimenpiteet on aiemmin toteutettu EY-sopimuksen muiden määräysten nojalla.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni täydentää jäsenvaltioiden toimintaa matkailualalla erityisesti edistämällä alalla toimivien unionin yritysten kilpailukykyä. Tätä tavoitetta varten unioni pyrkii erityisesti kannustamaan matkailualan yritysten kehittämiseksi suotui-

san ympäristön luomista sekä edistämään jäsenvaltioiden yhteistyötä alalla erityisesti hyviä käytäntöjä koskevien tietojen vaihdon kautta.

Artiklan 2 kohdan nojalla unioni voi eurooppalailla tai -puitelaila säättää jäsenvaltioiden toimia täydentävistä erityisistä toimenpiteistä edellä tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, ei kuitenkaan sellaisista toimita, joilla yhdenmukaistettaisiin jäsenvaltioiden lakeja tai asetuksia.

5 jakso

Yleissivistävä koulutus, nuoriso, urheilu ja ammatillinen koulutus

III-282 artikla vastaa SEY 149 artiklaa seuraavin muutoksin sekä lukuun ottamatta eräitä määräysten sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia.

Artiklan 1 kohta perustaa unionille toimivallan myötävaikuttaa urheiluun liittyvien asioiden edistämiseen ottaen huomioon urheilun erityispiirteet, sen vapaaehtoisuuteen liittyvät rakenteet sekä urheilun yhteiskunnallisen ja kasvatuksellisen tehtävän. Artiklan 1 kohdan mukaan unionin toiminta urheilun alalla tähtää urheilun eurooppalaisen ulottuvuuden kehittämiseen, johon pyritään edistämällä urheilukilpailuiden rehellisyyttä ja avoimuutta ja urheilusta vastaavien järjestöjen välistä yhteistyötä, sekä urheilijoiden fyysisen ja henkisen koskemattomuuden suojelemisen kautta. Unionin tavoitteita on täsmennetty myös uudella 1 kohdan e alakohdtaan otetulla määräyksellä, jonka mukaan unioni pyrkii kannustamaan nuoria osallistumaan demokratian toteuttamiseen unionissa.

Artiklan 2 kohta, joka koskee yhteistyötä kolmansien maiden ja kansainvälisten järjestöjen ja erityisesti Euroopan neuvoston kanssa, vastaa SEY 149 artiklan 3 kohtaa lukuun ottamatta eräitä määräysten sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia. Määräys yhteistyöstä kansainvälisten järjestöjen ja Euroopan neuvoston kanssa on III-282 artiklan 2 kohdassa kuitenkin täsmennetty koskemaan myös urheilua.

Artiklan 3 kohta, joka koskee päätöksentekoa artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden to-

teuttamisen edistämiseksi, vastaa lukuun ottamatta eräitä määräysten sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia SEY 149 artiklan 4 kohtaa. III-282 artiklan 3 kohdassa yksilöidään säädösinstrumenteiksi eurooppalaki tai -puitelaki, jotka voidaan antaa kun alueiden komiteaa ja talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu. SEY 149 artiklassa ei ole vastaavaa instrumenttien yksilöintiä.

III-283 artikla, joka koskee ammatillista koulutusta, vastaa SEY 150 artiklaa lukuun ottamatta eräitä määräysten sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia. Artiklan 3 kohdassa yksilöidään säädösinstrumenteiksi eurooppalaki tai -puitelaki, jotka voidaan antaa kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu. Lisäksi voidaan komission ehdotuksesta antaa suosituksia. SEY 150 artiklassa ei ole vastaavaa instrumenttien yksilöintiä.

6 jakso

Pelastuspalvelu

III-284 artikla sisältää uuden määräyksen unionin tukitoimista luonnonmullistusten ja suuronnettomuuksien varalta. SEY 3 artiklan 1 kohdan u alakohdan mukaan yhteisön toimintaan sisältyvät muun ohella toimenpiteet pelastustoimen alalla, mutta SEY ei sisällä nimenomaista oikeusperustaa näiden toimenpiteiden toteuttamiseksi. Tarvittavat toimenpiteet on aiemmin toteutettu EY-sopimuksen muiden määräysten nojalla.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni kannustaa jäsenvaltioita keskinäiseen yhteistyöhön niiden järjestelmien tehostamiseksi, joilla on tarkoitus ehkäistä ennalta luonnonmullistuksia tai ihmisten aiheuttamia suuronnettomuuksia ja suojautua niiltä. Unioni pyrkii toiminnallaan tukemaan ja täydentämään jäsenvaltioiden kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason toimintaa, joka koskee vaarojen ennaltaehkäisyä, jäsenvaltioiden pelastuspalvelualan toimijoiden valmentamista sekä luonnonmullistusten tai ihmisen aiheuttamien suuronnettomuuksien johdosta toteutettavia toimia unionin alueella, edistämään unionin alueella tapahtuvaa operatiivista yhteistyötä kansallisten pelastuspalveluviranomaisten välillä sekä edistämään alalla toteu-

tettävien kansainvälisen tason toimien johdonmukaisuutta.

Artiklan 2 kohdan nojalla unioni voi eurooppalailla tai -puitelaila sääätä toimenpiteistä, joilla myötävaikutetaan artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteutumiseen. Artiklan nojalla toteutettavilla toimenpiteillä ei kuitenkaan voida yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lakeja tai asetuksia.

7 jakso

Hallinnollinen yhteistyö

III-285 artikla sisältää uuden määräyksen unionin ja jäsenvaltioiden välisestä hallinnollisesta yhteistyöstä.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin oikeuden tosiasiallista täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa pidetään yhteistä etua koskevana asiana. Lisäksi täytäntöönpanon toteutuminen on keskeistä unionin moitteettoman toiminnan kannalta.

Artiklan 2 kohdan perusteella unioni voi tukea jäsenvaltioiden toimia, joilla nämä pyrkivät parantamaan hallinnollista valmiutta panna täytäntöön unionin oikeus, esimerkiksi tietojen- tai virkamiesvaihdon helpottamiseen tai koulutusohjelmien tukemiseen tärkeitä toimia. Jäsenvaltiolla ei kuitenkaan ole velvollisuutta ottaa tällaista tukea vastaan. Artiklan 2 kohdan nojalla voidaan eurooppalailla sääätä tuen antamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä, jotka eivät kuitenkaan voi käsittää jäsenvaltioiden lakien tai asetusten yhdenmukaistamista.

Artiklan 3 kohdassa on selventävä määräys, jonka mukaan artikla III-285 ei rajoita yhtäältä jäsenvaltioiden velvollisuutta panna täytäntöön unionin oikeus, eikä toisaalta komission oikeuksia ja velvollisuuksia. Artiklan määräykset eivät myöskään rajoita sellaisten perustuslakisopimuksen määräysten soveltamista, jotka koskevat hallinnollista yhteistyötä jäsenvaltioiden välillä sekä jäsenvaltioiden ja unionin välillä.

IV OSASTO

MERENTAKAISTEN MAIDEN JA ALUEIDEN ASSOSIAATIO

Määräykset koskien Euroopan ulkopuolis-

ten maiden ja alueiden assosiaatiota sijaitsevat sopimuksen III osan IV osastossa.

III-286 artiklassa määritetään ne Euroopan ulkopuoliset maat ja alueet, jotka määräyksen mukaan assosioidaan unioniin sekä määritellään tämän assosiaation tavoitteet. Artikla vastaa asiallisesti SEY 182 ja 188 artiklaa.

III-287 artikla, jossa määritellään assosiaation tavoitteet, vastaa pääosin SEY 183 artiklaa. Artiklan d alakohtaa on kuitenkin laajennettu siten, että sen mukaan unionin rahoitamiin sijoituksiin saa tarjouksin ja toimituksin osallistua yhtäläisin ehdoin jokainen luonnollinen tai oikeushenkilö, joka on sijoitunut jäsenvaltioon taikka johonkin maahan tai alueeseen, vaikkei olisikaan näistä minäkään kansalainen.

III-288 artikla, jossa määrätään jäsenvaltioiden ja assosioitujen maiden ja alueiden välisistä tulleista, vastaa SEY 184 artiklaa.

III-289 artikla, jossa määrätään menettelystä tilanteessa, jossa niiden tullien taso, jota sovelletaan kolmannesta maasta peräisin oleviin tuotteisiin, on sellainen, että se johtaa kaupankäynnin vinoutumiseen jonkin jäsenvaltion vahingoksi, vastaa SEY 185 artiklaa.

III-290 artiklan mukaan maista ja alueilta olevien työntekijöiden vapaata liikkuvuutta jäsenvaltioissa ja jäsenvaltioista olevien työntekijöiden vapaata liikkuvuutta maissa ja alueilla säännellään III-291 artiklan mukaisesti eli yksimielisesti hyväksytyillä säädöksillä, jollei kansanterveyttä taikka yleistä turvallisuutta tai järjestystä koskevasta määräyksestä muuta johdu. Kyseisten säädösten hyväksyminen edellyttää Euroopan parlamentin kuulemista. Vastaavan SEY 186 artiklan määräysten mukaan vapaata liikkuvuutta säännellään jäsenvaltioiden yksimielisesti tekemien sopimuksin.

III-291 artiklan mukaan neuvosto hyväksyy yksimielisesti komission ehdotuksesta maiden ja alueiden sekä unionin välistä assosiaatiota koskeviin sääntöihin ja menettelyihin liittyvät eurooppalait, -puitelait, -asetukset ja -päätökset. Lait ja puitelait annetaan, kun Euroopan parlamenttia on kuultu. Vastaavan SEY 187 artiklan määräysten mukaan neuvosto antaa yksimielisesti säännökset assosiaatiota koskevista säännöistä ja menettelyistä.

V OSASTO
UNIONIN ULKOINEN TOIMINTA

I LUKU

YLEISESTI SOVELLETTAVAT
MÄÄRÄYKSET

III-292 artikla on uusi unionin ulkoisen toiminnan tavoitteita ja periaatteita koskeva artikla. Artikla perustuu pääosin SEU 3, 6 ja 11 artiklaan ja kokoa samalla nykyisen yhteisön sisäisten politiikkojen ulkoisen toiminnan tavoitteita.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa todetaan, että unionin toiminta kansainvälisellä tasolla perustuu sen perustamisen, kehittämisen ja laajentumisen johtajuutuksena oleviin periaatteisiin, joiden toteutumista unioni pyrkii edistämään myös muualla maailmassa. Nämä periaatteet ovat demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleismaailmallisuus ja jakamattomuus, ihmisarvon kunnioittaminen, tasa-arvo ja yhteisvastuu. Artiklassa mainitut periaatteet eroavat SEU 6 artiklan mukaisista periaatteista tietyiltä osilta. Perustuslakisopimuksen III-292 artiklassa painotetaan, että ihmisoikeudet ja perusvapaudet ovat yleismaailmallisia ja jakamattomia eikä ihmisarvon kunnioittamista mainita SEU 6 artiklassa. Yhteisvastuu ja tasa-arvo ovat uusia periaatteita unionin ulkoisen toiminnan tasolla, mutta yhteisön sisällä periaatteet ovat olleet voimassa SEY 2 ja 3 artiklan perusteella. Näiden periaatteiden lisäksi artiklassa viitataan myös Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden noudattamiseen.

Artiklan 1 kohdan toinen alakohta on uusi ja siinä asetetaan unionin tavoitteiksi kehittää suhteita ja rakentaa kumppanuuksia sellaisten kolmansien maiden ja kansainvälisten, alueellisten tai maailmanlaajuisten, järjestöjen kanssa, jotka noudattavat ensimmäisessä alakohdassa mainittuja periaatteita. Määräys heijastaa unionin vuodesta 1995 noudattamaa käytäntöä, jonka mukaan demokratian, oikeusvaltioperiaatteiden ja ihmisoikeuksien noudattaminen sisältyy erillisenä sopimusehtona unionin ja kolmansien maiden välisiin

sopimuksiin. Unioni pyrkii edistämään yhteisten ongelmien monenvälistä ratkaisemista erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien puitteissa.

Artiklan 2 kohdassa määritellään unionin ulkoisen toiminnan tavoitteet, joihin se pyrkii määritellesään ja toteuttaessaan yhteistä politiikkaa ja toimintaa sekä pyrkiessään saamaan aikaan pitkälle menevää yhteistyötä kansainvälisten suhteiden aloilla. Kohdassa on kahdeksan luetelmakohtaa, jotka g) luetelmakohtaa lukuun ottamatta vastaavat asia-sisällöltään SEU 11 artiklassa sekä SEY 174 ja 177 artiklassa lueteltuja tavoitteita. Uutena tavoitteena unionilla on auttaa kansoja, maita ja alueita selviytymään luonnonmullistuksista tai ihmisen aiheuttamista suuronnettomuuksista.

Artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan unioni noudattaa edellä 1 ja 2 kohdissa mainittuja periaatteita ja pyrkii niissä mainittuihin tavoitteisiin kehittäessään ja toteuttaessaan ulkoista toimintaansa. Samat periaatteet koskevat myös niitä unionin sisäisen politiikan aloja, joiden toteuttamiseen liittyy ulkoisen toimintaan liittyviä näkökohtia. Nykyisen SEU 11 artiklan vastaava määräys rajoittuu vain yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.

Artiklan 3 kohdan toinen alakohta vastaa pääpiirteittäin SEU 3 artiklan toista alakohdtaa. Uutta on, että ulkoisen toiminnan johdonmukaisuuden varmistamisessa neuvostoa ja komissiota avustaa unionin ulkoasiainministeri.

III-293 artikla, joka koskee unionin strategisten etujen ja tavoitteiden määrittelyä, perustuu SEU 13 artiklaan.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan Eurooppa-neuvosto määrittelee unionin strategiset edut ja tavoitteet. Uutta SEU 13 artiklaan verrattuna on se, että määrittely tehdään III-292 artiklassa lueteltujen periaatteiden ja tavoitteiden pohjalta, kun nykyisin määrittelyssä viitataan väljemmin aloihin, joilla jäsenvaltioilla on merkittäviä yhteisiä etuja. Uutta on myös, että artikla koskee unionin ulkoista toimintaa kokonaisuudessaan eikä rajoitu pelkästään yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.

Artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan Eurooppa-neuvoston eurooppapäätökset

strategisista eduista ja tavoitteista koskevat yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja muita ulkoisen toiminnan alueita. Uutta SEU 13 artiklaan verrattuna on se, että päätökset voivat koskea myös muita unionin ulkoisen toiminnan alueita. Artiklassa todetaan nyt myös, että päätökset voivat koskea unionin suhteita yksittäiseen maahan tai alueeseen taikka tiettyä aihetta.

Artiklan 1 kohdan kolmas alakohta on kokonaan uusi. Alakohdan mukaan Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti neuvoston suosituksesta. Neuvosto antaa suosituksensa alakohtaisten menettelysääntöjen mukaisesti ja Eurooppa-neuvoston eurooppapäätökset pannaan täytäntöön perustuslakisopimuksessa määrättyjen menettelyjen mukaisesti.

Artiklan 2 kohta on kokonaan uusi. Kohdan mukaan unionin ulkoasiainministeri yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan osalta ja komissio muiden ulkoisen toiminnan alojen osalta voivat tehdä neuvostolle yhteisiä ehdotuksia.

II LUKU

YHTEINEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIikka

1 jakso

Yhteiset määräykset

III-294 artikla, joka sisältää unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteiden ja periaatteiden yleiset perusmääräykset, on olennaisesti samansisältöinen kuin SEU 11 ja 12 artiklat.

Artiklan 1 kohta vastaa SEU 11 artiklan 1 kohtaa sillä erotuksella, että luetellut tavoitteet on siirretty III-292 artiklaan.

Artiklan 2 kohta vastaa SEU 11 artiklan 2 kohtaa sillä lisäyksellä, että kohtaan on lisätty unionin ulkoasiainministeri neuvoston ohella huolehtimaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan periaatteiden noudattamisesta.

Artiklan 3 kohdassa mainitut päätösmuodot vastaavat olennaisesti SEU 12 artiklassa lueteltuja kuitenkin sillä erotuksella, että SEU:n yhteiset toiminnot ja yhteiset kannat korvau-

tuvat neuvoston eurooppapäätöksillä. Lisäksi yhteiset strategiat on siirretty III-293 artiklaan. Edelleen kohdassa määrätään, että kyseisten eurooppapäätösten täytäntöönpanoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt annetaan myös neuvoston eurooppapäätöksillä.

III-295 artikla, joka sisältää Eurooppa-neuvoston ja neuvoston välisen työnjaon pääsäännön yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, vastaa pääpiirteissään SEU 13 artiklan 1 ja 2 kohtaa.

Artiklan 1 kohtaan on kuitenkin lisätty määräys, jonka mukaan Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja kutsuu koolle ylimääräisen Eurooppa-neuvoston kokouksen unionin politiikan strategisten suuntaviivojen määrittelyä kansainvälisen tilanteen niin edellyttäessä.

III-296 artikla on kokonaan uusi ja sisältää määräykset unionin ulkoasiainministerin tehtävistä. Nykyiset määräykset ulkosuhteiden hoitamisesta ovat SEU 18 ja 26 artikloissa. Niiden mukaan unionia edustavat yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä neuvoston puheenjohtajana kulloinkin toimiva jäsenvaltio neuvoston pääsihteerin avustamana, komission puheenjohtaja ja jäsenet sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin ulkoasiainministeri toimii ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana, osallistuu ehdotuksillaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan valmisteluun ja huolehtii Eurooppa-neuvoston ja neuvoston tekemien eurooppapäätösten täytäntöönpanosta.

Artiklan 2 kohdan mukaan ulkoasiainministeri edustaa unionia yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan kuuluvissa asioissa. Hän käy unionin puolesta poliittista vuoropuhelua kolmansien osapuolten kanssa ja esittää unionin kannan kansainvälisissä järjestöissä ja konferensseissa. Kuten I-22 artiklassa määrätään, myös Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalla on unionin ulkoiseen edustukseen liittyviä tehtäviä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevissa asioissa. Näillä ei kuitenkaan ole vaikutusta unionin ulkoasiainministerin toimivaltaan.

Artiklan 3 kohdan mukaan ulkoasiainministerin hoitaessa tehtäviään häntä avustaa Euroopan ulkosuhdehallinto. Hallinto toimii

yhteistyössä jäsenvaltioiden ulkoasiainhallintojen kanssa, ja se koostuu neuvoston pääsihteeristön ja komission toimivaltaisten yksiköiden virkamiehistä sekä jäsenvaltioiden lähettämästä ulkoasiainhallinnon henkilöstöstä. Euroopan ulkosuhdehallinnon organisaatio ja toiminta vahvistetaan neuvoston eurooppapäätöksellä. Neuvosto tekee ratkaisunsa unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta Euroopan parlamenttia kuultuaan ja komission hyväksynnän saatuaan.

Ulkoasianministerin asemasta ja tehtävistä määrätään myös useissa muissa perustuslakisopimuksen määräyksissä. Tältä osin merkittäviä ovat esimerkiksi määräykset liittyen ulkoasianministerin tehtäviin ulkoisen toiminnan johdonmukaisuuden ja periaatteiden noudattamisen varmistajana (artiklat III-292, III-294), aloiteoikeuteen (III-293, III-299, III-300, III-302, III-307), ja tehtäviin eriävien kantojen neuvottelijana (III-300, III-301, III-305), yhteyden pidossa Euroopan parlamentin kanssa (III-304), unionin edustajana (III-305), poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteassa (III-307, III-309), ja yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla (III-309, III-310, III-312) sekä liittyen unionin varainhoitoon (III-313).

III-297 artikla, joka sisältää määräykset unionin operatiivisista toimista yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, vastaa asiasisällöltään SEU 14 artiklaa lukuun ottamatta sen 4 kohtaa, joka on poistettu unionin ulkoasianministerin tehtävän perustamisen vuoksi.

III-298 artikla, joka sisältää määräykset unionin kannasta tiettyyn maantieteelliseen tai aihekohtaiseen kysymykseen, vastaa asiasisällöltään SEU 15 artiklaa.

III-299 artikla sisältää määräykset ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvien aloitteiden tekemisestä neuvostolle ja se vastaa asiasisällöltään SEU 22 artiklaa.

Artiklan 1 kohtaa on kuitenkin muutettu siten, että kun nykyisten määräysten mukaan aloiteoikeus kuuluu jäsenvaltioille sekä komissiolle, uudessa artiklassa aloiteoikeutettuja ovat jäsenvaltiot ja unionin ulkoasianministeri omasta aloitteestaan tai komission kannattamana.

Artiklan 2 kohdan mukaan nopeaa päätöstä vaativissa tapauksissa unionin ulkoasianmi-

nisteri kutsuu neuvoston ylimääräisen istunnon koolle omasta aloitteestaan tai jäsenvaltion pyynnöstä, kun nykyisten määräysten mukaan koollekutsuja on puheenjohtajavaltio joko omasta aloitteestaan tai komission tai jäsenvaltion pyynnöstä.

III-300 artikla koskee päätöksentekomenetelyä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla.

Artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto tekee yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat eurooppapäätökset yksimielisesti. Tämä sekä toisen alakohdan ns. rakentavaa pidättymistä koskeva määräys vastaavat pääosin SEU 23 artiklan 1 kohtaa. Toisen alakohdan mukaan kuitenkin tilanteessa, jossa äänestämästä pidättyvät neuvoston jäsenet edustavat vähintään yhtä kolmasosaa sekä jäsenvaltioista että unionin väestöstä, päätöstä ei tehdä.

Artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määritellään määräänemmistöllä tehtävät päätökset poikkeuksena 1 kohdan yksimielisyysvaatimuksesta. Kohta vastaa SEU 23 artiklan 2 kohtaa, mutta määräänemistöpäätöksenteon käyttöalaa on laajennettu yhdellä uudella tapauksella: neuvosto voi tehdä määräänemmistöllä eurooppapäätöksen, jossa määritellään unionin toiminta tai kanta, joka perustuu unionin ulkoasianministerin ehdotukseen, joka on tehty sen jälkeen, kun Eurooppa-neuvosto on omasta aloitteestaan tai tämän ministerin aloitteesta sitä häneltä nimenomaisesti pyytänyt.

Artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan jäsenvaltio voi elintärkeisiin kansalliseen politiikkaan liittyviin syihin vedoten vastustaa määräänemmistöllä tehtävää eurooppapäätöstä, jolloin asiasta ei äänestetä. Tämä kohta vastaa asiasisällöltään SEU 23 artiklan 2 kohdan toista alakohdtaa. Uutta on kuitenkin lisäys unionin ulkoasianministerin tehtävästä pyrkiä löytämään hyväksyttävä neuvotteluratkaisu asiainomaisen jäsenvaltion kanssa.

Artiklan 3 kohta sisältää niin sanotun valtuutuslausekkeen, joka on uusi määräys. Sen mukaan Eurooppa-neuvosto voi päättää yksimielisesti laajentaa neuvoston mahdollisuuksia tehdä ratkaisunsa määräänemmistöllä.

Artiklan 4 kohta, jossa todetaan, että mitä

artiklan 2 ja 3 kohdassa määrätään, ei sovelleta päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla. Tämä vastaa SEU 23 artiklan 2 kohdan neljättä alakohtaa.

Edelleen SEU 23 artiklan 3 kohta päätöksenteosta menettelykysymyksissä on poistettu.

III-301 artikla on kokonaan uusi ja se sisältää määräykset unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksiä koskevasta yhteisestä lähestymistavasta.

Artiklan 1 kohdan mukaan Eurooppa-neuvoston tai neuvoston määritellyä I-40 artiklan 5 kohdan mukaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksiä koskevan yhteisen lähestymistavan unionin ulkoasiainministeri ja jäsenvaltioiden ulkoasiainministerit sovitavat yhteen toimintansa neuvostossa.

Artiklan 2 kohdan mukaan myös jäsenvaltioiden diplomaattiset edustustot ja unionin edustustot kolmansissa maissa ja kansainvälisissä järjestöissä tekevät keskenään yhteistyötä ja osallistuvat yhteisen lähestymistavan muotoiluun ja täytäntöönpanoon, kun taas SEU 19 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimintansa kansainvälisissä järjestöissä ja konferensseissa sekä tukeutuvat niissä yhteisiin kantoihinsa.

III-302 artikla, joka sisältää määräykset erityisedustajan nimittämisestä, vastaa asiallisesti SEU 18(5) artiklaa. Artiklaa on kuitenkin muutettu siten, että uusien määräysten mukaan neuvosto nimittää erityisedustajan hoitamaan tiettyjä poliittisia erityistehtäviä unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta, kun neuvosto nykyisten määräysten mukaan nimittää edustajan pitäessään sitä tarpeellisena.

III-303 artikla toteaa unionin mahdollisuuden tehdä sopimuksia yhden tai useamman valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevan luvun soveltamisalaan kuuluvilla alueilla. Nykyisin tämä mahdollisuus ilmenee SEU 24 artiklasta, joka perustuslakisopimuksessa korvaantuu III-325 artiklalla, ja jota selostetaan toisaalla tässä esityksessä.

III-304 artikla, joka sisältää määräykset Euroopan parlamentin kuulemisesta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla,

vastaa pääasiallisesti SEU 21 artiklaa.

Artiklan 1 kohtaa on kuitenkin muutettu siten, että sen mukaan unionin ulkoasiainministeri kuulee Euroopan parlamenttia säännöllisesti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan keskeisistä näkökohdista ja perusvalinnoista I-40 artiklan 8 kohdan ja I-41 artiklan 8 kohdan mukaisesti, kun SEU 21 artiklan mukaan puheenjohtajavaltio suorittaa kuulemisen. Artiklaan on tehty myös lisäys, jonka mukaan erityisedustajat voivat osallistua tietojen antamiseen Euroopan parlamentille.

Artiklan 2 kohtaan on tehty lisäys, jonka mukaan Euroopan parlamentti voi osoittaa kysymyksiä tai laatia suosituksia neuvoston lisäksi myös ulkoasiainministerille. Artiklaa on myös muutettu siten, että sen mukaan Euroopan parlamentissa käydään keskustelu yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttamisessa tapahtuneesta edistyksestä kahdesti vuodessa aiemman vuotuisen keskustelun sijaan ja artiklaan on lisätty lause, jonka mukaan keskustelua käydään samalla myös yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla.

III-305 artiklan 1 kohta, joka koskee jäsenvaltioiden velvoitetta sovittaa yhteen toimintansa kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa, vastaa asiasisällöltään SEU 19 artiklan 1 kohtaa. Ainoa lisäys on maininta ensimmäisessä alakohdassa unionin ulkoasiainministerin vastuusta tämän yhteensovittamisen järjestämisestä.

Artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta vastaa asiasisällöltään SEU 19 artiklan 2 kohdan ensimmäistä alakohtaa. Lisäyksenä on unionin ulkoasiainministerin mainitseminen jäsenvaltioiden ohella informoitavina pidettävien joukossa niissä kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa, joissa kaikki jäsenvaltiot eivät ole edustettuna. Toinen lisäys on viittaus I-16 artiklan 2 kohdassa ilmaistuun lojaalisuuden ja keskinäisen yhteisvastuun periaatteeseen sekä velvoitteeseen pidättäytyä unionin etujen vastaisista toimista tai toimista, jotka voivat heikentää sen tehokkuutta.

Artiklan 2 kohdan toinen alakohta on samansisältöinen SEU 19 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan kanssa sillä lisäyksellä, että

unionin ulkoasianministeri on mainittu jäsenvaltioiden ohella ajan tasalla pidettävien joukossa.

Artiklan 2 kohdan kolmas alakohta on kokonaisuudessaan uusi ja siinä veloitetaan Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston jäseninä olevat jäsenvaltiot pyytämään unionin ulkoasianministerin kutsusta esittämään unionin yhteinen kanta, jos sellainen on määritelty, turvallisuusneuvoston esityslistalla olevasta asiasta.

III-306 artikla, joka koskee jäsenvaltioiden edustustojen ja unionin edustustojen ja valtuuskuntien yhteistyötä, vastaa asiasisällöltään SEU 20 artiklaa. III-306 artiklan toisessa alakohdassa jäsenvaltiot kuitenkin veloitetaan edistämään Euroopan kansalaisten oikeutta saada suojelua kolmannen maan alueella, kun SEU 20 artiklassa ne veloitetaan tukemaan tätä oikeutta.

III-307 artikla, jossa määrätään poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteasta, vastaa asiallisesti SEU 25 artiklaa. Siihen on kuitenkin tehty unionin ulkoasiainministerin toimen perustamisesta aiheutuvat mukautukset. Artiklan 1 kohtaan on lisätty, että komitea voi antaa neuvostolle lausuntoja myös ulkoasiainministerin pyynnöstä. Perustuslakisopimuksen mukaan komitea seuraa sovitun politiikan toteuttamista, tämän kuitenkin rajoittamatta unionin ulkoasiainministerin toimivaltuuksia, kun SEU 25 artiklan mukaan tämä ei saa rajoittaa puheenjohtajavaltion ja komission toimivaltaa. III-307 artiklan 2 kohtaan on myös lisätty, että komitea huolehtii sekä neuvoston että unionin ulkoasianministerin johdolla kriisinhallintaoperaatioiden poliittisesta valvonnasta ja strategisesta johdosta.

Artikla ei sisällä SEU 25 artiklan mukaista viittausta SEU 47 artiklaan, koska asiallisesti sama määräys sisältyy III-308 artiklaan.

III-308 artiklan ensimmäinen alakohta, jonka mukaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttaminen ei vaikuta unionin muiden toimivaltuuksien toteuttamiseen, vastaa sisällöllisesti SEU 47 artiklaa. III-308 artiklan toinen alakohta on sanamuodoiltaan uusi, mutta käytännössä se vastaa nykyistä oikeustilaa. Määräyksen mukaan unionin muiden toimivaltuuksien käyttäminen ei vaikuta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan

määräysten soveltamiseen eikä toimielinten toimivaltuuksien laajuuteen kyseisellä alalla. III-376 artiklan mukaan Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta valvoa III-308 artiklan noudattamista, mikä vastaa SEU 46 artiklan f alakohdan määräystä. Määräyksen tavoitteena on varmistaa, että Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta valvoa toisaalta luonteeltaan yhä hallitustenvälisen ja yksimielisyyttä edellyttävän ulko- ja turvallisuuspolitiikan, toisaalta unionin toimivaltaan kuuluvien toimialueiden välistä jaottelua.

2 jakso

Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka

III-309 artiklassa määritellään unionin kriisinhallintatehtävät ja määrätään niitä koskevasta päätöksenteosta. Artiklan 1 kohta sisältää SEU 17 artiklan 2 kohdassa määriteltyt unionin kriisinhallintatehtävät täydennettynä siten, että nykyisten kriisinhallintatehtävien ohella erikseen mainitaan yhteiset toimet aseidenriisunnan alalla, neuvonta ja tuki sotilasasioissa, konfliktinesto sekä konfliktin jälkeinen vakauttaminen. Lisäksi kriisinhallintatehtäviä on täydennetty toteamalla, että kaikilla määräyksessä mainituilla tehtävillä voidaan edistää terrorismin torjumista, myös antamalla tukea kolmansille maille terrorismin torjumiseksi niiden alueella.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto tekee kriisinhallintatehtäviä koskevat eurooppapäätökset ja määrittelee tehtävien tavoitteet ja laajuuden sekä niiden yleiset toteuttamistavat. Unionin ulkoasiainministeri valvoo neuvoston alaisuudessa sekä tiiviissä ja jatkuvassa yhteydessä poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteaan näiden tehtävien siviili- ja sotilasnäkökohtien yhteensovittamista. III-300 artiklan mukaan neuvosto tekee yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat eurooppapäätökset yksimielisesti. Vastaava määräys sisältyy SEU 23 artiklaan. Muilta osin kohta on uusi.

III-310 artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto voi III-309 artiklan mukaisten kriisinhallintatehtävää koskevien eurooppapäätösten yhteydessä antaa tehtävän toteuttamisen jäsen-

valtioiden ryhmälle, joka on siihen halukas ja jolla on tehtävään tarvittavat voimavarat. Kyseiset jäsenvaltiot sopivat tehtävän hoidosta keskenään yhteistyössä unionin ulkoasiainministerin kanssa. Vastaavaa mahdollisuutta ei nimenomaisesti ole kirjattu nykyiseen EU-sopimukseen, mutta tähänkään mennessä kaikki jäsenvaltiot eivät ole osallistuneet kaikkiin unionin toteuttamiin operaatioihin.

Artiklan 2 kohdassa määrätään neuvoston informoinnista ja tehtävän toteuttamisen käsittelystä neuvostossa. Nykyiseen EU-sopimukseen ei sisälly vastaavia määräyksiä. Määräyksen mukaan tehtävää toteuttavien jäsenvaltioiden on tiedotettava omasta aloitteestaan tai toisen jäsenvaltion pyynnöstä neuvostolle säännöllisesti tehtävän toteuttamisen etenemisestä. Lisäksi niiden on otettava neuvostossa välittömästi esille tehtävän toteuttaminen, mikäli sillä on merkittäviä seurauksia tai tehtävän toteuttaminen edellyttää, että eurooppapäätöksillä vahvistettuja tehtävän tavoitetta, laajuutta tai toteuttamistapoja on muutettava. Tällöin neuvosto tekee tarvittavat eurooppapäätökset.

III-311 artikla sisältää tarkentavat määräykset I-41 artiklan 3 kohdan mukaisesti perustettavasta, neuvoston alaisuudessa toimivasta Euroopan puolustusmateriaali-, tutkimus- ja sotilasvoimavaravirastosta (Euroopan puolustusvirasto). Artikla on uusi.

Artiklan 1 kohdan mukaan viraston tehtävänä on:

a) osallistua jäsenvaltioiden sotilaallisia voimavaroja koskevien tavoitteiden määrittämiseen ja sen arvioimiseen, miten jäsenvaltiot täyttävät voimavaroja koskevat sitoumuksensa;

b) edistää operatiivisten tarpeiden yhdenmukaistamista sekä tehokkaiden ja yhteensopivien

hankintamenetelmien omaksumista;

c) ehdottaa monenvälisiä hankkeita sotilaallisia voimavaroja koskevien tavoitteiden täyttämiseksi ja huolehtia jäsenvaltioiden toteuttamien ohjelmien yhteensovittamisesta sekä erityisten yhteistyöohjelmien hallinnoinnista;

d) tukea puolustusteknologian tutkimusta sekä sovittaa yhteen ja suunnitella yhteisiä tutkimustoimia ja tutkimuksia, joilla pyritään löytämään teknisiä ratkaisuja tuleviin opera-

tiivisiin tarpeisiin;

e) osallistua sellaisten tarpeellisten toimenpiteiden määrittämiseen ja tarvittaessa toteuttamiseen, joilla vahvistetaan puolustusalan teollista ja teknologista perustaa ja joilla tehostetaan sotilasmenojen käyttöä.

Artiklan 2 kohdan mukaan puolustusviraston toimintaan voivat osallistua kaikki halukkaat jäsenvaltiot. Viraston perussäännöstä, kotipaikasta ja sen toimintaa koskevista säännöistä päätetään neuvoston eurooppapäätöksellä, joka tehdään määränemmistöllä. Tässä päätöksessä otetaan huomioon se, missä laajuudessa viraston toimintaan tosiasiaa osallistutaan. Viraston sisälle muodostetaan erityisryhmiä yhteisiä hankkeita toteuttavien jäsenvaltioiden kesken. Se suorittaa tehtävänsä ollen tarvittaessa yhteydessä komissioon.

III-312 artikla sisältää määräykset pysyvän rakenteellisen yhteistyön käynnistämisestä, siihen myöhemmin mukaan haluavien jäsenvaltioiden liittymisestä, tietyn jäsenvaltion osallistumisen keskeyttämisestä sekä yhteistyöstä vetäytymisestä. Artikla on kokonaan uusi.

Artiklan 1 kohdassa määrätään, että ne jäsenvaltiot, jotka haluavat osallistua I-41 artiklan 6 kohdassa määriteltyyn pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön ja jotka täyttävät pöytäkirjassa esitetyt sotilaallisia voimavaroja koskevat vaatimukset ja tekevät niitä koskevat sitoumukset, ilmoittavat aikomuksestaan neuvostolle ja unionin ulkoasiainministerille.

Artiklan 2 kohdassa määrätään, että neuvosto tekee kolmen kuukauden kuluttua edellä tarkoitettusta ilmoituksesta eurooppapäätöksen, jolla vahvistetaan pysyvä rakenteellinen yhteistyö ja siihen osallistuvien jäsenvaltioiden luettelo. Neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä unionin ulkoasiainministeriä kuultuaan.

Artiklan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määrätään, että myöhemmin mukaan haluavan jäsenvaltion tulee ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle ja unionin ulkoasiainministerille. Toisen alakohdan mukaan neuvosto vahvistaa eurooppapäätöksellä asiainomaisen, vaatimukset täyttävän ja pöytäkirjassa tarkoitettut sitoumukset hyväksyvän jäsenvaltion osallistumisen. Neuvosto tekee

ratkaisunsa määränemmistöllä unionin ulkoasiainministeriä kuultuaan. Äänestykseen osallistuvat vain yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet.

Artiklan 3 kohdan kolmannessa alakohdassa määrätään, että edellä tarkoitettuun määränemmistöön tarvitaan vähintään 55 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä. Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisättyinä yhdellä jäsenellä. Muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määränemmistö.

Artiklan 4 kohdassa määrätään, että mikäli yhteistyöhön osallistuva jäsenvaltio ei enää täytä vaatimuksia tai ei voi enää vastata yhteistyöhön liittyvistä sitoumuksista, neuvosto voi eurooppapäätöksellä keskeyttää kyseisen valtion osallistumisen. Neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä. Äänestykseen osallistuvat vain yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet asinomaista jäsenvaltiota lukuun ottamatta.

Artiklan 4 kohdan kolmannen alakohdan mukaan edellä tarkoitettua määränemmistön määritelmä on sama kuin artiklan 3 kohdassa tarkoitettu määritelmä.

Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltio, joka haluaa lopettaa yhteistyön, ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle, joka panee merkille kyseisen jäsenvaltion osallistumisen päätymisen.

Artiklan 6 kohdassa määrätään, että yhteistyön puitteissa hyväksyttävät muut kuin 2-5 kohdassa tarkoitettujen neuvoston eurooppapäätökset ja suositukset hyväksytään yksimielisesti. Tätä määräystä sovellettaessa yksimielisyyteen vaaditaan ainoastaan osallistuvien jäsenvaltioiden edustajien äänet

3 jakso

Varainhoitoa koskevat määräykset

III-313 artikla, joka koskee yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan rahoitusta, on

asiallisesti samansisältöinen SEU 28 artiklan 2 ja 3 kohdan kanssa. Erona on kuitenkin se, että maininta neuvoston yksimielisyydestä on poistettu päätettäessä poiketa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan täytäntöönpanosta aiheutuvien menojen kattamisen ja jakamisen pääsäännöistä

Uutta on myös artiklan 3 kohta, joka koskee kiireellisten aloitteiden ja valmistelutoimien rahoittamista. Sen ensimmäisen alakohdan mukaan neuvosto tekee eurooppapäätöksen erityismenettelystä, jolla taataan, että määrärahat, jotka on otettu unionin talousarvioon yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla tehtävien kiireellisten aloitteiden rahoittamista varten, saadaan käyttöön nopeasti ja tehokkaasti. Toisen alakohdan mukaan sellaisten valmistelutoimien rahoitus, joita ei oteta menoina unionin talousarvioon, rahoitetaan erityisestä käynnistysrahastosta.

Kolmannessa ja neljännessä alakohdassa määrätään käynnistysrahaston perustamisesta, rahoittamisesta, hoidosta, käytöstä ja valvonnasta.

SEU 28 artiklan 1 ja 4 kohdat on poistettu pilarijaon poistumisen takia tarpeettomina.

III LUKU

YHTEINEN KAUPPAPOLITIikka

Unionin yhteistä kauppapolitiikkaa koskevat määräykset sijaitsevat sopimuksen III osan unionin ulkoista toimintaa käsittelevän V osaston III luvussa. I-13 artiklassa määrätään, että yhteinen kauppapolitiikka kuuluu unionin yksinomaiseen toimivaltaan.

III-314 artikla, jossa määritetään unionin yhteisen kauppapolitiikan tavoitteet, vastaa pääosin SEY 131 artiklaa. Määräystä on kuitenkin laajennettu määräyksellä, jonka tavoitteena on edistää ulkomaisia suoria sijoituksia koskevien rajoitusten asteittaista poistamista.

III-315 artiklassa määritetään yhteisen kauppapolitiikan ala ja määrätään alalla sovellettavista päätöksentekomenettelyistä.

Artiklan 1 kohta vastaa SEY 133 artiklan 1 kohtaa seuraavin muutoksin: Unionin kauppapoliittisen toimivallan alaa laajennetaan koskemaan myös ulkomaisia suoria sijoituksia. Artiklan III-315 1 kohtaan myös siirretty SEY 133 artiklan 5 kohdan sisältämät toimi-

valtamääräykset sopimusten tekemisestä teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisten näkökohtien alalla sekä palvelukaupan alalla. Nykyisin SEY 133 artiklan 6 kohdassa lueteltujen palvelukaupan alojen osalta tämä merkitsee unionin toimivallan luonteen muuttumista jaetusta toimivallasta yksinomaiseksi. Tämän lisäksi artiklaan on myös lisätty toimivaltamääräys sopimusten tekemisestä tavara-kaupan alalla. Tämä lisäys on nykyisen tilanteen kodifointia. Edelleen 1 kohdan mukaan yhteistä kauppapolitiikkaa harjoitetaan III-292 artiklassa kuvattujen unionin ulkoista toimintaa koskevien periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti, mikä on uutta.

Artiklan 2 kohdan mukaan toimenpiteistä, joilla määritellään yleiset puitteet yhteisen kauppapolitiikan toteuttamiseksi, säädetään eurooppalaella, jotka hyväksytään tavantomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Muutos antaa Euroopan parlamentille vahvan aseman unionin kauppapolitiikan yleisistä puitteista päätettäessä, koska neuvosto ja Euroopan parlamentti säättävät eurooppalait lainsäätämisyjärjestyksen mukaisesti yhdessä. Raja- ja, jonka mukaan Euroopan parlamentti osallistuu päätöksentekoon vain yhteisistä puitteista päätettäessä, tarkoittaa ettei se osallistu yhteisen kauppapolitiikan täytäntöönpanoon ja siihen liittyvien päätösten tekemiseen. Nykyisen SEY 133 artiklan mukaan Euroopan parlamentilla ei ole roolia kauppapolitiikasta päätettäessä, vaan neuvosto hyväksyy kauppapoliittiset sopimukset ja päätökset komission ehdotuksesta parlamenttia kuulematta.

Artiklan 3 kohta, joka sisältää kansainvälisten sopimusten neuvottelemista ja solmimista koskevat menettelysäännöt, vastaa pääosin SEY 133 artiklan 3 kohtaa. III-315 artiklan 3 kohdan kolmannen alakohdan mukaan komissio kuitenkin velvoitetaan antamaan säännöllisesti tietoja sopimusneuvottelujen etenemisestä neuvoston nimeämän erityiskomitean lisäksi myös Euroopan parlamentille. Kansainvälisten sopimusten solmimisen osalta on lisäksi huomattava, että perustuslakisopimuksen III-325 artiklan 6 kohdan toisen alakohdan a) alakohdan v) alakohdan mukaan neuvosto voi tehdä eurooppapäätöksen sopimuksen tekemisestä vasta saatuaan Euroopan parlamentin hyväksynnän.

Artiklan 4 kohdan mukaan neuvosto tekee 3 kohdassa tarkoitettujen sopimusten neuvottelemista ja tekemistä koskevat ratkaisunsa määräenemmistöllä. Määräys vastaa SEY 133 artiklan 4 kohtaa ja 5 kohdan ensimmäistä alakohtaa.

Artiklan 4 kohdan toisessa alakohdassa määrätään, että palvelukaupan ja teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisten näkökohtien sekä ulkomaisten suorien sijoitusten aloilla tehtävien sopimusten neuvottelemista ja tekemistä koskevat ratkaisut neuvosto tekee yksimielisesti silloin, kun sopimus sisältää määräyksiä, joiden osalta sisäisten sääntöjen antaminen edellyttää yksimielisyyttä. Määräys vastaa asiasisällöltään SEY 133 artiklan 5 kohdan toista alakohtaa. Siihen ei kuitenkaan enää sisälly määräystä siitä, että neuvosto tekee yksimielisesti ratkaisunsa myös silloin, kun sopimus koskee alaa, jolla yhteisö ei ole vielä käyttänyt toimivaltaansa. Määräys on tullut tarpeettomaksi sen vuoksi, että toimivallan luonne muuttuu yksinomaiseksi edellä selostetulla tavalla.

Artiklaan ei enää sisälly SEY 133 artiklan 5 kohdan toisen ja neljännen alakohdan sekä 6 kohdan toisen alakohdan erityismääräyksiä, koska unionin toimivalta näissä kohdissa tarkoitetuilla aloilla on muuttunut jaetusta yksinomaiseksi.

Artiklan 4 kohdan kolmas alakohta on uusi ja sen mukaan neuvosto tekee kuitenkin poikkeuksellisesti ratkaisunsa yksimielisesti neuvotellessa ja tehtäessä sopimuksia:

a) kulttuuri- ja audiovisuaalisten palvelujen kaupan alalla silloin, kun tällaiset sopimukset voivat haitata unionin kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta;

b) sosiaali- koulutus ja terveystalvelujen kaupan alalla silloin, kun tällaiset sopimukset voivat vakavasti haitata näiden palvelujen järjestämistä kansallisella tasolla ja vaikeuttaa jäsenvaltioiden vastuun toteuttamista niiden tarjoamisessa.

Artiklan 5 kohta, jonka mukaan artiklaa ei sovelleta liikenteen alan kansainvälisten sopimusten neuvottelemiseen ja tekemiseen, vastaa SEY 133 artiklan 6 kohdan kolmatta alakohtaa. Kyseisiin sopimuksiin sovelletaan perustuslakisopimuksen liikennepoliittikkaa koskevia määräyksiä.

Artiklan 6 kohdan mukaan tällä artiklalla

annetun, yhteisen kauppapolitiikan alaan kuuluvan toimivallan käyttäminen ei vaikuta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallan jakoon. Määräys on uusi, ja sen tarkoituksena on varmistaa, ettei yhteiseen kauppapolitiikkaan liittyvää oikeusperustaa käytetä, mikäli perustuslakisopimukseen sisältyy jokin muu suunnitellun toimenpiteen mahdollistava, nimenomainen oikeusperusta. Sen sijaan määräys, jonka mukaan kyseisen toimivallan käyttäminen ei käsitä jäsenvaltioiden lakien tai asetusten yhdenmukaistamista siltä osin kuin se ei ole tämän perustuslain mukaan mahdollista, vastaa asiasisällöltään SEY 133 artiklan 6 kohdan ensimmäistä alakohtaa.

IV LUKU

YHTEISTYÖ KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA JA HUMANITAARINEN APU

1 jakso

Kehitysyhteistyö

III-316 artiklassa määritetään unionin kehitysyhteistyöpolitiikan periaatteet ja tavoitteet. Se vastaa muutamaa muutosta lukuun ottamatta SEY 177 ja 178 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin kehitysyhteistyöpolitiikkaa harjoitetaan unionin ulkoisen toiminnan periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Unionin ja jäsenvaltioiden kehitysyhteistyöpolitiikkojen suhdetta on täsmennetty lisäämällä, että ne paitsi täydentävät myös tukevat toisiaan. Köyhyyden vähentäminen ja lopulta sen poistaminen nostetaan määräyksessä unionin kehitysyhteistyöpolitiikan päätavoitteeksi.

Köyhyyden vähentäminen ja muut SEY 177 artiklan 1 ja 2 kohdassa määritetyt unionin kehitysyhteistyöpolitiikan tavoitteet sisältyvät III-292 artiklassa tarkoitettuihin unionin ulkoisen toiminnan yleisiin periaatteisiin ja tavoitteisiin.

III-317 artiklassa määrätään kehitysyhteistyöpolitiikan toteuttamiseksi tarvittavien toimenpiteiden säätämisestä. Artikla vastaa asiasisällöltään SEY 179 ja osin 181 artiklaa.

Artiklan 2 kohdan mukaan unioni voi solmia kolmansien maiden ja kansainvälisten

järjestöjen kanssa tarpeellisia sopimuksia paitsi kehitysyhteistyöpolitiikan omien, myös muiden III-292 artiklassa tarkoitettujen ulkoisen toiminnan yleisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Artikla ei sisällä SEY 179 artiklan 3 kohtaa vastaavaa määräystä, jonka mukaan tarkoitettujen toimenpiteet eivät vaikuta AKT-EY-yleissopimuksessa määrättyyn yhteistyöhön Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren alueen valtioiden kanssa.

III-318 artikla vastaa asiasisällöltään SEY 180 artiklaa ja osin 181 artiklaa. Artikla III-318 edellyttää, että unioni ja jäsenvaltiot sovittavat yhteen kehitysyhteistyöpolitiikkansa ja tekevät kukin toimivaltaansa kuuluvaa yhteistyötä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa sekä sovittavat yhteen kehitysyhteistyöpoliittiset toimensa parantaakseen niiden täydentävyyttä ja tehokkuutta. Näin artiklasta heijastuu kehitysyhteistyöpolitiikan luonne alueena, jolla unionilla ja jäsenvaltioilla on jaettu toimivalta. Kuten I-14 artiklan 4 alakohdassa säädetään, jaettua toimivallan käyttöä koskevasta peruseriaatteesta poiketen unionin toimet kehitysyhteistyön alueella eivät estä jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa. Koska unioni ja jäsenvaltiot toimivat kehitysyhteistyöpolitiikan alueella myös rinnakkain, on tärkeää varmistaa niiden toimien yhteensovittaminen.

SEY 181 artiklasta poiketen artiklan 3 kohdassa ei kuitenkaan viitata III-325 artiklaan (SEY 300 artikla), joka sisältää unionin ja kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen välisten sopimusten neuvottelemiseen sovellettavaa menettelyä koskevat määräykset. Kyseinen viittaus on poistettu oikeudellisesti tarpeettomana.

2 jakso

Taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa

III-319 artiklassa määrätään unionin ja muiden kolmansien maiden kuin kehitysmaiden taloudellisesta, teknisestä ja rahoitusyhteistyöstä ja sen toteuttamiseksi tarvittavien toimenpiteiden säätämisestä. Määräys vastaa SEY 181 a artiklaa muutamia muutoksia lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohdassa korostetaan, että määräyksen nojalla toteutettavien toimien tulee olla paitsi unionin kehitysyhteistyöpolitiikan mukaisia, ne tulee myös toteuttaa huomioiden unionin ulkoisen toiminnan yleiset periaatteet ja tavoitteet. Määräyksessä ei SEY 181 a artiklasta poiketen määritellä erityisesti tässä tarkoitettuun yhteistyöhön liittyviä tavoitteita. SEY 181 a artiklassa tarkoitettavat tavoitteet sisältyvät kuitenkin III-292 artiklassa tarkoitettuihin unionin ulkoisen toiminnan yleisiin periaatteisiin ja tavoitteisiin.

Artiklan 2 kohdan mukaan määräyksen toteuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä säädetään eurooppalailla tai –puitelaila eli tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, kun SEY 181 a artiklan mukaan neuvosto vahvistaa tarvittavat toimenpiteet Euroopan parlamenttia kuultuaan. Määräyksessä ei enää viitata erikseen III-324 artiklassa tarkoitettuihin assosiaatiosopimukseen ja unionin jäsenhedokasvaltioiden kanssa tehtäviin sopimukseen sekä niitä koskevaan äänestysääntöön, sillä kyseinen sääntö löytyy III-325 artiklasta.

Artiklan 3 kohdassa määrätään unionin ja kolmansien osapuolten välisestä yhteistyöstä. SEY 181 artiklasta poiketen siinä ei kuitenkaan viitata III-325 artiklaan (SEY 300 artikla), joka sisältää unionin ja kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen välisten sopimusten neuvottelemiseen sovellettavaa menettelyä koskevat määräykset. Kyseinen viittaus on poistettu oikeudellisesti tarpeettomana.

III-320 artiklassa säädetään kiireellisen rahoitusavun antamisesta kolmannelle maalle. Määräys on uusi. Sen mukaan neuvosto tekee tarvittavat eurooppapäätökset komission ehdotuksesta, mikäli tilanne kolmannessa maassa edellyttää unionin kiireellistä rahoitusapua.

3 jakso

Humanitaarinen apu

III-321 artiklalla luodaan humanitaarista apua koskeva uusi oikeusperusta. Nykyisin EU toimii humanitaarisen avun alalla lähinnä SEY 308 artiklan nojalla. Sopimusperustan vahvistamiseksi humanitaaristen toimenpiteiden toteuttamista varten luodaan oma, ni-

menomainen oikeusperustansa.

Artiklan 1 kohdassa edellytetään, että humanitaariseen apuun liittyvät unionin toimet toteutetaan ottaen huomioon unionin ulkoisen toiminnan periaatteet ja tavoitteet. Määräyksen nojalla toteutettavien toimien tarkoituksena on tapauskohtaisesti avustaa ja suojella sellaisten kolmansien maiden asukkaita, joissa on tapahtunut luonnonmullistus tai ihmisen aiheuttama suuronnettomuus, ja huolehtia näistä eri tilanteista aiheutuvista humanitaarisista tarpeista. Unionin ja jäsenvaltioiden toimet täydentävät ja tukevat toisiaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan humanitaariseen apuun liittyviä toimia toteutetaan kansainvälisen oikeuden periaatteiden ja puolueettomuuden, tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteiden mukaisesti.

Artiklan 3 kohdan mukaan eurooppalailla tai –puitelaila, eli tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, säädetään toimenpiteistä, joilla määritellään puitteet humanitaariseen apuun liittyvien unionin toimien toteuttamiselle. Nykyisen SEY 308 artiklan nojalla toteutettavista toimista neuvosto taas päättää yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Artiklan 4 kohdan mukaan unioni voi tehdä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa tarpeellisia sopimuksia tässä määräyksessä tarkoitettujen tavoitteiden sekä III-292 artiklassa lueteltujen unionin ulkoisen toiminnan yleisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Tämä ei rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella kansainvälisissä elimissä ja tehdä sopimuksia.

Artiklan 5 kohdan nojalla perustetaan Euroopan humanitaarisen avun vapaaehtoisjoukot, jotta nuoret eurooppalaiset voisivat osallistua unionin yhteisen humanitaarisen avun toimiin. Vapaaehtoisjoukkojen perussääntö ja toimintatavat vahvistetaan eurooppalailla.

Artiklan 6 kohdan mukaan komissio voi tehdä aiheellisia aloitteita edistääkseen unionin ja jäsenvaltioiden toimien yhteensovittamista unionin järjestelmien ja kansallisten järjestelmien tehokkuuden ja täydentävyyden lisäämiseksi humanitaarisen avun alalla.

Artiklan 7 kohta velvoittaa unionin huolehtimaan siitä, että sen humanitaarisen avun toimet ovat yhteensopivia ja johdonmukaisia kansainvälisten järjestöjen ja elinten, erityi-

sesti Yhdistyneiden Kansakuntien toteuttamien toimien kanssa.

V LUKU

RAJOITTAVAT TOIMENPITEET

III-322 artikla, jossa määrätään unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan puitteissa tekemien taloudellisia pakotteita koskevien eurooppapäätösten täytäntöönpanosta, vastaa pääasialliselta sisällöltään SEY 60 ja 301 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan päätöksentekoa koskevat määräykset poikkeavat SEY 301 artiklasta siten, että neuvosto toteuttaa määräyksen tarkoittamat toimenpiteet komission ja unionin ulkoasiainministerin yhteisestä ehdotuksesta. SEY 301 artiklan mukaan Euroopan parlamentti ei osallistu pakotetoimia koskevaan päätöksentekomenettelyyn, kun taas perustuslakisopimus edellyttää neuvoston aina ilmoittavan pakotesääsädöksen hyväksymisestä parlamentille.

Artiklan 2 kohta on uusi. Nykyisestä poiketen pakotteiden kohteena voivat olla myös sellaiset luonnolliset tai oikeushenkilöt ja ryhmät tai muut kuin valtiolliset yhteisöt, joilla ei ole kytkentää kolmansin maihin. Jo unionin nykyisten perussopimusten nojalla on kohdistettu taloudellisia pakotteita yksityisiä tahoja kohtaan, mutta tilanteissa, joissa näillä ei ole ollut kytkentää kolmanteen maahan, on nimenomaisen oikeusperustan puuttuessa jouduttu turvautumaan EY-sopimuksen 308 artiklaan (ks. esim. neuvoston asetus (EY) 2580/2001, EYVL L 344, 28.12.2001, s. 70). Artiklan 2 kohdassa ei ole yksilöity siinä tarkoitettujen toimenpiteiden luonnetta vaan määräys mahdollistaa muutkin kuin luonteeltaan taloudelliset rajoittavat toimenpiteet.

Artiklan 3 kohta on myös uusi ja se sisältää määräyksen siitä, että tällaisessa pakotesäädöksessä on aina oltava tarvittavat säännökset pakotteiden kohteina olevien oikeusturvasta. Tällä tarkoitetaan lähinnä jäsenvaltioiden kansallisia oikeusturvakeinoja, ottaen huomioon että sekä pakotesäädöksen että sitä edeltävän yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan puitteissa tehdyn eurooppapäätöksen (III-376 artikla) laillisuus on joka tapaukses-

sa mahdollista saattaa Euroopan unionin tuomioistuimen tutkittavaksi III-365 artiklan 4 kohdan nojalla.

VI LUKU

KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET

III-323 artikla sisältää määräykset tilanteista, joissa unionilla on toimivalta tehdä kansainvälisiä sopimuksia kolmansien valtioiden tai kansainvälisten järjestöjen kanssa, sekä unionin tekemien sopimusten oikeusvaikutuksista unionin toimielimiin ja jäsenvaltioihin nähden.

Artiklan 1 kohdassa määrätään siitä, milloin unionilla on toimivalta tehdä kansainvälisiä sopimuksia. Määräyksen mukaan unionilla on kyseinen toimivalta ensinnäkin silloin, kun perustuslakisopimuksessa on asiasta määrätty. Viittausmääräyksen tarkoittamat, unionille sopimuskentekovalan nimenomaisesti perustavat määräykset koskevat ympäristöä (III-233 artiklan 4 kohta, joka vastaa SEY 174 artiklan 4 kohtaa), tutkimuksen ja teknologian kehittämistä (III-252 artiklan 4 kohta, joka vastaa SEY 170 artiklaa), kolmansien maiden kansalaisten takaisinottoa alkuperä- tai lähtömaahan (III-267 artiklan 3 kohta, uusi määräys), yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa (III-303 artikla, joka vastaa SEU 24 artiklaa), yhteistä kauppapolitiikkaa (III-315 artikla, joka vastaa SEY 133 artiklaa), kehitysyhteistyötä (III-317 artiklan 2 kohta, joka vastaa SEY 181 artiklaa), muiden kolmansien maiden kuin kehitysmaiden kanssa tehtävää taloudellista, teknistä ja rahoitusyhteistyötä (III-319 artiklan 3 kohta, joka vastaa SEY 181a artiklan 3 kohtaa), humanitaarista apua (III-321 artiklan 4 kohta, uusi määräys) sekä valuutta- ja rahapolitiikkaa (III-326 artikla, joka vastaa SEY 111 artiklaa). Vaikka unionin nykyiset perussopimukset eivät sisälläkään perustuslakisopimuksen III-267 artiklan 3 kohtaa vastaavaa nimenomaista määräystä kolmansien maiden kansalaisten takaisinottoa koskevista sopimuksista, on sanotunlaisia sopimuksia tehty SEY 63 artiklan 3 kohdan nojalla (esim. Euroopan yhteisön ja Kiinan kansantasavallan erityishallintoalueen Hongkongin hallituksen sopimus ilman lupaa oleskelevien henkilöi-

den takaisinotosta, EUVL L 17 2004 s. 25). Sama koskee III-321 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja sopimuksia humanitaarisesta avusta, jota koskevia sopimuksia on tehty erityisesti kehitysyhteistyötä koskevan SEY 181 artiklan nojalla (Euroopan yhteisön ja Yhdistyneiden Kansakuntien Lähi-idässä olevien palestiinalaispakolaisten avustus- ja työelimen (UNRWA) välinen yleissopimus pakolaisille Lähi-idän maissa vuosina 2002-2005 annettavasta avusta, EYVL L 281 2002 s. 12).

Muut tilanteet, joiden osalta perustuslakisopimuksessa on nimenomaisesti määrätty sopimuksen tekemisestä, koskevat unionin liittymistä Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen (I-9 artiklan 2 kohta), unionin ja sen naapurimaiden välisiä sopimuksia (I-57 artiklan 2 kohta), assosiaatiosopimuksia kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen kanssa (III-324 artikla) sekä unionista eroavien jäsenvaltioiden kanssa tehtäviä, eroamiseen sovellettavia yksityiskohtaisia määräyksiä koskevia sopimuksia (I-60 artiklan 2 kohta).

Edellä mainittujen, perustuslakisopimuksessa nimenomaisesti määrättyjen tilanteiden lisäksi unionilla voi olla III-323 artiklan 1 kohdan mukaan sopimustoimivaltaa eräissä muissakin tilanteissa. Kysymys on niin sanotusta implisiittisestä sopimustoimivallasta, jota koskevat periaatteet pohjautuvat EY-tuomioistuimen Euroopan yhteisön ulkoista toimivaltaa koskevaan oikeuskäytäntöön. III-323 artiklan 1 kohdan tarkoituksena on kyseisten periaatteiden kirjaaminen perustuslakisopimukseen. Korostettakoon, että määräys koskee unionin implisiittisen sopimustoimivallan olemassaoloa eikä siinä siis määrätä kyseisen toimivallan luonteesta. Viimeksi mainittua kysymystä koskevat määräykset sisältyvät I-13 artiklan 2 kohtaan.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionilla on implisiittistä sopimustoimivaltaa ensinnäkin silloin, kun sopimuksen tekeminen on välttämätöntä jonkin unionin politiikalle perustuslaissa vahvistetun tavoitteen saavuttamiseksi. Määräys vastaa EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Sen mukaan aina silloin, kun yhteisölle on annettu sisäinen toimivalta tietyn tavoitteen saavuttamiseksi, yhteisöllä

on toimivalta tehdä myös tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarpeelliset kansainväliset sitoumukset, vaikkei tästä olisikaan nimenomaista määräystä yhteisön perustamissopimuksessa (esim. lausunto 2/94, Kok. 1996, I-1759, kohta 26). Toiseksi unionilla on toimivalta tehdä kansainvälinen sopimus silloin, kun sopimuksen tekemisestä säädetään unionin oikeudellisesti sitovassa säädöksessä (lausunto 1/94, Kok. suomenk. erityispainos XVI s. 237, kohta 95). Kolmas implisiittisen sopimustoimivallan peruste koskee tilannetta, jossa sopimuksen tekeminen voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden soveltamisalaa (ns. ERTA-periaate, asia 22/70 komissio v. neuvosto, Kok. suomenk. erityispainos I, s. 553, kohta 17 ja 22 ja asia C-469/98 komissio v. Suomi, Kok. 2002, I-9627, kohta 77).

Artiklan 2 kohta, jonka mukaan unionin tekemät sopimukset sitovat unionin toimieliimiä ja jäsenvaltioita, vastaa asiallisesti SEY 300 artiklan 7 kohtaa ja SEU 24 artiklan 6 kohtaa.

III-324 artikla, joka koskee assosiaatiosopimuksia, vastaa SEY 310 artiklaa.

III-325 artikla sisältää määräykset unionin ja kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen välisten sopimusten neuvottelua, tekemistä ja soveltamista koskevasta menettelystä. Määräys vastaa tarkoitukseltaan yhteisösopimuksia koskevaa SEY 300 artiklaa sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevaa SEU 24 artiklaa. Viimeksi mainittua määräystä sovelletaan SEU 38 artiklan nojalla myös poliisiyhteistyö ja rikosoikeudellisen yhteistyön aloilla tehtäviin sopimuksiin. Perustuslakisopimuksen III-325 artiklalla yhdistetään SEY 300 artikla ja SEU 24 artikla yhdeksi, kansainvälisten sopimusten neuvottelua, tekemistä ja soveltamista koskevaksi yleismääräykseksi ja tehdään määräysten sisältöön seuraavassa lähemmin selostettavat muutokset. Erityismääräyksiä kansainvälisten sopimusten tekemisestä sisältyy lisäksi kauppapolitiikkaa koskevaan III-315 artiklaan sekä valuutta- ja rahapolitiikan alan sopimuksia koskevaan III-326 artiklaan. Kyseisiä määräyksiä on käsitelty lähemmin niitä koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin ja kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestö-

jen väliset sopimukset neuvotellaan ja tehdään seuraavan menettelyn mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta kauppapolitiikkaa koskevan III-315 artiklan erityismääräysten soveltamista.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto antaa luvan neuvottelujen aloittamiselle, vahvistaa neuvotteluohjeet, antaa luvan sopimusten allekirjoittamiseen ja tekee sopimukset. Myös SEY 300 artiklan ja SEU 24 artiklan nojalla kyseiset tehtävät kuuluvat neuvostolle.

Artiklan 3 kohdan mukaan komissio esittää suosituksia neuvostolle, joka tekee eurooppapäätöksen, jolla annetaan lupa aloittaa neuvottelut. Määräys vastaa SEY 300 artiklan 1 kohtaa. Mikäli suunniteltu sopimus koskee yksinomaan tai pääasiassa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, suositukset neuvostolle esittää unionin ulkoasiainministeri. Nykyinen SEU 24 artikla ei sisällä määräyksiä siitä, kenen aloitteesta päätös valtuutuksen antamisesta neuvottelujen aloittamiseksi tehdään. III-325 artiklan 3 kohdan mukaan eurooppapäätöksessä, jolla annetaan lupa neuvottelujen aloittamiseen, nimetään suunnitellun sopimuksen alan mukaan unionin neuvottelija tai neuvotteluryhmän johtaja. SEY 300 artiklan tarkoittamat sopimukset neuvottelee komissio ja SEU 24 artiklan tarkoittamat sopimukset neuvoston puheenjohtajavaltio, tarvittaessa komission avustamana.

Artiklan 4 kohdan mukaan neuvosto voi antaa neuvottelijalle ohjeita ja nimetä erityiskomitean, jota on kuultava neuvottelujen aikana. SEY 300 artiklan mukaan komissio käy määräyksen tarkoittamia neuvotteluja kuullen erityiskomiteoita, joita neuvosto nimeää avustamaan komissiota tässä tehtävässä, sekä noudattaen neuvotteluohjeita, joita neuvosto voi antaa komissiolle. SEU 24 artikla ei sisällä määräyksiä kyseisistä asioista.

Artiklan 5 kohdan mukaan neuvosto tekee neuvottelijan ehdotuksesta eurooppapäätöksen, jolla annetaan lupa sopimuksen allekirjoittamiseen ja tarvittaessa sen väliaikaiseen soveltamiseen ennen sen voimaantuloa. Määräys vastaa SEY 300 artiklan 2 kohdan ensimmäistä alakohtaa, kuitenkin siten ettei III-325 artiklan 5 kohtaan sisälly viittausta komission toimivaltaan kyseisissä asioissa. SEU 24 artikla ei sisällä määräyksiä kyseisistä asioista.

Artiklan 6 kohdan ensimmäisen alakohtan mukaan sopimuksen tekemistä koskevan eurooppapäätöksen tekee neuvosto neuvottelijan ehdotuksesta. Nykyisin neuvosto päättää sopimuksen tekemisestä SEY 300 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohtan mukaan komission ehdotuksesta ja SEU 24 artiklan 1 kohdan mukaan neuvoston puheenjohtajavaltion suosituksesta.

Artiklan 6 kohdan toisen alakohtan b alakohtan mukaan neuvosto tekee sopimuksen tekemistä koskevan eurooppapäätöksen pääsäännön mukaan Euroopan parlamenttia kuultuaan. Euroopan parlamentin tulee antaa lausuntonsa neuvoston asian kiireellisyyden mukaan asettamassa määräajassa. Jos parlamentti ei anna lausuntoaan määräajassa, neuvosto voi tehdä ratkaisunsa. Määräys vastaa SEY 300 artiklan 3 kohdan ensimmäistä alakohtaa.

Artiklan 6 kohdan toisen alakohtan a alakohtan mukaan neuvosto voi kuitenkin tehdä sopimuksen tekemistä tarkoittavan eurooppapäätöksen vain Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan, mikäli kysymys on:

- assosiaatiosopimuksesta (ks. III-324 artikla);
- unionin liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen (ks. I-9 artiklan 2 kohta);
- sopimuksesta, jossa yhteistyömenettelyjä järjestämällä luodaan erityiset institutionaaliset rakenteet;
- sopimuksesta, jolla on huomattavia vaikutuksia unionin talousarvioon;
- sopimuksesta alalla, jolla sovelletaan joko tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä tai erityistä lainsäätämisyjärjestystä, kun edellytetään Euroopan parlamentin hyväksyntää.

Unionin nykyisiin perussopimuksiin ei sisälly määräyksiä yhteisön tai unionin liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen, joten edellytys Euroopan parlamentin hyväksynnästä kyseiseen sopimukseen liittymistä tarkoittavaa sopimusta tehtäessä on uusi. Muutosta merkitsee myös vaatimus parlamentin hyväksynnästä tehtäessä sopimuksia aloilla, joilla sovelletaan joko tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä tai parlamentin hyväksyntää edellyttävää erityistä lainsäätämisyjärjestystä. SEY 300 artiklan 3 kohdan kolmannen alakohtan mukaan parlamentin hy-

väksyntää edellytetään, mikäli sopimuksesta aiheutuu muutos SEY 251 artiklassa tarkoitettua menettelyä (ns. yhteispäätösmenettelyä) noudattaen annettuun säädökseen. Viimeksi mainittu muutos laajentaa olennaisesti Euroopan parlamentin toimivaltuuksia kansainvälisiä sopimuksia tehtäessä. Muut tilanteet, joissa III-325 artiklan 6 kohdan toisen alakohdan a alakohdan mukaan edellytetään parlamentin hyväksyntää, vastaavat SEY 300 artiklan 3 kohdan kolmatta alakohdtaa.

Kiireellisissä tapauksissa Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat sopia määräajasta hyväksynnän antamiselle. Määräys vastaa SEY 300 artiklan 3 kohdan kolmatta alakohdtaa.

Artiklan 6 kohdan toisen alakohdan mukaan sopimukset, jotka koskevat yksinomaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, eivät edellytä Euroopan parlamentin kuulemistai hyväksyntää. Määräys vastaa tältä osin SEU 24 artiklaa. Perustuslakisopimuksen III-325 artikla ei sen sijaan sisällä määräyksiä SEU 24 artiklan 5 kohdan mukaisesta menettelystä, jossa neuvoston jäsenellä on oikeus ilmoittaa jäsenvaltion tarpeesta noudattaa sopimusta hyväksyttäessä valtiosääntönsä mukaisia menettelyjä, ja jossa sanotunlaisen ilmoituksen jälkeen muut neuvoston jäsenet voivat sopia, että sopimusta sovelletaan väliaikaisesti.

Artiklan 7 kohdan mukaan neuvosto voi sopimusta tehtäessä valtuuttaa neuvottelijan hyväksymään unionin puolesta sopimuksen muutokset, jos sopimuksessa määrätään, että muutokset on hyväksyttävä yksinkertaistetussa menettelyssä tai mainitulla sopimuksella perustetussa elimessä. Määräys, joka merkitsee poikkeusta III-325 artiklan 5, 6 ja 9 kohtaan, vastaa SEY 300 artiklan 4 kohtaa. SEU 24 artikla ei sisällä vastaavaa määräystä.

Artiklan 8 kohdan mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä koko menettelyn ajan. Se tekee ratkaisunsa kuitenkin yksimielisesti, jos sopimus koskee alaa, jolla unionin säädöksen antaminen edellyttää yksimielisyyttä, taikka jos kysymys on assosiaatiosopimuksesta tai III-319 artiklassa tarkoitettusta sopimuksesta unionin jäseneksi ehdolla olevan valtion kanssa. Määräys vastaa SEY 181a artiklan 2 kohtaa, SEY 300 artiklan 2 kohdan ensimmäistä alakohdtaa ja

SEU 24 artiklan 2-4 kohtaa. Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien sopimusten osalta päätöksenteko neuvostossa muuttuu kuitenkin sikäli, ettei III-300 artiklan 2 kohdan mukaista niin sanottua hätäjarrumenettelyä sovelleta. Nykyinen SEU 24 artiklan 3 kohta sisältää nimenomaisen viittaussääntöyksen hätäjarrumenettelyä koskevaan SEU 23 artiklan 2 kohtaa, mutta perustuslakisopimuksen III-325 artiklaan ei sisälly vastaavaa viittausta III-300 artiklan 2 kohtaan.

Artiklan 9 kohta, joka koskee sopimuksen soveltamisen keskeyttämistä ja sopimuksella perustetussa elimessä unionin puolesta esitettyjen kantojen määrittelyä, vastaa SEY 300 artiklan 2 kohdan toista alakohdtaa. SEU 24 artiklaan ei sisälly vastaavia määräyksiä.

Artiklan 10 mukaan Euroopan parlamentille tiedotetaan välittömästi ja täysimääräisesti III-325 artiklassa tarkoitettujen menettelyjen kaikissa vaiheissa. Kysymys on uudesta, Euroopan parlamentin osallistumista sopimusten neuvottelua, tekemistä ja soveltamista koskevasta yleismääräyksestä, joka täydentää niitä III-325 artiklan määräyksiä parlamentin kuulemisesta ja parlamentilta edellä selostetuissa tapauksissa ennen sopimuksen tekemistä vaadittavasta hyväksynnästä. SEY 300 artiklan 2 kohdan kolmannen alakohdan mukaan Euroopan parlamentille on viipymättä annettava täydelliset tiedot neuvoston päätöksestä, joka koskee sopimuksen väliaikaisesta soveltamista tai soveltamisen keskeyttämistä taikka yhteisön kannan määrittelyä sopimuksella perustetussa elimessä. III-325 artiklan 10 määräys koskee yleisesti kaikkia III-325 tarkoitettuja menettelyn vaiheita ja myös nykyisin SEU 24 artiklan soveltamisalaan kuuluvia sopimuksia.

Artiklan 11 kohta, joka koskee mahdollisuutta hankkia unionin tuomioistuimen lausunto siitä, onko suunniteltu kansainvälinen sopimus sopusoinnussa perustuslakisopimuksen kanssa, vastaa SEY 300 artiklan 6 kohtaa.

III-326 artikla sisältää erityismääräykset eräiden valuutta- ja rahapolitiikan alan kansainvälisiä sopimuksia tehtäessä ja muita toimenpiteitä toteutettaessa noudatettavista menettelyistä. Kyseisiä määräyksiä ei III-197 artiklan mukaan sovelleta jäsenvaltioihin, joita koskee poikkeus.

Artiklan 1 kohta, joka koskee muodollisia sopimuksia valuuttajärjestelmästä sekä euron keskuskurssien vahvistamista, muuttamista ja kumoamista sanotussa järjestelmässä, vastaa eräitä teknisiä ja määräyksen sanamuotoa koskevia tarkistuksia lukuun ottamatta SEY 111 artiklan 1 kohtaa.

Artiklan 2 kohta, joka koskee suuntaviivojen laatimista määräyksen tarkoittamia valuttoja koskevaa valuuttakurssipolitiikkaa varten, vastaa eräitä teknisiä ja määräyksen sanamuotoa koskevia tarkistuksia lukuun ottamatta SEY 111 artiklan 2 kohtaa.

Artiklan 3 kohta vastaa eräitä teknisiä ja määräyksen sanamuotoa koskevia tarkistuksia lukuun ottamatta SEY 111 artiklan 3 kohdan ensimmäistä alakohtaa. Viimeksi mainitun määräyksen toista alakohtaa vastaa perustuslakisopimuksessa III-323 artiklan 2 kohta, jonka mukaan unionin tekemät sopimukset sitovat unionin toimielimiä ja jäsenvaltioita. Ottaen huomioon I-30 artiklan 3 kohta sanottu määräys koskee myös Euroopan keskuspankkia

VII LUKU

UNIONIN SUHTEET KANSAINVÄLISIIN JÄRJESTÖIHIN JA KOLMANSIIN MAIHIN SEKÄ UNIONIN EDUSTUSTOT

III-327 artikla, jossa määrätään unionin yhteyksistä kansainvälisiin järjestöihin, vastaa pääosin SEY 302, 303 ja 304 artiklaa. Siihen on kuitenkin tehty unionin ulkoasiainministerin toimen perustamisesta sekä unionin oikeushenkilöllisyydestä aiheutuvat mukautukset.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni harjoittaa aiheellista yhteistyötä Yhdistyneiden Kansakuntien elinten ja erityisjärjestöjen kanssa, kun SEU 302 artiklan mukaan tulee huolehtia yhteyksistä kyseisen järjestön toimielimiin. Edelleen artiklaan on lisätty yhteistyö Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön kanssa.

Artiklan 2 kohdan mukaan unionin ulkoasiainministeri ja komissio huolehtivat tämän artiklan täytäntöönpanosta.

III-328 artikla, jossa määrätään unionin edustustoista, on kokonaan uusi.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin edustustot kolmansissa maissa ja kansainvälisissä

järjestöissä huolehtivat unionin edustuksesta.

Artiklan 2 kohdan mukaan unionin edustustot ovat unionin ulkoasiainministerin alaisuudessa. Ne toimivat läheisessä yhteistyössä jäsenvaltioiden diplomaattisten edustustojen ja konsuliedustustojen kanssa.

VIII LUKU

YHTEISVASTUULAUSEKKEEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

III-329 artikla sisältää määräykset I-43 artiklassa tarkoitetun yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanosta. Artikla on uusi.

Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion joutuessa terrori-iskun kohteeksi taikka luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden uhriksi, muut jäsenvaltiot antavat sille apua sen poliittisten elinten pyynnöstä. Tätä tarkoitusta varten jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimensa neuvostossa.

Artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määrätään, että yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanoa koskevat säännöt määritellään neuvoston eurooppapäätöksessä, jonka neuvosto tekee komission ja unionin ulkoasiainministerin yhteisestä ehdotuksesta. Mikäli päätöksellä on merkitystä puolustuksen alalla, neuvosto tekee ratkaisunsa III-300 artiklan 1 kohdan mukaisesti yksimielisesti. Lisäksi tällöin tulevat sovellettaviksi niin sanottua rakentavaa pidättymistä koskevat määräykset. Yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanosta ilmoitetaan Euroopan parlamentille.

Artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanossa neuvostoa avustavat poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan puitteissa kehitettyjen rakenteiden tukemana sekä perustuslakisopimuksen III-261 artiklalla perustettava sisäisen turvallisuuden komitea. Nämä antavat neuvostolle tarvittaessa yhteisiä lausuntoja. Tämä ei kuitenkaan rajoita III-344 artiklan soveltamista, eli jäsenvaltioiden hallitusten pysyvien edustajien komitean (Coreper) tehtävää neuvoston kokousten valmistelijana ja neuvoston antamien toimeksiantojen suorittajana sekä neuvoston pääsihteeristön tehtävää neuvoston avustajana.

Artiklan 3 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto arvioi säännöllisesti unioniin kohdistuvia uhkia, jotta unioni ja sen jäsenvaltiot voisivat toimia tehokkaasti.

VI OSASTO

UNIONIN TOIMINTA

I LUKU

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET

1 jakso

Toimielimet

1 alajakso

Euroopan parlamentti

III-330 artikla sisältää määräykset Euroopan parlamentin vaalien järjestämisestä sekä parlamentin jäsenten ohjesäännöstä.

Artiklan 1 kohta vastaa SEY 190 artiklan 4 kohtaa. Nykyinen ns. vaalisäädös (pätös 76/787/EHTY, ETY, Euratom muutoksiin) annetaan jatkossa neuvoston eurooppalain tai -puitelain muodossa, mutta päätöksentekomenettely ei muutu.

Artiklan 2 kohta vastaa SEY 190 artiklan 5 kohtaa. Euroopan parlamentin jäsenten ohjesääntö annetaan jatkossa Euroopan parlamentin eurooppalain muodossa, mutta päätöksentekomenettely ei muutu.

III-331 artikla sisältää määräyksen Euroopan tasolla toimivia poliittisia puolueita koskevan ohjesäännön ja erityisesti niiden rahoitusta koskevien sääntöjen hyväksymisestä. Määräys vastaa SEY 191 artiklan 2 kohtaa, jonka nojalla on annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2004/2003 Euroopan tason poliittisia puolueita ja niiden rahoitusta koskevista säännöistä. Jatkossa tämä säädös annetaan eurooppalain muodossa, mutta päätöksentekomenettely ei muutu. SEY 191 artiklan 1 kohtaan sisältyvä määräys Euroopan tason poliittisten puolueiden merkityksestä eurooppalaisen poliittisen tietoisuuden muodostamisessa ja kansalaisten tahdon ilmaisemisessa on perustuslakisopimuksessa III-331 artiklan sijaan sisällytetty

edustuksellista demokratiaa koskevaan I-46 artiklaan.

III-332 artiklassa määrätään parlamentin oikeudesta pyytää jäsentensä enemmistöllä komissiota tekemään tarpeellisia ehdotuksia perustuslain toimeenpanemiseksi. Vastaava määräys sisältyy SEY 192 artiklan 2 kohtaan. Uutta on kuitenkin se, että mikäli komissio ei tee parlamentin esittämää ehdotusta, on sen ilmoitettava parlamentille perustelunsa.

III-333 artiklassa määrätään väliaikaisen tutkintalautakunnan asettamisesta. Määräykset vastaavat SEY 193 artiklaa. Päätöksentekomenettelyä tutkintaoikeuden käyttämistä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä on kuitenkin muutettu niin, että näistä säädetään Euroopan parlamentin eurooppalailla. Parlamentti tekee ratkaisunsa omasta aloitteestaan neuvoston ja komission hyväksynnän saatuaan. SEY 193 artiklan mukaan päätös vahvistetaan neuvoston, parlamentin ja komission yhteisellä sopimuksella.

III-334 artiklassa määrätään kansalaisten ja luonnollisten henkilöiden sekä unionin alueella asuin- tai kotipaikan omaavien oikeushenkilöiden oikeudesta esittää vetoamus Euroopan parlamentille. Määräys vastaa SEY 194 artiklaa.

III-335 artikla sisältää määräykset Euroopan oikeusasiamiehen valinnasta ja tehtävistä. Määräykset vastaavat SEY 195 artiklaa. Oikeusasiamiehen ohjesääntö annetaan jatkossa Euroopan parlamentin eurooppalain muodossa, mutta päätöksentekomenettely ei muutu.

III-336 artikla sisältää määräykset Euroopan parlamentin istuntokaudesta. Määräykset vastaavat SEY 196 artiklaa.

III-337 artikla sisältää määräykset Eurooppa-neuvoston, neuvoston ja komission puhevallasta ja läsnäolo-oikeudesta Euroopan parlamentissa sekä komission Euroopan parlamentille antaman yleiskertomuksen käsitteilystä parlamentissa.

Artiklan 1 kohta vastaa SEY 197 artiklan 4 kohtaa. Määräystä on kuitenkin täydennetty lisäämällä neuvoston rinnalle Eurooppa-neuvosto, josta perustuslakisopimuksen mukaan tulee unionin toimielin. Eurooppa-neuvoston puhevallan käyttämisestä Euroopan parlamentissa sisällytetään määräys Eurooppa-neuvoston työjärjestykseen.

Artiklan 2 kohta komission läsnäolo-oikeuden ja puhevallan käyttämisestä vastaa SEY 197 artiklan 2 ja 3 kohtaa.

Artiklan 3 kohta komission vuosittaisen yleiskertomuksen käsittelystä parlamentissa vastaa SEY 200 artiklaa.

III-338 artiklassa määrätään Euroopan parlamentin päätöksenteosta ja päätösvaltaisuu-desta. Määräys vastaa SEY 198 artiklaa.

III-339 artikla sisältää määräykset Euroopan parlamentin työjärjestyksen hyväksymisestä ja sen asiakirjojen julkaisemisesta. Määräykset vastaavat SEY 199 artiklaa. Artiklan 2 kohtaan lisätty viittaus perustuslakiin tarkoittaa käytännössä sitä, että myös Euroopan parlamentin asiakirjojen julkisuudesta säädetään I-50 artiklan 3 kohdan ja III-399 artiklan 2 kohdan nojalla annettavassa eu-rooppalaisissa.

III-340 artiklassa määrätään menettelystä, jota Euroopan parlamentissa noudatetaan annettaessa epäluottamuslause komissiolle. Määräykset vastaavat SEY 201 artiklaa. Niitä on kuitenkin täydennetty maininnalla siitä, että myös unionin ulkoasiainministeri eroaa tällöin niistä tehtävistä, joita hän on hoitanut komissiossa. Euroopan parlamentin koko komissiolle antama epäluottamuslause ei siis suoraan vaikuta ulkoasiainministerin tehtäviin neuvostossa.

2 alajakso

Eurooppa-neuvosto

III-341 artikla on uusi, ja sisältää tarkempia määräyksiä Eurooppa-neuvostosta.

Artiklan 1 kohdassa määrätään, että Eurooppa-neuvoston jäsen voi äänestyksessä edustaa vain yhtä muuta jäsentä. Henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien jäsenten pidäytyminen äänestämästä ei estä Eurooppa-neuvostoa tekemästä ratkaisua, jonka edellytyksenä on yksimielisyys. Tältä osin Eurooppa-neuvostoa koskevat samat säännöt kuin neuvostoa.

Artiklan 2 kohdassa määrätään, että Eurooppa-neuvosto voi kutsua Euroopan parlamentin puhemiehen kuultavaksi.

Artiklan 3 kohdassa määrätään, että menettelyä koskevilla asioilla Eurooppa-neuvosto tekee päätöksensä yksinkertaisella enemmis-

töllä. Eurooppa-neuvosto hyväksyy myös työjärjestyksensä yksinkertaisella enemmistöllä. Eurooppa-neuvostolla ei nykyisin ole työjärjestystä. Työjärjestystä tullaan todennäköisesti valmistelemaan neuvoston piirissä jo ennen perustuslakisopimuksen voimaantumista, jotta se voitaisiin hyväksyä toiminnan pohjaksi heti institutionalisoidun Eurooppa-neuvoston aloittaessa toimintansa.

Artiklan 4 kohdassa todetaan, että Eurooppa-neuvostoa avustaa neuvoston pääsihteeristö. Eurooppa-neuvostolle ei siis luoda omaa erillistä sihteeristöä.

3 alajakso

Ministerineuvosto

III-342 artikla sisältää määräyksen neuvoston koolle kutumisesta. Artikla vastaa SEY 204 artiklaa.

III-343 artikla sisältää määräykset neuvoston äänestysmenettelyistä.

Artiklan 1 kohta vastaa SEY 206 artiklaa.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa jäsentensä enemmistöllä, kun päätösten edellytyksenä on yksinkertainen enemmistö. Määräys vastaa SEY 205 artiklan 1 kohtaa, jossa yksinkertainen enemmistö on kuitenkin määritelty pääsäännöksi siten, että neuvosto tekee päätöksensä jäsentensä enemmistöllä, jollei sopimuksessa tosin määrätä. Sanamuodon muutos on seurausta siitä, että perustuslakisopimuksen I-23 artiklan 3 kohdassa määrääenemmistöpäätöksenteko on määritelty vastaavalla tavalla pääsäännöksi.

Artiklan 3 kohta vastaa SEY 205 artiklan 3 kohtaa.

III-344 artikla sisältää määräykset jäsenvaltioiden pysyvien edustajien komiteasta (Coreper), neuvoston pääsihteeristöstä ja neuvoston päätöksenteosta menettelyä ja neuvoston työjärjestystä koskevilla asioilla.

Artiklan 1 kohta vastaa SEY 207 artiklan 1 kohtaa.

Artiklan 2 kohta vastaa SEY 207 artiklan 2 kohtaa. Neuvoston pääsihteeristöä johtaa perustuslakisopimuksen mukaan neuvoston nimittämä pääsihteeristi. SEY 207 artiklan mukaan pääsihteeristöä johtaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimiva pääsihteeristi, jota avustaa varapääsihteeristi.

teeri, joka vastaa pääsihteeristön toiminnasta. Muutos johtuu siitä, että korkean edustajan tehtävät yhdistetään unionin ulkoasiainministerin tehtäviin. Sekä neuvostossa että komissiossa toimiva ulkoasiainministeri ei enää voi toimia muodollisesti neuvoston pääsihteerinä. Käytännössä neuvoston pääsihteerin virka tulee sisältämään nykyisen varapääsihteerin tehtävät. Valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa kokoontunut neuvosto antoi 29.6.2004 julkilausuman, jonka mukaan nykyinen neuvoston varapääsihteerinimitetään neuvoston pääsihteeriksi unionin perustuslain voimaantulopäivänä hänen jäljellä olevan toimikautensa ajaksi.

Artiklan 3 kohta vastaa SEY 207 artiklan 3 kohdan 1 alakohtaa, jonka mukaan neuvosto vahvistaa työjärjestyksensä pääsäännön mukaisesti yksinkertaisella enemmistöllä. Lisäksi artiklan 3 kohdassa vahvistetaan nykykäytäntö, jonka mukaan neuvosto tekee myös menettelyä koskevat päätöksensä yksinkertaisella enemmistöllä.

III-345 artiklassa määrätään neuvoston oikeudesta pyytää komissiolta tutkimuksia, joita neuvosto pitää yhteisten tavoitteiden toteuttamiseksi tarpeellisina, ja se voi pyytää komissiota tekemään sille aiheellisia ehdotuksia. Määräys vastaa SEY 208 artiklaa, mutta siihen on lisätty komissiota velvoittava määräys, jonka mukaan komission on ilmoitettava perustelunsa, jollei se tee neuvoston pyytämää ehdotusta.

III-346 artiklassa määrätään neuvoston tehtävästä antaa perustuslakisopimuksessa tarkoitettuja komiteoita koskevat säännöt. Artikla vastaa SEY 209 artiklaa. Perustuslakisopimuksessa mainittuja komiteoita ovat talous- ja rahoituskomitea (III-192 artikla), työllisyyskomitea (III-208 artikla), sosiaalisen suojelun komitea (III-217 artikla), liikenne-alan neuvoa-antava komitea (III-244 artikla), unionin sisällä toteutettavan operatiivisen yhteistyön edistämisestä ja tehostamisesta sisäiseen turvallisuuteen kuuluvissa asioissa vastaava komitea (III-261 artikla), poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea (III-307 artikla), kauppapolitiikan erityiskomitea (III-315 artiklan 3 kohta) sekä lausunnon ehdolla olevien henkilöiden soveltuvuudesta unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen tuomarin ja jul-

kisiamiehen tehtäviin antava komitea (III-357 artikla). Määräys ei koske alueiden komiteaa ja talous- ja sosiaalikomiteaa, joita koskevat säännöt määritellään III-386-III-392 artiklassa.

4 alajakso

Euroopan komissio

III-347 artiklassa määrätään Euroopan komission jäsenten riippumattomuudesta. Artikla täydentää I-26 artiklan 1 ja 7 kohdan määräyksiä. Artiklan määräykset vastaavat pääpiirteissään SEY 213 artiklan 2 kohdan määräyksiä. Maininta komission riippumattomuudesta ja yleisen edun ajamisesta sekä määräys siitä, että tehtäviään hoitaessaan komission jäsenet eivät saa pyytää eivätkä ottaa ohjeita hallituksilta tai muilta tahoilta, on kuitenkin sisällytetty I-26 artiklaan.

III-348 artikla sisältää määräykset komission jäsenten eroamisesta, erottamisesta ja kuolemasta sekä uuden komissaarin ja nimeämisestä eronneen, erotetun tai kuolleen komission jäsenen tilalle jäljellä olevan toimikauden ajaksi. Määräykset vastaavat pääpiirteissään SEY 215 artiklaa.

Artiklan 1 kohta vastaa SEY 215 artiklan 1 kohtaa.

Artiklan 2 kohta vastaa SEY 215 artiklan 2 kohtaa kuitenkin muutettuna siten, että neuvoston on nimittäessään uuden jäsenen jäljellä olevaksi toimikaudeksi toimittava yhteisymmärryksessä komission puheenjohtajan kanssa. Tämä vastaa sekä perustuslakisopimuksen I-26 artiklan 2 kohdan että SEY 214 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan määräyksiä komission puheenjohtajan kanssa yhteisymmärryksessä toimimisesta uutta komission kollegiota muodostettaessa. Käytännössä näin on toimittu jo nykyisen sopimuksen aikana kesken kauden nimitettäviä komissaareja nimitettäessä.

Lisäksi artiklan 2 kohdassa on uusi määräys siitä, että Euroopan parlamenttia on kuultava ennen uuden jäsenen nimittämistä. Käytännössä myös näin on toimittu jo muutenkin viime aikoina.

Lisäksi 2 kohdassa täsmennetään, että uudella jäsenellä on oltava sama kansalaisuus

kuin eronneella, erotetulla tai kuolleella komission jäsenellä. 2 kohdassa tarkennetaan edelleen, että neuvosto voi komission puheenjohtajan ehdotuksesta päättää yksimielisesti olla nimeämättä uutta jäsentä komissioon etenkin silloin, jos jäljellä oleva komission jäsenen toimikausi on lyhyt. SEY 215 artiklassa tähän päätökseen ei tarvita komission puheenjohtajan ehdotusta vaan neuvosto voi tehdä sen omasta aloitteestaan ja ilman yhteyttä jäljellä olevan toimikauden pituuteen.

Artiklan 3 kohta koskee komission jäljellä olevaksi toimikaudeksi nimitettävän puheenjohtajan nimittämistä. Valinta tapahtuu I-27 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Määräys vastaa SEY 215 artiklan 3 kohtaa.

Artiklan 4 kohta on uusi määräys, joka koskee uuden unionin ulkoasiainministerin nimittämistä eronneen, erotetun tai kuolleen ulkoasiainministerin tilalle. Unionin ulkoasiainministerin kohdalla seuraajan nimittämisessä noudatetaan samaa I-28 artiklan 1 kohdan mukaista menettelyä kuin varsinaisessa nimityksessä.

III-349 artiklassa määrätään mahdollisuudesta erottaa komission jäsen, jos tämä ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita tehtävät edellyttävät tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen.

Määräys vastaa SEY 216 artiklaa.

III-350 artiklassa määrätään komission puheenjohtajan oikeudesta ryhmitellä komission tehtävät ja vastata sisäisestä tehtävänjaosta. Määräys vastaa SEY 217 artiklan 2 kohtaa. Artiklaan on lisätty viittaus I-27 artiklan 3 kohtaan, jonka mukaan komission puheenjohtaja nimittää komission jäsenten keskuudesta sen varapuheenjohtajat unionin ulkoasiainministeriä lukuun ottamatta. Viittaus I-28 artiklan 4 kohtaan merkitsee sitä, että unionin ulkoasiainministeri on automaattisesti yksi komission varapuheenjohtajista.

III-351 artiklassa määrätään komission päätöksenteosta ja päätösvaltaisuudesta. Artiklan määräykset vastaavat SEY 219 artiklaa.

III-352 artiklassa määrätään komission työjärjestyksestä ja sen toimintaa koskevan yleiskertomuksen julkaisemisesta. Artiklan määräykset vastaavat SEY 212 ja SEY 219 artiklaa.

5 alajakso

Euroopan unionin tuomioistuin

III-353-356 artikla sisältää määräykset unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen organisaatiosta ja tuomareiden pätevyysvaatimuksista. Nämä määräykset sisältyvät nykyisin SEY 220-224 artiklaan, johon on tehty ainoastaan tuomioistuimen jäsenten valintaan osallistuvan komitean käyttöönoton edellyttämiä ja muita luonteeltaan teknisiä sanamuodon tarkistuksia. Lisäksi osa määräyksistä, jotka nykyään sisältyvät SEY 220-224 artiklaan, on perustuslakisopimuksessa siirretty I-29 artiklaan.

III-357 artikla on kokonaan uusi määräys, joka koskee tuomioistuinten jäsenten valintaan osallistuvan komitean perustamista. Komitea antaa lausunnon ehdolla olevien henkilöiden soveltuvuudesta tuomarin ja julkisiamiehen tehtäviin ennen jäsenvaltioiden hallitusten tekemään nimityspäätöstä. Komiteassa on seitsemän henkilöä, jotka valitaan unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen entisten jäsenten, ylimpien kansallisten tuomioistuinten jäsenten ja tunnetusti pätevien oikeusoppineiden keskuudesta, joista yhtä ehdottaa Euroopan parlamentti. Komitean toimintasäännöistä ja jäsenistä päätetään neuvoston unionin tuomioistuimen presidentin aloitteesta tekemällä eurooppapäätöksellä.

III-358 artikla vastaa SEY 225 artiklaa.

III-359 artiklassa määrätään erityistuomioistuimista. Määräys vastaa sisällöltään pääosin SEY 225 a artiklaa lainkäyttölautakunnista. Ainoa merkityksellinen uudistus liittyy erityistuomioistuimen perustamisessa noudatettavaan menettelyyn. Erityistuomioistuimen perustamisesta päätetään nykyisin neuvoston yksimielisellä päätöksellä, mutta III-359 artiklan mukaan perustaminen tapahtuu eurooppalailla. Tämä merkitsee sitä, että Euroopan parlamentti päättää neuvoston rinnalla erityistuomioistuinten perustamisesta.

III-360-362 artikla sisältää jäsenvaltioiden jäsenyysvelvoitteiden noudattamisen valvontaa koskevat määräykset, jotka nykyään sisältyvät SEY 226-228 artiklaan. Uutta nykyiseen verrattuna on komission jäsenvaltioita kohtaan käynnistämien valvontamenettelyjen

tehostaminen. III-362 artiklan 2 kohta koskee tilannetta, jossa Euroopan unionin tuomioistuimien on todennut jäsenvaltion rikkoneen jäsenyysvelvoitteitaan. Jos komissio katsoo, ettei kyseinen jäsenvaltio ole toteuttanut mainitun tuomion täytäntöönpanemiseksi tarvittavia toimia, se voi saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi uhkasakon tai kiinteämääräisen hyvityksen määräämistä varten. Nykyään komission on ennen kanteen nostamista ensin varattava jäsenvaltiolle tilaisuus esittää huomautuksensa, ja sitten lähetettävä jäsenvaltiolle perusteltu lausunto, jossa täsmennetään, miltä osin jäsenvaltio ei ole noudattanut tuomiota. III-362 artiklan 2 kohdassa menettelystä on jätetty pois perustellun lausunnon vaihe. Komissio voi näin ollen saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi heti varattuaan kyseiselle jäsenvaltiolle tilaisuuden esittää huomautuksensa.

Kokonaan uusi määräys on III-362 artiklan 3 kohta, jossa määrätään nopeutetusta menettelystä tilanteissa, joissa jäsenvaltio on laiminlyönyt velvollisuutensa ilmoittaa eurooppapuitelain kansallista täytäntöönpanoa koskevista toimenpiteistä. Tällaisessa tilanteessa komissio voi jo eurooppapuitelain täytäntöönpanon viivästyttämisestä koskevassa kanteessa pyytää tuomioistuinta määräämään kyseiselle jäsenvaltiolle kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon.

III-363 artikla vastaa SEY 229 artiklaa.

III-364 artiklassa määrätään, että eurooppalailla voidaan antaa Euroopan unionin tuomioistuimelle toimivalta ratkaista eurooppalaisen teollis- ja tekijänoikeuksien suoja koskevien säädösten soveltamiseen liittyviä riitoja. Nykyään asiaa koskee SEY 229 a artikla, jonka mukaan tällaisen toimivallan antamiseen vaaditaan neuvoston komissio ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan tekemä yksimielinen päätös.

III-365-368 artikla koskee yhteisön säädösten kumoamiseksi nostettavia kanteita ja laiminlyöntikanteita. Nykyään nämä määräykset sisältävät SEY 230-232 artiklaan, joihin verrattuna Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa laajennetaan tietyiltä osin. III-365 artiklan 1 kohdassa ja III-367 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään kumoamis- ja laiminlyöntikanteiden kohteesta. Kumoamis- ja laiminlyöntikanteen voi tie-

tyissä tapauksissa nostaa myös unionin elimiä ja laitoksia vastaan, mikä ei nykyisin ole mahdollista. Kumoamiskanteen kohteena voi olla myös Eurooppa-neuvoston eurooppapäätös, ja laiminlyöntikanteen kohteena tilanne, jossa Eurooppa-neuvosto on laiminlyönyt ratkaisun tekemisen. Laiminlyöntikanteen kohteena voi nykyisestä poiketen olla myös Euroopan keskuspankki, ja kumoamiskanteen nostamiseen oikeutettujen toimielinten joukkoon on lisätty alueiden komitea. Myös luonnollisen henkilön ja oikeushenkilön kanneoikeutta laajennetaan kumoamiskanteen osalta. Tällä hetkellä yksityisen henkilön kanneoikeuden edellytyksenä on, että kyse on hänelle osoitetusta päätöksestä sekä muustakin säädöksestä, joka koskee häntä suoraan ja erikseen. III-365 artiklan 4 kohdan mukaan henkilö voi nostaa näiden lisäksi kanteen myös sääntelytoimesta, joka koskee häntä suoraan ja joka ei edellytä täytäntöönpanotoimenpiteitä.

III-369 artikla koskee ennakkoratkaisumenettelyä, josta nykyisin määrätään SEY 234 artiklassa. Perustuslakisopimuksessa artiklaan on lisätty uusi neljäs kohta, jonka mukaan Euroopan unionin tuomioistuimen on tehtävä ratkaisunsa mahdollisimman pian, jos ennakkoratkaisupyynnö on esitetty kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, joka koskee pidätettyä henkilöä.

III-370 artikla vastaa SEY 235 artiklaa.

III-371 artikla on kokonaan uusi määräys, joka koskee erityistä menettelyä niiden säädösten laillisuuden toteamiseksi, joita Eurooppa-neuvosto ja neuvosto antavat sopimuksen I-59 artiklassa tarkoitettussa, jäsenvaltion tiettyjen jäsenyysoikeuksien pidättämiseen mahdollisesti johtavassa menettelyssä. Kyseisten säädösten laillisuuden Euroopan unionin tuomioistuimien voi tutkia ainoastaan toteamuksen kohteena olevan jäsenvaltion pyynnöstä ja yksinomaan I-59 sisältyvien menettelyä koskevien sääntöjen noudattamisen osalta. Asia käsitellään erityisessä, nopeutetussa menettelyssä. Nykyisissä perussopimuksissa ei ole määräyksiä tuomioistuimen toimivallasta tällaisessa tilanteessa.

III-372-375 artikla vastaa SEY 236-240 artiklaa. Uutta on III-375 artiklan 2 kohdan määräys, jonka mukaan jäsenvaltiot velvoitetaan ratkaisemaan perustuslain tulkintaa tai

soveltamista koskevat riidat ainoastaan siinä määrättyllä tavalla.

III-376 artikla on uusi määräys, joka koskee Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla. Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat perustuslakisopimuksen määräykset eivät pääsäännön mukaan kuulu tuomioistuimen toimivaltaan, mikä vastaa nykyistä tilannetta. Tuomioistuimella on kuitenkin *III-376 artiklan* nojalla toisen kohdan toimivalta ratkaista yksityisen kanneoikeutta koskevien yleisten edellytysten mukaisesti vireille pannut kanteet, jotka koskevat luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle osoitetun, neuvoston yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien perustuslakisopimuksen määräysten nojalla tekemän, rajoitettavia toimenpiteitä sisältävän eurooppapäätöksen laillisuuden tutkimista.

III-377 artikla vastaa tarkoitukseltaan *SEU 35 artiklaa*. Artiklassa määrätään Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa koskevasta rajauksesta silloin, kun tuomioistuin käyttää vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskeviin *III osaston IV luvun 4 ja 5* jakson määräyksiin liittyviä toimivaltuuksiaan. *III-377 artiklan* mukaan Euroopan unionin tuomioistuimella ei ole kyseisiä toimivaltuuksia käyttäessään toimivaltaa arvioida jäsenvaltion poliisiviranomaisen tai muun lain noudattamista valvovan viranomaisen toteuttamien toimien oikeellisuutta tai suhteellisuutta tai niiden velvollisuuksien täyttämistä, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi. Vastaava määräys sisältyy nykyisin *SEU 35 artiklan 5* kohtaan.

Perustuslakisopimuksen myötä nykyiseen *SEU VI osastoon* kuuluviin asioihin tullaan soveltamaan Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa koskevia yleisiä määräyksiä lukuun ottamatta *III-377 artiklassa* mainittua poikkeusta. Perustuslakisopimus asettaa ylimmille oikeusasteille velvollisuuden pyytää ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta silloin, kun tulkintaa koskeva kysymys nousee esille kansallisessa tuomioistuimessa. Nykyisin ylimpien oikeusasteiden osalta ennakkoratkaisunpyynnön esittäminen on *SEU 35 artiklan* nojalla vapaaehtoista. Suomi on antanut *SEU 35 artiklan 2* kohdan

ja *3* kohdan *b* alakohtaa koskevan julistuksen, jonka mukaan kaikilla sen tuomioistuimilla on artiklan tarkoittama oikeus pyytää ennakkoratkaisua. Alempien oikeusasteiden oikeus pyytää ennakkoratkaisua nykyiseen *SEU VI osastoon* kuuluvissa asioissa ei muutu. Perustuslakisopimuksen myötä Euroopan unionin tuomioistuimen toimivalta arvioida nykyisin *SEU VI osastoon* kuuluvissa asioissa annettavien säädösten pätevyyttä laajenee koskemaan kaikkia annettuja säädöksiä. Nykyisin EY-tuomioistuin voi tutkia *SEU VI osaston* säädöksistä ainoastaan puitepäätösten ja päätösten laillisuuden *SEU 35 artiklan 6* kohdan nojalla. Niin ikään perustuslakisopimuksella annetaan oikeus kumoamiskanteen nostamiseen komission ja jäsenvaltioiden lisäksi myös neuvostolle ja muille perustuslakisopimuksen *III-365 artiklan* mukaan kanteen nostamiseen oikeutetuille tahoille. Perustuslakisopimukseen ei sisälly sellaista jäsenvaltioiden välisten tai komission ja jäsenvaltioiden välisten riitojen ratkaisemista koskevaa erityistä menettelyä, josta määrätään *SEU 35 artiklan 7* kohdassa *SEU VI osastoon* kuuluvissa asioissa. Kyseisiin riitoihin sovelletaan *III-360 ja III-361 artiklan* mukaisia yleisiä menettelyjä

Perustuslakisopimuksessa Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa koskevien yleisten määräysten soveltamisala laajenee koskemaan kaikkia rajavalvontaa, maahanmuuttoa ja turvapaikkaa sekä oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeuden alalla koskevia (nykyisin EY-sopimuksen *IV osasto*) kuuluvia asioita, eikä perustuslakisopimus ei sisällä *SEY 68 artiklaa* vastaavia erityismääräyksiä tuomioistuimen toimivallasta EY-sopimuksen *IV osaston* nykyisin kattamissa asioissa. *SEY 68 artiklan 1* kohdan mukainen ylimpien oikeusasteiden velvollisuus pyytää ennakkoratkaisua ei muutu perustuslakisopimuksen myötä, mutta alemmat oikeusasteet saavat oikeuden pyytää ennakkoratkaisua myös EY-sopimuksen *IV osaston* kattamissa asioissa. Perustuslakisopimus ei sisällä *SEY 68 artiklan 2* kohtaa vastaavaa yhteisön tuomioistuimen toimivallan rajausta, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuimella ei ole millinkään toimivaltaa antaa ratkaisua *SEY 62 artiklan 1* kohdan nojalla toteutetusta toimenpiteestä tai päätöksestä, joka koskee yle-

sen järjestyksen ylläpitämistä tai sisäisen turvallisuuden suojaamista. Huomattakoon kuitenkin, että III-262 artiklaan on sisällytetty SEU 33 artiklaa vastaava määräys, jonka mukaan perustuslakisopimuksen III osan III osaston IV luku ei vaikuta niihin velvollisuuksiin, joita jäsenvaltiolla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi. Perustuslakisopimus ei sisällä myöskään SEY 68 artiklan 3 kohtaa vastaavaa määräystä, jonka mukaan neuvostolla, komissiolla ja jäsenvaltioilla on oikeus pyytää EY-sopimuksen IV osaston määräysten tai niiden nojalla annettujen säädösten tulkintaa koskevaa ratkaisua silloinkin, kun kansallisessa tuomioistuimessa ei ole vireillä konkreettista asiaa.

III-378-381 artikla vastaa SEY 241-245 artiklaa.

6 alajakso

Euroopan keskuspankki

III-382 artikla sisältää määräykset Euroopan keskuspankin neuvoston ja johtokunnan kokoonpanosta ja nimittämisestä. Määräykset vastaavat SEY 112 artiklaa. Johtokunnan jäsenten nimittämistapaan on kuitenkin tehty muutos niin, että johtokunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muiden jäsenten nimitys tapahtuu Eurooppa-neuvoston toimesta määräenemmistöllä aikaisemman yhteisen sopimuksen sijaan.

III-383 artikla sisältää määräykset neuvoston puheenjohtajan ja komission jäsenen osallistumisesta Euroopan keskuspankin kokouksiin, Euroopan keskuspankin puheenjohtajan osallistumisesta neuvoston kokouksiin, Euroopan keskuspankin vuosittaisesta Euroopan keskuspankkijärjestelmän toimintaa koskevasta kertomuksesta sekä Euroopan keskuspankin puheenjohtajan ja johtokunnan jäsenten kuulemisesta Euroopan parlamentissa. Määräykset vastaavat SEY 113 artiklaa.

7 alajakso

Tilintarkastustuomioistuin

III-384 artikla sisältää yksityiskohtaisemat määräykset tilintarkastustuomioistuimen

tehtävistä, tarkastusten suorittamisesta ja niistä raportoinnista sekä tilintarkastustuomioistuimen työjärjestyksen hyväksymisestä. Määräykset vastaavat SEY 248 artiklaa.

III-385 artikla sisältää yksityiskohtaisemat määräykset tilintarkastustuomioistuimen jäsenten valinnasta, heidän riippumattomuudesta sekä tehtävän päättymisestä. Määräykset vastaavat SEY 247 artiklaa.

2 jakso

Unionin neuvoo-antavat elimet

1 alajakso

Alueiden komitea

III-386 artikla sisältää tarkemmat määräykset alueiden komitean kokoonpanosta. Artiklan määräykset vastaavat SEY 263 artiklaa.

Artiklan 1 kohdassa määrätään alueiden komitean jäsenmäärästä ja kokoonpanosta. Alueiden komitean paikkojen enimmäismääränä säilyy 350. Uutta on kuitenkin se, ettei jäsenvaltiokohtaista paikkajakoa enää ole sisällytetty sopimuksen tähän yhteyteen, vaan se sisältyy nyky muodossaan sopimuksen liitteenä olevaan pöytäkirjaan Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä (pöytäkirja n:o 34). Jäsenmäärä jakautuu jäsenvaltioiden kesken pöytäkirjan 6 artiklan mukaisesti siihen saakka, kunnes komitean kokoonpano vahvistetaan uudelleen neuvoston komission ehdotuksesta tekemällä yksimielisellä eurooppapäätöksellä.

Artiklan 2 kohdassa määrätään komitean jäsenten toimikaudesta. Määräys vastaa SEY 263 artiklan neljännen kohdan vastaavia määräyksiä. Toimikauden pituutta on kuitenkin pidennetty neljästä viiteen vuoteen.

Artiklan 3 kohdassa määrätään alueiden komitean jäsen- ja varajäsenluettelon vahvistamisesta. Määräys vastaa SEY 263 artiklan neljännen kohdan vastaavia määräyksiä.

Artiklan neljännessä kohdassa määrätään alueiden komitean toimikauden päättymisestä sen tehtävän päättyessä, jonka perusteella hänet on valittu alueiden komitean jäseneksi. Määräys vastaa SEY 263 artiklan neljännen kohdan vastaavia määräyksiä.

III-387 artiklassa määrätään alueiden komitean puheenjohtajan ja puhemiehistön valinnasta, sen koollekutsumisesta sekä sen työjärjestyksen hyväksymisestä. Määräykset vastaavat SEY 264 artiklaa. Puheenjohtajan ja puhemiehistön toimikausi on kuitenkin muutettu kahdesta vuodesta kahden ja puolen vuoden pituiseksi, vastaamaan komitean toimikauden pidentämistä viiteen vuoteen.

III-388 artikla sisältää määräykset alueiden komitean kuulemisesta. Artiklan määräykset vastaavat SEY 265 artiklaa. Johdonmukaisuuden vuoksi Euroopan parlamentti on lisätty neuvoston ja komission rinnalle kuulemiseen velvoitettuna ja oikeutettuna tahona. Tämän vuoksi SEY 265 artiklan neljäs kohta, jonka mukaan Euroopan parlamentti voi kuulla alueiden komiteaa, on poistettu.

2 alajakso

Talous- ja sosiaalikomitea

III-389 artiklassa määrätään talous- ja sosiaalikomitean kokoonpanosta. Komitean paikkojen enimmäismääränä säilyy 350. Uutta on kuitenkin se, ettei jäsenvaltiokohtaista paikkajakoa enää ole sisällytetty sopimuksen tähän yhteyteen, vaan se sisältyy nyky muodossaan sopimuksen liitteenä olevaan pöytäkirjaan Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä (pöytäkirja n:o 34). Jäsenmäärä jakautuu jäsenvaltioiden kesken pöytäkirjan 6 artiklan mukaisesti siihen saakka, kunnes komitean kokoonpano vahvistetaan uudelleen neuvoston komission ehdotuksesta tekemällä yksimielisellä eurooppapäätöksellä.

III-390 artiklassa määrätään talous- ja sosiaalikomitean jäsenten nimittämisestä. Määräykset vastaavat SEY 259 artiklaa. Talous- ja sosiaalikomitean toimikauden pituutta on kuitenkin pidennetty neljästä viiteen vuoteen.

III-391 artiklassa määrätään talous- ja sosiaalikomitean puheenjohtajan ja puheenjohtajiston valinnasta. Määräykset vastaavat SEY 260 artiklaa. Puheenjohtajan ja puhemiehistön toimikausi on kuitenkin muutettu kahdesta vuodesta kahden ja puolen vuoden pituiseksi, vastaamaan komitean toimikauden pidentämistä viiteen vuoteen.

III-392 artikla sisältää määräykset talous-

ja sosiaalikomitean kuulemisesta. Artiklan määräykset vastaavat SEY 262 artiklaa. Johdonmukaisuuden vuoksi Euroopan parlamentti on lisätty neuvoston ja komission rinnalle kuulemiseen velvoitettuna ja oikeutettuna tahona. Tämän vuoksi SEY 262 artiklan neljäs kohta, jonka mukaan Euroopan parlamentti voi kuulla talous- ja sosiaalikomiteaa, on poistettu.

3 jakso

Euroopan investointipankki

III-393 artikla, joka sisältää määräykset Euroopan investointipankista, vastaa pääasiallisesti SEY 266 artiklaa.

Euroopan investointipankin perussäännön muuttamista koskevia määräyksiä on kuitenkin muutettu siten, että Euroopan investointipankin koko perussääntöä voidaan muuttaa neuvoston yksimielisesti antamalla eurooppalailla, kun nykyisessä artiklassa sallitaan vain perussäännön tiettyjen kohtien muuttaminen. Määräyksiä on myös muutettu siten, että nykyisin neuvosto tekee perussäännön muuttamista koskevan ratkaisun komission pyynnöstä, kun taas III-393 artiklassa se tehdään komission ehdotuksesta.

III-394 artikla, joka sisältää määräykset Euroopan investointipankin tehtävistä, vastaa asiallisesti SEY 267 artiklaa.

4 jakso

Unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia koskevat yhteiset määräykset

III-395 artiklassa määrätään neuvoston oikeudesta muuttaa komission aloitetta, ja komission oikeudesta vetää pois aloitteensa.

Artiklan 1 kohdassa määrätään neuvoston oikeudesta muuttaa komission ehdotusta vain yksimielisesti, tiettyjä poikkeustapauksia lukuun ottamatta. Nämä poikkeustapaukset koskevat III-396 artiklan 10 ja 13 kohtaa sekä I-55, I-56, III-404 ja III-405 artiklaa.

Artiklan määräykset vastaavat SEY 250 artiklaa, mutta poikkeustapausten määrää on lisätty. Kokonaan uusia ovat viittaukset I-55, I-56, III-404 ja III-405 artiklaan.

I-55 artiklassa määrätään rahoituskehysten

hyväksymisestä. Rahoituskehyksiä koskevat määräykset eivät nykyisellään sisälly perustamissopimukseen, joten niitä ei tällä hetkellä mainita myöskään SEY 250 artiklassa. Määräykset vastaavat nykyistä käytäntöä pienin muutoksin. Menettely on tarkemmin säännelty ja neuvosto päättää rahoituskehyksistä viime kädessä itsenäisesti, yksimielisellä päätöksellä, ellei Eurooppa-neuvosto ole tehnyt päätöstä määräenemmistön käytöstä.

I-56, III-404 ja III-405 artiklassa määrätään unionin talousarvion hyväksymisestä eurooppalailla sekä niistä määräyksistä, joita noudatetaan mikäli talousarviota koskevaa eurooppalakia ei lopullisesti ole annettu varainhoitovuoden alkuun mennessä. Nykyisen sopimuksen SEY 272 artiklan mukaisesti sovelletaan erityismenettelyä, jossa talousarvio pohjautuu komission alustavaan esitykseen. Jos neuvosto haluaa poiketa alustavasta esityksestä, se kuulee komissiota ja tarvittaessa niitä toimielimiä joita asia koskee.

Perustuslakisopimuksen myötä siirrytään soveltamaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä, budjettimenettelyä, jossa komissio tekee aloitteen eurooppalaiksi ja neuvosto päättää siitä määräenemmistöllä. Kyse on siis poikkeuksesta, jota koskeva lisäys on tehty III-395 artiklaan. Menettelyltään uusi järjestys vastaa pääosin nykyistä. Pakollisten ja eipakollisten menojen erottelun poistuessa Euroopan parlamentin valta talousarviosta kuitenkin kasvaa sen osallistuessa uudessa järjestyksessä kaikkien menojen vahvistamismenettelyyn.

Artiklan 2 kohdan mukaisesti niin kauan, kuin neuvosto ei ole tehnyt ratkaisuaan, voi komissio milloin tahansa säädöksen antamiseen johtavan menettelyn aikana muuttaa ehdotustaan. Määräys vastaa 250 artiklan 2 kohtaa.

III-396 artikla sisältää tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä koskevat määräykset. Artikla vastaa sisällöltään SEY 251 artiklaa, jossa määrätään yhteispäätösmerkitystä. Yhteispäätösmerkitys nimikkeenä muuttuu perustuslakisopimuksen myötä tavanomaiseksi lainsäätämisyjärjestykseksi, mutta menettely sinänsä säilyy lähes ennallaan. III-396 artiklan rakennetta on kuitenkin selkeytetty erittelemällä ensimmäinen, toinen ja kolmas käsittely sekä sovittelumenettely selkeämmin

omiksi kokonaisuuksikseen. Myös artiklan kielellistä asua on selkeytetty niin, että artiklan sanamuodot paremmin ilmentävät neuvoston ja Euroopan parlamentin tasaveroista asemaa lainsäätäjinä.

Tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä noudatetaan pääsääntöisesti annettaessa eurooppalakeja ja -puitelakeja. Tämä merkitsee myös sitä, että ellei oikeusperustamääräyksessä ole nimenomaisesti mainittu jostain muusta menettelystä eurooppalakeja ja -puitelakeja annettaessa, sovelletaan III-396 artiklan mukaista tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä. Lisäksi kussakin oikeusperustamääräyksessä on erikseen mainittu, jos säädöksen hyväksymiseen tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä liittyy unionin neuvonantavien elinten (alueiden komitea ja/tai talous- ja sosiaalikomitea) kuuleminen.

Artiklan 1 kohdassa määrätään tämän artiklan sisältämän menettelyn noudattamisesta silloin, kun eurooppalait ja puitelait annetaan tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Määräys vastaa SEY 251 artiklan 1 kohtaa. Koska tavanomainen lainsäätämisyjärjestys on perustuslakisopimuksessa määritelty lainsäätämisyjärjestyksessä annettavia säädöksiä koskevaksi pääsäännöksi, ei tähän artiklaan kuitenkaan ole tarvetta enää oikeusperustamääräyksissä SEY 251 artiklan tapaan erikseen viitata.

Artiklan 2 kohdassa määrätään komission antavan ehdotuksen parlamentille ja neuvostolle. Määräys vastaa SEY 251 artiklan 2 kohdan ensimmäistä kohtaa.

Artiklan 3-6 kohta sisältävät määräykset ensimmäisestä käsittelystä. Määräykset vastaavat sisällöllisesti SEY 251 artiklan määräyksiä ensimmäisestä käsittelystä.

Artiklan 7-9 kohdat sisältävät määräykset toisesta käsittelystä. Määräykset vastaavat sisällöllisesti SEY 251 artiklan määräyksiä toisesta käsittelystä.

Artiklan 10-12 kohdissa määrätään sovittelusta. Määräykset vastaavat SEY 251 artiklan määräyksiä sovittelusta.

Artiklan 13-14 kohdat sisältävät määräykset kolmannesta käsittelystä. Määräykset vastaavat SEY 251 artiklan määräyksiä kolmannesta käsittelystä.

Artiklan 15 kohta sisältää uudet erityismääräykset, joita noudatetaan silloin, kun laki tai

puitelaki käsitellään tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä jäsenvaltioiden ryhmän aloitteesta, Euroopan keskuspankin suosituksesta taikka unionin tuomioistuimen pyynnöstä. Tällöin eräitä komissiota koskevia III-396 artiklan määräyksiä ei ensimmäisen alakohdan mukaan sovelleta menettelyyn. Näitä ovat III-396 artiklan 2 kohta (komission aloiteoikeus), 6 kohdan toinen virke (komission selvitys Euroopan parlamentille omasta kannastaan) ja 9 kohta (neuvoston voi tehdä ratkaisunsa vain yksimielisesti, jos komissio on antanut tarkistuksista kielteisen lausunnon).

Artiklan toisessa alakohdassa määrätään komission mahdollisuudesta osallistua menettelyyn niissä tapauksissa, joissa laki tai puitelaki annetaan muuten kuin komission aloitteesta. Tällöin Euroopan parlamentti ja neuvosto toimittavat aina komissiolle säädehdotuksen sekä ensimmäisen ja toisen käsittelyn kantansa. Lisäksi parlamentti tai neuvosto voi pyytää milloin tahansa menettelyn aikana komissiolta lausuntoa. Komissio voi myös antaa lausunnon omasta aloitteestaan. Komissio saa näissäkin tapauksissa tarpeen mukaan osallistua sovittelukomitean työskentelyyn ja tehdä 11 kohdan mukaisesti tarpeellisia aloitteita edistääkseen parlamentin ja neuvoston kantojen lähenemistä.

III-397 artiklan ensimmäisessä virkkeessä määrätään Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission neuvottelevan keskenään ja sopivan yhteisellä sopimuksella yhteistyössään sovellettavista menettelytavoista. Tämä vastaa SEY 218 artiklan 1 kohtaa sillä lisäyksellä, että myös Euroopan parlamentin mainitaan osallistuvan sopimusten tekemiseen, mikä vastaa nykykäytäntöä. Toisaalta III-397 artiklassa viitataan yhteistoiminnan sijasta yhteistyöhön. Lisäksi täydennyksenä SEY 218 artiklan 1 kohtaan III-397 artiklan toisessa virkkeessä määrätään edellä tarkoitettujen sopimusten osalta, että tätä varten kyseiset toimielimet voivat perustuslakisopimusta noudattaen tehdä toimielinten välisiä sopimuksia, jotka voivat olla velvoittavia. EY-sopimuksessa SEY 218 artikla on institutionaalisia määräyksiä koskevan osaston toimielimiä koskevan luvun komissiota koskevassa jaksossa. Perustuslakisopimuksessa III-397 artikla on unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia koskevien yhteisten määräysten jaksossa.

Toimielinten välisiä sopimuksia on tähän mennessä tehty vain jonkin verran. Niistä on niukasti oikeuskäytäntöä ja niiden oikeusvaikutukset eivät aina ole olleet selviä. EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä on kuitenkin katsottu, että tällaisella sopimuksella voi tietyin edellytyksin olla oikeudellisesti sitovia vaikutuksia. Mahdollisuus toimielinten välisen sopimuksen velvoittavuuteen on kirjattu III-397 artiklaan. Lisäksi III-397 artiklassa todetaan nimenomaisesti, että toimielinten välinen sopimus tehdään perustuslakisopimusta noudattaen. Tätä sivuavasti Nizzan sopimuksen hyväksyneen HVK:n päätösoasiakirjaan liitetyssä julistuksessa (n:o 3) SEY 10 artiklasta (EYVL C 80, 10.3.2001, s. 77) todetaan, että toimielinten välisillä sopimuksilla ei voida muuttaa eikä täydentää perustamisopimuksen määräyksiä. Tässä julistuksessa todetaan myös, että Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio voivat tehdä toimielinten välisiä sopimuksia, jos toimielinten välisten suhteiden kannalta osoittautuu tarpeelliseksi vilpittömän yhteistyön velvoitteen puitteissa helpottaa EY-sopimuksen määräysten soveltamista. III-397 artiklan ensimmäiseen virkkeeseen otetun määräyksen mukaan kyseiset toimielimet sopivat yhteisellä sopimuksella yhteistyössään sovellettavista menettelytavoista.

Perustuslakisopimuksessa toimielinten väliset sopimukset mainitaan lisäksi I-26 artiklan 1 kohdassa, jossa määrätään komission tekevän aloitteet unionin vuotuisten ja monivuotisten ohjelmien laatimiseksi pyrkien toimielinten välisiin sopimuksiin. IV-438 artiklan 3 kohdan toisessa alakohdassa ne mainitaan osana yhteisön ja unionin säännöstöä, jota koskee oikeudellinen jatkuvuus.

Tähän mennessä Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio ovat tehneet toimielinten välisen sopimuksen muun muassa paremmasta lainsäädännöstä (EUVL C 321, 31.12.2003, s. 1) ja talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta ja talousarviomenettelyn parantamisesta (EYVL C 172, 18.6.1999, s. 1).

III-398 artikla on kokonaan uusi ja sisältää oikeusperustan, jonka nojalla voidaan antaa säännökset avoimesta, tehokkaasta ja riippumattomasta eurooppalaisesta hallinnosta.

Artiklan 1 kohta sisältää unionin hallintoa koskevan tavoitteen ja hyvän hallinnon peri-

aatteen. Sen mukaisesti unionin toimielimet, elimet ja laitokset tukeutuvat tehtäviään hoitaessaan avoimeen, tehokkaaseen ja riippumattomaan eurooppalaiseen hallintoon.

Artiklan 2 kohta antaa oikeusperustan, jonka nojalla 1 kohdassa tarkoitettut, hyvää hallintoa koskevat säännöt vahvistetaan eurooppalailla. Säännöissä otetaan huomioon III-427 artiklan nojalla vahvistetut henkilöstösäännöt ja palvelussuhteen ehdot.

III-399 artikla sisältää tarkentavan määräyksen I-50 artiklan 3 kohdan antamaan oikeusperustaan. I-50 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua asiakirjajulkisuutta koskevan oikeuden tarkemmista edellytyksistä määrätään siten III osassa.

Artiklan 1 kohta vastaa pääosin SEY 255 artiklan 3 kohdan määräystä. Kohdan mukaan unionin toimielimet, elimet ja laitokset huolehtivat työskentelynsä avoimuudesta ja hyväksyvät I-50 artiklan mukaisesti työjärjestyksissään erityissäännökset yleisön oikeudesta tutustua niiden asiakirjoihin. Uutta on se, että kohta sisältää elinkohtaisen veloitteen toteuttaa avoimuutta. Uutta on myös se, että määräys koskee I-50 artiklan 3 kohdan tapaan Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission ohella kaikkia muitakin unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia.

Artiklan 2 kohta rajaa I-50 artiklan 3 kohdassa ja III-399 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjoihin tutustumisoikeutta Euroopan unionin tuomioistuimen, Euroopan keskuspankin ja Euroopan investointipankin osalta. Tutustumisoikeuden piiriin kuuluva aineisto on rajattu vain niiden hallinnollisessa toiminnassa syntyneisiin asiakirjoihin.

Artiklan 3 kohta on uusi ja sisältää lainsäädäntömenettelyihin liittyviä asiakirjoja koskevan erityisen veloitteen. Kohdan mukaisesti Euroopan parlamentti ja neuvosto huolehtivat lainsäädäntömenettelyihin liittyvien asiakirjojen julkisuudesta I-50 artiklan 3 kohdassa tarkoitettussa eurooppalaissa säädettyin edellytyksin. Vastaavaa nimenomaista määräystä ei sisälly SEY:en. SEY 207 artiklan 3 kohdassa annetaan kuitenkin neuvostolle velvoite määrittellä työjärjestyksessään, missä tilanteissa sen katsotaan toimivan lainsäätäjänä, jotta näissä tapauksissa voitaisiin laajemmin sallia yleisön tutustumisoikeus syntyneisiin asiakirjoihin.

III-400 artikla sisältää määräykset tietyille unionin toimielinten keskeisten viranhaltijoiden palkkojen, korvausten ja eläkkeiden vahvistamisesta eurooppa-asetuksilla tai päätöksillä. Määräykset vastaavat SEY 210, 247 ja 258 artiklaa, kuitenkin niin että niihin on lisätty Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaa ja unionin ulkoministeriä koskevat määräykset. Nämä ovat perustuslakisopimuksella luotavia uusia virkoja.

Artiklan 1 kohdan a alakohdassa määrätään Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalle, komission puheenjohtajalle, unionin ulkoasiainministerille, komission jäsenille, unionin tuomioistuimen presidentille, jäsenille ja kirjaajille ja neuvoston pääsihteerille maksettavien palkkojen, korvausten ja eläkkeiden vahvistamisesta. Määräys vastaa SEY 210 artiklaa, lukuun ottamatta Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaa ja unionin ulkoministeriä koskevia määräyksiä, jotka ovat uusia. Kyseiset virat perustetaan perustuslakisopimuksella.

Artiklan 1 kohdan alakohdassa b määrätään tilintarkastustuomioistuimen presidentin ja jäsenten työsuhteiden ehtojen ja erityisesti heille maksettavien palkkojen, korvausten ja eläkkeiden vahvistamisesta. Määräys vastaa SEY 247 artiklan 8 kohtaa.

Artiklan 2 kohdassa määrätään talous- ja sosiaalikomitean jäsenille maksettavien korvausten vahvistamisesta. Määräys vastaa SEY 258 artiklan neljättä kohtaa.

III-401 artiklassa määrätään sellaisen neuvoston, komission tai Euroopan keskuspankin säädöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta, jossa määrätään maksuvelvollisuus muulle kuin jäsenvaltiolle.

Määräys vastaa SEY 256 artiklaa, joka kuitenkin koskee vain neuvoston ja komission päätöksiä.

II LUKU

VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

1 jakso

Monivuotinen rahoituskehys

III-402 artikla on kokonaan uusi ja sisältää määräykset monivuotisesta rahoituskehystä.

Artiklan 1 kohdan mukaan rahoituskehys vahvistetaan I-55 artiklan mukaisessa erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä annettavalla eurooppalailla vähintään viideksi vuodeksi.

Artiklan 2 kohdan mukaan rahoituskehyksessä vahvistetaan erilaisten määrärahojen vuosittaiset enimmäismäärät menoluokittain, jotka vastaavat unionin keskeisiä toimintaloja.

Artiklan 3 kohdan mukaan rahoituskehyksessä määrätään kaikista muistakin toimenpiteistä, jotka ovat hyödyksi vuotuisen talousarviomenettelyn moitteettomalle toteuttamiselle.

Artiklan 4 kohdan mukaan, jos uutta rahoituskehystä ei ole vahvistettu vanhan rahoituskehysten voimassaolon päättyessä, jatketaan vanhan kehysten voimassaoloa uuden lain antamiseen saakka.

Artiklan 5 kohdan mukaan Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet helpottaakseen menettelyn saattamista päätökseen.

2 jakso

Unionin vuosittainen talousarvio

III-403 artikla, joka koskee varainhoitovuoden alkamista ja päättymistä, vastaa SEY 272 artiklan 1. kohtaa.

III-404 artikla sisältää määräykset unionin talousarvion hyväksymismenettelystä, jota koskevat nykyiset määräykset ovat SEY 272 artiklassa. Menettelyä on uudistettu siten, että uusien määräysten mukaan talousarviosta säädetään eurooppalailla, joka annetaan erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä. Menettely koostuu kahdesta käsittelystä Euroopan parlamentissa ja neuvostossa kuten nykyinenkin menettely, mutta uutta siinä on se, että talousarvioesitystä käsitellään parlamentin ja neuvoston välisessä sovittelukomiteassa, elleivät ne pääse yhteisymmärrykseen ensimmäisessä käsittelyssä.

Artiklan 2 kohdan mukaan talousarvio annetaan komission ehdotuksesta, kun taas nykyisin komissio tekee vain alustavan ehdotuksen.

Artiklan 2 kohdan alakohdan mukaan komissio voi muuttaa esitystään sovittelukomitean koollekutsumiseen saakka.

Artiklan 3 kohdan mukaan neuvosto vahvistaa kantansa talousarvioesitykseen ja ilmoittaa sen parlamentille viimeistään 1. päivänä lokakuuta sitä varainhoitovuotta edeltävänä vuonna, jota esitys koskee antaen samalla Euroopan parlamentille perusteellisen selvityksen kantansa perusteista.

Artiklan 4 kohdan mukaan, jos Euroopan parlamentti 42 päivän kuluessa edellä mainitusta ilmoituksesta

a) hyväksyy neuvoston kannan, talousarviota koskeva eurooppalaki annetaan;

b) ei ole tehnyt ratkaisuaan mainitussa ajassa, eurooppalaki katsotaan annetuksi;

c) tekee jäsentensä enemmistöllä tarkistuksia, tarkistettu esitys toimitetaan neuvostolle ja komissiolle ja sovittelukomitea kutsutaan viipymättä koolle. Komitea ei kuitenkaan kokoonnu, jos neuvosto ilmoittaa 10 päivän kuluessa esityksen toimittamisesta hyväksyvänsä kaikki parlamentin tekemät tarkistukset.

Artiklan 5 kohdan mukaan sovittelukomiteassa kokoontuvat neuvoston jäsenet tai heidän edustajansa sekä yhtä monta parlamenttia edustavaa jäsentä. Komitean tehtävänä on neuvoston jäsenten tai heidän edustajiensa määräenemmistöllä sekä parlamenttia edustavien jäsenten enemmistöllä päästä sopimukseen yhteisestä tekstistä 21 päivän kuluessa koollekutsumisesta.

Artiklan 5 kohdan alakohdan mukaan myös komissio osallistuu sovittelukomitean työkentelyyn ja tekee tarpeelliset aloitteet edistääkseen parlamentin ja neuvoston kantojen lähenemistä.

Artiklan 6 kohdan mukaan, jos sovittelukomitea pääsee 5 kohdassa tarkoitettussa 21 päivän määräajassa yhteisymmärrykseen, parlamentilla ja neuvostolla on tästä lukien 14 päivää aikaa hyväksyä yhteinen teksti.

Artiklan 7 kohdan mukaan, jos 6 kohdan määräajan puitteissa;

a) molemmat hyväksyvät tekstin tai eivät ole tehneet ratkaisuaan, talousarviota koskeva eurooppalaki katsotaan lopullisesti annetuksi yhteisen tekstin mukaisesti. Samoin käy, jos jompikumpi hyväksyy yhteisen tekstin ja toinen ei ole tehnyt ratkaisuaan, tai

b) sekä parlamentti jäsentensä enemmistöllä että neuvosto hylkäävät yhteisen tekstin tai jompikumpi hylkää sen eikä toinen ole tehnyt

ratkaisuaan, komissio tekee uuden talousarvioesityksen, tai

c) parlamentti jäsentensä enemmistöllä hylkää yhteisen tekstin, mutta neuvosto hyväksyy sen, komissio tekee uuden talousarvioesityksen, tai

d) parlamentti hyväksyy neuvoston hylkäämän tekstin, parlamentti voi kuitenkin 14 päivän kuluessa hylkäämisestä jäsentensä enemmistöllä ja kolmella viidesosalla annetuista äänistä vahvistaa kaikki aiemmin tekemänsä tarkistukset tai osan niistä. Vahvistamisen koskiessa vain osaa tarkistuksista sovittelukomiteassa yhteisesti hyväksytty kanta jää muilta osin voimaan, ja talousarviota koskeva eurooppalaki katsotaan lopullisesti annetuksi tämän mukaisesti.

Artiklan 8 kohdan mukaan komissio tekee uuden talousarvioesityksen, jos sovittelukomitea ei pääse 5 kohdassa tarkoitetun 21 päivän määräajassa yhteisymmärrykseen yhteisestä tekstistä.

Artiklan 9 kohdan mukaan menettelyn päätyttyä parlamentin puhemies toteaa talousarviota koskevan eurooppalain lopullisesti annetuksi.

Artiklan 10 kohdan mukaan kukin toimielin käyttää tästä artiklasta johtuvia toimivaltuuksiaan perustuslakia ja sen nojalla annettuja säädöksiä noudattaen, erityisesti, kun on kyse unionin omia varoja sekä tulojen ja menojen tasapainoa koskevista säädöksistä.

III-405 artikla sisältää määräykset sen tilanteen varalta, että em. artiklan mukaista talousarviota ei ole saatu hyväksytyä, ja se vastaa pääpiirteittäin SEY 273 artiklaa. Talousarviopäätös muuttuu uudessa artiklassa omasta päätöstyypistään eurooppalaiksi. Lisäksi SEY 273 artiklaan sisältyvä osuus, joka koskee menojen jaottelua pakollisiin ja eipakollisiin menoihin, on poistettu uudesta artiklasta.

III-406 artikla, joka koskee määrärahojen jaottelua lukuihin, vastaa pääpiirteittäin SEY 271 artiklaa.

Artiklan toiseen alakohtaan on tehty Eurooppa-neuvostoa koskeva lisäys määrättäessä eri toimielinten menojen jaottelusta erillisiin päluokkiin. Lisäksi nykyiseen artiklaan sisältyvä määräys, jonka mukaan talousarvioon otetaan vain yhden varainhoitovuoden menoja, on siirretty I-53 artiklan 3. kohdaksi.

3 jakso

Talousarvion toteuttaminen ja vastuuvapauden myöntäminen

III-407 artikla, joka sisältää määräykset talousarvion toteuttamisesta moitteettoman varainhoidon periaatteen mukaisesti, vastaa pääpiirteittäin SEY 274 artiklaa.

Artiklan toiseen alakohtaan on tehty lisäys, jonka mukaan varainhoitosäännöissä vahvistetaan jäsenvaltioiden valvonta- ja tilintarkastusvelvoitteet talousarvion toteuttamisessa sekä niistä johtuvat tehtävät.

III-408 artikla, joka sisältää määräykset talousarviota koskevien tilien ja taseen toimitamista Euroopan parlamentille ja neuvostolle, vastaa pääpiirteittäin SEY 275 artiklaa.

Artiklan toiseen alakohtaan on tehty lisäys, jonka mukaan komissio esittää parlamentille ja neuvostolle unionin varoja koskevan arviointikertomuksen. Kertomus perustuu niihin toimiin, joita komissio on toteuttanut parlamentin ja neuvoston vastuuvapauspäätökseen liittämiä huomautusten perusteella.

III-409 artikla, joka sisältää määräykset talousarvion toteuttamista koskevan vastuuvapauden myöntämisestä komissiolle, vastaa pääpiirteittäin SEY 276 artiklaa.

Artiklan 1 kohtaan on tehty lisäys, jonka mukaan Euroopan parlamentti tutkii tilien ja taseen ohella myös komission antaman arviointikertomuksen.

4 jakso

Yhteiset määräykset

III-410 artikla sisältää määräyksen siitä, että monivuotinen rahoituskehys ja vuotuinen talousarvio laaditaan euroissa. Artikla vastaa pääpiirteittäin SEY 277 artiklaa lukuun ottamatta sitä, että rahoituskehystä koskevaa lisäystä lukuun ottamatta. Lisäksi SEY 277 artiklassa puhutaan laskentayksiköstä eurojen sijaan.

III-411 artikla, joka sisältää määräykset komission tekemistä jäsenvaltioiden valuuttojen vaihdoista, vastaa pääpiirteittäin SEY 278 artiklaa.

III-412 artikla, joka koskee varainhoitosääntöjen antamista, vastaa pääpiirteittäin SEY 279 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan parlamentti päättää yhdessä neuvoston kanssa varainhoitosäännöistä tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä annettuna eurooppalakina.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto vahvistaa eurooppa-asetuksella ne yksityiskohdaiset säännöt ja sen menettelyn, joita noudatetaan unionin omia varoja koskevan sääntelyn mukaiset talousarvioon otetut tulot annetaan komission käyttöön sekä toimenpiteet, joita tarvittaessa sovelletaan käteisvarojen saamiseksi.

Artiklan 3 kohdan mukaan neuvosto tekee 31. päivään joulukuuta 2006 asti ratkaisunsa yksimielisesti kaikissa artiklassa mainituissa tapauksissa. Määräys vastaa asiallisesti nykyistä, jonka mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä 1 päivästä tammikuuta alkaen.

III-413 artikla on kokonaan uusi ja sisältää määräyksen, jonka mukaan Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio huolehtivat siitä, että käytettävissä on varoja, joiden avulla unioni voi täyttää oikeudelliset velvoitteensa kolmansia osapuolia kohtaan.

III-414 artikla on kokonaan uusi ja sisältää määräykset siitä, että Euroopan parlamentin puhemiehen sekä neuvoston ja komission puheenjohtajien säännöllisiä tapaamisia järjestetään komission aloitteesta talousarvio-menettelyjen yhteydessä. Puhemies ja puheenjohtajat toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet johtamiensa toimielinten kantojen sovittelemiseksi ja lähentämiseksi, jotta varainhoitoa koskevan II luvun määräysten täytäntöönpano helpottuisi.

5 jakso

Petosten torjunta

III-415 artikla, joka sisältää määräykset unionin taloudellisten etujen suojaamisesta petolliselta menettelyltä, vastaa pääpiirteittäin SEY 280 artiklaa. III-415 artiklan määräyksillä poistuu rajoitus, jonka mukaan yhteisön toimet sen taloudellisten etujen suojaamiseksi petolliselta menettelyltä ja tällaisen menettelyn torjumiseksi eivät voi koskea kansallisen rikosoikeuden soveltamista tai kansallista oikeudenhoitoa

Artiklan 4 kohdan mukaan eurooppalailla tai -puitelaila säädetään tarvittavista toimenpiteistä unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi petolliselta menettelyltä ja tällaisen menettelyn torjumiseksi.

III LUKU

TIIVIIMPI YHTEISTYÖ

III-416 artikla sisältää määräykset tiiviimmästä yhteistyöstä. Artikla vastaa pääpiirteittäin SEU 43 artiklan b, e ja f kohtia. Artiklaan on kuitenkin lisätty määräys, jonka mukaan tiiviimmässä yhteistyössä on noudatettava perustuslakisopimuksen lisäksi myös unionin oikeutta. Edelleen uutta on se, että tiiviimpi yhteistyö ei saa haitata taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden lisäksi myöskään alueellista yhteenkuuluvuutta.

III-417 artikla, joka sisältää määräykset muiden jäsenvaltioiden toimivallan kunnioittamisesta, vastaa pääpiirteittäin SEU 43 artiklan h kohtaa sekä SEU 44 artiklan 2 kohtaa.

III-418 artikla, joka sisältää määräykset tiiviimpään yhteistyöhön liittymisestä, vastaa pääpiirteittäin SEU 43 b artiklaa.

Artiklan 2 kohdan mukaan komissio ja tarvittaessa ulkoasiainministeri tiedottavat Euroopan parlamentille ja neuvostolle säännöllisesti tiiviimmän yhteistyön kehityksestä.

III-419 artikla, joka sisältää määräykset tiiviimmän yhteistyön aloittamisesta, vastaa pääpiirteittäin SEY 11 artiklaa sekä SEU 27 c ja 40 a artikloja.

Artiklan 1 kohdan mukaan päätös aloitus-oikeuden myöntämisestä edellyttää muilla aloilla kuin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla komission jäsenvaltioiden pyynnöstä tekemää ehdotusta. Nykyisin jäsenvaltiot voivat kääntyä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön osalta suoraan neuvoston puoleen. Jollei komissio tee ehdotusta, se ilmoittaa asianomaisille jäsenvaltioille perustelunsa. Yhteisöasioiden sekä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alan osalta neuvoston jäsenellä ei ole enää mahdollisuutta saattaa asiaa Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi ennen neuvoston päätöstä asiassa.

Artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan muilla aloilla kuin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla neuvosto tekee päätöksensä parlamentin hyväksynnän saatuaan. Nykyiset määräykset edellyttävät yhteispäätösmenettelyn alaisia yhteisöasioita lukuun ottamatta vain parlamentin kuulemista.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla myöntämistä vastustavalla neuvoston jäsenellä ei ole enää mahdollisuutta saattaa asiaa Eurooppa-neuvoston yksimielisesti päätettäväksi.

III-420 artikla, joka sisältää määräykset jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön liittymisestä, vastaa pääpiirteittäin SEU 27 e ja 40 b artikloja sekä SEY 11 a artiklaa. III-420 artiklassa menettelyä on kuitenkin jonkin verran muutettu eikä artiklassa enää mainita kolmen kuukauden määräaika, jossa komission on annettava neuvostolle lausunto sekä mahdollinen suositus jäsenvaltion osallistumiselle tarpeellisista erityisjärjestelyistä. Artiklassa ei myöskään enää mainita neuvoston mahdollisuutta tehdä lepäämäänjättämispäätös jäsenvaltion osallistumisesta tiiviimpään yhteistyöhön.

Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion halutessa osallistua muulla kuin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön sen on ilmoitettava aikomuksestaan neuvostolle ja komissiolle kuten ennenkin.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan komissio vahvistaa osallistumisen neljän kuukauden kuluessa ilmoituksesta nykyisen neuvoston asiaa koskevan päätöksen sijasta. Komissio toteaa tarvittaessa, että osallistumisehdot täyttyvät ja hyväksyy siirtymätoimenpiteet, jotka ovat tarpeen tiiviimmän yhteistyön yhteydessä jo annettujen säädösten soveltamiselle.

Artiklan 1 kohdan toinen alakohta on uusi ja sen mukaan komission katsoessa, etteivät osallistumisehdot täyty, se ilmoittaa näiden ehtojen täyttämiseksi toteutettavat toimenpiteet ja asettaa määräajan pyynnön uutta käsittelyä varten. Määräajan kuluttua se käsittelee pyynnön uudelleen. Elleivät ehdot vielä kukaan komission mukaan täyty, jäsenvaltio voi saattaa asian neuvoston käsiteltäväksi. Neuvosto tekee ratkaisunsa I-44 artiklan 3 kohdan äänestysmääräysten mukaisesti. Se voi komis-

sion ehdotuksesta hyväksyä myös toisessa alakohdassa tarkoitettut siirtymätoimenpiteet.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltion on halutessaan osallistua yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön ilmoitettava aikomuksestaan neuvoston ja komission lisäksi myös unionin ulkoasiainministerille.

Artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan neuvosto vahvistaa yhteistyöhön liittymään haluavan jäsenvaltion osallistumisen ulkoasiainministeriä kuultuaan ja tarvittaessa todettuaan, että osallistumisehdot täyttyvät. Neuvosto voi ulkoasiainministerin ehdotuksesta myös hyväksyä siirtymätoimenpiteet, jotka ovat tarpeen tiiviimmän yhteistyön yhteydessä jo annettujen säädösten soveltamiseksi. Jos neuvosto kuitenkin katsoo, etteivät osallistumisehdot täyty, se ilmoittaa näiden ehtojen täyttämiseksi toteutettavat toimenpiteet ja asettaa määräajan osallistumispyynnön uutta käsittelyä varten.

Artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan 2 kohtaa sovellettaessa neuvosto tekee päätöksensä yksimielisesti ja I-44 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

III-421 artikla, joka sisältää määräyksen tiiviimmän yhteistyön aiheuttamien menojen kattamisesta, vastaa SEU 44 a artiklaa.

III-422 artikla on kokonaan uusi ja sisältää valtuuslausekkeet siitä, miten neuvosto voi muuttaa päätöksentekomenettelyään tiiviimmän yhteistyön alalla.

Artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto voi tehdä yksimielisen eurooppapäätöksen, jolla se siirtyy yksimielisestä päätöksenteosta määräänemmistöpäätöksentekoon. I-44 artiklan 3 kohdan mukaisesti yksimielisyyteen tässä vaaditaan ainoastaan osallistuvien jäsenvaltioiden äänet.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto voi tehdä yksimielisen eurooppapäätöksen, jolla se siirtyy käyttämään tavanomaista lainsäätämisenjärjestystä erityisen lainsäätämisenjärjestyksen sijaan eurooppalakeja ja -puitelakeja antaessaan. I-44 artiklan 3 kohdan mukaisesti yksimielisyyteen tässä vaaditaan ainoastaan osallistuvien jäsenvaltioiden äänet. Neuvosto tekee ratkaisunsa parlamenttia kuultuaan.

Artiklan 3 kohdan mukaan edellä mainittuja valtuuslausekkeitä ei sovelleta päätöksiin,

joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

III-423 artikla, joka sisältää määräyksen siitä, että tiiviimmän yhteistyön alalla toteutettujen toimien on oltava johdonmukaisia keskenään ja sovittava yhteen unionin politiikkojen kanssa, vastaa SEU 45 artiklaa.

VII OSASTO

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

III-424 artikla koskee toimenpiteitä tiettyjen unioniin kuuluvien kaukaisten saariryhmien aseman parantamiseksi. Artikla vastaa asiasisällöltään SEY 299 artiklan 2 kohtaa.

III-425 artikla, jonka mukaan perustuslailla ei puututa jäsenvaltioiden omistusoikeusjärjestelmiin, vastaa asiasisällöltään SEY 295 artiklaa.

III-426 artikla koskee unionin oikeushenkilöllisyyttä suhteessa jäsenvaltioihin. Artiklaa on muutettu siten että oikeushenkilöllisyys koskee koko unionia eikä vain sitä osaa unionista, jonka nykyään muodostaa Euroopan yhteisö. Artiklaa on lisäksi muutettu siten, että unionia edustaa unionin toimielinten toimintaan liittyvissä kysymyksissä kukin toimielin itse hallinnollisen riippumattomuutensa puitteissa. Muilta osin artikla vastaa asiasisällöltään SEY 282 artiklaa.

III-427 artikla, joka koskee unionin virkamihiin sovellettavaa henkilöstösäännöstöä, vastaa asiasisällöltään SEY 283 artiklaa.

III-428 artikla, joka koskee komission tiedonhankkimisoikeutta, vastaa asiasisällöltään SEY 284 artiklaa.

III-429 artikla, joka koskee unionin toiminnan kannalta tarpeellisten tilastojen laatimista, vastaa asiasisällöltään SEY 285 artiklaa.

III-430 artikla, joka koskee unionin toimihenkilöiden salassapitovelvollisuutta, vastaa asiasisällöltään SEY 287 artiklaa.

III-431 artikla koskee unionin vahingonkorvausvastuuta. Artiklan kolmatta kohtaa on selvennetty siten, että Euroopan keskuspankki korvaa itse ne vahingot, jotka pankki tai sen henkilöstö on toiminnallaan aiheuttanut. Muilta osin artikla vastaa asiasisällöltään SEY 288 artiklaa.

III-432 artikla, joka koskee unionin toimie-

linten kotipaikkoja, vastaa asiasisällöltään SEY 289 artiklaa.

III-433 artikla, joka koskee unionin toimielimissä käytettäviä kieliä koskevaa sääntelyä, vastaa asiasisällöltään SEY 290 artiklaa.

III-434 artikla koskee unionin erioikeuksia ja vapauksia jäsenvaltioissa. Artikla vastaa asiasisällöltään SEY 291 artiklaa.

III-435 artikla, joka koskee jäsenvaltioiden ennen unioniin liittymistään tekemiä kansainvälisiä sopimuksia, vastaa asiasisällöltään SEY 307 artiklaa.

III-436 artikla, joka koskee jäsenvaltioiden toimenpiteitä keskeisten turvallisuusasetujensa turvaamiseksi, vastaa asiasisällöltään SEY 296 artiklaa.

IV OSA

YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPU-MÄÄRÄYKSET

IV-437 artiklassa määrätään unionin nykyisten perussopimusten kumoamisesta.

Artiklan 1 kohdan mukaan perustuslakisopimuksella kumotaan Euroopan yhteisön perustamissopimus ja sopimus Euroopan unionista sekä ne edellä mainittuja sopimuksia täydentäneet tai muuttaneet asiakirjat ja sopimukset sekä perustuslakisopimukseen liitettyssä EY-sopimusta ja EU-sopimusta täydentäneistä tai muuttaneista asiakirjoista ja sopimuksista tehdyssä pöytäkirjassa (n:o 33) vahvistetuina ehdoin ne asiakirjat ja sopimukset, joilla mainittuja sopimuksia on täydennetty tai muutettu. Pöytäkirja ei koske liittymissopimuksia, joista määrätään IV-437 artiklan 2 kohdassa. Pöytäkirjan n:o 33 sisältöä on selostettu lähemmin kyseistä pöytäkirjaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteissa.

Artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan perustuslakisopimuksella kumotaan myös liittymissopimukset, joilla Tanskan kuningaskunta, Irlanti ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta (vuoden 1972 liittymissopimus), Helleenien tasavalta (vuoden 1979 liittymissopimus), Espanjan kuningaskunta ja Portugalin tasavalta (vuoden 1985 liittymissopimus), Itävallan tasavalta, Suomen tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta (vuoden 1994 liittymissopi-

mus) sekä Tšekin tasavalta, Viron tasavalta, Kyproksen tasavalta, Latvian tasavalta, Liettuan tasavalta, Unkarin tasavalta, Maltan tasavalta, Puolan tasavalta, Slovenian tasavalta ja Slovakian tasavalta (vuoden 2003 liittymissopimus) ovat liittyneet Euroopan yhteisöihin ja EU-sopimuksella perustettuun Euroopan unioniin.

Artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan liittymissopimusten määräyksistä ne, jotka on otettu perustuslakisopimukseen liitettyihin, liittymissopimuksista ja –asiakirjoista tehtyihin pöytäkirjoihin (n:o 8 ja 9) tai joihin on viitattu kyseisissä pöytäkirjoissa, kuitenkin pysyvät voimassa ja säilyttävät oikeusvaikutuksensa. Vuosien 1972, 1979, 1985 ja 1994 liittymissopimuksia ja –asiakirjoja koskee pöytäkirja n:o 8 ja vuoden liittymissopimusta ja –asiakirjaa pöytäkirja n:o 9. Kyseisten pöytäkirjoja on selostettu niitä koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

IV-438 artikla koskee seuraantoa ja oikeudellista jatkuvuutta yhtäältä Euroopan yhteisön ja EU-sopimuksella perustetun Euroopan unionin sekä toisaalta Euroopan perustuslaista tehdyllä sopimuksella perustettavan Euroopan unionin välillä.

Artiklan 1 kohdan mukaan perustuslakisopimuksella perustettava Euroopan unioni on EU-sopimuksella perustetun Euroopan unionin ja Euroopan yhteisön seuraaja. Määräyksen nojalla Euroopan yhteisön ja EU-sopimuksella perustetun Euroopan unionin oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät perustuslakisopimuksella perustettavalle Euroopan unionille. Vaikka määräys on sanamuodoltaan yleinen ja sen tarkoituksena on määrätä seuraannosta paitsi unionioikeuteen (esim. unionin varat ja vastuut) myös kansainväliseen oikeuteen (esim. kansainväliset sopimukset) perustuvien oikeuksien ja velvollisuuksien osalta, sääntelevät seuraantoa kansainvälisen oikeuden tasolla viime kädessä kansainväliset oikeuden säännöt ja periaatteet.

Artiklan 2 kohta mahdollistaa sen, että unionin toimielimet, elimet ja laitokset voivat perustuslakisopimuksen voimaan tullessa jatkaa toimintaansa voimaantulohetken mukaisessa kokoonpanossa unionin nykyisten perussopimusten kumoamisesta huolimatta.

Määräyksen mukaan sopimuksen voimaantuloapäivänä olemassa olevat toimielimet, elimet ja laitokset käyttävät tämän sopimuksen mukaisia toimivaltuuksiaan kyseisenä ajankohtana vallitsevassa kokoonpanossaan joko niin kauan kuin tämän sopimuksen nojalla ei ole hyväksytty uusia määräyksiä tai toimikautensa loppuun saakka, jollei unionin toimielimiä ja elimiä koskevasta siirtymämääräyksistä tehdystä pöytäkirjasta (n:o 34) muuta johdu. Määräys koskee Euroopan parlamenttia, neuvostoa, Euroopan yhteisöjen tuomioistuinta, tilintarkastustuomioistuinta, Euroopan oikeusasiamiestä, Euroopan keskuspankkia ja Euroopan investointipankkia, alueiden komiteaa, talous- ja sosiaalikomiteaa, Euroopan oikeusasiamiestä sekä johdetun oikeuden nojalla perustettuja laitoksia, kuten Europolia ja Eurojustia. Unionin toimielimiä ja elimiä koskevasta siirtymämääräyksistä tehtyä pöytäkirjaa on selostettu lähemmin sitä koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Artiklan 3 kohta koskee unionin nykyisten perussopimusten nojalla annettujen säädösten sekä muiden yhteisön ja unionin säännösten (*acquis*) osien oikeudellista jatkuvuutta.

Perustuslakisopimuksen IV-437 artiklan mukaisesti kumottavien sopimusten ja säädösten nojalla hyväksytyt unionin toimielinten, elinten ja laitosten säädökset jäävät voimaan ja niiden oikeusvaikutukset säilyvät niin kauan kuin kyseisiä säädöksiä ei kumota, julisteta mitättömäksi tai muuteta tämän sopimuksen nojalla. Sama koskee myös yleissopimuksia, jotka jäsenvaltiot ovat kumottavien perussopimusten ja säädösten nojalla tehneet.

Myös muut yhteisön ja unionin säännösten osat, jotka ovat olemassa perustuslakisopimuksen tullessa voimaan, pysyvät sellaisenaan voimassa niin kauan kuin niitä ei kumota tai muuteta. Määräyksen tarkoittamaan säännöstöön kuuluvat erityisesti toimielinten väliset sopimukset, neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden edustajien tekemät päätökset ja sopimukset, jäsenvaltioiden tekemät unionin tai yhteisön toimintaa koskevat taikka unionin tai yhteisön toimiin liittyvät sopimukset, Eurooppa-neuvoston tai neuvoston julistukset, päätöslauselmat ja muut kannanotot, mukaan lukien hallitustenvälisissä konferensseissa annetut julistukset,

sekä jäsenvaltioiden yhteisestä sopimuksesta hyväksymät unionia tai yhteisöä koskevat julistukset, päätöslauselmat tai muut kannanotot.

Artiklan 4 kohdan mukaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytäntö, joka koskee IV-437 artiklan mukaisesti kumottavien perussopimusten ja säädösten sekä niiden soveltamiseksi hyväksytyjen säädösten ja yleissopimusten tulkintaa ja soveltamista, säilyy soveltuvin osin unionin oikeuden ja erityisesti perustuslakisopimuksen vastaavien määräysten tulkinnan lähteenä.

Artiklan 5 kohta koskee ennen perustuslakisopimuksen voimaantuloa aloitettujen hallinnollisten ja oikeudellisten menettelyjen jatkuvuuden varmistamista. Määräyksen mukaan kyseisistä menettelyistä vastuussa olevien toimielinten ja elinten tulee toteuttaa tätä varten kaikki aiheelliset toimenpiteet.

IV-439 artikla sisältää viittausmääräyksen unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä tehtyyn pöytäkirjaan (n:o 34), jonka määräykset koskevat Euroopan parlamentin kokoonpanoa, määräänemmistön määrittelyä Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa sekä komission kokoonpanoa unionin ulkoasiainministeri mukaan luettuna.

IV-440 artikla, joka koskee perustuslakisopimuksen alueellista soveltamisalaa, vastaa SEY 299 artiklaa seuraavin muutoksin.

Artiklan 1 kohta vastaa SEY 299 artiklan 1 kohtaa sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 2003 liittymissopimuksen 19 artiklalla.

Artiklan 2 kohta vastaa SEY 299 artiklan 2 kohtaa kuitenkin siten, että SEY 299 artiklan 2 kohdan toista, kolmatta ja neljättä alakohdtaa vastaavat määräykset Ranskan merentakaisia departementteja (Guadeloupe, Ranskan Guayana, Martinique ja Réunion), Azoreita ja Kanariansaaria koskevista erityistoimenpiteistä sisältyvät III-424 artiklaan.

Artiklan 3 kohta, joka koskee perustuslakisopimuksen III osan IV osastossa määritellyn assosiaatiota koskevan erityissäätelyn piiriin kuuluvia sopimuksen liitteessä II lueteltuja merentakaisia maita ja alueita, vastaa SEY 299 artiklan 3 kohtaa.

Artiklan 4 kohta vastaa SEY 299 artiklan 4 kohtaa.

Artiklan 5 kohta, joka koskee perustuslaki-

sopimuksen soveltamista Ahvenanmaahan, vastaa SEY 299 artiklan 5 kohtaa.

Artiklan 6 kohta, jonka määräyksillä perustuslakisopimuksen alueellisen soveltamisalan ulkopuolelle suljetaan tietyt jäsenvaltion suvereniteettiin kuuluvat alueet, vastaa SEY 299 artiklan 6 kohtaa, kyseisen kohdan b alakohta sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 2003 liittymissopimukseen liitetyn Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvista alueista Kyproksessa tehdyn pöytäkirjan (n:o 3) 1 artiklalla.

Artiklan 7 kohta sisältää valtuuslausekkeen, jonka nojalla Eurooppa-neuvosto voi asianomaisen jäsenvaltion aloitteesta tehdä eurooppapäätöksen, jolla muutetaan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettun Tanskan, Ranskan tai Alankomaiden maan tai alueen asemaa unioniin nähden. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti komissiota kuultuaan. Unionin nykyiset perussopimukset eivät sisällä vastaavaa määräystä. Määräykseen liittyy hallitusten välisen konferenssin päätöksiäsiakirjaan liitetty julistus (n:o 28) sekä Alankomaiden kuningaskunnan yksipuolinen julistus (n:o 43). Julistuksessa n:o 28 korkeat sopimuspuolet sopivat, että Eurooppa-neuvosto tekee IV 440 artiklan 7 kohdan soveltamiseksi eurooppapäätöksen, joka johtaa Mayotten aseman muuttamiseen Euroopan unioniin nähden siten, että tästä alueesta tulee IV 440 artiklan 2 kohdassa ja III-424 artiklassa tarkoitettuihin syrjäisimpiin alueisiin kuuluva, kun Ranskan viranomaiset ilmoittavat Eurooppa-neuvostolle ja komissiolle, että saaren sisäisen aseman meneillään oleva kehittäminen tämän sallii. Julistuksessa n:o 43 Alankomaiden kuningaskunta ilmoittaa, että IV-440 artiklan 7 kohdassa tarkoitettu aloite sellaisen eurooppapäätöksen tekemiseksi, jolla muutetaan Alankomaiden Antillien ja/tai Aruban asemaa unioniin nähden, tehdään ainoastaan Alankomaiden kuningaskunnan valtiotähtönsä mukaisesti tehdyn päätöksen perusteella.

IV-441 artikla, joka koskee alueellisia liitetoja, vastaa SEY 306 artiklaa.

IV-442 artikla, jonka mukaan perustuslakisopimukseen liitetyt pöytäkirjat ja sen liitteet ovat erottamaton osa kyseistä sopimusta, vastaa SEY 311 artiklaa.

IV-443 artikla sisältää määräykset tavanomaisesta perustuslakisopimuksen tarkistusmenettelystä. Artiklan mukainen tarkistusmenettely muodostaa pääsäännön tehtäessä muutoksia perustuslakisopimukseen sen voimaantulon jälkeen. Tästä muuttamismenettelystä voidaan poiketa IV-444 ja IV-445 artiklan tarkoittamissa tapauksissa. IV-443 artiklan mukaista tavanomaista tarkistusmenettelyä on kuitenkin aina käytettävä tehtäessä muutoksia perustuslakisopimuksen I, II ja IV osan määräyksiin sekä III osan määräyksiin siltä osin, kuin muutokset merkitsevät unionin toimivallan lisäämistä. Tavanomainen tarkistusmenettely vastaa pääpiirteissään SEU 48 artiklan mukaista unionin perussopimusten muuttamismenettelyä, mutta siihen on tehty erityisesti eräitä sopimusmuutosehdotusten tekemistä ja sopimusmuutosten valmistelua koskevia muutoksia. Erityisesti Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston asema sopimusmuutosten tekemiseen liittyvissä kysymyksissä vahvistuu. Lisäksi kansalliset parlamentit kytketään aiempaa suoremmin sopimusmuutosten valmisteluun.

Artiklan 1 kohdan mukaan ehdotuksen sopimuksen muuttamisesta voi tehdä jäsenvaltion hallitus, Euroopan parlamentti tai komissio. Uutta on Euroopan parlamentin aloiteoikeus, sillä SEU 48 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan ainoastaan jäsenvaltiot ja komissio voivat tehdä tällaisia ehdotuksia. Artiklan 1 kohdan toinen virke, jonka mukaan Eurooppa-neuvosto saa neuvostolta tälle toimitetut muutosehdotukset, jotka samalla annetaan tiedoksi suoraan myös kansallisille parlamenteille, on myös uusi.

Artiklan 2 kohdassa on määräykset sopimusmuutoksia valmistelevan valmistelukunnan (ns. konventti) koolle kutumisesta ja tämän tehtävistä. Määräykset ovat kokonaan uusia, mutta ne vastaavat perustuslakisopimuksen valmistelussa käytetyn valmistelukunnan kokoonpanoa ja tehtäviä. Määräykset merkitsevätkin valmistelukunnan ja niin sanotun konventtimenetelmän virallistamista perustuslakisopimuksen tasolla.

Valmistelukunnan kutsuu koolle Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja, jos Eurooppa-neuvosto tekee yksinkertaisella enemmistöllä tehtävällä päätöksellä muutosten käsittelemistä puoltavan päätöksen. Valmistelukunta

koostuu kansallisten parlamenttien, jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiesten, Euroopan parlamentin sekä komission edustajista. Valmistelukunnan kokoonpano vastaa sekä perustuslakisopimusta että perusoikeuskirjaa valmistelleen konventin kokoonpanoa. Valmistelukunnan kokoa tai sen muodostamien ryhmien edustajien lukumäärää ei ole perustuslakisopimuksessa määritelty, joten näistä kysymyksistä voidaan päättää erikseen kunkin valmistelukunnan koolle kutsumisen yhteydessä. Sopimuksessa ei myöskään ole määräyksiä valmistelukunnan puheenjohtajasta tai työskentelyä koskevista säännöistä, joten nämäkin päätetään erikseen kunkin valmistelukunnan koolle kutsumisen tai työskentelyn aloittamisen yhteydessä. Sopimus ei liiemmin sisällä määräyksiä niin sanotuista valmistelukunnan tarkkailijajäsenistä. Ainoastaan Euroopan keskuspankin kuulemisesta raha-asiaan alalla tehtävien institutionaalisten muutosten osalta on 2 kohdassa erityismääräys, joka vastaa SEU 48 artiklan toisen kohdan viimeistä virkettä.

Valmistelukunta tutkii tehdyt muutosehdotukset ja antaa yhteisymmärryksessä suosituksen hallitusten väliselle konferenssille. Tämä vastaa pääpiirteissään perustuslakisopimusta valmistelleen valmistelukunnan työmenetelmää. Sopimus jättää siis melko avoimeksi sen tavan, jolla valmistelukunnan valmisteleva suositus hyväksytään.

Artiklan 2 kohdan toiseen alakohtaan sisältyy poikkeusmääräys, jonka nojalla konventtimenetelmän käyttäminen voidaan sivuuttaa. Niissä tapauksissa, joissa Eurooppa-neuvosto katsoo, ettei muutosten laajuus edellytä valmistelukunnan koolle kutumista, se voi yksinkertaisella enemmistöllä valtuuttaa hallitusten välisen konferenssin tekemään päätöksen sopimuksen muuttamisesta. Koska tällainen päätös kuitenkin edellyttää Euroopan parlamentin hyväksynnän, ei ole todennäköistä, että konventtimenetelmän käyttö sivuutetaan muuten kuin aivan teknisten muutosesitysten ollessa kyseessä.

Artiklan 3 kohdassa on määräykset hallitusten välisestä konferenssista ja sopimusmuutosten voimaantulosta. 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan neuvoston puheenjohtaja kutsuu hallitusten välisen konferenssin koolle hyväksymään yhteisellä sopi-

muksella perustuslakisopimukseen tehtävät muutokset. Vastaava määräys sisältyy SEU 48 artiklan toiseen kohtaan. On kuitenkin huomattava, että konventtimenetelmän käyttäminen merkitsee sitä, että näissä tapauksissa hallitusten välinen konferenssi kokoontuu käsittelemään muutoksia valmistelleen valmistelukunnan suositusta. Tämä merkitsee perustuslakisopimuksen valmistelussa käytetyn menetelmän virallistamista myös hallitusten välisen konferenssin suhteen.

Artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaan tavanomaista tarkistusmenettelyä noudattaen tehdyt muutokset perustuslakisopimukseen tulevat voimaan vasta kun kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Tämä vastaa SEU 48 artiklan kolmatta kohtaa.

Artiklan 4 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto ottaa asian käsiteltäväkseen, jos kahden vuoden kuluttua perustuslakisopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen allekirjoittamisesta neljä viidesosaa jäsenvaltioista on ratifioinut sopimuksen, mutta ratifiointi tuottaa yhdelle tai useammalle jäsenvaltiolle vaikeuksia. Mahdolliset ratifiointiongelmat nostetaan siis esille korkealla poliittisella tasolla, koska yhdenkin jäsenvaltion ratifioinnin estyminen merkitsee oikeudellisesti sitä, että sopimusmuutokset eivät tule voimaan muidenkaan osalta. Sen sijaan määräykseen ei sisälly minkäänlaista viittausta siihen, miten ratifiointiongelmat tulisi ratkaista. Hallitusten välisen konferenssin päätösasiakirjaan on liitetty vastaavansisältöinen julistus (n:o 30), joka koskee tilannetta, jossa yksi tai useampi jäsenvaltio ei ole ratifioinut perustuslakisopimusta kahden vuoden kuluessa sen allekirjoittamisesta.

IV-444 artikla sisältää määräykset yksinkertaistetusta tarkistusmenettelystä niissä tapauksissa, joissa kysymys on muutoksista, jotka koskevat siirtymistä perustuslakisopimuksen III osan kattamilla aloilla yksimielisyysvaatimuksesta määränemmistöpäätöksentekoon neuvoston päätöksenteossa tai erityisestä lainsäätämisyjärjestyksestä tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen. Yksinkertaistetun tarkistusmenettelyn käyttäminen merkitsee sitä, että sopimusmuutosten valmistelu ja muutosten hyväksyminen siirtyy

näiden kysymysten osalta hallitusten väliseltä konferenssilta Eurooppa-neuvostolle. Artikla on kokonaisuudessaan uusi.

Artiklan 1 kohdassa on määräykset Eurooppa-neuvoston toimivallasta tehdä eurooppapäätöksiä, joiden mukaan neuvostossa siirrytään käyttämään määränemmistöpäätöksentekoa yksimielisyyden sijasta. Eurooppa-neuvoston eurooppapäätös voidaan antaa joko koskien tiettyä politiikka-alaa tai tiettyä tapausta. Tämä muotoilu johtuu siitä, että joillakin aloilla yksimielisyysvaatimus koskee vain tiettyjä kysymyksiä politiikka-alan päätöksenteon pääsäännön ollessa määränemmistö. Kun yksinkertaistetun tarkistusmenettelyn käyttäminen on mahdollista vain III osan määräysten osalta, sulkee tämä pois sen soveltamisen niiden kysymysten osalta, joissa neuvoston päätöksenteon yksimielisyysvaatimus sisältyy perustuslakisopimuksen I osan määräykseen (esimerkiksi I-54 artiklan mukainen neuvoston eurooppalain antaminen unionin omista varoista). Artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesti yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä ei voida myöskään soveltaa päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

Artiklan 2 kohdassa on määräys Eurooppa-neuvoston toimivallasta tehdä eurooppapäätöksiä, joiden seurauksena tavanomaista lainsäätämisyjärjestyksestä voidaan siirtyä soveltamaan sellaisilla perustuslakisopimuksen III osan kattamilla aloilla, joilla sopimuksen mukaan noudatetaan jotakin sopimuksen sisältämistä erityisistä lainsäätämisyjärjestyksistä. Kun yksinkertaistetun tarkistusmenettelyn käyttäminen on mahdollista vain III osan määräysten osalta, sulkee tämä pois sen soveltamisen niiden kysymysten osalta, joissa erityinen lainsäätämisyjärjestys perustuu perustuslakisopimuksen I osan määräykseen (I-54 artiklan mukainen neuvoston eurooppalain antaminen unionin omista varoista, I-55 artiklan mukainen neuvoston eurooppalain antaminen monivuotisesta rahoituskehyksestä).

Artiklan 3 kohdassa määrätään kansallisten parlamenttien asemasta IV-444 artiklan mukaisesti yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä käytettäessä. Eurooppa-neuvoston aloitteet IV-444 artiklan mukaisiksi eurooppapäätök-

siksi toimitetaan jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille, joiden on kuuden kuukauden määräajassa ilmoitettava vastustavansa aloitetta, mikäli ne haluavat estää eurooppapäätöksen tekemisen. Yhdenkin kansallisen parlamentin ilmoitus merkitsee sitä, että Eurooppa-neuvosto ei voi päätöstä tehdä. Jos ilmoituksia ei kuuden kuukauden kuluessa aloitteen kansallisille parlamenteille toimitamisesta tule, Eurooppa-neuvosto voi tehdä aloitteensa mukaisen eurooppapäätöksen. On huomattava, että aloiteoikeus IV-444 artiklan tarkoittamien päätösten esittämiseen on Eurooppa-neuvostolla itsellään. Tämä poikkeaa sekä tavanomaista tarkistusmenettelyä että IV-445 artiklan mukaista yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä koskevasta aloiteoikeudesta, joka on jäsenvaltioiden hallituksilla, Euroopan parlamentilla sekä komissiolla.

Artiklan 3 kohdan määräys merkitsee sitä, että Suomessa eduskunta tekee päätöksen eurooppapäätöksen hyväksymisestä tai vastustamisesta suoraan perustuslakisopimuksen IV-444 artiklan nojalla ilman hallituksen esitystä asiasta. Säännökset eduskunnassa noudatettavasta menettelystä IV-444 artiklan osalta on tarkoitus sisällyttää eduskunnan työjärjestykseen.

Artiklan 4 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto tekee tämän artiklan mukaiset ratkaisunsa yksimielisesti. Lisäksi eurooppapäätöksen voimaantulo edellyttää sitä, että Euroopan parlamentti on antanut sille hyväksymisensä.

IV-445 artikla sisältää määräykset yksinkertaistetusta tarkistusmenettelystä, jota voidaan soveltaa unionin sisäisiä politiikkoja ja toimia koskevien perustuslakisopimuksen määräysten muuttamisen osalta. Yksinkertaistetun tarkistusmenettelyn käyttäminen merkitsee sitä, että sopimusmuutosten valmistelu ja muutosten hyväksyminen siirtyy näiden kysymysten osalta hallitusten väliseltä konferenssilta Eurooppa-neuvostolle. Artikla on kokonaisuudessaan uusi.

Artiklan 1 kohta sisältää määräykset aloiteoikeudesta ja tarkistusmenettelyn soveltamisalasta. Ehdotuksen sopimuksen tarkistamisesta IV-445 artiklan mukaisessa menettelyssä voi tehdä jäsenvaltion hallitus, Euroopan parlamentti tai komissio. Aloiteoikeus on siten samoilla tahoilla kuin IV-443 artiklan

mukaisen tavanomaisen tarkistusmenettelynkin osalta. Ehdotuksia IV-445 artiklan mukaisessa menettelyssä tehtäväksi eurooppapäätökseksi voi tehdä siltä osin kuin ne koskevat perustuslakisopimuksen III osan III osaston määräysten tarkistamista. Perustuslakisopimuksen III osan III osastoon sisältyvät kaikkia unionin sisäisiä politiikkoja ja toimia koskevat määräykset (sisämarkkinat, talous- ja rahapolitiikka, muita aloja koskevat politiikat, oikeus- ja sisäasiat sekä alat, joilla unioni voi päättää toteuttaa tuki- yhteensovittamis- tai täydennystoimia). Yksinkertaistetun tarkistusmenettelyn soveltamisala on siten rajattu kattamaan artiklat III-130-285. Soveltamisalan ulkopuolelle jäävät sopimuksen I, II ja IV osa kokonaisuudessaan sekä III osa siltä osin, kuin siinä määrätään muun muassa yleisesti sovellettavista määräyksistä, syrjintäkiellosta ja kansalaisuudesta, unionin ulkoisesta toiminnasta sekä institutionaalisia, varainhoitoa ja tiiviimpää yhteistyötä koskevista kysymyksistä.

Artiklan 2 kohdassa on määräykset eurooppapäätöksen mahdollisesta alasta, antamismenettelystä sekä hyväksymisestä jäsenvaltioissa. Eurooppapäätöksellä voidaan muuttaa perustuslakisopimuksen III osan III osaston määräyksiä joko kokonaan tai osittain. Päätös vaatii Eurooppa-neuvostossa jäsenvaltioiden yksimielisen kannatuksen. Eurooppa-neuvosto kuulee ratkaisua tehdessään Euroopan parlamenttia ja komissiota sekä Euroopan keskuspankkia siltä osin kuin kysymys on raha-asiaihin alaan kuuluvista institutionaalisista muutoksista. Nämä eivät kuitenkaan voi estää päätöksen tekemistä.

Eurooppapäätös tulee voimaan vasta, kun kaikki jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Tämä vastaa normaalia kansainvälisten sopimusten hyväksymismenettelyä. Suomessa tällaisen eurooppapäätöksen hyväksymisestä ja voimaansaattamisesta päättää eduskunta hallituksen esityksen perusteella.

Artiklan 3 kohdan mukaan eurooppapäätöksellä ei voida lisätä perustuslakisopimuksessa unionille annettua toimivaltaa. Tämä rajaa eurooppapäätöksen soveltamisalaa sisällöllisesti myös III osan III osaston muuttamisen osalta. Käytännössä eurooppapäätöksellä voidaan siis toteuttaa vain toimia,

joiden seurauksena unionin toimivalta ei laajene. Tällaisia voivat olla muutokset, jotka koskevat esimerkiksi päätöksentekomenettelyjä, muuta sopimusmääräysten tarkentamista tai toimivallan siirtämistä takaisin jäsenvaltioille. Se merkitsee myös sitä, että unionin toimivallan laajentamisesta ei voida päättää muutoin kuin hallitusten välisessä konferenssissa. Tämä korostaa perustuslakisopimuksen I-11 artiklaan sisältyvää annettua toimivallan periaatetta, jonka mukaan unioni toimii jäsenvaltioiden sille perustuslakisopimuksessa antaman toimivallan rajoissa.

IV-446 artiklan mukaan perustuslakisopimus on tehty rajoittamattomaksi ajaksi. Vastaava määräys sisältyy SEY 312 artiklaan ja SEU 51 artiklaan.

IV-447 artiklassa on määräykset sopimuksen ratifioinnista jäsenvaltioissa, ratifioimiskirjojen tallettamisesta sekä sopimuksen voimaantulosta.

Artiklan 1 kohdan mukaan sopimuspuolet ratifioivat sopimuksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti ja ratifioimiskirjat talletetaan Italian hallituksen huostaan. Tämä vastaa SEY 313 artiklan ensimmäistä kohtaa. Määräys vastaa myös SEU 48 artiklan kolmatta kohtaa. Oikeudellisesti on välttämätöntä, että perustuslakisopimuksen voimaantuloa koskeva artikla on SEU 48 artiklan mukainen, koska perustuslakisopimuksella kumotaan nykyiset perussopimukset.

Artiklan 2 kohdan mukaan perustuslakisopimus tulee voimaan 1 päivänä marraskuuta 2006, jos kaikki ratifioimiskirjat on talletettu siihen mennessä. Muussa tapauksessa sopimus tulee voimaan viimeisen ratifioimiskirjan tallettamista seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä. Tätä kohtaa koskee HVK:n päätösasiakirjaan liitetty julistus (n:o 30), jonka mukaan Eurooppa-neuvosto ottaa asian käsiteltäväkseen, jos neljä viidesosaa

jäsenvaltioista on ratifioinut Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen kahden vuoden kuluttua sen allekirjoittamisesta, mutta ratifiointi tuottaa yhdelle tai useammalle jäsenvaltiolle vaikeuksia.

IV-448 artikla sisältää sopimuksen eri kielitoimituksia koskevan määräyksen ja määräyksen sopimuksen kääntämisestä eräille kielille.

Sopimus on laadittu kahdellakymmenellä yhdellä eri kielellä, jotka ovat kaikki yhtä todistusvoimaiset. Unionin kahdenkymmenen virallisen kielen lisäksi sopimus on todistusvoimainen myös iirin kielellä. Neuvostossa on tällä hetkellä käsiteltävänä Irlannin hallituksen ehdotus iirin kielen lisäämisestä unionin viralliseksi kieleksi. Samalla käsitellään Espanjan hallituksen ehdotusta baskin, galician, katalaanin ja valencianon kielten lisäämisestä unionin virallisiksi kieliksi.

Artiklan 2 kohdan mukaan sopimus voidaan kääntää myös kaikille niille kielille, joilla jäsenvaltioiden ilmoitusten mukaan on niiden valtiosäännön mukaisesti virallinen asema koko niiden alueella tai osassa sitä. Jäsenvaltiot huolehtivat itse sopimuksen kääntämisestä näille kielille ja toimittavat käännösten oikeaksi todistetut jäljennökset tallettaviksi neuvoston arkistoon. Näille kielille käännettyt sopimustekstit eivät ole todistusvoimaisia. HVK:n päätösasiakirjaan liitettyssä julistuksessa (n:o 29) konferenssi suosittaa, että ne jäsenvaltiot, jotka haluavat käyttää IV-448 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua mahdollisuutta, ilmoittavat neuvostolle kuuden kuukauden kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta sen yhden tai useamman kielen, jolle tämä sopimus käännetään. Tällaisen ilmoituksen ovat tehneet Espanja (baski, galicia, katalaani, valenciano) ja Alankomaat (friisin kieli).

1.2. Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen liitetyt pöytäkirjat ja sopimuksen liitteet

A. Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen liitetyt pöytäkirjat

1. Pöytäkirja

kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa

Perustuslakisopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa on otettu uudistettuina elementtejä Euroopan unionin ja yhteisöjen perussopimukseen liitettyä pöytäkirjaa N:o 9 kansallisten kansanedustuslaitosten asemasta Euroopan unionissa. Pöytäkirja käsittelee tietojen antamista erinäisistä unionin asiakirjoista jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille ja sen sisältöä on merkittävästi kehitetty perustuslakisopimuksen yhteydessä. Nykyisen pöytäkirjan mukaan ainoastaan komission ns. vihreät ja valkoiset kirjat sekä tiedonannot toimitetaan suoraan kansallisille parlamenteille, kun taas uudessa pöytäkirjassa tiedonsaantioikeutta on huomattavasti laajennettu. Pöytäkirja käsittelee lisäksi Unionin asioita käsittelevien parlamentaaristen elinten konferenssin toimintaa.

Pöytäkirjan I osasto koskee tietojen antamista kansallisille parlamenteille.

1 artiklan mukaan komissio toimittaa suoraan kansallisille parlamenteille komission tausta-asiakirjat (vihreät ja valkoiset kirjat sekä muut tiedonannot) silloin, kun ne julkaistaan. Määräys vastaa muuten nykyisen pöytäkirjan 1 kohtaa lukuun ottamatta sitä, että nykyisen pöytäkirjan mukaan mainitut asiakirjat toimitetaan viipymättä. Lisäksi uudessa artiklassa määrätään, että komissio toimittaa kansallisille parlamenteille myös vuotuisen lainsäädäntöohjelman samoin kuin kaikki muut lainsäädännön suunnittelua tai poliittista strategiaa koskevat asiakirjat samaan aikaan kuin Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

2 artikla on pääosin uusi ja sen ensimmäisen kohdan mukaan Euroopan parlamentille ja neuvostolle osoitetut esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviksi eurooppasäädöksiksi toimitetaan kansallisille parlamenteille.

Artiklan toisen kohdan mukaan tässä pöytäkirjassa ilmaisulla "esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädöksiksi" tarkoitetaan komission ehdotuksia, jäsenvaltioiden ryhmän aloitteita, Euroopan parlamentin aloitteita, unionin tuomioistuimen pyyntöjä, Euroopan keskuspankin suosituksia ja Euroopan investointipankin pyyntöjä, joiden tarkoituksena on lainsäädäntöjärjestyksessä hyväksyttävän esityksen (jäljempänä lainsäädäntöesitys) antaminen.

Artiklan kolmannen kohdan mukaan komissio toimittaa siltä lähtöisin olevat lainsäädäntöesitykset suoraan kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin unionin lainsäätäjälle. Nykyisen pöytäkirjan 2 kohdan mukaan neuvosto määrittelee SEY 207 artiklan 3 kohdan mukaisesti, mitkä komission säädösehdotukset on toimitettava riittävän ajoissa, jotta kunkin jäsenvaltion hallitus voi varmistaa, että sen oma kansallinen kansanedustuslaitos saa ne asianmukaisesti.

Artiklan neljännen kohdan mukaan Euroopan parlamentti toimittaa siltä lähtöisin olevat lainsäädäntöesitykset suoraan kansallisille parlamenteille.

Artiklan viidennen kohdan mukaan neuvosto toimittaa jäsenvaltioiden ryhmältä, unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta lähtöisin olevat lainsäädäntöesitykset kansallisille parlamenteille.

3 artikla on kokonaan uusi ja sen ensimmäisen kohdan mukaan kansalliset parlamentit voivat toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyn pöytäkirjan 6 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen toimittaa Euroopan parlamentin puhemiehelle sekä neuvoston ja komission puheenjohtajille perustellun lausunnon siitä, onko lainsäädäntöesitys toissijaisuusperiaatteen mukainen.

Artiklan toisen kohdan mukaan, kun lainsäädäntöesitys on lähtöisin jäsenvaltioiden ryhmältä, neuvoston puheenjohtaja toimittaa esitystä koskevat perustellut lausunnot näiden jäsenvaltioiden hallituksille.

Artiklan kolmannen kohdan mukaan, kun lainsäädäntöesitys on lähtöisin unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta, neuvoston puheenjohtaja toimittaa esitystä koskevat perustellut lausunnot asianomaiselle toimielimelle tai elimelle.

4 artikla, joka koskee lainsäädäntöesityksen toimittamista jäsenvaltioiden tiedoksi, vastaa pääpiirteittäin nykyisen pöytäkirjan 3 kohtaa. Uuden artiklan mukaan kuuden viikon määräajan kuluessa esitys voidaan ottaa neuvoston esityslistalle, lasketaan kuitenkin siitä, kun esitys on toimitettu kansallisille parlamenteille unionin virallisilla kielillä. Nykyisen 3 kohdan mukaan mainittu määräaika lasketaan siitä, kun komissio on antanut ehdotuksensa unionin lainsäätäjälle kaikilla yhteisön kielillä. Edelleen 4 artiklan mukaan lukuun ottamatta kiireellisiä, asianmukaisesti perusteltuja tapauksia, minkäänlaista lainsäädäntöesitykseen liittyvää sopimusta ei voida todeta saavutetun näiden kuuden viikon aikana. Lukuun ottamatta kiireellisiä, asianmukaisesti perusteltuja tapauksia kanta voidaan vahvistaa aikaisintaan kymmenen päivän kulluttua siitä, kun lainsäädäntöesitys on otettu neuvoston esityslistaehdotukseen. Myös nykyisen pöytäkirjan 3 kohdan mukaan edellä mainitusta määräajasta voidaan poiketa kiireellisissä tapauksissa, jolloin päätöksen perustelut on esitettävä säädöksessä tai yhteisessä kannassa.

5 artikla on kokonaan uusi ja sen mukaan neuvoston istuntojen esityslistat ja käsittelyn tulokset, mukaan lukien niiden neuvoston istuntojen pöytäkirjat, joissa on käsitelty lainsäädäntöesityksiä, toimitetaan suoraan kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin jäsenvaltioiden hallituksille.

6 artikla on kokonaan uusi ja sen mukaan Eurooppa-neuvoston aikoessa soveltaa unionin perustuslakisopimuksen IV-444 artiklan

1 tai 2 kohtaa, jotka koskevat perustuslakisopimuksen yksinkertaistettuun tarkistamismenettelyyn siirtymistä, Eurooppa-neuvoston aloitteesta ilmoitetaan kansallisille parlamenteille vähintään kuusi kuukautta ennen eurooppapäätöksen tekemistä.

7 artikla on kokonaan uusi ja sen mukaan tilintarkastustuomioistuin toimittaa vuosikertomuksensa tiedoksi kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

8 artikla on kokonaan uusi ja sen mukaan siinä tapauksessa, että kansallinen parlamenttijärjestelmä ei ole yksikamarinen, 1-7 artiklaa sovelletaan parlamentin muodostaviin kamareihin.

II osaston otsikointia on uudessa pöytäkirjassa muutettu. Uuden pöytäkirjan otsikko on "Parlamenttien välinen yhteistyö", kun taas nykyisessä se on "Yhteisöasioita käsittelevien elinten konferenssi".

9 artikla on kokonaan uusi ja sen mukaan Euroopan parlamentti ja kansalliset parlamentit päättävät yhdessä parlamenttien välisen tehokkaan säännöllisen yhteistyön järjestämisestä ja edistämisestä unionissa.

10 artiklan mukaan unionin asioita käsittelevien parlamentaaristen elinten konferenssi (ns. COSAC) voi saattaa aiheellisina pitämänsä näkemykset Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission tietoon. Määräys vastaa asiasisällöltään nykyisen pöytäkirjan 4 kohdan määräystä. Edelleen 10 artiklan mukaan konferenssi edistää muun muassa kansallisten parlamenttien ja Euroopan parlamentin välistä tietojen ja parhaiden toimintatapojen vaihtoa, myös niiden erityisvaliokuntien välillä. Konferenssi voi myös järjestää parlamenttien välisiä kokouksia tietyistä aiheista, etenkin keskustellakseen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksistä, yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka mukaan luettuna. Artiklan viimeinen lause, jonka mukaan konferenssin näkemykset eivät sido kansallisia parlamenteja eivätkä määrää ennalta niiden kantaa, vastaa nykyisen pöytäkirjan 7 kohtaa.

2. Pöytäkirja

toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta

Perustuslakisopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta on otettu uudistettuina elementtejä Euroopan yhteisöjen perustamisopimukseen liitetystä samannimisestä pöytäkirjasta N:o 30. Pöytäkirja käsittelee toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen noudattamista unionin lainvalmisteluprosessissa ja sen sisältöä on merkittävästi kehitetty perustuslakisopimuksen yhteydessä. Pöytäkirjaan on etenkin lisätty määräyksiä valvontamenetelystä.

1 artikla, jonka mukaan toimitukset huolehtivat jatkuvasti toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen noudattamisesta, vastaa asiassisällöltään nykyisen pöytäkirjan 1 kohtaa.

2 artikla, joka koskee komission velvollisuutta kuulla eri tahoja ennen kuin se tekee esityksen lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi, vastaa pääpiirteittäin nykyisen pöytäkirjan 9 kohdan ensimmäistä luetelmakohtaa. Uutta on kuitenkin artiklaan lisätty maininta siitä, että kuulemisessa on otettava huomioon suunniteltujen toimien paikallinen ulottuvuus ja että päätös olla järjestämättä kuulemista poikkeukselliseen kiireeseen vedoten on perusteltava esityksessä. Sen sijaan nykyisen pöytäkirjan mukainen mahdollisuus olla järjestämättä kuulemista luottamuksellisiin seikkoihin vedoten on poistettu.

3 artiklassa määritellään käsite "esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi". Käsitteellä tarkoitetaan sellaisia komission ehdotuksia, jäsenvaltioiden ryhmän tai Euroopan parlamentin aloitteita, Euroopan keskuspankin suosituksia tai Euroopan investointipankin tai unionin tuomioistuimen pyyntöjä, joiden tarkoituksena on lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävän eurooppasäädöksen (jäljempänä lainsäädäntöesitys) antaminen.

4 artikla koskee kansallisille parlamenteille tiedotettavia lainsäädäntöesityksiä. Artiklan ensimmäisen kohdan mukaan komissio toimittaa kyseiset esityksensä kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin unionin lainsäätäjälle.

Artiklan toisen kohdan mukaan Euroopan parlamentti toimittaa lainsäädäntöesityksensä sekä muutetut lainsäädäntöesityksensä kansallisille parlamenteille.

Artiklan kolmannen kohdan mukaan neuvosto toimittaa jäsenvaltioiden ryhmältä, unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta peräisin olevat lainsäädäntöesitykset sekä muutetut esitykset kansallisille parlamenteille.

Artiklan neljännen kohdan mukaan Euroopan parlamentin lainsäädäntöpäätöslauselmat ja neuvoston kannat toimitetaan kansallisille parlamenteille heti niiden tultua hyväksytyiksi.

5 artikla, joka koskee velvollisuutta perustella lainsäädäntöesitys toissijaisuusperiaatteen soveltamisen kannalta, vastaa pääpiirteittäin nykyisen pöytäkirjan 4 kohtaa sekä 9 kohdan toista luetelmakohtaa. Perusteluvelvollisuutta on kuitenkin täsmennetty niin, että yksityiskohtaiset perustelut on aina annettava eikä se ole enää harkinnanvaraista. Esitykseen liitettävässä selvityksessä toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta on myös esitettävä tietoja, joiden perusteella voidaan arvioida esityksen rahoitusvaikutuksia. Jos on kyse eurooppapuitelaista, on myös esitettävä tietoja lainsäädäntöesityksen vaikutuksista lainsäädäntöön, joka jäsenvaltioiden on pantava täytäntöön sekä tarvittaessa vaikutuksista alueelliseen lainsäädäntöön.

6 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan kansallinen parlamentti tai sen kamari voi kuuden viikon kuluessa siitä, kun lainsäädäntöesitys on toimitettu sille, antaa perustellun lausunnon syistä, joiden perusteella se arvioi, että esitys ei ole toissijaisuusperiaatteen mukainen. Lausunto toimitetaan Euroopan parlamentin puhemiehelle sekä neuvoston ja komission puheenjohtajille. Kansallisten parlamenttien on tarvittaessa itse järjestettävä alueellisten parlamenttien kuuleminen. Alueellisille parlamenteille ei siis ole varattu itsenäistä mahdollisuutta toimittaa lausuntoa unionille.

Artiklan toinen kohta koskee tilannetta, jossa lainsäädäntöesitys on peräisin jäsenval-

tioiden ryhmältä. Tässä tilanteessa neuvoston puheenjohtaja toimittaa lausunnon näiden maiden hallituksille.

Artiklan kolmas kohta koskee tilannetta, jossa lainsäädäntöesitys on peräisin unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta. Tässä tilanteessa neuvoston puheenjohtaja toimittaa lausunnon asianomaiselle toimielimelle tai laitokselle.

7 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan unionin lainsäädäntöesityksen tekijä ottaa huomioon kansallisten parlamenttien perustellut lausunnot.

Artiklan toisen kohdan mukaan kullakin kansallisella parlamentilla on kaksi ääntä ja nämä äänet jakautuvat kansallisen parlamenttijärjestelmän perusteella. Kaksikamarisessa parlamenttijärjestelmässä kummallakin kamarilla on yksi ääni.

Artiklan kolmannen kohdan mukaan lainsäädäntöesitystä on tarkasteltava uudelleen, jos riittävän monta kansallista parlamenttia on käyttänyt äänioikeuttaan ja antanut perustellun lausunnon toissijaisuusperiaatteen noudattamatta jättämisestä. Pääsäännön mukaan tämä edellyttää, että vähintään kolmasosa artiklan toisen kohdan mukaisesta kokonaisuuden määräästä edustaa käsitystä, jonka mukaan toissijaisuusperiaatetta ei ole noudatettu. Tarvittava äänien vähimmäismäärä on kuitenkin vain neljännes, kun on kyse oikeus- ja sisäasioiden aluetta koskevan III-

264 artiklan perusteella tehdystä lainsäädäntöesityksestä.

Artiklan neljännen kohdan mukaan lainsäädäntöesityksen tekijä voi tarkasteltuaan esitystään uudelleen päättää joko pitää voimassa esityksensä, muuttaa sitä tai peruuttaa sen. Tämä päätös on perusteltava.

8 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista kanteet, jotka perustuvat siihen, että lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävässä eurooppasäädöksessä ei ole noudatettu toissijaisuusperiaatetta. Nämä kanteet pannaan vireille jäsenvaltioiden toimesta perustuslakisopimuksen III-365 artiklan määräysten mukaisesti. Jäsenvaltio voi myös sisäisen oikeusjärjestyksensä mukaisesti omissa nimissään panna kanteen vireille kansallisen parlamenttinsa tai sen kamarin puolesta.

Artiklan toisen kohdan mukaan myös alueiden komitea voi panna vireille artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetun kanteen, kun on kyse sellaisesta lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävästä eurooppasäädöksestä, jonka hyväksyminen edellyttää perustuslakisopimuksen mukaan komitean kuulemista.

9 artikla koskee komission velvollisuutta antaa vuosittain selvitys perustuslakisopimuksen I-11 artiklan toimivallan käyttöä koskevien periaatteiden soveltamisesta. Määräys vastaa nykyisen pöytäkirjan 9 kohdan neljättä luetelmakohtaa.

3. Pöytäkirja

Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä

Perustuslailliseen sopimukseen liitetty Euroopan unionin tuomioistuimen perussääntö vastaa teknisiä mukautuksia lukuun ottamatta lähes täysin nykyistä pöytäkirjaa yhteisöjen tuomioistuimen perussäännöstä. Eräitä sisällöllisiä muutoksia on kuitenkin tehty.

3 artikla koskee tuomarien lainkäyttölistä koskemattomuutta, ja unionin tuomioistuin voi sen mukaan täysistuntopäätöksellä pidättää koskemattomuuden. Sen toiseen kohtaan on lisätty virke, jonka mukaan jos päätös koskee unionin yleisen tuomioistuimen tai

jonkin erityistuomioistuimen jäsentä, tuomioistuin tekee ratkaisunsa kuultuaan asianomaista tuomioistuinta. Samanlainen virke on lisätty tuomarien sivutoimia ja -tehtäviä koskevan 4 artiklan neljänteen kohtaan ja tuomarin tehtävistään vapauttamista ja eläke- ja muiden etujen epäämistä koskevan 6 artiklan ensimmäiseen kohtaan.

4 artiklan toisen kohdan mukaan neuvosto voi antaa tuomarille erityisluvan harjoittaa palkallista tai palkatonta ammattitoimintaa. Nykyisessä perussäännössä ei säädetä tässä

noudatettavasta menettelystä, mutta uuden perussäännön mukaan neuvosto päättää asiasta yksinkertaisella enemmistöllä tekemälleen eurooppapäätöksellä.

13 artiklassa säädetään avustavien esittelijöiden nimittämisestä. Kyseisen artiklan ensimmäisen kohdan mukaan avustavien esittelijöiden nimittämisestä säädetään ja heitä koskevat henkilösäännöt vahvistetaan tällä hetkellä neuvoton yksimielisellä päätöksellä yhteisöjen tuomioistuimen ehdotuksesta. Uuden perussäännön mukaan tämä tapahtuu eurooppalailla unionin tuomioistuimen pyynnöstä. Nimittämisessä noudatettavasta menettelystä todetaan tällä hetkellä ainoastaan, että neuvosto nimittää heidät, mutta uuden perussäännön mukaan nimittäminen tapahtuu neuvoston yksinkertaisella enemmistöllä tekemällä eurooppapäätöksellä.

Sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevaan *46 artiklan* on lisätty toinen kohta, jonka mukaan artiklaa sovelletaan myös sopimussuhteen ulkopuolista Euroopan keskuspankin vastuuta koskeviin asioihin.

64 artiklassa säädetään kieliä koskevasta järjestelystä. Nykyisen perussäännön mukaan tuomioistuinten työjärjestyksissä olevaa kieliä koskevaa järjestelyä sovelletaan, kunnes perussäännössä annetaan määräykset kieliä koskevasta järjestelystä. Uuden perussäännön

mukaan säännöt Euroopan unionin tuomioistuimessa sovellettavasta kieliä koskevasta järjestelystä vahvistetaan neuvoston yksimielisesti antamalla eurooppa-asetuksella joko unionin tuomioistuimen pyynnöstä komission ja Euroopan parlamentin kuulemisen jälkeen taikka komission ehdotuksesta unionin tuomioistuimen ja Euroopan parlamentin kuulemisen jälkeen. Lisäksi nykyisessä perussäännössä säädetään, että työjärjestyksen määräyksiä tältä osin voidaan muuttaa tai kumota ainoastaan perussäännön muuttamista koskevaa menettelyä noudattaen. Uuden perussäännön mukaan määräysten muuttaminen tai kumoaminen edellyttää neuvoston yksimielistä hyväksyntää.

65 artiklaan sisältyy siirtymäsäännös. Kyseisen artiklan 1 kohdan mukaan ne perussäännön muutokset, jotka hyväksytään Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen allekirjoittamisen ja voimaantulon välisenä aikana, jäävät voimaan. Artiklan 2 kohdassa säädetään, että jotta 1 kohdassa tarkoitetut muutokset voidaan sisällyttää perussäännön artiklaosaan, ne kodifioidaan virallisesti unionin tuomioistuimen pyynnöstä annettavalla neuvoston eurooppalailla. Lopuksi säädetään, että kun kodifointia koskeva eurooppalaki tulee voimaan, tämä artikla kumotaan.

4. Pöytäkirja

Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä

Perustuslakisopimukseen liitetty pöytäkirja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä vastaa suurimmalta osin EU-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa N:o 3 Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä. Perustuslakisopimukseen liitetystä pöytäkirjan versiosta on poistettu kaikki määräykset, jotka liittyvät Euroopan keskuspankin perustamiseen, koska Euroopan keskuspankki on jo perustettu. Tämän seurauksena pöytäkirjan artiklanumerointi on muuttunut jonkin verran. Uudessa pöytäkirjassa ei enää käytetä lyhenteitä Euroopan keskuspan-

kista tai Euroopan keskuspankkijärjestelmästä. Pöytäkirjassa viitataan myös euroon aiemmin ecun sijaan. Samoin pöytäkirjan terminologia ja viittaukset nykyisten perussopimusten artikloihin on päivitetty perustuslakisopimuksen mukaisiksi. Seuraavassa selostetaan ne artikkelit, jotka ovat asiasisällöltään muuttuneet uudessa pöytäkirjassa vanhaan verrattuna.

1 artiklaan, joka koskee Euroopan keskuspankkijärjestelmää, on lisätty uusi määritelmä "eurojärjestelmästä". Artiklan 1 kohdan mukaan eurojärjestelmän muodostavat Euroopan keskuspankki ja euron käyttöön otta-

neiden jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit. Muilta osin artikla päivitettyä vastaa asiallisesti nykyistä.

10 artikla koskee Euroopan keskuspankin neuvostoa. Artiklaa on muutettu siten, että Nizzan sopimuksella nykyiseen pöytäkirjaan liitetty 6 kohta (valtuuslause neuvoston äänivaltaisia jäseniä koskevien määräysten muuttamiseksi yksinkertaistetulla menettelyllä) on siirretty 40 artiklan 2 kohdaksi. Pöytäkirjan 10 artiklan 2 kohtaa muutettiin 21 päivänä maaliskuuta 2003 tehdyllä Eurooppa-neuvoston päätöksellä, jonka kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet (ks. HE 9/2004).

11 artikla koskee Euroopan keskuspankin johtokuntaa. Artiklan 2 kohtaa on muutettu siten, että Eurooppa-neuvosto tekee johtokunnan jäsenen nimittämispäätöksen määränemmistöllä.

29 artikla koskee Euroopan keskuspankin pääoman jakoperustetta. Artiklan 1 kohtaa on muutettu siten, että jako-osuuksia pankin pääomassa laskettaessa prosenttiosuus pyöristetään lähimpään 0,0001 prosenttiyksikön kerrannaiseen nykyisen 0,05 prosenttiyksikön kerrannaisen sijaan.

32 artikla koskee Euroopan keskuspankin rahoitustulon jakamista kansallisille keskuspankeille. Artiklan 2 kohdasta on poistettu

määräys, jonka mukaan 2 kohtaa sovelletaan, jollei 3 kohdasta muuta johdu. Tällä muutoksella 2 kohdasta on tullut pääsääntö suhteessa 3 kohtaan.

34 artikla koskee Euroopan keskuspankin säädöksiä. Artiklan 2 kohtaa on muutettu siten, että siinä ei enää erikseen määritellä eri säädöstyyppejen oikeusvaikutuksia. Määritelmät on poistettu tarpeettomina, koska Euroopan keskuspankin tultua toimitelimeksi, siihen sovelletaan perustuslakisopimuksen toimitelmiä koskevia yleisiä määräyksiä, joihin sisältyvät unionin säädösten määritelmät ja niiden oikeusvaikutuksia koskevat määräykset.

40 artikla koskee yksinkertaistettuja tarkistusmenettelyjä. Artiklan 1 kohta on muutettu niin, että tiettyjä Euroopan keskuspankin perussäännön artikloita voidaan III-187 artiklan mukaisesti tarkistaa eurooppalailla aiemman neuvoston päätöksen sijaan. Kun eurooppalaki annetaan komission ehdotuksesta, se hyväksytään määränemmistöllä aiemman yksimielisyyden sijasta.

Artiklan 2 kohdaksi on siirretty nykyisen 10 artiklan 6 kohta.

Artiklan 3 kohta vastaa nykyisen artiklan 2 kohtaa.

5. Pöytäkirja

Euroopan investointipankin perussäännöstä

Pöytäkirja Euroopan investointipankin perussäännöstä vastaa pääpiirteittäin EY-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa Euroopan investointipankin perussäännöstä muutoksinen. Uusi pöytäkirja vastaa siis pitkälti konsolidoitua versiota nykyisestä pöytäkirjasta ja siinä on huomioitu myös vuoden 2003 liittymisasiakirjalla Euroopan investointipankin (jäljempänä pankki) perussääntöön tehdyt muutokset. Uudessa pöytäkirjassa ei ole nykyisen pöytäkirjan 6 ja 7 artiklaa vastaavaa määräystä, joten artiklanumerointi eroaa nykyisestä. Seuraavassa on selostettu pöytäkirjaan tehdyt asialliset muutokset.

3 artiklan mukaan pankin jäseniä ovat perustuslakisopimuksen III-393 artiklan mukai-

sesti jäsenvaltiot. Nykyisestä pöytäkirjasta poiketen jäsenvaltioita ei ole enää lueteltu.

4 artiklassa on määräyksiä pankin omasta pääomasta. Artiklan 1 kohdassa olevia pääomanosuuksia on tarkistettu vuonna 2004 unioniin liittyneiden valtioiden osalta, koska vuoden 2003 liittymissopimuksessa luetellut pääomanosuudet olivat viitteellisiä. Artiklan 1 kohdassa ei enää ole alakohtaa, jonka mukaan laskentayksikön määritelmää voidaan muuttaa.

5 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot maksavat merkitystä pääomasta keskimäärin viisi prosenttia 4 artiklan 1 kohdassa vahvistetuista määristä.

7 artiklan 3 kohdan b-luettelukohdan mu-

kaan valtuusto määrittää 9 artiklan 1 kohdan soveltamiseksi rahoitusoperaatioihin sovellettavat periaatteet pankin tehtävän mukaisesti. Luetelmakohta korvaa nykyisen b-luettelukohtaan, jonka mukaan valtuusto käyttää erikoislainoja koskevia nykyisessä 6 artiklassa määrättyjä valtuuksiaan.

8 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan määränemmistöön tarvitaan 18 puoltavaa ääntä ja 68 prosenttia merkitystä pääomasta. Artiklan 2 kohdan mukaan henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien edustajien pidättyminen äänestämästä ei estä valtuustoa tekemästä ratkaisua, jonka edellytyksenä on yksimielisyys.

9 artiklan 1 kohdan mukaan hallintoneuvosto voi vahvistaa lainojen korkojen ja toimitusmaksujen lisäksi myös muita maksuja. Se voi myös määränemmistöllä tehdyn päätöksen perusteella siirtää tiettyjä toimivaltuuksiaan hallitukselle. Hallintoneuvosto määrittää toimivaltuuksien siirron edellytykset ja yksityiskohtaiset menettelyt ja valvoo sen toteuttamista. Artiklan 2 kohdan mukaan hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi. Hallintoneuvoston kokouksiin osallistumisen edellytykset sekä varajäseniin ja asiantuntijoihin sovellettavat määräykset vahvistetaan työjärjestyksessä. Artiklan 5 kohdan mukaan hallintoneuvosto vahvistaa aiemman yksimielisyyden sijaan määränemmistöllä, minkälainen toiminta on ristiriidassa jäsenen tai varajäsenen tehtävien kanssa.

11 artiklan 7 kohdan mukaan työjärjestyksessä määritetään toimivaltainen elin, joka hyväksyy henkilöstöön sovellettavat määräykset.

12 artiklan 1 kohdan mukaan komitea tarkastaa, että pankin toiminta noudattaa parhaita pankkikäytäntöjä, ja vastaa pankin tilien tarkastuksesta. Komiteaan nimitetään kuusi jäsentä nykyisen kolmen sijaan. Artiklan 2 kohdan mukaan 1 kohdassa tarkoitettu komitea tarkastaa vuosittain pankin toiminnan ja kirjanpidon asianmukaisuuden. Tätä varten se tarkastaa, että pankin toiminta on ollut perussäännön ja työjärjestyksessä vahvistettujen sääntöjen ja menettelyjen mukaista. Artiklan 3 kohdan mukaan 1 kohdassa tarkoitettu komitea vahvistaa, että tilinpäätös ja kaikki hallintoneuvoston laatiman tilinpäätökseen

sisältyvä tilinpäätösinformaatio antavat luotettavan kuvan pankin rahoitusasemasta sen varojen ja sitoumusten osalta sekä sen toiminnan tuloksista ja kassavirroista kyseisellä tilikaudella. Artiklan 4 kohdan mukaan työjärjestyksessä määritellään 1 kohdassa tarkoitettun komitean jäseniltä vaadittava pätevyys ja määritetään komitean toiminnan edellytykset ja yksityiskohtaiset menettelyt.

16 artiklan 1 kohdan mukaan pankki voi myöntää rahoitusta myös takuiden muodossa eikä investoinnin tarvitse enää kohdistua jäsenvaltioiden Euroopassa oleville alueille. Pankki tekee päätöksensä määränemmistöllä aiemman yksimielisyyden sijaan päättäessään rahoituksen myöntämisestä muualla kuin jäsenvaltioiden alueilla toteutettavista investoinneista. Artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaan hallintoneuvosto päättää 7 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen valtuuston vahvistamien periaatteiden mukaisesti ja jos perustuslain III-394 artiklassa tarkoitettujen toimien toteuttaminen sitä vaatii, määränemmistöllä sellaisen rahoituksen edellytyksistä ja sitä koskevista yksityiskohtaisista menettelyistä, johon liittyy erityinen riski ja jota sen vuoksi pidetään erityistoimena. Artiklan 5 kohdan mukaan pankin myöntämien lainojen enimmäismäärää laskettaessa otetaan merkityn pääoman lisäksi huomioon myös varaukset, kohdentamattomat varaukset ja jakamaton voitto. Kyseisten erien yhteismäärä lasketaan vähentämällä määrä, joka vastaa kaikkien pankin merkittämien osuuksien merkittyä yhteismäärää, riippumatta siitä, onko ne maksettu. Pankin osuuksien muodossa maksama määrä ei missään vaiheessa saa ylittää sen maksetun pääoman, varausten, kohdentamattomien varausten ja jakamattoman voiton vapaan osan kokonaismäärää. Pankin erityistoimiin, joista valtuusto ja hallintoneuvosto päättävät 3 kohdan mukaisesti, voidaan poikkeuksellisesti myöntää erityismäärärahoja varauksina. Artiklan 5 kohtaa sovelletaan myös pankin konsolidoituun tilinpäätökseen.

18 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan hallintoneuvosto päättää 7 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen valtuuston vahvistamien periaatteiden mukaisesti ja jos unionin perustuslain III-394 artiklassa määrättyjen toimien toteuttaminen sitä vaatii,

määräenemmistöllä kaupallisen yrityksen pääomaosuuksien hankkimista koskevista edellytyksistä ja sitä koskevista yksityiskohtaisista menettelyistä, jos tämä on tarpeen investoinnin tai ohjelman rahoittamiseksi, yleensä lainan tai takauksen lisäksi. Artiklan 7 kohdan mukaan pankki voi lainanantotoimintansa lisäksi antaa teknistä apua valtuuston määräenemmistöllä määrittämien edellytysten ja yksityiskohtaisten menettelyjen mukaisesti ja pankin perussäännön määräyksiä noudattaen.

19 artiklan 7 kohdan mukaan pankin hallitus toteuttaa viipymättä tarpeelliseksi katsomansa kiireelliset toimenpiteet ja tiedottaa tästä viipymättä hallintoneuvostolle, jos hyväksytyihin investointeihin liittyvän rahoituksen uudelleenjärjestely on perusteltua pankin oikeuksien ja etujen turvaamiseksi.

20 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan pankki voi lainata jäsenvaltioiden pääomamarkkinoilta näitä markkinoita koskevan lainsäädännön mukaisesti.

25 artiklan 2 kohdan mukaan pankki huolehtii henkilöstönsä oikeuksien suojaamisesta, jos pankki asetetaan selvitystilaan.

28 artiklan 1 kohdan mukaan valtuusto voi yksimielisesti päättää perustaa tytäryhtiöitä tai muita yksiköjä, jotka ovat oikeushenkilöitä ja taloudellisesti itsenäisiä. Artiklan 2 kohdan mukaan valtuusto hyväksyy yksimie-

lisesti 1 kohdassa tarkoitettujen laitosten perussäännön, jossa vahvistetaan etenkin niiden tavoitteet, rakenne, pääoma, jäsenet, kotipaikka, varat, interventiokeinot, tarkastusta koskevat säännöt sekä niiden suhde pankin toimielimiin. Artiklan 3 kohdan mukaan pankki voi osallistua kyseisten laitosten hallintoon ja osallistua niiden pääoman merkitsemiseen aina valtuuston yksimielisesti vahvistamaan määrään asti. Artiklan 4 kohdan mukaan 1 kohdassa mainittuihin laitoksiin, sikäli kuin niihin sovelletaan unionin oikeutta, niiden toimielinten jäseniin heidän hoitessaan tehtäviään ja niiden henkilöstöön sovelletaan Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehtyä pöytäkirjaa samoin ehdoin ja samoin edellytyksin kuin pankkiin. Artiklan 5 kohdan mukaan Euroopan unionin tuomioistuin käsittelee jäljempänä määrätyn rajoituksen unionin lainsäädännön alaisen laitoksen toimielinten toimenpiteitä koskevat riidat. Tällaista toimenpidettä koskevan kaanteen voi nostaa tällaisen laitoksen jäsen kyseisessä ominaisuudessaan tai jäsenvaltio unionin perustuslain III-365 artiklassa määrätyn ehdoin. Artiklan 6 kohdan mukaan valtuusto voi yksimielisesti päättää, että unionin lainsäädännön alaisen laitoksen henkilökuntaan sovelletaan pankin kanssa yhteisiä järjestelyjä laitoksen ja pankin sisäisiä menettelyjä noudattaen.

6. Pöytäkirja

Euroopan unionin toimielinten ja tiettyjen elinten, laitosten ja yksikköjen kotipaikan sijainnista

Pöytäkirja vastaa EU-sopimukseen ja Euroopan yhteisöjen perustamissopimukseen Amsterdamin sopimuksella liitettyä pöytäkirjaa Euroopan yhteisöjen toimielinten ja tiettyjen elinten ja yksikköjen kotipaikan sijainnista. Muutoksina viimeksi mainittuun pöytäkirjaan perustuslakisopimuksen pöytäkirja n:o 6 sisältää vain sellaisia teknisiä mukautuksia, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan saattamiseksi yhteensopivaksi perustuslakisopimuksen kanssa.

Pöytäkirjassa ei ole määräyksiä Eurooppa-neuvoston kotipaikasta, vaikka Eurooppa-

neuvosto perustuslakisopimuksen mukaan on unionin toimielin. Vuoden 2000 hallitusten välisen konferenssin päätösasiakirjaan liitetyn julistuksen n:o 22, joka perustuslakisopimuksen IV-438 artiklan 3 kohdan mukaan pysyy voimassa, mukaan Eurooppa-neuvoston kokouspaikka on Bryssel.

Koska pöytäkirjan määräykset koskevat perustuslakisopimuksen lisäksi myös Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta, liitetään pöytäkirja myös Euratom-sopimukseen.

7. Pöytäkirja

Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista

Pöytäkirja vastaa Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehtyä pöytäkirjaa, joka alun perin oli liitettyä yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta vuonna 1965 tehtyyn sopimukseen (ns. sulautumissopimus). Vaikka sulautumissopimus on kumottu Amsterdamin sopimuksella, pöytäkirja Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehty pöytäkirja on edelleen voimassa ilman, että sitä on liitetty mihinkään tiettyyn perussopimukseen.

Muutoksina viimeksi mainittuun pöytäkirjaan perustuslakiosopimuksen pöytäkirja n:o 7 sisältää vain sellaisia teknisiä mukautuksia, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan saattamiseksi yhteensopivaksi perustuslakiosopimuksen kanssa.

Koska pöytäkirjan määräykset koskevat perustuslakiosopimuksen lisäksi myös Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta, liitetään pöytäkirja myös Euratom-sopimukseen.

8. Pöytäkirja

Tanskan kuningaskunnan, Irlannin ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksista ja -asiakirjoista

Perustuslakiosopimuksen IV-437 artiklan 2 kohdan mukaan kaikki unioniin, tai aiemmin yhteisöön, liittyneitä valtioita koskevat liittymissopimukset kumotaan. Koska liittymissopimukseen sisältyy kuitenkin eräitä määräyksiä, jotka ovat edelleen oikeudellisesti merkityksellisiä, on näiden määräysten oikeudellinen jatkuvuus säilytetty sisällyttämällä ne perustuslakiosopimukseen, ja Euratom-sopimukseen, liitettävään kahteen erilliseen pöytäkirjaan.

Tämä Pöytäkirja koskee neljää ensimmäistä eli vuosien 1972, 1979, 1985 ja 1994 liittymissopimusta ja on kokonaan uusi. Pöytäkirja koskee siis kaikkia muita vanhoja liittymissopimuksia paitsi viimeisintä vuonna 2003 tehtyä kymmentä uusinta jäsenvaltiota koskevaa liittymissopimusta. Tässä pöytäkirjassa määrätään siten myös Suomea koskevan liittymissopimuksen oikeudellisesti edelleen merkityksellisistä määräyksistä.

Pöytäkirjan johdannossa todetaan erityisesti, että liittymissopimukseen ja liittymisasiakirjoihin sisältyy eräitä edelleen merkityksellisiä määräyksiä, joiden oikeudellinen jatkuvuus on turvattava siten, että ne pysyvät voimassa ja niiden oikeusvaikutukset säilyvät.

I Osasto

Yhteiset määräykset

1 artiklassa määrätään milloin perustuslakiosopimuksen IV-437 artiklan 2 kohdan a-d alakohdassa tarkoitetuista liittymissopimuksista johtuvat oikeudet ja velvollisuudet tulivat voimaan kyseisissä sopimuksissa määrättyin edellytyksin liittyneiden valtioiden osalta.

2 artiklassa määrätään, että tässä pöytäkirjassa tarkoitettut liittyvät valtiot ovat edelleen velvollisia liittymään ennen niiden liittymistä tehtyihin yhä voimassa oleviin sopimuksiin tai yleissopimuksiin, jotka on tehty muiden jäsenvaltioiden välillä ja jotka perustuvat EY-, Euratom- tai EU-sopimukseen tai ovat erottamaton osa näiden sopimusten tavoitteiden toteuttamista tai jotka muuten koskevat yhteisöjen tai unionin toimintaa tai liittyvät niiden toimiin. Vastaava liittymisvelvollisuus kohdistuu edelleen myös sellaisiin niin sanottuihin sekasopimuksiin, jotka muut jäsenvaltiot ja EY ovat tehneet yhdessä yhden tai useamman kolmannen valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa, sekä näihin sopimuk-

siin mahdollisesti liittyviin täydentäviin sopimuksiin. Vuosien 1972, 1979, 1985 ja 1994 liittymissopimuksiin sisältyvät vastaavat määräykset.

3 artikla koskee unionin ja yhteisön säädöksiin liittymissopimusten määräyksillä tehtyjä pysyviksi tarkoitettuja muutoksia.

Artiklan ensimmäisen kohdan mukaan, ne liittymissopimuksiin kuuluvien liittymisasiakirjojen määräykset, joilla muutetaan tai kumotaan unionin tai yhteisön lainsäädäntöä muuten kuin siirtymäkauden ajaksi, pysyvät liittymissopimusten kumoamisesta huolimatta edelleen voimassa sellaisina kuin Euroopan yhteisöjen tuomioistuin ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on niitä tulkinnut.

Artiklan toisen kohdan mukaan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetuilla liittymissopimusten määräyksillä on sama oikeudellinen luonne kuin niillä säädöksillä, jotka kyseisillä määräyksillä kumotaan tai joita muutetaan. Edelleen tämän kohdan mukaan kyseisiä liittymissopimusten määräyksiä koskevat samat säännöt, jotka koskevat näillä määräyksillä kumottuja tai muutettuja säädöksiäkin. Tämä kohta toistaa vuosien 1972, 1979, 1985 ja 1994 liittymissopimuksiin kuuluvien liittymisasiakirjojen vastaavat määräykset. Suomea koskevassa liittymisasiakirjassa vastaava määräys on sen 9 artiklassa.

Tällä artiklalla turvataan muun muassa Suomen niin sanotun TEL-poikkeuksen säilyminen oikeudellisesti samanlaisena kuin se on liittymissopimuksemekin mukaan.

4 artikla koskee unionin tai yhteisön säädösten jälkeenpäin käännettyjen kieliversioiden todistusvoimaisuutta. Artiklan mukaan säädökset, jotka on hyväksytty ennen kuin unioniin on liittymisen johdosta tullut uusi virallinen kieli ja jotka on liittymisen johdosta käännetty kyseiselle uudelle kielelle, ovat liittyneiden valtioiden liittymisestä lähtien todistusvoimaisia samoin edellytyksin sekä alkuperäisillä että jälkeenpäin käännettyillä kielillä. Vastaavat määräykset ovat myös vuosien 1972, 1979, 1985 ja 1994 liittymissopimuksissa.

5 artiklan mukaan pöytäkirjaan sisällytetyt siirtymämääräykset voidaan kumota neuvoston eurooppalailla, kun siirtymämääräyksiä ei enää sovelleta. Neuvosto tekee tässä tarkoitettut ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan

parlamenttia kuultuaan. Vastaavaa määräystä ei ollut vuosien 1972, 1979, 1985 ja 1994 liittymissopimuksissa, mutta määräyksen tarkoituksena on mahdollistaa vastaisuudessa merkityksensä menettäneiden primaarioikeuden määräysten kumoaminen yksinkertaistetussa menettelyssä.

II Osasto

Tanskan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin liittymisehtoja koskevasta asiakirjasta otetut määräykset

Tässä osastossa olevat edelleen merkitykselliset määräykset on siirretty tähän vuoden 1972 Tanskan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin liittymisehtoja koskevasta asiakirjasta ja siihen liitetyistä pöytäkirjoista.

6 artikla koskee Gibraltaria. Artiklan 1 kohta vastaa vuoden 1972 liittymisasiakirjan 28 artiklaa. Artiklan 2 kohdan mukaan vuoden 1972 liittymisasiakirjan liitteessä II olevassa VI kohdassa määritelty Gibraltarin asema säilytetään ennallaan.

7 artikla, joka koskee Färsaaria, vastaa asiasisällöltään vuoden 1972 liittymisasiakirjan 2. pöytäkirjan 4 artiklaa.

8-13 artikla, joka koskee Kanaalisaaria ja Man-saarta, vastaa asiasisällöltään vuoden 1972 liittymisasiakirjan 3. pöytäkirjan määräyksiä.

14 artikla, joka koskee Irlannin teollistamista ja taloudellista kehitystä, vastaa asiasisällöltään vuoden 1972 liittymisasiakirjan Irlantia koskevaa pöytäkirjaa n:o 30.

15-20 artikla, joka koskee ydinenergia-alan tietojen vaihtoa, vastaa asiasisällöltään vuoden 1972 liittymisasiakirjan pöytäkirjoja n:o 25, 26 ja 28.

III Osasto

Kreikan liittymisehtoja koskevasta asiakirjasta otetut määräykset

Tässä osastossa olevat edelleen merkitykselliset määräykset on siirretty tähän vuoden 1979 Kreikan liittymisehtoja koskevasta asiakirjasta ja siihen liitetyistä pöytäkirjoista.

21 artikla, joka koskee tuontitullipoikkeuksia, vastaa asiasisällöltään vuoden 1979 liittymisasiakirjan pöytäkirjaa n:o 3.

22 artikla, joka koskee verotusta, pitää voimassa vuoden 1979 liittymisasiakirjan VIII liitteen II.2 kohdassa olevia poikkeuksia verotuksen alalla.

23 artikla, joka koskee puuvillaa, vastaa menettelytapasäännöksiä lukuun ottamatta, vuoden 1979 liittymisasiakirjan pöytäkirjaa n:o 4.

24 artikla, joka koskee Kreikan taloudellista ja teollista kehittymistä, vastaa asiasisällöltään vuoden 1979 liittymisasiakirjan pöytäkirjaa n:o 7.

25-26 artikla, joka koskee ydinenergia-alan tietojen vaihtoa, vastaa asiasisällöltään vuoden 1979 liittymisasiakirjan pöytäkirjaa n:o 6.

IV Osasto

Espanjan ja Portugalin liittymisehtoja koskevasta asiakirjasta otetut määräykset

Tässä osastossa olevat edelleen merkitykselliset määräykset on siirretty tähän vuoden 1985 Espanjan ja Portugalin liittymisehtoja koskevasta asiakirjasta ja siihen liitetyistä pöytäkirjoista.

27 artikla, joka koskee varainhoitoa, vastaa asiasisällöltään vuoden 1985 liittymisasiakirjan 187 artiklan 2 kohtaa.

28-29 artikla, joka koskee patenteja, vastaa asiasisällöltään vuoden 1985 liittymisasiakirjan 8. pöytäkirjan 2 kohtaa ja 19. pöytäkirjan 2 kohtaa.

30 artikla, joka koskee kalastussopimuksia, vastaa menettelysääntöjä lukuun ottamatta asiasisällöltään vuoden 1985 liittymisasiakirjan pöytäkirjaa n:o 4.

31 artikla, joka sisältää yleiset määräykset Ceutasta ja Melilasta, vastaa asiasisällöltään vuoden 1985 liittymisasiakirjan 25 artiklaa.

32 artikla, joka koskee yhteistä kalastuspolitiikkaa, vastaa asiasisällöltään vuoden 1985 liittymisasiakirjan 155 artiklaa.

33-39 artikla, joka koskee tavaroiden vapaata liikkuvuutta, tullilainsäädäntöä ja kauppapolitiikkaa, vastaa asiasisällöltään vuoden 1985 liittymisasiakirjan pöytäkirjaa n:o 2.

40-41 artikla, joka koskee Espanjan ja Portugalin taloudellista ja teollista kehittymistä, vastaa asiasisällöltään vuoden 1985 liittymisasiakirjan pöytäkirjoja n:o 12 ja 21.

42-45 artikla, joka koskee ydinenergia-alan tietojen vaihtoa, vastaa asiasisällöltään vuoden 1985 liittymisasiakirjan pöytäkirjoja n:o 13 ja 22.

V osasto

Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehtoja koskevasta asiakirjasta otetut määräykset

Tässä osastossa olevat edelleen merkitykselliset määräykset on siirretty tähän vuoden 1994 Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisehtoja koskevasta asiakirjasta ja siihen liitetyistä pöytäkirjoista.

1 jakso

Varainhoitoa koskevat määräykset

46 artikla, joka koskee varainhoitoa, vastaa vuoden 1994 liittymisasiakirjan 108 artiklaa.

2 jakso

Maataloutta koskevat määräykset

Tähän muun muassa Suomen maataloutta koskevaan jaksoon on siirretty edelleen merkitykselliset vuoden 1994 liittymisasiakirjan maataloutta koskevat määräykset. Suomen kannalta merkitykselliset artikkelit ovat etenkin 47 ja 48 artikla. Ne liittymisasiakirjan määräykset, jotka oli tarkoitettu siirtymämääräyksiksi ja joita siten sovellettiin vain viiden vuoden siirtymäkauden ajan, kumoutuvat perustuslakisopimuksen voimaantumisen yhteydessä.

47 artiklassa määrätään, että jos liittymisestä aiheutuu vakavia vaikeuksia, jotka ovat yhä olemassa sen jälkeen kun 48 artiklaa ja unionissa voimassa oleviin sääntöihin perustuvia muita toimenpiteitä on sovellettu täysimittaisesti, komissio voi tehdä eurooppapäätöksen, jolla annetaan Suomelle lupa myöntää tuottajille kansallisia tukia, joiden tarkoituksena on helpottaa näiden yhdeny-

mistä yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Artikla vastaa vuoden 1994 liittymisasiakirjan 141 artiklaa, mutta siihen on tehty kielellisiä korjauksia ja siitä on poistettu viittaukset perustuslakisopimuksella kumottaviin määräyksiin.

48 artiklassa määrätään, että komissio voi antaa Ruotsille ja Suomelle luvan myöntää pitkäaikaisia kansallisia tukia sen varmistamiseksi, että maataloutta pidetään yllä erityisillä alueilla. Nämä alueet käsittävät 62. leveyspiirin pohjoispuolella sijaitsevat maatalousalueet ja eräät kyseisen leveyspiirin eteläpuolella sijaitsevat lähialueet, joilla vallitsevat vastaavanlaiset maatalouden harjoittamisen erityisen vaikeaksi tekevät ilmasto-olosuhteet. Artikla vastaa asiasisällöltään vuoden 1994 liittymisasiakirjan 142 artiklaa.

49 artikla, joka koskee kansallisten tukien ilmoittamisvelvollisuutta, vastaa vuoden 1994 liittymisasiakirjan 143 artiklaa, sillä erolla, että 143 artiklan 1 kohdan toinen alakohta kumotaan siirtymämääräyksenä eikä uudessa artiklassa enää viitata kumottuihin artikloihin.

50 artikla, joka koskee jäsenvaltioiden myöntämiä tukia, vastaa vuoden 1994 liittymisasiakirjan 144 artiklaa.

51 artikla, joka koskee maataloutta koskevan jakson täytäntöönpanosta ja unionin oikeuden muuttumisen johdosta tarvittavista mukautuksista päättämistä, vastaa asiasisällöltään vuoden 1994 liittymisasiakirjan 148 artiklaa.

52 artikla, joka koskee markkinajärjestelyihin liittyviä siirtymätoimenpiteitä, vastaa asiasisällöltään vuoden 1994 liittymisasiakirjan 149 artiklaa.

53 artiklan mukaan 51 ja 52 artiklaa sovelletaan myös kalastustuotteisiin.

3 jakso

Siirtymätoimenpiteitä koskevat määräykset

54 artiklalla pidetään voimassa vuoden 1994 liittymisasiakirjan XV liitteen eräitä määräyksiä, jotka koskevat maataloutta. Liitteessä olevien viittausten EY-sopimukseen ja sen artikloihin katsotaan viittaavan perustus-

lakisopimukseen ja siinä oleviin vastaaviin artikloihin.

4 jakso

Tiettyjen säädösten sovellettavuutta koskevat määräykset

55 artikla, joka koskee EFTAn valvontaviranomaisen tekemiä päätöksiä, vastaa asiasisällöltään vuoden 1994 liittymisasiakirjan 172 artiklan 4, 5 ja 7 kohtaa.

5 jakso

Ahvenanmaata koskevat määräykset

56 artikla, jossa turvataan eräitä Ahvenanmaan kotiseutu-oikeuteen liittyviä oikeuksia, vastaa vuoden 1994 liittymisasiakirjan 2. pöytäkirjan 1 artiklaa.

57 artikla, jossa on määräyksiä Ahvenanmaata koskevasta veropoikkeuksesta, vastaa asiasisällöltään vuoden 1994 liittymisasiakirjan 2. pöytäkirjan 2 artiklaa.

58 artikla vastaa vuoden 1994 liittymisasiakirjan 2. pöytäkirjan 3 artiklaa. Artiklan mukaan Suomi varmistaa, että jäsenvaltioiden luonnollisia ja oikeushenkilöitä kohdellaan tasaveroisesti Ahvenanmaalla.

59 artiklan mukaan tämän jakson Ahvenanmaata koskevia määräyksiä sovellettaessa otetaan huomioon Ahvenanmaasta annettu julistus n:o 30. Artiklan mukaan Ahvenanmaata koskevassa julistuksessa toistetaan oikeusvaikutuksia muuttamatta vuoden 1994 liittymisasiakirjan 2. pöytäkirjassa olevan johdanto-osan sisältö. Julistusta ja sen merkitystä on selostettu tarkemmin edellä kohdassa 4.8.1.1.

6 jakso

Saamelaisia koskevat määräykset

60 artikla, jonka mukaan saamelaisille voidaan myöntää yksinoikeus poronhoitoon perinteisillä saamelaisalueilla, vastaa asiasisällöltään vuoden 1994 liittymisasiakirjan 3. pöytäkirjan 1 artiklaa.

61 artikla, jonka mukaan saamelaisia koskeva jakso voidaan laajentaa koskemaan myös muita perinteisiä saamelaiselinkeinoja,

vastaa asiasisällöltään vuoden 1994 liittymisasiakirjan 3. pöytäkirjan 2 artiklaa.

62 artiklan mukaan 6 jakson saamelaisia koskevia määräyksiä sovellettaessa, otetaan huomioon perustuslakisopimukseen liitetty saamelaisia koskeva julistus n:o 31. Artiklan mukaan saamelaisia koskevassa julistuksessa toistetaan tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta vuoden 1994 liittymisasiakirjan 3. pöytäkirjassa olevan johdanto-osan sisältö. Julistuksessa tunnustetaan ne velvoitteet ja sitoumukset, jotka Ruotsilla ja Suomella kansallisen ja kansainvälisen oikeuden nojalla on saamelaisiin nähden. Julistuksen mukaan otetaan myös huomioon, että Ruotsi ja Suomi ovat sitoutuneet saamelaisten elinkeinojen, kielen, kulttuurin ja elämäntavan säilyttämiseen ja kehittämiseen.

7 jakso

Rakennerahastojen osalta Suomessa ja Ruotsissa sovellettavat määräykset

63 artikla koskee pohjoisten, erittäin harvaan asuttujen alueiden erityisasemaa ja se liittyy erityisesti rakennerahastojen osalta Suomessa ja Ruotsissa sovellettaviin erityismääräyksiin. Artikla vastaa asiasisällöltään vuoden 1994 liittymisasiakirjan 6. pöytäkirjan 2 artiklaa. Tähän artiklaan sisältyvät siten jo Suomea koskevassa liittymisasiakirjassa sovitut määritelmät olosuhteista (erittäin harvaan asutut alueet) ja harvaanasutuista alueista (enintään kahdeksan henkilöä neliökilometriä kohden). Artiklassa tarkoitettujen alueiden luettelua edellä mainitun pöytäkirjan n:o 6 liitteessä 1 (EYVL C 241, 29.8.1994, s.

355). Tällä artiklalla turvataan Suomen liittymissopimuksessa sovitun harvaanasuttujen alueiden erityisaseman oikeudellinen jatkuvuus.

8 jakso

Rautatieliikennettä sekä yhdistettyjä kuljetuksia Itävallassa koskevat määräykset

64 artikla vastaa asiasisällöltään vuoden 1994 liittymisasiakirjan 9 pöytäkirjan 1 artiklan d) ja f) kohtaa sekä 2 artiklaa.

65-72 artikla vastaavat asiasisällöltään vuoden 1994 liittymisasiakirjan 9 pöytäkirjan 3-11 artiklaa.

73 artiklan 1 kohta vastaa asiasisällöltään vuoden 1994 liittymisasiakirjan 9 pöytäkirjan 16 artiklan 1 kohtaa. Artiklan 2 kohdan mukaan kyseiseen kohtaan viitattaessa sovelletaan niin sanotun komitologiapäätöksen (1999/468/EY) 3 ja 7 artiklaa. Artiklan 3 kohdan mukaan 1 kohdassa tarkoitettu komitologiakomitea vahvistaa itse työjärjestyksensä.

9 jakso

Itävallan saksankielisten erityisilmausten käyttöä Euroopan unionissa koskevat määräykset.

74 artikla, joka koskee tiettyjä Itävallan oikeusjärjestyksessä käytettyjä erityisilmauksia, vastaa asiasisällöltään vuoden 1994 liittymisasiakirjan 10 pöytäkirjaa.

9. Pöytäkirja

Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta

Pöytäkirjaan on siirretty määräyksiä Tšekin, Viron, Kyproksen, Latvian, Liettuan, Unkarin, Maltan, Puolan, Slovenian ja Slovakian liittymissopimuksen asiakirjasta, joka kumotaan perustuslakisopimuksella. Kyseinen liittymis-

sopimus solmittiin vuonna 2003. Pöytäkirjaan on siirretty ne asiakirjan määräykset, jotka ovat edelleen merkityksellisiä. Kyseiset määräykset pysyvät näin voimassa ja niiden oikeusvaikutukset säilyvät. Pöytäkirjaan sisällyte-

tyt määräykset vastaavat pääpiirteittäin vuoden 2003 liittymisasiakirjan ja siihen liitettyjen pöytäkirjojen määräyksiä. Määräyksiin on tehty ainoastaan sellaisia teknisiä mukautuksia, joita pöytäkirjaan siirtäminen edellyttää. Uudesta pöytäkirjasta on kuitenkin poistettu tarpeettomina kaikki nykyisiä perussopimuksia muuttavat määräykset. Samoin on poistettu määräykset, jotka koskevat ennen liittymistä suoritettavia toimenpiteitä.

1 artikla jossa määritellään pöytäkirjassa käytettyjä termejä, vastaa pääpiirteittäin liittymisasiakirjan 1 artiklaa. Artiklan alueluettelomakohdaksi on lisätty määritelmä, jonka mukaan ilmaisulla "16 päivänä huhtikuuta 2003 tehty liittymisasiakirja" viitataan asiakirjaan joka on liitetty vuonna 2003 solmittuun liittymissopimukseen. Artiklasta on myös poistettu kolme määritelmää, jotka ovat käyneet tarpeettomiksi.

2 artiklan mukaan perustuslakisopimuksen IV-437 artiklan 2 kohdan e alakohdassa tarkoitettu liittymissopimuksesta, eli vuoden 2003 liittymissopimuksesta johtuvat oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa takautuvasti 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen kyseisessä sopimuksessa määrättyin edellytyksin.

3-11 artikla sisältää vuonna 2004 liittyneiden jäsenvaltioiden liittymiseen sovellettavia periaatteita, joita on selostettu tarkemmin tätä liittymissopimusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 78/2003 s. 58-64).

3-4 artikla vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 3-4 artiklaa.

5 artikla vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 5 artiklan 2 ja 3 kohtaa.

6 artikla vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 6 artiklan 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10 ja 12 kohtaa

7 artikla vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 8 artiklaa.

8 artikla vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 9 artiklaa sillä lisäyksellä, että artiklassa tarkoitettujen määräykset pysyvät voimassa sellaisina kuin Euroopan yhteisöjen tuomioistuin ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on niitä tulkinnut.

9 artikla vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 58 artiklaa.

10 artikla on uusi oikeusperusta, jonka mukaan uuteen pöytäkirjaan sisältyvät siirtymämääräykset voidaan kumota neuvoston

eurooppalailla, kun niitä ei enää sovelleta. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan. Vastaavaa oikeusperustaa ei ollut liittymisasiakirjassa. Kyseinen oikeusperusta on siinä mielessä merkityksellinen, että sillä annetaan neuvostolle toimivaltaa kumota primaarioikeutta.

11 artikla vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 10 artiklaa.

12-14 artikla, joka koskee pysyviä määräyksiä, vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 21-23 artiklaa.

15-31 artikla, joka koskee väliaikaisia määräyksiä, vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 24 ja 27-42 artiklaa.

33-37 artikla, joka koskee toimielinten antamien säädösten sovellettavuutta, vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 53, 54, 56, 57 ja 59 artiklaa.

38-41 artikla, joihin sisältyvät Euroopan investointipankkia koskevat siirtymämääräykset, vastaa asiasisällöltään liittymissopimuksen 1 pöytäkirjan 2-5 artiklaa sillä muutoksella, että nykyisissä artikloissa olevat ennusteelliset pääomaosuudet on uudessa pöytäkirjassa täsmennetty.

42 artikla, joka koskee Tšekin terästeollisuuden rakenneuudistusta, vastaa asiasisällöltään liittymissopimuksen 2 pöytäkirjaa.

43-50 artikla, joka koskee Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistyneen Kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvia alueita Kyproksessa, vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 3 pöytäkirjan 2-9 artiklaa.

51 artiklan mukaan pöytäkirjan 43-50 artiklassa olevia määräyksiä sovellettaessa otetaan huomioon Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistyneen Kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvia alueita Kyproksessa koskeva 33 julistus. Artiklan mukaan kyseisessä julistuksessa toistetaan vuoden 2003 liittymisasiakirjan Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistyneen Kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvia alueita Kyproksessa koskevan 3 pöytäkirjan johdanto-osan sisältöä, sen tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta.

52-55 artikla, joka koskee Ignalinan ydinvoimalaa, vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 4 pöytäkirjan 1-4 artiklaa.

56 artiklan mukaan pöytäkirjan 52-55 artiklassa olevia määräyksiä sovellettaessa otetaan huomioon Ignalinaa koskeva 35 julistus.

Artiklan mukaan Ignalinaa koskevassa julistuksessa toistetaan vuoden 2003 liittymisasiakirjan Ignalinaa koskevan 4 pöytäkirjan johdanto-osan sisältöä, sen tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta.

57-59 artikla, joka koskee Kaliningradia, vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 5 pöytäkirjan 1-3 artiklaa.

60 artiklan mukaan pöytäkirjan 57-59 artiklassa olevia määräyksiä sovellettaessa otetaan huomioon Kaliningradia koskeva 36 julistus. Artiklan mukaan Kaliningradia koskevassa julistuksessa toistetaan vuoden 2003 liittymisasiakirjan Kaliningradia koskevan 5 pöytäkirjan johdanto-osan sisältöä, sen tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta.

61 artikla, joka koskee vapaa-ajan asuntojen hankkimista Maltalla, vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 6 pöytäkirjaa.

62 artikla, joka koskee aborttia Maltassa, vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 7 pöytäkirjaa.

63 artikla, joka koskee Puolan terästeollisuuden rakennuudistusta, vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 8 pöytäkirjaa.

64-66 artikla, joka koskee Bohunicen ydinvoimalaa, vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 9 pöytäkirjan 1-3 artiklaa.

67 artiklan mukaan pöytäkirjan 64-66 artiklassa olevia määräyksiä sovellettaessa otetaan huomioon Bohunicen ydinvoimalaa koskeva 37 julistus. Artiklan mukaan Bohunicen ydinvoimalaa koskevassa julistuksessa toistetaan vuoden 2003 liittymisasiakirjan Bohunicen ydinvoimalaa koskevan 9 pöytäkirjan johdanto-osan sisältöä, sen tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta.

68-71 artikla, joka koskee Kyprosta, vastaa asiasisällöltään liittymisasiakirjan 10 pöytäkirjan 1-4 artiklaa.

72 artiklan mukaan pöytäkirjan 68-71 artiklassa olevia määräyksiä sovellettaessa otetaan huomioon Kyprosta koskeva 38 julistus. Artiklan mukaan Kyprosta koskevassa julistuksessa toistetaan vuoden 2003 liittymisasiakirjan Kyprosta koskevan 10 pöytäkirjan johdanto-osan sisältöä, sen tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta.

73 artiklan mukaan vuoden 2003 liittymisasiakirjan liitteet I ja III-XVII sekä niiden lisäykset ovat erottamaton osa uutta pöytäkirjaa.

74 artiklassa annetaan uusi merkitys siinä luetelluille 73 artiklassa tarkoitetuissa liitteissä oleville viittauksille.

10. Pöytäkirja

liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä

Perustuslakisopimukseen liitetty pöytäkirja liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä vastaa Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitettyä pöytäkirjaa N:o 20 liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä. Pöytäkirjassa määrätään menettelystä, jonka tarkoituksena on varmistaa, että EMU-maat eivät kasvata julkista velkaansa vastuuttomasti ja

siten aiheuta inflaatiopaineita koko euroalueelle. Normaaliolosuhteissa jäsenvaltion julkisen talouden alijäämän ylittäessä kolmen prosentin viitearvon suhteessa bruttokansantuotteeseen tai julkisen velan ylittäessä 60 prosentin viitearvon suhteessa bruttokansantuotteeseen, neuvosto voi tietyin ehdoin päättää, että jäsenvaltiolla on liiallinen alijäämä.

11. Pöytäkirja

lähentymisperusteista

Perustuslakisopimukseen liitetty pöytäkirja lähentymisperusteista vastaa pääpiirteittäin Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitettyä pöytäkirjaa N:o 21 Euroopan yhteis-

sön perustamissopimuksen 121 artiklassa tarkoitetuista lähentymisperusteista. Lähentymisperusteet kuvaavat taloudellisen lähentymisen tasoa, joka jäsenvaltion on saavutet-

tava voidakseen osallistua EMU:n kolmannen vaiheeseen eli euron käyttöönottoon. Seuraavassa selostetaan vain ne artikkelit, jotka ovat asiasisällöltään muuttuneet uudessa pöytäkirjassa vanhaan verrattuna.

3 artikla, joka koskee Euroopan valuuttakurssijärjestelmän valuuttakurssimekanismiin (niin sanottu ERM) osallistumista koskevan arviointiperusteen määritelmää, vastaa asiasisällöltään nykyisen pöytäkirjan 3 artiklaa. Jäsenvaltioon kohdistuva kielto alentaa valuuttansa arvoa omasta aloitteestaan määri-

tellään kuitenkin suhteessa euroon eikä enää suhteessa toisen jäsenvaltion valuuttaan.

6 artikla, joka koskee päätöksentekomenettelyä, jonka mukaan neuvosto antaa aiheelliset säännökset unionin perustuslain III-198 artiklassa tarkoitettujen lähentymisperusteiden yksityiskohtaisista määritelmistä, vastaa asiasisällöltään nykyisen pöytäkirjan 6 artiklaa. Talous- ja rahoituskomitea on kuitenkin korvannut raha-asiaain komitean eikä Euroopan rahapoliittista instituuttia tarvitse enää kuulla menettelyn aikana.

12. Pöytäkirja

euroryhmästä

Euroryhmää käsittelevä pöytäkirja on kokonaan uusi ja siihen on kirjattu euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden talousministerien epävirallista yhteistyömuotoa koskevat määräykset. Euroalueen valtioiden talouspolitiikkojen yhteensovittamista pyritään parantamaan vahvistamalla tällä pöytäkirjalla jo nyt käytännössä toimiva niin sanottu euroryhmä. Pöytäkirjaan on kirjattu euroryhmän toimintaa koskevat määräykset suurin piirtein sen nykyistä toimintaa vastaavasti.

1 artiklan mukaan euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden ministerit kokoontuvat keskenään epävirallisiin kokouksiin. Näitä kokouksia pidetään tarvittaessa, ja niissä

keskustellaan aiheista, jotka liittyvät näiden valtioiden yhteistä rahaa koskeviin erityisiin tehtäviin. Komissio ja Euroopan keskuspankki kutsutaan osallistumaan näihin kokouksiin. Ryhmän kokousten valmistelu tulee tapahtumaan kuten nykyisinkin III-192 artiklassa tarkoitettussa talous- ja rahoituskomiteassa euron käyttöön ottaneiden maiden edustajien kokoonpanossa.

2 artiklan mukaan euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden ministerit valitsevat puheenjohtajan kahden ja puolen vuoden toimikaudeksi näiden jäsenvaltioiden enemmistölle.

13. Pöytäkirja

eräistä Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevista määräyksistä talous- ja rahaliiton osalta

Perustuslakisopimukseen liitetty pöytäkirja eräistä Iso-Britanniaa koskevista määräyksistä talous- ja rahaliiton osalta, vastaa pääpiirteittäin Euroopan yhteisön perustamisopimukseen liitettyä pöytäkirjaa N:o 25 eräistä Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevista määräyksistä. Nykyisessä pöytäkirjassa määrätään kuitenkin Iso-Britannian mahdollisesta talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen liittymisestä, kun taas perustuslakisopimukseen liitetty pöytäkirjassa määrätään sen sijaan mah-

dollisuudesta ottaa euro käyttöön kolmannen vaiheen jo alettua. Lisäksi pöytäkirjan tekstissä on huomioitu, että euro on korvannut ecun ja Euroopan rahapoliittinen instituutti on lakkautettu.

1 artiklan mukaan Iso-Britannia ei ole velvollinen ottamaan euroa käyttöön, paitsi jos se ilmoittaa neuvostolle aikomuksestaan tehdä niin. Artikla korvaa nykyisen pöytäkirjan 1 kohdan, jossa määrätään Iso-Britannian oikeudesta ilmoittaa, aikooko se liittyä talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen.

2 artiklan mukaan Iso-Britanniaan sovelletaan pöytäkirjan 3-8 ja 10 artiklaa sen ilmoitettua 16 päivänä lokakuuta 1996 ja 30 päivänä lokakuuta 1997 ettei osallistu talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Muutettua artiklassa on se, että vastaavassa nykyisen pöytäkirjan 2 kohdassa määrätään pöytäkirjan soveltamisesta Iso-Britanniaan riippuen siitä, osallistuuko se kolmanteen vaiheeseen. Lisäksi sovellettavien artiklojen luettelosta on poistettu nykyisen pöytäkirjan 3 kohta, joka on viittausartikla SEY 121 artiklan tiettyihin luetelmakohtiin koskien yhtenäisvaluutan vahvistamiseksi vaadittavien edellytysten täyttämistä. Luetteloon on myös lisätty 10 artikla, joka vastaa nykyisen pöytäkirjan 11 kohtaa.

3 artikla, joka koskee Iso-Britannian oman toimivallan säilymistä rahapolitiikassa, vastaa nykyisen pöytäkirjan 4 kohtaa.

4 artikla koskee perustuslakisopimuksen artikloita, joita ei sovelleta Iso-Britanniaan, ja se vastaa pääpiirteittäin nykyisen pöytäkirjan 5 kohtaa. Artiklaan on kuitenkin lisätty viittaus III-196 artiklaan, joka on kokonaan uusi ja koskee euroalueen ulkoista edustautumista. Lisäksi 4 artiklaan on lisätty viittaus perustuslakisopimuksen III-179 artiklaan, joka koskee jäsenvaltioiden ja unionin talouspoliittisia yleislinjoja. Tätä artiklaa ei sovelleta Iso-Britanniaan siltä osin kuin on kyse talouspolitiikan yleislinjojen niiden osien hyväksymisestä, jotka koskevat euroaluetta yleisesti.

5 artikla koskee tiettyjen määräysten soveltamista Iso-Britanniaan.

Artiklan 1 alakohdan mukaan Iso-Britannia pyrkii välttämään liiallisia julkisen talouden

alijäämiä.

Artiklan 2 alakohta vastaa asiasisällöltään nykyisen pöytäkirjan 6 kohtaa.

6 artikla, joka koskee päätöksentekoa, johon Iso-Britanniassa ei ole oikeutta osallistua, vastaa pääpiirteittäin nykyisen pöytäkirjan 7 kohtaa.

7 artikla, joka koskee Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussääntöä koskevan pöytäkirjan määräyksiä, joita ei sovelleta Iso-Britanniaan, vastaa pääpiirteittäin nykyisen pöytäkirjan 8 kohtaa. Artiklaan on lisätty viittaus perussäännön 10 artiklan 2 kohtaan, joka koskee Euroopan keskuspankin neuvoston jäsenten äänioikeuksia,

8 artikla, joka koskee perustuslakisopimuksen III-199 artiklan sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön 43-47 artiklan sovellettavuutta Iso-Britanniaan, vastaa pääpiirteittäin nykyisen pöytäkirjan 9 kohtaa.

Artiklan b alakohtaan on lisätty maininta neuvoston eurooppa-asetuksista, jotka neuvosto voi joutua tekemään Iso-Britannian suhteen pöytäkirjan 9 artiklan a ja c alakohdan mukaisesti.

9 artikla, joka koskee Iso-Britannian oikeutta ilmoittaa neuvostolle milloin tahansa aikomuksestaan ottaa euro käyttöön, vastaa pääpiirteittäin nykyisen pöytäkirjan 10 kohtaa.

10 artikla, joka koskee Iso-Britannian oikeutta säilyttää "Ways and Means"-luottojärjestelyt Englannin pankin kanssa, vastaa pääpiirteittäin nykyisen pöytäkirjan 11 kohtaa.

14. Pöytäkirja

eräistä Tanskaa koskevista määräyksistä talous- ja rahaliiton osalta

Perustuslakisopimukseen liitetty pöytäkirja eräistä Tanskaa koskevista määräyksistä talous- ja rahaliiton osalta vastaa pääpiirteittäin Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitettyä pöytäkirjaa N:o 26 eräistä Tanskaa koskevista määräyksistä. Nykyisessä pöytäkirjassa määrätään Tanskan mahdollisuudesta ilmoittaa, osallistuuko se talous- ja rahali-

iton kolmanteen vaiheeseen, kun taas kolmannen vaiheen jo toteuduttua perustuslakisopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa lähtökohtana on se, että Tanska on tehnyt kyseisen ilmoituksen neuvostolle 3 päivänä marraskuuta 1993.

1 artiklan mukaan yllä mainitun Tanskan hallituksen tekemän ilmoituksen nojalla

Tanskaa koskee poikkeus. Tältä osin nykyisen pöytäkirjan vastaavaa 1 ja 2 kohtaa on muutettu, koska nykyisen pöytäkirjan 2 kohdan 1 virkkeessä määrätään Tanskan mahdollisuudesta tehdä kyseinen ilmoitus. Poikkeuksen johdosta Tanskaan sovelletaan kaikkia niitä perustuslakisopimuksen ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön määräyksiä, joissa viitataan poikkeukseen. Tältä osin artikla vastaa puolestaan nykyisen pöytäkirjan 2 kohdan 2 virkettä, jossa tosin ei mainita Euroopan keskuspankin perussääntöä.

Pöytäkirjassa ei enää tarpeettomana ole nykyisen pöytäkirjan 1 kohdan mukaisesti mainintaa siitä, että Tanskan hallitus antaa neu-

vostolle tiedoksi kantansa osallistumisesta kolmanteen vaiheeseen ennen kuin neuvosto suorittaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 121 artiklan 2 kohdan kohdassa tarkoitetun arvioinnin yhtenäisvaluutan vahvistamiseksi vaadittavista edellytyksistä.

2 artikla, jonka mukaan poikkeuksen kumoamiseksi tarkoitettu menettely voidaan aloittaa ainoastaan Tanskan aloitteesta, vastaa asiasisällöltään nykyisen pöytäkirjan 4 kohdan määräyksiä.

3 artikla, jonka mukaan pöytäkirjan määräyksiä ei sovelleta, jos poikkeus kumotaan, vastaa nykyisen pöytäkirjan 5 kohdan määräyksiä.

15. Pöytäkirja

Tanskan kansallisen pankin tietyistä tehtävistä

Perustuslakisopimukseen liitetty pöytäkirja Tanskan kansallisen pankin tietyistä tehtävistä vastaa Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitettyä pöytäkirjaa N:o 22 Tanskan kansallisen pankin tietyistä tehtävistä.

Ainoan artiklan mukaan Euroopan keskus-

pankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön 14 artiklan määräykset eivät vaikuta Tanskan kansallisen keskuspankin oikeuteen hoitaa sellaisia sille nykyisin kuuluvia tehtäviä, jotka koskevat unionin ulkopuolisia Tanskan alueita.

16. Pöytäkirja

Communauté financière du Pacifique -frangijärjestelmästä

Perustuslakisopimukseen liitetty pöytäkirja Ranskan tietyistä historiallisista rahapoliittisista tehtävistä vastaa Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitettyä pöytäkirjaa N:o 27 Communauté financière du Pacifique -frangijärjestelmästä.

Ainoan artiklan mukaan Ranska voi säilyt-

tää erioikeuden laskea liikkeeseen rahaa Uudessa-Kaledoniassa, Ranskan Polynesiassa sekä Wallis- ja Futunasaarilla kansallisessa lainsäädännössään vahvistettujen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti, ja ainoastaan sillä on oikeus vahvistaa Communauté financière du Pacifique -frangin vaihtoarvo.

17. Pöytäkirja

osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä

Pöytäkirja vastaan sisällöltään Amsterdamin sopimuksella Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisön pe-

rustamissopimukseen liitettyä pöytäkirjaa Schengenin säännöstön sisällyttämisestä osaksi Euroopan unionia. Pöytäkirjaan on

tehty perustuslakisopimuksesta sekä Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja

Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta aiheutuneet tekniset muutokset. Lisäksi pöytäkirjan tekstiä on yksinkertaistettu ja ajanmukaistettu.

18. Pöytäkirja

unionin perustuslain III-130 artiklan tiettyjen näkökohtien soveltamisesta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin

Pöytäkirja vastaa sisällöltään Amsterdamin sopimuksella Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisön perustamisopimukseen liitettyä pöytäkirjaa Euroopan yhteisön perustamisopimuksen 7 a artiklan (nyk. 14 artiklan) tiettyjen näkökohtien soveltamisesta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin. Pöytäkirjan perusteella Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti voivat pitää

yllä sisärajarakastukset suhteessa muihin jäsenvaltioihin. Alkuperäiseen pöytäkirjaan on tehty perustuslakisopimuksesta aiheutuvat tekniset muutokset. Perustuslakisopimuksen vastaavan pöytäkirjan 4 artiklan mukaan sitä sovelletaan myös perustuslakisopimuksen IV-438 artiklan nojalla voimaan jääviin säädöksiin.

19. Pöytäkirja

Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan samoin kuin yksityisoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön osalta

Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisön perustamisopimukseen liitettiin Amsterdamin sopimuksella pöytäkirja Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta. Pöytäkirjan mukaan Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti eivät osallistu EY:n perustamisopimukseen sisältyviä oikeus- ja sisäasioita eli maahanmuutto-, turvapaikka- ja rajavalvontapolitiikkaa sekä yksityisoikeudellista yhteistyötä (unionin I piliiri) koskevien toimenpiteiden hyväksymiseen neuvostossa, eikä niitä sovelleta näissä valtioissa. Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti voi kuitenkin tapauskohtaisesti ilmoittaa osallistuvansa I pilarin toimenpiteisiin joko ennen toimenpiteen hyväksymistä tai sen jälkeen (ns. *opt in* -oikeus).

Perustuslakisopimuksen pöytäkirja laajentaa alkuperäisen pöytäkirjan soveltamisalan koskemaan myös poliisiyhteistyötä sekä niitä perustuslakisopimuksen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevia horisontaalisia määräyksiä, jotka liittyvät pöytäkir-

jassa mainittuihin politiikkoihin. Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti edellyttivät soveltamisalan laajentamista, koska poliisiyhteistyö siirtyy perustuslakisopimuksella unionin yleisen oikeudellisen viitekehyksen alaisuuteen. Vaikka myös rikosoikeudellisen yhteistyön ja Europolin osalta siirrytään tavantomaaiseen lainsäätämisyjärjestykseen, ei pöytäkirjaa ole kuitenkaan laajennettu koskemaan näitä aloja.

Yhdistyneelle kuningaskunnalle ja Irlannille myönnetyn poikkeuksen soveltamisalaan vaikuttaa Schengenin säännösten sisällyttämisestä osaksi Euroopan unionia tehdyn pöytäkirjan 4 artikla, jossa mainittu eurooppapäätös mahdollista Schengenin säännösten soveltamisen Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin myös poikkeusten kattamilla aloilla.

Alkuperäiseen pöytäkirjaan on tehty perustuslakisopimuksesta aiheutuvat tekniset muutokset.

20. Pöytäkirja

Tanskan asemasta

Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitettiin Amsterdamin sopimuksella pöytäkirja Tanskan asemasta. Pöytäkirjan mukaan Tanska ei osallistu EY:n perustamissopimukseen sisältyviä oikeus- ja sisäasioita eli maahanmuutto-, turvapaikka ja rajavalvontapolitiikkaa sekä yksityisoikeudellista yhteistyötä (unionin I pilari) koskevien toimenpiteiden hyväksymiseen neuvostossa, eikä niitä sovelleta Tanskaan. Toisin kuin niin sanotun *opt in* -oikeuden saaneet Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti, Tanska ei voi tapauskohtaisesti ilmoittaa osallistuvansa I pilarin toimenpiteisiin. Tanska osallistuu kuitenkin täysimääräisesti Schengenin säännöstöön, mutta siltä osin kuin säännöstö koskee unionin I pilaria, säädöksiä on käsiteltävä suhteessa Tanskaan oikeudellisilta vaikutuksiltaan kansainvälisoikeudellisina velvoitteina.

Perustuslakisopimuksen Tanskaa koskeva pöytäkirja muuttaa Tanskalle annetun poikkeuksen soveltamisalaa ja sisältöä. Pöytäkirja

laajentaa alkuperäisen pöytäkirjan soveltamisalan koskevaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevia politiikkoja kokonaisuudessaan (perustuslakisopimuksen III osan III osaston IV luku). Schengenin säännöstöön Tanska osallistuu kuten nykyisinkin, mutta muilta osin Tanska jää kokonaan oikeus- ja sisäasiain yhteistyön ulkopuolelle. Soveltamisalaa lukuun ottamatta pöytäkirjan 1—5 ja 7—8 artiklat vastaavat nykyisen pöytäkirjan sisältöä. Pöytäkirjan 6 artiklalla sisältää voimassa olevaa säännöstöä koskevan siirtymäsäännöksen.

Pöytäkirjan 9 artikla on uusi. Artiklan mukaan Tanska voi valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti siirtyä pöytäkirjan liitteen mukaiseen *opt in* -menettelyyn, jonka mukaan se voi tapauskohtaisesti ilmoittaa osallistumisestaan oikeus- ja sisäasiain säännöstöön. Samalla Schengenin säännöstöstä, jota käsitellään kansainvälisen oikeuden velvoitteena suhteessa Tanskaan, tulee normaalia unionioikeutta suhteessa Tanskaan.

21. Pöytäkirja

jäsenvaltioiden ulkosuhteista ulkorajojen ylittämisen osalta

Pöytäkirja vastaa sisällöltään Amsterdamin sopimuksella Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitettyä pöytäkirjaa jäsenvaltioiden ulkosuhteista silmällä pitäen ulkorajo-

jen ylittämistä. Alkuperäiseen pöytäkirjaan on tehty perustuslakisopimuksesta aiheutuvat tekniset muutokset.

22. Pöytäkirja

jäsenvaltioiden kansalaisten oikeudesta turvapaikkaan

Pöytäkirja vastaa sisällöltään Amsterdamin sopimuksella Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitettyä pöytäkirjaa Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten turva-

paikasta. Alkuperäiseen pöytäkirjaan on tehty perustuslakisopimuksesta aiheutuvat tekniset muutokset. Lisäksi pöytäkirjan tekstiä on yksinkertaistettu ja ajanmukaistettu.

23. Pöytäkirja

unionin perustuslain I-41 artiklan 6 kohtaan ja III-312 artiklaan perustuvasta pysyvästä rakenteellisesta yhteistyöstä

Pöytäkirjassa määrätään tietyistä voimavaratavoitteista, joihin jäsenvaltion on sitouduttava voidakseen osallistua perustuslakisopimuksen I-41 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuun pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön. Pöytäkirja on kokonaan uusi.

1 artiklan mukaan yhteistyöhön voivat osallistua jäsenvaltiot, jotka perustuslakisopimuksen voimaantuloajankohdasta lähtien sitoutuvat täyttämään tämän artiklan mukaiset puolustusvoimavarojaan koskevat vaatimukset ja tavoitteet.

Artiklan a alakohdan mukaan yhteistyöhön voivat liittyä jäsenvaltiot, jotka sitoutuvat kehittämään puolustusvoimavarojaan kehittämällä kansallisia voimavaratarjouksiaan, osallistumalla tarvittaessa monikansallisiin joukkoihin, tärkeimpiin eurooppalaisiin puolustustarvikeohjelmiin ja Euroopan puolustusviraston toimintaan.

Artiklan b alakohdan mukaan osallistuvien jäsenvaltioiden edellytetään sitoutuvan siihen, että niillä on viimeistään vuonna 2007 valmiudet antaa unionin käyttöön taisteluyksiköitä, joilla on omia tukitoimintoja ja kyky aloittaa sopimuksen III-309 artiklassa tarkoitettujen kriisinhallintatehtävien toteuttaminen 5-30 vuorokauden kuluessa erityisesti YK:n esittämiin pyyntöihin vastaamiseksi. Yksiköitä on voitava ylläpitää aluksi 30 vuorokauden ja tarvittaessa ainakin 120 vuorokauden ajan. Alakohdassa tarkoitetaan sellaisia nopean toiminnan joukkoja, joiden muodostamiseksi toimet on jo aloitettu kesäkuussa 2004 Eurooppa-neuvostossa hyväksytyyn niin sanotun yleistavoite 2010 mukaisesti.

2 artiklassa määrätään tarkemmin velvoitteista, joihin pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltioiden on sitouduttava 1 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Artiklan a alakohdan mukaan osallistuvat jäsenvaltiot sitoutuvat tekemään perustuslakisopimuksen voimaantuloajankohdasta lähtien yhteistyötä puolustustarvikkeisiin liittyvien investointimenojen tasoa koskevien hyväksytyjen tavoitteiden saavuttamiseksi ja

tarkastelemaan näitä tavoitteita säännöllisesti uudelleen unionin turvallisuusympäristön ja kansainvälisten velvollisuuksien valossa.

Artiklan b alakohdan mukaan osallistuvien jäsenvaltioiden tulee sitoutua mahdollisuuksien mukaan lähentämään puolustusalan välineitään muun muassa yhdenmukaistamalla sotilaallisten tarpeiden määrittelyn, kokoamalla puolustusvoimavaransa yhteen ja tarvittaessa erikoistumalla sekä edistämällä yhteistyötä koulutuksen ja logistiikan alalla.

Artiklan c alakohdan mukaan osallistuvien jäsenvaltioiden tulee sitoutua toteuttamaan konkreettisia toimenpiteitä joukkojensa käytettävyyden, yhteistoimintakyvyn, joustavuuden ja toimintavalmiuden vahvistamiseksi muun muassa määrittelemällä joukkojen käyttöön antamista koskevat yhteiset tavoitteet sekä mahdollisesti myös tarkastelemalla uudelleen kansallisia päätöksentekomenetelyjään.

Artiklan d alakohdan mukaan osallistuvan jäsenvaltion tulee sitoutua tekemään yhteistyötä sen varmistamiseksi, että ne toteuttavat voimavarojen kehittämisjärjestelyn puitteissa todettujen puutteiden korjaamiseksi tarvittavat toimenpiteet, sanotun kuitenkaan rajoittamatta niitä koskevia sitoumuksia Pohjois-Atlantin liitossa.

Artiklan e alakohdan mukaan osallistuvien jäsenvaltioiden tulee sitoutua osallistumaan tarvittaessa Euroopan puolustusviraston puitteissa tärkeimpien yhteisten tai eurooppalaisten puolustustarvikeohjelmien kehittämiseen.

3 artiklan mukaan Euroopan puolustusvirasto osallistuu pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltioiden voimavaratarjousten säännölliseen arviointiin, erityisesti kun on kyse sellaisista tarjouksista, joiden tekemisessä on noudatettu muun muassa 2 artiklan perusteella laadittavia arviointiperusteita. Euroopan puolustusvirasto antaa voimavaratarjouksista kertomuksen vähintään kerran vuodessa. Arviointia voidaan käyttää pohjana neuvoston perustuslakisopimuksen III-312 artiklan mukaisesti hyväksymille suosituksille ja eurooppapäätöksille,

jotka koskevat pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltioiden luettelon vahvistamista, myöhemmin mukaan tu-

levan jäsenvaltion osallistumisen vahvistamista tai jäsenvaltion osallistumisen keskeyttämistä.

24. Pöytäkirja

unionin perustuslain I-41 artiklan 2 kohdasta

Pöytäkirjan mukaan unioni laatii yhdessä Länsi-Euroopan unionin (WEU) kanssa niiden välisen yhteistyön parantamista koskevat järjestelyt. Pöytäkirja vastaa asiasisällöltään

Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen Amsterdamin sopimuksella liitettyä pöytäkirjaa koskien SEU 17 artiklaa.

25. Pöytäkirja

Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden tuonnista Euroopan unioniin

Pöytäkirja vastaa EY-sopimukseen sanotun sopimuksen tarkistamisesta vuonna 1962 tehdyllä yleissopimuksella liitettyä pöytäkirjaa Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden tuonnista Euroopan talousyhteisöön. Muutoksina viimeksi mainit-

tuun pöytäkirjaan perustuslakiosopimuksen pöytäkirja n:o 6 sisältää vain sellaisia teknisiä mukautuksia, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan saattamiseksi yhteensopivaksi perustuslakiosopimuksen kanssa.

26. Pöytäkirja

kiinteän omaisuuden hankkimisesta Tanskassa

Pöytäkirja vastaa EY-sopimukseen EU-sopimuksella liitettyä pöytäkirjaa kiinteän omaisuuden hankkimisesta Tanskassa. Muutoksina viimeksi mainittuun pöytäkirjaan uu-

si pöytäkirja sisältää vain sellaisia teknisiä mukautuksia, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan saattamiseksi yhteensopivaksi perustuslakiosopimuksen kanssa.

27. Pöytäkirja

jäsenvaltioiden yleisradiotoiminnasta

Pöytäkirja vastaa EY-sopimukseen Amsterdamin sopimuksella liitettyä pöytäkirjaa jäsenvaltioiden julkisesta yleisradiotoiminnasta. Muutoksina viimeksi mainittuun pöy-

täkirjaan uusi pöytäkirja sisältää vain sellaisia teknisiä mukautuksia, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan saattamiseksi yhteensopivaksi perustuslakiosopimuksen kanssa.

28. Pöytäkirja**unionin perustuslain III-214 artiklasta**

Pöytäkirja vastaa EY-sopimukseen EU-sopimuksella liitettyä pöytäkirjaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 141 artiklasta. Muutoksina viimeksi mainittuun pöytäkirjaan perustuslakiosopimuksen pöytäkirja n:o

28 sisältää vain sellaisia teknisiä mukautuksia, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan saattamiseksi yhteensopivaksi perustuslakiosopimuksen kanssa.

29. Pöytäkirja**taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta**

Pöytäkirja vastaa EY-sopimukseen EU-sopimuksella liitettyä pöytäkirjaa taloudellisesta ja sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta. Muutoksina viimeksi mainittuun pöytäkirja-

jaan uusi pöytäkirja sisältää vain sellaisia teknisiä mukautuksia, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan saattamiseksi yhteensopivaksi perustuslakiosopimuksen kanssa.

30. Pöytäkirja**Grönlantia koskevista erityisjärjestelyistä**

Pöytäkirja vastaa Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten muuttamisesta Grönlannin osalta vuonna tehdyllä sopimuksella EY-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa Grönlantia koskevista erityisjärjestelyistä. Muutoksina

viimeksi mainittuun pöytäkirjaan uusi pöytäkirja sisältää vain sellaisia teknisiä mukautuksia, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan saattamiseksi yhteensopivaksi perustuslakiosopimuksen kanssa.

31. Pöytäkirja**Irlannin perustuslain 40.3.3 artiklasta**

Pöytäkirja vastaa Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisöjen perustamissopimukseen EU-sopimuksella liitettyä pöytäkirjaa. Muutoksina viimeksi mainittuun pöytäkirjaan perustuslakiosopimuksen

pöytäkirja n:o 31 sisältää vain sellaisia teknisiä mukautuksia, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan saattamiseksi yhteensopivaksi perustuslakiosopimuksen kanssa.

32. Pöytäkirja**ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen liittymistä koskevasta perustuslain I-9 artiklan 2 kohdasta**

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen 4 päivänä marraskuuta 1950 tehty (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) liittymistä kos-

keva pöytäkirja on kokonaan uusi ja sillä pyritään turvaamaan tietyt unionin erityispiirteet sekä jäsenvaltioiden asema unionin liitetyssä Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

Perustuslakisopimuksen I-9 artiklan 2 kohta sisältää uuden oikeusperustan, jonka myötä Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyminen tulee mahdolliseksi.

1 artiklan a kohdan mukaan unionin ja sen oikeuden erityispiirteiden säilyttämiseksi unionin liittyessä Euroopan ihmisoikeussopimukseen tätä koskevassa liittymissopimuksessa on erityisesti määrättävä menettelysäännöistä, joita sovelletaan, jos unioni osallistuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen seurantaelimen toimintaan.

Artiklan b kohdan mukaan on myös määrättävä tarpeellisista järjestelyistä, joilla varmistetaan, että unionin ulkopuolisten valtioiden esittämät kanteet sekä yksityiset valitukset osoitetaan tapauksen mukaan jäsenvaltioille ja /tai unionille.

2 artiklan mukaan liittymissopimuksessa on varmistettava, ettei unionin liittyminen

Euroopan ihmisoikeussopimukseen vaikuta unionin toimivaltaan tai sen toimielinten toimivaltuuksiin. Sopimuksessa on lisäksi varmistettava, ettei liittyminen mitenkään vaikuta siihen asemaan, joka jäsenvaltioilla on Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja erityisesti siihen liitettyjen pöytäkirjojen mukaan eikä se saa vaikuttaa myöskään jäsenvaltioiden Euroopan ihmisoikeussopimuksen 15 artiklan mukaisesti toteuttamiin poikkeaviin toimenpiteisiin tai 57 artiklan mukaisesti tekemiin varauksiin.

3 artiklan mukaan mitkään Euroopan ihmisoikeussopimuksen määräykset eivät saa vaikuttaa perustuslakisopimuksen III-375 artiklan 2 kohdan soveltamiseen, jonka mukaan jäsenvaltioiden on ratkaistava perustuslakisopimuksen tulkintaa ja soveltamista koskevat riidat perustuslakisopimuksen määräysten mukaisesti.

33. Pöytäkirja

Euroopan yhteisön perustamissopimusta ja Euroopan unionista tehtyä sopimusta täydentäneistä tai muuttaneista asiakirjoista ja sopimuksista

Pöytäkirjassa yksilöidään ne perustuslakisopimuksen IV-437 artiklan 1 kohdassa tarkoitettut, EY-sopimusta ja EU-sopimusta täydentäneet tai muuttaneet asiakirjat ja sopimukset, jotka perustuslakisopimuksella kumotaan tai pidetään voimassa.

Pöytäkirja liitetään sekä perustuslakisopimuksen että Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen. Pöytäkirjan mukaan kumottavilla asiakirjoilla ja sopimuksilla Euratom-sopimukseen tehdyt muutokset kuitenkin jäävät voimaan. Tämä seuraa Euratom-sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan (n:o 36) 1 artiklasta, jonka mukaan kyseisellä pöytäkirjalla muutetaan Euratom-sopimusta sellaisena kuin se on voimassa perustuslakisopimuksen voimaantulopäivänä. Kyseisessä määräyksessä vahvistetaan nimenomaisesti, että Euratom-sopimukseen perustuslakisopimuksen IV-437 artiklan nojalla kumotuilla sopimuksilla ja asiakirjoilla tehtyjen muutosten oikeudelliset vaikutukset sekä Euratom-sopimuksen perusteella annettujen voimassa olevien säädösten oikeudelliset vaikutukset eivät muutu.

1 artiklan 1 kohdan mukaan seuraavat sopimukset, joilla Euroopan yhteisön perustamissopimusta on täydennetty tai muutettu, kumotaan:

— Euroopan yhteisöjen yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta tehtyyn sopimukseen liitetty, 8 päivänä huhtikuuta 1965 tehty pöytäkirja Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista (EYVL L 152 1967, s. 13);

— Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten sekä Euroopan yhteisöjen yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta tehdyn sopimuksen tiettyjen talousarviota koskevien määräysten muuttamisesta 22 päivänä huhtikuuta 1970 tehty sopimus (EYVL L 2 1971, s. 1);

— Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten sekä Euroopan yhteisöjen yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta tehdyn sopimuksen tiettyjen varainhoitoa koskevien määräysten muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1975 tehty sopimus (EYVL L 359 1977, s. 4);

— Euroopan investointipankin perussään-

nöstä tehdyn pöytäkirjan tiettyjen määräysten muuttamisesta 10 päivänä heinäkuuta 1975 tehty sopimus (EYVL L 91 1978, s. 1);

— Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten muuttamisesta Grönlannin osalta 13 päivänä maaliskuuta 1984 tehty sopimus (EYVL L 29 1985, s. 1);

Euroopan yhtenäisasiakirja, tehty 17 päivänä helmikuuta 1986 ja 28 päivänä helmikuuta 1986 (EYVL L 169 1987, s. 1);

— Euroopan investointipankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan muuttamisesta 25 päivänä maaliskuuta 1993 annettu säädös, jolla Euroopan investointipankin valtuustolle annetaan toimivaltuudet Euroopan investointirahaston perustamiseen (EYVL L 173 1994, s. 14);

— Valtion- ja hallituksen päämiesten kokoonpanossa kokoontuvan neuvoston päätös 2003/223/EY, tehty 21 päivänä maaliskuuta 2003, Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön 10.2 artiklan muuttamisesta (EUVL L 83 2003, s. 66).

Pöytäkirjan 1 artiklan 2 kohdan mukaan kumotaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta 2 päivänä lokakuuta 1997 tehty Amsterdamin sopimus. Amsterdamin sopimuksen 9 artiklan 7 kohdan määräysten sisältö kuitenkin säilyy voimassa pöytäkirjan 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

Pöytäkirjan 1 artiklan 3 kohdan mukaan kumotaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen sekä Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta 26 päivänä helmikuuta 2001 tehty Nizzan sopimus.

2 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioi-

den hallitusten edustajat vahvistavat yhteisellä sopimuksella tarvittavat määräykset tiettyjen Luxemburgin suurherttuakuntaa koskevien sellaisten erityiskysymysten sääntelemiseksi, jotka aiheutuvat Euroopan yhteisöjen yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin perustuslain III-432 artiklan ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen 189 artiklan soveltamista.

Määräyksessä, joka sisällöltään vastaa Amsterdamin sopimuksen 9 artiklan 7 kohtaa, tarkoitetut erityiskysymykset liittyvät Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (EHTY) toimintojen osittaiseen siirtämiseen Luxemburgista Brysseliin yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta vuonna 1965 tehdyllä sopimuksella (ns. sulautumissopimus). Ennen sulautumissopimusta EHTY:n neuvosto kokoontui Luxemburgissa. Nykyisin Euroopan unionin neuvosto kokoontuu Luxemburgissa huhti-, kesä- ja lokakuussa sulautumissopimuksen 37 artiklassa (jonka Amsterdamin sopimuksen 9 artiklan 7 kohta on korvannut) tarkoitetun jäsenvaltioiden hallitusten edustajien vahvistaman yhteisen sopimuksen nojalla

Pöytäkirjan 2 artiklan 2 kohdan mukaan neuvoston päätöksen 76/787/EHTY, ETY, Euratom liitteenä oleva säädös edustajien valitsemisesta Euroopan parlamenttiin yleisillä välittömällä vaaleilla (EYVL L 278 1976, s. 1) (ns. vaalisäädös) pidetään voimassa sellaisena kuin se on Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen voimaantulopäivänä. Siihen tehdään kuitenkin pöytäkirjan 2 artiklan 2 kohdassa yksilöidyt muutokset, jotka ovat tarpeen vaalisäädöksen saattamiseksi yhteensovivaksi perustuslakisopimuksen kanssa.

34. Pöytäkirja

Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä

Pöytäkirja no. 34 on uusi ja sisältää määräykset Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä.

1 artiklan 1 kohdassa määrätään, että Eurooppa-neuvosto tekee perustuslakisopimuksen I-20 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan

nojalla eurooppapäätöksen Euroopan parlamentin kokoonpanosta hyvissä ajoin ennen vuonna 2009 pidettäviä Euroopan parlamentin vaaleja.

Artiklan 2 kohta sisältää määräykset Euroopan parlamenttiin kustakin maasta valitta-

vien edustajien kokoonpanon ja lukumäärän säilyvän nykyisellään vaalikauden 2004-2009 ajan. Artiklaan on sisällytetty taulukko, jossa vahvistetaan Euroopan parlamenttiin kustakin jäsenvaltiosta valittavien edustajien tämänhetkinen lukumäärä. Taulukko vastaa 1.5.2004 unionin jäseneksi liittyneiden kymmenen uuden jäsenvaltion liittymissopimuksen 11 artiklaa.

2 artiklan 1 kohdassa määrätään määränemmistön määrittelyä Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa koskevien sääntöjen voimaantulosta. Määränemmistöä koskevan perustuslakisopimuksen I-25 artiklan 1, 2, ja 3 kohdan määräykset tulevat voimaan 1 päivänä marraskuuta 2009 samana vuonna pidettävien Euroopan parlamentin vaalien jälkeen perustuslakisopimuksen I-20 artiklan 2 kohdan mukaisesti, eli kun Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskeva eurooppapäätös on tehty.

Artiklan 2 kohdassa määrätään, että 31. marraskuuta 2009 saakka sovelletaan nykyistä ääntenpainotusmenettelyä, kuitenkin niin, etteivät Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja I-25 artiklan 4 kohdan määräämällä tavalla osallistu Eurooppa-neuvoston äänestyksiin.

Artiklan 2 kohtaan on sisällytetty taulukko, jossa vahvistetaan neuvoston jäsenten tämänhetkinen äänten painotus. Taulukko vastaa 1.5.2004 unionin jäseneksi liittyneen kymmenen uuden jäsenvaltion liittymissopimuksen 12 artiklaa.

Artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa määrätään määränemmistöstä silloin, kun ratkaisu tehdään komission ehdotuksesta. Tällöin edellytyksenä on vähintään 232 puoltavaa ääntä jotka edustavat jäsenten enemmistöä. Muissa tapauksissa edellytyksenä on vähintään 232 puoltavaa ääntä jotka edustavat ainakin kahta kolmasosaa jäsenistä. Määräys vastaa 1.5.2004 unionin jäseneksi liittyneen kymmenen uuden jäsenvaltion liittymissopimuksen 12 artiklaa.

Artiklan 2 kohdan kolmannessa alakohdassa määrätään Eurooppa-neuvoston tai sen jäsenen mahdollisuudesta pyytää tarkistettavan, että määränemmistö edustaa vähintään 62:ta prosenttia unionin väestöstä. Jos tämä ehto ei täyty, ei kyseistä säädöstä voida antaa. Määräys vastaa 1.5.2004 unionin jäse-

neksi liittyneen kymmenen uuden jäsenvaltion liittymissopimuksen 12 artiklaa.

Artiklan 3 kohdassa määrätään, että jos unioniin liittyy myöhemmin uusia jäseniä, artiklan 2 kohdassa tarkoitettu vähimmäismäärä lasketaan siten, että ääninä ilmaistu määränemmistöön tarvittava vähimmäismäärä ei ole suurempi kuin Nizzan sopimuksen liitteessä olevan julistukseen no. 20 sisältyvässä taulukossa, eli 258 puoltavaa ääntä. Kyseisen päätösasiakirjan julistuksessa no 21 määritellään määränemmistöön vaadittava äänimäärä tilanteessa, jolloin unioniin on liittynyt Bulgaria ja Romania.

Artiklan 4 kohdassa määrätään niistä perustuslakisopimukseen sisältyvistä määränemmistön määrittelyä koskevista määräyksistä, jotka tulevat voimaan 1. marraskuuta 2009.

Artiklan 4 kohdan toisessa alakohdassa määrätään määränemmistön määritelmää koskevista siirtymämääräyksistä niissä tapauksissa, joissa kaikki neuvoston jäsenet eivät osallistu äänestykseen. 31. lokakuuta 2009 asti määränemmistöllä tarkoitetaan näissä tapauksissa yhtä suurta osuutta päätöksentekoon osallistuvien neuvoston jäsenten painotetuista äänistä sekä tarvittaessa yhtä suurta osuutta näiden väestöstä kuin artiklan 2 kohdassa on määrätty.

3 artiklassa määrätään neuvoston kokoonpanoista siihen asti, kunnes niitä koskeva I-24 artiklan 4 kohdan mukainen Eurooppa-neuvoston määränemmistöllä tehtävä eurooppapäätös on tullut voimaan. Kyseisenä aikana neuvosto voi I-24 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisesti kokoontua yleisten asiain neuvoston sekä ulkosuhdeneuvoston kokoonpanojen lisäksi muissa kokoonpanoissa, joita koskevan luettelon yleisten asiain neuvosto vahvistaa yksinkertaisella enemmistöllä tehtävällä eurooppapäätöksellä.

4 artiklassa määrätään perustuslakisopimuksen voimaantulopäivänä virassa olevien komission jäsenten pysymisestä virassaan toimikautensa loppuun saakka. Sen komissaari, jolla on sama kansalaisuus kuin unionin ulkoasiainministerillä, toimikausi kuitenkin päättyy samana päivänä, jona unionin ulkoasiainministeri nimitetään.

5 artikla sisältää määräykset yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimivan neuvoston pääsihteerin ja neuvos-

ton varapääsihteerin toimikausien päättymisestä perustuslakisopimuksen voimaantulopäivänä. Neuvosto nimittää uuden pääsihteerin III-344 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

6 artikla sisältää alueiden komiteaa koskevat siirtymämääräykset. Artiklassa vahvistetaan alueiden komitean jäsenmäärä ja paikkojen jakautuminen III-386 artiklassa tarkoitetun eurooppapäätöksen voimaantuloon saakka. Artiklaan on sisällytetty taulukko, jossa vahvistetaan alueiden komiteaan kustakin jäsenvaltiosta valittavien edustajien tämänhetkinen lukumäärä. Taulukko vastaa

1.5.2004 unionin jäseneksi liittyneen kymmenen uuden jäsenvaltion liittymissopimuksen 15 artiklaa.

7 artikla sisältää talous- ja sosiaalikomiteaa koskevat siirtymämääräykset. Artiklassa vahvistetaan talous- ja sosiaalikomitean jäsenmäärä ja paikkojen jakautuminen III-389 artiklassa tarkoitetun eurooppapäätöksen voimaantuloon saakka. Taulukko vastaa 1.5.2004 unionin jäseneksi liittyneen kymmenen uuden jäsenvaltion liittymissopimuksen 14 artiklaa.

35. Pöytäkirja

Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen taloudellisista seurauksista ja hiili- ja terästudkimusrahastosta

Perustuslakisopimukseen liitetty pöytäkirja Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen taloudellisista seurauksista ja hiili- ja terästudkimusrahastosta, vastaa pääpiirteittäin Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitettyä pöytäkirjaa n:o 34 Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen taloudellisista seurauksista ja hiili- ja terästudkimusrahastosta.

1 artikla, joka koskee hiili- ja terästudkimusrahaston varoja ja niistä kertyviä tuloja, vastaa nykyisen pöytäkirjan 1 artiklan 2 ja 3 kohtaa.

2 artikla, joka koskee päätöksentekomenettelyitä pöytäkirjan täytäntöönpanon edellyttämien säädösten antamiseksi, vastaa pääpiirteittäin nykyisen pöytäkirjan 2 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan pöytäkirjan täytäntöönpanon edellyttämät säännökset, mukaan lukien keskeiset periaatteet, neuvosto

kuitenkin antaa määräenemmistöllä hyväksytyllä eurooppalailla saatuaan Euroopan parlamentin hyväksynnän, kun neuvosto nykyisin antaa kyseiset säännökset yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto hyväksyy määräenemmistöllä komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan eurooppa-asetukset tai -päätökset, joilla vahvistetaan hiili- ja terästudkimusrahaston varojen hoitoa koskevat monivuotiset taloudelliset suuntaviivat sekä rahaston tutkimusohjelman tekniset suuntaviivat, kun neuvosto nykyisin antaa kyseiset säännökset yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan. Artiklassa ei myöskään enää maininta erityisistä päätöksentekomenettelyistä päättämisestä.

3 artikla, jonka mukaan unionin perustuslakia sovelletaan, ellei pöytäkirjassa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä toisin määrätä, vastaa nykyisen pöytäkirjan 3 artiklaa.

36. Pöytäkirja

Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) perustamissopimuksen muuttamisesta

Perustuslakisopimuksella kumotaan pääsäännön mukaan kaikki ne sopimukset, joihin nykyinen Euroopan unioni perustuu. Poikkeuksen tähän pääsääntöön muodostaa kuitenkin

kin Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimus (Euratom-sopimus), joka jää edelleen voimaan. Konventti tai HVK ei varsinaisesti käsitellyt Euratom-sopimusta, mut-

ta siihen tehdään kuitenkin sellaisia muutoksia, jotka ovat tarpeellisia sen mukauttamiseksi perustuslakisopimuksen määräyksiin. Tällaiset mukauttamiset kohdistuvat erityisesti Euratom-sopimuksen toimitelimiä ja varainhoitoa koskeviin määräyksiin. Tarkoituksena on, että Euratom-sopimuksen ja sen nojalla annettujen säädösten nykyiset oikeusvaikutukset eivät muutu. Nämä mukautukset sisältyvät tähän pöytäkirjaan ja ne tehdään Euratom-sopimukseen sellaisena kuin se on voimassa perustuslakisopimuksen voimaantullessa.

Pöytäkirjan 1 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan tällä pöytäkirjalla muutetaan Euratom-sopimusta, sellaisena kuin se on voimassa perustuslakisopimuksen voimaantulopäivänä.

Artiklan toisen kohdan mukaan siitä huolimatta, että perustuslakisopimuksen IV-437 artiklalla kumotaan pääsäännön mukaan kaikki nykyiset perussopimukset sekä niitä muuttavat sopimukset, niin näillä kumottavilla sopimuksilla Euratom-sopimukseen aiemmin tehtyjen muutosten oikeudelliset vaikutukset eivät muutu. Samoin tämän artiklan kohdan mukaan Euratom-sopimuksen perusteella annettujen voimassa olevien sekundäärisäädösten oikeudelliset vaikutukset eivät muutu. Mitä edellä tässä artiklakohdassa määrätään, ei kuitenkaan vaikuta niihin muutoksiin, joita tehdään tällä pöytäkirjalla.

2 artiklan mukaan Euratom-sopimuksen III osaston otsikko "Institutionaaliset määräykset" korvataan otsikolla: "Institutionaaliset ja varainhoitoa koskevat määräykset".

3 artiklan mukaan Euratom-sopimuksen III osaston alkuun lisätään uusi I luku, jossa on vain yksi artikla 106 A, perustuslakisopimuksen tiettyjen määräysten soveltamisesta Euratomiin.

Tuossa uudessa Euratom-sopimukseen liittävässä 106 A artiklassa määrätään, mitä perustuslakisopimuksen artikloja sovelletaan Euratom-sopimuksen alaan kuuluvissa asioissa. Tuon uuden artiklan mukaan perustuslakisopimuksen I-19-I-29 artiklaa (jotka koskevat unionin toimielinjärjestelmää), I-31-I-39 artiklaa (jotka koskevat unionin muita toimielimiä sekä unionin säädöksiä), I-49 artiklaa (joka koskee Euroopan oikeusasiameistä), I-50 artiklaa (joka koskee unio-

nin toiminnan avoimuutta), I-53-I-56 artiklaa (jotka koskevat unionin varainhoitoa), I-58-I-60 artiklaa (jotka koskevat unionin jäsenyyttä), III-330-III-372 artiklaa (jotka koskevat unionin toimielinten toimintaa), III-374 ja III-375 artiklaa, III-378-III-381 artiklaa (jotka koskevat unionin tuomioistuinta), III-384 ja III-385 artiklaa (jotka koskevat tilintarkastustuomioistuinta), III-389-III-392 artiklaa (jotka koskevat talous- ja sosiaalikomiteaa), III-395-III-410 artiklaa (jotka koskevat unionin toimielimiin liittyviä yhteisiä määräyksiä, unionin rahoituskehystä ja talousarviota), III-412-III-415 artiklaa (jotka koskevat unionin talousarviota ja petosten torjuntaa), sekä III-427 artiklaa (joka koskee unionin virkamiehiin sovellettavia henkilöstösääntöjä), III-433 artiklaa (joka koskee unionin toimielimissä käytettäviä kieliä), IV-439 artiklaa (joka koskee tiettyjä toimielimiä koskevia siirtymämääräyksiä) ja IV-443 artiklaa (joka koskee perustuslakisopimuksen tavanomaista tarkistusmenettelyä), sovelletaan Euratom-sopimuksen alaan kuuluvissa asioissa.

Uuden 106 A artiklan 2 kohdan mukaan 1 kohdassa luetelluissa määräyksissä sekä perustuslakisopimukseen ja Euratom-sopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen määräyksissä olevia viittauksia unioniin ja perustuslakisopimukseen pidetään Euratom-sopimuksen puitteissa viittauksina Euratomiin ja Euratom-sopimukseen.

Uuden 106 A artiklan 3 kohdan mukaan perustuslakisopimuksen määräyksillä ei poiketa Euratom-sopimuksen määräyksistä.

4 artiklan mukaan Euratom-sopimuksen institutionaalisia määräyksiä koskevan III osaston I luku (joka koskee yhteisön toimielimiä), II luku (joka koskee toimielinten yhteisiä määräyksiä) sekä III luku (joka koskee talous- ja sosiaalikomiteaa) numeroidaan uudelleen II, III ja IV luvuksi.

5 artiklalla kumotaan tietyt Euratom-sopimuksen artiklat ja siihen liitetyt pöytäkirjat.

Artiklan 1 kohdan mukaan kumotaan 3 artikla (joka koskee Euratomin tehtäviä hoitavia toimielimiä), 107-132 artikla (jotka koskevat yhteisön toimielimiä), 136-143 artikla, 146-156 artikla (jotka koskevat yhteisön tuomioistuinta), 158-163 artikla (jotka kos-

kevat yhteisön tuomioistuinta ja toimielinten yhteisiä määräyksiä), 165-170 artikla (jotka koskevat talous- ja sosiaalikomiteaa), 173, 173 a ja 175 artikla, 177-179 a artikla, 180 b ja 181 artikla, 183, 183 a artikla, (jotka koskevat unionin varainhoitoa), 190 artikla (joka koskee yhteisön toimielimissä käytettäviä kieliä koskevan sääntelyn vahvistamista) ja 204 artikla (joka koskee jäsenvaltion äänioikeuden pidättämistä).

Artiklan 2 kohdan mukaan kumotaan Euratom-sopimukseen aiemmin liitetyt pöytäkirjat.

6 artiklan mukaan Euratom-sopimuksen IV osaston otsikko "Varainhoitoa koskevat määräykset" korvataan otsikolla "Varainhoitoa koskevat erityismääräykset".

7 artiklalla tehdään Euratom-sopimukseen teknisuonteisia muutoksia.

Artiklan 1 kohdan mukaan Euratom-sopimuksen 38 artiklan 3 kohdassa ja 82 artiklan 3 kohdassa olevat viittaukset 141 ja 142 artiklaan (jotka koskevat jäsenvaltion sopimusrikkomuksen saattamista yhteisön tuomioistuimen käsiteltäväksi) korvataan viittauksilla perustuslakisopimuksen III-360 ja III-361 artiklaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan Euratom-sopimuksen 171 artiklan 2 kohdassa (joka koskee hankintakeskuksen tuloa ja menoja) ja 176 artiklan 3 kohdassa (joka koskee tutkimus- ja investointimäärärahojen jaottelua) oleva viittaus 183 artiklaan (joka koskee varainhoitoasetusten antamista) korvataan viittauksella perustuslakisopimuksen III-412 artiklaan (joka koskee perustuslakisopimuksen mukaisia varainhoitosääntöjä).

Artiklan 3 kohdan mukaan Euratom-sopimuksen 172 artiklan 4 kohdassa (joka koskee tutkimusten ja investointien rahoitukseen otettavia lainoja) oleva viittaus 177 artiklan 5 kohtaan (joka koskee neuvoston äänen painottamista lainojen vahvistamisessa) korvataan viittauksella perustuslakisopimuksen III-404 artiklaan (joka koskee perustuslakisopimuksen mukaiseen talousarvioon liittyvää päätöksentekomenettelyä).

Artiklan 4 kohdan mukaan Euratom-sopimuksen 38 artiklassa (joka koskee terveydensuojelua), 82 artiklassa (joka koskee turvavalvontaa), 96 ja 98 artiklassa (jotka koskevat ydinalan yhteismarkkinoita) oleva

sana "direktiivi" korvataan sanalla "eurooppa-asetus".

Artiklan 5 kohdan mukaan Euratom-sopimuksessa sana "päätös" korvataan sanalla "eurooppapäätös", lukuun ottamatta 18, 20, 23 artiklaa (jotka koskevat välityslautakuntaa) ja 53 artiklan 1 kohtaa (joka koskee hankintakeskusta) sekä tapauksia, joissa päätöksen tekee Euroopan unionin tuomioistuin.

Artiklan 6 kohdan mukaan Euratom-sopimuksessa ilmaisu "yhteisön tuomioistuin" korvataan ilmaisulla "Euroopan unionin tuomioistuin".

8 artiklassa Euratom-sopimuksen 191 artiklaan tehdään kielellinen tarkistus. Siinä määrätään, että Euratomilla on jäsenvaltioiden alueella Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyssä pöytäkirjassa määrättyin edellytyksin ne erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen sen tehtävien toteuttamiseksi.

9 artiklassa Euratom-sopimuksen 198 artikla ajantasaistetaan ja samalla siihen tehdään kielellisiä tarkistuksia.

Euratom-sopimuksen 198 artiklan kolmannessa kohdassa oleva määräys Euratom-sopimuksen soveltamisesta Ahvenanmaahan on ajantasaistettu perustuslakisopimuksen mukaiseksi. Artiklan neljäs kohta, jossa on luettelo alueista, joihin Euratom-sopimusta ei poikkeuksellisesti sovelleta, ajantasaistetaan muun muassa lisäämällä luetteloon Grönlanti.

10 artiklan mukaan Euratom-sopimuksen 206 artiklaan (joka koskee assosiointisopimusten tekemistä) tehdään kielellisiä tarkistuksia sekä korvataan artiklan kolmannen kohdan viittaus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 48 artiklaan (joka koskee unionin perustamissopimusten tarkistamista) viittauksella perustuslakisopimuksen IV-443 artiklaan.

11 artiklan mukaan korvataan Euratom-sopimuksen 225 artiklan toinen kohta (joka koskee Euratom-sopimuksen todistusvoimaisia kieliä) siten, että siihen lisätään todistusvoimaisten kielten joukkoon latvian, liettuan, maltan, puolan, slovakian, sloveenin, tšekin, unkarin ja viron kielet.

12 artiklan mukaan Euratomin tulot ja menot, hankintakeskuksen ja yhteisyritysten tuloja ja menoja lukuun ottamatta, otetaan unionin talousarvioon.

*B. Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen liitteet***Liite I****Luettelo, johon viitataan perustuslakisopimuksen III-226 artiklassa**

Liite I, joka sisältää luettelon niistä maataloustuotteista, joihin sovelletaan unionin maataloutta koskevien III-227—III-232 artikloiden määräyksiä, vastaa Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitettyä liitettä I.

Viitatus artiklat sisältävät määräyksiä yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteista sekä niiden toteuttamiseksi tarpeellisista järjestelyistä.

Liite II**Merentakaiset maat ja alueet, joihin sovelletaan perustuslakisopimuksen III osan IV osaston määräyksiä**

Liite II, joka sisältää luettelon tietyistä unionin jäsenvaltioiden merentakaisista maista ja alueista, vastaa Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitettyä liitettä II.

Perustuslakisopimuksen III osan IV osasto sisältää määräykset, joiden mukaan kyseiset maat ja alueet assosioidaan unioniin.

1.3. Hallitustenvälisen konferenssin päätössiakirja*A. Perustuslain määräyksiä koskevat julistukset***1. Julistus****I-6 artiklasta**

Julistuksen mukaan konferenssi toteaa, että I-6 artiklan määräys, jonka mukaan perustuslakisopimus ja unionin lainsäädäntö ovat ensisijaisia jäsenvaltioiden oikeuteen nähden,

on Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukainen.

2. Julistus**I-9 artiklan 2 kohdasta**

Julistuksen mukaan konferenssi on yhtä mieltä siitä, että unionin liittymisen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen (Euroopan ihmisoikeussopimus) olisi tapahduttava siten, että unionin oikeuden erityispiirteet säilytetään.

Konferenssi panee tässä yhteydessä merkille Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen välillä säännöllisesti käytävän vuoropuhelun, jota voidaan vahvistaa, kun unioni liittyy mainittuun yleissopimukseen.

3. Julistus

I-22, I-27 ja I-28 artiklasta

Julistuksen mukaan Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan, komission puheenjohtajan ja unionin ulkoasiainministerin tehtäviin nimittävien henkilöiden valinnassa on otettava

asianmukaisesti huomioon tarve kunnioittaa unionin ja sen jäsenvaltioiden maantieteellistä ja väestöllistä moninaisuutta.

4. Julistus

I-24 artiklan 7 kohdasta siltä osin kuin on kyse neuvoston puheenjohtajuuden hoitamista koskevasta Eurooppa-neuvoston päätöksestä

Julistus sisältää luonnoksen Eurooppa-neuvoston eurooppapäätökseksi neuvoston puheenjohtajuuden hoitamisesta. Julistuksen mukaan päätös hyväksytään perustuslakisopimuksen voimaantulopäivänä. Julistus liittyy sopimuksen ministerineuvostoa koskevaan I-24 artiklan 7 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltioiden edustajat toimivat ulkoasiainneuvostoa lukuun ottamatta neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajina tasaisen vuorottelun järjestelmän mukaisesti. Eurooppa-neuvosto säättää määränemmistöllä tehtävällä eurooppapäätöksellä järjestelmän edellytyksistä.

Julistuksen mukaan neuvoston tulee aloittaa tässä tarkoitettuna Eurooppa-neuvoston päätöksen soveltamista koskevan eurooppapäätöksen valmistelu heti sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ja sille on annettava poliittinen hyväksyntä kuuden kuukauden kuluessa. Jäsenmaat saavuttivat luonnoksesta neuvoston eurooppapäätökseksi poliittisen yhteisymmärryksen yleisten asiain ja ulkosuhdeneuvoston kokouksessa 13 joulukuuta 2004.

Eurooppa-neuvoston eurooppapäätöstä koskevan luonnoksen 1 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan etukäteen määritetyt kolmen jäsenvaltion ryhmät hoitavat 18 kuukauden ajan neuvoston puheenjohtajuutta ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta. Ryhmät muodostetaan jäsenvaltioiden tasaisen vuorottelun perusteella. Ryhmien muodostamisessa otetaan huomioon jäsenvaltioiden keskinäinen erilaisuus sekä maantieteellinen tasapaino.

1 artiklan toisen kohdan mukaan kukin jäsenvaltio toimii vuorollaan kuuden kuukauden ajan kaikkien neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajana ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta. Muut jäsenvaltiot avustavat puheenjohtajaa tämän kaikissa tehtävissä yhteisen ohjelman mukaisesti. Ryhmät voivat keskenään kuitenkin sopia muunlaisista järjestelyistä puheenjohtajuuden hoitamiseksi.

2 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan yleisten asioiden neuvoston puheenjohtajana toimivan jäsenvaltion edustaja on jäsenvaltioiden hallitusten pysyvien edustajien komitean puheenjohtaja.

2 artiklan toisen kohdan mukaan unionin ulkoasiainministerin edustaja on poliittisten ja turvallisuusasioiden komitean puheenjohtaja. Nykyisin kyseisen komitean puheenjohtajana toimii neuvoston puheenjohtajavaltio.

2 artiklan kolmannen kohdan mukaan neuvoston kokoonpanojen, ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta, eri valmisteluelinten puheenjohtaja on se ryhmän jäsen, joka toimii myös kyseisen neuvostokokoonpanon puheenjohtajana, ellei 4 artiklan mukaisesti tehtävällä neuvoston eurooppapäätöksellä toisin päätetä. Neuvostolla on myös nykyisin neuvoston työjärjestyksen nojalla mahdollisuus päättää kiertävästä kuuden kuukauden puheenjohtajuudesta poikkeamisesta valmisteluelimissä.

3 artiklan mukaan yleisten asioiden neuvosto huolehtii yhteistyössä komission kanssa neuvoston kokoonpanojen työskentelyn johdonmukaisuudesta ja jatkuvuudesta monivuotisten ohjelmien mukaisesti. Puheenjoht-

tajina toimivat jäsenvaltiot toteuttavat kaikki tarpeelliset toimenpiteet neuvoston työskentelyn järjestämiseksi ja sen sujuvuuden var-

mistamiseksi.

4 artiklan mukaan neuvosto tekee eurooppapäätöksen tämän päätöksen soveltamisesta.

5. Julistus

I-25 artiklasta

Julistus sisältää luonnoksen neuvoston eurooppapäätökseksi, joka koskee I-25 artiklassa määriteltyä neuvoston ja Eurooppa-neuvoston määränemmistöpäätöksentekoa. Päätös hyväksytään sopimuksen voimaantulo päivänä.

Päätösluonnoksen johdantolauseissa todetaan, että päätöksen tarkoituksena on helpottaa siirtymistä Nizzan sopimuksessa määritellystä järjestelmästä perustuslakisopimuksen mukaiseen äänestysjärjestelmään. Päätös pidetään voimassa niin kauan kuin on tarpeen sujuvan siirtymisen varmistamiseksi. Kyseessä on niin sanotun Ioanninan kompromissin jatkaminen.

1 artiklan mukaan neuvosto jatkaa keskustelua, mikäli neuvoston jäsenet, jotka edustavat vähintään kolmea neljäsosaa määrävähemmistön muodostamiseen edellyttävästä väestöstä tai jäsenvaltioiden määrästä, vastustavat säädöksen antamista määränemmistöllä. Päätösten estämiseen vaadittava määrävähemmistö on uudessa järjestelmässä yli 45 prosenttia jäsenmaista tai yli 35 prosenttia

unionin väestöstä. Siten tämän päätöksen mukaiseen menettelyyn vaaditaan yli 33,75 prosenttia jäsenmaista, eli 9 jäsenvaltiota 25 jäsenmaan unionissa, tai yli 26,25 prosenttia unionin väestöstä.

2 artiklan mukaan neuvosto tekee keskustelua jatkaessaan kaiken voitavansa päästäkseen kohtuullisessa ajassa ja tuottamatta haittaa unionin oikeudessa asetettujen pakottavien määräaikojen soveltamiselle tyydyttävään ratkaisuun 1 artiklassa tarkoitettujen neuvoston jäsenten esiin ottamien huolenaiheiden osalta.

3 artiklan mukaan neuvoston puheenjohtaja tekee tätä varten komission avustamana ja neuvoston työjärjestystä noudattaen tarvittavat aloitteet, joilla helpotetaan laajemman yhteisymmärryksen saavuttamista neuvostossa.

4 artiklan mukaan päätös tulee voimaan 1 päivänä marraskuuta 2009. Se on voimassa vähintään vuoteen 2014, jonka jälkeen neuvosto voi tehdä eurooppapäätöksen sen kumoamisesta.

6. Julistus

I-26 artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi katsoo, että kun komissiossa ei enää ole kansalaisia kaikista jäsenvaltioista, sen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota avoimuuden varmistamiseen suhteessa kaikkiin jäsenvaltioihin. Tätä varten komission tulisi olla tiiviissä yhteydessä kaikkiin jäsenvaltioihin ja kiinnittää erityistä huomiota tarpeeseen vaihtaa tietoja kaikkien jäsenvaltioiden kanssa ja kuulla niitä.

Lisäksi konferenssi katsoo, että komission olisi toteutettava kaikki aiheelliset toimenpiteet varmistukseksi, että kaikkien jäsenvalti-

oiden, myös niiden, joiden kansalaista ei ole komission jäsenenä, poliittiset, yhteiskunnalliset ja taloudelliset olosuhteet otetaan täysimääräisesti huomioon. Näillä toimenpiteillä olisi muun muassa varmistettava se, että näiden jäsenvaltioiden asema otetaan huomioon asianmukaisissa organisatorisissa järjestyksissä.

Julistuksella haluttiin varmistaa kaikkien jäsenvaltioiden tasa-arvoinen kohtelu silloinkin, kun niistä ei ole kansalaista komission jäsenenä.

7. Julistus

I-27 artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi katsoo, että Euroopan parlamentti ja Eurooppa-neuvosto vastaavat unionin perustuslain määräysten mukaisesti yhdessä Euroopan komission puheenjohtajan valintamenettelyn moitteettomasta toteuttamisesta. Tätä varten Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston edustajat järjestävät ennen Eurooppa-neuvoston päätöksen tekemistä tarpeelliset

kuulemiset tarkoituksenmukaisimmaksi katsotulla tavalla. Kuulemisissa keskitytään komission puheenjohtajaksi ehdolla olevien taustaan, ja niissä otetaan I-27 artiklan 1 kohdan mukaisesti huomioon Euroopan parlamentin vaalit. Kuulemisia koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä voidaan aikanaan tämentää Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston yhteisellä sopimuksella.

8. Julistus

I-36 artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi panee merkille, että komissio aikoo nykyisen vaikiintuneen niin sanotun Lamfalussy-menettelyn mukaisesti jatkaa jäsenvaltioiden

nimeämien asiantuntijoiden kuulemista valmistellessaan sellaisia rahoituspalvelualaa koskevia eurooppa-asetuksia, jotka annetaan säädösvallan siirron nojalla.

9. Julistus

I-43 ja III-329 artiklasta

Julistuksen mukaan se, mitä yhteisvastuulauseketta ja sen täytäntöönpanoa koskevissa I-43 ja III-329 artiklassa määrätään, ei vaikuta jäsenvaltion oikeuteen itse valita tarkoituksenmukaisimmat keinot täyttääkseen yhteisvastuuta koskevan velvoitteensa sellaista jäsenvaltiota kohtaan, joka on joutunut terro-

ri-iskun taikka luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi. Tämä ei kuitenkaan saa rajoittaa niiden toimenpiteiden toteuttamista, jotka unioni on hyväksynyt täyttääkseen yhteisvastuuta koskevan velvoitteensa tätä jäsenvaltiota kohtaan.

10. Julistus

I-51 artiklasta

Konferenssi julistaa, että aina kun I-51 artiklan nojalla annettavat henkilötietojen suoja koskevat säännöt voivat vaikuttaa suoraan kansalliseen turvallisuuteen, tämä seikka on otettava asianmukaisesti huomioon. Se

muistuttaa, että tällä hetkellä sovellettavassa lainsäädännössä (katso erityisesti direktiivi 95/46/EY) on asiaa koskevia erityisiä poikkeuksia.

11. Julistus**I-57 artiklasta**

Julistuksen mukaan unioni ottaa huomioon teissa olevien kooltaan pienten maiden erisen kanssa läheisyytensä vuoksi erityissuh- tyistilanteen.

12. Julistus**perusoikeuskirjan selityksistä**

Julistuksen mukaan konferenssi panee lukunnan puheenjohtajiston johdolla. merkille esitetyt perusoikeuskirjan selitykset, jotka on laadittu perusoikeuskirjan laatineen valmistelukunnan puheenjohtajiston alaisuudessa ja päivitetty Eurooppa-valmiste- Perusoikeuskirjan selitykset käsitellään tarkemmin tämän hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen Euroopan unionin perusoikeuskirjaa käsittelevässä jaksossa.

13. Julistus**III-116 artiklasta**

Julistuksen mukaan konferenssi on yhtä senvaltioiden olisi toteutettava kaikki tarvit- mieltä siitä, että osana yleistä pyrkimystään tavat toimenpiteet tällaisten rikosten estämi- poistaa eriarvoisuutta naisten ja miesten vä- seksi ja niistä rankaisemiseksi sekä niiden liltä unioni pitää tavoitteenaan eri politiikois- uhrien tukemiseksi ja suojelemiseksi. saan torjua kaikenlaista perheväkivaltaa. Jä-

14. Julistus**III-136 ja III-267 artiklasta**

Julistuksen mukaan konferenssi katsoo, et- tuina, tämän jäsenvaltion edut otetaan asian- tä jos ehdotus eurooppalaiksi tai -puitelaiksi mukaisesti huomioon. Samoin toimitaan ju- III-267 artiklan 2 kohdassa määritellyillä, listuksen mukaan mikäli ehdotus vaikuttaisi maahanmuuttopolitiikkaan liittyvillä aloilla III-136 artiklan 2 kohdassa mainitulla tavoin vaikuttaisi jäsenvaltion sosiaaliturvajärjes- jäsenvaltion kyseisen järjestelmän rahoituk- telmän perusteisiin, sen soveltamisala, kus- sen tasapainoon. tannukset tai rahoitusrakenne mukaan luet-

15. Julistus**III-160 ja III-322 artiklasta**

Julistuksen mukaan konferenssi muistuttaa, kiinnittämistä siihen, että sanktioiden tai että perusoikeuksien ja vapauksien kunnioit- muiden rajoittavien toimien kohteina olevien taminen edellyttää asianmukaisen huomion henkilöiden tai yhteisöjen oikeutta lainmu-

kaiseen oikeusturvaan suojellaan ja kunnioitetaan. Tätä varten ja jotta taataan sanktioita tai muita rajoittavia toimia koskevien eurooppapäätösten tiukka tuomioistuINVALVON-

ta, näillä päätöksillä on oltava selkeät ja ilmeiset perusteet. Näiden perusteiden olisi vastattava kunkin sanktion tai muun rajoittavan toimen erityispiirteitä.

16. Julistus

III-167 artiklan 2 kohdan c alakohdasta

Julistuksen mukaan konferenssi toteaa, että III-167 artiklan 2 kohdan c alakohdasta, jossa määrätään sisämarkkinoille soveltuvasta tuesta tietyille Saksan liittotasavallan alueille, joi-

hin Saksan jako on vaikuttanut, on tulkittava Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukaisesti.

17. Julistus

III-184 artiklasta

Julistus liittyy III-184 artiklan mukaiseen jäsenvaltioiden liiallisia julkisen talouden alijäämiä koskevaan menettelyyn sekä tähän liittyvään erilliseen jäsenvaltioiden talous- ja finanssipolitiikkoja koskevaan niin sanottuun vakaus- ja kasvusopimukseen.

Julistuksessa todetaan, että unionin ja jäsenvaltioiden talous- ja finanssipolitiikan on perustuttava kasvupotentiaalin parantamiseen ja julkisen talouden terveen rahoitusaseman varmistamiseen. Vakaus- ja kasvusopimus on näiden tavoitteiden saavuttamisen kannalta tärkeä väline.

Konferenssi vahvistaa pitävänsä kiinni vakaus- ja kasvusopimukseen liittyvistä määräyksistä, joita se pitää kehyksenä, jonka puitteissa jäsenvaltioiden finanssipolitiikkoja on sovittava yhteen.

Konferenssi vahvistaa, että sääntöihin perustuva järjestelmä on paras tae siitä, että sitoumuksia noudatetaan ja että kaikkia jäsenvaltioita kohdellaan tasavertaisesti sekä sitoutuvansa näissä puitteissa Lissabonin strategian tavoitteisiin: työpaikkojen luomiseen, rakenneuudistuksiin ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen.

Julistuksen mukaan unioni pyrkii saavuttamaan tasapainoisen talouskasvun ja hintavakauden. Talous- ja finanssipolitiikoille on

tämän vuoksi asetettava oikeat painopisteet, joiden tavoitteina ovat talousuudistukset, innovaatiot, kilpailukyky sekä yksityisten investointien ja kulutuksen lisääminen heikon talouskasvun aikana. Tämän olisi ilmentävä kansallisella ja unionin tasolla tehtävissä talousarviopäätöksissä erityisesti unionin perustuslain ja vakaus- ja kasvusopimuksen mukaista kurinalaista budjettipolitiikkaa noudattaen tehtävinä julkisen talouden tulojen ja menojen rakenteen uudistuksina.

Jäsenvaltioilla on edessään talousarvioon ja talouteen liittyviä haasteita, joissa korostuu terveen finanssipolitiikan merkitys koko suhdannekierron ajan.

Julistuksen mukaan konferenssi on yhtä mieltä siitä, että jäsenvaltioiden olisi aktiivisesti käytettävä taloudellisen elpymisen kausia vahvistaakseen julkista taloutta ja parantaakseen rahoitusasemaansa. Tavoitteena on hyvän suhdanteen aikana saavuttaa asteittain talouden ylijäämä, mikä antaa tarpeellista liikkumavaraa sopeutua talouden laskusuhdanteisiin ja myötävaikuttaisi siten julkisen talouden kestävyteen pitkällä aikavälillä.

Tämä julistus ei kuitenkaan rajoita vakaus- ja kasvusopimuksen kehittämisestä tulevaisuudessa mahdollisesti käytävää keskustelua.

18. Julistus

III-213 artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi vahvistaa, että III-213 artiklassa mainitut politiikat (työllisyyttä, työoikeutta sekä työoloja ja -ehtoja, ammatillista perus- ja jatkokoulutusta, sosiaaliturvaa, työtapaturmien ja ammattitautien ehkäisemistä, työhygieniaa sekä järjestäytymisoikeutta ja työnantajien ja työntekijöiden välisiä kollektiivisia neuvotteluja koskevat asiat) kuuluvat keskeisiltä osiltaan jäsenvaltioiden toimivaltaan. Julistuksen mukaan unionin tasolla kyseisen artiklan mukaisesti toteutettavat edistämistä ja yhteensovit-

tamistoimenpiteet ovat luonteeltaan täydentäviä. Toimenpiteiden tarkoituksena on jäsenvaltioiden välisen yhteistyön tehostaminen eikä kansallisten järjestelmien yhdenmukaistaminen. Ne eivät vaikuta kussakin jäsenvaltiossa työmarkkinaosapuolten vastuun osalta olemassa oleviin takeisiin ja käytäntöihin.

Julistuksessa todetaan kuitenkin myös, ettei se rajoita unionille toimivallan antavien unionin perustuslakisopimuksen määräysten, myös sosiaalialaa koskevien, soveltamista.

19. Julistus

III-220 artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi katsoo, että III-220 artiklassa tarkoitetuilla saaristoalueilla voidaan tarkoittaa myös kokonaisia saarivaltioita, mikäli ne täyttävät tarvittavat edellytykset. Kyseisessä artiklassa määrätään

alueista, joihin kiinnitetään erityistä huomiota unionin pyrkiessä vähentämään eri alueiden välisiä kehityseroja sekä heikoimmassa asemassa olevien alueiden jälkeenjääneisyyttä.

20. Julistus

III-243 artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi toteaa, että III-243 artiklan määräyksiä on sovellettava nykyisen käytännön mukaisesti. Artiklan ilmaisu "toimenpiteet Saksan jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi, jos toimenpiteet ovat tarpeen tietyille Saksan liittotasavallan alueille, joihin jako on vaikutta-

nut" on tulkittava Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukaisesti. Artiklassa määrätään, etteivät unionin liikennepolitiikan määräykset estä toteuttamasta kyseisiä toimenpiteitä.

21. Julistus

III-248 artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi on yhtä mieltä siitä, että unionin toiminnassa tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla

otetaan asianmukaisesti huomioon jäsenvaltioiden tutkimuspolitiikkojen peruslinjat ja -valinnat.

22. Julistus**III-256 artiklasta**

Julistuksen mukaan konferenssi katsoo, että III-256 artikla, jossa säädetään unionin energiapolitiikasta, ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen toteuttaa tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen energiahuoltonsa III-131 artiklassa määrättyin edellytyksin. III-131 artik-

lassa määrätään, että jäsenvaltiot neuvottelevat keskenään, jotta ne voivat yhdessä toteuttaa tarvittavat toimenpiteet estääkseen sen, etteivät kyseiset energiahuollon varmistamiseen tähtäävät toimenpiteet vaikuta sisämarkkinoiden toimintaan.

23. Julistus**III-273 artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta**

Julistuksen mukaan konferenssi katsoo, että III-273 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettussa eurooppalaisissa, jolla määrätään Eurojustin rakenne, toiminta, toiminta-

ala ja tehtävät, olisi otettava huomioon rikostutinnan aloittamista koskevat kansalliset säännöt ja käytännöt.

24. Julistus**III-296 artiklasta**

Julistuksen mukaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimivan neuvoston pääsihteerin, komission ja jäsenvaltioiden olisi aloitettava Euroopan ulkosuhdehallinnon perustamista koskevat

valmistelut heti, kun perustuslakisopimus on allekirjoitettu. Tämä työ aloitettiin jo vuonna 2004, mutta se nyt on keskeytetty toistaiseksi.

25. Julistus**III-325 artiklasta siltä osin kuin on kyse vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien kansainvälisten sopimusten neuvottelemisesta ja tekemisestä jäsenvaltioiden toimesta**

Julistuksen mukaan konferenssi vahvistaa, että jäsenvaltioilla on edelleen oikeus neuvotella ja tehdä III osan III osaston IV luvun 3, 4 ja 5 jakson (oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeuden alalla, oikeudellinen yhteistyö

rikosoikeuden alalla sekä poliisiyhteistyö) piiriin kuuluvia aloja koskevia sopimuksia kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen kanssa, sikäli kuin nämä sopimukset ovat unionin oikeuden mukaisia.

26. Julistus**III-402 artiklan 4 kohdasta**

Julistus muistuttaa III-402 artiklan 4 kohdasta, jonka mukaan, jos uuden rahoitus-

kehityksen vahvistavaa eurooppalakia ei ole annettu edellisen rahoituskehityksen voimas-

saolon päättyessä, unionin toimintaa jatketaan päättyneen rahoituskehyksen viimeistä vuotta koskevien enimmäismäärien ja muiden toimenpiteiden puitteissa, kunnes tällainen laki on annettu.

Julistuksen mukaan konferenssi toteaa, että jos uuden rahoituskehyksen vahvistavaa neuvoston eurooppalakia ei ole annettu vuoden

2006 loppuun mennessä ja jos 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehdyssä liittymissopimuksessa määrätään vuonna 2006 päättyvää siirtymäkaudesta määrärahojen jakamiseksi uusille jäsenvaltioille, varojen jakaminen vuodesta 2007 alkaen toteutetaan soveltamalla samoja perusteita kaikkiin jäsenvaltioihin.

27. Julistus

III-419 artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi toteaa, että jäsenvaltioiden ryhmän esittäessä komissiolle keskinäisen tiiviimmän yhteistyön aloittamista koskevan pyynnön ne voivat samalla ilmoittaa, aikovatko ne jo siinä vaiheessa so-

veltaa III-422 artiklan mukaisia niin sanottuja ja valtuuslausekkeita siirtyäkseen määränemistöpäätöksentekoon yksimielisyyden sijasta tai normaaliin lainsäätämisyjärjestykseen erityisen sijasta.

28. Julistus

IV-440 artiklan 7 kohdasta

Julistuksen mukaan korkeat sopimuspuolet sopivat, että Eurooppa-neuvosto tekee IV-440 artiklan 7 kohdan soveltamiseksi eurooppapäätöksen, joka johtaa Mayotten aseman muuttamiseen Euroopan unioniin nähdessä tältä alueesta tulee IV-440 artiklan 2 kohdassa ja III-424 artiklassa tarkoitettuihin syrjäisimpiin alueisiin kuuluva. III-424 artiklan mukaan perustuslakia, yhteiset

politiikat mukaan luettuina, sovelletaan siinä tarkoitettuihin alueisiin neuvoston komission ehdotuksesta hyväksymissä säädöksissä vahvistetuina edellytyksin. Julistuksen mukaan eurooppapäätös Mayotten aseman muuttamisesta tehdään kun Ranskan viranomaiset ilmoittavat Eurooppa-neuvostolle ja komissiolle, että saaren sisäisen aseman meneillään oleva kehittäminen sen sallii.

29. Julistus

IV-448 artiklan 2 kohdasta

Julistuksen mukaan konferenssi katsoo, että mahdollisuus kääntää Euroopan perustusta tehty sopimus IV-448 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuille kielille, joilla jäsenvaltion ilmoitusten mukaan on niiden valtiosäännön mukaisesti virallinen asema, edistää I-3 artiklan 3 kohdan neljännessä alakohdassa tarkoitettua tavoitetta kunnioittaa unionin kulttuurien ja kielten rikkautta ja monimuotoisuutta. Julistuksen mukaan konferenssi vahvistaa samassa yhteydessä, että unioni pitää arvossa

Euroopan kulttuurien monimuotoisuutta ja kiinnittää edelleen erityistä huomiota niihin ja muihin kieliin.

Julistuksen mukaan konferenssi suosittaa, että ne jäsenvaltiot, jotka haluavat käyttää IV-448 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua mahdollisuutta, ilmoittavat neuvostolle kuuden kuukauden kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta sen yhden tai useamman kielen, jolle tämä sopimus käännetään.

30. Julistus

Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen ratifiointista

Julistuksen mukaan konferenssi toteaa, että jos neljä viidesosaa jäsenvaltioista on ratifioinut Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen kahden vuoden kuluttua sen allekirjoittamisesta, mutta ratifiointi tuottaa vaikeuksia yhdelle tai useammalle jäsenvaltiolle, Eurooppa-neuvosto ottaa asian käsiteltäväkseen.

Julistuksen mukaan mahdollista ratifiointiongelmia olisi siis tullut tarkastella Eurooppa-neuvostossa vuoden 2006 lokakuus-

sa, mikäli vähintään kaksikymmentä jäsenvaltiota olisi sen siihen mennessä ratifioinut. Asiaa käsiteltiin kuitenkin jo Eurooppa-neuvostossa 16 — 17 päivänä kesäkuuta 2005, kun kymmenen jäsenvaltiota oli ratifioinut sopimuksen, mutta Ranska ja Alankomaat olivat sen kansanäänestyksissään hylänneet. Eurooppa-neuvosto päätti pitää ratifiointiprosessissa pohdintatauon ja päättää sen jatkosta vuoden 2006 alkupuoliskolla.

B. Perustuslakiin liitettyjä pöytäkirjoja koskevat julistukset

31. Julistus

Ahvenanmaasta

Julistuksen mukaan perustuslakiosopimuksessa oleva Ahvenanmaahan sovellettava järjestely on perustettu Ahvenanmaalla kansainvälisen oikeuden perusteella oleva erityisasema huomioon ottaen. Tämän vuoksi perustuslakiosopimukseen liittyvään vanhoja liittymissopimuksia käsittelevään pöytäkirjaan n:o 8 on otettu Ahvenanmaata koskevia erityismääräyksiä.

Julistuksen ensimmäisessä kappaleessa toistetaan Suomea koskevaan vuoden 1994 liittymisasiakirjaan liitetyn Ahvenanmaapöytäkirjan (pöytäkirja n:o 2) johdanto-osan

sisältö. Perustuslakiosopimuksen 8. pöytäkirjan 59 artiklan mukaan julistuksessa toistetaan mainitun johdanto-osan sisältö sen tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta.

Julistus liittyy Ahvenanmaan erityisaseman säilyttämiseen muuttumattomana nykyisten perussopimusten ja perustuslakiosopimuksen välisen oikeudellisen jatkuvuuden järjestämisessä vanhojen liittymissopimusten kumoituessa. Julistuksen merkitystä on selostettu edellä Ahvenanmaan erityisasemaa koskevassa kohdassa 4.8.1.1.

32. Julistus

saamelaisista

Julistuksen mukaan perustuslakiosopimuksessa oleva Suomen ja Ruotsin saamelaisiin sovellettava järjestely on perustettu ottaen huomioon se saamelaisten erityisasema, joka perustuu Suomen ja Ruotsin kansainvälisen oikeuden mukaisiin velvoitteisiin. Tämän vuoksi perustuslakiosopimukseen liittyvään

vanhoja liittymissopimuksia käsittelevään pöytäkirjaan n:o 8 on otettu saamelaisia koskevia erityismääräyksiä.

Julistuksen ensimmäisessä kappaleessa toistetaan Suomea koskevaan vuoden 1994 liittymisasiakirjaan liitetyn saamelaisia koskevan pöytäkirjan (pöytäkirja n:o 3) johdan-

to-osan sisältö. Peruslakisopimuksen 8. pöytäkirjan 62 artiklassa mukaan julistuksessa toistetaan mainitun johdanto-osan sisältö sen tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta.

Julistuksen mukaan konferenssi ottaa huomioon edellä mainitun pöytäkirjan n:o 3 johdanto-osan, jonka mukaan Ruotsi ja Suomi ovat sitoutuneet saamelaisten elinkeinojen, kielen, kulttuurin ja elämäntavan säilyttämiseen ja kehittämiseen, ja katsoo, että saame-

laisten kulttuuri ja perinteiset elinkeinot ovat saamelaisten perinteisillä asuinalueilla riippuvaisia luontaiselinkeinoista, kuten poronhoidosta.

Julistus liittyy saamelaisten erityisaseman säilyttämiseen muuttumattomana nykyisten perussopimusten ja perustuslakisopimuksen välisen oikeudellisen jatkuvuuden järjestämisessä vanhojen liittymissopimusten kumoutuessa.

33. Julistuksen

Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvista alueista Kyproksessa

Julistuksen mukaan perustuslakisopimuksessa oleva Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluviin Kyproksen alueisiin sovellettava järjestely on perustettu näitä alueita koskevien sopimusten mukaisesti ja Kyproksen erityisasema huomioon ottaen.

Tämän vuoksi perustuslakisopimukseen liittyvään vuoden 2003 liittymissopimuksia käsittelevään pöytäkirjaan n:o 9 on otettu Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvia Kyproksen alueita koskevia erityismääräyksiä.

Julistuksen ensimmäisessä kappaleessa toistetaan vuoden 2003 liittymisasiakirjaan

liitetyn Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvia Kyproksen alueita koskevan pöytäkirjan johdanto-osan sisältö. Peruslakisopimuksen 9. pöytäkirjan 51 artiklan mukaan julistuksessa toistetaan mainitun johdanto-osan sisältö sen tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta.

Julistus liittyy Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvien Kyproksen alueiden erityisaseman säilyttämiseen muuttumattomana nykyisten perussopimusten ja perustuslakisopimuksen välisen oikeudellisen jatkuvuuden järjestämisessä vanhojen liittymissopimusten kumoutuessa.

34. Komission julistus

Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvista alueista Kyproksessa

Julistuksen mukaan komissio vahvistaa käsityksensä, jonka mukaan vuoden 2003 liittymissopimukseen liittyvän pöytäkirjan toisen osan III osaston nojalla Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluviin alueisiin sovellettavan unionin oikeuden säännöksiin kuuluvat:

a) neuvoston asetus (EY) N:o 3448/93, annettu 6 päivänä joulukuuta 1993, tiettyihin maataloustuotteiden valmistuksessa tuotettuihin tavaroihin sovellettavasta kauppajärjestelmästä;

b) neuvoston asetus (EY) N:o 1260/1999, annettu 21 päivänä kesäkuuta 1999, rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä siltä osin, kuin Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen 17 päivänä toukokuuta 1999 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1257/1999 sitä edellyttää maaseudun kehittämistoimenpiteiden rahoittamiseksi Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvilla alueilla EMOTR:n tukiosastosta.

35. Julistus

Liettuassa sijaitsevasta Ignalinan ydinvoimalaitoksesta

Julistuksessa toistetaan vuoden 2003 liittymisasiakirjaan liitetyn Liettuassa sijaitsevan Ignalinan ydinvoimalaa koskevan pöytäkirjan n:o 4 johdanto-osan sisältö. Ignalinan ydinvoimalaan sovellettava erityisjärjestely on kirjattu vuoden 2003 liittymissopimuksia käsittelevän pöytäkirjan n:o 9 erityismääräyksiin. Tuon pöytäkirjan 56 artiklan mukaan tässä julistuksessa toistetaan mainitun joh-

danto-osan sisältö sen tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta.

Julistus liittyy Ignalinan ydinvoimalan erityisjärjestelyiden säilyttämiseen muuttumattomana nykyisten perussopimusten ja perustuslakisopimuksen välisen oikeudellisen jatkuvuuden järjestämisessä vanhojen liittymissopimusten kumoutuessa.

36. Julistus

henkilöiden kauttakulusta maitse Kaliningradin alueen ja Venäjän federaation muiden osien välillä

Julistuksessa toistetaan vuoden 2003 liittymisasiakirjaan liitetyn henkilöiden kauttakulkua maitse Kaliningradin alueen ja Venäjän federaation muiden osien välillä koskevan pöytäkirjan (pöytäkirja n:o 5) johdanto-osan sisältö. Vuoden 2003 liittymissopimuksia käsittelevään tämän perustuslakisopimuksen pöytäkirjaan n:o 9 on kirjattu tuota kauttakulkua koskevia erityismääräyksiä. Tuon pöytäkirjan 60 artiklan mukaan tässä julis-

tuksessa toistetaan mainitun johdanto-osan sisältö sen tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta.

Julistus liittyy tätä kauttakulkua koskevan vallitsevan erityisjärjestelyn säilyttämiseen muuttumattomana nykyisten perussopimusten ja perustuslakisopimuksen välisen oikeudellisen jatkuvuuden järjestämisessä vanhojen liittymissopimusten kumoutuessa.

37. Julistus

Slovakiassa sijaitsevan Bohunice V1 -ydinvoimalaitoksen 1 ja 2 reaktoreista

Julistuksessa toistetaan vuoden 2003 liittymisasiakirjaan liitetyn Slovakiassa sijaitsevan Bohunice V1 -ydinvoimalaitoksen 1 ja 2 reaktoreita koskevan pöytäkirjan (pöytäkirja n:o 9) johdanto-osan sisältö. Bohunice V1 -ydinvoimalaitoksen 1 ja 2 reaktoreihin sovellettava erityisjärjestely on kirjattu vuoden 2003 liittymissopimuksia koskevan pöytäkirjan n:o 9 erityismääräyksiin. Tuon pöytäkirjan 67 artiklan mukaan julistuksessa toiste-

taan mainitun johdanto-osan sisältö sen tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta.

Julistus liittyy Bohunice V1 -ydinvoimalaitoksen 1 ja 2 reaktoreiden erityisjärjestelyiden säilyttämiseen muuttumattomana nykyisten perussopimusten ja perustuslakisopimuksen välisen oikeudellisen jatkuvuuden järjestämisessä vanhojen liittymissopimusten kumoutuessa.

38. Julistus

Kyproksesta

Julistuksen toistetaan vuoden 2003 liittymisasiakirjaan liitetyn Kyprosta koskevan pöytäkirjan (pöytäkirja n:o 10) johdanto-osan sisältö. Kyprosta koskevat erityismääräykset on kirjattu vuoden 2003 liittymissopimuksia käsittelevän pöytäkirjan n:o 9 erityismääräyksiin. Tuon pöytäkirjan 72 artiklan mukaan tässä julistuksessa toistetaan mainitun joh-

danto-osan sisältö sen tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta.

Julistus liittyy Kyprosta koskevan erityisjärjestelyn säilyttämiseen muuttumattomana nykyisten perussopimusten ja perustuslakisopimuksen välisen oikeudellisen jatkuvuuden järjestämisessä vanhojen liittymissopimusten kumoutuessa.

39. Julistus

Tanskan asemaa koskevasta pöytäkirjasta

Julistuksen mukaan konferenssi panee merkille, että kun kyseessä on lainsäädäntöjärjestyksessä annettava säädös, joka Tanskan erityisasemasta tehdyn pöytäkirjan johdosta samalla sisältää sekä säännöksiä, joita sovelletaan Tanskaan, että sellaisia säännöksiä, joita ei sovelleta Tanskaan, niin Tanska julistaa, ettei se aio käyttää äänioikeuttaan

estääkseen sellaisten säännösten hyväksymisen, joita ei sovelleta Tanskaan.

Konferenssi panee lisäksi merkille Tanskan ilmoituksen, että sen osallistumisessa yhteisvastuulausekkeen (I-43 ja III-329 artiklat) nojalla hyväksytyyn toimintaan tai säädökseen noudatetaan Tanskan erityisasemasta tehtyä pöytäkirjaa..

40. Julistus

Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä tehdystä pöytäkirjasta

Julistuksessa toistetaan Romanian ja Bulgarian unioniin liittymistä koskevissa liittymisneuvotteluissa sovittu Euroopan parlamentin paikkojen jako sekä jäsenvaltioiden äänten painotus Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa.

Julistus toteaa, että Romanian ja Bulgarian unioniin liittymistä koskevassa sopimuksessa määrätään, poiketen I-20 artiklan 2 kohdasta, että Euroopan parlamentin jäsenten lukumäärä voi tilapäisesti olla yli 750 jäsentä lainsäädäntökaudesta 2004—2009 jäljellä olevalla kaudella.

Samoin julistus toteaa, että Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 2 artiklan 2 kohdassa äänten painotus Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa tulee Romanian osalta olemaan luku 14 ja Bulgarian osalta luku 10. Lopuksi julistus toteaa, että määränemmistö tullaan laskemaan perustuslakisopimukseen liitetyn EU:n toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 2 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

41. Julistus**Italiasta**

Julistuksen mukaan konferenssi panee merkille, että Euroopan talousyhteisön perustamissopimukseen on vuonna 1957 liitetty Italiaa koskeva pöytäkirja. Tuo vanha pöytä-

kirja koskee Italian tiettyjä erityisongelmia. Julistuksessa toistetaan tuon vanhan pöytäkirjan sisältö, jonka jäsenvaltiot ottavat huomioon.

42. Alankomaiden kuningaskunnan julistus**I-55 artiklasta**

Julistuksen mukaan Alankomaiden kuningaskunta hyväksyy I-55 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun yksimielisen eurooppapäätöksen, jonka mukaan neuvosto voi antaessaan monivuotisen rahoituskehityksen vahvistavan eurooppalain tehdä ratkaisunsa määränemmis-

sa tarkoitetun eurooppalain tarkistus on antanut Alankomaille tyydyttävän ratkaisun sen liialliseen negatiiviseen nettomaksuasemaan unionin talousarvioon nähden. I-54 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu eurooppalaki koskee unionin omien varojen järjestelmää koskevia säännöksiä.

43. Alankomaiden kuningaskunnan julistus**IV-440 artiklasta**

Julistuksen mukaan Alankomaiden kuningaskunta ilmoittaa, että IV-440 artiklan 7 kohdassa tarkoitettu aloite sellaisen eurooppapäätöksen tekemiseksi, jolla muutetaan

Alankomaiden Antillien ja/tai Aruban asemaa unioniin nähden, tehdään ainoastaan Alankomaiden kuningaskunnan valtiosäännön mukaisesti tehdyn päätöksen perusteella.

44. Saksan liittotasavallan, Irlannin, Unkarin tasavallan, Itävallan tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan julistus

Julistuksen mukaan Saksa, Irlanti, Unkari, Itävalta ja Ruotsi toteavat, ettei Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen keskeisiä määräyksiä ole merkittävästi muutettu mainitun perustamissopimuksen tultua

voimaan ja että ne on saatettava ajan tasalle. Ne kannattavat näin ollen ajatusta jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssista, joka olisi kutsuttava koolle mahdollisimman pian.

45. Espanjan kuningaskunnan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus

Julistuksen mukaan perustuslakisopimusta sovelletaan Gibraltariin Euroopassa sijaitsevana alueena, jonka suhteista ulkovaltoihin

huolehtii jäsenvaltio. Tämä ei aiheuta muutoksia asianomaisten jäsenvaltioiden asemaan.

46. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus

kansalaisten määritelmästä

Julistuksen mukaan perustuslakisopimuksen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen sekä näistä sopimuksista johdettujen säädösten tai säädösten, jotka pysyvät näiden sopimusten mukaisesti voimassa, osalta Yhdistynyt kuningaskunta toistaa

31 päivänä joulukuuta 1982 antamansa julistuksen kansalaisten määritelmästä kuitenkin niin, että maininta 'British Dependent Territories Citizens' korvataan maininnalla 'British overseas territories citizens'.

47. Espanjan kuningaskunnan lausuma

kansalaisten määritelmästä

Julistuksen mukaan Espanja toteaa, että Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen I-10 artiklan mukaisesti jokainen jäsenvaltion kansalainen on myös unionin kansalainen. Espanja panee niin ikään merkille, että perustuslakisopimuksen heijastamassa Euroopan integraation nykytilanteessa ainoastaan jä-

senvaltioiden kansalaisilla on unionin kansalaisuuteen kuuluvat erityiset oikeudet, jollei unionin oikeudessa nimenomaisesti toisin säädetä. Tässä yhteydessä Espanja huomauttaa lopuksi, että unionin perustuslain I-20 ja I-46 artiklan mukaisesti Euroopan parlamentti edustaa tällä hetkellä unionin kansalaisia.

48. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus

äänioikeudesta Euroopan parlamentin vaaleissa

Julistuksen mukaan Yhdistynyt kuningaskunta panee merkille, ettei I-20 artiklan eikä perustuslakisopimuksen muiden määräysten

tarkoituksena ole muuttaa äänioikeuden perustaa Euroopan parlamentin vaaleissa.

49. Belgian kuningaskunnan julistus

kansallisista parlamenteista

Julistuksen mukaan Belgia toteaa, että Belgian perustuslain nojalla sekä edustajainhuone (Chambre des Représentants) ja liittovaltion parlamentin ylähuone (Sénat du Parlement fédéral) että sen kieliyhteisöjen ja alueiden parlamentaariset edustajakokoukset

toimivat unionin kulloinkin käyttämän toimivallan mukaisesti joko kansallisen parlamenttijärjestelmän osina tai kansallisen parlamentin kamareina toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden soveltamisesta tehdyn pöytäkirjan (n:o 2) tarkoittamalla tavalla.

50. Latvian tasavallan ja Unkarin tasavallan julistus

yhteisen rahan nimen kirjoitusasusta Euroopan perustuslaista tehdyssä sopimuksessa

Vaikuttamatta perustuslakisopimuksessa tarkoitettua, seteleissä ja metallirahoissa käytettävän Euroopan unionin yhteisen rahan yhdenmukaiseen kirjoitusasuun Latvia ja Unkari ilmoittavat julistuksen mukaan, ettei

yhteisen rahan nimen kirjoitusasu, perustuslakisopimuksen latvian- ja unkarinkielisessä tekstissä käytetyt johdokset mukaan lukien, vaikuta latvian ja unkarin kielten voimassa oleviin nykyisiin sääntöihin.

2. Lakiehdotuksen perustelut

Perustuslakivaliokunta on perustuslakisopimusta koskevaa selontekoa käsitellessään esittänyt, että sopimuksen kansainväliseen voimaantuloon liittyvien erityisten epävarmuustekijöiden vuoksi olisi aiheellista harkita, onko hallituksen esitykseen perustuslakisopimuksen hyväksymisestä tarpeen sisällyttää ehdotusta laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. (PeVL 9/2006 vp). Hallituksen esityksen valmistelussa on eri näkökohdat huomioon ottaen päädytty sisällyttämään esitykseen kuitenkin tavanomainen kansainvälisen velvoitteen voimaansaattamista koskeva lakiesitys.

1 §. Lain 1 § sisältää tavanomaisen blankettilain säännöksen, jolla saatetaan voimaan lailla ne perustuslakisopimuksen määräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan. Perustuslakisopimuksella tarkoitetaan itse sopimusta, sen 1–36 pöytäkirjaa ja liitteitä I ja II. Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä selostetaan jäljempänä eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta koskevassa jaksossa.

2 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan perustuslain 95 §:n mukaisesti tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan, kun sopimus tulee voimaan. Lailla kumotaan Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen voimaansaattamislaki, Amsterdamin ja Nizzan sopimusten voimaansaattamislait sekä viimeisen laajentumissopimuksen voimaansaattamislaki. Ne Suomen liittymissopimukseen sisältyneet määräykset, jotka pysyvät voimassa, on kirjattu perustuslakisopimuksen 8. pöytäkirjaan ja ovat voimassa tämän voimaansaattamislain nojalla. Kumottavien sopimusten ja säädösten mukaisesti hyväksytyt säädökset jäävät voimaan perustuslakisopimuksen IV-438 artiklan ja tämän lain nojalla.

3. Voimaantulo

Perustuslakisopimuksen IV-447 artiklan mukaan sopimus tulee voimaan 1 päivänä marraskuuta 2006 edellyttäen, että kaikki jäsenvaltiot olisivat tallettaneet ratifioimiskirjansa siihen mennessä. Muussa tapauksessa sopimus tulee voimaan viimeisen jäsenvalti-

on ratifioimiskirjan tallettamista seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä. Jäsenvaltioiden kansallisten ratifioimismenettelyjen valossa on selvää, että perustuslakisopimus ei tule voimaan sanottuna tavoitepäivämääränä. Esitykseen sisältyvä laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti perustuslakisopimuksen kanssa.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 59 § sisältää säännökset kansainvälisten velvoitteiden voimaantulosta Ahvenanmaan maakunnassa. Jos valtiosopimuksen määräys koskee itsehallintolain mukaan maakunnan toimivaltaan kuuluvaa asiaa tai jos määräys on ristiriidassa itsehallintolain säännösten kanssa, sopimus ei tältä osin tule voimaan maakunnassa, elleivät maakuntapäivät anna sille hyväksyntäänsä.

Maakuntapäivien hyväksymisen pyytämistä koskevat asiat esitellään oikeusministeriöstä tasavallan presidentille, joka päättää esityksen lähettämisestä maakuntapäiville. Hyväksymisen tarpeellisuuden arviointi on oikeudellinen kysymys; hyväksymistä pyydetään vain, jos itsehallintolain 59 §:n mukaiset edellytykset ovat käsillä.

Perustuslakisopimuksella tehdään pienehköjä muutoksia lukuisiin EU:n perussopimusten määräyksiin, jotka itsehallintolain mukaan kuuluvat maakunnan toimivaltaan. Sen vuoksi maakuntapäivien hyväksymistä on pyydetävä sopimuksen voimaansaattamiseksi Ahvenanmaan maakunnassa. Lisäksi sopimus sisältää joitakin määräyksiä, jotka merkitsevät itsehallintolaista poikkeamista ja sen vuoksi edellyttävät itsehallintolain 59 §:n 2 momentin mukaista käsittelyjärjestystä. Niitä käsitellään tarkemmin jaksossa 4.2. Jos maakuntapäivät antaa hyväksymisensä, on siitä mainittava tasavallan presidentin asetuksessa, jolla säädetään sopimuksen voimaansaattamislain voimaantulosta.

4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

4.1. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimuk-

set ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai jotka ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Eduskunnan hyväksyminen vaaditaan myös tällaisen veloitteen irtisanomiseen.

Perustuslakivaliokunta on viitannut sopimusten erityiseen tärkeyteen Euroopan talousalueen perustamista ja Euroopan unioniin liittymistä koskevista sopimuksista antamisensa lausunnoissa (ks. PeVL 15/1992 vp, 14/1994 vp ja HE 1/1998 vp). Nizzan sopimuksen osalta perustuslakivaliokunta yhtyi hallituksen esitykseen, jonka mukaan sopimus on tärkeydeltään niin merkittävä, että se kuuluu eduskunnan hyväksyttäviin myös sillä perusteella (PeVL 38/2001 vp). Perustuslakisopimus sisältää kattavasti määräyksiä unionin tehtävistä ja toimivallasta samoin kuin unionin toimielin- ja päätöksentekojärjestelmästä sekä yksilön oikeusaseman perusteista. On selvää, että sopimus vaatii eduskunnan hyväksymisen ”merkitykseltään huomattava”-perusteen nojalla (PeVL 9/2006 vp, s. 3/II).

Muusta syystä eduskunnan hyväksymistä edellyttäviä määräyksiä ovat muun muassa eduskunnan budjettivaltaa sitovat kansainväliset velvoitteet (esimerkiksi PeVL 45/2000 vp.). Tällaisina velvoitteina on käytännössä pidetty lähinnä sellaisia määräyksiä, joista valtioille aiheutua välittömiä menoja. Eduskunnan hyväksyminen perustuslakisopimukselle tarpeen myös sopimuksen budjettivaltaa sitovien vaikutusten takia (PeVL 9/2006 vp, s. 3/II).

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Valtiosopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen määräys on luettava lainsäädännön alaan, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai vel-

vollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka 4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan kansainvälisen veloitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusuunnassa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp, PeVL 12/2000 vp ja PeVL 45/2000 vp.).

Esityksen yleisperusteluissa selvitetään perustuslakisopimuksen IV-438 artiklaa, jonka mukaan unionin nykyisten perussopimusten kumoaminen perustuslakisopimuksella ei merkitse sitä, että ensiksi mainitut sopimukset menettäisivät merkityksensä perustuslakisopimuksen tullessa voimaan. Perustuslakisopimuksella perustettava Euroopan unioni on sekä poliittisessa että oikeudellisessa merkityksessä Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustetun Euroopan unionin ja Euroopan yhteisön seuraaja. Perustuslakisopimuksessa ei ole sovellettu unionin aiempien perussopimusmuutosten yhteydessä noudatettua muuttamistekniikkaa, koska uudistustyöllä haluttiin yksinkertaistaa ja selkeyttää sopimuksia. Oikeudellisella jatkuvuudella on merkitystä arvioitaessa esityksen käsitteilyjärjestystä, kuten jäljempänä todetaan. Vaikka aiemmat sopimukset eivät perustuslakisopimuksen myötä menetä merkitystään, on kaikki perustuslakisopimuksen määräykset, myös aiempien perussopimusten määräyksiä vastaavat määräykset, saatettava Suomen perustuslain 95 §:n 1 momentin mukaan lailla voimaan. Perustuslain 94 §:n 1 momentin ja 95 §:n 1 momentin ilmaisuja lainsäädännön alasta on tulkittava samalla tavalla.

Eduskunta on hyväksynyt Suomen liittymissopimuksen, Amsterdamin sopimuksen ja Nizzan sopimuksen sekä kymmenen uuden jäsenvaltion liittymissopimuksen muun muassa siitä syystä, että ne sisältävät suuren määrän lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, joita on selvitetty sopimusten hyväksymistä koskevissa hallituksen esityksissä ja niitä koskevissa perustuslakivaliokunnan lausunnoissa (HE 135/1994 vp, nide I, s. 665 — PeVL 14/1994 vp, s. 2; HE 245/1997 vp, s.

171 — PeVL 10/1998 vp, s. 3; HE 93/2001 vp, s. 72–73 — PeVL 38/2001 vp, s. 2–4; HE 78/2003 vp, s. 146–148 — PeVL 11/2003 vp, s. 2). Vastaavat perustuslakisopimuksen määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan. Käsitys lainsäädännön alasta on laajentunut Suomen liittymissopimuksen hyväksymisen jälkeen, mistä syystä perustuslakisopimukseen sisältyy lisäksi lukuisia määräyksiä, joita ei ole aiempien sopimusten käsitteilyn yhteydessä nimenomaisesti yksilöity lainsäädännön alaan kuuluviksi.

Suomen liittymissopimuksen hyväksymistä koskevassa hallituksen esityksessä sopimuksen suhdetta Suomen lainsäädäntöön tarkasteltiin sekä primaari- että sekundaarilainsäädännön säännösten valossa. Ottaen huomioon, että kumottavien sopimusten mukaisesti hyväksytyt säädökset jäävät voimaan, ei vastaavaa tarkastelua voida pitää tämän sopimuksen yhteydessä perusteltuna. Edellä esityksen artiklakohtaisissa perusteluissa tarkastellaan sopimuksen sisältämiä muutoksia mukaan luettuna uusien oikeusperustojen lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Käsitteilyjärjestystä koskevassa jaksossa selostetaan lisäksi jäljempänä määräyksiä, jotka koskevat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla ja jotka kuuluvat sanotusta syystä lainsäädännön alaan.

Perustuslakisopimuksen I osan artikkelit sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Niitä eivät ole kuitenkaan muun muassa sen 2, 3, 5, 19, 22, 27, 28, 32, 40, 48, 57 ja 58 artiklassa. Merkittävän uuden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten ryhmän muodostavat sopimuksen II osan määräykset Euroopan unionin perusoikeuskirjasta. Ne kuuluvat tavallisesti lainsäädännön alaan jo sillä perusteella, että ne koskevat yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita. Perustuslakisopimuksen III osan artikkelit sisältävät suuren joukon lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Näitä ei ole kuitenkaan muun muassa sen 129, 135, 148, 192, 197 - 206, 208, 209, 213, 216 - 218, 243, 244, 248 - 250, 255, 261, 292 - 296, 299, 301, 302, 304, 307, 310, 318, 327, 328, 345, 352, 386 - 391, 414, 416 - 420 ja 432 artiklassa. Perustuslakisopimuksen IV osan artikkelit sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä lukuun ottamatta 441 ja 447 artiklaa.

Pääosa myös sopimuksen pöytäkirjoista sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Osa muiden jäsenvaltioiden liittymissopimusten määräyksistä ja perussopimusten muutosten yhteydessä tehdyistä muita jäsenvaltioita koskevista määräyksistä koskee sellaisia asioita, joista Suomessa olisi säädettävä lailla. Vain muita jäsenvaltioita koskevien siirtymäaikojen tai poikkeusten ei voida katsoa kuuluvan Suomen oikeudenkäyttöpiiriin sillä tavalla, että määräykset kuuluisivat Suomessa lainsäädännön alaan perustuslain 94 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla (vrt. HE 78/2003 vp, s. 147). Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä sisältyy pöytäkirjoihin lukuun ottamatta 12.–16. ja 31. pöytäkirjaa ja muita jäsenvaltioita koskevia määräyksiä.

Eduskunnan on perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan hyväksyttävä myös samassa lainkohdassa tarkoitettun kansainvälisen velvoitteen irtisanominen. Perustuslakisopimuksen IV-437 artiklalla kumotaan Euroopan yhteisön perustamissopimus ja sopimus Euroopan unionista sekä pääsääntöisesti kaikki ne asiakirjat ja sopimukset, joilla kyseisiä sopimuksia on täydennetty tai muutettu. Koska aiemmat perussopimukset ovat vaatineet eduskunnan hyväksymisen niiden merkityksen ja budjettivaikutusten sekä lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten vuoksi, on nämä sopimukset kumoavan uuden velvoitteen katsottava myös näiltä osin kuuluvan eduskunnan toimivaltaan, vaikka asiassa ei olekaan muodollisesti kysymys sopimuksen irtisanomisesta (PeVL 18/2002 vp, PeVL 11/2003 vp).

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi perustuslakisopimuksen. Hyväksymispäätöksen on siten tarkoitus kattaa perustuslakisopimus Suomen perustuslain 94 §:n 1 momentin sanamuodon mukaisesti kokonaisuudessaan (esimerkiksi PeVL 11/2000 vp, s. 3). Perustuslakisopimuksella tarkoitetaan tässä itse sopimusta, sen 1–36 pöytäkirjaa ja liitteitä I ja II., jotka ovat sopimuksen IV-442 artiklan mukaan erottamaton osa sopimusta.

4.2. Käsitteilyjärjestys

Arvioinnin lähtökohdat

Perustuslain 94 §:n 2 momentin mukaan kansainvälisen velvoitteen hyväksymisestä

päätetään äänen enemmistöllä. Jos ehdotus velvoitteen hyväksymisestä koskee perustuslakia, se on kuitenkin hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä. Vastaavasti jos lakiehdotus kansainvälisen velvoitteen voimaansaattamisesta koskee perustuslakia, eduskunnan on perustuslain 95 §:n 2 momentin mukaan hyväksyttävä ehdotus sitä lepäämään jättämättä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä eli niin sanotussa supistetussa perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Laki Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä säädettiin aiemmin voimassa olleiden perustuslakien hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen perusteella usean seikan vuoksi supistetussa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä perustuslakivaliokunnan annettua asiasta lausunnon (PeVL 14/1994 vp). Vaikeutetun säätämisyjärjestyksen käyttämisen yleisin syy oli se, että liittymissopimuksen määräykset oikeudellisesti katsoen rajoittivat Suomen täysivaltaisuutta. Myös Amsterdamin sopimuksen voimaansaattamislaki säädettiin supistetussa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä (PeVL 10/1998 vp).

Suomen liittymissopimuksen ja Amsterdamin sopimuksen voimaansaattamislait ovat valtiosääntöoikeudelliselta luonteeltaan niin sanottuja poikkeuslakeja, ja niitä voidaan muuttaa tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, jos muuttava laki ei laajenna niillä perustuslakiin tehtyjä poikkeuksia. Myös sellaiset kokonaisuuden kannalta epäolennaiset lisäykset ja muutokset, jotka sinänsä merkitsevät perustuslakipoikkeuksen vähäistä laajentamista, voidaan toteuttaa tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, jos perustuslakipoikkeuksena aikanaan säädetyt kokonaisjärjestyksen luonnetta ei tällä tavoin muuteta toisenlaiseksi (HE 1/1998 vp, s. 125/I). Perustuslakivaliokunta on soveltanut näitä periaatteita myös silloin, kun aiemmalla lailla säädetyt perustuslakipoikkeukset siirretään uuteen lakiin kumoamalla alkuperäinen poikkeuslaki (PeVL 31/1998 vp, s. 5/II).

Suomen liittymissopimuksen ja Amsterdamin sopimuksen hyväksymisen ja voimaansaattamisen jälkeen on vuonna 2000 tullut voimaan Suomen uusi perustuslaki.

Muun muassa sen 1 §:n säännökset täysivaltaisuudesta ovat osaksi erilaiset kuin kumotun hallitusmuodon säännökset samasta asiasta. Sen johdosta perustuslakivaliokunta vahvisti, että Nizzan sopimusta oli ensi sijassa arvioitava Suomen perustuslain säännösten kannalta ja vasta toissijaisesti liittymissopimuksen ja Amsterdamin sopimuksen voimaansaattamislakien kannalta (PeVL 38/2001 vp, s. 4/II, ks. myös PeVL 16/2005 vp, s. 4/I). Nizzan sopimuksen määräysten ei katsottu merkinneen perustuslain 1 §:ssä säädetyt Suomen täysivaltaisuuden rajoittamista, eikä sen katsottu olevan muutoinkaan ristiriidassa perustuslain kanssa. Nizzan sopimuksen hyväksymisestä päätettiin siten äänen enemmistöllä ja sen voimaansaattamislaki säädettiin tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 38/2001 vp).

Tšekin, Viron, Kyproksen, Latvian, Liettuan, Unkarin, Maltan, Puolan, Slovenian ja Slovakian liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen sisältämien toimielinmääräysten ei katsottu olennaisesti muuttavan Nizzan sopimuksesta johtuvia velvoitteita. Laajentumissopimuksen ei katsottu muutoinkaan edellyttävän perustuslain 94 §:n 2 ja 95 §:n 2 momentissa tarkoitettua käsittelyjärjestystä (PeVL 11/2003 vp, s. 3/I).

Perustuslain 1 §:n 1 momentin säännöstä Suomen täysivaltaisuudesta on perustuslakiuudistuksen esitöiden mukaan tarkasteltava Suomen kansainvälisten velvoitteiden valossa ja erityisesti ottaen huomioon Suomen jäsenyys Euroopan unionissa (HE 1/1998 vp, s. 72/II). Suomen perustuslakiuudistuksessa sanouduttiin irti sellaisesta muodollisesta tulkinnasta, jonka mukaan valtion jäsenyys kansainvälisissä järjestöissä aina merkitsisi valtion täysivaltaisuuden rajoitusta. Tässä yhteydessä hallituksen esityksessä viitattiin perustuslakivaliokunnan aiemmin esittämään luonnehdintaan siitä, että Euroopan unionin jäsenenä Suomi käyttää osaa suvereniteettiaan yhdessä muiden täysivaltaisten jäsenvaltioiden kanssa eurooppalaisen yhteistoiminnan hyväksi (HE 1/1998 vp, s. 71–72).

Perustuslain 1 §:n 3 momentin mukaan Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi. Momentilla on tulkinnallista merkitystä arvioitaessa si-

tä, milloin kansainvälinen velvoite on ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuussäännösten kanssa. Suomen perustuslakiuudistuksen esitöiden mukaan on perusteltua lähteä siitä, että sellaiset kansainväliset velvoitteet, jotka ovat tavanomaisia nykyaikaisessa kansainvälisessä yhteistoiminnassa ja jotka vain vähäisessä määrin vaikuttavat valtion täysivaltaisuuteen, eivät ole sellaisenaan ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuutta koskevien säännösten kanssa (HE 1/1998 vp, s. 73/II). Tärkeä ja jo vakiintuneena pidettävä kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisen muoto on Suomen jäsenyys Euroopan unionissa. Perustuslain 1 §:n täysivaltaisuussäännösten tulkitseminen perustuslakiuudistuksen perustelujen mukaisesti siitä lähtökohdasta, että Suomi on Euroopan unionin jäsen, tarkoittaa perustuslakivaliokunnan mielestä sen seikan huomioon ottamista, että jäsenyys on merkinnyt nimenomaan täysivaltaisuuden rajoituksia julkisen vallan eri lohkoilla. Kysymys uusien toimivaltuuksien antamisesta unionin toimielimille on kuitenkin valiokunnan käsityksen mukaan asia, joka lähtökohtaisesti koskettaa perustuslain täysivaltaisuusjärjestelyjä. Unionin tehtäväkentän vähäinen, esimerkiksi tarkistusluonteinen kehittäminen unionilla jo olevien toimivaltuuksien pohjalta saattaa toisaalta tapauksesta riippuen olla sopusoinnussa perustuslain täysivaltaisuussääntelyn kanssa. Unionin sisäisen toiminnan tavanomaisena pidettävä kehittäminen institutionaalisella tasolla puolestaan on yleensä merkityksetöntä täysivaltaisuuden kannalta. (PeVL 38/2001 vp, s. 4–5, PeVL 7/2003 vp, s. 3–4)

Perustuslakisopimuksen suhdetta Suomen perustuslakiin arvioitaessa on täysivaltaisuusarvioinnin (1 §) lisäksi huomiota kiinnitettävä erityisesti perusoikeussäännöksiin (6 – 23 §), rajattua poikkeusta koskeviin säännöksiin (73 §, 94 §:n 3 mom.), ylimpien valtiotelinten toimivaltuuksia kansainvälisissä suhteissa koskeviin säännöksiin (93 – 97 §), tuomioistuinten riippumattomuutta ja ylimmän tuomiovallan käyttämistä koskeviin säännöksiin (3 §:n 3 mom., 99 §:n 1 mom.) ja syyttäjälaitosta koskevaan säännökseen (104 §) sekä asioiden käsittelyä eduskunnassa koskeviin säännöksiin (39 ja 52 §).

Perustuslakisopimus sisältää yksityiskoh-

taiset määräykset, joiden tarkoituksena on varmistaa oikeudellinen jatkuvuus unionin nykyisten perussopimusten ja perustuslakisopimuksen välillä. Vaikka perustuslakisopimuksella kumotaan aiemmat perussopimukset ja perustetaan (uusi) Euroopan unioni, ei sopimusta voida pitää täysin uutena kansainvälisenä velvoitteena sopimuksen hyväksymis- ja voimaansaattamismenettelyjen kannalta. Kysymyksessä on ennen kaikkea kodifioiva uudistus. Sopimuksen käsittelyjärjestyksen arvioinnin lähtökohtana on pidettävä sitä, kuinka perustuslakisopimus muuttaa tilannetta nykytilaan verrattuna. Tätä puoltaa se seikka, että sopimusta ratifioitaessa vaihtoehtoina ovat perustuslakisopimus tai toiminnan jatkaminen nykyisten perussopimusten pohjalta. Perustuslakivaliokunta on arvioinut konventin ehdotusta perustuslakisopimukseksi alustavasti tällä tavoin sen sisältämien muutosten pohjalta (PeVL 7/2003 vp). Käsitellessään valtioneuvoston selontekoa Euroopan unionin perustuslakisopimuksesta perustuslakivaliokunta ei käsittelyaikataulusta johtuen arvioinut sopimuksen suhdetta Suomen perustuslakiin tai Ahvenanmaan itsehallintolakiin. Perustuslakivaliokunta tähdensi lähtökohtaa, jonka mukaan perustuslakisopimusta on arvioitava ensi sijassa nykyisen perustuslain kannalta. Tämän lähtökohdan ja selonteossa esitetyn selvityksen perusteella valiokunta piti todennäköisenä, että perustuslakisopimuksen hyväksymisestä ja voimaansaattamisesta on päätettävä perustuslain 94 §:n 2 momentissa ja 95 §:n 2 momentissa säädetyllä määränemmistöllä (PeVL 9/2006 vp, s. 5–6).

Unionin oikeuden ensisijaisuutta koskevan periaatteen kirjaaminen

Perustuslakisopimuksen I-6 artiklan mukaan EU:n perustuslaki sekä lainsäädäntö, jota unionin toimielimet antavat käyttäessään sille annettua toimivaltaa, ovat ensisijaisia jäsenvaltioiden oikeuteen nähden. Etusijaperiaate on jo nykyisin unionin jäsenyyteen sisältyvä perusluonteinen seikka, jonka mainitseminen EU:n perustuslaissa ei sinänsä vaikuta säätämisyjärjestykseen (PeVL 7/2003 vp,

s. 10/II). Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen yhteydessä nimenomainen etusijaa koskeva säännös sisällytettiin sopimuksen voimaansaattamislakiin. Säännöksen katsottiin edellyttävän supistettua perustuslainsäätämisenjärjestystä (PeVL 15/1992 vp, s. 3/II). EY:n oikeuden etusijaperiaatteen arvioitiin Suomen liittymissopimusta käsiteltäessä niin ikään vaativan supistettua perustuslainsäätämisenjärjestystä. Tällöin perustuslakivaliokunta huomautti, että etusijaperiaatteen perustuminen yksinomaan tuomioistuimen tulkintoihin saattaa muodostua epätydyttäväksi verrattuna ETA-sopimukseen, jota koskevaan lakiin sisältyivät nimenomaiset säännökset tästä periaatteesta. (PeVL 14/1994 vp, s. 3/II, PeVL 7/2003 vp, s. 10/II). Konventin ehdotukseen sisältynyt etusijaperiaate oli perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan muotoiltu varsin jyrkästi ja saattoi jopa mennä EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä pidemmälle. Pitkälti juuri viimeksi mainitun tulkintamahdollisuuden välttämiseksi HVK:n päätösasiakirjaan liitettiin I-6 artiklaa koskeva julistus (n:o 1), jossa konferenssi toteaa määräyksen olevan EY-tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukainen. Näin ollen kysymyksessä ei ole vallitsevan oikeustilan muuttaminen vaan nykyisen oikeuskäytännön kodifioiminen. Unionin oikeuden ensisijaisuutta koskeva kirjaus ei sen vuoksi ole säätämisenjärjestyksen kannalta ongelmallinen.

Pilarijaon poistuminen

Perustuslakisopimuksella puretaan muodollisesti EU-sopimuksella luotu niin sanottu pilarirakenne, jossa ensimmäisen pilarin muodostivat EY:n perustamissopimukset, toisen pilarin EU-sopimuksen määräykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja kolmannen pilarin EU-sopimuksen määräykset poliisiyhteistyöstä ja rikosoikeudellisesta yhteistyöstä. Yhtenäisessä perustuslakisopimuksessa kaikilla politiikka-aloilla sovelletaan lähtökohtaisesti samoja unionioikeuden yleisiä periaatteita. Sisällöllisesti varsinkin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka säilyy kuitenkin luonteeltaan korostetun hallitustenvälisenä etenkin toimielinten toimivaltuuksien,

päätöksentekomenettelyjen ja käytettävissä olevien säädöstyyppejen osalta. Unionin toiminnan yhteisöllistäminen koskee siis käytännössä lähinnä poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä, joissa siirrytään noudattamaan yhteisöoikeuden mukaisia periaatteita. Näihin kuuluvat säädöstyyppejen oikeusvaikutuksia koskevat periaatteet, mukaan luettuna välitön oikeusvaikutus.

Käsittelyjärjestyksen kannalta merkityksellinen laajennus on unionin oikeuden etusijaperiaatteen soveltamisalan laajentuminen koskemaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä. Yhteisön oikeuden etusijaperiaatteen arvioitiin Suomen liittymissopimusta käsiteltäessä vaativan supistettua perustuslainsäätämisenjärjestystä. Etusijaperiaatteen soveltamisalan laajeneminen perustuslakisopimuksessa tarkoitetulla tavalla koskee myös nykyistä perustuslakia ja vaatii supistettua perustuslain säätämisenjärjestystä.

Yhtenäisessä sopimuksessa nykyistä EY-sopimuksen 308 artiklaa vastaavan I-18 artiklan joustolausekkeen soveltamisala laajenee kattamaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön. Sopimuksen I-18 artiklan soveltamisedellytykset pysyvät entisellään, mutta muutos on omiaan laajentamaan unionin toimivallan alaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla. Perustuslakivaliokunta ei kosketellut Suomen liittymissopimusta koskevassa lausunnossaan erikseen silloista EY:n perustamissopimuksen 235 artiklaa todetessaan sopimusten antavan Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kohdistuvaa julkista valtaa EU:n toimielimille (PeVL 14/1994 vp, s. 2/II, PeVL 3/1996 vp, s. 2/I). Määräykseen perustuslakisopimuksella tehtyt muutokset merkitsevät lähinnä lausekkeen käyttöedellytysten täsmentämistä. Joustolausekkeen nojalla toteutetut toimenpiteet edellyttävät aiemmasta poiketen Euroopan parlamentin hyväksyntää. Kansalliset parlamentit voivat vaikuttaa määräyksen soveltamiseen toissijaisuusperiaatteen valvontaa koskevan menettelyn kautta. Kysymyksessä on sellainen unionin tehtäväkentän vähäinen, tarkistusluonteinen kehittäminen unionilla jo olevien toimivaltuuksien pohjal-

ta, joka on sopusoinnussa perustuslain täysivaltaisuussäätelyn kanssa.

Pilarijaon poistumisen myötä EY-tuomioistuimen toimivaltaa nykyisin koskevat yleiset periaatteet laajenevat koskemaan eräin poikkeuksin poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä sekä rajoitetummin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Suomen liittymissopimusta käsitellessään perustuslakivaliokunta totesi, että EY-tuomioistuimen toimivalta ratkaista, oliko jäsenvaltio jättänyt täyttämättä sille perustamissopimuksen mukaan kuuluvan velvollisuuden, merkitsi poikkeusta tuolloin voimassa olleen hallitusmuodon täysivaltaisuutta koskevista säännöksistä, koska tuomioistuimen päätöksestä saattoi aiheutua jäsenvaltiolle velvoite muuttaa lainsäädäntöään (PeVL 14/1994 vp s. 3/II). Ottaen huomioon että perustuslakisopimuksen III-360–362 artikla perustavat EU-tuomioistuimelle vastaavan toimivallan myös poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevien määräysten osalta, merkitsee perustuslakisopimus sanotuilta osin poikkeusta perustuslain täysivaltaisuutta koskevista säännöksistä. Perustuslakisopimuksen III-377 artikla, joka sulkee EU-tuomioistuimen sanotun toimivallan ulkopuolelle jäsenvaltion poliisiviranomaisen tai muiden lainvalvontaviranomaisten toteuttamien toimien pätevyuden tai oikeasuhteisuuden tutkimisen sekä ratkaisun antamisen niiden velvollisuuksien suorittamisesta, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi, ei tarjoa perusteita muuttaa edellä esitettyä arviota. Vaikka kyseinen, nykyistä SEU 35 artiklan 5 kohtaa vastaava määräys rajoittaakin tuomioistuimen toimivallan alaa, se ei muuta tuomioistuimen ratkaisuihin johtuvia, jäsenvaltioihin kohdistuvia oikeusvaikutuksia, mukaan lukien mahdollinen velvoite muuttaa kansallista lainsäädäntöä.

Suomen liittymissopimusta arvioidessaan perustuslakivaliokunta katsoi, että ennakkoratkaisumenettelyä koskeva EY-sopimuksen määräys, jonka mukaan jäsenvaltioiden ylimmät tuomioistuimet ovat velvollisia pyytämään EY-tuomioistuimelta ennakkoratkaisua niiden käsiteltävänä olevaan asiaan vaikuttavan EY-normin tulkinnasta, oli ristiriidassa hallitusmuodon täysivaltaisuutta kos-

kevien säännösten sekä 2 §:n 4 momentin, 53 ja 56 §:n säännösten kanssa (PeVL 14/1994 vp, s. 3/II). Amsterdamin sopimuksen yhteydessä valiokunta puolestaan katsoi, että nykyisen SEU 35 artiklan 1–3 määräykset, joilla ennakkoratkaisumenettelyn soveltamisalaa laajennettiin poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevaan EU-sopimuksen VI osaston alalle, eivät olleet ristiriidassa tuomioistuinten riippumattomuuden tai muiden perustuslain säännösten kanssa, koska ennakkoratkaisun pyytäminen säilyi kaikissa tapauksissa kansallisten tuomioistuinten omassa harkintavallassa (PeVL 10/1998 vp, s. 5/I, ks. myös PeVL 28/1997 vp, s. 3/II). Koska perustuslakisopimuksen III-369 artikla merkitsee edellä kuvatun, ylimmille tuomioistuimille nykyisin kuuluvan menettelytapaa koskevan harkintavallan poistumista poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevissa kysymyksissä, ei kyseinen perustuslakisopimuksen määräys ole sopusoinnussa perustuslain 1 §:n täysivaltaisuutta ja tuomioistuinten tuomiovaltaa koskevien 3 §:n 3 momentin sekä 98 ja 99 §:n kanssa. Myöskään ennakkoratkaisumenettelyn osalta perustuslakisopimuksen III-377 artikla ei edellä selostetuilla perusteilla muuta esitettyä arviota.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla EU-tuomioistuimella ei perustuslakisopimuksenkaan mukaan ole toimivaltaa. Ainoan poikkeuksen muodostaa III-376 artiklan 2 kohta, jonka seurauksena tuomioistuimen toimivalta laajenee koskemaan luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle osoitettujen, neuvoston perustuslakisopimuksen V osaston II luvun nojalla tekemien, rajoittavia toimenpiteitä sisältävien eurooppapäätösten laillisuuden tutkimista. Ottaen huomioon että kysymys on unionin toimielinten toimintaa koskevaan laillisuusvalvontaan liittyvän tehtävän perustamisesta EU-tuomioistuimelle, jonka ratkaisuihin ei seuraa jäsenvaltioihin tai niiden kansallisiin tuomioistuimiin kohdistuvia oikeusvaikutuksia, III-376 artiklan 2 kohdan määräys ei merkitse poikkeusta perustuslain täysivaltaisuutta tai tuomioistuinten asemaa koskevista säännöksistä.

Unionin oikeushenkilöllisyys

Perustuslakisopimuksen I-7 artiklan mukaan unioni on oikeushenkilö. Nykyisin Euroopan yhteisön oikeushenkilöllisyys on tunnustettu nimenomaisesti Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 281 artiklassa ja sen oikeuskelpoisuus on määritelty sopimuksen 282 artiklassa. Myös Euroopan unionin asema (yhteisöstä erillisenä) oikeushenkilönä on tunnustettu valtiokäytännössä. Perustuslakisopimuksen I-7 artiklan määräyksellä yhdistetään Euroopan yhteisö ja Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustettu unioni yhdeksi, yhtenäiseksi oikeushenkilöksi. Yhtenäisellä oikeushenkilöllisyydellä ei ole vaikutusta unionin sopimus- tai muun ulkoisen toimivallan laajuuteen tai luonteeseen, joita määrittävät sopimuksen muut määräykset.

EY:n oikeushenkilöllisyyttä ja -kelpoisuutta koskevia artikloja ei mainittu supistetua perustuslain säätämisyjärjestystä edellyttävänä määräyksenä Suomen liittyessä Euroopan unioniin (HE 135/1994 vp, PeVL 14/1994 vp). Myöskään yksi yhtenäinen oikeushenkilöllisyys ei ole perustuslain kannalta ongelmallinen.

Perusoikeuskirjan oikeudellistaminen ja EU:n liittymisen Euroopan ihmisoikeussopimukseen mahdollistava oikeusperusta

Perusoikeuskirjan oikeudellistaminen vahvistaa käytännössä Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvien henkilöiden mahdollisuuksia vedota unionin perusoikeuksiin niissä tapauksissa, jotka kuuluvat unionin oikeuden soveltamisalaan. Se merkitsee myös sitä, että suomalaisten tuomioistuinten ja viranomaisen on sovellettava perusoikeuskirjan määräyksiä unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvissa asioissa ja kansallisen lainsäätäjän on noudatettava unionin perusoikeuksia täytäntöönpannessaan unionin lainsäädäntöä. Sen paremmin henkilöiden mahdollisuus vedota unionin perusoikeuksiin kuin julkiseen valtaan kohdistuva velvoite soveltaa ja noudattaa unionin perusoikeuksia eivät sinänsä merkitse muutosta nykytilaan, joka perustuu EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön ja EU-sopimuksen 6 artiklan 2 kohtaan. Tätä kysy-

mystä ei pidetty säätämisyjärjestykseen vaikuttavana tekijänä Suomen liittyessä Euroopan unioniin.

Sekä valtioneuvosto (VNS 2/2003 vp, s. 14) että perustuslakivaliokunta (PeVL 7/2003 vp, s. 10/I) pitivät tulevaisuuskonventissa perusoikeuskirjaan lisättyä erottelua oikeuksiin ja periaatteisiin (II-112 artiklan 5 kohta) periaatteellisesti ongelmallisena esimerkiksi perus- ja ihmisoikeuksien jakamattomuuden näkökulmasta. Perustuslakivaliokunta kuitenkin tähdensi sen seikan ensisijaisuutta, että perusoikeuskirjan määräyksiä pitää tulkita ja soveltaa niiden sanamuodosta käsin. Sen mukaan yhtäkään oikeutta ei perusoikeuskirjan tekstissä luonnehdita periaatteeksi (PeVL 7/2003 vp, s. 10/I).

Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen mahdollistaa toteutuessaan yksilövalitukset Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen myös tapauksissa, joihin on sovellettu unionin oikeutta. Tämä vahvistaisi myös Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvien henkilöiden ihmisoikeuksien suojaa.

Kokonaisuutena ottaen perusoikeuskirjan oikeudellistaminen ja oikeusperustan luominen EU:n liittymiselle Euroopan ihmisoikeussopimukseen parantavat merkittävästi kansalaisten ja muiden Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvien henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien suojaa unionin oikeuden soveltamisalalla. Lisäksi perusoikeuskirjan sisältämät oikeudet ja suojan taso vastaavat pääpiirteissään Suomen perustuslain turvaamia perusoikeuksia. Perusoikeuskirja ei korvaa kansallisia perustuslakeja eikä se myöskään aiheuta tarvetta muuttaa Suomen perustuslain perusoikeussäännöksiä. Sekä perusoikeuskirjan että ihmisoikeussopimukseen liittymisen osalta sopimuksessa on nimenomaisesti suljettu pois se mahdollisuus, että näillä voisi olla vaikutusta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon (ks. I-9 artiklan 2 kohta ja II-111 artiklan 2 kohta). Perusoikeuskirjan oikeudellistaminen tai ihmisoikeussopimukseen liittymisen mahdollistava oikeusperusta eivät edellä mainitut näkökohdat huomioon ottaen ole ristiriidassa perustuslain perusoikeussäännösten tai muiden perustuslain säännösten kanssa eivätkä siten edellytä supistetun perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttämistä.

Toimielimiä koskevat muutokset

Perustuslakisopimuksella muutetaan eräitä keskeisiä unionin toimielimiä koskevia määräyksiä. Merkittävimmät muutokset koskevat Eurooppa-neuvoston asemaa ja sisäistä organisoitumista, Euroopan parlamentin aseman vahvistumista, neuvoston määränemmistö-päätöksentekoa koskevan menettelyn uudistamista, neuvoston uusittua puheenjohtajuusjärjestelmää, unionin ulkoasiainministerin viran perustamista sekä komission kokoonpanon uudistamista. Uudistusten taustalla on pyrkimys kehittää unionin sisäistä päätöksentekojärjestelmää tehokkaammaksi, kansanvaltaisemmaksi ja avoimemmaksi. Toimielimiä koskevat uudistukset eivät kuitenkaan muuta unionin perusluonnetta.

Perustuslakivaliokunta on nimenomaisesti todennut, etteivät Eurooppa-neuvoston roolin muuttuminen ja pysyvän puheenjohtajan valitseminen sille vaikuta sopimuksen valtiosisäisen käsittelyn tapaan (PeVL 7/2003 vp, s. 8/I). Perustuslakivaliokunta on myös katsonut, ettei konventin ehdottama tasapuoliseen vuorotteluun perustuva neuvoston tiimipuheenjohtajuusjärjestelmä sinänsä vaikuttaisi sopimuksen valtiosisäisen käsittelyn tapaan etenkin jos jäsenvaltioiden välinen ehdoton tasavertaisuus vuorottelujärjestelmässä varmistetaan (PeVL 7/2003 vp, s. 8/I). Sekä sopimuksen I-24 artiklan 7 kohdan sanamuoto että neuvoston laatima luonnos asiaa koskeva Eurooppa-neuvoston eurooppapäätökseksi varmistavat tällaisen tasapuolisen vuorottelun jäsenvaltioiden välillä. Lisäksi määränemmistön määritelmää Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa koskevat määräykset merkitsevät sitä, ettei Suomen painoarvo määränemmistöpäätöksiä tehtäessä olennaisesti muutu. Muutkaan toimielinjärjestelmään tehdyt muutokset eivät vaikuta Suomen asemaan unionin päätöksenteossa siten, että ne olisivat valtiosäännön kannalta ongelmallisia (vrt. PeVL 11/2003 vp, s. 3/I). Kokonaisuutena ottaen toimielinjärjestelmää koskevia muutoksia voidaan laajamittaisuudestaan huolimatta pitää sellaisena unionin sisäisen toiminnan kehittämisenä institutionaalisella tasolla, jolla ei ole merkitystä perustuslain täysivaltaisuussäännösten kannalta (vrt. PeVL 38/2001 vp).

Euroopan parlamentin paikkajaosta päättää perustuslakisopimuksen I-20 artiklan 2 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto yksimielisesti Euroopan parlamentin aloitteen pohjalta. Päätöstä tehtäessä on otettava huomioon sekä jäsenvaltiokohtainen enimmäis- ja vähimmäispaikkamäärä että alenevan suhteellisuuden periaate. Nykyisin paikkajaosta määrätään primäärioikeuden tasolla. Sekä valtiotneuvosto (VNS 2/2003 vp, s. 37) että perustuslakivaliokunta (PeVL 7/2003 vp, s. 9/I) katsoivat konventin ehdotuksen vastaavaa määräystä käsitellessään, että paikkajaon muuttamisesta tulisi asian valtiosääntöisen luonteen vuoksi päättää hallitustenvälisessä konferenssissa. Kun päätöksen tekeminen kuitenkin edellyttää yksimielisyyttä Eurooppa-neuvostossa ja päätöksen sisältöä on asiallisesti rajoitettu perustuslakisopimuksen I-20 artiklan 2 kohdassa, ei määräys merkitse täysivaltaisuuden kannalta sellaista poikkeusta, että se edellyttäisi supistetun perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttämistä. Sama arvio koskee myös perustuslakisopimuksen I-26 artiklan 6 kohdan määräystä, jonka mukaan komission jäsenten lukumäärä vastaa kahta kolmasosaa jäsenvaltioiden lukumäärästä, jollei Eurooppa-neuvosto yksimielisesti päättää muuttaa tätä lukumäärää. Kysymyksessä on eräänlainen valtuutuslauseke, jonka nojalla Eurooppa-neuvosto voi yksimielisesti päättää poiketa sopimuksessa määritellystä komission jäsenmäärästä. Eurooppa-neuvoston on tällöinkin kuitenkin noudatettava jäsenvaltioiden tasaisen vuorottelun järjestelmää.

Toissijaisuuden valvonta

Toissijaisuuspöytäkirjan sisältämä toissijaisuusvalvonnan ennakkollinen valvontajärjestelmä, jossa kansalliset parlamentit suoraan ja välittömästi osallistuvat EU:n päätöksentekoon, luo eduskunnalle uusia tehtäviä. Toissijaisuusperiaatteen valvontaan perustuslakisopimuksella luotuun järjestelmään ei voida soveltaa suoraan perustuslain 96 ja 97 §:n mukaisia menettelyjä. Käytännössä perustuslakisopimus luo siten uudenlaisen menettelyn, jota ei ole ennakoitu perustuslaissa. Tällainen suoraan kansainväliseen sopimukseen perustuva eduskunnan uusi tehtävä ei kuitenkaan ole kansallisena kysymyksenä pe-

rustuslain tasoinen asia, vaan uudesta tehtävästä mahdollisesti aiheutuvista säännöstarpeista voidaan perustuslain 39 ja 52 §:n mukaan huolehtia eduskunnan työjärjestyksessä (PeVL 7/2003 vp, s. 7/II). Eduskunnan mahdollisuus toissijaisuusmoitteen tekemiseen on katsottava lähinnä sellaiseksi eduskunnan perustuslain 96 ja 97 §:n mukaisia menettelyjä täydentäväksi menettelyksi, joka ei ole ristiriidassa perustuslain kanssa.

Määräenemmistöpäätöksenteon käyttöalan laajentaminen

Perustuslakisopimuksella laajennetaan neuvoston määräenemmistöpäätöksenteon käyttöalaa nykyisestä merkittävästi. Neuvoston päätöksenteossa siirrytään yksimielisestä päätöksenteosta määräenemmistöpäätöksenteoon yhteensä 17 alalla. Lisäksi lähes kaikilla niin sanottujen uusien oikeusperustojen kattamilla aloilla noudatetaan määräenemmistöpäätöksentekoa neuvostossa. Perustuslakivaliokunta on erityisesti EY:n perustamissopimuksen osalta korostanut yleisesti sitä, että tällainen päätöksentekosääntöjen muutos ei muuta jäsenvaltioiden ja yhteisön välistä toimivallanjakoa, vaan niitä menettelyjä, joiden mukaan yhteisössä tehdään päätöksiä. Nizzan sopimuksen käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta katsoi, ettei kysymyksessä ollut uudenlainen päätösmenettely vaan jo ennestään käytetyn menettelyn soveltamisalan laajentaminen, minkä vuoksi tällaiset päätöksentekosääntöjen muutokset eivät olleet ongelmallisia perustuslain täysivaltaisuussäännösten kannalta (PeVL 38/2001 vp, s. 6/I, ks. myös PeVL 7/2003 vp, s. 8/II). Perustuslakisopimuksen sisältämä määräenemmistöpäätöksenteon käyttöalan laajentaminen ei siksi vaadi supistetun perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttämistä.

Unionin toimivallan muutokset

Perustuslakisopimuksesta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon aiheutuvat muutokset voidaan jaotella kolmeen päätyyppiin. Ensinnäkin sopimus sisältää määräykset uusista politiikka-aloista tai asiakokonaisuuksista, joiden kaikkien osalta unionille annetaan nimenomaisin sopimus-

määräyksin tiettyä toimivaltaa. Toiseksi sopimuksella kehitetään eräitä unionin nykyisiä politiikkoja sisällyttämällä sopimukseen kyseisiä politiikkoja koskevia uusia oikeusperustamääräyksiä. Kolmanneksi eräitä nykyisten perussopimusten määräyksiä tarkistetaan siten, että unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako muuttuu.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön perusteella on selvää, että kysymys uusien toimivaltuuksien antamisesta unionin toimielimille on asia, joka lähtökohtaisesti koskettaa perustuslain täysivaltaisuussäännöstä. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin tässä yhteydessä katsonut, että unionin tehtäväkentän vähäinen, esimerkiksi tarkistusluonteinen kehittäminen unionilla jo olevien toimivaltuuksien pohjalta saattaa toisaalta tapauksesta riippuen olla sopusoinnussa perustuslain täysivaltaisuussääntelyn kanssa (PeVL 38/2001 vp, s. 5/I). Seuraavassa arvioidaan kutakin edellä kuvatusta toimivallanjakoa koskevien muutosten pääryhmästä perustuslain täysivaltaisuussäännösten valossa. Perustuslakisopimuksen I-9 artiklassa unionille annettavaa toimivaltaa liittyä Euroopan ihmisoikeussopimukseen on arvioitu erikseen tämän muistion perusoikeuksia koskevassa jaksossa.

Uusina politiikka-aloina perustuslakisopimus sisältää määräykset yleistä taloudellista etua koskevista palveluista (III-122 artikla), teollis- ja tekijänoikeuksien eurooppalaisesta suojasta (III-176 artikla) sekä energiasta (III-256 artikla). Määräyksillä luodaan yhtenäiset oikeusperustat unionin toimenpiteille kysymyksissä, joita koskevia toimia on jo toteutettu EY-sopimuksen nykyisten määräysten, erityisesti SEY 95 ja 308 artiklan, nojalla. Yleistä taloudellista etua koskevista palveluista on lisäksi voitu säätää rajoitetusti myös SEY 86 artiklan 2 ja 3 kohdan nojalla, joskin sanottuihin määräyksiin perustuvien yhteisön toimenpiteiden päätavoite on täsmentää niissä tarkoitettujen yritysten osalta yhteisöoikeuden kilpailua koskeviin sääntöihin tehtävien poikkeusten sisältöä. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on Amsterdamin sopimuksen yhteydessä katsonut, etteivät kyseiseen sopimukseen sisältyneet vastaavanlaiset uudet oikeusperustat vaatineet supistetun perustuslainsäätä-

misjärjestyksen käyttämistä, koska kysymys oli täsmällisen oikeusperustan luomisesta yhteisön säännöksille aloilla, joilla aikaisemmin on turvaututtu EY-sopimukseen sisältyneisiin muihin oikeusperustoihin, esimerkiksi SEY 235 artiklaan (nykyinen 308 artikla). Valiokunnan mukaan määräykset eivät merkinneet muutosta jäsenvaltioiden ja yhteisön väliseen toimivallanjakoon, vaan niitä arvioida päätöksentekosääntöjen muutoksina, jotka tarkoittavat ennestään jo käytetyn menettelyn soveltamisen laajentamista (PeVL 10/1998 vp, s. 8/II; vrt. myös Nizzan sopimuksen osalta PeVL 38/2001 vp, s. 6/I). Edellä esitetyn valossa perustuslakisopimuksen III-122, III-176 ja III-256 artiklan määräykset eivät siten ole säätämistarjestyksen kannalta ongelmallisia.

Niin ikään uusina politiikka-aloina perustuslakisopimus sisältää määräykset avaruuspolitiikasta (III-254 artikla) sekä humanitaarisesta avusta (III-321 artikla). Vaikka unionin toimivallan luonteen osalta kysymys onkin molemmissa tapauksissa unionin ja jäsenvaltioiden jaetusta toimivallasta, poikkeaa unionin toimivallan luonne kyseisillä aloilla jaettua toimivaltaa koskevista pääperiaatteista siinä suhteessa, ettei unionin toimivallan käyttäminen niiden nojalla estä jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa (I-14 artiklan 3 ja 4 kohta). Unionin toimivallan viimeksi mainittu erityispiirre huomioon ottaen kyseiset muutokset rinnastuvat sellaiseen unionin tehtäväkentän vähäiseen kehittämiseen, unionilla jo olevien toimivaltuuksien pohjalta, jonka ei voida katsoa olevan ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuusäännöksen kanssa.

Uusista politiikka-aloista matkailu (III-281 artikla), urheilu (III-282 artikla), pelastuspalvelu (III-284) ja hallinnollinen yhteistyö (III-285 artikla) kuuluvat perustuslakisopimuksen I-17 artiklassa tarkoitettuihin aloihin, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Perustuslakisopimuksen I-12 artiklan 5 kohdan mukaan unionin toimivalta kyseisillä aloilla ei korvaa jäsenvaltioiden toimivaltaa eivätkä unionin toimenpiteet näillä aloilla voi käsitellä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Ottaen huomioon unionin toimivallan luonne muutokset rinnastuvat

niin ikään sellaiseen unionin tehtäväkentän vähäiseen kehittämiseen unionilla jo olevien toimivaltuuksien pohjalta, jonka ei ole katsottava merkitsevän poikkeusta perustuslain täysivaltaisuusäännöksestä ja edellyttävän supistetun perustuslainsäätämistarjestyksen käyttöä. Matkailun ja pelastuspalvelun osalta on niin ikään huomattava, että vaikka unionin nykyiset perussopimukset eivät sisälläkään kyseisiä aloja koskevia oikeusperustamääräyksiä, nämä alat sisältyvät SEY 3 artiklan 1 kohdan u alakohtaan ja niitä koskevia toimenpiteitä on jo toteutettu EY-sopimuksen muiden artiklojen nojalla.

Toisen pääryhmän unionin ja jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa koskevista muutoksista muodostavat perustuslakisopimuksen määräykset, joilla kehitetään eräitä unionin nykyisiä politiikkoja sisällyttämällä sopimukseen kyseisiä politiikkoja koskevia uusia oikeusperustamääräyksiä. Näistä säätämistarjestyksensä kannalta merkityksellisinä voidaan pitää määräyksiä, jotka koskevat unionin toimivaltaa menettelyllisen ja aineellisen rikosoikeudellisen yhteistyön sekä rikosoikeutta koskevan operatiivisen yhteistyön alalla.

Arvioidaessa uusia oikeusperustoja vähimmäissääntelystä rikosoikeudellisen menettelyn osatekijöiden (III-270 artiklan 2 kohta) sekä tunnusmerkkien ja seuraamusten (III-271 artikla) määrittelemiseksi on otettava huomioon, ettei EY-sopimukseen sisälly nimenomaista määräystä, jonka nojalla yhteisöllä olisi toimivaltaa säätää rikosoikeudellisista seuraamuksista ja menettelyistä. EY-tuomioistuin on kuitenkin oikeuskäytännössään katsonut (asia C-176/03 komissio v. neuvosto), että yhteisöllä on jo nyt toimivalta säätää yhteisösäännöksissä määriteltyjen tekojen kriminalisoimisesta ja niitä koskevista rikosoikeudellisista seuraamuksista, mikäli säännöksen tavoite liittyy yhteisön perustamissopimuksen mukaisiin päätavoitteisiin, toimenpiteet ovat tarpeellisia yhteisön sääntelyn tehokkuuden varmistamiseksi ja yhteisön sääntely jättää jäsenvaltioille lopullisen harkintavallan päättää rikosoikeudellisten seuraamusten valinnasta. Vaikka perustuslakisopimuksen III-271 artiklan 2 kohta ja tuomioistuimen oikeuskäytäntö eivät kaikilta osin ole täysin samansisältöiset esimerkiksi

mitä tulee yhteisölle annettavan toimivallan edellytyksiin, voidaan katsoa, että perustuslakisopimuksen sisältämä muutos suhteessa EY-sopimukseen ja sen nojalla annettuun oikeuskäytäntöön on rajattu, erityisesti huomioiden III-271 artiklan 3 kohtaan sisältyvä hättäjarrumekanismi. Perustuslakisopimuksen III-271 artiklan vaikutuksia toimivaltaan arvioidessa tulee huomata, että toimivalta, joka kuuluu unionille SEU 31 ja 34 artiklan nojalla, on luonteeltaan tarkkarajaista ja kattaa vain tietyt rikosoikeudellisen yhdenmukaistamisen alat (järjestäytyneen rikollisuuden, terrorismin ja huumausainekaupan).

Täysivaltaisuusarvioinnin kannalta merkityksellisenä seikkana on erityisesti otettava huomioon se, että kyseisillä oikeusperustoilla unionille annettava toimivalta on määritelty suhteellisen laajasti ilman nykyisille SEU 31 ja 34 artiklalle leimallista tarkkarajaisuutta.

Ensinnäkin rikosoikeusmenettelyä koskeva III-270 artiklan 2 kohta sisältää valtuutuslausekkeen, jonka nojalla neuvosto voi yksimielisesti laajentaa määräyksen soveltamisalan koskemaan myös muita kuin siinä nimenomaisesti mainittuja rikosoikeudellisen menettelyn osatekijöitä. Toiseksi vastaavanlainen valtuutuslauseke sisältyy myös vakavaa rajat ylittävää rikollisuutta koskevaan III-271 artiklan 1 kohtaan. Määräys mahdollistaa siten tunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissäntöjen vahvistamisen myös muiden kuin siinä nimenomaisesti mainittujen rikollisuuden lajien osalta. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on Amsterdamin sopimuksen yhteydessä arvioinut systemaattisesti vastaavanlaisen määräyksen merkitsevän valtuutusta neuvostolle muuttaa unionin ja jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa olennaisesti ilman, että muutosta merkitsevää säädöstä ratifioitaisiin jäsenvaltioissa, ja edellyttävän tästä syystä supistetun perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttöä (PeVL 10/1998 vp, s. 5/II). Perustuslakisopimuksen III-270 artikla ja III-271 artiklan 1 kohta merkitsevät valtuutuslauseketta koskevasta yksimielisyysvaatimuksesta huolimatta poikkeusta perustuslain täysivaltaisuuslainsäätämisyjärjestyksestä ja edellyttävät supistettua perustuslainsäätämisyjärjestyksestä.

Perustuslain täysivaltaisuuslainsäätämisyjärjestyksen ja syyttäjälaitosta koskevan säännöksen näkö-

kulmasta tulee arvioida myös Euroopan syyttäjänviraston perustamisen mahdollistavaa perustuslakisopimuksen III-274 artiklaa. Syyttäjänviraston tehtävät määritellään III-274 artiklassa, mutta sen toimivaltuuksia voidaan laajentaa Eurooppa-neuvoston yksimielisellä eurooppapäätöksellä. Sekä viraston perustaminen että mahdollisuus sen toimivaltuuksiin laajentamiseen III-274 artiklan nojalla merkitsevät toimivallan siirtämistä jäsenvaltioilta unionille. Koska syyttäjänvirasto toimii syyttäjän tehtävissä jäsenvaltioiden toimivaltaisissa tuomioistuimissa III-274 artiklan nojalla määritettävissä rikosasioissa, määräys merkitsee poikkeusta syyttäjälaitosta koskevan perustuslain 104 §:stä. Syyttämistoimivallan uskomisen merkittävässä määrin muulle kuin kansalliselle syyttäjänviranomaiselle merkitsee lisäksi poikkeusta perustuslain täysivaltaisuuslainsäätämisyjärjestyksestä ja edellyttää näin ollen supistettua perustuslainsäätämisyjärjestyksestä.

Kolmanneksi perustuslakisopimuksella tarkistetaan yleisperusteluissa selostetulla tavalla eräitä nykyisten perussopimusten määräyksiä siten, että tarkistukset merkitsevät muutoksia unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon (ks. esimerkiksi kansanterveyttä koskeva III-278 artiklan 4 kohdan c ja d alakohta). Kyseisissä muutoksissa on kuitenkin pääosin kysymys muutoksista, jotka merkitsevät lähinnä unionin toimivallan tarkistusluonteista kehittämistä unionilla jo olevien toimivaltuuksien pohjalta, eikä niille sen vuoksi ole perusteltua antaa merkitystä sopimusta perustuslain täysivaltaisuuslainsäätämisyjärjestyksen kannalta arvioitaessa.

Yksinomaan yhteisen kauppapolitiikan alalla tulee arvioitavaksi unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon muutoksen suhde perustuslain täysivaltaisuuslainsäätämisyjärjestykseen. Verrattuna nykyiseen SEY 133 artiklaan yhteisen kauppapolitiikan ala laajenee perustuslakisopimuksen III-315 artiklan nojalla kattamaan myös ulkomaiset suorat sijoitukset. Muutos on luonteeltaan sellainen, että perustuslakisopimuksen III-315 artiklan on katsottava merkitsevän poikkeusta perustuslain täysivaltaisuuslainsäätämisyjärjestykseen. Niin ikään unionin toimivallan luonne muuttuu jäsenvaltioiden kanssa jaetusta toimivallasta unionin yksinomaiseksi toimivallaksi kulttuuri- ja

audiovisuaalisten palvelujen sekä koulutus-, sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta sikäli kuin nämä palvelut kuuluvat kauppapolitiikan alaan. Amsterdamin sopimuksen mukaan näiden asioiden siirtäminen yksinomaisen sopimuskentekotoimivallan piiriin on ollut mahdollista toteuttaa neuvoston yksimielisellä päätöksellä. Perustuslakivaliokunta katsoi kyseisen Amsterdamin sopimuksen määräyksen merkitsevän valtuutusta neuvostolle muuttaa jäsenvaltioiden ja yhteisön välistä sopimuskentekotoimivallan jakoa ja katsoi sen merkitsevän yhteisön sopimuskentekotoimivallan olennaista laajentamista liittymissopimuksen mukaiseen tilanteeseen verrattuna. Sen vuoksi kyseinen Amsterdamin sopimuksen määräys poikkesi perustuslakivaliokunnan mukaan silloisesta perustuslaista (PeVL 10/1998 vp, s. 5/II). Nizzan sopimuksen määräyksen, jolla siirrettiin yhteisön yksinomaisen sopimuskentekotoimivallan piiriin palveluita ja henkisen omaisuuden kaupallisia kysymyksiä koskevat asiat, ei katsottu vaikuttavan esityksen voimaansaattamislakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen (ks. PeVL 38/2001 vp, s. 8/I). Edellä esitetty huomioon ottaen perustuslakisopimuksen III-315 artiklan ei voida palvelujen osalta katsoa merkitsevän sellaista yhteisön toimivallan laajentamista, joka vaatisi supistettua perustuslain säätämisyjärjestystä.

Perustuslakisopimuksen muuttamismenettelyt

Perustuslakisopimuksen muuttamis- ja tarkistusmenettelyjä arvioitaessa on huomiota kiinnitettävä siihen, että perustuslakisopimusta voidaan muuttaa kolmessa menettelyssä eli IV-443 artiklassa tarkoitettussa tavanomaisessa tarkistusmenettelyssä, IV-444 ja IV-445 artiklassa tarkoitetuissa yksinkertaistetuissa tarkistusmenettelyissä sekä sopimuksen I ja III osaan sisältyvien niin sanottujen valtuutuslausekkeiden nojalla (ks. luku 4.7). Näitä muuttamismenettelyjä on arvioitava sekä valtion täysivaltaisuutta koskevan perustuslain 1 §:n, kansainvälisten velvoitteiden hyväksymistä ja voimaansaattamista koskevien perustuslain 94 ja 95 §:n että tasavallan presidentin ja valtioneuvoston toimivaltaa kansainvälisten suhteiden alalla koskevan perustuslain 93 §:n säännösten kannalta.

Perustuslakisopimuksen IV-443 artiklan mukainen tavanomainen tarkistusmenettely ei ole valtiosääntöisessä tarkastelussa ongelmallinen sen vuoksi, että siihen sisältyy tavanomainen kansainvälisen velvoitteen valmistelu ja päätöksenteko hallitusten välillä sekä normaali ratifointimenettely. Valmistelukunnan virallistaminen sopimusmuutosten valmisteluun ei muuta tätä arviota.

Tarkasteltaessa perustuslakisopimuksen yksinkertaistettuja tarkistusmenettelyjä ja uusia valtuutuslausekkeitä perustuslain 1 §:n täysivaltaisuutta koskevan säännöksen valossa on otettava erityisesti huomioon perustuslakivaliokunnan uuden perustuslain aikana lausumat kannanotot sopimusten yksinkertaistettujen muuttamismenettelyiden luonteesta suhteessa täysivaltaisuuteen (esim. PeVL 45/2000 vp, s. 6–7, PeVL 38/2001 vp, s. 7, PeVL 51/2001 vp, s. 2–3).

Perustuslakivaliokunta katsoi konventin sopimusehdotukseen sisältyvää yleistä valtuutuslausekettä (konventin ehdotuksen I-24 artikla) arvioidessaan, että määräys oli aivan yleinen ja kaiken kattava, jonka vuoksi sitä ei voitu suoraan rinnastaa vastaavanlaisiin Nizzan sopimukseen sisältyneisiin valtuutuslausekkeisiin, joita ei pidetty täysivaltaisuuden kannalta ongelmallisina lähinnä niiden tarkkarajaisuuden vuoksi (PeVL 7/2003 vp, s. 4). Perustuslakisopimuksessa vastaava määräys on IV-444 artiklassa. Konventin ehdotuksesta poiketen tähän artiklaan sisältyy kuitenkin määräys, jonka mukaan yksikin kansallinen parlamentti voi ilmoittamalla vastustavansa aloitetta estää sopimuksen muuttamista koskevan eurooppapäätöksen tekemisen. Perustuslakisopimuksen IV-445 artiklaan puolestaan sisältyy tavanomainen viittaus siihen, että sopimuksen muuttamista koskeva eurooppapäätös tulee voimaan vasta, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Molemmissa tapauksissa edellytetään Eurooppa-neuvostossa yksimielistä päätöstä. Molemmissa menettelyissä on siis turvattu sekä se, ettei Suomi voi tulla sidotuksi vastustamaan sopimusmuutokseen, että eduskunnan asema muutosten hyväksyjänä. Lisäksi kummankaan määräyksen nojalla unionille ei voida luovuttaa lisää toimivaltaa. Näin ollen pelkäämään se, että yksinkertaistettuja tarkis-

tusmenettelyjä käytettäessä päätöksen tekee HVK:n asemesta Eurooppa-neuvosto, ei merkitse sellaista täysivaltaisuuden rajoitusta, jonka vuoksi edellytettäisiin supistetun perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttämistä.

Perustuslakisopimuksen sisältämiin valtuutuslausekkeisiin ei sisälly yksinkertaistettujen tarkistusmenettelyjen tapaan kansallista ratifiointimenettelyä tai vastaavaa eduskunnan vaikutusmahdollisuudet suoraan sopimuksen nojalla turvaavaa menettelyä. Valtuutuslausekkeitä tuleekin siten tarkastella erityisesti niiden kriteerien valossa, jotka perustuslakivaliokunta asetti arvioidessaan Nizzan sopimukseen sisällyneitä määräyksiä, joiden mukaan perustamissopimusta voidaan mukauttaa tai tarkentaa neuvoston päätöksellä (PeVL 38/2001 vp, s. 7/II). Keskeisimpänä kriteerinä perustuslakivaliokunta piti tällöin sitä, että kaikista tarkoitetuista muutoksista päätetään yksimielisesti neuvostossa. Valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa merkitystä oli myös sillä, että neuvoston päätösvalta koski yleensä tarkasti ja yksityiskohtaisesti määriteltyjä asioita, jotka puolestaan kohdistuivat eri tavoin toimielimiin tai niiden väliin suhteisiin. Valiokunta piti merkityksellisinä seikkoina myös sitä, ettei päätöksillä voitu laajentaa unionin toimivaltaa eivätkä ne ulottuneet perustamissopimuksen perusluonteeseen tai -tavoitteisiin. Lisäksi valiokunta antoi suurta painoa sille, että kysymys oli EY:n perustamissopimuksesta, joka on erityisasemassa nykyisten kansainvälisten järjestelyjen joukossa. Näiden seikkojen nojalla valiokunta katsoi, etteivät Nizzan sopimuksen sisältämät uudet valtuutuslausekkeet vaikuttaneet voimaansaattamislakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Edellä selostettujen kriteerien perusteella täysivaltaisuuden kannalta ongelmattomia ovat ainakin sellaiset perustuslakisopimuksen määräykset, jotka asiallisesti ottaen vastaavat Nizzan sopimuksen sisältämiä valtuutuslausekkeitä. Tällaisia ovat määränemistöpäätöksentekoon siirtymisen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla (I-40 artiklan 7 kohta ja III-300 artiklan 3 kohta) ja monivuotisten rahoituskehysten yhteydessä (I-55 artikla) mahdollistavat valtuutuslausekkeet sekä tavanomaiseen lainsäätämisyjärjestykseen perheoikeuden alalla siirtymisen mahdollis-

tava valtuutuslauseke (III-269 artiklan 3 kohta). Nämä valtuutuslausekkeet ovat alaltaan rajoitettuja ja ne kohdistuvat toimielinten päätöksentekomenettelyihin ja toimielinten väliin suhteisiin.

Perustuslakisopimuksen III-422 artiklan mukaan tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot voivat keskenään siirtyä määränemistöpäätöksentekoon sellaisellakin alalla, jolla sopimuksen jonkin määräyksen mukaan sovelletaan neuvostossa yksimielisyyttä tai tavanomaisen lainsäätämisyjärjestyksen käyttöön alalla, jolla sopimuksen mukaan neuvosto antaa eurooppalakeja tai -puitelakeja erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä. Päätös siirtymisestä tehdään neuvoston yksimielisellä eurooppapäätöksellä. Päätöksen tekemiseen osallistuvat neuvostossa ainoastaan tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot. Menettely vastaa laajuudeltaan IV-444 artiklan mukaista yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä, mutta siitä poiketen III-422 artiklan mukaiseen valtuutuslausekkeeseen ei sisälly kansallisten parlamenttien mahdollisuutta estää päätöksen tekeminen. Tällainen valtuutuslauseke on alaltaan niin yleinen, että sen sisältämästä päätöksen tekemisen yksimielisyysvaatimuksesta huolimatta määräys on ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuussäännöksen kanssa ja edellyttää supitettua perustuslainsäätämisyjärjystä.

Perustuslakisopimuksen institutionaalisista valtuutuslausekkeista täysivaltaisuusarvioinnin kannalta merkityksellisiä ovat III-359 artikla, jonka mukaan unionin yleisen tuomioistuimen yhteyteen voidaan eurooppalailla perustaa erityistuomioistuimia, sekä III-381 artikla, jonka mukaan Euroopan unionin tuomioistuimen perussääntöä voidaan eräin osin muuttaa eurooppalailla. Perustuslakivaliokunta piti täysivaltaisuuden kannalta ongelmattomina Nizzan sopimukseen sisällyneitä samoja asioita koskeneita valtuutuslausekkeitä, joiden mukaan neuvosto valtuutettiin tekemään vastaavat päätökset yksimielisesti (PeVL 38/2001 vp, s. 7). Perustuslakisopimuksen sisältämät muutokset merkitsevät sitä, että neuvostossa sovelletaan näitä päätöksiä tehtäessä määränemistöpäätöksentekoa ja Euroopan parlamentti toimii neuvoston kanssa tasaveroisena päätöksentekijänä. Perustuslakisopimuksen III-381 artiklan

osalta muutos merkitsee sitä, että muodollisesti primaarioikeuteen kuuluvia määräyksiä voidaan muuttaa tavanomaista lainsäätämistä käyttäen ja määräenemmistöllä neuvostossa. Muuttamistoimivalta voisi koskea esimerkiksi tuomioistuimen organisaatiota ja asian käsittelytapaa, ei sen sijaan tuomareita ja julkisasiamiehiä koskevia määräyksiä eikä tuomioistuinikieliä koskevaa määräystä. Ottaen huomioon tavanomaisen lainsäätämistäjärjestelyksen käyttöalaan kuuluvien määräysten lähinnä tekninen luonne, tällaista järjestelyä voidaan pitää varsinkin laajentuneen unionin oloissa käytännön välttämättömyytenä. Järjestelyn mahdollistama täysivaltaisuuden rajoitus on unionin jäsenvaltiolle sillä tavoin vähäinen, että se on sopusoinnussa perustuslain täysivaltaisuussäännösten kanssa (vrt. unionisopimuksen 24 artiklan osalta esitetty arvio PeVL 38/2001 vp, s. 6–7).

Toimivallan siirrot mahdollistavia valtuutuslausekkeita (III-270 artiklan 2 kohta, III-271 artiklan 1 kohta, III-274 artiklan 4 kohta) arvioidaan erikseen käsittelyjärjestysarvioinnin unionin toimivallan muutoksia koskevasa osassa.

Perustuslakisopimuksen IV-444 artiklan yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä on syytä arvioida myös toimivaltaa kansainvälisissä asioissa sekä kansainvälisten velvoitteiden hyväksymistä ja voimaansaattamista koskevien perustuslain 93-95 §:n kannalta. Artiklan 3 kohdan mukainen menettely, jonka mukaan kansalliset parlamentit saavat suoraan sopimuksen nojalla mahdollisuuden estää artiklassa tarkoitetun eurooppapäätöksen tekeminen, on poikkeuksellinen kansainvälisen sopimuksen tarkistamiseen liittyvä menettely. Menettely merkitsee valtiosisäisesti poikkeamista perustuslain 94 ja 95 §:n mukaisista tavanomaisista kansainvälisten velvoitteiden hyväksymis- ja voimaansaattamismenettelyistä. Eduskunnan osalta tämä merkitsee sitä, että se ei tee hyväksymispäätöstä hallituksen esityksen perusteella vaan suoraan Eurooppa-neuvoston aloitteeseen perustuen. Lisäksi menettelyyn ei sisälly perustuslain 95 §:n mukaista kansallista voimaansaattamistoimea. Menettely merkitsee myös sitä, että valtioneuvosto ja tasavallan presidentti eivät osallistu lainkaan kansainvälisen velvoitteen kansalliseen hyväksymis- ja voi-

maansaattamismenettelyyn. Valtioneuvosto tosin tekee perustuslain 93 §:n 2 momentin mukaan päätökset Suomen toimenpiteistä Eurooppa-neuvostossa myös perustuslakisopimuksen IV-444 artiklan mukaisia eurooppapäätöksiä tehtäessä. Perustuslakisopimuksen IV-444 artiklan mukainen menettely merkitsee tavanomaisen kansainvälisen velvoitteen hyväksymis- ja voimaansaattamismenettelyn syrjäyttävänä menettelyinä siinä määrin merkittävää poikkeusta perustuslain 94 ja 95 §:ään, että sitä ei voida pitää pelkästään näitä menettelyjä täydentävänä suoraan kansainväliseen velvoitteeseen sisältyvänä menettelyinä. Tämän vuoksi määräys edellyttää supistetun perustuslainsäätämistäjärjestelyksen käyttämistä. Eduskunnan uudesta tehtävästä aiheutuvista eduskunnan sisäisiä menettelyjä koskevista säännöstarpeista voidaan kuitenkin perustuslain 39 ja 52 §:n mukaan huolehtia eduskunnan työjärjestyksessä.

Perustuslakisopimuksen IV-444 ja IV-445 artiklan mukaisia yksinkertaistettuja tarkistusmenettelyjä käytettäessä sopimuksen muuttamistoimivalta siirtyy muodollisesti jäsenvaltioilta eli hallitustenväliseltä konferenssilta EU:n toimielimelle eli Eurooppa-neuvostolle. Eurooppa-neuvoston eurooppapäätökset ovat unionin toimielimen säädöksiä, eivät valtioiden välisiä sopimuksia. Perustuslain ulkopoliittista päätösvaltaa koskeva 93 § on kokonaisuus. Perustuslain 93 §:n 2 momentissa osoitetaan valtioneuvoston toimivaltaan unionissa tehtävien päätösten valmistelu ja päätöksenteko siltä osin, kuin päätös ei vaadi eduskunnan hyväksymistä. Valtioneuvoston toimivalta kattaa kaikki Euroopan unionissa tehtävien päätösten kohteena olevat asiat ja asiaryhmät, ja valmisteluvallan piiriin kuuluu myös päätöksenteko Eurooppa-neuvostossa (ks. PeVM 10/1998 vp, s. 26 ja HE 1/1998 vp, s. 146–147). Valtioneuvoston toimivalta kattaa siten myös perustuslakisopimuksen IV-444 ja IV-445 artiklan tarkoittamat eurooppapäätökset. Kun kysymyksessä IV-444 ja IV-445 artiklan osalta kuitenkin on asiallisesti ottaen sopimuksen muuttaminen eikä vain sen mukauttaminen, merkitsee tämä poikkeusta siihen, että perussopimusten muutosten valmisteluun sovelletaan perustuslain 93 §:n 1 momentin säännöksiä (ks. HE 1/1998 vp, s. 146/I) ja

edellyttää siten supistetun perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttämistä.

Kansainvälisten sopimusten tekemistä koskevat menettelyt

Perustuslakisopimuksen III-325 artiklassa määrätään menettelystä, jota sovelletaan neuvoteltaessa ja tehtäessä kansainvälisiä sopimuksia unionin ja kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen välillä. Määräys koskee myös yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla sekä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla tehtäviä sopimuksia, joiden neuvottelua ja tekemistä koskevasta menettelystä määrätään nykyisin SEU 24 ja 38 artiklassa.

Amsterdamin sopimuksessa SEU 24 artiklan mukainen päätöksenteko neuvostossa tapahtui kaikissa tapauksissa yksimielisesti, minkä lisäksi tehtävä sopimus ei sitonut sellaista jäsenvaltiota, jonka edustaja ilmoitti neuvostossa, että sen oli noudatettava valtiosääntönsä edellyttämiä menettelyjä. Suomen valtiosäännön kannalta perustuslakivaliokunta piti kuitenkin ratkaisevana sitä, että artikla uskoo sopimuksentekovaltaa valtiosäännön ulkopuolisille toimielimille liittymissopimukseen nähden uusilla aloilla, minkä vuoksi tuolloin käsiteltävänä ollut voimaansaattamislakiehdotus oli käsiteltävä supistetussa perustuslain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 10/1998 vp, s. 7/II).

Nizzan sopimuksella SEU 24 artiklaan tehdyillä muutoksilla ensinnäkin siirryttiin määränemistöpäätöksentekoon neuvostossa siltä osin kuin tehtävä sopimus koskee asiaa, jota koskeviin sisäisiin päätöksiin tai toimenpiteisiin sovelletaan määränemistöpäätöksentekoa. Koska määräykseen kuitenkin sisältyi mahdollisuus soveltaa SEU 23 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaista niin sanottua hätäjarrulauseketta — jonka nojalla jäsenvaltio saattoi tärkeistä kansalliseen politiikkaan liittyvistä syistä vastustaa päätöksen tekemistä määränemistöllä — perustuslakivaliokunta katsoi, ettei siirtyminen määränemistöpäätöksentekoon ollut ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuussäännösten kanssa (PeVL 38/2001 vp, s. 6/II).

Perustuslakisopimuksen III-325 artikla — toisin kuin SEU 24 artikla — ei sisällä ni-

menomaista viittausta yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevaan hätäjarrulausekkeeseen (perustuslakisopimuksen III-300 artiklan 2 kohdan toinen alakohta). Kun lisäksi otetaan huomioon III-325 artiklan asema kansainvälisten sopimusten neuvottelua ja tekemistä koskevana yleismääräyksenä, johon tehtävät poikkeukset on kyseisessä määräyksessä yksilöity nimenomaisesti, ei ole perusteltua katsoa edellä mainitun hätäjarrulausekkeen soveltuvan neuvoteltaessa ja tehtäessä kansainvälisiä sopimuksia yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla. Tältä osin kysymys on muutoksesta, joka merkitsee poikkeusta perustuslain täysivaltaisuutta koskeviin säännöksiin.

Toiseksi Nizzan sopimuksen myötä SEU 24 artiklan nojalla tehty sopimus saattoi tulla sovellettavaksi jäsenvaltioon siitä huolimatta, että kyseinen jäsenvaltio olisikin ilmoittanut tarpeesta noudattaa valtiosääntönsä edellyttämiä menettelyjä, koska neuvoston muut jäsenet saattoivat kuitenkin sopia sopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta. Perustuslakivaliokunta kuitenkin katsoi, että muutoksessa oli kysymys laajentumisesta johtuvasta käytännön välttämättömyydestä ja että sen mahdollistama täysivaltaisuuden rajoitus oli sillä tavoin vähäinen, että muutos oli sopusoinnussa perustuslain täysivaltaisuussäännösten kanssa (PeVL 38/2001, s. 6–7).

Perustuslakisopimuksen III-325 artikla ei sisällä SEU 24 artiklaa vastaavaa määräystä yksittäisen jäsenvaltion mahdollisuudesta ilmoittaa valtiosääntönsä edellyttämien menettelyjen noudattamisesta. Koska myöskään SEU 24 artiklaan nykyisin sisältyvä määräys ei edellä selostetun mukaisesti luo kyseisen ilmoituksen tehneelle jäsenvaltiolle ehdotonta mahdollisuutta jättäytyä sopimuksen soveltamisen ulkopuolelle, ei kuvattunlaisen ratifiointiehdon puuttuminen perustuslakisopimuksen III-325 artiklasta ole ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuussäännösten kanssa.

Suomen perustuslain mukainen rajattu poikkeus -edellytys

Perustuslakisopimusta on perustuslakivaliokunnan mukaan tarkasteltava myös Suomen perustuslain 73 §:n 1 momenttiin sisältyvän rajattu poikkeus -edellytyksen kannalta

(PeVL 7/2003 vp, s. 4/I). Poikkeuslain tulee olla selvästi rajattu suhteessa perustuslain kokonaisuuteen. Rajatun poikkeuksen käsite merkitsee sitä, että poikkeuslailla ei voida puuttua perustuslain keskeisiin ratkaisuihin, kuten perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuteen ja eduskunnan asemaan ylimpänä valtioelimenä. Poikkeuksen ala tulisi rajata vain välttämättömään kirjoittamalla se mahdollisimman tarkkarajaiseksi ja vähäiseksi (HE 1/1998 vp, s.125/I).

Perustuslakivaliokunta on todennut, että poikkeuslakimenettelyn käyttöala on viime aikoina kytkeytynyt lähinnä kansainvälisten velvoitteiden valtiosisäiseen voimaansaattamiseen (PeVM 10/1998 vp, s. 23/I). Rajattua poikkeusta koskevien edellytysten soveltamisesta kansainvälisten velvoitteiden voimaansaattamislakeihin ei ole selkeitä kannanottoja. Kansainvälisten velvoitteiden voimaansaattamista koskevia lakeja rajatun poikkeuksen näkökulmasta arvioitaessa huomioon on otettava perustuslain 94 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan kansainvälinen velvoite ei saa vaarantaa valtiosäännön kansanvaltaisia perusteita. Säännös täsmentää perustuslain 1 §:n 3 momentissa omaksuttua lähtökohtaa ja se rajoittaa viime kädessä eduskunnan valtaa hyväksyä demokraattiselle yhteiskunnalle ominaisen valtiosäännön perusteita vaarantavia velvoitteita (HE 1/1998 vp, s. 150/I).

Edellä käsitellyt perustuslakisopimuksen määräykset, jotka ovat ristiriidassa perustuslain säännösten kanssa, eivät merkitse kuitenkaan poikkeusta perustuslain 73 §:n 1 momentin ja 94 §:n 3 momentin vaatimuksista.

Ahvenanmaa

Ahvenanmaan itsehallintolain (68/2004) 59 §:n 2 momentissa säädetään, että itsehallintolain säännösten kanssa ristiriidassa oleva valtiosopimuksen tai muun kansainvälisen veloitteen määräys tulee maakunnassa voimaan vain, jos maakuntapäivät antaa hyväksymisensä määräyksen voimaansaattamislaille päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä, ja voimaansaattamislaki käsitellään eduskunnassa

perustuslain 95 §:n 2 momentissa säädetyssä supistetussa perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Perustuslakisopimuksen määräysten, jotka merkitsevät maakunnan lainsäädäntö- ja hallintotoimivallan siirtoa unionin toimivallan alaan, on katsottava olevan ristiriidassa itsehallintolain kanssa. Maakuntapäivien hyväksymisen käsittelyjärjestystä arvioitaessa sovelletaan niin sanottuun aukkoteoriaan verrattavaa harkintaa: Jos maakuntapäivät on antanut aiemmin hyväksymisensä toimivallansiirrolle, voidaan kyseisen sopimusmääräyksen muuttaminen käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä edellyttäen, että muutos ei laajenna toimivallansiirtoa aiempaan verrattuna.

Perustuslakisopimus sisältää joitakin määräyksiä, jotka nykytilaan verrattuna merkitsevät maakunnan toimivallan siirtoa unionille itsehallintolaissa tarkoitetulla tavalla. Sellaisena määräyksenä on pidettävä esimerkiksi sopimuksen III-278 artiklan 4 kohdan d alakohtaa, jossa annetaan unionille oikeus säätää toimenpiteistä, jotka koskevat rajat ylittävien vakavien terveysuhkien valvontaa, niistä hälyttämistä ja niiden torjumista.

Niin sanotun pilarirakenteen poistuminen merkitsee lisäksi muun muassa yhteisöoikeuden periaatteiden soveltumista poliisiyhteistyöhön ja rikosoikeudelliseen yhteistyöhön. Unionin oikeuden etusijaperiaatteen laajentumista aloille, jotka itsehallintolain mukaan kuuluvat maakunnan toimivaltaan, on pidettävä asiana, joka edellyttää itsehallintolain 59 §:n 2 momentin mukaista käsittelyjärjestystä.

Edellä esitetyn perusteella maakuntapäivien hyväksymistä sopimuksen voimaantulolle Ahvenanmaan maakunnassa on pyydetty itsehallintolain 59 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, ja voimaansaattamislaki on myös sanotuista syistä käsiteltävä eduskunnassa supistetussa perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Yhteenveto

Seuraavat perustuslakisopimuksen määräykset vaativat edellä sanotuista syistä supistetun perustuslain säätämisyjärjestyksen käyttämistä:

— unionin oikeuden ensisijaisuutta koskevan periaatteen soveltamisalan ja tuomioistuimen toimivallan laajeneminen pilarijaon poistumisen myötä;

— uudet oikeusperustat rikosoikeudellisen menettelyn osatekijöiden (III-270 artikla) ja tunnusmerkistöjen ja seuraamusten (III-271 artiklan 1 kohta) määrittelemiseksi;

— Euroopan syyttäjänviraston perustamisen mahdollistava oikeusperusta (III-274 artikla);

- yhteisen kauppapolitiikan alan laajeneminen kattamaan ulkomaiset suorat sijoitukset (III-315 artikla);

— rajat ylittävien vakavien terveysuhkien valvontaa, niistä hälyttämistä ja niiden torjumista koskevat toimenpiteet Ahvenanmaan maakunnan osalta (III-278 artikla)

— perustuslakisopimuksen yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt (IV-444 artikla ja IV-445 artikla) siltä osin kuin ne vaikuttavat valtioelinten välisiin suhteisiin;

— määräänemmistöpäätöksentekoon siirtymisen tiiviimmän yhteistyön aloilla mahdollistava määräys (III-422 artikla).

— kansainvälisten sopimusten tekemistä koskevien menettelyjen (III-325 artikla) muuttuminen nykyisen SEU 24 artiklan mu-

kaisten unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvien sopimusten osalta niin sanotun hätäjarrun poistuessa

Koska perustuslakisopimus sisältää määräyksiä, jotka koskevat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, sopimuksen hyväksyminen edellyttää päätöstä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä. Koska lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta koskee perustuslakia sen 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, edellyttää lain hyväksyminen niin sanotun supistetun perustuslain säätämisyjärjestyksen käyttämistä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että

Eduskunta hyväksyisi Roomassa 29 päivänä lokakuuta 2004 Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen.

Koska sopimukseen sisältyy lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty perustuslain 95 §:n 2 momentissa määrätyl-
lä tavalla, säädetään:

1 §

Roomassa 29 päivänä lokakuuta 2004 Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Tällä lailla kumotaan:

1) Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 8 päivänä joulukuuta 1994 annettu laki (1540/1994);

2) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muut-

tamisesta tehdyn Amsterdamin sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 10 päivänä heinäkuuta 1998 annettu laki (505/1999);

3) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta tehdyn Nizzan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta 4 päivänä tammikuuta 2002 annettu laki (1/2002); sekä

4) Tšekin, Viron, Kyproksen, Latvian, Liettuan, Unkarin, Maltaan, Puolan, Slovenian ja Slovakian liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta 19 päivänä joulukuuta 2003 annettu laki (1259/2003).

Helsingissä 2 päivänä kesäkuuta 2006

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ulkoasiainministeri *Erkki Tuomioja*

HE 67/2006 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

NIDE II

Sopimus Euroopan perustuslaista

SISÄLLYS

Sopimus Euroopan perustuslaista	9
JOHDANTO	10
I OSA	15
I OSASTO - UNIONIN MÄÄRITTELY JA TAVOITTEET	15
II OSASTO - PERUSOIKEUDET JA UNIONIN KANSALAISSUUS	16
III OSASTO - UNIONIN TOIMIVALTA	17
IV OSASTO - UNIONIN TOIMIELIMET JA ELIMET	19
I LUKU - TOIMIELINJÄRJESTELMÄ	19
II LUKU - UNIONIN MUUT TOIMIELIMET JA NEUVOA- ANTAVAT ELIMET	24
V OSASTO - UNIONIN TOIMIVALLAN KÄYTTÖ	25
I LUKU - YLEISET MÄÄRÄYKSET	25
II LUKU - ERITYISMÄÄRÄYKSET	27
III LUKU - TIIVIIMPI YHTEISTYÖ	30
VI OSASTO - DEMOKRATIAN TOTEUTTAMINEN UNIONISSA	30
VII OSASTO - UNIONIN VARAINHOITO	32
VIII OSASTO - UNIONI JA SEN LÄHIYMPÄRISTÖ	33
IX OSASTO - UNIONIN JÄSENYYS	33
II OSA EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJA	35
JOHDANTO	35
I OSASTO - IHMISARVO	36
II OSASTO - VAPAUDET	36
III OSASTO - TASA-ARVO	38
IV OSASTO - YHTEISVASTUU	39
V OSASTO - KANSALAISTEN OIKEUDET	41
VI OSASTO - LAINKÄYTTÖ	42
VII OSASTO - PERUSOIKEUSKIRJAN TULKINTAA JA SOVELTAMISTA KOSKEVAT YLEISET MÄÄRÄYKSET	43

III OSA	UNIONIN POLITIIKAT JA TOIMINTA	44
I OSASTO -	YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET	44
II OSASTO -	SYRJINTÄKIELTO JA KANSALAISUUS	45
III OSASTO -	SISÄISET POLITIIKAT JA TOIMET	46
I LUKU -	SISÄMARKKINAT	46
	1 jakso - Sisämarkkinoiden toteuttaminen ja toiminta	46
	2 jakso - Henkilöiden ja palvelujen vapaa liikkuvuus	47
	1 alajakso - Työntekijät	47
	2 alajakso - Sijoittautumisoikeus	48
	3 alajakso - Vapaus tarjota palveluja	49
	3 jakso - Tavaroiden vapaa liikkuvuus	50
	1 alajakso - Tulliliitto	50
	2 alajakso - Tulliyhteistyö	51
	3 alajakso - Määrällisten rajoitusten kieltäminen	51
	4 jakso - Pääomat ja maksut	52
	5 jakso - Kilpailusäännöt	53
	1 alajakso - Yrityksiin sovellettavat säännöt	53
	2 alajakso - Jäsenvaltion myöntämä tuki	55
	6 jakso - Veroja ja maksuja koskevat määräykset	56
	7 jakso - Yhteiset määräykset	57
II LUKU -	TALOUS- JA RAHAPOLITIikka	58
	1 jakso - Talouspolitiikka	59
	2 jakso - Rahapolitiikka	62
	3 jakso - Institutionaaliset määräykset	64
	4 jakso - Euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita koskevat erityis- määräykset	65
	5 jakso - Siirtymämääräykset	66
III LUKU -	MUITA ALOJA KOSKEVAT POLITIIKAT	69
	1 jakso - Työllisyys	69
	2 jakso - Sosiaalipolitiikka	70
	3 jakso - Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus	74
	4 jakso - Maatalous ja kalastus	75
	5 jakso - Ympäristö	77
	6 jakso - Kuluttajansuoja	78
	7 jakso - Liikenne	79
	8 jakso - Euroopan laajuiset verkot	80
	9 jakso - Tutkimus ja teknologian kehittäminen sekä avaruusala	81
	10 jakso - Energia	83
IV LUKU -	VAPAUDEN, TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALUE	84
	1 jakso - Yleiset määräykset	84
	2 jakso - Rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka	85
	3 jakso - Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeuden alalla	86
	4 jakso - Oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla	87
	5 jakso - Poliisiyhteistyö	90

V LUKU - ALAT, JOILLA UNIONI VOI PÄÄTTÄÄ TOTEUTTAA TUKI-, YHTEENSOVITTAMIS- TAI TÄYDENNYSTOIMIA	90
1 jakso - Kansanterveys	90
2 jakso - Teollisuus	92
3 jakso - Kulttuuri	92
4 jakso - Matkailu	93
5 jakso - Yleissivistävä koulutus, nuoriso, urheilu ja ammatillinen koulutus	93
6 jakso - Pelastuspalvelu	94
7 jakso - Hallinnollinen yhteistyö	94
IV OSASTO - MERENTAKAISTEN MAIDEN JA ALUEIDEN ASSOSIAATIO.....	95
V OSASTO - UNIONIN ULKOINEN TOIMINTA	96
I LUKU - YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET	96
II LUKU - YHTEINEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIikka	97
1 jakso - Yhteiset määräykset	97
2 jakso - Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka	101
3 jakso - Varainhoitoa koskevat määräykset.....	103
III LUKU - YHTEINEN KAUPPAPOLITIikka	104
IV LUKU - YHTEISTYÖ KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA JA HUMANITAARINEN APU	105
1 jakso - Kehitysyhteistyö.....	105
2 jakso - Taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa.....	105
3 jakso - Humanitaarinen apu	106
V LUKU- RAJOITTAVAT TOIMENPITEET.....	107
VI LUKU - KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET	109
VII LUKU -UNIONIN SUHTEET KANSAINVÄLISIIN JÄRJESTÖIHIN JA KOLMANSIIN MAIHIN SEKÄ UNIONIN EDUSTUSTOT	109
VIII LUKU -YHTEISVASTUULAUSEKKEEN TÄYTÄNTÖÖNPANO	109
VI OSASTO - UNIONIN TOIMINTA.....	109
I LUKU - INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET	109
1 jakso - Toimielimet	109
1 alajakso - Euroopan parlamentti.....	109
2 alajakso - Eurooppa-neuvosto	112
3 alajakso - Ministerineuvosto	112
4 alajakso - Euroopan komissio.....	112
5 alajakso - Euroopan unionin tuomioistuin.....	113
6 alajakso - Euroopan keskuspankki	120
7 alajakso - Tilintarkastustuomioistuin	120
2 jakso - Unionin neuvoa-antavat elimet.....	122
1 alajakso - Alueiden komitea	122

2 alajakso - Talous- ja sosiaalikomitea.....	123
3 jakso - Euroopan investointipankki.....	123
4 jakso - Unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia koskevat yhteiset määräykset	124
II LUKU- VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET.....	126
1 jakso - Monivuotinen rahoituskehys	126
2 jakso - Unionin vuosittainen talousarvio.....	127
3 jakso - Talousarvion toteuttaminen ja vastuuvapauden myöntäminen.....	129
4 jakso - Yhteiset määräykset	129
5 jakso - Petosten torjunta.....	130
III LUKU - TIIVIIMPI YHTEISTYÖ.....	131
VII OSASTO YHTEISET MÄÄRÄYKSET	132
IV OSA YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET	135
Pöytäkirjat ja liitteet	141
A. Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen liitetyt pöytäkirjat	141
1. Pöytäkirja kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa	142
2. Pöytäkirja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta	145
3. Pöytäkirja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä	148
4. Pöytäkirja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä	160
5. Pöytäkirja Euroopan investointipankin perussäännöstä	176
6. Pöytäkirja Euroopan unionin toimielinten ja tiettyjen elinten, laitosten ja yksikköjen kotipaikan sijainnista	185
7. Pöytäkirja Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista	186
8. Pöytäkirja Tanskan kuningaskunnan, Irlannin ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksista ja -asiakirjoista	191
9. Pöytäkirja Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltaan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta	211
10. Pöytäkirja liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä	241
11. Pöytäkirja lähentymisperusteista	242

12.	Pöytäkirja euroryhmästä	244
13.	Pöytäkirja eräistä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevista määräyksistä talous- ja rahaliiton osalta	245
14.	Pöytäkirja eräistä Tanskaa koskevista määräyksistä talous- ja rahaliiton osalta	248
15.	Pöytäkirja Tanskan kansallisen pankin tietyistä tehtävistä	249
16.	Pöytäkirja Communauté financière du Pacifique –frangijärjestelmästä	250
17.	Pöytäkirja osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä	251
18.	Pöytäkirja unionin perustuslain III-130 artiklan tiettyjen näkökohtien soveltamisesta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin	253
19.	Pöytäkirja Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan osalta samoin kuin yksityisoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön osalta	255
20.	Pöytäkirja Tanskan asemasta	258
21.	Pöytäkirja jäsenvaltioiden ulkosuhteista ulkorajojen ylittämisen osalta	263
22.	Pöytäkirja jäsenvaltioiden kansalaisten oikeudesta turvapaikkaan	264
23.	Pöytäkirja unionin perustuslain I-41 artiklan 6 kohtaan ja III-312 artiklaan perustuvasta pysyvästä rakenteellisesta yhteistyöstä	266
24.	Pöytäkirja unionin perustuslain I-41 artiklan 2 kohdasta	268
25.	Pöytäkirja Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden tuonnista Euroopan unioniin	269
26.	Pöytäkirja kiinteän omaisuuden hankkimisesta Tanskassa	272
27.	Pöytäkirja jäsenvaltioiden yleisradiotoiminnasta	273
28.	Pöytäkirja unionin perustuslain III-214 artiklasta	274
29.	Pöytäkirja taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta	275
30.	Pöytäkirja Grönlantia koskevista erityisjärjestelyistä	277
31.	Pöytäkirja Irlannin perustuslain 40.3. 3 artiklasta	278
32.	Pöytäkirja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleis-sopimukseen liittymistä koskevasta perustuslain I-9 artiklan 2 kohdasta	279
33.	Pöytäkirja Euroopan yhteisön perustamissopimusta ja Euroopan unionista tehtyä sopimusta täydentäneistä tai muuttaneista asiakirjoista ja sopimuksista	280

34.	Pöytäkirja Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä	283
35.	Pöytäkirja Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen taloudellisista seurauksista ja hiili- ja terästudkimusrahosta	287
36.	Pöytäkirja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta ..	288
B.	Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen liitteet	291
1.	Liite I Luettelo, johon viitataan unionin perustuslain III-226 artiklassa	292
2.	Liite II Merentakaiset maat ja alueet, joihin sovelletaan unionin perustuslain III osan IV osaston määräyksiä	294
	Päätösasiakirja	295
A.	Unionin perustuslain määräyksiä koskevat julistukset	301
1.	Julistus I-6 artiklasta	301
2.	Julistus I-9 artiklan 2 kohdasta	301
3.	Julistus I-22, I-27 ja I-28 artiklasta	301
4.	Julistus I-24 artiklan 7 kohdasta siltä osin kuin on kyse ministerineuvoston puheenjohtajuuden hoitamista koskevasta Eurooppa-neuvoston päätöksestä	301
5.	Julistus I-25 artiklasta	302
6.	Julistus I-26 artiklasta	303
7.	Julistus I-27 artiklasta	303
8.	Julistus I-36 artiklasta	303
9.	Julistus I-43 ja III-329 artiklasta	303
10.	Julistus I-51 artiklasta	303
11.	Julistus I-57 artiklasta.....	304
12.	Julistus perusoikeuskirjan selityksistä	304
13.	Julistus III-116 artiklasta	326
14.	Julistus III-136 ja III-267 artiklasta	326
15.	Julistus III-160 ja III-322 artiklasta	327
16.	Julistus III-167 artiklan 2 kohdan c alakohdasta	327
17.	Julistus III-184 artiklasta	327

18.	Julistus III-213 artiklasta	328
19.	Julistus III-220 artiklasta	328
20.	Julistus III-243 artiklasta	328
21.	Julistus III-248 artiklasta	328
22.	Julistus III-256 artiklasta	328
23.	Julistus III-273 artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta	328
24.	Julistus III-296 artiklasta	328
25.	Julistus III-325 artiklasta siltä osin kuin on kyse vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien kansainvälisten sopimusten neuvottelemisesta ja tekemisestä jäsen-valtioiden toimesta.....	328
26.	Julistus III-402 artiklan 4 kohdasta	328
27.	Julistus III-419 artiklasta	329
28.	Julistus IV-440 artiklan 7 kohdasta	329
29.	Julistus IV-448 artiklan 2 kohdasta	329
30.	Julistus Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen ratifoinnista	329
B.	Unionin perustuslakiin liitetyt pöytäkirjoja koskevat julistukset	330
	Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksista ja -asiakirjoista tehtyä pöytäkirjaa koskevat julistukset	330
31.	Julistus Ahvenanmaasta	330
32.	Julistus saamelaisista	330
	Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta tehtyä pöytäkirjaa koskevat julistukset.....	331
33.	Julistus Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvista alueista Kyproksessa	331
34.	Komission julistus Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvista alueista Kyproksessa	331
35.	Julistus Liettuaassa sijaitsevasta Ignalinan ydinvoimalaitoksesta	332

36.	Julistus henkilöiden kauttakulusta maitse Kaliningradin alueen ja Venäjän federaation muiden osien välillä	332
37.	Julistus Slovakiassa sijaitsevasta Bohunice V1 -ydinvoimalaitoksen 1 ja 2 reaktoreista	333
38.	Julistus Kyproksesta	333
39.	Julistus Tanskan asemaa koskevasta pöytäkirjasta	334
40.	Julistus Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevistä siirtymämääräyksistä tehdystä pöytäkirjasta	334
41.	Julistus Italiasta	335
	Jäsenvaltioiden julistukset	336
42.	Alankomaiden kuningaskunnan julistus I-55 artiklasta	336
43.	Alankomaiden kuningaskunnan julistus IV-440 artiklasta	336
44.	Saksan liittotasavallan, Irlannin, Unkarin tasavallan, Itävallan tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan julistus	336
45.	Espanjan kuningaskunnan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus	336
46.	Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus kansalaisten määritelmästä	336
47.	Espanjan kuningaskunnan lausuma kansalaisten määritelmästä	336
48.	Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus ääni-oikeudesta Euroopan parlamentin vaaleissa	336
49.	Belgian kuningaskunnan julistus kansallisista parlamenteista	337
50.	Latvian tasavallan ja Unkarin tasavallan julistus yhteisen rahan nimen kirjoitusasusta Euroopan perustuslaista tehdyssä sopimuksessa.	337

**SOPIMUS
EUROOPAN PERUSTUSLAISTA**

JOHDANTO

HÄNEN MAJESTEETTINSA BELGIAN KUNINGAS,
TŠEKIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HÄNEN MAJESTEETTINSA TANSKAN KUNINGATAR,
SAKSAN LIITTOTASAVALLAN PRESIDENTTI,
VIRON TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HELLEENIEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HÄNEN MAJESTEETTINSA ESPANJAN KUNINGAS,
RANSKAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
IRLANNIN PRESIDENTTI,
ITALIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
KYPROKSEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
LATVIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
LIETTUAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HÄNEN KUNINKAALLINEN KORKEUTENSA
LUXEMBURGIN SUURHERTTUA,
UNKARIN TASAVALLAN PARLAMENTTI,
MALTAN PRESIDENTTI,
HÄNEN MAJESTEETTINSA ALANKOMAIDEN KUNINGATAR,
ITÄVALLAN TASAVALLAN LIITTOPRESIDENTTI,
PUOLAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
PORTUGALIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
SLOVENIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
SLOVAKIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
SUOMEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

RUOTSIN KUNINGASKUNNAN HALLITUS,
HÄNEN MAJESTEETTINSA ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN
YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN KUNINGATAR, jotka

HAKEVAT INNOITUKSENSA Euroopan kulttuurisesta, uskonnollisesta ja humanistisesta perinteestä, josta kehittyneitä yleismaailmallisia arvoja ovat ihmisen loukkaamattomat ja luovuttamattomat oikeudet sekä vapaus, kansanvalta, tasa-arvo ja oikeusvaltioperiaate,

OVAT VAKUUTTUNEITA siitä, että katkerien kokemusten jälkeen jälleenyhdistynyt Eurooppa aikoo edetä sivistyksen, edistyksen ja vaurauden tiellä kaikkien asukkaidensa, myös heikoimpien ja vähäosaisimpien hyväksi, että se haluaa pysyä kulttuurille, tiedolle ja yhteiskunnalliselle edistykseksi avoimena maanosana sekä että se pyrkii syventämään julkisen elämänsä kansanvaltaisuutta ja avoimuutta ja tekemään työtä rauhan, oikeuden ja yhteisvastuun hyväksi maailmassa,

OVAT VARMOJA siitä, että Euroopan kansat, samalla kun ne ovat ylpeitä omasta identiteetistään ja kansallisesta historiastaan, ovat päättäneet voittaa entiset vastakkainasettelunsa ja luoda yhteisen tulevaisuuden yhä läheisemmällä liitolla,

OVAT VAKUUTTUNEITA siitä, että "moninaisuudessaan yhtenäinen" Eurooppa tarjoaa kansoilleen parhaat mahdollisuudet jatkaa, kaikkien oikeuksia kunnioittaen ja tulevista sukupolvista ja maapallosta vastuuta kantaen, tätä suurta hanketta, joka tekee Euroopasta ihmiskunnan toivon kannalta erityisen otollisen alueen,

OVAT PÄÄTTÄNEET jatkaa Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksilla ja Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella päätökseen vietyä työtä ja varmistaa yhteisön säännösten jatkuvuuden,

OVAT KIITOLLISIA Eurooppa-valmistelukunnan jäsenille, jotka ovat Euroopan kansalaisten ja valtioiden puolesta laatineet ehdotuksen täksi perustuslaiksi,

OVAT NIMENNEET TÄYSIVALTAISIKSI EDUSTAJIKSEEN:

HÄNEN MAJESTEETTINSA BELGIAN KUNINGAS,

pääministeri Guy VERHOFSTADTin,
varapääministeri ja ulkoasiainministeri Karel DE GUCHTin;

TŠEKIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Stanislav GROSSin,
varapääministeri ja ulkoasiainministeri Cyril SVOBODAn,

HÄNEN MAJESTEETTINSA TANSKAN KUNINGATAR,

pääministeri Anders Fogh RASMUSSENin,
ulkoasiainministeri Stig MØLLERin;

SAKSAN LIITTOTASAVALLAN PRESIDENTTI,

liittokansleri Gerhard SCHRÖDERin,
ulkoasiainministerin ja liittokanslerin sijaisen Joseph FISCHERin;

VIRON TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Juhan PARTSin,
ulkoasiainministeri Kristiina OJULANDin;

HELLEENIEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Kostas KARAMANUSin,
ulkoasiainministeri Petros G. MOLYVIATISin;

HÄNEN MAJESTEETTINSA ESPANJAN KUNINGAS,

hallituksen puheenjohtaja José Luis RODRIGUEZ ZAPATEROn,
ulkoasiain- ja kehitysyhteistyöministeri Miguel Angel MORATINOS CUYAUBÉN;

RANSKAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

presidentti Jacques CHIRACin,
pääministeri Jean-Pierre RAFFARINin,
ulkoasiainministeri Michel BARNIERin;

IRLANNIN PRESIDENTTI,

pääministeri (Taoiseach) Bertie AHERNin,
ulkoasiainministeri Dermot AHERNin;

ITALIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Silvio BERLUSCONin,
ulkoasiainministeri Franco FRATTINin;

KYPROKSEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

presidentti Tassos PAPADOPOULOSin,
ulkoasiainministeri George IACOVOUn;

LATVIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

presidentti Vaira VĪĶE-FREIBERGAN,
pääministeri Indulis EMSISin,
ulkoasiainministeri Artis PABRIKSin;

LIETTUAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

presidentti Valdas ADAMKUSin,
pääministeri Algirdas Mykolas BRAZAUSKASin,
ulkoasiainministeri Antanas VALIONISin;

HÄNEN KUNINKAALLINEN KORKEUTENSA LUXEMBURGIN SUURHERTTUA,

pääministeri, 'Ministre d'Etat' Jean-Claude JUNCKERin,
varapääministeri, ulkoasiain- ja maahanmuuttoministeri Jean ASSELBORNin;

UNKARIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Ferenc GYURCSÁNYn,
ulkoasiainministeri László KOVÁCSin;

MALTAN PRESIDENTTI,

pääministeri The Hon Lawrence GONZIn,
ulkoasiainministeri The Hon Michael FRENDOn;

HÄNEN MAJESTEETTINSA ALANKOMAIDEN KUNINGATAR,

pääministeri Dr. J. P. BALKENENDEn,
ulkoasiainministeri Dr. B. R. BOTin;

ITÄVALLAN TASAVALLAN LIITTOPRESIDENTTI,

liittokansleri Dr. Wolfgang SCHÜSSELin,
ulkoasiainministeri Dr. Ursula PLASSNIKIn;

PUOLAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Marek BELKAn,
ulkoasiainministeri Włodzimierz CIMOSZEWICZin;

PORTUGALIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Pedro Miguel DE SANTANA LOPESin,
ulkoasiain ja portugalilaisten yhteisöjen ministeri António Victor MARTINS MONTEIROOn;

SLOVENIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

hallituksen puheenjohtaja Anton ROPin,
ulkoasiainministeri Ivo VAJGLin;

SLOVAKIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Mikuláš DZURINDAn,
ulkoasiainministeri Eduard KUKANin;

SUOMEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Matti VANHASEN,
ulkoasiainministeri Erkki TUOMIOJAn;

RUOTSIN KUNINGASKUNNAN HALLITUS,

pääministeri Göran PERSSONin,
ulkoasiainministeri Laila FREIVALDSin;

HÄNEN MAJESTEETTINSA ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN
YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN KUNINGATAR,

pääministeri The Rt. Hon Tony BLAIRin,
ulko- ja kansainyhteisöasiainministeri The Rt. Hon Jack STRAWn;

JOTKA vaihdettuaan oikeiksi ja asianmukaisiksi todetut valtakirjansa ovat sopineet seuraavaa:

I OSA**I OSASTO****UNIONIN MÄÄRITTELY JA TAVOITTEET***I-1 artikla***Unionin perustaminen**

1. Tällä perustuslailla, joka ilmentää Euroopan kansalaisten ja valtioiden tahtoa rakentaa tulevaisuuttaan yhdessä, perustetaan Euroopan unioni, jolle jäsenvaltiot antavat toimivaltaa yhteisten tavoitteidensa saavuttamiseksi. Unioni sovittaa yhteen jäsenvaltioiden politiikat, joilla pyritään saavuttamaan nämä tavoitteet, ja käyttää yhteisönä jäsenvaltioiden sille antamaa toimivaltaa.

2. Unioniin voivat liittyä kaikki Euroopan valtiot, jotka kunnioittavat sen arvoja ja sitoutuvat edistämään niitä yhdessä.

*I-2 artikla***Unionin arvot**

Unionin perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina. Nämä ovat jäsenvaltioille yhteisiä arvoja yhteiskunnassa, jolle on ominaista moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo.

*I-3 artikla***Unionin tavoitteet**

1. Unionin päämääränä on edistää rauhaa, omia arvojaan ja kansojensa hyvinvointia.

2. Unioni tarjoaa kansalaisilleen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla ei ole sisärajoja, sekä sisämarkkinat, joilla kilpailu on vapaata ja vääristymätöntä.

3. Unioni pyrkii Euroopan kestävään kehi-

tykseen, jonka perustana ovat tasapainoinen talouskasvu ja hintavakaus, täystyöllisyyttä ja sosiaalista edistystä tavoitteleva erittäin kilpailukykyinen sosiaalinen markkinatalous sekä korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja ympäristön laadun parantaminen. Se edistää tieteellistä ja teknistä kehitystä.

Unioni torjua sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää sekä edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja sosiaalista suojelua, naisten ja miesten tasa-arvoa, sukupolvien välistä yhteisvastuuta ja lapsen oikeuksien suojelua.

Unioni edistää taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta sekä jäsenvaltioiden välistä yhteisvastuuta.

Unioni kunnioittaa kulttuuriensa ja kieltensä rikkautta ja monimuotoisuutta sekä huolehtii Euroopan kulttuuriperinnön vaalimisesta ja kehittämisestä.

4. Unioni vaalii ja puolustaa arvojaan ja etujaan kansainvälisissä suhteissaan. Se edistää osaltaan rauhaa, turvallisuutta, maapallon kestävä kehitystä, kansojen välistä yhteisvastuuta ja keskinäistä kunnioitusta, vapaata ja oikeudenmukaista kauppaa, köyhyyden poistamista ja ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien suojelua, sekä kansainvälisen oikeuden tarkkaa noudattamista ja kehittämistä, etenkin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden kunnioittamista.

5. Unioni pyrkii tavoitteisiinsa asianmukaisin keinoin unionille tässä perustuslaissa annetun toimivallan mukaisesti.

*I-4 artikla***Perusvapaudet ja syrjintäkielto**

1. Unioni takaa henkilöiden, palvelujen, tavaroiden ja pääomien vapaan liikkuvuuden sekä sijoittautumisvapauden alueellaan tämän perustuslain mukaisesti.

2. Kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä tämän perustuslain sovelta-

misalalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta sen erityismääräysten soveltamista.

I-5 artikla

Unionin ja jäsenvaltioiden väliset suhteet

1. Unioni kunnioittaa jäsenvaltioiden tasa-arvoa tätä perustuslakia sovellettaessa sekä niiden kansallista identiteettiä, joka on olennainen osa niiden poliittisia ja valtiosäännön rakenteita, myös alueellisen ja paikallisen itsehallinnon osalta. Se kunnioittaa keskeisiä valtion tehtäviä, erityisesti niitä, joiden tavoitteena on valtion alueellisen koskemattomuuden turvaaminen, yleisen järjestyksen ylläpitäminen sekä kansallisen turvallisuuden takaaminen.

2. Vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti unioni ja jäsenvaltiot kunnioittavat ja avustavat toisiaan tästä perustuslaista johtuvia tehtäviä täyttäessään.

Jäsenvaltiot toteuttavat kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet, joilla voidaan varmistaa tästä perustuslaista tai unionin toimielinten säädöksistä johtuvien velvoitteiden täyttäminen.

Jäsenvaltiot tukevat unionia sen täyttäessä tehtäviään ja pidättäytyvät kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa unionin tavoitteiden toteutumisen.

I-6 artikla

Unionin oikeus

Tämä perustuslaki sekä lainsäädäntö, jota unionin toimielimet antavat käyttäessään sille annettua toimivaltaa, ovat ensisijaisia jäsenvaltioiden oikeuteen nähden.

I-7 artikla

Oikeushenkilöys

Unioni on oikeushenkilö.

I-8 artikla

Unionin tunnukset

Unionin lipussa on sinisellä pohjalla kahdentoista kultaisen tähden muodostama ympyrä.

Unionin hymnin perustana on ote "Oodilolle" Ludwig van Beethovenin yhdeksänestä sinfoniasta.

Unionin tunnuslause on: "Moninaisuudessaan yhtenäinen".

Unionin raha on euro.

Eurooppa-päivää vietetään kaikkialla unionissa yhdeksäntenä päivänä toukokuuta.

II OSASTO

PERUSOIKEUDET JA UNIONIN KANSALAISSUUS

I- artikla

Perusoikeudet

1. Unioni tunnustaa oikeudet, vapaudet ja periaatteet, jotka esitetään II osan muodostavassa perusoikeuskirjassa.

2. Unioni liittyy ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen. Liittyminen ei vaikuta tässä perustuslaissa määriteltyyn unionin toimivaltaan.

3. Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa taatut ja jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuvat perusoikeudet ovat yleisinä periaatteina osa unionin oikeutta.

I-10 artikla

Unionin kansalaisuus

1. Jokainen jäsenvaltion kansalainen on unionin kansalainen. Unionin kansalaisuus täydentää mutta ei korvaa jäsenvaltion kansalaisuutta.

2. Unionin kansalaisella on tässä perustuslaissa säädetyt oikeudet ja velvollisuudet. Hänellä on:

a) oikeus liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella;

b) äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa ja kunnallisvaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin tämän valtion kansalaisilla;

c) ollessaan sellaisen kolmannen maan alueella, jossa jäsenvaltiolla, jonka kansalainen hän on, ei ole edustusta, oikeus saada minkä tahansa jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta suojelua samoin edellytyksin kuin tämän valtion kansalaisilla;

d) oikeus vedota Euroopan parlamenttiin ja kääntyä Euroopan oikeusasiamiehen, unionin toimielinten ja neuvoo-antavien elinten puoleen jollakin tämän perustuslain kielellä ja saada vastaus samalla kielellä.

Näitä oikeuksia käytetään tässä perustuslaissa ja sen soveltamiseksi hyväksytyissä toimenpiteissä määritellyin edellytyksin ja rajoituksin.

III OSASTO

UNIONIN TOIMIVALTA

I-11 artikla

Perusperiaatteet

1. Unionin toimivalta määräytyy annetun toimivallan periaatteen mukaisesti. Unioni käyttää toimivaltaansa toissijaisuusperiaatetta ja suhteellisuusperiaatetta noudattaen.

2. Annetun toimivallan periaatteen mukaisesti unioni toimii jäsenvaltioiden sille tässä perustuslaissa antaman toimivallan rajoissa ja siinä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimivalta, jota tässä perustuslaissa ei ole annettu unionille, kuuluu jäsenvaltioille.

3. Toissijaisuusperiaatteen mukaisesti unioni toimii aloilla, jotka eivät kuulu sen yksinomaiseen toimivaltaan, ainoastaan jos ja siltä osin kuin jäsenvaltiot eivät voi keskuhallinnon tasolla tai alueellisella taikka

paikallisella tasolla riittävällä tavalla saavuttaa suunnitellun toiminnan tavoitteita, vaan ne voidaan suunnitellun toiminnan laajuuden tai vaikutusten vuoksi saavuttaa paremmin unionin tasolla.

Unionin toimielimet soveltavat toissijaisuusperiaatetta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyn pöytäkirjan mukaisesti. Kansalliset parlamentit valvovat tämän periaatteen noudattamista kyseisessä pöytäkirjassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

4. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti unionin toiminnan sisältö ja muoto eivät saa ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän perustuslain tavoitteiden saavuttamiseksi.

Unionin toimielimet soveltavat suhteellisuusperiaatetta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyn pöytäkirjan mukaisesti.

I-12 artikla

Toimivallan jaottelu

1. Kun tässä perustuslaissa annetaan unionille yksinomainen toimivalta tietyllä alalla, ainoastaan unioni voi säätää lakeja ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä, kun taas jäsenvaltiot voivat tehdä näin ainoastaan unionin valtuuttamina tai unionin antamien säädösten täytäntöön panemiseksi.

2. Kun tässä perustuslaissa annetaan unionille jäsenvaltioiden kanssa jaettu toimivalta tietyllä alalla, unioni ja jäsenvaltiot voivat säätää lakeja ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä kyseisellä alalla. Jäsenvaltiot käyttävät toimivaltaansa siltä osin kuin unioni ei käytä omaansa tai on päättänyt lakata käyttämästä sitä.

3. Jäsenvaltiot sovittavat yhteen talous- ja työllisyyspolitiikkansa III osassa määrättyjen sääntöjen mukaisesti, joiden laatiminen kuuluu unionin toimivaltaan.

4. Unionilla on toimivalta määritellä ja to-

teuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, mihin kuuluu myös yhteisen puolustuspolitiikan asteittainen määrittely.

5. Tietyillä aloilla ja tässä perustuslaissa määrättyin edellytyksin unionilla on toimivalta toteuttaa jäsenvaltioiden toimintaa tukevia, yhteensovittavia tai täydentäviä toimia, mutta tämä ei korvaa niiden toimivaltaa näillä aloilla.

Oikeudellisesti velvoittavat unionin säädökset, jotka on annettu näitä aloja koskevien III osan määräysten perusteella, eivät voi käsitellä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

6. Unionin toimivallan laajuus ja sen käyttöä koskevat säännöt määritetään III osan kuttakin alaa koskevissa määräyksissä.

I-13 artikla

Yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvat alat

1. Unionilla on yksinomainen toimivalta seuraavilla aloilla:

- a) tulliliitto;
- b) sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen;
- c) euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden rahapolitiikka;
- d) meren elollisten luonnonvarojen säilyttäminen osana yhteistä kalastuspolitiikkaa;
- e) yhteinen kauppapolitiikka.

2. Unionilla on myös yksinomainen toimivalta tehdä kansainvälinen sopimus, kun sopimuksen tekemisestä on säädetty lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävässä unionin säädöksessä tai kun tämä on välttämätöntä, jotta unioni voi käyttää sisäistä toimivaltaansa, tai siltä osin kuin se voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta.

I-14 artikla

Jaettuun toimivaltaan kuuluvat alat

1. Unionilla on jäsenvaltioiden kanssa jaet-

tu toimivalta, kun unionille annetaan tässä perustuslaissa toimivaltaa, joka ei koske I-13 ja I-17 artiklassa tarkoitettuja aloja.

2. Unionin ja jäsenvaltioiden kesken jaettua toimivaltaa sovelletaan seuraavilla pääaloilla:

- a) sisämarkkinat;
- b) sosiaalipolitiikka III osassa määriteltyjen näkökohtien osalta;
- c) taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus;
- d) maatalous ja kalastus, meren elollisten luonnonvarojen säilyttämistä lukuun ottamatta;
- e) ympäristö;
- f) kuluttajansuoja;
- g) liikenne;
- h) Euroopan laajuiset verkot;
- i) energia;
- j) vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue;
- k) kansanterveyteen liittyvät yhteiset turvallisuuskysymykset III osassa määriteltyjen näkökohtien osalta.

3. Tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja avaruuden aloilla unionilla on toimivalta toteuttaa toimia, erityisesti määritellä ja panna täytäntöön ohjelmia, ilman, että tämän toimivallan käyttäminen estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa.

4. Kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun aloilla unionilla on toimivalta toteuttaa toimia ja harjoittaa yhteistä politiikkaa, ilman, että tämän toimivallan käyttäminen estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa.

I-15 artikla

Talous- ja työllisyyspolitiikkojen yhteensovittaminen

1. Jäsenvaltiot sovittavat yhteen talouspolitiikkansa unionin puitteissa. Tätä varten ministerineuvosto hyväksyy toimenpiteitä, erityisesti näiden politiikkojen yleislinjat.

Euron käyttöön ottaneisiin jäsenvaltioihin sovelletaan erityismääräyksiä.

2. Unioni toteuttaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikkojen yhteensovittaminen, erityisesti määrittelemällä näiden politiikkojen suuntaviivat.

3. Unioni voi tehdä aloitteita, joilla varmistetaan jäsenvaltioiden sosiaalipolitiikkojen yhteensovittaminen.

I-16 artikla

Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka

1. Unionin toimivalta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla käsittää kaikki ulkopolitiikan alat ja kaikki unionin turvallisuuteen liittyvät kysymykset, muun muassa asteittain määriteltävän yhteisen puolustuspolitiikan, joka voi johtaa yhteiseen puolustukseen.

2. Jäsenvaltiot tukevat aktiivisesti ja varauksetta unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa lojaaliuden ja keskinäisen yhteisvastuun hengessä sekä kunnioittavat unionin toimintaa tällä alalla. Ne pidättäytyvät kaikista toimista, jotka ovat unionin etujen vastaisia tai voivat heikentää sen tehokkuutta.

I-17 artikla

Alat, joilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia

Unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Nämä toimet koskevat Euroopan tasolla seuraavia aloja:

- a) ihmisten terveyden suojelu ja kohentaminen;
- b) teollisuus;
- c) kulttuuri;
- d) matkailu;
- e) yleissivistävä koulutus, nuoriso, urheilu ja ammatillinen koulutus;
- f) pelastuspalvelu;
- g) hallinnollinen yhteistyö.

I-18 artikla

Joustolauseke

1. Jos jokin unionin toimi osoittautuu tässä perustuslaissa asetetun tavoitteen saavuttamiseksi tarpeelliseksi III osassa määritellyillä politiikan aloilla eikä tässä perustuslaissa ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksista, ministerineuvosto hyväksyy aiheelliset toimenpiteet yksimielisesti Euroopan komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

2. Euroopan komissio tiedottaa tähän artiklaan perustuvista ehdotuksista kansallisille parlamenteille I-11 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun toissijaisuusperiaatteen valvontaa koskevan menettelyn yhteydessä.

3. Tähän artiklaan perustuvat toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista niissä tapauksissa, joissa se ei tämän perustuslain mukaan ole mahdollista.

IV OSASTO

UNIONIN TOIMIELIMET JA ELIMET

I LUKU

TOIMIELINJÄRJESTELMÄ

I-19 artikla

Unionin toimielimet

1. Unionilla on toimielinjärjestelmä, jolla pyritään

- edistämään unionin arvoja,
- ajamaan unionin tavoitteita,
- palvelemaan unionin, sen kansalaisten ja jäsenvaltioiden etuja,
- varmistamaan unionin politiikkojen ja toimien johdonmukaisuus, tehokkuus ja jatkuvuus.

Tämän toimielinjärjestelmän muodostavat:

- Euroopan parlamentti,
- Eurooppa-neuvosto,

- ministerineuvosto (jäljempänä 'neuvosto'),
- Euroopan komissio (jäljempänä 'komissio'),
- Euroopan unionin tuomioistuin.

2. Kukin toimielin toimii sille tässä perustuslaissa annetun toimivallan rajoissa sekä siinä määrättyjen menettelyjen ja edellytysten mukaisesti. Toimielimet tekevät keskenään lojaalia yhteistyötä.

I-20 artikla

Euroopan parlamentti

1. Euroopan parlamentti toimii yhdessä neuvoston kanssa lainsäätäjänä ja budjettivallan käyttäjänä. Se huolehtii poliittisesta valvonnasta ja antaa neuvoja tässä perustuslaissa määrättyjen edellytysten mukaisesti. Se valitsee komission puheenjohtajan.

2. Euroopan parlamentti koostuu unionin kansalaisten edustajista. Edustajien määrä on enintään 750. Kansalaisten edustus on alenevasti suhteellinen siten, että vähimmäismäärä on kuusi jäsentä jäsenvaltiota kohden. Jäsenvaltio voi saada enintään 96 paikkaa.

Eurooppa-neuvosto tekee yksimielisesti Euroopan parlamentin aloitteesta ja sen hyväksynnän saatuaan eurooppapäätöksen, jolla määritellään Euroopan parlamentin kokoonpano ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettu ja periaatteita noudattaen.

3. Euroopan parlamentin jäsenet valitaan yleisillä, välittömällä, vapaille ja salaisilla vaaleilla viiden vuoden pituiseksi toimikaudeksi.

4. Euroopan parlamentti valitsee jäsentensä keskuudesta puhemiehen ja puhemiestön.

I-21 artikla

Eurooppa-neuvosto

1. Eurooppa-neuvosto antaa unionille sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet ja määrit-

telee sen yleiset poliittiset suuntaviivat ja painopisteet. Se ei toimi lainsäätäjänä.

2. Eurooppa-neuvostoon kuuluvat jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehet sekä Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja. Unionin ulkoasiainministeri osallistuu sen työskentelyyn.

3. Eurooppa-neuvosto kokoontuu puheenjohtajansa kutsusta kunakin vuosineljänneksenä. Eurooppa-neuvoston jäsenet voivat päättää, että kutakin heistä avustaa ministeri ja komission puheenjohtajaa komission jäsen, jos käsiteltävät asiat sitä edellyttävät. Puheenjohtaja kutsuu koolle Eurooppa-neuvoston ylimääräisen kokouksen, jos tilanne sitä vaatii.

4. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yhteisymmärryksessä, jollei tässä perustuslaissa toisin määrätä.

I-22 artikla

Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja

1. Eurooppa-neuvosto valitsee puheenjohtajansa määränemmistöllä kaksi ja puoli vuotta kestäväksi kaudeksi, joka voidaan uusia kerran. Jos puheenjohtaja on estynyt tai syyllistynyt vakavaan rikkomukseen, Eurooppa-neuvosto voi keskeyttää hänen toimikautensa samaa menettelyä noudattaen.

2. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja

a) toimii Eurooppa-neuvoston kokouksissa puheenjohtajana ja ohjaa sen työskentelyä;

b) huolehtii yhteistyössä komission puheenjohtajan kanssa ja yleisten asioiden neuvoston työskentelyn pohjalta Eurooppa-neuvoston kokousten valmistelusta ja sen työskentelyn jatkuvuudesta;

c) pyrkii helpottamaan yhteenkuuluvuutta ja yhteisymmärrystä Eurooppa-neuvostossa;

d) antaa Euroopan parlamentille kertomuksen kunkin Eurooppa-neuvoston kokouksen johdosta.

Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja huolehtii omalla tasollaan ja tässä ominaisuudessa

unionin ulkoisesta edustuksesta yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevissa asioissa, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin ulkoasiainministerin toimivaltaa.

3. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ei saa hoitaa kansallista tehtävää.

I-23 artikla

Ministerineuvosto

1. Neuvosto toimii yhdessä Euroopan parlamentin kanssa lainsäätäjänä ja budjettivallan käyttäjänä. Se määrittelee ja sovittaa yhteen unionin politiikkoja tässä perustuslaissa määrättyjen edellytysten mukaisesti.

2. Neuvosto koostuu yhdestä kunkin jäsenvaltion ministeritason edustajasta, jolla on edustamansa jäsenvaltion hallitusta sitovat valtuudet sekä äänioikeus.

3. Neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä, jollei tässä perustuslaissa toisin määrätä.

I-24 artikla

Ministerineuvoston kokoonpanot

1. Neuvosto kokoontuu eri kokoonpanoissa.

2. Yleisten asioiden neuvosto huolehtii neuvoston eri kokoonpanojen työskentelyn johdonmukaisuudesta.

Se valmistelee Eurooppa-neuvoston kokoukset ja toteuttaa kokouksista aiheutuvat jatkotoimet ollen yhteydessä Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaan ja komissioon.

3. Ulkoasiainneuvosto muotoilee unionin ulkoista toimintaa Eurooppa-neuvoston määrittelemien strategisten suuntaviivojen mukaisesti ja huolehtii unionin toiminnan johdonmukaisuudesta.

4. Eurooppa-neuvosto tekee määränemmistöllä eurooppapäätöksen, jolla vahvistetaan luettelo neuvoston muista kokoonpanoista.

5. Jäsenvaltioiden hallitusten pysyvien edustajien komitea huolehtii neuvoston työskentelyn valmistelusta.

6. Neuvoston istunnot ovat julkisia sen käsitellessä ehdotusta lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi tai äänestäessä siitä. Tätä varten jokainen neuvoston istunto on jaettu kahteen osaan, joista toisessa käsitellään unionin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset ja toisessa muut kuin lainsäädäntöasiat.

7. Neuvostossa olevat jäsenvaltioiden edustajat toimivat ulkoasiainneuvostoa lukuun ottamatta neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajina tasaisen vuorottelun järjestelmän mukaisesti Eurooppa-neuvoston eurooppapäätöksellä säädettyjen edellytysten mukaisesti. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä.

I-25 artikla

Määränemmistö Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa

1. Määränemmistö on vähintään 55 prosenttia neuvoston jäsenistä; siihen on kuuluttava vähintään viisitoista jäsentä, jotka edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia unionin väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään neljä neuvoston jäsentä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määränemmistö.

2. Kun neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta, vaadittavaan määränemmistöön tarvitaan, poiketen siitä, mitä 1 kohdassa määrätään, vähintään 72 prosenttia neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsen-

valtioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia unionin väestöstä.

3. Mitä 1 ja 2 kohdassa määrätään, sovelletaan Eurooppa-neuvostoon, kun se tekee ratkaisunsa määränemmistöllä.

4. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja eivät osallistu Eurooppa-neuvoston äänestyksiin.

I-26 artikla

Euroopan komissio

1. Komissio ajaa unionin yleistä etua ja tekee tätä varten tarvittavat aloitteet. Se huolehtii siitä, että tätä perustuslakia sekä toimielinten sen nojalla hyväksymiä toimenpiteitä sovelletaan. Komissio valvoo unionin oikeuden soveltamista Euroopan unionin tuomioistuimen valvonnassa. Se toteuttaa talousarvion ja hallinnoi ohjelmia. Komissio hoitaa yhteensovitus-, täytäntöönpano- ja hallinnointitehtäviä tässä perustuslaissa määrättyjen edellytysten mukaisesti. Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä muita tässä perustuslaissa määrättyjä tapauksia lukuun ottamatta se huolehtii unionin ulkoisesta edustuksesta. Se tekee aloitteet unionin vuotuisten ja monivuotisten ohjelmien laatimiseksi pyrkien toimielinten välisiin sopimuksiin.

2. Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävä unionin säädös voidaan antaa ainoastaan komission ehdotuksesta, jollei tässä perustuslaissa toisin määrätä. Muut säädökset annetaan komission ehdotuksesta, kun tässä perustuslaissa niin määrätään.

3. Komission toimikausi on viisi vuotta.

4. Komission jäsenet valitaan heidän yleisen pätevyytensä ja Euroopan asiaan sitoutumisensa perusteella henkilöistä, joiden riippumattomuus on kiistaton.

5. Ensimmäisessä tämän perustuslain nojalla nimitettävässä komissiossa, mukaan lukien

sen puheenjohtaja ja unionin ulkoasiainministeri, joka on yksi varapuheenjohtajista, on yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta.

6. Edellä 5 kohdassa tarkoitetun komission toimikauden päättymisen jälkeen komission jäsenten lukumäärä, mukaan lukien sen puheenjohtaja ja unionin ulkoasiainministeri, vastaa kahta kolmasosaa jäsenvaltioiden lukumäärästä, jollei Eurooppa-neuvosto yksimielisesti päättä muuttaa tätä lukumäärää.

Komission jäsenet valitaan jäsenvaltioiden kansalaisista jäsenvaltioiden tasaisen vuorotellun järjestelmän mukaisesti. Järjestelmä vahvistetaan Eurooppa-neuvoston yksimielisellä eurooppapääätöksellä, joka perustuu seuraaviin periaatteisiin:

a) jäsenvaltioita kohdellaan ehdottoman tasa-arvoisesti päätettäessä siitä, missä järjestyksessä ja kuinka kauan niiden kansalaiset toimivat komission jäseninä; siten ero kahden eri jäsenvaltion kansalaisten toimikausien kokonaismäärien välillä ei saa milloinkaan olla suurempi kuin yksi;

b) jollei a alakohdasta muuta johdu, peräkkäiset komissioiden muodostetaan kulloinkin siten, että ne kuvastavat tyydyttävällä tavalla kaikkien jäsenvaltioiden väestöllistä ja maantieteellistä kirjoa.

7. Komissio hoitaa tehtävänsä täysin riippumattomana. Tehtäviään hoitaessaan komission jäsenet eivät saa pyytää eivätkä ottaa ohjeita miltään hallitukselta, toimielimeltä, elimeltä tai laitokselta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta I-28 artiklan 2 kohdan soveltamista. He pidättäytyvät kaikesta, mikä on ristiriidassa heidän velvollisuuksiensa ja tehtäviensä hoitamisen kanssa.

8. Komissio on yhtenä kokoonpanona vastuussa Euroopan parlamentille. Euroopan parlamentti voi antaa komissiolle epäluottamuslauseen III-340 artiklan mukaisesti. Jos epäluottamuslause annetaan, kaikkien komission jäsenten on samalla kertaa erottava tehtävistään ja unionin ulkoasiainministerin on erottava niistä tehtävistä, joita hän on hoitanut komissiossa.

*I-27 artikla***Euroopan komission puheenjohtaja**

1. Eurooppa-neuvosto, joka ottaa huomioon Euroopan parlamentin vaalit, ehdottaa aiheellisten kuulemisten jälkeen määräenemmistöllä Euroopan parlamentille ehdokasta komission puheenjohtajaksi. Euroopan parlamentti valitsee tämän ehdokkaan jäsentensä enemmistöllä. Jollei ehdokas saa taakseen vaadittua enemmistöä, Eurooppa-neuvosto ehdottaa määräenemmistöllä kuu-kauden kuluessa uutta ehdokasta, jonka Euroopan parlamentti valitsee samaa menettelyä noudattaen.

2. Neuvosto hyväksyy yhteisymmärryksessä valitun puheenjohtajan kanssa luettelon muista henkilöistä, jotka neuvosto aikoo nimittää komission jäseniksi. Heidät valitaan jäsenvaltioiden tekemien ehdotusten pohjalta I-26 artiklan 4 kohdassa ja 6 kohdan toisessa alakohdassa määrättyjä valintaperusteita noudattaen.

Euroopan parlamentti äänestää komission puheenjohtajan, unionin ulkoasiainministerin ja muiden komission jäsenten hyväksymisestä yhtenä kokoonpanona. Hyväksynnän jälkeen Eurooppa-neuvosto nimittää komission määräenemmistöllä.

3. Komission puheenjohtaja

a) määrittelee suuntaviivat, joiden mukaisesti komissio hoitaa tehtävänsä;

b) päättää komission sisäisestä organisaatiosta varmistaakseen komission toiminnan johdonmukaisuuden, tehokkuuden ja kollegiaalisuuden;

c) nimittää komission jäsenten keskuudesta sen varapuheenjohtajat unionin ulkoasiainministeriä lukuun ottamatta.

Komission jäsen eroaa, jos komission puheenjohtaja sitä häneltä pyytää. Unionin ulkoasiainministeri eroaa I-28 artiklan 1 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen, jos puheenjohtaja sitä häneltä pyytää.

*I-28 artikla***Unionin ulkoasiainministeri**

1. Eurooppa-neuvosto nimittää määräenemmistöllä komission puheenjohtajan suostumuksella unionin ulkoasiainministerin. Eurooppa-neuvosto voi päättää hänen toimikautensa samaa menettelyä noudattaen.

2. Unionin ulkoasiainministeri johtaa unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Hän osallistuu ehdotuksillaan tämän politiikan muotoiluun ja toteuttaa sitä neuvoston valtuuttamana. Tämä koskee myös yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa.

3. Unionin ulkoasiainministeri toimii ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana.

4. Unionin ulkoasiainministeri on yksi komission varapuheenjohtajista. Hän huolehtii unionin ulkoisen toiminnan johdonmukaisuudesta. Hän vastaa komissiossa tälle ulkosuhteiden alalla kuuluvista tehtävistä ja unionin ulkoisen toiminnan muiden näkökoh-
tien yhteensovittamisesta. Hoitaessaan komissiossa näitä tehtäviä, ja ainoastaan näiden tehtävien osalta, unionin ulkoasiainministerin on noudatettava komission toimintaa sääteleviä menettelytapoja siltä osin kuin se on 2 ja 3 kohdan mukaista.

*I-29 artikla***Euroopan unionin tuomioistuin**

1. Euroopan unionin tuomioistuin käsittää unionin tuomioistuimen, unionin yleisen tuomioistuimen ja erityistuomioistuimia. Euroopan unionin tuomioistuin huolehtii siitä, että tämän perustuslain tulkinnassa ja soveltamisessa noudatetaan lakia.

Jäsenvaltiot säätävät tarvittavista muutoksenhakekeinoista tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla.

2. Unionin tuomioistuimessa on yksi tuomari jäsenvaltiota kohden. Sitä avustavat julkisiamiehet.

Unionin yleisessä tuomioistuimessa on vähintään yksi tuomari jäsenvaltiota kohden.

Unionin tuomioistuimen tuomarit ja julkisasiamiehet sekä unionin yleisen tuomioistuimen tuomarit valitaan henkilöistä, joiden riippumattomuus on kiistaton ja jotka täyttävät III-355 ja III-356 artiklassa tarkoitetut vaatimukset. Heidät nimitetään jäsenvaltioiden hallitusten yhteisellä sopimuksella kuudeksi vuodeksi. Tuomari tai julkisasiamies, jonka toimikausi päättyy, voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi.

3. Euroopan unionin tuomioistuin, III osan määräysten mukaisesti

a) tekee ratkaisun jäsenvaltion, toimielimen taikka luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön nostamien kanteiden johdosta;

b) antaa kansallisten tuomioistuinten pyynnöstä ennakkoratkaisun unionin oikeuden tulkinnasta tai toimielinten antamien säädösten pätevyydestä;

c) tekee ratkaisun tässä perustuslaissa määrättyissä muissa tapauksissa.

II LUKU

UNIONIN MUUT TOIMIELIMET JA NEUVOA-ANTAVAT ELIMET

I-30 artikla

Euroopan keskuspankki

1. Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit muodostavat Euroopan keskuspankkijärjestelmän. Euroopan keskuspankki ja niiden jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, jotka ovat ottaneet käyttöön euron ja jotka muodostavat eurojärjestelmän, harjoittavat unionin rahapolitiikkaa.

2. Euroopan keskuspankin päätöksenteokoelimet johtavat Euroopan keskuspankkijärjestelmää. Euroopan keskuspankkijärjestelmän ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintavakautta. Se antaa mainitun tavoitteen saavuttamista rajoittamatta tukensa unionin

yleiselle talouspolitiikalle myötävaikuttaakseen unionin tavoitteiden saavuttamiseen. Se hoitaa muitakin keskuspankin tehtäviä III osan sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön mukaisesti.

3. Euroopan keskuspankki on toimielin. Se on oikeushenkilö. Sillä on yksinoikeus antaa lupa euron liikkeeseen laskemiseen. Euroopan keskuspankki on riippumaton käyttäessään valtuuksiaan ja huolehtiessaan varainhoidostaan. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset sekä jäsenvaltioiden hallitukset kunnioittavat tätä riippumattomuutta.

4. Euroopan keskuspankki hyväksyy tehtäviensä toteuttamisen edellyttämät toimenpiteet III-185–III-191 ja III-196 artiklan mukaisesti sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännössä määrätyn edellytyksin. Mainittujen artiklojen mukaisesti ne jäsenvaltiot, jotka eivät ole ottaneet käyttöön euroa, sekä näiden jäsenvaltioiden keskuspankit säilyttävät oman toimivaltansa rahapolitiikan alalla.

5. Euroopan keskuspankkia kuullaan sen toimivaltuuksiin kuuluvilla aloilla kaikista esityksistä unionin säädöksiksi sekä esityksistä kansallisen tason sääntelyksi, ja se voi antaa lausuntoja.

6. Euroopan keskuspankin päätöksenteokoelimet, niiden kokoonpano ja niiden toimintasäännöt määritellään III-382 ja III-383 artiklassa sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännössä.

I-31 artikla

Tilintarkastustuomioistuin

1. Tilintarkastustuomioistuin on toimielin. Se huolehtii unionin tilintarkastuksesta.

2. Tilintarkastustuomioistuin tarkastaa unionin kaikkia tuloja ja menoja koskevat tilit ja sen, että varainhoito on ollut moitteetonta.

3. Tilintarkastustuomioistuimessa on yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta. Tilintarkastustuomioistuimen jäsenet hoitavat tehtäväänsä täysin riippumattomina ja unionin yleisen edun mukaisesti.

I-32 artikla

Unionin neuvoa-antavat elimet

1. Euroopan parlamenttia, neuvostoa ja komissiota avustavat alueiden komitea sekä talous- ja sosiaalikomitea, joilla on neuvoa-antava tehtävä.

2. Alueiden komitea muodostuu alueellisten ja paikallisten julkisyhteisöjen edustajista, joilla on joko alueellisen tai paikallisen julkisyhteisön vaaleissa saatu valtuutus tai jotka ovat poliittisesti vastuussa vaaleilla valitulle elimelle.

3. Talous- ja sosiaalikomitea muodostuu työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen sekä muiden kansalaisyhteiskuntaa edustavien, erityisesti talous- ja yhteiskuntaelämän, kansalais-toiminnan, ammattialatoiminnan ja kulttuurin alan toimijoiden järjestöjen edustajista.

4. Alueiden komitean sekä talous- ja sosiaalikomitean jäseniä eivät sido mitkään ohjeet. He hoitavat tehtäväänsä täysin riippumattomina ja unionin yleisen edun mukaisesti.

5. Näiden komiteoiden kokoonpanoa, jäsenten nimeämistä, niiden toimivaltuuksia ja toimintaa koskevat säännöt määritellään III-386–III-392 artiklassa.

Neuvosto tarkastelee niiden kokoonpanon luonnetta koskevia 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja sääntöjä säännöllisin väliajoin uudelleen unionin taloudellisen, yhteiskunnallisen ja väestörakenteen kehityksen huomioon ottamiseksi. Neuvosto tekee komission ehdotuksesta asiaa koskevat eurooppapäätökset.

V OSASTO

UNIONIN TOIMIVALLAN KÄYTTÖ

I LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

I-33 artikla

Unionin säädökset

1. Käyttäessään unionin toimivaltaa toimielimet käyttävät III osan mukaisesti seuraavia oikeudellisia välineitä: eurooppalaki, eurooppapuitelaki, eurooppa-asetus, eurooppapäätös sekä suositukset ja lausunnot.

Eurooppalaki on soveltamisalaltaan yleinen lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävä säädös. Se on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Eurooppapuitelaki on lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävä säädös, joka velvoittaa saavutettavaan tulokseen nähden jokaista jäsenvaltiota, jolle se on osoitettu, mutta jättää kansallisten elinten valittavaksi muodon ja keinot.

Eurooppa-asetus on yleisesti pätevä muu kuin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävä säädös, jolla pannaan täytäntöön lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset ja tietyt tämän perustuslain määräykset. Se voi joko olla kaikilta osiltaan velvoittava ja sellaisenaan sovellettava kaikissa jäsenvaltioissa tai velvoittaa saavutettavaan tulokseen nähden jokaista jäsenvaltiota, jolle se on osoitettu, jättäen kansallisten elinten valittavaksi muodon ja keinot.

Eurooppapäätös on muu kuin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävä säädös, ja se on kaikilta osiltaan velvoittava. Jos siinä nimitään ne, joille se on osoitettu, se velvoittaa ainoastaan niitä.

Suosituksien ja lausuntojen ei ole sitovia.

2. Kun Euroopan parlamentin ja neuvoston käsiteltäväksi annetaan ehdotus lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi, ne pidätyvät antamasta sellaista säädöstä,

joka ei ole kyseiseen alaan sovellettavan lainsäädäntömenettelyn mukainen.

I-34 artikla

Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset

1. Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat eurooppalait ja -puitelait yhdessä komission ehdotuksesta ja III-396 artiklassa tarkoitettua tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen. Jos parlamentti ja neuvosto eivät pääse asiassa sopimukseen, kyseistä säädöstä ei anneta.

2. Tässä perustuslaissa määrätyissä erityistapauksissa eurooppalait ja -puitelait antaa erityisiä lainsäätämisyjärjestyksiä noudattaen Euroopan parlamentti, jolloin neuvosto osallistuu menettelyyn, tai neuvosto, jolloin Euroopan parlamentti osallistuu menettelyyn.

3. Tässä perustuslaissa määrätyissä erityistapauksissa eurooppalait ja -puitelait voidaan antaa jäsenvaltioiden ryhmän tai Euroopan parlamentin aloitteesta, Euroopan keskuspankin suosituksesta taikka unionin tuomioistuimen tai Euroopan investointipankin pyynnöstä.

I-35 artikla

Muut kuin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset

1. Eurooppa-neuvosto tekee eurooppapäätöksiä tässä perustuslaissa määrätyissä tapauksissa.

2. Neuvosto ja komissio hyväksyvät eurooppa-asetuksia ja -päätöksiä etenkin I-36 ja I-37 artiklan mukaisissa tapauksissa ja Euroopan keskuspankki tässä perustuslaissa määrätyissä erityistapauksissa.

3. Neuvosto antaa suosituksia. Se tekee ratkaisunsa komission ehdotuksesta aina silloin, kun tässä perustuslaissa määrätään, että neuvosto hyväksyy säädöksen komission ehdotuksesta. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti aloilla, joilla unionin säädöksen

antaminen edellyttää yksimielisyyttä. Komissio sekä tässä perustuslaissa määrätyissä erityistapauksissa Euroopan keskuspankki antavat suosituksia.

I-36 artikla

Säädösvallan siirron nojalla annettavat eurooppa-asetukset

1. Eurooppalaeissa ja -puitelaeissa voidaan siirtää komissiolle valta antaa eurooppa-asetuksia, joilla täydennetään tai muutetaan lain tai puitelain tiettyjä, muita kuin sen keskeisiä osia.

Eurooppalaeissa ja -puitelaeissa määritellään nimenomaisesti säädösvallan siirron tavoitteet, sisältö, soveltamisala ja kesto. Tietyn alan keskeisistä osista voidaan säätää vain lailla tai puitelaila, eikä säädösvallan siirto voi näin ollen koskea näitä osia.

2. Eurooppalaeissa tai -puitelaeissa vahvistetaan nimenomaisesti säädösvallan siirtoa koskevat ehdot, jotka voivat olla seuraavat:

a) Euroopan parlamentti tai neuvosto voi päättää peruuttaa säädösvallan siirron;

b) säädösvallan siirron nojalla annettu eurooppa-asetus voi tulla voimaan ainoastaan, jos Euroopan parlamentti tai neuvosto ei vastusta sitä eurooppalaisissa tai -puitelaisissa asetetun määräajan kuluessa.

Euroopan parlamentti tekee a ja b alakohdassa sovellettaessa ratkaisunsa jäsentensä enemmistöllä ja neuvosto määräenemmistöllä.

I-37 artikla

Täytäntöönpanosäädökset

1. Jäsenvaltiot toteuttavat kaikki tarvittavat kansallisen lainsäädäntönsä mukaiset toimenpiteet unionin oikeudellisesti velvoittavien säädösten panemiseksi täytäntöön.

2. Jos unionin oikeudellisesti velvoittavat säädökset edellyttävät yhdenmukaista täytäntöönpanoa, kyseisillä säädöksillä siirretään täytäntöönpanovaltaa komissiolle tai tietyis-

sä, asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa ja I-40 artiklassa määrättyissä tapauksissa neuvostolle.

3. Eurooppalailla säädetään 2 kohdan soveltamiseksi etukäteen yleiset säännöt ja periaatteet, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovallan käyttöä.

4. Unionin täytäntöönpanosäädökset annetaan eurooppalaisina täytäntöönpanoasetuksina tai eurooppalaisina täytäntöönpanopäätöksinä.

I-38 artikla

Unionin säädöksiä koskevat yhteiset periaatteet

1. Jollei tässä perustuslaissa määrätä annettavan säädöksen lajia, toimielimet valitsevat sen sovellettavien menettelyjen mukaisesti ja I-11 artiklassa tarkoitettua suhteellisuusperiaatetta noudattaen tapauskohtaisesti.

2. Säädökset perustellaan, ja niissä viitataan tässä perustuslaissa määrättyihin ehdotuksiin, aloitteisiin, suosituksiin, pyyntöihin tai lausuntoihin.

I-39 artikla

Julkaiseminen ja voimaantulo

1. Euroopan parlamentin puhemies ja neuvoston puheenjohtaja allekirjoittavat tavansa omaisessa lainsäätämisenjärjestyksessä hyväksytyt eurooppalait ja -puitelait.

Muissa tapauksissa ne allekirjoittaa sen toimielimen puheenjohtaja, joka ne on hyväksynyt.

Eurooppalait ja -puitelait julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä, ja ne tulevat voimaan niissä säädettyinä päivänä tai, jollei voimaantulosta ole säädetty, kahdenkymmenentenä päivänä siitä, kun ne on julkaistu.

2. Eurooppa-asetukset ja -päätökset, joille ei ole osoitettu vastaanottajaa, allekirjoittaa

sen toimielimen puheenjohtaja, joka ne on hyväksynyt.

Eurooppa-asetukset ja -päätökset, joille ei ole osoitettu vastaanottajaa, julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä, ja ne tulevat voimaan niissä säädettyinä päivänä tai, jollei voimaantulosta ole säädetty, kahdenkymmenentenä päivänä siitä, kun ne on julkaistu.

3. Muut kuin 2 kohdassa tarkoitettut eurooppapäätökset annetaan tiedoksi niille, joille ne on osoitettu, ja ne tulevat voimaan, kun ne on annettu tiedoksi.

II LUKU

ERITYISMÄÄRÄYKSET

I-40 artikla

Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat erityismääräykset

1. Euroopan unioni harjoittaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, joka perustuu jäsenvaltioiden keskinäisen poliittisen yhteisvastuun kehittämiseen, yleistä etua koskevien kysymysten määrittämiseen ja jäsenvaltioiden toimien jatkuvaan lähentämiseen.

2. Eurooppa-neuvosto määrittää unionin strategiset edut ja vahvistaa sen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteet. Neuvosto muotoilee kyseistä politiikkaa Eurooppa-neuvoston vahvistamien strategisten suuntaviivojen ja III osan mukaisesti.

3. Eurooppa-neuvosto ja neuvosto tekevät tarpeelliset eurooppapäätökset.

4. Unionin ulkoasiainministeri ja jäsenvaltiot panevat yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan täytäntöön kansallisia ja unionin voimavaroja käyttäen.

5. Jäsenvaltiot neuvottelevat keskenään Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa kaikista yleistä etua koskevista ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksistä yhteisen lähestymistavan määrittelemiseksi. Kukin jäsenvaltio

kuulee muita jäsenvaltioita Eurooppa-neuvostossa tai neuvostossa, ennen kuin se toteuttaa kansainvälisiä toimia tai tekee sitoumuksia, jotka voivat vaikuttaa unionin etuihin. Jäsenvaltiot varmistavat toimiaan lähentämällä, että unionin edut ja arvot ovat esillä kansainvälisissä yhteyksissä. Jäsenvaltiot ovat toisiaan kohtaan solidaarisia.

6. Eurooppa-neuvosto ja neuvosto tekevät yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat eurooppapäätökset yksimielisesti III osassa tarkoitettuja tapauksia lukuun ottamatta. Ne tekevät ratkaisunsa jäsenvaltion aloitteesta, unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta tai tämän ministerin ehdotuksesta, jota komissio kannattaa. Ne eivät voi antaa eurooppalakeja tai -puitelakeja.

7. Eurooppa-neuvosto voi tehdä yksimielisen eurooppapäätöksen, jonka mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä muissakin kuin III osassa tarkoitetuissa tapauksissa.

8. Euroopan parlamenttia kuullaan säännöllisesti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisistä näkökohdista ja perusvalinnoista. Se pidetään tietoisena sen kehityksestä.

I-41 artikla

Yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat erityismääräykset

1. Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on erottamaton osa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Se turvaa unionin operatiivisen toimintakyvyn, joka perustuu siviili- ja sotilasvoimavaroihin. Unioni voi käyttää niitä unionin ulkopuolella toteutettaviin tehtäviin huolehtiakseen rauhanturvaamisesta, konfliktinestosta ja kansainvälisen turvallisuuden lujittamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden mukaisesti. Nämä tehtävät toteutetaan jäsenvaltioiden käyttöön asettamia voimavaroja käyttäen.

2. Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka käsittää unionin asteittain määriteltävän yhteisen puolustuspolitiikan. Se johtaa

yhteiseen puolustukseen, kun Eurooppa-neuvosto yksimielisesti niin päättää. Tällöin se suosittelee, että kukin jäsenvaltio tekee tätä koskevan päätöksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Tässä artiklassa tarkoitettu unionin politiikka ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen, se kunnioittaa niitä velvoitteita, joita Pohjois-Atlantin sopimuksen perusteella on tietyillä jäsenvaltioilla, jotka katsovat yhteisen puolustuksensa toteutuvan Pohjois-Atlantin liitossa, ja se on sopusoinnussa tämän mukaisesti määritettävän yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kanssa.

3. Jäsenvaltiot asettavat unionin käyttöön yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan toteuttamiseksi siviili- ja sotilasvoimavaroja myötävaikuttaakseen neuvoston määrittelemien tavoitteiden toteutumiseen. Ne jäsenvaltiot, jotka muodostavat keskenään monikansallisia joukkoja, voivat asettaa ne myös yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan käyttöön.

Jäsenvaltiot sitoutuvat asteittain parantamaan sotilaallisia voimavarojaan. Perustetaan puolustusvoimavarojen kehittämisestä, tutkimuksesta ja hankinnasta vastaava virasto (Euroopan puolustusvirasto), joka määrittää operatiiviset tarpeet, edistää niiden täyttämiseen tähtäviä toimia, myötävaikuttaa puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan vahvistamiseksi tarpeellisten toimenpiteiden määrittämiseen ja tarvittaessa toteuttamiseen, osallistuu voimavaroja ja puolustusmateriaalia koskevan eurooppalaisen politiikan määrittelyyn sekä avustaa neuvostoa sotilaallisten voimavarojen parantumisen arvioinnissa.

4. Neuvosto tekee yksimielisesti unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta tai jäsenvaltion aloitteesta eurooppapäätökset, jotka koskevat yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa, mukaan lukien tässä artiklassa tarkoitettujen tehtävien käynnistämistä koskevat päätökset. Unionin ulkoasiainministeri voi ehdottaa, tarvittaessa yhdessä komission kanssa, kansallisten voimavarojen sekä unionin välineiden käyttämistä.

5. Neuvosto voi antaa unionin puitteissa suoritettavan tehtävän toteuttamisen jäsenvaltioiden ryhmälle unionin arvojen vaalimiseksi ja sen etujen palvelemiseksi. Tällaisen tehtävän toteuttamiseen sovelletaan III-310 artiklaa.

6. Jäsenvaltiot, joiden sotilaalliset voimavarat täyttävät korkeammat vaatimukset ja jotka ovat tehneet keskenään tiukempia sitoumuksia tällä alalla suorittaakseen vaativimpia tehtäviä, aloittavat unionin puitteissa pysyvän rakenteellisen yhteistyön. Tähän yhteistyöhön sovelletaan III-312 artiklaa. Yhteistyö ei vaikuta III-309 artiklan määräysten soveltamiseen.

7. Jos jäsenvaltio joutuu alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, muilla jäsenvaltioilla on velvollisuus antaa sille apua kaikin käytettävissään olevin keinoin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan mukaisesti. Tämä ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspoliittikan erityisluonteeseen.

Tämän alan sitoumusten ja yhteistyön on oltava Pohjois-Atlantin liiton puitteissa tehtyjen sitoumusten mukaisia, ja Pohjois-Atlantin liitto on jäseninä oleville valtioille edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava elin.

8. Euroopan parlamenttia kuullaan säännöllisesti yhteisen turvallisuus- ja puolustuspoliittikan keskeisistä näkökohdista ja perusvalinnoista. Se pidetään tietoisena sen kehityksestä.

I-42 artikla

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevat erityismääräykset

1. Unioni muodostaa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen:

a) antamalla eurooppalakeja ja -puitelakeja, joilla pyritään tarvittaessa lähentämään jäsenvaltioiden lakeja ja asetuksia III osassa tarkoitetuilla aloilla;

b) edistämällä jäsenvaltioiden toimivaltais-

ten viranomaisten keskinäistä luottamusta, erityisesti tuomioistuinten päätösten sekä muiden päätösten keskinäisellä tunnustamisella;

c) jäsenvaltioiden toimivaltaiten viranomaisten, kuten poliisi- ja tulliviranomaisten sekä rikosten ehkäisemiseen ja paljastamiseen erikoistuneiden muiden viranomaisten operatiivisen yhteistyön avulla.

2. Kansalliset parlamentit voivat osallistua vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta III-260 artiklan mukaisiin arviointijärjestelmiin. Ne osallistuvat Europolin poliittiseen valvontaan ja Eurojustin toiminnan arviointiin III-276 ja III-273 artiklan mukaisesti.

3. Jäsenvaltioilla on poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla aloiteoikeus III-264 artiklan mukaisesti.

I-43 artikla

Yhteisvastuulauseke

1. Unioni ja sen jäsenvaltiot toimivat yhdessä yhteisvastuun hengessä, jos jäsenvaltio joutuu terrori-iskun taikka luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi. Unioni ottaa käyttöön kaikki käytettävissään olevat välineet, mukaan lukien jäsenvaltioiden sen käyttöön asettamat sotilaalliset voimavarat:

a) – torjuakseen terrorismin uhan jäsenvaltioiden alueella;

– suojellakseen demokraattisia instituutioita ja siviiliväestöä mahdolliselta terrori-iskulta;

– antaakseen apua jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä terrori-iskun tapahtuessa;

b) antaakseen apua jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden tapahtuessa.

2. Tämän artiklan täytäntöönpanoa koskevat säännöt ovat III-329 artiklassa.

III LUKU

TIIVIIMPI YHTEISTYÖ

*I-44 artikla***Tiiviimpi yhteistyö**

1. Jäsenvaltiot, jotka haluavat aloittaa keskenään tiiviimmän yhteistyön muulla kuin unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvalla alalla, voivat käyttää unionin toimielimiä ja tätä toimivaltaa tämän perustuslain asiaa koskevia määräyksiä soveltaen sekä tässä artiklassa ja III-416–III-423 artiklassa tarkoitettuja rajoituksia ja menettelysääntöjä noudattaen.

Tiiviimmän yhteistyön tarkoituksena on edistää unionin tavoitteiden saavuttamista, suojella sen etuja ja vahvistaa sen yhdentymiskehitystä. Yhteistyöhön voivat milloin tahansa sen aikana liittyä kaikki jäsenvaltiot III-418 artiklan mukaisesti.

2. Neuvosto tekee eurooppapäätöksen, jolla annetaan lupa aloittaa tiiviimpi yhteistyö viimeisenä keinona, todetessaan, että koko unioni ei voi saavuttaa tälle yhteistyölle asetettuja tavoitteita kohtuullisessa ajassa, ja edellyttäen, että vähintään kolmasosa jäsenvaltioista osallistuu yhteistyöhön. Neuvosto tekee ratkaisunsa III-419 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen.

3. Kaikki neuvoston jäsenet voivat osallistua asian käsittelyyn, mutta äänestykseen osallistuvat vain tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet.

Yksimielisyyteen vaaditaan ainoastaan osallistuvien jäsenvaltioiden edustajien äänet.

Määräenemmistö on vähintään 55 prosenttia niitä osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, joiden yhteenlaskettu väestömäärä on vähintään 65 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään niin monta neuvoston jäsentä, että he edusta-

vat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisättynä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

Kun neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta, vaadittavaan määräenemmistöön tarvitaan, poiketen siitä, mitä kolmannessa ja neljännessä alakohdassa määrätään, vähintään 72 prosenttia neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat osallistuvia jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä.

4. Tiiviimmän yhteistyön alalla hyväksytyt säädökset sitovat ainoastaan kyseiseen yhteistyöhön osallistuvia valtioita. Niitä ei pidetä säännöstenä, joka unionin jäsenyyttä hakevien valtioiden on hyväksyttävä.

VI OSASTO

DEMOKRATIAN TOTEUTTAMINEN UNIONISSA*I-45 artikla***Demokraattisen yhdenvertaisuuden periaate**

Unioni noudattaa kaikessa toiminnassaan kansalaistensa yhdenvertaisuuden periaatetta, jonka mukaan sen toimielimet, elimet ja laitokset kohtelevat kansalaisia yhdenvertaisesti.

*I-46 artikla***Edustuksellisen demokratian periaate**

1. Unionin toiminta perustuu edustukselliseen demokratiaan.

2. Euroopan parlamentti edustaa suoraan kansalaisia unionin tasolla.

Jäsenvaltiota edustaa Eurooppa-neuvostossa valtion- tai hallituksen päämies ja neuvostossa hallitus, jotka puolestaan ovat de-

mokratian mukaisessa vastuussa joko kansalaisille parlamenteilleen tai kansalaisilleen.

3. Kaikilla kansalaisilla on oikeus osallistua demokratian toteuttamiseen unionissa. Päätökset tehdään mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman lähellä kansalaisia.

4. Euroopan tason poliittiset puolueet myötävaikuttavat eurooppalaisen poliittisen tietoisuuden muodostumiseen ja unionin kansalaisten tahdon ilmaisemiseen.

I-47 artikla

Osallistuvan demokratian periaate

1. Toimielimet antavat kansalaisille ja etujärjestöille mahdollisuuden esittää ja vaihtaa julkisesti mielipiteitä kaikilla unionin toiminta-aloilla asianmukaisten kanavien kautta.

2. Toimielimet käyvät avointa ja säännöllistä vuoropuhelua etujärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa.

3. Komissio kuulee asianomaisia osapuolia laajamittaisesti varmistaakseen unionin toimien johdonmukaisuuden ja avoimuuden.

4. Vähintään miljoona unionin kansalaista merkittävästä määrästä jäsenvaltioita voi tehdä aloitteen, jossa komissiota kehoitetaan toimivaltuuksiensa rajoissa tekemään asianmukainen ehdotus asioista, joissa näiden kansalaisten mielestä tarvitaan unionin säädöstä tämän perustuslain soveltamiseksi. Eurooppalailla annetaan säännökset tällaisen kansalaisaloitteen tekemistä varten vaadittavista menettelyistä ja edellytyksistä, myös niiden jäsenvaltioiden vähimmäismäärästä, joista aloitteen tekijöiden on oltava kotoisin.

I-48 artikla

Työmarkkinaosapuolet ja itsenäinen sosiaalinen vuoropuhelu

Unioni tunnustaa Euroopan tason työmarkkinaosapuolten aseman ja edistää sitä ottaen huomioon kansallisten järjestelmien monimuotoisuuden. Se helpottaa työmarkkinaosa-

puolten välistä vuoropuhelua niiden itsenäisyyttä kunnioittaen.

Kasvua ja työllisyyttä käsittelevä sosiaalialan kolmikantahuippukokous osallistuu sosiaaliseen vuoropuheluun.

I-49 artikla

Euroopan oikeusasiamies

Euroopan oikeusasiamies, jonka Euroopan parlamentti valitsee, ottaa vastaan kantelut unionin toimielinten, elinten tai laitosten toiminnassa ilmenneistä epäkohdista tässä perustuslaissa määrätyn edellytyksin. Hän tutkii nämä kantelut ja laatii niistä kertomuksen. Euroopan oikeusasiamies hoitaa tehtävänsä täysin riippumattomana.

I-50 artikla

Unionin toimielinten, elinten ja laitosten toiminnan avoimuus

1. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset toimivat mahdollisimman avoimesti edistääkseen hyvää hallintotapaa ja varmistaakseen kansalaisyhteiskunnan osallistumisen.

2. Euroopan parlamentin istunnot ovat julkisia, samoin neuvoston istunnot silloin kun se käsittelee esityksiä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviksi säädöksiksi ja äänestää niistä.

3. Kaikilla unionin kansalaisilla sekä kaikilla luonnollisilla henkilöillä, joiden asuinpaikka on jossakin jäsenvaltiossa, tai oikeushenkilöillä, joiden sääntömääräinen kotipaikka on jossakin jäsenvaltiossa, on III osassa määrätyn edellytyksin oikeus tutustua unionin toimielinten, elinten ja laitosten asiakirjoihin niiden tallennemuodosta riippumatta.

Eurooppalailla säädetään yleisistä periaatteista ja rajoituksista, joilla julkisen tai yksityisen edun huomioon ottamiseksi säännelään oikeutta tutustua tällaisiin asiakirjoihin.

4. Kukin toimielin, elin tai laitos antaa omassa työjärjestyksessään 3 kohdassa tar-

koitetun eurooppalain mukaisesti erityismääräykset, jotka koskevat oikeutta tutustua sen asiakirjoihin.

I-51 artikla

Henkilötietojen suoja

1. Jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan.

2. Eurooppalailla tai eurooppapuitelailla säädetään luonnollisten henkilöiden suojaa koskevista säännöistä, jotka koskevat unionin toimielinten, elinten ja laitosten sekä jäsenvaltioiden silloin, kun viimeksi mainitut toteuttavat unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, suorittamaa henkilötietojen käsittelyä, sekä säännöt, jotka koskevat näiden tietojen vapaata liikkuvuutta. Sääntöjen noudattamista valvoo riippumaton viranomainen.

I-52 artikla

Kirkkojen ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen asema

1. Unioni kunnioittaa kirkkojen ja uskonnollisten yhdistysten tai yhdyskuntien asemaa, joka niillä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti jäsenvaltioissa, eikä puutu siihen.

2. Unioni kunnioittaa myös elämäntutkimuksellisten ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen asemaa, joka niillä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

3. Unioni käy avointa ja säännöllistä vuoropuhelua näiden kirkkojen ja järjestöjen kanssa tunnustaen niiden identiteetin ja erityisen tehtävän.

VII OSASTO

UNIONIN VARAINHOITO

I-53 artikla

Talousarviota ja varainhoitoa koskevat periaatteet

1. Kaikki unionin tulot ja menot arvioidaan

kutakin varainhoitovuotta varten ja ne otetaan unionin talousarvioon III osan määräysten mukaisesti.

2. Talousarvioon otettujen tulojen ja menojen on oltava tasapainossa.

3. Talousarvioon otetaan vain kyseisen varainhoitovuoden menot III-412 artiklassa tarkoitettuna eurooppalain mukaisesti.

4. Talousarvioon otettujen menojen toteuttaminen edellyttää, että ensin on annettu oikeudellisesti velvoittava unionin säädös, joka toimii oikeusperustana sen toiminnalle ja vastaavan menon toteuttamiselle III-412 artiklassa tarkoitettuna eurooppalain mukaisesti, lukuun ottamatta siinä säädettyjä poikkeuksia.

5. Talousarvion kurinalaisuuden turvaamiseksi unioni ei anna sellaisia säädöksiä, joilla saattaa olla huomionarvoisia vaikutuksia talousarvioon, ellei se esitä vakuuksia sille, että näistä säädöksistä aiheutuvat menot voidaan rahoittaa unionin omilla varoilla ja I-55 artiklassa tarkoitettua monivuotista rahoituskehystä noudattaen.

6. Talousarviota toteutetaan moitteettoman varainhoidon periaatteen mukaisesti. Jäsenvaltiot ja unioni toimivat yhteistyössä varmistaakseen, että talousarvioon otetut määrärahat käytetään tämän periaatteen mukaisesti.

7. Unioni ja jäsenvaltiot suojaavat unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä ja muulta laittomalta toiminnalta III-415 artiklan mukaisesti.

I-54 artikla

Unionin omat varat

1. Unioni huolehtii siitä, että sillä on tavoitteidensa saavuttamiseksi ja politiikkansa toteuttamiseksi tarvittavat varat.

2. Unionin talousarvio rahoitetaan kokonaisuudessaan omin varoin, sanotun kuitenkin rajoittamatta muita tuloja.

3. Unionin omien varojen järjestelmää koskevat säännökset annetaan neuvoston eurooppalailla. Tässä yhteydessä neuvosto voi ottaa käyttöön uusia omien varojen luokkia tai poistaa olemassa olevan luokan. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan. Tämä eurooppalaki tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

4. Unionin omien varojen järjestelmää koskevat täytäntöönpanotoimenpiteet vahvistetaan neuvoston eurooppalailla siltä osin kuin siitä säädetään 3 kohdan nojalla annetussa eurooppalaissa. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

I-55 artikla

Monivuotinen rahoituskehys

1. Monivuotisella rahoituskehyksellä pyritään takaamaan, että unionin menot kehittyvät hallitusti sen käytettävissä olevien omien varojen rajoissa. Monivuotisessa rahoituskehyksessä vahvistetaan maksusitoumusmäärärahoja koskevien vuotuisten ylärajojen sitovat määrät menoluokittain III-402 artiklan mukaisesti.

2. Monivuotinen rahoituskehys vahvistetaan neuvoston eurooppalailla. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti saatuaan Euroopan parlamentin kaikkien jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän.

3. Unionin vuotuinen talousarvio laaditaan monivuotista rahoituskehystä noudattaen.

4. Eurooppa-neuvosto voi yksimielisesti tehdä eurooppapäätöksen, jonka mukaan neuvosto voi 2 kohdassa tarkoitetun eurooppalain antaessaan tehdä ratkaisunsa määränemmistöllä.

I-56 artikla

Unionin talousarvio

Unionin vuotuinen talousarvio vahvistetaan III-404 artiklan mukaisesti eurooppalailla.

VIII OSASTO

UNIONI JA SEN LÄHIYMPÄRISTÖ

I-57 artikla

Unioni ja sen lähiympäristö

1. Unioni luo naapurimaittensa kanssa erityissuhteet pyrkien saamaan aikaan unionin arvoihin perustuvan alueen, jolla vallitsee vauraus ja hyvä naapuruus ja jolle ovat ominaisia yhteistyöhön perustuvat läheiset ja rauhanomaiset suhteet.

2. Unioni voi 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tehdä erityisiä sopimuksia kyseisten valtioiden kanssa. Näihin sopimuksiin voi sisältyä vastavuoroisia oikeuksia ja velvollisuuksia sekä mahdollisuus toteuttaa yhteisiä toimia. Sopimusten täytäntöönpanosta neuvotellaan määrärajojen.

IX OSASTO

UNIONIN JÄSENYYS

I-58 artikla

Unioniin liittymistä koskevat vaatimukset ja menettely

1. Unioniin voivat liittyä kaikki Euroopan valtiot, jotka kunnioittavat I-2 artiklassa tarkoitettuja arvoja ja sitoutuvat edistämään niitä yhdessä.

2. Unionin jäseneksi haluava Euroopan valtio osoittaa hakemuksensa neuvostolle. Hakemuksesta ilmoitetaan Euroopan parlamentille ja kansallisille parlamenteille. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti kuultuaan komissiota ja saatuaan Euroopan parlamentin kaikkien jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän. Liittymisehdoista ja -menettelyistä määrätään jäsenvaltioiden ja ehdokasvaltion välisellä sopimuksella. Sopimus annetaan kaikkien sopimusvaltioiden ratifioitavaksi valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

*I-59 artikla***Tiettyjen unionin jäsenyydestä johtuvien oikeuksien pidättäminen**

1. Neuvosto voi jäsenvaltioiden yhden kolmasosan tai Euroopan parlamentin perustellusta aloitteesta tai komission ehdotuksesta tehdä eurooppapäätöksen, jossa todetaan, että on olemassa selvä vaara, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti I-2 artiklassa tarkoitettuja arvoja. Neuvosto tekee ratkaisunsa jäsentensä neljän viidesosan enemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Ennen tätä toteamusta neuvosto kuulee asianomaista jäsenvaltiota ja voi, tehden ratkaisunsa samaa menettelyä noudattaen, antaa sille suosituksia.

Neuvosto tarkastaa säännöllisesti, ovatko tällaiseen toteamukseen johtaneet perusteet edelleen olemassa.

2. Eurooppa-neuvosto voi jäsenvaltioiden yhden kolmasosan aloitteesta tai komission ehdotuksesta tehdä eurooppapäätöksen, jossa todetaan, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti ja jatkuvasti I-2 artiklassa mainittuja arvoja, kehoitettuaan ensin tätä valtiota esittämään asiaa koskevat huomautuksensa. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

3. Jos loukkaaminen on 2 kohdan mukaisesti todettu, neuvosto voi määräenemmistöllä tehdä eurooppapäätöksen, jolla pidätetään tietyt tästä perustuslaista johtuvat asianomaiselle jäsenvaltiolle kuuluvat oikeudet, tätä jäsenvaltiota edustavan neuvoston jäsenen äänioikeus mukaan luettuna. Neuvosto ottaa huomioon tällaisen oikeuksien pidättämisen mahdolliset vaikutukset luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Asianomaista valtiota sitovat kuitenkin edelleen sille tästä perustuslaista johtuvat velvoitteet.

4. Neuvosto voi määräenemmistöllä tehdä

myöhemmin eurooppapäätöksen, jolla muutetaan tai kumotaan 3 kohdan nojalla hyväksytyt toimenpiteet, jos niiden hyväksymiseen johtaneessa tilanteessa tapahtuu muutos.

5. Tätä artiklaa sovellettaessa asianomaista jäsenvaltiota edustava Eurooppa-neuvoston jäsen tai neuvoston jäsen ei osallistu äänestykseen eikä tuota jäsenvaltiota oteta huomioon määriteltäessä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua jäsenvaltioiden kolmasosaa tai neljää viidesosaa. Henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien jäsenten pidättyminen äänestämästä ei estä 2 kohdassa tarkoitettujen eurooppapäätösten tekemistä.

Edellä 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja eurooppapäätöksiä tehtäessä määräenemmistöön tarvitaan vähintään 72 prosenttia neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat osallistuvia jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

Kun äänioikeuden pidättämisestä on tehty päätös 3 kohdan mukaisesti ja neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä jonkin tämän perustuslain määräyksen perusteella, määräenemmistö määritellään kuten toisessa alakohdassa tai, neuvoston toimiessa komission tai unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta, niin että se on vähintään 55 prosenttia niitä osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä. Jälkimmäisessä tapauksessa määrävähemmistössä on oltava vähintään niin monta neuvoston jäsentä, että he edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisättyinä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

6. Sovellettaessa tätä artiklaa Euroopan parlamentti tekee ratkaisunsa kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä, jotka edustavat sen jäsenten enemmistöä.

*I-60 artikla***Vapaaehtoinen unionista eroaminen**

1. Jokainen jäsenvaltio voi valtiosääntönsä

asettamien vaatimusten mukaisesti päättää erota unionista.

2. Jäsenvaltio, joka päättää erota, ilmoittaa aikomuksestaan Eurooppa-neuvostolle. Unioni neuvottelee ja tekee kyseisen jäsenvaltion kanssa sopimuksen eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä Eurooppa-neuvoston antamien suuntaviivojen perusteella ja ottaen huomioon puitteet, jotka sääntelevät kyseisen valtion myöhempiä suhteita unioniin. Tämä sopimus neuvotellaan III-325 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Sen tekee unionin puolesta neuvosto, joka tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

3. Tätä perustuslakia lakataan soveltamasta asianomaiseen jäsenvaltioon sinä päivänä, jona erosopimus tulee voimaan tai, jos sopimusta ei ole, kahden vuoden kuluttua 2 kohdassa tarkoitettua ilmoituksesta, jollei Eurooppa-neuvosto yhteisymmärryksessä asianomaisen jäsenvaltion kanssa päättää yksimielisesti pidentää tätä määräaika.

4. Sovellettaessa 2 ja 3 kohtaa eroavaa jäsenvaltiota edustava Eurooppa-neuvoston ja neuvoston jäsen ei osallistu kyseistä jäsenvaltiota koskevan asian käsittelyyn eikä sitä koskevien päätösten tekemiseen Eurooppa-neuvostossa tai neuvostossa.

Määräenemmistöön tarvitaan vähintään 72 prosenttia neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat osallistuvia jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

5. Jos unionista eronnut jäsenvaltio hakee uudelleen jäsenyyttä, sen hakemus käsitellään I-58 artiklassa tarkoitettuna menettelyn mukaisesti.

II OSA

EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJA

JOHDANTO

Euroopan kansat ovat luomalla välilleen

yhä läheisemmän liiton päättäneet jakaa keskenään rauhanomaisen, yhteisiin arvoihin perustuvan tulevaisuuden.

Unioni perustuu ihmisarvon, vapauden, yhdenvertaisuuden ja yhteisvastuun jakamattomiin ja yleismaailmallisiin arvoihin, ja se on tietoinen henkisestä ja eettisestä perinnöstään. Se rakentuu kansanvallan ja oikeusvaltion periaatteille. Se asettaa ihmisen toimintansa keskipisteeksi ottamalla käyttöönsä unionin kansalaisuuden ja luomalla vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen.

Unioni edistää osaltaan näiden yhteisten arvojen vaalimista ja kehittämistä kunnioittaen Euroopan kansojen kulttuurien ja perinteiden monimuotoisuutta sekä jäsenvaltioiden kansallista identiteettiä ja niiden tapaa järjestää hallintonsa kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Unioni pyrkii edistämään tasapainoista ja kestävää kehitystä sekä varmistaa henkilöiden, palvelujen, tavaroiden ja pääomien vapaan liikkuvuuden sekä sijoittautumisvapauden.

Tämän vuoksi on välttämätöntä yhteiskunnan muutoksen, sosiaalisen edistyksen sekä tieteen ja tekniikan kehityksen mukaisesti vahvistaa näiden perusoikeuksien suojaa ja tuoda ne paremmin näkyviin perusoikeuskirjana.

Tässä perusoikeuskirjassa vahvistetaan unionin toimivallan ja tehtävien sekä toissijaisuusperiaatteen mukaisesti oikeudet, jotka perustuvat erityisesti jäsenvaltioille yhteisiin valtiosääntöperinteisiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen, unionin ja Euroopan neuvoston hyväksymiin sosiaalisiin peruskirjoihin sekä Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Unionin ja jäsenvaltioiden tuomioistuimet tulkitsevat tätä perusoikeuskirjaa tämän mukaisesti ottaen asianmukaisesti huomioon perusoikeuskirjan laatineen valmistelukunnan puheenjohtajiston alaisuudessa laaditut ja Eurooppa-valmistelukunnan puheenjohtajiston johdolla ajan tasalle saatetut selitykset.

Nämä oikeudet tuovat mukanaan vastuuta ja velvollisuuksia sekä muita ihmisiä että koko ihmiskuntaa ja tulevia sukupolvia kohtaan.

Tämän vuoksi unioni tunnustaa jäljempänä esitetyt oikeudet, vapaudet ja periaatteet.

I OSASTO

IHMISARVO

II-61 artikla

Ihmisarvo

Ihmisarvo on loukkaamaton. Sitä on kunnioitettava ja suojeltava.

II-62 artikla

Oikeus elämään

1. Jokaisella on oikeus elämään.
2. Ketään ei saa tuomita kuolemaan eikä tekoittaa.

II-63 artikla

Oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen

1. Jokaisella on oikeus ruumiilliseen ja henkiseen koskemattomuuteen.

2. Lääketieteen ja biologian alalla on noudatettava erityisesti seuraavia vaatimuksia ja kieltoja:

- a) asianomaisen henkilön vapaaehtoinen ja asiaan vaikuttavista seikoista tietoisena annettu suostumus, joka on hankittu laissa säädettyjä menettelytapoja noudattaen;
- b) ihmisten geneettiseen jalostamiseen tähtävien käytäntöjen kieltö, erityisesti sellaisien, joiden tavoitteena on ihmisten valikointi;
- c) kieltö hankkia taloudellista hyötyä ihmisruumiista ja sen osista sellaisinaan;
- d) ihmisten jäljentämistarkoituksessa tapahtuvan kloonauksen kieltö.

II-64 artikla

Kidutuksen sekä epäinhimillisen tai halventavan rangaistuksen ja kohtelun kieltö

Ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.

II-65 artikla

Orjuuden ja pakkotyön kieltö

1. Ketään ei saa pitää orjana tai maaorjana.
2. Ketään ei saa vaatia tekemään pakkotyötä tai muuta pakollista työtä.
3. Ihmiskauppa kielletään.

II OSASTO

VAPAUDET

II-66 artikla

Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen

Jokaisella on oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen.

II-67 artikla

Yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen

Jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan.

II-68 artikla

Henkilötietojen suoja

1. Jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan.
2. Tällaisten tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön

suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty, ja saada ne oikaistuksi.

3. Riippumaton viranomainen valvoo näiden sääntöjen noudattamista.

II-69 artikla

Oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe

Oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe taataan tämän oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

II-70 artikla

Ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus

1. Jokaisella on oikeus ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauteen. Tämä oikeus sisältää vapauden vaihtaa uskontoa tai vakaumusta ja vapauden tunnustaa uskontoa tai vakaumusta joko yksin tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartaudenharjoituksissa ja uskonnollisin menoin.

2. Oikeus kieltäytyä asepalveluksesta omantunnon syistä tunnustetaan tämän oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

II-71 artikla

Sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus

1. Jokaisella on oikeus sananvapauteen. Tämä oikeus sisältää mielipiteenvapauden sekä vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja tai ajatuksia viranomaisten siihen puuttumatta ja alueellisista rajoista riippumatta.

2. Tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta kunnioitetaan.

II-72 artikla

Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus

1. Jokaisella on oikeus rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen ja yhdistymisvapauteen kaikilla tasoilla erityisesti poliittisessa, ammattiyhdistys- ja yhteiskunnallisessa toiminnassa, mihin sisältyy, että jokaisella on oikeus perustaa yhdessä muiden kanssa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa puolustamiseksi.

2. Unionin tason poliittiset puolueet myötävaikuttavat unionin kansalaisten poliittisen tahdon ilmaisemiseen.

II-73 artikla

Taiteen ja tutkimuksen vapaus

Taiteen ja tieteellisen tutkimuksen vapaus turvataan. Akateemista vapautta kunnioitetaan.

II-74 artikla

Oikeus koulutukseen

1. Jokaisella on oikeus koulutukseen ja oikeus saada ammatillista koulutusta sekä jatko- ja täydennyskoulutusta.

2. Tähän oikeuteen kuuluu mahdollisuus saada maksutta oppivelvollisuuteen perustuvaa opetusta.

3. Vapautta perustaa oppilaitoksia demokratian periaatteita kunnioittaen sekä vanhempien oikeutta varmistaa lapsilleen omien uskonnollisten, aatteellisten ja kasvatuksellisten vakaumustensa mukainen kasvatusta ja opetus kunnioitetaan kyseisen vapauden ja kyseisen oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

II-75 artikla

Ammatillinen vapaus ja oikeus tehdä työtä

1. Jokaisella on oikeus tehdä työtä ja harjoittaa vapaasti valitsemaansa tai hyväksymäänsä ammattia.

2. Jokaisella unionin kansalaisella on vapaus hakea työtä, tehdä työtä, sijoittautua tai tarjota palveluja missä tahansa jäsenvaltiossa.

3. Kolmansien maiden kansalaisilla, joilla on lupa tehdä työtä jäsenvaltioiden alueella, on oikeus samanlaisiin työehtoihin kuin unionin kansalaisilla.

II-76 artikla

Elinkeinovapaus

Elinkeinovapaus tunnustetaan unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

II-77 artikla

Omistusoikeus

1. Jokaisella on oikeus nauttia laillisesti hankkimastaan omaisuudesta sekä käyttää, luovuttaa ja testamentata sitä. Keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan muutoin kuin yleisen edun sitä vaatiessa laissa säädetyissä tapauksissa ja laissa säädettyjen ehtojen mukaisesti ja siten, että hänelle suoritetaan kohtuullisessa ajassa oikeudenmukainen korvaus omaisuuden menetyksestä. Omaisuuden käyttöä voidaan säännellä lailla siinä määrin kuin se on yleisen edun mukaan välttämätöntä.

2. Teollis- ja tekijänoikeudet turvataan.

II-78 artikla

Oikeus turvapaikkaan

Oikeus turvapaikkaan taataan pakolaisten oikeusasemaa koskevan 28 päivänä heinäkuuta 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen ja pakolaisten oikeusasemaa koskevan 31 päivänä tammikuuta 1967 tehdyn pöytäkirjan määräysten sekä tämän perustuslain mukaisesti.

II-79 artikla

Suoja palauttamis-, karkottamis- ja luovuttamistapauksissa

1. Joukkokarkotukset kielletään.

2. Ketään ei saa palauttaa, karkottaa tai luovuttaa sellaiseen maahan, jossa häntä vakavasti uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai halventava rangaistus tai kohtelu.

III OSASTO

TASA-ARVO

II-80 artikla

Yhdenvertaisuus lain edessä

Kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

II-81 artikla

Syrjintäkielto

1. Kielletään kaikenlainen syrjintä, joka perustuu sukupuoleen, rotuun, ihonväriin tai etniseen taikka yhteiskunnalliseen alkuperään, geneettisiin ominaisuuksiin, kieleen, uskontoon tai vakaumukseen, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen tai muuhun sellaiseen seikkaan.

2. Kielletään kaikenlainen kansalaisuuteen perustuva syrjintä tämän perustuslain soveltamisalalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta sen erityismääräysten soveltamista.

II-82 artikla

Kulttuurinen, uskonnollinen ja kielellinen monimuotoisuus

Unioni kunnioittaa kulttuurista, uskonnollista ja kielellistä monimuotoisuutta.

*II-83 artikla***Naisten ja miesten välinen tasa-arvo**

Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on varmistettava kaikilla aloilla työelämä ja palkkaus mukaan lukien.

Tasa-arvon periaate ei estä pitämästä voimassa tai toteuttamasta toimenpiteitä, jotka tarjoavat erityisetuja aliedustettuna olevalle sukupuolelle.

*II-84 artikla***Lapsen oikeudet**

1. Lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Lapsen on saatava ilmaista vapaasti mielipiteensä. Lapsen mielipide on hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti otettava huomioon häntä koskevissa asioissa.

2. Kaikissa lasta koskevissa viranomaisten tai yksityisten laitosten toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

3. Jokaisella lapsella on oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa säännöllisesti, jollei se ole lapsen edun vastaista.

*II-85 artikla***Ikääntyneiden henkilöiden oikeudet**

Unioni tunnustaa ikääntyneiden henkilöiden oikeuden ihmisarvoiseen ja itsenäiseen elämään sekä oikeuden osallistua yhteiskunnalliseen elämään ja kulttuurielämään, ja kunnioittaa näitä oikeuksia.

*II-86 artikla***Vammaisten sopeutuminen yhteiskuntaan**

Unioni tunnustaa vammaisten oikeuden päästä osallisiksi toimenpiteistä, joilla edistään heidän itsenäistä elämäänsä, yhteiskunnallista ja ammatillista sopeutumistaan sekä osallistumistaan yhteiskuntaelämään, ja kunnioittaa tätä oikeutta.

IV OSASTO

YHTEISVASTUU*II-87 artikla***Työntekijöiden oikeus saada tietoja ja tulla kuulluksi yrityksessä**

Työntekijöille tai heidän edustajilleen on asianmukaisilla tasoilla taattava mahdollisuus saada riittävän ajoissa tietoa ja tulla kuulluksi unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisissa tapauksissa ja niissä määrätyin edellytyksin.

*II-88 artikla***Neuvotteluoikeus ja oikeus työtaistelutoimiin**

Työntekijöillä ja työnantajilla tai näiden järjestöillä on unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti oikeus asianmukaisilla tasoilla neuvotella ja tehdä työ- ja virkaehtosopimuksia sekä oikeus ryhtyä eturistiriitatilanteissa etujensa puolustamiseksi työtaistelutoimiin, lakko mukaan lukien.

*II-89 artikla***Oikeus työnvälityspalveluihin**

Jokaisella on oikeus maksuttomiin työnvälityspalveluihin.

*II-90 artikla***Suoja perusteettoman irtisanomisen yhteydessä**

Jokaisella työntekijällä on oikeus suojaan perusteettomalta irtisanomiselta unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

*II-91 artikla***Oikeudenmukaiset ja kohtuulliset työolot ja työehdot**

1. Jokaisella työntekijällä on oikeus terveellisiin, turvallisiin ja ihmisarvoisiin työoloihin ja työehtoihin.

2. Jokaisella työntekijällä on oikeus enimmäistyöajan rajoitukseen sekä päivittäisiin ja viikoittaisiin lepoaikoihin ja palkalliseen vuosilomaan.

*II-92 artikla***Lapsityövoiman käytön kieltä ja nuorten suojele työssä**

Lapsityövoiman käyttö on kielletty. Työhön pääsemiseksi vaadittava vähimmäisikä ei saa olla alempi kuin ikä, jolloin oppivelvollisuus päättyy, sanotun kuitenkaan rajoittamatta nuorille suotuisimpien sääntöjen soveltamista ja rajoitettuja poikkeuksia.

Työhön otetuille nuorille on annettava heidän ikänsä mukaiset työolot ja -ehdot ja heitä on suojeltava taloudelliselta hyväksikäytöltä ja työltä, joka saattaa vahingoittaa heidän turvallisuuttaan, terveyttään tai fyysistä, henkistä, moraalista tai sosiaalista kehitystään tai haitata heidän koulutustaan.

*II-93 artikla***Perhe- ja työelämä**

1. Perheen oikeudellinen, taloudellinen ja yhteiskunnallinen suoja varmistetaan.

2. Voidakseen sovittaa yhteen perhe- ja työelämänsä jokaisella on oikeus suojaan irtisanomiselta äitiyteen liittyvän synn vuoksi sekä oikeus vanhempainlomaan ja palkalliseen äitiyslomaan lapsen syntymän tai lapsiksiottamisen johdosta.

*II-94 artikla***Sosiaaliturva ja toimeentuloturva**

1. Unioni tunnustaa oikeuden sosiaaliturvaetuksiin ja sosiaalipalveluihin, joilla taataan suoja muun muassa raskauden ja synnytyksen aikana ja sairauden, työtapaturman, hoidon tarpeen ja vanhuuden varalta sekä työpaikan menetyksen yhteydessä unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.

2. Jokaisella unionissa laillisesti asuvalla ja siellä laillisesti liikkuvalla on oikeus sosiaaliturvaetuksiin ja sosiaaliin etuihin unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

3. Yhteiskunnallisen syrjäytymisen ja köyhyyden torjumiseksi unioni tunnustaa oikeuden toimeentuloturvaan ja asumisen tukeen tarkoituksena turvata ihmisarvoinen elämä jokaiselle, jolla ei ole riittävästi varoja, unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.

*II-95 artikla***Terveyden suojele**

Jokaisella on oikeus saada ehkäisevää terveydenhoitoa ja sairaanhoitoa kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisin edellytyksin. Ihmisten terveyden korkeatasoinen suojele varmistetaan kaikkien unionin poliitikkojen ja toimintojen määrittelyssä ja toteuttamisessa.

*II-96 artikla***Mahdollisuus käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja**

Edistääkseen unionin sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta unioni tunnustaa mahdollisuuden käyttää kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisia yleistä ta-

loudellista etua koskevia palveluja tämän perustuslain mukaisesti, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.

II-97 artikla

Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelun korkea taso ja ympäristön laadun parantaminen on sisällytettävä unionin politiikkoihin ja varmistettava kestävä kehityksen periaatteen mukaisesti.

II-98 artikla

Kuluttajansuoja

Unionin politiikoissa varmistetaan korkeatasoinen kuluttajansuoja.

V OSASTO

KANSALAISTEN OIKEUDET

II-99 artikla

Äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa

1. Jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omilla kansalaisilla.

2. Euroopan parlamentin jäsenet valitaan yleisillä, välittömällä, vapailla ja salaisilla vaaleilla.

II-100 artikla

Äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa

Jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omilla kansalaisilla.

II-101 artikla

Oikeus hyvään hallintoon

1. Jokaisella on oikeus siihen, että unionin toimielimet, elimet ja laitokset käsittelevät hänen asiansa puolueettomasti, oikeudenmukaisesti ja kohtuullisessa ajassa.

2. Tähän oikeuteen sisältyy erityisesti:

a) jokaisen oikeus tulla kuulluksi ennen kuin häntä vastaan ryhdytään yksittäiseen toimenpiteeseen, joka vaikuttaa häneen epäedullisesti;

b) jokaisen oikeus tutustua häntä koskeviin asiakirjoihin ottaen huomioon oikeutetun luottamuksellisuuden, salassapitovelvollisuuden ja liikesalaisuuden vaatimukset;

c) hallintoelinten velvollisuus perustella päätöksensä.

3. Jokaisella on oikeus saada unionilta korvaus niistä vahingoista, joita unionin toimielimet tai sen henkilökuntaan kuuluvat ovat aiheuttaneet tehtäviään suorittaessaan, jäsenvaltioiden lainsäädännön yhteisten yleisten periaatteiden mukaisesti.

4. Jokainen voi ottaa yhteyttä unionin toimielimiin jollakin tämän perustuslain kielistä, ja hänen on saatava vastaus samalla kielellä.

II-102 artikla

Oikeus tutustua asiakirjoihin

Jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on oikeus tutustua Euroopan unionin toimielinten, elinten ja laitosten asiakirjoihin niiden tallenne muodosta riippumatta.

II-103 artikla

Euroopan oikeusasiamies

Jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä ja oikeushenki-

löllä, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on oikeus tehdä Euroopan oikeusasiamiehelle kantelu, joka koskee unionin toimielinten, elinten tai laitojen toiminnassa ilmenneitä epäkohtia, lukuun ottamatta Euroopan unionin tuomioistuimen toimintaa lainkäyttöelimenä.

II-104 artikla

Oikeus esittää vetoamus

Jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä ja oikeushenkilöllä, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on oikeus vedota Euroopan parlamenttiin.

II-105 artikla

Liikkumis- ja oleskeluvapaus

1. Jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella.

2. Liikkumis- ja oleskeluvapaus voidaan tämän perustuslain mukaisesti myöntää jäsenvaltion alueella laillisesti asuville kolmansien maiden kansalaisille.

II-106 artikla

Diplomaatti- ja konsuliviranomaisten antama suojelu

Jokainen unionin kansalainen saa kolmannen maan alueella, jossa jäsenvaltiolla, jonka kansalainen hän on, ei ole edustusta, suojelua minkä tahansa jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omat kansalaiset.

VI OSASTO

LAINKÄYTTÖ

II-107 artikla

Oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoin ja puolueettomaan tuomioistuimeen

Jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattu-

ja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava tässä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimessa.

Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu. Jokaisella on oltava mahdollisuus saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään.

Maksutonta oikeusapua annetaan vähävaraisille, jos tällainen apu on tarpeen, jotta asianomainen voisi tehokkaasti käyttää oikeutta saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

II-108 artikla

Syyttömysolettama ja oikeus puolustukseen

1. Jokaista syytettyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen.

2. Jokaiselle syytetylle taataan oikeus puolustukseen.

II-109 artikla

Laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate

1. Ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen sellaisen teon tai laiminlyönnin perusteella, joka ei ollut tekohetkellä rikos kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan. Rikoksesta ei saa määrätä sen tekohetkellä sovellettavissa ollutta rangaistusta ankarampaa rangaistusta. Jos rikoksen teon jälkeen laissa säädetään lievemmästä rangaistuksesta, sitä on sovellettava.

2. Tämän artiklan määräykset eivät estä panemasta vireille oikeudenkäyntiä henkilöä vastaan ja tuomitsemasta häntä rangaistukseen teosta tai laiminlyönnistä, joka kansa-

kuntien yhteisesti tunnustamien yleisten periaatteiden mukaan oli tekohetkellä rikos.

3. Rangaistus ei saa olla epäsuhteessa rikoksen vakavuuteen.

II-110 artikla

Kielto syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta

Ketään ei saa panna syytteeseen tai rangaista rikoksesta, josta hänet on jo unionissa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti.

VII OSASTO

PERUSOIKEUSKIRJAN TULKINTAA JA SOVELTAMISTA KOSKEVAT YLEISET MÄÄRÄYKSET

II-111 artikla

Soveltamisala

1. Tämän perusoikeuskirjan määräykset koskevat unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia toissijaisuusperiaatteen mukaisesti sekä jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun viimeksi mainitut soveltavat unionin oikeutta. Tämän vuoksi ne kunnioittavat tämän perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia, noudattavat sen sisältämiä periaatteita ja edistävät niiden soveltamista kukin toimivaltansa mukaisesti sekä unionille tämän perustuslain muissa osissa annetun toimivallan rajoja noudattaen.

2. Tällä perusoikeuskirjalla ei uloteta unionin oikeuden soveltamisalaa unionin toimivaltaa laajemmaksi eikä luoda unionille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä eikä muuteta tämän perustuslain muissa osissa määriteltyjä toimivaltuuksia ja tehtäviä.

II-112 artikla

Oikeuksien ja periaatteiden ulottuvuus ja tulkinta

1. Tässä perusoikeuskirjassa tunnustettujen

oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.

2. Tässä perusoikeuskirjassa tunnustettuja oikeuksia, joista on määräyksiä tämän perustuslain muissa osissa, sovelletaan niissä määriteltyjen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti.

3. Siltä osin kuin tämän perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa yleissopimuksessa. Tämä määräys ei estä unionia myöntämästä tätä laajempaa suojaa.

4. Siltä osin kuin tässä perusoikeuskirjassa tunnustetaan perusoikeudet sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä, näitä perusoikeuksia on tulkittava mainitun perinteen mukaisesti.

5. Tämän perusoikeuskirjan periaatteita sisältävät määräykset voidaan panna täytäntöön unionin toimielinten, elinten tai laitosten oman toimivaltansa puitteissa hyväksyttävillä lainsäätämismääräyksissä hyväksyttävillä säädöksillä, täytäntöönpanosäädöksillä sekä säädöksillä, joita jäsenvaltiot antavat unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi. Ne voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistaviksi vain sikäli kuin on kyse tällaisten säädösten tulkinnasta tai niiden laillisuuden valvonnasta.

6. Kansalliset lainsäädännöt ja käytännöt on otettava täysin huomioon siten kuin tässä perusoikeuskirjassa määrätään.

7. Unionin ja jäsenvaltioiden tuomioistuimet ottavat asianmukaisesti huomioon perusoikeuskirjan tulkitsemisen ohjaamiseksi laaditut selitykset.

*II-113 artikla***Suojan taso**

Tämän perusoikeuskirjan määräyksiä ei saa tulkita siten, että ne rajoittaisivat tai loukkaisivat niitä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, jotka asianomaisella soveltamisalalla tunnustetaan unionin oikeudessa, kansainvälisessä oikeudessa ja niissä kansainvälisissä yleissopimuksissa, joiden osapuolina unioni tai kaikki jäsenvaltiot ovat, ja erityisesti ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa, sekä jäsenvaltioiden valtiosäännöissä.

*II-114 artikla***Oikeuksien väärinkäytön kielto**

Tämän perusoikeuskirjan määräysten ei saa tulkita antavan oikeutta ryhtyä sellaiseen toimintaan tai tehdä sellaista tekoa, jonka tarkoituksena on tehdä tyhjäksi jokin tässä perusoikeuskirjassa tunnustettu oikeus tai vapaus tai rajoittaa sitä laajemmalti kuin tässä perusoikeuskirjassa on sallittu.

III OSA**UNIONIN POLITIIKAT JA TOIMINTA****I OSASTO****YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET***III-115 artikla*

Unioni varmistaa tässä osassa tarkoitettujen eri politiikkojen ja toimien välisen johdonmukaisuuden kaikki tavoitteensa huomioon ottaen ja annetun toimivallan periaatetta noudattaen.

III-116 artikla

Toteuttaessaan tässä osassa tarkoitettuja toimia unioni pyrkii poistamaan eriarvoisuutta naisten ja miesten väliltä ja edistämään sukupuolten tasa-arvoa.

III-117 artikla

Unioni ottaa tässä osassa tarkoitetun politiikkansa ja toimintansa määrittelyssä ja toteuttamisessa huomioon korkean työllisyystason edistämiseen, riittävän sosiaalisen suojelun takaamiseen, sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseen sekä korkeatasoiseen koulutukseen ja ihmisten terveyden korkeatasoiseen suojeluun liittyvät vaatimukset.

III-118 artikla

Tässä osassa tarkoitettujen politiikkojen ja toimien määrittelyssä ja toteuttamisessa unioni pyrkii torjumaan kaiken sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän.

III-119 artikla

Ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset on sisällytettävä tässä osassa tarkoitettujen unionin politiikkojen ja toimien määrittelyyn ja toteuttamiseen, erityisesti kestävän kehityksen edistämiseksi.

III-120 artikla

Kuluttajansuojaa koskevat vaatimukset otetaan huomioon unionin muita politiikkoja ja toimia määriteltäessä ja toteutettaessa.

III-121 artikla

Määritellössään ja toteuttaessaan unionin politiikkaa maatalouden, kalastuksen, liikenteen, sisämarkkinoiden sekä tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja avaruuden aloilla unioni ja jäsenvaltiot ottavat täysimääräisesti huomioon eläinten, jotka ovat tuntevia olentoja, hyvinvoinnin vaatimukset kunnioittaen samalla erityisesti uskonnollisiin menoihin, kulttuuriperinteeseen ja alueellisiin perinteisiin liittyviä jäsenvaltioiden lakeja tai hallinnollisia määräyksiä sekä tapoja.

III-122 artikla

Ottaen huomioon yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen aseman palveluina, joita kaikki unionissa arvostavat, ja niiden merkityksen sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden edistämiseksi, unioni ja jäsenvaltiot huolehtivat kukin toimivaltansa mukaisesti ja tämän perustuslain soveltamisalalla siitä, että tällaiset palvelut toimivat sellaisten periaatteiden pohjalta ja erityisesti sellaisin taloudellisin ja rahoituksellisin edellytyksin, että ne voivat täyttää tehtävänsä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta I-5, III-166, III-167 ja III-238 artiklan soveltamista. Nämä periaatteet ja edellytykset määritellään eurooppalailla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta jäsenvaltioiden toimivaltaa tarjota, tilata ja rahoittaa tällaisia palveluja tämän perustuslain mukaisesti.

II OSASTO

SYRJINTÄKIELTO JA KANSALAISUUS

III-123 artikla

Eurooppalailla tai -puitelailta voidaan antaa säännöt, jotka koskevat I-4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa.

III-124 artikla

1. Neuvoston eurooppalailla tai -puitelailta voidaan unionille tässä perustuslaissa annettun toimivallan rajoissa vahvistaa tarvittavat toimenpiteet sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiseksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän perustuslain muiden määräysten soveltamista. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

2. Poiketen siitä, mitä 1 kohdassa määrätään, eurooppalailla tai -puitelailta voidaan säätää unionin kannustustoimenpiteiden peruseriaatteista ja määrittellä toimenpiteitä,

joilla tuetaan jäsenvaltioiden toimintaa 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamisen edistämiseksi kuitenkin niin, etteivät nämä toimenpiteet saa merkitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

III-125 artikla

1. Jos osoittautuu, että tarvitaan unionin toimintaa helpottamaan jokaisen unionin kansalaisen mahdollisuutta käyttää I-10 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua oikeutta liikkua ja oleskella vapaasti, eikä tässä perustuslaissa ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksista, eurooppalailla tai -puitelailta voidaan säätää toimenpiteistä tätä tarkoitusta varten.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettua tarkoitusta varten ja jollei tässä perustuslaissa ole määräyksiä tähän toimintaan tarvittavista valtuuksista, neuvoston eurooppalailla tai -puitelailta voidaan säätää toimenpiteistä, jotka koskevat passeja, henkilötodistuksia, oleskelulupia tai muita niihin rinnastettavia asiakirjoja, sekä toimenpiteistä, jotka koskevat sosiaaliturvaa tai sosiaalista suojelua. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

III-126 artikla

Neuvoston eurooppalailla tai -puitelailta säädetään yksityiskohtaisista säännöistä, jotka koskevat I-10 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettua jokaisen unionin kansalaisen oikeutta äänestää ja asettua ehdokkaaksi kunnallisvaaleissa ja Euroopan parlamentin vaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, olematta tämän valtion kansalainen. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan. Näihin sääntöihin voi sisältyä poikkeuksia, jos ne ovat perusteltuja jonkin jäsenvaltion erityisten ongelmien takia.

Äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa eivät rajoita III-330 artiklan 1 kohdan ja sen soveltamiseksi hyväksytyjen toimenpiteiden soveltamista.

III-127 artikla

Jäsenvaltiot toteuttavat tarvittavat toimenpiteet I-10 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitetun unionin kansalaisten diplomaattija konsulisuojelun turvaamiseksi kolmansissa maissa.

Jäsenvaltiot aloittavat tämän suojelun turvaamisen edellyttämät kansainväliset neuvottelut.

Neuvoston eurooppalailla voidaan säätää tällaista suojelua helpottavista tarpeellisista toimenpiteistä. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

III-128 artikla

Ne kielet, joilla jokainen unionin kansalainen voi I-10 artiklan 2 kohdan d alakohdan nojalla kääntyä toimielimen tai elimen puoleen ja saada vastauksen, luetellaan IV-448 artiklassa. Edellä I-10 artiklan 2 kohdan d alakohdassa tarkoitetaan I-19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa sekä I-30, I-31 ja I-32 artiklassa lueteltuja toimielimiä ja elimiä sekä Euroopan oikeusasiamiestä.

III-129 artikla

Komissio antaa Euroopan parlamentille, neuvostolle sekä talous- ja sosiaalikomitealle joka kolmas vuosi kertomuksen I-10 artiklan ja tämän osaston soveltamisesta. Tässä kertomuksessa otetaan huomioon unionin kehitys.

Tämän kertomuksen pohjalta ja rajoittamatta tämän perustuslain muiden määräysten soveltamista voidaan I-10 artiklan mukaisia oikeuksia täydentää neuvoston eurooppalailla tai -puitelaila. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Laki tai puitelaki tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

III OSASTO

SISÄISET POLITIIKAT JA TOIMET

I LUKU

SISÄMARKKINAT

1 JAKSO

SISÄMARKKINOIDEN TOTEUTTAMINEN
JA TOIMINTA*III-130 artikla*

1. Unioni hyväksyy toimenpiteet, joiden tarkoituksena on toteuttaa sisämarkkinat tai varmistaa niiden toiminta tämän perustuslain asiaa koskevien määräysten mukaisesti.

2. Sisämarkkinat käsittävät alueen, jolla ei ole sisäisiä rajoja ja jolla henkilöiden, palvelujen, tavaroiden ja pääomien vapaa liikkuvuus taataan tämän perustuslain mukaisesti.

3. Neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta eurooppa-asetukset tai -päätökset, joissa määritellään ne suuntaviivat ja edellytykset, jotka ovat tarpeen tasapainoisen edistymisen takaamiseksi kaikilla kyseisillä aloilla.

4. Laatiessaan ehdotuksiaan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi komissio ottaa huomioon sen, kuinka paljon tiettyjen eri kehitystasoilla olevien kansantalouksien täytyy ponnistella sisämarkkinoiden toteuttamiseksi, ja se voi ehdottaa aiheellisia toimenpiteitä.

Jos nämä toimenpiteet ovat poikkeustoimenpiteitä, niiden on oltava väliaikaisia ja aiheutettava mahdollisimman vähän häiriötä sisämarkkinoiden toiminnalle.

III-131 artikla

Jäsenvaltiot neuvottelevat keskenään, jotta ne voivat yhdessä toteuttaa tarvittavat toimenpiteet estääkseen sen, että sisämarkkinoiden toimintaan vaikuttaisivat ne toimenpiteet, joihin jokin jäsenvaltio voi joutua turvautumaan yleisen järjestyksen ylläpitämiseen vaikuttavissa vakavissa sisäisissä levot-

tomuuksissa, sodassa tai sodan uhkaa merkitsevässä vakavassa kansainvälisessä jännitystilassa taikka täyttääkseen velvoitteet, joihin se on sitoutunut rauhan ja kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämiseksi.

III-132 artikla

Jos III-131 ja III-436 artiklassa tarkoitui-
tuissa tapauksissa toteutetut toimenpiteet
vääristävät kilpailun edellytyksiä sisämark-
kinoilla, komissio tutkii yhdessä sen jäsen-
valtion kanssa, jota asia koskee, miten näitä
toimenpiteitä voidaan mukauttaa tämän pe-
rustuslain määräyksiin.

Poiketen III-360 ja III-361 artiklassa mää-
rätystä menettelystä komissio tai jäsenvaltio
voi, jos se katsoo, että jokin jäsenvaltio käyt-
tää väärin III-131 ja III-436 artiklassa tarkoi-
tettuja valtuuksia, saattaa asian suoraan unionin
tuomioistuimen käsiteltäväksi. Unionin
tuomioistuin ratkaisee asian yleisön läsnä
olematta.

2 JAKSO

HENKILÖIDEN JA PALVELUJEN VAPAA LIKKUVUUS

1 alajakso

Työntekijät

III-133 artikla

1. Työntekijöillä on oikeus liikkua vapaasti
unionissa.

2. Kaikki kansalaisuuteen perustuva jäsen-
valtioiden työntekijöiden syrjintä työsopi-
musten tekemisessä sekä palkkauksessa ja
muissa työehdoissa on kiellettyä.

3. Työntekijöillä on oikeus yleisen järjes-
tyksen tai turvallisuuden taikka kansanter-
veyden vuoksi perustelluin rajoituksin

a) ottaa vastaan tosiasiallisesti tarjottua työ-
tä;

b) liikkua tässä tarkoituksessa vapaasti jä-
senvaltioiden alueella;

c) oleskella jäsenvaltion alueella työn te-
kemiseksi tämän valtion kotimaisten työntekijöiden työsuhdetta koskevien lakien, ase-
tusten ja hallinnollisten määräysten mukai-
sesti;

d) jäädä työsuhteen päätyttyä jäsenvaltion
alueelle komission eurooppa-asetuksissa sää-
dettyin edellytyksin.

4. Tämä artikla ei koske julkisen hallinnon
palvelussuhteita.

III-134 artikla

Eurooppalailla tai -puitelaililla säädetään
toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen III-
133 artiklassa tarkoitettujen työntekijöiden va-
paan liikkuvuuden toteuttamiseksi. Laki tai
puitelaki annetaan, kun talous- ja sosiaaliko-
miteaa on kuultu.

Eurooppalain tai -puitelain tarkoituksena
on erityisesti:

a) varmistaa kansallisten työvoimaviran-
omaisten kiinteä yhteistoiminta;

b) poistaa kansallisesta lainsäädännöstä ja
jäsenvaltioiden välisistä aikaisemmista sopi-
muksista johtuvat sellaiset hallinnolliset me-
nettelyt ja käytännöt sekä avoimiin työpaik-
koihin pääsyä koskevat määräajat, joiden
voimassa pitäminen olisi esteenä työntekijöi-
den liikkuvuuden vapauttamiselle;

c) poistaa kaikki sellaiset kansallisesta
lainsäädännöstä ja jäsenvaltioiden välisistä
aikaisemmista sopimuksista johtuvat määrä-
ajat ja muut rajoitukset, joilla asetetaan mui-
den jäsenvaltioiden työntekijöille erilaiset
työpaikan vapaata valintaa koskevat ehdot
kuin jäsenvaltion kotimaisille työntekijöille;

d) toteuttaa järjestelmiä, joiden avulla työtä
välitetään ja pyritään saavuttamaan työvoi-
man kysynnän ja tarjonnan välinen tasapaino
siten, että eri alueilla ja teollisuudenaloilla
vältetään elintasoa ja työllisyyttä uhkaavat
vakavat vaarat.

III-135 artikla

Jäsenvaltiot edistävät nuorten työntekijöi-
den vaihtoa osana yhteistä toimintaohjelmaa.

III-136 artikla

1. Eurooppalailla tai -puitelailla säädetään sosiaaliturva-alan toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamiseksi, erityisesti ottamalla käyttöön järjestelmä, joka turvaa palkattuina työntekijöinä tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimiville siirtotyöläisille ja heidän huollettavilleen sen, että:

a) kaudet, jotka eri kansallisten lainsäädäntöjen mukaan otetaan huomioon oikeuden saamiseksi etuuteen ja sen säilyttämiseksi sekä etuuden määrän laskemiseksi, lasketaan yhteen;

b) etuudet maksetaan jäsenvaltioiden alueilla asuville.

2. Jos neuvoston jäsen katsoo, että esitys 1 kohdassa tarkoitetuksi eurooppalaiksi tai -puitelaiksi vaikuttaisi sen sosiaaliturvajärjestelmän perusteisiin, sen soveltamisala, kustannukset tai rahoitusrakenne mukaan luettuina, taikka vaikuttaisi järjestelmän rahoituksen tasapainoon, se voi pyytää asian saatamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa III-396 artiklassa tarkoitettu menettely keskeytetään. Asiaa käsiteltyään Eurooppa-neuvosto neljän kuukauden kuluessa menettelyn keskeyttämisestä joko

a) palauttaa esityksen neuvostolle, mikä lopettaa III-396 artiklassa tarkoitetun menettelyn keskeyttämisen, tai

pyytää komissiota tekemään uuden ehdotuksen; tässä tapauksessa katsotaan, ettei alun perin ehdotettua säädöstä ole annettu.

*2 alajakso***Sijoittautumisvapaus***III-137 artikla*

Tämän alajakson mukaisesti kielletään rajoitukset, jotka koskevat jäsenvaltion kansalaisen vapautta sijoittautua toisen jäsenvaltion alueelle. Samoin kielletään rajoitukset, jotka estävät jäsenvaltion alueelle sijoittautuneita jäsenvaltion kansalaisia perustamasta toimipaikkoja, sivuliikkeitä ja tytäryhtiöitä.

Jollei tämän luvun pääomia ja maksuja koskevan 4 jakson määräyksistä muuta johdu, jäsenvaltion kansalaisilla on toisen jäsenvaltion alueella oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia sekä oikeus perustaa ja johtaa yrityksiä, erityisesti III-142 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettuja yhtiöitä, noudattaen niitä ehtoja, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen omia kansalaisia.

III-138 artikla

1. Eurooppapuitelailla säädetään toimenpiteistä sijoittautumisvapauden toteuttamiseksi tietyllä toimialalla. Puitelaki annetaan, kun talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

2. Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio suorittavat niille 1 kohdassa määrätty tehtävät erityisesti:

a) suomalla yleensä etusijan niille toimialoille, joilla sijoittautumisvapaudella on hyvin suotuisa vaikutus tuotannon ja kaupan kehittämiseen;

b) varmistamalla jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välisen kiinteän yhteistoiminnan saadakseen tietoja asianomaisilla toimialoilla unionissa vallitsevista erityisistä olosuhteista;

c) poistamalla kansallisesta lainsäädännöstä ja jäsenvaltioiden välisistä aikaisemmista sopimuksista johtuvat sellaiset hallinnolliset menettelyt ja käytännöt, joiden voimassa pitäminen olisi sijoittautumisvapauden esteenä;

d) varmistamalla, että jostain jäsenvaltiosta olevat palkatut työntekijät, jotka tekevät työtä toisen jäsenvaltion alueella, voivat jäädä tämän valtion alueelle harjoittamaan itsenäistä ammattia, jos he täyttävät ne edellytykset, jotka heidän olisi täytettävä, jos he tulisivat tähän jäsenvaltioon silloin, kun he aikovat ryhtyä harjoittamaan tätä ammattia;

e) tekemällä jäsenvaltion kansalaisille mahdolliseksi hankkia ja käyttää toisen jäsenvaltion alueella olevaa kiinteää omaisuutta, sikäli kuin tämä ei ole ristiriidassa III-227 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen periaatteiden kanssa;

f) poistamalla jokaisella kyseeseen tulevalla toimialalla sijoittautumisvapauden rajoit-

tukset asteittain niin ehdoista, jotka koskevat toimipaikkojen, sivuliikkeiden ja tytäryhtiöiden perustamista jäsenvaltion alueelle, kuin ehdoista, jotka koskevat päätoimipaikan henkilöstön pääsyä näiden johto- ja valvontatehtäviin;

g) sovittamalla tarpeen mukaan yhteen ja pyrkimällä tekemään samanvertaisiksi ne takeet, joita jäsenvaltioissa edellytetään III-142 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetuilta yhtiöiltä niin yhtiön jäsenten kuin ulkopuolisten etujen turvaamiseksi;

h) huolehtimalla siitä, ettei jäsenvaltioiden myöntämä tuki vääristä sijoittautumisen edellytyksiä.

III-139 artikla

Toimialaan, joka jatkuvasti tai tilapäisesti liittyy julkisen vallan käyttöön jossain jäsenvaltiossa, ei tässä jäsenvaltiossa sovelleta tätä alajaksoa.

Eurooppalailla tai -puitelaila voidaan sääntää, ettei tämän alajakson määräyksiä sovelleta tiettyyn toimialaan.

III-140 artikla

1. Tämä alajakso ja sen nojalla hyväksytyt toimenpiteet eivät rajoita jäsenvaltioiden niiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten soveltamista, joiden mukaan ulkomaalaisiin sovelletaan erityissääntelyä yleisen järjestyksen tai turvallisuuden taikka kansanterveyden perusteella.

2. Eurooppapuitelaila sovitetaan yhteen 1 kohdassa tarkoitettut kansalliset säännökset.

III-141 artikla

1. Eurooppapuitelaila helpotetaan itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymistä ja toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana. Sen tarkoituksena on:

a) tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroinen tunnustaminen;

b) itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryh-

tymistä ja toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittaminen.

2. Lääkäriammattia, lääketieteeseen liittyviä ammatteja ja apteekki-alan ammatteja koskevien rajoitusten asteittainen poistaminen riippuu näiden ammattien harjoittamisen edellytysten yhteensovittamisesta eri jäsenvaltioissa.

III-142 artikla

Jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustetut yhtiöt, joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on unionin alueella, rinnastetaan tätä alajaksoa sovellettaessa luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat jäsenvaltioiden kansalaisia.

Yhtiöillä tarkoitetaan siviili- ja kauppaioikeudellisia yhtiöitä, osuustoiminnallisia yhtiöitä sekä muita julkis- tai yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä, lukuun ottamatta niitä, jotka eivät tavoittele voittoa.

III-143 artikla

Jäsenvaltiot antavat muiden jäsenvaltioiden kansalaisille saman oikeuden osallistua III-142 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettujen yhtiöiden pääomaan kuin omille kansalaisilleen, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän perustuslain muiden määräysten soveltamista.

3 alajakso

Vapaus tarjota palveluja

III-144 artikla

Tämän alajakson mukaisesti kielletään rajoitukset, jotka koskevat muuhun jäsenvaltioon kuin palvelujen vastaanottajan valtioon sijoittautuneen jäsenvaltion kansalaisen vapautta tarjota palveluja unionissa.

Eurooppalailla tai -puitelaila tämä alajakso voidaan ulottaa koskemaan myös sellaisia palvelujen tarjoajia, jotka ovat kolmannen

valtion kansalaisia, mutta jotka ovat sijoittautuneet unioniin.

III-145 artikla

Tässä perustuslaissa palveluilla tarkoitetaan suorituksia, joista tavallisesti maksetaan korvaus ja joita määräykset henkilöiden, tavaroitten ja pääomien vapaasta liikkuvuudesta eivät koske.

Palveluihin kuuluvat erityisesti:

- a) teollinen toiminta;
- b) kaupallinen toiminta;
- c) käsityöläistoiminta;
- d) vapaiden ammattien harjoittamiseen kuuluva toiminta.

Palvelun tarjoaja saa tilapäisesti harjoittaa toimintaansa jäsenvaltiossa, jossa palvelu tarjotaan, samoilla edellytyksillä, jotka tämä jäsenvaltio asettaa omille kansalaisilleen, sanottu kuitenkin rajoittamatta sijoittautumisoi-keutta koskevan 2 alajakson soveltamista.

III-146 artikla

1. Palvelujen tarjoamisen vapautteen liikenteen alalla sovelletaan III luvun liikennettä koskevaa 7 jaksoa.

2. Pääomien liikkuvuuteen liittyvät pankki- ja vakuutuspalvelut on vapautettava yhdenmukaistetusti pääomanliikkeiden vapauttamisen kanssa.

III-147 artikla

1. Eurooppapuitelaila säädetään toimenpiteistä tietyn palvelun vapauttamiseksi. Se annetaan, kun talous- ja sosiaalikomitea on kuultu.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettua eurooppapuitelakia annettaessa etusijalla ovat yleensä palvelut, jotka suoraan vaikuttavat tuotantokustannuksiin tai joiden vapauttaminen osaltaan edistää tavarakauppaa.

III-148 artikla

Jäsenvaltiot pyrkivät etenemään palvelujen vapauttamisessa pidemmälle kuin niiden III-147 artiklan 1 kohdan nojalla annetun eurooppapuitelain mukaan on tehtävä, jos niiden yleinen taloudellinen tilanne ja tilanne asianomaisella alalla sen sallivat.

Komissio antaa asiasta suosituksia niille jäsenvaltioille, joita asia koskee.

III-149 artikla

Kunnes palvelujen tarjoamisen vapautta koskevat rajoitukset on poistettu jäsenvaltiot soveltavat näitä rajoituksia kaikkiin III-144 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuihin palvelujen tarjoajiin heidän kansalaisuudestaan tai asuinpaikastaan riippumatta.

III-150 artikla

Mitä III-139–III-142 artiklassa määrätään, sovelletaan tässä alajaksossa tarkoitettuihin kysymyksiin.

3 JAKSO

TAVAROIDEN VAPAA LIKKUVUUS

1 alajakso

Tulliliitto

III-151 artikla

1. Unioni käsittää tulliliiton, johon kuuluu kaikki tavarakauppa ja joka merkitsee, että vienti- ja tuontitullit sekä kaikki vaikutukseltaan vastaavat maksut ovat kiellettyjä jäsenvaltioiden välillä ja että toteutetaan yhteinen tullitariffi suhteessa kolmansiin maihin.

2. Mitä 4 kohdassa ja määrällisten rajoitusten kieltämistä koskevassa 3 alajaksossa määrätään, sovelletaan jäsenvaltioista peräisin oleviin tuotteisiin sekä sellaisiin kolmansista maista tuleviin tuotteisiin, jotka ovat jäsenvaltioissa vapaassa liikkeessä.

3. Kolmansista maista tulevien tuotteiden katsotaan olevan jäsenvaltiossa vapaassa liikkeessä, jos tuontimuodollisuuksia on noudatettu ja tuotteista on tässä jäsenvaltiossa kannettu niistä menevät tullit tai vaikutukseltaan vastaavat maksut eikä näitä tulleja tai maksuja ole kokonaan tai osittain palautettu.

4. Tuonti- ja vientitullit tai vaikutukseltaan vastaavat maksut ovat kiellettyjä jäsenvaltioiden välillä. Tämä koskee myös fiskaalisia tulleja.

5. Neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta eurooppa-asetukset tai -päätökset, joilla vahvistetaan yhteisen tullitariffin tullit.

6. Hoitaessaan tässä artiklassa määrättyjä tehtäviään komissio pitää lähtökohtanaan:

a) jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisen kaupan edistämistä;

b) kilpailun edellytysten kehitystä unionissa siltä osin kuin se parantaa yritysten kilpailukykyä;

c) raaka-aineiden ja puolivalmisteiden saantia koskevia unionin tarpeita, jolloin komissio huolehtii siitä, ettei jäsenvaltioiden välisiä kilpailun edellytyksiä valmiiden tuotteiden osalta vääristetä;

d) vakavien häiriöiden välttämistä jäsenvaltioiden taloudessa sekä tuotannon järkipärisen kehityksen varmistamista ja kulutuksen kasvua unionissa.

2 alajakso

Tulliyhteistyö

III-152 artikla

Eurooppalailla tai -puitelaila säädetään tämän perustuslain soveltamisalalla toimenpiteistä jäsenvaltioiden sekä jäsenvaltioiden ja komission välisen tulliyhteistyön tehostamiseksi.

3 alajakso

Määrällisten rajoitusten kieltäminen

III-153 artikla

Jäsenvaltioiden väliset tuonnin ja viennin

määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet ovat kiellettyjä.

III-154 artikla

Mitä III-153 artiklassa määrätään, ei estä sellaisia tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta koskevia kielloja tai rajoituksia, jotka ovat perusteltuja julkisen moraalien, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden kannalta, ihmisten tai eläinten terveyden ja elämän suojelemiseksi tai kasvien suojelemiseksi, taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi taikka teollisen ja kaupallisen omaisuuden suojelemiseksi. Nämä kiellot tai rajoitukset eivät kuitenkaan saa olla mielivaltaisen syrjinnän keino tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyä rajoittamista.

III-155 artikla

1. Jäsenvaltiot mukauttavat kaupallisia valtion monopolejaan niin, että tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa ei syrjitä jäsenvaltioiden kansalaisia.

Tätä artiklaa sovelletaan kaikkiin elimiin, joiden välityksellä jäsenvaltio lain nojalla tai tosiasiallisesti suoraan tai välillisesti valvoo tai ohjaa jäsenvaltioiden välistä tuontia tai vientiä taikka olennaisesti vaikuttaa siihen. Sitä sovelletaan myös monopoleihin, jotka perustuvat valtion myöntämään yksinoikeuteen.

2. Jäsenvaltiot pidättäytyvät uusista toimenpiteistä, jotka ovat ristiriidassa 1 kohdassa tarkoitettujen periaatteiden kanssa tai joilla rajoitetaan jäsenvaltioiden välisten tullien ja määrällisten rajoitusten kieltämistä koskevien artiklojen soveltamisalaa.

3. Jos kaupalliseen valtion monopoliin liittyy sääntely, jonka tarkoituksena on helpottaa maataloustuotteiden menekkiä tai varmistaa niistä paras mahdollinen tuotto, tätä artiklaa sovellettaessa on tarpeen antaa yhtäläiset takeet niiden tuottajien työllisyydelle ja elintalolle, joita asia koskee.

4 JAKSO

III-158 artikla

PÄÄOMAT JA MAKSUT

III-156 artikla

Tämän jakson mukaisesti kielletään rajoitukset, jotka koskevat pääomanliikkeitä tai maksuja jäsenvaltioiden välillä taikka jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä.

III-157 artikla

1. Mitä III-156 artiklassa määrätään, ei estä soveltamasta kolmansiin maihin sellaisia rajoituksia, jotka olivat kansallisen lainsäädännön tai unionin oikeuden mukaan voimassa 31 päivänä joulukuuta 1993 ja jotka koskevat pääomanliikkeitä kolmansiin maihin tai kolmansista maista, jos näihin liittyy suoria sijoituksia, kiinteistösijoitukset mukaan luettuina, sijoittautumista, rahoituspalvelujen tarjoamista tai arvopapereiden ottamista pääomamarkkinoille. Virossa ja Unkarissa kansallisen lainsäädännön mukaan voimassa olevien rajoitusten osalta kyseinen päivämäärä on 31 päivä joulukuuta 1999.

2. Eurooppalailla tai -puitelaililla säädetään toimenpiteistä, jotka koskevat pääomanliikkeitä kolmansiin maihin tai kolmansista maista, jos näihin liittyy suoria sijoituksia, kiinteistösijoitukset mukaan luettuina, sijoittautumista, rahoituspalvelujen tarjoamista tai arvopapereiden ottamista pääomamarkkinoille.

Euroopan parlamentti ja neuvosto pyrkivät mahdollisimman laajalti toteuttamaan jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisen pääomien vapaan liikkuvuuden tavoitteen, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän perustuslain muiden määräysten soveltamista.

3. Ainoastaan neuvoston eurooppalailla tai -puitelaililla voidaan 2 kohdasta poiketen säätää toimenpiteistä, jotka unionin oikeudessa merkitsevät taantumista kolmansiin maihin tai kolmansista maista suuntautuvien pääomanliikkeiden vapauttamisessa. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

1. Mitä III-156 artiklassa määrätään, ei rajoita jäsenvaltioiden oikeutta:

a) soveltaa niitä verolainsäädäntönsä säännöksiä, joiden mukaan verovelvollisia kohdellaan eri tavoin heidän asuinpaikkansa tai heidän pääomansa sijoituspaikan perusteella;

b) toteuttaa välttämättömät toimenpiteet, joilla estetään erityisesti verotusta ja rahoituslaitosten toiminnan vakauden valvontaa koskevien jäsenvaltioiden lakien ja asetusten rikkominen, taikka säätää pääomanliikkeitä koskevista ilmoitusmenettelyistä hallinnollisten tietojen tai tilastotietojen saamiseksi taikka toteuttaa toimenpiteitä, jotka ovat perusteltuja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta.

2. Tämä jakso ei rajoita sellaisten sijoittautumisoikeuden rajoitusten soveltamista, jotka ovat sopusuunnassa tämän perustuslain kanssa.

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteet ja menettelyt eivät saa olla mieltävaltaisen syrjinnän keino tai III-156 artiklassa tarkoitettujen pääomien ja maksujen vapaan liikkuvuuden peiteltyä rajoittamista.

4. Jollei asiasta ole annettu III-157 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua eurooppalakia tai -puitelakia, komissio tai, jollei komissio ole tehnyt kolmen kuukauden kuluessa kyseisen jäsenvaltion pyynnöstä eurooppapäätöstä, neuvosto voi tehdä eurooppapäätöksen, jossa todetaan, että jäsenvaltion yhden tai useamman kolmannen maan osalta toteuttamia rajoittavia verotoimenpiteitä on pidettävä tämän perustuslain mukaisina, jos ne perustuvat johonkin unionin tavoitteeseen ja ovat sopusuunnassa sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti jäsenvaltion pyynnöstä.

III-159 artikla

Jos pääomanliikkeet kolmansiin maihin tai kolmansista maista poikkeuksellisissa olosuhteissa aiheuttavat tai uhkaavat aiheuttavaa

vakavia vaikeuksia talous- ja rahaliiton toiminnalle, neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä eurooppa-asetuksia tai -päätöksiä enintään kuusi kuukautta voimassa olevista suojatoimenpiteistä suhteessa kolmansiin maihin, jos tällaiset toimenpiteet ovat ehdottomasti tarpeen. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan keskuspankkia kuultuaan.

III-160 artikla

Sikäli kuin on tarpeen III-257 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi terrorismin ja siihen liittyvän toiminnan ennalta ehkäisemisen ja torjumisen osalta, eurooppalaisilla määritellään puitteet pääomaliikkeitä ja maksuja koskeville hallinnollisille toimenpiteille, kuten luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, ryhmän tai muun kuin valtiollisen yhteisön omistamien tai hallussaan pitämien varojen, muun rahoitusomaisuuden tai saadun taloudellisen hyödyn jäädyttämiseksi.

Neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta eurooppa-asetuksia tai -päätöksiä ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuna eurooppalain panemiseksi täytäntöön.

Tässä artiklassa tarkoitettut säädökset sisältävät tarvittavat säännökset oikeusturvasta.

5 JAKSO

KILPAILUSÄÄNNÖT

1 alajakso

Yrityksiin sovellettavat säännöt

III-161 artikla

1. Sisämarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyjä ovat sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena tai seurauksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen si-

sämarkkinoilla, ja erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat:

- a) joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja;
- b) joilla rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita, teknistä kehitystä taikka investointeja;
- c) joilla jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä;
- d) joiden mukaan eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin sovelletaan erilaisia ehtoja kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasemaan asettavalla tavalla;
- e) joiden mukaan sopimuksen syntymisen edellytykseksi asetetaan se, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.

2. Tämän artiklan mukaan kielletyt sopimukset ja päätökset ovat mitättömiä.

3. Voidaan kuitenkin julistaa, että 1 kohta ei koske

- yritysten välistä sopimusta tai yritysten välisten sopimusten ryhmää,
- yritysten yhteenliittymien päätöstä tai yritysten yhteenliittymien päätösten ryhmää,
- yhdenmukaistettua menettelytapaa tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmää, joka osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä ja jättää kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödyistä ja joka

a) ei aseta asianomaisille yrityksille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi;

b) ei anna näille yrityksille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia tuotteita.

III-162 artikla

Sisämarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyä on yhden tai useamman yrityksen määrävän aseman väärinkäyttö sisämarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla, siltä osin kuin

se on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Tällaista väärinkäyttöä voi olla erityisesti:

- a) kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrittäminen;
- b) tuotannon, markkinoiden tai teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi;
- c) erilaisten ehtojen soveltaminen eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasemaan asettavalla tavalla;
- d) sen asettaminen sopimuksen syntymisen edellytykseksi, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.

III-163 artikla

Neuvosto antaa komission ehdotuksesta eurooppa-asetukset III-161 ja III-162 artiklassa määrättyjen periaatteiden soveltamiseksi. Se tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Näiden asetusten tavoitteena on erityisesti:

- a) sakkoja ja uhkasakkoja käyttöön ottamalla varmistaa, että III-161 artiklan 1 kohdassa ja III-162 artiklassa tarkoitettuja kieltoja noudatetaan;
- b) vahvistaa III-161 artiklan 3 kohdan soveltamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt ottaen huomioon yhtäältä tarpeen turvata tehokas valvonta ja toisaalta tarpeen yksinkertaistaa hallinnollista valvontaa niin paljon kuin mahdollista;
- c) täsmentää tarvittaessa III-161 ja III-162 artiklan määräysten soveltamisala elinkeinoelämän eri aloilla;
- d) määrittellä komission ja Euroopan unionin tuomioistuimen tehtäväjako tämän kohdan määräysten soveltamisessa;
- e) määrittellä kansallisen lainsäädännön suhde tähän jaksoon ja tämän artiklan nojalla annettuihin eurooppa-asetuksiin.

III-164 artikla

Siihen asti kun III-163 artiklan nojalla annetut eurooppa-asetukset ovat tulleet voimaan jäsenvaltioiden viranomaiset päättävät kansallista lainsäädäntöään sekä III-161 artiklaa, erityisesti sen 3 kohtaa, ja III-162 artiklaa noudattaen asioista, jotka koskevat sopimusten, päätösten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen luvallisuutta taikka määrävän aseman väärinkäyttöä sisämarkkinoilla.

III-165 artikla

1. Komissio huolehtii III-161 ja III-162 artiklassa määrättyjen periaatteiden soveltamisesta, sanotun kuitenkin rajoittamatta III-164 artiklan soveltamista. Komissio tutkii jäsenvaltion pyynnöstä tai omasta aloitteestaan sekä ollen yhteydessä jäsenvaltioiden toimivaltaisiin viranomaisiin ja niiden avustuksella tapaukset, joissa epäillä, että näitä periaatteita on rikottu. Jos se toteaa, että periaatteita on rikottu, se ehdottaa aiheellisia toimenpiteitä rikkomisen lopettamiseksi.

2. Jos 1 kohdassa tarkoitettua rikkomista jatketaan, komissio tekee perustellun eurooppapäätöksen, jossa periaatteiden rikkominen todetaan. Komissio voi julkaista päätöksensä ja antaa jäsenvaltioille luvan toteuttaa rikkomisen lopettamiseksi tarvittavat toimenpiteet, joiden edellytykset ja joita koskevat yksityiskohtaiset säännöt komissio määrittelee.

3. Komissio voi antaa eurooppa-asetuksia, jotka koskevat sellaisia sopimusten ryhmiä, joista neuvosto on antanut eurooppa-asetuksen III-163 artiklan toisen kohdan b alakohdan mukaisesti.

III-166 artikla

1. Jäsenvaltiot eivät toteuta eivätkä pidä voimassa mitään toimenpidettä, joka koskee julkisia yrityksiä taikka yrityksiä, joille jäsenvaltiot myöntävät erityisoikeuksia tai yksinoikeuksia, ja joka on ristiriidassa tämän perustuslain, etenkin sen I-4 artiklan 2 kohdan ja III-161–III-169 artiklan kanssa.

2. Yrityksiin, jotka tuottavat yleistä taloudellista etua koskevia palveluja, sekä fiskaalisiin monopoleihin sovelletaan tämän perustuslain määräyksiä ja varsinkin kilpailusääntöjä siltä osin kuin näiden määräysten soveltaminen ei oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yrityksiä hoitamasta niille uskottuja erityistehtäviä. Kaupan kehitykseen ei saa vaikuttaa tavalla, joka on ristiriidassa unionin etujen kanssa.

3. Komissio valvoo, että tätä artiklaa noudatetaan, ja hyväksyy tarvittaessa aiheelliset eurooppa-asetukset tai -päätökset.

2 alajakso

Jäsenvaltion myöntämä tuki

III-167 artikla

1. Jollei tässä perustuslaissa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosiolla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu sisämarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

2. Sisämarkkinoille soveltuu:

a) yksittäisille kuluttajille myönnettävä luonteeltaan sosiaalinen tuki, joka myönnetään harjoittamatta syrjintää tuotteiden alkuperän perusteella;

b) tuki luonnonmullistusten tai muiden poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttaman vahingon korvaamiseksi;

c) tuki tietyille Saksan liittotasavallan alueille, joihin Saksan jako on vaikuttanut, jos tuki on tarpeen jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi. Viiden vuoden kuluessa Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen voimaantulosta neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä eurooppapäätöksen, jolla tämä alakohta kumotaan.

3. Sisämarkkinoille soveltuvana voidaan pitää:

a) tukea taloudellisen kehityksen edistämi-

seen alueilla, joilla elintaso on poikkeuksellisen alhainen tai joilla vajaatyöllisyys on vakava ongelma sekä III-424 artiklassa tarkoitetuilla alueilla, niiden rakenteellinen, taloudellinen ja sosiaalinen tilanne huomioon ottaen,

b) tukea Euroopan yhteistä etua koskevan tärkeän hankkeen edistämiseen tai jäsenvaltion taloudessa olevan vakavan häiriön poistamiseen,

c) tukea tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun vastaisella tavalla,

d) tukea kulttuurin ja kulttuuriperinnön säilyttämisen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä unionissa yhteisen edun vastaisella tavalla,

e) muuta tukea, joka määritetään neuvoston komission ehdotuksesta hyväksymissä eurooppa-asetuksissa tai -päätöksissä.

III-168 artikla

1. Komissio seuraa jatkuvasti jäsenvaltioiden kanssa niiden voimassa olevia tukijärjestelmiä. Se ehdottaa jäsenvaltioille sisämarkkinoiden asteittaisen kehittämisen tai sisämarkkinoiden toiminnan kannalta aiheellisia toimenpiteitä.

2. Jos komissio vaadittuaan niitä, joita asia koskee, esittämään huomautuksensa, toteaa, että jäsenvaltion myöntämä tai valtion varoista myönnetty tuki ei III-167 artiklan mukaan sovellu sisämarkkinoille taikka että tällaista tukea käytetään väärin, se tekee eurooppapäätöksen, jonka tavoitteena on, että asianomainen jäsenvaltio komission asettamassa määräajassa poistaa tuen tai muuttaa sitä.

Jos asianomainen jäsenvaltio ei noudata tätä eurooppapäätöstä asetetussa määräajassa, komissio tai mikä tahansa jäsenvaltio, jota asia koskee, voi III-360 ja III-361 artiklan määräyksistä poiketen saattaa asian suoraan Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Jäsenvaltion pyynnöstä neuvosto voi yksi-

mielisesti tehdä eurooppapäätöksen, jonka mukaan tukea, jota tämä jäsenvaltio myöntää tai aikoo myöntää, on pidettävä III-167 artiklasta tai III-169 artiklassa tarkoitetuista eurooppa-asetuksista poiketen sisämarkkinoille soveltuvana, jos tällainen päätös on poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi perusteltu. Jos komissio on aloittanut kyseistä tukea koskevan, tämän kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetun menettelyn, asianomaisen jäsenvaltion neuvostolle osoittama pyyntö keskeyttää menettelyn siihen asti, kunnes neuvosto on esittänyt kantansa.

Jos neuvosto ei kuitenkaan ole ottanut asiaan kantaa kolmen kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä, komissio tekee päätöksen asiassa.

3. Jäsenvaltio ilmoittaa komissiolle tuen myöntämistä tai muuttamista koskevasta suunnitelmasta niin ajoissa, että komissio voi esittää huomautuksensa. Jos komissio katsoo, että tällainen suunnitelma ei III-167 artiklan mukaan sovellu sisämarkkinoille, se aloittaa viipymättä tämän artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn. Jäsenvaltio, jota asia koskee, ei saa toteuttaa ehdottamiaan toimenpiteitä ennen kuin menettelyssä on annettu lopullinen päätös.

4. Komissio voi antaa niitä valtioneuvoston tukimuotoja koskevia eurooppa-asetuksia, jotka neuvosto on III-169 artiklan mukaisesti määrittänyt sellaisiksi, jotka voidaan vapauttaa tämän artiklan 3 kohdassa määrätystä menettelystä.

III-169 artikla

Neuvosto voi komission ehdotuksesta antaa eurooppa-asetuksia III-167 ja III-168 artiklan soveltamisesta ja etenkin niiden edellytysten vahvistamisesta, joilla III-168 artiklan 3 kohtaa sovelletaan, sekä niiden tukimuotojen vahvistamisesta, joihin mainitussa kohdassa määrättyä menettelyä ei sovelleta. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

6 JAKSO

VEROJA JA MAKSUJA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

III-170 artikla

1. Jäsenvaltiot eivät määrää muiden jäsenvaltioiden tuotteille minkäänlaisia välittömiä tai välillisiä sisäisiä veroja tai maksuja, jotka ovat korkeampia kuin niiden välittömästi tai välillisesti samanlaisille kotimaisille tuotteille määräämät verot tai maksut.

Jäsenvaltiot eivät liioin määrää muiden jäsenvaltioiden tuotteille sellaisia sisäisiä veroja tai maksuja, joilla välillisesti suojellaan muuta tuotantoa.

2. Tuotteita jäsenvaltiosta toisen jäsenvaltion alueelle vietäessä sisäisten verojen maksujen palautus ei saa olla suurempi kuin tuotteista sisäisesti peritty välitön tai välillinen vero tai maksu.

3. Muista veroista tai maksuista kuin liikevaihtoveroista, valmisteveroista tai muista välillisistä veroista ei saa myöntää vapautusta tai suorittaa palautusta maastaviennissä muihin jäsenvaltioihin eikä tasoitusmaksua peria maahantuonnissa jäsenvaltioista, ellei neuvosto komission ehdotuksesta tekemällään eurooppapäätöksellä ole määrääjäksi ennalta hyväksynyt suunniteltuja toimenpiteitä.

III-171 artikla

Neuvoston eurooppalailla tai -puitelaila säädetään toimenpiteistä liikevaihtoveroja, valmisteveroja ja muita välillisiä veroja koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi siltä osin kuin yhdenmukaistaminen on tarpeen sisämarkkinoiden toteuttamisen tai toiminnan varmistamiseksi sekä kilpailun vääristymien välttämiseksi. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia sekä talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan.

7 JAKSO

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

III-172 artikla

1. Jollei tässä perustuslaissa toisin määrätä, III-130 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi sovelletaan tätä artiklaa. Eurooppalailla tai -puitelaila säädetään toimenpiteistä, jotka liittyvät jäsenvaltioiden niiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämiseen, jotka koskevat sisämarkkinoiden toteuttamista tai toimintaa. Laki tai puitelaki annetaan, kun talous- ja sosiaaliko- miteaa on kuultu.

2. Mitä 1 kohdassa määrätään, ei sovelleta veroja, henkilöiden vapaata liikkuvuutta eikä palkattujen työntekijöiden oikeuksia tai etuja koskeviin säännöksiin tai määräyksiin.

3. Komissio perustaa 1 kohdan nojalla annetut, terveyttä, turvallisuutta, ympäristön- suojelua tai kuluttajansuojaa koskevat ehdo- tuksensa korkeatasoiseen suojeluun ottaen erityisesti huomioon kaiken tieteelliseen tie- toon perustuvan uuden kehityksen. Myös Euroopan parlamentti ja neuvosto pyrkivät kumpikin toimivaltuuksiensa rajoissa tähän tavoitteeseen.

4. Jos jäsenvaltio sen jälkeen, kun yhden- mukaistamistoimenpide on hyväksytty eu- rooppalailla tai -puitelaila taikka komission eurooppa-asetuksella, tärkeistä III-154 artik- lassa tarkoitetuista taikka ympäristön tai työ- ympäristön suojelua koskevista syistä pitää tarpeellisena pitää voimassa kansalliset sään- nöksensä tai määräyksensä, jäsenvaltio antaa nämä säännökset ja määräykset sekä perus- teet niiden voimassa pitämiseksi tiedoksi komissiolle.

5. Jos jäsenvaltio sen jälkeen, kun yhden- mukaistamistoimenpide on hyväksytty eu- rooppalailla tai -puitelaila taikka komission eurooppa-asetuksella, lisäksi pitää tarpeelli- sena ottaa käyttöön uuteen, ympäristönsuoje- lua tai työympäristön suojelua koskevaan tie- teelliseen näyttöön perustuvia kansallisia säännöksiä tai määräyksiä kyseisen jäsenval-

tion erityisen ongelman vuoksi, joka on il- mennyt yhdenmukaistamistoimenpiteen hy- väksymisen jälkeen, jäsenvaltio antaa suun- nitellut säännökset ja määräykset sekä niiden perusteet tiedoksi komissiolle, sanotun kui- tenkaan rajoittamatta 4 kohdan soveltamista.

6. Komissio tekee eurooppapäätöksen ky- seisten kansallisten säännösten tai määräys- ten hyväksymisestä tai hylkäämisestä kuuden kuukauden kuluessa 4 ja 5 kohdassa tarkoite- tuista tiedoksi antamisista tarkastettuaan en- sin, ovatko ne mielivaltaisen syrjinnän keino tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyä rajoittamista ja muodostavatko ne esteen si- sämarkkinoiden toiminnalle.

Jollei komissio tee päätöstä mainitun mää- räajan kuluessa, 4 ja 5 kohdassa tarkoitettuja kansallisia säännöksiä tai määräyksiä pide- tään hyväksytyinä.

Komissio voi ilmoittaa kyseiselle jäsenval- tiolle, että tässä kohdassa määrättyä määräai- kaa voidaan pidentää edelleen kuudella kuu- kaudella, jos se on perusteltua asian monita- hoisuuden vuoksi eikä määräajan pidentämi- nen vaaranna ihmisten terveyttä.

7. Jos jäsenvaltio on 6 kohdan mukaisesti oikeutettu pitämään voimassa tai ottamaan käyttöön yhdenmukaistamistoimenpiteestä poikkeavia kansallisia säännöksiä tai määrä- yksiä, komissio tutkii välittömästi, onko syy- tä ehdottaa kyseisen toimenpiteen mukautta- mista.

8. Jos jäsenvaltio ottaa esille kansanterve- yttä koskevan erityisen ongelman alalla, jolla on aiemmin hyväksytty yhdenmukaistamis- toimenpiteitä, sen on ilmoitettava ongelmasta komissiolle, joka tutkii välittömästi, onko syytä ehdottaa aiheellisia toimenpiteitä.

9. Poiketen III-360 ja III-361 artiklassa määrätystä menettelystä komissio tai jäsen- valtio voi saattaa asian suoraan Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos se katsoo, että toinen jäsenvaltio käyttää väärin tämän artiklan mukaisia valtuuksiaan.

10. Tässä artiklassa tarkoitettuihin yhden-

mukaistamistoimenpiteisiin sisällytetään aiheellisissa tapauksissa suojalauseke, jonka nojalla jäsenvaltiot saavat unionin valvontamenettelyn alaisina toteuttaa väliaikaisia toimenpiteitä yhdestä tai useammasta III-154 artiklassa mainitusta, muusta kuin taloudellisesta syystä.

III-173 artikla

Neuvoston eurooppapuitelaila säädetään toimenpiteistä jäsenvaltioiden niiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämiseksi, jotka suoraan vaikuttavat sisämarkkinoiden toteuttamiseen tai toimintaan, sanotun kuitenkin rajoittamatta III-172 artiklan soveltamista. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia sekä talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan.

III-174 artikla

Jos komissio toteaa, että jokin eroavuus jäsenvaltioiden lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten välillä vääristää kilpailun edellytyksiä sisämarkkinoilla ja johtaa vääristymään, joka on poistettava, se neuvottelee niiden jäsenvaltioiden kanssa, joita asia koskee.

Jollei neuvotteluissa päästä sopimukseen, eurooppapuitelaila säädetään kyseisen vääristymän poistamiseksi tarvittavista toimenpiteistä. Muitakin aiheellisia, tämän perustuslain mukaisia toimenpiteitä voidaan hyväksyä.

III-175 artikla

1. Jos on aihetta epäillä, että kansallisen lain, asetuksen tai hallinnollisen määräyksen antaminen tai muuttaminen johtaa III-174 artiklassa tarkoitettuun vääristymään, jäsenvaltio, joka haluaa toteuttaa uudistuksen, neuvottelee asiasta komission kanssa. Jäsenvaltioita kuultuaan komissio antaa jäsenvaltioille, joita asia koskee, suosituksen tällaisen vääristymän välttämiseksi aiheellisista toimenpiteistä.

2. Jos jäsenvaltio, joka haluaa antaa kansallisia säännöksiä tai määräyksiä taikka muut-

taa niitä, ei noudata komission sille antamaa suositusta, muiden jäsenvaltioiden ei tarvitse III-174 artiklan nojalla muuttaa kansallisia säännöksiään tai määräyksiään tällaisen vääristymän poistamiseksi. Jos jäsenvaltio, joka ei ole noudattanut komission suositusta, aiheuttaa vääristymän vain omaksi vahingokseen, III-174 artiklaa ei sovelleta.

III-176 artikla

Sisämarkkinoiden toteuttamisen tai toiminnan yhteydessä eurooppalaila tai -puitelaila säädetään toimenpiteistä, joilla luodaan eurooppalainen suoja teollis- ja tekijänoikeuksien yhdenmukaisen suojan varmistamiseksi unionissa ja joilla muodostetaan keskitetyt luvananto-, yhteensovittamis- ja valvontajärjestelmät unionin tasolla.

Neuvoston eurooppalaila säädetään eurooppalaista suojaa koskevista kielijärjestelyistä. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

II LUKU

TALOUS- JA RAHAPOLITIIKKA

III-177 artikla

Edellä I-3 artiklassa mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi jäsenvaltioiden ja unionin toimintaan sisältyy tässä perustuslaissa määrättyin edellytyksin sellaisen talouspolitiikan käyttöön ottaminen, joka perustuu jäsenvaltioiden talouspolitiikkojen tiiviiseen yhteensovittamiseen, sisämarkkinoihin ja yhteisten tavoitteiden määrittelyyn ja jota harjoitetaan vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti.

Sen ohella tähän toimintaan sisältyy tässä perustuslaissa määrättyin edellytyksin ja siinä määrättyjä menettelyjä noudattaen yhteinen raha, euro, sekä sellaisen yhteisen rahapolitiikan ja valuuttakurssipolitiikan määrittelyminen ja harjoittaminen, joiden molempien ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintavakautta ja, mainittua tavoitetta kuitenkin rajoittamatta, tukea yleistä talouspolitiikkaa

unionissa vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti.

Tämä jäsenvaltioiden ja unionin toiminta merkitsee, että seuraavia johtavia periaatteita noudatetaan: vakaat hinnat, terve julkinen talous ja rahatalous sekä kestävä maksutase.

1 JAKSO

TALOUSPOLITIikka

III-178 artikla

Jäsenvaltiot harjoittavat talouspolitiikkaansa niin, että ne myötävaikuttavat I-3 artiklassa määriteltyjen unionin tavoitteiden toteuttamiseen III-179 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin yleisiin linjoihin ottaen. Jäsenvaltiot ja unioni toimivat voimavarojen tehokasta kohdentamista suosivan, vapaaseen kilpailuun perustuvan markkinatalouden periaatteen mukaisesti ja noudattaen III-177 artiklassa määrättyjä periaatteita.

III-179 artikla

1. Jäsenvaltiot pitävät talouspolitiikkaansa yhteistä etua koskevana asiana ja sovittavat yhteen talouspolitiikkansa neuvostossa III-178 artiklan mukaisesti.

2. Neuvosto laatii komission suosituksesta esityksen jäsenvaltioiden ja unionin talouspolitiikan yleisiin linjoiksi ja antaa niistä kertomuksen Eurooppa-neuvostolle.

Eurooppa-neuvosto keskustelee neuvoston kertomuksen pohjalta jäsenvaltioiden ja unionin talouspolitiikan yleisiin linjoista tehtävästä päätelmästä. Tämän päätelmän perusteella neuvosto antaa suosituksen, jossa vahvistetaan nämä yleiset linjat. Se ilmoittaa suosituksestaan Euroopan parlamentille.

3. Turvataksaan jäsenvaltioiden talouspolitiikan tiiviimmän yhteensovittamisen ja niiden taloudellisen suorituskyvyn jatkuvan lähentymisen neuvosto valvoo komission antamien kertomusten perusteella kunkin jä-

senvaltion sekä unionin talouden kehitystä sekä sitä, onko jäsenvaltioiden talouspolitiikka 2 kohdassa tarkoitettujen yleisiin linjojen mukaista, ja suorittaa säännöllisesti kokonaisarvion.

Tätä monenvälistä valvontaa varten jäsenvaltiot toimittavat komissiolle tietoja toteuttamistaan tärkeistä talouspoliittisista toimenpiteistä sekä muut tarpeellisina pitämänsä tiedot.

4. Jos 3 kohdassa tarkoitettussa menettelyssä todetaan, että jäsenvaltion talouspolitiikka ei ole 2 kohdassa tarkoitettujen yleisiin linjojen mukaista tai että se voi vaarantaa talous- ja rahaliiton moitteettoman toiminnan, komissio voi antaa kyseiselle jäsenvaltiolle varoituksen. Neuvosto voi komission suosituksesta antaa kyseiselle jäsenvaltiolle tarpeelliset suositukset. Neuvosto voi komission ehdotuksesta päättää julkistaa suosituksensa.

Tätä kohtaa sovellettaessa neuvosto tekee ratkaisunsa ottamatta lukuun kyseistä jäsenvaltiota edustavan neuvoston jäsenen ääntä.

Määräenemmistöön tarvitaan vähintään 55 prosenttia muista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä näitä muita neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä lisättyinä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

5. Neuvoston puheenjohtaja ja komissio antavat Euroopan parlamentille kertomuksen monenvälisen valvonnan tuloksista. Neuvoston puheenjohtaja voidaan kutsua kuultavaksi Euroopan parlamentin toimivaltaiseen valiokuntaan, jos neuvosto on julkistanut suosituksensa.

6. Eurooppalailla voidaan säätää 3 ja 4 kohdassa tarkoitettua monenvälisen valvontamenettelyn yksityiskohtaisista säännöistä.

III-180 artikla

1. Neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä eurooppapäätöksen, jolla säädetään taloudellisen tilanteen kannalta aiheellisista toimenpiteistä, erityisesti jos ilmenee suuria vaikeuksia tiettyjen tuotteiden saatavuudessa, sanotun kuitenkin rajoittamatta muiden tässä perustuslaissa määrättyjen menettelyjen soveltamista.

2. Jos luonnonmullistukset tai poikkeukselliset tapahtumat, joihin jäsenvaltio ei voi vaikuttaa, ovat aiheuttaneet tuolle jäsenvaltiolle vaikeuksia tai vakavasti uhkaavat aiheuttaa sille suuria vaikeuksia, neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä eurooppapäätöksen unionin rahoitusavun myöntämisestä tietyin edellytyksin kyseiselle jäsenvaltiolle. Neuvoston puheenjohtaja ilmoittaa päätöksestä Euroopan parlamentille.

III-181 artikla

1. Tilinylitysoikeudet ja muut sellaiset luottolaitosten Euroopan keskuspankissa tai jäsenvaltioiden keskuspankeissa, jäljempänä 'kansalliset keskuspankit', unionin toimielinten, elinten tai laitosten, jäsenvaltioiden keskushallintojen, alueellisten, paikallisten tai muiden viranomaisten, muiden julkisoikeudellisten laitosten tai julkisten yritysten hyväksi ovat kiellettyjä. Kiellettyä on samoin se, että Euroopan keskuspankki tai kansalliset keskuspankit hankkivat suoraan niiltä velkasitoumuksia.

2. Mitä 1 kohdassa määrätään, ei sovelleta julkisessa omistuksessa oleviin luottolaitoksiin, joita keskuspankkien ja Euroopan keskuspankin on keskuspankkirahoituksen osalta kohdeltava samalla tavoin kuin yksityisiä luottolaitoksia.

III-182 artikla

Kaikki toimenpiteet ja säännökset, joilla unionin toimielimille, elimille tai laitoksille, jäsenvaltioiden keskushallinnoille, alueellisille, paikallisille tai muille viranomaisille, muille julkisoikeudellisille laitoksille tai julkisille yrityksille annetaan erityisoikeuksia

rahoituslaitoksissa, ovat kiellettyjä, jos ne eivät perustu toiminnan vakauden valvontaan liittyviin seikkoihin.

III-183 artikla

1. Unioni ei ole vastuussa eikä ota vastatakseen sitoumuksista, joita jäsenvaltioiden keskushallinnoilla, alueellisilla, paikallisilla tai muilla viranomaisilla, muilla julkisoikeudellisilla laitoksilla tai julkisilla yrityksillä on, sanotun kuitenkin rajoittamatta vastavuoroisten rahoitustakuiden antamista tietyn hankkeen yhteiseksi toteuttamiseksi. Jäsenvaltio ei ole vastuussa eikä ota vastatakseen sitoumuksista, joita toisen jäsenvaltion keskushallinnolla, alueellisilla, paikallisilla tai muilla viranomaisilla, muilla julkisoikeudellisilla laitoksilla tai julkisilla yrityksillä on, sanotun kuitenkin rajoittamatta vastavuoroisten rahoitustakuiden antamista tietyn hankkeen yhteiseksi toteuttamiseksi.

2. Neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä eurooppa-asetuksia tai -päätöksiä, joilla täsmennetään III-181 ja III-182 artiklassa sekä tässä artiklassa määrätyn kiellon soveltamiseksi tarvittavat määritelmät. Se tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultaan.

III-184 artikla

1. Jäsenvaltiot välttävät liiallisia julkisen talouden alijäämiä.

2. Komissio valvoo jäsenvaltioiden talousarviotilanteen ja julkisen velan määrän kehitystä vakavien virheiden tunnistamiseksi. Se tarkastelee erityisesti kurinalaisen budjettipolitiikan noudattamista seuraavilla kahdella arviointiperusteella:

a) ylittääkö ennakoitun tai toteutuneen julkisen talouden alijäämän suhde bruttokansantuotteeseen viitearvon, paitsi

i) jos tämä suhde on pienentynyt merkittävästi ja jatkuvasti tasolle, joka on lähellä viitearvoa, tai

ii) jos viitearvon ylittäminen on vain poikkeuksellista ja väliaikaista ja jos edellä mainittu suhde pysyy lähellä viitearvoa;

b) ylittääkö julkisen velan suhde bruttokansantuotteeseen viitearvon, ottamatta lukuun tapauksia, joissa tämä suhde pienenee riittävästi ja lähestyy riittävän nopeasti viitearvoa.

Viitearvot täsmennetään liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä tehdyssä pöytäkirjassa.

3. Jos jäsenvaltio ei täytä jommankumman tai kummankaan arviointiperusteen mukaisia vaatimuksia, komissio laatii asiasta kertomuksen. Komission kertomuksessa otetaan huomioon myös se, ylittääkö julkisen talouden alijäämä julkiset investointimenot, sekä muut merkitykselliset tekijät, kyseisen jäsenvaltion keskipitkän aikavälin talouskehitys ja julkisen talouden rahoitusasema mukaan luetuina.

Komissio voi laatia kertomuksen silloinkin, kun arviointiperusteiden mukaiset vaatimukset täyttyvät, jos se katsoo, että jäsenvaltiossa on liiallisen alijäämän vaara.

4. Jäljempänä III-192 artiklan mukaisesti perustettu talous- ja rahoituskomitea antaa lausunnon komission kertomuksesta.

5. Jos komissio katsoo, että jäsenvaltiossa on tai siellä voi ilmetä liiallinen alijäämä, komissio antaa asiasta lausunnon kyseiselle jäsenvaltiolle ja ilmoittaa asiasta neuvostolle.

6. Neuvosto päättää komission ehdotuksesta, otettuaan huomioon kyseisen jäsenvaltion mahdolliset huomautukset sekä arvioituaan kokonaistilanteen, onko liiallinen alijäämä olemassa. Tällöin se antaa ilman aiheutonta viivytystä komission suosituksesta kyseiselle jäsenvaltiolle suositukset tilanteen lopettamiseksi määräajassa. Ellei 8 kohdasta muuta johdu, näitä suosituksia ei julkisteta.

Tätä kohtaa sovellettaessa neuvosto tekee ratkaisunsa ottamatta lukuun kyseistä jäsenvaltiota edustavan neuvoston jäsenen ääntä.

Määräenemmistöön tarvitaan vähintään 55 prosenttia muista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä näitä muita neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisättynä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

7. Neuvosto hyväksyy komission suosituksesta 8–11 kohdassa tarkoitettut eurooppapäätökset ja suositukset.

Se tekee ratkaisunsa ottamatta lukuun sitä jäsenvaltiota edustavan neuvoston jäsenen ääntä, jota asia koskee.

Määräenemmistöön tarvitaan vähintään 55 prosenttia muista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä näitä muita neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisättynä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

8. Jos neuvosto tekee eurooppapäätöksen, jossa todetaan, että suositus ei asetetussa määräajassa ole johtanut tuloksellisiin toimiin, se voi julkistaa suosituksensa.

9. Jos jäsenvaltio ei edelleenkään noudata neuvoston suosituksia, neuvosto voi tehdä eurooppapäätöksen, jossa vaaditaan jäsenvaltiota toteuttamaan määräajassa sellaisia alijäämiä pienentäviä toimenpiteitä, joita neuvosto pitää tarpeellisina tilanteen korjaamiseksi.

Neuvosto voi tällaisessa tilanteessa pyytää kyseistä jäsenvaltiota antamaan tietyn aikataulun mukaisesti kertomuksia voidakseen

tarkastella tuon jäsenvaltion mukauttamispyrkimyksiä.

10. Niin kauan kuin jäsenvaltio ei ole alkanut noudattaa 9 kohdan nojalla tehtyä eurooppapäätöstä, neuvosto voi päättää soveltaa tai tarvittaessa tehostaa jotakin tai joitakin seuraavista toimenpiteistä:

a) kyseistä jäsenvaltiota vaaditaan julkistamaan neuvoston täsmentämät lisätiedot ennen kuin se laskee liikkeeseen obligatioita ja arvopapereita;

b) Euroopan investointipankkia pyydetään tarkistamaan kyseiseen jäsenvaltioon soveltamaansa lainanantopolitiikkaa;

c) kyseistä jäsenvaltiota vaaditaan tekemään unionille aiheellisen suuruisen koroton talletus ajaksi, joka päättyy silloin, kun neuvosto katsoo, että liiallinen alijäämä on oikaistu;

d) määrätään aiheellisen suuruisia sakkoja.

Neuvoston puheenjohtaja ilmoittaa Euroopan parlamentille hyväksytyistä toimenpiteistä.

11. Neuvosto kumoaa kaikki 6, 8, 9 ja 10 kohdassa tarkoitettut toimenpiteet tai jotkin niistä siltä osin kuin se katsoo, että liiallinen alijäämä kyseisessä jäsenvaltiossa on oikaistu. Jos neuvosto on ennen tätä julkistanut suosituksensa, se antaa heti, kun 8 kohdassa tarkoitettu eurooppapäätös on kumottu, julkisuuteen lausuman siitä, että kyseisessä jäsenvaltiossa ei enää ole liallista alijäämää.

12. Sitä kanneoikeutta, josta määrätään III-360 ja III-361 artiklassa, ei voida käyttää 1–6 eikä 8 ja 9 kohdassa tarkoitetuissa asioissa.

13. Täydentävät määräykset tässä artiklassa määrätyn menettelyn täytäntöönpanosta ovat liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä tehdyssä pöytäkirjassa.

Neuvoston eurooppalailla säädetään aiheellisista toimenpiteistä, joilla mainittu pöytäkirja korvataan. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan.

Jollei tämän kohdan muista määräyksistä muuta johdu, neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta eurooppa-asetukset tai päätökset, joilla vahvistetaan mainitun pöytäkirjan määräysten soveltamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt ja määritelmät. Se tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

2 JAKSO

RAHAPOLITIikka

III-185 artikla

1. Euroopan keskuspankkijärjestelmän ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintavakautta. Euroopan keskuspankkijärjestelmä tukee yleistä talouspolitiikkaa unionissa myötävaikuttaakseen I-3 artiklassa määritettyjen unionin tavoitteiden saavuttamiseen, sanotun kuitenkin rajoittamatta hintavakauden tavoitteen saavuttamista. Euroopan keskuspankkijärjestelmä toimii voimavarojen tehokasta kohdentamista suosivan, vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti ja noudattaen III-177 artiklassa määrättyjä periaatteita.

2. Euroopan keskuspankkijärjestelmän perustehtävät ovat:

a) unionin rahapolitiikan määrittelemine ja toteuttaminen;

b) valuuttamarkkinatoimien suorittaminen III-326 artiklan mukaisesti;

c) jäsenvaltioiden virallisten valuuttavarojen hallussapito ja hoito;

d) maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan edistäminen.

3. Mitä 2 kohdan c alakohdassa määrätään, sovelletaan rajoittamatta jäsenvaltioiden hallitusten mahdollisuutta pitää hallussaan ja hoitaa valuuttamääräisiä käyttövaroja.

4. Euroopan keskuspankkia kuultaan:

a) ehdotuksista unionin säädöksiksi sen toimivaltuuksiin kuuluvilla aloilla;

b) kansallisten viranomaisten toimesta ehdotuksista lainsäädännöksi sen toimivaltuuksiin kuuluvilla aloilla, mutta niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa III-187 artiklan 4 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen.

Euroopan keskuspankki voi toimivaltuuksiinsa kuuluvilla aloilla antaa lausuntoja unionin toimielimille, elimille ja laitoksille sekä kansallisille viranomaisille.

5. Euroopan keskuspankkijärjestelmä myötävaikuttaa luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauteen liittyvien toimivaltaisten viranomaisten politiikkojen moitteettomaan harjoittamiseen.

6. Neuvoston eurooppalailla voidaan antaa Euroopan keskuspankille erityistehtäviä, jotka koskevat luottolaitosten sekä muiden rahoituslaitosten kuin vakuutusyritysten toiminnan vakauden valvontaan liittyvää politiikkaa. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan.

III-186 artikla

1. Euroopan keskuspankilla on yksinoikeus antaa lupa euroseteleiden liikkeeseen laskemiseen unionissa. Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit voivat laskea liikkeeseen euroseteleitä. Vain Euroopan keskuspankin ja kansallisten keskuspankkien liikkeeseen laskemat setelit ovat laillisina maksuvälineinä kelpaavia seteleitä unionissa.

2. Jäsenvaltiot voivat laskea liikkeeseen eurometallirahoja saatuaan Euroopan keskuspankin hyväksymisen liikkeeseen laskettavien metallirahojen määrälle.

Neuvosto voi komission ehdotuksesta antaa eurooppa-asetuksia, joilla vahvistetaan toimenpiteitä liikkeeseen laskettavien metallirahojen yksikköarvojen ja teknisten määritelmien yhdenmukaistamiseksi, siinä laajuudessa kuin se on tarpeen niiden moitteettoman liikkeen turvaamiseksi unionissa. Neu-

vosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan.

III-187 artikla

1. Euroopan keskuspankkijärjestelmää johtavat Euroopan keskuspankin päätöksentekelimet, jotka ovat Euroopan keskuspankin neuvosto ja johtokunta.

2. Euroopan keskuspankkijärjestelmän perussääntö on Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä tehdyssä pöytäkirjassa.

3. Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön 5 artiklan

1, 2 ja 3 kohtaa, 17 ja 18 artiklaa, 19 artiklan 1 kohtaa, 22, 23, 24 ja 26 artiklaa, 32 artiklan 2, 3, 4 ja 6 kohtaa, 33 artiklan 1 kohdan a alakohtaa sekä 36 artiklaa voidaan muuttaa eurooppalailla, joka annetaan joko

a) komission ehdotuksesta, kun Euroopan keskuspankkia on kuultu, tai

b) Euroopan keskuspankin suosituksesta, kun komissiota on kuultu.

4. Neuvosto hyväksyy eurooppa-asetukset ja -päätökset, joilla vahvistetaan Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön 4 artiklassa, 5 artiklan 4 kohdassa, 19 artiklan 2 kohdassa, 20 artiklassa, 28 artiklan 1 kohdassa, 29 artiklan 2 kohdassa, 30 artiklan 4 kohdassa ja 34 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden. Se tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan joko

a) komission ehdotuksesta, kun Euroopan keskuspankkia on kuultu, tai

b) Euroopan keskuspankin suosituksesta, kun komissiota on kuultu.

III-188 artikla

Käyttäessään tällä perustuslailla ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöllä annettuja valtuuksiaan tai suorittaessaan niissä annettuja tehtäviään ja velvollisuuksiaan Euroopan

keskuspankki tai kansallinen keskuspankki taikka Euroopan keskuspankin tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen jäsen ei saa pyytää eikä ottaa ohjeita unionin toimielimiltä, elimiltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta eikä miltään muultakaan taholta. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset sekä jäsenvaltioiden hallitukset sitoutuvat kunnioittamaan tätä periaatetta ja pidättymään yrityksistä vaikuttaa Euroopan keskuspankin tai kansallisten keskuspankkien päätöksentekuelinten jäseniin heidän suorittaessaan tehtäviään.

III-189 artikla

Kukin jäsenvaltio huolehtii siitä, että sen kansallinen lainsäädäntö, sen kansallisen keskuspankin perussääntö mukaan luettuna, on sopusoinnussa tämän perustuslain ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön kanssa.

III-190 artikla

1. Euroopan keskuspankkijärjestelmälle uskottujen tehtävien suorittamiseksi Euroopan keskuspankki tämän perustuslain mukaisesti sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännössä määrättyin edellytyksin hyväksyy:

a) eurooppa-asetuksia, siinä laajuudessa kuin se on tarpeen Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa, 19 artiklan 1 kohdassa, 22 artiklassa tai 25 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi, sekä tapauksissa, joista säädetään III-187 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuissa eurooppa-asetuksissa ja -päätöksissä;

b) eurooppapäätöksiä, jotka ovat tarpeen Euroopan keskuspankkijärjestelmälle tällä perustuslailla sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöllä uskottujen tehtävien suorittamiseksi;

c) suosituksia ja lausuntoja.

2. Euroopan keskuspankki voi päättää julkistaa eurooppapäätöksensä, suosituksensa ja lausuntonsa.

3. Neuvosto antaa III-187 artiklan 4 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen eurooppa-asetukset, joilla vahvistetaan rajat ja ehdot, joiden mukaisesti Euroopan keskuspankki voi määrätä yrityksille sakkoja ja uhkasakkoja, jollei sen hyväksymiä eurooppa-asetuksia ja -päätöksiä noudateta.

III-191 artikla

Eurooppalailla tai -puitelaila säädetään toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen euron käytössä yhteisenä rahana, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan keskuspankin toimivaltuuksia. Laki tai puitelaki annetaan, kun Euroopan keskuspankkia on kuultu.

3 JAKSO

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET

III-192 artikla

1. Perustetaan talous- ja rahoituskomitea edistämään jäsenvaltioiden politiikkojen yhteensovittamista sisämarkkinoiden toiminnan kannalta tarpeellisessa laajuudessa.

2. Komitean tehtävänä on:

a) antaa neuvostolle ja komissiolle lausuntoja niiden pyynnöstä tai omasta aloitteestaan;

b) seurata jäsenvaltioiden ja unionin taloudellista tilannetta ja rahoitustilannetta sekä antaa niistä, erityisesti rahoitussuhteista kolmansiin maihin ja kansainvälisiin laitoksiin, säännöllisesti kertomuksia neuvostolle ja komissiolle;

c) osallistua neuvoston III-159 artiklassa, III-179 artiklan 2, 3, 4 ja 6 kohdassa, III-180, III-183, III-184 artiklassa, III-185 artiklan 6 kohdassa, III-186 artiklan 2 kohdassa, III-187 artiklan 3 ja 4 kohdassa, III-191 ja III-196 artiklassa, III-198 artiklan 2 ja 3 kohdassa, III-201 artiklassa, III-202 artiklan 2 ja 3 kohdassa sekä III-322 ja III-326 artiklassa tarkoitettujen työn valmisteluun sekä suorittaa muut neuvoston sille antamat neuvoa-antavat ja valmistelutehtävät, sanotun kuitenkaan rajoittamatta III-344 artiklan soveltamista;

d) ainakin kerran vuodessa tarkastella tä-

män perustuslain ja unionin säädösten soveltamisen tuloksena saavutettua pääomanliikkeiden ja maksujen vapauden tilannetta; tarkastelu koskee kaikkia pääomanliikkeisiin ja maksuihin liittyviä toimenpiteitä; komitea antaa komissiolle ja neuvostolle kertomuksen tarkastelun tuloksista.

Jäsenvaltiot, komissio ja Euroopan keskuspankki nimittävät kukin enintään kaksi jäsentä komiteaan.

3. Neuvosto tekee komission ehdotuksesta eurooppapäätöksen, jolla vahvistetaan talous- ja rahoituskomitean kokoonpanoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Se tekee ratkaisunsa Euroopan keskuspankkia ja kyseistä komiteaa kuultuaan. Neuvoston puheenjohtaja ilmoittaa päätöksestä Euroopan parlamentille.

4. Edellä 2 kohdassa tarkoitettujen tehtävien lisäksi, jos on ja niin kauan kuin on jäsenvaltioita, joita koskee III-197 artiklassa tarkoitettu poikkeus, komitea seuraa näiden jäsenvaltioiden rahamarkkinoiden tilaa ja rahoitusilannetta sekä niiden yleisiä maksujärjestelmiä ja antaa niistä säännöllisesti kertomuksia neuvostolle ja komissiolle.

III-193 artikla

Asioissa, jotka kuuluvat III-179 artiklan 4 kohdan, III-184 artiklan, sen 13 kohtaa lukuun ottamatta, III-191 ja III-196 artiklan, III-198 artiklan 3 kohdan sekä III-326 artiklan soveltamisalaan, neuvosto tai jäsenvaltio voi pyytää komissiota tapauksen mukaan joko antamaan suosituksen tai tekemään ehdotuksen. Komissio tutkii tällaisen pyynnön ja esittää viipymättä päätelmänsä neuvostolle.

4 JAKSO

EURON KÄYTTÖÖN OTTANEITA JÄSENVALTIOITA KOSKEVAT ERITYISMÄÄRÄYKSET

III-194 artikla

1. Talous- ja rahaliiton moitteettoman toiminnan varmistamiseksi ja tämän perustuslain asiaa koskevien määräysten mukaisesti

neuvosto hyväksyy III-179 ja III-184 artiklassa tarkoitetuista menettelyistä asian kannalta sopivaa menettelyä noudattaen, viimeksi mainitun artiklan 13 kohdassa tarkoitettua menettelyä lukuun ottamatta, euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita koskevia toimenpiteitä, joilla

a) tehostetaan näiden jäsenvaltioiden budjettipolitiikkojen kurinalaisuuden yhteensovittamista ja sen valvontaa;

b) laaditaan näitä jäsenvaltioita koskevat talouspolitiikan yleislinjat huolehtien samalla niiden yhteensopivuudesta koko unionin osalta hyväksytyjen talouspolitiikan yleislinjojen kanssa sekä niiden valvonnasta.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä koskeviin äänestyksiin osallistuvat vain ne neuvoston jäsenet, jotka edustavat euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita.

Määräenemmistöön tarvitaan vähintään 55 prosenttia edellä tarkoitetuista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä näitä neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisättynä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

III-195 artikla

Euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden ministereiden välisiä kokouksia koskevat järjestelyt vahvistetaan euroryhmää koskevassa pöytäkirjassa.

III-196 artikla

1. Euron aseman varmistamiseksi kansainvälisessä valuuttajärjestelmässä neuvosto tekee komission ehdotuksesta eurooppapäätöksen, jolla vahvistetaan yhteiset kannat talous- ja rahaliiton kannalta erityisen merkittäviin kysymyksiin toimivaltaisissa kansainvälisissä

rahoituslaitoksissa ja -konferensseissa. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan keskuspankkia kuultuaan.

2. Neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä aiheellisia toimenpiteitä yhtenäisen edustuksen varmistamiseksi kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja -konferensseissa. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan keskuspankkia kuultuaan.

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä koskeviin äänestyksiin osallistuvat vain ne neuvoston jäsenet, jotka edustavat euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita.

Määräenemmistöön tarvitaan vähintään 55 prosenttia edellä tarkoitetuista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä näitä neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisättyinä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

5 JAKSO

SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSET

III-197 artikla

1. Niistä jäsenvaltioista, joiden osalta neuvosto ei ole päättänyt, että ne täyttävät euron käyttöön ottamiseksi vaadittavat edellytykset, käytetään jäljempänä nimitystä 'jäsenvaltiot, joita koskee poikkeus'.

2. Jäsenvaltioihin, joita koskee poikkeus, ei sovelleta seuraavia tämän perustuslain määräyksiä:

a) talouspolitiikan yleislinjojen niiden jaksojen hyväksyminen, jotka liittyvät euroalueeseen yleisesti (III-179 artiklan 2 kohta);

b) pakkotoimet liiallisten alijäämien korjaamiseksi (III-184 artiklan 9 ja 10 kohta);

c) Euroopan keskuspankkijärjestelmän tavoitteet ja tehtävät (III-185 artiklan 1, 2, 3 ja 5 kohta);

d) euron liikkeeseen laskeminen (III-186 artikla);

e) Euroopan keskuspankin säädökset (III-190 artikla);

f) euron käyttöä koskevat toimenpiteet (III-191 artikla);

g) valuuttasopimukset ja muut valuuttakurssipolitiikkaa koskevat toimenpiteet (III-326 artikla);

h) Euroopan keskuspankin johtokunnan jäsenen nimittäminen (III-382 artiklan 2 kohta);

i) eurooppapäätökset, joilla vahvistetaan yhteiset kannat talous- ja rahaliiton kannalta erityisen merkittäviin kysymyksiin toimivaltaisissa kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja -konferensseissa (III-196 artiklan 1 kohta);

j) toimenpiteet, joilla varmistetaan yhtenäisen edustus kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja -konferensseissa (III-196 artiklan 2 kohta).

Edellä a–j alakohdassa mainituissa artikloissa jäsenvaltioilla tarkoitetaan näin ollen euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita.

3. Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön IX luvun mukaisesti Euroopan keskuspankkijärjestelmään sisältyvät oikeudet ja velvollisuudet eivät koske jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, eivätkä niiden keskuspankkeja.

4. Niiden neuvoston jäsenten, jotka edustavat jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, äänioikeus pidetään, kun neuvosto hyväksyy 2 kohdassa luetelluissa artikloissa tarkoitettuja toimenpiteitä,

sekä seuraavissa tapauksissa:

a) euron käyttöön ottaneille jäsenvaltioille monenvälisen valvonnan puitteissa osoitetut suositukset, vakausohjelmat ja varoitukset mukaan luettuina (III-179 artiklan 4 kohta);

b) euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden liiallista alijäämää koskevat toimenpiteet (III-184 artiklan 6, 7, 8 ja 11 kohta).

Määräenemmistöön tarvitaan vähintään 55 prosenttia muista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä näitä muita neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisätynä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

III-198 artikla

1. Vähintään joka toinen vuosi tai sellaisen jäsenvaltion pyynnöstä, jota koskee poikkeus, komissio ja Euroopan keskuspankki antavat neuvostolle kertomuksen niiden jäsenvaltioiden, joita koskee poikkeus, edistymisestä talous- ja rahaliiton toteuttamiseen liittyvien velvollisuuksiensa täyttämiseksi. Näissä kertomuksissa tarkastellaan erityisesti, onko kunkin kyseessä olevan jäsenvaltion kansallinen lainsäädäntö, sen kansallisen keskuspankin perussääntö mukaan luettuna, sopuinnassa III-188 ja III-189 artiklan sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön kanssa. Kertomuksissa tarkastellaan myös sitä, onko saavutettu korkea kestävän lähentymisen taso, arvioimalla missä määrin kukin kyseessä oleva jäsenvaltio on täyttänyt seuraavat arviointiperusteet:

a) mahdollisimman suuri hintavakaus; tämä on ilmeistä, jos inflaatio on lähellä enintään kolmen hintavakauden parhaiten saavutaneen jäsenvaltion inflaatiovauhtia;

b) kestävä julkisen talouden tila; tämä on ilmeistä, jos julkisyhteisöjen rahoitusaseman osalta on tilanne, jossa ei ole III-184 artiklan 6 kohdassa tarkoitettua liiallista alijäämää;

c) Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssimekanismissa määrättyjen tavanomaisien vaihteluvälien noudattaminen ainakin kahden vuoden ajan siten, ettei valuutan ulkoista arvoa suhteessa euroon ole alennettu;

d) jäsenvaltion, jota koskee poikkeus, saavuttaman lähentymisen ja kyseisen jäsenvaltion valuuttakurssijärjestelmään osallistumi-

sen kestävyys, sellaisena kuin se ilmenee pitkän aikavälin korkojen tasossa.

Tässä kohdassa määrättyjä neljää arviointiperustetta ja ajanjaksoja, joina niitä on noudatettava, täsmennetään lähentymisperusteista tehdyssä pöytäkirjassa. Komission ja Euroopan keskuspankin kertomuksissa otetaan huomioon myös markkinoiden yhdentymisen tulokset, vaihtotaseiden tila ja kehitys sekä yksikkötyökustannusten ja muiden hintaindeksien kehityksen tarkastelu.

Euroopan parlamentin kuulemisen ja Eurooppa-neuvostossa käydyin keskustelun jälkeen neuvosto tekee komission ehdotuksesta eurooppapäätöksen, jossa todetaan, mitkä niistä jäsenvaltioista, joita koskee poikkeus, täyttävät vaadittavat edellytykset 1 kohdassa tarkoitettujen arviointiperusteiden perusteella, ja kumooa poikkeukset niiden jäsenvaltioiden osalta.

Neuvosto tekee ratkaisunsa saatuaan suosituksen euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita edustavien neuvoston jäsenten määräenemmistöltä. Nämä jäsenet tekevät ratkaisunsa kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun komission ehdotus on toimitettu neuvostolle.

Toisessa alakohdassa tarkoitettu määräenemmistö on vähintään 55 prosenttia edellä tarkoitetuista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä. Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä näitä neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisätynä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

3. Jos 2 kohdassa määrätyn menettelyn mukaisesti päätetään kumota poikkeus, neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta eurooppa-asetukset tai -päätökset, joilla vahvistetaan peruuttamattomasti kurssi, jolla euro korvaa kyseisen jäsenvaltion rahan, sekä säädetään muista toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen euron käyttöönottamiseksi yhteisenä ra-

hana tuossa jäsenvaltiossa. Neuvosto tekee ratkaisunsa euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita ja kyseistä jäsenvaltiota edustavien jäsenten yksimielisellä päätöksellä Euroopan keskuspankkia kuultuaan.

III-199 artikla

1. Jos on ja niin kauan kuin on jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön 45 artiklassa tarkoitettu Euroopan keskuspankin yleisneuvosto toimii Euroopan keskuspankin kolmantena päätöksentekokoelimenä, sanotun kuitenkin rajoittamatta III-187 artiklan 1 kohdan soveltamista.

2. Jos on ja niin kauan kuin on jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, Euroopan keskuspankin tehtävänä on näiden jäsenvaltioiden osalta:

- a) lujittaa kansallisten keskuspankkien välistä yhteistyötä;
- b) lujittaa jäsenvaltioiden rahapolitiikan yhteensovittamista hintavakauden turvaamiseksi;
- c) seurata valuuttakurssimekanismin toimintaa;
- d) neuvotella sellaisista kansallisten keskuspankkien toimivaltaan kuuluvista kysymyksistä, jotka vaikuttavat rahoituslaitosten ja -markkinoiden vakauteen;
- e) hoitaa Euroopan raha-asiain yhteistyörhaston entisiä tehtäviä, joista Euroopan rahapoliittinen instituutti oli aiemmin ottanut vastatakseen.

III-200 artikla

Kukin jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, pitää valuuttakurssipolitiikkaansa yhteistä etua koskevana asiana. Se ottaa tällöin huomioon kokemukset, jotka on saatu yhteistyöstä valuuttakurssimekanismin puitteissa.

III-201 artikla

1. Jos jäsenvaltiolla, jota koskee poikkeus, on maksutasettaan koskevia vaikeuksia tai

tällaiset vaikeudet uhkaavat sitä vakavasti joko sen maksutaseen yleisen epätasapainon tai sen käytettävissä olevien valuuttojen luonteen vuoksi ja nämä vaikeudet ovat erityisesti omiaan vaarantamaan sisämarkkinoiden toiminnan tai yhteisen kauppapolitiikan toteuttamisen, komissio tutkii viipymättä kyseisen valtion tilanteen sekä toimet, jotka tämä valtio on kaikin käytettävissään olevin keinoin toteuttanut tai voi toteuttaa tämän perustuslain mukaisesti. Komissio ilmoittaa, mitä toimenpiteitä se suosittaa kyseisen jäsenvaltion toteuttavan.

Jos sellaisen jäsenvaltion toteuttamat toimet, jota koskee poikkeus, ja komission ehdottamat toimenpiteet eivät osoittaudu riittäviksi syntyneiden tai uhkaavien vaikeuksien poistamiseksi, komissio suosittaa talous- ja rahoituskomiteaa kuultuaan neuvostolle keskinäisen avun antamista ja sen antamiseksi aiheellisia menetelmiä.

Komissio tiedottaa neuvostolle säännöllisesti tilanteesta ja sen kehittymisestä.

2. Neuvosto hyväksyy keskinäisen avun antamista koskevat eurooppa-asetukset tai -päätökset, joilla vahvistetaan avun edellytykset ja sitä koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Keskinäistä apua voivat olla etenkin:

- a) niihin muihin kansainvälisiin järjestöihin kohdistuva yhtenäinen toiminta, joiden puoleen jäsenvaltiot, joita koskee poikkeus, voivat kääntyä;
- b) kaupan vinoutumisen välttämiseksi tarvittavat toimenpiteet silloin, kun vaikeuksissa oleva jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, pitää voimassa tai ottaa uudelleen käyttöön kolmansiin maihin kohdistuvia määrällisiä rajoituksia;
- c) rajoitetut luotot muilta jäsenvaltioilta niiden suostumuksella.

3. Jos neuvosto ei ole myöntänyt komission suosittamaa keskinäistä apua tai jos annettu keskinäinen apu ja toteutetut toimenpiteet ovat riittämättömät, komissio antaa vaikeuksissa olevalle jäsenvaltiolle, jota koskee poikkeus, luvan toteuttaa suojatoimenpiteet,

joiden edellytykset ja joita koskevat yksityiskohtaiset säännöt komissio määrittelee.

Neuvosto voi peruuttaa tämän luvan taikka muuttaa sen edellytyksiä tai sitä koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä.

III-202 artikla

1. Jos syntyy äkillinen maksutasekriisi eikä III-201 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua eurooppapäätöstä tehdä välittömästi, jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, voi kaiken varalta toteuttaa tarvittavat suojatoimenpiteet. Toimenpiteiden on oltava sellaisia, että ne aiheuttavat mahdollisimman vähän häiriötä sisämarkkinoiden toiminnalle, eivätkä ne saa olla laajempia kuin on ehdottomasti tarpeen syntyneiden äkillisten vaikeuksien poistamiseksi.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetuista suojatoimenpiteistä on ilmoitettava komissiolle ja muille jäsenvaltioille viimeistään niiden tullessa voimaan. Komissio voi suositaa neuvostolle keskinäisen avun antamista III-201 artiklan mukaisesti.

3. Neuvosto voi komission suosituksesta sekä talous- ja rahoituskomiteaa kuultuaan tehdä eurooppapäätöksen, jossa todetaan, että asianomaisen jäsenvaltion on muutettava 1 kohdassa tarkoitettuja suojatoimenpiteitä, lykättävä niiden soveltamista tai kumottava ne.

III LUKU

MUITA ALOJA KOSKEVAT POLITIIKAT

1 JAKSO

TYÖLLISYYS

III-203 artikla

Unioni ja jäsenvaltiot pyrkivät tämän jakson mukaisesti kehittämään yhteensovitetun työllisyysstrategian ja erityisesti edistämään ammattitaitoisen, koulutetun ja sopeutumiskykyisen työvoiman sekä talouden muutok-

siin nopeasti reagoivien työmarkkinoiden kehittymistä I–3 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

III-204 artikla

1. Jäsenvaltiot pyrkivät omalla työllisyyspolitiikallaan edistämään III-203 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamista III-179 artiklan 2 kohdan nojalla hyväksytyjen jäsenvaltioiden ja unionin talouspolitiikan yleislinjojen mukaisesti.

2. Jäsenvaltiot pitävät työllisyyden edistämistä yhteistä etua koskevana asiana ja sovitavat neuvostossa yhteen sitä koskevan toimintansa III-206 artiklan mukaisesti, ottaen huomioon työmarkkinaosapuolten tehtäviin liittyvät kansalliset käytännöt.

III-205 artikla

1. Unioni myötävaikuttaa korkeaan työllisyystasoon edistämällä jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sekä tukemalla ja tarvittaessa täydentämällä niiden toimintaa. Unioni ottaa tällöin huomioon jäsenvaltioiden toimivallan.

2. Korkeaa työllisyystasoa koskeva tavoite otetaan huomioon unionin politiikan ja toiminnan määrittelyssä ja toteutuksessa.

III-206 artikla

1. Eurooppa-neuvosto arvioi neuvoston ja komission vuosittain antaman yhteisen kertomuksen perusteella unionin työllisyystilannetta ja antaa siitä päätelmät.

2. Neuvosto hyväksyy Eurooppa-neuvoston päätelmien perusteella ja komission ehdotuksesta vuosittain suuntaviivat, jotka jäsenvaltiot ottavat huomioon työllisyyspolitiikassaan. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia, alueiden komiteaa, talous- ja sosiaalikomiteaa sekä työllisyyskomiteaa kuultuaan.

Näiden suuntaviivojen on oltava III-179 artiklan 2 kohdan nojalla hyväksytyjen yleislinjojen mukaisia.

3. Kukin jäsenvaltio antaa neuvostolle ja komissiolle vuosittain kertomuksen tärkeimmistä 2 kohdassa tarkoitettujen työllisyyttä koskevien suuntaviivojen mukaisesti toteuttamistaan työllisyyspoliittisista toimenpiteistä.

4. Neuvosto tarkastelee jäsenvaltioiden toteuttamaa työllisyyspolitiikkaa vuosittain 3 kohdassa tarkoitettujen kertomusten perusteella ja työllisyyskomitean lausunnon saatuun sekä ottaen huomioon työllisyyttä koskevat suuntaviivat. Neuvosto voi komission suosituksesta antaa suosituksia jäsenvaltioille.

5. Neuvosto ja komissio laativat tämän tarkastelun tulosten perusteella Eurooppa-neuvostolle vuosittain yhteisen kertomuksen unionin työllisyystilanteesta ja työllisyyttä koskevien suuntaviivojen toteuttamisesta.

III-207 artikla

Eurooppalailla tai -puitelaililla voidaan säätää kannustustoimenpiteistä, joiden tarkoituksena on edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja tukea niiden toimintaa työllisyyden alalla aloittein, joilla pyritään kehittämään tietojen ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa, laatimaan vertailevia analyyseja, tarjoamaan neuvontaa sekä edistämään innovatiivisia lähestymistapoja ja arvioimaan kokemuksia etenkin kokeiluhankkeiden avulla. Eurooppalaki tai -puitelaki annetaan, kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

Eurooppalaki tai -puitelaki ei voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

III-208 artikla

Neuvosto tekee yksinkertaisella enemmistöllä eurooppapäätöksen, jolla perustetaan neuvoa-antava työllisyyskomitea edistämään jäsenvaltioiden työllisyys- ja työvoimapolitiikan yhteensovittamista. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Komitean tehtävänä on:

- a) seurata unionin ja jäsenvaltioiden työllisyystilannetta ja -politiikkaa;
- b) laatia joko neuvoston tai komission pyynnöstä tai omasta aloitteestaan lausuntoja sekä myötävaikuttaa III-206 artiklassa tarkoitettun, neuvostossa tapahtuvan käsittelyn valmisteluun, sanotun kuitenkin rajoittamatta III-344 artiklan soveltamista.

Tehtäväänsä toteuttaessaan komitea kuulee työmarkkinaosapuolia.

Kukin jäsenvaltio ja komissio nimittävät komiteaan kaksi jäsentä.

2 JAKSO

SOSIAALIPOLITIikka

III-209 artikla

Ottaen huomioon sosiaaliset perusoikeudet, sellaisina kuin ne ovat Torinossa 18 päivänä lokakuuta 1961 allekirjoitetussa Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa ja vuoden 1989 työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevassa yhteisön peruskirjassa, unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteina ovat työllisyyden edistäminen, elin- ja työolojen parantaminen niiden tasoa yhdenmukaistaen ja kohentaen, riittävä sosiaalinen suojele, työmarkkinaosa- puolten välinen vuoropuhelu, inhimillisten voimavarojen kehittäminen niin, että voidaan saavuttaa korkea ja kestävä työllisyystaso, sekä syrjäytymisen torjuminen.

Tätä varten unioni ja jäsenvaltiot toimivat siten, että ne ottavat huomioon kansallisten käytäntöjen erot, erityisesti sopimussuhteissa, sekä unionin talouden kilpailukyvyyn säilyttämisen.

Unioni ja jäsenvaltiot katsovat, että tällainen kehitys seuraa sekä sisämarkkinoiden toiminnasta, joka edistää sosiaalisten järjestelmien yhdenmukaistamista, että tässä perustuslaissa määrätyistä menettelyistä samoin kuin jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä.

III-210 artikla

1. Edellä III-209 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimintaa seuraavilla aloilla:

a) erityisesti työympäristön parantaminen työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi;

b) työolot ja työehdot;

c) työntekijöiden sosiaaliturva ja sosiaalinen suojelu;

d) työntekijöiden suojelu työsopimuksen päättymisen yhteydessä;

e) tiedottaminen työntekijöille ja työntekijöiden kuuleminen;

f) työntekijöiden ja työnantajien edustus ja heidän etujensa kollektiivinen turvaaminen, mukaan lukien yhteistoiminta työpaikalla, jollei 6 kohdasta muuta johdu;

g) unionin alueella laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten työnteon ehdot;

h) työmarkkinoilta syrjäytyneiden henkilöiden osallistaminen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta III-283 artiklan soveltamista;

i) miesten ja naisten välinen tasa-arvo asioissa, jotka koskevat heidän mahdollisuuksiinsa työmarkkinoilla sekä heidän kohteluun työssä;

j) sosiaalisen syrjäytymisen torjuminen;

k) sosiaalisen suojelun järjestelmien nykyaikaistaminen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta c alakohdan soveltamista.

2. Edellä 1 kohdan toteuttamiseksi voidaan:

a) eurooppalailla tai -puitelailla säätää toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä aloittein, joilla pyritään lisäämään tietämystä, kehittämään tietojen ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa, edistämään innovatiivisia lähestymistapoja ja arvioimaan kokemuksia; nämä aloitteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista;

b) 1 kohdan a–i alakohdassa tarkoitetuilla aloilla säätää eurooppapuitelailla vähimmäisvaatimuksista, jotka pannaan täytäntöön asteittain, ottaen huomioon olosuhteet ja voimassa oleva tekninen sääntely kussakin jä-

senvaltiossa. Puitelaissa vältetään säätämästä sellaisia hallinnollisia, taloudellisia tai oikeudellisia rasituksia, jotka vaikeuttaisivat pienten tai keskisuurten yritysten perustamista taikka niiden kehittämistä.

Eurooppalaki tai -puitelaki annetaan kaikissa tapauksissa sen jälkeen, kun alueiden komitea ja talous- ja sosiaalikomitea on kuultu.

3. Poiketen siitä, mitä 2 kohdassa määrätään, neuvosto antaa 1 kohdan c, d, f ja g alakohdassa tarkoitetuilla aloilla eurooppalain tai -puitelain yksimielisesti Euroopan parlamenttia, alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan.

Neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä eurooppapäätöksen, jonka mukaan tämän artiklan 1 kohdan d, f ja g alakohtaan sovelletaan tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

4. Jäsenvaltio voi antaa 2 ja 3 kohdan soveltamiseksi annettujen eurooppapuitelakien tai tarvittaessa III-212 artiklan mukaisesti hyväksytyjen eurooppa-asetusten tai -päätösten täytäntöönpanon työmarkkinaosapuolten tehtäväksi niiden yhteisestä pyynnöstä.

Tällöin jäsenvaltio varmistaa, että viimeistään sinä päivänä, jona eurooppapuitelaki on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä tai jona eurooppa-asetus tai -päättös on pantava täytäntöön, työmarkkinaosapuolet ovat sopimusteitse toteuttaneet tarvittavat toimenpiteet; kyseisen jäsenvaltion on myös toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet, jotta se voi aina taata edellä mainitussa puitelaissa, asetuksessa tai päätöksessä edellytettyjen tulosten saavuttamisen.

5. Tämän artiklan nojalla annetut eurooppalait ja -puitelait:

a) eivät rajoita jäsenvaltioiden oikeutta määrittellä omien sosiaaliturvajärjestelmiensä peruseriaatteet, eivätkä ne saa vaikuttaa olennaisesti näiden järjestelmien rahoitus-tasapainoon;

b) eivät voi estää jäsenvaltiota pitämästä voimassa tai toteuttamasta tiukempia suoja-toimenpiteitä, jos ne ovat sopuoinnussa tämän perustuslain kanssa.

6. Tätä artiklaa ei sovelleta palkkoihin, järjestäytymisoikeuteen, lakko-oikeuteen eikä oikeuteen julistaa työsulku.

III-211 artikla

1. Komissio edistää työmarkkinaosapuolten kuulemista unionin tasolla, ja se toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet näiden osapuolten vuoropuhelun helpottamiseksi tuemalla molempia osapuolia tasapuolisesti.

2. Tätä varten komissio kuulee työmarkkinaosapuolia unionin toiminnan mahdollisesta suunnasta, ennen kuin se tekee ehdotuksia sosiaalipolitiikan alalla.

3. Jos komissio 2 kohdassa tarkoitettujen kuulemisen jälkeen pitää unionin toimintaa tarkoituksenmukaisena, se kuulee työmarkkinaosapuolia suunnitellun ehdotuksen sisällöstä. Työmarkkinaosapuolet antavat komissiolle ehdotuksesta lausunnon tai tarvittaessa suosituksen.

4. Edellä 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen kuulemisten yhteydessä työmarkkinaosapuolet voivat ilmoittaa komissiolle halustaan aloittaa III-212 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu menettely. Menettely ei saa kestää yli yhdeksän kuukautta, elleivät kyseiset työmarkkinaosapuolet ja komissio keskenään sovi sen pidentämisestä.

III-212 artikla

1. Työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu unionin tasolla voi johtaa osapuolten niin halutessa sopimussuhteisiin, mukaan lukien sopimusten tekeminen.

2. Unionin tasolla tehdyt sopimukset pannaan täytäntöön joko työmarkkinaosapuolten ja jäsenvaltioiden omien menettelyjen ja käytäntöjen mukaisesti tai, III-210 artiklassa tarkoitettujen kysymysten osalta, allekirjoittajaosapuolten yhteisestä pyynnöstä neuvoston

komission ehdotuksesta hyväksymillä eurooppa-asetuksilla tai -päätöksillä. Asiasta ilmoitetaan Euroopan parlamentille.

Silloin kun kyseisessä sopimuksessa on yksi tai useampi sellaista alaa koskeva määräys, jolla III-210 artiklan 3 kohdan mukaan edellytetään yksimielisyyttä, neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti.

III-213 artikla

Edellä III-209 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi, rajoittamatta kuitenkaan tämän perustuslain muiden määräysten soveltamista, komissio edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja helpottaa niiden toiminnan yhteensovittamista niillä sosiaalipolitiikan aloilla, joita tämä jakso koskee, ja erityisesti asioissa, jotka koskevat:

- a) työllisyyttä;
- b) työoikeutta sekä työoloja ja -ehtoja;
- c) ammatillista perus- ja jatkokoulutusta;
- d) sosiaaliturvaa;
- e) työtapaturmien ja ammattitautien ehkäisemistä;
- f) työhygieniää;
- g) järjestäytymisoikeutta sekä työnantajien ja työntekijöiden välisiä kollektiivisia neuvotteluja.

Tätä varten komissio on kiinteässä yhteydessä jäsenvaltioihin ja tekee tutkimuksia, antaa lausuntoja ja järjestää neuvotteluja sekä kansallisista että kansainvälisille järjestöille kuuluvista kysymyksistä ja tekee erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää tietojen vaihtoa parhaista käytännöistä sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Euroopan parlamentti pidetään täysin ajan tasalla.

Komissio kuulee talous- ja sosiaalikomiteaa, ennen kuin se antaa tässä artiklassa tarkoitettuja lausuntoja.

III-214 artikla

1. Kunkin jäsenvaltion on huolehdittava sen periaatteen noudattamisesta, jonka mu-

kaan naisille ja miehille maksetaan samasta tai samanarvoisesta työstä sama palkka.

2. Tässä artiklassa palkalla tarkoitetaan tavallista perus- tai vähimmäispalkkaa ja muuta korvausta, jonka työntekijä suoraan tai välillisesti saa työnantajaltaan työstä tai tehtävästä rahana tai luontoisetuna.

Samalla palkalla ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää tarkoitetaan, että:

a) palkka, joka maksetaan työn tuloksen perusteella, lasketaan saman mittayksikön mukaan;

b) palkka, joka maksetaan työhön käytetyn ajan perusteella, on sama samasta tehtävästä.

3. Eurooppalailla tai -puitelaila säädetään toimenpiteistä, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvoisten mahdollisuuksien ja tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltaminen työtä ja ammattia koskeissa kysymyksissä, mukaan lukien samasta tai samanarvoisesta työstä maksettavan saman palkan periaate. Laki tai puitelaki annetaan, kun talous- ja sosiaalikomitea on kuultu.

4. Jotta naisten ja miesten välinen täysi todellinen tasa-arvo toteutuisi työelämässä, tasa-arvoisen kohtelun periaate ei estä jäsenvaltiota pitämästä voimassa tai toteuttamasta sellaisia erityisetuja tarjoavia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on helpottaa aliedustetuna olevan sukupuolen ammatillisen toiminnan harjoittamista taikka ehkäistä tai hyvittää ammattiuraan liittyviä haittoja.

III-215 artikla

Jäsenvaltiot pyrkivät säilyttämään olemassa olevan palkallisia lomiammattien järjestyksensä vastaavuuden.

III-216 artikla

Komissio laatii vuosittain kertomuksen III-209 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteutumisesta ja väestötilanteesta unionissa. Komissio toimittaa kertomuksen Euroopan parlamentille, neuvostolle sekä talous- ja sosiaalikomitealle.

III-217 artikla

Neuvosto tekee yksinkertaisella enemmistöllä eurooppapäätöksen, jolla perustetaan neuvoa-antava sosiaalisen suojelun komitea edistämään sosiaalisen suojelun alalla jäsenvaltioiden kesken ja komission kanssa harjoitettavaa yhteistyötä. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Komitean tehtävänä on:

a) seurata sosiaalialan tilannetta sekä sosiaalisen suojelun alan politiikkojen kehittämistä jäsenvaltioissa ja unionissa;

b) edistää tietojen, kokemusten ja hyvien toimintatapojen vaihtoa jäsenvaltioiden kesken ja komission kanssa;

c) laatia selvityksiä, antaa lausuntoja tai suorittaa muita toimivaltuuksiinsa kuuluvia tehtäviä joko neuvoston tai komission pyynnöstä tai omasta aloitteestaan, sanotun kuitenkaan rajoittamatta III-344 artiklan soveltamista.

Tehtäväänsä toteuttaessaan komitea luo asianmukaiset yhteydet työmarkkinaosapuoliin.

Kukin jäsenvaltio ja komissio nimittää komiteaan kaksi jäsentä.

III-218 artikla

Komissio sisällyttää Euroopan parlamentille antamaansa vuosikertomukseen erillisen luvun, joka koskee sosiaalialan tilanteen kehitystä unionissa.

Euroopan parlamentti voi kehottaa komissiota laatimaan kertomuksia sosiaalialan tilannetta koskevista erityisongelmista.

III-219 artikla

1. Työntekijöiden työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi sisämarkkinoilla ja siten elintason nostamiseksi perustetaan Euroopan sosiaalirahasto, joka pyrkii edistämään työntekijöiden työnsaantia sekä heidän alueellista ja ammatillista liikkuvuuttaan unionissa sekä helpottamaan sopeutumista

teollisuuden muutoksiin ja tuotantojärjestelmien kehitykseen erityisesti ammatillisella koulutuksella ja uudelleen koulutuksella.

2. Komissio hallinnoi rahastoa. Komissiota avustaa tässä tehtävässä komitea, jonka puheenjohtajana on komission jäsen ja joka muodostuu jäsenvaltioiden sekä työntekijä- ja työnantajajärjestöjen edustajista.

3. Eurooppalailla vahvistetaan rahastoa koskevat täytäntöönpanotoimenpiteet. Laki annetaan, kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

3 JAKSO

TALOUDELLINEN, SOSIAALINEN JA ALUEELLINEN YHTEENKUULUVUUS

III-220 artikla

Edistääkseen koko unionin sopusointuista kehitystä unioni kehittää ja harjoittaa toimintaansa taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden lujittamiseksi.

Unioni pyrkii erityisesti vähentämään eri alueiden välisiä kehityseroja sekä heikossa asemassa olevien alueiden jälkeenyttä.

Asianomaisista alueista kiinnitetään erityistä huomiota maaseutuun, teollisuuden muutosprosessissa oleviin alueisiin sekä vakavista ja pysyvistä luontoon tai väestöön liittyvistä haitoista kärsiviin alueisiin, kuten pohjoisimpiin alueisiin, joiden väestötiheys on erittäin alhainen, ja saaristo-, rajaseutu- ja vuoristoalueisiin.

III-221 artikla

Jäsenvaltiot harjoittavat ja sovittavat yhteen talouspolitiikkaansa siten, että myös III-220 artiklassa tarkoitetut tavoitteet saavutetaan. Unionin politiikan ja toiminnan suunnittelussa ja täytäntöönpanossa sekä sisämarkkinoiden toteuttamisessa otetaan huomioon nämä tavoitteet ja osallistutaan niiden toteuttamiseen. Unioni tukee myös näiden tavoitteiden toteuttamista toiminnallaan, jota

se harjoittaa rakennerahastojen (Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosasto, Euroopan sosiaalirahasto, Euroopan aluekehitysrahasto), Euroopan investointipankin ja muiden olemassa olevien rahoitusvälineiden kautta.

Komissio antaa Euroopan parlamentille, neuvostolle, alueiden komitealle sekä talous- ja sosiaalikomitealle joka kolmas vuosi kertomuksen siitä, miten taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden toteuttamisessa on edistytty, sekä siitä, miten tässä artiklassa määrätyt eri keinot ovat myötävaikuttaneet siihen. Kertomukseen liitetään tarvittaessa aiheellisia ehdotuksia.

Eurooppalailla tai -puitelailta voidaan säätää rahastojen ulkopuolisista erityistoimenpiteistä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta unionin muussa politiikassa hyväksytyjen toimenpiteiden soveltamista. Laki tai puitelaki annetaan, kun alueiden komiteaa ja talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

III-222 artikla

Euroopan aluekehitysrahaston tarkoituksena on myötävaikuttaa keskeisimmän alueellisen epätasapainon poistamiseen unionissa osallistumalla kehityksessä jälkeen jääneiden alueiden kehittämiseen ja rakenteelliseen mukauttamiseen sekä taantuvien teollisuusalueiden uudistamiseen.

III-223 artikla

1. Eurooppalailla määritellään rakennerahastojen tehtävät, ensisijaiset tavoitteet ja organisaatio, mihin voi sisältyä rahastojen uudelleenryhmittely, sekä rahastoihin sovellettavat yleiset säännöt ja tarvittavat säännökset, joilla turvataan rahastojen tehokkuus ja eri rahastojen keskinäinen sekä rahastojen ja muiden rahoitusvälineiden välinen yhteensovittaminen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta III-224 artiklan soveltamista.

Eurooppalailla perustettava koheesiorahasto osallistuu ympäristöalan hankkeiden rahoittamiseen sekä Euroopan laajuisten verkko-hankkeiden rahoittamiseen liikenteen infrastruktuurin alalla.

Eurooppalaki annetaan kaikissa tapauksissa sen jälkeen, kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

2. Ensimmäiset rakennerahastoja ja koheesiorahastoa koskevat säännökset, jotka annetaan Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen allekirjoituspäivänä voimassa olevien säännösten jälkeen, vahvistetaan neuvoston eurooppalailla. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

III-224 artikla

Eurooppalailla vahvistetaan Euroopan aluekehitysrahastoa koskevat täytäntöönpanotoimenpiteet. Laki annetaan, kun alueiden komiteaa ja talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastoon ja Euroopan sosiaalirahastoon sovelletaan vastaavasti, mitä III-231 ja III-219 artiklan 3 kohdassa määrätään.

4 JAKSO

MAATALOUS JA KALASTUS

III-225 artikla

Unioni määrittelee yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan ja toteuttaa sitä.

Maataloustuotteilla tarkoitetaan maanpinnan kasvutuotteita, kotieläintalouden tuotteita ja kalataloustuotteita sekä sellaisia ensimmäisen jalostusasteen tuotteita, jotka suoraan liittyvät näihin tuotteisiin. Viittauksilla yhteiseen maatalouspolitiikkaan tai maatalouteen ja ilmaisulla 'maatalous-' tarkoitetaan myös kalastusta tämän alan erityispiirteet huomioon ottaen.

III-226 artikla

1. Sisämarkkinat käsittävät myös maatalouden ja maataloustuotteiden kaupan.
2. Sisämarkkinoiden toteuttamista ja toi-

mintaa koskevia määräyksiä sovelletaan maataloustuotteisiin, jollei III-227–III-232 artiklassa toisin määrätä.

3. Liitteessä I lueteltuihin tuotteisiin sovelletaan III-227–III-232 artiklaa.

4. Maataloustuotteiden sisämarkkinoiden toiminnan ja kehittämisen yhteydessä on toteutettava yhteinen maatalouspolitiikka.

III-227 artikla

1. Yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteena on:

- a) lisätä maatalouden tuottavuutta edistämällä teknistä kehitystä sekä varmistamalla, että maataloustuotantoa kehitetään järkiperäisesti ja että tuotannontekijöitä, varsinkin työvoimaa, hyödynnetään parhaalla mahdollisella tavalla;
- b) taata näin maatalousväestölle kohtuullinen elintaso erityisesti lisäämällä maataloudessa työskentelevien henkeä kohti laskettuja tuloja;
- c) vakauttaa markkinat;
- d) varmistaa tarvikkeiden saatavuus;
- e) taata kohtuulliset kuluttajahinnat.

2. Yhteistä maatalouspolitiikkaa ja sen mahdollisia erityismenetelmiä suunniteltaessa otetaan huomioon:

- a) maatalouselinkeinon erityisluonne, joka johtuu maatalouden yhteiskunnallisesta rakenteesta sekä eri maatalousalueiden välisistä rakenteellisista eroista ja luonnonolojen eroista;
- b) tarve toteuttaa aiheelliset mukautukset asteittain;
- c) se, että maatalous on jäsenvaltioissa tuotannonala, joka liittyy läheisesti talouteen kokonaisuudessaan.

III-228 artikla

1. Edellä III-227 artiklassa lueteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi toteutetaan yhteinen maatalouden markkinajärjestely.

Tuotteen mukaan järjestelynä on jokin seuraavista:

- a) yhteiset kilpailusäännöt;
- b) erilaisten kansallisten markkinajärjestelyjen pakollinen yhteensovittaminen;
- c) eurooppalainen markkinajärjestely.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu yhteinen järjestely voi käsittää kaikki III-227 artiklassa lueteltujen tavoitteiden toteuttamiseksi tarpeelliset toimenpiteet, erityisesti hintasääntelyn, tuen tuotteiden tuotantoa ja myyntiä varten, varastoimis- ja tasausjärjestelyt sekä yhteiset viennin ja tuonnin vakautamisjärjestelmät.

Yhteisen järjestelyn on rajoitettava vain III-227 artiklassa lueteltujen tavoitteiden toteuttamiseen, eikä se saa syrjiä tuottajia tai kuluttajia unionissa.

Mahdollisen yhteisen hintapolitiikan on nojaututtava yhteisiin perusteisiin ja yhdenmukaisuuteen laskentamenetelmiin.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen yhteisen järjestelyn tavoitteiden toteuttamiseksi voidaan perustaa yksi tai useampi maatalouden ohjaus- ja tukirahasto.

III-229 artikla

Edellä III-227 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi yhteisessä maatalouspolitiikassa voidaan:

- a) sovittaa tehokkaalla tavalla yhteen pyrkimykset ammatillisessa koulutuksessa, tutkimuksessa ja maatalousneuvonnassa, jolloin hankkeita tai laitoksia voidaan rahoittaa yhteisesti;
- b) yhteisin toimin edistää joidenkin tuotteiden kulutusta.

III-230 artikla

1. Maataloustuotteiden tuotantoon ja kauppaan sovelletaan kilpailusääntöjä koskevaa jaksoa vain siltä osin kuin eurooppalaissa tai -puitelaisissa III-231 artiklan 2 kohdan mukaisesti määritellään ottaen huomioon III-227 artiklassa luetellut tavoitteet.

2. Neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä eurooppa-asetuksen tai -päätöksen, jolla annetaan lupa tuen myöntämiseen:

- a) rakenteellisista syistä tai luonnonolojen vuoksi epäedullisessa asemassa olevien yritysten suojelemiseksi;
- b) taloudellisten kehitysohjelmien mukaisesti.

III-231 artikla

1. Komissio tekee ehdotuksia yhteisen maatalouspolitiikan suunnittelemisesta ja sen toteuttamisesta, kansallisten järjestelyjen korvaamisesta jollakin III-228 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla yhteisellä järjestelyllä sekä tässä jaksossa tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttamisesta.

Näissä ehdotuksissa otetaan huomioon tässä jaksossa mainittujen maataloutta koskevien kysymysten keskinäinen riippuvuus.

2. Eurooppalailla tai -puitelaila säädetään III-228 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yhteisestä maatalouden markkinajärjestelystä sekä muista yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan tavoitteiden toteuttamisessa tarvittavista säännöksistä. Laki tai puitelaki annetaan, kun talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

3. Neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta hintojen, maksujen, tukien ja määrällisten rajoitusten vahvistamiseen sekä kalastusmahdollisuuksien vahvistamiseen ja jakamiseen liittyvät eurooppa-asetukset tai -päätökset.

4. Kansalliset markkinajärjestelyt voidaan korvata III-228 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla yhteisellä järjestelyllä 2 kohdassa määrättyin edellytyksin, jos:

- a) yhteinen järjestely antaa niille tätä toimenpidettä vastustaville jäsenvaltioille, joilla on kansallinen järjestely kyseistä tuotantoa varten, yhtäläiset takeet niiden tuottajien

työllisyydestä ja elintasosta, joita asia koskee; tällöin otetaan huomioon mahdollisen mukauttamisen ja tarpeellisen erikoistumisen aikataulu; ja

b) tämä järjestely takaa kaupankäynnille unionissa vastaavat edellytykset kuin kansallisilla markkinoilla.

5. Jos joitakin raaka-aineita varten muodostetaan yhteinen järjestely ennen kuin on olemassa yhteinen järjestely vastaavia jalostettuja tuotteita varten, näitä raaka-aineita voidaan tuoda unionin ulkopuolelta, jos niitä käytetään jalostettuihin tuotteisiin, jotka on tarkoitettu vietäviksi kolmansiin maihin.

III-232 artikla

Jos jotakin tuotetta koskee jäsenvaltiossa sellainen kansallinen markkinajärjestely tai siihen sovelletaan sellaista vaikutukseltaan vastaavaa kansallista sääntelyä, joka vaikuttaa toisen jäsenvaltion vastaavanlaisen tuotannon kilpailuasemaan, jäsenvaltiot perivät tasoitusmaksua tuotaessa tätä tuotetta jäsenvaltiosta, jossa kyseinen järjestely on tai jossa kyseistä sääntelyä sovelletaan, jollei tämä valtio peri tasoitusmaksua tuotteen viennistä.

Komissio hyväksyy eurooppa-asetukset tai -päätökset, joilla vahvistetaan nämä maksut niin suuriksi kuin tasapainon palauttamiseksi on tarpeen. Komissio voi myös antaa luvan muihin toimenpiteisiin, joita koskevat edellytykset ja yksityiskohtaiset säännöt se määrittelee.

5 JAKSO

YMPÄRISTÖ

III-233 artikla

1. Unionin ympäristöpolitiikalla myötävaikutetaan seuraavien tavoitteiden saavuttamiseen:

- a) ympäristön laadun säilyttäminen, suojeleminen ja parantaminen;
- b) ihmisten terveyden suojeleminen;
- c) luonnonvarojen harkittu ja järkevä käyttö;

d) sellaisten toimenpiteiden edistäminen kansainvälisellä tasolla, joilla puututaan alueellisiin tai maailmanlaajuisiin ympäristöongelmiin.

2. Unionin ympäristöpolitiikalla pyritään korkeatasoiseen suojelemaan unionin eri alueiden tilanteiden erilaisuus huomioon ottaen. Unionin ympäristöpolitiikka perustuu ennalta varautumisen ja ennalta ehkäisemisen periaatteille sekä periaatteelle, jonka mukaan ympäristövahingot on torjuttava ensisijaisesti niiden lähteellä ja saastuttaja maksaa periaatteelle.

Tätä varten ympäristönsuojelun vaatimusten täyttämiseksi toteutettaviin yhdenmukaisista toimenpiteistä sisällytetään aiheellisissa tapauksissa suojalauseke, jonka nojalla jäsenvaltiot saavat ympäristöä koskevista, muista kuin taloudellisista syistä toteuttaa unionin valvontamenettelyn alaisina väliaikaisia toimenpiteitä.

3. Ympäristöpolitiikkaansa valmistellessaan unioni ottaa huomioon:

- a) saatavilla olevat tieteelliset ja tekniset tiedot;
- b) ympäristöolot unionin eri alueilla;
- c) toimien toteuttamisesta tai toteuttamatta jättämisestä mahdollisesti johtuvat edut ja kustannukset;
- d) koko unionin taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen ja sen eri alueiden tasapainoisen kehityksen.

4. Unioni ja jäsenvaltiot tekevät toimivaltansa kuuluvaa yhteistyötä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa. Unionin yhteistyötä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä voidaan sopia unionin ja asianomaisten kolmansien osapuolten välisin sopimuksin.

Ensimmäinen alakohta ei rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella kansainvälisissä elimissä ja tehdä kansainvälisiä sopimuksia.

III-234 artikla

1. Eurooppalailla tai -puitelaila vahviste-

taan toimet III-233 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi. Laki tai puitelaki annetaan, kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

2. Poiketen siitä, mitä 1 kohdassa määrätään ja rajoittamatta III-172 artiklan soveltamista, neuvosto antaa yksimielisesti euroopalakeja tai -puitelakeja, joissa vahvistetaan:

a) säännökset, jotka ovat etupäässä veruksellisia;

b) toimenpiteet, jotka vaikuttavat:

i) kaavoitukseen;

ii) vesivarojen määrän hallintaan tai jotka koskevat suoraan tai välillisesti vesivarojen saatavuutta;

iii) maankäyttöön jätehuoltoa lukuun ottamatta;

c) toimenpiteet, jotka vaikuttavat merkittävästi jäsenvaltion eri energialähteiden välillä tekemiin valintoihin ja jäsenvaltion energiahuollon yleiseen rakenteeseen.

Neuvosto voi tehdä komission ehdotuksesta yksimielisen eurooppapäätöksen, jonka mukaan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettuihin aloihin sovelletaan tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä.

Neuvosto tekee ratkaisunsa kaikissa tapauksissa sen jälkeen, kun Euroopan parlamenttia, alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

3. Eurooppalailla säädetään yleisistä toimintaohjelmista, joissa vahvistetaan ensisijaiset tavoitteet. Laki annetaan, kun alueiden komiteaa ja talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

Toimintaohjelmien toteuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet hyväksytään tapauksen mukaan joko 1 tai 2 kohdassa määrättyin edellytyksin.

4. Jäsenvaltiot huolehtivat ympäristöpolitiikan rahoittamisesta ja täytäntöönpanosta, sanotun kuitenkin rajoittamatta tiettyjä unionin hyväksymiä toimenpiteitä.

5. Rajoittamatta saastuttaja maksaa -periaatteen soveltamista, jos 1 kohtaan perustuva toimenpide aiheuttaa jäsenvaltion viranomaisille suhteettomina pidettäviä kustannuksia, tällä toimenpiteellä säädetään siinä muodossa kuin on aiheellista:

a) väliaikaisista poikkeuksista; ja/tai

b) koheesiorahastosta annettavasta taloudellisesta tuesta.

6. Suojatoimenpiteet, jotka on hyväksytty tämän artiklan nojalla, eivät estä jäsenvaltioita pitämästä voimassa tai säätämästä tiukempia suojatoimenpiteitä. Näiden toimenpiteiden on oltava sopusoinnussa tämän perustuslain kanssa. Niistä ilmoitetaan komissiolle.

6 JAKSO

KULUTTAJANSUOJA

III-235 artikla

1. Kuluttajien etujen suojaamiseksi ja korkeatasoisen kuluttajansuojan varmistamiseksi unioni myötävaikuttaa kuluttajien terveyden, turvallisuuden ja taloudellisten etujen suojaamiseen sekä edistää kuluttajien oikeutta tiedonsaantiin ja koulutukseen sekä oikeutta järjestäytyä etujensa valvomiseksi.

2. Unioni myötävaikuttaa 1 kohdassa mainittujen tavoitteiden toteuttamiseen:

a) toimenpiteillä, jotka hyväksytään III-172 artiklan nojalla sisämarkkinoiden toteuttamisen ja toiminnan yhteydessä;

b) toimenpiteillä, jotka tukevat ja täydentävät ja joilla seurataan jäsenvaltioiden harjoittamaa politiikkaa.

3. Eurooppalailla tai -puitelilla säädetään 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä. Laki tai puitelaki annetaan, kun talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

4. Säädökset, jotka on annettu 3 kohdan mukaisesti, eivät estä jäsenvaltioita pitämästä voimassa tai säätämästä tiukempia suojatoimenpiteitä. Näiden toimenpiteiden on oltava

sopuosoinnussa tämän perustuslain kanssa. Niistä ilmoitetaan komissiolle.

7 JAKSO

LIIKENNE

III-236 artikla

1. Tämän perustuslain tavoitteita toteutetaan tämän jakson alaan kuuluvissa asioissa yhteisellä liikennepolitiikalla.

2. Eurooppalailla tai -puitelaila pannaan täytäntöön 1 kohta liikenteen erityispiirteet huomioon ottaen. Laki tai puitelaki annetaan, kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

Eurooppalailla tai -puitelaila säädetään:

a) yhteisistä säännöistä, joita sovelletaan kansainväliseen liikenteeseen jäsenvaltion alueelle tai sen alueelta taikka yhden tai useamman jäsenvaltion alueen kautta;

b) edellytyksistä, joilla muut kuin jäsenvaltiossa asuvat liikenteenharjoittajat saavat harjoittaa liikennettä kyseisessä jäsenvaltiossa;

c) toimenpiteistä liikenneturvallisuuden parantamiseksi;

d) muista aiheellisista toimenpiteistä.

3. Annettaessa 2 kohdassa tarkoitettua eurooppalakia tai -puitelakia otetaan huomioon tapaukset, joissa sen soveltaminen voi joillakin alueilla vaikuttaa vakavasti elintasoon ja työllisyyteen sekä kuljetuskaluston käyttöön.

III-237 artikla

Siihen asti kun III-236 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu eurooppalaki tai -puitelaki on annettu, jäsenvaltio ei saa ilman neuvoston yksimielistä eurooppapäätöstä, jolla myönnetään poikkeus, muuttaa liikennettä koskevia, 1 päivänä tammikuuta 1958, tai kun on kyse jäseneksi liittyneestä valtiosta, liittymispäivänä voimassa olleita säännöksiään sellaisiksi, että ne ovat muista jäsenvaltioista oleville liikenteenharjoittajille suoralta tai välilliseltä vaikutukseltaan epäedullisempia kuin kysei-

sestä jäsenvaltiosta oleville liikenteenharjoittajille.

III-238 artikla

Tuet, jotka ovat tarpeen liikenteen yhteensovittamiseksi tai jotka ovat korvausta julkisen palvelun käsitteeseen kuuluvien velvoitteiden täyttämiseksi, ovat tämän perustuslain mukaisia.

III-239 artikla

Tämän perustuslain nojalla hyväksytyissä kuljetusmaksuja ja -ehtoja koskevissa toimenpiteissä on otettava huomioon liikenteenharjoittajien taloudellinen tilanne.

III-240 artikla

1. Unionin sisäisessä liikenteessä on kiellettyä syrjintä, joka ilmenee siten, että liikenteenharjoittaja soveltaa kuljetettavien tavaroiden alkuperä- tai määräjäsenvaltion perusteella eri kuljetusmaksuja tai -ehtoja samantyyppisten tavaroiden kuljetuksiin samoilla reiteillä.

2. Mitä 1 kohdassa määrätään, ei estä antamasta muita eurooppalakeja tai -puitelakeja III-236 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

3. Neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta eurooppa-asetuksia ja -päätöksiä, joilla turvataan 1 kohdan täytäntöönpano. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia sekä talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan.

Neuvosto voi erityisesti hyväksyä tarvittavat eurooppa-asetukset ja -päätökset, joiden mukaisesti toimielimet voivat valvoa, että 1 kohdassa tarkoitettua sääntöä noudatetaan ja että käyttäjät saavat siitä täyden hyödyn.

4. Komissio tutkii omasta aloitteestaan tai jäsenvaltion pyynnöstä kaikki 1 kohdassa tarkoitettujen syrjintätapaukset ja tekee kuultuaan niitä jäsenvaltioita, joita asia koskee, tarvittavat eurooppapäätökset 3 kohdassa tarkoitettujen eurooppa-asetusten ja -päätösten puitteissa.

III-241 artikla

1. Sellaiset jäsenvaltion unionin sisäisessä liikenteessä käytettäviksi määräämät kuljetusmaksut ja -ehdot, joilla tavalla tai toisella tuetaan tai suojellaan yhtä tai useampaa yritystä tai toimialaa, ovat kiellettyjä, jollei niihin anneta lupaa komission eurooppapäätöksellä.

2. Komissio tutkii omasta aloitteestaan tai jäsenvaltion pyynnöstä 1 kohdassa tarkoitettujen maksut ja ehdot ottaen erityisesti huomioon yhtäältä tarkoituksenmukaisen alueellisen talouspolitiikan vaatimukset, alikehittyneiden alueiden tarpeet ja niiden alueiden ongelmat, joihin poliittiset olot ovat vakavasti vaikuttaneet, sekä toisaalta tällaisten maksujen ja ehtojen vaikutukset eri liikennemuotojen väliseen kilpailuun.

Komissio tekee tarvittavat eurooppapäätökset kuultuaan niitä jäsenvaltioita, joita asia koskee.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu kieltö ei koske kilpailutariffeja.

III-242 artikla

Maksut tai kulut, jotka liikenteenharjoittaja veloittaa rajanylityksestä kuljetusmaksujen lisäksi, eivät saa olla kohtuuttomia rajanylityksestä tosiasiallisesti aiheutuviin kustannuksiin nähden.

Jäsenvaltiot pyrkivät pienentämään näitä kustannuksia.

Komissio voi antaa jäsenvaltioille suosituksia tämän artiklan soveltamisesta.

III-243 artikla

Tämän jakson määräykset eivät estä toteuttamasta Saksan liittotasavallassa toimenpiteitä Saksan jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi, jos toimenpiteet ovat tarpeen tietyille Saksan liittotasavallan alueille, joihin jako on vaikuttanut. Viiden vuoden

kuluttua Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen voimaantulosta neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä eurooppapäätöksen, jolla tämä artikla kumotaan.

III-244 artikla

Komission yhteyteen perustetaan neuvoa-antava komitea, joka muodostuu jäsenvaltioiden hallitusten nimeämistä asiantuntijoista. Komissio kuulee komiteaa liikenneasioissa aina, kun se katsoo sen tarpeelliseksi.

III-245 artikla

1. Tätä jaksoa sovelletaan rautatie-, maantie- ja sisävesiliikenteeseen.

2. Eurooppalailla tai -puitelaila voidaan säätää meri- ja lentoliikennettä koskevista aiheellisista toimenpiteistä. Laki tai puitelaki annetaan, kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

8 JAKSO

EUROOPAN LAAJUISET VERKOT

III-246 artikla

1. Myötävaikuttaakseen III-130 ja III-220 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseen ja mahdollistaakseen sen, että unionin kansalaiset, taloudelliset toimijat sekä alueelliset ja paikalliset yhteisöt voivat saada täyden hyödyn sellaisen alueen toteuttamisesta johtuvista eduista, jolla ei ole sisäisiä rajoja, unioni myötävaikuttaa Euroopan laajusten verkkojen perustamiseen ja kehittämiseen liikenteen, teletoiminnan ja energian infrastruktuurien aloilla.

2. Unioni pyrkii toiminnallaan avointen ja kilpailuun perustuvien markkinoiden järjestelmässä edistämään kansallisten verkkojen yhteenliittämistä ja yhteentoimivuutta sekä pääsyä tällaisiin verkkoihin. Se ottaa erityisesti huomioon tarpeen liittää saarialueet, erillisalueet ja syrjäseutualueet unionin keskusalueisiin.

III-247 artikla

1. Toteuttaakseen III-246 artiklassa tarkoitettut tavoitteet unioni:

a) vahvistaa joukon suuntaviivoja, jotka koskevat suunniteltujen toimien tavoitteita, painopisteitä ja pääperiaatteita Euroopan laajuisten verkkojen alalla; näissä suuntaviivoissa määritetään yhteistä etua koskevia hankkeita;

b) panee erityisesti teknisen standardoinnin alalla täytäntöön kaikki toimet, jotka saattavat osoittautua tarpeellisiksi verkkojen yhteentoimivuuden turvaamiseksi;

c) voi erityisesti toteuttamiskelpoisuutta koskevilla selvityksillä, lainatakuilla tai kortuella tukea sellaisia jäsenvaltioiden tukemia yhteistä etua koskevia hankkeita, jotka määritetään a alakohdassa tarkoitetuissa suuntaviivoissa; unioni voi myös osallistua tiettyjen liikenteen infrastruktuurin alan hankkeiden rahoittamiseen jäsenvaltioissa koheesiorahaston kautta.

Unionin toiminnassa otetaan huomioon hankkeiden ajateltavissa oleva taloudellinen elinkelpoisuus.

2. Eurooppalailla tai -puitelaila säädetään 1 kohdassa tarkoitetuista suuntaviivoista ja muista toimenpiteistä. Laki tai puitelaki annetaan, kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

Niihin suuntaviivoihin ja niihin yhteistä etua koskeviin hankkeisiin, jotka koskevat jonkin jäsenvaltion aluetta, tarvitaan tuon jäsenvaltion suostumus.

3. Jäsenvaltiot sovittavat keskenään ja yhdessä komission kanssa yhteen sellaiset kansalliset politiikat, joilla voi olla merkittävä vaikutus III-246 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseen. Komissio voi kiinteässä yhteistoiminnassa jäsenvaltioiden kanssa tehdä aiheellisia aloitteita edistääkseen tätä yhteensovittamista.

4. Unioni voi tehdä yhteistyötä kolmansien maiden kanssa edistääkseen yhteistä etua koskevia hankkeita ja turvatakseen verkkojen yhteentoimivuuden.

9 JAKSO

TUTKIMUS JA TEKNOLOGIAN
KEHITTÄMINEN SEKÄ AVARUUSALA*III-248 artikla*

1. Unioni pyrkii toiminnallaan lujittamaan tieteellistä ja teknologista perustaansa toteuttamalla eurooppalaisen tutkimusalueen, jossa tutkijat, tieteellinen tietämys ja teknologia liikkuvat vapaasti, tukemaan unionin kilpailukyvyyn, myös sen teollisuuden kilpailukyvyyn, kehittämistä sekä edistämään kaikkea tutkimustoimintaa, jota pidetään tarpeellisena tämän perustuslain muiden lukujen perusteella.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi unioni kannustaa kaikkialla unionissa yrityksiä, pienet ja keskisuuret yritykset mukaan luettuina, tutkimuskeskuksia ja korkeakouluja niiden korkealaatuiseen tutkimukseen ja teknologian kehittämiseen liittyvissä pyrkimyksissä. Se tukee niiden pyrkimyksiä keskinäiseen yhteistyöhön varsinkin avaamalla kansalliset julkiset hankinnat, määrittelemällä yhteisiä standardeja sekä poistamalla yhteistyön oikeudellisia ja verotuksellisia esteitä ja pyrkii näin erityisesti siihen, että tutkijat voivat tehdä yhteistyötä vapaasti rajoista riippumatta ja yritykset voivat käyttää hyväkseen sisämarkkinoiden tarjoamia mahdollisuuksia.

3. Kaikista unionin toimista tutkimuksen ja teknologian kehittämisen aloilla, demonstrointihankkeet mukaan luettuina, päätetään ja ne pannaan täytäntöön tämän jakson mukaisesti.

III-249 artikla

Pyrkinessään III-248 artiklan mukaisiin tavoitteisiin unioni toteuttaa seuraavia jäsenvaltioissa harjoitettua toimintaa täydentäviä toimia:

a) tutkimusta, teknologian kehittämistä ja demonstrointia koskevien ohjelmien täytäntöönpano edistämällä yhteistyötä yritysten, tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen kanssa ja niiden kesken;

b) yhteistyön edistäminen kolmansien maiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa unionin tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja demonstroinnin alalla;

c) tutkimukseen, teknologian kehittämiseen ja demonstrointiin liittyvän unionin toiminnan tuloksia koskevan tiedon levittäminen ja näiden tulosten hyväksi käyttäminen;

d) unionin tutkijoiden koulutuksen ja liikkuvuuden kannustaminen.

III-250 artikla

1. Unioni ja jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimintansa tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla turvatakseen kansallisten politiikkojen ja unionin politiikan keskinäisen johdonmukaisuuden.

2. Komissio voi kiinteässä yhteistoiminnassa jäsenvaltioiden kanssa tehdä aiheellisia aloitteita edistääkseen 1 kohdassa tarkoitettua yhteensovittamista ja erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää tietojen vaihtoa parhaista käytännöistä sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Euroopan parlamentti pidetään täysin ajan tasalla.

III-251 artikla

1. Eurooppalailla säädetään kaikki unionin rahoittamat toimet kattavasta monivuotisesta puiteohjelmasta. Laki annetaan, kun talous- ja sosiaalikomitea on kuultu.

Puiteohjelmassa:

a) vahvistetaan ne tieteelliset ja teknologiset tavoitteet, jotka III-249 artiklassa mainituilla toimilla on tarkoitus saavuttaa, sekä niihin liittyvät painopisteet;

b) osoitetaan tällaisten toimien pääperiaatteet;

c) vahvistetaan enimmäismäärä, jolla unioni osallistuu puiteohjelman rahoitukseen, ja tätä osallistumista koskevat yksityiskohtaiset säännöt sekä kunkin suunnitellun toimen osuus.

2. Monivuotista puiteohjelmaa mukauteetaan tai täydennetään tilanteen kehityksen mukaisesti.

3. Neuvoston eurooppalailla säädetään erityisohjelmista, joiden avulla monivuotista puiteohjelmaa toteutetaan kunkin toimen osalta. Kussakin erityisohjelmassa täsmennetään ohjelman toteuttamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt, vahvistetaan ohjelman kesto ja osoitetaan tarpeelliseksi arvioituiden varat. Erityisohjelmissa vahvistettujen tarpeelliseksi arvioitujen määrien summa ei saa ylittää koko tälle puiteohjelmalle ja kullekin toimelle vahvistettua enimmäismäärää. Laki annetaan, kun Euroopan parlamenttia sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

4. Eurooppalailla säädetään eurooppalaisen tutkimusalueen toteuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä monivuotisen puiteohjelman mukaisten toimien täydentämiseksi. Laki annetaan, kun talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

III-252 artikla

1. Monivuotisen puiteohjelman toteuttamiseksi eurooppalailla tai -puitelaila säädetään:

a) yritysten, tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen osallistumista koskevista säännöistä;

b) tutkimustulosten levittämistä koskevista säännöistä.

Eurooppalaki tai -puitelaki annetaan, kun talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

2. Monivuotista puiteohjelmaa toteutettaessa eurooppalailla voidaan säätää täydentäviä ohjelmista, joihin osallistuvat vain jotkin jäsenvaltiot; nämä jäsenvaltiot huolehtivat ohjelmien rahoittamisesta, jollei unionin mahdollisesta osallistumisesta muuta johdu.

Tällä eurooppalailla vahvistetaan täydentäviin ohjelmiin sovellettavat säännöt, erityisesti tiedon levittämisestä ja muiden jäsenvaltioiden mahdollisuuksista päästä mukaan täydentäviin ohjelmiin. Laki annetaan, kun talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu, ja nii-

den jäsenvaltioiden suostumuksella, joita asia koskee.

3. Monivuotista puiteohjelmaa toteutettaessa eurooppalailla voidaan, niiden jäsenvaltioiden suostumuksella, joita asia koskee, säätää osallistumisesta useiden jäsenvaltioiden käynnistämiin tutkimus- ja kehitysohjelmiin sekä näiden ohjelmien toteuttamiseksi luotuihin rakenteisiin.

Eurooppalaki annetaan, kun talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

4. Unioni voi monivuotista puiteohjelmaa toteutettaessa säätää unionin tutkimusta, teknologian kehittämistä ja demonstrointia koskevasta yhteistyöstä kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Tätä yhteistyötä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä voidaan sopia unionin ja asianomaisten kolmansien osapuolten välisin sopimuksin.

III-253 artikla

Neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä eurooppa-asetuksia tai -päätöksiä, joilla on tarkoitus perustaa yhteisyrityksiä tai muita tarpeellisia rakenteita, jotta unionin tutkimusta, teknologian kehittämistä ja demonstrointia koskevat ohjelmat voidaan toteuttaa asianmukaisesti. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia sekä talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan.

III-254 artikla

1. Edistääkseen tieteellistä ja teknistä kehitystä, teollisuuden kilpailukykyä ja politiikkansa toteuttamista unioni kehittää eurooppalaisen avaruuspolitiikan. Se voi tätä varten edistää yhteisiä aloitteita, tukea tutkimusta ja teknologian kehittämistä sekä sovittaa yhteen avaruuden tutkimuksen ja käytön edellyttämiä toimia.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi eurooppalailla tai -puitelailla säädetään tarvittavista toimenpiteistä, joiden toteuttamismuotona voi olla eurooppalainen avaruusohjelma.

3. Unioni luo tarvittavat yhteydet Euroopan avaruusjärjestöön.

III-255 artikla

Kunkin vuoden alussa komissio antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen. Kertomuksessa annetaan tiedot edellisen vuoden toiminnasta tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja tulosten levittämisen osalta sekä kuluvan vuoden työohjelmasta.

10 JAKSO

ENERGIA

III-256 artikla

1. Sisämarkkinoiden toteuttamisen ja toiminnan yhteydessä sekä ympäristön säilyttämistä ja sen tilan parantamista koskevan vaatimuksen huomioon ottaen unionin energiapolitiikalla pyritään:

- a) varmistamaan energiamarkkinoiden toimivuus;
- b) varmistamaan energian toimitusvarmuus unionissa; ja
- c) edistämään energiatehokkuutta ja energiansäästöä sekä uusiin ja uusiutuviin energialähteisiin perustuvien energiamuotojen kehittämistä.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä säädetään eurooppalailla tai -puitelailla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän perustuslain muiden määräysten soveltamista. Laki tai puitelaki annetaan, kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

Tämä eurooppalaki tai -puitelaki ei vaikuta jäsenvaltion oikeuteen määritellä energiavarojensa hyödyntämisen ehdot, jäsenvaltion eri energialähteiden välillä tekemiin valintoihin eikä jäsenvaltion energiahuollon yleiseen rakenteeseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta III-234 artiklan 2 kohdan c alakohdan soveltamista.

3. Poiketen siitä, mitä 2 kohdassa määrätään, niistä siinä tarkoitetuista toimenpiteistä, jotka ovat etupäässä verotuksellisia, säädetään neuvoston eurooppalailla tai -puitelaililla. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

IV LUKU

VAPAUDEN, TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALUE

1 JAKSO

YLEISET MÄÄRÄYKSET

III-257 artikla

1. Unioni muodostaa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla kunnioitetaan perusoikeuksia sekä jäsenvaltioiden eri oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä.

2. Unioni varmistaa sen, ettei henkilöitä tarkasteta sisärajoilla, sekä kehittää turva- paikka- ja maahanmuuttoasioita sekä ulkora- javalvontaa koskevan yhteisen politiikan, joka perustuu jäsenvaltioiden väliseen yhteis- vastuuseen ja joka on oikeudenmukainen kolmansien maiden kansalaisia kohtaan. Tätä lukua sovellettaessa kansalaisuudettomat henkilöt rinnastetaan kolmansien maiden kansalaisiin.

3. Unioni pyrkii varmistamaan korkean turvallisuustason rikollisuutta, rasismia ja muukalaisvihaa ehkäisevillä ja torjuvilla toimenpiteillä, poliisiviranomaisten ja oikeusvi- ranomaisten ja muiden toimivaltaisten viran- omaisten välisillä yhteensovittamis- ja yh- teistyötoimenpiteillä sekä rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroisella tunnustamisella ja tarvittaessa rikoslainsäädäntöjen lähentämi- sellä.

4. Unioni helpottaa oikeussuojan saata- vuutta muun muassa soveltamalla yksityisoi- keudellisissa asioissa annettujen tuomiois- tuinten päätösten ja muiden päätösten vasta- vuoroisen tunnustamisen periaatetta.

III-258 artikla

Eurooppa-neuvosto määrittelee lainsäädän- nön ja operatiivisen toiminnan suunnittelun strategiset suuntaviivat vapauden, turvalli- suuden ja oikeuden alueella.

III-259 artikla

Jäsenvaltioiden kansalliset parlamentit val- vovat, että tämän luvun 4 ja 5 jakson mukai- sesti tehdyissä säädösehdotuksissa ja - aloitteissa noudatetaan toissijaisuusperiaat- ta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamista koskevassa pöytäkirjassa mää- rättyjen yksityiskohtaisten sääntöjen mukai- sesti.

III-260 artikla

Neuvosto voi komission ehdotuksesta hy- väksyä eurooppa-asetuksia ja -päätöksiä yk- sityiskohtaisista säännöistä, joiden avulla jä- senvaltiot suorittavat yhteistoiminnassa ko- mission kanssa objektiivisen ja puolueetto- man arvioinnin siitä, miten jäsenvaltioiden viranomaiset toteuttavat tässä luvussa tarkoi- tettua unionin politiikkaa, erityisesti edis- tääkseen vastavuoroista tunnustamista kos- kevan periaatteen täysimääräistä soveltamis- ta, sanotun kuitenkin rajoittamatta III-360– III-362 artiklan soveltamista. Euroopan par- lamentille sekä jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille tehdään selkoa tämän arvioin- nin sisällöstä ja tuloksista.

III-261 artikla

Neuvoston yhteyteen perustetaan pysyvä komitea varmistamaan unionin sisällä toteu- tettavan operatiivisen yhteistyön edistäminen ja tehostaminen sisäiseen turvallisuuteen kuuluvissa asioissa. Komitea edistää jäsen- valtioiden toimivaltaisten viranomaisten toi- minnan yhteensovittamista, sanotun kuiten- kaan rajoittamatta III-344 artiklan sovelta- mista. Unionin asianomaisten elinten ja lai- tostien edustajat voidaan ottaa mukaan komi- tean työskentelyyn. Euroopan parlamentti ja kansalliset parlamentit pidetään tietoisina työskentelystä.

III-262 artikla

Tämä luku ei vaikuta niihin velvollisuuksiin, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi.

III-263 artikla

Neuvosto antaa eurooppa-asetuksia varmistukseen jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välisen sekä näiden viranomaisten ja komission välisen hallinnollisen yhteistyön tässä luvussa tarkoitetuilla aloilla. Neuvosto tekee ratkaisunsa komission ehdotuksesta, jollei III-264 artiklasta muuta johdu, sekä Euroopan parlamenttia kuultuaan.

III-264 artikla

Tämän luvun 4 ja 5 jaksossa tarkoitettut säädökset sekä ne III-263 artiklassa tarkoitettut eurooppa-asetukset, joilla varmistetaan hallinnollinen yhteistyö näissä jaksoissa tarkoitetuilla aloilla, annetaan

- a) komission ehdotuksesta, tai
- b) aloitteesta, jonka on tehnyt yksi neljästä jäsenvaltiosta.

2 JAKSO

RAJAVALVONTA-, TURVAPAIKKA-
JA MAAHANMUUTTOPOLITIikka*III-265 artikla*

1. Unioni kehittää politiikan, jonka tarkoituksena on:

- a) varmistaa, ettei sisärajoja ylittäviä henkilöitä tarkasteta, heidän kansalaisuudestaan riippumatta;
- b) varmistaa henkilöiden tarkastukset ja tehokas valvonta ulkorajojen ylittämisen yhteydessä;
- c) ottaa vaiheittain käyttöön yhdenmukainen ulkorajojen valvontajärjestelmä.

2. Eurooppalailla tai -puitelaila säädetään 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi toimenpiteistä, jotka koskevat:

- a) viisumeita ja muita lyhytaikaisia oleskelulupia koskevaa yhteistä politiikkaa;
- b) tarkastuksia, joita tehdään ulkorajoja ylittävälle henkilölle;
- c) edellytyksiä, joiden mukaisesti kolmansien maiden kansalaiset voivat vapaasti liikkua unionin alueella lyhyen ajan;
- d) kaikkia tarvittavia toimenpiteitä, joilla otetaan vaiheittain käyttöön yhdenmukainen ulkorajojen valvontajärjestelmä;
- e) sisärajoja ylittävälle henkilölle tehtävien tarkastusten poistamista heidän kansalaisuudestaan riippumatta.

3. Tämä artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden toimivaltaan, joka koskee niiden rajojen maantieteellistä määrittelyä kansainvälisen oikeuden mukaisesti.

III-266 artikla

1. Unioni kehittää turvapaikka-asioita sekä toissijaista ja tilapäistä suojelua koskevan yhteisen politiikan, jonka tarkoituksena on antaa asianmukainen asema kaikille kansainvälistä suojelua tarvitseville kolmansien maiden kansalaisille ja varmistaa palauttamiskiellon periaatteen noudattaminen. Tämän politiikan on oltava pakolaisten oikeusasemasta 28 päivänä heinäkuuta 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen ja 31 päivänä tammikuuta 1967 tehdyn pöytäkirjan sekä muiden asiaan liittyvien sopimusten mukaista.

2. Eurooppalailla tai -puitelaila säädetään 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi toimenpiteistä, jotka koskevat yhteistä eurooppalaista turvapaikkajärjestelmää, johon sisältyvät:

- a) koko unionissa voimassa oleva yhdenmukainen turvapaikka-asema kolmansien maiden kansalaisille;
- b) yhdenmukainen toissijaisen suojelun asema kolmansien maiden kansalaisille, jotka eivät saa turvapaikkaa unionissa mutta jotka tarvitsevat kansainvälistä suojelua;

c) yhteinen järjestelmä tilapäisen suojelun antamiseksi kotimaastaan siirtymään joutuneille joukoittaisen maahantulon yhteydessä;

d) yhteiset menettelyt turvapaikkaa tai toissijaista suojelua koskevan yhdenmukaisen aseman myöntämisessä ja peruuttamisessa;

e) perusteet ja menettelyt turvapaikkaa tai toissijaista suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion ratkaisemiseksi;

f) turvapaikkaa tai toissijaista suojelua hakevien vastaanotto-olosuhteita koskevat vaatimukset;

g) kumppanuus ja yhteistyö kolmansien maiden kanssa turvapaikkaa taikka toissijaista tai tilapäistä suojelua hakevien henkilöiden maahantulon hallinnoimiseksi.

3. Jos kolmansien maiden kansalaisten äkillinen joukoittainen maahantulo aiheuttaa yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa hätätilanteen, neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä väliaikaisia toimenpiteitä sisältäviä eurooppa-asetuksia tai -päätöksiä kyseisen yhden tai useamman jäsenvaltion hyväksi. Se tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

III-267 artikla

1. Unioni kehittää yhteisen maahanmuuttopolitiikan, jolla pyritään kaikissa vaiheissa varmistamaan muuttovirtojen tehokas hallinta, jäsenvaltioissa laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten oikeudenmukainen kohtelu sekä laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan ehkäiseminen ja tehostettu torjunta.

2. Eurooppalailla tai -puitelaila säädetään 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi toimenpiteistä seuraavilla aloilla:

a) maahantuloa ja maassa oleskelua koskevat edellytykset sekä vaatimukset pitkäaikaisien viisumien ja oleskelulupien myöntämiseksi jäsenvaltioissa, myös perheenyhdistämistä varten;

b) jäsenvaltioissa laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten oikeuksien määrittely, mukaan lukien edellytykset, jotka

koskevat liikkumis- ja oleskeluvapautta muissa jäsenvaltioissa;

c) laitton maahanmuutto ja luvaton oleskelu, laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden maasta poistaminen ja palauttaminen mukaan luettuna;

d) ihmiskaupan, erityisesti nais- ja lapsikaupan torjunta.

3. Unioni voi tehdä kolmansien maiden kanssa sopimuksia sellaisten kolmansien maiden kansalaisten takaisinotosta alkuperä- tai lähtömaahan, jotka eivät täytä tai jotka eivät enää täytä jäsenvaltion alueelle pääsyn, kyseisellä alueella oleskelun tai asumisen edellytyksiä.

4. Eurooppalailla tai -puitelaila voidaan säätää toimenpiteistä, joilla kannustetaan ja tuetaan jäsenvaltioiden toimintaa niiden alueella laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten kotouttamiseksi ja jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

5. Tämä artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen päättää siitä, kuinka paljon kolmansista maista tulevia kolmansien maiden kansalaisia päästetään niiden alueelle hakemaan työtä palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana.

III-268 artikla

Tässä jaksossa tarkoitettussa unionin politiikassa ja sen toteuttamisessa noudatetaan jäsenvaltioiden yhteisvastuun ja oikeudenmukaisen vastuunjaon periaatetta, myös rahoituksen osalta. Unionin tämän jakson nojalla antamiin säädöksiin sisällytetään tarvittaessa aina asianmukaisia toimenpiteitä tämän periaatteen soveltamiseksi.

3 JAKSO

OIKEUDELLINEN YHTEISTYÖ YKSITYISOIKEUDEN ALALLA

III-269 artikla

1. Unioni kehittää oikeudellista yhteistyötä

yksityisoikeudellisissa asioissa, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia; tämä yhteistyö perustuu tuomioistuinten päätösten ja muiden päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen. Yhteistyöhön voi kuulua jäsenvaltioiden lakien ja asetusten lähentämistä koskevien toimenpiteiden hyväksymistä.

2. Eurooppalailla tai -puitelailla säädetään 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi toimenpiteistä, joilla pyritään erityisesti sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan sitä edellyttäessä varmistamaan:

- a) jäsenvaltioiden tuomioistuinten päätösten ja muiden päätösten vastavuoroinen tunnustaminen ja täytäntöönpano;
- b) oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksianto jäsenvaltiosta toiseen;
- c) lainvalintaa ja tuomioistuimen toimivaltaa koskevien jäsenvaltioiden sääntöjen yhteensopivuus;
- d) todisteiden vastaanottamista koskeva yhteistyö;
- e) tehokas oikeussuojan saatavuus;
- f) riita-asiain oikeudenkäyntien moitteeton sujuminen haittaavien esteiden poistaminen edistämällä tarvittaessa jäsenvaltioissa sovellettavien riita-asiain oikeudenkäyntiä koskevien sääntöjen yhteensopivuutta;
- g) vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien kehittäminen;
- h) tuomareiden ja oikeuslaitoksen henkilöstön koulutuksen tukeminen.

3. Perheoikeudellisista toimenpiteistä, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia, säädetään 2 kohdasta poiketen neuvoston eurooppalailla tai -puitelailla. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultaan.

Neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä eurooppapäätöksen, jolla määritetään ne perheoikeudelliset seikat, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia ja joista voidaan antaa säädöksiä tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultaan.

4 JAKSO

OIKEUDELLINEN YHTEISTYÖ RIKOS-OIKEUDEN ALALLA

III-270 artikla

1. Oikeudellinen yhteistyö unionissa rikos-oikeuden alalla perustuu tuomioistuinten tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen, ja siihen kuuluu jäsenvaltioiden lakien ja asetusten lähentäminen 2 kohdassa ja III-271 artiklassa tarkoitetuilla aloilla.

Eurooppalailla tai -puitelailla säädetään toimenpiteistä, joilla pyritään

- a) laatimaan sääntöjä ja menettelyjä kaikenmuotoisten tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten tunnustamisen varmistamiseksi koko unionissa;
- b) ehkäisemään ja ratkaisemaan jäsenvaltioiden välisiä tuomioistuimen toimivaltaa koskevia ristiriitoja;
- c) tukemaan tuomareiden ja oikeuslaitoksen henkilöstön koulutusta;
- d) helpottamaan jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten tai vastaavien viranomaisten yhteistyötä rikosasioiden käsittelyn ja päätösten täytäntöönpanon yhteydessä.

2. Eurooppapuitelailla voidaan säätää vähimmäissäännöistä sikäli kuin se on tarpeen tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen sekä poliisiyhteistyön ja oikeudellisen yhteistyön helpottamiseksi rajatylittävissä rikosasioissa. Näissä vähimmäissäännöissä otetaan huomioon jäsenvaltioiden oikeusperinteiden ja -järjestelmien erot.

Vähimmäissäännöt koskevat seuraavia asioita:

- a) todisteiden vastavuoroinen hyväksyttävyyden saaminen jäsenvaltioissa;
- b) yksilön oikeudet rikosasioiden käsittelyssä;
- c) rikosten uhrien oikeudet;
- d) muut rikosasioiden käsittelyn erityiset osatekijät, jotka neuvosto on ennalta määrit-

tänyt eurooppapäätöksellä. Neuvosto tekee tällaisen eurooppapäätöksen yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Tässä kohdassa tarkoitettujen vähimmäis-sääntöjen hyväksyminen ei estä jäsenvaltioita pitämästä yllä tai ottamasta käyttöön niitä korkeatasoisempaa yksilön suojelua.

3. Jos neuvoston jäsen katsoo, että esitys 2 kohdassa tarkoitetuksi eurooppapuitelaksi vaikuttaisi jäsenen rikosoikeusjärjestelmän perusteisiin, se voi pyytää puitelakiesityksen saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa III-396 artiklassa tarkoitettu menettely keskeytetään. Asiaa käsiteltyään Eurooppa-neuvosto neljän kuukauden kuluessa keskeyttämisestä joko:

a) palauttaa esityksen neuvostolle, mikä lopettaa III-396 artiklassa tarkoitetun menettelyn keskeyttämisen, tai

b) pyytää komissiota tai puitelakiesityksen tehnyttä jäsenvaltioiden ryhmää tekemään uuden esityksen; tässä tapauksessa katsotaan, ettei alun perin esitettyä säädöstä ole annettu.

4. Jos Eurooppa-neuvosto ei ole toteuttanut toimia 3 kohdassa tarkoitettun määräajan kuluessa tai jos eurooppapuitelakia ei ole annettu 12 kuukauden kuluessa siitä, kun uusi esitys on 3 kohdan b alakohdan mukaisesti tehty, ja vähintään yksi kolmasosa jäsenvaltioista haluaa aloittaa tiiviimmän yhteistyön kyseisen puitelakiesityksen pohjalta, ne ilmoittavat asiasta Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle.

Tällöin lupa aloittaa I-44 artiklan 2 kohdassa ja III-419 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tiiviimpi yhteistyö katsotaan annetuksi ja määräyksiä tiiviimmistä yhteistyöstä sovelletaan.

III-271 artikla

1. Eurooppapuitelaila voidaan säätää rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä erityisen vakavan rikollisuuden alalla, joka on rajatylittävää joko rikosten luonteen tai vaikutusten johdosta tai

sen vuoksi, että niiden torjuminen yhteisin perustein on erityisesti tarpeen.

Nämä rikollisuuden alat ovat terrorismi, ihmiskauppa sekä naisten ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, laiton huumausainekauppa, laiton asekauppa, rahanpesu, lahjonta, maksuvälineiden vääräntäminen, tietokonerikollisuus ja järjestäytyneet rikollisuus.

Rikollisuudessa tapahtuneen kehityksen perusteella neuvosto voi tehdä eurooppapäätöksen, jolla määritellään muita rikollisuuden aloja, jotka täyttävät tässä kohdassa tarkoitettut edellytykset. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

2. Kun rikoslainsäädäntöjen lähentäminen osoittautuu välttämättömäksi unionin politiikan tehokkaan täytäntöönpanon varmistamisessa alalla, jolla on toteutettu yhdenmukaistamistoimenpiteitä, eurooppapuitelaila voidaan säätää tällä alalla rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä. Tämä puitelaki annetaan kyseisten yhdenmukaistamistoimenpiteiden hyväksymisessä noudatettun menettelyn mukaisesti, sanotun kuitenkin rajoittamatta III-264 artiklan soveltamista.

3. Jos neuvoston jäsen katsoo, että esitys 1 tai 2 kohdassa tarkoitetuksi eurooppapuitelaksi vaikuttaisi jäsenen rikosoikeusjärjestelmän perusteisiin, se voi pyytää puitelakiesityksen saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa, jos sovelletaan III-396 artiklassa tarkoitettua menettelyä, se keskeytetään. Asiaa käsiteltyään Eurooppa-neuvosto neljän kuukauden kuluessa keskeyttämisestä joko:

a) palauttaa esityksen neuvostolle, mikä lopettaa III-396 artiklassa tarkoitetun menettelyn keskeyttämisen, jos sitä sovelletaan, tai

b) pyytää komissiota tai puitelakiesityksen tehnyttä jäsenvaltioiden ryhmää tekemään uuden esityksen; tässä tapauksessa katsotaan, ettei alun perin esitettyä säädöstä ole annettu.

4. Jos Eurooppa-neuvosto ei ole toteuttanut toimia 3 kohdassa tarkoitettun määräajan ku-

luessa tai jos eurooppapuitelakia ei ole annettu 12 kuukauden kuluessa siitä, kun uusi esitys on 3 kohdan b alakohdan mukaisesti tehty, ja vähintään yksi kolmasosa jäsenvaltioista haluaa aloittaa tiiviimmän yhteistyön kyseisen puitelakiesityksen pohjalta, ne ilmoittavat asiasta Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle.

Tällöin lupa aloittaa I-44 artiklan 2 kohdassa ja III-419 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tiiviimpi yhteistyö katsotaan annetuksi ja määräyksiä tiiviimmästä yhteistyöstä sovelletaan.

III-272 artikla

Eurooppalailla tai -puitelailta voidaan säätää toimenpiteistä, joilla kannustetaan ja tuetaan jäsenvaltioiden toimintaa rikollisuuden torjunnan alalla. Nämä toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

III-273 artikla

1. Eurojustin tehtävänä on jäsenvaltioiden viranomaisten sekä Europolin toteuttamien operaatioiden ja toimittamien tietojen perusteella tukea ja tehostaa kansallisten tutkintaja syyttäjäviranomaisten toiminnan yhteensovittamista ja yhteistyötä sellaisen vakavan rikollisuuden alalla, joka koskee kahta tai useampaa jäsenvaltiota tai edellyttää yhteisin perustein toteutettavia syytetoimia.

Tätä varten eurooppalailla määritetään Eurojustin rakenne, toiminta, toiminta-ala ja tehtävät. Näitä tehtäviä voivat olla:

- a) rikostutkinnan aloittaminen ja ehdotuksen tekeminen toimivaltaisten kansallisten viranomaisten toteuttamien syytetoimien vireilepanosta erityisesti niiden koskiessa unionin taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia;
- b) a alakohdassa tarkoitettujen tutkintaja syytetoimien yhteensovittaminen;
- c) oikeudellisen yhteistyön tehostaminen, myös tuomioistuinten toimivaltaa koskevien ristiriitojen ratkaiseminen, ja tiivis yhteistyö Euroopan oikeudellisen verkoston kanssa.

Eurooppalailla säädetään myös menettelytavoista, jotka koskevat Euroopan parlamentin ja jäsenvaltioiden kansallisten parlamenttien osallistumista Eurojustin toiminnan arviointiin.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen syytetoimien yhteydessä toimivaltaiset kansalliset viranomaiset suorittavat tuomioistuimenmenettelyyn kuuluvat viralliset toimenpiteet, sanottuun kuitenkin rajoittamatta III-274 artiklan soveltamista.

III-274 artikla

1. Unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten torjumiseksi voidaan Eurojustin pohjalta perustaa neuvoston eurooppalailla Euroopan syyttäjänvirasto. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

2. Euroopan syyttäjänvirastolla, joka on tarvittaessa yhteydessä Europoliin, on toimivalta tutkia unionin niitä taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia, jotka määritetään 1 kohdassa tarkoitettussa eurooppalaissa, sekä asettaa syytteeseen niiden tekijät ja niihin osalliset. Se toimii syyttäjän tehtävissä tällaisia tekoja koskevissa rikosasioissa jäsenvaltioiden toimivaltaisissa tuomioistuimissa.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettulla eurooppalailla säädetään Euroopan syyttäjänviraston perussäännöstä, sen tehtävien hoitamista koskevista ehdoista, sen toimintaan sovellettavista ja todisteiden hyväksyttävyyttä koskevista menettelysäännöistä sekä Euroopan syyttäjänviraston tehtäviensä hoidossa toteuttamien menettelyllisten toimien oikeudelliseen valvontaan sovellettavista säännöistä.

4. Eurooppa-neuvosto voi tehdä samaan aikaan tai myöhemmin eurooppapäätöksen, jolla muutetaan 1 kohtaa Euroopan syyttäjänviraston toimivaltuuksien laajentamiseksi koskemaan rajatylittävää vakavaa rikollisuutta ja 2 kohtaa vastaavasti siten, että se koskee useita jäsenvaltioita koskevien vakavien rikosten tekijöitä ja niihin osallisia. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Eu-

roopan parlamentin hyväksynnän saatuaan ja komissiota kuultuaan.

5 JAKSO

POLIISIYHTEISTYÖ

III-275 artikla

1. Unioni toteuttaa jäsenvaltioiden kaikkien toimivaltaisten viranomaisten, kuten poliisi- ja tulliviranomaisten sekä rikosten ehkäisemiseen, paljastamiseen ja tutkintaan erikoistuneiden muiden lainvalvontaviranomaisten välisen poliisiyhteistyön.

2. Eurooppalailla tai -puitelailta voidaan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi säätää toimenpiteistä, jotka koskevat

a) asiaa koskevien tietojen keräämistä, tallentamista, käsittelyä, analysointia ja vaihtoa;

b) henkilöstön koulutuksen tukemista sekä henkilöstövaihtoa, välineistöä ja yhteistyötä rikosten selvittämistä koskevan tutkimuksen osalta;

c) yhteisiä tutkintatekniikoita vakavan järjestäytyneen rikollisuuden paljastamiseksi.

3. Neuvoston eurooppalailla tai -puitelailta voidaan säätää toimenpiteistä, jotka koskevat tässä artiklassa tarkoitettujen viranomaisten välistä operatiivista yhteistyötä. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

III-276 artikla

1. Europolin tehtävänä on tukea ja tehostaa jäsenvaltioiden poliisiviranomaisten ja muiden lainvalvontaviranomaisten toimintaa ja niiden keskinäistä yhteistyötä, jolla ehkäistään ja torjutaan kahta tai useampaa jäsenvaltiota koskevaa vakavaa rikollisuutta, terrorismia ja johonkin unionin politiikkaan kuuluvaa yhteistä etua vahingoittavia rikollisuuden muotoja.

2. Eurooppalailla määritetään Europolin rakenne, toiminta, toiminta-ala ja tehtävät. Näihin tehtäviin voi sisältyä:

a) erityisesti jäsenvaltioiden sekä kolmansien maiden tai elinten viranomaisten välitämien tietojen kerääminen, tallentaminen, käsittely, analysointi ja vaihto;

b) yhdessä jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa toteutettujen tai yhteisten tutkintaryhmien toteuttamien tutkintatoimien ja operatiivisten toimien yhteensovittaminen, järjestäminen ja toteuttaminen, ollen tarvittaessa yhteydessä Eurojustiin.

Eurooppalailla vahvistetaan myös menetellyt, joilla Euroopan parlamentti yhdessä kansallisten parlamenttien kanssa valvoo Europolin toimintaa.

3. Europolin operatiivinen toiminta on aina toteutettava ollen yhteydessä sen jäsenvaltion tai niiden jäsenvaltioiden viranomaisiin, joiden alueella toimitaan, ja näiden viranomaisten suostumuksella. Pakkokeinojen käyttö kuuluu yksinomaan toimivaltaisille kansallisille viranomaisille.

III-277 artikla

Neuvoston eurooppalailla tai -puitelailta vahvistetaan ne edellytykset ja rajoitukset, joiden mukaisesti III-270 ja III-275 artiklassa tarkoitettujen jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset voivat toimia toisen jäsenvaltion alueella ollen yhteydessä kyseisen jäsenvaltion viranomaisiin ja näiden viranomaisten suostumuksella. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

V LUKU

ALAT, JOILLA UNIONI VOI PÄÄTTÄÄ TOTEUTTAA TUKI-, YHTEENSOVITTAMIS- TAI TÄYDENNYSTOIMIA

1 JAKSO

KANSANTERVEYS

III-278 artikla

1. Kaikkien unionin politiikkojen ja toimien määrittelyssä ja toteuttamisessa varmistetaan

taan ihmisten terveyden korkeatasoinen suo-
jelu.

Unionin toiminta täydentää kansallista poliittikkaa ja suuntautuu kansanterveyden parantamiseen, ihmisten sairauksien ja tautien ehkäisemiseen sekä fyysistä ja mielenterveyttä vaarantavien tekijöiden torjuntaan. Tähän toimintaan kuuluvat myös:

a) laajalle levinneiden vaarallisten sairauksien torjunta edistämällä niiden syiden, leviämisen ja ehkäisemisen tutkimusta sekä terveysvalistusta ja kasvatusta;

b) rajatylittävien vakavien terveysuhkien seuranta, niistä hälyttäminen ja niiden torjuminen.

Unioni täydentää huumausaineiden aiheuttamien terveyshaittojen vähentämiseen tähtäävää jäsenvaltioiden toimintaa, mukaan lukien tiedotus- ja ehkäisemistoimia.

2. Unioni edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä tässä artiklassa tarkoitetuilla aloilla ja tukee tarvittaessa niiden toimintaa. Se kannustaa jäsenvaltioita erityisesti yhteistyöhön, jonka tarkoituksena on parantaa niiden terveyspalvelujen täydentävyyttä jäsenvaltioiden välisen rajan molemmin puolin sijaitsevilla alueilla.

Jäsenvaltiot sovittavat 1 kohdassa tarkoitetuilla aloilla yhteen politiikkansa ja ohjelmansa ollen yhteydessä komissioon. Komissio voi kiinteässä yhteydessä jäsenvaltioihin tehdä aiheellisia aloitteita tämän yhteensovittamisen edistämiseksi, erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaita käytäntöjä koskevien tietojen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Euroopan parlamentti pidetään täysin ajan tasalla.

3. Unioni ja jäsenvaltiot edistävät yhteistyötä kolmansien maiden ja kansanterveysalan toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa.

4. Poiketen siitä, mitä I-12 artiklan 5 kohdassa ja I-17 artiklan a alakohdassa määrää-

tään, ja noudattaen I-14 artiklan 2 kohdan k alakohdan määräyksiä eurooppalailla tai puitelaille myötävaikutetaan tässä artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseen sääntämällä seuraavista toimenpiteistä, joilla voidaan puuttua yhteisiin turvallisuuskysymyksiin:

a) toimenpiteet, joilla asetetaan ihmisestä peräisin oleville elimille ja aineille sekä verelle ja verivalmisteille korkeat laatu- ja turvallisuusvaatimukset; nämä toimenpiteet eivät estä jäsenvaltioita pitämästä voimassa tai toteuttamasta tiukempia suojatoimenpiteitä;

b) eläinlääkintä- ja kasvinuojelualan toimenpiteet, joiden välittömänä tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen;

c) toimenpiteet, joilla asetetaan lääkkeille ja lääkinnällisille laitteille korkeat laatu- ja turvallisuusvaatimukset;

d) toimenpiteet, jotka koskevat rajatylittävien vakavien terveysuhkien seurantaa, niistä hälyttämistä ja niiden torjumista.

Eurooppalaki tai -puitelaki annetaan, kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

5. Eurooppalailla tai -puitelaille voidaan myös säätää kannustustoimenpiteistä, joiden tarkoituksena on ihmisten terveyden suojeleminen ja parantaminen ja erityisesti rajatylittävien laajalle levinneiden vaarallisten sairauksien torjunta, sekä toimenpiteistä, joiden välittömänä tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen ehkäisemällä tupakointia ja alkoholin väärinkäyttöä; nämä toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Eurooppalaki tai -puitelaki annetaan, kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

6. Neuvosto voi tässä artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi antaa komission ehdotuksesta myös suosituksia.

7. Unionin toiminnassa otetaan huomioon jäsenvaltioiden velvollisuudet, jotka liittyvät niiden terveyspolitiikan määrittelyyn sekä terveyspalvelujen ja sairaanhoidon järjestämiseen ja tarjoamiseen. Jäsenvaltioiden velvollisuuksiin kuuluvat terveyspalvelujen ja

sairaanhoidon hallinnointi sekä niihin osoitettujen voimavarojen kohdentaminen. Edellä 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettujen toimenpiteet eivät vaikuta elinten ja veren luovuttamista tai lääketieteellistä käyttöä koskeviin kansallisiin säännöksiin ja määräyksiin.

2 JAKSO

TEOLLISUUS

III-279 artikla

1. Unioni ja jäsenvaltiot huolehtivat siitä, että unionin teollisuuden kilpailukyvn kannalta tarpeelliset edellytykset turvataan.

Tällöin niiden toiminnalla pyritään avointen ja kilpailuun perustuvien markkinoiden järjestelmän mukaisesti

- a) nopeuttamaan teollisuuden mukauttamista rakennemuutoksiin;
- b) edistämään kaikkialla unionissa aloitekyvyn ja yritysten, erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten, kehittämisen kannalta suotuisaa toimintaympäristöä;
- c) edistämään yritysten välisen yhteistyön kannalta suotuisaa toimintaympäristöä;
- d) edistämään innovointia, tutkimusta ja teknologian kehittämistä koskevaan politiikkaan sisältyvien teollisuutta palvelevien mahdollisuuksien parempaa hyväksikäyttöä.

2. Jäsenvaltiot neuvottelevat keskenään olleen yhteydessä komissioon ja sovittavat tarvittaessa yhteen toimintansa. Komissio voi tehdä aiheellisia aloitteita tämän yhteensovittamisen edistämiseksi, erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaita käytäntöjä koskevien tietojen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seuranta ja arviointia varten. Euroopan parlamentti pidetään täysin ajan tasalla.

3. Unioni myötävaikuttaa 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseen tämän perustuslain muiden määräysten mukaisella politiikalla ja toiminnalla. Eurooppalailla tai -puitelaililla voidaan säätää erityistoimenpi-

teistä, joiden tarkoituksena on tukea jäsenvaltioiden toimia 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi, mutta jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Eurooppalaki tai -puitelaki annetaan, kun talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu.

Tämä jakso ei anna unionille perustetta toteuttaa mitään toimenpiteitä, jotka voivat johtaa kilpailun vääristymiseen tai jotka käsittävät verotusta tai palkattujen työntekijöiden oikeuksia ja etuja koskevia säännöksiä tai määräyksiä.

3 JAKSO

KULTTUURI

III-280 artikla

1. Unioni myötävaikuttaa siihen, että jäsenvaltioiden kulttuurit kehittyvät kukoistaviksi, vaalien niiden kansallista ja alueellista monimuotoisuutta ja korostaen samalla niiden yhteistä kulttuuriperintöä.

2. Unioni pyrkii toiminnallaan kannustamaan jäsenvaltioita keskinäiseen yhteistyöhön sekä tarvittaessa tukemaan ja täydentämään niiden toimintaa seuraavilla aloilla:

- a) Euroopan kansojen kulttuurin ja historian tuntemuksen ja niitä koskevan tiedon levietyksen parantaminen;
- b) Euroopan kannalta merkittävän kulttuuriperinnön säilyttäminen ja suojaaminen;
- c) muu kuin kaupallinen kulttuurivaihto;
- d) taiteellinen ja kirjallinen luova toiminta, audiovisuaalialan toiminta mukaan luettuna.

3. Unioni ja jäsenvaltiot edistävät yhteistyötä kolmansien maiden sekä kulttuurialan toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen ja erityisesti Euroopan neuvoston kanssa.

4. Unioni ottaa kulttuurinäkökohdat huomioon tämän perustuslain muiden määräysten mukaisessa toiminnassaan erityisesti vaaliakseen ja edistääkseen kulttuuriensa monimuotoisuutta.

5. Tässä artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteutumisen edistämiseksi:

- a) eurooppalailla tai -puitelaila säädetään kannustustoimista, jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Eurooppalaki tai -puitelaki annetaan, kun alueiden komiteaa on kuultu;
- b) neuvosto antaa komission ehdotuksesta suosituksia.

4 JAKSO

MATKAILU

III-281 artikla

1. Unioni täydentää jäsenvaltioiden toimintaa matkailualalla, erityisesti edistämällä alalla toimivien unionin yritysten kilpailukykyä.

Tätä varten unioni pyrkii toiminnallaan:

- a) kannustamaan kyseisen alan yritysten kehittämislle suotuisan ympäristön luomista;
- b) edistämään jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja erityisesti hyviä käytäntöjä koskevien tietojen vaihtoa.

2. Eurooppalailla tai -puitelaila säädetään erityisistä toimenpiteistä, joilla täydennetään jäsenvaltioissa toteutettavia toimia tässä artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, mutta jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

5 JAKSO

YLEISSIVISTÄVÄ KOULUTUS, NUORISO, URHEILU JA AMMATILLINEN KOULUTUS

III-282 artikla

1. Unioni myötävaikuttaa laadukkaan yleissivistävän koulutuksen kehittämiseen kannustamalla jäsenvaltioita keskinäiseen yhteistyöhön sekä tarvittaessa tukemalla ja

täydentämällä jäsenvaltioiden toimintaa. Se ottaa täysin huomioon jäsenvaltioiden vastuun opetuksen sisällöstä ja koulutusjärjestelmän järjestämisestä sekä niiden sivistyksellisen ja kielellisen monimuotoisuuden.

Unioni myötävaikuttaa Euroopan urheiluun liittyvien asioiden edistämiseen ottaen huomioon sen erityispiirteet, vapaaehtoisuuteen perustuvat rakenteet sekä yhteiskunnallisen ja kasvatuksellisen tehtävän.

Unionin toiminnalla pyritään:

- a) kehittämään yleissivistävän koulutuksen eurooppalaista ulottuvuutta erityisesti jäsenvaltioiden kielten opettamisen ja levittämisen avulla;
- b) parantamaan opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuutta muun muassa edistämällä tutkintotodistusten ja opintojaksojen akateemista tunnustamista;
- c) edistämään oppilaitosten välistä yhteistyötä;
- d) kehittämään tietojen ja kokemusten vaihtoa jäsenvaltioiden koulutusjärjestelmille yhteisistä kysymyksistä;
- e) edistämään nuorisovaihtoa sekä sosio-pedagogisten ohjaajien vaihtoa sekä kannustamaan nuorten osallistumista demokratian toteuttamiseen Euroopassa;
- f) edistämään etäopetuksen kehittämistä;
- g) kehittämään urheilun eurooppalaista ulottuvuutta edistämällä urheilukilpailujen rehellisyyttä ja avoimuutta ja urheilusta vastaavien järjestöjen välistä yhteistyötä sekä suojelemalla urheilijoiden, erityisesti nuorten urheilijoiden, fyysistä ja henkistä koskemattomuutta.

2. Unioni ja jäsenvaltiot edistävät yhteistyötä kolmansien maiden sekä yleissivistävän koulutuksen ja urheilun alalla toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen ja erityisesti Euroopan neuvoston kanssa.

3. Tässä artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteutumisen edistämiseksi:

- a) eurooppalailla tai -puitelaila säädetään kannustustoimista, jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

tamista. Eurooppalaki tai -puitelaki annetaan, kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu;

b) neuvosto antaa komission ehdotuksesta suosituksia.

III-283 artikla

1. Unioni toteuttaa ammatillista koulutusta koskevaa politiikkaa, joka tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimintaa, ottaen samalla täysin huomioon jäsenvaltioiden vastuun ammatillisen koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä.

Unionin toiminnalla pyritään:

a) helpottamaan teollisuuden muutoksiin sopeutumista erityisesti ammatillisen koulutuksen ja uudelleen koulutuksen avulla;

b) parantamaan ammatillista perus- ja jatkokoulutusta ammattiin pääsyn ja ammattiin palaamisen helpottamiseksi työmarkkinoilla;

c) helpottamaan pääsyä ammatilliseen koulutukseen sekä edistämään ammattiin koulutavien ja ammattia opiskelevien, erityisesti nuorten, liikkuvuutta;

d) edistämään yleissivistävien tai ammatillisten oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä ammatillista koulutusta koskevilla asioilla;

e) kehittämään tietojen ja kokemusten vaihtoa jäsenvaltioiden ammatillisille koulutusjärjestelmille yhteisistä kysymyksistä.

2. Unioni ja jäsenvaltiot edistävät yhteistyötä kolmansien maiden ja ammatillisen koulutuksen alalla toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa.

3. Tässä artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteutumisen edistämiseksi:

a) eurooppalailla tai -puitelailla säädetään tarvittavista toimenpiteistä, jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Eurooppalaki tai -puitelaki annetaan, kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu;

b) neuvosto antaa komission ehdotuksesta suosituksia.

6 JAKSO

PELASTUSPALVELU

III-284 artikla

1. Unioni kannustaa jäsenvaltioita keskinäiseen yhteistyöhön niiden järjestelmien tehostamiseksi, joilla on tarkoitus ehkäistä ennalta luonnonmullistuksia tai ihmisen aiheuttamia suuronnettomuuksia ja suojautua niiltä.

Unionin toiminnalla pyritään:

a) tukemaan ja täydentämään jäsenvaltioiden kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason toimintaa, joka koskee vaarojen ennaltehkäisyä, jäsenvaltioiden pelastuspalvelualan toimijoiden valmentamista sekä luonnonmullistusten tai ihmisen aiheuttamien suuronnettomuuksien johdosta toteutettavia toimia unionin alueella;

b) edistämään unionin alueella nopeaa ja tehokasta operatiivista yhteistyötä kansallisten pelastuspalveluviranomaisten välillä;

c) edistämään pelastuspalvelun alalla toteutettavien kansainvälisen tason toimien johdonmukaisuutta.

2. Eurooppalailla tai -puitelailla säädetään tarvittavista toimenpiteistä, joilla myötävaikutetaan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteutumiseen, mutta jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

7 JAKSO

HALLINNOLLINEN YHTEISTYÖ

III-285 artikla

1. Unionin oikeuden tosiasiallista täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa, mikä on keskeistä unionin moitteettoman toiminnan kannalta, pidetään yhteistä etua koskevana asiana.

2. Unioni voi tukea jäsenvaltioiden toimia, joilla ne pyrkivät parantamaan hallinnollista valmiuttaan panna unionin oikeus täytäntöön. Näihin toimiin voivat kuulua tietojenvaihdon ja virkamiesvaihdon helpottaminen sekä kou-

lutusohjelmien tukeminen. Jäsenvaltio ei ole velvollinen ottamaan vastaan tällaista tukea. Tätä tarkoitusta varten eurooppalaisilla säädetään tarpeellisista toimenpiteistä, jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

3. Tämä artikla ei rajoita jäsenvaltioiden velvollisuutta panna unionin oikeus täytäntöön eikä komission oikeuksia ja velvollisuuksia. Tämä artikla ei myöskään rajoita tämän perustuslain muiden sellaisten määräysten soveltamista, jotka koskevat hallinnollista yhteistyötä jäsenvaltioiden välillä sekä jäsenvaltioiden ja unionin välillä.

IV OSASTO

MERENTAKAISTEN MAIDEN JA ALUEIDEN ASSOSIAATIO

III-286 artikla

1. Ne Euroopan ulkopuoliset maat ja alueet, joilla on erityiset suhteet Tanskaan, Ranskaan, Alankomaihin ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, assosioidaan unioniin. Nämä maat ja alueet, jäljempänä 'maat ja alueet', luetaan liitteessä II.

Tätä osastoa sovelletaan Grönlantiin, jolle Grönlantia koskevista erityisjärjestelyistä tehdyn pöytäkirjan erityismääräyksistä muuta johdu.

2. Assosiaation tavoitteena on edistää maiden ja alueiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä sekä vahvistaa läheiset taloudelliset suhteet niiden ja unionin välille.

Assosiaation tarkoituksena on ensisijaisesti edistää näiden maiden ja alueiden väestön etuja ja vaurautta, jotta ne voivat saavuttaa sen taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kehityksen, johon ne pyrkivät.

III-287 artikla

Assosiaatiolla pyritään seuraaviin tavoitteisiin:

a) jäsenvaltiot soveltavat kaupankäynnissään maiden ja alueiden kanssa samaa järjestelmää kuin tämän perustuslain mukaan keskinäisessä kaupankäynnissään;

b) kukin maa ja alue soveltaa kaupankäynnissään jäsenvaltioiden sekä muiden maiden ja alueiden kanssa samaa järjestelmää kuin kaupankäynnissä sen Euroopan valtion kanssa, johon sillä on erityiset suhteet;

c) jäsenvaltiot osallistuvat näiden maiden ja alueiden asteittaisen kehittymisen vaatimiin sijoituksiin;

d) unionin rahoittamiin sijoituksiin saa tarjouksin ja toimituksin osallistua yhtäläisin ehdoin jokainen luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on jäsenvaltion taikka jonkin maan tai alueen kansalainen tai joka on niihin sijoittunut;

e) jäsenvaltioiden sekä maiden ja alueiden välisissä suhteissa kansalaisten ja yhtiöiden sijoittautumisoikeutta säännellään III osaston I luvun 2 jakson sijoittautumisoikeutta koskevan 2 alajakson määräysten ja mainitussa alajaksossa säädettyjen menettelytapojen mukaisesti ja ketään syrjimättä, jollei III-291 artiklan nojalla hyväksytyistä säädöksistä muuta johdu.

III-288 artikla

1. Maista ja alueilta peräisin oleviin, jäsenvaltioihin tuotaviin tavariin sovelletaan tässä perustuslaissa määrättyä jäsenvaltioiden välistä tullikieltoa.

2. Maihin tai alueille jäsenvaltioista taikka muista maista tai muilta alueilta tuotavien tavaroiden tullit ovat kiellettyjä III-151 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

3. Maat ja alueet voivat kuitenkin periä tulleja, jotka ovat tarpeen niiden kehityksen ja teollistumisen kannalta taikka jotka ovat luonteeltaan fiskaalisia ja joiden tarkoituksena on tuottaa tuloa niiden talousarvioon.

Ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetut tullit eivät saa olla korkeampia kuin siitä jäsenvaltiosta tuotavista tuotteista perittävät tullit, johon maalla tai alueella on erityiset suhteet.

4. Mitä 2 kohdassa määrätään, ei sovelleta maihin tai alueisiin, jotka niitä sitovien erityisten kansainvälisten velvoitteiden vuoksi jo soveltavat tullitariffia, joka ei ole syrjivä.

5. Maihin tai alueille tuotavia tavaroita koskevien tullien käyttöön ottaminen tai niiden muuttaminen ei saa oikeudellisesti tai tosiasiallisesti johtaa suoraan tai välilliseen syrjintään jäsenvaltioista tapahtuvassa tuonnissa.

III-289 artikla

Jos niiden tullien taso, joita sovelletaan kolmannelta maasta peräisin oleviin tuotteisiin niiden tullessa maahan tai alueelle, on sellainen, että se, ottaen huomioon III-288 artiklan 1 kohdan soveltamisen, johtaa kaupan käynnin vinoutumiseen jonkin jäsenvaltion vahingoksi, tämä jäsenvaltio voi pyytää komissiota ehdottamaan muille jäsenvaltioille toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen tilanteen korjaamiseksi.

III-290 artikla

Jollei kansanterveyttä taikka yleistä turvallisuutta tai järjestystä koskevista määräyksistä muuta johdu, maista ja alueilta olevien työntekijöiden vapaata liikkuvuutta jäsenvaltioissa ja jäsenvaltioista olevien työntekijöiden vapaata liikkuvuutta maissa ja alueilla säännellään III-291 artiklan mukaisesti hyväksytyillä säädöksillä.

III-291 artikla

Neuvosto hyväksyy yksimielisesti komission ehdotuksesta maiden ja alueiden sekä unionin välisessä assosiaatiossa saatujen kokemusten pohjalta maiden ja alueiden sekä unionin välistä assosiaatiota koskeviin sääntöihin ja menettelyihin liittyvät eurooppalait, -puitelait, -asetukset ja -päätökset. Lait ja puitelait annetaan, kun Euroopan parlamenttia on kuultu.

V OSASTO

UNIONIN ULKOINEN TOIMINTA

I LUKU

YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET

III-292 artikla

1. Unionin toiminta kansainvälisellä tasolla perustuu sen perustamisen, kehittämisen ja laajentumisen johtoajatukseksi oleviin periaatteisiin, joita unioni pyrkii edistämään muualla maailmassa: demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleismaailmallisuus ja jakamattomuus, ihmisarvon kunnioittaminen, tasa-arvo ja yhteisvastuu sekä Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden noudattaminen.

Unioni pyrkii kehittämään suhteita ja rakentamaan kumppanuuksia sellaisten kolmansien maiden ja kansainvälisten, alueellisten tai maailmanlaajuisten, järjestöjen kanssa, jotka noudattavat ensimmäisessä alakohdassa mainittuja periaatteita. Se pyrkii edistämään yhteisten ongelmien monenvälistä ratkaisemista erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien puitteissa.

2. Unioni määrittelee ja toteuttaa yhteistä politiikkaa ja toimintaa sekä pyrkii saamaan aikaan pitkälle menevää yhteistyötä kaikilla kansainvälisten suhteiden aloilla tavoitteenaan:

a) turvata omat arvonsa, perusetunsa, turvallisuutensa, riippumattomuutensa ja koskemattomuutensa;

b) lujittaa ja tukea demokratiaa, oikeusvaltiota, ihmisoikeuksia ja kansainvälisen oikeuden periaatteita;

c) säilyttää rauha, estää konfliktit ja lujittaa kansainvälistä turvallisuutta noudattaen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämääriä ja periaatteita sekä Helsingin päätöksiä ja periaatteita ja Pariisin peruskirjan tavoitteita, ulkorajoja koskevat tavoitteet mukaan luettuina;

d) edistää kehitysmaiden talouden, yhteiskunnan ja ympäristön kannalta kestävästä kehitystä ensisijaisena tarkoituksenaan poistaa köyhyys;

e) kannustaa kaikkien maiden yhdentymistä maailmantalouteen, muun muassa poistamalla asteittain kansainvälisen kaupan esteitä;

f) osallistua kansainvälisten toimenpiteiden kehittämiseen ympäristön laadun ja maapallon luonnonvarojen kestävä hoidon ylläpitämiseksi ja parantamiseksi varmistaakseen kestävä kehityksen;

g) auttaa kansoja, maita ja alueita selviytymään luonnonmullistuksista tai ihmisen aiheuttamista suuronnettomuuksista; ja

h) edistää kansainvälistä järjestelmää, joka perustuu entistä tiiviimpään monenväliseen yhteistyöhön, ja maailmanlaajuisia hyvää hallintotapaa.

3. Unioni noudattaa 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja periaatteita ja pyrkii niissä mainittuihin tavoitteisiin kehittäessään ja toteuttaessaan ulkoista toimintaansa tämän osaston soveltamisalaan kuuluvilla aloilla sekä muita politiikkojaan niiden ulkoisten näkökohtien osalta.

Unioni huolehtii johdonmukaisuudesta ulkoisen toimintansa eri alojen välillä sekä näiden ja muiden politiikkojensa välillä. Neuvosto ja komissio varmistavat unionin ulkoasiainministerin avustamana tämän johdonmukaisuuden ja tekevät siinä tarkoituksessa yhteistyötä.

III-293 artikla

1. Eurooppa-neuvosto määrittää unionin strategiset edut ja tavoitteet III-292 artiklassa lueteltujen periaatteiden ja tavoitteiden pohjalta.

Unionin strategisia etuja ja tavoitteita koskevat Eurooppa-neuvoston eurooppapäätökset koskevat yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja muita unionin ulkoisen toiminnan aloja. Ne voivat koskea unionin suhteita yksittäiseen maahan tai alueeseen taikka tiettyä aihetta. Päätöksissä määritellään päätösten voimassaoloaika sekä keinot, jotka unionin ja

jäsenvaltioiden on tarjottava niiden toteuttamista varten.

Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti neuvoston suosituksesta, jonka tämä antaa kunkin alan osalta määrättyjen menettelysääntöjen mukaisesti. Eurooppa-neuvoston eurooppapäätökset pannaan täytäntöön tässä perustuslaissa määrättyjen menettelyjen mukaisesti.

2. Unionin ulkoasiainministeri yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan osalta ja komissio muiden ulkoisen toiminnan alojen osalta voivat tehdä neuvostolle yhteisiä ehdotuksia.

II LUKU

YHTEINEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIikka

1 JAKSO

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

III-294 artikla

1. Unioni määrittelee ja toteuttaa ulkoisen toimintansa periaatteiden ja tavoitteiden mukaisen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan, joka kattaa kaikki ulko- ja turvallisuuspolitiikan alat.

2. Jäsenvaltiot tukevat aktiivisesti ja varuketta yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa lojaaliuden ja keskinäisen yhteisvastuun hengessä.

Jäsenvaltiot toimivat yhdessä lujittaakseen ja kehittääkseen keskinäistä poliittista yhteisvastuutaan. Ne pidättäytyvät kaikista toimita, jotka ovat unionin etujen vastaisia tai voivat heikentää sen tehokkuutta yhtenäisenä voimana kansainvälisissä suhteissa.

Neuvosto ja unionin ulkoasiainministeri huolehtivat siitä, että näitä periaatteita noudatetaan.

3. Unioni toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa

a) määrittelemällä yleiset suuntaviivat;
 b) tekemällä eurooppapäätöksiä, joissa määritellään

i) toimet, jotka unioni toteuttaa,
 ii) kannat, jotka unioni hyväksyy,
 iii) i ja ii alakohdassa tarkoitettujen eurooppapäätösten täytäntöönpanoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt;

c) tehostamalla jäsenvaltioiden välistä järjestelmällistä yhteistyötä niiden harjoittaessa politiikkaansa.

III-295 artikla

1. Eurooppa-neuvosto määrittelee yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yleiset suuntaviivat, myös asioissa, joilla on merkitystä puolustuksen alalla.

Jos kansainvälinen tilanne sitä edellyttää, Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja kutsuu koolle ylimääräisen Eurooppa-neuvoston kokouksen unionin politiikan strategisten suuntaviivojen määrittelemiseksi kyseisen tilanteen osalta.

2. Neuvosto tekee yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan määrittelemiseksi ja toteuttamiseksi tarvittavat eurooppapäätökset Eurooppa-neuvoston määrittelemiä yleisten suuntaviivojen ja strategisten suuntaviivojen perusteella.

III-296 artikla

1. Unionin ulkoasiainministeri, joka toimii ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana, osallistuu ehdotuksillaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan valmisteluun ja huolehtii Eurooppa-neuvoston ja neuvoston tekemien eurooppapäätösten täytäntöönpanosta.

2. Unionin ulkoasiainministeri edustaa unionia yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan kuuluvissa asioissa. Hän käy unionin puolesta poliittista vuoropuhelua kolmansien osapuolten kanssa ja esittää unionin kannan kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa.

3. Unionin ulkoasiainministerin hoitaessa tehtäviään häntä avustaa Euroopan ulkosuhdehallinto. Tämä hallinto toimii yhteistyössä jäsenvaltioiden ulkoasiainhallintojen kanssa, ja se koostuu neuvoston pääsihteeristön ja komission toimivaltaisten yksiköiden virkamiehistä sekä jäsenvaltioiden lähettämästä ulkoasiainhallinnon henkilöstöstä. Euroopan ulkosuhdehallinnon organisaatio ja toiminta vahvistetaan neuvoston eurooppapäätöksellä. Neuvosto tekee ratkaisunsa unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta Euroopan parlamenttia kuultuaan ja komission hyväksynnän saatuaan.

III-297 artikla

1. Kun kansainvälinen tilanne edellyttää unionin operatiivista toimintaa, neuvosto tekee tarvittavat eurooppapäätökset. Näissä päätöksissä vahvistetaan toiminnan tavoitteet, laajuus, unionin käyttöön asetettavat keinot, toiminnan toteuttamista koskevat edellytykset ja tarvittaessa sen kesto.

Jos olosuhteet muuttuvat siten, että se vaikuttaa olennaisesti kysymykseen, josta tällainen eurooppapäätös on tehty, neuvosto tarkistaa päätöksen periaatteita ja tavoitteita ja tekee tarvittavat eurooppapäätökset.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen eurooppapäätösten sitovat jäsenvaltioiden kannanottoja ja niiden toimintaa.

3. Kun jäsenvaltio 1 kohdassa tarkoitettua eurooppapäätöksen soveltamiseksi suunnittelee kansallista kannanottoa tai kansallista toimintaa, se ilmoittaa tästä niin ajoissa, että asiasta voidaan tarpeen vaatiessa ennalta neuvotella neuvostossa. Ennakoilmoitusvelvollisuus ei koske toimenpiteitä, joilla pelkästään saatetaan mainittu päätös osaksi kansallista lainsäädäntöä.

4. Jäsenvaltiot voivat 1 kohdassa tarkoitettua eurooppapäätöksen yleisiä tavoitteita noudattaen toteuttaa kiireellisinä tarvittavat toimenpiteet, jos se on tilanteen kehittymisen kannalta ehdottoman välttämätöntä eikä mainittua päätöstä ole tarkistettu. Jäsenvaltio, jo-

ka toteuttaa tällaisia toimenpiteitä, ilmoittaa niistä välittömästi neuvostolle.

5. Jos jollakin jäsenvaltiolla on suuria vaikeuksia soveltaa tässä artiklassa tarkoitettua eurooppapäätöstä, se saattaa asian käsiteltäväksi neuvostoon, joka keskustelee siitä ja pyrkii löytämään asianmukaiset ratkaisut. Nämä ratkaisut eivät saa olla ristiriidassa toiminnan tavoitteiden kanssa eikä haitata sen tehokkuutta.

III-298 artikla

Neuvosto tekee eurooppapäätökset, joissa määritellään unionin kanta tiettyyn maantieteelliseen tai aihekohtaiseen kysymykseen. Jäsenvaltiot varmistavat, että niiden kansalliset politiikat ovat unionin kantojen mukaisia.

III-299 artikla

1. Kukin jäsenvaltio, unionin ulkoasiainministeri tai tämä ministeri komission kannattamana voi saattaa neuvoston käsiteltäväksi yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä kysymyksiä sekä tehdä sille tapauksen mukaan aloitteita tai ehdotuksia.

2. Nopeaa päätöstä vaativissa tapauksissa unionin ulkoasiainministeri kutsuu koolle omasta aloitteestaan tai jäsenvaltion pyynnöstä neuvoston ylimääräisen istunnon 48 tunnin ja pakottavissa tapauksissa tätä lyhyemmän ajan kuluessa.

III-300 artikla

1. Neuvosto tekee tässä luvussa tarkoitettut eurooppapäätökset yksimielisesti.

Äänestämistä pidättyvä neuvoston jäsen voi perustella pidättymistään antamalla virallisen lausuman. Tällöin tämä jäsenvaltio ei ole velvollinen soveltamaan kyseistä eurooppapäätöstä, mutta se hyväksyy sen, että päätös sitoo unionia. Asianomainen jäsenvaltio pidättäytyy keskinäisen yhteisvastuun hengessä toimista, jotka voivat olla ristiriidassa mainittuun päätökseen perustuvan unionin toiminnan kanssa tai estää sen toteuttamisen,

ja muut jäsenvaltiot kunnioittavat sen kantaa. Jos tällä tavoin pidättymisensä perustelleet neuvoston jäsenet edustavat vähintään yhtä kolmasosaa jäsenvaltioista ja vähintään yhtä kolmasosaa unionin väestöstä, päätöstä ei tehdä.

2. Poiketen siitä, mitä 1 kohdassa määrätään, neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä:

a) tehdessään eurooppapäätöksen, jossa määritellään unionin toiminta tai kanta, unionin strategisia etuja ja tavoitteita koskevan, III-293 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua Eurooppa-neuvoston eurooppapäätöksen perusteella;

b) tehdessään eurooppapäätöksen, jossa määritellään unionin toiminta tai kanta ja joka perustuu unionin ulkoasiainministerin ehdotukseen, joka on tehty sen jälkeen, kun Eurooppa-neuvosto on omasta aloitteestaan tai tämän ministerin aloitteesta sitä häneltä nimenomaisesti pyytänyt;

c) tehdessään eurooppapäätöksen, jolla pannaan täytäntöön eurooppapäätös, jossa määritellään unionin toiminta tai kanta;

d) tehdessään eurooppapäätöksen erityisedustajan nimittämisestä III-302 artiklan mukaisesti.

Jos neuvoston jäsen ilmoittaa, että se esittämistään elintärkeistä kansalliseen politiikkaan liittyvistä syistä aikoo vastustaa määränemmistöllä tehtävän eurooppapäätöksen tekemistä, asiasta ei äänestetä. Unionin ulkoasiainministeri pyrkii tiiviisti asianomaisen jäsenvaltion kanssa neuvotellen löytämään ratkaisun, jonka tämä voi hyväksyä. Jollei tulokseen päästä, neuvosto voi määränemmistöllä pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi yksimielisen eurooppapäätöksen tekemiseksi.

3. Eurooppa-neuvosto voi I-40 artiklan 7 kohdan mukaisesti tehdä yksimielisen eurooppapäätöksen, jonka mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä muissakin kuin tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa.

4. Mitä 2 ja 3 kohdassa määrätään, ei so-

velleta päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

III-301 artikla

1. Kun Eurooppa-neuvosto tai neuvosto on määritellyt I-40 artiklan 5 kohdassa tarkoitettua unionin yhteisen lähestymistavan, unionin ulkoasiainministeri ja jäsenvaltioiden ulkoasiainministerit sovittavat yhteen toimintansa neuvostossa.

2. Jäsenvaltioiden diplomaattiset edustustot ja unionin edustustot kolmansissa maissa ja kansainvälisissä järjestöissä tekevät keskenään yhteistyötä ja osallistuvat 1 kohdassa tarkoitettua yhteisen lähestymistavan muotoiluun ja täytäntöönpanoon.

III-302 artikla

Neuvosto voi nimittää unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta erityisedustajan hoitamaan tiettyjä poliittisia erityistehtäviä. Erityisedustaja hoitaa tehtäviään tämän ministerin alaisuudessa.

III-303 artikla

Unioni voi tehdä sopimuksia yhden tai useamman valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.

III-304 artikla

1. Unionin ulkoasiainministeri kuulee Euroopan parlamenttia ja antaa sille tietoja I-40 artiklan 8 kohdan ja I-41 artiklan 8 kohdan mukaisesti. Hän huolehtii siitä, että Euroopan parlamentin näkemykset otetaan asianmukaisesti huomioon. Erityisedustajat voivat osallistua tietojen antamiseen Euroopan parlamentille.

2. Euroopan parlamentti voi osoittaa kysymyksiä tai laatia suosituksia neuvostolle ja unionin ulkoasiainministerille. Euroopan parlamentissa käydään kahdesti vuodessa keskustelu yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttamisessa tapahtuneesta edistymisestä, yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka mukaan luettuna.

III-305 artikla

1. Jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimintansa kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa. Ne puolustavat niissä unionin kantoja. Unionin ulkoasiainministeri vastaa tämän yhteensovittamisen järjestämisestä.

Niissä kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa, joihin kaikki jäsenvaltiot eivät osallistu, osallistuvat jäsenvaltiot puolustavat unionin kantoja.

2. Niissä kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa, joissa kaikki jäsenvaltiot eivät ole edustettuina, edustettuina olevat jäsenvaltiot pitävät ensiksi mainitut jäsenvaltiot sekä unionin ulkoasiainministerin selvillä kaikista esille tulevista yhteistä etua koskevista asioista I-16 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Jäsenvaltiot, jotka ovat myös Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston jäseniä, neuvottelevat keskenään ja pitävät muut jäsenvaltiot ja unionin ulkoasiainministerin täysin ajan tasalla. Jäsenvaltiot, jotka ovat turvallisuusneuvoston jäseniä, puolustavat toiminnassaan unionin kantoja ja etuja, sanotun kuitenkin rajoittamatta niitä velvollisuuksia, joita niillä on Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan nojalla.

Jos unioni on määritellyt kannan Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston esityslistalla olevasta aiheesta, turvallisuusneuvoston jäsenenä olevat jäsenvaltiot pyytävät, että unionin ulkoasiainministeri kutsutaan esittämään unionin kanta.

III-306 artikla

Jäsenvaltioiden diplomaattiset edustustot ja konsuliedustustot, unionin edustustot kolmansissa maissa ja valtuuskunnat kansainvälisissä konferensseissa sekä jäsenvaltioiden ja unionin edustustot kansainvälisissä järjestöissä tekevät yhteistyötä sen varmistamiseksi, että tämän luvun nojalla tehtyjä eurooppapäätöksiä, joissa määritellään unionin kantoja ja toimintoja, noudatetaan ja että ne pannaan

täytäntöön. Ne tiivistävät yhteistyötään vaihtamalla tietoja ja laatimalla yhteisiä arvioita.

Ne edistävät sitä, että I-10 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettu Euroopan kansalaisten oikeus saada suojelua kolmannen maan alueella sekä III-127 artiklan nojalla hyväksytyt toimenpiteet pannaan täytäntöön.

III-307 artikla

1. Poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea seuraa kansainvälistä tilannetta yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan kuuluvilla aloilla sekä osallistuu politiikan määrittelyyn antamalla neuvoston tai unionin ulkoasiainministerin pyynnöstä tai omasta aloitteestaan lausuntoja neuvostolle, sanotun kuitenkaan rajoittamatta III-344 artiklan soveltamista. Komitea myös seuraa sovitun politiikan toteuttamista, sanotun kuitenkaan rajoittamatta unionin ulkoasiainministerin toimivaltuuksia.

2. Tätä lukua sovellettaessa poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea huolehtii neuvoston ja unionin ulkoasiainministerin johdolla III-309 artiklassa tarkoitettujen kriisinhallintaoperaatioiden poliittisesta valvonnasta ja strategisesta johdosta.

Neuvosto voi, päätettyään kriisinhallintaoperaation toteuttamisesta ja sen kestosta, valtuuttaa komitean toteuttamaan operaation poliittista valvontaa ja strategista johtoa koskevat aiheelliset toimenpiteet.

III-308 artikla

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttaminen ei vaikuta niiden menettelyjen soveltamiseen eikä toimielimillä unionin toimivallan käyttämiseksi olevien I-13–I-15 ja I-17 artiklassa tarkoitettujen toimivaltuuksien laajuuteen, joista tässä perustuslaissa määrätään.

Näissä artikloissa tarkoitettujen politiikkojen toteuttaminen ei myöskään vaikuta niiden menettelyjen soveltamiseen eikä toimielinten niiden toimivaltuuksien laajuuteen, joista tässä perustuslaissa määrätään tämän luvun mukaisen unionin toimivallan käyttämiseksi.

sä perustuslaissa määrätään tämän luvun mukaisen unionin toimivallan käyttämiseksi.

2 JAKSO

YHTEINEN TURVALLISUUS- JA PUOLUSTUSPOLITIikka

III-309 artikla

1. Edellä I-41 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin tehtäviin, joiden yhteydessä unioni voi käyttää siviili- ja sotilasvoimavaroja, kuuluvat yhteiset toimet aseidenriisunnan alalla, humanitaariset ja pelastustehtävät, neuvonta ja tuki sotilasasioissa, konfliktinesto- ja rauhanturvaamistehtävät, taistelujoukkojen tehtävät kriisinhallinnassa, rauhanpalauttaminen ja konfliktin jälkeinen vakauttaminen mukaan luettuina. Kaikilla näillä tehtävillä voidaan edistää terrorismin torjumista, myös antamalla tukea kolmansille maille terrorismin torjumiseksi niiden alueella.

2. Neuvosto tekee 1 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä koskevat eurooppapäätökset ja määrittelee tehtävien tavoitteet ja laajuuden sekä niiden yleiset toteuttamistavat. Unionin ulkoasiainministeri valvoo neuvoston alaisuudessa sekä tiiviissä ja jatkuvassa yhteydessä poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteaan näiden tehtävien siviili- ja sotilasnäkökohtien yhteensovittamista.

III-310 artikla

1. Edellä III-309 artiklan mukaisesti tehtävien eurooppapäätösten yhteydessä neuvosto voi antaa tehtävän toteuttamisen jäsenvaltioiden ryhmälle, joka on siihen halukas ja jolla on tehtävään tarvittavat voimavarat. Asianomaiset jäsenvaltiot sopivat tehtävän hoidosta keskenään yhteistyössä unionin ulkoasiainministerin kanssa.

2. Tehtävän toteuttamiseen osallistuvat jäsenvaltiot tiedottavat omasta aloitteestaan tai toisen jäsenvaltion pyynnöstä neuvostolle säännöllisesti tehtävän toteuttamisen etenemisestä. Asianomaiset jäsenvaltiot ottavat neuvostossa välittömästi esille tehtävän toteuttamisen, jos sillä on merkittäviä seurauksia.

sia tai se edellyttää, että 1 kohdassa tarkoitetuilla eurooppapäätöksillä vahvistettuja tehtävän tavoitetta, laajuutta tai toteuttamistapoja on muutettava. Tällöin neuvosto tekee tarvittavat eurooppapäätökset.

III-311 artikla

1. Neuvoston alaisuudessa toimivan, I-41 artiklan 3 kohdassa perustetun Euroopan puolustusmateriaali-, tutkimus- ja sotilasvoimavaraviraston (Euroopan puolustusvirasto) tehtävänä on:

a) osallistua jäsenvaltioiden sotilaallisia voimavaroja koskevien tavoitteiden määrittämiseen ja sen arvioimiseen, miten jäsenvaltiot täyttävät voimavaroja koskevat sitoumuksensa;

b) edistää operatiivisten tarpeiden yhdenmukaistamista sekä tehokkaiden ja yhteensopivien hankintamenetelmien omaksumista;

c) ehdottaa monenvälisiä hankkeita sotilaallisia voimavaroja koskevien tavoitteiden täyttämiseksi ja huolehtia jäsenvaltioiden toteuttamien ohjelmien yhteensovittamisesta sekä erityisten yhteistyöohjelmien hallinnoinnista;

d) tukea puolustusteknologian tutkimusta sekä sovittaa yhteen ja suunnitella yhteisiä tutkimustoimia ja tutkimuksia, joilla pyritään löytämään teknisiä ratkaisuja tuleviin operatiivisiin tarpeisiin;

e) osallistua sellaisten tarpeellisten toimenpiteiden määrittämiseen ja tarvittaessa toteuttamiseen, joilla vahvistetaan puolustusalan teollista ja teknologista perustaa ja joilla tehostetaan sotilasmenojen käyttöä.

2. Euroopan puolustusviraston toimintaan voivat osallistua kaikki halukkaat jäsenvaltiot. Neuvosto tekee määräenemmistöllä eurooppapäätöksen viraston perussäännöstä, kotipaikasta ja sen toimintaa koskevista säännöistä. Päätöksessä otetaan huomioon se, missä laajuudessa viraston toimintaan tosiasiassa osallistutaan. Viraston sisälle muodostetaan erityisryhmiä yhteisiä hankkeita toteuttavien jäsenvaltioiden kesken. Virasto suorittaa tehtävänsä ollen tarvittaessa yhteydessä komissioon.

III-312 artikla

1. Jäsenvaltiot, jotka haluavat osallistua I-41 artiklan 6 kohdassa määriteltyyn pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön ja jotka täyttävät pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä tehdyssä pöytäkirjassa esitetyt sotilaallisia voimavaroja koskevat vaatimukset ja tekevät niitä koskevat sitoumukset, ilmoittavat aikomuksestaan neuvostolle ja unionin ulkoasiainministerille.

2. Neuvosto tekee kolmen kuukauden kuluessa 1 kohdassa tarkoitettuun ilmoitukseen eurooppapäätöksen, jolla vahvistetaan pysyvä rakenteellinen yhteistyö ja siihen osallistuvien jäsenvaltioiden luettelo. Neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä unionin ulkoasiainministeriä kuultuaan.

3. Jäsenvaltio, joka haluaa myöhemmin osallistua pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön, ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle ja unionin ulkoasiainministerille.

Neuvosto tekee eurooppapäätöksen, jossa vahvistetaan asianomaisen, vaatimukset täyttävän ja pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä tehdyn pöytäkirjan 1 ja 2 artiklassa tarkoitettujen sitoumukset hyväksyvän jäsenvaltion osallistuminen. Neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä unionin ulkoasiainministeriä kuultuaan. Äänestykseen osallistuvat vain pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet.

Määräenemmistöön tarvitaan 55 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisättynä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

4. Jos osallistuva jäsenvaltio ei enää täytä vaatimuksia tai ei voi enää vastata pysyvästä rakenteellisesta yhteistyöstä tehdyn pöytäkirjan 1 ja 2 artiklassa tarkoitetuista sitoumuksista, neuvosto voi tehdä eurooppapäätöksen tämän valtion osallistumisen keskeyttämisestä.

Neuvosto tekee ratkaisunsa määränemistöllä. Äänestykseen osallistuvat vain pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita, lukuun ottamatta asianomaista jäsenvaltiota, edustavat neuvoston jäsenet.

Määränemistööseen tarvitaan vähintään 55 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisättynä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määränemistöö.

5. Jos osallistuva jäsenvaltio haluaa lopettaa pysyvän rakenteellisen yhteistyön, se ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle, joka panee merkille tämän jäsenvaltion osallistumisen päättymisen.

6. Pysyvän rakenteellisen yhteistyön puitteissa hyväksyttävät muut kuin 2–5 kohdassa tarkoitettut neuvoston eurooppapäätökset ja suositukset hyväksytään yksimielisesti. Tätä artiklaa sovellettaessa yksimielisyyteen vaaditaan ainoastaan osallistuvien jäsenvaltioiden edustajien äänet.

3 JAKSO

VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

III-313 artikla

1. Tämän luvun täytäntöönpanosta toimi-

elimille aiheutuvat hallintomenot otetaan menoina unionin talousarvioon.

2. Myös tämän luvun täytäntöönpanosta aiheutuvat toimintamenot otetaan menoina unionin talousarvioon, lukuun ottamatta sellaisista operaatioista johtuvia menoja, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla, sekä tapauksia, joista neuvosto päättää toisin.

Jos menoja ei oteta menoina unionin talousarvioon, jäsenvaltiot vastaavat niistä bruttokansantulon mukaan määräytyvän asteikon mukaisesti, jollei neuvosto päättää toisin. Ne jäsenvaltiot, joiden edustaja on antanut neuvostossa virallisen lausuman III-300 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesti, eivät ole velvollisia osallistumaan sellaisista operaatioista johtuvien menojen rahoitukseen, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

3. Neuvosto tekee eurooppapäätöksen erityismenettelyistä, joilla taataan, että määrärahat, jotka on otettu unionin talousarvioon yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla tehtävien kiireellisten aloitteiden rahoittamista ja erityisesti I-41 artiklan 1 kohdassa ja III-309 artiklassa tarkoitetun tehtävän valmistelutoimia varten, saadaan nopeasti ja tehokkaasti käyttöön. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Edellä I-41 artiklan 1 kohdassa ja III-309 artiklassa tarkoitettujen tehtävien valmistelutoimet, joita ei oteta menoina unionin talousarvioon, rahoitetaan jäsenvaltioiden rahoitusosuuksista koostuvasta käynnistysrahastosta.

Neuvosto tekee määränemistöllä unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta eurooppapäätökset, joilla vahvistetaan:

- a) käynnistysrahaston perustamista ja rahoittamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt, erityisesti rahastolle myönnettävän rahoituksen määrät;
- b) käynnistysrahaston hoitoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt;
- c) varainhoidon valvontaa koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

Jos I-41 artiklan 1 kohdan ja III-309 artiklan mukaisesti suunniteltua tehtävää ei voida rahoittaa unionin talousarviosta, neuvosto valtuuttaa unionin ulkoasiainministerin käyttämään tätä rahastoa. Unionin ulkoasiainministeri antaa neuvostolle kertomuksen tämän toimeksiannon hoitamisesta.

III LUKU

YHTEINEN KAUPPAPOLITIikka

III-314 artikla

Perustamalla III-151 artiklan mukaisesti tulliliiton unioni edistää yhteisen edun mukaisesti maailmankaupan sopusointuista kehitystä, kansainvälistä kauppaa ja ulkomaisia suoria sijoituksia koskevien rajoitusten asteittaista poistamista sekä tulli- ja muiden esteiden purkamista.

III-315 artikla

1. Yhteinen kauppapolitiikka perustuu yhtenäisiin periaatteisiin etenkin tullien muuttamisessa, tulli- ja kauppasopimusten tekemisessä tavara- ja palvelukaupan alalla, sekä teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisten näkökohtien alalla, ulkomaisten suorien sijoitusten osalta, vapauttamista koskevien toimenpiteiden yhtenäistämässä, vientipolitiikassa sekä kauppaa suojaavissa toimenpiteissä, kuten polkumyyni- ja tukipalkkiotapauksissa toteutettavissa toimenpiteissä. Yhteistä kauppapolitiikkaa harjoitetaan unionin ulkoista toimintaa koskevien periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti.

2. Eurooppalailla säädetään toimenpiteistä, joilla määritellään puitteet yhteisen kauppapolitiikan toteuttamiseksi.

3. Jos on neuvoteltava tai tehtävä sopimuksia yhden tai useamman kolmannen valtion taikka kansainvälisen järjestön kanssa, sovelletaan III-325 artiklan määräyksiä, jollei tämän artiklan erityismääräyksistä muuta johdu.

Komissio antaa asiasta suosituksia neuvostolle, joka valtuuttaa komission aloittamaan

tarvittavat neuvottelut. Neuvoston ja komission tehtävänä on huolehtia, että neuvotellut sopimukset ovat unionin sisäisten politiikkojen ja sääntöjen mukaisia.

Komissio käy näitä neuvotteluja kuullen erityiskomiteaa, jonka neuvosto nimeää avustamaan komissiota tässä tehtävässä, sekä niiden ohjeiden mukaisesti, joita neuvosto voi antaa komissiolle. Komissio antaa erityiskomitealle ja Euroopan parlamentille säännöllisesti tietoja neuvottelujen etenemisestä.

4. Neuvosto tekee 3 kohdassa tarkoitettujen sopimusten neuvottelemista ja tekemistä koskevat ratkaisunsa määräenemmistöllä.

Neuvosto tekee palvelukaupan ja teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisten näkökohtien sekä ulkomaisten suorien sijoitusten aloilla tehtävien sopimusten neuvottelemista ja tekemistä koskevat ratkaisunsa yksimielisesti silloin, kun sopimus sisältää määräyksiä, joiden osalta sisäisten sääntöjen antaminen edellyttää yksimielisyyttä.

Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti myös neuvoteltaessa ja tehtäessä sopimuksia:

a) kulttuuri- tai audiovisuaalisten palvelujen kaupan alalla silloin, kun tällaiset sopimukset voivat haitata unionin kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta;

b) sosiaali-, koulutus- ja terveystalouden kaupan alalla silloin, kun tällaiset sopimukset voivat vakavasti haitata näiden palvelujen järjestämistä kansallisella tasolla ja vaikeuttaa jäsenvaltioiden vastuun toteuttamista niiden tarjoamisessa.

5. Liikenteen alan kansainvälisten sopimusten neuvottelemisessa ja tekemisessä noudatetaan III osaston III luvun 7 jakson ja III-325 artiklan määräyksiä.

6. Tällä artiklalla annetun, yhteisen kauppapolitiikan alaan kuuluvan toimivallan käyttäminen ei vaikuta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallan jakoon eikä käsitä jäsenvaltioiden lakien tai asetusten yhdenmukaistamista siltä osin kuin tällainen yhden-

mukaistaminen ei ole tämän perustuslain mukaan mahdollista.

IV LUKU

YHTEISTYÖ KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA JA HUMANITAARINEN APU

1 JAKSO

KEHITYSYHTEISTYÖ

III-316 artikla

1. Unionin kehitysyhteistyöpolitiikkaa harjoitetaan unionin ulkoisen toiminnan periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Unionin ja jäsenvaltioiden kehitysyhteistyöpolitiikat täydentävät ja tukevat toisiaan.

Unionin politiikan päätavoite tällä alalla on köyhyiden vähentäminen ja lopulta sen poistaminen. Unioni ottaa huomioon kehitysyhteistyöpolitiikan tavoitteet toteuttaessaan muita sellaisia politiikkoja, jotka voivat vaikuttaa kehitysmaihin.

2. Unioni ja jäsenvaltiot noudattavat niitä velvoitteita ja ottavat huomioon ne tavoitteet, jotka ne ovat hyväksyneet Yhdistyneissä Kansakunnissa ja muissa toimivaltaisissa kansainvälisissä järjestöissä.

III-317 artikla

1. Eurooppalailla tai -puitelaila säädetään kehitysyhteistyöpolitiikan toteuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä, jotka voivat koskea kehitysmaiden kanssa toteutettavia monivuotisia yhteistyöohjelmia tai teemakohtaisia ohjelmia.

2. Unioni voi tehdä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa tarpeellisia sopimuksia III-292 ja III-316 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saattamiseksi.

Ensimmäisen alakohdan määräykset eivät rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella kansainvälisissä elimissä ja tehdä sopimuksia.

3. Euroopan investointipankki myötävaikuttaa perussäännössään määrätyn ehdoin 1 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttamiseen.

III-318 artikla

1. Edistääkseen toimiensa täydentävyyttä ja tehokkuutta unioni ja jäsenvaltiot sovittavat yhteen kehitysyhteistyöpolitiikkansa ja neuvottelevat keskenään avustusohjelmistaan, myös kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa. Ne voivat toteuttaa yhteisiä toimia. Jäsenvaltiot myötävaikuttavat tarvittaessa unionin avustusohjelmien toteuttamiseen.

2. Komissio voi tehdä aiheellisia aloitteita 1 kohdassa tarkoitettujen yhteensovittamisen edistämiseksi.

3. Unioni ja jäsenvaltiot tekevät kukin toimivaltaansa kuuluvaa yhteistyötä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa.

2 JAKSO

TALOUDELLINEN, TEKNINEN JA RAHOITUSYHTEISTYÖ KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA

III-319 artikla

1. Unioni tekee muiden kolmansien maiden kuin kehitysmaiden kanssa taloudellista, teknistä ja rahoitusyhteistyötä, mukaan lukien apu erityisesti rahoituksen alalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän perustuslain muiden määräysten ja varsinkin III-316–III-318 artiklan soveltamista. Tähän kuuluvat toimet ovat unionin kehitysyhteistyöpolitiikan mukaisia, ja ne toteutetaan ottaen huomioon unionin ulkoisen toiminnan periaatteet ja tavoitteet. Unionin ja jäsenvaltioiden toimet täydentävät ja tukevat toisiaan.

2. Eurooppalailla tai -puitelaila säädetään 1 kohdan toteuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä.

3. Unioni ja jäsenvaltiot tekevät kukin toi-

mivaltaansa kuuluvaa yhteistyötä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa. Unionin yhteistyötä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä voidaan sopia unionin ja asianomaisten kolmansien osapuolten välisin sopimuksin.

Ensimmäisellä alakohdalla ei rajoiteta jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella kansainvälisissä elimissä ja tehdä sopimuksia.

III-320 artikla

Jos tilanne kolmannessa maassa edellyttää unionin kiireellistä rahoitusapua, neuvosto tekee tarvittavat eurooppapäätökset komission ehdotuksesta.

3 JAKSO

HUMANITAARINEN APU

III-321 artikla

1. Humanitaariseen apuun liittyvät unionin toimet toteutetaan ottaen huomioon unionin ulkoisen toiminnan periaatteet ja tavoitteet. Toimien tarkoituksena on tapauskohtaisesti avustaa ja suojella sellaisten kolmansien maiden asukkaita, joissa on tapahtunut luonnontullistus tai ihmisen aiheuttama suuronttomuus, ja huolehtia näistä eri tilanteista johtuvista humanitaarisista tarpeista. Unionin ja jäsenvaltioiden toimet täydentävät ja tukevat toisiaan.

2. Humanitaariseen apuun liittyviä toimia toteutetaan kansainvälisen oikeuden periaatteiden ja puolueettomuuden, tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteiden mukaisesti.

3. Eurooppalailla tai -puitelaila säädetään toimenpiteistä, joilla määritellään puitteet humanitaariseen apuun liittyvien unionin toimien toteuttamiselle.

4. Unioni voi tehdä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa tarpeellisia sopimuksia 1 kohdassa ja III-292 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Ensimmäisen alakohdan määräykset eivät rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella kansainvälisissä elimissä ja tehdä sopimuksia.

5. Jotta nuoret eurooppalaiset voisivat osallistua unionin yhteisen humanitaarisen avun toimiin, perustetaan Euroopan humanitaarisen avun vapaaehtoisjoukot. Eurooppalailla vahvistetaan niiden perussääntö ja toimintatavat.

6. Komissio voi tehdä aiheellisia aloitteita edistääkseen unionin toimien ja jäsenvaltioiden toimien yhteensovittamista unionin järjestelmien ja kansallisten järjestelmien tehokkuuden ja täydentävyyden lisäämiseksi humanitaarisen avun alalla.

7. Unioni huolehtii siitä, että sen humanitaarisen avun toimet sekä kansainvälisten järjestöjen ja elinten, erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien järjestelmään kuuluvien, toimet ovat keskenään yhteensopivia ja johdonmukaisia.

V LUKU

RAJOITTAVAT TOIMENPITEET

III-322 artikla

1. Jos tämän osaston II luvun mukaisesti tehdyssä eurooppapäätöksessä on päätetty kokonaan tai osittain keskeyttää talous- ja rahoitussuhteet yhden tai useamman kolmannen maan kanssa taikka vähentää niitä, neuvosto hyväksyy tarvittavat eurooppa-asetukset ja -päätökset määränemistöllä unionin ulkoasiainministerin ja komission yhteisestä ehdotuksesta. Neuvosto ilmoittaa asiasta Euroopan parlamentille.

2. Jos tämän osaston II luvun mukaisesti tehdyssä eurooppapäätöksessä niin säädetään, neuvosto voi hyväksyä 1 kohdassa tarkoitettua menettelyä noudattaen luonnollisiin tai oikeushenkilöihin, ryhmiin tai muihin kuin valtiollisiin yhteisöihin kohdistuvia rajoittavia toimenpiteitä.

3. Tässä artiklassa tarkoitetut säädökset sisältävät tarvittavat säännökset oikeusturvasta.

VI LUKU

KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET

III-323 artikla

1. Unioni voi tehdä sopimuksen yhden tai useamman kolmannen valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa, kun tässä perustuslaissa on asiasta määrätty taikka kun sopimuksen tekeminen on välttämätöntä jonkin unionin politiikalle tässä perustuslaissa vahvistetun tavoitteen saavuttamiseksi tai sopimuksen tekemisestä säädetään unionin oikeudellisesti sitovassa säädöksessä tai sopimuksen tekeminen voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta.

2. Unionin tekemät sopimukset sitovat unionin toimielimiä ja jäsenvaltioita.

III-324 artikla

Unioni voi tehdä assosiaatiosopimuksen yhden tai useamman kolmannen maan tai kansainvälisen järjestön kanssa luodakseen assosiaation, joka käsittää vastavuoroisia oikeuksia ja velvollisuuksia, yhteisiä toimia ja erityismenettelyjä.

III-325 artikla

1. Unionin ja kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen väliset sopimukset neuvotellaan ja tehdään seuraavan menettelyn mukaisesti, sanotun kuitenkin rajoittamatta III-315 artiklan erityismääräysten soveltamista.

2. Neuvosto antaa luvan neuvottelujen aloittamiselle, vahvistaa neuvotteluohjeet, antaa luvan sopimusten allekirjoittamiseen ja tekee sopimukset.

3. Komissio tai, jos suunniteltu sopimus koskee yksinomaan tai pääasiassa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, unionin ulkoasiainministeri esittää suosituksia neuvos-

tolle, joka tekee eurooppapäätöksen, jolla annetaan lupa aloittaa neuvottelut ja jossa nimetään suunnitellun sopimuksen alan mukaan unionin neuvottelija tai neuvotteluryhmän johtaja.

4. Neuvosto voi antaa neuvottelijalle ohjeita ja nimetä erityiskomitean, jota on kuultava neuvottelujen aikana.

5. Neuvosto tekee neuvottelijan ehdotuksesta eurooppapäätöksen, jolla annetaan lupa sopimuksen allekirjoittamiseen ja tarvittaessa sen väliaikaiseen soveltamiseen ennen sen voimaantuloa.

6. Neuvosto tekee neuvottelijan ehdotuksesta eurooppapäätöksen sopimuksen tekemisestä.

Lukuun ottamatta tapauksia, joissa sopimus koskee yksinomaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, neuvosto tekee eurooppapäätöksen sopimuksen tekemisestä:

a) seuraavissa tapauksissa Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan:

- i) assosiaatiosopimukset;
- ii) unionin liittyminen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen;
- iii) sopimukset, joissa yhteistyömenettelyjä järjestämällä luodaan erityiset institutionaaliset rakenteet;
- iv) sopimukset, joilla on huomattavia vaikutuksia unionin talousarvioon;
- v) sopimukset aloilla, joilla sovelletaan joko tavanomaista lainsäätämisyjärjestystä tai erityistä lainsäätämisyjärjestystä, kun edellytetään Euroopan parlamentin hyväksyntää.

Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat kiireellisessä tapauksessa sopia määräajasta hyväksynnän antamiselle.

b) muissa tapauksissa Euroopan parlamenttia kuultuaan. Euroopan parlamentti antaa lausuntonsa määräajassa, jonka neuvosto voi asettaa asian kiireellisyyden mukaan. Jos lausuntoa ei anneta tässä määräajassa, neuvosto voi tehdä ratkaisunsa.

7. Poiketen siitä, mitä 5, 6 ja 9 kohdassa määrätään, neuvosto voi sopimusta tehtäessä valtuuttaa neuvottelijan hyväksymään unionin puolesta sopimuksen muutokset, jos sopimuksessa määrätään, että muutokset on hyväksyttävä yksinkertaistetussa menettelyssä tai mainitulla sopimuksella perustetussa elimessä. Neuvosto voi liittää valtuutukseen erityisehtoja.

8. Neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä koko menettelyn ajan.

Se tekee ratkaisunsa kuitenkin yksimielisesti, jos sopimus koskee alaa, jolla unionin säädöksen antaminen edellyttää yksimielisyyttä, taikka jos tehdään assosiaatiosopimus tai III-319 artiklassa tarkoitettu sopimus unionin jäseneksi ehdolla olevan valtion kanssa.

9. Neuvosto tekee komission tai unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta eurooppapäätöksen sopimuksen soveltamisen keskeyttämisestä ja sopimuksella perustetussa elimessä unionin puolesta esitettävien kantojen määrittelystä silloin, kun tämän elimen on annettava säädöksiä, joilla on oikeusvaikutuksia, lukuun ottamatta säädöksiä, joilla täydennetään tai muutetaan sopimuksen institutionaalisia rakenteita.

10. Euroopan parlamentille tiedotetaan välittömästi ja täysimääräisesti menettelyn kaikissa vaiheissa.

11. Jäsenvaltio, Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio voi hankkia unionin tuomioistuimen lausunnon siitä, onko suunniteltu sopimus sopusoinnussa tämän perustuslain kanssa. Jos unionin tuomioistuimen lausunto on kielteinen, suunniteltu sopimus ei voi tulla voimaan, ellei sitä ole muutettu tai tätä perustuslakia tarkistettu.

III-326 artikla

1. Poiketen siitä, mitä III-325 artiklassa määrätään, neuvosto voi joko Euroopan keskuspankin suosituksesta tai komission suosituksesta ja Euroopan keskuspankkia kuultu-

aan, pyrkimyksin saavuttaa hintatason vakauden tavoitteen kanssa sopusoinnussa oleva yhteisymmärrys, tehdä muodollisia sopimuksia valuuttakurssijärjestelmästä, joka koskee euron suhdetta kolmansien valtioiden valuuttoihin. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan ja 3 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen.

Neuvosto voi joko Euroopan keskuspankin suosituksesta tai komission suosituksesta ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan, pyrkimyksin saavuttaa hintatason vakauden tavoitteen kanssa sopusoinnussa oleva yhteisymmärrys, vahvistaa tai kumota euron keskuskurssit valuuttakurssijärjestelmässä taikka muuttaa niitä. Neuvoston puheenjohtaja ilmoittaa Euroopan parlamentille euron keskuskurssien vahvistamisesta, muuttamisesta tai kumoamisesta.

2. Jos ei ole olemassa 1 kohdassa tarkoitettua valuuttakurssijärjestelmää suhteessa yhteen tai useampaan kolmansien valtioiden valuuttaan, neuvosto voi joko Euroopan keskuspankin suosituksesta tai komission suosituksesta ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan laatia yleiset suuntaviivat tällaisia valuuttoja koskevaa valuuttakurssipolitiikkaa varten. Nämä yleiset suuntaviivat eivät saa vaikuttaa Euroopan keskuspankkijärjestelmän ensisijaiseen tavoitteeseen pitää yllä hintavakautta.

3. Poiketen siitä, mitä III-325 artiklassa määrätään, tapauksissa, joissa unionin sekä yhden tai useamman kolmannen valtion taikka kansainvälisen järjestön kesken on neuvoteltava raha- ja valuuttajärjestelyihin liittyviä kysymyksiä koskevista sopimuksista, neuvosto päättää komission suosituksesta ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan näiden sopimusten neuvottelemista ja tekemistä koskevista järjestelyistä. Näillä järjestelyillä turvataan se, että unioni esittää yhtenäisen kannan. Komissio osallistuu neuvotteluihin täysimääräisesti.

4. Jäsenvaltiot voivat neuvotella kansainvälisissä elimissä ja tehdä sopimuksia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta unionin toimivaltaa

ja unionin talous- ja rahaliiton alalla tekemien sopimusten soveltamista.

VII LUKU

UNIONIN SUHTEET KANSAINVÄLISIIN JÄRJESTÖIHIN JA KOLMANSIIN MAIHIN SEKÄ UNIONIN EDUSTUSTOT

III-327 artikla

1. Unioni harjoittaa aiheellista yhteistyötä Yhdistyneiden Kansakuntien elinten ja erityisjärjestöjen, Euroopan neuvoston, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön sekä Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön kanssa.

Unioni huolehtii myös tarvittavista yhteyksistä muihin kansainvälisiin järjestöihin.

2. Unionin ulkoasiainministeri ja komissio huolehtivat tämän artiklan täytäntöönpanosta.

III-328 artikla

1. Kolmansissa maissa olevat unionin edustustot ja sen kansainvälisissä järjestöissä olevat edustustot huolehtivat unionin edustuksesta.

2. Unionin edustustot ovat unionin ulkoasiainministerin alaisuudessa. Ne toimivat läheisessä yhteistyössä jäsenvaltioiden diplomaattisten edustustojen ja konsuliedustustojen kanssa.

VIII LUKU

YHTEISVASTUULAUSEKKEEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

III-329 artikla

1. Jos jäsenvaltio joutuu terrori-iskun kohteeksi taikka luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden uhriksi, muut jäsenvaltiot antavat sille apua sen poliittisten elinten pyynnöstä. Tätä tarkoitusta varten jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimensa neuvostossa.

2. Neuvosto tekee komission ja unionin ulkoasiainministerin yhteisestä ehdotuksesta eurooppapäätöksen, jossa määritellään I-43 artiklassa tarkoitetun yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanoa koskevat säännöt. Neuvosto tekee ratkaisunsa III-300 artiklan 1 kohdan mukaisesti, jos päätöksellä on merkitystä puolustuksen alalla. Asiasta ilmoitetaan Euroopan parlamentille.

Neuvostoa avustavat tämän kohdan soveltamisalalla poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan puitteissa kehitettyjen rakenteiden tukemana sekä III-261 artiklassa tarkoitettu komitea, jotka antavat sille tarvittaessa yhteisiä lausuntoja, sanotun kuitenkin rajoittamatta III-344 artiklan soveltamista.

3. Jotta unioni ja sen jäsenvaltiot voisivat toimia tehokkaasti, Eurooppa-neuvosto arvioi säännöllisesti unioniin kohdistuvia uhkia.

VI OSASTO

UNIONIN TOIMINTA

I LUKU

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET

1 JAKSO

TOIMIELIMET

1 alajakso

Euroopan parlamentti

III-330 artikla

1. Neuvoston eurooppalailla tai -puitelaila säädetään tarvittavista toimenpiteistä Euroopan parlamentin jäsenten yleisten ja välittömien vaalien toimittamisesta yhdenmukaista menettelyä noudattaen kaikissa jäsenvaltioissa tai kaikille jäsenvaltioille yhteisten periaatteiden mukaisesti.

Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin aloitteesta ja saatuaan

Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän. Laki tai puitelaki tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

2. Euroopan parlamentin eurooppalailla säädetään Euroopan parlamentin jäsenten ohjesäännöstä ja heidän tehtäviensä hoitamista koskevista yleisistä ehdoista. Euroopan parlamentti tekee ratkaisunsa omasta aloitteestaan komission lausunnon ja neuvoston hyväksynnän saatuaan. Neuvosto tekee jäsenten tai entisten jäsenten verotusjärjestelmää koskevia sääntöjä tai ehtoja koskevan ratkaisunsa yksimielisesti.

III-331 artikla

Eurooppalailla säädetään I-46 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja Euroopan tasolla toimivia poliittisia puolueita koskevasta ohjesäännöstä ja erityisesti niiden rahoitusta koskevista säännöistä.

III-332 artikla

Euroopan parlamentti voi jäsentensä enemmistöllä pyytää komissiota tekemään aiheellisia ehdotuksia asioista, joissa se katsoo, että on valmisteltava unionin säädös tämän perustuslain panemiseksi täytäntöön. Jollei komissio tee ehdotusta, se ilmoittaa Euroopan parlamentille perustelunsa.

III-333 artikla

Euroopan parlamentti voi tehtäviensä puitteissa, jos neljännes sen jäsenistä sitä pyytää, asettaa väliaikaisen tutkintavaliokunnan tutkimaan epäilyjä unionin oikeutta sovellettaessa tapahtuneesta rikkomuksesta tai epäkohdasta, paitsi jos epäilyksenalaiset seikat ovat tutkittavina jossakin tuomioistuimessa ja oikeudenkäynti on vielä vireillä, sanotun kuitenkin rajoittamatta tällä perustuslailla muille toimielimille tai elimille annettuja toimivaltuuksia.

Väliaikainen tutkintavaliokunta lakkauteaan, kun se on antanut kertomuksensa.

Tutkintaoikeuden käyttämistä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä säädetään Euroopan parlamentin eurooppalailla. Euroopan parlamentti tekee ratkaisunsa omasta aloitteestaan neuvoston ja komission hyväksynnän saatuaan.

III-334 artikla

Kaikilla unionin kansalaisilla sekä niillä luonnollisilla henkilöillä ja oikeushenkilöillä, joiden asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on I-10 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaisesti oikeus yksin taikka yhdessä toisten henkilöiden kanssa esittää Euroopan parlamentille vetoamus asiassa, joka kuuluu unionin toiminnan alaan ja koskee häntä välittömästi.

III-335 artikla

1. Euroopan parlamentti valitsee Euroopan oikeusasiamiehen. Oikeusasiamiehellä on I-10 artiklan 2 kohdan d alakohdan ja I-49 artiklan mukaisesti valtuudet ottaa vastaan unionin kansalaisilta sekä niiltä luonnollisilta henkilöiltä tai oikeushenkilöiltä, joiden asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, kanteluja unionin toimielinten, elinten tai laitosten toiminnassa ilmenneistä epäkohdista, lukuun ottamatta Euroopan unionin tuomioistuimen toimintaa lainkäyttöelimenä.

Tehtävänsä mukaisesti oikeusasiamies suorittaa aiheellisina pitämänsä tutkimukset omasta aloitteestaan taikka hänelle suoraan tai Euroopan parlamentin jäsenen välityksellä toimitetun kantelun perusteella, paitsi jos epäilyksenalaisia seikkoja käsitellään tai on käsitelty oikeudenkäynnissä. Jos oikeusasiamies toteaa epäkohdan, hän saattaa asian sen toimielimen, elimen tai laitoksen käsiteltäväksi, jota asia koskee, ja tällä toimielimellä, elimellä tai laitoksella on käytettävissä kolmen kuukauden määräaika lausuntonsa antamiseksi hänelle. Tämän jälkeen oikeusasiamies antaa asiasta kertomuksen Euroopan parlamentille ja asianomaiselle toimielimelle, elimelle tai laitokselle. Kantelun tekijälle annetaan tiedoksi näiden tutkimusten tulokset.

Oikeusasiamies antaa Euroopan parlamentille vuosittain kertomuksen tutkimustensa tuloksista.

2. Oikeusasiamies valitaan aina Euroopan parlamentin vaalien jälkeen Euroopan parlamentin vaalikauden ajaksi. Sama henkilö voidaan valita uudeksi toimikaudeksi.

Unionin tuomioistuin voi Euroopan parlamentin pyynnöstä erottaa oikeusasiamiehen, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen.

3. Oikeusasiamies hoitaa tehtäviään täysin riippumattomana. Tehtäviään hoitaessaan hän ei saa pyytää eikä ottaa ohjeita milään toimielimeltä, elimeltä tai laitokselta. Oikeusasiamies ei saa toimikautensa aikana harjoittaa muuta palkallista tai palkatonta ammattitoimintaa.

4. Euroopan parlamentin eurooppalailla säädetään oikeusasiamiehen ohjesäännöstä ja hänen tehtäviensä hoitamista koskevista yleisistä ehdoista. Euroopan parlamentti tekee ratkaisunsa omasta aloitteestaan komission lausunnon ja neuvoston hyväksynnän saatuaan.

III-336 artikla

Euroopan parlamentti pitää istuntokauden vuosittain. Se kokoontuu ilman erillistä kutsua maaliskuun toisena tiistaina.

Euroopan parlamentti voi pitää ylimääräisen istuntojakson jäsentensä enemmistön taikka neuvoston tai komission pyynnöstä.

III-337 artikla

1. Eurooppa-neuvosto ja neuvosto käyttävät puhevaltaansa Euroopan parlamentissa Eurooppa-neuvoston ja neuvoston työjärjestyksissä määrättyin edellytyksin.

2. Komissio voi olla läsnä kaikissa Euroopan parlamentin istunnoissa ja saa pyynnös-

tään käyttää puhevaltaa. Komissio vastaa suullisesti tai kirjallisesti Euroopan parlamentin tai sen jäsenten komissiolle esittämiin kysymyksiin.

3. Euroopan parlamentti käsittelee julkisessa istunnossa komission sille vuosittain antaman yleiskertomuksen.

III-338 artikla

Jollei tässä perustuslaissa toisin määrätä, Euroopan parlamentti tekee ratkaisunsa annettujen äänten enemmistöllä. Päätösvaltaisuudesta määrätään parlamentin työjärjestyksessä.

III-339 artikla

Euroopan parlamentti hyväksyy työjärjestyksensä jäsentensä enemmistöllä.

Euroopan parlamentin asiakirjat julkaistaan siten kuin tässä perustuslaissa ja Euroopan parlamentin työjärjestyksessä määrätään.

III-340 artikla

Euroopan parlamentti voi käsitellä komission toimintaa koskevan epäluottamuslauseen aikaisintaan kolmen päivän kuluttua siitä, kun se on annettu Euroopan parlamentin käsiteltäväksi, ja se päättää siitä avoimella äänestyksellä.

Jos epäluottamuslausetta kannattaa kaksi kolmasosaa annetuista äänistä, jotka edustavat Euroopan parlamentin jäsenten enemmistöä, komission kaikki jäsenet jättävät tehtävänsä samalla kertaa ja unionin ulkoasiainministeri eroaa niistä tehtävistä, joita hän on hoitanut komissiossa. He jatkavat tehtävisään ja jatkavat juoksevien asioiden hoitamista, kunnes heidän tilalleen on nimitetty uudet henkilöt I-26 ja I-27 artiklan mukaisesti. Tällöin näiden uusien komission jäsenten toimikausi päättyy sinä päivänä, jona tehtävänsä yhdessä jättäneiden komission jäsenten toimikausi olisi päättynyt.

*2 alajakso***Eurooppa-neuvosto***III-341 artikla*

1. Eurooppa-neuvoston jäsen voi äänestyksessä edustaa vain yhtä muuta jäsentä.

Henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien jäsenten pidättyminen äänestämästä ei estä Eurooppa-neuvostoa tekemästä ratkaisua, jonka edellytyksenä on yksimielisyys.

2. Eurooppa-neuvosto voi kutsua Euroopan parlamentin puhemiehen kuultavaksi.

3. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa menettelyä koskevissa asioissa yksinkertaisella enemmistöllä, jolla se myös hyväksyy työjärjestyksensä.

4. Eurooppa-neuvostoa avustaa neuvoston pääsihteeristö.

*3 alajakso***Ministerineuvosto***III-342 artikla*

Neuvosto kokoontuu puheenjohtajansa kutsusta, jonka tämä esittää joko omasta taikka neuvoston jäsenen tai komission aloitteesta.

III-343 artikla

1. Neuvoston jäsen voi äänestyksessä edustaa vain yhtä muuta jäsentä.

2. Neuvosto tekee ratkaisunsa jäsentensä enemmistöllä, kun päätöksen edellytyksenä on yksinkertainen enemmistö.

3. Henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien jäsenten pidättyminen äänestämästä ei estä neuvostoa tekemästä ratkaisua, jonka edellytyksenä on yksimielisyys.

III-344 artikla

1. Komitea, joka muodostuu jäsenvaltioi-

den hallitusten pysyvistä edustajista, huolehtii neuvoston kokousten valmistelusta ja suorittaa neuvoston sille antamat toimeksiannot. Komitea voi tehdä menettelyä koskevia päätöksiä neuvoston työjärjestyksessä määrättyissä tapauksissa.

2. Neuvostoa avustaa pääsihteeristö, jota johtaa neuvoston nimittämä pääsihteeri.

Neuvosto päättää yksinkertaisella enemmistöllä pääsihteeristön organisaatiosta.

Neuvosto tekee ratkaisunsa menettelyä koskevissa asioissa yksinkertaisella enemmistöllä, jolla se myös hyväksyy työjärjestyksensä.

III-345 artikla

Neuvosto voi yksinkertaisella enemmistöllä pyytää komissiolta tutkimuksia, joita neuvosto pitää yhteisten tavoitteiden toteuttamiseksi tarpeellisina, ja se voi pyytää komissiota tekemään sille aiheellisia ehdotuksia. Jollei komissio tee ehdotusta, se ilmoittaa neuvostolle perustelunsa.

III-346 artikla

Neuvosto tekee eurooppapäätökset, joilla vahvistetaan tässä perustuslaissa tarkoitettuja komiteoita koskevat säännöt. Se tekee ratkaisunsa yksinkertaisella enemmistöllä komissiota kuultuaan.

*4 alajakso***Euroopan komissio***III-347 artikla*

Komission jäsenet pidättyvät kaikesta, mikä on ristiriidassa heidän tehtäviensä kanssa. Jäsenvaltiot kunnioittavat heidän riippumattomuuttaan, eivätkä ne yritä vaikuttaa jäseniin heidän hoitaessaan tehtäviään.

Komission jäsenet eivät saa toimikautensa aikana harjoittaa muuta palkallista tai palkatonta ammattitoimintaa. Tehtäväänsä ryhtyessään he antavat juhlallisen vakuutuksen sii-

tä, että he toimikautensa aikana ja sen päätyttyä kunnioittavat komission jäsenyydestä johtuvia velvollisuuksia ja varsinkin osoittavat kunniallisuutta ja pidättyvyyttä, kun heille toimikauden päätyttyä tarjotaan tiettyjä tehtäviä tai etuja. Jos komission jäsen ei noudata näitä velvollisuuksiaan, unionin tuomioistuin voi neuvoston yksinkertaisella enemmistöllä tekemästä tai komission esittämästä pyynnöstä päättää tapauksen mukaan, että joko jäsen erotetaan III-349 artiklassa säädettyjen edellytysten mukaisesti taikka että hänen oikeutensa eläkkeeseen tai muihin vastaaviin etuuksiin lakkaa.

III-348 artikla

1. Lukuun ottamatta kuolemantapauksia ja tapauksia, joissa jäsenen tilalle nimitetään uusi jäsen tavallisessa järjestyksessä, komission jäsenen tehtävät päättyvät, kun hän eroaa tai hänet erotetaan.

2. Neuvosto nimittää eronneen, erotetun tai kuolleen komission jäsenen tilalle jäljellä olevaksi toimikaudeksi yhteisymmärryksessä komission puheenjohtajan kanssa, Euroopan parlamenttia kuultuaan ja I-26 artiklan 4 kohdassa määrättyjä perusteita noudattaen uuden jäsenen, jolla on sama kansalaisuus.

Neuvosto voi komission puheenjohtajan ehdotuksesta päättää yksimielisesti, ettei tällaisissa tapauksissa ole tarpeen nimittää uutta jäsentä, etenkin jos jäljellä oleva komission jäsenen toimikausi on lyhyt.

3. Jos puheenjohtaja eroaa, erotetaan tai kuolee, hänen tilalleen nimitetään uusi puheenjohtaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi I-27 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

4. Jos unionin ulkoasiainministeri eroaa, erotetaan tai kuolee, hänen tilalleen nimitetään uusi ulkoasiainministeri jäljellä olevaksi toimikaudeksi I-28 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

5. Jos kaikki komission jäsenet eroavat, he jatkavat I-26 ja I-27 artiklan mukaisesti tehtävissään ja jatkavat juoksevien asioiden hoitamista, kunnes heidän tilalleen on nimitetty

jäljellä olevaksi toimikaudeksi uudet komission jäsenet.

III-349 artikla

Jos komission jäsen ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syylistynyt vakavaan rikkomukseen, unionin tuomioistuin voi neuvoston yksinkertaisella enemmistöllä tekemästä tai komission esittämästä pyynnöstä päättää erottaa hänet.

III-350 artikla

Puheenjohtaja ryhmittelee komissiolle kuuluvat tehtävät ja jakaa ne jäsenten kesken I-27 artiklan 3 kohdan mukaisesti, sanotun kuitenkin rajoittamatta I-28 artiklan 4 kohdan soveltamista. Puheenjohtaja voi jakaa tehtävät uudelleen toimikauden aikana. Komission jäsenet hoitavat puheenjohtajan heille osoittamia tehtäviä tämän valvonnassa.

III-351 artikla

Komissio tekee ratkaisunsa jäsentensä enemmistöllä. Päätösvaltaisuudesta määrätään sen työjärjestyksessä.

III-352 artikla

1. Komissio hyväksyy työjärjestyksensä varmistukseksi oman toimintansa ja eri yksiköidensä toiminnan. Se julkaisee työjärjestyksensä.

2. Komissio julkaisee vuosittain viimeistään kuukautta ennen Euroopan parlamentin istuntokauden alkua yleiskertomuksen unionin toiminnasta.

5 alajakso

Euroopan unionin tuomioistuin

III-353 artikla

Unionin tuomioistuin kokoontuu jaostoissa, suuressa jaostossa tai täysistunnossa Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön mukaisesti.

III-354 artikla

Unionin tuomioistuinta avustaa kahdeksan julkisasiamiestä. Unionin tuomioistuimen pyynnöstä neuvosto voi tehdä yksimielisen eurooppapäätöksen julkisasiamiesten määrän lisäämisestä.

Julkisasiamiesten tehtävänä on täysin puolueettomina ja riippumattomina esittää julkisissa istunnoissa perustellut ratkaisuehdotukset asioissa, jotka Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön mukaan vaativat heidän myötävaikutustaan.

III-355 artikla

Unionin tuomioistuimen tuomarit ja julkisasiamiehet, jotka valitaan henkilöistä, joiden riippumattomuus on kiistaton ja jotka täyttävät omassa maassaan korkeimpien tuomarin virkojen kelpoisuusvaatimukset tai ovat tunnetusti päteviä oikeusoppineita, nimitetään jäsenvaltioiden hallitusten yhteisellä sopimuksella sen jälkeen, kun III-357 artiklassa tarkoitettua komiteaa on kuultu.

Osa tuomareista ja julkisasiamiehistä vaihtuu joka kolmas vuosi Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännössä määrättyin edellytyksin.

Tuomarit nimeävät keskuudestaan unionin tuomioistuimen presidentin kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Sama henkilö voidaan nimitä uudeksi toimikaudeksi.

Unionin tuomioistuin hyväksyy työjärjestyksensä. Työjärjestykselle on saatava neuvoston hyväksyntä.

III-356 artikla

Unionin yleisen tuomioistuimen tuomareiden lukumäärä vahvistetaan Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännössä. Perussäännössä voidaan määrätä, että unionin yleistä tuomioistuinta avustavat julkisasiamiehet.

Unionin yleisen tuomioistuimen jäsenet valitaan henkilöistä, joiden riippumattomuus on

kiistaton ja jotka ovat päteviä korkeaan tuomarin virkaan. Heidät nimitetään jäsenvaltioiden hallitusten yhteisellä sopimuksella sen jälkeen, kun III-357 artiklassa tarkoitettua komiteaa on kuultu.

Osa unionin yleisen tuomioistuimen jäsenistä vaihtuu joka kolmas vuosi.

Tuomarit nimeävät keskuudestaan unionin yleisen tuomioistuimen presidentin kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Sama henkilö voidaan nimitä uudeksi toimikaudeksi.

Unionin yleinen tuomioistuin hyväksyy työjärjestyksensä yhteisymmärryksessä unionin tuomioistuimen kanssa. Työjärjestykselle on saatava neuvoston hyväksyntä.

Jollei Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä muuta johdu, unionin yleisen tuomioistuimeen sovelletaan, mitä tässä perustuslaissa määrätään unionin tuomioistuimesta.

III-357 artikla

Perustetaan komitea, joka antaa lausunnon ehdolla olevien henkilöiden soveltuvuudesta unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen tuomarin ja julkisasiamiehen tehtäviin, ennen kuin jäsenvaltioiden hallitukset suorittavat nimitykset III-355 ja III-356 artiklan mukaisesti.

Komiteassa on seitsemän henkilöä, jotka valitaan unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen entisten jäsenten, ylimpien kansallisten tuomioistuinten jäsenten ja tunnetusti pätevien oikeusoppineiden keskuudesta, joista yhtä ehdottaa Euroopan parlamentti. Neuvosto tekee eurooppapäätöksen, jolla vahvistetaan komitean toimintäsäännöt, sekä eurooppapäätöksen, jolla nimeetään komitean jäsenet. Neuvosto tekee ratkaisunsa unionin tuomioistuimen presidentin aloitteesta.

III-358 artikla

1. Unionin yleisellä tuomioistuimella on toimivalta ratkaista ensimmäisenä oikeusas-

teena III-365, III-367, III-370, III-372 ja III-374 artiklassa tarkoitetut kanteet lukuun ottamatta niitä, joiden ratkaiseminen on annettu jonkin III-359 artiklan mukaisesti perustetun erityistuomioistuimen tehtäväksi tai jotka Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön mukaan kuuluvat unionin tuomioistuimen toimivaltaan. Perussäännössä voidaan määrätä, että unionin yleisellä tuomioistuimella on toimivalta ratkaista muunkinlaisia kanteita.

Unionin yleisen tuomioistuimen tämän kohdan nojalla tekemiin päätöksiin voidaan hakea muutosta unionin tuomioistuimessa vain oikeuskysymyksen osalta ja perussäännössä määrättyin edellytyksin ja rajoituksin.

2. Unionin yleisellä tuomioistuimella on toimivalta ratkaista erityistuomioistuinten päätöksiä koskevat muutoksenhaut.

Unionin yleisen tuomioistuimen tämän kohdan nojalla tekemät päätökset voidaan Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännössä määrättyin edellytyksin ja rajoituksin poikkeuksellisesti käsitellä uudelleen unionin tuomioistuimessa, jos on olemassa vakava vaara, että unionin oikeuden yhtenäisyys tai johdonmukaisuus vaarantuisi.

3. Unionin yleisellä tuomioistuimella on toimivalta ratkaista III-369 artiklan nojalla esitetyt ennakkoratkaisupyynnöt Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännössä määrättyissä erityisissä asioissa.

Jos unionin yleinen tuomioistuin katsoo, että asian ratkaisu edellyttää periaatepäätöstä, joka voi vaikuttaa unionin oikeuden yhtenäisyyteen tai johdonmukaisuuteen, se voi siirtää asian unionin tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Unionin yleisen tuomioistuimen ennakkoratkaisukysymyksissä tekemät päätökset voidaan Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännössä määrättyin edellytyksin ja rajoituksin poikkeuksellisesti käsitellä uudelleen unionin tuomioistuimessa, jos on olemassa vakava vaara, että unionin oikeuden yhtenäisyys tai johdonmukaisuus vaarantuisi.

III-359 artikla

1. Eurooppalailla voidaan perustaa unionin yleisen tuomioistuimen yhteyteen erityistuomioistuimia, joiden tehtävänä on ratkaista ensimmäisenä oikeusasteena tietynlaiset erityisissä asioissa nostetut kanteet. Laki annetaan joko komission ehdotuksesta ja kun unionin tuomioistuinta on kuultu tai unionin tuomioistuimen pyynnöstä ja kun komissiota on kuultu.

2. Erityistuomioistuimen perustamista koskevassa eurooppalaissa vahvistetaan tämän tuomioistuimen kokoonpanoa koskevat säännöt ja määritellään sille annettava toimivalta.

3. Erityistuomioistuinten päätöksiin voidaan hakea muutosta unionin yleisessä tuomioistuimessa vain oikeuskysymysten osalta tai, jos erityistuomioistuimen perustamista koskevassa eurooppalaissa niin säädetään, myös asiakysymysten osalta.

4. Erityistuomioistuinten jäsenet valitaan henkilöistä, joiden riippumattomuus on kiistaton ja jotka ovat päteviä tuomarin virkaan. Neuvosto nimittää heidät yksimielisesti.

5. Erityistuomioistuimet hyväksyvät työjärjestyksensä yhteisymmärryksessä unionin tuomioistuimen kanssa. Työjärjestykselle on saatava neuvoston hyväksyntä.

6. Jollei erityistuomioistuimen perustamista koskevasta eurooppalaista muuta johdu, erityistuomioistuimiin sovelletaan tämän perustuslain Euroopan unionin tuomioistuinta koskevia määräyksiä sekä Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön määräyksiä. Erityistuomioistuimiin sovelletaan joka tapauksessa perussäännön I osastoa ja sen 64 artiklaa.

III-360 artikla

Jos komissio katsoo, että jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä sille tämän perustuslain mukaan kuuluvan velvollisuuden, se antaa asiasta perustellun lausunnon varattuaan ensin tälle valtiolle tilaisuuden esittää huomautuksensa.

Jos asianomainen valtio ei noudata lausuntoa komission asettamassa määräajassa, komissio voi saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

III-361 artikla

Jos jäsenvaltio katsoo, että toinen jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä sille tämän perustuslain mukaan kuuluvan velvollisuuden, se voi saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Ennen kuin jäsenvaltio nostaa toista jäsenvaltiota vastaan kanteen, joka perustuu väitteeseen tässä perustuslaissa määrätyn velvollisuuden rikkomisesta, sen on saatettava asia komission käsiteltäväksi.

Komissio antaa perustellun lausunnon sen jälkeen, kun asianomaisilla valtioilla on ollut tilaisuus kirjallisesti ja suullisesti esittää huomautuksensa asiasta ja vastapuolen huomautuksista.

Jos komissio ei ole antanut lausuntoa kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun asia on saatettu sen käsiteltäväksi, lausunnon puuttuminen ei estä saattamista asiaa Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

III-362 artikla

1. Jos Euroopan unionin tuomioistuin toteaa, että jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä sille tämän perustuslain mukaan kuuluvan velvollisuuden, tämän jäsenvaltion on toteutettava Euroopan unionin tuomioistuimen tuomion täytäntöönpanon edellyttämät toimenpiteet.

2. Jos komissio katsoo, ettei asianomainen jäsenvaltio ole toteuttanut 1 kohdassa tarkoitettua tuomion täytäntöönpanon edellyttämiä toimenpiteitä, komissio voi saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi varattuaan ensin tälle valtiolle tilaisuuden esittää huomautuksensa. Komissio ilmoittaa samalla sen kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon määrän, joka tämän jäsenvaltion olisi sen käsityksen mukaan olosuhteet huomioon ottaen suoritettava.

Jos Euroopan unionin tuomioistuin toteaa, että asianomainen jäsenvaltio ei ole noudattanut sen tuomiota, se voi määrätä tämän jäsenvaltion suorittamaan kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon.

Tämä menettely ei rajoita III-361 artiklan soveltamista.

3. Kun komissio saattaa Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi asian III-360 artiklan nojalla katsoessaan, että asianomainen jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä velvollisuutensa ilmoittaa toimenpiteistä, joilla eurooppapuitelaki saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, komissio voi, jos se katsoo tämän aiheelliseksi, ilmoittaa samalla sen olosuhteisiin nähden soveltuvaksi katsomansa kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon määrän, joka asianomaisen jäsenvaltion on suoritettava.

Jos Euroopan unionin tuomioistuin toteaa, ettei velvoitetta ole täytetty, se voi määrätä asianomaisen jäsenvaltion suorittamaan kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon komission ilmoittaman määrän rajoissa. Suoritus on maksettava Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiossa määrättyä ajankohtana.

III-363 artikla

Neuvoston eurooppalaeilla tai -asetuksilla voidaan antaa Euroopan unionin tuomioistuimelle täysi harkintavalta niissä säädettyjen seuraamusten osalta.

III-364 artikla

Eurooppalailla voidaan Euroopan unionin tuomioistuimelle antaa siinä määritellyssä laajuudessa toimivalta ratkaista riitoja, jotka liittyvät sellaisten tämän perustuslain nojalla annettujen säädösten soveltamiseen, joilla luodaan eurooppalainen teollis- ja tekijänoikeuksien suoja, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän perustuslain muiden määräysten soveltamista.

III-365 artikla

1. Euroopan unionin tuomioistuin valvoo eurooppalakien ja -puitelakien sekä neuvos-

ton, komission ja Euroopan keskuspankin säädösten laillisuutta, suosituksia ja lausuntoja lukuun ottamatta, sekä Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston sellaisten säädösten laillisuutta, joiden tarkoituksena on tuottaa oikeusvaikutuksia suhteessa kolmansiin osapuoliin. Euroopan unionin tuomioistuimien valvoo myös unionin elinten ja laitosten sellaisten säädösten laillisuutta, joiden tarkoituksena on tuottaa oikeusvaikutuksia suhteessa kolmansiin osapuoliin.

2. Sovellettaessa 1 kohtaa Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista jäsenvaltion, Euroopan parlamentin, neuvoston tai komission nostama kanne, jonka perusteena on toimivallan puuttuminen, olennaisen menettelymääräyksen rikkominen, tämän perustuslain tai sen soveltamista koskevan oikeussäännön rikkominen taikka harjontavallan väärinkäyttö.

3. Euroopan unionin tuomioistuimella on 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu edellytyksin toimivalta ratkaista tilintarkastustuomioistuimen, Euroopan keskuspankin ja alueiden komitean oikeuksiensa turvaamiseksi nostamat kanteet.

4. Luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö voi 1 ja 2 kohdassa määrättyin edellytyksin nostaa kanteen hänelle osoitetusta säädöksestä tai säädöksestä, joka koskee häntä suoraan ja erikseen, sekä sääntelytoimesta, joka koskee häntä suoraan ja joka ei edellytä täytäntöönpanotoimenpiteitä.

5. Unionin elinten ja laitosten perustamis-säädöksissä voidaan säätää erityisistä edellytyksistä ja menettelysäännöistä, jotka koskevat luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön kannetta kyseisten elinten tai laitosten sellaisten säädösten johdosta, joiden tarkoituksena on tuottaa näitä henkilöitä koskevia oikeusvaikutuksia.

6. Tässä artiklassa tarkoitettu kanne on pantava vireille kahden kuukauden kuluessa säädöksen julkaisemisesta tai siitä, kun se on annettu kantajalle tiedoksi, taikka jollei säädöstä ole julkaistu tai annettu tiedoksi, kahden kuukauden kuluessa siitä, kun kantaja on saanut siitä tiedon.

III-366 artikla

Jos kanne on aiheellinen, Euroopan unionin tuomioistuin julistaa säädöksen mitättömäksi.

Tarpeellisiksi katsomissaan tapauksissa se toteaa, miltä osin mitättömäksi julistetun säädöksen vaikutuksia kuitenkin on pidettävä pysyvinä.

III-367 artikla

Jos Euroopan parlamentti, Eurooppa-neuvosto, neuvosto, komissio tai Euroopan keskuspankki tämän perustuslain vastaisesti laiminlyö ratkaisun tekemisen, jäsenvaltiot tai muut unionin toimielimet voivat saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi laiminlyönnin toteamiseksi. Tätä artiklaa sovelletaan samoin edellytyksin unionin elimiin ja laitoksiin, jotka laiminlyövät ratkaisun tekemisen.

Kanne otetaan käsiteltäväksi vain, jos kyseistä toimielintä, elintä tai laitosta on ensin kehoitettu tekemään ratkaisu. Jollei toimielin, elin tai laitos ole määritellyt kantaansa kahden kuukauden kuluessa mainitusta kehotuksesta, kanne voidaan panna vireille uuden kahden kuukauden määräajan kuluessa.

Luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö voi ensimmäisessä ja toisessa kohdassa määrättyin edellytyksin nostaa Euroopan unionin tuomioistuimessa kanteen, jonka perusteena on se, että unionin toimielin, elin tai laitos on jättänyt antamatta kyseiselle henkilölle osoitettavan jonkin muun säädöksen kuin suosituksen tai lausunnon.

III-368 artikla

Toimielimen, elimen tai laitoksen, jonka säädös on julistettu mitättömäksi tai jonka laiminlyönti on julistettu tämän perustuslain vastaiseksi, on toteutettava Euroopan unionin tuomioistuimen tuomion täytäntöönpanon edellyttämät toimenpiteet.

Tämä velvollisuus ei vaikuta III-431 artiklan toisen kohdan soveltamisesta johtuviin velvollisuuksiin.

III-369 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta antaa ennakkoratkaisu:

- a) tämän perustuslain tulkinnasta;
- b) unionin toimielimen, elimen tai laitoksen antaman säädöksen pätevyydestä ja tulkinnasta.

Jos tällainen kysymys tulee esille jäsenvaltion tuomioistuimessa, tämä tuomioistuin voi pyytää Euroopan unionin tuomioistuinta ratkaisemaan sen, jos se katsoo, että kysymys on ratkaistava, jotta se voi antaa päätöksen.

Jos tällainen kysymys tulee esille sellaisessa kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa, jonka päätöksiin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta, tämän tuomioistuimen on saatettava kysymys Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Jos tällainen kysymys tulee esille kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa, joka koskee pidätettyä henkilöä, Euroopan unionin tuomioistuin tekee ratkaisunsa mahdollisimman pian.

III-370 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista III-431 artiklan toisessa ja kolmannessa kohdassa tarkoitettua vahingonkorvausta koskevat riidat.

III-371 artikla

Unionin tuomioistuimella on toimivalta antaa ratkaisu Eurooppa-neuvoston tai neuvoston I-59 artiklan nojalla antaman säädöksen laillisuudesta ainoastaan sen jäsenvaltion pyynnöstä, jota Eurooppa-neuvoston tai neuvoston toteamus koskee, ja yksinomaan kyseisessä artiklassa olevien menettelyä koskevien sääntöjen noudattamisen osalta.

Tämä pyyntö on esitettävä kuukauden kuluessa kyseisen toteamuksen sisältävän pää-

töksen tekemisestä. Euroopan unionin tuomioistuin tekee ratkaisunsa kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä.

III-372 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista unionin ja sen henkilöstön väliset riidat unionin virkamiehiin sovellettavissa henkilöstösäännöissä määrätyn tai unionin muuhun henkilöstöön sovellettavista palvelussuhteen ehtoista johtuvin rajoituksin ja edellytyksin.

III-373 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimella on jäljempänä määrätyn rajoituksin toimivalta ratkaista riidat, jotka koskevat:

a) Euroopan investointipankin perussäännöstä johtuvien jäsenvaltioiden velvollisuuksien täyttämistä. Euroopan investointipankin hallintoneuvostolla on tällöin samat valtuudet kuin komissiolla III-360 artiklan mukaan;

b) Euroopan investointipankin valtuuston ratkaisuja. Kukin jäsenvaltio, komissio tai Euroopan investointipankin hallintoneuvosto voi nostaa kanteen asiassa III-365 artiklassa määrätyn edellytyksin;

c) Euroopan investointipankin hallintoneuvoston ratkaisuja. Kanteen asiassa voi nostaa vain jäsenvaltio tai komissio III-365 artiklassa määrätyn edellytyksin ja vain sillä perusteella, että Euroopan investointipankin perussäännön 19 artiklan 2, 5, 6 ja 7 kohdassa määrättyä menettelyä ei ole noudatettu;

d) tästä perustuslaista sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä johtuvien kansallisten keskuspankkien velvollisuuksien täyttämistä. Euroopan keskuspankin neuvostolla on tällöin kansallisten keskuspankkien suhteen samat valtuudet kuin komissiolla III-360 artiklan mukaan jäsenvaltioiden suhteen. Jos Euroopan unionin tuomioistuin toteaa, että kansallinen keskuspankki on jättänyt täyttämättä sille tämän perustuslain mukaan kuuluvan velvollisuuden, tuon pankin on toteutettava Euroopan unionin tuomioistuimen tuomion täytäntöönpanon edellyttämät toimenpiteet.

III-374 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta tehdä ratkaisu unionin tekemässä tai sen puolesta tehdyssä julkis- tai yksityis-oikeudellisessa sopimuksessa olevan välityslausekkeen nojalla.

III-375 artikla

1. Jos toimivaltaa ei ole tällä perustuslailla annettu Euroopan unionin tuomioistuimelle, riidat, joissa unioni on asianosainen, eivät unionin asianosaisuuden perusteella ole jäsenvaltioiden tuomioistuinten tuomiovallan ulkopuolella.

2. Jäsenvaltiot sitoutuvat ratkaisemaan tämän perustuslain tulkintaa tai soveltamista koskevat riidat ainoastaan siinä määrättyllä tavalla.

3. Unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista jokainen jäsenvaltioiden välinen riita, joka on yhteydessä tämän perustuslain kohteeseen, jos asia saatetaan sen käsiteltäväksi asianosaisten tekemän erityisen sopimuksen nojalla.

III-376 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa I-40 ja I-41 artiklan osalta, V osaston II luvun yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten osalta eikä III-293 artiklan osalta siltä osin kuin se koskee yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Euroopan unionin tuomioistuimella on kuitenkin toimivalta valvoa III-308 artiklan noudattamista ja ratkaista III-365 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuihin edellytyksiin vireille pannut kanteet, jotka koskevat luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle osoitetun, neuvoston V osaston II luvun nojalla tekemän, rajoittavia toimenpiteitä sisältävän eurooppapäätöksen laillisuuden tutkimista.

III-377 artikla

Käyttäessään vapauden, turvallisuuden ja

oikeuden aluetta koskeviin III osaston IV luvun 4 ja 5 jakson määräyksiin liittyviä toimivaltuuksiaan Euroopan unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa tutkia jäsenvaltion poliisiviranomaisen tai muiden lainvalvontaviranomaisten toteuttamien toimien pätevyyttä tai oikeasuhteisuutta taikka antaa ratkaisua niiden velvollisuuksien suorittamisesta, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi.

III-378 artikla

Vaikka III-365 artiklan 6 kohdassa mainittu määräaika on päättynyt, asianosainen voi riidassa, joka koskee unionin toimielimen, elimen tai laitoksen antamaa soveltamisalaltaan yleistä säädöstä, vaatia Euroopan unionin tuomioistuimessa III-365 artiklan 2 kohdassa mainitulla perusteella, että säädöstä ei sovelleta.

III-379 artikla

1. Euroopan unionin tuomioistuimessa nostetulla kanteella ei ole lykkäävää vaikutusta. Euroopan unionin tuomioistuin voi kuitenkin määrätä kanteen kohteena olevan säädöksen täytäntöönpanon lykättäväksi, jos se katsoo olosuhteiden sitä edellyttävän.

2. Euroopan unionin tuomioistuin voi käsiteltävänä olevassa asiassa päättää tarpeellisista välitoimista.

III-380 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiot pannaan täytäntöön noudattaen, mitä III-401 artiklassa määrätään.

III-381 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimen perussääntö vahvistetaan pöytäkirjassa.

Perussäännön määräyksiä, lukuun ottamatta sen I osastoa ja 64 artiklaa, voidaan muuttaa eurooppalailla. Laki annetaan joko unionin tuomioistuimen pyynnöstä ja kun komis-

siota on kuultu tai komission ehdotuksesta ja kun unionin tuomioistuinta on kuultu.

6 alajakso

Euroopan keskuspankki

III-382 artikla

1. Euroopan keskuspankin johtokunnan jäsenet sekä niiden jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat, joita ei koske III-197 artiklassa tarkoitettu poikkeus, muodostavat Euroopan keskuspankin neuvoston.

2. Johtokunnan muodostavat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä.

Eurooppa-neuvosto nimittää johtokunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muut jäsenet määränemmistöllä neuvoston suosituksesta sekä Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankin neuvostoa kuultuaan henkilöistä, joilla on arvostettu asema ja ammattikokemus rahatalouden tai pankkitoiminnan alalla.

Heidän toimikautensa on kahdeksan vuotta, eikä heitä voida nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Johtokunnan jäseninä voivat olla vain jäsenvaltion kansalaiset.

III-383 artikla

1. Neuvoston puheenjohtaja ja yksi komission jäsen voi osallistua Euroopan keskuspankin neuvoston kokouksiin, mutta heillä ei ole äänioikeutta.

Neuvoston puheenjohtaja voi tehdä aloitteen Euroopan keskuspankin neuvostossa käsiteltäväksi asiaksi.

2. Euroopan keskuspankin puheenjohtaja kutsutaan neuvoston kokouksiin, jos niissä käsitellään Euroopan keskuspankkijärjestelmän tavoitteisiin ja tehtäviin liittyviä asioita.

3. Euroopan keskuspankki antaa Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvos-

tolle ja komissiolle vuosittain kertomuksen Euroopan keskuspankkijärjestelmän toiminnasta sekä edellisen ja kuluvaan vuoden rahapolitiikasta. Euroopan keskuspankin puheenjohtaja esittelee tämän kertomuksen Euroopan parlamentille, joka voi käydä yleiskeskustelun sen pohjalta, sekä neuvostolle.

Euroopan keskuspankin puheenjohtajaa ja muita Euroopan keskuspankin johtokunnan jäseniä voidaan Euroopan parlamentin pyynnöstä tai heidän omasta aloitteestaan kuulla Euroopan parlamentin toimivaltaisissa elimissä.

7 alajakso

Tilintarkastustuomioistuin

III-384 artikla

1. Tilintarkastustuomioistuin tarkastaa unionin kaikkia tuloja ja menoja koskevat tilit. Se tarkastaa myös kaikkien unionin perustamien elinten ja laitosten tuloja ja menoja koskevat tilit, jollei kyseisen elimen tai laitoksen perustamissääöksessä toisin määrätä.

Tilintarkastustuomioistuin antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistavan lausuman tilien luotettavuudesta sekä tilien perustana olevien toimien laillisuudesta ja asianmukaisuudesta. Lausumaa voidaan täydentää unionin kutakin keskeistä toiminta-alaa koskevilla erityisarvioilla.

2. Tilintarkastustuomioistuin tarkastaa tulojen ja menojen laillisuuden ja asianmukaisuuden sekä sen, että varainhoito on ollut moitteetonta. Tällöin se huomauttaa erityisesti epäkohdista.

Tulot tarkastetaan unionin tuloiksi todettujen ja unionille suoritettujen määrien pohjalta.

Menot tarkastetaan maksusitoumusten ja suoritettujen maksujen pohjalta.

Nämä tarkastukset voidaan toimittaa ennen asianomaisen varainhoitovuoden tilinpäätöstä.

3. Tarkastus toimitetaan asiakirjojen perusteella ja tarvittaessa muiden toimielinten tiloissa sekä unionin puolesta sen tuloja tai menoja hoitavien elinten ja laitosten tiloissa ja jäsenvaltioissa, talousarviosta tuloja saavien luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden toimitilat mukaan luettuina. Tarkastus toimitetaan jäsenvaltioissa yhdessä kansallisten tilintarkastuselinten kanssa tai, jollei niillä ole riittävää toimivaltaa, jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten tai laitosten kanssa. Tilintarkastustuomioistuin ja jäsenvaltioiden kansalliset tilintarkastuselimet toimivat luottamuksellisessa yhteistyössä riippumattomuutensa säilyttäen. Nämä tilintarkastuselimet taikka viranomaiset tai laitokset ilmoittavat tilintarkastustuomioistuimelle, aikovatko ne osallistua tarkastukseen.

Muiden toimielinten, unionin puolesta sen tuloja tai menoja hoitavien elinten ja laitosten, talousarviosta tuloja saavien luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden ja jäsenvaltioiden tilintarkastuselinten tai, jollei viimeksi mainituilla ole riittävää toimivaltaa, jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten tai laitosten on annettava tilintarkastustuomioistuimelle sen pyynnöstä kaikki asiakirjat ja tiedot, jotka ovat tarpeen sen tehtävän suorittamiseksi.

Tilintarkastustuomioistuimen, Euroopan investointipankin ja komission välisellä sopimuksella määrätään tilintarkastustuomioistuimen oikeudesta tutustua pankin hallussa oleviin tietoihin investointipankin hoitamien unionin tulojen ja menojen osalta. Jollei sopimusta ole tehty, tilintarkastustuomioistuimella on kuitenkin oikeus tutustua investointipankin hoitamien unionin menojen ja tulojen tarkastuksen edellyttämiin tietoihin.

4. Kunkin varainhoitovuoden päätyttyä tilintarkastustuomioistuin laatii vuosikertomuksen. Se toimitetaan muille toimielimille ja julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä yhdessä näiden toimielinten tilintarkastustuomioistuimen huomautuksiin antamien vastausten kanssa.

Tilintarkastustuomioistuin voi myös milloin tahansa, varsinkin erityiskertomuksen,

esittää huomautuksia erityisistä kysymyksistä sekä antaa muun toimielimen pyynnöstä lausuntoja.

Tilintarkastustuomioistuin antaa vuosikertomuksensa, erityiskertomuksensa ja lausuntonsa jäsentensä enemmistöllä. Se voi kuitenkin perustaa keskuudestaan jaostoja tietynlaisten kertomusten ja lausuntojen hyväksymistä varten tilintarkastustuomioistuimen työjärjestyksessä määrätyn edellytyksin.

Tilintarkastustuomioistuin avustaa Euroopan parlamenttia ja neuvostoa talousarvion toteutumisen valvonnassa.

Tilintarkastustuomioistuin hyväksyy työjärjestyksensä. Työjärjestykselle on saatava neuvoston hyväksyntä.

III-385 artikla

1. Tilintarkastustuomioistuimen jäsenet valitaan henkilöistä, jotka kotivaltiossaan kuuluvat tai ovat kuuluneet ulkopuolisiin tilintarkastuselimiin taikka ovat erityisen päteviä tähän tehtävään. Heidän riippumattomuutensa on oltava kiistaton.

2. Tilintarkastustuomioistuimen jäsenet nimitetään kuudeksi vuodeksi kerrallaan. Jäsenet voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi. Neuvosto tekee eurooppapäätöksen kunkin jäsenvaltion ehdotusten mukaisesti laaditun jäsenluettelon vahvistamisesta. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Tilintarkastustuomioistuimen jäsenet nimeävät keskuudestaan tilintarkastustuomioistuimen presidentin kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Sama henkilö voidaan nimetä uudeksi toimikaudeksi.

3. Tehtävänsä hoitaessaan tilintarkastustuomioistuimen jäsenet eivät pyydä eivätkä ota ohjeita miltään hallitukselta tai muultaakaan taholta. He pidättäytyvät kaikesta, mikä on ristiriidassa heidän tehtävänsä kanssa.

4. Tilintarkastustuomioistuimen jäsenet eivät saa toimikautensa aikana harjoittaa muuta

palkallista tai palkatonta ammattitoimintaa. Tehtävänsä ryhtyessään he antavat juhlallisen vakuutuksen siitä, että he toimikautensa aikana ja sen päätyttyä kunnioittavat tilintarkastustuomioistuimen jäsenyydestä johtuvia velvollisuuksia ja varsinkin osoittavat kunniallisuutta ja pidättyvyyttä, kun heille toimikauden päätyttyä tarjotaan tiettyjä tehtäviä tai etuja.

5. Lukuun ottamatta kuolemantapauksia ja niitä tapauksia, joissa jäsenen tilalle nimitetään uusi jäsen tavallisessa järjestyksessä, tilintarkastustuomioistuimen jäsenen tehtävät päättyvät, kun hän eroaa tai kun unionin tuomioistuin päättää 6 kohdan mukaisesti erottaa hänet.

Jäljellä olevaksi toimikaudeksi nimitetään uusi jäsen.

Jollei kyseessä ole erottaminen, tilintarkastustuomioistuimen jäsen jatkaa tehtävässään, kunnes hänen tilalleen on nimitetty uusi jäsen.

6. Tilintarkastustuomioistuimen jäsen voidaan erottaa tehtävästään taikka häneltä voidaan evätä oikeus eläkkeeseen tai muihin vastaaviin etuuksiin vain, jos unionin tuomioistuin tilintarkastustuomioistuimen pyynnöstä toteaa, ettei hän enää täytä tehtävänsä edellyttämiä vaatimuksia tai siihen kuuluvia velvollisuuksia.

2 JAKSO

UNIONIN NEUVOA-ANTAVAT ELIMET

1 alajakso

Alueiden komitea

III-386 artikla

Alueiden komitean jäsenten määrä saa olla korkeintaan 350. Komitean kokoonpano vahvistetaan neuvoston komission ehdotuksesta tekemällä yksimielisellä eurooppapäätöksellä.

Komitean jäsenet ja yhtä monta varajäsentä

nimitetään viideksi vuodeksi kerrallaan. Sama jäsen tai varajäsen voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi. Komitean jäsen tai varajäsen ei voi samanaikaisesti olla Euroopan parlamentin jäsen.

Neuvosto tekee eurooppapäätöksen kunkin jäsenvaltion ehdotusten mukaisesti laaditun jäsen- ja varajäsenluettelon vahvistamisesta.

Kun I-32 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu tehtävä, jonka perusteella henkilöä ehdotettiin alueiden komitean jäseneksi, päättyy, hänen toimikautensa komiteassa päättyy ilman eri toimenpiteitä ja hänen tilalleen nimitetään samaa menettelyä noudattaen uusi jäsen meillä olevan toimikauden loppuun saakka.

III-387 artikla

Alueiden komitea valitsee jäsentensä keskuudesta puheenjohtajansa ja työvaliokuntansa kahdeksi ja puoleksi vuodeksi kerrallaan.

Komitean puheenjohtaja kutsuu komitean koolle Euroopan parlamentin, neuvoston tai komission pyynnöstä. Komitea voi kokoontua myös omasta aloitteestaan.

Komitea hyväksyy työjärjestyksensä.

III-388 artikla

Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio kuulee alueiden komiteaa tässä perustuslaissa määrätyissä tapauksissa sekä muissa aiheellisiksi katsomissaan tapauksissa, erityisesti rajojen yli ulottuvan yhteistyön osalta.

Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio voi, jos se katsoo sen tarpeelliseksi, asettaa komitealle lausunnon antamista varten määräajan, joka on vähintään kuukausi siitä, kun asia on annettu tiedoksi komitean puheenjohtajalle. Määräajan päätyttyä asian käsittelyä voidaan jatkaa, vaikkei lausuntoa ole annettu.

Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio ilmoittaa alueiden komitealle lausuntopyyynnöstä, joka on esitetty talous- ja sosiaa-

likomitealle. Alueiden komitea voi antaa lausunnon asiasta, jos se katsoo, että asiaan liittyy erityisiä alueellisia etuja. Komitea voi antaa lausuntoja myös omasta aloitteestaan.

Komitean lausunto sekä selostus asian käsittelystä komiteassa annetaan Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle.

2 alajakso

Talous- ja sosiaalikomitea

III-389 artikla

Talous- ja sosiaalikomitean jäsenten määrä saa olla korkeintaan 350. Komitean kokoonpano vahvistetaan neuvoston komission ehdotuksesta tekemällä yksimielisellä eurooppapäätöksellä.

III-390 artikla

Talous- ja sosiaalikomitean jäsenet nimitetään viideksi vuodeksi kerrallaan. Sama jäsen voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Neuvosto tekee eurooppapäätöksen kunkin jäsenvaltion ehdotusten mukaisesti laaditun jäsenluettelon vahvistamisesta.

Neuvosto tekee ratkaisunsa komissiota kuultuaan. Se voi hankkia lausunnon talous- ja yhteiskuntaelämän eri aloja ja kansalaisyhteiskuntaa edustavilta eurooppalaisilta järjestöiltä, joita unionin toiminta koskee.

III-391 artikla

Talous- ja sosiaalikomitea valitsee jäsentensä keskuudesta puheenjohtajansa ja työvaliokuntansa kahdeksi ja puoleksi vuodeksi kerrallaan.

Komitean puheenjohtaja kutsuu komitean koolle Euroopan parlamentin, neuvoston tai komission pyynnöstä. Komitea voi kokoon-tua myös omasta aloitteestaan.

Komitea hyväksyy työjärjestyksensä.

III-392 artikla

Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio kuulee talous- ja sosiaalikomiteaa tässä perustuslaissa määrätyissä tapauksissa. Nämä toimielimet voivat kuulla komiteaa kaikissa muissakin aiheellisiksi katsomissaan tapauksissa. Komitea voi antaa lausuntoja myös omasta aloitteestaan.

Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio voi, jos se katsoo sen tarpeelliseksi, asettaa komitealle lausunnon antamista varten määräajan, joka on vähintään kuukausi siitä, kun asia on annettu tiedoksi komitean puheenjohtajalle. Määräajan päätyttyä asian käsittelyä voidaan jatkaa, vaikkei lausuntoa ole annettu.

Komitean lausunto sekä selostus asian käsittelystä komiteassa annetaan Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle.

3 JAKSO

EUROOPAN INVESTOINTIPANKKI

III-393 artikla

Euroopan investointipankki on oikeushenkilö.

Sen jäseniä ovat jäsenvaltiot.

Euroopan investointipankin perussääntö vahvistetaan pöytäkirjassa.

Euroopan investointipankin perussääntöä voidaan muuttaa neuvoston eurooppalailla. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti joko Euroopan investointipankin pyynnöstä sekä Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan tai komission ehdotuksesta sekä Euroopan parlamenttia ja Euroopan investointipankkia kuultuaan.

III-394 artikla

Euroopan investointipankin tehtävänä on unionin edun mukaisesti myötävaikuttaa sisämarkkinoiden tasapainoiseen ja vakaaseen kehitykseen käyttäen sekä pääomamarkkinoi-

ta että omia varojaan. Tätä varten Euroopan investointipankki edistää, voittoa tavoittelematta ja erityisesti myöntämällä lainoja ja antamalla takauksia, seuraavien hankkeiden rahoittamista kaikilla talouden aloilla:

- a) hankkeet muita heikommin kehittyneiden alueiden kehittämiseksi;
- b) sellaiset hankkeet yritysten nykyaikais-
tamiseksi tai niiden tuotantoalan muuttami-
seksi taikka uusien toiminta-alojen luomiseksi,
jotka johtuvat sisämarkkinoiden toteutta-
misesta tai toiminnasta, mutta joita ei niiden
laajuuden tai laadun vuoksi ole mahdollista
täysin rahoittaa kussakin jäsenvaltiossa käy-
tettävissä olevin varoin;
- c) useiden jäsenvaltioiden yhteistä etua
koskevat hankkeet, joita ei niiden laajuuden
tai laadun vuoksi ole mahdollista täysin rahoittaa
kussakin jäsenvaltiossa käytettävissä
olevin varoin.

Tehtäväänsä suorittaessaan Euroopan investointipankki helpottaa investointiohjelmien rahoittamista yhdessä rakennerahastojen ja unionin muiden rahoitusvälineiden avustustoimien kanssa.

4 JAKSO

UNIONIN TOIMIELIMIÄ, ELIMIÄ JA LAITOKSIA KOSKEVAT YHTEISET MÄÄRÄYKSET

III-395 artikla

1. Jos neuvosto tämän perustuslain mukaan tekee ratkaisunsa komission ehdotuksesta, neuvosto saa muuttaa tätä ehdotusta vain yksimielisesti lukuun ottamatta I-55 artiklassa, I-56 artiklassa, III-396 artiklan 10 ja 13 kohdassa, III-404 artiklassa sekä III-405 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja tapauksia.

2. Niin kauan kuin neuvosto ei ole tehnyt ratkaisuaan, komissio voi milloin tahansa unionin säädöksen antamiseen johtavan menettelyn aikana muuttaa ehdotustaan.

III-396 artikla

1. Kun eurooppalait ja -puitelait tämän pe-

rustuslain mukaan annetaan tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, noudatetaan jäljempänä olevia määräyksiä.

2. Komissio antaa ehdotuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

Ensimmäinen käsittely

3. Euroopan parlamentti vahvistaa ensimmäisen käsittelyn kantansa ja ilmoittaa sen neuvostolle.

4. Jos neuvosto hyväksyy Euroopan parlamentin kannan, säädös annetaan sellaisena kuin se on vahvistettu Euroopan parlamentin kannassa.

5. Jos neuvosto ei hyväksy Euroopan parlamentin kantaa, se vahvistaa ensimmäisen käsittelyn kantansa ja ilmoittaa sen Euroopan parlamentille.

6. Neuvosto antaa Euroopan parlamentille perusteellisen selvityksen niistä perusteista, jotka ovat johtaneet neuvoston ensimmäisen käsittelyn kannan vahvistamiseen. Komissio antaa Euroopan parlamentille perusteellisen selvityksen omasta kannastaan.

Toinen käsittely

7. Jos Euroopan parlamentti kolmen kuukauden kuluessa edellä tarkoitettua ilmoituksesta:

hyväksyy neuvoston ensimmäisen käsittelyn kannan tai ei ole ilmoittanut kantaansa, säädös katsotaan annetuksi neuvoston kannassa vahvistetussa muodossa;

b) hylkää jäsentensä enemmistöllä neuvoston ensimmäisen käsittelyn kannan, katsotaan, ettei säädöstä ole annettu;

c) ehdottaa jäsentensä enemmistöllä tarkistuksia neuvoston ensimmäisen käsittelyn kantaan, tämä tarkistettu teksti toimitetaan neuvostolle sekä komissiolle, joka antaa lausunnon näistä tarkistuksista.

8. Jos neuvosto, joka tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä, kolmen kuukauden kuluessa Euroopan parlamentin tekemien tarkistusten vastaanottamisesta

a) hyväksyy kaikki Euroopan parlamentin tekemät tarkistukset, säädös katsotaan annetuksi;

b) ei hyväksy kaikkia tarkistuksia, neuvoston puheenjohtaja kutsuu yhteisymmärryksessä Euroopan parlamentin puhemiehen kanssa kuuden viikon kuluessa koolle sovittelukomitean.

9. Niistä tarkistuksista, joista komissio on antanut kielteisen lausunnon, neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti.

Sovittelu

10. Sovittelukomiteassa kokoontuvat neuvoston jäsenet tai heidän edustajansa sekä yhtä monta Euroopan parlamenttia edustavaa jäsentä; komitean tehtävänä on neuvoston jäsenten tai heidän edustajiensa määränemistöllä sekä Euroopan parlamenttia edustavien jäsenten enemmistöllä päästä sopimukseen yhteisestä tekstistä Euroopan parlamentin ja neuvoston toisessa käsittelyssä vahvistamien kantojen pohjalta kuuden viikon kuluessa siitä, kun se on kutsuttu koolle.

11. Komissio osallistuu sovittelukomitean työskentelyyn ja tekee tarpeelliset aloitteet edistääkseen Euroopan parlamentin ja neuvoston kantojen lähenemistä.

12. Jollei sovittelukomitea hyväksy yhteistä tekstiä kuuden viikon kuluessa siitä, kun se on kutsuttu koolle, katsotaan, ettei säädöstä ole annettu.

Kolmas käsittely

13. Jos sovittelukomitea hyväksyy yhteisen tekstin mainitussa määräajassa, Euroopan parlamentti ratkaisee annettujen äänten enemmistöllä ja neuvosto määränemistöllä kumpikin kuuden viikon kuluessa tuosta hyväksymisestä, annetaanko säädös yhteisen tekstin mukaisena. Jollei näin tehdä, katsotaan, ettei säädöstä ole annettu.

14. Euroopan parlamentin tai neuvoston aloitteesta tässä artiklassa määrättyä kolmen kuukauden määräaikaa pidennetään enintään yhdellä kuukaudella ja kuuden viikon määräaikaa enintään kahdella viikolla.

Erityismääräykset

15. Kun laki tai puitelaki tässä perustuslaissa määrättyissä tapauksissa käsitellään tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä jäsenvaltioiden ryhmän aloitteesta, Euroopan keskuspankin suosituksesta taikka unionin tuomioistuimen pyynnöstä, ei 2 kohtaa, 6 kohdan toista virkettä ja 9 kohtaa sovelleta.

Näissä tapauksissa Euroopan parlamentti ja neuvosto toimittavat komissiolle säädösehdotuksen sekä ensimmäisen ja toisen käsittelyn kantansa. Euroopan parlamentti tai neuvosto voi pyytää milloin tahansa menettelyn aikana komissiolta lausuntoa, jonka komissio voi myös antaa omasta aloitteestaan. Komissio voi myös tarpeellisiksi katsomissaan tapauksissa osallistua sovittelukomitean työskentelyyn 11 kohdan mukaisesti.

III-397 artikla

Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio neuvottelevat keskenään ja sopivat yhteisellä sopimuksella yhteistyössään sovellettavista menettelytavoista. Tätä varten ne voivat tätä perustuslakia noudattaen tehdä toimielinten välisiä sopimuksia, jotka voivat olla velvoittavia.

III-398 artikla

1. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset tukeutuvat tehtäviään hoitaessaan avoimeen, tehokkaaseen ja riippumattomaan eurooppalaiseen hallintoon.

2. Tätä varten vahvistetaan eurooppalaisilla säännökset, joissa otetaan huomioon III-427 artiklan nojalla vahvistetut henkilöstösäännöt ja palvelussuhteen ehdot.

III-399 artikla

1. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset huolehtivat työskentelynsä avoimuudesta ja hyväksyvät I-50 artiklan mukaisesti työjärjestyksissään erityissäännökset yleisön oikeudesta tutustua niiden asiakirjoihin.

Euroopan unionin tuomioistuimeen, Euroopan keskuspankkiin ja Euroopan investointipankkiin sovelletaan I-50 artiklan 3 kohdan ja tämän artiklan määräyksiä vain niiden hoitaessa hallinnollisia tehtäviä.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto huolehtivat lainsäädäntömenettelyihin liittyvien asiakirjojen julkisuudesta I-50 artiklan 3 kohdassa tarkoitetussa eurooppalaisissa sääde-tyin edellytyksin.

III-400 artikla

1. Neuvosto hyväksyy eurooppa-asetukset ja -päätökset, joilla vahvistetaan:

a) Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalle, komission puheenjohtajalle, unionin ulkoasiainministerille, komission jäsenille, Euroopan unionin tuomioistuimen presidenteille, jäsenille ja kirjaajille sekä neuvoston pääsihteerille maksettavat palkat, korvaukset ja eläkkeet;

b) tilintarkastustuomioistuimen presidentin ja jäsenten työsuhteen ehdot ja erityisesti heille maksettavat palkat, korvaukset ja eläkkeet;

c) kaikki a ja b alakohdassa tarkoitetuille henkilöille maksettavat palkkaa vastaavat korvaukset.

2. Neuvosto hyväksyy eurooppa-asetukset ja -päätökset, joilla vahvistetaan talous- ja sosiaalikomitean jäsenille maksettavat korvaukset.

III-401 artikla

Neuvoston, komission tai Euroopan keskuspankin säädös, jossa määrätään maksuvelvollisuus muulle kuin jäsenvaltiolle, on täytäntöönpanokelpoinen.

Täytäntöönpanoon sovelletaan siinä jäsenvaltiossa voimassa olevia riita-asioiden käsittelyä koskevia menettelysäännöksiä, jonka alueella täytäntöönpano tapahtuu. Täytäntöönpanomääräyksen antaa, tutkimatta muuta kuin täytäntöönpanoasiakirjan oikeaperäi-

syyden, kansallinen viranomainen, jonka kunkin jäsenvaltion hallitus määrää tähän tehtävään ja josta se ilmoittaa komissiolle ja Euroopan unionin tuomioistuimelle.

Kun nämä muodollisuudet on hakijan vaatimuksesta täytetty, hän voi hakea täytäntöönpanoa kansallisen lainsäädännön mukaisesti saattamalla asian suoraan toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi.

Täytäntöönpanoa voidaan lykätä vain Euroopan unionin tuomioistuimen päätöksellä. Kansallisten tuomioistuinten toimivaltaan kuuluu kuitenkin tutkia, onko päätös pantu täytäntöön oikeassa järjestyksessä.

II LUKU

VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

1 JAKSO

MONIVUOTINEN RAHOITUSKEHYS

III-402 artikla

1. Monivuotinen rahoituskehys vahvistetaan I-55 artiklan mukaisesti vähintään viiden vuoden jaksolle.

2. Rahoituskehyksessä vahvistetaan vuosittaiset enimmäismäärät maksusitoumusmäärärahoille menoluokittain ja vuosittainen enimmäismäärä maksumäärärahoille. Menoluokkien lukumäärä on rajoitettu, ja ne vastaavat unionin keskeisiä toiminta-aloja.

3. Rahoituskehyksessä määrätään kaikista muistakin toimenpiteistä, jotka ovat hyödyksi vuotuisen talousarviomenettelyn moitteettomalle toteuttamiselle.

4. Jos uuden rahoituskehysten vahvistavaa neuvoston eurooppalakia ei ole annettu edellisen rahoituskehysten voimassaolon päättyessä, jatketaan päättyneen rahoituskehysten viimeistä vuotta koskevien enimmäismäärien ja muiden toimenpiteiden voimassaoloa, kunnes laki on annettu.

5. Rahoituskehyksen vahvistamiseen johtavan menettelyn aikana Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet helpottaakseen menettelyn saattamista päätökseen.

2 JAKSO

UNIONIN VUOSITTAINEN TALOUS- ARVIO

III-403 artikla

Varainhoitovuosi alkaa 1 päivänä tammi-kuuta ja päättyy 31 päivänä joulukuuta.

III-404 artikla

Unionin vuosittaisesta talousarviosta säädetään eurooppalailla seuraavien määräysten mukaisesti.

1. Kukin toimielin laatii 1 päivään heinäkuuta mennessä ennakoarvion seuraavan varainhoitovuoden menoistaan. Komissio kokoaa nämä ennakoarviot talousarvioesitykseen, joka voi sisältää edellä mainituista poikkeavia arvioita.

Talousarvioesityksessä on arvio tuloista ja arvio menoista.

2. Komissio tekee talousarvioesityksen sisältävän ehdotuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle viimeistään 1 päivänä syyskuuta sitä varainhoitovuotta edeltävänä vuonna, jota esitys koskee.

Komissio voi muuttaa talousarvioesitystä menettelyn aikana 5 kohdassa tarkoitetun sovittelukomitean koollekutsumiseen saakka.

3. Neuvosto vahvistaa kantansa talousarvioesitykseen ja ilmoittaa sen Euroopan parlamentille viimeistään 1 päivänä lokakuuta sitä varainhoitovuotta edeltävänä vuonna, jota esitys koskee. Neuvosto antaa Euroopan

parlamentille perusteellisen selvityksen niistä perusteista, jotka ovat johtaneet neuvoston kannan vahvistamiseen.

4. Jos Euroopan parlamentti 42 päivän kuluessa edellä tarkoitetusta ilmoituksesta

a) hyväksyy neuvoston kannan, talousarviota koskeva eurooppalaki annetaan;

b) ei ole tehnyt ratkaisuaan, talousarviota koskeva eurooppalaki katsotaan annetuksi;

c) tekee jäsentensä enemmistöllä tarkistuksia, tämä tarkistettu esitys toimitetaan neuvostolle ja komissiolle. Euroopan parlamentin puhemies kutsuu yhteisymmärryksessä neuvoston puheenjohtajan kanssa viipymättä sovittelukomitean koolle. Sovittelukomitea ei kuitenkaan kokoonnu, jos neuvosto 10 päivän kuluessa tarkistetun esityksen toimittamisesta ilmoittaa hyväksyvänsä kaikki Euroopan parlamentin esittämät tarkistukset.

5. Sovittelukomiteassa kokoontuvat neuvoston jäsenet tai heidän edustajansa sekä yhtä monta Euroopan parlamenttia edustavaa jäsentä; komitean tehtävänä on neuvoston jäsenen tai heidän edustajiensa määränemmistöllä sekä Euroopan parlamenttia edustavien jäsenten enemmistöllä päästä sopimukseen yhteisestä tekstistä Euroopan parlamentin ja neuvoston kantojen pohjalta 21 päivän kuluessa siitä, kun se on kutsuttu koolle.

Komissio osallistuu sovittelukomitean työskentelyyn ja tekee tarpeelliset aloitteet edistääkseen Euroopan parlamentin ja neuvoston kantojen lähenemistä.

6. Jos sovittelukomitea pääsee 5 kohdassa tarkoitetussa 21 päivän määräajassa yhteisymmärrykseen yhteisestä tekstistä, Euroopan parlamentilla ja neuvostolla on kummallakin yhteisymmärryksen saavuttamispäivästä lükien 14 päivää aikaa hyväksyä yhteinen teksti.

7. Jos 6 kohdassa tarkoitetussa 14 päivän määräajassa:

a) sekä Euroopan parlamentti että neuvosto hyväksyvät yhteisen tekstin tai eivät ole tehneet ratkaisuaan taikka jos jompikumpi toimielin hyväksyy yhteisen tekstin ja toinen ei ole tehnyt ratkaisuaan, talousarviota koskeva

eurooppalaki katsotaan lopullisesti annetuksi yhteisen tekstin mukaisena, tai

b) sekä Euroopan parlamentti jäsentensä enemmistöllä että neuvosto hylkäävät yhteisen tekstin taikka jos jompikumpi toimielin hylkää yhteisen tekstin ja toinen ei ole tehnyt ratkaisuaan, komissio tekee uuden talousarvioesityksen, tai

c) Euroopan parlamentti jäsentensä enemmistöllä hylkää yhteisen tekstin, mutta neuvosto hyväksyy sen, komissio tekee uuden talousarvioesityksen, tai

d) Euroopan parlamentti hyväksyy yhteisen tekstin, mutta neuvosto hylkää sen, Euroopan parlamentti voi 14 päivän kuluessa tästä hylkäämispäivästä jäsentensä enemmistöllä ja kolmella viidesosalla annetuista äänistä päättää vahvistaa kaikki 4 kohdan c alakohdassa tarkoitettut tarkistukset tai osan niistä. Jos jotakin Euroopan parlamentin tarkistusta ei vahvisteta, sovittelukomiteassa hyväksytty kanta budjettikohtaan, johon kyseinen tarkistus on tehty, pysyy voimassa. Talousarviota koskeva eurooppalaki katsotaan lopullisesti annetuksi tämän mukaisesti.

8. Jos sovittelukomitea ei pääse 5 kohdassa tarkoitettussa 21 päivän määräajassa yhteisymmärrykseen yhteisestä tekstistä, komissio tekee uuden talousarvioesityksen.

9. Kun tässä artiklassa määrätty menettely on saatettu päätökseen, Euroopan parlamentin puhemies toteaa talousarviota koskevan eurooppalain lopullisesti annetuksi.

10. Kukin toimielin käyttää tästä artiklasta johtuvia toimivaltuuksiaan noudattaen tätä perustuslakia ja sen nojalla annettuja säädöksiä, erityisesti niitä, jotka koskevat unionin omia varoja taikka tulojen ja menojen tasapainoa.

III-405 artikla

1. Jollei talousarviota koskevaa eurooppalakiä ole lopullisesti annettu varainhoitovuoden alkuun mennessä, menoihin voidaan III-412 artiklassa tarkoitettun eurooppalain säännösten mukaisesti käyttää kuukausittain kunkin luvun osalta määrä, joka on enintään yksi

kahdestoistaosa kyseessä olevaan lukuun edellisen varainhoitovuoden talousarviossa merkityistä määrärahoista; tämä määrä voi kuitenkin olla enintään yksi kahdestoistaosa talousarvioesityksessä vastaavaan lukuun otetuista määrärahoista.

2. Neuvosto voi III-412 artiklassa tarkoitettun eurooppalain säännösten mukaisesti komission ehdotuksesta ja muita 1 kohdassa määrättyjä ehtoja noudattaen tehdä eurooppapääätöksen, jolla annetaan lupa menoihin, jotka ylittävät tämän yhden kahdestoistaosan. Neuvosto ilmoittaa päätöksestä välittömästi Euroopan parlamentille.

Tässä eurooppapääätöksessä määrätään I-54 artiklan 3 ja 4 kohdassa tarkoitettujen eurooppalakien mukaisesti tämän artiklan soveltamiseksi tarvittavista varoista koskevista toimenpiteistä.

Eurooppapääätös tulee voimaan 30 päivän kuluttua sen tekemisestä, jollei Euroopan parlamentti sitä ennen päättää pienentää näitä menoja jäsentensä enemmistöllä tämän määräjän kuluessa tekemällään ratkaisulla.

III-406 artikla

Muut kuin henkilöstömenoihin tarkoitettun määrärahat, joita ei ole käytetty varainhoitovuonna, voidaan III-412 artiklassa tarkoitettussa eurooppalaissa säädetyin edellytyksin siirtää, mutta vain seuraavalle varainhoitovuodelle.

Määrärahat jaotellaan lukuihin, joihin menot ryhmitellään laatunsa tai käyttötarkoituksensa mukaan, ja jaotellaan edelleen III-412 artiklassa tarkoitettun eurooppalain mukaisesti.

- Euroopan parlamentin,
- Eurooppa-neuvoston ja neuvoston,
- komission, ja
- Euroopan unionin tuomioistuimen

menot otetaan talousarvioon erillisinä pääluokkina, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tiettyjä yhteisiä menoja koskevaa erityissääntelyä.

3 JAKSO

TALOUSARVION TOTEUTTAMINEN JA
VASTUUVAPAUDEN MYÖNTÄMINEN*III-407 artikla*

Komissio huolehtii omalla vastuullaan ja yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa III-412 artiklassa tarkoitetun eurooppalain mukaisesti ja annettujen määrärahojen rajoissa talousarvion toteuttamisesta moitteettoman varainhoidon periaatteen mukaisesti. Jäsenvaltiot toimivat yhteistyössä komission kanssa sen varmistamiseksi, että määrärahat käytetään mainitun periaatteen mukaisesti.

Jäljempänä III-412 artiklassa tarkoitetussa eurooppalaisissa vahvistetaan jäsenvaltioiden valvonta- ja tilintarkastusvelvoitteet talousarvion toteuttamisessa sekä niistä johtuvat tehtävät.

Siinä vahvistetaan kunkin toimielimen tehtävät sekä erityissäännöt, joiden mukaisesti ne osallistuvat omien menojensa toteuttamiseen.

Komissio voi III-412 artiklassa tarkoitetussa eurooppalaisissa säädetyin rajoituksin ja edellytyksin siirtää määrärahoja talousarvion sisällä luvusta toiseen tai alajaottelusta toiseen.

III-408 artikla

Komissio toimittaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle vuosittain edellisen varainhoitovuoden talousarvion toteuttamista koskevat tilit. Komissio toimittaa niille lisäksi taseen, johon on merkitty unionin varat ja vastuut.

Komissio esittää Euroopan parlamentille ja neuvostolle myös unionin varoja koskevan arviointikertomuksen, joka perustuu erityisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston III-409 artiklan nojalla antamien huomautusten perusteella toteutetuista toimista saavutettuihin tuloksiin.

III-409 artikla

1. Euroopan parlamentti myöntää neuvoston suosituksesta komissiolle talousarvion toteuttamista koskevan vastuuvapauden. Tätä varten se neuvoston jälkeen tutkii III-408 artiklassa tarkoitetut tilit, taseen ja arviointikertomuksen, tilintarkastustuomioistuimen vuosikertomuksen ja tarkastettujen toimielinten tilintarkastustuomioistuimen huomautuksiin antamat vastaukset, III-384 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitetun lausuman sekä tilintarkastustuomioistuimen antamat asiaa koskevat erityiskertomukset.

2. Euroopan parlamentti voi, ennen kuin se myöntää vastuuvapauden komissiolle tai muussakin tarkoituksessa, joka koskee sitä, miten komissio on käyttänyt talousarvion toteuttamista koskevia toimivaltuuksiaan, kutsua komission kuultavaksi menojen käytön tai varainkäytön valvonnan järjestelmien toiminnan osalta. Komissio antaa Euroopan parlamentin pyynnöstä sille kaikki tarpeelliset tiedot.

3. Komissio ryhtyy kaikkiin aiheellisiin toimiin ottaakseen huomioon huomautukset, jotka Euroopan parlamentti on liittänyt vastuuvapauspäätökseensä, tai muut huomautukset, jotka parlamentti on esittänyt menojen käytöstä, sekä huomiot, jotka neuvosto on liittänyt vastuuvapauden myöntämisestä antamiinsa suosituksiin.

4. Komissio antaa Euroopan parlamentin tai neuvoston pyynnöstä kertomuksia toimenpiteistä, jotka on toteutettu näiden huomautusten ja huomioiden perusteella, ja erityisesti ohjeista, jotka on annettu talousarvion toteuttamisesta vastuussa oleville. Nämä kertomukset toimitetaan myös tilintarkastustuomioistuimelle.

4 JAKSO

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

III-410 artikla

Monivuotinen rahoituskehys ja vuosittainen talousarvio laaditaan euroissa.

III-411 artikla

Komissio voi muuttaa jonkin jäsenvaltion valuuttana olevat varansa toisen jäsenvaltion valuutaksi siltä osin kuin se on tarpeen näiden varojen käyttämiseksi tässä perustuslaisa määrättyihin tarkoituksiin, edellyttäen että se ilmoittaa asiasta niiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille, joita asia koskee. Komissio välttää tällaisia valuutanvaihtoja niin paljon kuin mahdollista, jos sillä on rahaa tai rahaksi muunnettavia varoja valuutoina, joita se tarvitsee.

Komissio asioi kunkin asianomaisen jäsenvaltion kanssa tämän nimeämän viranomaisen välityksellä. Rahaliikennettä hoitaessaan komissio käyttää asianomaisen jäsenvaltion setelipankkia tai muuta tämän jäsenvaltion hyväksymää rahalaitosta.

III-412 artikla

1. Eurooppalailla säädetään:

a) varainhoitosäännöistä, joissa määritetään varsinkin talousarvion laatimista ja toteuttamista sekä tilinpäätöksen esittämistä ja tilintarkastusta koskevat yksityiskohtaiset säännöt;

b) säännöistä, joilla järjestetään taloushallinnon henkilöstön ja erityisesti tulojen ja menojen hyväksyjien ja tilinpitäjien toiminnan valvonta.

Eurooppalaki annetaan, kun tilintarkastustuomioistuinta on kuultu.

2. Neuvosto antaa komission ehdotuksesta eurooppa-asetuksen, jolla vahvistetaan ne yksityiskohtaiset säännöt ja se menettely, joita noudattaen unionin omia varoja koskevan sääntelyn mukaiset talousarvioon otetut tulot annetaan komission käyttöön, sekä toimenpiteet, joita tarvittaessa sovelletaan käteisvarojen saamiseksi. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia ja tilintarkastustuomioistuinta kuultuaan.

3. Neuvosto tekee 31 päivään joulukuuta 2006 asti ratkaisunsa yksimielisesti kaikissa tässä artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa.

III-413 artikla

Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio huolehtivat siitä, että käytettävissä on varoja, joiden avulla unioni voi täyttää oikeudelliset velvoitteensa kolmansia osapuolia kohtaan.

III-414 artikla

Euroopan parlamentin puhemies ja neuvoston ja komission puheenjohtajien säännöllisiä tapaamisia järjestetään komission aloitteesta tässä luvussa tarkoitettujen talousarviomenettelyjen yhteydessä. Puhemies ja puheenjohtajat toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet johtamiensa toimielinten kantojen sovitteluksi ja lähentämiseksi, jotta tämän luvun määräysten täytäntöönpano helpottuisi.

5 JAKSO

PETOSTEN TORJUNTA

III-415 artikla

1. Unioni ja jäsenvaltiot suojaavat unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä ja muulta laittomalta toiminnalta tämän artiklan mukaisesti toteutettavilla toimenpiteillä. Näiden toimenpiteiden on oltava vaikutukseltaan varoittavia ja sellaisia, että niillä voidaan tarjota tehokas suoja jäsenvaltioissa sekä unionin toimielimissä, elimissä ja laitoksissa.

2. Jäsenvaltiot suojelevat unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä toteuttamalla samanlaisia toimenpiteitä kuin ne, joilla ne suojelevat omia taloudellisia etujaan.

3. Jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimintansa unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi petolliselta menettelyltä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän perustuslain muiden määräysten soveltamista. Tätä varten ne yhdessä komission kanssa järjestävät kiinteän ja säännöllisen yhteistoiminnan toimivaltaisten viranomaisten välillä.

4. Eurooppalailla tai -puitelilla säädetään tarvittavista toimenpiteistä unionin taloudel-

listen etujen suojaamiseksi petolliselta menettelyltä ja tällaisen menettelyn torjumiseksi tarkoituksena tehokkaan ja yhtäläisen suojan tarjoaminen jäsenvaltioissa sekä unionin toimielimissä, elimissä ja laitoksissa. Eurooppalaki tai -puitelaki annetaan, kun tilintarkastustuomioistuinta on kuultu.

5. Komissio antaa yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa Euroopan parlamentille ja neuvostolle vuosittain kertomuksen tämän artiklan täytäntöönpanemiseksi toteutetuista toimenpiteistä.

III LUKU

TIIVIIMPI YHTEISTYÖ

III-416 artikla

Tiiviimmässä yhteistyössä on noudatettava tätä perustuslakia ja unionin oikeutta.

Tiiviimpi yhteistyö ei saa haitata sisämarkkinoita eikä taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta. Se ei saa luoda esteitä tai aiheuttaa syrjintää jäsenvaltioiden välisessä kaupankäynnissä eikä vääristää niiden välistä kilpailua.

III-417 artikla

Tiiviimmässä yhteistyössä kunnioitetaan niiden jäsenvaltioiden toimivaltaa, oikeuksia ja velvoitteita, jotka eivät osallistu siihen. Viimeksi mainitut eivät estä yhteistyöhön osallistuvia valtioita toteuttamasta yhteistyötä.

III-418 artikla

1. Tiiviimpään yhteistyöhön voivat sitä aloitettaessa liittyä kaikki jäsenvaltiot edellyttäen, että ne täyttävät siihen luvan antamista koskevassa eurooppapäätöksessä vahvistetut mahdolliset osallistumisehdot. Ne voivat myös milloin tahansa liittyä siihen edellyttäen, että ne edellä mainittujen mahdollisten ehtojen lisäksi noudattavat yhteistyön yhteydessä jo annettuja säädöksiä.

Komissio ja tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot pyrkivät edistämään mahdollisimman monen jäsenvaltion osallistumista yhteistyöhön.

2. Komissio ja tarvittaessa unionin ulkoasiainministeri tiedottavat Euroopan parlamentille ja neuvostolle säännöllisesti tiiviimmän yhteistyön kehityksestä.

III-419 artikla

1. Jäsenvaltiot, jotka haluavat aloittaa keskenään tiiviimmän yhteistyön jollakin tässä perustuslaissa tarkoitettulla alalla, yksinomaisen toimivallan piiriin kuuluvia aloja ja yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa lukuun ottamatta, esittävät asiasta komissiolle pyynnön, jossa ne täsmentävät suunnitellun yhteistyön soveltamisalan ja tavoitteet. Komissio voi tehdä asiasta ehdotuksen neuvostolle. Jollei komissio tee ehdotusta, se ilmoittaa asianomaisille jäsenvaltioille perustelunsa.

Neuvosto tekee komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan eurooppapäätöksen, jolla annetaan lupa toteuttaa tiiviimpää yhteistyötä.

2. Jäsenvaltiot, jotka haluavat aloittaa keskenään tiiviimmän yhteistyön yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla, esittävät asiasta pyynnön neuvostolle. Pyyntö toimitetaan unionin ulkoasiainministerille, joka antaa lausunnon siitä, sopiiko suunniteltu tiiviimpi yhteistyö yhteen unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kanssa, sekä komissiolle, joka antaa lausunnon erityisesti siitä, sopiiko suunniteltu tiiviimpi yhteistyö yhteen unionin muiden politiikkojen kanssa. Pyyntö annetaan tiedoksi myös Euroopan parlamentille.

Neuvosto tekee yksimielisesti eurooppapäätöksen, jolla annetaan lupa toteuttaa tiiviimpää yhteistyötä.

III-420 artikla

1. Jäsenvaltio, joka haluaa osallistua jolla-

kin III-419 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla alalla jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön, ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle ja komissiolle.

Neljän kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta komissio vahvistaa tuon jäsenvaltion osallistumisen. Se toteaa tarvittaessa, että osallistumisehdot täytyvät, ja hyväksyy siirtymätoimenpiteet, jotka ovat tarpeen tiiviimmän yhteistyön yhteydessä jo annettujen säädösten soveltamiselle.

Jos komissio kuitenkin katsoo, että osallistumisehdot eivät täyty, se ilmoittaa näiden ehtojen täyttämiseksi toteutettavat toimenpiteet ja asettaa määräajan pyynnön uutta käsittelyä varten. Tämän määräajan kuluttua se käsittelee pyynnön uudelleen toisessa alakohdassa tarkoitettua menettelyä noudattaen. Jos komissio katsoo, että osallistumisehdot eivät vielääkään täyty, asianomainen jäsenvaltio voi saattaa asian neuvoston käsiteltäväksi, jolloin tämä tekee ratkaisun pyynnön johdosta. Neuvosto tekee ratkaisunsa I-44 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Se voi komission ehdotuksesta hyväksyä myös toisessa alakohdassa tarkoitettua siirtymätoimenpiteet.

2. Jäsenvaltio, joka haluaa osallistua yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön, ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle, unionin ulkoasiainministerille ja komissiolle.

Neuvosto vahvistaa asianomaisen jäsenvaltion osallistumisen unionin ulkoasiainministeriä kuultuaan ja todettuaan tarvittaessa, että osallistumisehdot täytyvät. Neuvosto voi unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta hyväksyä myös siirtymätoimenpiteet, jotka ovat tarpeen tiiviimmän yhteistyön yhteydessä jo annettujen säädösten soveltamiseksi. Jos neuvosto kuitenkin katsoo, että osallistumisehdot eivät täyty, se ilmoittaa näiden ehtojen täyttämiseksi toteutettavat toimenpiteet ja asettaa määräajan osallistumispyynnön uutta käsittelyä varten.

Tätä kohtaa sovellettaessa neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti ja I-44 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

III-421 artikla

Tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta aiheutuvista muista kuin toimielinten hallintomenoista vastaavat yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot, jollei neuvosto Euroopan parlamenttia kuultuaan kaikkien jäsentensä yksimielisyydellä toisin päättä.

III-422 artikla

1. Kun jossakin tämän perustuslain määräyksessä, jota voidaan soveltaa tiiviimpään yhteistyöhön, määrätään, että neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti, neuvosto voi I-44 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja menettelysääntöjä noudattaen yksimielisesti tehdä eurooppapäätöksen, jonka mukaan se tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä.

2. Kun jossakin tämän perustuslain määräyksessä, jota voidaan soveltaa tiiviimpään yhteistyöhön, määrätään, että neuvosto antaa eurooppalakeja ja -puitelakeja erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä, neuvosto voi I-44 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja menettelysääntöjä noudattaen yksimielisesti tehdä eurooppapäätöksen, jonka mukaan se tekee ratkaisunsa tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

3. Mitä 1 ja 2 kohdassa määrätään, ei sovelleta päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

III-423 artikla

Neuvosto ja komissio varmistavat, että tiiviimmän yhteistyön alalla toteutettavat toimet ovat johdonmukaisia keskenään ja sopivat yhteen unionin politiikkojen kanssa, ja ne toimivat tätä varten yhteistyössä.

VII OSASTO

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

III-424 artikla

Ottaen huomioon, että Guadeloupen, Ranskan Guayanen, Martiniquen, Réunionin,

Azorien, Madeiran ja Kanariansaarten rakenteellista, sosiaalista ja taloudellista tilannetta vaikeuttavat sellaiset tekijät kuten syrjäinen sijainti, saaristoluonne, pieni koko, vaikea pinnanmuodostus ja ilmasto sekä niiden talouden riippuvuus muutamista harvoista tuotteista, ja että nämä tekijät pysyvästi ja samanaikaisesti haittaavat merkittävästi näiden alueiden kehitystä, neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta eurooppalakeja, -puitelakeja, -asetuksia ja -päätöksiä, joiden tarkoituksena on erityisesti vahvistaa ne edellytykset, joilla kyseisiin alueisiin sovelletaan tätä perustuslakia, yhteiset politiikat mukaan luettuina. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden osalta tarkoitettujen tullin- ja kauppapolitiikkaa, veropolitiikkaa, tullittomia alueita, maatalous- ja kalastuspolitiikkaa, raaka-aineiden ja välttämättömien kulutustavaroiden toimittamiseksi, valtiontukia sekä edellytyksiä rakennerahastoihin ja laajalaajaisiin unionin ohjelmiin osallistumiselle.

Neuvosto hyväksyy ensimmäisessä kohdassa tarkoitettujen säädösten syrjäisimpien alueiden erityispiirteet ja rajoitukset huomioon ottaen ja heikentämättä unionin oikeusjärjestyksen, sisämarkkinat ja yhteiset politiikat mukaan luettuina, yhtenäisyyttä ja johdonmukaisuutta.

III-425 artikla

Tällä perustuslailla ei puututa jäsenvaltioiden omistusoikeusjärjestelmiin.

III-426 artikla

Unionilla on kaikissa jäsenvaltioissa laajin kansallisen lainsäädännön mukaan oikeushenkilöllä oleva oikeuskelpoisuus. Se voi erityisesti hankkia ja luovuttaa irtainta ja kiinteää omaisuutta sekä esiintyä kantajana ja vastaajana oikeudenkäynneissä. Tällöin unionia edustaa komissio. Toimielinten toimintaan liittyvissä kysymyksissä unionia kuitenkin edustaa kukin toimielin itse hallinnollisen riippumattomuutensa puitteissa.

III-427 artikla

Unionin virkamiehiin sovellettavat henkilöstösäännöt ja unionin muuta henkilöstöä koskevat palvelussuhteen ehdot vahvistetaan eurooppalailla. Laki annetaan, kun on kuultu toimielimiä, joita asia koskee.

III-428 artikla

Komissio voi sille uskottujen tehtävien hoitamiseksi, niissä rajoissa ja niillä edellytyksillä, joista säädetään neuvoston yksinkertaisella enemmistöllä hyväksymässä eurooppa-asetuksessa tai -päätöksessä, hankkia tarvittavat tiedot ja toimittaa tarvittavat tarkastukset.

III-429 artikla

1. Eurooppalailla tai -puitelilla säädetään unionin toiminnan kannalta tarpeellisten tilastojen laatimisen edellyttämistä toimenpiteistä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan soveltamista.

2. Tilastojen laatimisessa noudatetaan puolueettomuutta, luotettavuutta, objektiivisuutta, tieteellistä riippumattomuutta, kustannustehokkuutta ja tilastosalaisuutta. Tilastojen laatimisesta ei saa aiheutua kohtuutonta rasitetta taloudellisille toimijoille.

III-430 artikla

Unionin toimielimen tai komitean jäsen, unionin virkamies tai muu unionin henkilöstöön kuuluva ei saa tehtävänsä päätyttyään ilmaista salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja eikä varsinkaan tietoja yrityksistä taikka niiden liikesuhteista tai kustannustekijöistä.

III-431 artikla

Sopimussuhteeseen perustuva unionin vastuu määräytyy kyseiseen sopimukseen sovellettavan lainsäädännön mukaan.

Sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun perusteella unioni korvaa toimielintensä ja henkilöstönsä tehtäviään suorittaessaan aiheuttaman vahingon jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhteisten yleisten periaatteiden mukaisesti.

Poiketen siitä, mitä toisessa kohdassa määrätään, Euroopan keskuspankki korvaa pankin itsensä tai sen henkilöstön tehtäviään suorittaessaan aiheuttaman vahingon jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhteisten yleisten periaatteiden mukaisesti.

Unionin henkilöstöön kuuluvien henkilökohtaisesta vastuusta unionia kohtaan määrätään heihin sovellettavissa henkilöstösäännöissä tai heitä koskevissa palvelussuhteen ehdoissa.

III-432 artikla

Jäsenvaltioiden hallitukset vahvistavat yhteisellä sopimuksella unionin toimielinten kotipaikan.

III-433 artikla

Neuvosto antaa yksimielisesti eurooppa-asetuksen, jolla vahvistetaan unionin toimielimissä käytettäviä kieliä koskeva sääntely, sanotun kuitenkin rajoittamatta Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön soveltamista.

III-434 artikla

Unionilla on jäsenvaltioiden alueella Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyssä pöytäkirjassa määrätyin edellytyksin ne erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen unionin tehtävien toteuttamiseksi.

III-435 artikla

Tämä perustuslaki ei vaikuta sellaisiin oi-

keuksiin tai velvollisuuksiin, jotka johtuvat yhden tai useamman jäsenvaltion yhden tai useamman kolmannen valtion kanssa ennen 1 päivää tammikuuta 1958 tai, kun on kyse jäseneksi liittyneestä valtiosta, ennen liittymispäivää tekemästä sopimuksesta.

Siltä osin kuin tällaiset sopimukset eivät ole sopusoinnussa tämän perustuslain kanssa, asianomaiset jäsenvaltiot käyttävät kaikki aiheelliset keinot todettujen ristiriitaisuuksien poistamiseksi. Tällöin jäsenvaltiot avustavat tarvittaessa toisiaan ja tapauksissa, joissa se on aiheellista, vahvistavat yhteisen suhtautumistavan.

Soveltaessaan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuja sopimuksia jäsenvaltiot ottavat huomioon sen, että ne edut, jotka kukin jäsenvaltio on tässä perustuslaissa myöntänyt, ovat erottamaton osa unionia ja liittyvät sen vuoksi kiinteästi tämän perustuslain nojalla toimivaltuudet saaneiden toimielinten perustamiseen sekä siihen, että kaikki muut jäsenvaltiot myöntävät samanlaiset edut.

III-436 artikla

1. Tämä perustuslaki ei estä soveltamasta seuraavia sääntöjä:

- a) mikään jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuusetujensa vastaiseksi;
- b) jokainen jäsenvaltio voi toteuttaa toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeelliseksi keskeisten turvallisuusetujensa turvaamiseksi ja jotka liittyvät aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan; nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan saa heikentää sellaisten tuotteiden kilpailun edellytyksiä sisämarkkinoilla, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön.

2. Neuvosto voi yksimielisesti komission ehdotuksesta tehdä eurooppapäätöksen sen luettelon muuttamisesta, joka on vahvistettu 15 päivänä huhtikuuta 1958 tuotteista, joihin sovelletaan 1 kohdan b alakohtaa.

IV OSA

YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPU-
MÄÄRÄYKSET

IV-437 artikla

Aikaisempien perussopimusten
kumoaminen

1. Tällä Euroopan perustuslaista tehdyllä sopimuksella kumotaan Euroopan yhteisön perustamissopimus ja sopimus Euroopan unionista sekä Euroopan yhteisön perustamissopimusta ja Euroopan unionista tehtyä sopimusta täydentäneistä tai muuttaneista asiakirjoista ja sopimuksista tehdyssä pöytäkirjassa vahvistetuina ehdoin ne asiakirjat ja sopimukset, joilla mainittuja sopimuksia on täydennetty tai muutettu, jollei tämän artiklan 2 kohdasta muuta johdu.

2. Seuraavien valtioiden:

- a) Tanskan kuningaskunta, Irlanti ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta,
- b) Helleenien tasavalta,
- c) Espanjan kuningaskunta ja Portugalin tasavalta,
- d) Itävallan tasavalta, Suomen tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta, ja
- e) Tšekin tasavalta, Viron tasavalta, Kyproksen tasavalta, Latvian tasavalta, Liettuan tasavalta, Unkarin tasavalta, Maltan tasavalta, Puolan tasavalta, Slovenian tasavalta ja Slovakian tasavalta

liittymissopimukset kumotaan.

Kuitenkin:

– Tanskan kuningaskunnan, Irlannin ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksista ja -asiakirjoista tehtyyn pöytäkirjaan otetut tai siinä tarkoitettut a–d alakohdassa tarkoitettujen sopimusten määräykset pysyvät voimassa ja niiden oikeus-

vaikutukset säilyvät kyseisen pöytäkirjan mukaisesti;

– Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta tehtyyn pöytäkirjaan otetut tai siinä viitatus e alakohdassa tarkoitettujen sopimusten määräykset pysyvät voimassa ja niiden oikeusvaikutukset säilyvät kyseisen pöytäkirjan mukaisesti.

IV-438 artikla

Seuraanto ja oikeudellinen jatkuvuus

1. Tällä sopimuksella perustettu Euroopan unioni on Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustetun Euroopan unionin ja Euroopan yhteisön seuraaja.

2. Tämän sopimuksen voimaantulopäivänä olemassa olevat toimielimet, elimet ja laitokset käyttävät tämän sopimuksen mukaisia toimivaltuuksiaan edellä mainittuna ajankohdana vallitsevassa kokoonpanossaan niin kauan kuin tämän sopimuksen nojalla ei ole hyväksytty uusia määräyksiä, tai toimikautensa loppuun saakka, jollei IV-439 artiklasta muuta johdu.

3. Toimielinten, elinten ja laitosten IV-437 artiklalla kumottujen sopimusten ja säädösten mukaisesti hyväksytyt säädökset jäävät voimaan. Niiden oikeusvaikutukset säilyvät niin kauan kuin kyseisiä säädöksiä ei kumota, julisteta mitättömäksi tai muuteta tämän sopimuksen nojalla. Sama koskee myös jäsenvaltioiden kesken tehtyjä yleissopimuksia, jotka perustuvat IV-437 artiklalla kumottuihin sopimuksiin ja säädöksiin.

Myös muut yhteisön ja unionin säännösten osat, jotka ovat olemassa tämän sopimuksen tullessa voimaan, erityisesti toimielinten väliset sopimukset, neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden edustajien tekemät päätökset ja sopimukset, jäsenvaltioiden tekemät unionin tai yhteisön toimintaa koskevat taikka unionin tai yhteisön toimiin liittyvät so-

pimukset, Eurooppa-neuvoston tai neuvoston julistukset, päätöslauselmat ja muut kannanotot, mukaan lukien hallitustenvälisissä konferensseissa annetut julistukset, sekä jäsenvaltioiden yhteisestä sopimuksesta hyväksymät unionia tai yhteisöä koskevat julistukset, päätöslauselmat tai muut kannanotot, pysyvät sellaisenaan voimassa niin kauan kuin niitä ei kumota tai muuteta.

4. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytäntö, joka koskee IV-437 artiklalla kumottujen sopimusten ja säädösten sekä niiden soveltamiseksi hyväksytyjen säädösten ja yleissopimusten tulkintaa ja soveltamista, säilyy soveltuvien osin unionin oikeuden ja erityisesti perustuslain vastaavien määräysten tulkinnan lähteenä.

5. Ennen tämän sopimuksen voimaantuloa aloitettujen hallinnollisten ja oikeudellisten menettelyjen jatkuvuus varmistetaan perustuslain mukaisesti. Näistä menettelyistä vastuussa olevat toimielimet ja elimet toteuttavat tätä varten kaikki aiheelliset toimenpiteet.

IV-439 artikla

Tiettyjä toimielimiä koskevat siirtymämääräykset

Siirtymämääräykset, jotka koskevat Euroopan parlamentin kokoonpanoa, määränemistön määrittelyä Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa, ne tapaukset mukaan luettuina, joissa kaikki Eurooppa-neuvoston tai neuvoston jäsenet eivät osallistu päätöksentekoon, sekä komission kokoonpanoa unionin ulkoasiainministeri mukaan luettuna, ovat unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä tehdyssä pöytäkirjassa.

IV-440 artikla

Alueellinen soveltamisala

1. Tätä sopimusta sovelletaan Belgian kuningaskuntaan, Tšekin tasavaltaan, Tanskan kuningaskuntaan, Saksan liittotasavaltaan, Viron tasavaltaan, Helleenien tasavaltaan, Espanjan kuningaskuntaan, Ranskan tasaval-

taan, Irlantiin, Italian tasavaltaan, Kyproksen tasavaltaan, Latvian tasavaltaan, Liettuan tasavaltaan, Luxemburgin suurherttuakuntaan, Unkarin tasavaltaan, Maltan tasavaltaan, Alankomaiden kuningaskuntaan, Itävallan tasavaltaan, Puolan tasavaltaan, Portugalin tasavaltaan, Slovenian tasavaltaan, Slovakian tasavaltaan, Suomen tasavaltaan, Ruotsin kuningaskuntaan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

2. Tätä sopimusta sovelletaan Guadeloupeen, Ranskan Guayanaan, Martiniqueen, Réunioniin, Azoreihin, Madeiraan ja Kanariansaariin III-424 artiklan mukaisesti.

3. Merentakaisiin maihin ja alueisiin, joista on luettelo liitteessä II, sovelletaan III osan IV osastossa määriteltyä, assosiaatiota koskevaa erityissääntelyä.

Tätä sopimusta ei sovelleta niihin merentakaisiin maihin ja alueisiin, joilla on erityissuhteet Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja joita ei ole edellä mainitussa luettelossa.

4. Tätä sopimusta sovelletaan niihin Euroopassa sijaitseviin alueisiin, joiden suhteista ulkovaltoihin huolehtii jäsenvaltio.

5. Tätä sopimusta sovelletaan Ahvenanmaahan niine poikkeuksineen, jotka oli alun perin mainittu tämän IV-437 artiklan 2 kohdan d alakohdassa tarkoitettussa sopimuksessa ja jotka on otettu Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksista ja -asiakirjoista tehdyn pöytäkirjan V osaston 5 jaksoon.

6. Poiketen siitä, mitä 1–5 kohdassa määrätään, noudatetaan seuraavaa:

- a) tätä sopimusta ei sovelleta Färsaariin;
- b) tätä sopimusta sovelletaan Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen

kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluviin Akrotirin ja Dhekelian alueisiin Kyproksessa vain siltä osin kuin se on tarpeen IV-437 artiklan 2 kohdan e alakohdassa tarkoitettuun sopimukseen olennaisena osana kuuluvaan liittymisasiakirjaan liitetyssä ja Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimusta ja liittymisasiakirjaa koskevan pöytäkirjan II osan III osastoon sisällytetyssä, Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvista alueista Kyproksessa tehdyssä pöytäkirjassa N:o 3 alun perin tarkoitetun sääntelyn täytäntöönpanon varmistamiseksi;

c) tätä sopimusta sovelletaan Kanaalisaiiriin ja Mansaareen vain siltä osin kuin se on tarpeen

IV-437 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua sopimuksessa alun perin tarkoitettua ja Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan, Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksia ja liittymisasiakirjoja koskevan pöytäkirjan II osaston 3 jaksoon sisällytetyn kyseisiä saaria koskevan sääntelyn täytäntöönpanon varmistamiseksi.

7. Eurooppa-neuvosto voi asianomaisen jäsenvaltion aloitteesta tehdä eurooppapäätöksen, jolla muutetaan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettua Tanskan, Ranskan tai Alankomaiden maan tai alueen asemaa unioniin nähden. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti komissiota kuultuaan.

IV-441 artikla

Alueelliset liitot

Tämä sopimus ei ole esteenä Belgian ja Luxemburgin eikä Belgian, Luxemburgin ja Alankomaiden välisen alueellisen liiton olemassaololle ja toteuttamiselle siltä osin kuin

näiden alueellisten liittojen tavoitteita ei saavuteta mainittua sopimusta soveltamalla.

IV-442 artikla

Pöytäkirjat ja liitteet

Tähän sopimukseen liitetyt pöytäkirjat ja sen liitteet ovat erottamaton osa tätä sopimusta.

IV-443 artikla

Tavanomainen tarkistusmenettely

1. Jäsenvaltion hallitus, Euroopan parlamentti tai komissio voi tehdä neuvostolle ehdotuksia tämän sopimuksen muuttamiseksi. Neuvosto toimittaa nämä ehdotukset Eurooppa-neuvostolle, ja ne annetaan tiedoksi kansallisille parlamenteille.

2. Jos Eurooppa-neuvosto Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan tekee yksinkertaisella enemmistöllä ehdotettujen muutosten käsittelemistä puoltavan päätöksen, Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja kutsuu koolle valmistelukunnan, joka koostuu kansallisten parlamenttien, jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiesten, Euroopan parlamentin ja komission edustajista. Institutionaalista muutoksista raha-asiain alalla kuullaan myös Euroopan keskuspankkia. Valmistelukunta tutkii muutosehdotukset ja antaa yhteisymmärryksessä suosituksen 3 kohdassa tarkoitettulle jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssille.

Eurooppa-neuvosto voi päättää yksinkertaisella enemmistöllä, Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan, olla kutsumatta valmistelukuntaa koolle, jos muutosten laajuus ei sitä edellytä. Tällöin Eurooppa-neuvosto antaa valtuutuksen jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssille.

3. Neuvoston puheenjohtaja kutsuu jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssin koolle hyväksymään yhteisellä sopimuksella tähän sopimukseen tehtävät muutokset.

Muutokset tulevat voimaan, kun kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

4. Jos kahden vuoden kuluttua tämän sopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen allekirjoittamisesta neljä viidesosaa jäsenvaltioista on ratifioinut mainitun sopimuksen, mutta ratifiointi tuottaa yhdelle tai useammalle jäsenvaltiolle vaikeuksia, Eurooppa-neuvosto ottaa asian käsiteltäväkseen.

IV-444 artikla

Yksinkertaistettu tarkistusmenettely

1. Kun III osassa määrätään, että neuvosto tekee ratkaisunsa tietyllä alalla tai tietyssä tapauksessa yksimielisesti, Eurooppa-neuvosto voi tehdä eurooppapäätöksen, jonka mukaan neuvosto voi tehdä ratkaisunsa määränemistöllä tällä alalla tai tässä tapauksessa.

Tätä kohtaa ei sovelleta päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

2. Kun III osassa määrätään, että neuvosto antaa eurooppalait tai -puitelait erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, Eurooppa-neuvosto voi tehdä eurooppapäätöksen, jonka mukaan nämä lait tai puitelait voidaan hyväksyä tavanomaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

3. Eurooppa-neuvoston 1 tai 2 kohdan nojalla tekemä aloite toimitetaan kansallisille parlamenteille. Jos kansallinen parlamentti kuuden kuukauden kuluessa aloitteen sille toimittamisesta ilmoittaa vastustavansa aloitetta, 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua eurooppapäätöstä ei tehdä. Jollei aloitetta vastusteta, Eurooppa-neuvosto voi tehdä mainitun päätöksen.

Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja eurooppapäätöksiä tehdessään Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti saatuaan Euroopan parlamentin kaikkien jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän.

IV-445 artikla

Yksinkertaistettu tarkistusmenettely unionin sisäisten politiikkojen ja toimien osalta

1. Jäsenvaltion hallitus, Euroopan parlamentti tai komissio voi tehdä Eurooppa-neuvostolle ehdotuksia III osassa olevan, unionin sisäisiä politiikkoja ja toimia koskevan III osaston määräysten tarkistamiseksi kokonaan tai osittain.

2. Eurooppa-neuvosto voi tehdä eurooppapäätöksen III osan III osaston määräysten muuttamisesta kokonaan tai osittain. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti kuultuaan Euroopan parlamenttia ja komissiota, sekä Euroopan keskuspankkia siltä osin kuin on kysymys raha-asiain alaan kuuluvista institutionaalisista muutoksista.

Tällainen päätös tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettua eurooppapäätöksellä ei voida lisätä tässä sopimuksessa unionille annettua toimivaltaa.

IV-446 artikla

Voimassaoloaika

Tämä sopimus on tehty rajoittamattomaksi ajaksi.

IV-447 artikla

Ratifiointi ja voimaantulo

1. Korkeat sopimuspuolet ratifioivat tämän sopimuksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Ratifioimiskirjat talletetaan Italian tasavallan hallituksen huostaan.

2. Tämä sopimus tulee voimaan 1 päivänä marraskuuta 2006, jos kaikki ratifioimiskirjat on talletettu siihen mennessä, tai muussa tapauksessa viimeisen ratifioimiskirjan tallettamista seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä.

*IV-448 artikla***Todistusvoimainen teksti ja käännökset**

1. Tämä sopimus, joka on laadittu yhtenä kappaleena englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, ruotsin, saksan, slovakian, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielellä, ja jonka jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen, talletetaan Italian tasavallan hallituksen arkis-

toon, ja tämä hallitus toimittaa oikeaksi todistetun jäljennöksen siitä muiden allekirjoittajavaltioiden hallituksille.

2. Tämä sopimus voidaan kääntää myös kaikille niille kielille, joilla jäsenvaltioiden ilmoitusten mukaan on niiden valtiosäännön mukaisesti virallinen asema koko niiden alueella tai osassa sitä. Asianomaiset jäsenvaltiot toimittavat käännösten oikeaksi todistetut jäljennökset tallettaviksi neuvoston arkistoon.

**A. EUROOPAN PERUSTUSLAISTA TEHTYYN
SOPIMUKSEEN LIITETYT
PÖYTÄKIRJAT**

1. PÖYTÄKIRJA

KANSALLISTEN PARLAMENTTIEN ASEMASTA EUROOPAN UNIONISSA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

PALAUTTAVAT MIELEEN, että tapa, jolla kansalliset parlamentit valvovat maansa hallituksen toimintaa unioniin liittyvissä kysymyksissä, on kunkin jäsenvaltion valtiosäännön mukaiseen järjestelmään ja käytäntöön kuuluva asia,

HALUAVAT kannustaa kansallisia parlamentteja osallistumaan entistä enemmän Euroopan unionin toimintaan ja parantaa niiden mahdollisuuksia ilmaista näkemyksensä esityksistä, jotka koskevat lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävistä eurooppasäädöksistä, samoin kuin muista niiden kannalta erityisen tärkeistä vaikuttavista asioista,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

I OSASTO

TIETOJEN ANTAMINEN KANSALLISILLE PARLAMENTEILLE

1 artikla

Komissio toimittaa suoraan kansallisille parlamenteille komission tausta-asiakirjat (vihreät ja valkoiset kirjat sekä tiedonannot) silloin, kun ne julkaistaan. Komissio toimittaa kansallisille parlamenteille myös vuotuisen lainsäädäntöohjelman samoin kuin kaikki muut lainsäädännön suunnittelua tai poliittista strategiaa koskevat asiakirjat samaan aikaan kuin Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

2 artikla

Euroopan parlamentille ja neuvostolle osoitetut esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviksi eurooppasäädöksiksi toimitetaan kansallisille parlamenteille.

Tässä pöytäkirjassa ilmaisulla "esitys lain-

säätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi" tarkoitetaan komission ehdotuksia, jäsenvaltioiden ryhmän aloitteita, Euroopan parlamentin aloitteita, unionin tuomioistuimen pyyntöjä, Euroopan keskuspankin suosituksia ja Euroopan investointipankin pyyntöjä, joiden tarkoituksena on lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävän eurooppasäädöksen antaminen.

Komissio toimittaa siltä lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviksi eurooppasäädöksiksi suoraan kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

Euroopan parlamentti toimittaa siltä lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviksi eurooppasäädöksiksi suoraan kansallisille parlamenteille.

Neuvosto toimittaa jäsenvaltioiden ryhmältä, unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviksi eurooppasäädöksiksi kansallisille parlamenteille.

3 artikla

Kansalliset parlamentit voivat toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyssä pöytäkirjassa määrättyä menettelyä noudattaen toimittaa Euroopan parlamentin puhemiehelle sekä neuvoston ja komission puheenjohtajille perustellun lausunnon siitä, onko esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi toissijaisuusperiaatteen mukainen.

Kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi on lähöisin jäsenvaltioiden ryhmältä, neuvoston puheenjohtaja toimittaa esitystä koskevat perustellut lausunnot näiden jäsenvaltioiden hallituksille.

Kun esitys on lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi on lähöisin unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta, neuvoston puheenjohtaja toimittaa esitystä koskevat perustellut lausunnot asianomaiselle toimielimelle tai elimelle.

4 artikla

Esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi voidaan ottaa neuvoston esityslistaehdotukseen säädöksen hyväksymistä tai jonkin lainsäädäntömenettelyn yhteydessä tapahtuvaa yhteisen kannan vahvistamista varten aikaisintaan kuuden viikon kuluttua siitä, kun esitys on toimitettu kansallisille parlamenteille unionin virallisilla kielillä. Kiireellisissä tapauksissa tästä voidaan tehdä poikkeus, jonka perustelut esitetään kyseisessä säädöksessä tai neuvoston yhteisessä kannassa. Lukuun ottamatta kiireellisiä, asianmukaisesti perusteltuja tapauksia minkäänlaista lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävää eurooppasäädöstä koskevaan esitykseen liittyvää sopimusta ei voida todeta saavutetun näiden kuuden viikon aikana. Lukuun ottamatta kiireellisiä, asianmukaisesti perusteltuja tapauksia kanta voidaan vahvistaa aikaisintaan kymmenen päivän kuluttua siitä, kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi on otettu neuvoston esityslistaehdotukseen.

5 artikla

Neuvoston istuntojen esityslistat ja käsittelyn tulokset, mukaan lukien niiden neuvoston istuntojen pöytäkirjat, joissa on käsitelty esityksiä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi, toimitetaan suoraan–kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin jäsenvaltioiden hallituksille.

6 artikla

Kun Eurooppa-neuvosto aikoo soveltaa unionin perustuslain IV-444 artiklan 1 tai 2 kohtaa, Eurooppa-neuvoston aloitteesta ilmoitetaan kansallisille parlamenteille vähintään kuusi kuukautta ennen eurooppapäätöksen tekemistä.

7 artikla

Tilintarkastustuomioistuin toimittaa vuosikertomuksensa tiedoksi kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

8 artikla

Siinä tapauksessa, että kansallinen parlamenttijärjestelmä ei ole yksikamarinen, 1–7 artiklaa sovelletaan parlamentin muodostaviin kamareihin.

II OSASTO

PARLAMENTTIEN VÄLINEN YHTEISTYÖ*9 artikla*

Euroopan parlamentti ja kansalliset parlamentit päättävät yhdessä parlamenttien välisen tehokkaan ja säännöllisen yhteistyön järjestämisestä ja edistämisestä unionissa.

10 artikla

Unionin asioita käsittelevien parlamentaaristen elinten konferenssi voi saattaa aiheellisia pitämänsä näkemykset Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission tietoon. Konferenssi edistää muun muassa kansallis-

ten parlamenttien ja Euroopan parlamentin välistä tietojen ja parhaiden toimintatapojen vaihtoa, myös niiden erityisvaliokuntien välillä. Konferenssi voi myös järjestää parlamenttien välisiä kokouksia tietyistä aiheista, etenkin keskustellakseen yhteisen ulko- ja

turvallisuuspolitiikan kysymyksistä, yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka mukaan luettuna. Konferenssin näkemykset eivät sido kansallisia parlamentteja eivätkä määrää ennalta niiden kantaa.

2. PÖYTÄKIRJA

TOISSIJAISUUS- JA SUHTEELLISUUSPERIAATTEEN SOVELTAMISESTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT varmistaa, että päätökset tehdään mahdollisimman lähellä unionin kansalaisia,

OVAT VAKAASTI PÄÄTTÄNEET vahvistaa unionin perustuslain I-11 artiklaan sisältyvien toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamista koskevat edellytykset sekä perustaa järjestelmän sen valvomiseksi, miten näitä periaatteita sovelletaan,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Kukin toimielin huolehtii jatkuvasti unionin perustuslain I-11 artiklassa määriteltyjen toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen noudattamisesta.

2 artikla

Komissio kuulee laajalti eri tahoja ennen kuin se tekee ehdotuksen lainsäätämisyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädöksi. Kuulemisissa on tarvittaessa otettava huomioon suunniteltujen toimien alueellinen ja paikallinen ulottuvuus. Poikkeuksellisen kiireellisissä tapauksissa komissio ei järjestä tällaista kuulemistä. Se perustelee tätä koskevan päätöksensä ehdotuksessaan.

3 artikla

Tässä pöytäkirjassa ilmaisulla "esitys lainsäätämisyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi" tarkoitetaan komission ehdotuksia, jäsenvaltioiden ryhmän aloitteita, Euroopan parlamentin aloitteita, unionin tuomioistuimen pyyntöjä, Euroopan keskuspankin suosituksia ja Euroopan investointipankin pyyntöjä, joiden tarkoituksena on lainsäätämisyksessä hyväksyttävän eurooppasäädöksen antaminen.

4 artikla

Komissio toimittaa esityksensä lainsäätämisyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädöksi sekä muutetut esityksensä jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin unionin lainsäätäjälle.

Euroopan parlamentti toimittaa esityksensä lainsäätämisyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädöksi sekä muutetut esityksensä kansallisille parlamenteille.

Neuvosto toimittaa jäsenvaltioiden ryhmältä, unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädöksi sekä muutetut esitykset jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille.

Euroopan parlamentin lainsäädäntöpäätöslauselmat ja neuvoston kannat toimitetaan kansallisille parlamenteille heti niiden tultua hyväksytyiksi.

5 artikla

Esitykset lainsäätämisyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädöksi perustellaan toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisen kannalta. Kaikkiin esityksiin, jot-

ka koskevat lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävää eurooppasäädöstä, olisi liitettävä selvitys, jonka sisältämien yksityiskohtaisten tietojen perusteella toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen noudattamista voidaan arvioida. Selvityksessä olisi esitettävä tietoja, joiden perusteella voidaan arvioida esityksen rahoitusvaikutuksia ja, kun kyse on eurooppapuitelaista, sen vaikutuksia lainsäädäntöön, joka jäsenvaltioiden on pantava täytäntöön, tarvittaessa myös alueelliseen lainsäädäntöön. Syyt, joiden perusteella todetaan, että unionin tavoite voidaan paremmin saavuttaa unionin tasolla, osoitetaan laadullisin, ja aina kun se on mahdollista, määrällisin perustein. Esityksessä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi otetaan huomioon, että unionille, jäsenvaltioiden hallituksille, alueellisille tai paikallisille viranomaisille, taloudellisille toimijoille ja kansalaisille aiheutuvan taloudellisen tai hallinnollisen rasituksen olisi pysyttävä mahdollisimman pienenä ja sen olisi oltava suhteessa tavoitteeseen.

6 artikla

Kansallinen parlamentti tai kansallisen parlamentin kamari voi kuuden viikon kuluessa lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävää eurooppasäädöstä koskevan esityksen toimitamisesta antaa Euroopan parlamentin puhemiehelle sekä neuvoston ja komission puheenjohtajille perustellun lausunnon syistä, joiden perusteella se arvioi, että kyseessä oleva esitys ei ole toissijaisuusperiaatteen mukainen. Kansallisen parlamentin tai kansallisen parlamentin kamarin on tarvittaessa itse järjestettävä lainsäädäntövaltaa käyttäviin alueellisten parlamenttien kuuleminen.

Kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi on lähtöisin jäsenvaltioiden ryhmältä, neuvoston puheenjohtaja toimittaa lausunnon näiden jäsenvaltioiden hallituksille.

Kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi on lähtöisin unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta, neuvoston puheenjohtaja toimittaa lau-

sunnon asianomaiselle toimielimelle tai laitokselle.

7 artikla

Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio tai jäsenvaltioiden ryhmä, unionin tuomioistuin, Euroopan keskuspankki tai Euroopan investointipankki, kun kyse on niiden tekemästä esityksestä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi, ottavat huomioon kansallisten parlamenttien tai jonkin kansallisen parlamentin kamarin perustellut lausunnot.

Kullakin kansallisella parlamentilla on kaksi ääntä, jotka jakautuvat kansallisen parlamenttijärjestelmän perusteella. Kaksikamarisessa parlamenttijärjestelmässä kummallakin kamarilla on yksi ääni.

Jos vähintään kolmasosa kansallisten parlamenttien toisen kohdan mukaisesta kokonaisuuden määräästä edustaa sellaisia perusteltuja lausuntoja, joiden mukaan esityksessä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi ei ole noudatettu toissijaisuusperiaatetta, esitystä on tarkasteltava uudelleen. Tarvittava äänien vähimmäismäärä on neljännes, kun on kyse unionin perustuslain vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevan III-264 artiklan perusteella tehdystä esityksestä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi.

Tarkasteltuaan esitystä uudelleen komissio tai jäsenvaltioiden ryhmä, unionin tuomioistuin, Euroopan keskuspankki tai Euroopan investointipankki, jos kyse on niiden tekemästä esityksestä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi, voi päättää joko pitää voimassa esityksensä, muuttaa sitä tai peruuttaa sen. Tämä päätös on perusteltava.

8 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista kanteet, jotka perustuvat siihen, että lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävässä eurooppasäädöksessä ei ole nou-

datettu toissijaisuusperiaatetta, ja jotka jäsenvaltiot ovat panneet vireille unionin perustuslain III-365 artiklan määräysten mukaisesti tai jotka ne ovat toimittaneet sille oikeusjärjestyksensä mukaisesti kansallisen parlamenttinsa tai kansallisen parlamenttinsa kamarin puolesta.

Myös alueiden komitea voi panna vireille mainitun artiklan mukaisesti tällaisen kanteen, kun on kyse sellaisista lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävistä eurooppasäädök-

sistä, joiden hyväksyminen edellyttää unionin perustuslain mukaan sen kuulemista.

9 artikla

Komissio antaa Eurooppa-neuvostolle, Euroopan parlamentille, neuvostolle ja kansallisille parlamenteille vuosittain selvityksen unionin perustuslain I-11 artiklan soveltamisesta. Tämä vuosittainen selvitys lähetetään myös alueiden komitealle ja talous- ja sosiaalikomitealle.

3. PÖYTÄKIRJA

EUROOPAN UNIONIN TUOMIOISTUIMEN PERUSSÄÄNNÖSTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT vahvistaa unionin perustuslain III-381 artiklassa tarkoitetun Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

1 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimen järjestäytymisessä ja toiminnassa noudatetaan, mitä unionin perustuslaissa, Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksessa (Euratomin perustamissopimus) ja tässä perussäännössä määrätään.

unionin tuomioistuin tekee ratkaisunsa kuuluaan asianomaista tuomioistuinta.

Jos koskemattomuus on pidätetty ja tuomaria vastaan pannaan vireille oikeudenkäynti rikosasiassa, asian voi tutkia vain sellainen jäsenvaltion tuomioistuin, joka on toimivaltainen tuomitsemaan korkeimpien kansallisten tuomioistuinten jäseniä.

I OSASTO

TUOMARIT JA JULKISASIAMIEHET

2 artikla

Ennen tehtävänsä ryhtymistä kukin tuomari vannoo unionin tuomioistuimen julkisessa istunnossa valan, jonka mukaan hän suorittaa tehtävänsä puolueettomasti ja tunnollisesti eikä ilmaise neuvottelusalaisuuksia.

Euroopan unionin tuomioistuimen tuomareihin, julkisasiamiehiin, kirjaajiin sekä avustaviin esittelijöihin sovelletaan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 11–14 artiklaa sekä 17 artiklaa, sanotun kuitenkin rajoittamatta tuomareiden lainkäytöllistä koskemattomuutta koskevien tämän artiklan ensimmäisen, toisen ja kolmannen kohdan soveltamista.

3 artikla

Tuomareilla on lainkäytöllinen koskemattomuus. Heidän koskemattomuutensa jatkuu heidän tehtävänsä päätyttyä heidän virassaan suorittamiensa toimien osalta, suulliset lausumat ja kirjalliset esitykset mukaan luettuina.

Unionin tuomioistuin voi täysistuntopäätöksellä pidättää koskemattomuuden. Jos päätös koskee unionin yleisen tuomioistuimen tai jonkin erityistuomioistuimen jäsentä,

4 artikla

Tuomareilla ei saa olla poliittista tai hallinnollista tointa.

Tuomarit eivät saa harjoittaa palkallista tai palkatonta ammattitoimintaa, ellei neuvosto anna siihen poikkeustapauksessa erityislupaa yksinkertaisella enemmistöllä tekemällään eurooppapäätöksellä.

Tehtävänsä ryhtyessään tuomarit antavat juhlallisen vakuutuksen siitä, että he toimikautensa aikana ja sen päätyttyä noudattavat

tehtävästään johtuvia velvollisuuksia ja varsinkin osoittavat kunniallisuutta ja pidättyvyyttä, kun heille toimikauden päätyttyä tarjotaan tiettyjä tehtäviä tai etuja.

Unionin tuomioistuin ratkaisee epäselvät tapaukset. Jos päätös koskee unionin yleisen tuomioistuimen tai jonkin erityistuomioistuimen jäsentä, unionin tuomioistuin tekee ratkaisunsa kuultuaan asianomaista tuomioistuinta.

5 artikla

Lukuun ottamatta kuolemantapauksia ja niitä tapauksia, joissa tuomarin tilalle nimitetään toinen tuomari tavallisessa järjestyksessä, tuomarin tehtävä päättyy, kun hän eroaa.

Tuomarin erotessa erokirje osoitetaan unionin tuomioistuimen presidentille toimittavaksi edelleen neuvoston puheenjohtajalle. Paikka tulee avoimeksi viimeksi mainitusta ilmoituksesta.

Jollei 6 artiklaa sovelleta, tuomari jatkaa tehtävässään, kunnes hänen seuraajansa ryhtyy tehtäväänsä.

6 artikla

Tuomari voidaan vapauttaa tehtävästään taikka häneltä voidaan evätä oikeus eläkkeeseen tai muihin vastaaviin etuuksiin vain, jos unionin tuomioistuimen tuomarit ja julkisasiamiehet katsovat yksimielisesti, ettei hän enää täytä tehtävänsä edellyttämiä vaatimuksia tai siitä johtuvia velvollisuuksia. Tuomari, jota asia koskee, ei saa osallistua asian ratkaisemiseen. Jos asia koskee unionin yleisen tuomioistuimen tai jonkin erityistuomioistuimen jäsentä, unionin tuomioistuin tekee ratkaisunsa kuultuaan asianomaista tuomioistuinta.

Kirjaaja antaa unionin tuomioistuimen päätöksen tiedoksi Euroopan parlamentin puhe miehelle ja komission puheenjohtajalle sekä ilmoittaa päätöksestä neuvoston puheenjohtajalle.

Jos tuomari vapautetaan tehtävästään tällaisella päätöksellä, paikka tulee avoimeksi viimeksi mainitusta ilmoituksesta.

7 artikla

Jos tuomarin tehtävä päättyy kesken hänen toimikautensa, jäljellä olevaksi toimikaudeksi nimitetään toinen tuomari.

8 artikla

Mitä 2–7 artiklassa määrätään, sovelletaan julkisasiamiehiin.

II OSASTO

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN ORGANISAATIO

9 artikla

Osa tuomareista vaihtuu joka kolmas vuosi. Tämä koskee vuoroin kolmeatoista ja vuoroin kahtatoista tuomaria.

Osa julkisasiamiehistä vaihtuu joka kolmas vuosi. Tämä koskee joka kerran neljää julkisasiamiestä.

10 artikla

Kirjaaja vannoo unionin tuomioistuimessa valan, jonka mukaan hän suorittaa tehtävänsä puolueettomasti ja tunnollisesti eikä ilmaise neuvottelusalaisuuksia.

11 artikla

Unionin tuomioistuin järjestää kirjaajalle sijaisen tapauksissa, joissa hän on estynyt.

12 artikla

Unionin tuomioistuimen yhteydessä on sen tehtävien hoitamista varten virkamiehiä ja muuta henkilöstöä. He ovat kirjaajan alaisia presidentin valvonnassa.

13 artikla

Eurooppalailla voidaan säätää avustavien

esittelijöiden nimittämisestä ja vahvistaa heitä koskevat henkilöstösäännöt. Laki annetaan unionin tuomioistuimen pyynnöstä. Avustavia esittelijöitä voidaan työjärjestyksessä määrätä edellytyksin pyytää osallistumaan unionin tuomioistuimen käsiteltävänä olevien asiain valmisteluun ja työskentelemään yhdessä esittelevän tuomarin kanssa.

Neuvosto nimittää yksinkertaisella enemmistöllä tekemällään eurooppapäätöksellä avustavat esittelijät, jotka valitaan henkilöistä, joiden riippumattomuus on kiistaton ja joilla on tarvittava lainopillinen pätevyys. He vannovat unionin tuomioistuimessa valan, jonka mukaan he suorittavat tehtävänsä puolueettomasti ja tunnollisesti eivätkä ilmaise neuvottelusalaisuuksia.

14 artikla

Tuomarit, julkisasiamiehet ja kirjaaja ovat velvollisia asumaan unionin tuomioistuimen kotipaikkakunnalla.

15 artikla

Unionin tuomioistuin hoitaa tehtäviään pysyvästi. Se vahvistaa lomakausiensa pituuden ottaen aiheellisella tavalla huomioon tehtäviensä asettamat vaatimukset.

16 artikla

Unionin tuomioistuin perustaa keskuudestaan kolmen ja viiden tuomarin jaostoja. Tuomarit valitsevat keskuudestaan jaostojen puheenjohtajat. Viiden tuomarin jaostojen puheenjohtajat valitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Puheenjohtajan tehtävään voidaan valita sama henkilö kerran uudelleen.

Suureen jaostoon kuuluu kolmetoista tuomaria. Suuren jaoston puheenjohtajana toimii tuomioistuimen presidentti. Suureen jaostoon kuuluvat lisäksi viiden tuomarin jaostojen puheenjohtajat ja muut työjärjestyksen ehtojen mukaisesti siihen nimetyt tuomarit.

Unionin tuomioistuin kokoontuu suurena jaostona, jos oikeudenkäynnissä asianosaise-

na oleva jäsenvaltio tai unionin toimielin pyytää sitä.

Unionin tuomioistuin kokoontuu täysistunnossa, jos sen käsiteltäväksi saatetaan asia unionin perustuslain III-335 artiklan 2 kohdan, III-347 artiklan toisen kohdan, III-349 artiklan tai III-385 artiklan 6 kohdan mukaisesti.

Lisäksi unionin tuomioistuin voi julkisasiamiestä kuultuaan päättää antaa käsiteltäväkseen saatetun asian täysistunnon ratkaistavaksi, jos se pitää kyseistä asiaa poikkeuksellisen merkittävänä.

17 artikla

Unionin tuomioistuimen päätökset ovat päteviä vain, kun asian käsittelyyn osallistuu pariton määrä sen tuomareista.

Kolmen tai viiden tuomarin jaostojen päätökset ovat päteviä vain, kun asian käsittelyyn osallistuu kolme tuomaria.

Suuren jaoston päätökset ovat päteviä vain, kun asian käsittelyyn osallistuu yhdeksän tuomaria.

Unionin tuomioistuimen täysistunnossa tekemät päätökset ovat päteviä vain, kun asian käsittelyyn osallistuu viisitoista tuomaria.

Jos jonkin jaoston tuomari on estynyt, toisen jaoston tuomari voidaan kutsua osallistumaan asian käsittelyyn työjärjestyksessä määrättyin edellytyksin.

18 artikla

Tuomari tai julkisasiamies ei saa osallistua asian käsittelyyn, jos hän on aikaisemmin ollut asiassa asiamiehenä, avustajana tai asianosaisen edustajana taikka jos hänet on kutsuttu antamaan asiassa lausuma jonkin tuomioistuimen tai tutkintalautakunnan jäsenenä tai muussa ominaisuudessa.

Jos tuomari tai julkisasiamies jostakin erityisestä syystä katsoo, että hänen ei tulisi osallistua ratkaisuun tai käsittelyyn tietyissä

asiassa, hänen on ilmoitettava siitä presidentille. Jos presidentti katsoo, että tuomarin tai julkisasiamiehen ei jostakin erityisestä syystä tulisi osallistua käsittelyyn tai ratkaisuun tietyssä asiassa, hänen on ilmoitettava tästä asianomaiselle.

Unionin tuomioistuin ratkaisee tämän artiklan soveltamisessa ilmenevät ongelmat.

Asianosainen ei voi pyytää unionin tuomioistuimen tai jonkin sen jaoston kokoonpanon muuttamista tuomarin kansalaisuuden takia tai sen perusteella, että unionin tuomioistuimessa tai jossain sen jaostossa ei ole tuomaria, jolla olisi sama kansalaisuus kuin hänellä.

III OSASTO

ASIAN KÄSITTELY UNIONIN TUOMIOISTUIMESSA

19 artikla

Unionin tuomioistuimessa jäsenvaltioita ja unionin toimielimiä edustaa kutakin asiaa varten määrätty asiamies. Asiamiehellä voi olla apunaan avustaja tai asianajaja.

Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen muita sopimuspuolia kuin jäsenvaltioita sekä kyseisessä sopimuksessa tarkoitettua Euroopan vapaakauppaliiton (EFTA) valvontaviranomaista edustetaan samalla tavoin.

Muiden asianosaisten edustajan on oltava asianajaja.

Vain asianajaja, jolla on oikeus esiintyä jonkin jäsenvaltion tai jonkin Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen sopimuspuolena olevan valtion tuomioistuimessa, voi edustaa tai avustaa jotain asianosaista unionin tuomioistuimessa.

Asiamiehillä, avustajilla ja asianajajilla on unionin tuomioistuimessa esiintyessään työjärjestyksessä määrättyin edellytyksin ne oikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen, jotta he voivat hoitaa tehtävänsä riippumattomina.

Unionin tuomioistuimella on työjärjestyksessä määrättyin edellytyksin esiintyvien avustajien ja asianajajien osalta samat toimivaltuudet kuin tuomioistuimilla yleensä.

Jos korkeakoulujen opettajilla on sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, jonka kansalaisia he ovat, oikeus esiintyä tuomioistuimessa asiamiehenä, heillä on unionin tuomioistuimessa samat oikeudet kuin tämän artiklan nojalla on asianajajilla.

20 artikla

Käsittely unionin tuomioistuimessa jakaantuu kirjalliseen ja suulliseen vaiheeseen.

Kirjallisessa käsittelyssä asianosaisille sekä niille unionin toimielimille, elimille ja laitoksille, joiden toimet ovat riidan kohteena, annetaan tiedoksi kannekirjelmät, kirjelmät, vastineet, huomautukset sekä niihin mahdollisesti annetut vastaukset samoin kuin kaikki kirjallinen todistusaineisto ja muut asiakirjat, joihin vedotaan, taikka niiden oikeiksi todistetut jäljennökset.

Kirjaaja toimittaa tiedoksiannot työjärjestyksessä määrättyllä tavalla ja siinä määrätysissä määräajassa.

Suullisessa käsittelyssä luetaan esittelevän tuomarin kertomus, ja unionin tuomioistuin kuulee asiamiehiä, avustajia ja asianajajia samoin kuin julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen sekä tarvittaessa kuulee todistajia ja asiantuntijoita.

Jos unionin tuomioistuin katsoo, että asia ei tule esiin uutta oikeuskysymystä, se voi päättää julkisasiamiestä kuultuaan, että asia ratkaistaan ilman julkisasiamiehen ratkaisuehdotusta.

21 artikla

Asia pannaan vireille unionin tuomioistuimessa kirjaajalle osoitetulla kirjallisella kanteella. Kanteessa on mainittava kantajan nimi ja kotipaikka sekä sen allekirjoittaneen asema, asianosainen tai asianosaiset, jota tai joita vastaan kanne on nostettu, riidan kohde,

vaatimukset sekä yhteenvedo seikoista, joihin kanne perustuu.

Kanteeseen on tarvittaessa liitettävä säädös, jonka mitättömäksi julistamista pyydetään tai, unionin perustuslain III-367 artiklassa tarkoitettussa tapauksessa, asiakirjat, joista ilmenee, minä päivänä mainitussa artiklassa tarkoitettu kehoitus on annettu tai esitetty. Jos näitä asiakirjoja ei ole liitetty kanteeseen, kirjaaja kehottaa asianosaista toimittamaan asiakirjat kohtuullisessa ajassa; kanna ei tällöin jätetä tutkimatta, vaikka asiakirjat toimitetaan vasta asian vireillepanoa koskevan määräajan päätyttyä.

22 artikla

Euratomin perustamissopimuksen 18 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa asia pannaan vireille unionin tuomioistuimessa kirjaajalle osoitetulla kanteella. Kanteessa on mainittava kantajan nimi ja kotipaikka sekä sen allekirjoittajan asema, tiedot päätöksestä, jota vastaan kanne on nostettu, vastapuolten nimet, riidan kohde, vaatimukset sekä yhteenvedo seikoista, joihin kanne perustuu.

Kanteeseen on liitettävä oikeaksi todistettu jäljennös siitä välityslautakunnan päätöksestä, johon kanne kohdistuu.

Jos unionin tuomioistuin hylkää kanteen, välityslautakunnan päätöksestä tulee lopullinen.

Jos unionin tuomioistuin julistaa välityslautakunnan päätöksen mitättömäksi, käsittely välityslautakunnassa voidaan jonkun asianosaisena olevan pyynnöstä tarvittaessa aloittaa uudelleen. Välityslautakunta on sidottu unionin tuomioistuimen ratkaisuun oikeudellisista kysymyksistä.

23 artikla

Unionin perustuslain III-369 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa jäsenvaltion tuomioistuin ilmoittaa unionin tuomioistuimelle päätöksestään, jolla se lykkää asian käsittelyä ja saattaa asian unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi. Unionin tuomioistuimen kirjaaja an-

taa sen jälkeen päätöksen tiedoksi asianosaisille, jäsenvaltioille ja komissiolle sekä unionin sille toimielimelle, elimelle tai laitokselle, joka on hyväksynyt toimen, jonka pätevyys tai tulkinta on riidan kohteena.

Kahden kuukauden kuluessa tästä tiedoksiannosta asianosaisilla, jäsenvaltioilla, komissiolle ja tarvittaessa unionin sillä toimielimellä, elimellä tai laitoksella, joka on hyväksynyt säädöksen, jonka pätevyys tai tulkinta on riidan kohteena, on oikeus toimittaa unionin tuomioistuimelle kirjelmiä ja kirjallisia huomautuksia.

Unionin tuomioistuimen kirjaaja antaa lisäksi jäsenvaltion tuomioistuimen päätöksen tiedoksi Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen muille sopimuspuolille kuin jäsenvaltioille sekä kyseisessä sopimuksessa tarkoitettulle EFTAn valvontaviranomaiselle, jotka, jos on kyse jostain sopimuksen soveltamisalasta, voivat kahden kuukauden kuluessa tiedoksiannosta toimittaa unionin tuomioistuimelle kirjelmiä ja kirjallisia huomautuksia. Tätä kohtaa ei sovelleta Euratomin perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien kysymyksiin.

Jos tiettyä alaa koskevassa neuvoston ja yhden tai useamman kolmannen valtion välillä tehdyssä sopimuksessa määrätään, että kolmansilla valtioilla on oikeus esittää kirjelmiä tai kirjallisia huomautuksia siinä tapauksessa, että jonkin jäsenvaltion tuomioistuin esittää unionin tuomioistuimelle kyseisen sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan ennakkoratkaisukysymyksen, kansallisen tuomioistuimen päätös, joka sisältää tällaisen kysymyksen, annetaan tiedoksi myös asianosaisille kolmansille valtioille, jotka voivat toimittaa unionin tuomioistuimelle kirjelmiä tai kirjallisia huomautuksia kahden kuukauden kuluessa tästä tiedoksiannosta.

24 artikla

Unionin tuomioistuin voi vaatia asianosaisia toimittamaan kaikki sen haluamat asiakirjat ja antamaan kaikki sen haluamat tiedot. Jos asianosainen kieltäytyy, unionin tuomioistuin toteaa tämän.

Unionin tuomioistuin voi vaatia myös niitä jäsenvaltioita ja unionin toimielimiä, elimiä tai laitoksia, jotka eivät ole oikeudenkäynnissä asianosaisia, antamaan kaikki tiedot, joita unionin tuomioistuin pitää oikeudenkäynnin kannalta tarpeellisina.

25 artikla

Unionin tuomioistuin voi milloin tahansa antaa valitsemalleen henkilölle, yhteisölle, viranomaiselle, komitealle tai elimelle tehtäväksi asiantuntijalausunnon antamisen.

26 artikla

Todistajia voidaan kuulla siten kuin työjärjestyksessä määrätään.

27 artikla

Todistajan niskoittellessa unionin tuomioistuimella on tuomioistuimille yleensä kuuluvat toimivaltuudet, ja se voi tuomita maksuseuraamuksen siten kuin sen työjärjestyksessä määrätään.

28 artikla

Todistajia ja asiantuntijoita voidaan kuulla valan nojalla siten, että he vannovat valan unionin tuomioistuimen työjärjestyksessä määrättyä kaavaa noudattaen taikka todistajan tai asiantuntijan kansallisessa lainsäädännössä säädetyllä tavalla.

29 artikla

Unionin tuomioistuin voi määrätä, että todistajaa tai asiantuntijaa kuullaan hänen koti- paikkansa oikeusviranomaisessa.

Määräys lähetetään unionin tuomioistuimen työjärjestyksen määräysten mukaisesti täytäntöön pantavaksi toimivaltaiselle oikeusviranomaiselle. Oikeusapupyynnön täytäntöönpanon yhteydessä laaditut asiakirjat palautetaan unionin tuomioistuimelle samojen määräysten mukaisesti.

Unionin tuomioistuin vastaa kustannuksis-

ta, jollei se aiheellisissa tapauksissa määrää niitä asianosaisten vastattavaksi.

30 artikla

Kukin jäsenvaltio käsittelee todistajan tai asiantuntijan väärää valaa samalla tavoin kuin tekoa, joka on tapahtunut riita-asioita käsittelevässä kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimessa. Unionin tuomioistuimen ilmoituksesta asianomaisen jäsenvaltion on saatettava tekijä syytteeseen toimivaltaisessa kansallisessa tuomioistuimessa.

31 artikla

Istunto on julkinen, jollei unionin tuomioistuin erityisin perustein viran puolesta tai asianosaisten pyynnöstä toisin päättä.

32 artikla

Käsittelyn aikana unionin tuomioistuin voi kuulla asiantuntijoita, todistajia ja asianosaisia henkilökohtaisesti. Viimeksi mainitut voivat kuitenkin esiintyä vain edustajien kautta.

33 artikla

Jokaisesta istunnosta pidetään pöytäkirjaa, jonka presidentti ja kirjaaja allekirjoittavat.

34 artikla

Presidentti vahvistaa asialuettelon.

35 artikla

Unionin tuomioistuimen neuvottelut ovat salaisia ja pysyvät sellaisina.

36 artikla

Tuomiot perustellaan. Niissä mainitaan asian ratkaisemiseen osallistuneiden tuomareiden nimet.

37 artikla

Presidentti ja kirjaaja allekirjoittavat tuomiot. Ne luetaan julkisessa istunnossa.

38 artikla

Unionin tuomioistuin päättää oikeudenkäyntikuluista.

39 artikla

Unionin tuomioistuimen presidentti voi yksinkertaistetussa menettelyssä, jossa voidaan tarpeellisessa määrin poiketa eräistä tämän perussäännön määräyksistä ja josta määrätään työjärjestyksessä, ratkaista vaatimukset, jotka koskevat täytäntöönpanon lykkäämistä unionin perustuslain III-379 artiklan 1 kohdan ja Euratomin perustamissopimuksen 157 artiklan mukaisesti, unionin perustuslain III-379 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua päätöstä välitoimista tai täytäntöönpanon lykkäämistä unionin perustuslain III-401 neljännen kohdan tai Euratomin perustamissopimuksen 164 artiklan kolmannen kohdan mukaisesti.

Presidentin ollessa estynyt hänen sijaisenaan on toinen tuomari siten kuin työjärjestyksessä määrätään.

Presidentin tai hänen sijaisensa asiassa annettu ratkaisu on väliaikainen, eikä se millään tavoin vaikuta unionin tuomioistuimen pääasiassa tekemään ratkaisuun.

40 artikla

Jäsenvaltiot ja unionin toimielimet voivat olla väliintulijoina unionin tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa.

Tämä oikeus on myös unionin elimillä ja laitoksilla sekä kaikilla muilla, jotka pystyvät osoittamaan, että unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaisu koskee niiden etua tai heidän etuaan. Luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt eivät voi olla väliintulijoina jäsenvaltioiden keskinäisissä asioissa, unionin toimielimien keskinäisissä asioissa eikä jäsenvaltioiden ja unionin toimielimien välisissä asioissa.

Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen muut sopimuspuolet kuin jäsenvaltiot sekä kyseisessä sopimuksessa tarkoitettu EF-

TAn valvontaviranomainen, voivat olla väliintulijoina unionin tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa, jos on kyse jostain tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvasta asiasta, sanotun kuitenkin rajoittamatta toisen kohdan soveltamista.

Väliintulohakemuksessa saadaan esittää vain jonkun asianosaisen vaatimuksia tukevia vaatimuksia.

41 artikla

Jos oikeassa järjestyksessä haastettu vastaaja ei anna kirjallista vastinetta, asiassa annetaan yksipuolinen tuomio. Asian uudelleen käsittelyä voidaan vaatia kuukauden kuluessa tuomion tiedoksi antamisesta. Vaatimus asian uudelleen käsittelystä ei lykkää yksipuolisen tuomion täytäntöönpanoa, ellei unionin tuomioistuin päättää toisin.

42 artikla

Jäsenvaltiot, unionin toimielimet, elimet ja laitokset sekä muut luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt voivat työjärjestyksessä määrättyissä tapauksissa ja siinä määrättyin edellytyksin kolmansina osapuolina vaatia asian käsittelemistä uudelleen, jos tuomio on annettu asianomaisia kuulematta ja loukkaa näiden oikeuksia.

43 artikla

Jos tuomio on epäselvä sisällöltään tai ulottuvuudeltaan, unionin tuomioistuin tulkitsee sitä sellaisen asianosaisen tai unionin toimielimen pyynnöstä, joka osoittaa sen koskevan etuaan.

44 artikla

Hakemus tuomion purkamiseksi ja asian ottamiseksi uudelleen unionin tuomioistuimessa käsiteltäväksi voidaan tehdä vain, jos tietoon tulee merkitykseltään ratkaiseva tosiseikka, joka ei ole ollut unionin tuomioistuimen eikä uutta käsittelyä pyytävän asianosaisen tiedossa tuomiota annettaessa.

Uusi käsittely aloitetaan unionin tuomioistuimen päätöksellä, jossa nimenomaisesti to-

detaan, että on olemassa uusi tosiseikka, sekä katsotaan, että tosiseikka on luonteeltaan sellainen, että se edellyttää uutta käsittelyä, ja hakemukseen voidaan tällä perusteella suostua.

Purkuhakemusta ei voida tehdä sen jälkeen kun tuomion antamisesta on kulunut kymmenen vuotta.

45 artikla

Työjärjestyksessä määrätään määräaikojen pidentämisestä pitkien etäisyyksien vuoksi.

Määräajan päätyminen ei johda oikeudenmenetyksiin, jos se, jota asia koskee, osoittaa ennalta arvaamattomien seikkojen tai ylivoimaisen esteen olemassa olon.

46 artikla

Vanhentumisaika sopimussuhteen ulkopuolista unionin vastuuta koskevissa asioissa on viisi vuotta tapahtumasta, johon korvausvelvollisuus perustuu. Vanhentumisaika keskeytyy, jos asia pannaan vireille unionin tuomioistuimessa tai jos vahinkoa kärsinyt sitä ennen esittää asiassa vaatimuksen asianomaiselle unionin toimielimelle. Viimeksi mainitussa tapauksessa asia on pantava vireille unionin perustuslain III-365 artiklan mukaisesti kahden kuukauden kuluessa. Tarvittaessa sovelletaan III-367 artiklan toisen kohdan määräyksiä.

Tätä artiklaa sovelletaan myös sopimussuhteen ulkopuolista Euroopan keskuspankin vastuuta koskeviin asioihin.

IV OSASTO

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN

47 artikla

Tämän perussäännön 9 artiklan ensimmäistä kohtaa, 14 ja 15 artiklaa, 17 artiklan ensimmäistä, toista, neljättä ja viidettä kohtaa ja 18 artiklaa sovelletaan unionin yleiseen tuomioistuimeen ja sen jäseniin.

Tämän perussäännön 10, 11 ja 14 artiklaa sovelletaan soveltuvin osin unionin yleisen tuomioistuimen kirjaajaan.

48 artikla

Unionin yleisessä tuomioistuimessa on 25 tuomaria.

49 artikla

Unionin yleisen tuomioistuimen jäseniä voidaan kutsua hoitamaan julkisasiamiehen tehtäviä.

Julkisasiamiesten tehtävänä on täysin puolueettomina ja riippumattomina esittää julkisessa istunnossa perustellut ratkaisuehdotukset unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetuissa asioissa avustukseksi unionin yleistä tuomioistuinta sille kuuluvassa tehtävässä.

Asioiden valintaperusteet sekä yksityiskohdalliset säännöt julkisasiamiesten nimeämisestä vahvistetaan unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksessä.

Unionin yleisen tuomioistuimen jäsen, joka on kutsuttu toimimaan julkisasiamiehenä asiassa, ei voi osallistua tämän asian ratkaisemiseen.

50 artikla

Unionin yleinen tuomioistuin kokoontuu kolmen tai viiden tuomarin jaostoissa. Tuomarit valitsevat keskuudestaan jaostojen puheenjohtajat. Viiden tuomarin jaostojen puheenjohtajat valitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Puheenjohtajan tehtävään voidaan valita sama henkilö kerran uudelleen.

Työjärjestyksessä määrätään jaostojen kokoonpanosta ja asioiden jakamisesta jaostoille. Tietyissä tapauksissa, joista määrätään työjärjestyksessä, unionin yleinen tuomioistuin voi kokoontua täysistunnossa tai yhden tuomarin kokoonpanossa.

Työjärjestyksessä voidaan myös määrätä, että unionin yleinen tuomioistuin kokoontuu suurena jaostona niissä tapauksissa ja niillä

ehdoilla, jotka on määritelty työjärjestyksessä.

51 artikla

Unionin perustuslain III-358 artiklan 1 kohdassa esitetystä säännöstä poiketen unionin tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvat unionin perustuslain III-365 ja III-367 artiklassa tarkoitetut jäsenvaltion nostamat kanteet, jotka kohdistuvat

a). Euroopan parlamentin tai neuvoston taikka näiden toimielinten yhdessä antamaan säädökseen tai ratkaisun tekemistä koskevaan laiminlyöntiin, lukuun ottamatta seuraavia:

– eurooppapäätökset, jotka neuvosto tekee unionin perustuslain III-168 artiklan 2 kohdan kolmannen alakohdan nojalla;

– neuvoston säädökset, jotka annetaan unionin perustuslain III-315 artiklassa tarkoitetun kaupan turvaamista koskevan neuvoston säädöksen nojalla;

– neuvoston säädökset, jotka annetaan unionin perustuslain I-37 artiklan 2 kohdan mukaista täytäntöönpanovaltaa käytettäessä.

b). komission perustuslain III-420 artiklan 1 kohdan nojalla antamaan säädökseen tai kyseiseen kohtaan perustuvan ratkaisun tekemistä koskevaan laiminlyöntiin.

Unionin tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvat samoin mainituissa artikloissa tarkoitetut yhteisön toimielimen nostamat kanteet, jotka kohdistuvat Euroopan parlamentin, neuvoston tai näiden kahden toimielimen yhdessä antamaan tai komission antamaan säädökseen taikka ratkaisun tekemistä koskevaan laiminlyöntiin samoin kuin toimielimen kanteet, jotka kohdistuvat Euroopan keskuspankin antamaan säädökseen tai ratkaisun tekemistä koskevaan laiminlyöntiin.

52 artikla

Unionin tuomioistuimen presidentti ja unionin yleisen tuomioistuimen presidentti vahvistavat yhteisymmärryksessä yksityiskohtaiset säännöt siitä, miten unionin tuo-

mioistuimen virkamiehet ja sen muu henkilöstö ovat unionin yleisen tuomioistuimen käytettävissä tämän toiminnan varmistamiseksi. Tietyt virkamiehet tai muuhun henkilöstöön kuuluvat ovat unionin yleisen tuomioistuimen kirjaajan alaisia unionin yleisen tuomioistuimen presidentin valvonnassa.

53 artikla

Asian käsittelystä unionin yleisessä tuomioistuimessa määrätään III osastossa.

Asian käsittelyä unionin yleisessä tuomioistuimessa koskevia täsmentäviä ja täydentäviä määräyksiä annetaan tarvittaessa sen työjärjestyksessä. Työjärjestyksessä voidaan poiketa 40 artiklan neljännestä kohdasta sekä 41 artiklasta, jotta niiden riita-asioiden erityispiirteet, jotka kuuluvat henkisen omaisuuden alaan, voidaan ottaa huomioon.

Poiketen siitä, mitä 20 artiklan neljännessä kohdassa määrätään, julkisasiamies voi esittää perustellut ratkaisuehdotuksensa kirjallisesti.

54 artikla

Jos unionin yleiselle tuomioistuimelle osoitettu hakemus tai muu asian käsittelyyn liittyvä asiakirja on erehdyksessä toimitettu unionin tuomioistuimen kirjaajalle, tämä toimittaa sen välittömästi unionin yleisen tuomioistuimen kirjaajalle; samoin jos unionin tuomioistuimelle osoitettu hakemus tai muu asian käsittelyyn liittyvä asiakirja on erehdyksessä toimitettu unionin yleisen tuomioistuimen kirjaajalle, tämä toimittaa sen välittömästi unionin tuomioistuimen kirjaajalle.

Jos unionin yleinen tuomioistuin katsoo, ettei sillä ole toimivaltaa ratkaista unionin tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvaa asiaa, se siirtää asian unionin tuomioistuimelle. Samoin jos unionin tuomioistuin katsoo asian kuuluvan unionin yleiselle tuomioistuimelle, se siirtää asian unionin yleiselle tuomioistuimelle, joka ei tällöin voi katsoa, ettei sillä ole toimivaltaa kyseisessä asiassa.

Jos unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi on saatettu asiat, joilla on sama kohde tai jotka koskevat samaa tulkintakysymystä taikka joissa kyse on saman säädöksen pätevyydestä, unionin yleinen tuomioistuin voi asianosaisia kuultuaan lykätä asian käsittelyn, tai, jos on kyse unionin perustuslain III-365 artiklan tai Euratomin perustamissopimuksen 146 artiklan nojalla vireille pannuista kanteista, jättää asian tutkimatta, jotta unionin tuomioistuin voi antaa ratkaisunsa näiden kanteiden johdosta. Myös unionin tuomioistuin voi samoin edellytyksin päättää lykätä sen käsiteltäväksi saatetun asian käsittelyä. Tällöin asian käsittelyä unionin yleisessä tuomioistuimessa jatketaan.

Jos jäsenvaltio ja toimielin vaativat saman säädöksen kumoamista, unionin yleinen tuomioistuin jättää asian tutkimatta, jotta unionin tuomioistuin voi antaa ratkaisunsa näiden kanteiden johdosta.

55 artikla

Unionin yleisen tuomioistuimen kirjaaja antaa unionin yleisen tuomioistuimen lopulliset päätökset sekä päätökset, joilla tehdään vain osittainen asiaratkaisu taikka joilla ratkaistaan väite toimivallan puuttumisesta tai siitä, että asia on jätettävä ottamatta tutkittavaksi, tiedoksi kaikille asianosaisille samoin kuin kaikille jäsenvaltioille ja unionin toimielimille, vaikka nämä eivät olisi olleet asiassa väliintulijana unionin yleisessä tuomioistuimessa.

56 artikla

Unionin yleisen tuomioistuimen lopullisiin päätöksiin sekä päätöksiin, joilla tehdään vain osittainen asiaratkaisu taikka joilla ratkaistaan väite toimivallan puuttumisesta tai siitä, että asia on jätettävä tutkittavaksi ottamatta, voidaan hakea muutosta unionin tuomioistuimelta kahden kuukauden kuluessa muutoksenhaun kohteena olevan päätöksen tiedoksiantamisesta.

Muutosta voivat hakea kaikki asianosaiset, joiden vaatimukset on kokonaan tai osittain

hylätty. Muut väliintulijana olleet kuin jäsenvaltiot ja unionin toimielimet voivat kuitenkin hakea muutosta ainoastaan silloin, kun unionin yleisen tuomioistuimen päätös koskee niitä tai heitä suoraan.

Lukuun ottamatta tapauksia, jotka koskevat unionin ja sen henkilöstön välisiä riitoja, muutosta voivat hakea myös jäsenvaltiot ja unionin toimielimet, jotka eivät ole olleet väliintulijana unionin yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa. Tässä tapauksessa jäsenvaltiot ja toimielimet ovat samassa asemassa kuin ne jäsenvaltiot tai toimielimet, jotka olivat väliintulijana ensimmäisessä oikeusasteessa.

57 artikla

Se, jonka väliintulohakemus on hylätty, voi hakea muutosta unionin yleisen tuomioistuimen hylkäyspäätökseen unionin tuomioistuimelta kahden viikon kuluessa siitä, kun hylkäävä päätös annettiin tiedoksi.

Asianosaiset voivat hakea muutosta unionin yleisen tuomioistuimen päätöksiin, jotka se on tehnyt unionin perustuslain III-379 artiklan 1 ja 2 kohdan tai III-401 artiklan neljännen kohdan taikka Euratomin perustamissopimuksen 157 artiklan tai 164 artiklan kolmannen kohdan nojalla, unionin tuomioistuimelta kahden kuukauden kuluessa niiden tiedoksiantamisesta.

Ensimmäisessä ja toisessa kohdassa tarkoitettuja muutoksenhakuja käsitellään ja niistä päätetään 39 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen.

58 artikla

Unionin tuomioistuimelta voidaan hakea muutosta vain oikeuskysymysten osalta. Muutoksenhaun perusteena voi olla se, että unionin yleisellä tuomioistuimella ei ole toimivaltaa asiassa, asian käsittelyssä unionin yleisessä tuomioistuimessa tapahtunut oikeudenkäyntivirhe, joka on hakijan edun vastainen, tai unionin yleisessä tuomioistuimessa tapahtunut unionin oikeuden rikkominen.

Muutosta ei voida hakea vain oikeudenkäyntikulujen määrän osalta eikä siltä osin, joka vastaa oikeudenkäyntikuluista.

59 artikla

Kun unionin yleisen tuomioistuimen päätökseen haetaan muutosta, käsittely unionin tuomioistuimessa jakaantuu kirjalliseen ja suulliseen vaiheeseen. Työjärjestyksessä määrätyn edellytyksin unionin tuomioistuin voi julkisasiamiestä ja asianosaisia kuultuaan ratkaista asian ilman suullista käsittelyä.

60 artikla

Muutoksenhaulla ei ole lykkäävää vaikutusta, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin perustuslain III-379 artiklan 1 ja 2 kohdan tai Euratomin perustamissopimuksen 157 artiklan soveltamista.

Poiketen siitä, mitä unionin perustuslain III-380 artiklassa määrätään, unionin yleisen tuomioistuimen päätökset, joilla julistetaan mitättömäksi eurooppalaki tai -asetus, joka on kaikilta osiltaan velvoittava ja jota sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa, tulevat voimaan vasta tämän perussäännön 56 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuna ajan kuluttua tai, jos muutosta on haettu tämän ajan kuluessa, muutoksenhaun hylkäämisestä, sanotun kuitenkin rajoittamatta asianosaisen mahdollisuutta pyytää unionin perustuslain III-379 artiklan 1 ja 2 kohdan tai Euratomin perustamissopimuksen 157 artiklan nojalla unionin tuomioistuinta lykkäämään mitättömäksi julistetun eurooppalain tai -asetuksen vaikutuksia tai päättämään muista välitoimista.

61 artikla

Jos muutoksenhaku todetaan aiheelliseksi, unionin tuomioistuin kumoaa unionin yleisen tuomioistuimen päätöksen. Se voi joko itse ratkaista asian lopullisesti, jos asia on ratkaisukelpoinen, tai palauttaa asian unionin yleisen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Palauttamistapauksessa unionin yleinen

tuomioistuin on sidottu unionin tuomioistuimen asiassa ratkaisemisiin oikeusseikkoihin.

Jos sellaisen jäsenvaltion tai unionin toimielimen tekemä muutoksenhaku todetaan aiheelliseksi, joka ei ole ollut asiassa väliintulijana unionin yleisessä tuomioistuimessa, unionin tuomioistuin voi, jos se katsoo sen tarpeelliseksi, todeta, mitä unionin yleisen tuomioistuimen mitättömäksi julistetun päätöksen vaikutuksista on pidettävä riidan osapuolten osalta pysyvinä.

62 artikla

Unionin perustuslain III-358 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa ensimmäinen julkisasiamies voi ehdottaa, että unionin tuomioistuin käsittelee uudelleen unionin yleisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen, jos hän katsoo, että päätös voi vakavasti vahingoittaa unionin oikeuden yhteisyyttä tai johdonmukaisuutta.

Ehdotus on tehtävä kuukauden kuluessa siitä, kun unionin yleinen tuomioistuin on julistanut päätöksensä. Unionin tuomioistuin päättää kuukauden kuluessa ensimmäisen julkisasiamiehen ehdotuksen tekemisestä, onko aihetta käsitellä päätös uudelleen.

V OSASTO

LOPPUMÄÄRÄYKSET

63 artikla

Unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestykset sisältävät tämän perussäännön soveltamisen ja täydentämisen kannalta tarpeelliset määräykset.

64 artikla

Säännöt Euroopan unionin tuomioistuimessa sovellettavasta kieliä koskevasta järjestelystä vahvistetaan neuvoston yksimielisesti antamalla eurooppa-asetuksella. Asetus annetaan joko unionin tuomioistuimen pyynnöstä komission ja Euroopan parlamentin kuulemisen jälkeen taikka komission ehdotuksesta

unionin tuomioistuimen ja Euroopan parlamentin kuulemisen jälkeen.

Unionin tuomioistuimen työjärjestyksessä ja unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksessä olevia kieliä koskevia määräyksiä sovelletaan, kunnes yllä mainitut säännöt on annettu. Poiketen siitä, mitä unionin perustuslain III-355 ja III-356 artiklassa määrätään, näiden määräysten muuttaminen tai kumoaminen edellyttää neuvoston yksimielistä hyväksyntää.

65 artikla

1. Poiketen siitä, mitä unionin perustuslain IV-437 artiklassa määrätään, ne Euroopan

unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan yhteisön perustamissopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen liitettyä yhteisöjen tuomioistuimen perussäännöstä koskevat muutokset, jotka hyväksytään Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen allekirjoittamisen ja voimaantulon välisenä aikana, jäävät voimaan.

2. Jotta 1 kohdassa tarkoitettut muutokset voidaan sisällyttää tämän perussäännön artiklaosaan, ne kodifioidaan virallisesti unionin tuomioistuimen pyynnöstä annettavalla neuvoston eurooppalailla. Kun kodifiointia koskeva eurooppalaki tulee voimaan, tämä artikla kumotaan.

4. PÖYTÄKIRJA

EUROOPAN KESKUSPANKKIJÄRJESTELMÄN JA EUROOPAN KESKUSPANKIN PERUSSÄÄNNÖSTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

JOTKA HALUAVAT vahvistaa unionin perustuslain I-30 artiklassa ja III-187 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

I LUKU

EUROOPAN KESKUSPANKKI- JÄRJESTELMÄ

1 artikla

Euroopan keskuspankkijärjestelmä

1. Unionin perustuslain I-30 artiklan 1 kohdan mukaisesti Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit muodostavat Euroopan keskuspankkijärjestelmän. Euroopan keskuspankki ja euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit muodostavat eurojärjestelmän.

2. Euroopan keskuspankkijärjestelmä ja Euroopan keskuspankki hoitavat tehtäviään ja harjoittavat toimintaansa unionin perustuslain ja tämän perussäännön mukaisesti.

II LUKU

EUROOPAN KESKUSPANKKI- JÄRJESTELMÄN TAVOITTEET JA TEHTÄVÄT

2 artikla

Tavoitteet

Unionin perustuslain I-30 artiklan 2 koh-

dan ja III-185 artiklan 1 kohdan mukaisesti Euroopan keskuspankkijärjestelmän ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintavakautta. Euroopan keskuspankkijärjestelmä tukee yleistä talouspolitiikkaa unionissa myötävaikuttaakseen perustuslain I-3 artiklassa määriteltujen unionin tavoitteiden saavuttamiseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta hintavakauden tavoitteen saavuttamista. Euroopan keskuspankkijärjestelmä toimii vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti suosien voimavarojen tehokasta kohdentamista ja noudattaen unionin perustuslain III-177 artiklassa määrättyjä periaatteita.

3 artikla

Tehtävät

1. Unionin perustuslain III-185 artiklan 2 kohdan mukaisesti Euroopan keskuspankkijärjestelmän perustehtävät ovat:

- a).unionin rahapolitiikan määrittäminen ja toteuttaminen;
- b).valuuttamarkkinatoimien suorittaminen unionin perustuslain III-326 artiklan mukaisesti;
- c).jäsenvaltioiden virallisten valuuttavarojen hallussapito ja hoito;
- d).maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan edistäminen.

2. Unionin perustuslain III-185 artiklan 3 kohdan mukaisesti tämän artiklan 1 kohdan c alakohta ei rajoita jäsenvaltioiden hallitusten mahdollisuutta pitää hallussaan ja hoitaa valuttamääräisiä käyttövaroja.

3. Unionin perustuslain III-185 artiklan 5 kohdan mukaisesti Euroopan keskuspankkijärjestelmä myötävaikuttaa luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakautta koskevan toimivaltaitten viranomaisten politiikan moitteettomaan harjoittamiseen.

4 artikla

Neuvoa-antavat tehtävät

Unionin perustuslain III-185 artiklan 4 kohdan mukaisesti Euroopan keskuspankkia kuullaan:

a) ehdotuksista unionin säädöksi sen toimivaltaan kuuluvilla aloilla;

b) suunnitelmista lainsäädännöksi sen toimivaltaan kuuluvilla aloilla, mutta niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 41 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen; tällöin Euroopan keskuspankkia kuulevat kansalliset viranomaiset;

Euroopan keskuspankki voi toimivaltuuksiinsa kuuluvilla aloilla antaa lausuntoja unionin toimielimille, elimille ja laitoksille sekä kansallisille viranomaisille.

5 artikla

Tilastotietojen kerääminen

1. Euroopan keskuspankkijärjestelmän tehtävistä huolehtiakseen Euroopan keskuspankki kerää kansallisten keskuspankkien avustuksella tarvittavat tilastotiedot joko toimivaltaisilta kansallisilta viranomaisilta tai suoraan taloudellisilta toimijoilta. Tätä varten se toimii yhteistyössä unionin toimielinten, elinten ja laitosten sekä jäsenvaltioiden tai kolmansien maiden toimivaltaitten viranomaisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa.

2. Kansalliset keskuspankit hoitavat, siinä määrin kuin mahdollista, 1 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä.

3. Euroopan keskuspankin tehtävänä on tarvittaessa edistää tilastotietojen keräämistä, laatimista ja jakamista koskevien sääntöjen ja niiden käytäntöjen yhdenmukaistamista sen toimivaltuuksiin kuuluvilla aloilla.

4. Neuvosto määrittää 41 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen ne luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt, jotka ovat velvolliset antamaan tietoja, luottamuksellisuutta koskevat määräykset sekä täytäntöönpanoa ja seuraamuksia koskevat aiheelliset määräykset.

6 artikla

Kansainvälinen yhteistyö

1. Euroopan keskuspankki päättää, miten Euroopan keskuspankkijärjestelmä on edustettuna Euroopan keskuspankkijärjestelmälle uskottuja tehtäviä koskevassa kansainvälisessä yhteistyössä.

2. Euroopan keskuspankki ja sen suostumuksella myös kansalliset keskuspankit voivat osallistua kansainvälisten rahalaitosten toimintaan.

3. Mitä 1 ja 2 kohdassa määrätään, ei rajoita unionin perustuslain III-196 artiklan soveltamista.

III LUKU

EUROOPAN KESKUSPANKKI- JÄRJESTELMÄN ORGANISAATIO

7 artikla

Riippumattomuus

Unionin perustuslain III-188 artiklan mukaisesti Euroopan keskuspankki tai kansallinen keskuspankki taikka Euroopan keskuspankin tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen jäsen eivät käyttäessään unionin perustuslailla ja tällä perussäännöllä niil-

le annettuja valtuuksiaan ja suorittaessaan niihin perustuvia tehtäviään ja velvollisuuksiaan saa pyytää eikä ottaa vastaan ohjeita unionin toimielimiltä, elimiltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta eikä miltään muultakaan taholta. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset sekä jäsenvaltioiden hallitukset sitoutuvat kunnioittamaan tätä periaatetta ja pidättymään yrityksistä vaikuttaa Euroopan keskuspankin tai kansallisten keskuspankkien päätöksentekuelinten jäseniin heidän suorittaessaan tehtäviään.

8 artikla

Yleinen periaate

Euroopan keskuspankkijärjestelmää johtavat Euroopan keskuspankin päätöksentekuelimet.

9 artikla

Euroopan keskuspankki

1. Euroopan keskuspankilla, joka unionin perustuslain I-30 artiklan 3 kohdan mukaisesti on oikeushenkilö, on kaikissa jäsenvaltioissa laajin kansallisen lainsäädännön mukaan oikeushenkilöllä oleva oikeuskelpoisuus. Euroopan keskuspankki voi erityisesti hankkia ja luovuttaa irtainta ja kiinteää omaisuutta sekä esiintyä kantajana ja vastaajana oikeudenkäynneissä.

2. Euroopan keskuspankki huolehtii siitä, että Euroopan keskuspankkijärjestelmälle unionin perustuslain III-185 artiklan 2, 3 ja 5 kohdan nojalla uskotut tehtävät suoritetaan joko osana sen omaa toimintaa tämän perussäännön mukaisesti tai että kansalliset keskuspankit suorittavat ne 12 artiklan 1 kohdan ja 14 artiklan mukaisesti.

3. Unionin perustuslain III-187 artiklan 3 kohdan mukaisesti Euroopan keskuspankin päätöksentekuelimet ovat Euroopan keskuspankin neuvosto ja johtokunta.

10 artikla

Euroopan keskuspankin neuvosto

1. Unionin perustuslain III-382 artiklan 1 kohdan mukaisesti Euroopan keskuspankin neuvoston muodostavat Euroopan keskuspankin johtokunnan jäsenet sekä niiden jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat, joita ei koske unionin perustuslain III-197 artiklassa tarkoitettu poikkeus.

2. Kullakin Euroopan keskuspankin neuvoston jäsenellä on yksi ääni. Siitä päivästä alkaen, jona Euroopan keskuspankin neuvoston jäsenten lukumäärä ylittää 21, kullakin johtokunnan jäsenellä on yksi ääni ja kansallisten keskuspankkien äänioikeutettujen pääjohtajien lukumäärä on 15. Nämä äänet jaetaan ja ne kiertävät seuraavalla tavalla:

a) siitä päivästä alkaen, jona kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumäärä ylittää 15, siihen saakka, kunnes lukumäärä on 22, kansallisten keskuspankkien pääjohtajat jaetaan kahteen ryhmään sillä perusteella, millä sijalla heidän keskuspankkejaan vastaava jäsenvaltio on järjestyksessä, joka määräytyy sen mukaan, miten suuri osuus kullakin jäsenvaltiolla on euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta markkinahinnoin ja rahalaitosten yhteenlasketun taseen kokonaisvaroista. Osuuksille yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta markkinahinnoin annetaan paino 5/6, ja osuuksille rahalaitosten yhteenlasketun taseen kokonaisvaroista annetaan paino 1/6. Ensimmäinen ryhmä koostuu viidestä kansallisen keskuspankin pääjohtajasta ja toinen ryhmä jäljelle jäävistä kansallisten keskuspankkien pääjohtajista. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvilla kansallisten keskuspankkien pääjohtajilla on oltava äänioikeus vähintään yhtä usein kuin toiseen ryhmään kuuluvilla kansallisten keskuspankkien pääjohtajilla. Jollei edellisestä virkkeestä muuta johdu, ensimmäisellä ryhmällä on neljä ääntä ja toisella ryhmällä yksitoista ääntä;

b) siitä päivästä alkaen, jona kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumääräksi tulee vähintään 22, kansallisten keskuspankkien pääjohtajat jaetaan kolmeen ryhmään

edellä esitettyjen arviointiperusteiden mukaan määräytyvän järjestyksen mukaisesti. Ensimmäinen ryhmä koostuu viidestä kansallisen keskuspankin pääjohtajasta, ja ryhmällä on neljä ääntä. Toiseen ryhmään kuuluu puolet kansallisten keskuspankkien pääjohtajien kokonaismäärästä, missä yhteydessä mahdollinen murtoluku pyöristetään ylöspäin lähimpään kokonaislukuun, ja ryhmällä on kahdeksan ääntä. Kolmas ryhmä koostuu jäljelle jäävistä kansallisten keskuspankkien pääjohtajista, ja ryhmällä on kolme ääntä;

c).kullakin kansallisen keskuspankin pääjohtajalla on kunkin ryhmän sisällä äänioikeus yhtä pitkän ajan;

d).osuuksien laskemiseen yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta markkinahinnoin sovelletaan 29 artiklan 2 kohtaa. Rahalaitosten yhteenlasketun taseen kokonaisvarat laskeaan unionissa laskentahetkellä sovellettavien tilastointimenetelmien mukaisesti;

e).ryhmien kokoa ja/tai koostumusta muutetaan tässä kohdassa määrättyjä periaatteita noudattaen aina kun yhteenlaskettua bruttokansantuotetta markkinahinnoin tarkistetaan 29 artiklan 3 kohdan mukaisesti tai kun kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumäärä kasvaa;

f).Euroopan keskuspankin neuvosto, joka tekee päätöksensä kahden kolmasosan enemmistöllä kaikista sekä äänioikeutetuista että vailla äänioikeutta olevista jäsenistään, toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet tässä kohdassa määrättyjen periaatteiden täytäntöön panemiseksi ja voi päättää lykätä vuorottelujärjestelmän aloittamisen siihen päivään, jona kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumäärä ylittää 18.

Äänioikeutta käytetään henkilökohtaisesti. Poiketen tästä säännöstä 12 artiklan 3 kohdassa tarkoitettussa työjärjestyksessä voidaan määrätä, että Euroopan keskuspankin neuvoston jäsenet voivat äänestää teleneuvottelussa. Työjärjestyksessä määrätään myös, että Euroopan keskuspankin neuvoston jäsen, joka on pidemmän aikaa estynyt osallistumasta Euroopan keskuspankin neuvoston kokouksiin, voi nimetä itselleen varajäsenen Euroopan keskuspankin neuvoston jäseneksi.

Edellä 1 ja 2 kohdan määräyksillä ei rajoi-

teta kaikilla Euroopan keskuspankin neuvoston äänioikeutetuilla ja vailla äänioikeutta olevilla jäsenillä 3 kohdan sekä 40 artiklan 2 ja 3 kohdan nojalla olevaa äänioikeutta. Jollei tässä perussäännössä toisin määrätä, Euroopan keskuspankin neuvoston päätökset tehdään äänioikeutettujen jäsenten yksinkertaisella enemmistöllä. Jos äännet menevät tasan, puheenjohtajan ääni ratkaisee.

Euroopan keskuspankin neuvosto on päätösvaltainen, kun kaksi kolmasosaa sen äänioikeutetuista jäsenistä on läsnä. Jos Euroopan keskuspankin neuvosto ei ole päätösvaltainen, puheenjohtaja voi kutsua koolle ylimääräisen kokouksen, jossa vähimmäisjäsenmäärä ei ole päätösvaltaisuuden edellytyksenä.

3. Kaikkien 28, 29, 30, 32, 33, ja 51 artiklan nojalla tehtävien päätösten edellytyksenä ovat Euroopan keskuspankin neuvoston jäsenten äänet painotetaan sen mukaan, miten suuri osuus kansallisella keskuspankilla on Euroopan keskuspankin merkitystä pääomasta. Johtokunnan jäsenten äänille annettava painotus on nolla. Määräenemmistöä edellyttävä päätös on tehty, jos sen puolesta annetut äännet edustavat vähintään kahta kolmasosaa Euroopan keskuspankin merkitystä pääomasta ja vähintään puolta osakkaista. Jos kansallisen keskuspankin pääjohtaja on estynyt osallistumasta kokoukseen, hän voi nimetä varajäsenen käyttämään painotettua ääntään.

4. Kokoukset ovat luottamuksellisia. Euroopan keskuspankin neuvosto voi päättää julkistaa, mihin se on käsitellyssään päätenyt.

5. Euroopan keskuspankin neuvosto koontuu vähintään kymmenen kertaa vuodessa.

11 artikla

Johtokunta

1. Unionin perustuslain III-382 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti johtokunnan muodostavat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä.

Jäsenet hoitavat tehtävänsä päätoimisesti. Jäsen ei saa harjoittaa muuta palkallista tai palkatonta ammattitoimintaa, ellei Euroopan keskuspankin neuvosto ole poikkeuksellisesti myöntänyt hänelle tähän lupaa.

2. Unionin perustuslain III-382 artiklan 2 kohdan mukaisesti Eurooppa-neuvosto nimittää johtokunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muut jäsenet määränemmistöllä neuvoston suosituksesta sekä Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankin neuvostoa kuultuaan henkilöistä, joilla on arvostettu asema ja ammattikokemus rahatalouden tai pankkitoiminnan alalla.

Heidän toimikautensa on kahdeksan vuotta, eikä heitä voida nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Johtokunnan jäseninä voivat olla vain jäsenvaltion kansalaiset.

3. Johtokunnan jäsenten palvelussuhteen ehdoista ja erityisesti heidän palkastaan, eläkkeestään ja muista sosiaaliturvaetuksistaan sovitaan Euroopan keskuspankin kanssa tehtävissä sopimuksissa, ja ne vahvistaa Euroopan keskuspankin neuvosto kolmesta Euroopan keskuspankin neuvoston ja kolmesta neuvoston nimeämästä jäsenestä koostuvan komitean ehdotuksesta. Johtokunnan jäsenillä ei ole äänioikeutta tässä kohdassa tarkoitetuissa kysymyksissä.

4. Jos johtokunnan jäsen ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen, unionin tuomioistuin voi Euroopan keskuspankin neuvoston tai johtokunnan pyynnöstä päättää, että hänet erotetaan.

5. Jokaisella läsnä olevalla johtokunnan jäsenellä on äänioikeus ja tätä varten yksi ääni. Jollei toisin määrätä, johtokunta tekee päätöksensä annettujen äänten yksinkertaisella enemmistöllä. Jos äännet menevät tasan, puheenjohtajan ääni ratkaisee. Äänestystä koskevat yksityiskohtaiset säännöt täsmennetään 12 artiklan 3 kohdassa tarkoitettussa työjärjestyksessä.

6. Johtokunta vastaa Euroopan keskuspankin juoksevien tehtävien hoitamisesta.

7. Johtokunnan vapautuneet paikat täytetään nimittämällä uusi jäsen 2 kohdan mukaisesti.

12 artikla

Päätöksentekuelinten tehtävät

1. Euroopan keskuspankin neuvosto hyväksyy suuntaviivat ja tekee tarvittavat päätökset Euroopan keskuspankkijärjestelmälle unionin perustuslaissa ja tässä perussäännöissä uskottujen tehtävien suorittamiseksi. Euroopan keskuspankin neuvosto määrittelee unionin rahapolitiikan ja tekee tarvittaessa päätökset, jotka koskevat rahapolitiikan välitavoitteita, virallisia korkoja ja varantojen hankkimista Euroopan keskuspankkijärjestelmässä, sekä hyväksyy tarvittavat suuntaviivat niiden täytäntöön panemiseksi.

Johtokunta toteuttaa rahapolitiikkaa Euroopan keskuspankin neuvoston hyväksymien suuntaviivojen ja päätösten mukaisesti. Tässä yhteydessä johtokunta antaa tarvittavat ohjeet kansallisille keskuspankeille. Euroopan keskuspankin neuvoston päätöksellä voidaan johtokunnalle lisäksi siirtää toimivaltaa tietyissä kysymyksissä.

Siltä osin kuin se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, Euroopan keskuspankki käyttää kansallisia keskuspankkeja sellaisten toimien suorittamiseen, jotka kuuluvat Euroopan keskuspankkijärjestelmän tehtäviin, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän artiklan soveltamista.

2. Johtokunta vastaa Euroopan keskuspankin neuvoston kokousten valmistelusta.

3. Euroopan keskuspankin neuvosto hyväksyy työjärjestyksensä, jossa määritetään Euroopan keskuspankin ja sen päätöksentekuelinten sisäinen organisaatio.

4. Euroopan keskuspankin neuvosto huolehtii 4 artiklassa tarkoitettujen neuvoantavien tehtävien hoitamisesta.

5. Euroopan keskuspankin neuvosto tekee 6 artiklassa tarkoitetut päätökset.

13 artikla

Puheenjohtaja

1. Puheenjohtaja tai hänen ollessaan estynyt varapuheenjohtaja johtaa puhetta Euroopan keskuspankin neuvostossa ja johtokunnassa.

2. Puheenjohtaja tai hänen tätä varten nimeämänsä henkilö edustaa Euroopan keskuspankkia ulospäin, sanotun kuitenkin rajoittamatta 38 artiklan soveltamista.

14 artikla

Kansalliset keskuspankit

1. Unionin perustuslain III-189 artiklan mukaisesti kukin jäsenvaltio huolehtii siitä, että sen kansallinen lainsäädäntö, sen kansallisen keskuspankin perussääntö mukaan luetuna, on sopusoinnussa unionin perustuslain ja tämän perussäännön kanssa.

2. Kansallisten keskuspankkien perussäännöissä on erityisesti määrättävä, että keskuspankin pääjohtajan toimikausi on vähintään viisi vuotta.

Pääjohtaja voidaan erottaa tehtävästään ainoastaan, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen. Pääjohtaja, jota asia koskee, tai Euroopan keskuspankin neuvosto voi saattaa tämän päätöksen unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi sillä perusteella, että unionin perustuslakia tai sen soveltamista koskevaa oikeussääntöä on rikottu. Tämä kanne on pantava vireille kahden kuukauden kuluessa päätöksen julkaisemisesta tai siitä, kun se on annettu kantajalle tiedoksi, taikka jollei päätöstä ole julkaistu tai annettu tiedoksi, kahden kuukauden kuluessa siitä, kun kantaja on saanut siitä tiedon.

3. Kansalliset keskuspankit ovat erottamaton osa Euroopan keskuspankkijärjestelmää ja toimivat Euroopan keskuspankin suuntaviivojen ja ohjeiden mukaisesti. Euroopan keskuspankin neuvosto toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että Euroopan keskuspankin suuntaviivoja ja ohjeita noudatetaan, ja se voi vaatia, että sille toimitetaan kaikki tarvittavat tiedot.

4. Kansalliset keskuspankit voivat suorittaa myös muita tehtäviä kuin niitä, joista määrätään tässä perussäännössä, jollei Euroopan keskuspankin neuvosto annettujen äänten kahden kolmasosan enemmistöllä päättä, että nämä tehtävät ovat ristiriidassa Euroopan keskuspankkijärjestelmän tavoitteiden ja tehtävien kanssa. Kansalliset keskuspankit suorittavat nämä tehtävät omalla vastuullaan ja omaan lukuunsa, eikä niitä pidetä osana Euroopan keskuspankkijärjestelmän tehtäviä.

15 artikla

Velvollisuus antaa kertomuksia

1. Euroopan keskuspankki laatii ja julkaisee kertomuksia Euroopan keskuspankkijärjestelmän toiminnasta vähintään neljännesvuosittain.

2. Euroopan keskuspankkijärjestelmän konsolidoitu tase julkistetaan viikoittain.

3. Unionin perustuslain III-383 artiklan 3 kohdan mukaisesti Euroopan keskuspankki antaa vuosittain Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle ja komissiolle kertomuksen Euroopan keskuspankkijärjestelmän toiminnasta sekä edellisen ja kuluvan vuoden rahapolitiikasta.

4. Tässä artiklassa tarkoitetut kertomukset ja tiedot toimitetaan kaikkien asiasta kiinnostuneiden käyttöön veloituksetta.

16 artikla

Setelit

Unionin perustuslain III-186 artiklan 1 kohdan mukaisesti Euroopan keskuspankin

neuvostolla on yksinoikeus antaa lupa eurosetelien liikkeeseen laskemiseen unionissa. Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit voivat laskea liikkeeseen euroseteleitä. Vain Euroopan keskuspankin ja kansallisten keskuspankkien liikkeeseen laskemat setelit ovat laillisina maksuvälineinä kelpavia seteleitä unionissa.

Euroopan keskuspankki noudattaa, siinä määrin kuin mahdollista, olemassa olevia seteleiden liikkeeseen laskemista ja ulkoasua koskevia käytäntöjä.

b).tehdä luottotoimia luottolaitosten ja muiden markkinaosapuolten kanssa; luottoa annettaessa vakuuksien on oltava riittävät.

2. Euroopan keskuspankki määrittelee omien avomarkkina- ja luottotoimiensa sekä kansallisten keskuspankkien avomarkkina- ja luottotoimien yleiset periaatteet, mukaan lukien sellaisista edellytyksistä tiedottamisen periaatteet, joiden vallitessa ne ovat valmiita toteuttamaan kyseisiä toimia.

IV LUKU

EUROOPAN KESKUSPANKKI- JÄRJESTELMÄN RAHAPOLIITTISET TEHTÄVÄT JA TOIMET

17 artikla

Euroopan keskuspankissa ja kansallisissa keskuspankeissa olevat tilit

Toimiensa toteuttamiseksi Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit voivat avata tilejä luottolaitoksille, julkisyhteisöille ja muille markkinaosapuolille ja hyväksyä vakuudeksi omaisuutta, mukaan luettuina arvo-osuusmuodossa olevat arvopaperit.

18 artikla

Avomarkkina- ja luottotoimet

1. Euroopan keskuspankkijärjestelmän tavoitteiden saavuttamiseksi ja sen tehtävien hoitamiseksi Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit voivat:

a).toimia rahoitusmarkkinoilla joko ostamalla ja myymällä suoraan (avistakauppana tai termiinkauppana) tai takaisinostosopimuksella taikka antamalla tai ottamalla lainaksi euro- tai muun valuutan määräisiä saatavia ja siirtokelpoisia arvopapereita sekä jalometalleja;

19 artikla

Vähimmäisvarannot

1. Jollei 2 artiklasta muuta johdu, Euroopan keskuspankki voi rahapolitiikan tavoitteiden mukaisesti vaatia jäsenvaltioihin sijoittautuneita luottolaitoksia pitämään vähimmäisvarantoa Euroopan keskuspankissa ja kansallisissa keskuspankeissa. Euroopan keskuspankin neuvosto voi vahvistaa vaadittujen vähimmäisvarantojen laskentaperustetta ja määräytymistä koskevat säännöt. Jollei näitä noudateta, Euroopan keskuspankilla on oikeus periä sakkokorko ja määrätä muita vaikutukseltaan vastaavia seuraamuksia.

2. Tämän artiklan soveltamiseksi neuvosto määrittelee 41 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti perustan vähimmäisvarannon ja sen perustan välisen suurimman sallitun suhteen sekä aiheelliset seuraamukset määräysten noudattamatta jättämisestä.

20 artikla

Muut rahapolitiikan ohjauskeinot

Euroopan keskuspankin neuvosto voi päättää kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä muiden rahapolitiikan ohjausmenetelmien käyttämisestä, joita se 2 artikla huomioon ottaen pitää aiheellisina.

Jos näistä menetelmistä aiheutuu velvoittei-

ta kolmansille, neuvosto määrittelee niiden soveltamisalan 41 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

21 artikla

Julkisyhteisöjen kanssa toteutettavat toimet

1. Unionin perustuslain III-181 artiklan mukaisesti tilinylitysoikeudet ja muut sellaiset luottojärjestelyt Euroopan keskuspankissa tai jäsenvaltioiden keskuspankeissa unionin toimielinten, elinten tai laitosten, jäsenvaltioiden keskushallintojen, alueellisten, paikallisten tai muiden viranomaisten, muiden julkisoikeudellisten laitosten tai julkisten yritysten hyväksi ovat kiellettyjä samoin kuin se, että Euroopan keskuspankki tai kansalliset keskuspankit hankkivat suoraan niiltä velkasitoumuksia.

2. Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit voivat toimia 1 kohdassa tarkoitettujen yhteisöjen verojen ja maksujen välittäjinä.

3. Tätä artiklaa ei sovelleta julkisessa omistuksessa oleviin luottolaitoksiin, joita kansallisten keskuspankkien ja Euroopan keskuspankin on kohdeltava samalla tavalla kuin yksityisluottolaitoksia keskuspankkirahoituksen osalta.

22 artikla

Selvitys- ja maksujärjestelmät

Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit voivat tarjota järjestelyjä ja Euroopan keskuspankki voi antaa asetuksia selvitys- ja maksujärjestelmien tehokkuuden ja vakauden varmistamiseksi unionissa ja kolmansien maiden kanssa.

23 artikla

Yhteisön ulkopuoliset toimet

Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit voivat:

a). luoda suhteet kolmansien maiden keskuspankkeihin ja rahoituslaitoksiin sekä tarvittaessa kansainvälisiin järjestöihin;

b). ostaa ja myydä avista- tai termiinkaupalla kaikenlaisia valuuttasaamisia ja jalometalleja. Ilmaisulla 'valuuttasaamiset' tarkoitetaan arvopapereita ja kaikkia muita saatavia minkä tahansa maan valuutan tai laskentayksikön määräisinä riippumatta siitä, missä muodossa ne ovat;

c). pitää hallussaan ja hoitaa tässä artiklassa tarkoitettuja varoja;

d). suorittaa kaikenlaisia pankkitoimia kolmansien maiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa, mukaan luettuina anto- ja ottolainaus.

24 artikla

Muut toimet

Tehtävistään johtuvien toimien lisäksi Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit voivat suorittaa hallintoaan tai henkilöstöään palvelevia toimia.

V LUKU

TOIMINNAN VAKAUDEN VALVONTA

25 artikla

Toiminnan vakauden valvonta

1. Euroopan keskuspankki voi antaa lausuntoja neuvostolle, komissiolle ja jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille, ja nämä voivat kuulla sitä unionin sellaisten oikeudellisesti velvoittavien säästöjen soveltamisalasta ja soveltamisesta, jotka koskevat luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaa ja rahoitusjärjestelmän vakautta.

2. Unionin perustuslain III-185 artiklan 6 kohdan nojalla annetun eurooppalaisen mukaisesti Euroopan keskuspankki voi suorittaa erityistehtäviä, jotka koskevat luottolaitosten sekä muiden rahoituslaitosten kuin vakuutusyritysten toiminnan vakauden valvontaan liittyvää politiikkaa.

VI LUKU

EUROOPAN KESKUSPANKKI-
JÄRJESTELMÄN TALOUTTA
KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

26 artikla

Tilinpito

1. Euroopan keskuspankin ja kansallisten keskuspankkien tilikausi alkaa ensimmäisenä päivänä tammikuuta ja päättyy viimeisenä päivänä joulukuuta.

2. Johtokunta laatii Euroopan keskuspankin tilinpäätöksen Euroopan keskuspankin neuvoston määrittämien periaatteiden mukaisesti. Euroopan keskuspankin neuvosto hyväksyy tilinpäätöksen, ja sen jälkeen se julkistetaan.

3. Johtokunta laatii analysointiin ja johtamiseen liittyviä tarpeita varten Euroopan keskuspankkijärjestelmän konsolidoidun taseen, johon sisältyvät Euroopan keskuspankkijärjestelmään kuuluvat kansallisten keskuspankkien saamiset ja velat.

4. Tämän artiklan soveltamiseksi Euroopan keskuspankin neuvosto vahvistaa tarvittavat säännöt kansallisten keskuspankkien kirjanpidon ja niiden toimintaa koskevien tietojen standardoimiseksi.

27 artikla

Tilintarkastus

1. Tehtävään nimetyt Euroopan keskuspankin neuvoston suosittamat ja neuvoston hyväksymät riippumattomat ulkopuoliset tilintarkastajat tarkastavat Euroopan keskuspankin ja kansallisten keskuspankkien tilit. Tilintarkastajilla on täydet valtuudet tarkastaa Euroopan keskuspankin ja kansallisten keskuspankkien koko kirjanpito ja kaikki tilit sekä saada kaikki tiedot niiden toimista.

2. Unionin perustuslain III-384 artikla koskee ainoastaan Euroopan keskuspankin hallinnon tehokkuuden arviointia.

28 artikla

Euroopan keskuspankin oma pääoma

1. Euroopan keskuspankin oma pääoma on 5 miljardia euroa. Euroopan keskuspankin neuvosto voi korottaa pääomaa eurooppapäätöksellä, joka tehdään 10 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla määräenemmistöllä sekä niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 41 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

2. Ainoastaan kansalliset keskuspankit voivat merkitä ja pitää hallussaan Euroopan keskuspankin pääomaa. Pääoma merkitään 29 artiklan mukaisesti määritetyn jakoperusteen mukaisesti.

3. Euroopan keskuspankin neuvosto vahvistaa 10 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla määräenemmistöllä maksettavan pääoman määrän ja maksutavan.

4. Jollei 5 kohdasta muuta johdu, kansallisten keskuspankkien osuuksia Euroopan keskuspankin merkitystä pääomasta ei voida luovuttaa, antaa vakuudeksi tai ulosmitata.

5. Jos 29 artiklassa tarkoitettua jakoperustetta muutetaan, kansalliset keskuspankit suorittavat keskinäisiä pääoman osuuksien siirtoja siinä määrin kuin on tarpeen sen varmistamiseksi, että osuuksien jakauma vastaa uutta jakoperustetta. Euroopan keskuspankin neuvosto vahvistaa näitä siirtoja koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

29 artikla

Pääoman merkitsemisen jakoperuste

1. Euroopan keskuspankin pääoman merkitsemisen jakoperuste, joka ensimmäisen kerran vahvistettiin Euroopan keskuspankkijärjestelmän perustamisen yhteydessä vuonna 1998, määritetään antamalla jokaiselle kansalliselle keskuspankille painoarvo, joka on seuraavien tekijöiden summa:

– 50 prosenttia kyseisen jäsenvaltion osuudesta unionin väkiluvusta toiseksi viimeisenä

Euroopan keskuspankkijärjestelmän perustamista edeltävänä vuonna;

– 50 prosenttia kyseisen jäsenvaltion osuudesta unionin markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta, sellaisena kuin se on ollut viitenä vuonna ennen toiseksi viimeistä Euroopan keskuspankkijärjestelmän perustamista edeltävää vuotta.

Prosenttiosuudet pyöristetään alas- tai ylöspäin lähimpään 0,0001 prosenttiyksikön kerrannaiseen.

2. Komissio laatii tämän artiklan soveltamiseksi tarvittavat tilastotiedot neuvoston 41 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti vahvistamien sääntöjen mukaisesti.

3. Kansallisille keskuspankeille osoitetut painoarvot tarkistetaan joka viides vuosi Euroopan keskuspankkijärjestelmän perustamisen jälkeen 1 kohtaa vastaavasti. Tarkistettu jakoperuste tulee voimaan seuraavan vuoden ensimmäisenä päivänä.

4. Euroopan keskuspankin neuvosto toteuttaa kaikki muut tarvittavat toimenpiteet tämän artiklan soveltamiseksi.

30 artikla

Valuuttavarantosaamisten siirto Euroopan keskuspankille

1. Kansalliset keskuspankit siirtävät Euroopan keskuspankille 50 miljardia euroa vastaavaan määrään asti muita valuuttavarantosaamisia kuin jäsenvaltioiden valuuttoja, euroja, Kansainvälisen valuuttarahaston varanto-osuuksia ja erityisiä nosto-oikeuksia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 28 artiklan soveltamista. Euroopan keskuspankin neuvosto päättää, kuinka suuri osuus Euroopan keskuspankille siirretään. Euroopan keskuspankilla on täysi oikeus pitää hallussaan ja hoitaa sille siirrettyjä valuuttavarantosaamisia ja käyttää niitä tässä perussäännössä vahvistettuihin tarkoituksiin.

2. Kunkin keskuspankin osuus vahvistetaan suhteessa sen osuuteen Euroopan keskuspankin merkitystä pääomasta.

3. Euroopan keskuspankki hyvittää kutakin kansallista keskuspankkia saatavalla, joka vastaa sen osuutta. Euroopan keskuspankin neuvosto määrittää saatavan valuuttalajin ja sille maksettavan tuoton.

4. Euroopan keskuspankki voi 2 kohdan mukaisesti vaatia 1 kohdassa vahvistetun määrän ylittäviä valuuttavarantosaamisia niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 41 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

5. Euroopan keskuspankki voi pitää hallussaan ja hoitaa Kansainvälisen valuuttarahaston varanto-osuuksia ja erityisiä nosto-oikeuksia ja huolehtia näiden varojen yhdistämisestä.

6. Euroopan keskuspankin neuvosto toteuttaa kaikki muut tämän artiklan soveltamiseksi tarvittavat toimenpiteet.

31 artikla

Kansallisten keskuspankkien hallussa olevat valuuttavarantosaamiset

1. Kansalliset keskuspankit saavat suorittaa toimia kansainvälisiin järjestöihin kohdistuvien velvoitteidensa täyttämiseksi 23 artiklan mukaisesti.

2. Euroopan keskuspankin lupa tarvitaan kaikkiin muihin sellaisiin valuuttasaamisiin liittyviin toimiin, jotka jäävät jäljelle kansallisiin keskuspankkeihin 30 artiklassa tarkoitettujen siirtojen jälkeen, sekä jäsenvaltioiden valuuttamääräisin käyttövaroin toteuttamiin toimiin, jos ne ylittävät tietyn, 3 kohdan mukaisesti vahvistettavan määrän, sen varmistamiseksi, että ne ovat yhdenmukaisia unionin valuutta- ja rahapolitiikan kanssa.

3. Euroopan keskuspankin neuvosto antaa suuntaviivat näiden toimien helpottamiseksi.

*32 artikla***Kansallisten keskuspankkien rahoitustulon jakaminen**

1. Kansalliselle keskuspankille Euroopan keskuspankkijärjestelmän rahapoliittisten tehtävien hoidon yhteydessä kertyvä tulo, jäljempänä 'rahoitustulo', jaetaan kunkin tilikauden lopussa tämän artiklan mukaisesti.

2. Kunkin kansallisen keskuspankin rahoitustulo vastaa sitä vuotuista tuloa, joka sille kertyy niistä saamisista, jotka vastaavat liikkeeseen laskettuja seteleitä ja luottolaitosten tekemistä talletuksista johtuvia sitoumuksia. Kansalliset keskuspankit yksilöivät nämä varat Euroopan keskuspankin neuvoston vahvistamien suuntaviivojen mukaisesti.

3. Jos Euroopan keskuspankin neuvosto kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen katsoo, että 2 kohtaa ei voida soveltaa kansallisten keskuspankkien taseiden rakenteen vuoksi, se voi päättää määränemistöllä, että 2 kohdasta poiketen rahoitustulo lasketaan enintään viiden vuoden ajan toisen menetelmän mukaisesti.

4. Kunkin kansallisen keskuspankin rahoitustulosta vähennetään määrä, joka vastaa kyseisen keskuspankin luottolaitosten 19 artiklan mukaisesti tekemille talletuksille maksamaa korkoa.

Euroopan keskuspankin neuvosto voi päättää, että kansallisille keskuspankeille korvataan setelien liikkeeseen laskemisesta aiheutuneet kulut tai poikkeuksellisissa olosuhteissa Euroopan keskuspankkijärjestelmän lukuun toteutetuista rahapoliittisista toimista aiheutuneet erityiset tappiot. Euroopan keskuspankin neuvosto päättää, missä muodossa korvaus on asianmukaista antaa. Nämä määrät voidaan vähentää kansallisista keskuspankeista saatavasta rahoitustulosta.

5. Kansallisten keskuspankkien rahoitustulon summa jaetaan niiden kesken suhteessa niiden maksamiin osuuksiin Euroopan keskuspankin pääomasta, jollei Euroopan keskuspankin neuvoston 33 artiklan 2 kohdan mukaisesti tekemistä päätöksistä muuta johdu.

6. Euroopan keskuspankki hoitaa rahoitustulon jakauman loppusummien selvityksen ja siihen liittyvät maksut Euroopan keskuspankin neuvoston vahvistamien suuntaviivojen mukaisesti.

7. Euroopan keskuspankin neuvosto toteuttaa kaikki muut tämän artiklan soveltamisen edellyttämät toimenpiteet.

*33 artikla***Euroopan keskuspankin nettovoittojen ja tappioiden jakaminen**

1. Euroopan keskuspankin nettovoitto siirretään seuraavalla tavalla:

a).Euroopan keskuspankin neuvoston vahvistama määrä, joka saa olla enintään 20 prosenttia nettovoitosta, siirretään yleisrahastoon 100 prosenttia pääomasta vastaavaan määrään saakka;

b).jäljelle jäävä nettovoitto jaetaan Euroopan keskuspankin osakkaiden kesken suhteessa niiden maksamiin osuuksiin.

2. Jos Euroopan keskuspankin tulos on tappiollinen, tappio katetaan Euroopan keskuspankin yleisrahastosta ja tarvittaessa Euroopan keskuspankin neuvoston päätöksellä kyseisen tilikauden rahoitustulolla suhteessa kansallisille keskuspankeille 32 artiklan 5 kohdan mukaisesti kohdennettuihin määriin ja enintään näihin määriin asti.

VII LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

*34 artikla***Säädökset**

1. Unionin perustuslain III-190 artiklan mukaisesti Euroopan keskuspankki hyväksyy:

a).eurooppa-asetuksia siinä laajuudessa kuin se on tarpeen 3 artiklan 1 kohdan a alakohtassa, 19 artiklan 1 kohdassa, 22 artiklassa tai 25 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen

tehtävien suorittamiseksi sekä tapauksissa, joista säädetään 41 artiklassa tarkoitetuissa eurooppa-asetuksissa ja -päätöksissä;

b).eurooppapäätökset, jotka ovat tarpeen Euroopan keskuspankkijärjestelmälle unionin perustuslailla sekä tällä perussäännöllä uskotujen tehtävien suorittamiseksi;

c).suosituksia ja lausuntoja.

2. Euroopan keskuspankki voi päättää julkistaa eurooppapäätöksensä, suosituksensa ja lausuntonsa.

3. Niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 41 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti, Euroopan keskuspankki voi määrätä yrityksille sakkoja ja uhkasakkoja, jollei sen antamia eurooppa-asetuksia tai sen tekemiä eurooppapäätöksiä noudateta.

35 artikla

Tuomioistuinvalvonta ja siihen liittyvät kysymykset

1. Euroopan unionin tuomioistuin voi käsitellä tai tulkita Euroopan keskuspankin toimenpiteitä tai laiminlyöntejä unionin perustuslaissa määrättyissä tapauksissa ja siinä määrättyin edellytyksin. Euroopan keskuspankki voi nostaa kanteen unionin perustuslaissa määrättyissä tapauksissa ja siinä määrättyin edellytyksin.

2. Yhtäältä Euroopan keskuspankin ja toisaalta sen velkojien, velallisten tai muiden henkilöiden väliset riidat ratkaistaan toimivaltaisissa kansallisissa tuomioistuimissa, jollei toimivaltaa ole uskottu Euroopan unionin tuomioistuimelle.

3. Euroopan keskuspankin vastuu määräytyy unionin perustuslain III-431 artiklan mukaisesti. Kansallisten keskuspankkien vastuu määräytyy kulloinkin kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

4. Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista asia Euroopan keskuspankin tekemässä tai sen puolesta tehdyssä julkis- tai yksityisoikeudellisessa sopimuksessa olevan välityslausekkeen nojalla.

5. Euroopan keskuspankin päätöksen asian saattamisesta Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi tekee Euroopan keskuspankin neuvosto.

6. Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista riidat, jotka koskevat kansalliselle keskuspankille unionin perustuslaissa ja tässä perussäännössä määrättyjen velvollisuuksien täyttämistä. Jos Euroopan keskuspankki katsoo, että kansallinen keskuspankki on laiminlyönyt sille unionin perustuslaissa ja tässä perussäännössä määrätyn velvollisuuden, se antaa asiasta lausunnon perusteluineen varattuaan keskuspankille, jota asia koskee, tilaisuuden esittää huomautuksensa. Jos kansallinen keskuspankki, jota asia koskee, ei noudata lausuntoa Euroopan keskuspankin asettamassa määräajassa, Euroopan keskuspankki voi saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

36 artikla

Henkilöstö

1. Euroopan keskuspankin neuvosto vahvistaa johtokunnan ehdotuksesta Euroopan keskuspankin henkilöstöä koskevat palvelussuhteen ehdot.

2. Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista Euroopan keskuspankin ja sen henkilöstön väliset riidat palvelussuhteen ehdoissa määrättyin rajoituksin ja edellytyksin.

37 artikla

Salassapitovelvollisuus

1. Euroopan keskuspankin tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen jäsen tai sen henkilöstöön kuuluva ei saa tehtävänsä päätyttyäkään ilmaista salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja.

2. Henkilöt, joilla on käytettävissään unionin oikeudellisesti velvoittavan säädöksen mukaan salassa pidettäviä tietoja, ovat tämän velvollisuuden alaisia.

*38 artikla***Nimenkirjoittajat**

Euroopan keskuspankkia suhteessa kolmansiin oikeudellisesti velvoittavat sitoumukset tekee johtokunnan puheenjohtaja tai kaksi johtokunnan jäsentä taikka kaksi Euroopan keskuspankin henkilöstöön kuuluvaa henkilöä, jotka puheenjohtaja on asianmukaisesti valtuuttanut Euroopan keskuspankin nimen kirjoittamiseen.

*39 artikla***Erioikeudet ja vapaudet**

Euroopan keskuspankilla on jäsenvaltioiden alueella tehtäviensä suorittamisen edellyttämät erioikeudet ja vapaudet Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdysä pöytäkirjassa määritellyin edellytyksin.

VIII LUKU

PERUSSÄÄNNÖN TARKISTAMINEN
JA TÄYDENTÄVÄ SÄÄNTELY*40 artikla***Yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt**

1. Unionin perustuslain III-187 artiklan 5 kohdan mukaisesti eurooppalailla voidaan tarkistaa tämän perussäännön 5 artiklan 1, 2 ja 3 kohtaa, 17 ja 18 artiklaa, 19 artiklan 1 kohtaa, 22, 23, 24 ja 26 artiklaa, 32 artiklan 2, 3, 4 ja 6 kohtaa, 33 artiklan 1 kohdan a alakohtaa sekä 36 artiklaa

a).komission ehdotuksesta, kun Euroopan keskuspankkia on kuultu, tai

b).Euroopan keskuspankin suosituksesta, kun komissiota on kuultu.

2. Eurooppa-neuvosto voi joko Euroopan keskuspankin suosituksesta ja Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan tai komission suosituksesta ja Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan tehdä yksimielisesti eurooppapäätöksen, jolla muu-

tetaan 10 artiklan 2 kohtaa. Nämä muutokset tulevat voimaan vasta sen jälkeen, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ne valtiosääntöjensä mukaisesti.

3. Euroopan keskuspankin tämän artiklan nojalla antama suositus edellyttää Euroopan keskuspankin neuvoston yksimielistä päätöstä.

*41 artikla***Täydentävä sääntely**

Unionin perustuslain III-187 artiklan 6 kohdan mukaisesti neuvosto hyväksyy tämän perussäännön 4 artiklassa, 5 artiklan 4 kohdassa, 19 artiklan 2 kohdassa, 20 artiklassa, 28 artiklan 1 kohdassa, 29 artiklan 2 kohdassa, 30 artiklan 4 kohdassa ja 34 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä koskevat eurooppa-asetukset ja -päätökset. Se tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan

a).komission ehdotuksesta, kun Euroopan keskuspankkia on kuultu, tai

b).Euroopan keskuspankin suosituksesta, kun komissiota on kuultu.

IX LUKU

SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSET JA MUUT
EUROOPAN KESKUSPANKKIJÄRJES-
TELMIÄ KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET*42 artikla***Yleiset määräykset**

1. Unionin perustuslain III-197 artiklan 1 kohdassa tarkoitettusta poikkeuksesta seuraa, että seuraavissa tämän perussäännön artikloissa ei anneta mitään oikeuksia eikä aseteta mitään velvollisuuksia sille jäsenvaltiolle, jota asia koskee: 3 ja 6 artikla, 9 artiklan 2 kohta, 12 artiklan 1 kohta, 14 artiklan 3 kohta, 16, 18, 19, 20, 22 ja 23 artikla, 26 artiklan 2 kohta, 27, 30, 31, 32, 33, 34 ja 50 artikla.

2. Jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, joita koskee unionin perustuslain III-197 ar-

tiklan 1 kohdassa tarkoitettu poikkeus, säilyttävät toimivaltansa rahapolitiikan alalla kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

3. Tämän perussäännön 3 artiklassa, 11 artiklan 2 kohdassa ja 19 artiklassa 'jäsenvaltioilla' tarkoitetaan unionin perustuslain III-197 artiklan 2 kohdan viimeisen alakohdan mukaisesti euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita.

4. Tämän perussäännön 9 artiklan 2 kohdassa, 10 artiklan 2 ja 3 kohdassa, 12 artiklan 1 kohdassa, 16, 17, 18, 22, 23, 27, 30, 31 ja 32 artiklassa, 33 artiklan 2 kohdassa ja 50 artiklassa 'kansallisilla keskuspankeilla' tarkoitetaan euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden keskuspankkeja.

5. Edellä 10 artiklan 3 kohdassa ja 33 artiklan 1 kohdassa 'osakkailla' tarkoitetaan euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden kansallisia keskuspankkeja.

6. Edellä 10 artiklan 3 kohdassa ja 30 artiklan 2 kohdassa 'merkityllä pääomalla' tarkoitetaan euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien osuutta Euroopan keskuspankin merkitystä pääomasta.

43 artikla

Euroopan keskuspankin siirtymävaiheen tehtävät

Euroopan keskuspankki huolehtii niistä unionin perustuslain III-199 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista Euroopan rahapoliittisen instituutin entisistä tehtävistä, jotka yhtä tai useampaa jäsenvaltiota koskevan poikkeuksen vuoksi on hoidettava vielä euron käyttöön ottamisen jälkeen.

Euroopan keskuspankki antaa ohjeita unionin perustuslain III-198 artiklassa tarkoitettujen poikkeusten kumoamisen valmistelussa.

44 artikla

Euroopan keskuspankin yleisneuvosto

1. Euroopan keskuspankin kolmanneksi

päätöksentekuelimeksi muodostetaan yleisneuvosto, sanotun kuitenkaan rajoittamatta unionin perustuslain III-187 artiklan 3 kohdan soveltamista.

2. Yleisneuvoston muodostavat Euroopan keskuspankin puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä kansallisten keskuspankkien pääjohtajat. Muut johtokunnan jäsenet voivat osallistua yleisneuvoston kokouksiin ilman äänioikeutta.

3. Yleisneuvoston tehtävistä on täydellinen luettelo 46 artiklassa.

45 artikla

Yleisneuvoston toiminta

1. Euroopan keskuspankin puheenjohtaja tai hänen ollessaan estynyt varapuheenjohtaja johtaa Euroopan keskuspankin yleisneuvostoa.

2. Neuvoston puheenjohtaja ja yksi komission jäsen voivat osallistua yleisneuvoston kokouksiin ilman äänioikeutta.

3. Puheenjohtaja valmistelee yleisneuvoston kokoukset.

4. Poiketen siitä, mitä 12 artiklan 3 kohdassa määrätään, yleisneuvosto vahvistaa työjärjestyksensä.

5. Euroopan keskuspankki huolehtii yleisneuvoston sihteeristötehtävistä.

46 artikla

Yleisneuvoston tehtävät

1. Yleisneuvosto:

a). suorittaa 43 artiklassa tarkoitettut tehtävät;

b). myötävaikuttaa 4 artiklan ja 25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun neuvoa-antavaan toimintaan.

2. Yleisneuvosto myötävaikuttaa:

a).5 artiklassa tarkoitettujen tilastotietojen keräämiseen;

b).15 artiklassa tarkoitettujen Euroopan keskuspankin toimintakertomusten laatimiseen;

c).26 artiklan soveltamisessa tarvittavien 26 artiklan 4 kohdassa tarkoitettujen sääntöjen laatimiseen;

d).29 artiklan 4 kohdassa tarkoitettujen kaikkien muiden toimenpiteiden toteuttamiseen, jotka ovat tarpeen 29 artiklan soveltamiseksi;

e).36 artiklassa tarkoitettujen Euroopan keskuspankin henkilöstöä koskevien palvelussuhteen ehtojen määrittelyyn.

3. Yleisneuvosto myötävaikuttaa siihen valmistelutyöhön, joka on tarpeen, jotta niiden jäsenvaltioiden valuuttojen vaihtokurssit, joita koskee poikkeus, voidaan unionin perustuslain III-198 artiklan 3 kohdan mukaisesti kiinnittää peruuttamattomasti suhteessa euroon.

4. Euroopan keskuspankin puheenjohtaja ilmoittaa Euroopan keskuspankin neuvoston päätöksistä yleisneuvostolle.

47 artikla

Euroopan keskuspankin pääomaa koskevat siirtymämääräykset

Kullekin kansalliselle keskuspankille annetaan 29 artiklan mukaisesti Euroopan keskuspankin pääoman merkitsemisen jakoperusteessa painoarvo. Poiketen siitä, mitä 28 artiklan 3 kohdassa määrätään, niiden jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, joita koskee poikkeus, eivät maksa osuuttaan merkitystä pääomasta, ellei yleisneuvosto pääätä sellaisella enemmistöllä, joka edustaa vähintään kahta kolmasosaa Euroopan keskuspankin merkitystä pääomasta ja vähintään puolta osakkaista, että siitä on Euroopan keskuspankin toimintakustannuksiin osallistumiseksi maksettava vähimmäisprosenttiosuus.

48 artikla

Euroopan keskuspankin oman pääoman, vararahastojen ja varausten maksaminen myöhemmin

1. Sen jäsenvaltion keskuspankki, jota koskeva poikkeus on kumottu, maksaa merkitsemänsä osuuden Euroopan keskuspankin pääomasta samassa suhteessa kuin muut sellaisten jäsenvaltioiden keskuspankit, jotka ovat ottaneet käyttöön euron, ja siirtää Euroopan keskuspankille valuuttavarantosaamisia 30 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Siirrettävä määrä määrätään kertomalla Euroopan keskuspankille 30 artiklan 1 kohdan mukaisesti jo siirrettyjen edellä mainittujen valuuttavarantosaamisten euro-vasta-arvo kulloinkin voimassa olevan vaihtokurssin mukaisesti asianomaisen kansallisen keskuspankin merkitsemien osuuksien lukumäärän ja muiden kansallisten keskuspankkien jo maksamien osuuksien suhteella.

2. Edellä 1 kohdassa määrättyjen maksujen lisäksi keskuspankki, jota asia koskee, maksaa osuuden Euroopan keskuspankin vararahastoon, vararahastoja vastaaviin varauksiin sekä siihen erään, joka siirretään vararahastoon ja varauksiin ja joka vastaa tuloslaskelman loppusummaa 31 päivänä joulukuuta poikkeuksen kumoamista edeltävänä vuonna. Maksettava summa lasketaan kertomalla edellä määriteltujen ja Euroopan keskuspankin vahvistetussa taseessa esitettyjen varojen yhteismäärä asianomaisen keskuspankin merkitsemien osuuksien määrän ja muiden keskuspankkien jo maksamien osuuksien määrän suhteella.

3. Kun yhdestä tai useammasta maasta tulee unionin jäsenvaltio ja niiden kansallisista keskuspankeista osa Euroopan keskuspankkijärjestelmää, Euroopan keskuspankin merkityä pääomaa sekä Euroopan keskuspankille siirrettävissä olevien valuuttavarantosaamisten enimmäismäärää korotetaan ilman eri toimenpiteitä. Lisäys määritellään kertomalla voimassa olevat vastaavat määrät pääoman merkitsemisen mukautetun jakoperusteen puitteissa järjestelmään liittyvien kansallisten keskuspankkien painoarvojen ja Euroopan

keskuspankkijärjestelmässä jo jäseninä olevien kansallisten keskuspankkien painoarvojen suhteella. Kunkin kansallisen pankin painoarvo pääoman merkitsemisen jakoperusteissa lasketaan 29 artiklan 1 kohdan mukaisesti ja 29 artiklan 2 kohtaa noudattaen. Tilastotietoja varten käytettävät viitejaksot ovat samat kuin viimeisimmässä 29 artiklan 3 kohdan mukaisessa painoarvojen viisivuotismukautuksessa käytetyt.

49 artikla

Poikkeus 32 artiklasta

1. Jos Euroopan keskuspankin neuvosto kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen päättää, että 32 artiklan soveltaminen muuttaa merkittävästi kansallisten keskuspankkien suhteellista tilannetta tulojen osalta, 32 artiklan mukaisesti jaettavan tulon määrää alennetaan yhtenäisellä prosenttiluvulla, joka ensimmäisenä tilikautena kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen saa olla enintään 60 prosenttia ja joka pienenee vähintään 12 prosenttiyksiköllä jokaisena seuraavana tilikautena.

2. Mitä 1 kohdassa määrätään, sovelletaan enintään viitenä kokonaisena tilikautena kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen.

50 artikla

Jäsenvaltioiden valuuttojen määräisten setelien vaihtaminen

Vaihtokurssien lopullisen kiinnittämisen jälkeen unionin perustuslain III-198 artiklan 3 kohdan mukaisesti Euroopan keskuspankin neuvosto toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kansalliset keskuspankit vaihtavat vastaavaan pariarvoon niiden jäsenvaltioiden valuuttojen määräiset setelit, joiden vaihtokurssit on lopullisesti kiinnitetty.

51 artikla

Siirtymätoimenpiteiden sovellettavuus

Mitä 42–47 artiklassa määrätään, sovelletaan jos on ja niin kauan kuin on jäsenvaltiota, joita koskee poikkeus.

5. PÖYTÄKIRJA

EUROOPAN INVESTOINTIPANKIN PERUSSÄÄNNÖSTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

JOTKA HALUAVAT vahvistaa unionin perustuslain III-393 artiklassa tarkoitetun Euroopan investointipankin perussäännön,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka on liitetty Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Unionin perustuslain III-393 artiklassa tarkoitetun Euroopan investointipankin, jäljempänä 'pankki', järjestäytymisessä sekä sen tehtävissä ja toiminnassa noudatetaan, mitä unionin perustuslaissa ja tässä perussäännössä määrätään.

2 artikla

Pankin tehtävästä määrätään unionin perustuslain III-394 artiklassa.

3 artikla

Unionin perustuslain III-393 artiklan mukaisesti pankin jäseniä ovat jäsenvaltiot.

4 artikla

1. Pankin pääoma on 163 653 737 000 euroa, jonka jäsenvaltiot merkitsevät seuraavasti:

Saksa	26 649 532 500
Ranska	26 649 532 500
Italia	26 649 532 500
Yhdistynyt kuningaskunta	26 649 532 500
Espanja	15 989 719 500
Belgia	7 387 065 000
Alankomaat	7 387 065 000
Ruotsi	4 900 585 500
Tanska	3 740 283 000
Itävalta	3 666 973 500
Puola	3 411 263 500
Suomi	2 106 816 000
Kreikka	2 003 725 500
Portugali	1 291 287 000
Tšekki	1 258 785 500
Unkari	1 190 868 500
Irlanti	935 070 000
Slovakia	428 490 500

Saksa	26 649 532 500
Slovenia	397 815 000
Liettua	249 617 500
Luxemburg	187 015 500
Kypros	183 382 000
Latvia	152 335 000
Viro	117 640 000
Malta	69 804 000

Jäsenvaltiot ovat vastuussa ainoastaan siihen määrään asti, joka on niiden osuus merkitystä ja maksamattomasta pääomasta.

2. Uuden jäsenen hyväksymisestä seuraa, että merkittyä pääomaa korotetaan summalla, joka vastaa uuden jäsenen tuomaa pääomaa.

3. Valtuusto voi yksimielisesti päättää merkityn pääoman korottamisesta.

4. Osuutta merkitystä pääomasta ei voida siirtää, antaa vakuudeksi tai ulosmitata.

5 artikla

1. Jäsenvaltiot maksavat merkitystä pääomasta keskimäärin viisi prosenttia 4 artiklan 1 kohdassa vahvistetuista määristä.

2. Jos merkittyä pääomaa korotetaan, valtuusto vahvistaa maksettavan prosentuaalisen osuuden ja maksujärjestelyt yksimielisellä päätöksellään. Käteismaksut suoritetaan yksinomaan euroina.

3. Hallintoneuvosto voi vaatia merkityn pääoman jäljellä olevan määrän maksamista, jos se on välttämätöntä, jotta pankki voisi täyttää velvoitteensa.

Kukin jäsenvaltio suorittaa maksun suhteessa sen osuuteen merkitystä pääomasta.

6 artikla

Pankin hallintoa hoitavat ja pankkia johtavat valtuusto, hallintoneuvosto ja hallitus.

7 artikla

1. Valtuusto muodostuu jäsenvaltioiden nimeämistä ministereistä.

2. Valtuusto vahvistaa pankin luotonantopolitiikan yleiset suuntaviivat unionin tavoitteiden mukaisesti.

Se valvoo, että näitä suuntaviivoja noudatetaan.

3. Lisäksi valtuusto:

a).päättää merkityn pääoman korottamisesta 4 artiklan 3 kohdan ja 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti;

b).määrittää 9 artiklan 1 kohdan soveltamiseksi rahoitusoperaatioihin sovellettavat periaatteet pankin tehtävän mukaisesti;

c).käyttää 9 ja 11 artiklan mukaisia toimivaltuuksiaan nimittää ja erottaa hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet sekä 11 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaisia toimivaltuuksiaan;

d).päättää rahoituksen myöntämisestä kokonaan tai osittain muualla kuin jäsenvaltioiden alueilla toteutettaviin investointihankkeisiin 16 artiklan 1 kohdan mukaisesti;

e).hyväksyy hallintoneuvoston laatiman vuosikertomuksen;

f).hyväksyy vuosittaisen taseen sekä tuloslaskelman;

g).hyväksyy pankin työjärjestyksen;

h).käyttää sille tämän perussäännön nojalla annettuja muita valtuuksia.

4. Valtuusto voi unionin perustuslain ja tämän perussäännön nojalla yksimielisesti päättää pankin toiminnan keskeyttämisestä tai tarvittaessa pankin asettamisesta selvitystilaan.

8 artikla

1. Jollei tässä perussäännössä toisin määrätä, valtuusto tekee päätökset jäsentensä

enemmistöllä. Enemmistön on edustettava vähintään 50:tä prosenttia merkitystä pääomasta.

Määräenemmistön edellytyksenä on 18 puoltavaa ääntä ja 68 prosenttia merkitystä pääomasta.

2. Henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien jäsenten pidättyminen äänestämästä ei estä valtuustoa tekemästä ratkaisua, jonka edellytyksenä on yksimielisyys.

9 artikla

1. Hallintoneuvosto päättää rahoituksen myöntämisestä erityisesti lainojen ja takauksen muodossa ja lainojen ottamisesta; se vahvistaa lainojen korot, toimitusmaksut ja muut maksut; se voi määräenemmistöllä tehdyn päätöksen perusteella siirtää tiettyjä toimivaltuuksiaan hallitukselle; se määrittää toimivaltuuksien siirron edellytykset ja yksityiskohdalliset menettelyt ja valvoo sen toteuttamista.

Hallintoneuvosto valvoo pankin hallinnon asianmukaisuutta ja huolehtii siitä, että pankkia johdetaan unionin perustuslain ja tämän perussäännön sekä valtuuston vahvistamien yleisten suuntaviivojen mukaisesti.

Kunkin varainhoitovuoden lopussa hallintoneuvosto antaa valtuustolle kertomuksen sekä julkistaa sen jälkeen, kun se on hyväksytty.

2. Hallintoneuvostossa on 26 jäsentä ja 16 varajäsentä.

Valtuusto nimittää hallintoneuvoston jäsenet viideksi vuodeksi kerrallaan. Jokainen jäsenvaltio sekä komissio nimeävät kukin yhden jäsenen.

Valtuusto nimittää varajäsenet viideksi vuodeksi kerrallaan seuraavasti:

- kaksi Saksan liittotasavallan nimeämää varajäsentä,
- kaksi Ranskan tasavallan nimeämää varajäsentä,

– kaksi Italian tasavallan nimeämää varajäsentä,

– kaksi Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan nimeämää varajäsentä,

– yhden Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan yhteisellä sopimuksella nimeämän varajäsenen,

– yhden Belgian kuningaskunnan, Luxemburgin suurherttuakunnan ja Alankomaiden kuningaskunnan yhteisellä sopimuksella nimeämän varajäsenen,

– yhden Tanskan kuningaskunnan, Helleenien tasavallan ja Irlannin yhteisellä sopimuksella nimeämän varajäsenen,

– yhden Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan yhteisellä sopimuksella nimeämän varajäsenen,

– kolme Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan yhteisellä sopimuksella nimeämää varajäsentä,

– yhden komission nimeämän varajäsenen.

Hallintoneuvosto valitsee jäsenistönsä kuusi äänioikeutta vailla olevaa asiantuntijaa: kolme näistä jäseniksi ja kolme varajäseniksi.

Jäsenet ja varajäsenet voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Työjärjestyksessä vahvistetaan hallintoneuvoston kokouksiin osallistumisen edellytykset sekä varajäseniin ja asiantuntijoihin sovellettavat määräykset.

Hallituksen puheenjohtaja tai hänen ollessaan estynyt joku varapuheenjohtajista toimii hallintoneuvoston puheenjohtajana, mutta ei osallistu äänestykseen.

Hallintoneuvoston jäsenet valitaan henkilöistä, joiden riippumattomuus ja pätevyys on kiistaton. He vastaavat työstään yksinomaan pankille.

3. Vain jos jäsen ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, valtuusto voi määräenemmistöllä erottaa hänet tehtävästään.

Hallintoneuvosto eroaa, jos sen vuosikerromusta ei hyväksytä.

4. Jos hallintoneuvoston jäsen kuolee tai hänet erotetaan taikka jos koko hallintoneuvosto eroaa, uusi jäsen tai uudet jäsenet nimitetään 2 kohdan määräyksiä noudattaen. Muulloin kuin koko hallintoneuvostoa uudelleen nimitettäessä jäsenen tilalle nimitetään uusi jäsen jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

5. Valtuusto vahvistaa hallintoneuvoston jäsenille maksettavat palkkiot. Valtuusto vahvistaa, minkälainen toiminta on ristiriidassa jäsenen tai varajäsenen tehtävien kanssa.

10 artikla

1. Kullakin hallintoneuvoston jäsenellä on yksi ääni. Hän voi kaikissa tilanteissa siirtää äänensä jollekulle toiselle pankin työjärjestyksessä määrättävien yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti.

2. Jollei tässä perussäännössä toisin määrätä, hallintoneuvoston päätöksen tekeminen edellyttää vähintään yhtä kolmasosaa niiden hallintoneuvoston äänioikeutettujen jäsenten äänistä, jotka edustavat vähintään 50:tä prosenttia merkitystä pääomasta. Määräenemmistön edellytyksenä on 18 puoltavaa ääntä ja 68 prosenttia merkitystä pääomasta. Hallintoneuvoston päätösvaltaisuuden edellytyksenä olevasta jäsenmäärästä määrätään pankin työjärjestyksessä.

11 artikla

1. Hallituksen muodostavat puheenjohtaja ja kahdeksan varapuheenjohtajaa, jotka valtuusto nimittää kuudeksi vuodeksi kerrallaan hallintoneuvoston ehdotuksesta. Sama jäsen voidaan nimetä uudeksi toimikaudeksi.

Valtuusto voi yksimielisesti muuttaa hallituksen jäsenmäärää.

2. Hallintoneuvoston määräenemmistöllä tekemästä ehdotuksesta valtuusto voi määräenemmistöllä erottaa hallituksen jäseniä.

3. Hallitus vastaa puheenjohtajan alaisena ja hallintoneuvoston valvonnassa pankin juoksevien asioiden hoitamisesta.

Se valmistelee hallintoneuvoston päätökset, erityisesti päätökset lainojen ottamisesta ja rahoituksen myöntämisestä ennen muuta lainojen ja takausten muodossa. Se huolehtii näiden päätösten toimeenpanosta.

4. Hallitus antaa yksinkertaisella enemmistöllä lausuntonsa ehdotuksista, jotka koskevat lainojen ottamista ja rahoituksen myöntämistä erityisesti lainojen ja takausten muodossa.

5. Valtuusto vahvistaa hallituksen jäsenille maksettavat palkkiot ja sen, minkälainen toiminta on ristiriidassa heidän tehtäviensä kanssa.

6. Puheenjohtaja tai hänen ollessaan estynyt varapuheenjohtaja edustaa pankkia oikeudellisissa ja muissa asioissa.

7. Pankin henkilöstö on puheenjohtajan alainen. Puheenjohtaja ottaa palvelukseen ja erottaa henkilöstön. Henkilöstön valinnassa otetaan henkilökohtaisten ominaisuuksien ja ammatillisen pätevyyden lisäksi huomioon, että henkilöstö koostuu tasapuolisesti eri jäsenvaltioiden kansalaisista. Työjärjestyksessä määritetään toimivaltainen elin, joka hyväksyy henkilöstöön sovellettavat määräykset.

8. Hallitus ja pankin henkilöstö ovat vastuussa yksinomaan pankille ja hoitavat tehtäviään täysin riippumattomina.

12 artikla

1. Komitea, jonka muodostavat valtuuston asianomaisten pätevyyden perusteella nimitämät kuusi jäsentä, tarkastaa, että pankin toiminta noudattaa parhaita pankkikäytäntöjä, ja vastaa pankin tilien tarkastuksesta.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu komitea tarkastaa vuosittain pankin toiminnan ja kirjanpidon asianmukaisuuden. Tätä varten se tarkastaa, että pankin toiminta on ollut tässä perussäännössä ja työjärjestyksessä vahvistettujen sääntöjen ja menettelyjen mukaista.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu komitea vahvistaa, että tilinpäätös ja kaikki hallintoneuvoston laatimaan tilinpäätökseen sisältyvä tilinpäätösinformaatio antavat luotettavan kuvan pankin rahoitusasemasta sen varojen ja sitoumusten osalta sekä sen toiminnan tuloksista ja kassavirroista kyseisellä tilikaudella.

4. Työjärjestyksessä määritellään 1 kohdassa tarkoitettujen komitean jäseniltä vaadittava pätevyys ja määritetään komitean toiminnan edellytykset ja yksityiskohtaiset menettelyt.

13 artikla

Pankki asioi kunkin jäsenvaltion kanssa tämän nimeämän viranomaisen välityksellä. Rahaliikennettä hoitaessaan pankki käyttää jäsenvaltion kansallista keskuspankkia tai muuta jäsenvaltion hyväksymää rahoituslaitosta.

14 artikla

1. Pankki on yhteistyössä kaikkien vastaavilla aloilla toimivien kansainvälisten järjestöjen kanssa.

2. Pankki pyrkii tarkoituksenmukaisesti yhteistyösuhteisiin niiden maiden pankkien ja rahoituslaitosten kanssa, joihin sen toiminta ulottuu.

15 artikla

Valtuusto tulkitsee tai täydentää 7 artiklan nojalla vahvistamia suuntaviivoja niiden antamisen perustana olleiden edellytysten mukaisesti jäsenvaltion tai komission pyynnöstä taikka omasta aloitteestaan.

16 artikla

1. Unionin perustuslain III-394 artiklassa määritellyn tehtävänsä mukaisesti pankki myöntää rahoitusta lainojen ja takuiden muodossa jäsenilleen taikka yksityisille tai julkisille yrityksille investointeihin, jotka toteutetaan jäsenvaltioiden alueilla, jos rahoitusta ei voida järjestää kohtuullisin ehdoin muista lähteistä.

Pankki voi kuitenkin valtuuston määränemmistöllä tekemällä päätöksellä hallintoneuvoston ehdotuksesta myöntää rahoitusta kokonaan tai osittain muualla kuin jäsenvaltioiden alueilla toteutettaviksi tarkoitettuihin investointeihin.

2. Lainat myönnetään, sikäli kuin mahdollista, vain jos myös muita rahoituslähteitä käytetään.

3. Jos pankki myöntää lainan yritykselle tai muulle yhteisölle kuin jäsenvaltiolle, se asettaa lainan saannin ehdoksi joko sen jäsenvaltion antaman takauksen, jonka alueella investointi toteutetaan, tai riittävät vakuudet taikka velallisen vakaan rahoitusaseman.

Lisäksi hallintoneuvosto päättää 7 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen valtuuston vahvistamien periaatteiden mukaisesti ja jos perustuslain III-394 artiklassa tarkoitettujen toimien toteuttaminen sitä vaatii, määränemmistöllä sellaisen rahoituksen edellytyksistä ja sitä koskevista yksityiskohtaisista menettelyistä, johon liittyy erityinen riski ja jota sen vuoksi pidetään erityistoimena.

4. Pankki voi taata julkisten tai yksityisten yritysten taikka yhteisöjen lainoja, jotka on otettu unionin perustuslain III-394 artiklassa tarkoitettujen hankkeiden toteuttamista varten.

5. Pankin myöntämien lainojen ja sen antamien takausten kokonaismäärä saa olla enintään 250 prosenttia merkityn pääoman, varausten, kohdentamattomien varausten ja jakamattoman voiton yhteismäärästä. Kyseisten erien yhteismäärä lasketaan vähentämällä määrä, joka vastaa kaikkien pankin merkitsemien osuuksien merkittävää yhteismäärää, riippumatta siitä, onko ne maksettu.

Pankin osuuksien muodossa maksama määrä ei missään vaiheessa saa ylittää sen maksetun pääoman, varausten, kohdentamattomien varausten ja jakamattoman voiton vapaan osan kokonaismäärää.

Pankin erityistoimiin, joista valtuusto ja

hallintoneuvosto päättävät 3 kohdan mukaisesti, voidaan poikkeuksellisesti myöntää erityismäärärahoja varauksina.

Tätä kohtaa sovelletaan myös pankin konsolidoituun tilinpäätökseen.

6. Pankki suojautuu valuuttariskeiltä ottamalla laina- ja takaussopimukseen aiheelliseksi katsomansa ehdot.

17 artikla

1. Pankin myöntämien lainojen korkotaso, toimitusmaksut ja muut maksut mukautetaan pääomamarkkinoilla vallitseviin olosuhteisiin ja lasketaan siten, että pankki voi niistä saamallaan tuloilla täyttää velvoitteensa, maksaa kulunsa ja kattaa riskinsä sekä perustaa 22 artiklan mukaisesti vararahaston.

2. Pankki ei myönnä koronalennusta. Jos koronalennus vaikuttaa suotavalta rahoitettavan investoinnin erityisluonteeseen vuoksi, asianomainen jäsenvaltio tai joku muu voi myöntää korkotukea, sikäli kuin se on unionin perustuslain III-167 artiklan määräysten mukaista.

18 artikla

Pankki noudattaa rahoitustoiminnassaan jäljempänä mainittuja periaatteita.

1. Se huolehtii siitä, että varoja käytetään unionin edun kannalta mahdollisimman järkevästi.

Se voi myöntää lainoja ja antaa takauksia vain:

a).jos korot ja kuoletukset saadaan hoideiksi toiminnasta saatavalla tuotolla, kun kyse on tuotantoyritysten toteuttamista investoinneista, tai jos valtio, jossa investointi toteutetaan, sitoutuu vastaamaan niistä taikka niiden hoito varmistetaan muilla tavoin, kun kyse on muista investoinneista; ja

b).jos investoinnin toteuttaminen lisää taloudellista tuottavuutta yleensä ja edistää sisämarkkinoiden toteuttamista tai toimintaa.

2. Se ei hanki osuuksia yrityksistä eikä ota vastuuta niiden hallinnosta, ellei tämä ole välttämätöntä pankin oikeuksien turvaamiseksi sen varmistuksessa saataviensa takaisinmaksun.

Hallintoneuvosto päättää kuitenkin 7 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen valtuuston vahvistamien periaatteiden mukaisesti ja jos unionin perustuslain III-394 artiklassa määrättyjen toimien toteuttaminen sitä vaatii, määräenemmistöllä kaupallisen yrityksen pääomaosuuksien hankkimista koskevista edellytyksistä ja sitä koskevista yksityiskohtaisista menettelyistä, jos tämä on tarpeen investoinnin tai ohjelman rahoittamiseksi, yleensä lainan tai takauksen lisäksi.

3. Se voi siirtää saatavansa pääomamarkkinoille ja tätä varten vaatia lainanottajiaan laskemaan liikkeeseen joukkovelkakirjoja tai muita arvopapereita.

4. Pankki tai jäsenvaltiot eivät aseta lainoille ehtoja, jotka edellyttävät lainaksi annettujen varojen käyttämistä jossakin tietyssä jäsenvaltiossa.

5. Pankki voi asettaa lainojen ehdoksi, että hankkeista järjestetään kansainvälinen tarjouskilpailu.

6. Pankki ei rahoita investointia eikä osallistu investoinnin rahoittamiseen, jos jäsenvaltio, jonka alueella investointi on toteutettava, vastustaa investointia.

7. Lainanantotoimintansa lisäksi pankki voi antaa teknistä apua valtuuston määräenemmistöllä määrittämien edellytysten ja yksityiskohtaisten menettelyjen mukaisesti ja tämän perussäännön määräyksiä noudattaen.

19 artikla

1. Julkiset tai yksityiset yritykset tai yhteisöt voivat hakea rahoitusta suoraan pankilta. Rahoitusta voidaan hakea pankilta myös komission tai sen jäsenvaltion välityksellä, jonka alueella investointi aiotaan toteuttaa.

2. Komission välityksellä jätetyistä hakemuksista pyydetään sen jäsenvaltion lausunto, jonka alueella investointi aiotaan toteuttaa. Jäsenvaltion välityksellä jätetyistä hakemuksista pyydetään komission lausunto. Yrityksen suoraan jättämä hakemus saatetaan asianomaisen jäsenvaltion ja komission käsiteltäväksi.

Asianomaiset jäsenvaltiot ja komissio antavat lausuntonsa kahden kuukauden kuluessa. Jos vastausta ei saada tässä ajassa, pankki voi katsoa, ettei kyseistä investointia vastusteta.

3. Hallintoneuvosto ratkaisee niitä rahoitustoimia koskevat asiat, jotka hallitus on saattanut sen käsiteltäviksi.

4. Hallitus tutkii, ovatko sen käsiteltäviksi saatetut rahoitustoimet tämän perussäännön, etenkin 16 ja 18 artiklan, mukaisia. Jos hallitus puoltaa rahoitusta, se toimittaa asiaa koskevan ehdotuksen hallintoneuvostolle. Hallitus voi myös asettaa puoltavalle lausunnonlehen välttämättömiksi katsomiaan edellytyksiä. Jos hallitus vastustaa rahoituksen myöntämistä, se toimittaa asiakirjat hallintoneuvostolle lausuntonsa kanssa.

5. Jos hallituksen lausunto on kielteinen, hallintoneuvosto voi myöntää rahoituksen vain yksimielisellä päätöksellä.

6. Jos komission lausunto on kielteinen, hallintoneuvosto voi myöntää rahoituksen vain yksimielisellä päätöksellä; tällöin komission nimeämä jäsen ei osallistu äänestykseen.

7. Jos sekä hallituksen että komission lausunto ovat kielteiset, hallintoneuvosto ei saa myöntää kyseistä rahoitusta.

8. Jos hyväksytyihin investointeihin liittyvän rahoituksen uudelleenjärjestely on perusteltua pankin oikeuksien ja etujen turvaamiseksi, hallitus toteuttaa viipymättä tarpeelliseksi katsomansa kiireelliset toimenpiteet ja tiedottaa tästä viipymättä hallintoneuvostolle.

20 artikla

1. Pankki lainaa tehtäviensä toteuttamiseksi tarvittavat varat pääomamarkkinoilta.

2. Pankki voi lainata jäsenvaltioiden pääomamarkkinoilta näitä markkinoita koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Sellaisen jäsenvaltion, jota koskee perustuslain III-197 artiklan 1 kohdan mukainen poikkeus, toimivaltaiset laitokset voivat vastustaa tätä vain, jos kyseisen valtion pääomamarkkinoilla on pelättävissä vakavia häiriöitä.

21 artikla

1. Pankki voi käyttää käytettävissään olevat varat, joita se ei välittömästi tarvitse velvoitteidensa täyttämiseksi, seuraavasti:

a).se voi tehdä sijoituksia rahamarkkinoilla;

b).se voi, jollei 18 artiklan 2 kohdan määräyksistä muuta johdu, ostaa ja myydä arvopapereita;

c).se voi suorittaa muita tehtäviensä kuuluvia rahoitustoimia.

2. Hoitaessaan sijoituksiaan pankki ei harjoita valuutta-arbitraasia, ellei se ole ehdottoman välttämätöntä pankin lainaustoiminnan taikka sen liikkeeseenlaskemista lainoista tai antamista takauksista johtuvien velvoitteiden täyttämiseksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 23 artiklan määräysten soveltamista.

3. Pankki toimii tässä artiklassa tarkoitetuilla aloilla yhteisymmärryksessä jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten tai kansallisten keskuspankkien kanssa.

22 artikla

1. Perustetaan asteittain vararahasto, joka on 10 prosenttia merkitystä pääomasta. Hallintoneuvosto voi päättää lisärahastojen perustamisesta, jos se on perusteltua pankin sitoumusten kannalta. Siihen saakka, kunnes vararahasto on täysimääräinen, sinne siirretään:

a).sellaisista lainoista saadut korkotulot, jotka pankki on myöntänyt jäsenvaltioiden 5 artiklan mukaan maksettavista määristä, ja

b).sellaisista lainoista saadut korkotulot, jotka pankki on myöntänyt a alakohdassa tarkoitettujen lainojen takaisinmaksusta saaduista varoista,

sikäli kuin näitä korkotuloja ei tarvita pankin veloitteiden täyttämiseen tai kulujen maksamiseen.

2. Vararahaston varat sijoitetaan siten, että ne ovat milloin tahansa käytettävissä rahaston tarkoituksiin.

23 artikla

1. Pankki saa milloin tahansa muuttaa joskikin sellaisen jäsenvaltion valuutaksi, joka ei ole ottanut käyttöön euroa, ne varat, jotka sillä on hallussaan unionin perustuslain III-394 artiklassa määritellyn tehtävänsä mukaisten rahoitustoimien toteuttamista varten ja ottaen huomioon tämän perussäännön 21 artiklan määräykset. Jos pankilla on rahaa tai rahaksi muunnettavia varoja valuuttoina, joita se tarvitsee, se välttää tällaisia valuutanvaihtoja niin paljon kuin mahdollista.

2. Pankki voi muuttaa jonkin sellaisen jäsenvaltion, joka ei ole ottanut käyttöön euroa, valuuttana olevat varansa kolmannen maan valuutaksi ainoastaan asianomaisen jäsenvaltion suostumuksella.

3. Pankki voi vapaasti käyttää sitä osaa pääomastaan, joka on maksettu, sekä yhteisön ulkopuolisilta markkinoilta lainattua valuuttaa.

4. Jäsenvaltiot sitoutuvat asettamaan pankin velallisten käyttöön valuuttaa, jota ne tarvitsevat pankin myöntämien tai takaamien, jäsenvaltioiden alueella toteutettavia investointeja varten annettujen lainojen pääoman takaisinmaksuun ja korkojen maksuun.

24 artikla

Jos jäsenvaltio ei täytä sille tämän perussäännön mukaan kuuluvia jäsenyysveloitteita,

erityisesti veloitetaan maksaa osuutensa merkitystä pääomasta taikka huolehtia ottamiensa lainojen hoitamisesta, valtuusto voi määräenemmistöllä tekemällään päätöksellä keskeyttää lainojen myöntämisen ja takauksen antamisen jäsenvaltiolle tai sen kansalaisille.

Tällainen päätös ei vapauta jäsenvaltiota eikä sen kansalaisia veloitteista, joita niillä on pankkia kohtaan.

25 artikla

1. Jos valtuusto päättää keskeyttää pankin toiminnan, kaikki toiminta lopetetaan viipymättä, sellaisia toimia lukuun ottamatta, jotka ovat välttämättömiä pankin varojen käyttämisen, turvaamisen ja säilyttämisen sekä sitoumusten täyttämisen varmistamiseksi asianmukaisella tavalla.

2. Jos pankki asetetaan selvitystilaan, valtuusto valitsee selvitysmiehet ja antaa heille ohjeet selvitysmenettelyn hoitamisesta. Se huolehtii henkilöstön oikeuksien suojaamisesta.

26 artikla

1. Pankilla on kaikissa jäsenvaltioissa laajin kansallisen lainsäädännön mukaan oikeushenkilöllä oleva oikeuskelpoisuus. Se voi erityisesti hankkia ja luovuttaa irtainta ja kiinteää omaisuutta sekä esiintyä kantajana ja vastaajana oikeudenkäynneissä.

2. Pankin omaisuuteen ei missään muodossa saa kohdistaa takavarikkoa eikä pakkolunastusta.

27 artikla

1. Pankin ja sen velkojien, lainanottajien tai muiden väliset riidat ratkaistaan toimivaltaisessa kansallisessa tuomioistuimessa, jollei Euroopan unionin tuomioistuimelle annetusta toimivallasta muuta johdu. Pankki voi tekevänsä sopimuksessa sopia välitysmenettelyn käyttämisestä.

2. Pankilla on kotipaikka kussakin jäsenvaltiossa. Se voi tekemässään sopimuksessa sopia erityisestä oikeuspaikasta.

3. Pankin omaisuutta ja varoja ei saa ulosmitata eivätkä ne saa olla pakkotäytäntönpäätöksen kohteena muutoin kuin tuomioistuinten päätöksellä.

28 artikla

1. Valtuusto voi yksimielisesti päättää perustaa tytäryhtiöitä tai muita yksiköitä, jotka ovat oikeushenkilöitä ja taloudellisesti itsenäisiä.

2. Valtuusto hyväksyy yksimielisesti 1 kohdassa tarkoitettujen laitosten perussäännön, jossa vahvistetaan etenkin niiden tavoitteet, rakenne, pääoma, jäsenet, kotipaikka, varat, interventiokeinot, tarkastusta koskevat säännöt sekä niiden suhde pankin toimiin.

3. Pankki voi osallistua kyseisten laitosten hallintoon ja osallistua niiden pääoman merkitsemiseen aina valtuuston yksimielisesti vahvistamaan määrään asti.

4. Edellä 1 kohdassa mainittuihin laitoksiin, sikäli kuin niihin sovelletaan unionin oikeutta, niiden toimielinten jäseniin heidän hoitaessaan tehtäviään ja niiden henkilöstöön sovelletaan Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehtyä pöytäkirjaa samoin ehdoin ja samoin edellytyksin kuin pankkiin.

Osinkoja, voitto-osuuksia tai näistä laitoksista muussa muodossa saatavia etuuksia, joihin muilla jäsenillä kuin Euroopan unionilla ja pankilla on oikeus, koskevat kuitenkin niihin sovellettavan lainsäädännön verotusta koskevat säännökset.

5. Euroopan unionin tuomioistuin käsittelee jäljempänä määrätyn rajoituksen unionin lainsäädännön alaisen laitoksen toimielinten toimenpiteitä koskevat riidat. Tällaista toimenpidettä koskevan kanteen voi nostaa tällaisen laitoksen jäsen kyseisessä ominaisuudessaan tai jäsenvaltio unionin perustuslain III-365 artiklassa määrätyn ehdoin.

6. Valtuusto voi yksimielisesti päättää, että unionin lainsäädännön alaisen laitoksen henkilökuntaan sovelletaan pankin kanssa yhteisiä järjestelyjä laitoksen ja pankin sisäisiä menettelyjä noudattaen.

6. PÖYTÄKIRJA

EUROOPAN UNIONIN TOIMIELINTEN JA TIETTYJEN ELINTEN, LAITOSTEN JA YKSIKKÖJEN KOTIPAIKAN SIJAINNISTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

OTTAVAT HUOMIOON unionin perustuslain III-432 artiklan, ja

PALAUTTAVAT MIELEEN JA VAHVISTAVAT 8 päivänä huhtikuuta 1965 tehdyn päätöksen ja rajoittamatta vastaisuudessa perustettavien toimielinten, elinten ja laitosten ja yksiköiden kotipaikkaa koskevia päätöksiä,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

Ainoa artikla

1. Euroopan parlamentin kotipaikka on Strasbourg, jossa pidetään kaksitoista kuukausittaista täysistuntoa, mukaan lukien talousarviota käsittelevä istunto. Ylimääräiset täysistunnot pidetään Brysselissä. Euroopan parlamentin valiokunnat kokoontuvat Brysselissä. Euroopan parlamentin pääsihteeristö ja sen osastot sijaitsevat edelleen Luxemburgissa.

2. Neuvoston kotipaikka on Bryssel. Neuvosto pitää huhti-, kesä- ja lokakuussa istuntonsa Luxemburgissa.

3. Komission kotipaikka on Bryssel. Yksiköt, jotka luetellaan 8 päivänä huhtikuuta 1965 tehdyn päätöksen 7, 8 ja 9 artiklassa, sijaitsevat Luxemburgissa.

4. Euroopan unionin tuomioistuimen kotipaikka on Luxemburg.

5. Euroopan keskuspankin kotipaikka on Frankfurt.

6. Tilintarkastustuomioistuimen kotipaikka on Luxemburg.

7. Alueiden komitean kotipaikka on Bryssel.

8. Talous- ja sosiaalikomitean kotipaikka on Bryssel.

9. Euroopan investointipankin kotipaikka on Luxemburg.

10. Europolin kotipaikka on Haag.

7. PÖYTÄKIRJA

EUROOPAN UNIONIN ERIOIKEUKSISTA JA VAPAUKSISTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

KATSOVAT, että unionin perustuslain III-434 artiklan nojalla unionilla on jäsenvaltioiden alueella sellaiset erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen unionin tehtävien toteuttamiseksi,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

I LUKU

UNIONIN OMAISUUS, VARAT JA LIIKETOIMET

1 artikla

Unionin tilat ja rakennukset ovat loukkaamattomia. Niihin ei saa kohdistaa etsintää, takavarikkoa, menettämisseuraamusta tai pakkolunastusta. Unionin omaisuus ja varat eivät voi olla minkään hallinnollisen tai oikeudellisen pakkotoimenpiteen kohteena ilman unionin tuomioistuimen lupaa.

2 artikla

Unionin arkistot ovat loukkaamattomia.

3 artikla

Unioni, sen varat, tulot ja muu omaisuus on vapautettu kaikista välittömistä veroista.

Jäsenvaltioiden hallitusten on toteutettava, aina kun se on mahdollista, aiheelliset toimenpiteet hyvittääkseen tai maksaakseen takaisin kiinteän tai irtaimen omaisuuden hintaan sisältyvät välilliset verot ja myyntiverot, kun unioni suorittaa virkakäyttöön huomattavia hankintoja, joiden hintaan sisältyy tällaisia veroja. Näiden määräysten soveltaminen ei kuitenkaan saa johtaa kilpailun vääristymiseen unionissa.

Vapautus ei koske sellaisia veroja ja maksuja, jotka ovat ainoastaan korvausta yleishyödyllisistä palveluista.

4 artikla

Unioni on vapautettu kaikista tulleista, tuonti- ja vientikielloista sekä tuonti- ja vientirajoituksista unionin virkakäyttöön tarkoitettujen tavaroiden osalta. Tämän vapautuksen nojalla maahantuotuja tavaroita ei saa luovuttaa maksua vastaan eikä ilmaiseksi sen valtion alueella, johon ne on tuotu, muuten kuin tämän valtion hallituksen kanssa sovituin edellytyksin.

Myös unionin julkaisut on vapautettu tulleista, tuonti- ja vientikielloista sekä tuonti- ja vientirajoituksista.

II LUKU

VIESTINTÄYHTEYDET JA KULKULUVAT

5 artikla

Kunkin jäsenvaltion alueella unionin toimielimet saavat virallisissa viestintäyhteisissä sekä kaikkien asiakirjojensa toimitamisessa saman kohtelun, jonka tämä valtio myöntää diplomaattisille edustustoille.

Unionin toimielinten virallista kirjeenvaihtoa ja muita virallisia tiedonantoja ei saa sensuroida.

6 artikla

Unionin toimielinten puheenjohtajat ja presidentit voivat myöntää unionin toimielinten jäsenille ja muulle henkilöstölle kulkulupia, joiden muodosta neuvosto päättää yksinkertaisella enemmistöllä antamallaan eurooppa-asetuksella ja jotka jäsenvaltioiden viranomaisten on tunnustettava päteviksi matkustusasiakirjoiksi. Näitä kulkulupia annetaan virkamiehille ja muulle henkilöstölle Euroopan unionin virkamiehiin sovellettavissa henkilöstösäännöissä ja unionin muuta henkilöstöä koskevissa palvelussuhteen ehtoissa vahvistetuilla edellytyksin.

Komissio voi tehdä sopimuksia näiden kulkulupien tunnustamiseksi päteviksi matkustusasiakirjoiksi kolmansien valtioiden alueella.

III LUKU

EUROOPAN PARLAMENTIN JÄSENET

7 artikla

Euroopan parlamentin jäsenten vapaalle liikkuvuudelle heidän matkustaessaan Euroopan parlamentin kokouspaikkaan tai heidän palatessaan sieltä ei saa asettaa hallinnollisia tai muita esteitä.

Euroopan parlamentin jäsenet saavat tullien ja valuutanvaihtovalvonnan osalta:

a). omalta hallitukseltaan samat helpotukset, jotka myönnetään ulkomailla tilapäisissä virkatehtävissä matkustaville korkeille virkamiehille;

b). toisten jäsenvaltioiden hallituksilta samat helpotukset, jotka myönnetään tilapäisissä virkatehtävissä oleville vieraiden valtioiden edustajille.

8 artikla

Euroopan parlamentin jäseniä ei voida alistaa tutkittavaksi, pidättää tai haastaa oikeu-

teen heidän tehtäviään hoitaessaan ilmaisemiensa mielipiteiden tai äänestystensä perusteella.

9 artikla

Euroopan parlamentin istuntojen ajan sen jäsenillä on:

a). oman valtionsa alueella sen parlamentin jäsenille myönnetty koskemattomuus;

b). toisen jäsenvaltion alueella vapaudenriistoa koskeva koskemattomuus sekä lainkäyttöllinen koskemattomuus.

Koskemattomuus koskee jäseniä myös silloin kun he matkustavat Euroopan parlamentin istuntoihin tai palaavat niistä.

Koskemattomuuteen ei voida vedota silloin, kun jäsen tavataan itse teosta, eikä se estä Euroopan parlamenttia käyttämästä oikeuttaan luopua koskemattomuudesta jäsenensä osalta.

IV LUKU

JÄSENVALTIOIDEN EDUSTAJAT, JOTKA OSALLISTUVAT UNIONIN TOI- MIELINTEN TYÖHÖN

10 artikla

Jäsenvaltioiden edustajilla, jotka osallistuvat unionin toimielinten työhön, ja näiden neuvonantajilla sekä teknisillä asiantuntijoilla on tavanomaiset erioikeudet, vapaudet ja helpotukset heidän hoitaessaan tehtäviään sekä matkustaessaan kokouspaikalle ja palatessaan sieltä.

Tätä artiklaa sovelletaan myös unionin neuvoa-antavien elinten jäseniin.

V LUKU

UNIONIN VIRKAMIEHET JA MUU HENKILÖSTÖ

11 artikla

Unionin virkamiehillä ja muulla henkilöstöllä on heidän kansalaisuudestaan riippu-

matta jokaisen jäsenvaltion alueella seuraavat erioikeudet ja vapaudet:

a).heillä on lainkäyttöllinen koskemattomuus heidän virallisessa ominaisuudessaan suorittamiensa toimien osalta, mukaan lukien heidän suulliset lausumansa sekä kirjalliset esityksensä, jollei sellaisissa unionin perustuslain määräyksissä, jotka toisaalta koskevat virkamiesten ja muun henkilöstön vastuuta unionia kohtaan ja toisaalta tuomioistuimen toimivaltaa unionin ja sen virkamiesten ja muun henkilöstön välisissä riidoissa, toisin määrätä. Tämä koskemattomuus jatkuu heidän tehtäviensä päättymisen jälkeenkin;

b).maahanmuuttoa koskevat rajoitukset tai ulkomaalaisten rekisteröintiä koskevat muodollisuudet eivät koske heitä. Samaa sovelletaan heidän puolisoihinsa ja heidän huollettavinaan oleviin perheenjäseniinsä;

c).heitä koskevat valuutta- ja valuutanvaihtosääntelyssä samat helpotukset, jotka tavallisesti myönnetään kansainvälisten järjestöjen virkamiehille;

d).heillä on oikeus tuoda maahan tullitta huonekalunsa ja henkilökohtainen käyttöomaisuutensa, kun he ensimmäisen kerran ryhtyvät hoitamaan tehtäviään kyseisessä valtiossa, ja heillä on oikeus viedä uudelleen nämä huonekalut ja tämä omaisuus tullitta hänen mainitussa valtiossa hoitamiensa virkatehtävien päättyessä, jollei sen valtion hallitus, jossa tätä oikeutta käytetään, aseta tuonnille tai viennille tarpeelliseksi katsomiaan ehtoja;

e).heillä on oikeus tuoda maahan tullitta henkilökohtaiseen käyttöönsä auto, jonka he ovat hankkineet kyseisen valtion sisämarkkinoita koskevin ehdoin joko siinä valtiossa, jossa he ovat viimeksi asuneet, tai valtiossa, jonka kansalaisia he ovat, sekä viedä se uudelleen tullitta, jollei kyseisen valtion hallitus aseta tuonnille tai viennille tarpeelliseksi katsomiaan ehtoja.

12 artikla

Eurooppalailla vahvistetuin edellytyksin ja sillä vahvistettua menettelyä noudattaen unionin virkamiehet ja muu henkilöstö ovat velvollisia maksamaan unionille veroa unionin heille maksamista palkoista ja palkkiois-

ta. Tämä laki annetaan, kun on kuultu toimielimiä, joita asia koskee.

Unionin virkamiehet ja muu henkilöstö on vapautettu suorittamasta kansallisia veroja unionin maksamista palkoista ja palkkioista.

13 artikla

Sovellettaessa tuloverotusta, varallisuusverotusta ja perintöverotusta sekä kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyjä yleissopimuksia unionin niiden virkamiesten ja sen muun henkilöstön kotipaikan, jotka hoitaakseen tehtäväänsä unionin palveluksessa muuttavat asumaan muun jäsenvaltion alueelle kuin siihen jäsenvaltioon, jossa heidän verotuksellinen kotipaikkansa oli heidän ryhtyessään hoitamaan tehtäviään unionissa, katsotaan sekä valtiossa, jossa he tosiasiallisesti asuvat että valtiossa, jossa heillä on verotuksellinen kotipaikka, olevan edelleen viimeksi mainitussa valtiossa, jos se on unionin jäsenvaltio. Tätä määräystä sovelletaan myös puolisoon, jos tämä ei harjoita omaa ansiotoimintaa, sekä tässä artiklassa tarkoitettujen henkilöiden huollettavina oleviin lapsiin.

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitetuille henkilöille kuuluva irtain omaisuus, joka sijaitsee siinä maassa, jossa nämä henkilöt oleskelevat, on vapautettu perintöverosta kyseisessä maassa. Määrättäessä perintöveroa tällaisen omaisuuden katsotaan olevan jäsenvaltiossa, jossa näillä henkilöillä on verotuksellinen kotipaikka, jollei kolmansien maiden oikeuksista ja kaksinkertaista verotusta koskevien kansainvälisten yleissopimusten määräysten soveltamisesta mahdollisesti muuta johdu.

Tämän artiklan määräyksiä sovellettaessa ei oteta huomioon sellaista kotipaikkaa, joka on hankittu ainoastaan tehtävien hoitamiseksi muiden kansainvälisten järjestöjen palveluksessa.

14 artikla

Unionin virkamiehiä ja muuta henkilöstöä koskevasta sosiaalietuusjärjestelmästä sääde-

tään eurooppalailla. Laki annetaan, kun on kuultu toimielimiä, joita asia koskee.

15 artikla

Ne unionin virkamiesten ja muun henkilöstön ryhmät, joihin sovelletaan kokonaisuudessaan tai osittain 11 artiklan, 12 artiklan toisen kohdan sekä 13 artiklan määräyksiä, määritetään eurooppalailla. Laki annetaan, kun on kuultu toimielimiä, joita asia koskee.

Virkamiesten ja muun näihin ryhmiin kuuluvan henkilöstön nimet, ura-alueet ja osoitteet toimitetaan määräajoin tiedoksi jäsenvaltioiden hallituksille.

VI LUKU

UNIONIIN AKKREDITOITUJEN
KOLMANSIEN MAIDEN
EDUSTUSTOJEN
ERIOIKEUDET JA VAPAUDET

16 artikla

Jäsenvaltio, jonka alueella unionin kotipaikka sijaitsee, myöntää unioniin akkreditoituille kolmansien valtioiden edustustoille tavanomaiset diplomaattiset erioikeudet ja vapaudet.

VII LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

17 artikla

Unionin virkamiehille ja muulle henkilöstölle myönnetään erioikeudet, vapaudet ja helpotukset yksinomaan unionin edun vuoksi.

Kunkin unionin toimielimen on luovuttava virkamiehelle tai muulle henkilöstölle myönnetystä vapaudesta silloin kun toimielin katsoo, että tämä luopuminen ei ole ristiriidassa unionin edun kanssa.

18 artikla

Unionin toimielimet toimivat tämän pöytä-

kirjan soveltamiseksi yhteistyössä kyseisten jäsenvaltioiden vastuussa olevien viranomaisten kanssa.

19 artikla

Komission jäseniin sovelletaan 11–14 artiklaa sekä 17 artiklaa.

20 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimen tuomareihin, julkisasiamiehiin, kirjaajiin ja avustaviin esittelijöihin sovelletaan 11–14 artiklaa sekä 17 artiklaa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 3 artiklan soveltamista, joka koskee tuomareiden ja julkisasiamiesten lainkäyttöllistä koskemattomuutta.

Myös tilintarkastustuomioistuimen jäseniin sovelletaan 11–14 artiklaa sekä 17 artiklaa.

21 artikla

Tätä pöytäkirjaa sovelletaan myös Euroopan keskuspankkiin, sen elinten jäseniin ja sen henkilöstöön, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan soveltamista.

Euroopan keskuspankki on vapautettu kaikista veroista ja veronluonteisista maksuista sen pääoman korottamisen yhteydessä sekä tähän toimenpiteeseen mahdollisesti liittyvistä eri muodollisuuksista valtiossa, jossa pankin kotipaikka sijaitsee. Pankin ja sen elinten Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön mukaisesti harjoittama toiminta ei ole liikevaihtoveron alaista.

22 artikla

Tätä pöytäkirjaa sovelletaan myös Euroopan investointipankkiin, sen elinten jäseniin, sen henkilöstöön sekä sen toimintaan osallistuviin jäsenvaltioiden edustajiin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta pankin perussääntöä koskevan pöytäkirjan soveltamista.

Euroopan investointipankki on vapautettu myös kaikista veroista ja veronluonteisista maksuista sen pääoman korottamisen yhteydessä sekä tähän toimenpiteeseen mahdollisesti liittyvistä eri muodollisuuksista valti-

sa, jossa pankin kotipaikka sijaitsee. Pankin lakkauttamisen tai selvitystilaan asettamisen yhteydessä ei kanneta veroa. Pankin tai sen elinten perussäännön mukaisesti harjoittama toiminta ei liioin ole liikevaihtoveron alaista.

8. PÖYTÄKIRJA

TANSKAN KUNINGASKUNNAN, IRLANNIN JA ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN, HELLEENIEN TASAVALLAN, ESPANJAN KUNINGASKUNNAN JA PORTUGALIN TASAVALLAN SEKÄ ITÄVALLAN TASAVALLAN, SUOMEN TASAVALLAN JA RUOTSIN KUNINGASKUNNAN LIITTYMISSOPIMUKSISTA JA -ASIAKIRJOISTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

PALAUTTAVAT MIELIIN, että Tanskan kuningaskunta, Irlanti ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta liittyivät Euroopan yhteisöihin 1 päivänä tammikuuta 1973, että Helleenien tasavalta liittyi Euroopan yhteisöihin 1 päivänä tammikuuta 1981, että Espanjan kuningaskunta ja Portugalin tasavalta liittyivät Euroopan yhteisöihin 1 päivänä tammikuuta 1986 ja että Itävallan tasavalta, Suomen tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta liittyivät Euroopan yhteisöihin ja Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustettuun Euroopan unioniin 1 päivänä tammikuuta 1995,

OTTAVAT HUOMIOON, että unionin perustuslain IV-437 artiklan 2 kohdassa määrätään edellä tarkoitettuja liittymisiä koskevien sopimusten kumoamisesta,

OTTAVAT HUOMIOON, että eräät mainittuihin liittymissopimuksiin ja niihin liittyviin liittymisasiakirjoihin sisältyvät määräykset ovat edelleen merkityksellisiä ja että unionin perustuslain IV-437 artiklan 2 kohdan mukaan nämä määräykset on otettava pöytäkirjaan tai siinä on viitattava niihin siten, että ne pysyvät voimassa ja niiden oikeusvaikutukset säilyvät,

KATSOVAT, että näihin määräyksiin on tehtävä tarpeelliset tekniset mukautukset, jotta ne olisivat sopusoinnussa unionin perustuslain kanssa, niiden oikeusvaikutuksia muuttamatta,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

I OSASTO

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

1 artikla

Unionin perustuslain IV-437 artiklan 2 kohdan a–d alakohdassa tarkoitetuista liittymissopimuksista johtuvat oikeudet ja velvollisuudet tulivat voimaan kyseisissä sopimuksissa määrätyn edellytyksin seuraavina päivämäärinä:

a).1 päivänä tammikuuta 1973 Tanskan kuningaskunnan, Irlannin ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymissopimuksen osalta;

b).1 päivänä tammikuuta 1981 Helleenien tasavallan liittymissopimuksen osalta;

c).1 päivänä tammikuuta 1986 Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymissopimuksen osalta;

d).1 päivänä tammikuuta 1995 Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksen osalta.

2 artikla

1. Edellä 1 artiklassa tarkoitetut liittyvät valtiot ovat velvollisia liittymään niihin ennen niiden liittymistä tehtyihin sopimuksiin tai yleissopimuksiin, siltä osin kuin ne vielä ovat voimassa,

a). jotka on tehty muiden jäsenvaltioiden välillä ja jotka perustuvat Euroopan yhteisön perustamissopimukseen, Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen tai Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen tai ovat erottamaton osa näiden sopimusten tavoitteiden toteuttamista tai jotka koskevat yhteisöjen tai unionin toimintaa tai liittyvät niiden toimiin;

b). jotka muut jäsenvaltiot ja Euroopan yhteisöt ovat tehneet yhdessä yhden tai useamman kolmannen valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa, sekä näihin sopimuksiin tai yleissopimuksiin liittyviin sopimuksiin. Unioni ja muut jäsenvaltiot avustavat 1 artiklassa tarkoitettuja jäsenvaltioita tältä osin.

2. Edellä 1 artiklassa tarkoitetut liittyvät valtiot toteuttavat tarvittaessa aiheelliset toimenpiteet mukauttaakseen asemansa suhteessa kansainvälisiin järjestöihin tai niihin kansainvälisiin sopimuksiin, joiden osapuolina unioni tai Euroopan atomienergiayhteisö tai muut jäsenvaltiot myös ovat, niihin oikeuksiin ja velvollisuuksiin, jotka seuraavat niiden liittymisestä.

3 artikla

Ne liittymisasiakirjojen määräykset, joiden tarkoituksena tai seurauksena on Euroopan yhteisöjen tai Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustetun Euroopan unionin toimielinten, elinten tai laitosten hyväksymien säädösten kumoaminen tai muuttaminen muuten kuin siirtymäkauden ajaksi, sellaisina kuin Euroopan yhteisöjen tuomioistuin ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on niitä tulkinnut, pysyvät voimassa, jollei toisesta kohdasta muuta johdu.

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitetuilla määräyksillä on sama oikeudellinen luonne

kuin niillä kumotuilla tai muutetuilla säädöksillä, ja niitä koskevat samat säännöt kuin näin kumottuja tai muutettuja säädöksiä.

4 artikla

Ne Euroopan yhteisöjen tai Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustetun Euroopan unionin toimielinten, elinten ja laitosten säädösten tekstit, jotka on hyväksytty ennen 1 artiklassa tarkoitettuja liittymisiä ja jotka on myöhemmin laadittu englannin ja tanskan kielellä, kreikan kielellä, espanjan ja portugalilaisella kielellä sekä suomen ja ruotsin kielellä, ovat todistusvoimaisia kyseisen 1 artiklassa tarkoitetun valtion liittymisestä lähtien samoin edellytyksin kuin muilla kielillä laaditut todistusvoimaiset tekstit.

5 artikla

Tähän pöytäkirjaan sisältyvät siirtymämääräykset voidaan kumota neuvoston eurooppalailla, kun siirtymämääräyksiä ei enää sovelleta. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

II OSASTO

**TANSKAN KUNINGASKUNNAN,
IRLANNIN SEKÄ
ISON-BRITANNIAN JA
POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNEEN
KUNINGASKUNNAN
LIITTYMISEHTOJA KOSKEVASTA
ASIAKIRJASTA
OTETUT MÄÄRÄYKSET**

*1 JAKSO***Määräykset Gibraltarista***6 artikla*

1. Toimielinten antamia säädöksiä, jotka koskevat unionin perustuslain liitteessä I mainittuja tuotteita ja unionin toteuttaman yhteisen maatalouspolitiikan johdosta unioniin tuotaessa erityissäännösten alaisia tuotteita, samoin kuin säädöksiä jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaisamisesta ei sovelleta Gibraltarilla, ellei neu-

vosto tee eurooppapäätöstä, jossa säädetään toisin. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti komission ehdotuksesta.

2. Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisehtoja koskevan asiakirjan liitteessä II⁽¹⁾ olevassa VI kohdassa määritelty Gibraltarin asema säilytetään ennallaan.

2 JAKSO

Määräykset Färsaarista

7 artikla

Färsaarilla oleskelevia Tanskan kansalaisia ei pidetä unionin perustuslain tarkoittamina jäsenvaltion kansalaisina ennen kuin unionin perustuslakia sovelletaan kyseisillä saarilla.

3 JAKSO

Määräykset Kanaalisaarista ja Mansaaresta

8 artikla

1. Tulleja ja määrällisiä rajoituksia koskevia unionin säännöksiä, erityisesti tulleja ja vaikutukseltaan vastaavia maksuja sekä yhteistä tullitariffia sovelletaan Kanaalisaarilla ja Mansaarella samoin edellytyksin kuin Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

2. Erityisen kauppamenettelyn kohteena oleviin maataloustuotteisiin ja niistä jalostettuihin tuotteisiin sovelletaan kolmansien maiden suhteen unionin säännöksissä tarkoitettuja, Yhdistyneessä kuningaskunnassa sovellettavia maksuja ja muita tuontia koskevia toimenpiteitä.

Myös niitä unionin säännöksiä sovelletaan, jotka ovat välttämättömiä vapaan liikkuvuuden ja normaalien kilpailuedellytysten noudattamisen mahdollistamiseksi kyseisten tuotteiden kaupassa.

Neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta eurooppa-asetukset tai -päätökset, joissa vahvistetaan ensimmäisessä ja toisessa alakohdassa tarkoitettujen määräysten soveltamisedellytykset kyseisillä alueilla.

9 artikla

Unionin oikeudessa ei puututa 8 artiklassa tarkoitetuilta alueilta kotoisin olevien henkilöiden oikeuksiin Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Heihin ei kuitenkaan sovelleta henkilöiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevia unionin oikeuden säännöksiä.

10 artikla

Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen määräyksiä, joita sovelletaan mainitun perustamissopimuksen 196 artiklassa tarkoitettuihin henkilöihin tai yrityksiin, sovelletaan tämän pöytäkirjan 8 artiklassa tarkoitetuilla alueilla oleviin henkilöihin tai yrityksiin.

11 artikla

Edellä 8 artiklassa tarkoitettujen alueiden viranomaiset kohtelevat samalla tavoin kaikkia unionin luonnollisia tai oikeushenkilöitä.

12 artikla

Jos tässä jaksossa määritettyä järjestelyä sovellettaessa unionin ja 8 artiklassa tarkoitettujen alueiden välisissä suhteissa ilmenee jommankumman osapuolen kannalta vaikeuksia, komissio ehdottaa viipymättä neuvostolle, mihin komission välttämättömiksi katsomiin suojatoimenpiteisiin olisi ryhdyttävä, ja täsmentää näiden toimenpiteiden soveltamista koskevat edellytykset ja yksityiskohtaiset säännöt.

Neuvosto hyväksyy asiaankuuluvat eurooppa-asetukset ja -päätökset kuukauden kuluessa.

13 artikla

Tässä jaksossa tarkoitettuna Kanaalisaarilta tai Mansaarelta kotoisin olevana pidetään joikaista Yhdistyneen kuningaskunnan kansa-

(1). EYVL L 73, 27. 3. 1972, s. 47.

laista, jolla on tämä kansalaisuus sen vuoksi, että hän itse tai toinen hänen vanhemmistaan tai joku hänen isovanhemmistaan on syntynyt, adoptoitu, saanut kansalaisuuden tai merkitty väestörekisteriin jollain kyseisistä saarista. Tällaista henkilöä ei kuitenkaan pidetä tässä suhteessa näiltä alueilta kotoisin olevana, jos hän itse tai toinen hänen vanhemmistaan tai joku hänen isovanhemmistaan on syntynyt, adoptoitu, saanut kansalaisuuden tai merkitty väestörekisteriin Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Häntä ei pidetä näiltä alueilta kotoisin olevana myöskään siinä tapauksessa, että hän on milloin tahansa oleskellut normaalisti Yhdistyneessä kuningaskunnassa viiden vuoden ajan.

Tällaisen henkilön tunnistamista varten tarvittavat hallinnolliset määräykset toimitetaan komissiolle.

4 JAKSO

Määräykset teollistamista ja taloudellista kehitystä koskevan politiikan täytäntöönpanosta Irlannissa

14 artikla

Jäsenvaltiot ottavat huomioon sen, että Irlannin hallitus on sitoutunut panemaan täytäntöön teollistamista ja taloudellista kehitystä koskevan politiikan, jonka tarkoituksena on lähentää elintasoja Irlannissa muiden jäsenvaltioiden elintasoon ja poistaa alityöllisyys hävittäen asteittain alueelliset erot kehitystasossa.

Jäsenvaltiot tunnustavat, että tämän politiikan päämäärien saavuttaminen on niiden yhteisen edun mukaista, ja sopivat tämän vuoksi suosittavansa, että unionin toimielimet panevat täytäntöön kaikki unionin perustuslaissa määrätyt keinot ja menettelyt, erityisesti turvautumalla asianmukaisesti unionin päämäärien toteuttamiseen tarkoitettuihin unionin voimavaroihin.

Jäsenvaltiot tunnustavat erityisesti, että sovellettaessa unionin perustuslain III-167 ja III-168 artiklaa on otettava huomioon tavoit-

teet, jotka liittyvät taloudelliseen kasvuun ja väestön elintason kohentamiseen.

5 JAKSO

Määräykset ydinenergia-alan tietojen vaihdosta Tanskan kanssa

15 artikla

1. Jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille Euroopan atomienergiayhteisön perustamis-sopimuksen 13 artiklan mukaisesti toimitetut tiedot annetaan 1 päivästä tammikuuta 1973 alkaen Tanskan käyttöön, joka levittää niitä alueellaan rajoitetusti mainitussa artiklassa määrätyin edellytyksin.

2. Tanska toimittaa 1 päivästä tammikuuta 1973 alkaen Euroopan atomienergiayhteisön käyttöön vastaavan määrän tietoa 3 kohdassa määrättyjen alojen osalta. Nämä tiedot esitetään yksityiskohtaisesti komissiolle toimitettavassa asiakirjassa. Komissio toimittaa ne Euroopan atomienergiayhteisön perustamis-sopimuksen 13 artiklassa määrätyin edellytyksin yhteisön yrityksille.

3. Tanska antaa Euroopan atomienergiayhteisön käyttöön tietoa seuraavilta aloilta:

- a).DOR, raskasvesimoderoitu orgaanista jäähdytettä käyttävä reaktori;
- b).DT-350, DK-400, raskasvesi-paineastia-reaktori;
- c).korkean lämpötilan kaasukiertoreaktori;
- d).instrumentointijärjestelmä ja elektroniset erityislaitteet;
- e).luotettavuus;
- f).reaktorifysiikka, reaktoridynamiikka ja lämmönsiirto;
- g).aineisiin ja laitteisiin kohdistuvat reaktorinsäiset kokeet.

4. Tanska sitoutuu toimittamaan Euroopan atomienergiayhteisölle kaiken antamiinsa kertomuksiin liittyvän lisätiedon erityisesti mainitun yhteisön tai jäsenvaltioiden toimihenkilöiden vieraillessa Risön keskuksessa tapauskohtaisesti yhdessä sovitussa olosuhteissa.

16 artikla

1. Aloilla, joilla Tanska antaa tietoja Euroopan atomienergiayhteisön käyttöön, toimivaltaiset laitokset myöntävät pyynnöstä kaupallisiin ehdoin käyttöluvia yhteisön jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille, silloin kun niillä on yksinoikeudet yhteisön jäsenvaltioissa haettuihin patentteihin ja sikäli kuin niillä ei ole ulkopuolisiin nähden minkäänlaista velvoitetta tai sitoumusta myöntää yksinomaista tai osittain yksinomaista käyttöilupaa näihin patenttioikeuksiin tai ehdottaa sellaisen myöntämistä.

2. Jos yksinomainen tai osittain yksinomainen käyttöluva on myönnetty, Tanska edistää ja helpottaa sitä, että tällaisten käyttöilupien haltijat myöntävät edelleenkäyttöluvia yhteisön jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille kaupallisiin ehdoin.

Tällaiset yksinomaiset tai osittain yksinomaiset käyttöluvut myönnetään tavanomaisin kaupallisiin ehdoin.

*6 JAKSO***Määräykset ydinenergia-alan tietojen vaihdosta Irlannin kanssa***17 artikla*

1. Jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen 13 artiklan mukaisesti toimitetut tiedot annetaan 1 päivästä tammikuuta 1973 alkaen Irlannin käyttöön, joka levittää niitä alueellaan rajoitetusti mainitussa artiklassa määrättyin edellytyksin.

2. Irlanti toimittaa 1 päivästä tammikuuta 1973 alkaen Euroopan atomienergiayhteisön käyttöön rajoitetussa jakelussa olevat, Irlannissa saatavilla olevat ydinenergia-alan tiedot, sikäli kuin kyse ei ole yksinomaan kaupallisista sovelluksista. Komissio toimittaa nämä tiedot Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen 13 artiklassa määrättyin edellytyksin yhteisön yrityksille.

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettut tiedot

koskevat pääasiassa suurtehoreaktoreiden kehittämisen tutkimista sekä radionuklideja ja niiden lääketieteellisiä sovelluksia koskevaa tutkimusta, säteilysuojauksen ongelmat mukaan luettuina.

18 artikla

1. Aloilla, joilla Irlanti antaa tietoja Euroopan atomienergiayhteisön käyttöön, toimivaltaiset laitokset myöntävät pyynnöstä kaupallisiin ehdoin käyttöluvia yhteisön jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille, silloin kun niillä on yksinoikeudet yhteisön jäsenvaltioissa haettuihin patentteihin ja sikäli kuin niillä ei ole ulkopuolisiin nähden minkäänlaista velvoitetta tai sitoumusta myöntää yksinomaista tai osittain yksinomaista käyttöilupaa kyseisiin patenttioikeuksiin tai ehdottaa sellaisen myöntämistä.

2. Jos yksinomainen tai osittain yksinomainen käyttöluva on myönnetty, Irlanti edistää ja helpottaa sitä, että tällaisten käyttöilupien haltijat myöntävät edelleenkäyttöluvia yhteisön jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille kaupallisiin ehdoin.

Tällaiset yksinomaiset tai osittain yksinomaiset käyttöluvut myönnetään tavanomaisin kaupallisiin ehdoin.

*7 JAKSO***Määräykset ydinenergia-alan tietojen vaihdosta Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa***19 artikla*

1. Jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen 13 artiklan mukaisesti toimitetut tiedot annetaan 1 päivästä tammikuuta 1973 alkaen Yhdistyneen kuningaskunnan käyttöön, joka levittää niitä alueellaan rajoitetusti mainitussa artiklassa määrättyin edellytyksin.

2. Yhdistynyt kuningaskunta toimittaa 1 päivästä tammikuuta 1973 alkaen Euroopan atomienergiayhteisön käyttöön vastaavan määrän tietoa Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä

Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisehtoja koskevan asiakirjan pöytäkirjan N:o 28 liitteenä ⁽¹⁾ olevassa luettelossa mainittujen alojen osalta. Nämä tiedot esitetään yksityiskohtaisesti komissiolle toimitettavassa asiakirjassa. Komissio toimittaa ne Euroopan atomienergiayhteisön perustamis-sopimuksen 13 artiklassa määrättyin edellytyksin yhteisön yrityksille.

3. Yhdistynyt kuningaskunta ottaa huomioon Euroopan atomienergiayhteisön erityisen kiinnostuksen tietyillä aloilla ja painottaa erityisesti seuraavia aloja koskevan tiedon välittämistä:

- a). nopeiden reaktoreiden tutkimus ja kehittäminen (turvallisuus mukaan luettuna) ;
- b). perustutkimus (reaktorityyppeihin sovellettavissa oleva) ;
- c). muiden kuin nopeiden reaktoreiden turvallisuus;
- d). metallurgia, teräs, zirkoniumin yhdisteet ja betoni;
- e). rakenneaineiden yhteensopivuus;
- f). polttoaineen kokeellinen valmistaminen;
- g). termohydrodynamiikka;
- h). laitteisto.

20 artikla

1. Aloilla, joilla Yhdistynyt kuningaskunta antaa tietoja Euroopan atomienergiayhteisön käyttöön, toimivaltaiset laitokset myöntävät pyynnöstä kaupallisiin ehdoin käyttö lupia yhteisön jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille, silloin kun niillä on yksinoikeudet yhteisön jäsenvaltioissa haettuihin patentteihin ja sikäli kuin niillä ei ole ulkopuolisiin nähden minkäänlaista velvoitetta tai sitoumusta myöntää yksinomaista tai osittain yksinomaista käyttö lupaa kyseisiin patenttioikeuksiin tai ehdottaa sellaisen myöntämistä.

2. Jos yksinomainen tai osittain yksinomainen käyttö lupa on myönnetty, Yhdistynyt kuningaskunta edistää ja helpottaa sitä, että tällaisten käyttö lupien haltijat myöntävät edelleen käyttö lupia yhteisön jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille kaupallisiin ehdoin.

(1). EYVL L 73, 27. 3. 1972, s. 84.

Tällaiset yksinomaiset tai osittain yksinomaiset käyttö luvat myönnetään tavanomaisin kaupallisiin ehdoin.

III OSASTO

HELLEENIEN TASAVALLAN LIITTYMISEHTOJA KOSKEVASTA ASIAKIRJASTA OTETUT MÄÄRÄYKSET

1 JAKSO

Määräykset Helleenien tasavallan myöntämästä vapautuksesta tiettyihin tavaroihin sovellettavista tuontitulleista

21 artikla

Unionin perustuslain III-151 artikla eivät estä Helleenien tasavaltaa pitämästä voimassa tullittomuutta koskevia toimenpiteitä, jotka on myönnetty ennen 1 päivää tammikuuta 1979, sovellettaessa:

- a). lakia N:o 4171/61 (yleiset toimenpiteet maan talouden kehityksen edistämiseksi),
- b). «decret»-säädöstä N:o 2687/53 (ulko maisten pääomien sijoittaminen ja suojeleminen),
- c). lakia N:o 289/76 (kannustukset rajaseutualueiden kehityksen edistämiseksi ja tähän liittyvät kysymykset),

Helleenien tasavallan hallituksen näistä toimenpiteistä hyötyvien kanssa tekemien sopimusten voimassaolon päättymiseen asti.

2 JAKSO

Määräykset verotuksesta

22 artikla

Helleenien tasavallan liittymisehtoja koskevan asiakirjan liitteessä VIII ⁽²⁾ olevassa II.2 kohdassa olevia säädöksiä sovelletaan Helleenien tasavaltaan mainitussa liitteessä määrättyin edellytyksin mainitun liitteen 9 ja 18.b kohdassa viitattuja säädöksiä lukuun ottamatta.

(2). EYVL L 291, 19.11. 1979, s. 163.

3 JAKSO

Määräykset puuvillasta

23 artikla

1. Tämä jakso koskee yhdistetyn nimikkeistön alanimikkeeseen 520 100 kuuluvaa karstaamatonta ja kampaamatonta puuvillaa.

2. Unionissa perustetaan järjestely, jonka tarkoituksena on erityisesti:

a). tukea puuvillan tuotantoa niillä unionin alueilla, joilla tällä tuotannolla on tärkeä merkitys maataloudelle,

b). mahdollistaa kohtuulliset tulot kyseisille tuottajille,

c). vakauttaa markkinat parantamalla rakenteita tarjonnan ja markkinoille saattamisen kannalta.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettu järjestely sisältää tuotannolle myönnetyn tuen.

4. Jotta puuvillantuottajat voivat keskittää tarjonnan ja mukauttaa tuotannon markkinoiden vaatimuksiin, perustetaan järjestely, joka kannustaa tuottajaryhmittymien ja niiden liittojen muodostamista.

Tällä järjestelyllä säädetään tuen myöntämisestä tuottajaryhmittymien perustamisen kannustamiseksi ja niiden toiminnan helpottamiseksi.

Järjestely on rajattu hyödyttämään ryhmittymiä, jotka

a). on perustettu tuottajien omasta aloitteesta,

b). antavat riittävän takuun toimintansa kestosta ja tehokkuudesta,

c). ovat kyseisen jäsenvaltion hyväksymiä.

5. Unionin kauppajärjestelyyn kolmansien maiden kanssa ei puututa. Tältä osin ei voida säätää mistään tuontia rajoittavasta toimenpiteestä.

6. Neuvoston eurooppalailla säädetään tarpeellisista mukautuksista tässä jaksossa määrättyyn järjestelyyn.

Neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta eurooppa-asetukset ja -päätökset, joilla vahvistetaan tämän jakson määräysten täytäntöönpanemiseksi tarvittavat perussäännöt.

Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

4 JAKSO

Määräykset Kreikan taloudellisesta ja teollisesta kehityksestä

24 artikla

Jäsenvaltiot ottavat huomioon sen, että Kreikan hallitus on sitoutunut panemaan täytäntöön teollistamista ja taloudellista kehitystä koskevan politiikan, jonka tarkoituksena on lähentää elintasoja Kreikassa muiden jäsenvaltioiden elintasoon ja poistaa vajaatyöllisyys hävittäen asteittain alueelliset erot kehitystasossa.

Jäsenvaltiot tunnustavat, että tämän politiikan päämäärien saavuttaminen on niiden yhteisen edun mukaista.

Tässä tarkoituksessa unionin toimielimet panevat täytäntöön kaikki unionin perustuslaissa määrätyt keinot ja menettelyt, erityisesti turvautumalla asianmukaisesti unionin päämäärien toteuttamiseen tarkoitettuihin unionin voimavaroihin.

Eryteisesti sovellettaessa unionin perustuslain III-167 ja III-168 artiklaa on otettava huomioon tavoitteet, jotka liittyvät taloudelliseen kasvuun ja väestön elintason kohentamiseen.

5 JAKSO

Määräykset ydinenergia-alan tietojen vaihdosta Kreikan kanssa

25 artikla

1. Jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille Euroopan atomienergiayhteisön perustamisopimuksen 13 artiklan mukaisesti toimitetut tiedot annetaan 1 päivästä tammikuuta 1981

alkaen Helleenien tasavallan käyttöön, joka levittää niitä alueellaan rajoitetusti mainitus-
sa artiklassa määrätyin edellytyksin.

2. Helleenien tasavalta toimittaa 1 päivästä tammikuuta 1981 alkaen Euroopan atomienergiayhteisön käyttöön rajoitetussa jake-
lussa olevat, Kreikassa saatavilla olevat ydinenergia-alan tiedot, sikäli kuin kyse ei ole yksinomaan kaupallisista sovelluksista. Komissio toimittaa nämä tiedot Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen 13 artiklassa määrätyin edellytyksin yhteisön yrityksille.

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tiedot koskevat pääasiassa:

- a). radionuklidisovelluksia seuraavilla aloilla koskevaa tutkimusta: lääketiede, maatalous, entomologia, ympäristönsuojelu,
- b). ydintekniikan soveltamista arkeometri-
aan,
- c). lääketieteelliseen elektroniikkaan liittyvien laitteiden kehittämistä,
- d). radioaktiivisten malmien etsintämenetelmien kehittämistä.

26 artikla

1. Aloilla, joilla Helleenien tasavalta antaa tietoja Euroopan atomienergiayhteisön käyttöön, toimivaltaiset laitokset myöntävät pyynnöstä kaupallisiin ehdoin käyttöluvia yhteisön jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille, silloin kun niillä on yksinoikeudet yhteisön jäsenvaltioissa haettuihin patenteihin ja sikäli kuin niillä ei ole ulkopuolisiin nähden minkäänlaista velvoitetta tai sitoumusta myöntää yksinomaista tai osittain yksinomaista käyttöilupaa kyseisiin patenttioikeuksiin tai ehdottaa sellaisen myöntämistä.

2. Jos yksinomainen tai osittain yksinomainen käyttölupa on myönnetty, Helleenien tasavalta rohkaisee ja helpottaa sitä, että tällaisten käyttöilupien haltijat myöntävät edelleen käyttöluvia yhteisön jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille kaupallisiin ehdoin.

Tällaiset yksinomaiset tai osittain yksinomaiset käyttöluvut myönnetään tavanomaisin kaupallisiin ehdoin.

IV OSASTO

ESPANJAN KUNINGASKUNNAN JA PORTUGALIN TASAVALLAN LIITTYMISEHTOJA KOSKEVASTA ASIAKIRJASTA OTETUT MÄÄRÄYKSET

1 JAKSO

Varainhoitoa koskevat määräykset

27 artikla

Arvonlisäverosta saatavat omat varat laskeaan ja tarkastetaan ikään kuin Kanariansaaret sekä Ceuta ja Melilla kuuluisivat jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta –yhteinen arvonlisäverojärjestelmä: yhdenmukainen määräytymisperuste 17 päivänä toukokuuta 1977 annetun kuudennen neuvoston direktiivin 77/388/ETY alueelliseen soveltamisalaan.

2 JAKSO

Määräykset patenteista

28 artikla

Espanjan kansallisen lainsäädännön todistustaakkaa koskevia määräyksiä, jotka on hyväksytty Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisasiakirjan pöytäkirjassa N:o 8 olevan 2 kohdan mukaisesti, ei sovelleta, jos patenttioikeuden loukkausta koskeva kanne on nostettu sellaista toisen valmistusmenetelmäpatentin haltijaa vastaan, jonka tuote on samanlainen kuin kantajan patentoiman menetelmän tuloksena saatu tuote, ja jos tämä toinen patenti on myönnetty ennen 1 päivää tammikuuta 1986.

Tapauksissa, joissa todistustaakkaa ei siirretä, Espanjan kuningaskunta säilyttää patentinloukkauksen todistamisen edelleen patentinhaltijan velvollisuutena. Kaikissa tällaisissa tapauksissa Espanjan kuningaskunta soveltaa pakkokatselmusmenettelyä.

'Pakkokatselmuksella' tarkoitetaan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa tarkoitettuun järjestelmään liittyvää menettelyä, jolla se,

joka voi nostaa kanteen patenttioikeuden loukkauksesta, saa hakemuksen johdosta annetun tuomioistuimen päätöksen nojalla pyytää oikeudenpalvelijaa tekemään asiantuntijoiden avustamana oletetun patenttioikeuden loukkaajan tiloissa yksityiskohtaisen selvityksen riidan kohteena olevista menetelmistä, erityisesti valokopioimalla teknisiä asiakirjoja, jotka voidaan joko takavarikoida tai jättää takavarikoimatta. Tuomioistuimen päätöksessä voidaan määrätä vakuuden asettamisesta sen vahingon korvaamiseksi, joka oletetulle patentinloukkaajalle pakkokatselmuksesta mahdollisesti aiheutuu.

29 artikla

Portugalin kansallisen lainsäädännön todistustaakkaa koskevia määräyksiä, jotka on hyväksytty Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisasiakirjan pöytäkirjassa N:o 19 olevan 2 kohdan mukaisesti, ei sovelleta, jos patenttioikeuden loukkausta koskeva kanne on nostettu sellaista toisen valmistusmenetelmäpatentin haltijaa vastaan, jonka tuote on samanlainen kuin kantajan patenttoiman menetelmän tuloksena saatu tuote, ja jos tämä toinen patentti on myönnetty ennen 1 päivää tammikuuta 1986.

Tapauksissa, joissa todistustaakkaa ei siirretä, Portugalin tasavalta säilyttää patentinloukkauksen todistamisen edelleen patentinhaltijan velvollisuutena. Kaikissa tällaisissa tapauksissa Portugalin tasavalta soveltaa pakkokatselmusmenettelyä.

'Pakkokatselmuksella' tarkoitetaan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa tarkoitettuun järjestelmään liittyvää menettelyä, jolla se, joka voi nostaa kanteen patenttioikeuden loukkauksesta, saa hakemuksen johdosta annetun tuomioistuimen päätöksen nojalla pyytää oikeudenpalvelijaa tekemään asiantuntijoiden avustamana oletetun patenttioikeuden loukkaajan tiloissa yksityiskohtaisen selvityksen riidan kohteena olevista menetelmistä, erityisesti valokopioimalla teknisiä asiakirjoja, jotka voidaan joko takavarikoida tai jättää takavarikoimatta. Tuomioistuimen päätöksessä voidaan määrätä vakuuden asettamisesta sen vahingon korvaamiseksi, joka oletetul-

le patentinloukkaajalle pakkokatselmuksesta mahdollisesti aiheutuu.

3 JAKSO

Määräykset unionin ja kolmansien maiden välisten kalastussopimusten mukaisesta lisävastuumekanismista

30 artikla

1. Toteutetaan erityisjärjestely, joka koskee unionin jäsenvaltion lipun alla purjehtivien alusten kolmannen maan suvereniteettiin tai lainsäädäntövaltaan kuuluvilla vesillä harjoittaman kalastustoiminnan ohessa harjoittamaa toimintaa osana unionin ja kyseisten kolmansien maiden välillä tehtyjen kalastussopimusten nojalla syntyneitä velvoitteita.

2. Kalastustoiminnan ohessa todennäköisesti harjoitettaviksi toimiksi 3 ja 4 kohdassa täsmennetyin edellytyksin ja niissä täsmennetyissä rajoissa katsottavat toimet liittyvät:

a) jäsenvaltion lipun alla purjehtivien alusten jonkin kolmannen maan vesillä kalastussopimuksen täytäntöönpanon nojalla harjoittamassa kalastustoiminnassa pyytämien kalastustuotteiden jalostamiseen kyseisen kolmannen maan alueella, kun tarkoituksena on tuoda nämä tuotteet unionin markkinoille yhteisen tullitariffin 3 luvun tullinimikkeisiin kuuluvina tuotteina,

b) yhteisen tullitariffin 3 luvussa tarkoitettujen kalataloustuotteiden lastaamiseen tai jälleenlaivaukseen jäsenvaltion lipun alla purjehtivalle alukselle osana tällaisella kalastussopimuksella säänneltyä toimintaa, jonka tarkoituksena on kyseisten tuotteiden kuljetaminen ja mahdollinen jalostaminen, jotta ne voitaisiin tuoda unionin markkinoille.

3. Tuotaessa 2 kohdassa tarkoitettujen toimien kohteena olleita tuotteita unioniin yhteisen tullitariffin tullit jätetään kokonaan tai osittain kantamatta tai sovelletaan erityistä verotusjärjestelmää tämän lisätoiminnan edellytyksin ja rajoissa, jotka vahvistetaan vuosittain suhteessa kyseisistä sopimuksista sekä niitä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä johtuvien kalastusmahdollisuuksien laajuuteen.

4. Eurooppalailla tai -puitelaila vahvistetaan tämän järjestelyn soveltamista koskevat yleiset säännöt ja erityisesti kyseisten määrien vahvistamista ja jakamista koskevat perusteet.

Järjestelyn soveltamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt sekä kyseiset määrät vahvistetaan asetuksen (EY) N:o 104/2000 37 artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen.

4 JAKSO

Määräykset Ceutasta ja Melillasta

1 alajakso

Yleiset määräykset

31 artikla

1. Jollei 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuista poikkeuksista ja tämän jakson muista määräyksistä muuta johdu, unionin perustuslakia ja toimielinten antamia säädöksiä sovelletaan Ceutaan ja Melillaan.

2. Edellytyksistä, joilla tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevia unionin perustuslain määräyksiä sekä toimielinten tullilainsäädännöstä ja kauppapolitiikasta antamia säädöksiä sovelletaan Ceutaan ja Melillaan, määrätään tämän jakson 3 alajaksossa.

3. Toimielinten yhteisestä maatalous- ja kalastuspolitiikasta antamia säädöksiä ei sovelleta Ceutaan ja Melillaan, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 32 artiklan erityismääräysten soveltamista.

4. Espanjan kuningaskunnan pyynnöstä neuvoston eurooppalailla tai -puitelaila voidaan:

a).sisällyttää Ceuta ja Melilla unionin tulli-alueeseen,

b).määrittellä aiheelliset toimenpiteet, joiden tarkoituksena on voimassa olevan unionin oikeuden määräysten ulottaminen Ceutaan ja Melillaan.

Neuvosto voi komission omasta aloitteestaan tai jonkin jäsenvaltion pyynnöstä tekemästä ehdotuksesta antaa eurooppalain tai -puitelain, johon sisältyvät tarpeelliset Ceutaan ja Melillaan sovellettavaan järjestelmään tehtävät mukautukset.

Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

2 alajakso

Määräykset yhteisestä kalastuspolitiikasta

32 artikla

1. Jollei 2 kohdasta muuta johdu, yhteinen kalastuspolitiikka ei koske Ceutaa ja Melillaa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 3 alajakson määräysten soveltamista.

2. Neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta eurooppalait, -puitelait, -asetukset tai -päätökset, joissa:

a).vahvistetaan rakenteelliset toimenpiteet, jotka voidaan hyväksyä Ceutan ja Melillan hyväksi;

b).vahvistetaan yksityiskohtaiset säännöt, jotka ovat aiheellisia Ceutan ja Melillan kaikkien tai joidenkin etujen huomioon ottamiseksi, antaessaan tapauskohtaisia säädöksiä, jotka koskevat unionin käymiä neuvotte-luja kalastussopimusten uusimisesta tai tekemisestä kolmansien maiden kanssa ja Ceutan ja Melillan erityisetuja niiden kalastusta koskevien kansainvälisten yleissopimusten puitteissa, joiden sopimuspuolena unioni on.

3. Tarvittaessa neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta eurooppalait, -puitelait, -asetukset ja -päätökset, joissa vahvistetaan osapuolten mahdollisuudet päästä toistensa kalastusvyöhykkeille ja käyttää niillä olevia varoja sekä tätä koskevat edellytykset. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti.

4. Edellä 2 ja 3 kohdassa tarkoitettut eurooppalait ja puitelait annetaan, kun Euroopan parlamenttia on kuultu.

*3 alajakso***Määräykset tavaroiden vapaasta liikkuvuudesta, tullilainsäädännöstä ja kauppapolitiikasta***33 artikla*

1. Silloin kun Ceutan ja Melillan alkuperä-tuotteet, taikka kolmansista maista tulevat, voimassa olevien järjestelyiden mukaisesti Ceutaan ja Melillaan tuodut tuotteet saate-taan vapaaseen liikkeeseen unionin tullialu-ueella, niitä ei pidetä unionin perustuslain III-151 artiklan 1, 2 ja 3 kohdan edellytykset täyttävinä tavaroina.

2. Ceuta ja Melilla eivät kuulu unionin tul-lialueeseen.

3. Jollei tässä alajaksossa toisin määrätä, toimielinten hyväksymiä, ulkomaankauppaan liittyviä tullilainsäädännön alan säädöksiä sovelletaan samoin edellytyksin unionin tul-lialueen ja Ceutan ja Melillan väliseen kaup-paan.

4. Ellei tässä alajaksossa toisin määrätä, toimielinten hyväksymät, yhteistä kauppapo-litiikkaa koskevat yksipuoliset tai sopimuk-siin perustuvat säädökset, jotka suoraan liit-tyvät tavaroiden tuontiin tai vientiin, eivät koske Ceutaa ja Melillaa.

5. Jollei tässä osastossa toisin määrätä, unioni soveltaa Ceutan ja Melillan kanssa käymässään kaupassa unionin perustuslain liitteessä I tarkoitettuihin tuotteisiin ulko-maankaupassaan soveltamiaan yleisiä järjes-telyjä.

34 artikla

Jollei 35 artiklassa toisin määrätä, Ceutan ja Melillan alkuperätuotteet vapautetaan tul-leista niitä unionin tullialueelle tuotaessa.

35 artikla

1. Yhteisen tullitariffin nimikkeisiin 03. 01, 03. 02, 03. 03, 16. 04 ja 16. 05 sekä

alanimikkeisiin 05. 11. 91 ja 23. 01. 20 kuu-luvat, Ceutasta ja Melillasta peräisin olevat kalastustuotteet vapautetaan unionin koko tullialueella tulleista vuosina 1982, 1983 ja 1984 tosiasiallisesti myytyjen tuotekohtaisten määrien keskiarvon perusteella laskettujen tariffikiintiöiden rajoissa.

Kun unionin tullialueelle tuotuja tuotteita saatetaan vapaaseen liikkeeseen osana mai-nittuja tariffikiintiöitä, on noudatettava yhtei-sen markkinajärjestelyn sääntöjä, varsinkin viitehintoja.

2. Neuvosto hyväksyy vuosittain komission ehdotuksesta tariffikiintiöiden avaamista ja jakamista koskevat eurooppa-asetukset ja -päätökset 1 kohdassa annettujen yksityiskoh-taisten sääntöjen mukaisesti.

36 artikla

1. Jos 34 artiklan soveltaminen johtaa Ceu-tan ja Melillan alkuperätuotteiden tuonnin huomattavaan kasvuun, mistä saattaisi aiheu-tua haittaa unionin tuottajille, neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä eurooppa-asetuksia tai -päätöksiä, joiden tarkoituksena on asettaa erityisehtoja näiden tuotteiden pääsyle unionin tullialueelle.

2. Jos Ceutan ja Melillan alkuperätuotteen tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa haittaa yhdessä tai useammassa jäsenvaltios-sa harjoitettavalle tuotantotoiminnalle siitä syystä, ettei yhteistä kauppapolitiikkaa ja yh-teistä tullitariffia sovelleta tuotaessa raaka-aineita tai välituotteita Ceutaan ja Melillaan, komissio voi toteuttaa aiheelliset toimenpi-teet jonkin jäsenvaltion pyynnöstä tai omasta aloitteestaan.

37 artikla

Ceutassa ja Melillassa voimassa olevat tuontitullit sekä vaikutukseltaan vastaavat maksut poistetaan unionin tullialueelta peräi-sin olevilta tuotteilta.

38 artikla

Kolmannesta maasta tulevien tavaroiden

Ceutaan ja Melillaan suuntautuvassa tuonnissa sovelletut tullit ja vaikutukseltaan vastaavat maksut sekä kauppajärjestelyt eivät saa olla epäedullisempia kuin ne, joita unioni soveltaa kansainvälisten sitoumustensa tai tuolle kolmannelle maalle myöntämiensä etuusjärjestelyiden nojalla, edellyttäen, että tuo kolmas maa myöntää Ceutasta ja Melillasta tulevalle tuonnille samanlaisen tullikohtelun kuin unionille. Tuosta kolmannelle maasta tulevien tavaroiden Ceutaan ja Melillaan suuntautuvassa tuonnissa sovellettu järjestely ei kuitenkaan saa olla unionin tullialueelta peräisin olevien tuotteiden tuontiin sovellettua järjestelyä edullisempi.

39 artikla

Neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta eurooppa-asetukset tai -päätökset, joissa vahvistetaan tämän alajakson soveltamista koskevat säännöt ja erityisesti 34, 35 ja 37 artiklassa tarkoitettuun kauppaan sovellettavat alkuperäsäännöt, mukaan lukien alkuperätuotteiden tunnistamista ja alkuperän todentamista koskevat säännökset.

Näihin sääntöihin kuuluvat erityisesti määräykset tuotteiden merkinnästä ja/tai päällysmarkkinöistä, alusten rekisteröintiä koskevista edellytyksistä sekä alkuperäkumulatiota koskevan säännön soveltamisesta kalastustuotteisiin ja tuotteiden alkuperän määrittämistä koskevat määräykset.

5 JAKSO

Määräykset Espanjan aluekehityspolitiikasta

40 artikla

Jäsenvaltiot ottavat huomioon sen, että Espanjan hallitus on sitoutunut panemaan täytäntöön aluekehityspolitiikan, jonka tarkoituksena on erityisesti edistää Espanjan muita heikommin kehittyneiden alueiden talouskasvua.

Ne tunnustavat, että tämän politiikan pää-

määrien saavuttaminen on niiden yhteisen edun mukaista.

Ne ovat sopineet, auttaakseen Espanjan hallitusta suoriutumaan tästä tehtävästä, suosittavansa toimielimille, että ne panisivat täytäntöön kaikki unionin perustuslaissa määrätyt keinot ja menettelyt, varsinkin turvautumalla asianmukaisesti unionilla oleviin, sen päämäärien toteuttamiseen tarkoitettuihin voimavaroihin.

Jäsenvaltiot tunnustavat erityisesti, että sovellettaessa unionin perustuslain III-167 ja III-168 artiklaa on otettava huomioon tavoitteet, jotka liittyvät Espanjan heikoimmin kehittyneiden alueiden taloudelliseen kasvuun ja niiden väestön elintason kohentamiseen.

6 JAKSO

Määräykset Portugalin taloudellisesta ja teollisesta kehityksestä

41 artikla

Jäsenvaltiot ottavat huomioon sen, että Portugalin hallitus on sitoutunut panemaan täytäntöön teollistumista ja talouden kehitystä edistävän politiikan, jonka tarkoituksena on lähentää Portugalin elintaso muiden Euroopan maiden elintason ja poistaa vajaatyöllisyys sekä samalla tasoittaa asteittain alueellisten kehitystasojen eroja.

Ne tunnustavat, että tämän politiikan päämäärien saavuttaminen on niiden yhteisen edun mukaista.

Ne ovat sopineet suosittavansa toimielimille, että ne panisivat täytäntöön kaikki unionin perustuslaissa määrätyt keinot ja menettelyt, varsinkin turvautumalla asianmukaisesti unionilla oleviin, sen päämäärien toteuttamiseen tarkoitettuihin voimavaroihin.

Jäsenvaltiot tunnustavat erityisesti, että sovellettaessa unionin perustuslain III-167 ja III-168 artiklaa on otettava huomioon tavoitteet, jotka liittyvät talouskasvuun ja niiden väestön elintason kohentamiseen.

7 JAKSO

Määräykset ydinenergia-alan tietojen vaihdosta Espanjan kuningaskunnan kanssa

42 artikla

1. Jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen 13 artiklan mukaisesti toimitetut tiedot annetaan 1 päivästä tammikuuta 1986 alkaen Espanjan kuningaskunnan käyttöön, joka levittää niitä alueellaan rajoitetusti mainitussa artiklassa määrätyn edellytyksin.

2. Espanjan kuningaskunta toimittaa 1 päivästä tammikuuta 1986 alkaen Euroopan atomienergiayhteisön käyttöön rajoitetussa jakelussa olevat, Espanjassa saatavilla olevat ydinenergia-alan tiedot, sikäli kuin kyse ei ole yksinomaan kaupallisista sovelluksista. Komissio toimittaa nämä tiedot Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen 13 artiklassa määrätyn edellytyksin yhteisön yrityksille.

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tiedot koskevat pääasiassa:

- a).ydinfysiikkaa (matala- ja suurenergia)
- b).säteilysuojausta,
- c).nuklidien, erityisesti stabiilien nuklidien sovelluksia,
- d).tutkimusreaktoreita ja niissä käytettäviä polttoaineita,
- e).polttoainekierron alan tutkimuksia (erityisesti vähäuraanisen malmin louhintaa ja käsittelyä, polttoaine-elementtien optimointia tehoreaktoreita varten) .

43 artikla

1. Aloilla, joilla Espanjan kuningaskunta antaa tietoja Euroopan atomienergiayhteisön käyttöön, toimivaltaiset laitokset myöntävät pyynnöstä kaupallisin ehdoin käyttöluvia yhteisön jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille, silloin kun niillä on yksinoikeudet yhteisön jäsenvaltioissa haettuihin patentteihin ja sikäli kuin niillä ei ole ulkopuolisiin nähden minkäänlaista velvoitetta tai sitoumusta

myöntää yksinomaista tai osittain yksinomaista käyttöluvia kyseisiin patenttioikeuksiin, tai ehdottaa sellaisen myöntämistä.

2. Jos yksinomainen tai osittain yksinomainen käyttöluvia on myönnetty, Espanjan kuningaskunta rohkaisee ja helpottaa sitä, että tällaisten käyttöluvien haltijat myöntävät edelleenkäyttöluvia yhteisön jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille kaupallisin ehdoin.

Tällaiset yksinomaiset tai osittain yksinomaiset käyttöluvut myönnetään tavanomaisin kaupallisin ehdoin.

8 JAKSO

Määräykset ydinenergia-alan tietojen vaihdosta Portugalin tasavallan kanssa

44 artikla

1. Jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen 13 artiklan mukaisesti toimitetut tiedot annetaan 1 päivästä tammikuuta 1986 alkaen Portugalin tasavallan käyttöön, joka levittää niitä alueellaan rajoitetusti mainitussa artiklassa määrätyn edellytyksin.

2. Portugalin tasavalta toimittaa 1 päivästä tammikuuta 1986 alkaen Euroopan atomienergiayhteisön käyttöön rajoitetussa jake-lussa olevat, Portugalissa saatavilla olevat ydinenergia-alan tiedot, sikäli kuin kyse ei ole yksinomaan kaupallisista sovelluksista. Komissio toimittaa nämä tiedot Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen 13 artiklassa määrätyn edellytyksin yhteisön yrityksille.

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tiedot koskevat pääasiassa:

- a).reaktoridynamiikkaa,
- b).säteilysuojausta,
- c).ydinalan mittausmenetelmien soveltamista (teollisuuden, maanviljelyn, arkeologian ja geologian aloilla) ,
- d).ydinfysiikkaa (tehokkaita poikkileikkausmittauksia, putkistomenetelmiä) ,
- e).uraaninlouhintaa.

45 artikla

1. Aloilla, joilla Portugalin tasavalta antaa tietoja Euroopan atomienergiayhteisön käyttöön, toimivaltaiset laitokset myöntävät pyynnöstä kaupallisiin ehdoin käyttö lupia yhteisön jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille, silloin kun niillä on yksinoikeudet yhteisön jäsenvaltioissa haettuihin patentteihin ja sikäli kuin niillä ei ole ulkopuolisiin nähden minkäänlaista velvoitetta tai sitoumusta myöntää yksinomaista tai osittain yksinomaista käyttö lupaa kyseisiin patenttioikeuksiin, tai ehdottaa sellaisen myöntämistä.

2. Jos yksinomainen tai osittain yksinomainen käyttö lupa on myönnetty, Portugalin tasavalta rohkaisee ja helpottaa sitä, että tällaisten käyttö lupien haltijat myöntävät edelleen käyttö lupia yhteisön jäsenvaltioille, henkilöille ja yrityksille kaupallisiin ehdoin.

Tällaiset yksinomaiset tai osittain yksinomaiset käyttö luvat myönnetään tavanomaisin kaupallisiin ehdoin.

V OSASTO

**ITÄVALLAN TASAVALLAN, SUOMEN
TASAVALLAN JA RUOTSIN
KUNINGASKUNNAN
LIITTYMISEHTOJA KOSKEVASTA
ASIAKIRJASTA
OTETUT MÄÄRÄYKSET**

1 JAKSO

Varainhoitoa koskevat määräykset

46 artikla

Arvonlisäverosta kertyvät omat varat laskeaan ja tarkastetaan ikään kuin Ahvenanmaa kuuluisi jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta – yhteinen arvonlisäverojärjestelmä: yhdenmukainen määräytymisperuste 17 päivänä toukokuuta 1977 annetun kuudennen neuvoston direktiivin 77/388/ETY alueelliseen soveltamisalaan.

2 JAKSO

Maataloutta koskevat määräykset

47 artikla

Jos liittymisestä aiheutuu vakavia vaikeuksia, jotka ovat yhä olemassa sen jälkeen kun 48 artiklaa ja unionissa voimassa oleviin sääntöihin perustuvia muita toimenpiteitä on sovellettu täysimittaisesti, komissio voi tehdä eurooppapäätöksen, jolla annetaan Suomelle lupa myöntää tuottajille kansallisia tukia, joiden tarkoituksena on helpottaa näiden yhdenmukaistamista yhteiseen maatalouspolitiikkaan.

48 artikla

1. Komissio tekee eurooppapäätökset, joilla annetaan Ruotsille ja Suomelle lupa myöntää pitkäaikaisia kansallisia tukia sen varmistamiseksi, että maataloutta pidetään yllä erityisillä alueilla. Nämä alueet käsittävät 62. leveyspiirin pohjoispuolella sijaitsevat maatalousalueet ja eräät kyseisen leveyspiirin eteläpuolella sijaitsevat lähialueet, joilla vallitsevat vastaavanlaiset maatalouden harjoittamisen erityisen vaikeaksi tekevät ilmasto-olosuhteet.

2. Komissio määrittää 1 kohdassa tarkoitetut alueet ottamalla erityisesti huomioon:

- a).alhaisen väestötiheyden;
- b).maatalousmaan osuuden kokonaispinta-alasta;
- c).ihmisravinnoksi tarkoitettujen peltokasvien viljelyyn varatun maatalousmaan osuuden käytetystä viljelypinta-alasta.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut kansalliset tuet saavat liittyä fyysisiin tuotantotekijöihin, kuten maatalousmaan hehtaarimääriin tai eläinten lukumääriin, ottaen huomioon markkina-asetuksissa säädetyt asianomaiset rajoitukset sekä kunkin tilan perinteiset tuotantotavat, mutta ne eivät saa:

- a).olla yhteydessä tulevaan tuotantoon; tai
- b).johtaa tuotannon kasvuun tai 1 päivää tammikuuta 1995 edeltävänä vertailuajankana, jonka komissio vahvistaa, todetun kokonaistuen määrän kasvuun.

Nämä tuet voidaan eriyttää aluekohtaisesti.

Näitä tukia on myönnettävä erityisesti:

- a). sellaisen perinteisen alkutuotannon ja jalostuksen ylläpitämiseksi, joka soveltuu luontaisella tavalla kyseisten alueiden ilmastolosuhteisiin;
- b). maataloustuotteiden tuotannon, kaupan ja jalostuksen rakenteiden parantamiseksi;
- c). mainittujen tuotteiden markkinoille saattamisen helpottamiseksi;
- d). ympäristön suojelun ja maaseudun säilyttämisen varmistamiseksi.

49 artikla

1. Tuet, joita tarkoitetaan 47 ja 48 artiklassa, ja muut kansalliset tuet, jotka tämän osaston mukaisesti edellyttävät komission lupaa, on ilmoitettava komissiolle. Tukia ei saa soveltaa ennen kuin tällainen lupa on annettu.

Komissio toimittaa neuvostolle 1 päivästä tammikuuta 1996 alkaen joka viides vuosi 48 artiklassa tarkoitettujen tukien osalta kertomuksen:

- a). myönnettyistä luvista;
- b). näiden lupien nojalla myönnettyjen tukien tuloksista.

Luvan saaneiden jäsenvaltioiden on toimitettava tämän kertomuksen laatimista varten komissiolle hyvissä ajoin myönnetyn tuen vaikutuksia koskevat tiedot, joista käy ilmi kyseisten alueiden maatalouselinkeinossa todettu kehitys.

50 artikla

Unionin perustuslain III-167 ja III-168 artiklassa tarkoitettujen tukien osalta:

- a). Itävallassa, Suomessa ja Ruotsissa ennen 1 päivää tammikuuta 1995 sovelletuista tuesta ainoastaan tukia, joista on annettu komissiolle tieto 30 päivään huhtikuuta 1995 mennessä, pidetään unionin perustuslain III-168 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuina olemassa olevina tukina;
- b). olemassa olevia tukia ja tukien käyttöön

ottamista tai muuttamista koskevia suunnitelmia, joista on annettu komissiolle tieto ennen 1 päivää tammikuuta 1995, pidetään tuona ajankohtana tiedoksi annettuina.

51 artikla

1. Jollei erityistapauksissa toisin määrätä, neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta tämän jakson täytäntöönpanon edellyttämät eurooppa-asetukset ja -päätökset.

2. Neuvoston eurooppalailla voidaan tehdä tässä jaksossa oleviin määräyksiin sellaiset mukautukset, jotka voivat osoittautua tarpeellisiksi unionin oikeuden muuttamisen yhteydessä. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

52 artikla

1. Jos siirtymätoimenpiteet ovat tarpeen helpottamaan siirtymistä Itävallassa, Suomessa ja Ruotsissa voimassa olevasta järjestelmästä yhteisten markkinajärjestelyjen soveltamisesta aiheutuvaan järjestelmään Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehtoja koskevassa asiakirjassa määrättyin edellytyksin, nämä toimenpiteet toteutetaan asetuksen N:o 136/66/ETY 38 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti tai tarvittaessa muiden maataloustuotteiden markkinajärjestelyjä koskevien asetusten vastaavissa artikloissa säädetyn menettelyn mukaisesti. Nämä toimenpiteet on toteutettava 31 päivänä joulukuuta 1997 päättyvän ajan kuluessa eikä niitä saa soveltaa tuon päivän jälkeen.

2. Neuvoston eurooppalailla voidaan pidentää 1 kohdassa tarkoitettua aikaa. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

53 artikla

Edellä 51 ja 52 artiklaa sovelletaan kalastustuotteisiin.

3 JAKSO

Siirtymätoimenpiteitä koskevat määräykset

54 artikla

Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehtoja koskevan asiakirjan liitteessä XV ⁽¹⁾ olevissa kohdissa VII.B.I, VII.D.1 ja VII.D.2. c, IX.2. b, c, f, g, h, i, j, l, m, n, x, y, z ja aa sekä X.a, b ja c mainittuja säädöksiä sovelletaan Itävaltaan, Suomeen ja Ruotsiin mainitussa liitteessä määrättyin edellytyksin.

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitettussa, liitteessä XV olevassa IX.2. x kohdassa oleva viittaus Euroopan yhteisön perustamissopimuksen määräyksiin ja erityisesti sen 90 ja 91 artiklaan on katsottava viittaukseksi unionin perustuslain määräyksiin ja erityisesti sen III-170 artiklan 1 ja 2 kohtaan.

4 JAKSO

Tiettyjen säädösten sovellettavuutta koskevat määräykset

55 artikla

1. Euroopan vapaakauppaliiton (EFTA) valvontaviranomaisen tai komission Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimuksen) 53 artiklan tai mainitun sopimuksen pöytäkirjassa N:o 25 olevan 1 artiklan mukaisesti ennen 1 päivää tammikuuta 1995 tekemät yksittäiset poikkeuspäätökset tai puuttumattomuustodistuksia koskevat päätökset, jotka koskevat tapauksia, jotka kuuluvat liittymisen vuoksi Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan soveltamisalaan, pysyvät voimassa unionin perustuslain III-161 artiklan osalta siihen asti, kun päätöksessä mainittu määräaika kuluu umpeen tai komissio tekee toisenlaisen eurooppapäätöksen asianmukaisin perustein unionin oikeuden mukaisesti.

(1). EYVL L 241, 29.8.1994, s. 322.

2. Kaikki EFTAn valvontaviranomaisen ennen 1 päivää tammikuuta 1995 ETA-sopimuksen 61 artiklan mukaisesti tekemät päätökset, jotka kuuluvat liittymisen vuoksi Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 artiklan soveltamisalaan, pysyvät liittymisen jälkeenkin voimassa unionin perustuslain III-167 artiklan suhteen, jollei komissio tee toisenlaista eurooppapäätöstä unionin perustuslain III-168 artiklan mukaisesti. Tätä kohtaa ei sovelleta päätöksiin, joita koskee ETA-sopimuksen 64 artiklassa säädetty menettely.

3. EFTAn valvontaviranomaisen tekemät päätökset jäävät voimaan 1 päivän tammikuuta 1995 jälkeen, jollei komissio asianmukaisin perustein unionin oikeuden peruseriaatteiden mukaisesti toisin päättä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta, mitä 1 ja 2 kohdassa määrätään.

5 JAKSO

Ahvenanmaata koskevat määräykset

56 artikla

Unionin perustuslain määräykset eivät estä soveltamasta 1 päivänä tammikuuta 1994 Ahvenanmaalla voimassa olleita säännöksiä:

a.) rajoituksista, jotka syrjimättömällä tavalla koskevat Ahvenanmaan kotiseutu-oikeutta (hembygdsrätt) vailla olevien luonnollisten henkilöiden taikka oikeushenkilöiden oikeutta hankkia ja omistaa kiinteää omaisuutta Ahvenanmaalla ilman Ahvenanmaan toimivaltaisten viranomaisten lupaa;

b.) rajoituksista, jotka syrjimättömällä tavalla koskevat Ahvenanmaan kotiseutu-oikeutta (hembygdsrätt) vailla olevien luonnollisten henkilöiden taikka oikeushenkilöiden sijoittautumisoikeutta ja oikeutta tarjota palveluja Ahvenanmaalla ilman Ahvenanmaan toimivaltaisten viranomaisten lupaa.

57 artikla

1. Ahvenanmaan alue, jota pidetään neuvoston direktiivin 77/388/ETY 3 artiklan 1 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa tarkoitettuna kolmantena alueena sekä neuvos-

ton direktiivin 92/12/ETY 2 artiklassa tarkoitettuna valmisteveron yhdenmukaistamista koskevien direktiivien soveltamisalan ulkopuolelle jäävänä kansallisena alueena, jää liikevaihtoveroja ja valmisteveroja sekä muita välillisen verotuksen muotoja koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistamista koskevan unionin oikeuden soveltamisalan ulkopuolelle.

Tätä kohtaa ei sovelleta pääomatulojen verotusta koskevan neuvoston direktiivin 69/335/ETY säännöksiin.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettua poikkeuksen tarkoituksena on elinkelpoisen paikallisen talouden ylläpitäminen Ahvenanmaalla, eikä se saa vaikuttaa kielteisesti unionin etuihin tai sen yhteisiin politiikkoihin. Jos komissio katsoo, että 1 kohdan määräykset eivät enää ole perusteltuja, erityisesti rehellisen kilpailun tai omien varojen kannalta, se tekee aiheelliset ehdotukset neuvostolle, joka hyväksyy tarvittavat säädökset unionin perustuslain asiaa koskevien artiklojen mukaisesti.

58 artikla

Suomen tasavalta varmistaa, että kaikkia jäsenvaltioiden luonnollisia ja oikeushenkilöitä kohdellaan samalla tavalla Ahvenanmaalla.

59 artikla

Tämän jakson määräysten soveltamisessa otetaan huomioon Ahvenanmaasta annettu julistus, jossa tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta toistetaan Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista tehtyyn asiakirjaan liitettyssä pöytäkirjassa N:o 2 olevan johdanto-osan sisältö.

6 JAKSO

Saamelaisia koskevat määräykset

60 artikla

Sen estämättä, mitä unionin perustuslaissa määrätään, saamelaisille saadaan myöntää

yksinoikeuksia poronhoidon harjoittamiseen perinteisillä saamelaisalueilla.

61 artikla

Tämä jakso voidaan laajentaa koskemaan muitakin perinteisiin saamelaiselinkeinoihin liittyviä saamelaisten yksinoikeuksia niiden vastaisen kehityksen huomioon ottamiseksi. Neuvoston eurooppalailla voidaan tehdä tarvittavat muutokset tähän jaksoon. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia ja alueiden komiteaa kuultuaan.

62 artikla

Tämän jakson määräysten soveltamisessa otetaan huomioon julistus saamelaisista, jossa tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta toistetaan Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehtoja koskevaan asiakirjaan liitettyssä pöytäkirjassa N:o 3 olevan johdanto-osan sisältö.

7 JAKSO

Rakennerahastojen osalta Suomessa ja Ruotsissa sovellettavat erityismääräykset

63 artikla

Erittäin harvaan asuttujen alueiden kehittämisen ja rakenteellisen mukauttamisen edistämistä koskevan tavoitteen soveltamisalaan kuuluvat alueet ovat periaatteessa sellaisia NUTS II -tasoa vastaavia tai siihen kuuluvia alueita, joiden asukastiheys on enintään kahdeksan henkilöä neliökilometriä kohti. Unionin tuki voidaan, jollei keskittämisaatimuksesta muuta johdu, ulottaa koskemaan läheisiä ja viereisiä pienehköjä alueita, jotka täyttävät samat asukastiheysvaatimukset. Tässä artiklassa tarkoitettut alueet luetaan Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehtoja koskevaan asiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 6 liitteessä 1 (1).

(1). EYVL C 241, 29.8.1994, s. 355.

8 JAKSO

Rautatieliikennettä sekä yhdistettyjä kuljetuksia Itävallassa koskevat määräykset*64 artikla*

1. Tässä jaksossa tarkoitetaan:

a). 'raskaalla tavarankuljetusajoneuvolla' jäsenvaltiossa rekisteröityä moottoriajoneuvoa, joka on tarkoitettu tavaroiden kuljetukseen tai perävaunujen vetämiseen ja jonka sallittu enimmäispaino on suurempi kuin 7,5 tonnia, mukaan lukien puoliperävaunun vetoautot, ja perävaunuja, joiden sallittu enimmäispaino on suurempi kuin 7,5 tonnia ja joita vetää jäsenvaltiossa rekisteröity moottoriajoneuvo, jonka sallittu enimmäispaino on enintään 7,5 tonnia;

b). 'yhdistetyllä kuljetuksella' raskaiden tavarankuljetusajoneuvojen tai kuormausalustojen tavaraliikennettä, jossa osa matkasta suoritetaan rautateitse tai jossa matka alkaa tai päättyy maanteitse, jolloin rautatietermiinalliin suuntautuva tai sieltä lähtevä kauttakulkieliikenne Itävallan alueen läpi ei missään olosuhteissa saa tapahtua ainoastaan maanteitse.

2. Tämän pöytäkirjan 65–71 artiklaa sovelletaan Itävallan alueen kautta tapahtuvaan rautatieliikenteen sekä yhdistettyjen kuljetusten tarjontaan liittyviin toimenpiteisiin.

65 artikla

Unioni ja jäsenvaltiot, joita asia koskee, hyväksyvät ja sovittavat tiiviisti yhteen oman toimivaltansa puitteissa toimenpiteitä Alppien yli tapahtuvan rautateiden tavaraliikenteen ja yhdistettyjen kuljetusten kehittämiseksi ja edistämiseksi.

66 artikla

Vahvistettaessa unionin perustuslain III-247 artiklassa määrätyt suuntaviivat unioni varmistaa, että Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehtoja koskevaan asiakirjaan liitetyn pöy-

täkirjan N:o 9 liitteessä 1 ⁽¹⁾ määritellyt reitit ovat osa rautatieliikenteen ja yhdistettyjen kuljetusten Euroopan laajuisia verkkoja ja että niitä koskevia suunnitelmia pidetään yhteisen edun kannalta merkityksellisinä.

67 artikla

Unioni ja jäsenvaltiot, joita asia koskee, toteuttavat oman toimivaltansa puitteissa Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehtoja koskevaan asiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 9 liitteessä 2 ⁽²⁾ luetellut toimenpiteet.

68 artikla

Unioni ja jäsenvaltiot, joita asia koskee, tekevät parhaansa Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehtoja koskevaan asiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 9 liitteessä 3 ⁽³⁾ tarkoitetun rautateiden lisäkapasiteetin kehittämiseksi ja käyttämiseksi.

69 artikla

Unioni ja jäsenvaltiot, joita asia koskee, toteuttavat toimenpiteet rautatieliikenteen ja yhdistettyjen kuljetusten tarjonnan parantamiseksi. Jollei unionin perustuslain määräyksistä muuta johdu, tällaiset toimenpiteet vahvistetaan tarvittaessa rautatieyhtiöiden ja muiden rautatiepalveluja tarjoavien mielipidettä kuullen. Etusija olisi annettava toimenpiteille, joista säädetään rautateitä ja yhdistettyjä kuljetuksia koskevissa unionin oikeuden säännöksissä. Toimenpiteiden täytäntöönpanossa on kiinnitettävä erityistä huomiota rautatieliikenteen ja yhdistettyjen kuljetusten kilpailukykyyn, tehokkuuteen ja kustannusten avoimuuteen. Jäsenvaltioiden, joita asia koskee, on erityisesti pyrittävä toteuttamaan sellaiset toimenpiteet, joilla varmistetaan, että yhdistettyjen kuljetusten hinnat ovat kilpailukykyisiä muiden kuljetusmuotojen hin-

(1). EYVL C 241, 29.8.1994, s. 364.

(2). EYVL C 241, 29.8.1994, s. 365.

(3). EYVL C 241, 29.8.1994, s. 367.

tojen kanssa. Tätä tarkoitusta varten myönnetyn tuen on oltava unionin oikeuden mukaista.

70 artikla

Tapauksissa, joissa rautateiden kauttakulkuliikennettä kohtaa vakava häiriö, kuten luonnonmullistusten yhteydessä, unioni ja jäsenvaltiot, joita asia koskee, toteuttavat yhdessä kaikki mahdolliset toimet liikenteen sujumisen varmistamiseksi. Etusija on annettava herkille kuormille, kuten helposti pilaantuville elintarvikkeille.

71 artikla

Komissio tarkastelee uudelleen tämän jakson toimintaa 73 artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

72 artikla

1. Tätä artiklaa sovelletaan maanteiden tavaraliikenteeseen yhteisön alueella.

2. Sellaisiin matkoihin, joihin kuuluu tavaraliikenne maanteitse Itävallan kautta, sovelletaan 23 päivänä heinäkuuta 1962 annetun ensimmäisen neuvoston direktiivin ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 881/92 mukaisista omaan lukuun suoritettuja matkoja ja korvausta tai palkkiota vastaan suoritettuja matkoja koskevaa järjestelmää, jollei tämän artiklan määräyksistä muuta johdu.

3. Seuraavia määräyksiä sovelletaan 1 päivään tammikuuta 1998:

a).kauttakulkuliikenteeseen Itävallan läpi käytettävien raskaiden tavarankuljetusajoneuvojen NOx-päästöjen kokonaismäärää vähennetään 60 prosentilla 1 päivän tammikuuta 1992 ja 31 päivän joulukuuta 2003 välisenä aikana liitteessä 4 olevan taulukon mukaisesti;

b).raskaiden tavarankuljetusajoneuvojen NOx-kokonaispäästöjen vähennysten hallinto hoidetaan ekopistejärjestelmän avulla. Tä-

män järjestelmän mukaisesti Itävallan kautta kulkeva raskas tavarankuljetusajoneuvo kuluttaa sen NOx-päästöjä vastaavan määrän ekopisteitä (tuotannon vaatimustenmukaisuusarvon - COP-arvo - tai tyyppihyväksyntäarvon mukaisesti) . Näiden pisteiden laskemismenetelmä ja hallinto esitetään liitteessä 5;

c).jos kauttakulkumatkojen määrä vuodessa ylittää vuodelle 1991 vahvistetun vertailuluvun yli 8 prosentilla, komissio toteuttaa 16 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti aiheelliset toimenpiteet liitteessä 5 olevan 3 kohdan mukaisesti;

d).Itävallan tasavalta antaa alueensa kautta kulkevia raskaita tavarankuljetusajoneuvoja varten ja järjestää niiden saataville hyvissä ajoin liitteen 5 mukaisesti ekopistejärjestelmän hallinnon edellyttämät ekopistekortit;

e).komissio jakaa ekopisteet jäsenvaltioiden kesken 7 kohdan mukaisesti vahvistettavien säännösten mukaisesti.

4. Neuvosto tarkastelee uudelleen komission kertomuksen pohjalta ennen 1 päivää tammikuuta 1998 tavaraliikennettä maanteitse Itävallan kautta koskevien määräysten toimintaa. Se tarkastelee uudelleen tätä kysymystä yhteisön oikeuden peruseräkkeiden, kuten sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan, tavaroiden vapaan liikkuvuuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden, koko yhteisön eduksi tapahtuvan ympäristönsuojelun sekä liikenneturvallisuuden mukaisesti. Jollei neuvosto yksimielisesti komission ehdotuksesta ja kuultuaan Euroopan parlamenttia, toisin päätä, siirtymäaika jatketaan 1 päivään tammikuuta 2001 asti, minkä ajan kuluessa sovelletaan 3 kohdan määräyksiä.

5. Komissio tekee 1 päivään tammikuuta 2001 mennessä Euroopan ympäristöviraston avulla tieteellisen tutkimuksen siitä, missä määrin 3 kohdan a alakohdassa määrätty pilaantumisen vähentämistä koskeva tavoite on saavutettu. Jos komissio päätyy siihen, että tämä tavoite on saavutettu kestäväällä tavalla, 3 kohdan määräyksiä ei sovelleta enää 1 päivän tammikuuta 2001 jälkeen. Jos komissio päätyy siihen, että tätä tavoitetta ei ole saavutettu kestäväällä tavalla, neuvosto voi toteuttaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 75

artiklan mukaisesti yhteisössä toimenpiteet, joilla varmistetaan vastaava ympäristönsuojelun taso, erityisesti pilaantumisen vähentäminen 60 prosentilla. Jos neuvosto ei toteuta tällaisia toimenpiteitä, siirtymäaikaa jatketaan ilman eri toimenpiteitä viimeisellä kolmen vuoden jaksolla, jonka kuluessa sovelletaan 3 kohdan määräyksiä.

6. Siirtymäajan päättyessä yhteisön säännöstöä sovelletaan kokonaisuudessaan.

7. Komissio päättää 16 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti ekopistejärjestelmään liittyviä menettelyjä, ekopisteiden jakoa ja tämän artiklan soveltamista koskevia teknisiä kysymyksiä koskevista yksityiskohtaisista toimenpiteistä, jotka tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995.

Ensimmäisessä alakohdassa mainituilla yksityiskohtaisilla toimenpiteillä varmistetaan, että kauttakulkusopimuksessa tarkoitettun ekopistejärjestelmän voimaantulopäivän vahvistamisesta ja sen käyttöönottoa koskevista menettelyistä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3637/92 ja 23 päivänä joulukuuta 1992 allekirjoitetun hallinnollisen järjestelyn soveltamisesta aiheutuva nykyisten jäsenvaltioiden tosiasiallinen tilanne säilyy ennallaan. Kaikin tavoin on pyrittävä varmistamaan, että Kreikalle osoitettujen ekopisteiden osuudessa otetaan asianmukaisesti huomioon mainitun valtion tarpeet tältä osin.

73 artikla

1. Komissiota avustaa komitea.
2. Jos tähän kohtaan viitataan, sovelletaan päätöksen 1999/468/EY 3 ja 7 artiklaa.
3. Komitea vahvistaa työjärjestyksensä.

9 JAKSO

Itävallan saksankielisten erityisilmausten käyttöä Euroopan unionissa koskevat määräykset

74 artikla

1. Itävallan saksankielisillä erityisilmauksilla, jotka sisältyvät Itävallan oikeusjärjestykseen ja jotka on lueteltu Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehtoja koskevaan asiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 10 liitteessä ⁽¹⁾, on sama asema kuin vastaavilla, kyseisessä liitteessä luetelluilla Saksassa käytetyillä ilmauksilla, ja niitä voidaan käyttää samanlaisin oikeudellisin vaikutuksin.

2. Uusien oikeudellisten asiakirjojen saksankielisissä toisunnoissa Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehtoja koskevaan asiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 10 liitteessä luetellut Itävallan erityisilmaukset lisätään asianmukaisessa muodossa vastaaviin Saksassa käytettyihin ilmauksiin.

(1). EYVL C 241, 29.8.1994, s. 370.

9. PÖYTÄKIRJA

TŠEKin TASAVALLAN, VIRON TASAVALLAN, KYPROKSEN TASAVALLAN, LATVIAN TASAVALLAN, LIETTUAN TASAVALLAN, UNKARIN TASAVALLAN, MALTRAN TASAVALLAN, PUOLAN TASAVALLAN, SLOVENIAN TASAVALLAN JA SLOVAKIAN TASAVALLAN LIITTYMISSOPIMUKSESTA JA -ASIAKIRJASTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

PALAUTTAVAT MIELEEN, että Tšekin tasavalta, Viron tasavalta, Kyproksen tasavalta, Latvian tasavalta, Liettuan tasavalta, Unkarin tasavalta, Maltan tasavalta, Puolan tasavalta, Slovenian tasavalta ja Slovakian tasavalta liittyivät Euroopan yhteisöihin ja Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustettuun Euroopan unioniin 1 päivänä toukokuuta 2004,

OTTAVAT HUOMIOON, että unionin perustuslain IV-437 artiklan 2 kohdan e alakohdassa määrätään edellä tarkoitettuja liittymisiä koskevan 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehdyn sopimuksen kumoamisesta,

OTTAVAT HUOMIOON, että useat mainittuun liittymissopimukseen liitetyn asiakirjan määräykset ovat edelleen merkityksellisiä ja että unionin perustuslain IV-437 artiklan 2 kohdan mukaan nämä määräykset on otettava pöytäkirjaan tai siinä on viitattava niihin siten, että ne pysyvät voimassa ja niiden oikeusvaikutukset säilyvät,

KATSOVAT, että eräisiin näistä määräyksistä on tehtävä tarpeelliset tekniset mukautukset, jotta ne olisivat sopusoinnussa unionin perustuslain kanssa, niiden oikeusvaikutuksia muuttamatta,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

ENSIMMÄINEN OSA

HUHTIKUUN 16 PÄIVÄNÄ 2003 TEHTYÄ LIITTYMISASIÄKIRJAA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

I OSASTO

PERIAATTEET

1 artikla

Tässä pöytäkirjassa tarkoitetaan:

a).ilmaisulla '16 päivänä huhtikuuta 2003 tehty liittymisasiakirja' asiakirjaa Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasa-

vallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu;

b).ilmaisulla 'Euroopan yhteisön perustamissopimus' ('EY:n perustamissopimus') ja 'Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimus' ('Euratomin perustamissopimus') , kyseisiä sopimuksia sellaisina kuin ne ovat täydennettyinä tai muutettuina ennen 1 päivää toukokuuta 2004 voimaan tulleilla sopimuksilla tai muilla asiakirjoilla;

c).ilmaisulla 'sopimus Euroopan unionista' ('EU-sopimus') kyseistä sopimusta sellaisena kuin se on täydennettynä tai muutettuna en-

nen 1 päivää toukokuuta 2004 voimaan tulleilla sopimuksilla tai muilla asiakirjoilla;

d).ilmaisulla 'yhteisö' tapauksen mukaan yhtä tai kumpaakin b alakohdassa tarkoitettua yhteisöä;

e).ilmaisulla 'nykyiset jäsenvaltiot' seuraavia jäsenvaltioita: Belgian kuningaskunta, Tanskan kuningaskunta, Saksan liittotasavalta, Helleenien tasavalta, Espanjan kuningaskunta, Ranskan tasavalta, Irlanti, Italian tasavalta, Luxemburgin suurherttuakunta, Alankomaiden kuningaskunta, Itävallan tasavalta, Portugalin tasavalta, Suomen tasavalta, Ruotsin kuningaskunta sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta;

f).ilmaisulla 'uudet jäsenvaltiot' seuraavia jäsenvaltioita: Tšekin tasavalta, Viron tasavalta, Kyproksen tasavalta, Latvian tasavalta, Liettuan tasavalta, Unkarin tasavalta, Maltaan tasavalta, Puolan tasavalta, Slovenian tasavalta ja Slovakian tasavalta.

2 artikla

Unionin perustuslain IV-437 artiklan 2 kohdan e alakohdassa tarkoitettu Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltaan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta johtuvat oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen kyseisessä sopimuksessa määrättyin edellytyksin.

3 artikla

1. Huhtikuun 16 päivänä 2003 tehdyn liittymisasiakirjan liitteessä I luetellut ja Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen liitettyllä pöytäkirjalla (jäljempänä 'Schengen-pöytäkirja') osaksi unionia sisällytetyn Schengenin säännösten määräykset ja Schengenin säännösten perustuvat tai muutoin siihen liittyvät säädökset sekä muut ennen 1 päivää toukokuuta 2004 annetut tällaiset säädökset ovat uusia jäsenvaltioita sitovia ja niitä sovelletaan niissä 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen.

2. Vaikka ne osaksi unionia sisällytetyn Schengenin säännösten määräykset ja

Schengenin säännösten perustuvat tai muutoin siihen liittyvät säädökset, joita ei tarkoiteta 1 kohdassa, sitovatkin uusia jäsenvaltioita 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen, niitä sovelletaan uudessa jäsenvaltiossa ainoastaan neuvoston asiasta tekemän eurooppapäätöksen johdosta sen jälkeen kun on todennettu sovellettavien Schengenin arviointimenettelyjen mukaisesti, että tarvittavat edellytykset kyseisen säännösten kaikkien osien soveltamiseksi ovat täyttyneet kyseisessä uudessa jäsenvaltiossa.

Neuvosto tekee päätöksensä, kun Euroopan parlamenttia on kuultu, niiden jäsenvaltioiden hallituksia edustavien jäsentensä, joiden osalta tässä kohdassa tarkoitettujen määräykset ovat jo tulleet voimaan, ja sen jäsenvaltion hallituksen edustajan, jonka osalta kyseisten määräysten on määrä tulla voimaan, yksimielisellä päätöksellä. Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan hallituksia edustavat neuvoston jäsenet osallistuvat tällaisen päätöksen tekemiseen siltä osin kuin se liittyy niihin Schengenin säännösten määräyksiin ja Schengenin säännösten perustuviin tai muutoin siihen liittyviin säädöksiin, joiden osapuolia kyseiset jäsenvaltiot ovat.

3. Neuvoston Schengen-pöytäkirjan 6 artiklan nojalla tekemät sopimukset sitovat uusia jäsenvaltioita 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen.

4. Uudet jäsenvaltiot ovat velvollisia niiden oikeus- ja sisäasioiden alaa koskevien yleissopimusten ja asiakirjojen suhteen, jotka liittyvät erottamattomasti EU-sopimuksen tavoitteiden toteuttamiseen:

a).liittymään niihin yleissopimuksiin ja asiakirjoihin, jotka 1 päivänä toukokuuta 2004 ovat olleet avoimena nykyisten jäsenvaltioiden allekirjoittamista varten, sekä niihin yleissopimuksiin ja asiakirjoihin, jotka neuvosto on laatinut EU-sopimuksen VI osaston mukaisesti ja joiden hyväksymistä se on suositellut jäsenvaltioille;

b).ottamaan käyttöön hallinnolliset ja muut järjestelyt, kuten ne, jotka nykyiset jäsenvaltiot tai neuvosto ovat toteuttaneet 1 päivään

toukokuuta 2004 mennessä jäsenvaltioiden oikeus- ja sisäasioiden alalla toimivien toimielinten ja järjestöjen välisen käytännön yhteistyön helpottamiseksi.

4 artikla

Jokainen uusi jäsenvaltio osallistuu talous- ja rahaliittoon 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen unionin perustuslain III-197 artiklassa tarkoitettuna jäsenvaltiona, jota koskee poikkeus.

5 artikla

1. Uudet jäsenvaltiot, jotka ovat 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehdyllä liittymisasiakirjalla liittyneet neuvostossa kokoontuvien jäsenvaltioiden hallitusten edustajien tekemiin päätöksiin ja sopimuksiin, ovat velvollisia liittymään kaikkiin muihin nykyisten jäsenvaltioiden tekemiin sopimuksiin, jotka koskevat unionin toimintaa tai liittyvät sen toimiin.

2. Uudet jäsenvaltiot ovat velvollisia liittymään EY:n perustamissopimuksen 293 artiklassa tarkoitettuihin yleissopimuksiin ja niihin yleissopimuksiin, jotka liittyvät erottamattomasti EY:n perustamissopimuksen tavoitteiden toteuttamiseen, sikäli kuin kyseiset yleissopimukset ovat edelleen voimassa, sekä niihin pöytäkirjoihin Euroopan yhteisöjen tuomioistuimesta näiden yleissopimusten tulkitsijana, jotka nykyiset jäsenvaltiot ovat allekirjoittaneet, ja tätä varten ne ovat velvollisia aloittamaan neuvottelut viimeksi mainittujen kanssa tehdäkseen näihin yleissopimuksiin ja pöytäkirjoihin tarpeelliset mukautukset.

6 artikla

1. Uudet jäsenvaltiot ovat velvollisia tässä pöytäkirjassa määrätyn edellytyksin liittymään sopimuksiin tai yleissopimuksiin, jotka nykyiset jäsenvaltiot sekä unioni tai Euroopan atomienergiayhteisö ovat tehneet tai joita ne soveltavat väliaikaisesti yhdessä, ja kyseisten valtioiden tekemiin, näihin sopimuksiin tai yleissopimuksiin liittyviin sopimuksiin.

Uusien jäsenvaltioiden liittyminen jäljempänä 4 kohdassa tarkoitettuihin sopimuksiin tai yleissopimuksiin sekä Chilen, Kiinan, Mercosurin, Sveitsin ja Valko-Venäjän kanssa tehtyihin sopimuksiin, joita yhteisö ja sen nykyiset jäsenvaltiot ovat tehneet tai allekirjoittaneet yhdessä, hyväksytään tekemällä pöytäkirja tällaisiin sopimuksiin tai yleissopimuksiin neuvoston, joka tekee ratkaisunsa yksimielisesti jäsenvaltioiden puolesta, ja kyseisen yhden tai useamman kolmannen maan tai kansainvälisen järjestön välillä. Tämä menettely ei rajoita unionin ja Euroopan atomienergiayhteisön omaa toimivaltaa eikä vaikuta toimivallan jakamiseen niiden ja jäsenvaltioiden välillä mitä tulee tällaisten sopimusten tekemiseen tulevaisuudessa tai mahdollisiin muihin muutoksiin, jotka eivät liity sopimuksiin tai yleissopimuksiin liittymiseen. Komissio neuvottelee nämä pöytäkirjat jäsenvaltioiden puolesta neuvoston yksimielisesti hyväksymien neuvotteluohjeiden pohjalta ja kuullen jäsenvaltioiden edustajista muodostuvaa komiteaa. Komissio antaa neuvostolle ehdotukset pöytäkirjojen tekemistä varten.

2. Liittyttyään 1 kohdassa tarkoitettuihin sopimuksiin ja yleissopimuksiin uusia jäsenvaltioita koskevat samat kyseisten sopimusten ja yleissopimusten mukaiset oikeudet ja velvollisuudet kuin nykyisiä jäsenvaltioita.

3. Uudet jäsenvaltiot ovat velvollisia liittymään tässä pöytäkirjassa määrätyn edellytyksin sopimukseen Euroopan talousalueesta⁽¹⁾ sen 128 artiklan mukaisesti.

4. Uudet jäsenvaltiot soveltavat 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen ja tarvittaessa 1 kohdassa tarkoitettujen tarvittavien pöytäkirjojen tekemiseen saakka niiden sopimusten määräyksiä, jotka nykyiset jäsenvaltiot ja yhteisö yhdessä ovat tehneet Algerian, Armenian, Azerbaidžanin, Bulgarian, Egyptin, entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian, Etelä-Afrikan, Etelä-Korean, Georgian, Israelin, Jordanian, Kazakstanin, Kirgisian, Kroatian, Libanonin, Marokon, Meksikon, Moldovan, Romanian, San Marinon, Syyrian, Tu-

(1). EYVL L, 3. 1. 1994, s. 3.

nisian, Turkin, Turkmenistanin, Ukrainan, Uzbekistanin ja Venäjän federaation kanssa, sekä nykyisten jäsenvaltioiden ja yhteisön yhdessä ennen 1 päivää toukokuuta 2004 tekemien muiden sopimusten määräyksiä.

Tällaisten sopimusten mahdolliset mukautukset esitetään pöytäkirjoissa, jotka tehdään sopimuspuolina olevien maiden kanssa 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesti. Jos pöytäkirjoja ei ole tehty 1 päivään toukokuuta 2004 mennessä, unioni, Euroopan atomienergiayhteisö ja jäsenvaltiot toteuttavat kukin toimivaltansa puitteissa tarvittavat toimenpiteet tilanteen ratkaisemiseksi.

5. Uudet jäsenvaltiot soveltavat 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen yhteisön kolmansien maiden kanssa tekemiä kahdenvälisiä tekstiilisopimuksia ja -järjestelyjä.

Määrällisiä rajoituksia, joita unioni soveltaa tekstiili- ja vaatetusalan tuotteiden tuontiin, mukautetaan, jotta voidaan ottaa huomioon uusien jäsenvaltioiden liittyminen

Jos kahdenvälisen tekstiilisopimusten ja -järjestelyjen muutokset eivät ole tulleet voimaan 1 päivään toukokuuta 2004 mennessä, unioni tekee tarvittavat mukautukset tekstiili- ja vaatetusalan tuotteiden tuontia kolmansista maista koskeviin sääntöihinsä ottaakseen huomioon uusien jäsenvaltioiden liittymisen.

6. Unionin teräksen ja terästuotteiden tuontiin soveltamia määrällisiä rajoituksia muutetaan asianomaisista toimittajamaista peräisin olevan, uusien jäsenvaltioiden liittymissopimuksen allekirjoittamista välittömästi edeltäneiden vuosien terästuotteiden tuonnin perusteella.

7. Unioni hallinnoi uusien jäsenvaltioiden kolmansien maiden kanssa ennen 1 päivää toukokuuta 2004 tekemiä kalastussopimuksia.

Niihin uusien jäsenvaltioiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin, jotka johtuvat näistä sopimuksista, ei puututa sinä aikana, jona näiden sopimusten määräykset pysyvät väliaikaisesti voimassa.

Neuvosto tekee komission ehdotuksesta mahdollisimman pian ja joka tapauksessa ennen ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettujen sopimusten voimassaolon päättymistä kyseisistä sopimuksista johtuvan kalastustoiminnan jatkamista koskevat aiheelliset eurooppapäätökset tapauskohtaisesti ja päättää mahdollisuudesta pidentää tiettyjen sopimusten voimassaoloa enintään yhdellä vuodella.

8. Uudet jäsenvaltiot sanovat 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen irti kolmansien maiden kanssa tekemänsä vapaakauppasopimukset, myös Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen.

Niiltä osin kuin yhden tai useamman uuden jäsenvaltion ja yhden tai useamman kolmannen maan väliset sopimukset eivät ole sopusoinnussa unionin perustuslaista ja erityisesti tästä pöytäkirjasta johtuvien velvoitteiden kanssa, uusi jäsenvaltio käyttää kaikkia aiheellisia keinoja todettujen ristiriitojen poistamiseksi. Jos uudella jäsenvaltiolla on vaikeuksia mukauttaa yhden tai useamman kolmannen maan kanssa ennen liittymistä tehtyä sopimusta, sen on sopimuksen ehtojen mukaisesti sanottava kyseinen sopimus irti.

9. Uudet jäsenvaltiot toteuttavat tarvittaessa aiheelliset toimenpiteet mukauttaakseen asemansa suhteessa kansainvälisiin järjestöihin sekä niihin kansainvälisiin sopimuksiin, joiden sopimuspuolina unioni tai Euroopan atomienergiayhteisö tai muut jäsenvaltiot myös ovat, niihin oikeuksiin ja velvollisuuksiin, jotka seuraavat niiden liittymisestä unioniin.

Ne sanovat erityisesti irti 1 päivänä toukokuuta 2004 tai mahdollisimman pian sen jälkeen kansainväliset kalastussopimukset tai eroavat kansainvälisistä kalastusjärjestöistä, joiden osapuolena unioni myös on, jollei niiden jäsenyys liity muihin seikkoihin kuin kalastukseen.

toimielinten antamien säädösten oikeudellinen luonne, joihin tässä pöytäkirjassa vahvistetut siirtymämääräykset liittyvät, säilyvät ennallaan; erityisesti näiden säädösten muut-

tamista koskevia menettelyjä sovelletaan edelleen.

8 artikla

Huhtikuun 16 päivänä 2003 tehdyn liittymisasiakirjan määräykset, joilla on muuten kuin siirtymätoimenpiteenä tarkoitus kumota tai muuttaa yhteisön tai Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustetun Euroopan unionin toimielinten, elinten ja laitosten antamia säädöksiä tai joista seuraa, että nämä säädökset kumotaan tai muutetaan muutoin kuin siirtymätoimenpiteenä, sellaisina kuin Euroopan yhteisöjen tuomioistuin ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näitä määräyksiä tulkinnut, pysyvät voimassa, jollei toisen kohdan soveltamisesta muuta johdu.

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitetuilla määräyksillä on sama oikeudellinen luonne kuin niillä kumotuilla tai muutetuilla säädöksillä, ja niitä koskevat samat säännöt kuin kyseisiä säädöksiä.

9 artikla

Yhteisön tai Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustetun Euroopan unionin toimielinten, elinten tai laitosten ja Euroopan keskuspankin ennen 1 päivää toukokuuta 2004 antamien säädösten tekstit, jotka on laadittu latvian, liettuan, maltan, puolan, slovakian, sloveenin, tšekin, unkarin ja viron kielellä, ovat mainitusta päivästä alkaen todistusvoimaisia samoin edellytyksin kuin muilla kielillä laaditut todistusvoimaiset tekstit.

10 artikla

Tähän pöytäkirjaan sisältyvät siirtymämääräykset voidaan kumota neuvoston eurooppalailla, kun siirtymämääräyksiä ei enää sovelleta. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

11 artikla

Tässä pöytäkirjassa määrätyt poikkeukset koskevat siirtymäluontoisesti unionin perustuslain ja toimielinten antamien säädösten soveltamista.

II OSASTO

PYSYVÄT MÄÄRÄYKSET

12 artikla

Huhtikuun 16 päivänä 2003 tehdyn liittymisasiakirjan liitteessä III lueteltujen säädösten mukautukset, jotka ovat tarpeen liittymisen vuoksi, laaditaan mainitussa liitteessä lueteltujen suuntaviivojen mukaisesti sekä 36 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen ja siinä määrättyin edellytyksin.

13 artikla

Huhtikuun 16 päivänä 2003 tehdyn liittymisasiakirjan liitteessä IV lueteltuja toimenpiteitä sovelletaan mainitussa liitteessä määrättyin edellytyksin.

14 artikla

Tämän pöytäkirjan yhteistä maatalouspolitiikkaa koskeviin määräyksiin voidaan tehdä neuvoston eurooppalailla mukautukset, jotka voivat osoittautua unionin oikeuden muutosten vuoksi tarpeellisiksi. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

III OSASTO

VÄLIAIKAISET MÄÄRÄYKSET

15 artikla

Huhtikuun 16 päivänä 2003 tehdyn liittymisasiakirjan liitteissä V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII ja XIV lueteltuja toimenpiteitä sovelletaan uusien jäsenvaltioiden osalta mainituissa liitteissä määrättyin edellytyksin.

16 artikla

1. 'Yhteisen tullitariffin tulleiksi ja muiksi tulleiksi' kutsutut Euroopan yhteisöjen omista

varoista tehdyn neuvoston päätöksen 2000/597/EY, Euratom ⁽¹⁾ 2 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tai sen korvaavan päätöksen vastaavissa määräyksissä tarkoitetut tulot käsittävät tullit, jotka on laskettu yhteisen tullitariffin ja kaikkien siihen liittyvien tariffimyönnytysten perusteella, joita unioni soveltaa uusien jäsenvaltioiden kaupassa kolmansien maiden kanssa.

2. Vuonna 2004 päätöksen 2000/597/EY, Euratom 2 artiklan 1 kohdan c ja d alakohdassa tarkoitettu yhdenmukainen alv-määräytymisperuste ja BKTL-peruste kunkin uuden jäsenvaltion osalta on kaksi kolmasosaa vuotuisesta määräytymisperusteesta. Päätöksen 2000/597/EY, Euratom 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun Yhdistyneelle kuningaskunnalle myönnetyn budjettiepätasapainon korjauksen rahoittamista laskettaessa huomioon otettava BKTL-peruste kunkin uuden jäsenvaltion osalta on myöskin kaksi kolmasosaa vuotuisesta määräytymisperusteesta.

3. Määritettäessä päätöksen 2000/597/EY, Euratom 2 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaista jäädytettyä osuutta vuodelle 2004 uusien jäsenvaltioiden rajattujen alv-perusteiden laskemisessa käytetään perusteena kahta kolmasosaa niiden rajaamattomasta alv-perusteesta ja kahta kolmasosaa niiden BKTL:sta.

17 artikla

1. Unionin talousarvio vuodeksi 2004 muutetaan 1 päivänä toukokuuta 2004 voimaan tulevalla lisätalousarviolla siten, että siinä otetaan huomioon uusien jäsenvaltioiden liittyminen.

2. Ne alv- ja BKTL-perusteisten varojen kaksitoista kuukausittaista kahdestoistaosaa, jotka uusien jäsenvaltioiden on 1 kohdassa tarkoitetun lisätalousarvion mukaisesti maksettava, sekä tammikuun ja huhtikuun 2004 välistä aikaa koskevien, vain nykyisiin jäsenvaltioihin sovellettavien kuukausittaisten kahdestoistaosien taannehtivat mukautukset muutetaan kahdeksasosiksi, jotka pyydetään maksettaviksi toukokuun ja joulukuun 2004 välisenä aikana. Myöhemmistä vuonna 2004 vahvistetuista lisätalousarvioista johtuvat taannehtivat mukautukset muutetaan myöskin yhtä suuriksi osiksi, jotka pyydetään maksettaviksi vuoden loppuun mennessä.

18 artikla

Kunkin kuukauden ensimmäisenä työpäivänä 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen unioni maksaa Tšekin tasavallalle, Kyprokselle, Maltalle ja Slovenialle unionin talousarvion mukaisena menoeränä vuonna 2004 yhden kahdeksasosan ja vuosina 2005 ja 2006 yhden kahdestoistaosan seuraavista talousarvion otettavan tilapäisen korvauksen määristä:

	2004	2005	2006
	(milj. euroa vuoden 1999 hintoina)		
Tšekin tasavalta	125,4	178,0	85,1
Kypros	68,9	119,2	112,3
Malta	37,8	65,6	62,9
Slovenia	29,5	66,4	35,5

(1). EYVL L 253, 7. 10.2000, s. 42.

19 artikla

Kunkin kuukauden ensimmäisenä työpäivänä 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen unioni maksaa Tšekin tasavallalle, Virolle, Kyprokselle, Latvialle, Liettualle, Unkarille,

Maltalle, Puolalle, Slovenialle ja Slovakielle unionin talousarvion mukaisena menoeränä vuonna 2004 yhden kahdeksasosan ja vuosina 2005 ja 2006 yhden kahdestoistaosan seuraavista erityisen kertasuoritteisen kassavirtajärjestelyn määristä:

	2004	2005	2006
	(milj. euroa vuoden 1999 hintoina)		
Tšekin tasavalta	174,7	91,55	91,55
Viro	15,8	2,90	2,90
Kypros	27,7	5,05	5,05
Latvia	19,5	3,40	3,40
Liettua	34,8	6,30	6,30
Unkari	155,3	27,95	27,95
Malta	12,2	27,15	27,15
Puola	442,8	550,00	450,00
Slovenia	65,4	17,85	17,85
Slovakia	63,2	11,35	11,35

Erityiseen kertasuoritteiseen kassavirtajärjestelyyn sisältyvä miljardin euron määrä Puolan osalta ja 100 miljoonan euron määrä Tšekin tasavallan osalta otetaan huomioon rakennetarkoituksiin kohdistuvien rahastovarojen jakautumista vuosina 2004, 2005 ja 2006 koskevista laskelmissa.

20 artikla

1. Jäljempänä luetellut uudet jäsenvaltiot maksavat seuraavat määrät hiili- ja terästutkimusrahoitukseen, josta säädetään EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen taloudellisista seurauksista ja hiili- ja terästutkimusrahoituksesta 27 päivänä helmikuuta 2002 tehdyssä, neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöksessä 2002/234/EHTY ⁽¹⁾:

	(milj. euroa käypinä hintoina)
Tšekin tasavalta	39,88
Viro	2,5
Latvia	2,69
Unkari	9,93
Puola	92,46
Slovenia	2,36
Slovakia	20,11

(1). EYVL L 79, 22. 3. 2002, s. 42.

2. Rahoitusosuudet hiili- ja terästudkimus-rahastoon maksetaan neljässä erässä vuodesta 2006 alkaen seuraavasti ja kussakin tapauksessa vuoden ensimmäisen kuukauden ensimmäisenä työpäivänä:

2006:	15 %
2007:	20 %
2008:	30 %
2009:	35 %

21 artikla

1. Jollei tässä pöytäkirjassa toisin määrätä, Phare-ohjelman⁽¹⁾, Phare-ohjelman yhteydessä täytäntöön pantavan rajatylittävän yhteistyön ohjelman⁽²⁾, Kyproksen ja Maltan liittymistä valmistelevien varojen⁽³⁾, ISPA-ohjelman⁽⁴⁾ ja SAPARD-ohjelman⁽⁵⁾ nojalla ei tehdä rahoitussitoumuksia uusien jäsenvaltioiden hyväksi 31 päivän joulukuuta 2003 jälkeen. Uusia jäsenvaltioita kohdellaan samoin kuin nykyisiä jäsenvaltioita 6 päivänä toukokuuta 1999 tehdystä toimielinten välisessä sopimuksessa⁽⁶⁾ määriteltyjen rahoitusnäkömien kolmen ensimmäisen otsakkeen mukaisten menojen osalta 1 päivästä tammikuuta 2004 alkaen, jollei jäljempänä olevista yksittäisistä tarkemmista määräyksistä ja poikkeuksista muuta johdu tai tässä pöytäkirjassa toisin määrätä. Huhtikuun 16 päivänä 2003 tehdyn liittymisasiakirjan liitteessä XV vahvistetaan laajentumiseen liittyvien, rahoitusnäkömien 1, 2, 3 ja 5 otsakkeen lisämäärärahojen enimmäismäärät. Vuoden 2004 talousarvion nojalla ei saa kuitenkaan tehdä kyseisiä ohjelmia tai virastoja koskevia rahoit-

tussitoumuksia ennen kuin asianomaisen uuden jäsenvaltion liittyminen on toteutunut.

2. Mitä 1 kohdassa määrätään, ei sovelleta Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta maksettaviin, yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1258/1999⁽⁷⁾ 2 artiklan 1 ja 2 kohdan sekä 3 artiklan 3 kohdan mukaisiin menoihin, joihin voidaan myöntää yhteisön rahoitusta vasta 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen tämän pöytäkirjan 2 artiklan mukaisesti.

Mitä 1 kohdassa määrätään, sovelletaan kuitenkin Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta maksettaviin, Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen ja tiettyjen asetusten muuttamisesta ja kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1257/1999⁽⁸⁾ 47 a artiklan mukaisiin maaseudun kehittämismenoihin, jollei mainittuun asetukseen tehdystä, 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehdyn liittymisasiakirjan liitteessä II olevassa muutoksessa esitetyistä edellytyksistä muuta johdu.

3. Jollei 1 kohdan viimeisestä virkkeestä muuta johdu, uudet jäsenvaltiot osallistuvat 1 päivästä tammikuuta 2004 alkaen unionin ohjelmiin ja unionin virastojen toimintaan samojen ehtojen mukaisesti kuin nykyiset jäsenvaltiot unionin yleisen talousarvion rahoituksen turvin.

4. Jos tarvitaan toimenpiteitä helpottamaan siirtymistä liittymistä edeltävästä järjestelmästä tämän artiklan soveltamisesta johtuvaan järjestelmään, komissio toteuttaa vaadittavat toimenpiteet.

22 artikla

1. Uusien jäsenvaltioiden täytäntöönpanevat yksiköt hallinnoivat 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen Phare-ohjelman, Phare-ohjelman yhteydessä täytäntöön pantavan ra-

(1) Asetus (ETY) N:o 3906/89 (EYVL L 375, 23. 12. 1989, s. 11).

(2) Asetus (EY) N:o 2760/98 (EYVL L 345, 19.12. 1998, s. 49).

(3) Asetus (EY) N:o 555/2000 (EYVL L 68, 16. 3. 2000, s. 3).

(4) Asetus (EY) N:o 1267/1999 (EYVL L 161, 26. 6. 1999, s. 73).

(5) Asetus (EY) N:o 1268/1999 (EYVL L 161, 26. 6. 1999, s. 87).

(6) Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission välinen toimielinten sopimus, tehty 6 päivänä toukokuuta 1999, talousarviota koskevasta kuralaisuudesta ja talousarviomenettelyn parantamisesta (EYVL C 172, 18.6. 1999, s. 1).

(7). EYVL L 160, 26. 6. 1999, s. 103.

(8). EYVL L 160, 26. 6. 1999, s. 80.

jatylittävän yhteistyön ohjelman mukaisia tarjouskilpailuja, rakennusurakkasopimuksia, täytäntöönpanoa ja liittymistä edeltävän tuen maksuja sekä Kyproksen ja Maltaan liittymistä valmistelevia varoja.

Komissio tekee eurooppapäätöksiä luopuakseen tarjouskilpailuja ja rakennusurakkasopimuksia koskevasta ennakkovalvonnastaan, kun laajennetusta hajautetusta täytäntöönpanojärjestelmästä (EDIS) on annettu myönteinen arvio niiden perusteiden ja vaatimusten mukaisesti, joista säädetään Euroopan unionin jäsenyyttä hakeneille valtioille osana liittymistä edeltävää strategiaa annettavan tuen yhteensovittamisesta ja asetuksen (ETY) N:o 3906/89 muuttamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1266/1999 (1) liitteessä.

Jos näitä päätöksiä ennakkovalvonnasta luopumisesta ei ole tehty ennen 1 päivää toukokuuta 2004, niiden sopimusten osalta, jotka on allekirjoitettu 1 päivän toukokuuta 2004 ja sen päivän välisenä aikana, jolloin komission päätökset tehdään, ei voida hakea liittymistä edeltävää tukea.

Jos komission päätökset ennakkovalvonnasta luopumisesta kuitenkin poikkeuksellisesti siirtyvät 1 päivän toukokuuta 2004 jälkeen uuden jäsenvaltion viranomaisista riippumattomista syistä, komissio voi hyväksyä asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa liittymistä edeltävän tuen hakemisen sellaisen sopimusten osalta, jotka on allekirjoitettu 1 päivän toukokuuta 2004 ja kyseisten päätösten tekopäivän välisenä aikana, ja liittymistä edeltävän tuen toteuttamisen jatkamisen rajoitetuksi ajaksi komission suorittaman, tarjouskilpailuja ja rakennusurakkasopimuksia koskevan ennakkovalvonnan alaisuudessa.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen 1 päivää toukokuuta 2004 edeltävien rahoitusvälineiden nojalla talousarvioon ennen liittymistä tehtyjä kokonaissitoumuksia, mukaan lukien liittymisen jälkeen tehdyt ja rekisteröidyt

yksittäiset oikeudelliset sitoumukset ja maksut, hallinnoidaan edelleen liittymistä edeltäviä rahoitusvälineitä koskevien sääntöjen ja määräysten mukaisesti ja ne on veloitettava vastaavista talousarvion luvuista, kunnes kyseiset ohjelmat ja hankkeet ovat päättyneet. 1 päivän toukokuuta 2004 jälkeen aloitettavissa julkisia hankintoja koskevissa menettelyissä sovelletaan kuitenkin asianomaisia unionin säädöksiä.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettua tukea koskeva viimeinen ohjelasuunnittelu suoritetaan viimeisenä 1 päivää toukokuuta 2004 edeltävänä täytenä kalenterivuonna. Näiden ohjelmien nojalla toteutettavista toimenpiteistä on tehtävä sopimus kahden seuraavan vuoden aikana ja maksut suoritettava rahoituspöytäkirjan (2) mukaisesti, tavallisesti kolmannen vuoden loppuun mennessä sitoumuksen tekemisestä. Sopimuskautta ei pidennetä. Poikkeuksellisesti ja asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa maksukautta voidaan pidentää rajoitetusti.

4. Jotta varmistetaan 1 kohdassa tarkoitettujen liittymistä edeltävien rahoitusvälineiden sekä ISPA-ohjelman vaiheittainen lopettaminen ja moitteeton siirtyminen ennen 1 päivää toukokuuta 2004 sovellettavista säännöistä mainitun päivän jälkeen sovellettaviin sääntöihin, komissio voi toteuttaa kaikki asianmukaiset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tarpeellisen sääntömääräisen henkilöstön määrä pidetään ennallaan uusissa jäsenvaltioissa 1 päivän toukokuuta 2004 jälkeen enintään 15 kuukauden ajan. Tänä aikana sellaiset virkamiehet, jotka on nimitetty toimiin uusissa jäsenvaltioissa ennen 1 päivää toukokuuta 2004 ja jotka joutuvat jäämään kyseisten valtioiden palvelukseen mainitun päivän jälkeen, saavat poikkeuksellisesti samat taloudelliset ja aineelliset edut kuin ne, joita komissio sovelsi ennen 1 päivää toukokuuta 2004 Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen liitteen X ja Euroopan yhteisöjen muuhun henkilöstöön sovellettavien palvelussuhteen

(1). EYVL L 232, 2. 9.1999, s. 34.

(2). Sellaisena kuin se on Phare-ohjelman suuntaviivoissa (SEC(1999) 1596, päivitetty 6. 9.2002 asiakirjalla C 3303/2).

ehtojen mukaisesti, jotka on vahvistettu neuvoston asetuksella (ETY, Euratom, EHTY) N:o 259/68⁽¹⁾. Liittymistä edeltävän tuen hallinnoimiseen tarvittavat hallinnolliset menot, mukaan lukien muun henkilöstön palkat, katetaan vuonna 2004 ja vuoden 2005 heinäkuun loppuun asti asianomaisten liittymistä edeltävien talousarvioiden budjettikohdasta "toimien tukimenot" (talousarvion entinen B osa) tai vastaavista 1 kohdassa tarkoitettuja rahoitusvälineitä sekä ISPA-ohjelmaa koskevista budjettikohdista.

5. Jos neuvoston asetuksen (EY) N:o 1258/1999 mukaisesti hyväksytyt hankkeita ei enää voida rahoittaa kyseisen välineen nojalla, ne voidaan liittää maaseudun kehittämissuunnitelmaan ja rahoittaa Euroopan maatalouden ohjauksen ja tukirahastosta. Jos erityiset siirtymätoimenpiteet ovat tältä osin tarpeen, komissio hyväksyy ne rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä 8 päivänä kesäkuuta 1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1260/1999⁽²⁾ 50 artiklan 2 kohdassa säädettyjen menettelyjen mukaisesti.

23 artikla

1. Euroopan unioni antaa 1 päivän toukokuuta 2004 ja vuoden 2006 lopun välisenä aikana uusille jäsenvaltioille tilapäistä taloudellista tukea, jäljempänä 'siirtymäjärjestely', niiden hallinnollisten valmiuksien kehittämiseen ja lujittamiseen unionin ja Euroopan atomienergiayhteisön oikeuden täytäntöönpanemiseksi ja sen soveltamisen valvomiseksi sekä parhaiden käytäntöjen vaihdon edistämiseen muiden samassa asemassa olevien viranomaisten kanssa.

2. Tuki perustuu jatkuvaan tarpeeseen lujittaa tiettyjen alojen institutionaalisia valmiuksia toimilla, joita ei voida rahoittaa rakennerahastoista; näitä aloja ovat erityisesti seuraavat:

a).oikeus- ja sisäasiat (oikeuslaitoksen lujittaminen, ulkorajojen valvonta, lahjonnan torjuntastrategia, lainvalvontavalmiuksien tehostaminen),

b).varainhoidon valvonta,

c).unionin ja Euroopan atomienergiayhteisön taloudellisten etujen suojaaminen ja peitostentorjunta,

d).sisämarkkinat, tulliliitto mukaan luettuna,

e).ympäristö,

f).eläinlääkintähallinto ja elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvien hallinnollisten valmiuksien kehittäminen,

g).maatalouden ja maaseudun kehittämisen hallinto- ja valvontarakenteet, yhdenmukainen hallinto- ja valvontajärjestelmä (IACS) mukaan luettuna,

h).ydinturvallisuus (ydinturvaviranomaisten, niiden teknisten tukijärjestöjen ja valtion ydinjätehuoltolaitosten tehokkuuden ja toimivallan lujittaminen),

i).tilastot,

j).julkisen hallinnon kehittäminen niiden komission kattavassa seurantaraportissa yksilöityjen tarpeiden mukaisesti, joita rakennerahastot eivät kata.

3. Siirtymäjärjestelyn mukaisesta tuesta päätetään taloudellisen tuen myöntämisestä erälle Keski- ja Itä-Euroopan maille 1 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3906/89⁽³⁾ 8 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti.

4. Ohjelma pannaan täytäntöön Euroopan yhteisöjen yleiseen talousarvioon sovellettavan varainhoitoasetuksen⁽⁴⁾ 53 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdan tai tämän asetuksen korvaavan eurooppalain mukaisesti. Yhteiskunnan rakenteiden kehittämistä koskevissa julkisten hallintolaitosten välisissä kumpanuushankkeissa sovelletaan edelleen jäsenvaltioissa olevien yhteyspisteverkoston kautta tapahtuvaa ehdotuspyyntömenettelyä, kuten nykyisten jäsenvaltioiden kanssa tehdyissä puitesopimuksissa määrätään liittymistä edeltävän tuen osalta.

(1). EYVL L 56, 4. 3. 1968, s. 1.

(2). EYVL L 161, 26. 6. 1999, s. 1.

(3). EYVL L 375, 23. 12. 1989, s. 11.

(4). Asetus (EY, Euratom) N:o 1605/2002 (EYVL L 248, 16. 9.2002, s. 1).

Siirtymäjärjestelyyn tarkoitetut maksusitoumusmäärärahat ovat vuoden 1999 hintoina 200 miljoonaa euroa vuonna 2004, 120 miljoonaa euroa vuonna 2005 ja 60 miljoonaa euroa vuonna 2006. Budjettivallan käyttäjä myöntää vuotuiset määrärahat 6 päivänä toukokuuta 1999 tehdyssä toimielinten välisessä sopimuksessa määriteltyjen rahoitusnäkymien rajoissa.

24 artikla

1. Tilapäisenä välineenä otetaan käyttöön Schengen-järjestely, jonka tarkoituksena on auttaa tukea saavia jäsenvaltioita 1 päivänä toukokuuta 2004 ja vuoden 2006 lopun välillä rahoittamaan toimia unionin uusilla ulkorajoilla Schengenin säännösten ja ulkorajojen valvonnan täytäntöönpanemiseksi.

Niiden puutteiden korjaamiseksi, jotka on havaittu valmistauduttaessa osallistumaan

Schengeniin, seuraavanlaiset toimet ovat rahoituskelpoisia Schengen-järjestelyn puitteisissa:

- a).investoinnit rajanylityspaikkojen infrastruktuurien ja niihin liittyvien rakennusten rakentamiseen, uudistamiseen tai ajantasaisamiseen,
- b).investoinnit toimintaan liittyviin erilaisiin laitteisiin (esim. laboratoriolaitteet, havaitsemisvälineet, Schengenin tietojärjestelmä SIS 2:een liittyvät tietokonelaitteet ja -ohjelmistot, ajoneuvot),
- c).rajavartioiden kouluttaminen,
- d).tuki logistiikan ja toimien kustannuksia varten.

2. Schengen-järjestelyyn osoitetaan seuraavat määrät kertaluonteisina tukimaksuina jäljempänä luetelluille tukea saaville jäsenvaltioille:

	2004 (milj. euroa, vuoden 1999 hintoina)	2005	2006
Viro	22,9	22,9	22,9
Latvia	23,7	23,7	23,7
Liettua	44,78	61,07	29,85
Unkari	49,3	49,3	49,3
Puola	93,34	93,33	93,33
Slovenia	35,64	35,63	35,63
Slovakia	15,94	15,93	15,93

3. Tukea saavat jäsenvaltiot ovat vastuussa tämän artiklan mukaisten yksittäisten toimien valinnasta ja täytäntöönpanosta. Ne ovat vastuussa myös Schengen-järjestelyn käytön soveltamisesta yhteen muista unionin välineistä saatavan tuen kanssa, sen käytön yhteensopivuuden varmistamisesta unionin politiikkojen ja toimenpiteiden sekä Euroopan yhteisöjen yleiseen talousarvioon sovellettavan varainhoitoasetuksen tai sen korvaavan eurooppalain kanssa.

Kertaluonteiset tukimaksut käytetään kolmen vuoden kuluessa ensimmäisestä maksusta, ja komissio perii takaisin käyttämättömät tai perusteettomasti käytetyt varat. Tukea saavat jäsenvaltiot toimittavat viimeistään

kuuden kuukauden kuluttua kolmen vuoden määräajan päättymisestä kattavan kertomuksen kertaluonteisen tukimaksujen taloudellisesta toteuttamisesta sekä selvityksen menojen perusteluiksi.

Tukea saava valtio täyttää tämän velvollisuuden rajoittamatta komission vastuuta unionin talousarvion toteuttamisesta ja hajatettuun hallintoon sovellettavien Euroopan yhteisöjen yhteiseen talousarvioon sovellettavan varainhoitoasetuksen tai sen korvaavan eurooppalain säännösten mukaisesti.

4. Komissiolla on oikeus suorittaa tarkastuksia Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) kautta. Komissio ja tilintarkastus-

tuomioistuin voivat myös suorittaa tarkastuksia paikan päällä soveltuvien menettelyjen mukaisesti.

5. Komissio voi antaa Schengen-järjestelyn toiminnan kannalta tarvittavia teknisiä säännöksiä.

25 artikla

Edellä 18, 19, 23 ja 24 artiklassa tarkoitettuja määriä mukautetaan vuosittain osana 6 päivänä toukokuuta 1999 tehdyn toimielinten välisen sopimuksen 15 kohdassa vahvistettua teknistä mukautusta.

26 artikla

1. Jos ilmenee vakavia ongelmia, jotka ovat omiaan koettelemaan jotakin taloudenalaa pitkempään, tai ongelmia, jotka voivat johtaa taloudellisen tilanteen merkittävään heikentymiseen tietyllä alueella, uusi jäsenvaltio voi enintään kolmen vuoden ajan 1 päivästä toukokuuta 2004 pyytää lupaa toteuttaa suojatoimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi ja kyseisen alan mukauttamiseksi sisämarkkinoiden talouteen.

Nykyinen jäsenvaltio voi samoin edellytyksin pyytää lupaa suojatoimenpiteiden toteuttamiseen yhden tai useamman uuden jäsenvaltion suhteen.

2. Asianomaisen jäsenvaltion pyynnöstä komissio hyväksyy kiireellisellä menettelyllä eurooppa-asetukset tai -päätökset, joilla vahvistetaan komission tarpeelliseksi katsomat suojatoimenpiteet sekä täsmennetään niiden soveltamista koskevat edellytykset ja yksityiskohtaiset säännöt.

Tapauksessa, jossa ilmenee vakavia taloudellisia vaikeuksia, komissio tekee asianomaisen jäsenvaltion nimenomaisesta pyynnöstä ratkaisunsa viiden työpäivän kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut pyynnön asianmukaisine taustatietoineen. Näin päätettyjä toimenpiteitä sovelletaan välittömästi, niissä on otettava huomioon kaikkien asianomaisten osapuolten edut, eivätkä ne saa aiheuttaa rajatarkastuksia.

3. Toimenpiteissä, jotka ovat sallittuja 2 kohdan nojalla, voidaan poiketa unionin perustuslaista ja erityisesti tästä pöytäkirjasta siinä määrin ja niin kauan kuin se on ehdottomasti tarpeen 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ensisijaisesti on käytettävä toimenpiteitä, jotka aiheuttavat vähiten häiriötä sisämarkkinoiden toiminnalle.

27 artikla

Jos uusi jäsenvaltio ei ole onnistunut pannaan täytäntöön liittymisneuvottelujen yhteydessä antamia sitoumuksia, mukaan lukien kaikki sellaisiin alakohtaisiin politiikkoihin liittyvät sitoumukset, jotka koskevat rajat ylittäviä vaikutuksia omaavia taloudellisia toimia, aiheuttaen näin vakavaa häiriötä sisämarkkinoiden toiminnalle tai välittömän riskin tällaisen häiriön syntymisestä, komissio voi enintään kolmen vuoden ajan 1 päivästä toukokuuta 2004 jäsenvaltion perustelusta pyynnöstä tai omasta aloitteestaan hyväksyä eurooppa-asetuksia tai -päätöksiä, joilla vahvistetaan asiaankuuluvia toimenpiteitä.

Toimenpiteiden on oltava oikeasuhteisia markkinoille aiheutuneeseen häiriöön nähden, ja ensisijaisesti on käytettävä toimenpiteitä, jotka aiheuttavat vähiten häiriötä sisämarkkinoiden toiminnalle, ja tarvittaessa sovellettava olemassa olevia alakohtaisia suojajärjestelyjä. Näitä suojatoimenpiteitä ei kuitenkaan saa käyttää keinona mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen. Toimenpiteitä ei saa pitää voimassa kauempaa kuin on ehdottomasti tarpeen, ja ne on joka tapauksessa poistettava, kun asianomainen sitoumus pannaan täytäntöön. Niitä voidaan kuitenkin soveltaa ensimmäisessä kohdassa mainitun määräajan jälkeen niin kauan kuin asianomaisia sitoumuksia ei ole täytetty. Komissio voi mukauttaa toimenpiteitä tarvittaessa sitä mukaa kuin kyseinen uusi jäsenvaltio edistyy sitoumustensa täyttämässä. Komissio ilmoittaa neuvostolle hyvissä ajoin niiden eurooppa-asetusten tai -päätösten kumoamisesta, joilla suojatoimenpiteet on vahvistettu, ja ottaa asianmukaisesti huomioon neuvoston tässä suhteessa esittämät huomautukset.

28 artikla

Jos EU-sopimuksen VI osaston nojalla hyväksytyjen, vastavuoroiseen tunnustamiseen rikosoikeuden alalla liittyvien puitepäästösten tai muiden asiaankuuluvien sitoumusten, yhteistyövälineiden ja päätösten, EY:n perustamissopimuksen IV osaston nojalla annettujen, vastavuoroiseen tunnustamiseen yksityisoikeudellisissa asioissa liittyvien direktiivien ja asetusten sekä unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun 3 ja 4 jakson nojalla annettujen eurooppalakien ja -puitelakien saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä, täytäntöönpanossa tai soveltamisessa on uudessa jäsenvaltiossa vakavia puutteita tai välitön riski tällaisten vakavien puutteiden syntyisestä, komissio voi enintään kolmen vuoden ajan 1 päivästä toukokuuta 2004 jäsenvaltion perustellusta pyynnöstä tai omasta aloitteestaan ja jäsenvaltioita kuultuaan hyväksyä eurooppa-asetuksia ja -päättöksiä, joilla vahvistetaan asiaankuuluvia toimenpiteitä ja täsmennetään niiden soveltamista koskevat edellytykset ja yksityiskohdalliset säännöt.

Toimenpiteet voivat merkitä asianomaisten säännösten ja päätösten soveltamisen tilapäistä keskeyttämistä uuden jäsenvaltion ja yhden tai useamman muun jäsenvaltion välisissä suhteissa, sanotun kuitenkin rajoittamatta tiiviin oikeudellisen yhteistyön jatkumista. Toimenpiteitä ei saa pitää voimassa kauempaa kuin on ehdottomasti tarpeen ja ne on joka tapauksessa poistettava, kun puutteet on korjattu. Niitä voidaan kuitenkin soveltaa ensimmäisessä kohdassa mainitun määräajan jälkeen niin kauan kuin kyseisiä puutteita on. Komissio voi jäsenvaltioita kuultuaan tarvittaessa mukauttaa toimenpiteitä sitä mukaa kuin kyseinen uusi jäsenvaltio edistyy todettujen puutteiden korjaamisessa. Komissio ilmoittaa neuvostolle hyvissä ajoin suojatoimenpiteiden peruuttamisesta ja ottaa asianmukaisesti huomioon neuvoston tässä suhteessa esittämät huomautukset.

29 artikla

Jotta sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa ei vaikeutettaisi, uusien jäsenvaltioi-

den kansallisten säännösten täytäntöönpano 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehdyn liittymisasiakirjan liitteissä V–XIV tarkoitettujen siirtymäkausien kuluessa ei saa johtaa rajatar- kastuksiin jäsenvaltioiden välillä.

30 artikla

Jos siirtymätoimenpiteet ovat tarpeen helpottamaan siirtymistä uusissa jäsenvaltioissa voimassa olevasta järjestelmästä tässä pöytäkirjassa esitettyjen edellytysten mukaisesti sovellettavasta yhteisestä maatalouspolitiikasta johtuvaan järjestelmään, komissio toteuttaa ne sokerialan yhteisestä markkinajärjestelystä 19 päivänä kesäkuuta 2001 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1260/2001⁽¹⁾ 42 artiklan 2 kohdassa tai tarvittaessa maatalouden yhteisistä markkinajärjestelyistä annettujen muiden asetusten tai niitä korvaavien eurooppalakien vastaavissa artikloissa tarkoitettua menettelyä tai sovellettavassa lainsäädännössä säädettyä asianmukaista menettelyä noudattaen. Tässä artiklassa tarkoitettut siirtymätoimenpiteet voidaan toteuttaa kolmen vuoden kuluessa 1 päivästä toukokuuta 2004 lukien eikä niitä saa soveltaa kyseisen kauden jälkeen. Tätä kautta voidaan pidentää neuvoston eurooppalailla. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

31 artikla

Jos siirtymätoimenpiteet ovat tarpeen helpottamaan siirtymistä uusissa jäsenvaltioissa voimassa olevasta järjestelmästä unionin eläinlääkintä- ja kasvinsuojelualan sääntöjen soveltamisesta johtuvaan järjestelmään, komissio toteuttaa nämä toimenpiteet sovellettavassa lainsäädännössä säädettyä asianmukaista menettelyä noudattaen. Näitä toimenpiteitä toteutetaan kolmen vuoden aikana 1 päivästä toukokuuta 2004 lukien eikä niitä saa soveltaa kyseisen kauden jälkeen.

(1). EYVL L 178, 30.6. 2001, s. 1.

32 artikla

1. Huhtikuun 16 päivänä 2003 tehdyn liittymisasiakirjan liitteessä XVI lueteltujen komiteoiden, ryhmien ja muiden elinten uusien jäsenten toimikaudet päättyvät samaan aikaan kuin niiden jäsenten, jotka hoitavat tehtäviään 1 päivänä toukokuuta 2004.

2. Huhtikuun 16 päivänä 2003 tehdyn liittymisasiakirjan liitteessä XVII lueteltujen komission perustamien komiteoiden ja ryhmien uusien jäsenten toimikaudet päättyvät samaan aikaan kuin niiden jäsenten, jotka hoitavat tehtäviään 1 päivänä toukokuuta 2004.

IV OSASTO

**TOIMIELINTEN ANTAMIEN
SÄÄDÖSTEN SOVELLETTAVUUS***33 artikla*

Uusia jäsenvaltioita pidetään 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen niinä, joille EY:n perustamissopimuksen 249 artiklassa ja Euratomin perustamissopimuksen 161 artiklassa tarkoitetut direktiivit ja päätökset osoitetaan, sikäli kuin nämä direktiivit ja päätökset on osoitettu kaikille nykyisille jäsenvaltioille. Muiden kuin sellaisten direktiivien ja päätösten osalta, jotka tulevat voimaan EY:n perustamissopimuksen 254 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaisesti, uusien jäsenvaltioiden katsotaan saaneen tiedon näistä direktiiveistä ja päätöksistä 1 päivänä toukokuuta 2004.

34 artikla

Uudet jäsenvaltiot toteuttavat toimenpiteet, jotka ovat tarpeen, jotta ne voivat noudattaa

1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen EY:n perustamissopimuksen 249 artiklassa ja Euratomin perustamissopimuksen 161 artiklassa tarkoitettujen direktiivien ja päätösten säännöksiä ja määräyksiä, jollei 15 artiklassa tarkoitetuissa liitteissä tai tämän pöytäkirjan muissa määräyksissä ole määrätty muusta määräajasta.

35 artikla

Jollei toisin määrätä, neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta tämän pöytäkirjan 12 ja 13 artiklassa tarkoitettuihin 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehdyn liittymisasiakirjan liitteisiin III ja IV sisältyvien määräysten täytäntöönpanon edellyttämät eurooppa-asetukset tai -päätökset.

36 artikla

1. Jos toimielinten ennen 1 päivää toukokuuta 2004 antamia säädöksiä on mukautettava liittymisen johdosta ja jos tarvittavista mukautuksista ei ole määrätty tässä pöytäkirjassa, nämä mukautukset tehdään 2 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen. Mukautukset tulevat voimaan 1 päivästä toukokuuta 2004.

2. Tätä varten tarvittavat säädökset antaa joko neuvosto komission ehdotuksesta tai komissio sen mukaan, kumpi näistä kahdesta on antanut alkuperäiset säädökset.

37 artikla

Uudet jäsenvaltiot toimittavat komissiolle Euratomin perustamissopimuksen 33 artiklan mukaisesti 1 päivää toukokuuta 2004 seuraavan kolmen kuukauden kuluessa ne lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset, joiden tarkoituksena on varmistaa uusien jäsenvaltioiden alueella työntekijöiden ja väestön terveyden suojaaminen ionisoivan säteilyn aiheuttamilta vaaroilta.

TOINEN OSA

HUHTIKUUN 16 PÄIVÄNÄ 2003 TEHTYYN LIITTYMISASIAKIRJAAN LIITETTYJÄ PÖYTÄKIRJOJA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

Slovenia	19 890 750 euroa
Liettua	12 480 875 euroa
Kypros	9 169 100 euroa
Latvia	7 616 750 euroa
Viro	5 882 000 euroa
Malta	3 490 200 euroa

I OSASTO

EUROOPAN INVESTOINTIPANKKIA KOSKEVAT SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSET

38 artikla

Espanjan kuningaskunta maksaa 309 686 775 euroa osuutena pääomasta, joka on maksettu merkityn pääoman korotuksena. Tämä suoritus maksetaan kahdeksana samansuuruisena eränä, jotka erääntyvät 30 päivänä syyskuuta 2004, 30 päivänä syyskuuta 2005, 30 päivänä syyskuuta 2006, 31 päivänä maaliskuuta 2007, 30 päivänä syyskuuta 2007, 31 päivänä maaliskuuta 2008, 30 päivänä syyskuuta 2008 ja 31 päivänä maaliskuuta 2009.

Espanjan kuningaskunta osallistuu kahdeksalla samansuuruisella, edellä tarkoitettuina eräpäivinä erääntyvällä erällä rahastojen ja rahastoja vastaavien varausten kartuttamiseen, sekä rahastoihin ja varauksiin, jotka perustuvat tuloslaskelmaan, ja sellaisena kuin ne oli vahvistettu huhtikuun lopussa 2004 ja ovat pankin taseessa, vielä maksettavien määrien maksamiseen summalla, joka vastaa 4,1292 prosenttia rahastoista ja varauksista.

39 artikla

Uudet jäsenvaltiot maksavat 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen seuraavat määrät, jotka vastaavat niiden osuutta merkittyä pääomaa varten maksetusta pääomasta sellaisena kuin se on määritetty perussäännön 4 artiklassa.

Puola	170 563 175 euroa
Tšekki	62 939 275 euroa
Unkari	59 543 425 euroa
Slovakia	21 424 525 euroa

Nämä osuudet maksetaan kahdeksana samansuuruisena eränä, jotka erääntyvät 30 päivänä syyskuuta 2004, 30 päivänä syyskuuta 2005, 30 päivänä syyskuuta 2006, 31 päivänä maaliskuuta 2007, 30 päivänä syyskuuta 2007, 31 päivänä maaliskuuta 2008, 30 päivänä syyskuuta 2008 ja 31 päivänä maaliskuuta 2009.

40 artikla

Uudet jäsenvaltiot osallistuvat kahdeksalla samansuuruisella, 39 artiklassa määrättyinä eräpäivinä erääntyvällä erällä rahastojen ja rahastoja vastaavien varausten kartuttamiseen sekä rahastoihin ja varauksiin, jotka perustuvat tuloslaskelmaan, ja sellaisena kuin ne oli vahvistettu huhtikuun lopussa 2004 ja ovat pankin taseessa, vielä maksettavien määrien maksamiseen jäljempänä mainituin prosentuaalisin osuuksin:

Puola	2,2742 %
Tšekki	0,8392 %
Unkari	0,7939 %
Slovakia	0,2857 %
Slovenia	0,2652 %
Liettua	0,1664 %
Kypros	0,1223 %
Latvia	0,1016 %
Viro	0,0784 %
Malta	0,0465 %

41 artikla

Espanjan kuningaskunta ja uudet jäsenvaltiot maksavat 38, 39 ja 40 artiklassa määrätyn pääoman ja mainituissa artikloissa määrätty maksut euroina, jollei valtuuston yksimielisesti päättämästä poikkeuksesta muuta johdu.

II OSASTO

**TŠEKin TERÄSTEOLLISUUDEN
RAKENNEUUDISTUSTA
KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET**

42 artikla

1. Sen estämättä, mitä unionin perustuslain III-167 ja III-168 artiklassa määrätään, Tšekin tasavallan Tšekin terästeollisuuden tiettyjen osien rakenneuudistukseen vuosina 1997–2003 myöntämää valtion tukea pidetään sisämarkkinoille soveltuvana edellyttäen, että:

a). Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Tšekin tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppa-sopimuksen (1) Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (EHTY) perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvista tuotteista tehdyssä pöytäkirjassa N:o 2 olevan 8 artiklan 4 kohdassa vahvistettua määräaika on pidennetty 1 päivään toukokuuta 2004,

b). rakenneuudistussuunnitelmassa vahvistettuja ehtoja, joiden perusteella edellä mainitun pöytäkirjan voimassaoloa pidennettiin, noudatetaan vuosien 2002–2006 ajan,

c). tässä osastossa esitetyt edellytykset täyttyvät, ja

d). Tšekin terästeollisuudelle ei makseta rakenneuudistukseen tarkoitettua valtion tukea 1 päivän toukokuuta 2004 jälkeen.

2. Huhtikuun 16 päivänä 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 2 liitteessä 1 lueteltujen yhtiöiden, jäljempänä 'tukea saavat yhtiöt', yksittäisissä liiketoimintasuunnitelmissa esitetty ja tässä osastossa esitettyjen edellytysten mukainen Tšekin teräsalan rakenneuudistus saatetaan päätökseen viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2006, jäljempänä 'rakenneuudistuskauden loppu'.

3. Ainoastaan tukea saaville yhtiöille voidaan myöntää valtion tukea Tšekin teräsalan rakenneuudistusohjelman puitteissa.

4. Tukea saava yhtiö ei saa:

a). siirtää edelleen sille myönnettyä valtion tukea, jos kyseinen yhtiö sulautetaan johonkin yhtiöön, jota ei ole mainittu 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 2 liitteessä 1;

b). ottaa haltuunsa sellaisten yhtiöiden, joita ei ole mainittu 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 2 liitteessä 1, varoja, jotka asetetaan konkurssiin 31 päivänä joulukuuta 2006 päättyvänä ajanjaksona.

5. Tukea saavien yhtiöiden mahdollisessa myöhemmässä yksityistämisessä on noudatettava tässä osastossa määritettyjä elinkel-poisuutta, valtion tukea ja kapasiteetin vähentämistä koskevia ehtoja ja periaatteita.

6. Tukea saaville yhtiöille myönnettävän rakenneuudistustuen kokonaismäärä määritetään hyväksytyssä Tšekin terästeollisuuden rakenneuudistussuunnitelmassa ja yksittäisissä neuvoston hyväksymissä liiketoimintasuunnitelmissa määrättyjen perusteiden nojalla. Ajanjaksona 1997–2003 maksettava tuki saa kuitenkin olla enintään 14 147 425 201 ZK. Tästä kokonaismäärästä Nová Hut' saa enintään 5 700 075 201 CZK, Vítkovice Steel enintään 8 155 350 000 CZK ja Vílcovny Plechu Frýdek Místek enintään 292 000 000 CZK hyväksytyssä rakenneuudistussuunnitelmassa vahvistettujen vaatimusten mukaan. Tuki myönnetään vain yhden kerran. Tšekin tasavalta ei myönnä muuta valtion tukea Tšekin terästeollisuuden rakenneuudistukseen.

7. Tšekin tasavalta vähentää valmiita tuotteita koskevaa nettokapasiteettia 590 000 tonnia ajanjaksolla 1997–2006.

Kapasiteetin vähentämisen ainoana mitausperusteena käytetään tuotantolaitosten pysyvää sulkemista hävittämällä ne fyysisesti niin, ettei niitä voida enää ottaa uudelleen käyttöön. Teräsyhtiön asettamista konkurssiin ei pidetä kapasiteetin vähentämisenä.

Edellä esitetty nettokapasiteetin vähentäminen yhdessä rakenneuudistusohjelmissa

(1). EYVL L 360, 31. 12. 1994, s. 2.

tarpeellisiksi katsottujen muiden kapasiteetin vähennysten kanssa on saatettava päätökseen 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 2 liitteessä 2 olevan aikataulun mukaisesti.

8. Tšekin tasavalta poistaa kaupan esteet hiilimarkkinoilta yhteisön säännösten mukaisesti liittymiseen mennessä, mikä mahdollistaa Tšekin teräsyhtiöille hiilen saannin kansainvälisten markkinoiden hinnoin.

9. Tukea saavan Nová Hut' -yhtiön liiketoimintasuunnitelma pannaan täytäntöön. Erityisesti:

a). Vysoké Pece Ostravan tehdas on liitettävä Nová Hut'in organisaatioon hankkimalla siihen täysi omistusoikeus. Tälle sulautumiselle on asetettava tavoitepäivämäärä ja sen täytäntöönpanosta vastaava taho on nimettävä;

b). rakenneuudistuspyrkimyksissä keskitytään seuraaviin seikkoihin:

i). Nová Hut'ia on kehitettävä tuotantokeskeisestä markkinointikeskeiseksi ja sen liikkeenjohtoa on tehostettava, mukaan lukien avoimuuden parantaminen kulujen osalta,

ii). Nová Hut'in on tarkistettava tuotevalikoimaansa ja siirryttävä korkeamman lisäarvon markkinalohkoille,

iii). Nová Hut'in on tehtävä tarvittavat investoinnit valmiiden tuotteiden laadun parantamiseksi lyhyellä aikavälillä liittymissopimuksen allekirjoittamisen jälkeen;

c). työvoiman rakenneuudistus on aiheellista panna täytäntöön. Unionin terästeollisuuden tuotantoryhmien tuottavuuden tasoja vastaavat tuottavuuden tasot saavutetaan 31 päivään joulukuuta 2006 mennessä asianomaisten tukea saavien yhtiöiden konsolidoitujen lukujen perusteella;

d). ympäristönsuojelua koskevan asianomaisen yhteisön säännösten mukainen tila saavutetaan 1 päivään toukokuuta 2004 mennessä. Liiketoimintasuunnitelmassa on otettava huomioon tätä varten tarvittavat investoinnit. Liiketoimintasuunnitelman mukaisesti on tehtävä myös tarvittavat pilaantumisen yhtenäistettyyn ehkäisemiseen ja vähentämi-

seen liittyvät investoinnit, jotta varmistetaan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen ja vähentämisen yhtenäistämiseksi annetun direktiivin 96/61/EY⁽¹⁾ noudattaminen 1 päivään marraskuuta 2007 mennessä.

10. Tukea saavan Vítkovice Steel -yhtiön liiketoimintasuunnitelma pannaan täytäntöön. Erityisesti:

a). Duon tehtaat on suljettava pysyvästi viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2006. Jos strateginen investoija ostaa yhtiön, ostosopimuksen ehtona olisi oltava tämä sulkeminen;

b). rakenneuudistuspyrkimyksissä keskitytään seuraaviin seikkoihin:

i). suoramyyntiin lisääminen ja suuremman huomion keskittäminen kustannusten vähentämiseen, mikä on olennaista liikkeenjohdon tehostamiseksi,

ii). mukautuminen kysyntään markkinoilla ja siirtyminen korkeamman lisäarvon tuotteisiin,

iii). vuodelle 2004 suunnitellun sekundäärisen teräksenvalmistusprosessiin investoinnin aikaistaminen vuonna 2003 toteutettavaksi, jotta yhtiö voisi kilpailla pikemminkin laadulla kuin hinnoilla;

c). ympäristönsuojelua koskevan asianomaisen yhteisön säännösten mukainen tila saavutetaan 1 päivään toukokuuta 2004 mennessä. Liiketoimintasuunnitelmassa on otettava huomioon tätä varten tarvittavat investoinnit, aivan kuten tarvittavat tulevat pilaantumisen ehkäisemisen ja vähentämisen yhtenäistämiseen liittyvät investoinnit.

11. Tukea saavan Válcovny Plechu Frýdek Místek (VPFM) -yhtiön liiketoimintasuunnitelma pannaan täytäntöön. Erityisesti:

a). kuumavalssaustehtaot 1 ja 2 on suljettava pysyvästi vuoden 2004 loppuun mennessä;

b). rakenneuudistuspyrkimyksissä keskitytään seuraaviin seikkoihin:

(1). EYVL L 257, 10.10.1996, s. 26.

i).tehdään tarvittavat investoinnit valmiiden tuotteiden laadun parantamiseksi lyhyellä aikavälillä liittymissopimuksen allekirjoittamisen jälkeen,

ii).annetaan etusija keskeisiksi todettujen tulosta parantavien toimien täytäntöönpanolle (mukaan lukien työvoiman rakenneuudistus, kustannusten vähentäminen, tehokkuuden parantaminen ja jakelun uudistaminen) .

12. Yleiseen rakenneuudistussuunnitelmaan ja yksittäisiin suunnitelmiin myöhemmin tehtävien muutosten on oltava komission ja tarvittaessa neuvoston hyväksymiä.

13. Rakenneuudistus on toteutettava täysin avoimesti ja terveiden markkinatalousperiaatteiden mukaisesti.

14. Komissio ja neuvosto seuraavat tiiviisti rakenneuudistuksen toteuttamista ja tässä osastossa mainittujen, elinkelpoisuutta, valtion tukea ja kapasiteetin vähentämistä ennen 1 päivää toukokuuta 2004 ja sen jälkeen koskevien edellytysten täyttymistä rakenneuudistuskauden loppuun 15–18 kohdan mukaisesti. Komissio antaa tästä neuvostolle kertomuksen.

15. Komissio ja neuvosto seuraavat 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 2 liitteessä 3 esitettyjä rakenneuudistuksen vertailuperusteita. Liitteessä olevia viittauksia mainitun pöytäkirjan 16 kohtaan on pidettävä viittauksina tämän artiklan 16 kohtaan.

16. Seurantaan kuuluu vuosina 2003, 2004, 2005 ja 2006 suoritettava riippumaton arviointi. Komission elinkelpoisuudesta on tärkeä osa varmistettaessa, että elinkelpoisuus saavutetaan.

17. Tšekin tasavalta toimii täysimääräisesti yhteistyössä komission kanssa kaikissa seurantaan liittyvissä järjestelyissä. Erityisesti:

a).Tšekin tasavalta antaa komissiolle tukea saavien yhtiöiden rakenneuudistusta koskevan puolivuotisselvityksen viimeistään kunkin vuoden 15 päivänä maaliskuuta ja 15 päivänä syyskuuta rakenneuudistuskauden loppuun saakka,

b).ensimmäinen selvitys on annettava komissiolle 15 päivään maaliskuuta 2003 mennessä ja viimeinen selvitys 15 päivään maaliskuuta 2007 mennessä, jollei komissio toisin päättä,

c).selvityksiin sisältyvät kaikki tarvittavat tiedot rakenneuudistusprosessin sekä kapasiteetin vähentämisen ja käytön seuraamiseksi ja niissä on oltava riittävät rahoitustiedot, jotta voidaan arvioida, ovatko tässä osastossa esitetyt ehdot ja vaatimukset täyttyneet. Selvityksissä on oltava ainakin 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 2 liitteessä 4 tarkoitetut tiedot. Komissio varaa itselleen oikeuden muuttaa liitettä 4 seurantaprosessin aikana saamiensa kokemusten pohjalta. Tukea saavien yhtiöiden yksittäisten liiketoimintakerptomusten lisäksi on esitettävä selvitys myös Tšekin teräsalan yleistilanteesta, mukaan lukien viimeaikainen makrotaloudellinen kehitys,

d).Tšekin tasavalta velvoittaa tukea saavat yhtiöt antamaan kaikki asiaankuuluvat tiedot, joita voitaisiin muissa olosuhteissa pitää luottamuksellisina. Esittäessään kertomuksensa neuvostolle komissio varmistaa, ettei yhtiökohtaisia luottamuksellisia tietoja ilmaista.

18. Komissio voi milloin tahansa päättää valtuuttaa riippumattoman asiantuntijan arvioimaan seurannan tulokset, tekemään tarvittavat tutkimukset ja antamaan selvityksen komissiolle ja neuvostolle.

19. Jos komissio toteaa 17 kohdassa tarkoitettujen selvitysten perusteella, että niistä rahoitustiedoista, joista elinkelpoisuusarviointi on tehty, on esiintynyt merkittäviä poikkeamia, se voi velvoittaa Tšekin tasavallan toteuttamaan aiheelliset toimenpiteet kyseessä olevien tukea saavien yhtiöiden rakenneuudistustoimenpiteiden tehostamiseksi.

20. Jos seurannassa osoittautuu, että:

a).tässä osastossa esitetyt siirtymäjärjestelyjä koskevat ehdot eivät ole täyttyneet, tai että

b).sitoumukset, jotka on vahvistettu pidennettäessä ajanjaksoa, jonka aikana Tšekin tasavalta voi poikkeuksellisesti myöntää valti-

on tukea terästeollisuutensa rakenneuudistukseen Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Tšekin tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppa-sopimuksen (1) mukaisesti, eivät ole täyttyneet, tai että

c).Tšekin tasavalta on myöntänyt rakenneuudistuskautena ylimääräistä soveltumatonta valtion tukea terästeollisuudelle ja erityisesti tukea saaville yhtiöille,

tässä osastossa esitettyjä siirtymäjärjestelyjä ei sovelleta.

Komissio toteuttaa aiheelliset toimet, joilla vaaditaan asianomaisia yhtiöitä maksamaan takaisin tuet, jotka on myönnetty tässä osastossa vahvistettuja ehtoja rikkoen.

III OSASTO

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN SUVERENITEETTIIN KUULUVIA ALUEITA KYPROKSESSA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

43 artikla

1. Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvat alueet otetaan osaksi unionin tullialuetta ja tätä varten 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 3 liitteen I osassa lueteltuja tullipolitiikkaa ja yhteistä kauppapolitiikkaa koskevia unionin säädöksiä sovelletaan Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluviin alueisiin ottaen huomioon niihin mainitussa liitteessä tehdyt muutokset. Mainitussa liitteessä viittausta "tähän pöytäkirjaan" pidetään viittauksena tähän osastoon.

2. Huhtikuun 16 päivänä 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 3 liitteen II osassa lueteltuja, liikevaihtoveroja, valmisteveroja ja välillisen verotuksen muita muotoja koskevia unionin säädöksiä sovelle-

taan Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluviin alueisiin ottaen huomioon niihin mainitussa liitteessä tehdyt muutokset sekä tässä pöytäkirjassa tarkoitetut Kyproksen tasavaltaan sovellettavat asiaa koskevat määräykset.

3. Huhtikuun 16 päivänä 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 3 liitteen III osassa lueteltuja unionin säädöksiä muutetaan mainitun liitteen mukaisesti, jotta Yhdistynyt kuningaskunta voisi säilyttää sen asevoimien ja niiden yhteydessä toimivan henkilöstön huoltotarvikkeisiin sovellettavat, Kyproksen tasavallan perustamissopimuksessa myönnettyt tulleja ja veroja koskevat huojennukset ja vapautukset.

44 artikla

Unionin perustuslain III-225–III-232 artiklaa, sekä niiden perusteella hyväksytyjä säännöksiä ja unionin perustuslain III-278 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaisesti hyväksytyjä säännöksiä sovelletaan Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluviin alueisiin.

45 artikla

Henkilöitä, jotka asuvat tai työskentelevät Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvilla alueilla ja jotka Kyproksen tasavallan perustamissopimuksen ja siihen liitetyn, 16 päivänä elokuuta 1960 päivätyn nootien vaihdon nojalla tehdyn järjestelyn mukaan kuuluvat Kyproksen tasavallan sosiaaliturvalainsäädännön piiriin, kohdellaan sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71(2) sovellettaessa ikään kuin he asuisivat tai työskentelisivät Kyproksen tasavallan alueella.

(1). EYVL L 360, 31. 12. 1994, s. 2.

(2). EYVL L 149, 5. 7. 1971, s. 2.

46 artikla

1. Kyproksen tasavallan ei tarvitse tarkastaa henkilöitä, jotka ylittävät Kyproksen tasavallan ja Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvien alueiden välisen maa- ja merirajan, ja ulkorajojen ylittämistä koskevia unionin rajoituksia ei sovelleta kyseisten henkilöiden osalta.

2. Yhdistynyt kuningaskunta tarkastaa sen suvereniteettiin kuuluvien alueiden ulkorajat ylittävät henkilöt 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 3 liitteen IV osassa tarkoitettujen sitoumusten mukaisesti.

47 artikla

Neuvosto voi komission ehdotuksesta tämän osaston tavoitteiden tosiasiallisen täytäntöönpanon varmistamiseksi tehdä eurooppapäätöksen, jonka tarkoituksena on muuttaa 43–46 artiklaa, 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 3 liite mukaan lukien, tai soveltaa unionin perustuslain ja siihen liittyvien unionin säädösten muita määräyksiä Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluviin alueisiin vahvistamiensa ehtojen ja edellytysten mukaisesti. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti. Komissio kuulee ennen ehdotuksen tekemistä Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Kyproksen tasavaltaa.

48 artikla

1. Jollei 2 kohdasta muuta johdu, Yhdistynyt kuningaskunta vastaa tämän osaston täytäntöönpanosta suvereniteettiinsa kuuluvilla alueilla. Erityisesti:

a). Yhdistynyt kuningaskunta vastaa tässä osastossa tarkoitettujen, tulleja, välillistä verotusta ja yhteistä kauppapolitiikkaa koskevien unionin toimenpiteiden soveltamisesta tavaroihin, jotka tuodaan Kyproksen saarelle tai viedään sieltä Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvilla alueilla sijaitsevan sataman tai lentoaseman kautta;

b). tavaroille, jotka Yhdistyneen kuningaskunnan asevoimat tuovat Kyproksen saarelle tai vievät sieltä Kyproksen tasavallassa sijaitsevan sataman tai lentoaseman kautta, voidaan suorittaa tullitarkastus Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvilla alueilla;

c). Yhdistynyt kuningaskunta vastaa sellaisten lisenssien, lupien tai todistusten myöntämisestä, jotka sovellettavan unionin toimenpiteen nojalla vaaditaan tavaroilta, jotka Yhdistyneen kuningaskunnan asevoimat tuovat Kyproksen saarelle tai vievät sieltä.

2. Kyproksen tasavalta vastaa niiden unionin varojen hallinnosta ja niihin liittyvistä maksusuorituksista, joihin henkilöt Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvilla alueilla voivat olla oikeutettuja sen nojalla, että yhteistä maatalouspolitiikkaa sovelletaan 44 artiklan mukaisesti Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluviin alueisiin, ja Kyproksen tasavalta antaa komissiolle selvityksen näistä kustannuksista.

3. Yhdistynyt kuningaskunta voi Kyproksen tasavallan perustamissopimuksen nojalla tehdyn järjestelyn mukaisesti siirtää Kyproksen tasavallan toimivaltaisille viranomaisille 43–46 artiklassa tarkoitettulla määräyksellä tai sen soveltamisen johdosta jäsenvaltiolle kuuluvien tehtävien hoitamisen, sanotun kuitenkin rajoittamatta 1 ja 2 kohdan soveltamista.

4. Yhdistynyt kuningaskunta ja Kyproksen tasavalta varmistavat yhteistyössä tämän osaston tosiasiallisen täytäntöönpanon Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvilla alueilla ja tekevät tarvittaessa muita järjestelyjä 43–46 artiklassa tarkoitettujen määräysten täytäntöönpanon siirtämiseksi. Näistä järjestelyistä toimitetaan jäljennös komissiolle.

49 artikla

Tässä osastossa vahvistetun järjestelyn tarkoituksena on yksinomaan säännellä Ison-Britannian suvereniteettiin kuuluvien alueiden erityisasemaa Kyproksessa, eikä sitä

voida soveltaa mihinkään muuhun unionin alueeseen eikä käyttää kokonaisuudessaan eikä osittain ennakkotapauksena mitään muuta sellaista erityisjärjestelyä varten, joka on jo käytössä tai joka voidaan ottaa käyttöön jollakin muulla unionin perustuslain IV-440 artiklassa tarkoitettulla Euroopan alueella.

50 artikla

Komissio antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle 1 päivästä toukokuuta 2004 lähtien joka viides vuosi kertomuksen tämän osaston määräysten täytäntöönpanosta.

51 artikla

Tämän osaston määräysten soveltamisessa otetaan huomioon julistus Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvista alueista Kyproksessa, jossa tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta toistetaan 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitettyssä pöytäkirjassa N:o 3 olevan johdanto-osan sisältö.

IV OSASTO

**LIETTUASSA OLEVAA IGNALINAN
YDINVOIMALAITOSTA
KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET**

52 artikla

Liettua, joka panee kiitollisena merkille unionin olevan valmis myöntämään asianmukaista lisätukea Liettualle Ignalinan ydinvoimalaitoksen käytöstä poistamiseksi ja korostaa tätä solidaarisuuden ilmausta, on sitoutunut sulkemaan Ignalinan ydinvoimalaitoksen 1 reaktorin ennen vuotta 2005 ja 2 reaktorin viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2009 sekä poistamaan sen jälkeen kyseiset reaktorit käytöstä.

53 artikla

1. Unioni antaa vuosina 2004–2006 Liettualle lisärahoitustukea Ignalinan ydinvoimalaitoksen käytöstä poistamista varten sekä sen sulkemisen ja käytöstä poistamisen seu-

rauksien käsittelemiseksi, jäljempänä 'Ignalina-ohjelma'.

2. Ignalina-ohjelman mukaisista toimenpiteistä päätetään ja ne pannaan täytäntöön taloudellisen tuen myöntämisestä tietyille Keski- ja Itä-Euroopan maille 18 päivänä joulukuuta 1989 annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 3906/89⁽¹⁾ vahvistettujen säännösten mukaisesti.

3. Ignalina-ohjelma kattaa muun muassa: toimenpiteet Ignalinan ydinvoimalaitoksen käytöstä poistamisen tukemiseksi, toimenpiteet unionin säännösten mukaista ympäristön kunnostamista varten ja Ignalinan ydinvoimalaitoksen kahden reaktorin tuotantokapasiteetin korvaamiseksi tarvittavan perinteisen tuotantokapasiteetin uudistamiseksi sekä muut kyseisen ydinvoimalaitoksen sulkemisesta ja käytöstä poistamisesta tehdystä päätöksestä johtuvat toimenpiteet, jotka vaikuttavat Liettuan energiantuotannon, -siirron ja -jakelun tarvittavaan rakenneuudistukseen, ympäristön kunnostamisen ja tuotantoalojen uudenaikaistamiseen sekä Liettuan energiantuotannon turvallisuuden lisäämiseen ja energitehokkuuden parantamiseen.

4. Ignalina-ohjelma sisältää myös toimenpiteitä ydinvoimalaitoksen henkilöstön tukemiseksi korkeatasoisen operatiivisen turvallisuuden ylläpitämiseksi Ignalinan ydinvoimalaitoksessa ennen mainittujen reaktoriyksiköiden sulkemista ja niiden käytöstä poistamisen aikana.

5. Ignalina-ohjelma vuosiksi 2004–2006 on 285 miljoonaa euroa maksusitoumusmäärärahoina, jotka myönnetään samansuuruisina vuosiosuuksina.

6. Ignalina-ohjelman mukainen osuus saattaa joidenkin toimenpiteiden osalta olla 100 prosenttia kokonaiskustannuksista. Olisi kaikin tavoin ponnisteltava sen yhteisrahoituskäytännön jatkamiseksi, joka luotiin liittymistä valmisteleavan tuen yhteydessä avustamaan Liettuaa käytöstäpoistopyrkimyksis-

(1). EYVL L 375, 23. 12. 1989, s. 11.

sä, sekä tarvittaessa saamaan yhteisrahoitusta muista lähteistä.

7. Ignalina-ohjelman mukainen tuki tai osia siitä voidaan antaa käyttöön unionin rahoitusosuutena Ignalinan käytöstäpoistoa varten perustettuun kansainväliseen tukirahastoon, jota hallinnoi Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki.

8. Kansallisista, unionin ja kansainvälisistä lähteistä peräisin oleva julkinen tuki:

a). unionin säännösten mukaisiin ympäristöuudistuksiin ja uudistamistoimenpiteisiin Elektrenassa sijaitsevassa Liettuan lämpövoimalaitoksessa, joka on erittäin tärkeä korvattaessa Ignalinan ydinvoimalaitoksen kahden reaktorin sähköntuotantokapasiteettia, sekä

b). Ignalinan ydinvoimalaitoksen käytöstä poistamiseen

on sisämarkkinoita koskevien sääntöjen mukaista, sellaisina kuin ne on määritelty unionin perustuslaissa.

9. Julkista tukea kansallisista, unionin ja kansainvälisistä lähteistä Liettuan tukemiseksi Ignalinan ydinvoimalaitoksen sulkemisen ja käytöstä poistamisen seurausten käsittelemisessä, erityisesti energiantuotannon turvallisuuden lisäämiseen tarkoitettua julkista tukea, voidaan tapauskohtaisesti pitää unionin perustuslain mukaisten sisämarkkinoita koskevien sääntöjen mukaisena.

54 artikla

1. Unioni myöntää, että Ignalinan ydinvoimalaitoksen käytöstä poistaminen vaatii pitkän ajan ja on Liettualle poikkeuksellisen painava taloudellinen taakka, joka ei ole suhteessa maan kokoon eikä sen taloudelliseen kapasiteettiin, ja siksi unioni solidaarisuudesta Liettuaa kohtaan antaa asianmukaista lisätukea ydinvoimalaitoksen käytöstä poistamiseen myös vuoden 2006 jälkeen.

2. Ignalina-ohjelma jatkuu tätä varten keskeytyksittä vuoden 2006 jälkeen. Jatkettua Ignalina-ohjelmaa koskevista täytäntöön-

panosäännöksistä päätetään 35 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti, ja ne tulevat voimaan viimeistään 6 päivänä toukokuuta 1999 tehdyssä toimielinten välisessä sopimuksessa määriteltyjen rahoitusnäkymien päättymispäivänä.

3. Ignalina-ohjelman, sellaisena kuin se on jatkettuna 2 kohdan määräysten mukaisesti, perustuu 53 artiklassa määritettyihin tekijöihin ja periaatteisiin.

4. Jatkettun Ignalina-ohjelman mukaisten keskimääräisten kokonaismäärärahojen on oltava tarkoituksenmukaiset seuraavien rahoitusnäkymien voimassaolokautena. Näiden varojen ohjelmointi perustuu todellisiin makstarpeisiin ja vastaanottokapasiteettiin.

55 artikla

Edellä 26 artiklassa tarkoitettua suojalauseketta sovelletaan 31 päivään joulukuuta 2012 saakka, jos energiantuotannossa Liettuassa on keskeytyksiä, sanotun kuitenkin rajoittamatta 52 artiklan määräysten soveltamista.

56 artikla

Tätä osastoa sovellettaessa otetaan huomioon julistus Liettuassa sijaitsevasta Ignalinan ydinvoimalaitoksesta, jossa tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta toistetaan 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitettyssä pöytäkirjassa N:o 4 olevan johdanto-osan sisältö.

V OSASTO

HENKILÖIDEN KAUTTAKULKU MAITSE KALININGRADIN ALUEEN JA VENÄJÄN FEDERAATION MUIDEN OSIEN VÄLILLÄ

57 artikla

Henkilöiden kauttakulkua maitse Kaliningradin alueen ja Venäjän federaation muiden osien välillä koskevat unionin säännöt ja järjestelyt sekä erityisesti neuvoston asetus eri-

tyisen kauttakulkua helpottavan asiakirjan (FTD) ja rautateitse tapahtuvaa kauttakulkua helpottavan asiakirjan (FRTD) käyttöön ottamisesta sekä yhteisen konsuliohjeiston ja yhteisen käsikirjan ⁽¹⁾ muuttamisesta eivät sisällään viivästyttä tai estä Liettuan täysimääräistä osallistumista Schengenin säännösten soveltamiseen, sisärajoilla tapahtuvien tarkastusten poistaminen mukaan luettuna.

58 artikla

Unioni auttaa Liettuaa panemaan täytäntöön henkilöiden kauttakulkua Kaliningradin alueen ja Venäjän federaation muiden osien välillä koskevat säännöt ja järjestelyt, jotta Liettua voisi osallistua täysimääräisesti Schengen-alueeseen mahdollisimman pian.

Unioni auttaa Liettuaa hallinnoimaan henkilöiden kauttakulkua Kaliningradin alueen ja Venäjän federaation muiden osien välillä ja ottaa erityisesti hoitaakseen mahdolliset lisäkustannukset, joita aiheutuu tällaista kauttakulkua koskevan säännösten erityisten säännösten täytäntöönpanosta.

59 artikla

Neuvosto antaa komission ehdotuksesta muut henkilöiden kauttakulkua Kaliningradin alueen ja Venäjän federaation muiden osien välillä koskevat muut säädökset, sanotun kuitenkin rajoittamatta Liettuan suvereniteetti-oikeuksia. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti.

60 artikla

Tätä osastoa sovellettaessa otetaan huomioon julistus henkilöiden kauttakulusta maitse Kaliningradin alueen ja Venäjän federaation muiden osien välillä, jossa tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta toistetaan 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitettyssä pöytäkirjassa N:o 5 olevan johdanto-osan sisältö.

VI OSASTO

VAPAA-AJAN ASUNTOJEN HANKINTAA MALTASSA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

61 artikla

Ottaen huomioon, että asuntojen määrä ja rakennustarkoituksiin käytettävissä oleva maa-ala Maltassa ovat hyvin rajoitetut ja voivat täyttää ainoastaan tämänhetkisiä asukkaita koskevan demografisen kehityksen perustarpeet, Malta saa pitää voimassa syrjimättömyyden pohjalta sellaisten jäsenvaltioiden kansalaisten, jotka eivät ole laillisesti asuneet Maltassa vähintään viiden vuoden ajan, kiinteistön hankintaa ja hallussapitoa vapaa-ajan asuntoa varten koskevat, kiinteää omaisuutta (ulkomaalaisten kiinteistöankinta) koskevan säädöksen (246 luku) säännökset.

Malta soveltaa vapaa-ajan asuntoja varten tapahtuvan kiinteistön hankintaan lupamenetelyjä, joiden perusteiden on oltava julkisia, puolueettomia, vakaita ja avoimia. Perusteita sovelletaan ketään syrjimättä eikä niissä tehdä eroa Maltan ja muiden jäsenvaltioiden kansalaisten kesken. Malta varmistaa, että jäsenvaltion kansalaista ei missään tapauksessa kohdella tiukemmin kuin kolmannen maan kansalaista.

Jos jäsenvaltion kansalaisen hankkiman jonkin tällaisen kiinteistön arvo ylittää Maltan lainsäädännössä sallitut kynnyksarvot eli 30 000 Maltan liiraa huoneistojen osalta ja 50 000 Maltan liiraa muun omaisuuden kuin huoneiston ja historiallisesti merkittävän omaisuuden osalta, lupa myönnetään. Malta saa tarkistaa kyseisessä lainsäädännössä vahvistetut kynnyksarvot, jotta hintojen muutokset Maltan kiinteistömarkkinoilla tulisivat otetuksi huomioon.

(1). EUVL L 99, 17. 4. 2003, s. 8.

VII OSASTO

**ABORTTIA MALTASSA KOSKEVAT
MÄÄRÄYKSET***62 artikla*

Mikään Euroopan perustuslaista tehdyssä sopimuksessa tai sen muuttamisesta tai täydentämisestä tehdyissä sopimuksissa tai asiakirjoissa oleva määräys ei vaikuta aborttia koskevan kansallisen lainsäädännön soveltamiseen Maltan alueella.

VIII OSASTO

**PUOLAN TERÄSTEOLLISUUDEN
RAKENNEUUDISTUSTA KOSKEVAT
MÄÄRÄYKSET***63 artikla*

1. Sen estämättä, mitä unionin perustuslain III-167 ja III-168 artiklassa määrätään, Puolan myöntämää Puolan terästeollisuuden tiettyjen osien rakenneuudistukseen tarkoitettua valtion tukea pidetään sisämarkkinoille soveltuvana edellyttäen, että:

a).Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Puolan välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppa-sopimuksen ⁽¹⁾ Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (EHTY) perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvista tuotteista tehdyssä pöytäkirjassa N:o 2 olevan 8 artiklan 4 kohdassa vahvistettua määräaika on pidennetty 1 päivään toukokuuta 2004,

b).rakenneuudistussuunnitelmassa vahvistettuja ehtoja, joiden perusteella edellä mainitun pöytäkirjan voimassaoloa on pidennetty, noudatetaan vuosien 2002–2006 ajan,

c).tässä osastossa esitetyt edellytykset täyttyvät, ja

d).Puolan terästeollisuudelle ei makseta rakenneuudistukseen tarkoitettua valtion tukea 1 päivän toukokuuta 2004 jälkeen.

2. Huhtikuun 16 päivänä 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 8 liitteessä 1 lueteltujen yhtiöiden (jäljempänä 'tukea saavat yhtiöt') yksittäisissä liiketoimintasuunnitelmissa esitetty ja tässä osastossa esitettyjen ehtojen mukainen Puolan teräsalan rakenneuudistus saatetaan päätökseen viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2006 (jäljempänä 'rakenneuudistuskauden loppu').

3. Ainoastaan tukea saaville yhtiöille voidaan myöntää valtion tukea Puolan teräsalan rakenneuudistusohjelman puitteissa.

4. Tukea saava yhtiö ei saa:

a).siirtää edelleen sille myönnettyä valtion tukea, jos kyseinen yhtiö sulautetaan johonkin yhtiöön, jota ei ole mainittu 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 8 liitteessä 1;

b).ottaa haltuunsa sellaisten yhtiöiden, joita ei ole mainittu 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 8 liitteessä 1, varoja, jotka asetetaan konkurssiin 31 päivänä joulukuuta 2006 päättyvänä ajanjaksona.

5. Tukea saavien yhtiöiden mahdollisessa myöhemmässä yksityistämisessä on noudatettava avoimuuden vaatimusta sekä tässä osastossa määritettyjä elinkelpoisuutta, valtion tukea ja kapasiteetin vähentämistä koskevia ehtoja ja periaatteita. Minkään yhtiön tai yksityisten varojen myynnin yhteydessä ei saa myöntää lisää valtion tukia.

6. Tukea saaville yhtiöille myönnettävä rakennusuudistustuki määritetään hyväksytyssä Puolan terästeollisuuden rakenneuudistussuunnitelmassa ja yksittäisissä neuvoston hyväksymissä liiketoimintasuunnitelmissa määritettyjen perusteiden nojalla. Ajanjaksona 1997–2003 maksettava tuki ja sen kokonaismäärä saa kuitenkin olla enintään 3 387 070 000 PLN.

Tästä määrästä:

a).Polskie Huty Stalin (jäljempänä 'PHS') osalta vuoden 1997 jälkeen jo myönnetty ja

(1). EYVL L 348, 31. 12. 1993, s. 2.

vuoden 2003 loppuun asti myönnettävä rakenneuudistustuki saa olla enintään 3 140 360 000 PLN. PHS on jo saanut 62 360 000 PLN rakennusuudistustukea vuosina 1997–2001. Se saa lisäksi enintään 3 078 000 000 PLN rakenneuudistustukea vuosina 2002 ja 2003 hyväksytyssä rakenneuudistussuunnitelmassa vahvistettujen vaatimusten mukaan (tuki maksetaan kokonaan vuonna 2002, jos Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Puolan tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppa-sopimuksen pöytäkirjan N:o 2 mukaisesti myönnettyä määräaika jatketaan vuoden 2002 loppuun mennessä, tai muussa tapauksessa vuonna 2003) ,

b).Huta Andrzej S.A.:n, Huta Bankowa Sp. z o.o.:n, Huta Batory S.A.:n, Huta Buczek S.A.:n, Huta L.W. Sp. z o.o.:n, Huta Łabędy S.A.:n ja Huta Pokój S.A.:n (jäljempänä 'muut tukea saavat yhtiöt') osalta vuoden 1997 jälkeen jo myönnetty ja vuoden 2003 loppuun asti myönnettävä teräsalan rakenneuudistustuki saa olla enintään 246 710 000 PLN. Nämä yritykset ovat jo saaneet 37 160 000 PLN rakennusuudistustukea vuosina 1997–2001. Ne saavat lisäksi enintään 210 210 000 PLN rakenneuudistustukea vuosina 2002 ja 2003 hyväksytyssä rakenneuudistussuunnitelmassa vahvistettujen vaatimusten mukaan (tästä määrästä 182 170 000 PLN maksetaan vuonna 2002 ja 27 380 000 PLN vuonna 2003, jos Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Puolan tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppa-sopimuksen pöytäkirjan N:o 2 mukaisesti myönnettyä määräaika jatketaan vuoden 2002 loppuun mennessä, tai muussa tapauksessa 210 210 000 PLN maksetaan vuonna 2003) .

Puola ei myönnä muuta valtion tukea Puolan terästeollisuuden rakenneuudistukseen.

7. Puola vähentää valmiita tuotteita koskevaa nettokapasiteettia vähintään 1 231 000 tonnia ajanjaksolla 1997–2006. Tähän kokonaismäärään sisältyy vähintään 715 000 tonnin vuosittainen nettokapasiteetin vähennys kuumavalssattujen tuotteiden osalta ja enintään 716 000 tonnin vähennys kylmävalssattujen tuotteiden osalta samoin kuin enintään

200 000 tonnin vuosittainen lisäys muiden valmiiden tuotteiden osalta.

Kapasiteetin vähentämisen ainoana mittausperusteena käytetään tuotantolaitosten pysyvää sulkemista hävittämällä ne fyysisesti niin, ettei niitä voida enää ottaa uudelleen käyttöön. Teräsyhtiön asettamista konkurssiin ei pidetä kapasiteetin vähentämisenä.

Nettokapasiteetin vähennykset, jotka on esitetty 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 8 liitteessä 2, ovat vähimmäismääriä, ja tosiasialliset saavutettavat nettokapasiteetin vähennykset ja aikataulu sitä varten vahvistetaan Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Puolan tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppa-sopimuksen puitteissa Puolan lopullisen rakenneuudistusohjelman ja yksittäisten liiketoimintasuunnitelmien pohjalta ottaen huomioon tavoite varmistaa edunsaajayhtiöiden elinkelpoisuus 31 päivään joulukuuta 2006 mennessä.

8. Tukea saavan PHS-yhtiön liiketoimintasuunnitelma pannaan täytäntöön. Erityisesti:

a).rakenneuudistuspyrkimyksissä keskitytään seuraaviin seikkoihin:

i).PHS:n tuotantolaitokset organisoidaan uudelleen tuotepohjaisesti ja luodaan toimintaperusteinen horisontaalinen organisaatio (ostot, tuotanto, myynti) ,

ii).PHS:ään perustetaan yhtenäinen johtorakenne, jonka avulla konsolidoinnista saadaan täysimääräinen synergiaetu,

iii).PHS:n strategian painotusta kehitetään tuotantokeskeisestä markkinointikeskeiseksi,

iv).PHS:n liikkeenjohtoa tehostetaan ja varmistetaan myös suoramyynnin valvonnan parantaminen,

v).PHS:n on tarkistettava terveiden taloudellisten näkökohtien perusteella spin off-yhtiöiden strategia ja tarvittaessa liitettävä palveluja uudelleen emoyhtiöön,

vi).PHS:n on tarkistettava tuotevalikoimaansa vähentäen ylikapasiteettia pitkien puolivalmisteiden osalta ja yleensä siirryttävä enemmän korkeamman lisä-arvon tuotemarkkinoille,

vii).PHS:n on tehtävä sijoituksia valmiiden tuotteiden laadun parantamiseksi; erityisesti olisi huolehdittava, että PHS:n rakenneuudistusohjelman täytäntöönpanoaikataulussa asetettuun määräaikaan mennessä ja viimeistään vuoden 2006 loppuun mennessä PHS:n laitoksessa Krakovassa voidaan tuottaa 3-sigma-laatua;

b).PHS:ssä on saavutettava rakenneuudistuskaudella mahdollisimman suuret kustannussäästöt energiatehokkuuden lisäämisen ja ostotoiminnan parantamisen avulla sekä saavuttamalla unionin tasoon verrattavissa oleva tuottavuus;

c).työvoiman rakenneuudistus on aiheellista panna täytäntöön; unionin terästeollisuuden tuotantoryhmien tuottavuuden tasojen vastaavat tuottavuuden tasot on saavutettava 31 päivään joulukuuta 2006 mennessä konsolidoitujen lukujen perusteella, mukaan lukien välillinen työvoima tukea saavien yhtiöiden kokonaan omistamissa palveluyrityksissä;

d).kaikki yksityistämistoimet on toteutettava avoimuuden vaatimusta noudattaen ja tavalla, joka vastaa PHS:n kaupallista arvoa. Myynnin yhteydessä ei saa myöntää lisää valtion tukia.

9. Muiden tukea saavien yhtiöiden liiketoimintasuunnitelma pannaan täytäntöön. Erityisesti:

a).kaikkien muiden tukea saavien yritysten osalta rakenneuudistuspyrkimyksissä keskitytään seuraaviin seikkoihin:

i).strategian painotusta kehitetään tuotantokeskeisestä markkinointikeskeiseksi,

ii).yritysten liikkeenjohtoa tehostetaan ja varmistetaan myös suoramyynnin valvonnan parantaminen,

iii).tarkistetaan terveiden taloudellisten näkökohtien perusteella spin off -yhtiöiden strategia ja tarvittaessa liitetään palveluja uudelleen emoyhtiöihin;

b).Huta Bankowassa pannaan täytäntöön kustannussäästöohjelma;

c).Huta Buczek saa tarvittavaa rahoitusta velkojilta ja paikallisilta rahoituslaitoksilta sekä panee täytäntöön kustannussäästö-

ohjelman, johon liittyy investointikustannusten vähentäminen olemassa olevia tuotantolaitoksia mukauttamalla;

d).Huta Łabedyssa pannaan täytäntöön kustannussäästöohjelma ja sen riippuvuutta kai-voiteollisuudesta vähennetään;

e).Huta Pokójin tytäryhtiöissä saavutetaan kansainväliset tuottavuusnormit, toteutetaan energiankulutussäästöjä ja peruutetaan jalostus- ja rakennusosastolla suunniteltu investointi;

f).Huta Batory tekee sopimuksen velkojen ja rahoituslaitosten kanssa velkojen uudelleenjärjestelystä ja investointilainoista. Yhtiö toteuttaa myös merkittäviä uusia kustannussäästöjä työvoiman rakenneuudistuksen ja tehokkuuden parantamisen avulla;

g).Huta Andrzej'n kehittämiselle taataan vakaa rahoitusperusta neuvottelemalla sopimus yhtiön nykyisten lainanantajien, pitkän aikavälin velkojen, ostovelan velkojen ja rahoituslaitosten kanssa. Lisäinvestoinnit kuumarumpumyllyyn ja henkilöstön supistamisohjelma pannaan täytäntöön;

h).Huta L.W.:ssä tehdään investointeja yhtiön kuumavalssaustehdashankkeisiin, nostolaitteisiin ja ympäristön tilanteeseen liittyen. Yhtiön on nostettava myös tuottavuuden tasoaan toteuttamalla henkilöstön rakenneuudistusta ja vähentämällä ulkoisten palvelujen kustannuksia.

10. Yleiseen rakenneuudistussuunnitelmaan ja yksittäisiin suunnitelmiin myöhemmin tehtävien muutosten on oltava komission ja tarvittaessa neuvoston hyväksymiä.

11. Rakenneuudistus on toteutettava täysin avoimesti ja terveiden markkinatalousperiaatteiden mukaisesti.

12. Komissio ja neuvosto seuraavat tiiviisti rakenneuudistuksen toteuttamista ja tässä osastossa mainittujen, elinkelpoisuutta, valtion tukea ja kapasiteetin vähentämistä ennen liittymistä ja sen jälkeen koskevien edellytysten täyttymistä rakenneuudistuskauden loppuun 13–18 kohdan mukaisesti. Komissio antaa tästä neuvostolle kertomuksen.

13. Valtion tukien seurannan lisäksi komissio ja neuvosto seuraavat 16 päivänä huhti-

kuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 8 liitteessä 3 vahvistettuja rakenneuudistuksen vertailuperusteita. Liitteessä olevia viittauksia mainitun pöytäkirjan 14 kohtaan on pidettävä viittauksina tämän artiklan 14 kohtaan.

14. Seurantaan kuuluu vuosina 2003, 2004, 2005 ja 2006 suoritettava riippumaton arviointi. Arvioinnissa sovelletaan komission elinkelpoisuustestiä ja mitataan tuottavuutta.

15. Puola toimii täysimääräisesti yhteistyössä kaikissa seurantaan liittyvissä järjestelyissä. Erityisesti:

a).Puola antaa komissiolle tukea saavien yhtiöiden rakenneuudistusta koskevan puoli-vuotisselvityksen viimeistään kunkin vuoden 15 päivänä maaliskuuta ja 15 päivänä syyskuuta rakenneuudistuskauden loppuun saakka,

b).ensimmäinen selvitys on annettava komissiolle 15 päivään maaliskuuta 2003 mennessä ja viimeinen selvitys 15 päivään maaliskuuta 2007 mennessä, jollei komissio toisin päättä,

c).selvityksiin sisältyvät kaikki tarvittavat tiedot rakenneuudistusprosessin, valtion tuen sekä kapasiteetin vähentämisen ja käytön seuraamiseksi ja niissä on oltava riittävät rahoitustiedot sen arvioimiseksi, ovatko tässä osastossa esitetyt ehdot ja vaatimukset täyttyneet. Selvityksissä on oltava ainakin 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 8 liitteessä 4 tarkoitetut tiedot. Komissio varaa itselleen oikeuden muuttaa liitettä 4 seurantaprosessin aikana saamiensa kokemusten pohjalta. 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitetyn pöytäkirjan N:o 8 liitteessä 4 oleva viittaus pöytäkirjan 14 kohtaan on katsottava viittaukseksi tämän artiklan 14 kohtaan. Tukea saavien yhtiöiden yksittäisten liiketoimintakertomusten lisäksi on esitettävä selvitys myös Puolan teräsalan yleistilanteesta, mukaan lukien viimeaikainen makrotaloudellinen kehitys,

d).Puolan on lisäksi toimitettava kaikki 14 kohdassa määrätyn riippumattoman arvioinnin edellyttämät lisätiedot,

e).Puolan on veloitettava tukea saavat yh-

tiöt antamaan kaikki asiaankuuluvat tiedot, joita voitaisiin muissa olosuhteissa pitää luottamuksellisina. Esittäessään kertomuksensa neuvostolle komissio varmistaa, ettei yhtiökohtaisia luottamuksellisia tietoja ilmaista.

16. Komissio voi milloin tahansa päättää valtuuttaa riippumattoman asiantuntijan arvioimaan seurannan tulokset, tekemään tarvittavat tutkimukset ja antamaan selvityksen komissiolle ja neuvostolle.

17. Jos komissio toteaa seurannan perusteella, että niistä rahoitustiedoista, joista elinkelpoisuusarviointi on tehty, on esiintynyt merkittäviä poikkeamia, se voi velvoittaa Puolan toteuttamaan aiheelliset toimenpiteet kyseessä olevien tukea saavien yhtiöiden rakenneuudistustoimenpiteiden tehostamiseksi tai muuttamiseksi.

18. Jos seurannassa osoittautuu, että:

a).tässä osastossa esitetyt siirtymäjärjestelyjä koskevat ehdot eivät ole täyttyneet, tai että

b).sitoumukset, jotka on vahvistettu pidenettäessä ajanjaksoa, jonka aikana Puola voi poikkeuksellisesti myöntää valtion tukea terästeollisuutensa rakenneuudistukseen Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Puolan tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppa-sopimuksen mukaisesti, eivät ole täyttyneet, tai että

c).Puola on myöntänyt rakenneuudistuskautena ylimääräistä soveltumatonta valtion tukea terästeollisuudelle ja erityisesti tukea saaville yhtiöille,

tässä osastossa esitetyillä siirtymäjärjestelyillä ei ole vaikutusta.

Komissio toteuttaa aiheelliset toimet, joilla vaaditaan asianomaisia yhtiöitä maksamaan takaisin tuet, jotka on myönnetty tässä osastossa vahvistettuja ehtoja rikkoen.

IX OSASTO

**SLOVAKIASSA SIJAITSEVAN
BOHUNICE V1 -
YDINVOIMALAITOKSEN
1 JA 2 REAKTOREITA KOSKEVAT
MÄÄRÄYKSET**

64 artikla

Slovakia on sitoutunut sulkemaan Bohunice V1 -ydinvoimalaitoksen 1 reaktorin viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2006 ja kyseisen laitoksen 2 reaktorin viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2008 sekä poistamaan sen jälkeen nämä reaktorit käytöstä.

65 artikla

1. Unioni antaa vuosina 2004–2006 Slovakielle rahoitustukea Bohunice V1 -ydinvoimalaitoksen käytöstä poistamista varten sekä kyseisen laitoksen 1 ja 2 reaktorin sulkemisen ja käytöstä poistamisen seurauksien käsittelemiseksi (jäljempänä 'tuki').

2. Päätökset tuesta tehdään ja pannaan täytäntöön taloudellisen tuen myöntämisestä tietyille Keski- ja Itä-Euroopan maille 18 päivänä joulukuuta 1989 annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 3906/89 ⁽¹⁾ vahvistettujen säännösten mukaisesti.

3. Tuen määrä vuosille 2004–2006 on 90 miljoonaa euroa maksusitoumusmäärärahoina, jotka myönnetään samansuuruisina vuosiosuuksina.

4. Tuki tai osia siitä voidaan antaa käyttöön unionin rahoitusosuutena Bohunicen käytöstä poistamista varten perustettuun kansainväliseen tukirahastoon, jota hallinnoi Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki.

(1). EYVL L 375, 23. 12. 1989, s. 11.

66 artikla

Unioni myöntää, että Bohunice V 1 -ydinvoimalaitoksen käytöstä poistamista on jatkettava 6 päivänä toukokuuta 1999 tehdysä toimielinten välisessä sopimuksessa määriteltujen rahoitusnäköymien jälkeen ja että Slovakielle aiheutuu tästä toiminnasta merkittävä taloudellinen taakka. Päätöksissä unionin tuen jatkamisesta tällä alalla vuoden 2006 jälkeen otetaan huomioon kyseinen tilanne.

67 artikla

Tämän osaston määräysten soveltamisessa otetaan huomioon julistus Slovakiassa sijaitsevasta Bohunice V1 -ydinvoimalaitoksen 1 ja 2 reaktoreista, jossa tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta toistetaan 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitettyssä pöytäkirjassa N:o 9 olevan johdanto-osan sisältö.

X OSASTO

KYPROSTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

68 artikla

1. Yhteisön ja unionin säännösten soveltamista lykätään niillä Kyproksen tasavallan alueilla, jotka eivät kuulu Kyproksen tasavallan hallituksen tosiasialliseen hallintaan.

2. Neuvosto päättää komission ehdotuksesta 1 kohdassa tarkoitetun lykkäämisen peruuttamisesta. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti.

69 artikla

1. Neuvosto määrittelee komission ehdotuksesta ne ehdot, joiden mukaisesti unionin oikeuden säännöksiä sovelletaan 68 artiklassa tarkoitettujen alueiden ja niiden alueiden, jotka kuuluvat Kyproksen tasavallan hallituksen tosiasialliseen hallintaan, välisellä linjalla. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti.

2. Huhtikuun 16 päivänä 2003 tehtyyn liit-

tymisasiakirjaan liitetyn Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvista alueista Kyproksessa tehdyn pöytäkirjan N:o 3 liitteen IV osaa sovellettaessa Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvan itäisen alueen ja 68 artiklassa tarkoitettujen alueiden välistä rajaa pidetään Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvan alueen ulkorajana niin kauan kuin yhteisön ja unionin säännösten soveltamista lykätään 68 artiklan mukaisesti.

70 artikla

1. Tämän osaston määräykset eivät estä 68 artiklassa tarkoitettujen alueiden taloudelliseen kehittämiseen tähtäviä toimenpiteitä.

2. Tällaiset toimenpiteet eivät vaikuta yhteisön ja unionin säännösten soveltamiseen tässä pöytäkirjassa esitettyjen edellytysten mukaisesti missään muussa osassa Kyproksen tasavaltaa.

71 artikla

Jos Kyproksen ongelmaan löydetään ratkaisu, neuvosto päättää komission ehdotuksesta Kyproksen liittymistä unioniin koskevien ehtojen mukautuksista Kyproksen turkkilaisen yhteisön osalta. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti.

72 artikla

Tämän osaston määräysten soveltamisessa otetaan huomioon julistus Kyproksesta, jossa tekstin oikeusvaikutuksia muuttamatta toistetaan 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan liitettyssä pöytäkirjassa N:o 10 olevan johdanto-osan sisältö.

KOLMAS OSA

**HUHTIKUUN 16 PÄIVÄNÄ 2003
TEHDYN LIITTYMISIASIAKIRJAN
LIITTEITÄ KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET**

73 artikla

Huhtikuun 16 päivänä 2003 tehdyn liittymisasiakirjan liitteet I ja III–XVII sekä niiden lisäykset ja 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan¹ liitettyjen pöytäkirjojen N:o 2, 3 ja 8 liitteet ovat tämän pöytäkirjan erottamaton osa.

74 artikla

1. Tämän pöytäkirjan 73 artiklassa tarkoitetuissa liitteissä olevia viittauksia "liittymissopimukseen" on pidettävä viittauksina unionin perustuslain IV-437 artiklan 2 kohdan e alakohdassa tarkoitettuun sopimukseen, kyseisen sopimuksen allekirjoittamispäivään tai -hetkeen tehtyjä viittauksia on pidettävä 16

päivään huhtikuuta 2003 tehtyinä ja liittymispäivään tehtyjä viittauksia on pidettävä 1 päivään toukokuuta 2004 tehtyinä.

2. Edellä 73 artiklassa tarkoitetuissa liitteissä olevia viittauksia "tähän asiakirjaan" on pidettävä viittauksina 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehtyyn liittymisasiakirjaan, sanotun kuitenkin rajoittamatta toisen alakohdan soveltamista.

Edellä 73 artiklassa tarkoitetuissa liitteissä olevia viittauksia 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehdyn liittymisasiakirjan määräyksiin on pidettävä viittauksina tähän pöytäkirjaan seuraavan vastaavuustaulukon mukaisesti:

¹ EUVL L 236, 23. 9.2003, s. 33.

16 päivänä huhtikuuta 2003 tehty liittymisasiakirja	Pöytäkirja
21 artikla	12 artikla
22 artikla	13 artikla
24 artikla	15 artikla
32 artikla	21 artikla
37 artikla	26 artikla
52 artikla	32 artikla

3. Jäljempänä mainittujen, 73 artiklassa tarkoitetuissa liitteissä olevien ilmaisujen merkityksenä on pidettävä jäljempänä olevassa vastaavuustaulukossa esitettyä merki-

tystä lukuun ottamatta tapauksia, joissa nämä ilmaisut viittaavat yksinomaan unionin perustuslain voimaantuloa edeltäviin oikeudellisiin tilanteisiin.

Liitteissä olevat ilmaisut	Merkitys
Euroopan yhteisön perustamissopimus	unionin perustuslaki
Sopimus Euroopan unionista / Euroopan unionista tehty sopimus	unionin perustuslaki
Sopimukset, joihin Euroopan unioni perustuu	unionin perustuslaki
(Euroopan) yhteisö	unioni
Laajentunut yhteisö	unioni
Yhteisön / yhteisöjen	unionin
EU	unioni
Laajentunut unioni / laajentunut EU	unioni

Ensimmäisestä alakohdasta poiketen ilmaisen "yhteisö" merkitys ei muutu silloin, kun se liittyy käsitteisiin "etuuskohtelu" tai "kallastus".

4. Edellä 73 artiklassa tarkoitetuissa liitteissä olevia viittauksia Euroopan yhteisön perustamissopimuksen osiin tai määräyksiin on pidettävä viittauksina unionin perustuslain osiin tai määräyksiin seuraavan vastaavuustaulukon mukaisesti.

EY:n perustamissopimus	Unionin perustuslaki
Kolmas osa, I osasto	III osa, III osasto, I luku, 3 jakso
Kolmas osa, I osasto, 1 luku	III osa, III osasto, I luku, 3 jakso, 1 alajakso
Kolmas osa, II osasto	III osa, III osasto, III luku, 4 jakso
Kolmas osa, III osasto	III osa, III osasto, I luku, 2 ja 4 jakso
Kolmas osa, VI osasto, 1 luku	III osa, III osasto, I luku, 5 jakso
31 artikla	III-155 artikla
39 artikla	III-133 artikla
49 artikla	III-144 artikla
58 artikla	III-158 artikla
87 artikla	III-167 artikla
88 artikla	III-168 artikla
226 artikla	III-360 artikla
Liite I	Liite I

5. Kun 73 artiklassa tarkoitetuissa liitteissä määrätään, että neuvosto tai komissio antaa

säädöksiä, nämä säädökset ovat muodoltaan eurooppa-asetuksia tai -päätöksiä.

10. PÖYTÄKIRJA

LIALLISIA ALIJÄÄMIÄ KOSKEVASTA MENETTELYSTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

JOTKA HALUAVAT vahvistaa unionin perustuslain III-184 artiklassa tarkoitettuja liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn yksityiskohtaiset säännöt,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Unionin perustuslain III-184 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut viitearvot ovat seuraavat:

a).3 prosenttia, kun on kyse ennakoidun tai toteutuneen julkisen talouden alijäämän suhteesta markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen;

b).60 prosenttia, kun on kyse julkisen velan suhteesta markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen.

2 artikla

Unionin perustuslain III-184 artiklassa ja tässä pöytäkirjassa tarkoitetaan:

a)'.julkisella' yleensä julkiseen hallintoon liittyvää, eli keskushallintoon, alueellisiin tai paikallisviranomaisiin ja sosiaaliturvajärjestelmään liittyvää, lukuun ottamatta Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmässä määriteltyjä kaupallisia toimia;

b)'.alijäämällä' Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmässä määriteltyä nettorahoitustarvetta;

c)'.sijoituksella' Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmässä määriteltyjä kiinteitä bruttoinvestointeja;

d)'.velalla' bruttomääräistä kokonaisvelkaa nimellisarvonsa mukaisena vuoden lopussa ja konsolidoituna a alakohdassa tarkoitetuilla julkisen hallinnon aloilla.

3 artikla

Liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn tehokkuuden varmistamiseksi jäsenvaltioiden hallitukset vastaavat tämän menettelyn mukaisesti 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettua julkisen hallinnon alijäämistä. Jäsenvaltiot varmistavat, että kansalliset menettelyt talousarvion alalla mahdollistavat sen, että ne voivat täyttää niille unionin perustuslaista tällä alalla johtuvat velvollisuudet. Jäsenvaltiot antavat komissiolle nopeasti ja säännöllisesti tiedoksi ennakoidun tai toteutuneen alijäämänsä sekä velkatasonsa.

4 artikla

Komissio toimittaa tilastotiedot, joita käytetään tämän pöytäkirjan soveltamiseksi.

11. PÖYTÄKIRJA

LÄHENTYMISPERUSTEISTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT vahvistaa lähentymisperusteita koskevat yksityiskohtaiset säännöt, jotka ohjaavat unionia sen tehdessä unionin perustuslain III-198 artiklassa tarkoitettuja päätöksiä poikkeusten kumoamisesta niiden jäsenvaltioiden osalta, joita koskee poikkeus.

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Unionin perustuslain III-198 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettu hintavakauden arviointiperuste merkitsee, että kyseinen jäsenvaltio on saavuttanut kestävän hintavakauden ja tarkasteluajankohtaa edeltävän vuoden aikana todetun keskimääräisen inflaation, joka ylittää enintään 1,5 prosenttiyksiköllä enintään kolmen hintavakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion inflaation. Inflaatio lasketaan kuluttajahintaindeksin avulla yhtäläisin perustein ottaen huomioon kansallisten määritelmien erot.

2 artikla

Unionin perustuslain III-198 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu julkisen talouden tilaa koskeva arviointiperuste merkitsee, ettei kyseistä jäsenvaltiota tarkasteluajankohtana koske unionin perustuslain III-184 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu neuvoston eurooppapäätös liiallisen alijäämän olemassaolosta.

3 artikla

Unionin perustuslain III-198 artiklan 1 alakohdan c alakohdassa tarkoitettu Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssimekanis-

miin osallistumista koskeva arviointiperuste merkitsee, että kyseinen jäsenvaltio on noudattanut Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssimekanismissa määrättyjä tavanomaisia vaihteluvälejä ilman, että sillä on ollut merkittäviä paineita, ainakin kahtena viimeisenä tarkasteluajankohtaa edeltävänä vuotena. Jäsenvaltio ei ole erityisesti saanut samana aikana omasta aloitteestaan alentaa valuutan kahdenvälistä keskusarvoa suhteessa euroon.

4 artikla

Unionin perustuslain III-198 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitettu korkokantojen lähentymisperuste tarkasteluajankohtaa edeltävänä vuotena merkitsee, että kyseisen jäsenvaltion pitkän aikavälin korkokantojen keskimääräinen nimellistaso ylittää enintään kahdella prosenttiyksiköllä verrattuna enintään kolmen hintavakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion vastaavaan tasoon. Korkokantojen taso lasketaan jäsenvaltioiden pitkän aikavälin obligaatioiden ja vastaavien arvopapereiden perusteella ottaen huomioon kansallisten määritelmien erot.

5 artikla

Komissio toimittaa tilastotiedot, joita käytetään tämän pöytäkirjan soveltamiseksi.

6 artikla

Neuvosto antaa yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia, Euroopan keskuspankkia sekä unionin perustuslain III-192 artiklassa tarkoitettua talous- ja

rahoituskomiteaa kuultuaan sellaiset aiheelliset säännökset unionin perustuslain III-198 artiklassa tarkoitettujen lähentymisperusteiden yksityiskohtaisista määritelmistä, jotka tuolloin korvaavat tämän pöytäkirjan.

12. PÖYTÄKIRJA EURORYHMÄSTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT parantaa voimakkaamman talouskasvun edellytyksiä Euroopan unionissa ja sitä varten edistää talouspolitiikan yhä tiiviimpää yhteensovittamista euroalueella,

OVAT TIETOISIA siitä, että on tarpeen antaa erityismääräyksiä vuoropuhelun tiivistämiseksi euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden välillä, kunnes unionin kaikki jäsenvaltiot ovat ottaneet euron käyttöön,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden ministerit kokoontuvat keskenään epävirallisiin kokouksiin. Näitä kokouksia pidetään tarvittaessa, ja niissä keskustellaan aiheista, jotka liittyvät näiden valtioiden yhteistä rahaa koskeviin erityisiin tehtäviin. Komissio osallistuu kokouksiin. Euroopan keskuspankki kutsutaan osallistumaan näihin koko-

uksiin, joiden valmistelusta huolehtivat euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden valtiovarainministerien ja komission edustajat.

2 artikla

Euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden ministerit valitsevat puheenjohtajan kahden ja puolen vuoden toimikaudeksi näiden jäsenvaltioiden enemmistöllä.

13. PÖYTÄKIRJA

ERÄISTÄ ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYTTÄ KUNINGASKUNTAAN KOSKEVISTA MÄÄRÄYKSISTÄ TALOUS- JA RAHALIITON OSALTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

TUNNUSTAVAT, että Yhdistynyt kuningaskunta ei ole velvollinen eikä sitoutunut ottamaan käyttöön euroa ilman hallituksensa ja parlamenttinsa erillistä päätöstä, ja

OTTAVAT HUOMIOON, että Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on ilmoittanut neuvostolle 16 päivänä lokakuuta 1996 ja 30 päivänä lokakuuta 1997 Euroopan yhteisön perustamis- sopimukseen liitetyn, eräistä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan liittyvistä määräyksistä tehdyn pöytäkirjan 1 kohdan mukaisesti, ettei se aio osallistua talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen,

OTTAVAT HUOMIOON, että Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksella on tapana rahoittaa luottotarpeensa myymällä velkakirjoja yksityiselle sektorille,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Yhdistynyt kuningaskunta ei ole velvollinen ottamaan euroa käyttöön, paitsi jos se ilmoittaa neuvostolle aikomuksestaan tehdä niin.

2 artikla

Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sovelletaan 3–8 artiklaa ja 10 artiklaa sen hallituksen neuvostolle 16 päivänä lokakuuta 1996 ja 30 päivänä lokakuuta 1997 antama ilmoitus huomion ottaen.

3 artikla

Yhdistynyt kuningaskunta säilyttää toimivaltansa rahapolitiikan alalla kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

4 artikla

Unionin perustuslain I-30 artiklan 2 kohtaa, lukuun ottamatta sen ensimmäistä ja viimeistä virkettä, I-30 artiklan 5 kohtaa, III-177 artiklan toista kohtaa, III-184 artiklan 1, 9 ja 10 kohtaa, III-185 artiklan 1–5 kohtaa, III-186 artiklaa, III-188, III-189, III-190 ja III-191, III-196 artiklaa, III-198 artiklan 3 kohtaa, III-326 artiklaa ja III-382 artiklaa ei sovelleta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Myöskään unionin perustuslain III-179 artiklan 2 kohtaa ei sovelleta siihen siltä osin kuin kyse on talouspolitiikan yleislinjojen niiden osien hyväksymisestä, jotka koskevat euroaluetta yleisesti.

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitetuissa määräyksissä olevat viittaukset unioniin ja jäsenvaltioihin eivät tarkoita Yhdistynyttä kuningaskuntaa eivätkä viittaukset kansallisiin keskuspankkeihin tarkoita Englannin pankkia.

5 artikla

Yhdistynyt kuningaskunta pyrkii välttämään liiallisia julkisen talouden alijäämiä.

Unionin perustuslain III-192 artiklan 4 kohtaa ja III-200 artiklaa sovelletaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ikään kuin sitä koskisi poikkeus. Unionin perustuslain III-201 ja III-202 artiklaa sovelletaan edelleen Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

6 artikla

Yhdistyneen kuningaskunnan äänioikeus pidätetään silloin, kun neuvosto hyväksyy 4 artiklassa luetelluissa artikloissa tarkoitettuja toimenpiteitä, ja unionin perustuslain III-197 artiklan 4 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. Tällöin sovelletaan unionin perustuslain III-197 artiklan 4 kohdan toista ja kolmatta alakohdtaa.

Yhdistyneellä kuningaskunnalla ei ole myöskään oikeutta osallistua Euroopan keskuspankin puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muiden johtokunnan jäsenten nimittämiseen unionin perustuslain III-382 artiklan 2 kohdan toisen, kolmannen ja neljännen alakohdan mukaisesti.

7 artikla

Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussääntöä koskevan pöytäkirjan ('perussääntö') 3, 4, 6 ja 7 artiklaa, 9 artiklan 2 kohtaa, 10 artiklan 1, 2 ja 3 kohtaa, 11 artiklan 2 kohtaa, 12 artiklan 1 kohtaa, 14, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 34 ja 50 artiklaa ei sovelleta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

Näissä artikloissa olevat viittaukset unioniin tai jäsenvaltioihin eivät koske Yhdistynyttä kuningaskuntaa eivätkä viittaukset kansallisiin keskuspankkeihin tai osakkaisiin tarkoita Englannin pankkia.

Viittaukset perussäännön 10 artiklan 3 kohdassa ja 30 artiklan 2 kohdassa "Euroopan keskuspankin merkittyyyn pääomaan" ei-

vät tarkoita Englannin pankin merkitsemää pääomaa.

8 artikla

Unionin perustuslain III-199 artiklaa ja perussäännön 43–47 artiklaa sovelletaan riippumatta siitä, koskeeko jäsenvaltiota poikkeus, jollei seuraavista muutoksista muuta johdu:

a).viittaukset perussäännön 43 artiklassa Euroopan keskuspankin ja Euroopan rahapoliittisen instituutin tehtäviin tarkoittavat tehtäviä, jotka on hoidettava vielä euron käyttöönoton jälkeen ja jotka johtuvat Yhdistyneen kuningaskunnan päätöksestä olla ottamatta euroa käyttöön;

b).perussäännön 46 artiklassa tarkoitettujen tehtävien lisäksi Euroopan keskuspankki antaa myös neuvoja ja avustaa kaikkien sellaisten neuvoston eurooppa-asetusten ja -päästösten valmistelussa, jotka neuvosto voi joutua tekemään Yhdistyneen kuningaskunnan suhteen tämän pöytäkirjan 9 artiklan a ja c alakohdan mukaisesti;

c).Englannin pankki maksaa osuutensa Euroopan keskuspankin merkitystä pääomasta osallistuakseen sen toimintakustannuksiin samoin perustein kuin niiden jäsenvaltioiden keskuspankit, joita koskee poikkeus.

9 artikla

Yhdistynyt kuningaskunta voi milloin tahansa ilmoittaa neuvostolle aikomuksestaan ottaa euro käyttöön. Tällöin:

a).Yhdistyneellä kuningaskunnalla on oikeus ottaa euro käyttöön vain, jos se täyttää tarvittavat edellytykset. Yhdistyneen kuningaskunnan pyynnöstä neuvosto päättää unionin perustuslain III-198 artiklan 1 ja 2 kohdassa vahvistetuista edellytyksistä ja siinä vahvistetun menettelyn mukaisesti, täyttääkö Yhdistynyt kuningaskunta tarvittavat edellytykset;

b).Englannin pankki maksaa osuutensa Euroopan keskuspankin merkitystä pääomasta ja siirtää Euroopan keskuspankille valuuttavarantoihin sisältyviä varoja sekä maksaa

osuuden sen vararahastoista samoin perustein kuin sellaisen jäsenvaltion kansallinen keskuspankki, jota koskeva poikkeus on kumottu;

c).neuvosto tekee unionin perustuslain III-198 artiklan 3 kohdassa vahvistetuin edellytyksin ja siinä vahvistetun menettelyn mukaisesti kaikki muut tarvittavat päätökset, jotta Yhdistynyt kuningaskunta voi ottaa euron käyttöön.

Jos Yhdistynyt kuningaskunta ottaa käyt-

töön euron tämän artiklan määräysten mukaisesti, 3–8 artiklaa ei enää sovelleta.

10 artikla

Poiketen siitä, mitä unionin perustuslain III-181 artiklassa sekä perussäännön 21 artiklan 1 kohdassa määrätään, Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus voi säilyttää "Ways and Means" -luottojärjestelyt Englannin pankin kanssa, jos ja niin kauan kuin Yhdistynyt kuningaskunta ei ota käyttöön euroa.

14. PÖYTÄKIRJA

ERÄISTÄ TANSKAA KOSKEVISTA MÄÄRÄYKSISTÄ TALOUS- JA RAHALIITON OSALTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

OTTAVAT HUOMIOON, että Tanskan valtiosääntö sisältää määräyksiä, jotka saattavat merkitä, että Tanskassa on tarpeen järjestää kansanäänestys ennen kuin tämä maa luopuu sitä koskevasta poikkeuksesta,

OTTAVAT HUOMIOON, että Tanskan hallitus on ilmoittanut neuvostolle 3 päivänä marraskuuta 1993 Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitetyn, eräistä Tanskaa koskevista määräyksistä tehdyn pöytäkirjan 1 kohdan mukaisesti, ettei se aio osallistua talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen.

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Ottaen huomioon ilmoituksen, jonka Tanskan hallitus on tehnyt neuvostolle 3 päivänä marraskuuta 1993, Tanskaa koskee poikkeus. Tämän poikkeuksen johdosta Tanskaan sovelletaan kaikkia niitä unionin perustuslain ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön määräyksiä, joissa viitataan poikkeukseen.

2 artikla

Poikkeuksen kumoamiseksi voidaan unionin perustuslain III-198 artiklassa tarkoitettu menettely aloittaa ainoastaan Tanskan aloitteesta.

3 artikla

Jos poikkeus kumotaan, tämän pöytäkirjan määräyksiä ei enää sovelleta.

15. PÖYTÄKIRJA**TANSKAN KANSALLISEN PANKIN TIETYISTÄ TEHTÄVISTÄ**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT ratkaista eräät Tanskaa koskevat erityisongelmat,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön 14 artik-

lan määräykset eivät vaikuta Tanskan kansallisen pankin oikeuteen hoitaa sellaisia sille nykyisin kuuluvia tehtäviä, jotka koskevat unionin ulkopuolisia Tanskan alueita.

16. PÖYTÄKIRJA**COMMUNAUTÉ FINANCIÈRE DU PACIFIQUE -FRANGIJÄRJESTELMÄSTÄ**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT ottaa huomioon erityisen Ranskaa koskevan seikan,

OVAT SOPINEET seuraavasta määräyksestä, joka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

Ranska voi säilyttää erioikeuden laskea liikkeeseen rahaa Uudessa-Kaledoniassa, Ranskan Polynesiassa sekä Wallis- ja Fu-

tunasaarilla kansallisessa lainsäädännössään vahvistettujen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti, ja ainoastaan sillä on oikeus vahvistaa Communauté financière du Pacifique -frangin pariarvo.

17. PÖYTÄKIRJA

OSAKSI EUROOPAN UNIONIA SISÄLLYTETTYÄ SCHENGENIN SÄÄNNÖSTÖSTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

PALAUTTAVAT MIELEEN, että Schengenin säännösten määräykset, jotka käsittävät tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla tehdyt sopimukset, jotka Euroopan unionin eräät jäsenvaltiot allekirjoittivat Schengenissä 14 päivänä kesäkuuta 1985 ja 19 päivänä kesäkuuta 1990, niihin liittyviä sopimuksia sekä näiden sopimusten perusteella hyväksytyt sääntöjä, on sisällytetty osaksi Euroopan unionin säännöstöä Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitettyllä pöytäkirjalla,

HALUAVAT säilyttää Schengenin säännösten osana unionin perustuslakia siinä muodossa, johon se on kehittynyt edellä mainitun pöytäkirjan voimaantulon jälkeen, ja kehittää tätä säännöstöä, jotta voitaisiin saavuttaa paremmin tavoite tarjota unionin kansalaisille vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue, jolla ei ole sisärajoja,

OTTAVAT HUOMIOON Tanskan erityisaseman,

OTTAVAT HUOMIOON, että Irlanti sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta eivät osallistu kaikkiin Schengenin säännösten määräyksiin; näille jäsenvaltioille olisi kuitenkin varattava mahdollisuus hyväksyä kyseisen säännösten muita määräyksiä osittain tai kokonaan,

TOTEAVAT, että tämän vuoksi on tarpeen soveltaa unionin perustuslain määräyksiä tiettyjen jäsenvaltioiden välisestä tiiviimmästä yhteistyöstä,

OTTAVAT HUOMIOON, että on tarpeen ylläpitää erityissuhteita Islannin tasavallan ja Norjan kuningaskunnan kanssa, koska Pohjoismaiden passiunionin määräykset sitovat näitä molempia valtioita samoin kuin Euroopan unionin jäsenenä olevia pohjoismaita,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Belgian kuningaskunta, Tšekin tasavalta, Tanskan kuningaskunta, Saksan liittotasavalta, Viron tasavalta, Helleenien tasavalta, Espanjan kuningaskunta, Ranskan tasavalta, Italian tasavalta, Kyproksen tasavalta, Latvian tasavalta, Liettuan tasavalta, Luxemburgin suurherttuakunta, Unkarin tasavalta, Maltaan tasavalta, Alankomaiden kuningaskunta, Itä-

vallan tasavalta, Puolan tasavalta, Portugalin tasavalta, Slovenian tasavalta, Slovakian tasavalta, Suomen tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta voivat toteuttaa tiiviimpää yhteistyötä keskenään niiden neuvoston vahvistamien säännösten, jotka muodostavat Schengenin säännösten, soveltamisalalla. Yhteistyö toteutetaan unionin oikeuden ja toimielinjärjestelmän puitteissa sekä unionin perustuslain asiaa koskevien määräysten mukaisesti.

2 artikla

Schengenin säännöstöä sovelletaan 1 artiklassa lueteltuihin jäsenvaltioihin, tämän kuitenkaan rajoittamatta Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltaan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta tehdyn pöytäkirjan 3 artiklan soveltamista. Neuvosto toimii Schengenin sopimuksilla perustetun toimeenpanevan komitean sijasta.

3 artikla

Tanskan osallistumisesta Schengenin säännöstöä kehittävien toimenpiteiden hyväksymiseen ja näiden toimenpiteiden täytäntöönpanosta ja soveltamisesta Tanskaan määrätään Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan asianomaisissa määräyksissä.

4 artikla

Irlanti sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta voivat milloin tahansa pyytää saada osallistua koko Schengenin säännöstöön tai sen osaan.

Neuvosto tekee pyynnön johdosta eurooppapäätöksen. Se tekee ratkaisunsa yksimielisesti 1 artiklassa mainittujen jäsentensä ja kyseisen jäsenvaltion hallituksen edustajan välisellä yksimielisyydellä.

5 artikla

Schengenin säännöstöön perustuvien ehdotusten ja aloitteiden on oltava unionin perustuslain asiaa koskevien määräysten mukaisia.

Tässä yhteydessä, jos Irlanti tai Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt ku-

ningaskunta taikka nämä molemmat eivät ole ilmoittaneet kirjallisesti neuvoston puheenjohtajalle kohtuullisen ajan kuluessa haluavansa osallistua, unionin perustuslain III-419 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu lupa katsotaan annetuksi 1 artiklassa tarkoitetuille jäsenvaltioille sekä Irlannille tai Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneelle kuningaskunnalle, jos jompikumpi niistä haluaa osallistua kyseisten alojen yhteistyöhön.

6 artikla

Islannin tasavalta ja Norjan kuningaskunta osallistuvat Schengenin säännöstön täytäntöönpanoon ja edelleen kehittämiseen. Tätä varten sovitaan asianmukaisista menettelyistä sopimuksessa, jonka neuvosto tekee kyseisten valtioiden kanssa 1 artiklassa mainittujen jäsentensä yksimielisellä päätöksellä. Tämän sopimuksen on sisällettävä määräykset Islannin ja Norjan osallistumisesta tämän pöytäkirjan soveltamisesta aiheutuvien rahoitustarpeiden kattamiseen.

Neuvosto tekee yksimielisellä päätöksellä erillisen sopimuksen Islannin tasavallan ja Norjan kuningaskunnan kanssa yhtäältä Irlannin sekä Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan ja toisaalta Islannin ja Norjan välisten oikeuksien ja velvollisuuksien määrittämiseksi niillä Schengenin säännöstön aloilla, joita sovelletaan näihin valtioihin.

7 artikla

Neuvoteltaessa uusien jäsenvaltioiden liittymisestä Euroopan unioniin Schengenin säännöstöä ja toimielinten sen soveltamisalalla toteuttamia toimia pidetään säännöstönä, joka kaikkien jäsenyyttä hakevien valtioiden on hyväksyttävä kokonaisuudessaan.

18. PÖYTÄKIRJA

UNIONIN PERUSTUSLAIN III-130 ARTIKLAN TIETTYJEN NÄKÖKOHTIEN SOVELTAMISESTA YHDISTYNEESEEN KUNINGASKUNTAAN JA IRLANTIIN

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT ratkaista tietyt Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Irlantia koskevat kysymykset, ja

OTTAVAT HUOMIOON erityiset matkustusjärjestelyt, joita on sovellettu useita vuosia Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin välillä,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Yhdistyneellä kuningaskunnalla on oikeus, ilman että unionin perustuslain III-130 ja III-265 artikla, muu mainitun perustuslain määräys, sen nojalla hyväksytty toimenpide taikka unionin tai unionin ja sen jäsenvaltioiden yhden tai useamman kolmannen maan kanssa tekemän kansainvälisen sopimuksen määräys sitä rajoittaa, suorittaa toisten jäsenvaltioiden kanssa yhteisillä rajoillaan sellaisia Yhdistyneeseen kuningaskuntaan pyrkivien henkilöiden tarkastuksia, joita se pitää tarpeellisena:

a). tarkistaakseen, onko jäsenvaltioiden kansalaisilla ja heidän huollettavinaan olevilla henkilöillä, jotka käyttävät unionin oikeudesta johtuvia oikeuksia, sekä muiden valtioiden kansalaisilla, joilla on Yhdistynyttä kuningaskuntaa sitovasta sopimuksesta johtuvia tällaisia oikeuksia, oikeus päästä Yhdistyneen kuningaskunnan alueelle; ja

b). päättääkseen muille henkilöille myönnettävästä luvasta päästä Yhdistyneen kuningaskunnan alueelle.

Unionin perustuslain III-130 ja III-265 artikla tai muu mainitun perustuslain määräys

taikka sen nojalla hyväksytty toimenpide ei vaikuta Yhdistyneen kuningaskunnan oikeuteen ottaa käyttöön tai suorittaa tällaisia tarkastuksia. Tässä artiklassa olevilla viittauksilla Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tarkoitetaan myös alueita, joiden suhteista ulkovaltoihin se huolehtii.

2 artikla

Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti voivat edelleenkin tehdä keskenään henkilöiden liikkuvuutta alueidensa ("yhteinen matkustusalue") välillä koskevia järjestelyjä kunnioittaen samalla täysimääräisesti 1 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdassa tarkoitettujen henkilöiden oikeuksia. Tämän johdosta ja niin kauan kuin tällaiset järjestelyt ovat voimassa, 1 artiklan määräyksiä sovelletaan Irlantiin samoin edellytyksin kuin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Unionin perustuslain III-130 ja III-265 artikla tai muu mainitun perustuslain määräys taikka perustuslain nojalla hyväksytty toimenpide ei vaikuta tällaisiin järjestelyihin.

3 artikla

Muut jäsenvaltiot saavat samoista kuin tä-

män pöytäkirjan 1 artiklassa mainituista syistä suorittaa rajoillaan tai muilla rajanylityspaikoilla tarkastuksia henkilöille, jotka pyrkivät niiden alueelle Yhdistyneestä kuningaskunnasta tai muilta alueilta, joiden suhteista ulkovaltoihin se huolehtii, tai Irlannista, siltä osin kuin 1 artiklan määräyksiä sovelletaan viimeksi mainittuun valtioon.

Unionin perustuslain III-130 ja III-265 ar-

tikla tai mainitun perustuslain muu määräys taikka sen nojalla hyväksytty toimenpide ei rajoita muiden jäsenvaltioiden oikeutta ottaa käyttöön tai suorittaa tällaisia tarkastuksia.

4 artikla

Tätä pöytäkirjaa sovelletaan myös unionin perustuslain IV-438 artiklan nojalla voimaan jääviin säädöksiin.

19. PÖYTÄKIRJA

YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN JA IRLANNIN ASEMASTA RAJAVALVONTA-, TURVAPAIKKA- JA MAAHANMUUTTOPOLITIIKAN SAMOIN KUIN YKSITYISOIKEUDEN ALALLA TEHTÄVÄN OIKEUDELLISEN YHTEISTYÖN JA POLIISIYHTEISTYÖN OSALTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT ratkaista tietyt Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Irlantia koskevat kysymykset, ja

OTTAVAT HUOMIOON pöytäkirjan unionin perustuslain III-130 artiklan eräiden näkökohtien soveltamisesta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Ellei 3 artiklasta muuta johdu, Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti eivät osallistu unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun 2 tai 3 jakson tai III-260 artiklan nojalla, siltä osin kuin tämä artikla koskee mainittujen jaksojen kattamia aloja, taikka III-263 tai III-275 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla ehdotettujen toimenpiteiden hyväksymiseen neuvostossa. Neuvoston jäsenten yksimielisyys, lukuun ottamatta Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin hallitusten edustajia, on edellytyksenä niille neuvoston päätöksille, jotka on tehtävä yksimielisesti.

Tätä artiklaa sovellettaessa määräenemmistö on vähintään 55 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisättyinä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa

katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

Poiketen siitä, mitä toisessa ja kolmannessa kohdassa määrätään, kun neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta, vaadittavaan määräenemmistöön tarvitaan vähintään 72 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

2 artikla

Sen mukaisesti, mitä 1 artiklassa määrätään ja jollei 3, 4 ja 6 artiklasta muuta johdu, unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun 2 tai 3 jakson tai sen III-260 artiklan määräykset, siltä osin kuin tämä artikla koskee mainittujen jaksojen kattamia aloja, taikka III-263 tai III-275 artiklan 2 kohdan a alakohdan määräykset, mainittujen osastojen tai artiklojen nojalla hyväksytyt toimenpiteet, unionin kyseisten jaksojen tai artiklojen nojalla tekemän kansainvälisen sopimuksen määräykset tai Euroopan unionin tuomiois-

tuimen tällaista määräystä tai toimenpidettä tulkitsevat päätökset eivät sido Yhdistynyttä kuningaskuntaa tai Irlantia, eikä niitä sovelleta näihin valtioihin. Nämä määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät vaikuta näiden valtioiden toimivaltaan, oikeuksiin tai velvollisuuksiin. Nämä määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät vaikuta yhteisön ja unionin säännöstöön eivätkä ne ole osa unionin oikeutta silloin kun niitä sovelletaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tai Irlantiin.

3 artikla

1. Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti voi ilmoittaa neuvostolle kirjallisesti kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun 2 tai 3 jakson mukaisesti tehty aloite taikka sen III-263 artiklan tai III-275 artiklan 2 kohdan a alakohdan määräysten mukaisesti tehty ehdotus tai aloite on esitetty neuvostolle, että se haluaa osallistua ehdotetun toimenpiteen antamiseen tai soveltamiseen, jolloin kyseisellä valtiolla on oikeus tehdä niin. Neuvoston niiden päätösten edellytyksenä, jotka on tehtävä yksimielisesti, on neuvoston jäsenten yksimielisyys, lukuun ottamatta sellaista jäsentä, joka ei ole tehnyt tällaista ilmoitusta. Tämän kohdan mukaisesti hyväksytty toimenpide sitoo kaikkia sen hyväksymiseen osallistuneita jäsenvaltioita. Unionin perustuslain III-260 artiklan nojalla hyväksytyissä asetuksissa tai päätöksissä säädetään edellytyksistä, joilla Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti osallistuvat unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun 2 tai 3 jakson kattamien alojen arviointiin.

Tätä artiklaa sovellettaessa määräänemmistö on vähintään 55 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, li-

sätyinä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräänemmistö.

Poiketen siitä, mitä toisessa ja kolmannessa kohdassa määrätään, kun neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta, vaadittavaan määräänemmistöön tarvitaan vähintään 72 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

2. Jos 1 kohdassa tarkoitettua toimenpidettä ei voida kohtuullisen ajan kuluessa hyväksyä siten, että Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti osallistuisi siihen, neuvosto voi hyväksyä tällaisen toimenpiteen 1 artiklan nojalla ilman Yhdistyneen kuningaskunnan tai Irlannin osallistumista. Tällöin sovelletaan 2 artiklaa.

4 artikla

Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti voi milloin tahansa sen jälkeen, kun on hyväksytty toimenpide unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun 2 tai 3 jakson taikka sen III-263 artiklan tai III-275 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla, ilmoittaa neuvostolle ja komissiolle aikomuksestaan hyväksyä mainittu toimenpide. Tällöin sovelletaan unionin perustuslain III-420 artiklan 1 kohdassa määrättyä menettelyä soveltuvien osin.

5 artikla

Jäsenvaltio, jota unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun 2 tai 3 jakson taikka sen III-263 artiklan tai III-275 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla hyväksytty toimenpide ei sido, ei osallistu toimenpiteen aiheuttamien rahoitusvaikutusten kantamiseen, lukuun ottamatta toimielimille aiheuttuvia hallintomenoja, ellei neuvosto Euroopan parlamenttia kuultuaan kaikkien jäsentensä yksimielisyydellä toisin päättä.

6 artikla

Jos tässä pöytäkirjassa tarkoitetuissa tapauksissa unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun 2 tai 3 jakson tai sen III-260 artiklan nojalla, siltä osin kuin viimeksi mainittu artikla koskee mainittujen jaksojen kattamia aloja, taikka unionin perustuslain III-263 artiklan tai III-275 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla annettu toimenpide sitoo Yhdistynyttä kuningaskuntaa tai Irlantia, unionin perustuslain asiaan kuuluvia määräyksiä sovelletaan kyseisen toimenpiteen osalta tähän jäsenvaltioon.

7 artikla

Mitä 3 ja 4 artiklassa määrätään, ei rajoita Schengenin säännösten sisällyttämisestä osaksi Euroopan unionia tehdyn pöytäkirjan soveltamista.

8 artikla

Irlanti voi ilmoittaa neuvostolle kirjallisesti, ettei se enää halua, että tämän pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan siihen. Tällöin Irlantiin ei enää sovelleta mainittuja määräyksiä.

20. PÖYTÄKIRJA

TANSKAN ASEMASTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

PALAUTTAVAT MIELEEN Eurooppa-neuvostossa Edinburghissa kokoontuneiden valti-
on- tai hallitusten päämiesten 12 päivänä joulukuuta 1992 tekemän päätöksen eräistä Tanskan
esittämistä, Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen liittyvistä ongelmista,

PANEVAT MERKILLE Edinburghin päätöksessä kansalaisuuden, talous- ja rahaliiton, puo-
lustuspolitiikan sekä oikeus- ja sisäasioiden osalta vahvistetun Tanskan aseman,

OVAT TIETOISIA siitä, että Edinburghin päätökseen perustuvan oikeudellisen järjestelyn
jatkaminen unionin perustuslain nojalla rajoittaa huomattavasti Tanskan osallistumista työ-
kentelyyn tärkeillä unionin yhteistyöaloilla ja että unionin säännösten yhtenäisyyden varmis-
taminen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alalla olisi unionin etujen mukaista.

HALUAVAT sen vuoksi luoda oikeudelliset puitteet, joissa Tanskalle annetaan mahdolli-
suus osallistua unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun nojalla ehdotettujen toimen-
piteiden hyväksymiseen, ja panevat tyytyväisenä merkille Tanskan aikomuksen käyttää tätä
mahdollisuutta silloin, kun se Tanskan valtiosäännön asettamien vaatimusten mukaan on
mahdollista,

TOTEAVAT, ettei Tanska estä muita jäsenvaltioita kehittämästä edelleen yhteistyötään nii-
den toimenpiteiden osalta, jotka eivät sido Tanskaa,

OTTAVAT HUOMIOON Schengenin säännösten sisällyttämisestä osaksi Euroopan unionia
tehdyn pöytäkirjan,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään unionin perustuslakiin:

I OSA

1 artikla

Tanska ei osallistu unionin perustuslain III
osan III osaston IV luvun nojalla ehdotettu-
jen toimenpiteiden hyväksymiseen neuvos-
tossa. Neuvoston niiden säädösten edellytyk-
senä, jotka on annettava yksimielisesti, on
neuvoston jäsenten yksimielisyys, lukuun ot-
tamatta Tanskan hallituksen edustajaa.

Tätä artiklaa sovellettaessa määränemmis-
tö on vähintään 55 prosenttia osallistuvia jä-

senvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä,
jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden
yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 pro-
senttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään
sellainen määrä neuvoston jäseniä, että he
edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jä-
senvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, li-
sättynä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa
katsotaan, että on saavutettu määränemmis-
tö.

Poiketen siitä, mitä toisessa ja kolmannessa

kohdassa määrätään, kun neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta, vaadittavaan määränemmistöön tarvitaan vähintään 72 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

2 artikla

Unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun määräykset, mainitun luvun nojalla hyväksytyt toimenpiteet, unionin mainitun luvun nojalla tekemän kansainvälisen sopimuksen määräykset tai Euroopan unionin tuomioistuimen tällaista määräystä tai toimenpidettä tulkitsevat päätökset eivät sido Tanskaa, eikä niitä sovelleta siihen. Nämä määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät rajoita millään tavoin Tanskan toimivaltaa, oikeuksia tai velvollisuuksia. Tällaiset määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät myöskään vaikuta millään tavalla yhteisön ja unionin säännöstöön eivätkä ne ole osa unionin oikeutta silloin kun niitä sovelletaan Tanskaan.

3 artikla

Tanska ei osallistu 1 artiklassa tarkoitettujen toimenpiteiden aiheuttamien rahoitusvaikeuksien kantamiseen, lukuun ottamatta toimielimille koituvia hallintomenoja.

4 artikla

1. Tanska päättää kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun I osan mukainen, Schengenin säännöstöä kehittävä neuvoston toimenpide on hyväksytty, saattaako se toimenpiteen osaksi kansallista lainsäädäntöään. Jos Tanska päättää saattaa toimenpiteen osaksi kansallista lainsäädäntöään, toimenpide muodostaa kansainvälisen oikeuden mukaisen veloitteen Tanskan ja niiden muiden jäsenvaltioiden välille, joita toimenpide sitoo.

Jos Tanska päättää olla saattamatta 1 kohdassa tarkoitettua neuvoston hyväksymää toimenpidettä osaksi kansallista lainsäädän-

töään, jäsenvaltiot, joita toimenpide sitoo, ja Tanska harkitsevat, mitä toimia on aiheellista toteuttaa.

2. Tanska säilyttää Schengenin säännösten osalta ne oikeudet ja velvoitteet, jotka olivat voimassa ennen Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen voimaantuloa.

II OSA

5 artikla

Muiden neuvoston toimenpiteiden osalta, jotka neuvosto hyväksyy unionin perustuslain I-41 artiklan, III-295 artiklan 1 kohdan sekä III-309–III-313 artiklan nojalla, Tanska ei osallistu niiden unionin päätösten ja toimien valmisteluun ja täytäntöönpanoon, joilla on merkitystä puolustuksen alalla. Näin ollen Tanska ei osallistu neuvostossa näiden toimenpiteiden hyväksymiseen. Tanska ei liioin estä muita jäsenvaltioita kehittämästä edelleen yhteistyötään tällä alalla. Tanskalla ei ole velvollisuutta osallistua tällaisten toimenpiteiden operatiivisten kustannusten rahoittamiseen tai antaa sotilaallisia voimavarojaan unionin käyttöön.

Niiden neuvoston säädösten edellytyksenä, jotka on annettava yksimielisesti, on neuvoston jäsenten yksimielisyys, lukuun ottamatta Tanskan hallituksen edustajaa.

Tätä artiklaa sovellettaessa määränemmistö on vähintään 55 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisättynä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määränemmistö.

Poiketen siitä, mitä kolmannessa ja neljännessä kohdassa määrätään, kun neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai unionin ulko-

asiainministerin ehdotuksesta, vaadittavaan määräenemmistöön tarvitaan vähintään 72 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

III OSA

6 artikla

Tätä pöytäkirjaa sovelletaan myös niihin unionin perustuslain IV-438 artiklan nojalla voimaan jääviin toimenpiteisiin, jotka ennen Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen voimaantuloa kuuluivat Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitetyn, Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan soveltamisalaan.

7 artikla

Mitä 1, 2 ja 3 artiklassa määrätään, ei sovelleta toimenpiteisiin, joilla määritellään ne kolmannet maat, joiden kansalaisilla on oltava viisumi ylittäessään jäsenvaltioiden ulkorajat, eikä yhtenäistä viisumin kaavaa koskeviin toimenpiteisiin.

IV OSA

8 artikla

Tanska voi milloin tahansa valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti ilmoittaa muille jäsenvaltioille, ettei se enää halua vedota tähän pöytäkirjaan tai sen osaan. Tällöin Tanska soveltaa täysimääräisesti kaikkia tuolloin voimassa olevia unionin puitteissa toteutettuja toimenpiteitä.

9 artikla

1. Tanska voi milloin tahansa valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti ilmoittaa muille jäsenvaltioille, että ilmoitusajankohdan jälkeisen kuukauden ensimmäisestä päivästä alkaen tämän pöytäkirjan I osa muodostuu liitteessä olevista määräyksistä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 8 artiklan määräyksiä. Tällöin 5–9 artikla numeroidaan uudelleen tätä vastaavasti.

2. Kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun 1 kohdassa tarkoitettu ilmoitus tulee voimaan, koko Schengenin säännöstö ja kaikki kyseisen säännöstön kehittämiseksi hyväksytyt toimenpiteet, jotka siihen asti ovat sitoneet Tanskaa kansainvälisen oikeuden mukaisina velvoitteina, sitovat Tanskaa unionin oikeutena.

LIITE

1 artikla

Ellei 3 artiklasta muuta johdu, Tanska ei osallistu unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun nojalla ehdotettujen toimenpiteiden hyväksymiseen neuvostossa. Neuvoston niiden säädösten edellytyksenä, jotka on annettava yksimielisesti, on neuvoston jäsenten yksimielisyys, lukuun ottamatta Tanskan hallituksen edustajaa.

Tätä artiklaa sovellettaessa määränemmistö on vähintään 55 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisättyinä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määränemmistö.

Poiketen siitä, mitä toisessa ja kolmannessa kohdassa määrätään, kun neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai unionin ulkoasiainministerin ehdotuksesta, vaadittavaan määränemmistöön tarvitaan vähintään 72 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

2 artikla

Sen mukaisesti, mitä 1 artiklassa määrätään ja jollei 3, 4 ja 6 artiklasta muuta johdu, unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun määräykset, mainitun luvun nojalla hyväksytyt toimenpiteet, unionin mainitun luvun nojalla tekemän kansainvälisen sopimuksen määräykset tai Euroopan unionin tuomioistuimen tällaista määräystä tai toimenpidettä tulkitsevat päätökset eivät sido Tanskaa eikä niitä sovelleta siihen. Nämä

määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät rajoita millään tavoin Tanskan toimivaltaa, oikeuksia tai velvollisuuksia. Tällaiset määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät myöskään vaikuta millään tavoin yhteisön tai unionin säännöstöön eivätkä ne ole osa unionin oikeutta silloin kun niitä sovelletaan Tanskaan.

3 artikla

1. Tanska voi ilmoittaa neuvoston puheenjohtajalle kirjallisesti kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun nojalla tehty ehdotus tai aloite on esitetty neuvostolle, että se haluaa osallistua ehdotetun toimenpiteen hyväksymiseen ja soveltamiseen, jolloin sillä on oikeus tehdä niin.

2. Jollei 1 kohdassa tarkoitettua toimenpidettä voida kohtuullisen ajan kuluttua hyväksyä siten, että Tanska osallistuisi siihen, neuvosto voi hyväksyä 1 kohdassa tarkoitettua toimenpiteen 1 artiklan nojalla ilman, että Tanska osallistuu siihen. Tällöin sovelletaan 2 artiklaa.

4 artikla

Tanska voi milloin tahansa sen jälkeen, kun on hyväksytty toimenpide unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun nojalla, ilmoittaa neuvostolle ja komissiolle aikomuksestaan hyväksyä kyseinen toimenpide. Tällöin sovelletaan unionin perustuslain III-420 artiklan 1 kohdassa määrättyä menettelyä soveltuvin osin.

5 artikla

1. Edellä 4 artiklassa tarkoitettu ilmoitus on tehtävä kuuden kuukauden kuluessa toimenpiteen lopullisesta hyväksymisestä, jos toimenpiteellä kehitetään Schengenin säännöstöä.

Jos Tanska ei tee Schengenin säännöstöä kehittävää toimenpidettä koskevaa ilmoitusta

3 tai 4 artiklan mukaisesti, jäsenvaltiot, joita toimenpide sitoo, ja Tanska harkitsevat, mitä toimia on aiheellista toteuttaa.

2. Schengenin säännöstöä kehittävää toimenpidettä koskeva 3 artiklan nojalla tehty ilmoitus katsotaan peruuttamattomaksi 3 artiklan nojalla tehdyksi ilmoitukseksi, joka koskee kaikkia niitä muita ehdotuksia ja aloitteita, joiden tarkoituksena on kyseisen toimenpiteen kehittäminen, siltä osin kuin asianomaisella ehdotuksella tai aloitteella kehitetään Schengenin säännöstöä.

6 artikla

Jos neuvoston unionin perustuslain III osan

III osaston IV luvun nojalla hyväksymä toimenpide tässä osassa tarkoitetuissa tapauksissa sitoo Tanskaa, unionin perustuslain asiaan kuuluvia määräyksiä sovelletaan kyseisen toimenpiteen osalta Tanskaan.

7 artikla

Jos unionin perustuslain III osan III osaston IV luvun nojalla hyväksyty toimenpide ei sido Tanskaa, se ei osallistu toimenpiteen aiheuttamien rahoitusvaikutusten kantamiseen, lukuun ottamatta toimielimille aiheutuvia hallintomenoja, ellei neuvosto Euroopan parlamenttia kuultuaan yksimielisesti toisin päättä.

21. PÖYTÄKIRJA**JÄSENVALTIOIDEN ULKOSUHTEISTA
ULKORAJOJEN YLITTÄMISEN OSALTA**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

OTTAVAT HUOMIOON jäsenvaltioiden tarpeen varmistaa tehokkaat tarkastukset ulkorajoillaan tarvittaessa yhteistyössä kolmansien maiden kanssa,

OVAT SOPINEET seuraavasta määräyksestä, joka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

Ulkorajojen ylittämiseen liittyviä toimenpiteitä koskevat määräykset, jotka sisältyvät unionin perustuslain III-265 artiklan 2 kohdan b alakohtaan, eivät rajoita jäsenvaltioi-

den toimivaltaa neuvotella tai tehdä sopimuksia kolmansien maiden kanssa, sikäli kuin ne ovat unionin oikeuden ja muiden asiaa koskevien kansainvälisten sopimusten mukaisia.

22. PÖYTÄKIRJA

JÄSENVALTIOIDEN KANSALAISTEN OIKEUDESTA TURVAPAIKKAAN

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

KATSOVAT, että unioni tunnustaa unionin perustuslain I-9 artiklan 1 kohdan mukaisesti perusoikeuskirjassa esitetyt oikeudet, vapaudet ja periaatteet,

KATSOVAT, että unionin perustuslain I-9 artiklan 3 kohdan mukaisesti ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa taatut perusoikeudet ovat yleisinä periaatteina osa unionin oikeutta,

KATSOVAT, että Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta varmistaa, että unioni noudattaa lakia unionin perustuslain I-9 artiklan 1 ja 3 kohtaa tulkittaessa ja sovellettaessa,

KATSOVAT, että unionin perustuslain I-58 artiklan mukaisesti kaikkien unionin jäsenyyttä hakevien Euroopan valtioiden on kunnioitettava unionin perustuslain I-2 artiklassa tarkoitettuja arvoja,

OTTAVAT HUOMIOON, että unionin perustuslain I-59 artiklalla otetaan käyttöön järjestyly, jolla tietyt oikeudet voidaan pidättää, jos jäsenvaltio vakavasti ja jatkuvasti rikkoo näitä arvoja,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että jokainen jäsenvaltion kansalainen nauttii unionin kansalaisena erityistä asemaa ja suojelua, jonka jäsenvaltiot takaavat unionin perustuslain I osan II osaston ja III osan II osaston määräysten mukaisesti,

OTTAVAT HUOMIOON, että unionin perustuslailla luodaan alue, jossa ei ole sisäisiä rajoja ja jossa kaikille unionin kansalaisille taataan oikeus liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella,

HALUAVAT estää sen, että turvapaikkajärjestelmää käytetään muuhun tarkoitukseen kuin siihen mihin järjestelmällä on pyritty,

TOTEAVAT, että tässä pöytäkirjassa otetaan huomioon pakolaisten oikeudellista asemaa koskevan, 28 päivänä heinäkuuta 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen tarkoitus ja tavoitteet,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

Ottaen huomioon perusoikeuksien ja -vapauksien suojelun tason Euroopan unionin jäsenvaltioissa, jäsenvaltioita pidetään kaikissa turvapaikkaan liittyvien oikeudellisten ja käytännön kysymysten osalta toisiinsa nähden turvallisina alkuperämaina. Näin ollen jäsenvaltio voi ottaa harkittavaksi tai hyväksyä käsiteltäväksi toisen jäsenvaltion kansalaisen jättämän turvapaikkahakemuksen ainoastaan, jos:

a).jäsenvaltio, jonka kansalainen hakija on, käyttäen hyväkseen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 15 artiklan määräyksiä ryhtyy alueellaan toimenpiteisiin, jotka poikkeavat sen mainitun yleissopimuksen mukaisista velvollisuuksista;

b).on aloitettu unionin perustuslain I-59 ar-

tiklan 1 tai 2 kohdassa mainittu menettely ja siihen saakka, kun neuvosto tai tarvittaessa Eurooppa-neuvosto on tehnyt asiaa koskevan eurooppapäätöksen sen jäsenvaltion osalta, jonka kansalainen hakija on;

c).neuvosto on tehnyt eurooppapäätöksen unionin perustuslain I-59 artiklan 1 kohdan mukaisesti sen jäsenvaltion osalta, jonka kansalainen hakija on, tai jos Eurooppa-neuvosto on tehnyt eurooppapäätöksen unionin perustuslain I-59 artiklan 2 kohdan mukaisesti sen jäsenvaltion osalta, jonka kansalainen hakija on;

d).jäsenvaltio yksipuolisesti niin päättää toisen jäsenvaltion kansalaisen tekemän hakemuksen osalta; tällöin asiasta on ilmoitettava välittömästi neuvostolle; hakemus käsitellään olettaen, että se on ilmeisen perusteton, sanotun kuitenkin millään tavoin vaikuttamatta kyseisen jäsenvaltion päätösvaltaan.

23. PÖYTÄKIRJA

UNIONIN PERUSTUSLAIN I-41 ARTIKLAN 6 KOHTAAN JA III-312 ARTIKLAAN PERUSTUVASTA PYSYVÄSTÄ RAKENTEELLISESTA YHTEISTYÖSTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

OTTAVAT HUOMIOON unionin perustuslain I-41 artiklan 6 kohdan ja III-312 artiklan,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että unioni harjoittaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, joka perustuu jäsenvaltioiden toimien jatkuvaan lähentymiseen;

PALAUTTAVAT MIELEEN, että yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on erottamaton osa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa; se turvaa unionin operatiivisen toimintakyvyn, joka perustuu siviili- ja sotilasvoimavaroihin; unioni voi käyttää niitä unionin perustuslain III-309 artiklassa tarkoitettuihin unionin ulkopuolella toteutettaviin tehtäviin huolehtiakseen rauhan säilyttämisestä, konfliktien ehkäisemisestä ja kansainvälisen turvallisuuden lujittamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden mukaisesti; nämä tehtävät toteutetaan jäsenvaltioiden voimavaroja käyttäen sekä yhteisen joukkovalikoiman periaatteen mukaisesti;

PALAUTTAVAT MIELEEN, että unionin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen;

PALAUTTAVAT MIELEEN, että unionin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka kunnioittaa niiden jäsenvaltioiden Pohjois-Atlantin sopimuksesta johtuvia velvoitteita, jotka katsovat yhteisen puolustuksensa toteutuvan Pohjois-Atlantin liitossa, joka on edelleen jäseniensä yhteisen puolustuksen perusta, ja se on sopusoinnussa tuossa yhteydessä määritetyn yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kanssa;

OVAT VAKUUTTUNEITA siitä, että unionin vahvempi asema turvallisuuden ja puolustuksen alalla lisää uudistuneen Pohjois-Atlantin liiton elinvoimaisuutta sopusoinnussa niin sanottujen Berliini plus -järjestelyjen kanssa;

OVAT VAKAASTI sitä mieltä, että unioni pystyy täysin täyttämään sille kansainvälisessä yhteisössä kuuluvat velvoitteensa;

OVAT TIETOISIA siitä, että Yhdistyneet Kansakunnat voi pyytää unionilta apua Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan VI tai VII luvun nojalla käynnistettyjen operaatioiden toteuttamiseksi kiireellisesti;

TOTEAVAT, että turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tehostaminen edellyttää jäsenvaltioilta voimavaroja koskevia toimia;

OVAT TIETOISIA siitä, että uuden vaiheen aloittaminen Euroopan turvallisuus- ja puolustapolitiikan kehittämisessä edellyttää halukkailta jäsenvaltioilta määrätietoisia toimia;

PALAUTTAVAT MIELEEN, että on tärkeää, että unionin ulkoasiainministeri on täysin mukana pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön liittyvissä menettelyissä;

OVAT SOPINEET seuraavista Euroopan perustuslakiin liitettävistä määräyksistä:

1 artikla

Unionin perustuslain I-41 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuun pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön voivat liittyä jäsenvaltiot, jotka Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen voimaantuloajankohdasta lähtien sitoutuvat:

a). osallistumaan tiiviimmin puolustusvoimavarojensa kehittämiseen kehittämällä kansallisia voimavaratarjouksiaan ja osallistumalla tarvittaessa monikansallisiin joukkoihin, tärkeimpiin eurooppalaisiin puolustustarvikeohjelmiin ja Euroopan puolustusvoimavarojen kehittämisestä, tutkimuksesta ja hankinnasta sekä puolustusmateriaaleista vastaavan viraston, jäljempänä 'Euroopan puolustusvirasto', toimintaan; ja

b). siihen, että niillä on viimeistään vuonna 2007 valmiudet antaa käyttöön, joko kansallisesti koottuna tai osana monikansallisia joukkoja, suunniteltuihin tehtäviin kohdennettuja taisteluyksiköitä, jotka on taktisella tasolla koottu taisteluosastoiksi, joilla on tukitoimintoja, kuljetus ja huolto mukaan lukien, ja joilla on kyky aloittaa III-309 artiklassa tarkoitettujen tehtävien toteuttaminen 5–30 vuorokauden kuluessa erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien esittämiin pyyntöihin vastaamiseksi ja joita voidaan ylläpitää aluksi 30 vuorokauden ja tarvittaessa ainakin 120 vuorokauden ajan.

2 artikla

Pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot sitoutuvat 1 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi:

a). tekemään Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen voimaantuloajankohdasta lähtien yhteistyötä puolustustarvikkeisiin liittyvien investointimenojen tasoa koskevien hyväksytyjen tavoitteiden saavuttamiseksi ja

tarkastelemaan näitä tavoitteita säännöllisesti uudelleen unionin turvallisuusympäristön ja kansainvälisten velvollisuuksien valossa;

b). mahdollisuuksien mukaan lähentämään puolustusalan välineitään muun muassa yhdenmukaistamalla sotilaallisten tarpeiden määrittelyn, kokoamalla puolustusvoimavarsa yhteen ja tarvittaessa erikoistumalla sekä edistämällä yhteistyötä koulutuksen ja logistiikan alalla;

c). toteuttamaan konkreettisia toimenpiteitä joukkojensa käytettävyyden, yhteistoimintakyvyn, joustavuuden ja toimintavalmiuden vahvistamiseksi muun muassa määrittelemällä joukkojen käyttöön antamista koskevat yhteiset tavoitteet, mahdollisesti myös tarkastelemalla uudelleen kansallisia päätöksentekomenettelyjään;

d). tekemään yhteistyötä sen varmistamiseksi, että ne toteuttavat voimavarojen kehittämisjärjestelyn puitteissa todettujen puutteiden korjaamiseksi tarvittavat toimenpiteet, monikansallinen toiminta mukaan luettuna, sanotun kuitenkin rajoittamatta niitä koskevia sitoumuksia Pohjois-Atlantin liitossa;

e). osallistumaan tarvittaessa Euroopan puolustusviraston puitteissa tärkeimpien yhteisten tai eurooppalaisten puolustustarvikeohjelmien kehittämiseen.

3 artikla

Euroopan puolustusvirasto ottaa osaa osallistuvien jäsenvaltioiden voimavaratarjousten säännölliseen arviointiin, erityisesti kun on kyse sellaisista tarjouksista, joiden tekemisessä on noudatettu muun muassa 2 artiklan perusteella laadittavia arviointiperusteita, ja antaa niistä kertomuksen vähintään kerran vuodessa. Arviointia voidaan käyttää pohjana neuvoston unionin perustuslain III-312 artiklan mukaisesti hyväksymille suosituksille ja eurooppapäätöksille.

24. PÖYTÄKIRJA

UNIONIN PERUSTUSLAIN I-41 ARTIKLAN 2 KOHDASTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

PITÄVÄT MIELESSÄ tarpeen panna täysimittaisesti täytäntöön unionin perustuslain I-41 artiklan 2 kohdan määräykset,

PITÄVÄT MIELESSÄ, että unionin perustuslain I-41 artiklan 2 kohdan mukaisesti unionin politiikka ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen, se kunnioittaa niitä velvoitteita, joita Pohjois-Atlantin sopimuksen perusteella on tietyillä jäsenvaltioilla, jotka katsovat yhteisen puolustuksensa toteutuvan Pohjois-Atlantin liitossa, ja se on sopusoinnussa tämän mukaisesti määritettävän yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kanssa,

OVAT SOPINEET seuraavasta määräyksestä, joka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

Unioni laatii yhdessä Länsi-Euroopan unionin kanssa niiden välisen yhteistyön parantamista koskevat järjestelyt.

25. PÖYTÄKIRJA

ALANKOMAIDEN ANTILLEILLA JALOSTETTUIJEN MAAÖLJYTUOTTEIDEN TUONNISTA EUROOPAN UNIONIIN

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT täsmentää kaupankäyntiä koskevaa järjestelyä, joka koskee Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden tuontia unioniin,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Tätä pöytäkirjaa sovelletaan yhdistetyn nimikkeistön nimikkeiden 27. 10, 27. 11, 27. 12 (parafiini ja maaöljyvaha), 27. 13:sta (parafiinin jätetuotteet) ja 27. 14 (liuskevaha) maaöljytuotteisiin, joita tuodaan jäsenvaltioihin käytettäväksi siellä.

2 artikla

Jäsenvaltiot sitoutuvat myöntämään Alankomaiden Antilleilla jalostetuille maaöljytuotteille tässä pöytäkirjassa määrätyn edellytyksin tullietuudet Alankomaiden Antillien assosioituttua unioniin. Nämä määräykset ovat voimassa riippumatta siitä, mitä alkupe-räsääntöjä jäsenvaltiot soveltavat.

3 artikla

1. Kun komissio toteaa jonkin jäsenvaltion pyynnöstä tai omasta aloitteestaan, että Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden 2 artiklan määräysten mukaisesta tuonnista unioniin aiheutuu yhden tai useamman jäsenvaltion markkinoilla todellisia vaikeuksia, se tekee eurooppapäätöksen, jolla vahvistetaan, että asianomaiset jäsenvaltiot ottavat käyttöön kyseisiin tuotteisiin sovellettavat tuontitullit, korottavat niitä tai ottavat ne uudelleen käyttöön siinä määrin ja

siksi ajaksi kuin se on tarpeen tilanteesta selviytymiseksi. Näin käyttöön otetut, korotetut tai uudelleen käyttöön otetut tuontitullit eivät saa olla korkeampia kuin tullit, joita sovelletaan samojen tuotteiden osalta kolmansiin maihin.

2. Mitä 1 kohdassa määrätään, voidaan joka tapauksessa soveltaa vain silloin kun Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden vuotuinen tuonti unioniin on vähintään kaksi miljoonaa tonnia.

3. Komission 1 ja 2 kohdan mukaisesti tekemät eurooppapäätökset, mukaan luettuina ne, jotka merkitsevät jäsenvaltion pyynnön epäämistä, saatetaan neuvoston tiedoksi. Neuvosto voi jäsenvaltion pyynnöstä ottaa komission päätökset tarkasteltavakseen ja milloin hyvänsä tehdä eurooppapäätöksen niiden muuttamiseksi tai kumoamiseksi.

4 artikla

1. Jos jonkin jäsenvaltion käsityksen mukaan 2 artiklassa määrätyn järjestelyn mukaisesta Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden suorasta maahantuonnista tai maahantuonnista toisen jäsenvaltion kautta aiheutuu sen markkinoilla todellisia vaikeuksia, joista selviytyminen edellyttää välitöntä toimintaa, se voi omasta aloitteestaan päät-

tää soveltaa kyseiseen kauppaan tuontitulleja, jotka eivät saa olla korkeampia kuin tullit, joita sovelletaan samojen tuotteiden osalta kolmansiin maihin. Sen on ilmoitettava tällaisesta päätöksestä komissiolle, joka tekee yhden kuukauden kuluessa eurooppapäätöksen siitä, voidaanko kyseisen jäsenvaltion toteuttamat toimenpiteet pitää edelleen voimassa, onko niitä muutettava vai onko ne poistettava. Komission päätökseen sovelletaan 3 artiklan 3 kohtaa.

2. Jos Alankomaiden Antilleilla jalostettuja maaöljytuotteita tuodaan 2 artiklassa määrätyn järjestelyn mukaisesti yhteen tai useampaan jäsenvaltioon suoraan tai toisen jäsenvaltion kautta kalenterivuoden aikana enemmän kuin tämän pöytäkirjan liitteessä ilmoitetut tonnimäärät, kyseisen yhden tai useamman jäsenvaltion 1 kohdan nojalla kuluvan vuoden aikana mahdollisesti toteuttamat toimenpiteet katsotaan oikeutetuiksi. Tultuaan vakuuttuneeksi siitä, että vahvistetut tonnimäärät on saavutettu, komissio ottaa huomioon toteutetut toimenpiteet. Siinä tapauksessa muut jäsenvaltiot pidättäytyvät saattamasta asiaa neuvoston käsiteltäväksi.

5 artikla

Jos unioni päättää soveltaa määrällisiä tuontirajoituksia maaöljytuotteisiin riippumatta siitä, mistä maasta tuotteet tulevat, näitä rajoituksia voidaan soveltaa myös Alankomaiden Antilleilta tuotaviin maaöljytuotteisiin. Siinä tapauksessa Alankomaiden Antilleille myönnetään kolmansiin maihin verrattuna suosituimmuskohtelu.

6 artikla

1. Neuvosto voi tarkistaa 2–5 artiklaa yksimielisesti sekä Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan, kun kolmansista maista ja assosioiduista maista tulevia maaöljytuotteiden alkuperää koskeva yhteinen määritelmä hyväksytään tai kun tehdään kyseisiä tuotteita koskevia päätöksiä yhteisen kaupapolitiikan puitteissa tai vahvistetaan yhteinen energiapolitiikka.

2. Tällaisen tarkistamisen yhteydessä Alankomaiden Antilleille myönnetään kuitenkin joka tapauksessa sopivassa muodossa vastaavat etuudet maaöljytuotteiden, vähintään kahden ja puolen miljoonan tonnin määrän osalta.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettuja vastaavia etuuksia koskevat unionin sitoumukset voidaan tarvittaessa jakaa jäsenvaltioittain ottaen huomioon tämän pöytäkirjan liitteessä ilmoitetut tonnimäärät.

7 artikla

Komission tehtävänä on tämän pöytäkirjan täytäntöönpanoa varten seurata, kuinka Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden tuonti jäsenvaltioihin kehittyy. Jäsenvaltiot antavat komission suosittelien yksityiskohtaisten hallinnollisten menettelytapojen mukaisesti sille tiedoksi kaikki sen tätä varten tarvittavat tiedot, joiden levittämisestä komissio huolehtii.

LIITE

Korkeat sopimuspuolet ovat 4 artiklan 2 joonan tonnin määrä jaetaan jäsenvaltioiden kohdan täytäntöönpanoa varten päättäneet, kesken seuraavasti:
että Antillien maaöljytuotteiden kahden mil-

Saksa	625 000 tonnia
Belgian ja Luxemburgin talousliitto	200 000 tonnia
Ranska	75 000 tonnia
Italia	100 000 tonnia
Alankomaat	1 000 000 tonnia

26. PÖYTÄKIRJA**KIINTEÄN OMAISUUDEN HANKKIMISESTA
TANSKASSA**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT ratkaista eräät Tanskaa koskevat erityisongelmat,

OVAT SOPINEET seuraavasta määräyksestä, joka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

Sen estämättä, mitä unionin perustuslaissa

määrätään, Tanska saa pitää voimassa vapaa-ajan asuntojen hankkimista koskevan voimassa olevan lainsäädäntönsä.

27. PÖYTÄKIRJA
JÄSENVALTIOIDEN
YLEISRADIOTOIMINNASTA

KORKEAT SOPIMUSOSAPUOLET, jotka

KATSOVAT, että jäsenvaltioiden yleisradiotoiminta liittyy suoraan kunkin yhteiskunnan demokraattisiin, yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin tarpeisiin samoin kuin tarpeeseen turvata viestinnän moniarvoisuus,

OVAT SOPINEET seuraavista tulkitsevista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

Unionin perustuslain määräykset eivät rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa rahoittaa yleisradiotoimintaa, sikäli kuin rahoitus myönnetään yleisradioyrityksille kunkin jäsenvaltion antaman, määrittelemän ja järjes-

tämän julkisen palvelun tehtävän täyttämiseksi ja sikäli kuin rahoitus ei vaikuta unionin kauppaa- ja kilpailuolosuhteisiin sellaisessa laajuudessa, että se olisi yhteisen edun vastaista, kun samalla otetaan huomioon tällaisen julkisen palvelun tehtävän toteuttaminen.

28. PÖYTÄKIRJA**UNIONIN PERUSTUSLAIN III-214 ARTIKLASTA**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET

OVAT SOPINEET seuraavasta määräyksestä, joka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

Sovellettaessa unionin perustuslain III-214 artiklaa korvauksena ei pidetä ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisia etuuksia, jos ja sikäli kuin niiden voidaan osoittaa perustuvan 17 päivää toukokuuta 1990 edeltä-

vään työskentelykauteen, paitsi kun on kyse työntekijöistä tai heidän jälkeensä etuuteen oikeutetuista, jotka ovat ennen tätä ajankohdtaa panneet vireille oikeudenkäynnin tai esittäneet vastaavan vaatimuksen asiaan sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

29. PÖYTÄKIRJA

TALOUELLISESTA, SOSIAALISESTA JA ALUEELLISESTA YHTEENKUULUVUUDESTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

PALAUTTAVAT MIELEEN, että unionin perustuslain I-3 artiklassa mainitaan muiden tavoitteiden joukossa myös taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden sekä jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun edistäminen ja että tällainen yhteenkuuluvuus kuuluu unionin perustuslain I-14 artiklan 2 kohdan c alakohdassa lueteltuihin unionin jaetun toimivallan aloihin,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että unionin perustuslain III osan III osaston III luvun 3 jakson määräykset taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta muodostavat yhdessä oikeusperustan unionin toiminnan konsolidoimiselle ja edelleen kehittämiseksi taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden alalla, rahaston perustaminen mukaan luettuna,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että unionin perustuslain III-223 artiklassa määrätään koheesiorahaston perustamisesta,

KIINNITTÄVÄT HUOMIOTA siihen, että Euroopan investointipankki antaa huomattavia ja yhä merkittävämpiä lainoja köyhimpien alueiden eduksi,

KIINNITTÄVÄT HUOMIOTA toiveeseen muuttaa rakennerahastoista myönnettäviä varoja koskevat järjestelyt joustavammiksi,

KIINNITTÄVÄT HUOMIOTA toiveeseen, että unionin osallistumisen tasoa ohjelmiin ja hankkeisiin tietyissä maissa muunnetaan,

OTTAVAT HUOMIOON ehdotuksen kiinnittää enemmän huomiota jäsenvaltioiden suhteelliseen vaurauteen omien varojen järjestelmässä,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

1. Jäsenvaltiot vahvistavat uudelleen, että taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden edistäminen on ehdottoman tärkeää unionin kehitykselle ja kestäväälle menestykselle.

2. Jäsenvaltiot vahvistavat uudelleen vakaumuksensa, jonka mukaan rakennerahas-

toilla on edelleen oltava huomattava merkitys unionin tavoitteiden toteuttamisessa yhteenkuuluvuuden alalla.

3. Jäsenvaltiot vahvistavat uudelleen vakaumuksensa, jonka mukaan Euroopan investointipankin on edelleen suunnattava suurin osa varoistaan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden edistämiseen, ja ilmoittavat olevansa valmiita arvioimaan

uudelleen Euroopan investointipankin pääomat tarpeet niin pian kuin se tätä varten on tarpeen.

4. Jäsenvaltiot sopivat, että koheesiorahasto osoittaa unionin rahoitusosuuksia sellaisille hankkeille, jotka liittyvät ympäristöön ja Euroopan laajuisiin verkkoihin jäsenvaltioissa, joiden bruttokansantuote henkeä kohti on alle 90 prosenttia unionin keskitasosta ja joilla on ohjelma unionin perustuslain III-184 artiklassa tarkoitettujen talouden lähentymisperusteiden toteuttamiseksi.

5. Jäsenvaltiot ilmoittavat, että niiden tarkoituksena on mahdollistaa suurempi joustavuus myönnettäessä varoja rakennerahastoista tiettyjen sellaisten erityistarpeiden täyttämiseksi, jotka eivät täyty rakennerahastoja koskevan nykyisen sääntelyn puitteissa.

6. Jäsenvaltiot ilmoittavat olevansa valmiita muuntamaan unionin osallistumistasoa rakennerahastojen ohjelmien ja hankkeiden puitteissa tarkoituksena välttää budjettimenojen liialliset lisäykset vähemmän vauraissa jäsenvaltioissa.

7. Jäsenvaltiot tunnustavat tarpeen seurata tiiviisti taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden avulla saavutettua edistystä ja ilmoittavat olevansa valmiita tutkimaan kaikkia tarvittavia toimenpiteitä tässä suhteessa.

8. Jäsenvaltiot vahvistavat aikovansa ottaa suuremmassa määrin huomioon eri jäsenvaltioiden kyvyn osallistua omien varojen järjestelmään ja aikovansa tutkia keinoja, jotka voisivat mahdollistaa vähemmän vauraiden jäsenvaltioiden omia varoja koskevan nykyisen järjestelmän regressiivisten tekijöiden korjaamisen.

30. PÖYTÄKIRJA

GRÖNLANTIA KOSKEVISTA ERITYISJÄRJESTELYISTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

1. Grönlannista peräisin olevien, kalatalouden yhteiseen markkinajärjestelyyn kuuluvien tuotteiden tuontia unioniin kohdellaan yhteisen markkinajärjestelyn toimintaperiaatteiden mukaisesti siten, että niille myönnetään vapautus tulleista ja vaikutukseltaan vastaavista maksuista eikä niihin sovelleta määrällisiä rajoituksia tai vaikutukseltaan

vastaavia toimenpiteitä, jos unionin mahdollisuudet päästä unionin ja Grönlannin toimivaltaisen viranomaisen välisen sopimuksen nojalla Grönlannin kalastusvyöhykkeille ovat unionin kannalta tyydyttävät.

2. Kyseisten tuotteiden tuontijärjestelyyn liittyvät toimenpiteet toteutetaan unionin perustuslain III-231 artiklassa määrättyjen menettelyjen mukaisesti.

31. PÖYTÄKIRJA**IRLANNIN PERUSTUSLAIN 40.3. 3 ARTIKLASTA**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, joka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

Ainoa artikla

Mikään unionin perustuslaista tehdyn sopimuksen taikka sen muuttamisesta tai täy-

dentämisestä tehtyjen sopimusten tai asiakirjojen määräys ei vaikuta Irlannin perustuslain 40.3. 3 artiklan soveltamiseen Irlannissa.

32. PÖYTÄKIRJA

IHMISOIKEUKSIEN JA PERUSVAPAUKSIEN SUOJAAMISEKSI TEHTYYN YLEISSOPIMUKSEEN LIITTYMISTÄ KOSKEVASTA PERUSTUSLAIN I-9 ARTIKLAN 2 KOHDASTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Unionin perustuslain I-9 artiklan 2 kohdassa tarkoitettussa sopimuksessa Euroopan unionin liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen on määrättävä unionin ja unionin oikeuden erityispiirteiden säilyttämisestä erityisesti seuraavan osalta:

a).erityiset menettelysäännöt, joita sovelletaan, jos unioni osallistuu ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen seurantaelinten toimintaan,

b).tarpeelliset järjestelyt, joilla varmistetaan, että Euroopan unionin ulkopuolisten valtioiden esittämät kanteet sekä yksityiset valitukset osoitetaan tapauksen mukaan jäsenvaltioille ja/tai unionille.

2 artikla

Edellä 1 artiklassa tarkoitettussa sopimuksessa on varmistettava, että unionin liittymisen ei vaikuta unionin toimivaltaan eikä sen toimielinten toimivaltuuksiin. Sopimuksessa on lisäksi varmistettava, että se ei mitenkään vaikuta jäsenvaltioiden asemaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen osalta ja erityisesti tähän yleissopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen osalta, jäsenvaltioiden yleissopimuksen 15 artiklan mukaisesti toteuttamiin, siitä poikkeaviin toimenpiteisiin eikä jäsenvaltioiden yleissopimukseen sen 57 artiklan mukaisesti tekemiin varauksiin.

3 artikla

Mikään 1 artiklassa tarkoitettun sopimuksen määräys ei saa vaikuttaa unionin perustuslain III-375 artiklan 2 kohdan soveltamiseen.

33. PÖYTÄKIRJA

EUROOPAN YHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUSTA JA EUROOPAN UNIONISTA TEHTYÄ SOPIMUSTA TÄYDENTÄNEISTÄ TAI MUUTTANEISTA ASIAKIRJOISTA JA SOPIMUKSISTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

KATSOVAT, että unionin perustuslain IV-437 artiklan 1 kohdalla kumotaan Euroopan yhteisön perustamissopimus ja sopimus Euroopan unionista sekä asiakirjat ja sopimukset, joilla niitä on täydennetty tai muutettu,

KATSOVAT, että olisi laadittava luettelo IV-437 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista asiakirjoista ja sopimuksista,

KATSOVAT, että Amsterdamin sopimuksen 9 artiklan 7 kohdan määräysten sisältö olisi sisällytettävä uuteen sopimukseen,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että edustajien valitsemisesta Euroopan parlamenttiin yleisillä välittömällä vaaleilla 20 päivänä syyskuuta 1976 annetun säädöksen on pysyttävä voimassa,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

1 artikla

1. Kumotaan jäljempänä mainitut asiakirjat ja sopimukset, joilla Euroopan yhteisön perustamissopimusta on täydennetty tai muutettu:

a).Euroopan yhteisöjen yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta tehtyyn sopimukseen liitetty, 8 päivänä huhtikuuta 1965 tehty pöytäkirja Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista (EYVL L 152, 13. 7. 1967, s. 13);

b).Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten sekä Euroopan yhteisöjen yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta tehdyn sopimuksen tiettyjen talousarviota koskevien määräysten muuttamisesta 22 päivänä huhtikuuta 1970 tehty sopimus (EYVL L 2, 2. 1. 1971, s. 1);

c).Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten sekä Euroopan yhteisöjen yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustami-

sesta tehdyn sopimuksen tiettyjen varainhoitoa koskevien määräysten muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1975 tehty sopimus (EYVL L 359, 31. 12. 1977, s. 4);

d).Euroopan investointipankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan tiettyjen määräysten muuttamisesta 10 päivänä heinäkuuta 1975 tehty sopimus (EYVL L 91, 6. 4. 1978, s. 1);

e).Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten muuttamisesta Grönlannin osalta 13 päivänä maaliskuuta 1984 tehty sopimus (EYVL L 29, 1. 2. 1985, s. 1);

f).Euroopan yhtenäisasiakirja, tehty 17 päivänä helmikuuta 1986 ja 28 päivänä helmikuuta 1986 (EYVL L 169, 29.6. 1987, s. 1);

g).Euroopan investointipankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan muuttamisesta 25 päivänä maaliskuuta 1993 annettu säädös, jolla Euroopan investointipankin valtuustolle annetaan toimivaltuudet Euroopan investointirahaston perustamiseen (EYVL L 173, 7. 7. 1994, s. 14);

h).Valtion- ja hallituksen päämiesten ko-

koonpanossa kokoontuvan neuvoston päätös 2003/223/EY, tehty 21 päivänä maaliskuuta 2003, Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön 10.2 artiklan muuttamisesta (EUVL L 83, 1. 4. 2003, s. 66) .

2. Kumotaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta 2 päivänä loka-kuuta 1997 tehty Amsterdamin sopimus (EYVL C 340, 10.11. 1997, s. 1) .

3. Kumotaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen sekä Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta 26 päivänä helmikuuta 2001 tehty Nizzan sopimus (EYVL C 80, 10.3. 2001, s. 1) .

2 artikla

1. Jäsenvaltioiden hallitusten edustajat vahvistavat yhteisellä sopimuksella tarvittavat määräykset tiettyjen Luxemburgin suurherttuakuntaa koskevien sellaisten erityiskysymysten sääntelemiseksi, jotka aiheutuvat Euroopan yhteisöjen yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin perustuslain III-432 artiklan ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen 189 artiklan soveltamista.

2. Pidetään voimassa neuvoston päätöksen 76/787/EHTY, ETY, Euratom liitteenä oleva säädös edustajien valitsemisesta Euroopan parlamenttiin yleisillä välittömällä vaaleilla (EYVL L 278, 8.10.1976, s. 1) sellaisena kuin se on Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen voimaantulopäivänä. Unionin perustuslain huomioon ottamiseksi säädöstä muutetaan seuraavasti:

- a).kumotaan 1 artiklan 3 kohta;
- b).poistetaan 5 artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta ilmaisu "määräysten";
- c).poistetaan 6 artiklan 2 kohdasta ilmaisu "8 päivänä huhtikuuta 1965"; korvataan il-

maisu "Euroopan yhteisöjen" ilmaisulla "Euroopan unionin";

d).korvataan 7 artiklan 1 kohdan toisessa luetelmakohdassa ilmaisu "Euroopan yhteisöjen komission" ilmaisulla "Euroopan komission";

e).korvataan 7 artiklan 1 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa ilmaisu "Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen" ilmaisulla "Euroopan unionin tuomioistuimen";

f).korvataan 7 artiklan 1 kohdan viidennessä luetelmakohdassa ilmaisu "Euroopan yhteisöjen tilintarkastustuomioistuimen" ilmaisulla "tilintarkastustuomioistuimen";

g).korvataan 7 artiklan 1 kohdan kuudennessa luetelmakohdassa ilmaisu "Euroopan yhteisöjen oikeusasiamies" ilmaisulla "Euroopan oikeusasiamies";

h).korvataan 7 artiklan 1 kohdan seitsemännessä luetelmakohdassa ilmaisu "Euroopan talousyhteisön ja Euroopan atomienergiayhteisön" ilmaisulla "Euroopan unionin";

i).korvataan 7 artiklan 1 kohdan yhdeksännessä luetelmakohdassa ilmaisu "Euroopan talousyhteisön ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusten nojalla tai soveltamiseksi" ilmaisulla "Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen nojalla"; korvataan ilmaisu "yhteisön" ilmaisulla "unionin";

j).korvataan 7 artiklan 1 kohdan yhdennessätoista luetelmakohdassa ilmaisu "Euroopan yhteisöjen toimielimen tai sellaiseen sidoksissa olevan erityiselimen tai Euroopan keskuspankin" ilmaisulla "Euroopan unionin toimielimen, elimen tai laitoksen";

k).muutetaan 7 artiklan 1 kohdan luetelmakohdat a–k alakohdaksi;

l).poistetaan 7 artiklan 2 kohdan toisesta alakohdasta ilmaisu "määräysten"; muutetaan alakohdan luetelmakohdat a ja b alakohdaksi;

m).korvataan 11 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa ilmaisu "yhteisössä" ilmaisulla "unionissa", ilmaisu "määrää" ilmaisulla "tekee [...] eurooppapäätöksen, jolla määrätään", ilmaisu "edellisen alakohdan" ilmaisulla "ensimmäisen alakohdan";

n).korvataan 11 artiklan 3 kohdassa ilmaisu "sanotun kuitenkin rajoittamatta Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 139 artiklan

määräysten soveltamista" ilmaisulla "sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin perustuslain III-238 artiklan soveltamista";

o).korvataan 14 artiklassa ilmaisu "toteuttaa" ilmaisulla "hyväksyä", ilmaisu "ehdo-

tuksesta" ilmaisulla "aloitteesta", ilmaisu "vahvistaa nämä toimenpiteet" ilmaisulla "hyväksyy tarvittavat eurooppa-asetukset tai -päätökset".

34. PÖYTÄKIRJA

EUROOPAN UNIONIN TOIMIELIMIÄ JA ELIMIÄ
KOSKEVISTA SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSISTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

KATSOVAT, että siirtyminen Euroopan perustuslaista tehdyllä sopimuksella perustettuun Euroopan unioniin sitä edeltäneistä Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustetusta Euroopan unionista ja Euroopan yhteisöstä edellyttää siirtymämääräyksiä, joita sovelletaan siihen saakka, kunnes unionin perustuslain kaikki määräykset ja kaikki niiden soveltamisen edellyttämät säädökset ovat voimassa,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

I OSASTO			
EUROOPAN PARLAMENTTIA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET			
<i>1 artikla</i>			
1. Eurooppa-neuvosto tekee unionin perustuslain I-20 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaisen eurooppapäätöksen Euroopan parlamentin kokoonpanosta hyvissä ajoin ennen vuonna 2009 pidettäviä Euroopan parlamentin vaaleja.		Italia	78
		Kypros	6
		Latvia	9
		Liettua	13
		Luxemburg	6
		Unkari	24
		Malta	5
		Alankomaat	27
		Itävalta	18
		Puola	54
		Portugali	24
		Slovenia	7
		Slovakia	14
		Suomi	14
		Ruotsi	19
		Yhdistynyt kuningaskunta	78
2. Vaalikautena 2004–2009 kustakin jäsenvaltiosta Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien kokoonpano ja lukumäärä säilyvät samoina kuin ne ovat Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen tullessa voimaan, joten edustajien määrä on seuraava:			
Belgia	24		
Tšekki	24		
Tanska	14		
Saksa	99		
Viro	6		
Kreikka	24		
Espanja	54		
Ranska	78		
Irlanti	13		
		II OSASTO	
		EUROOPPA-NEUVOSTOA JA NEUVOSTOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET	
		<i>2 artikla</i>	
		1. Määräenemmistön määrittelyä Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa koskevan unionin perustuslain I-25 artiklan 1, 2 ja 3 kohdan määräykset tulevat voimaan 1 päivänä marraskuuta 2009 samana vuonna pidet-	

tävien Euroopan parlamentin vaalien jälkeen unionin perustuslain I-20 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

2. Seuraavat määräykset ovat voimassa 31 päivään lokakuuta 2009, sanotun kuitenkaan rajoittamatta unionin perustuslain I-25 artiklan 4 kohdan soveltamista.

Kun Eurooppa-neuvoston ja neuvoston ratkaisun edellytyksenä on määräänemmistö, jäsenten äänet painotetaan seuraavasti:

Belgia	12
Tšekki	12
Tanska	7
Saksa	29
Viro	4
Kreikka	12
Espanja	27
Ranska	29
Irlanti	7
Italia	29
Kypros	4
Latvia	4
Liettua	7
Luxemburg	4
Unkari	12
Malta	3
Alankomaat	13
Itävalta	10
Puola	27
Portugali	12
Slovenia	4
Slovakia	7
Suomi	7
Ruotsi	10
Yhdistynyt kuningaskunta	29

Kun neuvoston ratkaisu on unionin perustuslain nojalla tehtävä komission ehdotuksesta, sen edellytyksenä on vähintään 232 puoltavaa ääntä, jotka edustavat jäsenten enemmistöä. Muissa tapauksissa ratkaisun edelly-

tyksenä on vähintään 232 puoltavaa ääntä, jotka edustavat ainakin kahta kolmasosaa jäsenistä.

Eurooppa-neuvoston tai neuvoston jäsen voi pyytää, että Eurooppa-neuvoston tai neuvoston antaessa säädöksen määräänemmistöllä tarkistetaan, että määräänemmistö edustaa vähintään 62:ta prosenttia unionin koko väestöstä. Jos osoittautuu, että tämä ehto ei täyty, kyseistä säädöstä ei anneta.

3. Jos unioniin liittyy myöhemmin uusia jäseniä, 2 kohdassa tarkoitettu vähimmäismäärä lasketaan siten, että ääninä ilmaistu määräänemmistöön tarvittava vähimmäismäärä ei ole suurempi kuin se, joka johtuu Euroopan unionin laajentumista koskevassa, Nizzan sopimuksen laatineen konferenssin päätösasiakirjaan sisältyvässä julistuksessa olevasta taulukosta.

4. Seuraavat määräänemmistön määrittelyä koskevat määräykset tulevat voimaan 1 päivänä marraskuuta 2009:

- unionin perustuslain I-44 artiklan 3 kohdan kolmas, neljäs ja viides alakohta
- unionin perustuslain I-59 artiklan 5 kohdan toinen ja kolmas alakohta
- unionin perustuslain I-60 artiklan 4 kohdan toinen alakohta
- unionin perustuslain III-179 artiklan 4 kohdan kolmas ja neljäs alakohta
- unionin perustuslain III-184 artiklan 6 kohdan kolmas ja neljäs alakohta
- unionin perustuslain III-184 artiklan 7 kohdan kolmas ja neljäs alakohta
- unionin perustuslain III-194 artiklan 2 kohdan toinen ja kolmas alakohta
- unionin perustuslain III-196 artiklan 3 kohdan toinen ja kolmas alakohta
- unionin perustuslain III-197 artiklan 4 kohdan toinen ja kolmas alakohta
- unionin perustuslain III-198 artiklan 2 kohdan kolmas alakohta
- unionin perustuslain III-312 artiklan 3 kohdan kolmas ja neljäs alakohta
- unionin perustuslain III-312 artiklan 4 kohdan kolmas ja neljäs alakohta
- Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta rajavalvonta-, turvapaikka- ja maa-

hanmuuttopolitiikan osalta samoin kuin yksityisoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön osalta tehdyn pöytäkirjan 1 artiklan toinen, kolmas ja neljäs alakohta sekä 3 artiklan 1 kohdan toinen, kolmas ja neljäs alakohta;

– Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan 1 artiklan toinen, kolmas ja neljäs sekä 5 artiklan kolmas, neljäs ja viides kohta sekä tämän pöytäkirjan liitteen 1 artiklan toinen, kolmas ja neljäs kohta.

Kun kaikki neuvoston jäsenet eivät osallistu äänestykseen, eli ensimmäisessä alakohdassa luetelluissa artikloissa tarkoitetuissa tapauksissa, määränemmistöllä tarkoitetaan 31 päivään lokakuuta 2009 asti yhtä suurta osuutta kyseisten neuvoston jäsenten painotetuista äänistä ja yhtä suurta osuutta kyseisten jäsenten määrästä sekä tarvittaessa yhtä suurta prosentuaalista osuutta asianomaisten jäsenvaltioiden väestöstä kuin 2 kohdassa on määrätty.

3 artikla

Unionin perustuslain I-24 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun eurooppapäätöksen voimaantuloon asti neuvosto voi kokoontua I-24 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuissa kokoonpanoissa sekä muissa kokoonpanoissa, joita koskeva luettelo vahvistetaan eurooppapäätöksessä, jonka yleisten asioiden neuvosto tekee yksinkertaisella enemmistöllä.

III OSASTO

**KOMISSIOTA JA UNIONIN ULKO-
ASIAINMINISTERIÄ
KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET**

4 artikla

Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen voimaantulopäivänä virassa olevat komission jäsenet pysyvät virassaan toimikautensa loppuun. Komission jäsenen, jolla on sama kansalaisuus kuin unionin ulkoasiainministerillä, toimikausi päättyy kuitenkin päivänä, jona unionin ulkoasiainministeri nimitetään.

IV OSASTO

**YHTEISEN ULKO- JA TURVALLISUUS-
POLITIIKAN KORKEANA
EDUSTAJANA TOIMIVAA NEUVOSTON
PÄÄSIHTEERIÄ JA NEUVOSTON
VARAPÄÄSIHTEERIÄ KOSKEVAT
MÄÄRÄYKSET**

5 artikla

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimivan neuvoston pääsihteerin ja neuvoston varapääsihteerin toimikausi päättyy Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen voimaantulopäivänä. Neuvosto nimittää pääsihteerin unionin perustuslain III-344 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

V OSASTO

**NEUVOA-ANTAVIA ELIMIÄ
KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET**

6 artikla

Unionin perustuslain III-386 artiklassa tarkoitetun eurooppapäätöksen voimaantuloon saakka alueiden komitean jäsenmäärä jakautuu seuraavasti:

Belgia	12
Tšekki	12
Tanska	9
Saksa	24
Viro	7
Kreikka	12
Espanja	21
Ranska	24
Irlanti	9
Italia	24
Kypros	6
Latvia	7
Liettua	9
Luxemburg	6
Unkari	12
Malta	5

Alankomaat	12	Kreikka	12
Itävalta	12	Espanja	21
Puola	21	Ranska	24
Portugali	12	Irlanti	9
Slovenia	7	Italia	24
Slovakia	9	Kypros	6
Suomi	9	Latvia	7
Ruotsi	12	Liettua	9
Yhdistynyt kuningaskunta	24	Luxemburg	6

7 artikla

Unionin perustuslain III-389 artiklassa tarkoitetun eurooppapäätöksen voimaantuloon saakka talous- ja sosiaalikomitean jäsenmäärä jakautuu seuraavasti:

Belgia	12	Alankomaat	12
Tšekki	12	Itävalta	12
Tanska	9	Puola	21
Saksa	24	Portugali	12
Viro	7	Slovenia	7
		Slovakia	9
		Suomi	9
		Ruotsi	12
		Yhdistynyt kuningaskunta	24

35. PÖYTÄKIRJA

EUROOPAN HIILI- JA TERÄSYHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEN VOIMASSAOOLON PÄÄTTYMISEN TALOUDELLISISTA SEURAUKSISTA JA HIILI- JA TERÄSTUTKIMUSRAHASTOSTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

PALAUTTAVAT MIELEEN, että kaikki varat ja vastuut, joita Euroopan hiili- ja teräsyhteisöllä oli 23 päivänä heinäkuuta 2002, siirrettiin 24 päivästä heinäkuuta 2002 Euroopan yhteisölle,

OTTAVAT HUOMIOON, että näitä varoja olisi toivottavaa käyttää hiili- ja terästeollisuuteen liittyvien alojen tutkimukseen ja että tätä varten olisi annettava erityiset säännöt,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

1. Euroopan hiili- ja teräsyhteisön 23 päivänä heinäkuuta 2002 päätetyssä taseessa oleva Euroopan hiili- ja teräsyhteisön nettovarallisuus, lisättyinä tai vähennettynä mahdollisilla selvitystoimista aiheutuville määrillä, muodostaa hiili- ja terästeollisuuteen liittyvien alojen tutkimukseen tarkoitettua unionin varat, joista käytetään nimitystä 'Euroopan hiili- ja teräsyhteisön selvityksessä olevat varat'. Selvityksen jälkeen näistä varoista käytetään nimitystä 'hiili- ja terästudkimusrahan varat'.

2. Näistä varoista kertyvät tulot, joista käytetään nimitystä 'hiili- ja terästudkimusrahan varat', käytetään yksinomaan tutkimuksen puiteohjelman ulkopuoliseen hiili- ja terästeollisuuteen liittyvien alojen tutkimukseen tämän pöytäkirjan ja sen nojalla annettujen säädösten mukaisesti.

2 artikla

1. Neuvoston eurooppalailla vahvistetaan tämän pöytäkirjan täytäntöönpanon edellyttämät säännökset, mukaan lukien keskeiset periaatteet. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

2. Neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta eurooppa-asetukset tai -päätökset, joilla vahvistetaan hiili- ja terästudkimusrahan varojen hoitoa koskevat monivuotiset taloudelliset suuntaviivat ja kyseisen rahaston tutkimusohjelman tekniset suuntaviivat. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

3 artikla

Unionin perustuslakia sovelletaan, jollei tässä pöytäkirjassa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä toisin määrätä.

36. PÖYTÄKIRJA

EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEN MUUTTAMISESTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

MUISTUTTAVAT olevan tärkeää, että Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen määräykset tuottavat edelleen täysimääräisesti niillä olevat oikeusvaikutukset,

HALUAVAT mukauttaa mainitun sopimuksen uusiin sääntöihin, jotka vahvistetaan Euroopan perustuslaista tehdyssä sopimuksessa, erityisesti institutionaalisten ja varainhoitoa koskevien asioiden osalta,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen ja joilla muutetaan Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta seuraavasti:

1 artikla

Tällä pöytäkirjalla muutetaan Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta, jäljempänä 'Euratom-sopimus', sellaisena kuin se on voimassa Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen voimaantulopäivänä.

Sen estämättä, mitä Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen IV-437 artiklassa määrätään ja vaikuttamatta tämän pöytäkirjan muihin määräyksiin, Euratom-sopimukseen Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen IV-437 artiklan nojalla kumotuilla sopimuksilla ja asiakirjoilla tehtyjen muutosten oikeudelliset vaikutukset sekä Euratom-sopimuksen perusteella annettujen voimassa olevien säädösten oikeudelliset vaikutukset eivät muutu.

2 artikla

Korvataan Euratom-sopimuksen III osaston otsikko "Institutionaaliset määräykset" otsikolla: "Institutionaaliset ja varainhoitoa koskevat määräykset".

3 artikla

Lisätään Euratom-sopimukseen III osaston alkuun luku seuraavasti:

"I LUKU

EUROOPAN PERUSTUSLAISTA TEHDYN SOPIMUKSEN TIETTYJEN MÄÄRÄYSTEN SOVELTAMINEN

106 A artikla

1. Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen I-19–I-29 artiklaa, I-31–I-39 artiklaa, I-49 ja I-50 artiklaa, I-53–I-56 artiklaa, I-58–I-60 artiklaa, III-330–III-372 artiklaa, III-374 ja III-375 artiklaa, III-378–III-381 artiklaa, III-384 ja III-385 artiklaa, III-389–III-392 artiklaa, III-395–III-410 artiklaa, III-412–III-415 artiklaa sekä III-427, III-433, IV-439 ja IV-443 artiklaa sovelletaan tämän sopimuksen alaan kuuluvissa asioissa.

2. Edellä 1 kohdassa mainituissa määräyksissä sekä Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen ja tähän sopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen määräyksissä olevia viittauksia

unioniin ja perustuslakiin pidetään tämän sopimuksen puitteissa viittauksina Euroopan atomienergiayhteisöön ja tähän sopimukseen.

3. Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen määräyksillä ei poiketa tämän sopimuksen määräyksistä."

4 artikla

Numeroidaan Euratom-sopimuksen III osaston I, II ja III luku II, III ja IV luvuksi.

5 artikla

1. Kumotaan 3 artikla, 107–132 artikla, 136–143 artikla, 146–156 artikla, 158–163 artikla, 165–170 artikla, 173, 173 a ja 175 artikla, 177–179 a artikla, 180 b ja 181 artikla, 183, 183 a, 190 ja 204 artikla.

2. Kumotaan Euratom-sopimukseen aiemmin liitetyt pöytäkirjat.

6 artikla

Korvataan IV osaston otsikko "Varainhoitoa koskevat määräykset" seuraavalla otsikolla: "Varainhoitoa koskevat erityismääräykset".

7 artikla

1. Korvataan Euratom-sopimuksen 38 artiklan kolmannessa kohdassa ja 82 artiklan kolmannessa kohdassa olevat viittaukset 141 ja 142 artiklaan viittauksilla unionin perustuslain III-360 ja III-361 artiklaan.

2. Korvataan 171 artiklan 2 kohdassa ja 176 artiklan 3 kohdassa oleva viittaus 183 artiklaan viittauksella unionin perustuslain III-412 artiklaan.

3. Korvataan Euratom-sopimuksen 172 artiklan 4 kohdassa oleva viittaus 177 artiklan 5 kohtaan viittauksella unionin perustuslain III-404 artiklaan.

4. Korvataan Euratom-sopimuksen 38, 82, 96 ja 98 artiklassa oleva sana "direktiivi" sanalla "eurooppa-asetus".

5. Korvataan Euratom-sopimuksessa sana "päätös" sanalla "eurooppapäätös", lukuun ottamatta 18, 20, 23 artiklaa ja 53 artiklan ensimmäistä kohtaa sekä tapauksia, joissa päätöksen tekee Euroopan unionin tuomioistuin.

6. Korvataan Euratom-sopimuksessa ilmaisu "yhteisön tuomioistuin" ilmaisulla "Euroopan unionin tuomioistuin".

8 artikla

Korvataan Euratom-sopimuksen 191 artikla seuraavasti:

"191 artikla

Yhteisöllä on jäsenvaltioiden alueella Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyssä pöytäkirjassa määrättyin edellytyksin ne erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen sen tehtävien toteuttamiseksi."

9 artikla

Korvataan Euratom-sopimuksen 198 artikla seuraavasti:

"198 artikla

Jollei toisin määrätä, tämän sopimuksen määräyksiä sovelletaan jäsenvaltioiden Euroopassa sijaitseviin alueisiin sekä jäsenvaltioiden lainkäyttövaltaan kuuluviin Euroopan ulkopuolella sijaitseviin alueisiin.

Määräyksiä sovelletaan myös niihin Euroopassa sijaitseviin alueisiin, joiden suhteista ulkovaltoihin jäsenvaltio huolehtii.

Tämän sopimuksen määräyksiä sovelletaan Ahvenanmaahan niine poikkeuksineen, jotka on alun perin mainittu Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen IV-437 artiklan 2 kohdan d alakohdassa tarkoitetussa sopimuksessa ja jotka on otettu Tanskan kuningas-

kunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksia ja -asiakirjoja koskevaan pöytäkirjaan.

Poiketen siitä, mitä ensimmäisessä, toisessa ja kolmannessa kohdassa määrätään:

a). tätä sopimusta ei sovelleta Färsaariin eikä Grönlantiin;

b). tätä sopimusta ei sovelleta Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluviin alueisiin Kyproksessa;

c). tätä sopimusta ei sovelleta niihin merentakaisiin maihin ja alueisiin, joilla on erityissuhteet Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja joita ei ole mainittu Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen liitteessä II olevassa luettelossa;

d). tätä sopimusta sovelletaan Kanaalisääriin ja Mansaareen vain siltä osin kuin Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen IV-437 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettussa sopimuksessa alun perin määrätyn ja Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksia ja -asiakirjoja koskevaan pöytäkirjaan sisältyvän, kyseisiä saaria koskevan sääntelyn soveltamisen turvaamiseksi on tarpeen."

10 artikla

Korvataan 206 artikla seuraavasti:

"206 artikla

Yhteisö voi tehdä yhden tai useamman valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa sopimuksia assosioinnista, joka koskee vastavuoroisia oikeuksia ja velvollisuuksia, yhteistä toimintaa ja erityismenettelyjä.

Neuvosto tekee nämä sopimukset yksimielisesti ja Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Jos nämä sopimukset edellyttävät tämän sopimuksen muuttamista, muutokset on ensin hyväksyttävä Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen IV-443 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen."

11 artikla

Korvataan Euratom-sopimuksen 225 artiklan toinen kohta seuraavasti:

"Tämä sopimus on todistusvoimainen myös englannin, espanjan, iirin, kreikan, latvian, liettuan, maltan, portugalín, puolan, ruotsin, slovakín, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielellä laadittuina toisintoina."

12 artikla

Euroopan atomienergiayhteisön tulot ja menot, lukuun ottamatta hankintakeskuksen ja yhteisyritysten tuloja ja menoja, otetaan unionin talousarvioon.

**B. EUROOPAN PERUSTUSLAISTA
TEHDYN SOPIMUKSEN
LIITTEET**

LIITE I**LUETTELO,
JOHON VIITATAAN UNIONIN PERUSTUSLAIN III-226 ARTIKLASSA**

1 – Yhdistetyn nimikkeistön numero	2 – Tuotteen kuvaus
1. RYHMÄ	Elävät eläimet
2. RYHMÄ	Liha ja syötävät eläimenosat
3. RYHMÄ	Kalat, äyriäiset ja nilviäiset
4. RYHMÄ	Meijerituotteet; linnunmunat; luonnonhunaja
5. RYHMÄ	
0504	Eläinten (muiden kuin kalan) suolet, rakot ja vatsat, kokonaisina tai kappaleina
0515	Muualle kuulumattomat eläintuotteet; ihmisravinnoksi soveltumattomat kuolleet 1. tai 3. ryhmän eläimet
6. RYHMÄ	Elävät puut ja muut elävät kasvit; sipulit, juuret ja niiden kaltaiset tuotteet; leikkokukat ja leikkovihreä
7. RYHMÄ	Vihannekset ja kasvikset sekä eräät syötävät juuret ja mukulat
8. RYHMÄ	Syötävät hedelmät ja pähkinät; sitrushedelmien ja melonin kuoret
9. RYHMÄ	Kahvi, tee ja mausteet, ei kuitenkaan mate (nimike 09.03)
10. RYHMÄ	Vilja
11. RYHMÄ	Myllyteollisuustuotteet; maltaat ja tärkkelys; gluteeni; inuliini
12. RYHMÄ	Öljysiemenet ja -hedelmät; erinäiset siemenet ja hedelmät; teollisuus- ja lääkekasvit; oljet ja kasvirehu
13. RYHMÄ ex 1303	Pektiini
15. RYHMÄ	
1501	Sianihra (laardi) ja muu sulatettu, puristettu sianrasva; sulatettu, puristettu siipikarjan rasva
1502	Nautakarjan, lampaan tai vuohen sulattamattomat, puristamattomat rasvat; näistä rasvoista saatu tali (myös "premier jus")
1503	Laardi-, oleo- ja talisteariini; laardiöljy, oleomargariini ja taliöljy, muut kuin emulgoidut, sekoitetut tai muuten valmistetut
1504	Kala- ja merinisäkäsrasvat ja -öljyt, myös raffinoit
1507	Rasvaiset kasviöljyt, juoksevat tai jähmeät, raa'at, raffinoit tai puhdistetut
1512	Eläin- ja kasvirasvat ja -öljyt, kokonaan tai osittain vedytetyt, myös raffinoitut mutta ei enempää valmistetut
1513	Margariini, tekoihra ja muut valmistetut ravintorasvat
1517	Rasva-aineiden tai eläin- tai kasvivoihojen käsittelyssä syntyneet jätteet
16. RYHMÄ	Liha-, kala-, äyriäis- ja nilviäisvalmisteet
17. RYHMÄ	
1701	Juurikas- ja ruokosokeri, jähmeä

1 – Yhdistetyn nimikkeistön numero	2 – Tuotteen kuvaus
1702	Muu sokeri; sokerisiirapit; keinotekoinen hunaja (myös luonnonhunajan kanssa sekoitettuna) ; sokeriväri
1703	Melassi, myös värittömäksi tehty
1705(*)	Maku- tai väriainetta sisältävät sokerit, siirapit ja melassit, ei kuitenkaan hedelmämehut, jotka sisältävät lisättyä sokeria sen määräästä riippumatta
18. RYHMÄ	
1801	Kaakaopavut, kokonaiset tai rouhitut, raa'at tai paahdetut
1802	Kaakaonkuoret, -kalvot ja -jätteet
20. RYHMÄ	Vihanneksista, kasviksista, hedelmistä tai muista kasvinosista valmistetut tuotteet
22. RYHMÄ	
2204	Rypälemehu, käymistilassa oleva tai jonka käyminen on pysäytetty muuten kuin alkoholia lisäämällä
2205	Viini tuoreista rypäleistä; rypälemehu, jonka käyminen on pysäytetty alkoholia lisäämällä
2207	Muut käymistietä valmistetut juomat (esim. omenaviini, päärynäviini ja sima)
ex 2208(*)	Tässä liitteessä mainituista maataloustuotteista valmistettu etyylialkoholi, myös denaturoitu, väkevyydestä riippumatta, ei kuitenkaan liköörit tai muut alkoholipitoiset juomat tai alkoholipitoiset valmisteet (ns. tiivistetyt ekstraktit) juomien valmistusta varten
ex 2209(*)	Viinietikka ja sen korvikkeet
ex 2210(*)	Elintarviketeollisuuden jätetuotteet ja jätteet; valmistettu rehu
23. RYHMÄ	
24. RYHMÄ	
2401	Valmistamaton tupakka, tupakanjätteet
45. RYHMÄ	
4501	Valmistamaton luonnonkorkki, rouhittu, rakeistettu tai jauhettu; korkkijätteet
54. RYHMÄ	
5401	Pellava, valmistamaton tai valmistettu, ei kuitenkaan kehrätty; pel-lavarohtimet ja -jätteet (myös revityt tai garnetoidut lumput)
57. RYHMÄ	
5701	Hamppu (Cannabis sativa) , valmistamaton tai valmistettu, ei kuitenkaan kehrätty; hamppurohtimet ja -jätteet (myös revityt tai garnetoidut lumput ja köydet)

(*) Nimike lisätty Euroopan talousyhteisön neuvoston asetukseen 7 a, annettu 18 päivänä joulukuuta 1959, 1 artiklalla (EYVL 7, 30.1. 1961, s. 71/61) .

LIITE II**MERENTAKAISET MAAT JA ALUEET,
JOIHIN SOVELLETAAN UNIONIN PERUSTUSLAIN
III OSAN IV OSASTOA**

- Grönlanti,
- Uusi-Kaledonia ja siihen kuuluvat alueet,
- Ranskan Polynesia,
- Ranskan eteläiset ja antarktiset alueet,
- Wallis- ja Futunasaaret,
- Mayotte,
- Saint-Pierre ja Miquelon,
- Aruba,
- Alankomaiden Antillit:
  - Bonaire,
  - Curaçao,
  - Saba,
  - Sint Eustatius,
  - Sint Maarten,
- Anguilla,
- Caymansaaret,
- Falklandinsaaret,
- Etelä-Georgia ja Eteläiset Sandwichsaaret,
- Montserrat,
- Pitcairn,
- Saint Helena ja siihen kuuluvat alueet,
- Antarktisen brittiläinen alue,
- Intian valtameren brittiläinen alue,
- Turks- ja Caicossaaret,
- Brittiläiset Neitsytsaaret,
- Bermuda.

PÄÄTÖSASIAKIRJA

**JÄSENVALTIOIDEN HALLITUSTEN EDUSTAJIEN KONFERENSSI,
joka on kutsuttu koolle Brysseliin 30 päivänä syyskuuta 2003 päättämään yhteisellä
sopimuksella sopimuksen Euroopan perustuslaista, ovat sopineet seuraavista teksteistä:**

- I Sopimus Euroopan perustuslaista
- II Euroopan perustuslaista tehtyyn sopimukseen liitettävät pöytäkirjat
  - 1. Pöytäkirja kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa
  - 2. Pöytäkirja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta
  - 3. Pöytäkirja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä
  - 4. Pöytäkirja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä
  - 5. Pöytäkirja Euroopan investointipankin perussäännöstä
  - 6. Pöytäkirja Euroopan unionin toimielinten ja tiettyjen elinten, laitosten ja yksikköjen kotipaikan sijainnista
  - 7. Pöytäkirja Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista
  - 8. Pöytäkirja Tanskan kuningaskunnan, Irlannin ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksista ja -asiakirjoista
  - 9. Pöytäkirja Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltaan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta
  - 10. Pöytäkirja liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä
  - 11. Pöytäkirja lähentymisperusteista
  - 12. Pöytäkirja euroryhmästä
  - 13. Pöytäkirja tietyistä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevista määräyksistä talous- ja rahaliiton osalta
  - 14. Pöytäkirja tietyistä Tanskaa koskevista määräyksistä talous- ja rahaliiton osalta
  - 15. Pöytäkirja Tanskan kansallisen pankin tietyistä tehtävistä
  - 16. Pöytäkirja Communauté financière du Pacifique -frangijärjestelmästä

17. Pöytäkirja osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä
  18. Pöytäkirja unionin perustuslain III-14 artiklan tiettyjen näkökohtien soveltamisesta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin
  19. Pöytäkirja Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan osalta samoin kuin yksityisoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön osalta
  20. Pöytäkirja Tanskan asemasta
  21. Pöytäkirja jäsenvaltioiden ulkosuhteista ulkorajojen ylittämisen osalta
  22. Pöytäkirja jäsenvaltioiden kansalaisten oikeudesta turvapaikkaan
  23. Pöytäkirja unionin perustuslain I-40 artiklan 6 kohtaan ja III-213 artiklaan perustuvasta pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä
  24. Pöytäkirja unionin perustuslain I-41 artiklan 2 kohdasta
  25. Pöytäkirja Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden tuonnista Euroopan unioniin
  26. Pöytäkirja kiinteän omaisuuden hankkimisesta Tanskassa
  27. Pöytäkirja jäsenvaltioiden yleisradiotoiminnasta
  28. Pöytäkirja unionin perustuslain III-214 artiklasta
  29. Pöytäkirja taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta
  30. Pöytäkirja Grönlantia koskevista erityisjärjestelyistä
  31. Pöytäkirja Irlannin perustuslain 40.3.3 artiklasta
  32. Pöytäkirja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen liittymistä koskevasta perustuslain I-9 artiklan 2 kohdasta
  33. Pöytäkirja Euroopan yhteisön perustamissopimusta ja Euroopan unionista tehtyä sopimusta täydentäneistä tai muuttaneista asiakirjoista ja sopimuksista
  34. Pöytäkirja Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä
  35. Pöytäkirja Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen taloudellisista seurauksista ja hiili- ja terästudkimusrahosta
  36. Pöytäkirja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta
- III Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen liitteet

1. Liite I – Luettelo, johon viitataan unionin perustuslain III-226 artiklassa
2. Liite II – Merentakaiset maat ja alueet, joihin sovelletaan unionin perustuslain III osan IV osaston määräyksiä

Konferenssi on hyväksynyt alla luetellut julistukset, jotka on liitetty tähän päätösasiakirjaan

A. Perustuslain määräyksiä koskevat julistukset

1. Julistus I-6 artiklasta
2. Julistus I-9 artiklan 2 kohdasta
3. Julistus I-22, I-27 ja I-28 artiklasta
4. Julistus I-24 artiklan 7 kohdasta siltä osin kuin on kyse neuvoston puheenjohtajuuden hoitamista koskevasta Eurooppa-neuvoston päätöksestä
5. Julistus I-25 artiklasta
6. Julistus I-26 artiklasta
7. Julistus I-27 artiklasta
8. Julistus I-36 artiklasta
9. Julistus I-43 ja III-329 artiklasta
10. Julistus I-51 artiklasta
11. Julistus I-57 artiklasta
12. Julistus perusoikeuskirjan selityksistä
13. Julistus III-116 artiklasta
14. Julistus III-136 ja III-267 artiklasta
15. Julistus III-160 ja III-322 artiklasta
16. Julistus III-167 artiklan 2 kohdan c alakohdasta
17. Julistus III-184 artiklasta
18. Julistus III-213 artiklasta
19. Julistus III-220 artiklasta
20. Julistus III-243 artiklasta
21. Julistus III-248 artiklasta

22. Julistus III-256 artiklasta
23. Julistus III-273 artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta
24. Julistus III-296 artiklasta
25. Julistus III-325 artiklasta siltä osin kuin on kyse vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien kansainvälisten sopimusten neuvottelemisesta ja tekemisestä jäsenvaltioiden toimesta
26. Julistus III-402 artiklan 4 kohdasta
27. Julistus III-419 artiklasta
28. Julistus IV-440 artiklan 7 kohdasta
29. Julistus IV-448 artiklan 2 kohdasta
30. Julistus Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen ratifioinnista
- B. Perustuslakiin liitettyjä pöytäkirjoja koskevat julistukset

Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksista ja -asiakirjoista tehtyä pöytäkirjaa koskevat julistukset
31. Julistus Ahvenanmaasta
32. Julistus saamelaisista

Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta tehtyä pöytäkirjaa koskevat julistukset
33. Julistus Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvista alueista Kyproksessa
34. Komission julistus Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvista alueista Kyproksessa
35. Julistus Liettuassa sijaitsevasta Ignalinan ydinvoimalaitoksesta
36. Julistus henkilöiden kauttakulusta maitse Kaliningradin alueen ja Venäjän federaation muiden osien välillä
37. Julistus Slovakiassa sijaitsevasta Bohunice V1 -ydinvoimalaitoksen 1 ja 2 reaktoreista
38. Julistus Kyproksesta
39. Julistus Tanskan asemaa koskevasta pöytäkirjasta

40. Julistus Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä tehdystä pöytäkirjasta
41. Julistus Italiasta
Lisäksi konferenssi on ottanut huomioon jäljempänä luetellut, tähän päätösasiakirjaan liitetyt julistukset:
42. Alankomaiden kuningaskunnan julistus I-55 artiklasta
43. Alankomaiden kuningaskunnan julistus IV-440 artiklasta
44. Saksan liittotasavallan, Irlannin, Unkarin tasavallan, Itävallan tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan julistus
45. Espanjan kuningaskunnan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus
46. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus kansalaisten määritelmästä
47. Espanjan kuningaskunnan lausuma kansalaisten määritelmästä
48. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus äänioikeudesta Euroopan parlamentin vaaleissa
49. Belgian kuningaskunnan julistus kansallisista parlamenteista
50. Latvian tasavallan ja Unkarin tasavallan julistus yhteisen rahan nimen kirjoitusasusta Euroopan perustuslaista tehdyssä sopimuksessa.

A. UNIONIN PERUSTUSLAIN MÄÄRÄYKSIÄ KOSKEVAT JULISTUKSET

1. Julistus I-6 artiklasta

Konferenssi toteaa, että I-6 artikla on Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukainen.

2. Julistus I-9 artiklan 2 kohdasta

Konferenssi on yhtä mieltä siitä, että unionin liittymisen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen olisi tapahduttava sellaisin menettelyin, että unionin oikeuden erityispiirteet säilytetään. Konferenssi panee tässä yhteydessä merkille Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen välillä säännöllisesti käytävän vuoropuhelun, jota voidaan vahvistaa, kun unioni liittyy mainittuun yleissopimukseen.

3. Julistus I-22, I-27 ja I-28 artiklasta

Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan, komission puheenjohtajan ja unionin ulkoasi-

ainministerin tehtäviin nimitettävien henkilöiden valinnassa on otettava asianmukaisesti huomioon tarve kunnioittaa unionin ja sen jäsenvaltioiden maantieteellistä ja väestöllistä moninaisuutta.

4. Julistus I-24 artiklan 7 kohdasta siltä osin kuin on kyse neuvoston puheenjohtajuuden hoitamista koskevasta Eurooppa-neuvoston päätöksestä

Konferenssi julistaa, että neuvoston olisi aloitettava neuvoston puheenjohtajuuden hoitamista koskevan Eurooppa-neuvoston eurooppapäätöksen soveltamistoimenpiteistä tehtävän eurooppapäätöksen valmistelu välittömästi Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ja että sen olisi annettava tälle päätökselle poliittinen hyväksyntänsä kuuden kuukauden kuluessa. Luonnos Eurooppa-neuvoston eurooppapäätökseksi, joka tehdään päivänä, jona mainittu sopimus tulee voimaan, on seuraava:

LUONNOS EUROOPPA-NEUVOSTON EUROOPPAPÄÄTÖKSEKSI NEUVOSTON PUHEENJOHTAJUUDEN HOITAMISESTA

1 artikla

1. Etukäteen määritetyt kolmen jäsenvaltion ryhmät hoitavat 18 kuukauden ajan neuvoston puheenjohtajuutta ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta. Nämä ryhmät muodostetaan jäsenvaltioiden tasaisen vuorottelun perusteella, ja tällöin otetaan huomioon jäsenvaltioiden keskinäinen erilaisuus sekä maantieteellinen tasapaino unionissa.

2. Kukin ryhmän jäsen toimii vuorollaan kuuden kuukauden ajan kaikkien neuvoston

kokoonpanojen puheenjohtajana ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta. Muut ryhmän jäsenet avustavat puheenjohtajaa tämän kaikissa tehtävissä yhteisen ohjelman mukaisesti. Ryhmän jäsenet voivat keskenään sopia vaihtoehtoisista järjestelyistä.

2 artikla

Yleisten asioiden neuvoston puheenjohtajana toimivan jäsenvaltion edustaja on jäsenvaltioiden hallitusten pysyvien edustajien komitean puheenjohtaja.

Unionin ulkoasiainministerin edustaja on poliittisten ja turvallisuusasioiden komitean puheenjohtaja.

Jollei 4 artiklan mukaisesti ole toisin päätetty, kyseessä olevan neuvoston kokoonpanon, ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta, puheenjohtajana kulloinkin toimivan ryhmän jäsen on 1 artiklassa tarkoitettujen neuvoston kokoonpanojen eri valmisteluelinten puheenjohtaja.

3 artikla

Yleisten asioiden neuvosto huolehtii yhteistyössä komission kanssa neuvoston eri kokoonpanojen työskentelyn johdonmukaisuudesta ja jatkuvuudesta monivuotisten ohjelmien mukaisesti. Puheenjohtajina toimivat

jäsenvaltiot toteuttavat neuvoston pääsihteeristön avustuksella kaikki tarpeelliset toimenpiteet neuvoston työskentelyn järjestämiseksi ja sen sujuvuuden varmistamiseksi.

4 artikla

Neuvosto tekee eurooppapäätöksen, jolla säädetään toimenpiteistä tämän päätöksen soveltamiseksi.

5. Julistus I-25 artiklasta

Konferenssi julistaa, että neuvosto tekee eurooppapäätöksen I-25 artiklan täytäntöönpanosta päivänä, jona sopimus Euroopan perustuslaista tulee voimaan. Päätösluonnos on seuraava:

LUONNOS NEUVOSTON EUROOPPAPÄÄTÖKSEKSI I-25 ARTIKLAN TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

katsoo seuraavaa:

1) On aiheellista antaa määräyksiä, joiden avulla voidaan siirtyä sujuvasti Nizzan sopimuksessa määritellystä ja unionin perustuslakiin liitetyn unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 2 artiklan 2 kohdassa määrätystä neuvoston määräenemmistöllä tapahtuvaa päätöksentekoa koskevasta järjestelmästä, jota sovelletaan 31 päivään lokakuuta 2009, unionin perustuslain I-25 artiklan mukaiseen äänestysjärjestelmään, jota sovelletaan 1 päivästä marraskuuta 2009.

2) Palautetaan mieleen, että neuvosto aikoo kaikin voimin ponnistella määräenemmistöllä tehtyjen päätösten demokraattisen legitimitiiden vahvistamiseksi.

3) Katsotaan aiheelliseksi pitää tämä päätös voimassa niin kauan kuin se on tarpeen, jotta voidaan varmistaa sujuva siirtyminen unionin perustuslaissa määrättyyn uuteen äänestysjärjestelmään,

ON PÄÄTTÄNYT SEURAAVAA:

1 artikla

Jos neuvoston jäsenet, jotka edustavat

- a) vähintään kolmea neljäsosaa siitä väestöstä, tai
- b) vähintään kolmea neljäsosaa siitä jäsenvaltioiden määrästä,

jota edellytetään määrävähemmistön muodostamiseen I-25 artiklan 1 kohdan ensimmäistä alakohtaa tai 2 kohtaa sovellettaessa, vastustavat sitä, että neuvosto antaa säädöksen määräenemmistöllä, neuvosto käy asiasta keskustelun.

2 artikla

Käydessään tätä keskustelua neuvosto tekee kaiken voitavansa päästäkseen kohtuullisessa ajassa ja tuottamatta haittaa unionin oikeudessa asetettujen pakottavien määräaikojen soveltamiselle tyydyttävään ratkaisuun 1 artiklassa tarkoitettujen neuvoston jäsenten esiin ottamien huolenaiheiden osalta.

3 artikla

Neuvoston puheenjohtaja tekee tätä varten komission avustamana ja neuvoston työjärjestystä noudattaen tarvittavat aloitteet, joilla helpotetaan laajemman yhteisymmärryksen saavuttamista neuvostossa. Neuvoston jäsenet avustavat puheenjohtajaa.

4 artikla

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä marraskuuta 2009. Se on voimassa vähintään vuoteen 2014. Sen jälkeen neuvosto voi tehdä eurooppapäätöksen sen kumoamisesta.

6. Julistus I-26 artiklasta

Konferenssi katsoo, että kun komissiossa ei enää ole kansalaisia kaikista jäsenvaltioista, tämän olisi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että varmistetaan täysi avoimuus suhteessa kaikkiin jäsenvaltioihin. Komission olisi sitä varten oltava tiiviissä yhteydessä kaikkiin jäsenvaltioihin riippumatta siitä, onko niiden kansalainen komission jäsenenä, ja kiinnitettävä tässä yhteydessä erityistä huomiota tarpeeseen vaihtaa tietoja kaikkien jäsenvaltioiden kanssa ja kuulla niitä.

Konferenssi katsoo lisäksi, että komission olisi toteutettava kaikki aiheelliset toimenpiteet varmistaakseen, että kaikkien jäsenvaltioiden, myös niiden, joiden kansalaista ei ole komission jäsenenä, poliittiset, yhteiskunnalliset ja taloudelliset olosuhteet otetaan täysimääräisesti huomioon. Näillä toimenpiteillä olisi muun muassa varmistettava se, että näiden jäsenvaltioiden asema otetaan huomioon asianmukaisissa organisatorisissa järjestelyissä.

7. Julistus I-27 artiklasta

Konferenssi katsoo, että Euroopan parlamentti ja Eurooppa-neuvosto vastaavat unionin perustuslain määräysten mukaisesti yhdessä Euroopan komission puheenjohtajan valintaan johtavan menettelyn moitteetto-

masta toteuttamisesta. Tätä varten Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston edustajat järjestävät ennen Eurooppa-neuvoston päätöksen tekemistä tarpeelliset kuulemiset taroituksenmukaisimmaksi katsotulla tavalla. Kuulemisissa keskitytään komission puheenjohtajaksi ehdolla olevien taustaan, ja niissä otetaan I-27 artiklan 1 kohdan mukaisesti huomioon Euroopan parlamentin vaalit. Kuulemisia koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä voidaan aikanaan tämentää Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston yhteisellä sopimuksella.

8. Julistus I-36 artiklasta

Konferenssi panee merkille, että komissio aikoo vakiintuneen käytäntönsä mukaisesti jatkaa jäsenvaltioiden nimeämien asiantuntijoiden kuulemista valmistellessaan sellaisia rahoituspalvelualaa koskevia eurooppa-asetuksia, jotka annetaan säädösvallan siirron nojalla.

9. Julistus I-43 ja III-329 artiklasta

Mitä I-43 ja III-329 artiklassa määrätään, ei vaikuta jäsenvaltion oikeuteen valita tarkoituksenmukaisimmat keinot täyttääkseen yhteisvastuuta koskevan velvoitteensa sellaista jäsenvaltiota kohtaan, joka on joutunut terrori-iskun taikka luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta niiden toimenpiteiden toteuttamista, jotka unioni on hyväksynyt täyttääkseen yhteisvastuuta koskevan velvoitteensa tätä jäsenvaltiota kohtaan.

10. Julistus I-51 artiklasta

Konferenssi julistaa, että aina kun I-51 artiklan nojalla annettavat henkilötietojen suoja koskevat säännöt voivat vaikuttaa suoraan kansalliseen turvallisuuteen, tämä seikka on otettava asianmukaisesti huomioon. Se muistuttaa, että tällä hetkellä sovellettavassa lainsäädännössä (katso erityisesti direktiivi 95/46/EY) on asiaa koskevia erityisiä poikkeuksia.

11. Julistus I-57 artiklasta

Unioni ottaa huomioon sen kanssa läheisyytensä vuoksi erityissuhteissa olevien kooltaan pienten maiden erityistilanteen.

12. Julistus perusoikeuskirjan selityksistä

Konferenssi panee merkille jäljempänä esitetyt perusoikeuskirjan selitykset, jotka on laadittu perusoikeuskirjan laatineen valmistelukunnan puheenjohtajiston alaisuudessa ja päivitetty Eurooppa-valmistelukunnan puheenjohtajiston johdolla.

EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJAN SELITYKSET

Nämä selitykset on alun perin laatinut Euroopan unionin perusoikeuskirjan valmistelukunnan puheenjohtajisto. Eurooppa-valmistelukunnan puheenjohtajisto on saattanut ajan tasalle ne tämän valmistelukunnan perusoikeuskirjaan tekemien tekstimuutosten (erityisesti 51 ja 52 artikla) ⁽¹⁾ ja unionin oikeuden myöhemmän kehittymisen perusteella. Vaikka niillä ei sellaisenaan ole oikeudellista merkitystä, ne ovat arvokas tulkinnan väline, jonka tarkoituksena on selventää perusoikeuskirjan määräyksiä.

JOHDANTO

Euroopan kansat ovat luomalla välilleen yhä läheisemmän liiton päättäneet jakaa keskenään rauhanomaisen, yhteisiin arvoihin perustuvan tulevaisuuden.

Unioni perustuu ihmisarvon, vapauden, yhdenvertaisuuden ja yhteisvastuun jakamattomiin ja yleismaailmallisiin arvoihin, ja se on tietoinen henkisestä ja eettisestä perinnöstään. Se rakentuu kansanvallan ja oikeusvaltion periaatteille. Se asettaa ihmisen toimintansa keskipisteeksi ottamalla käyttöön unionin kansalaisuuden ja luomalla vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen.

Unioni edistää osaltaan näiden yhteisten arvojen vaalimista ja kehittämistä kunnioittaen Euroopan kansojen kulttuurien ja perinteiden monimuotoisuutta sekä jäsenvaltioiden kansallista identiteettiä ja niiden tapaa

(1). Unionin perustuslain II-111 ja II-112 artikla.

järjestää hallintonsa kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Unioni pyrkii edistämään tasapainoista ja kestävästä kehitystä sekä varmistaa henkilöiden, palvelujen, tavaroiden ja pääomien vapaan liikkuvuuden sekä sijoittautumisvapauden.

Tämän vuoksi on välttämätöntä yhteiskunnan muutoksen, sosiaalisen edistyksen sekä tieteen ja tekniikan kehityksen mukaisesti vahvistaa näiden perusoikeuksien suojaa ja tuoda ne paremmin näkyviin perusoikeuskirjana.

Tässä perusoikeuskirjassa vahvistetaan unionin toimivallan ja tehtävien sekä toissijaisuusperiaatteen mukaisesti oikeudet, jotka perustuvat erityisesti jäsenvaltioille yhteisiin valtiosääntöperinteisiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen, unionin ja Euroopan neuvoston hyväksymiin sosiaalisiin peruskirjoihin sekä Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Unionin ja jäsenvaltioiden tuomioistuimet tulkitsevat tätä perusoikeuskirjaa tämän mukaisesti ottaen asianmukaisesti huomioon perusoikeuskirjan laatineen valmistelukunnan puheenjohtajiston alaisuudessa laaditut ja Eurooppa-valmistelukunnan puheenjohtajiston vastuulla ajan tasalle saattamat selitykset.

Nämä oikeudet tuovat mukanaan vastuuta ja velvollisuuksia sekä muita ihmisiä että koko ihmiskuntaa ja tulevia sukupolvia kohtaan.

Tämän vuoksi unioni tunnustaa jäljempänä esitetyt oikeudet, vapaudet ja periaatteet.

I OSASTO

IHMISARVO

1 artikla (1)

Ihmisarvo

Ihmisarvo on loukkaamaton. Sitä on kunnioitettava ja suojeltava.

Selitys

Ihmisarvo ei ole ainoastaan yksi perusoikeuksista vaan myös kaikkien perusoikeuksien perusta. Ihmisarvo on sisällytetty vuonna 1948 annetun ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen johdanto-osaan: "Kun ihmiskunnan kaikkien jäsenten luonnollisen arvon ja heidän yhtäläisten ja luovuttamattomien oikeuksiensa tunnustaminen on vapauden, oikeudenmukaisuuden ja rauhan perustana maailmassa...". Yhteisöjen tuomioistuin vahvisti asiassa C-377/98, Alankomaat v. Euroopan parlamentti ja neuvosto, 9.10.2001 antamansa tuomion, Kok. 2001, s. I-7079, perusteluissa nro 70 – 77, että ihmisarvo on unionin oikeuteen kuuluva perusoikeus.

Tästä seuraa muun muassa, ettei mitään tässä perusoikeuskirjassa vahvistetuista oikeuksista voi käyttää toisen ihmisen arvon loukkaamiseen ja että ihmisarvo kuuluu tässä perusoikeuskirjassa vahvistettuihin olennaisiin oikeuksiin. Näin ollen sitä ei saa loukata myöskään silloin, kun jotain oikeutta rajoitetaan.

2 artikla(2)

Oikeus elämään

1. Jokaisella on oikeus elämään.

2. Ketään ei saa tuomita kuolemaan eikä teoittaa.

Selitys

1. Artiklan 1 kohta perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen virkkeeseen, joka kuuluu seuraavasti:

"1. Jokaisen oikeus elämään on suojattava laissa. ..."

(1). Unionin perustuslain II-61 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-62 artikla.

2. Tämän määräyksen toinen virke, joka koskee kuolemanrangaistusta, on korvattu voimaan tulleella Euroopan ihmisoikeussopimuksen kuudennella lisäpöytäkirjalla, jonka 1 artiklassa todetaan:

"Kuolemanrangaistus on poistettava. Ketään ei saa tuomita tällaiseen rangaistukseen, eikä tällaista rangaistusta saa panna täytäntöön."

Perusoikeuskirjan 2 artiklan 2 kohta perustuu tähän määräykseen. (3)

3. Perusoikeuskirjan 2 artiklan(2).määräykset vastaavat edellä mainittujen Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja sen lisäpöytäkirjan artiklojen määräyksiä. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan(4) mukaisesti niillä on sama merkitys ja kattavuus. Näin ollen yleissopimuksessa olevien "negatiivisten" määritelmien on katsottava sisältyvän myös perusoikeuskirjaan:

a) Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklan 2 kohta:

"Elämän riistämistä ei voida katsoa tämän artiklan vastaiseksi teoksi silloin, kun se seuraa voimankäyttöä, joka on ehdottoman välttämätöntä:

a) kenen hyvänsä puolustamiseksi laittomalta väkivallalta;

b) laillisen pidätyksen suorittamiseksi tai laillisen vapaudenriiston kohteeksi joutuneen henkilön paon estämiseksi;

c) mellakan tai kapinan kukistamiseksi laillisin toimin."

b) Euroopan ihmisoikeussopimuksen kuudennen lisäpöytäkirjan 2 artikla:

"Valtio voi lainsäädännössään määrätä kuolemanrangaistuksen sodan tai sen välittömän uhan aikana tehdyistä teoista. Tällaista rangaistusta käytetään ainoastaan laissa määrättyissä tilanteissa ja sen määräysten mukaisesti. ...".

3 artikla(5)

Oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen

1. Jokaisella on oikeus ruumiilliseen ja henkiseen koskemattomuuteen.

2. Lääketieteen ja biologian alalla on noudatettava erityisesti seuraavia vaatimuksia ja kieltoja:

(3). Unionin perustuslain II-62 artiklan 2 kohta.

(4). Unionin perustuslain II-112 artiklan 3 kohta.

(5). Unionin perustuslain II-63 artikla.

a) asianomaisen henkilön vapaaehtoinen ja asiaan vaikuttavista seikoista tietoisena annettu suostumus, joka on hankittu laissa säädettyjä menettelytapoja noudattaen;

b) ihmisten geneettiseen jalostamiseen tähtävien käytäntöjen kieltäminen, erityisesti sellaisien, joiden tavoitteena on ihmisten valikointi;

c) kieltäminen hankkia taloudellista hyötyä ihmisruumiista ja sen osista sellaisinaan;

d) ihmisten jäljentämistarkoituksessa tapahtuvan kloonauksen kieltäminen.

Selitys

1. Yhteisöjen tuomioistuin vahvisti asiassa C-377/98, *Alankomaat v. Euroopan neuvosto*, 9.10.2001 antamansa tuomion, Kok. 2001, s. I-7079, perusteluissa nro 70 ja 78–80, että ihmisarvo on unionin oikeuteen kuuluva perusoikeus, mikä lääketieteen ja biologian alalla edellyttää luovuttajan ja vastaanottajan vapaaehtoista ja asiaan vaikuttavista seikoista tietoisena annettua suostumusta.

2. Perusoikeuskirjan 3 artiklan ⁽¹⁾ periaatteet on esitetty Euroopan neuvoston puitteissa tehdyssä ihmisoikeuksia ja biolääketiedettä koskevassa yleissopimuksessa (ETS 164 ja lisäpöytäkirja ETS 168). Tässä perusoikeuskirjassa ei ole tarkoitus poiketa näistä määräyksistä, ja näin ollen siinä kielletään ainoastaan lisääntymistarkoituksessa tapahtuva kloonaus. Muita kloonauksen muotoja ei sallita eikä kiellä. Perusoikeuskirjassa ei siis mitenkään estetä lainsäätäjää kieltämästä muita kloonauksen muotoja.

3. Viittaus ihmisten geneettiseen jalostamiseen tähtäviin käytäntöihin, erityisesti sellaisiin, joiden tavoitteena on ihmisten valikointi, kohdistuu mahdollisuuteen järjestää ja toteuttaa valintaohjelmia, joihin sisältyy esimerkiksi sterilisointikampanjoita tai kampanjoita, joissa pakotetaan raskauteen tai etniseen avioliittoon. Kaikki nämä teot ovat kansainvälisiä rikoksia Roomassa 17 päivänä heinäkuuta 1998 hyväksytyt kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön mukaan (katso 7 artiklan 1 kohdan g alakohta).

4 artikla ⁽²⁾

Kidutuksen sekä epäinhimillisen tai halventavan rangaistuksen ja kohtelun kieltäminen

Ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.

(1). Unionin perustuslain II-63 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-64 artikla.

Selitys

Tässä 4 artiklassa ⁽²⁾ tarkoitettu oikeus vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklassa turvattua oikeutta, ja kyseisten artiklojen sanamuoto on samanlainen. Ihmisoikeussopimuksen artikla kuuluu näin: "Ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla". Oikeudella on perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan ⁽³⁾ mukaisesti sama merkitys ja kattavuus kuin mainitulla ihmisoikeussopimuksen artiklalla.

5 artikla ⁽⁴⁾

Orjuuden ja pakkotyön kieltäminen

1. Ketään ei saa pitää orjana tai maorjana.

2. Ketään ei saa vaatia tekemään pakkotyötä tai muuta pakollista työtä.

3. Ihmiskauppa kielletään.

Selitys

1. Tässä 5 artiklan 1 ja 2 kohdassa ⁽⁴⁾ tarkoitettu oikeus vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen samansisältöisen 4 artiklan 1 ja 2 kohtaa. Näin ollen sillä on perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan ⁽³⁾ mukaisesti sama merkitys ja kattavuus kuin mainitulla ihmisoikeussopimuksen artiklalla. Tästä seuraa, että

– mikään rajoitus ei voi laillisella tavalla vaikuttaa 1 kohdassa turvattuun oikeuteen,

– artiklan 2 kohdassa olevat käsitteet "pakkotyö tai muu pakollinen työ" on ymmärrettävä siten, että otetaan huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen 4 artiklan 3 kohtaan sisältyvät "negatiiviset" määritelmät:

"Pakkotyöllä tai muulla pakollisella työllä ei tässä artiklassa tarkoiteta:

a) tämän yleissopimuksen 5 artiklan määräysten mukaisesti määrätyn vapaudenriiston aikana tai ehdonalaissa vapaudessa tavanomaisesti määrättyä työtä;

b) aseellisen palveluksen luonteista palvelusta tai sellaista palvelusta, joka vaaditaan sen sijasta maissa, jotka hyväksyvät aseellisesta palveluksesta kieltäytymisen omantunnonnsyistä;

c) sellaista palvelusta, jota vaaditaan silloin, kun vaara tai onnettomuus uhkaa yhteiskunnan olemassaoloa tai hyvinvointia;

d) sellaista työtä tai palvelusta, joka kuuluu yleisiin kansalaisvelvollisuuksiin."

(3). Unionin perustuslain II-112 artiklan 3 kohta.

(4). Unionin perustuslain II-65 artikla.

2. Artiklan 3 kohta on suoraan seurausta ihmisarvosta, ja siinä otetaan huomioon järjestäytyneen rikollisuuden uudet kehityssuunnat, kuten laittoman maahanmuuton kanavien tai seksuaalisen hyväksikäytön verkostojen järjestäminen hyötymistarkoituksessa. Europol-yleissopimuksen liitteessä on seuraava määritelmä, joka koskee ihmiskauppaa seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa: "ihmiskauppa: henkilön saattaminen toisen henkilön tosiasiallisen ja laittoman vallan alaiseksi väkivaltaa, uhkausta tai vilppiä käyttäen tai auktoriteettiasemaa väärinkäyttäen tarkoituksena erityisesti prostituutiosta hyötyminen, alaikäisten seksuaalinen hyväksikäyttö tai heihin kohdistuva väkivalta tai hylättyjen lasten kauppa". Unionin säännöstöön liitetyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen VI luvussa, johon Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti osallistuvat, ja erityisesti sen 27 artiklan 1 kohdassa käsitellään järjestettyä laitonta maahanmuuttoa seuraavasti: "Sopimuspuolet sitoutuvat ottamaan käyttöön soveltuvia seuraamuksia kaikkia niitä kohtaan, jotka hyötystä tavoitellakseen auttavat tai yrittävät auttaa ulkomaalaisia pääsemään jonkin sopimuspuolen alueelle tai oleskelemaan siellä kyseisen sopimuspuolen ulkomaalaisten maahantuloa ja oleskelua koskevan lainsäädännön vastaisesti." Neuvosto on 19 päivänä heinäkuuta 2002 tehnyt puitepäätöksen (2002/629/405) ihmiskaupan torjunnasta (EYVL L 203, 1.8.2002, s. 1), jonka 1 artiklassa määritellään yksityiskohtaisesti työvoiman hyväksikäyttötarkoituksessa tai seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaan ihmiskauppaan liittyvät rikokset, jotka jäsenvaltion on säädettävä rangaistaviksi kyseisen puitepäätöksen mukaisesti.

II OSASTO

VAPAUDET

6 artikla ⁽¹⁾

Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen

Jokaisella on oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen.

Selitys

Tässä 6 artiklassa ⁽¹⁾ tarkoitettavat oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklassa turvattuja oikeuksia, joten niillä on peruskirjan 52 artiklan 3 kohdan ⁽²⁾ mukaisesti sama merkitys ja kattavuus. Tästä johtuen rajoitukset, jotka niihin laillisesti voidaan tehdä, eivät voi ylittää Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklassa sallittuja rajoituksia. Kyseisen artiklan sanamuoto kuuluu seuraavasti:

"1. Jokaisella on oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Keneltäkään ei saa riistää hänen vapauttaan, paitsi seuraavissa tapauksissa ja lain määräämässä järjestyksessä:

a) henkilö vangitaan lain nojalla sen jälkeen, kun hänet on tuomittu toimivaltaisessa tuomioistuimessa;

b) henkilö pidätetään tai vangitaan lain nojalla, koska hän ei ole noudattanut tuomioistuimen laillista määräystä, tai jonkin lakimääräisen velvoitteen täyttämisen turvaamiseksi;

c) henkilö pidätetään tai hänen vapautensa riistetään lain nojalla hänen saattamisekseen toimivaltaisen oikeusviranomaisen tutkittavaksi, milloin on perusteltua syytä epäillä hänen syyllistyneen rikokseen tai jos katsotaan välttämättömäksi estää häntä tekemästä rikosta tai pakenemasta teon jälkeen;

d) alaikäiseltä riistetään vapaus lain nojalla hänen kasvatuksensa valvomiseksi tai hänet pidätetään lain nojalla hänen saattamisekseen toimivaltaisen viranomaisen tutkittavaksi;

e) henkilöltä riistetään vapaus lain nojalla tartuntataudin leviämisen estämiseksi tai hänen heikon mielen-terveytensä, alkoholisminsa, huumeidenkäyttönsä tai irtolaisuutensa vuoksi;

f) henkilö pidätetään tai häneltä riistetään vapaus lain nojalla, jotta estettäisiin hänen laitton maahantulonsa, tai jos on ryhdytty toimiin hänen karkottamisekseen tai luovuttamisekseen.

2. Vapaudenriiston kohteeksi joutuneelle on viipymättä ilmoitettava hänen ymmärtämällään kielellä vapaudenriiston perusteet ja häneen mahdollisesti kohdistetut syytteet.

3. Tämän artiklan 1 kappaleen c kohdan määräysten nojalla pidätetty tai vapaudenriiston kohteeksi joutunut on viipymättä tuotava tuomarin tai lain nojalla tuomiovaltaa käyttävän muun viranomaisen tutkittavaksi, ja hänellä on oikeus oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa tai oikeus tulla vapautetuksi oikeusjutun ollessa vireillä. Vapaaksi laskemisen ehdoksi voidaan asettaa takeet siitä, että asianomainen ⁽²⁾ saapuu oikeudenkäyntiin.

4. Jokaisella, jolta on riistetty hänen vapautensa pidättämällä tai muuten, on oikeus vaatia tuomioistuimessa, että hänen vapaudenriistonsa laillisuus tutkitaan viipymättä ja että hänet vapautetaan, mikäli toimenpide ei ole laillinen.

5. Jokaisella, joka on pidätetty tai jonka vapaus on muuten riistetty tämän artiklan määräysten vastaisesti, on täytäntöönpanokelpoinen oikeus vahingonkorvaukseen."

Tämän 6 artiklan ⁽¹⁾ mukaisia oikeuksia on kunnioitettava erityisesti silloin, kun Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat lakeja ja -puitelakeja rikosasioita koskevan oikeudellisen yhteistyön alalla unionin perustus-

(1). Unionin perustuslain II-66 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-112 artiklan 3 kohta.

lain III-270, III-271 ja III-273 nojalla eritoten määritellään rikosten ja rangaistusten luokittelua koskevia vähimmäissäännöksiä ja tiettyjä prosessioikeuden näkökohtia.

7 artikla (1)

Yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen

Jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan.

Selitys

Tässä 7 artiklassa (1) turvatut oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattuja oikeuksia. Tekniikan kehityksen huomioon ottamiseksi sana "kirjeenvaihtonsa" on korvattu sanalla "viestienensä".

Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan (2). mukaisesti tällä oikeudella on sama merkitys ja kattavuus kuin yleissopimuksen vastaavalla artiklalla. Tämän vuoksi tähän oikeuteen voidaan laillisesti tehdä ainoastaan ne rajoitukset, jotka on sallittu kyseisessä 8 artiklassa, joka kuuluu seuraavasti:

"1. Jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta.

2. Viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi silloin kun laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalisen suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi."

8 artikla (3)

Henkilötietojen suoja

1. Jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan.

2. Tällaisten tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oi-

(1). Unionin perustuslain II-67 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-112 artiklan 3 kohta.

(3). Unionin perustuslain II-68 artikla.

keuttavan perusteen nojalla. Jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty, ja saada ne oikaistuksi.

3. Riippumaton viranomainen valvoo näiden sääntöjen noudattamista.

Selitys

Artikla perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 286 artiklaan ja yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 95/46/EY (EYVL L 281, 23.11.1995, s. 31) sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaan ja yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä 28 päivänä tammikuuta 1981 tehtyyn Euroopan neuvoston yleissopimukseen, jonka kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet. Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 286 artikla on nyt korvattu unionin perustuslain I-51 artiklalla. Olisi myös pantava merkille asetus (EY) N:o 45/2001 yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (EYVL L 8, 12.1.2001, s. 1). Edellä mainittu direktiivi ja asetus sisältävät henkilötietojen suojausta koskevan oikeuden käyttöön liittyviä edellytyksiä ja rajoituksia.

9 artikla (4)

Oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe

Oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe taataan tämän oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

Selitys

Tämä artikla perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 12 artiklaan, joka kuuluu seuraavasti: "Avioliittoiässä olevilla miehillä ja naisilla on oikeus mennä avioliittoon ja perustaa perhe tämän oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lakien mukaisesti." Oikeuden esittävää sanamuotoa on uudistettu, jotta se kattaa tapaukset, joissa kansalliset lainsäädännöt tunnustavat muita perheen perustamisen muotoja kuin avioliiton. Avioliittoaseman myöntämistä samaa sukupuolta olevien henkilöiden välisille liitoille ei kielletä eikä määrätä tässä artiklassa. Tämä oikeus on siten verrattavissa

(4). Unionin perustuslain II-69 artikla.

Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvattuun oikeuteen, mutta sen ulottuvuus voi olla laajempi, kun kansallisessa lainsäädännössä niin säädetään.

10 artikla (1)

Ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus

1. Jokaisella on oikeus ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauteen. Tämä oikeus sisältää vapauden vaihtaa uskontoa tai vakaumusta ja vapauden tunnustaa uskontoa tai vakaumusta joko yksin tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartaudenharjoituksissa ja uskonnollisin menoin.

2. Oikeus kieltäytyä asepalveluksesta omantunnon syistä tunnustetaan tämän oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

Selitys

Edellä 1 kohdassa turvattu oikeus vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklassa turvattua oikeutta, ja 52 artiklan 3 kohdan (2). mukaisesti kyseisten artiklojen merkitys ja kattavuus ovat samat. Rajoitusten on näin ollen noudatettava 9 artiklan 2 kohtaa, joka kuuluu seuraavasti: "Henkilön vapaudelle tunnustaa uskontoaan tai uskoaan voidaan asettaa vain sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa yleisen turvallisuuden vuoksi, yleisen järjestyksen, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi."

Edellä 2 kohdassa turvattu oikeus vastaa kansallisia valtiosääntöperinteitä ja asiaa koskevien kansallisten lakien kehitystä.

11 artikla (3)

Sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus

1. Jokaisella on oikeus sananvapauteen. Tämä oikeus sisältää mielipiteenvapauden sekä vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja

tai ajatuksia viranomaisten siihen puuttumatta ja alueellisista rajoista riippumatta.

2. Tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta kunnioitetaan.

Selitys

1. Tämä 11 artikla (3). vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklaa, joka kuuluu seuraavasti:

"1. Jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. Tämä artikla ei estä valtioita tekemästä radio-, televisio- ja elokuvayhtiöitä luvanvaraisiksi.

2. Koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi, tai tuomioistuinten arvovalan ja puolueettomuuden varmistamiseksi."

Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan (2). mukaisesti tällä oikeudella on sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvattulla oikeudella. Tähän oikeuteen tehtävät rajoitukset eivät näin ollen voi ylittää 10 artiklan 2 kohdassa määriteltyjä rajoituksia, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin kilpailulainsäädännössä määriteltyjä rajoituksia jäsenvaltioiden oikeudelle ottaa käyttöön Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 1 kohdan kolmannessa virkkeessä tarkoitettuja lupamenettelyjä.

2. Artiklan 2 kohdassa selvennetään 1 kohdan seuraukset tiedotusvälineiden vapauden osalta. Tämä kohta pohjautuu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön televisiotoiminnan alalla muun muassa asiassa C-288/89 (tuomio 25.7.1991, Stichting Collectieve Antennevoorziening Gouda ym. Kok. 1991, s. I-4007) ja Euroopan yhteisön perustamissopimukseen ja nyt perustuslakiin liitettyyn jäsenvaltioiden julkisen palvelun yleisradiotoimintaa koskevaan pöytäkirjaan sekä televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiiviin 89/552/EY (ks. erityisesti sen johdanto-osan 17 kappale).

(1). Unionin perustuslain II-70 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-112 artiklan 3 kohta.

(3). Unionin perustuslain II-71 artikla.

*12 artikla (1)***Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus**

1. Jokaisella on oikeus rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen ja yhdistymisvapauteen kaikilla tasoilla erityisesti poliittisessa, ammattiyhdistys- ja yhteiskunnallisessa toiminnassa, mihin sisältyy, että jokaisella on oikeus perustaa yhdessä muiden kanssa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa puolustamiseksi.

2. Unionin tason poliittiset puolueet myötävaikuttavat unionin kansalaisten poliittisen tahdon ilmaisemiseen.

Selitys

1. Artiklan 1 kohdan määräykset vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklan määräyksiä. Kyseisen 11 artikla kuuluu seuraavasti:

"1. Jokaisella on oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen, mikä käsittää myös oikeuden perustaa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa turvaamiseksi.

2. Näiden oikeuksien käyttämiselle ei saa asettaa muita kuin sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Tämä artikla ei estä laillisten rajoitusten asettamista asevoimiin, poliisiin tai valtionhallintoon kuuluvien näiden heidän käyttäessään näitä oikeuksia."

Tämän 12 artiklan 1 kohdan (1).määräyksillä on sama merkitys kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen määräyksillä, mutta niiden kattavuus on laajempi, sillä niitä voidaan soveltaa kaikilla tasoilla, siis myös Euroopan tasolla. Tätä oikeutta koskevat rajoitukset eivät perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan (2).mukaisesti voi ylittää ihmisoikeussopimuksen 11 artiklan 2 kohdan perusteella laillisina pidettäviä rajoituksia.

2. Tämä oikeus perustuu myös työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 11 artiklaan.

3. Artiklan 2 kohta vastaa unionin perustuslain I-46 artiklan 4 kohtaa.

(1). Unionin perustuslain II-72 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-112 artiklan 3 kohta.

*13 artikla (3)***Taiteen ja tutkimuksen vapaus**

Taiteen ja tieteellisen tutkimuksen vapaus turvataan. Akateemista vapautta kunnioitetaan.

Selitys

Tämä oikeus johtuu ensi sijassa ajatuksen- ja sananvapaudesta. Sitä käytetään 1 artiklaa (4).noudattaen ja siihen voidaan tehdä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa sallittuja rajoituksia.

*14 artikla (5)***Oikeus koulutukseen**

1. Jokaisella on oikeus koulutukseen ja oikeus saada ammatillista koulutusta sekä jatko- ja täydennyskoulutusta.

2. Tähän oikeuteen kuuluu mahdollisuus saada maksutta oppivelvollisuuteen perustuvaa opetusta.

3. Vapautta perustaa oppilaitoksia demokratian periaatteita kunnioittaen sekä vanhempien oikeutta varmistaa lapsilleen omien uskonnollisten, aatteellisten ja kasvatuksellisten vakaumustensa mukainen kasvatusta ja opetus kunnioitetaan kyseisen vapauden ja kyseisen oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

Selitys

1. Artikla on saanut vaikutteita sekä jäsenvaltioille yhteisistä valtiosääntöperinteistä että Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 2 artiklasta, joka kuuluu seuraavasti:

"Keneltäkään ei saa kieltää oikeutta koulutukseen. Hoitaessaan kasvatuksen ja opetuksen alalla omaksumiaan tehtäviä valtion tulee kunnioittaa vanhempien oikeutta varmistaa lapsilleen heidän omien uskonnollisten ja aatteellisten vakaumustensa mukainen kasvatusta ja opetus."

Tämä artikla on katsottu tarpeelliseksi ulottaa koskemaan pääsyä ammatilliseen ja jatko- ja täydennys-

(3). Unionin perustuslain II-73 artikla.

(4). Unionin perustuslain II-61 artikla.

(5). Unionin perustuslain II-74 artikla.

koulutukseen (ks. työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 15 kohta ja sosiaalisen peruskirjan 10 artikla) sekä lisätä periaate oppivelvollisuuteen perustuvan opetuksen maksuttomuudesta. Jälkimmäisen periaatteen sanamuoto tarkoittaa ainoastaan, että oppivelvollisuuteen perustuvan opetuksen osalta jokaisella lapsella on mahdollisuus päästä oppilaitokseen, jossa opetus on maksutonta. Se ei tarkoita, että kaikki koulutusta, ammatillista koulutusta tai jatko- ja täydennyskoulutusta antavat oppilaitokset, muun muassa yksityiset oppilaitokset, olisivat maksuttomia. Siinä ei myöskään kiellä eräiden erityisten koulutusmuotojen maksullisuutta, mikäli valtio toteuttaa toimenpiteitä taloudellisen korvauksen myöntämiseksi. Siltä osin kuin perusoikeuskirjaa sovelletaan unioniin, tämä tarkoittaa, että unionin on koulutusta koskevien politiikkojensa puitteissa kunnioitettava oppivelvollisuuteen perustuvan opetuksen maksuttomuutta, mutta tällä ei luonnollisestikaan luoda uusia toimivaltuuksia. Vanhemmille kuuluvaa oikeutta on tulkittava yhdessä 24 artiklan (1).määräysten kanssa.

2. Vapaus perustaa yleisiä tai yksityisiä oppilaitoksia on turvattu yhtenä elinkeinovapauden muotona, mutta sitä rajoittaa velvollisuus kunnioittaa demokraattisia periaatteita, ja sitä käytetään kansallisissa lainsäädännöissä määriteltujen sääntöjen mukaisesti.

15 artikla (2)

Ammatillinen vapaus ja oikeus tehdä työtä

1. Jokaisella on oikeus tehdä työtä ja harjoittaa vapaasti valitsemaansa tai hyväksymäänsä ammattia.

2. Jokaisella unionin kansalaisella on vapaus hakea työtä, tehdä työtä, sijoittautua tai tarjota palveluja missä tahansa jäsenvaltiossa.

3. Kolmansien maiden kansalaisilla, joilla on lupa tehdä työtä jäsenvaltioiden alueella, on oikeus samanlaisiin työehtoihin kuin unionin kansalaisilla.

Selitys

Perusoikeuskirjan 15 artiklan 1 kohdassa (2), vahvistettu ammatillinen vapaus tunnustetaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä (ks. mm. tuomio 14.5.1974, asiassa 4/73, Nold, Kok. 1974, 491, n:o 12 – 14; tuomio 13.12.1979, asiassa 44/79, Hauer, Kok.

(1). Unionin perustuslain II-84 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-75 artikla.

(3). Unionin perustuslain II-112 artiklan 2 kohta.

1979, s. 3727; tuomio 8.10.1986, asiassa 234/85, Keller, Kok. 1986, 2897, n:o 8)

Kohta pohjautuu myös 18 päivänä lokakuuta 1961 allekirjoitetun ja kaikkien jäsenvaltioiden ratifioiman Euroopan sosiaalisen peruskirjan 1 artiklan 2 kohtaan sekä 9 päivänä joulukuuta 1989 tehtyyn yhteisön peruskirjaan työntekijöiden sosiaalisista perusoikeuksista. Ilmaus "työehdot" on käsitettävä unionin perustuslain III-213 artiklan mukaisesti.

Artiklan 2 kohdassa käsitellään unionin perustuslain I-4, III-133, III-137 ja III-144 artiklassa turvatut kolme vapautta eli työntekijöiden vapaa liikkuvuus, sijoittautumisvapaus ja palvelujen tarjoamisen vapaus.

Artiklan 3 kohta perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 137 artiklan 3 kohdan neljänteen luetelmakohtaan, joka on nyt korvattu unionin perustuslain III-210 artiklan 1 kohdan g alakohdalla, sekä 18 päivänä lokakuuta 1961 allekirjoitetun ja kaikkien jäsenvaltioiden ratifioiman Euroopan sosiaalisen peruskirjan 19 artiklan 4 kohtaan (3). Sovelletaan siis unionin perustuslain II-112 artiklan 2 kohtaa. Kolmansien valtioiden kansallisuuden omaavien merimiesten palvelukseen ottamista unionin jäsenvaltion lipun alla purjehtivien alusten miehistöihin säädellään unionin oikeudella ja kansallisilla lainsäädännöillä ja käytännöillä.

16 artikla (4)

Elinkeinovapaus

Elinkeinovapaus tunnustetaan unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

Selitys

Artikla perustuu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Tuomioistuin on tunnustanut vapauden harjoittaa taloudellista tai kaupallista toimintaa (ks. tuomio 14.5.1974, asiassa 4/73, Nold, Kok. 1974, 491, n:o 14 ja tuomio 27.9.1979, asiassa 230-78, SP A Eridania ja muut, Kok. 1979, 2749, n:o 20 ja 31) sekä sopimusvapauden (ks. mm. tuomio "Sukkerfabriken Nykøbing", asiassa 151/78, Kok. 1979, 1, n:o 19; tuomio 5.10.1999, Espanja vs. komissio, C-240/97, Kok. [1999], s. I-6571, perusteluissa nro 99). Lisäksi artikla perustuu I- artiklan 2 kohtaan, jossa tunnustetaan vapaan kilpailun periaate. Tätä oikeutta käytetään luonnollisesti unionin oikeutta ja kansallisia lainsäädäntöjä noudattaen. Sitä voivat koskea perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdassa (5).määritetyt rajoitukset.

(4). Unionin perustuslain II-76 artikla.

(5). Unionin perustuslain II-112 artiklan 1 kohta.

*17 artikla (1)***Omistusoikeus**

1. Jokaisella on oikeus nauttia laillisesti hankkimastaan omaisuudesta sekä käyttää, luovuttaa ja testamentata sitä. Keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan muutoin kuin yleisen edun sitä vaatiessa laissa säädettyissä tapauksissa ja laissa säädettyjen ehtojen mukaisesti ja siten, että hänelle suoritetaan kohutuullisessa ajassa oikeudenmukainen korvaus omaisuuden menetyksestä. Omaisuuden käyttöä voidaan säännellä lailla siinä määrin kuin se on yleisen edun mukaan välttämätöntä.

2. Teollis- ja tekijänoikeudet turvataan.

Selitys

Artikla vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artiklaa:

"Jokaisella luonnollisella tai oikeushenkilöllä on oikeus nauttia rauhassa omaisuudestaan. Keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan paitsi julkisen edun nimissä ja laissa määrättyjen ehtojen sekä kansainvälisen oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti.

Edellä olevat määräykset eivät kuitenkaan saa millään tavoin heikentää valtioiden oikeutta saattaa voimaan lakeja, jotka ne katsovat välttämättömiksi omaisuuden käytön valvomiseksi yleisen edun nimissä tai taatakseen verojen tai muiden maksujen tai sakkojen maksamisen."

Kyseessä on kaikille kansallisille perustuslaeille yhteinen peruseriaate. Yhteisöjen tuomioistuin on monet kerrat vahvistanut sen, erityisesti Hauer-tuomiossa (13.12.1979, Kok. 1979, s. 3727). Sanamuotoa on nykyaikaistettu, mutta 52 artiklan 3 kohdan (2) mukaisesti tällä oikeudella on sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvatulla oikeudella eikä ihmisoikeussopimuksessa määriteltyjä rajoituksia saa ylittää.

Omistusoikeuteen liittyvä teollis- ja tekijänoikeuksien suoja mainitaan 2 kohdassa erikseen sen kasvaneen merkityksen ja unionin johdetun oikeuden perusteella. Teollis- ja tekijänoikeudet koskevat kirjallisten ja taiteellisten teosten lisäksi muun muassa patenteja ja tavaramerkkejä sekä lähioikeuksia. Artiklan 1 kohdassa määriteltyjä takuita sovelletaan asianmukaisella tavalla teollis- ja tekijänoikeuksiin.

(1). Unionin perustuslain II-77 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-112 artiklan 1 kohta.

*18 artikla (3)***Oikeus turvapaikkaan**

Oikeus turvapaikkaan taataan pakolaisten oikeusasemaa koskevan 28 päivänä heinäkuuta 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen ja pakolaisten oikeusasemaa koskevan 31 päivänä tammikuuta 1967 tehdyn pöytäkirjan määräysten sekä tämän perustuslain mukaisesti.

Selitys

Artiklan teksti perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 63 artiklaan, joka on nyt korvattu unionin perustuslain III-266 artiklalla, joka velvoittaa unionin noudattamaan pakolaisten oikeusasemaa koskevaa Geneven yleissopimusta. On syytä viitata perustuslakiin liitettyjen Yhdistynyt kuningaskuntaa ja Irlantia sekä Tanskaa koskevien pöytäkirjojen määräyksiin, jotta voidaan määritellä, missä määrin nämä valtiot toteuttavat unionin oikeutta tällä alalla, ja miltä osin tätä artiklaa sovelletaan niihin. Artiklassa noudatetaan perustuslakiin liitettyä turvapaikkaa koskevaa pöytäkirjaa.

*19 artikla (4)***Suoja palauttamis-, karkottamis- ja luovuttamistapauksissa**

1. Joukkokarkotukset kielletään.

2. Ketään ei saa palauttaa, karkottaa tai luovuttaa sellaiseen maahan, jossa häntä vakavasti uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai halventava rangaistus tai kohtelu.

Selitys

Artiklan 1 kohdalla on sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen neljännen lisäpöytäkirjan joukkokarkotusta koskevalla 4 artiklalla. Sillä on tarkoitus taata, että jokainen päätös tutkitaan erikseen ja että kaikkien tietyn valtion kansalaisten karkotuksesta ei voida päättää yhdellä toimenpiteellä (ks. myös kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 13 artikla)

Artiklan 2 kohdassa otetaan huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklaa koskeva Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö (ks. Ahmed vs. Itävalta, tuomio 17.12.1996, Kok. 1996, VI-2206 ja Soering, tuomio 7.7.1989)

(3). Unionin perustuslain II-78 artikla.

(4). Unionin perustuslain II-79 artikla.

III OSASTO

TASA-ARVO

20 artikla (1)

Yhdenvertaisuus lain edessä

Kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

Selitys

Artikla vastaa yleistä oikeusperiaatetta, joka on otettu mukaan kaikkiin eurooppalaisiin perustuslakeihin ja jonka myös yhteisöjen tuomioistuin on tunnustanut yhteisön oikeuden perusperiaatteeksi (tuomio 13.11.1984, Racke, asiassa 283/83, Kok. 1984, s. 3791; tuomio 17.4.1997, asiassa C-15/95, EARL, Kok. 1997, I-1961 ja tuomio 13.4.2000, asiassa C-292/97, Karlsson, Kok. 2000, s. 2737)

21 artikla (1)

Syrjintäkielto

1. Kielletään kaikenlainen syrjintä, joka perustuu sukupuoleen, rotuun, ihonväriin tai etniseen taikka yhteiskunnalliseen alkuperään, geneettisiin ominaisuuksiin, kieleen, uskontoon tai vakaumukseen, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen tai muuhun sellaiseen seikkaan.

2. Kielletään kaikenlainen kansalaisuuteen perustuva syrjintä tämän perustuslain soveltamisalalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta sen erityismääräysten soveltamista.

Selitys

Artiklan 1 kohta perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 13 artiklaan, joka on nyt korvattu unionin perustuslain III-124 artiklalla, ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artiklaan sekä geeniperimän

osalta ihmisoikeuksista ja biolääketieteestä tehdyn yleissopimuksen 11 artiklaan. Sitä sovelletaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artiklan mukaisesti niiltä osin kuin se on yhteneväinen kyseisen artiklan kanssa.

Artiklan 1 kohdan ja unionin perustuslain III-124 artiklan välillä ei ole ristiriitaa tai yhteensopimattomuutta. Viimeksi mainitulla artiklalla on toinen soveltamisala ja tarkoitus: siinä annetaan unionille valta hyväksyä säädöksiä, myös sellaisia, joilla yhdenmukaistetaan jäsenvaltioiden lakeja ja asetuksia, tiettyjen, kyseisessä artiklassa tyhjentävästi luetteloitujen syrjintämuotojen torjumiseksi. Tämä lainsäädäntö voi kattaa jäsenvaltioiden viranomaisten toiminnan (sekä yksityisten ihmisten väliset suhteet) millä tahansa unionin toimivaltaan kuuluvalla alalla. Sen sijaan 21 artiklan (2) 1 kohdassa jäljempänä ei anneta minkäänlaisia valtuuksia hyväksyä syrjintää kiellettyjä lakeja jäsenvaltioiden tai yksityisen toiminnan näillä aloilla eikä siinä kielletä syrjintää kertakaikkisesti mainituilla aloilla. Siinä käsitellään vain itse unionin toimielinten ja elinten harjoittamaa syrjintää niiden käyttäessä unionin perustuslain I ja III osan muiden artiklojen mukaista toimivaltaansa ja jäsenvaltioiden harjoittamaa syrjintää ainoastaan silloin, kun ne panevat täytäntöön unionin lainsäädäntöä. Näin ollen 1 kohta ei muuta unionin perustuslain III-124 artiklan nojalla myönnetyn toimivalan laajuutta eikä mainitun artiklan tulkintaa.

Artiklan 2 kohta vastaa unionin perustuslain I-4 artiklan 2 kohtaa, ja sitä on sovellettava kyseisen artiklan mukaisesti.

22 artikla (3)

Kulttuurinen, uskonnollinen ja kielellinen monimuotoisuus

Unioni kunnioittaa kulttuurista, uskonnollista ja kielellistä monimuotoisuutta.

Selitys

Artikla perustuu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklaan ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 151 artiklan 1 ja 4 kohtaan, jotka koskevat kulttuuria ja jotka on nyt korvattu unionin perustuslain III-280 artiklan 1 ja 4 kohdalla. Kulttuurien ja kielten monimuotoisuuden kunnioittamisesta määrätään nyt myös unionin perustuslain I-3 artiklan 3 kohdassa. Artiklaan on vaikuttanut myös Amsterdamin sopimuksen päätösasiakirjaan liitetty kirkkojen ja ei-tunnustussellisten järjestöjen asemaa koskeva julistus N:o 11, joka on nyt sisällytetty unionin perustuslain I-52 artiklaan.

(1). Unionin perustuslain II-80 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-81 artikla.

(3). Unionin perustuslain II-82 artikla.

*23 artikla (1)***Naisten ja miesten välinen tasa-arvo**

Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on varmistettava kaikilla aloilla työelämä ja palkkaus mukaan lukien.

Tasa-arvon periaate ei estä pitämästä voimassa tai toteuttamasta toimenpiteitä, jotka tarjoavat erityisetuja aliedustettuna olevalle sukupuolelle.

Selitys

Artiklan ensimmäinen kohta perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 2 artiklaan ja 3 artiklan 2 kohtaan, joissa unionin päämääräksi määritellään miesten ja naisten välisen tasa-arvon edistäminen ja jotka on nyt korvattu unionin perustuslain I-3 ja III-116 artiklalla, sekä Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 141 artiklan 1 kohtaan, joka on nyt korvattu unionin perustuslain III-214 artiklan 1 kohdalla. Se on saanut vaikutteita 3 päivänä toukokuuta 1996 tehdyn tarkistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 20 artiklasta sekä työtekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 16 kohdasta.

Se perustuu myös Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 141 artiklan 3 kohtaan, joka on korvattu unionin perustuslain III-214 artiklan 3 kohdalla, sekä miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY 2 artiklan 4 kohtaan.

Artiklan toiseen kohtaan on otettu lyhyemmässä muodossa unionin perustuslain III-214 artiklan 4 kohta, jonka mukaan yhdenvertaisen kohtelun periaate ei estä pitämästä voimassa tai toteuttamasta sellaisia erityisetuja tarjoavia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on helpottaa aliedustettuna olevan sukupuolen ammatillisen toiminnan harjoittamista taikka ehkäistä tai hyvitää ammattiuraan liittyviä haittoja. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdan (2). mukaisesti tällä kohdalla ei muuteta unionin perustuslain III-214 artiklan 4 kohtaa.

*24 artikla (3)***Lapsen oikeudet**

1. Lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpi-

(1). Unionin perustuslain II-83 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-112 artiklan 2 kohta.

(3). Unionin perustuslain II-84 artikla.

toon. Lapsen on saatava ilmaista vapaasti mielipiteensä. Lapsen mielipide on hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti otettava huomioon häntä koskevissa asioissa.

2. Kaikissa lasta koskevissa viranomaisten tai yksityisten laitosten toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

3. Jokaisella lapsella on oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa säännöllisesti, jollei se ole lapsen edun vastaista.

Selitys

Artikla perustuu lapsen oikeuksista New Yorkissa 20 päivänä marraskuuta 1989 allekirjoitettuun yleissopimukseen, jonka kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet, ja erityisesti sen 3, 9, 12 ja 13 artiklaan.

Tässä 3 kohdassa otetaan huomioon, että vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen toteuttamisen osana oleva unionin lainsäädäntö sellaisissa yksityisoikeudellisissa asioissa, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia ja joita varten unionin perustuslain III-269 artiklassa annetaan tarpeellinen toimivalta, voi sisältää nimenomaan tapaamisoikeuden, jolla varmistetaan, että lapsi voi säännöllisesti ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa.

*25 artikla (4)***Ikääntyneiden henkilöiden oikeudet**

Unioni tunnustaa ikääntyneiden henkilöiden oikeuden ihmisarvoiseen ja itsenäiseen elämään sekä oikeuden osallistua yhteiskunnalliseen elämään ja kulttuurielämään, ja kunnioittaa näitä oikeuksia.

Selitys

Artikla pohjautuu tarkistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 23 artiklaan sekä työtekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 24 ja 25 kohtaan. Oikeuteen osallistua yhteiskunnalliseen elämään ja kulttuurielämään sisältyy luonnollisesti oikeus osallistua poliittiseen elämään.

*26 artikla (5)***Vammaisten sopeutuminen yhteiskuntaan**

Unioni tunnustaa vammaisten oikeuden

(4). Unionin perustuslain II-85 artikla.

(5). Unionin perustuslain II-86 artikla.

päästä osallisiksi toimenpiteistä, joilla edistään heidän itsenäistä elämäänsä, yhteiskunnallista ja ammatillista sopeutumistaan sekä osallistumistaan yhteiskuntaelämään, ja kunnioittaa tätä oikeutta.

Selitys

Artiklaan sisältyvä periaate perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 15 artiklaan ja se on myös saanut vaikutteita työtekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 26 kohdasta.

IV OSASTO

YHTEISVASTUU

27 artikla (1)

Työntekijöiden oikeus saada tietoja ja tulla kuulluksi yrityksessä

Työntekijöille tai heidän edustajilleen on asianmukaisilla tasoilla taattava mahdollisuus saada riittävän ajoissa tietoa ja tulla kuulluksi unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisissa tapauksissa ja niissä määrätyn edellytyksin.

Selitys

Artikla on tarkistettuna Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa (21 artikla) sekä työtekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevassa yhteisön peruskirjassa (17 ja 18 kohta). Sitä sovelletaan unionin oikeudessa ja kansallisissa lainsäädännöissä määrättyjen edellytysten mukaisesti. Viittauksella asianmukaisiin tasoihin tarkoitetaan unionin oikeudessa tai kansallisissa lainsäädännöissä ja käytännöissä määriteltyjä tasoja, joihin voi sisältyä Euroopan taso, kun unionin lainsäädännössä niin säädetään. Unionin säännöstöä on tällä alalla huomattavasti: unionin perustuslain III-211 ja III-212 artikla sekä direktiivit 2002/14/EY (työntekijöille tiedottamista ja heidän kuulemistaan koskevat yleiset puitteet Euroopan yhteisössä), 98/59/EY (joukkovähentäminen), 2001/23/EY (yrityksen luovutus) ja 94/45/EY (eurooppalainen yritysneuvosto)

28 artikla (2)

Neuvotteluoikeus ja oikeus työtaistelutoimiin

Työntekijöillä ja työnantajilla tai näiden

järjestöillä on unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti oikeus asianmukaisilla tasoilla neuvotella ja tehdä työ- ja virkaehtosopimuksia sekä oikeus ryhtyä eturistiriitatilanteissa etujensa puolustamiseksi työtaistelutoimiin, lakko mukaan lukien.

Selitys

Artikla perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 6 artiklaan sekä työtekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevaan yhteisön peruskirjaan (12–14 kohta). Euroopan ihmisoikeustuomioistuim on tunnustanut lakko-oikeuden yhdeksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklassa esitetyn ammatillisen järjestäytymisoikeuden osaksi. Niiden asianmukaisten tasojen osalta, joilla voidaan käydä työehtosopimusneuvotteluja, viitataan edellisen artiklan selitykseen. Yhteistoimien, kuten lakon, toteuttamista koskevien menettelyjen ja rajoitusten osalta noudatetaan kansallisia lainsäädäntöjä ja käytäntöjä. Tähän kuuluu myös kysymys siitä, voidaanko niitä toteuttaa samanaikaisesti useassa jäsenvaltiossa.

29 artikla (3)

Oikeus työnvälityspalveluihin

Jokaisella on oikeus maksuttomiin työnvälityspalveluihin.

Selitys

Artikla perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 1 artiklan 3 kohtaan sekä työtekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 6 kohtaan.

30 artikla (4)

Suoja perusteettoman irtisanomisen yhteydessä

Jokaisella työntekijällä on oikeus suojaan perusteettomalta irtisanomiselta unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

Selitys

Artikla pohjautuu tarkistetun sosiaalisen peruskirjan 24 artiklaan. Katso myös direktiivit 80/987/ETY työntekijöiden suojasta työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa ja 2001/23/EY työntekijöiden oikeuksien turvaamisesta yrityksen luovuttamisen yhteydessä.

(1). Unionin perustuslain II-87 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-88 artikla.

(3). Unionin perustuslain II-89 artikla.

(4). Unionin perustuslain II-90 artikla.

*31 artikla (1)***Oikeudenmukaiset ja kohtuulliset työolot ja työehdot**

1. Jokaisella työntekijällä on oikeus terveellisiin, turvallisiin ja ihmisarvoisiin työoloihin ja työehtoihin.

2. Jokaisella työntekijällä on oikeus enimmäistyöajan rajoitukseen sekä päivittäisiin ja viikoittaisiin lepoaikoihin ja palkalliseen vuosilomaan.

Selitys

1. Tämän artiklan 1 kohta perustuu toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä annettuun direktiiviin 89/391/ETY. Sen pohjana on myös sosiaalisen peruskirjan 3 artikla ja työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 19 kohta sekä siltä osin kuin on kyse oikeudesta nauttia arvostusta työssä, tarkistetun sosiaalisen peruskirjan 26 artikla. Ilmaus "työehdot" on käsiteltävä unionin perustuslain III-213 artiklan mukaisesti.

2. Artiklan 2 kohta perustuu tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista annettuun direktiiviin 93/104/EY sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 2 artiklaan sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 8 kohtaan.

*32 artikla (2)***Lapsityövoiman käytön kieltö ja nuorten suojelu työssä**

Lapsityövoiman käyttö on kielletty. Työhön pääsemiseksi vaadittava vähimmäisikä ei saa olla alempi kuin ikä, jolloin oppivelvollisuus päättyy, sanotun kuitenkin rajoittamatta nuorille suotuisampien sääntöjen soveltamista ja rajoitettuja poikkeuksia.

Työhön otetuille nuorille on annettava heidän ikänsä mukaiset työolot ja -ehdot ja heitä on suojeltava taloudelliselta hyväksikäytöltä ja työltä, joka saattaa vahingoittaa heidän turvallisuuttaan, terveyttään tai fyysistä, hen-

(1). Unionin perustuslain II-91 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-92 artikla.

kistä, moraalista tai sosiaalista kehitystään tai haitata heidän koulutustaan.

Selitys

Artikla perustuu nuorten työntekijöiden suojelusta annettuun direktiiviin 94/33/EY sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 7 artiklaan ja työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 20–23 kohtaan.

*33 artikla(3)***Perhe- ja työelämä**

1. Perheen oikeudellinen, taloudellinen ja yhteiskunnallinen suoja varmistetaan.

2. Voidakseen sovittaa yhteen perhe- ja työelämänsä jokaisella on oikeus suojaan irtisanomiselta äitiyteen liittyvän syyn vuoksi sekä oikeus vanhempainlomaan ja palkalliseen äitiyslomaan lapsen syntymän tai lapsiksiottamisen johdosta.

Selitys

Perusoikeuskirjan 33 artiklan 1 kohta perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 16 artiklaan. Artiklan 2 kohta pohjautuu neuvoston direktiiviin 92/85/ETY toimenpiteistä raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden tai imettävien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen kannustamiseksi työssä sekä direktiiviin 96/34/EY UNICE:n, CEEP:n ja EAY:n tekemästä vanhempainloma koskevasta puitesopimuksesta. Se perustuu myös Euroopan sosiaalisen peruskirjan 8 artiklaan (äitiyssuojelu) ja on saanut vaikutteita tarkistetun sosiaalisen peruskirjan 27 artiklasta (perheellisten työntekijöiden oikeus tasavertaisiin mahdollisuuksiin ja tasavertaiseen kohteluun). Äitiyteen sisältyy ajanjakso hedelmöitymisestä imettämiseen.

*34 artikla(4)***Sosiaaliturva ja toimeentuloturva**

1. Unioni tunnustaa oikeuden sosiaaliturvaetuksiin ja sosiaalipalveluihin, joilla taataan suoja muun muassa raskauden ja synnytyksen aikana ja sairauden, työtaturman, hoidon tarpeen ja vanhuuden varalta sekä työpaikan menetyksen yhteydessä unionin

(3). Unionin perustuslain II-93 artikla.

(4). Unionin perustuslain II-94 artikla.

oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.

2. Jokaisella unionissa laillisesti asuvalla ja siellä laillisesti liikkuvalla on oikeus sosiaaliturvaetuuksiin ja sosiaalisiin etuihin unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

3. Yhteiskunnallisen syrjäytymisen ja köyhyyden torjumiseksi unioni tunnustaa oikeuden toimeentuloturvaan ja asumisen tukeen tarkoituksena turvata ihmisarvoinen elämä vähävaraisille, unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.

Selitys

Perusoikeuskirjan 34 artiklan (1).1 kohdassa esitetty periaate perustuu Euroopan unionin perustamissopimuksen 137 ja 140 artiklaan, jotka on nyt korvattu unionin perustuslain III-210 ja III-213 artiklalla, sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 artiklaan ja työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 10 kohtaan. Unionin on noudatettava tätä periaatetta, kun se toteuttaa unionin perustuslain III-210 ja III-213 artiklassa sille annettua toimivaltaa. Viitatus sosiaalipalveluihin koskee tapauksia, joissa tällaisia palveluja on otettu käyttöön tiettyjen etuuksien varmistamiseksi, mutta se ei tarkoita, että tällaiset palvelut olisi otettava käyttöön, jos niitä ei ole olemassa. Ilmaisuu "äitiys" on käsiteltävä samalla tavoin kuin edellisessä artiklassa.

Artiklan 2 kohta perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 artiklan 4 kohtaan ja 13 artiklan 4 kohtaan sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 2 kohtaan ja siinä esitetään säännöt, jotka johtuvat asetuksesta N:o 1408/71 ja asetuksesta N:o 1612/68.

Artiklan 3 kohtaan ovat vaikuttaneet Euroopan sosiaalisen peruskirjan 13 artikla ja tarkistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 30 ja 31 artikla sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 10 kohta. Unionin on noudatettava sitä politiikoissa, jotka perustuvat unionin perustuslain III-210 artiklaan.

35 artikla (2)

Terveiden suojelu

Jokaisella on oikeus saada ehkäisevää ter-

veydenhoitoa ja sairaanhoitoa kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisin edellytyksin. Ihmisten terveyden korkeatasoinen suojelu varmistetaan kaikkien unionin poliitikkojen ja toimintojen määrittelyssä ja toteuttamisessa.

Selitys

Tämän artiklan periaatteet perustuvat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 152 artiklaan, joka on nyt korvattu unionin perustuslain III-278 artiklalla, sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 11 ja 13 artiklaan. Artiklan toisessa virkkeessä toistetaan unionin perustuslain III-278 artiklan 1 kohta.

36 artikla (3)

Mahdollisuus käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja

Edistääkseen unionin sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta unioni tunnustaa mahdollisuuden käyttää kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisia yleistä taloudellista etua koskevia palveluja tämän perustuslain mukaisesti, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.

Selitys

Artikla noudattaa täysin unionin perustuslain III-122 artiklaa eikä siinä luoda uutta oikeutta. Siinä vain vahvistetaan periaate, jonka mukaan unioni kunnioittaa kansallisessa lainsäädännössä säädettyä mahdollisuutta käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja, mikäli säännökset ovat sopusoinnussa unionin oikeuden kanssa.

37 artikla (4)

Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelun korkea taso ja ympäristön laadun parantaminen on sisällytettävä unionin politiikkoihin ja varmistettava kestävä kehityksen periaatteen mukaisesti.

Selitys

Artiklan periaate perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 2, 6 ja 174 artiklaan, jotka on nyt korvattu unionin perustuslain I-3 artiklan 3 kohdalla sekä III-119 ja III-233 artiklalla.

(1). Unionin perustuslain II-94 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-95 artikla.

(3). Unionin perustuslain II-96 artikla.

(4). Unionin perustuslain II-97 artikla.

Artikla on myös saanut vaikutteita tietyistä kansallisista perustuslaeista.

38 artikla (1)

Kuluttajansuoja

Unionin politiikoissa varmistetaan korkeatasoinen kuluttajansuoja.

Selitys

Artiklan periaate perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 153 artiklaan, joka on nyt korvattu unionin perustuslain III-235 artiklalla.

V OSASTO

KANSALAISTEN OIKEUDET

39 artikla (2)

Äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa

1. Jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omilla kansalaisilla.

2. Euroopan parlamentin jäsenet valitaan yleisillä, välittömällä, vapaille ja salaisilla vaaleilla.

Selitys

Perusoikeuskirjan 39 artiklaa (2) sovelletaan unionin perustuslain I ja III osassa määrätyn edellytyksin perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdan (3) mukaisesti. Itse asiassa 39 artiklan (2) 1 kohta vastaa unionin perustuslain I-10 artiklan 2 kohdassa turvattua oikeutta (ks. myös unionin perustuslain III-126 artiklassa oleva oikeusperusta kyseisen oikeuden käyttämistä koskevien yksityiskohtaisten järjestelyjen hyväksymiseksi) ja tämän artiklan 2 kohta vastaa unionin perustuslain I-20 artiklan 2 kohtaa. Artiklan 2 kohdassa toistetaan demokraattisen valtion vaalijärjestelmän peruseräkkeet.

(1). Unionin perustuslain II-98 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-99 artikla.

(3). Unionin perustuslain II-112 artiklan 2 kohta.

40 artikla (4)

Äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa

Jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omilla kansalaisilla.

Selitys

Artikla vastaa unionin perustuslain I-10 artiklan 2 kohdassa turvattua oikeutta (ks. myös III-126 artiklassa oleva oikeusperusta kyseisen oikeuden käyttämistä koskevien yksityiskohtaisten järjestelyjen hyväksymiseksi). Sitä sovelletaan perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdan (2) mukaisesti näissä unionin perustuslain I ja III osassa olevissa artikloissa määrätyn edellytyksin.

41 artikla (5)

Oikeus hyvään hallintoon

1. Jokaisella on oikeus siihen, että unionin toimielimet, elimet ja laitokset käsittelevät hänen asiansa puolueettomasti, oikeudenmukaisesti ja kohtuullisessa ajassa.

2. Tähän oikeuteen sisältyy erityisesti:

a) jokaisen oikeus tulla kuulluksi ennen kuin häntä vastaan ryhdytään yksittäiseen toimenpiteeseen, joka vaikuttaa häneen epäedullisesti;

b) jokaisen oikeus tutustua häntä koskeviin asiakirjoihin ottaen huomioon oikeutetun luottamuksellisuuden, salassapitovelvollisuuden ja liikesalaisuuden vaatimukset;

c) hallintoelinten velvollisuus perustella päätöksensä.

3. Jokaisella on oikeus saada unionilta korvaus niistä vahingoista, joita unionin toimielimet tai niiden henkilökuntaan kuuluvat ovat aiheuttaneet tehtäviään suorittaessaan, jäsen-

(4). Unionin perustuslain II-100 artikla.

(5). Unionin perustuslain II-101 artikla.

valtioiden lainsäädännön yhteisten yleisten periaatteiden mukaisesti.

4. Jokainen voi ottaa yhteyttä unionin toimielimiin jollakin tämän perustuslain kielistä, ja hänen on saatava vastaus samalla kielellä.

Selitys

Perusoikeuskirjan 41 artiklan (1), perustana on, että unioni on oikeusyhteisö, jonka ominaispiirteet ovat kehittyneet oikeuskäytännössä, jolla on vakiinnutettu hyvä hallinto yleisenä oikeusperiaatteena (ks. mm. yhteisöjen tuomioistuimen tuomiota 31.3.1992 asiassa C-255/90 P, Burbán, Kok. 1992, I-2253 sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota 18.9.1995 asiassa T-167/94, Nölle, Kok. 1995, II-2589 ja tuomiota 9.7.1999 asiassa T-231/97, New Europe Consulting ja muut, Kok. II-2403). Oikeuden esitystapa kahdessa ensimmäisessä kohdassa johtuu oikeuskäytännöstä (yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 15.10.1987 asiassa 222/86, Heylens, Kok. 1987, 4097 n:o 15; tuomio 18.10.1989 asiassa 374/87, Orkem, Kok. 1989, 3283; tuomio 21.11.1991 asiassa C-269/90, TU München, Kok. 1991, I-5469 sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 6.12.1994 asiassa T-450/93, Lisrestal, Kok. 1994, II-1177 ja tuomio 18.9.1995 asiassa T-167/94, Nölle, Kok. 1995, II-258) ja perusteluvelvoitteen osalta Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 253 artiklasta, joka on nyt korvattu unionin perustuslain I-38 artiklan 2 kohdalla (ks. myös unionin perustuslain III-398 artiklan oikeusperusta, jonka nojalla voidaan antaa avointa, tehokasta ja riippumatonta eurooppalaista hallintoa tukevaa lainsäädäntöä)

Artiklan 3 kohdassa toistetaan nyt unionin perustuslain III-431 artiklassa turvattu oikeus. Artiklan 4 kohdassa toistetaan nyt unionin perustuslain I-10 artiklan 2 kohdan d alakohdassa ja unionin perustuslain III-129 artiklassa turvattu oikeus. Näitä oikeuksia sovelletaan 52 artiklan 2 kohdan (2). mukaisesti unionin perustuslain III osassa määriteltyjen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti.

Tähän kysymykseen liittyy tärkeänä näkökohtana perusoikeuskirjan 47 artiklassa (3). turvattu oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin.

42 artikla (4)

Oikeus tutustua asiakirjoihin

Jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä tai oikeushen-

(1). Unionin perustuslain II-101 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-112 artiklan 2 kohta.

(3). Unionin perustuslain II-107 artikla.

kilöllä, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on oikeus tutustua Euroopan unionin toimielinten, elinten ja laitosten asiakirjoihin niiden tallenne muodosta riippumatta.

Selitys

Artiklassa turvattu oikeus on peräisin Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 255 artiklasta, jonka nojalla on annettu asetus 1049/2001. Eurooppa-valmistelukunta on ulottanut tämän asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden toimielinten, muiden elinten ja erillisvirastojen asiakirjoihin yleensä, asiakirjan muodosta riippumatta (ks. unionin perustuslain I-50 artiklan 3 kohta). Perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdan (2). mukaisesti sitä sovelletaan unionin perustuslain II-112 artiklan 2 kohdan mukaisesti unionin perustuslain I-50 artiklan 3 kohdassa ja III-399 artiklassa määrätyn edellytyksin ja rajoituksin.

43 artikla (5)

Euroopan oikeusasiamies

Jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä ja oikeushenkilöllä, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on oikeus tehdä Euroopan oikeusasiamiehelle kantelu, joka koskee unionin toimielinten, elinten tai laitosten toiminnassa ilmenneitä epäkohtia, lukuun ottamatta Euroopan unionin tuomioistuimen toimintaa lainkäyttöelimenä.

Selitys

Tässä artiklassa turvattu oikeus on turvattu unionin perustuslain I-10 ja III-335 artiklassa. Sitä sovelletaan perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdan (2). mukaisesti näissä kahdessa artiklassa määrätyn edellytyksin.

44 artikla (5)

Oikeus esittää vetoamus

Jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä ja oikeushenkilöllä, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on oikeus vedota Euroopan parlamenttiin.

(4). Unionin perustuslain II-102 artikla.

(5). Unionin perustuslain II-103 artikla.

Selitys

Tässä artiklassa turvattu oikeus on turvattu unionin perustuslain I-10 ja III-334 artiklassa. Sitä sovelletaan 52 artiklan 2 kohdan (1). mukaisesti näissä kahdessa artiklassa määrätyn edellytyksin.

*45 artikla (1)***Liikkumis- ja oleskeluvapaus**

1. Jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella.

2. Liikkumis- ja oleskeluvapaus voidaan tämän perustuslain mukaisesti myöntää jäsenvaltion alueella laillisesti asuville kolmansien maiden kansalaisille.

Selitys

Artiklan 1 kohdassa turvataan unionin perustuslain I-10 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu oikeus (ks. myös III-125 artiklassa oleva oikeusperusta ja yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 17.9.2002, asia C-413/99, Baumbast, Kok. 2002, s. 709). Sitä sovelletaan 52 artiklan 2 kohdan (2) mukaisesti perustuslain III osassa määrätyn edellytyksin ja rajoituksin.

Artiklan 2 kohdassa muistutetaan unionin perustuslain III-265 – III-267 artiklassa unionille annetusta toimivallasta. Tämän vuoksi kyseisen oikeuden myöntäminen riippuu siitä, käyttävätkö toimielimet tätä toimivaltaa.

*46 artikla (3)***Diplomaatti- ja konsuliviranomaisten antama suojelu**

Jokainen unionin kansalainen saa kolmannen maan alueella, jossa jäsenvaltiolla, jonka kansalainen hän on, ei ole edustusta, suojelua minkä tahansa jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omat kansalaiset.

Selitys

Artiklassa on turvattu unionin perustuslain I-10 artik-

(1). Unionin perustuslain II-105 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-112 artiklan 2 kohta.

(3). Unionin perustuslain II-106 artikla.

lassa tarkoitettu oikeus (ks. myös unionin perustuslain III-127 artiklan oikeusperusta). Sitä sovelletaan 52 artiklan 2 kohdan (2). mukaisesti näissä artikloissa määrätyn edellytyksin.

VI OSASTO

LAINKÄYTTÖ*47 artikla (4)***Oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen**

Jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattu- ja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava tässä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimessa.

Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu. Jokaisella on oltava mahdollisuus saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään.

Maksutonta oikeusapua annetaan vähävaraisille, jos tällainen apu on tarpeen, jotta asianomainen voisi tehokkaasti käyttää oikeutta saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Selitys

Artiklan ensimmäinen kohta perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13 artiklaan:

"Jokaisella, jonka tässä yleissopimuksessa tunnustetuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava käytettävissään tehokas oikeussuojakeino kansallisen viranomaisen edessä siinäkin tapauksessa, että oikeuksien ja vapauksien loukkauksen ovat tehneet virantoimittuksessa olevat henkilöt."

Suoja on unionin oikeudessa kuitenkin laajempi, sillä siinä turvataan oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin tuomarin edessä. Yhteisöjen tuomioistuin vakiinnutti kyseisen oikeuden unionin oikeuden yleiseksi periaatteeksi tuomiossaan 15.5.1986, Johnston, asia 222/84, Kok. 1986, s. 1651; ks. myös 15.10.1987 an-

(4). Unionin perustuslain II-107 artikla.

nettua tuomiota asiassa 222/86, Heylens, Kok. 1987, 4097 ja 3.12.1992 annettua tuomiota asiassa C-97/91, Borelli, Kok. 1992, I-6313. Tuomioistuimen mukaan kyseistä unionin oikeuden yleistä periaatetta sovelletaan myös jäsenvaltioihin silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta. Tämän oikeuskäytännön kirjaamisella perusoikeuskirjaan ei pyritty muuttamaan perussopimusten mukaista tuomioistuinvalvontaa koskevaa järjestelmää eikä varsinkaan tutkittavaksi ottamista koskevia sääntöjä suoraan Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi saatettavien kanteiden osalta. Eurooppa-valmistelukunta on tarkastellut tuomioistuinvalvontaa koskevaa järjestelmää, myös tutkittavaksi ottamista koskevia sääntöjä, vahvistanut ne ja muuttanut niiden tiettyjä näkökohtia, mikä käy ilmi unionin perustuslain III-353 – III-381 artiklasta ja erityisesti sen III-365 artiklan 4 kohdasta. Tätä 47 artiklaa (1) sovelletaan kaikkien unionin oikeuden takaamisen oikeuksien osalta unionin toimielimiin ja jäsenvaltioihin niiden pannessa täytäntöön yhteisön oikeutta.

Artiklan toinen kohta perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohtaan, joka kuuluu seuraavasti:

"Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyyttestä. Päätös on annettava julkisesti, mutta lehdistöltä ja yleisöltä voidaan kieltää pääsy koko oikeudenkäyntiin tai osaan siitä demokraattisen yhteiskunnan moraalien, yleisen järjestyksen tai kansallisen turvallisuuden vuoksi nuorten henkilöiden etujen tai osapuolten yksityiselämän suojaamisen niin vaatien, tai siinä määrin kuin tuomioistuin harkitsee ehdottoman välttämättömäksi erityisolosuhteissa, joissa julkisuus loukkaisi oikeudenmukaisuutta."

Oikeutta saada asia käsiteltäväksi tuomioistuimessa ei sovelleta unionin oikeudessa ainoastaan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeviin riita-asioihin. Tämä johtuu siitä, että unioni on oikeusyhteisö, kuten yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa 194/83, Vihreät vastaan Euroopan parlamentti (tuomio 23.4.1986, Kok. 1988, s. 1339). Euroopan ihmisoikeussopimuksessa annettu takuuta sovelletaan unionissa kuitenkin samalla tavalla niiden soveltamisalaa lukuun ottamatta.

Artiklan kolmannen kohdan osalta on aiheellista todeta, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti oikeusapua on annettava tapauksissa, joissa oikeusavun puuttuminen tekisi tehottomaksi tehokkaan oikeussuojan takuun (Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asiassa Airey 9.10.1979 annettu tuomio, sarja A, Kok. 32, 11). Myös Euroopan unionin tuomioistuimella on oikeusapujärjestelmä.

(1). Unionin perustuslain II-107 artikla.

48 artikla (2)

Syyttömysolettama ja oikeus puolustukseen

1. Jokaista syytettyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen.

2. Jokaiselle syytetylle taataan oikeus puolustukseen.

Selitys

Tämä 48 artikla (2) vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohtaa, jotka kuuluvat seuraavasti:

"2. Jokaista rikoksesta syytettyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen.

3. Jokaisella rikoksesta syytetyllä on seuraavat vähimmäisoikeudet:

a) oikeus saada viipymättä yksityiskohtainen tieto häneen kohdistettujen syytteiden sisällöstä ja perusteista hänen ymmärtämällään kielellä;

b) oikeus saada riittävästi aikaa ja edellytykset valmistella puolustustaan;

c) oikeus puolustautua henkilökohtaisesti tai itse valitsemansa oikeudenkäyntiavustajan välityksellä, ja jos hän ei pysty itse maksamaan saamastaan oikeusavusta, hänen on saatava se korvauksetta oikeudenmukaisuuden niin vaatiessa;

d) oikeus kuulustella tai kuulustuttaa todistajia, jotka kutsutaan todistamaan häntä vastaan, ja saada hänen puolestaan esiintyvät todistajat kutsutuiksi ja kuulusteluiksi samoissa olosuhteissa kuin häntä vastaan todistamaan kutsutut todistajat;

e) oikeus saada maksutta tulkin apua, jos hän ei ymmärrä tai puhu tuomioistuimessa käytettyä kieltä."

Tällä oikeudella on 52 artiklan 3 kohdan (3) mukaisesti sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvattu oikeudella.

49 artikla (4)

Laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate

1. Ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen sellaisen teon tai laiminlyönnin perusteella,

(2). Unionin perustuslain II-108 artikla.

(3). Unionin perustuslain II-112 artiklan 3 kohta.

(4). Unionin perustuslain II-109 artikla.

joka ei ollut tekohetkellä rikos kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan. Rikoksesta ei saa määrätä sen tekohetkellä sovellettavissa ollutta rangaistusta ankarampaa rangaistusta. Jos rikoksen teon jälkeen laissa säädetään lievemmästä rangaistuksesta, sitä on sovellettava.

2. Tämän artiklan määräykset eivät estä panemasta vireille oikeudenkäyntiä henkilöä vastaan ja tuomitsemasta häntä rangaistukseen teosta tai laiminlyönnistä, joka kansakuntien yhteisesti tunnustamien yleisten periaatteiden mukaan oli tekohetkellä rikos.

3. Rangaistus ei saa olla epäsuhteessa rikoksen vakavuuteen.

Selitys

Artiklassa esitetään klassinen sääntö, jonka mukaan rikosoikeudessa ei sovelleta lakeja eikä rangaistuksia taannehtivasti. Siihen on lisätty lievemmän rangaistuksen taannehtiva soveltaminen, joka on käytössä monissa valtioissa ja on esitetty kansalaisyhteisö- ja poliittis- oikeuksia koskevan yleissopimuksen 15 artiklassa.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artikla kuuluu seuraavasti:

"1. Ketään ei ole pidettävä syyppäänä rikokseen sellaisen teon tai laiminlyönnin perusteella, joka ei ollut tekohetkellä kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan rikos. Rikoksen tekohetkellä sovellettavissa ollutta rangaistusta ankarampaa rangaistusta ei saa määrätä.

2. Mikään tässä artiklassa ei estä ryhtymästä oikeudenkäyntiin henkilöä vastaan ja tuomitsemasta häntä rangaistukseen teosta tai laiminlyönnistä, joka sivistyskansojen hyväksymien yleisten oikeusperiaatteiden mukaisesti oli tekohetkellä rikollinen teko."

Ainoastaan 2 kohdan ilmaisu "sivistyskansojen" on poistettu. Tämä ei kuitenkaan muuta sisällön osalta kohtaa, joka koskee erityisesti rikoksia ihmiskuntaa vastaan. Oikeudella, joka turvataan, on siis 52 artiklan 3 kohdan⁽¹⁾ mukaisesti sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvatulla oikeudella.

Artiklan 3 kohdassa toistetaan rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden yleinen periaate, joka on vakiintunut jäsenvaltioiden yhteisissä valtiösääntöperinteissä ja yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä.

(1). Unionin perustuslain II-112 artiklan 3 kohta.

50 artikla (2)

Kielto syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta

Ketään ei saa panna syytteeseen tai rangaista rikoksesta, josta hänet on jo unionissa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti.

Selitys

Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artikla kuuluu seuraavasti:

"1. Ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti.

2. Edellisen kappaleen määräykset eivät estä ottamasta juttua uudelleen tutkittavaksi asianomaisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti, jos on näyttöä uusista tai vasta esiin tulleista tosiseikoista tai jos aiemmassa prosessissa on tapahtunut sellainen perustavaa laatua oleva virhe, joka voisi vaikuttaa lopputulokseen.

3. Tästä artiklasta ei saa poiketa yleissopimuksen 15 artiklan perusteella."

"Non bis in idem" -sääntöä sovelletaan unionin oikeudessa (lukuista oikeustapauksista ks. 5.5.1966 annettua tuomiota asiassa Gutmann vastaan komissio, asia 18/65 ja asia 35/65, Kok. 1966, s. 150 ja äskettäin ratkaistun asian osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 20.4.1999, yhdistetyt asiat T-305/94 ja muut, Limburgse Vinyl Maatschappij NV vastaan komissio, Kok. II-931). Täsmennetään, että kumulaation kieltävä sääntö koskee kahden samankaltaisen rangaistuksen yhdistämistä, tässä tapauksessa rikosprosessissa.

"Non bis in idem" -sääntöä ei 50 artiklan (2) mukaisesti sovelleta ainoastaan saman valtion tuomioistuimissa, vaan myös useiden jäsenvaltioiden tuomioistuinten välillä. Tämä vastaa unionin säännöstöä; ks. Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54-58 artikla ja yhteisöjen tuomioistuimen tuomio, 11.2.2003, asia C-187/01, Gözütök, yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta tehdyn yleissopimuksen 7 artikla ja lahjonnan torjuntaa koskevan yleissopimuksen 10 artikla. Muutamat poikkeukset, jotka näissä yleissopimuksissa mahdollistavat jäsenvaltioille "non bis in idem" -säännöstä poikkeamisen, kuuluvat 52 artiklan 1 kohdan (3) rajoituksia koskevan horison-

(2). Unionin perustuslain II-110 artikla.

(3). Unionin perustuslain II-112 artiklan 1 kohta.

taalisen lausekkeen piiriin. Seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa, eli kun periaatetta sovelletaan yhdessä jäsenvaltiossa, on tällä turvalla oikeudella sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaavalla oikeudella.

VII OSASTO

PERUSOIKEUSKIRJAN TULKINTAA JA SOVELTAMISTA KOSKEVAT YLEISET MÄÄRÄYKSET

51 artikla (1)

Soveltamisala

1. Tämän perusoikeuskirjan määräykset koskevat unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia toissijaisuusperiaatteen mukaisesti sekä jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun viimeksi mainitut soveltavat unionin oikeutta. Tämän vuoksi ne kunnioittavat tämän perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia, noudattavat sen sisältämiä periaatteita ja edistävät niiden soveltamista kukin toimivaltansa mukaisesti ja unionille tämän perustuslain muissa osissa annetun toimivallan rajoja noudattaen.

2. Tällä perusoikeuskirjalla ei uloteta unionin oikeuden soveltamisalaa unionin toimivaltaa laajemmaksi eikä luoda unionille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä eikä muuteta tämän perustuslain muissa osissa määriteltyjä toimivaltuuksia ja tehtäviä.

Selitys

Tämän 51 artiklan (1).tarkoituksena on määritellä perusoikeuskirjan soveltamisala. Sen tarkoituksena on määrittää selvästi, että perusoikeuskirjaa sovelletaan ensisijaisesti unionin toimielimiin ja elimiin toissijaisuusperiaatetta noudattaen. Tämä määräys laadittiin noudattaen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohtaa, jonka mukaisesti unionin on kunnioitettava perusoikeuksia, ja se on myös Kölnin Eurooppa-neuvoston antaman valtuutuksen mukainen. Käsite "toimielimet" vahvistetaan unionin perustuslain I osassa. Käsitettä "elimet ja laitokset" käytetään perustuslaissa yleisesti tarkoittamaan kaikkia unionin perustuslailla tai johdetun oikeuden säädöksillä perustettuja elimiä (ks. esim. unionin perustuslain I-50 tai I-51 artikla).

(1). Unionin perustuslain II-111 artikla.

Jäsenvaltioiden osalta yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä johtuu selvästi, että velvollisuus noudattaa unionin puitteissa määriteltyjä perusoikeuksia koskee jäsenvaltioita vain silloin, kun ne toimivat unionin oikeuden alalla (tuomio 13.7.1989, Wachauf, asiassa 5/88, Kok. 1989, s. 2609; tuomio 18.6.1991, ERT, Kok. 1991, I-2925).tuomio, 18.12.1997, asia C-309/96 Annibaldi, Kok. 1997, I-7493. Yhteisöjen tuomioistuin on hiljattain vahvistanut tämän oikeuskäytännön seuraavin sanoin: "Lisäksi on huomattava, että yhteisön oikeusjärjestyksen perusoikeuksien turvaamista koskevat vaatimukset sitovat myös jäsenvaltioita niiden pannessa yhteisön oikeudensäännöksiä täytäntöön..." (tuomio 13.4.2000, asiassa C-292/97, Kok. 2000 2737, peruste 37).Tätä sääntöä sellaisena kuin se on vakiinnutettu tässä perusoikeuskirjassa sovelletaan tietysti sekä keskusviranomaisiin että alueellisiin tai paikallisiin elimiin ja julkisyhteisöihin silloin, kun ne panevat täytäntöön unionin oikeutta.

Artiklan 2 kohdassa yhdessä 1 kohdan toisen virkkeen kanssa vahvistetaan, ettei peruskirjalla voida laajentaa unionille perustuslain muissa osissa annettuja toimivaltuuksia ja tehtäviä. Tässä on nimenomaisesti mainittu se, mikä loogisesti aiheutuu toissijaisuusperiaatteesta ja siitä, että unionilla on vain sille annettua toimivaltaa. Perusoikeuksilla sellaisina kuin ne ovat unionissa turvattuina on vaikutuksia vain unionin perustuslain I ja III osassa määriteltyjen toimivaltuuksien puitteissa. Näin ollen unionin toimielinten I kohdan toisen virkkeen mukainen velvollisuus edistää perusoikeuskirjassa mainittuja periaatteita voi syntyä vain näiden samojen toimivaltuuksien rajoissa.

Artiklan 2 kohdassa vahvistetaan myös, että perusoikeuskirjalla ei saa ulottaa unionin oikeuden soveltamisalaa perustuslain muissa osissa annettua toimivaltaa laajemmalle. Yhteisöjen tuomioistuin on jo vahvistanut tämän säännön unionin oikeudeksi tunnustettujen perusoikeuksien osalta (tuomio 17.2.1998, asia C-249/96, Grant, Kok. 1998, I-621, 45 kohta perusteista).Tämän säännön mukaisesti on selvää, että perusoikeuskirjan sisällyttämisen unionin perustuslakiin ei voida katsoa sinällään laajentavan "unionin oikeuden täytäntöönpanoksi" katsottavaa jäsenvaltioiden toiminta-alaa (jota tarkoitetaan 1 kohdassa ja edellä mainitussa oikeuskäytännössä)

52 artikla (2)

Oikeuksien ja periaatteiden ulottuvuus ja tulkinta

1. Tässä perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla ja kyseisten

(2). Unionin perustuslain II-112 artikla.

oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.

2. Tässä perusoikeuskirjassa tunnustettuja oikeuksia, joista on määräyksiä tämän perustuslain muissa osissa, sovelletaan niissä määriteltujen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti.

3. Siltä osin kuin tämän perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa yleissopimuksessa. Tämä määräys ei estä unionia myöntämästä tätä laajempaa suojaa.

4. Siltä osin kuin tässä perusoikeuskirjassa tunnustetaan perusoikeudet sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä, näitä perusoikeuksia on tulkittava mainitun perinteen mukaisesti.

5. Tämän perusoikeuskirjan periaatteita sisältävät määräykset voidaan panna täytäntöön unionin toimielinten, elinten tai laitosten oman toimivaltansa puitteissa hyväksymillä lainsäätämisjärjestyksessä hyväksyttävillä säädöksillä, täytäntöönpanosäädöksillä sekä säädöksillä, joita jäsenvaltiot antavat unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi. Ne voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistaviksi vain sikäli kuin on kyse tällaisten säädösten tulkinnasta tai niiden laillisuuden valvonnasta.

6. Kansalliset lainsäädännöt ja käytännöt on otettava täysin huomioon siten kuin tässä perusoikeuskirjassa määrätään.

7. Unionin ja jäsenvaltioiden tuomioistuinten ottavat asianmukaisesti huomioon perusoikeuskirjan tulkitsemisen ohjaamiseksi laaditut selitykset.

Selitys

Tällä 52 artiklalla ⁽¹⁾ pyritään vahvistamaan perusoikeuskirjan oikeuksien ja periaatteiden kattavuus sekä niiden tulkintaa koskevat säännöt. Artiklan 1 kohdassa käsitellään rajoitussäännöstöä. Käytettyyn sanamuotoon on vaikuttanut yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö: "...vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan näiden oikeuksien käyttöä voidaan kuitenkin rajoittaa muun muassa yhteisen markkinajärjestelyn yhteydessä, kunhan rajoitukset tosiasiallisesti palvelevat yleisen edun mukaisia yhteisön tavoitteita eikä niillä puututa näihin oikeuksiin tavoitellun päämäärän kannalta suhteettomasti ja tavalla, jota ei voida hyväksyä ja jolla loukattaisiin näiden oikeuksien keskeistä sisältöä" (tuomio 13.4.2000, asiassa C-292/97, kohta 45). Viittaus unionin tunnustamiin yleisiin etuihin kattaa sekä unionin perustuslain I-2 artiklassa mainitut tavoitteet että muut perustuslain erityismääräyksillä, kuten unionin perustuslain I-5 artiklan 1 kohdalla, III-133 artiklan 3 kohdalla, III-154 ja III-436 artiklalla, suojatut edut.

Artiklan 2 kohdassa viitataan Euroopan yhteisön perustamissopimuksessa jo nimellisesti taattuihin oikeuksiin, jotka on tunnustettu uudelleen perusoikeuskirjassa ja jotka nyt mainitaan unionin perustuslain muissa osissa (erityisesti unionin kansalaisuudesta johtuvat oikeudet). Kohdassa selvitetään, että kyseisiä oikeuksia koskevat edelleen niiden perustana olevaan unionin lainsäädäntöön sovellettavat edellytykset ja rajoitukset, joista nyt määrätään unionin perustuslain I ja III osassa. Perusoikeuskirjalla ei muuteta Euroopan yhteisön perustamissopimuksessa annettujen oikeuksien järjestelmää, josta nyt määrätään unionin perustuslain I ja III osassa.

Artiklan 3 kohdan tarkoituksena on varmistaa tarvittava johdonmukaisuus perusoikeuskirjan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen välillä määräämällä säännöstä, jonka mukaan siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat myös Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvattuja oikeuksia, niillä on sama merkitys ja kattavuus, sallitut rajoitukset mukaan luettuina, kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määrättyillä oikeuksilla. Tästä johtuu erityisesti, että lainsäätäjän on näitä oikeuksia rajoittaessaan noudatettava samoja vaatimuksia, joista määrätään Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiskohtaisissa rajoituksissa koskevista määräyksistä, joita siten voidaan soveltaa tähän kohtaan kuuluviin oikeuksiin, sanotun kuitenkin vaikuttamatta unionin oikeuden ja Euroopan unionin tuomioistuimen riippumattomuuteen.

Viittauksella Euroopan ihmisoikeussopimukseen tarkoitetaan sekä yleissopimusta että sen lisäpöytäkirjoja. Turvattujen oikeuksien merkitys ja kattavuus määritellään näiden asiakirjojen lisäksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Kohdan viimeisen virkkeen tarkoituksena on antaa unionille mahdollisuus turvata tätä laajempi suoja. Joka tapauksessa perusoikeuskirjassa myönnetty suojan taso ei koskaan saa olla ihmisoikeussopimuksessa taattua alhaisempi.

(1). Unionin perustuslain II-112 artikla.

Perusoikeuskirja ei vaikuta jäsenvaltioiden mahdollisuuksiin soveltaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 15 artiklaa, jonka mukaan voidaan poiketa ihmisoikeussopimuksen mukaisista oikeuksista sodan tai muun yleisen hätätilan aikana, joka uhkaa kansakunnan elämää, toimien toteuttamiseksi kansallisen puolustuksen alalla sodan puhjettua tai lain ja järjestyksen ylläpitämiseksi niiden unionin perustuslain II-5 artiklan 1 kohdassa, III-131 artiklassa ja III-262 artiklassa tunnustettujen velvollisuuksien mukaisesti.

Seuraavassa on luettelo oikeuksista, joiden tällä hetkellä, ja sulkematta pois oikeuden, lainsäädännön ja perussopimusten kehitystä, voidaan katsoa vastaavan tässä kohdassa tarkoitettuja Euroopan ihmisoikeussopimuksen oikeuksia. Luettelossa ei ole Euroopan ihmisoikeussopimukseen nähden uusia oikeuksia.

1. Peruskirjan artiklat, joilla on sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen (ECHR) vastaavilla artikloilla:

- 2 artikla (1), vastaa ECHR:n 2 artiklaa
- 4 artikla (2), vastaa ECHR:n 3 artiklaa
- 5 artiklan 1 ja 2 kohta (3) vastaavat ECHR:n 4 artiklaa
- 6 artikla (4), vastaa ECHR:n 5 artiklaa
- 7 artikla (5), vastaa ECHR:n 8 artiklaa
- 10 artiklan 1 kohta (6), vastaa ECHR:n 9 artiklaa
- 11 artikla (7), vastaa ECHR:n 10 artiklaa, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin oikeudessa määrättyjä rajoituksia jäsenvaltioiden oikeudelle ottaa käyttöön ECHR:n 10 artiklan 1 kohdan kolmannessa virkkeessä tarkoitettuja lupamenettelyjä
- 17 artikla (8), vastaa ECHR:n lisäpöytäkirjan 1 artiklaa
- 19 artiklan 1 kohta (9), vastaa ECHR:n neljännen lisäpöytäkirjan 4 artiklaa
- 19 artiklan 2 kohta (10), vastaa ECHR:n 3 artiklaa sellaisena kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin sen tulkitsee
- 48 artikla (11), vastaa ECHR:n 6 artiklan 2 ja 3 kohtaa
- 49 artiklan 1 kohta (12), (lukuun ottamatta viimeistä virkettä) ja 2 kohta vastaavat ECHR:n 7 artiklaa.

2. Artiklat, joilla on sama merkitys kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaavilla artikloilla, mutta joiden kattavuus on laajempi:

- (1). Unionin perustuslain II-62 artikla.
- (2). Unionin perustuslain II-64 artikla.
- (3). Unionin perustuslain II-65 artikla.
- (4). Unionin perustuslain II-66 artikla.
- (5). Unionin perustuslain II-67 artikla.
- (6). Unionin perustuslain II-70 artikla.
- (5). Unionin perustuslain II-71 artikla.
- (8). Unionin perustuslain II-77 artikla.
- (9). Unionin perustuslain II-79 artikla.
- (10). Unionin perustuslain II-79 artikla.
- (11). Unionin perustuslain II-108 artikla.
- (12). Unionin perustuslain II-109 artikla.

- 9 artikla (13), kattaa ECHR:n 12 artiklan soveltamisalan, mutta se voidaan ulottaa koskemaan muun tyyppisiä avioliittoja, kun kansallisessa lainsäädännössä niin säädetään

- 12 artiklan 1 kohta (14), vastaa ECHR:n 11 artiklaa, mutta sen soveltamisala ulottuu Euroopan unionin tasoon

- 14 artiklan 1 kohta (15), vastaa ECHR:n lisäpöytäkirjan 2 artiklaa, mutta sen soveltamisala ulotetaan ammatilliseen koulutukseen ja jatko- ja täydennyskoulutukseen pääsyyn

- 14 artiklan 3 kohta (16), vastaa ECHR:n lisäpöytäkirjan 2 artiklaa vanhempien oikeuden osalta

- 47 artiklan 2 ja 3 kohta (17), vastaa ECHR:n 6 artiklan 1 kohtaa, jonka soveltamisala on rajoitettu oikeuksia ja velvollisuuksia koskeviin riita-asioihin tai rikossyytteisiin; rajoituksella ei ole merkitystä unionin oikeuden ja sen täytäntöönpanon kannalta

- 50 artikla (18), vastaa ECHR:n seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artiklaa, mutta sen kattavuus laajennetaan Euroopan unionin tasoon jäsenvaltioiden tuomioistuinten välillä

- lisäksi Euroopan unionin kansalaisia ei unionin oikeuden soveltamisalalla voida pitää ulkomaalaisina, koska kaikki kansallisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä. ECHR:n 16 artiklan ulkomaalaisten oikeuksia koskevia rajoituksia ei siis sovelleta heihin tässä yhteydessä.

Artiklan 4 kohdassa oleva tulkintasääntö perustuu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohdan sanamuotoon (vrt. unionin perustuslain I-9 artiklan 3 kohdan sanamuoto) ja siinä otetaan asianmukaisesti huomioon se lähestymistapa yhteisiin valtiosääntöperinteisiin, jota yhteisöjen tuomioistuin on noudattanut (esim. tuomio 13.12.1979, asia 44/79, Hauer, Kok. 1979, s. 3727; tuomio 18.5.1982, asia 155/79, AM & S, Kok. 1982, s. 1575). Tämän säännön mukaan perusoikeuskirjan oikeuksia ei niinkään pitäisi tulkita joustamattomasti "pienimmän mahdollisen nimittäjän" lähestymistavan mukaan, vaan se olisi nähtävä keinona tarjota korkeatasoinen suoja, joka on sopusoinnussa unionin oikeuden kanssa ja yhdenmukainen yhteisten valtiosääntöperinteiden kanssa.

Artiklan 5 kohdassa selkiytetään perusoikeuskirjaan kirjattujen "oikeuksien" ja "periaatteiden" välistä eroa. Tämän eron perusteella subjektiivisia oikeuksia on

- (13). Unionin perustuslain II-69 artikla.
- (14). Unionin perustuslain II-72 artikla.
- (15). Unionin perustuslain II-74 artikla.
- (16). Unionin perustuslain II-79 artikla.
- (17). Unionin perustuslain II-107 artikla.
- (18). Unionin perustuslain II-110 artikla.

kunniotettava, kun taas periaatteita on noudatettava (51 artiklan (1).1 kohta). Periaatteita voidaan panna täytäntöön lainsäätämisyjärjestyksestä hyväksyttävien säädösten tai täytäntöönpanosäädösten avulla (joita unioni hyväksyy toimivaltansa mukaisesti ja jäsenvaltiot ainoastaan silloin, kun ne panevat täytäntöön unionin lainsäädäntöä). Näin ollen periaatteista tulee tuomioistuinten kannalta merkittäviä ainoastaan silloin kun kyseisiä säädöksiä tulkitaan tai tarkistetaan. Niiden perusteella ei voida kuitenkaan vaatia positiivista toimintaa unionin toimielimiltä tai jäsenvaltioiden viranomaisilta. Tämä on johdonmukaista sekä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön (ks. erityisesti EY:n perustamissopimuksen 174 artiklan 2 kohdassa (korvattu unionin perustuslain III-233 artiklalla) olevaa ennalta varautumisen periaatetta koskeva oikeuskäytäntö: ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio, 11.9.2002, asia T-13/99, Pfizer vs. neuvosto, jossa on lukuisia viittauksia aikaisempaan oikeuskäytäntöön, sekä maatalouslainsäädännön periaatteita koskevaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 33 artiklaa (ent. 39 artikla) koskevia tuomioiden sarjaa, esim. yhteisöjen tuomioistuimen tuomio, asia C-265/85, Van den Berg, Kok. 1987, s. 1155: markkinoiden tasapainottamisen ja kohutuullisten odotusten periaatteen tarkastelu) ja jäsenvaltioiden perustuslaillisten järjestelmien lähestymistapa "periaatteisiin" erityisesti sosiaalilainsäädännön alalla. Havainnollisuuden vuoksi voidaan viitata esimerkkeinä perusoikeuskirjassa tunnustetuista periaatteista muun muassa 25, 26 ja 37 artiklaan (2). Joissakin tapauksissa perusoikeuskirjan artiklalla saattaa olla merkitystä sekä oikeuden että periaatteen ilmentäjänä, ks. esim. 23, 33 ja 34 artikla (3).

Artiklan 6 kohdassa viitataan erinäisiin perusoikeuskirjan artikloihin, joissa toissijaisuusperiaatteen mukaisesti viitataan kansallisiin lainsäädäntöihin ja käytäntöihin.

53 artikla (4)

Suojan taso

Tämän perusoikeuskirjan määräyksiä ei saa tulkita siten, että ne rajoittaisivat tai loukkaisivat niitä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, jotka asianomaisella soveltamisalalla tunnustetaan unionin oikeudessa, kansainvälisessä oikeudessa ja niissä kansainvälisissä yleissopimuksissa, joiden osapuolina unioni tai kaikki jäsenvaltiot ovat, ja erityisesti ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi

(1). Unionin perustuslain II-111 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-85, II-86 ja II-97 artikla.

(2). Unionin perustuslain II-83, II-93 ja II-94 artikla.

(4). Unionin perustuslain II-113 artikla.

tehdyssä yleissopimuksessa, sekä jäsenvaltioiden valtiosäännöissä.

Selitys

Määräyksen tavoitteena on säilyttää unionin oikeudessa, jäsenvaltioiden lainsäädännössä ja kansainvälisessä oikeudessa kunkin soveltamisalalla tällä hetkellä annetun suojan taso. Euroopan ihmisoikeussopimus mainitaan tässä huomattavan merkityksensä vuoksi.

54 artikla (5)

Oikeuksien väärinkäytön kieltö

Tämän perusoikeuskirjan määräysten ei saa tulkita antavan oikeutta ryhtyä sellaiseen toimintaan tai tehdä sellaista tekoa, jonka tarkoituksena on tehdä tyhjäksi jokin tässä perusoikeuskirjassa tunnustettu oikeus tai vapaus tai rajoittaa sitä laajemmalti kuin tässä perusoikeuskirjassa on sallittu.

Selitys

Tämä artikla vastaa Euroopan ihmis-oikeussopimuksen 17 artiklaa:

"Minkään tässä yleissopimuksessa ei saa tulkita suovan millekään valtiolle, ryhmälle tai henkilölle oikeutta ryhtyä sellaiseen toimintaan tai tehdä sellaista tekoa, jonka tarkoituksena on tehdä tyhjäksi jokin tässä yleissopimuksessa tunnustettu oikeus tai vapaus tai rajoittaa niitä enemmän kuin tässä yleissopimuksessa on sallittu".

13. Julistus III-116 artiklasta

Konferenssi on yhtä mieltä siitä, että osana yleistä pyrkimystään poistaa eriarvoisuutta naisten ja miesten väliltä unioni pitää tavoitteenaan eri politiikoissaan torjua kaikenlaista perheväkivaltaa. Jäsenvaltioiden olisi toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet tällaisten rikosten estämiseksi ja niistä rankaisemiseksi sekä niiden uhrien tukemiseksi ja suojelemiseksi.

14. Julistus III-136 ja III-267 artiklasta

Konferenssi katsoo, että jos ehdotus III-267 artiklan 2 kohtaan perustuvaksi eurooppalaiksi tai -puitelaiksi vaikuttaisi jäsenvaltion

(5). Unionin perustuslain II-114 artikla.

sosiaaliturvajärjestelmän perusteisiin, sen soveltamisala, kustannukset tai rahoitusrakenne mukaan luettuina, taikka vaikuttaisi III-136 artiklan 2 kohdassa mainitulla tavoin järjestelmän rahoituksen tasapainoon, tämän jäsenvaltion edut otetaan asianmukaisesti huomioon.

15. Julistus III-160 ja III-322 artiklasta

Konferenssi muistuttaa, että perusoikeuksien ja -vapauksien kunnioittaminen edellyttää erityisesti asianmukaisen huomion kiinnittämistä siihen, että kyseisten henkilöiden tai yhteisöjen oikeutta lailla säädettyihin oikeusturvan takeisiin suojellaan ja kunnioitetaan. Tätä varten ja jotta taataan rajoittavien toimenpiteiden soveltamisesta henkilöön tai yhteisöön tehtyjen eurooppapäätösten tiukka tuomioistuINVALVONTA, näillä päätöksillä on oltava selkeät ja ilmeiset perusteet. Näiden perusteiden olisi vastattava kunkin rajoittavan toimenpiteen erityispiirteitä.

16. Julistus III-167 artiklan 2 kohdan c alakohdasta

Konferenssi toteaa, että III-167 artiklan 2 kohdan c alakohtaa on tulkittava Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukaisesti siltä osin kuin on kyse näiden määräysten sovellettavuudesta niille tietyille Saksan liittotasavalan alueille myönnettyihin tukiin, joihin Saksan aikaisempi jako on vaikuttanut.

17. Julistus III-184 artiklasta

Konferenssi vahvistaa III-184 artiklan osalta, että unionin ja jäsenvaltioiden talous- ja finanssipolitiikan on perustuttava kasvupotentiaalin parantamiseen ja julkisen talouden terveen rahoitusaseman varmistamiseen. Vakaus- ja kasvusopimus on näiden tavoitteiden saavuttamisen kannalta tärkeä väline.

Konferenssi vahvistaa pitävänsä kiinni vakaus- ja kasvusopimukseen liittyvistä määräyksistä, joita se pitää kehyksenä, jonka puitteissa jäsenvaltioiden finanssipolitiikkoja on sovittava yhteen.

Konferenssi vahvistaa, että sääntöihin perustuva järjestelmä on paras tae siitä, että sitoumuksia noudatetaan ja että kaikkia jäsenvaltioita kohdellaan tasavertaisesti.

Näissä puitteissa konferenssi vahvistaa myös sitoutumisensa Lissabonin strategian tavoitteisiin: työpaikkojen luomiseen, rakennuudistukseen ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen.

Unioni pyrkii saavuttamaan tasapainoisen talouskasvun ja hintavakauden. Talous- ja finanssipolitiikoille on tämän vuoksi asetettava oikeat painopisteet, joiden tavoitteina ovat talousuudistukset, innovaatiot, kilpailukyky sekä yksityisten investointien ja kulutuksen lisääminen heikon talouskasvun aikana. Tämän olisi ilmentävä kansallisella ja unionin tasolla tehtävissä talousarviopäätöksissä erityisesti unionin perustuslain ja vakaus- ja kasvusopimuksen mukaista kurinalaista budjettipolitiikkaa noudattaen tehtävinä julkisen talouden tulojen ja menojen rakenteen uudistuksina.

Jäsenvaltioilla on edessään talousarvioon ja talouteen liittyviä haasteita, joissa korostuu terveen finanssipolitiikan merkitys koko suhdannekierron ajan.

Konferenssi on yhtä mieltä siitä, että jäsenvaltioiden olisi aktiivisesti käytettävä taloudellisen elpymisen kausia vahvistaakseen julkista talouttaan ja parantaakseen rahoitusasemaansa. Tavoitteena on hyvän suhdanteen aikana saavuttaa asteittain talouden ylijäämä, mikä antaa tarpeellista liikkumavaraa sopeutua talouden laskusuhdanteisiin ja myötävai-kuttaisi siten julkisen talouden kestävyyyteen pitkällä aikavälillä.

Jäsenvaltiot odottavat kiinnostuneina komission mahdollisia ehdotuksia ja jäsenvaltioiden uusia esityksiä vakaus- ja kasvusopimuksen täytäntöönpanon tehostamiseksi ja selkeyttämiseksi. Jäsenvaltiot toteuttavat kaikki tarpeelliset toimenpiteet talouksiensa kasvupotentiaalin parantamiseksi. Tätä tavoitetta voitaisiin tukea talouspolitiikan aiempaa paremmalla yhteensovittamisella. Tämä julis-

tus ei rajoita vakaus- ja kasvusopimuksesta tulevaisuudessa käytävää keskustelua.

18. Julistus III-213 artiklasta

Konferenssi vahvistaa, että III-213 artiklassa mainitut politiikat kuuluvat keskeisiltä osiltaan jäsenvaltioiden toimivaltaan. Unionin tasolla tämän artiklan mukaisesti toteutettavat edistämisen- ja yhteensovittamistoimenpiteet ovat luonteeltaan täydentäviä. Niiden tarkoituksena on jäsenvaltioiden välisen yhteistyön tehostaminen eikä kansallisten järjestelmien yhdenmukaistaminen. Ne eivät vaikuta kussakin jäsenvaltiossa työmarkkinaosapuolten vastuun osalta olemassa oleviin takeisiin ja käytäntöihin.

Tämä julistus ei rajoita unionille toimivalan antavien unionin perustuslain määräysten, myös sosiaalialaa koskevien, soveltamista.

19. Julistus III-220 artiklasta

Konferenssi katsoo, että III-220 artiklassa tarkoitetuilla saaristoalueilla voidaan tarkoitaa myös kokonaisia saarivaltioita edellyttäen, että tarvittavat edellytykset täyttyvät.

20. Julistus III-243 artiklasta

Konferenssi toteaa, että III-243 artiklan määräyksiä on sovellettava nykyisen käytännön mukaisesti. Ilmaisua "toimenpiteet Saksan jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi, jos toimenpiteet ovat tarpeen tietyille Saksan liittotasavallan alueille, joihin jako on vaikuttanut" on tulkittava Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukaisesti.

21. Julistus III-248 artiklasta

Konferenssi on yhtä mieltä siitä, että unionin toiminnassa tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla otetaan asianmukaisesti huomioon jäsenvaltioiden tutkimuspolitiikojen peruslinjat ja -valinnat.

22. Julistus III-256 artiklasta

Konferenssi katsoo, että III-256 artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen toteuttaa tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen energiahuoltonsa III-131 artiklassa määrättyin edellytyksin.

23. Julistus III-273 artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta

Konferenssi katsoo, että III-273 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettussa eurooppalaissa olisi otettava huomioon rikostutkiminnan aloittamista koskevat kansalliset säännöt ja käytännöt.

24. Julistus III-296 artiklasta

Konferenssi toteaa, että yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimivan neuvoston pääsihteerin, komission ja jäsenvaltioiden olisi aloitettava Euroopan ulkosuhdehallinnon perustamista koskevat valmistelut heti, kun Euroopan perustuslaista tehty sopimus on allekirjoitettu.

25. Julistus III-325 artiklasta siltä osin kuin on kyse vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien kansainvälisten sopimusten neuvottelemisesta ja tekemisestä jäsenvaltioiden toimesta

Konferenssi vahvistaa, että jäsenvaltioilla on oikeus neuvotella ja tehdä III osaston IV luvun 3, 4 ja 5 jakson piiriin kuuluvia aloja koskevia sopimuksia kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen kanssa, sikäli kuin nämä sopimukset ovat unionin oikeuden mukaisia.

26. Julistus III-402 artiklan 4 kohdasta

III-402 artiklan 4 kohdassa määrätään, että jos uuden rahoituskehyksen vahvistavaa neuvoston eurooppalasia ei ole annettu edellisen rahoituskehyksen voimassaolon päättyessä, jatketaan päättyneen rahoituskehyksen viimeistä vuotta koskevien enimmäismäärien ja muiden toimenpiteiden voimassaoloa, kunnes laki on annettu.

Konferenssi toteaa, että jos uuden rahoituskehyksen vahvistavaa neuvoston eurooppalakeja ei ole annettu vuoden 2006 loppuun mennessä ja jos 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehdyssä liittymissopimuksessa määrätään vuonna 2006 päättyvästä siirtymäkaudesta määrärahojen jakamiseksi uusille jäsenvaltioille, varojen jakaminen vuodesta 2007 alkaen toteutetaan soveltamalla samoja perusteita kaikkiin jäsenvaltioihin.

27. Julistus III-419 artiklasta

Konferenssi toteaa, että jäsenvaltioiden esittäessä komissiolle tiiviimmän yhteistyön aloittamista koskevan pyynnön ne voivat ilmoittaa, aikovatko ne jo siinä vaiheessa soveltaa III-422 artiklaa, jossa määrätään määränemmistö päätöksenteon laajentamista tai tavanomaisen lainsäätämisyjärjestyksen käytöstä.

28. Julistus IV-440 artiklan 7 kohdasta

Korkeat sopimuspuolet sopivat, että Eurooppa-neuvosto tekee IV-440 artiklan 7 kohdan soveltamiseksi eurooppapäätöksen, joka johtaa Mayotten aseman muuttamiseen Euroopan unioniin nähden siten, että tästä alueesta tulee IV-440 artiklan 2 kohdassa ja III-424 artiklassa tarkoitettuihin syrjäisimpiin alueisiin kuuluva, kun Ranskan viranomaiset ilmoittavat Eurooppa-neuvostolle ja komissi-

olle, että saaren sisäisen aseman meneillään oleva kehittäminen tämän sallii.

29. Julistus IV-448 artiklan 2 kohdasta

Konferenssi katsoo, että mahdollisuus kääntää Euroopan perustuslaista tehty sopimus IV-448 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuille kielille edistää I-3 artiklan 3 kohdan neljännen alakohdan tarkoitettua tavoitetta kunnioittaa unionin kulttuurien ja kielten rikkautta ja monimuotoisuutta. Konferenssi vahvistaa tässä yhteydessä, että unioni pitää arvossa Euroopan kulttuurien monimuotoisuutta ja kiinnittää edelleen erityistä huomiota niihin ja muihin kieliin.

Konferenssi suosittaa, että ne jäsenvaltiot, jotka haluavat käyttää IV-448 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua mahdollisuutta, ilmoittavat neuvostolle kuuden kuukauden kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta sen yhden tai useamman kielen, jolle tämä sopimus käännetään.

30. Julistus Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen ratifiointista

Konferenssi toteaa, että jos neljä viidesosaa jäsenvaltioista on ratifioinut Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen kahden vuoden kuluttua sen allekirjoittamisesta, mutta ratifiointi tuottaa yhdelle tai useammalle jäsenvaltiolle vaikeuksia, Eurooppa-neuvosto ottaa asian käsiteltäväkseen.

B. PERUSTUSLAKIIN LIITETTYJÄ PÖYTÄKIRJOJA KOSKEVAT JULISTUKSET

TANSKAN KUNINGASKUNNAN, IRLANNIN SEKÄ ISON-BRITANNIAN JA
POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN, HELLEENIEN
TASAVALLAN, ESPANJAN KUNINGASKUNNAN JA PORTUGALIN
TASAVALLAN SEKÄ ITÄVALLAN TASAVALLAN, SUOMEN TASAVALLAN JA
RUOTSIN KUNINGASKUNNAN LIITTYMISSOPIMUKSISTA JA -ASIAKIRJOISTA
TEHTYÄ PÖYTÄKIRJAA KOSKEVAT JULISTUKSET

31. Julistus Ahvenanmaasta

Konferenssi toteaa, että unionin perustuslain IV-440 artiklan 5 kohdassa tarkoitettu Ahvenanmaahan sovellettava järjestely on perustettu Ahvenanmaalla kansainvälisen oikeuden perusteella oleva erityisasema huomioon ottaen.

Tämän vuoksi konferenssi korostaa, että Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksista ja -asiakirjoista tehdyssä pöytäkirjassa olevan V osaston 5 jaksoon on otettu erityismääräyksiä.

32. Julistus saamelaisista

Ottaen huomioon Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasa-

vallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksista ja -asiakirjoista tehdyn pöytäkirjan 60 ja 61 artiklan konferenssi tunnustaa ne velvoitteet ja sitoumukset, jotka Ruotsilla ja Suomella kansallisen ja kansainvälisen oikeuden nojalla on saamelaisiin nähden.

Konferenssi ottaa huomioon, että Ruotsi ja Suomi ovat sitoutuneet saamelaisten elinkeinojen, kielen, kulttuurin ja elämäntavan säilyttämiseen ja kehittämiseen, ja katsoo, että saamelaisten kulttuuri ja perinteiset elinkeinot ovat saamelaisten perinteisillä asuinalueilla riippuvaisia luontaiselinkeinoista, kuten poronhoidosta.

Tämän vuoksi konferenssi korostaa, että Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymissopimuksista ja -asiakirjoista tehdyssä pöytäkirjassa olevan V osaston 6 jaksoon on otettu erityismääräyksiä.

TŠEKin TASAVALLAN, VIRON TASAVALLAN, KYPROKSEN TASAVALLAN, LATVIAN TASAVALLAN, LIETTUAN TASAVALLAN, UNKARIN TASAVALLAN, MALTAN TASAVALLAN, PUOLAN TASAVALLAN, SLOVENIAN TASAVALLAN JA SLOVAKIAN TASAVALLAN LIITTYMISSOPIMUKSESTA JA -ASIAKIRJASTA TEHTYÄ PÖYTÄKIRJAA KOSKEVAT JULISTUKSET

33. Julistus Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvista alueista Kyproksessa

KONFERENSSI

palauttaa mieleen, että Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymistä Euroopan yhteisöihin koskevan sopimuksen päätösasiakirjaan liitetyn, Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvia alueita Kyproksessa koskevan yhteisen julistuksen mukaan Euroopan talousyhteisön ja Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvien alueiden välisissä suhteissa sovellettava järjestely vahvistetaan tämän yhteisön ja Kyproksen tasavallan kesken sopimuksella sovittavalla tavalla,

ottaa huomioon Kyproksen tasavallan perustamissopimuksen määräykset Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvista alueista ja 16 päivänä elokuuta 1960 päivätyn, siihen liitetyn noottien vaihdon,

panee merkille Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen ja Kyproksen tasavallan hallituksen välisen, 16 päivänä elokuuta 1960 päivätyn noottien vaihdon Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvien alueiden hallinnosta ja siihen liitetyn Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen julistuksen, jonka mukaan eräs päätavoitteista, johon on pyrittävä, on suojella Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvilla alueilla asuvien tai työskentelevien henkilöiden etuja, ja katsoo tämän osalta, että asianomaisille henkilöille olisi annettava mahdollisuuksien mukaan sama kohtelu kuin niille, jotka asuvat tai työskentelevät Kyproksen tasavallan alueella,

panee lisäksi merkille Kyproksen tasavallan perustamissopimuksen määräykset Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin

kuuluvien alueiden ja Kyproksen tasavallan välisistä tullijärjestelyistä ja erityisesti kyseisen sopimuksen liitteen F määräykset,

panee merkille myös Yhdistyneen kuningaskunnan sitoumuksen, jonka mukaan se ei perusta tulliasemia tai muita rajaesteitä suvereniteettiinsa kuuluvien alueiden ja Kyproksen tasavallan välille, ja Kyproksen tasavallan perustamissopimuksen nojalla tehdyn järjestelyn, jonka mukaan Kyproksen tasavallan viranomaiset huolehtivat Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvilla alueilla lukuisista julkisista palveluista, maatalouden, tullien ja verotuksen alat mukaan lukien,

vahvistaa, että Kyproksen tasavallan liittyminen Euroopan unioniin ei saisi vaikuttaa Kyproksen tasavallan perustamissopimuksen osapuolten oikeuksiin ja velvoitteisiin,

toteaa, että näin ollen unionin perustuslain ja unionin säädösten eräitä määräyksiä on tarpeen soveltaa Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluviin alueisiin ja että on tarve sopia erityisestä järjestelystä kyseisten määräysten täytäntöönpanemiseksi Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvilla alueilla, ja

korostaa, että Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta tehdyn pöytäkirjan toisen osan III osastoon sisältyy tätä koskevia erityismääräyksiä.

34. Komission julistus Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvista alueista Kyproksessa

Komissio vahvistaa käsityksensä, jonka mukaan Tšekin tasavallan, Viron tasavallan,

Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta tehdyn pöytäkirjan toisen osan III osaston nojalla Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluviin alueisiin sovellettavan unionin oikeuden säännöksiin kuuluvat:

a) neuvoston asetus (EY) N:o 3448/93, annettu 6 päivänä joulukuuta 1993, tiettyihin maataloustuotteiden valmistuksessa tuotettuihin tavaroihin sovellettavasta kauppajärjestelmästä;

b) neuvoston asetus (EY) N:o 1260/1999, annettu 21 päivänä kesäkuuta 1999, rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä siltä osin, kuin Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen 17 päivänä toukokuuta 1999 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1257/1999 sitä edellyttää maaseudun kehittämistoimenpiteiden rahoittamiseksi Yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvilla alueilla EMOTR:n tukiosastosta.

35. Julistus Liettuassa sijaitsevasta Ignalinan ydinvoimalaitoksesta

KONFERENSSI

ilmoittaa unionin haluavan jatkaa sellaisen lisätuen myöntämistä Liettualle, joka vastaa sen toteuttamia ponnisteluja ydinvoimalaitoksen käytöstä poistamiseksi, myös Liettuan liittyttyä Euroopan unioniin ja vuoteen 2006 saakka ja sen jälkeenkin ja panee merkille, että Liettua, joka ottaa huomioon tämän solidaarisuuden ilmauksen unionin taholta, on sitoutunut sulkemaan Ignalinan ydinvoimalaitoksen 1 reaktorin ennen vuotta 2005 ja 2 reaktorin vuoteen 2009 mennessä,

myöntää, että Ignalinan ydinvoimalaitoksen, jossa on kaksi entiseltä Neuvostoliitolta perittyä RBMK-tyyppistä 1500 megawatin reaktoriyksikköä, käytöstä poistaminen on ennennäkemätön haaste ja Liettualle poikkeuksellisen painava taloudellinen taakka, joka ei ole suhteessa maan kokoon eikä taloudellisiin voimavaroihin, ja että käytöstä poistami-

nen jatkuu 6 päivänä toukokuuta 1999 tehdyssä toimielinten välisessä sopimuksessa määriteltyjen rahoitusnäköymien jälkeenkin,

toteaa, että on tarpeen hyväksyä säännökset unionin lisätuen täytäntöönpanosta Ignalinan ydinvoimalaitoksen sulkemisen ja käytöstä poistamisen aiheuttamia seurauksia varten,

toteaa, että Liettuan on unionin tukea käyttäessään kiinnitettävä asianmukaista huomiota niiden alueiden tarpeisiin, joihin Ignalinan ydinvoimalaitoksen sulkeminen vaikuttaa eniten,

julistaa, että tiettyjä julkisella tuella tuettuja toimenpiteitä, kuten Ignalinan ydinvoimalaitoksen käytöstä poistamista, unionin säännösten mukaista ympäristön ennalleensaattamista ja Ignalinan ydinvoimalaitoksen kahden reaktorin sulkemisen jälkeen tarvittavan perinteisen sähköntuotantokapasiteetin uudistamista pidetään sisämarkkinoille soveltuvana, ja

korostaa, että Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta tehdyn pöytäkirjan toisen osan IV osastoon sisältyy tätä koskevia erityismääräyksiä.

36. Julistus henkilöiden kauttakulusta maitse Kaliningradin alueen ja Venäjän federaation muiden osien välillä

KONFERENSSI

ottaa huomioon Venäjän federaation Kaliningradin alueen erityisen tilanteen unionin laajentumisen yhteydessä,

tunnustaa Liettuan velvoitteet ja sitoumukset vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen perustavan säännösten osalta,

panee merkille erityisesti sen, että Liettuan on viimeistään liittymisestä alkaen kaikilta osin sovellettava unionin säännöstöä, joka koskee niiden maiden luetteloa, joiden kansa-

laisilla on oltava viisumi ylittäessään ulkorajat, ja niiden maiden luetteloa, joiden kansalaisia tämä vaatimus ei koske, sekä unionin säännöstöä, joka koskee yhtenäistä viisumin kaavaa, sekä pantava tämä säännöstö täytäntöön,

katsoo, että henkilöiden kauttakulku maitse Kaliningradin alueen ja Venäjän federaation muiden osien välillä unionin alueen kautta on unionia kokonaisuudessaan koskeva asia, jota olisi käsiteltävä sellaisena ja joka ei saa aiheuttaa epäsuotuisia seurauksia Liettualle,

on tietoinen, että neuvoston on tehtävä päätös tarkastusten poistamisesta sisärajoilla varmistuttuaan siitä, että sitä varten tarvittavat edellytykset ovat täyttyneet,

on päättänyt avustaa Liettuaa täyttämään mahdollisimman pian ne ehdot, jotka vaaditaan täysimääräiselle osallistumiselle ilman sisärajoja olevaan Schengen-alueeseen, ja

korostaa, että Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta tehdyn pöytäkirjan toisen osan V osastoon sisältyy tätä koskevia erityismääräyksiä.

37. Julistus Slovakiassa sijaitsevan Bohunice V1 -ydinvoimalaitoksen 1 ja 2 reaktoreista

KONFERENSSI

paneerille Slovakian sitoumuksen sulkea Bohunice V1 -ydinvoimalaitoksen 1 reaktori vuoden 2006 ja 2 reaktori vuoden 2008 loppuun mennessä ja ilmoittaa unionin haluavan jatkaa rahoitustukea Slovakielle käytöstä poistamista varten Phare-ohjelman puitteissa myönnetyn liittymistä valmisteltavan tuen jatkamisena vuoteen 2006 saakka, ja

toteaa, että on tarpeen hyväksyä täytäntöönpanosäännökset yhteisön jatkettua tukea varten, ja

korostaa, että Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta tehdyn pöytäkirjan toisen osan IX osastoon sisältyy tätä koskevia erityismääräyksiä.

38. Julistus Kyproksesta

KONFERENSSI

vahvistaa sitoumuksensa Kyproksen ongelman kokonaisvaltaiseen ratkaisemiseen Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston asiaa koskevien päätöslauselmien mukaisesti sekä voimakkaan tukensa Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin tähän päämäärään tähtääville toimille,

katsoo, että Kyproksen ongelmaan ei ole vielä löydetty kokonaisvaltaista ratkaisua,

katsoo, että tämän vuoksi on määrättävä, että unionin säännöstön soveltamista lykätään niillä Kyproksen tasavallan alueilla, jotka eivät kuulu Kyproksen tasavallan hallituksen tosiasialliseen hallintaan,

katsoo, että jos Kyproksen ongelmaan löydetään ratkaisu, tämä soveltamisen lykkäminen peruutetaan,

katsoo, että unioni on valmis hyväksymään tällaisen ratkaisun ehdot unionin perustana olevien periaatteiden mukaisesti,

katsoo, että on määrättävä niistä ehdoista, joiden mukaisesti unionin oikeuden asiaankuuluvia säännöksiä sovelletaan edellä mainittujen alueiden ja sekä niiden alueiden, jotka kuuluvat Kyproksen tasavallan hallituksen tosiasialliseen hallintaan, että Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan suvereniteettiin kuuluvan itäisen alueen välisellä linjalla,

toivoo, että Kyproksen liittymisestä unioniin on etua kaikille Kyproksen kansalaisille ja että se edistää maan sisäistä rauhaa ja sovintoa,

katsoo näin ollen, ettei mikään Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta tehdyn pöytäkirjan toisen osan X osastossa estä tähän päämäärään tähtääviä toimenpiteitä,

katsoo, että tällaiset toimenpiteet eivät vaikuta unionin säännösten soveltamiseen mainitussa pöytäkirjassa esitettyjen edellytysten mukaisesti missään muussa osassa Kyproksen tasavaltaa, ja

korostaa, että Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksesta ja -asiakirjasta tehdyn pöytäkirjan toisen osan X osastoon sisältyy tätä koskevia erityismääräyksiä.

39. Julistus Tanskan asemaa koskevasta pöytäkirjasta

Konferenssi panee merkille, että kun kyseessä on lainsäädäntöjärjestyksessä annettava säädös, jonka neuvosto antaa yksin tai yhdessä Euroopan parlamentin kanssa ja joka sisältää säännöksiä, joita sovelletaan Tanskaan, sekä sellaisia säännöksiä, joita ei sovelleta Tanskaan, koska niiden oikeusperustaan sovelletaan Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan I osaa, Tanska julistaa, ettei se käytä äänioikeuttaan estääkseen sellaisten säännösten hyväksymisen, joita ei sovelleta Tanskaan.

Konferenssi panee lisäksi merkille, että Tanska ilmoittaa konferenssin I-43 ja III-329 artiklasta antamansa julistuksen perusteella, että sen osallistumisessa I-43 ja III-329 artiklan nojalla hyväksytyyn toimintaan tai lainsäätämisenjärjestyksessä annettavaan säädökseen noudatetaan Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan I ja II osaa.

40. Julistus Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä tehdystä pöytäkirjasta

Yhteinen kanta, jonka jäsenvaltiot esittävät Romanian ja/tai Bulgarian unioniin liittymistä koskevissa konferensseissa Euroopan parlamentin paikkojen jaon sekä Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa suoritettavan äänen painottamisen osalta, on seuraava.

1. Jos Romania ja/tai Bulgaria liittyy unioniin ennen I-20 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua Eurooppa-neuvoston päätöksen voimaantuloa, Euroopan parlamentin paikkajako lainsäädäntökautena 2004–2009 on 27 jäsenvaltion unionissa seuraavan taulukon mukainen.

JÄSENVALTIOT	EP:N JÄSENTEN MÄÄRÄ
Saksa	99
Yhdistynyt kuningaskunta	78
Ranska	78
Italia	78
Espanja	54
Puola	54
Romania	35
Alankomaat	27
Kreikka	24
Tšekki	24
Belgia	24
Unkari	24
Portugali	24
Ruotsi	19
Bulgaria	18
Itävalta	18
Slovakia	14
Tanska	14
Suomi	14
Irlanti	13
Liettua	13
Latvia	9
Slovenia	7
Viro	6
Kypros	6
Luxemburg	6
Malta	5
YHTEENSÄ	785

Näin ollen unioniin liittymistä koskevassa sopimuksessa määrätään, poiketen unionin perustuslain I-20 artiklan 2 kohdasta, että Euroopan parlamentin jäsenten lukumäärä voi tilapäisesti olla yli 750 jäsentä lainsäädäntökaudesta 2004–2009 jäljellä olevalla kaudella.

2. Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 2 artiklan 2 kohdassa äänen painotus Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa on Romanian osalta luku 14 ja Bulgarian osalta luku 10.

3. Kunakin liittymisajankohtana vähimmäismäärä, jota tarkoitetaan Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä tehdystä pöytäkirjassa, lasketaan mainitun pöytäkirjan 2 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

41. Julistus Italiasta

Konferenssi panee merkille, että Euroopan talousyhteisön perustamissopimukseen, sellaisena kuin se on Euroopan unionista tehdyltä sopimuksella muutettuna, vuonna 1957 liitetystä pöytäkirjassa Italiasta todettiin, että:

"KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

JOTKA HALUAVAT ratkaista eräät Italiaa koskevat erityisongelmat;

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään tähän sopimukseen:

YHTEISÖN JÄSENVALTIOT,

KIINNITTÄVÄT HUOMIOTA siihen, että Italian hallitus on sitoutunut toteuttamaan ta-

louskasvua koskevan kymmenvuotishjelman, jonka tarkoituksena on Italian talouselämän rakenteellisen epätasapainon korjaaminen erityisesti kehittämällä maan heikoimmin kehittyneiden eteläisten alueiden ja saaristoalueiden perusrakennetta sekä luomalla uusia työpaikkoja työttömyyden poistamiseksi,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että kansainväliset yhteistyöjärjestöt, joiden jäseniä jäsenvaltiotkin ovat, ovat ottaneet huomioon Italian hallituksen ohjelman periaatteet ja tavoitteet ja hyväksyneet ne,

TUNNUSTAVAT, että Italian hallituksen ohjelman tavoitteiden toteutuminen on niiden yhteisen edun mukaista,

SOPIVAT Italian hallituksen auttamiseksi tämän tehtävän toteuttamisessa suosittelevansa yhteisön toimielimille, että ne ottavat käyttöön kaikki tässä sopimuksessa määrättyt keinot ja menettelyt varsinkin käyttämällä aiheellisella tavalla Euroopan investointipankin ja Euroopan sosiaalirahaston varoja,

OVAT SITÄ MIELTÄ, että yhteisön toimielinten on tätä sopimusta soveltaessaan otettava huomioon Italian hallituksen lähi-vuosina jatkuvat ponnistelut sekä tarve välttää sellaisten vaarallisten jännitteiden syntymistä erityisesti maksutaseessa tai työllisyys-tilanteessa, jotka saattaisivat vaarantaa tämän sopimuksen soveltamisen Italiassa,

TUNNUSTAVAT erityisesti, että 109 H ja 109 I artiklaa sovellettaessa on huolehdittava siitä, että Italian hallitukselta pyydetty toimenpiteet turvaavat sen talouskasvua ja väestön elintason nostamista edistävän ohjelman toteuttamisen."

JÄSENVALTIOIDEN JULISTUKSET

42. Alankomaiden kuningaskunnan julistus I-55 artiklasta

Alankomaiden kuningaskunta hyväksyy I-55 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun eurooppapäätöksen sen jälkeen, kun I-54 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun eurooppalain tarkistus on antanut Alankomaille tyydyttävän ratkaisun sen liialliseen negatiiviseen nettomaksu-asemaan unionin talousarvioon nähden.

43. Alankomaiden kuningaskunnan julistus IV-440 artiklasta

Alankomaiden kuningaskunta ilmoittaa, että IV-440 artiklan 7 kohdassa tarkoitettu aloite sellaisen eurooppapäätöksen tekemiseksi, jolla muutetaan Alankomaiden Antillien ja/tai Aruban asemaa unioniin nähden, tehdään ainoastaan Alankomaiden kuningaskunnan valtiosäännön mukaisesti tehdyn päätöksen perusteella.

44. Saksan liittotasavallan, Irlannin, Unkarin tasavallan, Itävallan tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan julistus

Saksa, Irlanti, Unkari, Itävalta ja Ruotsi toteavat, että Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen keskeisiä määräyksiä ei ole merkittävästi muutettu mainitun perustamissopimuksen tultua voimaan ja että ne on saatettava ajan tasalle. Ne kannattavat näin ollen ajatusta jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssista, joka olisi kutsuttava koolle mahdollisimman pian.

45. Espanjan kuningaskunnan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus

Sopimusta Euroopan perustuslaista sovelletaan Gibraltariin Euroopassa sijaitsevana alueena, jonka suhteista ulkovaltoihin huolehtii jäsenvaltio. Tämä ei aiheuta muutoksia asianomaisten jäsenvaltioiden asemaan.

46. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus kansalaisten määritelmästä

Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen sekä näistä sopimuksista johdettujen säädösten tai säädösten, jotka pysyvät näiden sopimusten mukaisesti voimassa, osalta Yhdistynyt kuningaskunta antaa uudelleen 31 päivänä joulukuuta 1982 antamansa julistuksen kansalaisten määritelmästä kuitenkin niin, että maininta 'British Dependent Territories Citizens' korvataan maininnalla 'British overseas territories citizens'.

47. Espanjan kuningaskunnan lausuma kansalaisten määritelmästä

Espanja toteaa, että Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen I-10 artiklan mukaisesti jokainen jäsenvaltion kansalainen on unionin kansalainen. Espanja panee niin ikään merkille, että perustuslain heijastamassa Euroopan integraation nykytilanteessa ainoastaan jäsenvaltioiden kansalaisilla on unionin kansalaisuuteen kuuluvat erityiset oikeudet, jollei unionin oikeudessa nimenomaisesti toisin säädetä. Tässä yhteydessä Espanja huomauttaa lopuksi, että unionin perustuslain I-20 ja I-46 artiklan mukaisesti Euroopan parlamentti edustaa tällä hetkellä unionin kansalaisia.

48. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus äänioikeudesta Euroopan parlamentin vaaleissa

Yhdistynyt kuningaskunta panee merkille, ettei I-20 artiklan eikä Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen muiden määräysten tarkoituksena ole muuttaa äänioikeuden perustaa Euroopan parlamentin vaaleissa.

349. Belgian kuningaskunnan julistus kansallisista parlamenteista

Belgia toteaa, että Belgian perustuslain nojalla sekä edustajainhuone (Chambre des Représentants) ja liittovaltion parlamentin ylähuone (Sénat du Parlement fédéral) että kieliyhteisöjen ja alueiden parlamentaariset edustajakokoukset toimivat unionin kulloinkin käyttämän toimivallan mukaisesti joko kansallisen parlamenttijärjestelmän osina tai kansallisen parlamentin kamareina.

50. Latvian tasavallan ja Unkarin tasavallan julistus yhteisen rahan nimen kirjoitusasusta Euroopan perustuslaista tehdyssä sopimuksessa

Vaikuttamatta Euroopan perustuslaista tehdyssä sopimuksessa tarkoitetun, seteleissä ja metallirahoissa käytettävän Euroopan unionin yhteisen rahan yhdenmukaiseen kirjoitusasuun Latvia ja Unkari ilmoittavat, että yhteisen rahan nimen kirjoitusasu, perustuslaista tehdyn sopimuksen latvian- ja unkarinkielisessä tekstissä käytetyt johdokset mukaan lukien, ei vaikuta latvian ja unkarin kielten voimassa oleviin nykyisiin sääntöihin.